

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

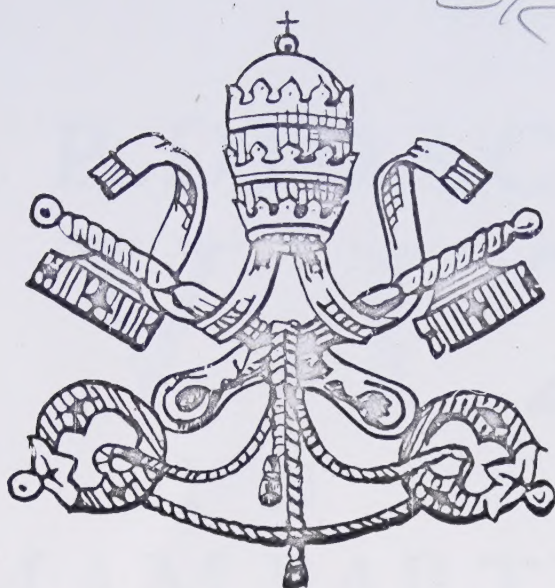

divid in 2 vols at p 339

OK

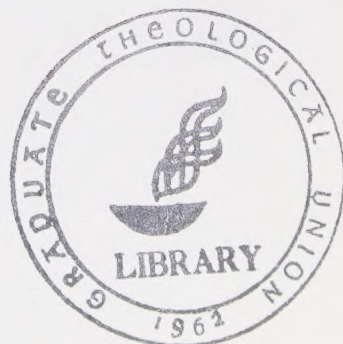
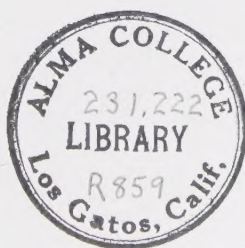
BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

STAMP. BARB.

F. X

49

685
342

R. P. DIDACI
R V I Z
I N
PRIMAM PARTEM
D. THOMÆ,
De Voluntate Dei.

BT
137
.R85
/630a
v.1

R. F. DIDACI
R V I Z
DE MONTOYA
HISPALENSIS
à Societate I. S. V.
IN COLLEGIO HISPALENSI
S. Hermenegildi Theol. Professoris.
COMMENTARIA.
*Ad Disputationes in primam partem
sancti Thomae.*
**DE VOLUNTATE DEI,
ET PROPRIIS ACTIVIS EIVS.**
LVGDVNI,
Sumptib. IACOBI, ANDREE, &
MATTHÆI PROST,
M. DC. XXX.

ALMA COLLEGE
LIBRARY
Los Gatos, Calif.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D. PETRO GYRON
ET RIBERA.

MARCHIONI DE ALCALA ET CHVCENA,
DOMINO DE TOBON,

A cubiculo Regiæ Maiestatis, &c.

Veram & perpetuam felicitatem.

I mentem animum à primo bonorum fonte vel auocaret, vel retardaret, ne velocius ad eum recurreret, de tua protectione, ac patrocinio, iustissimas ob causas cōcepta fiducia (PRINCEPS ILLVSTRISSE) putarem indignum religioso, sacris & theologicis rebus à iuuenilibus annis vsque ad senectutem intento, lucubrationes alteri, quàm soli Deo dicare. Verumtamen Ecclesiasticum audio præcipientem: *Vide arcum & benedic eum, qui fecit illum: valde speciosus est in decore suo. Gyrons cælum in circuitu gloriæ suæ.* Splendor quidem ac trium colorum varietas, ita temperata, vt nullius initium aut finis deprehendatur, quo visus, licet acutissimus, possit vnumquemque propriis limitibus circumscribere, magnam olim Ecclesiæ Patribus admirationem excitauit. Nunc mihi non minorem excitat ambitus, quo gyrat cælum in circuitu gloriæ suæ, vel potius nostros animos ad gyrandum prouocat, authorem glorificando. Ex rebus enim cito perituris, quæ à cœlestibus impressionibus existunt, nihil est quod facilius possit nostras cogitationes fluxas & instabiles ad suum principium tanquam ad vltimum finem quasi facto circulo reuocare, quàm ille circuitus gloriæ. Sapientissimè Hierotheus in amatorii hymnis asseruit, *vnam quandam vim esse simplicem, quæ per se ad temperationem quandam coniungentem à bono vsque ad extremum eorum, quæ sunt, mouet & impellit, atque ab illo rursus ordine, per omnia ad bonum ex se, per se, & à se in orbem reflectitur, semperque ad se ipsam eodem modo reuoluitur.* Quaslibet igitur res diuina bonitas & virtus ita mouet, ac impellit, vt quamuis extra se prodeat ad illas producendas & gubernandas; reflectatur tamen in orbem,

Ecclesi.

Apud Dionysium de diuinis nominibus. c. 4. post med.

& in seipsam reuoluatur. Multiplicem circulum diuina bonitas describit, siue creaturas omnes irracionales per hominem ad Deum reuocando tamquam ad vltimum finem, siue per corpora, sensibus exposita, docendo intellectum, & per intellectionem prouocando voluntatem *quarere Deum, si forte attrectent cum*, siue quolibet alia ratione. Quod nunc attinet est illud Dionysij de diuinis nominibus : *Est igitur pulchrum & bonum expetendum, amandum, diligendum omnibus; ac propter ipsum, eiusque causa, & ab inferioribus superiora, melioraque relationis, conuersionisque vi, ac nomine diliguntur; prospiciendique ac consulendi causa inferiora à prestantioribus.* Quod si conuersionis ad summum bonum ea vis est, quæ hinc alieno indigentes auxilio, atque inferiores, ad præstantissimos viros colendos & diligendos; illinc verò vehementius animos superiores, & in excellentiori dignitatis fastigio constitutos, prospiciendi, consulendique desiderio ad humiles indigentes & inferiores diligendos impellat (quorum alterum experior in me ipso; alterum intueor in duobus excellentissimis fratribus, mearum lucubrationum Patronis) promptam & facilem istic inuenio viam, per quam à creatore descendens ad creaturas, per eas reducar ad creatorem confecto circulo, quem ipse disposuit. Sic enim altiori modo verus sol & fons luminis *gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem lustrans vniuersa in circuitu*, non solum quæ rectis atque libratīs perpetuo radiis illustriora reddit quasi Meridiem, sed etiam quæ obliquis splendoribus, licet obscuriora, tanquam Aquilonaria Meridianæ lucis participatione perfundit. Quid autem à Gyronibus sperare non possimus etiam obscuriores; quandoquidem fulgentissimum Hispaniæ lumen Alphonsum huius nominis Sextum Regem ab extremo vitæ discrimine, nec minori seruitutis periculo liberans, restituit luci & splendori pristino præclarissimus Comes Don Rodericus familiæ, cognominisque caput & author, suum equum saluum & incolumem, cum equo vulnerato & moribundo Regis permutans? Quippe qui regiæ vitæ libertatisque lucrum, propriæ vitæ periculo, & libertatis dispendio prætulit, non minori fidelitatis affectu, sed longè maiore fortitudinis robore, quam olim David *precidit oram chlamydis Saul silenter*. Hic enim non cum hostibus pugnans, sed suos milites sermonibus confringens: ille verò Maurorum impetus sustinens atque retardans, ex aureo paludamento Regis triplicem plicaturam reseculit, quam in perpetuam facinoris memoriam suis stemmatibus, suorumque nominibus addidit. Sed pro tanto beneficio Regis munificentissimi liberalitas quid illi muneris contulit? Optionem dedit petendi quodcumque vellet. Quid igitur postulauit? numquid auri & argenti talenta plurima, numquid regionum ditiones ac dominatus populorum? Certè si bonam regni partem accepisset; munus ac-

ceptum non esset maius, quàm beneficium Regi collatum. Nihil tamen horum magnanimus Comes postulauit. Quid ita? quoniam auctore Philosopho Magnanimus talis est, ut beneficia conferat, & ^{Lib. 4. Ethic. c. 3. post med.} pudeat ipsum, si suscipiat beneficia: illud enim superioris est, hoc inferioris, & in retribuendo maiora beneficia conferat. Quantum igitur ab intuitu retributionis distare videmus generosos animos istius familiæ; tantum pauperibus & humilibus crescit spes obtinendi patrociniū illorum. Quando præcedentem tomum de scientia Dei superiori anno dicaui tuo Excellentissimo fratri Duci de Alcala, de paterna prosapia, rebúsque præclare gestis attigi pauca quædam; non pro dignitate materiæ, sed pro mea tenuitate, & epistolæ breuitate. Id semel expertus vereor de materna prosapia, cuius memoriam priori cognomine seruas, instituere sermonem, ex ingenti immensoque campo in exiguum nuncupatoriæ gyrum compulsus. Admiror enim nobilitatem generis, in quo & filiam Alfonsi Sexti Regis Castellæ, quam ei peperit vxor Elisabeth filia Ludouici Sexti Regis Galliæ, matrimonio copulatam inuenio. ^{1. Reg. 18.} Num parum vobis videtur generum esse Regis? dicebat Dauid, iam Dei oraculo per Samuellem vnctus in Regem, ac per mulieres in choris decantatus decem millium victor præ Saule. Sed ego nunc inquam: Num parum alicui videri poterit, duorum Regum potentissimorum generum esse? Non poterat tantus honor contingere, nisi viro, qui cæteros regni proceres aut superaret, aut certè superaretur à nullo, Regiæ dignitati si non par, at certè suppar, ne per iniuriam turpiter demissa, sed honestè collocata Regis filia videretur. Sed nescio num magis admirari debeam tot Regum, Magnatum, Ducum, Marchionum, Comitumque familias, ex eodem postea sanguine per matrimonia procreatas, vel antiquitatem generis quadraginta circiter annis à primordiis Regni Castellæ & Aragoniæ, vel in pace gubernationem Reipublicæ, domusque regiæ, vel in recuperandis Hispaniæ prouinciis è ditione Maurorum sumptus, labores, & gloriosas quorundam mortes. Hæc nostra patria totius Beticæ caput Gyronibus se debere fatetur, quod illorum quintus à primo Comite Roderico, primus regiam arcem Hispalensem fuerit ingressus. Quid mirum si tot strenuissimis Ducibus delati fuerint magistratus ordinum militarium sancti Iacobi, & Calatrauæ? Verum tamen ad illud propero, quod mihi magis est proprium, in Ossunensibus Ducibus tuis progenitoribus quantus fuerit pietatis & bonarum literarum amor. Sunt illius tot præcones indefatigabiles, quot sunt æterna monumenta Collegiorum, Vniuersitatis, & collegialis Ecclesiæ, pinguis redditibus & pretiosa suppellectili decoratæ. Quantum vos extollendo tot tituli longiùs ab humilibus distare compellunt, tantum facilitas, humanitas, & magnificentia reuocant ad propinquitatem. Nec enim secundis rebus effrænata-

105.
tam, sibi que præidentem finitis excurrere potentiam, *sed tanquam*
in Gyrum rationis & doctrina ducitis, vt verbis vtar Oratoris eximij.
Hæc igitur & alia multa considerans, in animum induxi, meum
hoc opus, vel potius desiderium seruiendi publicæ vtilitati sacra-
rum literarum ac Theologiæ, vestro nomine tanquam pelta prote-
gere, certus fore, vt confugientem ad illud nunquam hostilibus in-
uidiæ iaculis indefensum & inultum præbeatis. Meum erit quoti-
dianis ad Deum sacrificiis & orationibus perpetuam vobis fœlici-
tatem in hac & in futura vita precari.

Illustrissimæ tuæ dominationis

*Perpetuus Capellanus, &
in Christo seruus*

DIDACVS RVIZ.

FACULTAS P. PROVINCIALIS

Betica Provincia.

GEORGIVS HEMELMAN Prouincialis Societatis IESV,
in Betica Prouincia potestate ad id mihi facta à R. admodum Patre nostro MVTIO VITELLES CO Prapósito Generali Societatis IESV facultatem concedo, vt *Disputationes & Commentarij de Voluntate Dei* PATRIS DIDACI RVIZ DE MONTOYA, è nostra Societate IESV Hispalensis, publici sacrae Theologiae Professoris, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque virorum iudicio examinati & approbati typis mandentur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Hispali Kalendis Septembris anni 1626.

GEORGIVS HEMELMAN.

EGO STEPHANVS BINETVS, Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunensi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis HENRICO III. 10 Maij 1583. HENRICO IV. 20. Decembris 1606. & LVDOVICO XIII nunc regnante 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus nostrae Societatis compositos, absque Superiorum permissione imprimant: permitto IACOBO, ANDREÆ, ET MATTHÆO PROST Lugdunensibus Bibliopolis, vt Opus quod inscribitur, R. P. DIDACI RVIZ è Societate IESV, *De Voluntate Dei, & proprijs actibus eius*, ad sex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere possint. Datum Lugduni 14. Septembris 1629.

STEPHANVS BINETVS:

APPROBATIO.

Isti Commentarij & Disputationes R^{di} PATRIS DIDACI RVIZ DE MONTAYA, *Quæ sunt de Voluntate Dei, & propriis actibus eius*, sunt dignæ prælo, in commodum publicum. Ita censeo. Actum Lugduni, die 12. Septembris. 1629.

FR. ROBERTVS BERTHELOT,
Episcopus Damasci.

Idem testor. Lugduni 13. Septembr. 1629.

DEVILLE.

CONSENSVS.

Disputationes & Commentarios de Voluntate Dei, & propriis actibus eius, Auctore REVERENDO PATRE DIDACO RVIZ, Societatis IESV Theologo, typis mandari, Ego Regis Procurator in Præfectura Lugdunensi non impedio, 13. Septembris, 1629.

PVGET.

Librum qui inscribitur, *Disputationes, & Commentaria de Voluntate Dei, & propriis actibus eius*, Authore PATRE DIDACO RVIZ, Societatis IESV Theologo, in lucem edi, ac typis mandari permittimus à Iacobo, Andrea, & Matthæo Prost, Bibliopolis Lugdunensib. ac simul ne quis citra datam eis facultatem denuò excudat interdicimus. Datum Lugduni, 13. Septembris, 1629.

DECHAPONAY.

PRIVILEGIUM
CATHOLICÆ MAIESTATIS.
E L R E Y.

POR quanto por parte de Vos DIEGO RVIZ Religioso de la compañía de IESVS, nos fue fecha relacion que auia des compuesto vn libro intitulado, *Commentarios sobre la primera parte de Santo Thomas, que trata lo de Voluntate Dei*, suplicandonos os mandafemos dar liçencia para le poder imprimir, y priuilegio por el tiempo que fuesemos seruidos, o como la nuestra merced fuese: lo qual visto por los del nuestro Consejo por quanto en el dicho libro se hiçieron las diligencias que la prematica por nos vltimamente fecha sobre la impressiõ de los Libros dispone, fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra çedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual os damos liçencia & facultad para que vos, o la persona que vuestro poder huuiere, y no otra alguna podais imprimir el dicho libro, *Commentarios sobre la primera parte de Santo Thomas, que trata de Voluntate Dei*, que de suso se haze mencion, en todos estos Reynos de Castilla, por tiempo y espacio de diez años que corran, y se quenten desde el dia de la data de esta nuestra çedula, so pena que la persona, o personas que sin tener vuestro poder los imprimiere, o vendiere, o hiçiere imprimir, o vender; por el mismo caso pierda la impressiõ que hiçiere, con todos los moldes y aparejos della, y mas incurra en pena de cinquenta mill maravedis cada vez que lo contrario hiçiere: La qual dicha pena sea la tercia parte para la persona que lo acusare, y la otra tercia parte para nuestra camara, y la otra tercia parte para el Iuez que lo sentenciare; con tanto que todas las vezes que huuieredes de hazer imprimir el dicho libro durante el tiempo de los dichos diez años, le traigais al nuestro Consejo juntamente con el original que en el fue visto, que va rubricado cada plana, y firmado al fin del, de Martin de Segura nuestro Escriuano de camara de los que residen en el nuestro Consejo, para que se vea si la dicha impressiõ està conforme al original, o traigais se en publica forma de como por Corector nombrado por nuestro mandado se vio, y corregio la dicha impressiõ por el original, y se imprimio conforme a el, y quedan impressas las erraras por el apuntadas para cada vn libro que assi fueren impressos, para que se tase el precio que por cada volumen huuiere de auer, y mandamos al Impressor que assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio ny el primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al autor, o persona a cuya costa lo imprimiere, ny à otra alguna para efecto de la dicha correccion y tasa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tasado

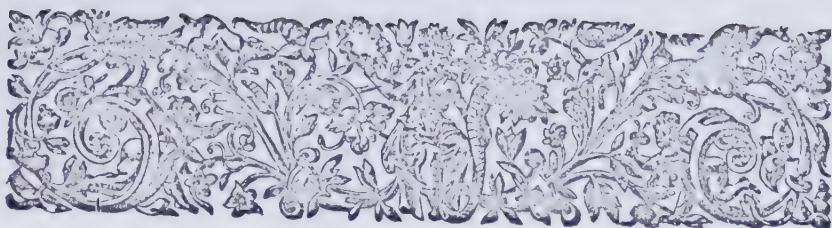
y tasado por los del nuestro Consejo. y estando hecho y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, y successivamente ponga esta nuestra cedula, y la aprobacion tasa y erratas, so pena de caer è incurrir en las penas contenidas en las Leyes y prematicas destos nuestros Reynos, y mandamos a los del nuestro Consejo, y a otras qualesquier Iusticias dellos, que guarden y cumplan esta nuestra cedula y lo en ella contenido. Fecha en Aranjuez a veinte y quatro dias del mes de Nouiembre, de mill y seiscientos y veinte y seis años.

TO EL R.E.Y.

Pormandado del Rey nuestro Señor

DON SEBASTIAN DE CONTRERAS.

INDEX QVÆSTIONVM, ARTICVLORVM, DISPVTATIONVM, ET SECTIONVM, QVÆ IN HOC opere discutiuntur.

PROEMLIVM folio 1.

QVÆSTIO XIX.

De Voluntate Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo sit voluntas.

DISPVTATIO I.

*Vtrum Deus habeat volitionem & appetitum
à sua essentia distinctum.*

- Sectio 1.* Eo convenire volitionem perfectissimam. fol. 3
2. Vtrum appetitus naturalis & infusus Deo conveniat. 6
3. Non realiter, sed sola ratione volitio distinguitur ab essentia, & cæteris attributis. 8

DISPVTATIO II.

*Vtrum volitionis potentia, operatio, & habitus
volendi reperitur in Deo.*

- Sectio 1.* Potentia non simpliciter, sed aliquo modo conceditur. 10
2. Non est actio, nec passio, sed operatio, diuina volitio. 12
3. Voluntatis habitus diuinæ perfectioni repugnat. 14

DISPVTATIO III.

*Quodnam sit obiectum formale diuinæ
volitionis.*

- Sectio 1.* Solum Deum esse formale obiectum & ultimum finem. 14
2. Pluribus rationibus demonstratur eadem conclusio, quæ posita est initio sectionis præcedentis. 16
3. Totus quantus est Deus, & quidquid est realiter in ipso, formalis obiecti rationem habet comparatione diuinæ volitionis. 17
4. Formalis obiecti generalitas applicatur ad quamlibet bonitatem absolutam: & obiecti rationes soluantur. 20
5. Quomodo diuinus amor reflexiue seipsum diligit. 21

Rursum de Voluntate Dei.

DISPVTATIO IV.

*Vtrum Deus seipsum necessario diligit,
& adæquate.*

- Sectio 1.* Authoris & argumenta, quæ probare videntur, esse liberum amorem Dei erga seipsum. 23
2. Quodammodo liber, absolute tamen est necessarius amor Dei erga seipsum. 24
3. Soluuntur argumenta posita in sectione prima. 27
Totalis & comprehensivus amor Dei possibilis est ipsi soli. 28

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus velit alia à se.

DISPVTATIO V.

Vtrum creaturas Deus amet ac velit.

- Sectio 1.* Negatiue partis argumenta. 30
2. Creaturas amat & vult Deus. 30
3. Vtrum creata bonitas moueat diuinam voluntatem. 31
4. Relatio siue respectus transcendentalis Dei ad creaturas licet inutilis sibi. 32
5. Vtrum creaturas sub ratione boni utilis Deus amet, quasi primum bonum sibi non sufficeret. 33
6. Quam simplex sit tendentia diuinæ voluntatis in omnia obiecta volita. 34

DISPVTATIO VI.

Vtrum Deus necessario velit omnia possible.

- Sectio 1.* Negatiua sententia cum Authoribus & argumentis. 36
2. Propter necessarium esse amorem complacentiæ simplicis erga omnes creaturas posibles. 38
3. Soluuntur argumenta posita in sectione prima. 40
4. Non solum in communi, sed etiam in particulari quaslibet creaturas etiam vilissimas Deus amat. 41
5. Vtrum Deus necessario sit omnivolens, sicut est omnipotens, & omnisciens. 45
Vtrum in seipsis creaturas velit Deus. 46

E ARTICVLVS

Index Quaestionum, Articulorum,

ARTICVLVS III.

Virum quidquid Deus vult, ex necessitate velit.

DISPVATIO VII.

Virum Deus arbitrio libero polleat circa creaturas efficaciter amandas.

- Sectio 1.* Respondens affirmatiuè. 47
1. Diuinæ libertatis indifferentia formaliter est possibilitas idem obiectum volendi, & non volendi, nec consistit in solo iudicio proponente indifferentiam obiectorum. 48
3. Eiusdem indifferentiæ probationes aliæ, quæ nituntur autoritate Scripturarum & Patrum. 50
4. Scholasticorum consensus, & aliæ rationes pro diuinæ libertatis indifferentia. 52
5. Quid Plato & Aristoteles, alique Philosophi de libertate Dei senserint. 55
6. Num diuina libertas determinetur à scientia. 56
7. Vtrum contingentia possit in diuinam voluntatem cadere. 58
8. De potentia contradictionis, & subiecto libertatis. 59

DISPVATIO VIII.

Quam magna sit diuina libertas, quæ non minuitur admixta necessitate quadam, aut impossibilitate.

- Sectio 1.* Possibilitas peccandi non pertinet ad essentiam libertatis. 60
2. Maior est libertas Dei, quam si peccare potuisset. 63
3. Libertas quoad exercitium & specificationem, simul cum absoluta necessitate decernendi per volitionem positiuam de quocumque bono partem alteram contradictionis. 65
4. Libertas quoad specificationem, non solum circa singulas creaturas, in particulari, sed etiam circa illas in communi & vagè. 66
5. Soluuntur argumenta, posita initio sectionis præcedentis. 68
6. Perpetua diuinæ voluntatis immutabilitas, nihil obest libertati. 69
7. Vtrum Deus liberè decreuerit omnia, quæ foret ipse conditionaliter facturus, sub quibuscumque circumstantiis possibilibus. 71

DISPVATIO IX.

Quod optimum est, an Deus semper, & infallibiliter velit.

- Sectio 1.* Quidnam sit optimum, de quo dubitari possit. 72
2. De generibus perfectionum, in quibus optimum est impossibile. 75
3. Licet Deus absolutè liber fuerit vt non vellet optimum: in omnibus tamen atque infallibiliter optimum voluit. 76
4. Communis Patrum consensus pro electione

- optimi, & optima prouidentia. 77
5. Voluntas melioris boni quomodo cohercat generationi consubstantialis filij, & alia quædam testimonia Patrum. 81
6. Mens Anselmi probatur, & vtriusque Victorini sententia refertur. 83
7. Quando Patres de prouidentia disputant aduersus calumniatores illius, melioris boni fructum intendunt semper elicere. 85
8. Quatuor eiusdem argumenti exempla, excusant aliique Patribus. 87
9. Non solum in ordine ad finem, à Deo liberè præfixum, sed etiam simpliciter comparatione vniuersi, est optimum, quod Deus vult. 88
10. Multis exemplis ostenditur eneruari Theologorum rationes; nisi supponant voluisse Deum optimum finem sub optima mensura. 91
11. Credibilitatis euidencia, bonorumque fructus colligendus ex malis, refutat eandem solutionem. 94
12. Ad fallendum magis, quàm ad veritatem confirmandam destinarentur multæ laudes diuinorum operum: si Deus non eligeret quod est simpliciter melius. 96
13. Sola denominatio à volitione Dei non confert eam perfectionem, quam Scriptura & Patres affirmant diuinis operibus conuenire. 97
14. Scripturarum ratiocinationes multæ penitus corruerent, nisi Deus semper quod est optimum eligeret. 98
15. Quoniam Scriptura dicit, quædam decere Deum, alia impossibilia esse, vel aliena, vel coacta, probationes aliæ. 101
16. Ex inclinatione diuinæ voluntatis aliæ rationes infallibilitatis. 102
17. Nec vlla bonitas, nec inuidia potuit ad minus bonum impellere. 104

DISPVATIO X.

Quid Scholastici & Philosophi de prædicta infallibilitate senserint, & quomodo soluenda sint argumenta.

- Sectio 1.* Scholasticos de optima prouidentia sensisse non aliter, quàm Patres præcedenti disputatione citatos. 105
2. Philosophi quoque docuerunt, optimum semper à Deo, & à natura fieri. 109
3. Soluuntur argumenta, desumpta ex Patribus, qui necessitatem omnem à Dei voluntate reiciunt. 111
4. Soluuntur argumenta, quæ contendunt infallibilitatem optimi cum diuina libertate pugnare. 113
5. Potentiam destruendi seipsum, opponunt alia argumenta contra infallibilitatem optimi. 115
6. Indigentiam, appetitum, inclinationem, inæqualitatem perfectionis in volitionibus diuinis, exagitant alia argumenta. 117
7. De liberalitate Dei & gratia, non habente connexionem cum natura, quatuor argumenta. 119
8. Postremum argumentum de multis operibus, quæ numquam fiunt, licet optima videantur. 121

Disputationum, & Sectionum.

DISPUTATIO XI.

*Utrum volitio libera sit realis perfectio,
intrinsicè Deo.*

- Señio 1.* Sine metaphora, verè & propriè Deo conuenit libera volitio efficax. 124
1. Non est satis complacentia simplex omnium possibilium, absque volitione determinante futura. 125
  3. Relatio rationis, vel extrinseca denominatio, non est de essentia liberæ volitionis. 128
  4. Causalitas efficax liberæ volitionis offert alias probationes eiusdem conclusionis. 131
  5. Occultissimorum præscientia futurorum, & efficax eorum volitio possibilis esset hominibus & Angelis, nisi vera foret conclusio, quam probamus. 133
  6. Præcipua Theologiæ fundamenta corruunt, si relatio rationis, vel extrinseca denominatio determinat, & ultimò constituit præscientiam & efficacem volitionem futurorum. 134
  7. Num disunctiua volitio conferat aliquid ad expediendam difficultatem de actu libero Dei. 138
  8. Utrum disunctum ex obiectis contradicentibus expediat difficultates liberæ volitionis. 139
  9. Temporalis operatio transiens non complet, nec constituit liberam Dei volitionem. 140
  10. Instaurantur argumenta posita sectione secunda, ut volitionem disuncti non minus quàm simplicem complacentiam excludant. 141
  11. Cæteræ rationes attinguntur, & remittuntur ad sectionem 4. §. & 6. 143

DISPUTATIO XII.

Utrum sit possibile Deum liberè velle obiecta diuersas: quamuis nullam realem diuersitatem causet in creaturis.

- Señio 1.* Negatiua sententia cum fundamentis. 145
1. Sine reali diuersitate creaturarum possibile fuit Deum voluisse quod non voluit. 146
  3. Probationes aliæ conclusionis eiusdem, & solutio argumenti positi sectione prima. 148

DISPUTATIO XIII.

Utrum libera volitio addat perfectionem realem, quæ potuerit non esse in Deo.

- Señio 1.* Affirmatiua sententia Caietani refellitur. 149
1. Explicatur & confirmatur magis quomodo nulla prorsus perfectio ratione disuncta potuerit Deo addi, vel detrahi. 151
  3. Argumenta & solutiones. 154

ARTICVLVS IV.

Utrum voluntas Dei sit causa rerum.

DISPUTATIO XIV.

Utrum Deus immediatè per voluntatem operetur.

- Señio 1.* Non per naturam immediatè, sed per *Rurs. de Voluntate Dei.*

voluntatem operatur. 156

2. Utrum Dei voluntas sit rerum causa propinquior, quàm diuinus intellectus. 157
3. Quare voluntati potius, quàm intellectui, vel omnipotentiz, tribuantur operationes transeuntes. 157
4. Utrum executiua potentia sit alia, præter volitionem & intellectiõnem. 158

ARTICVLVS V.

Utrum voluntatis diuine sit assignare aliquam causam.

DISPUTATIO XV.

Num aliquid possit causare volitionem Dei.

- Señio 1.* De causa realiter causante, ac præsertim causa finali. 158
2. Deo nihil esse rationem volendi, nisi suam bonitatem, seu voluntatem, Doctores, & argumenta contendunt. 159
  3. Diuinæ volitionis assignari aliquam rationem probatur autoritate. 160
  4. Idem probatur rationibus. 162
  5. Explicatur, & conciliatur nostra sententia solutione argumentorum. 164
- Corollarium de cauendis in amore, quo Deus seipsum diligit propter creaturas, aut creaturas diligit propter seipsas. 165

ARTICVLVS VI.

Utrum voluntas Dei semper impleatur.

ARTICVLVS VII.

Utrum voluntas Dei sit mutabilis.

DISPUTATIO XVI.

Quousque necessaria sit immutabilis constantia diuina volitionis.

- Señio 1.* Probat immutabilitas illius. 166
2. Ratio S. Thomæ defenditur, & ampliatur dogma prædictum. 169
  3. Utrum diuinæ substantiæ mutabilitas sequeretur ex mutabilitate liberæ volitionis. 170
  4. Inter argumenta variæ quæstiunculæ. 172
  5. Deus iam hoc instanti non potest efficere, ut non voluerit creaturam futuram. 173

ARTICVLVS VIII.

Utrum voluntas Dei necessitatem rebus volitis imponat.

ARTICVLVS IX.

Utrum voluntas Dei sit malorum.

ARTICVLVS X.

Utrum Deus habeat liberum arbitrium.

Index *Quæstionum, Articulorum,*

ARTICVLVS XI.

Vtrum sit distinguenda in Deo voluntas signi.

ARTICVLVS XII.

Vtrum conuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinque signa.

DISPUTATIO XVII.

Quid & quodplex sit voluntas signi, & quomodo coniuncta cum beneplacito.

- Sectio 1.* Distinguens voluntates & explicans quinque signa. 176
 2. Vtrum voluntas signi discordet à re significata. 177
 3. Vtrum voluntas signi semper afferat secum adiunctam voluntatem beneplaciti. 173

DISPUTATIO XVIII.

Vtrum voluntas Dei semper impleatur.

- Sectio 1.* Voluntas signi non semper impletur, sed hoc ipsum est instrumentum ad implendum beneplacitum. 178
 2. Ipsum non impleri voluntatem signi per omnipotentiam destinatur ad melius implendum voluntatem beneplaciti. 179
 3. Similitudinibus variis Patres idem dogma confirmant. 180
 4. Vtrum voluntas beneplaciti semper impleatur. 184
 5. Dei voluntatem absolutam semper impleri probatur ex Scriptura & Patribus asserentibus illi non posse resisti. 186
 6. Quonam sensu diuinæ voluntati posse resisti doceant Scripturæ & Patres. 187
 7. Libertatis indifferentiam ab antecedenti necessitate protegunt Scripturæ & Patrum testimonia, quæ nobis obiciuntur in sectione 5. 188
 8. Voluntatem absolutam Dei semper impleri probatur iterum ex Scriptura & Patribus. 190

DISPUTATIO XIX.

Voluntas antecedens & consequens quid sint, & quomodo differant.

- Sectio 1.* Vtrum diuina volitio verè ac realiter intendat salutem eorum hominum, qui eam de facto non assequuntur. 192
 2. Quidditas antecedentis & consequentis voluntatis probat, Deum quod ex se est, verè ac realiter intendere salutem hominum, etiam eorum, qui sua culpa damnantur. 193
 3. Sicut obiectum proprium antecedentis voluntatis est salus hominum; ita solummodo quæ nocent, aut illam impediunt, sunt obiectum proprium voluntatis consequentis. 194
 4. Refutatur contraria sententia de antecedente, & consequente voluntate Dei. 196
 5. Patres alij testantur prædictam voluntatem

antecedentem, qua Deus omnibus etiam reprobis mallet conferre penitentiam, & æternam salutem. 199

6. Obstinatos & præscitos non esse excipiendos à generali voluntate, qua Deus vult omnes homines saluos fieri. 202
 7. De orationis generalitate refutantur tres solutiones. 205
 8. Multiplex expositio quam Augustinus adhibet ad illud: *Vult omnes homines saluos fieri*, nihil obstat generalitati voluntatis hæcenus probatæ. 206
 9. Recapitulatur discrimina voluntatis antecedentis & consequentis, & ambiens vtriusque circumscribitur. 208
 10. Vtrum voluntas antecedens sit voluntas signi, aut beneplaciti simpliciter, aut secundum quid. 210
 11. Vtrum voluntas antecedens sit complacentia simplex, intendens bonum quod re ipsa nunquam existeret. 212
 12. Prædicta complacentia non est omnino simplex, sed est partim efficax. 214
 13. Vtrum voluntas antecedens semper impleatur. 214

QVÆSTIO INCIDENTS.

DISPUTATIO XX.

Vtrum conditionata sit antecedens voluntas, & vtrum circa media versetur formaliter, quatenus media sunt.

- Sectio 1.* Conditionalem esse voluntatem antecedentem saluandi omnes. 215
 2. Conditionale pactum Dei cum hominibus probat, esse conditionalem voluntatem antecedentem, ideoque nihil saluti renugnans potuisse Deum antecedenter velle. 217
 3. Præcedentium argumentorum solutiones refutantur, & ostenditur explicitam esse conditionem supradictam. 220
 4. De imperfectionibus, quas præ se ferre videntur volitio inefficax, & à conditione suspensa diluuntur obiectiones. 221
 5. De causa reprobationis, & modo prouidentia circa præscitos, aliæ obiectiones aduersus antecedentem voluntatem salutis eorum. 223
 6. Quia Deus vult medium salutis formaliter ut medium, conuincitur velle finem, & nullum impedimentum antecedenter velle. 224
 Præcipuè ponderatur passio, & redemptio, ibidem.
 7. Alia, quæ magis exaggerant affectum Dei volentis, ut omnibus prodesset eius passio, ubi potissimum de siti. 227
 8. Cætera Scripturæ testimonia, quæ vim superioris arguementi corroborant. 229
 9. Exemplo Iudæ confirmatur huius & præcedentis disputationis doctrina de voluntate saluandi, etiam præscitos. 231

DISPV

Disputationum, & Sectionum.

DISPUTATIO XXI.

Utrum ceteri affectus Dei probent, cuiusque viatoris salutem desiderare, quantum ex se est.

Sectio 1. De gaudio, tristitia, & desiderio.

1. Affectus iræ, atque punitiæ iustitiæ, coactus nostris sceleribus, probat eandem voluntatem humanæ salutis. 237
3. Odium, zelus, fluctuatio, & pœnitentia Dei probant cuiusque hominis salutem desiderare. 241

DISPUTATIO XXII.

Qualis ordo prioritatis, qua lege, quove fundamento sit assignandus inter diuinos actus.

Sectio 1. Utrum realis, vel tantum secundum rationem sit ordo prioritatis inter actus diuinos. 242

2. Ordo prioritatis secundum rationem ratiocinatam datur inter diuinos actus. 243
3. Utrum ab intrinseco fundamento prioritatis conueniat immanentibus Dei operationibus, discrepans à prioritate creaturarum. 244
4. Cum tota perfectio diuinæ volitionis necessitatio fuerit in Deo: quomodo potuit ab intrinseco fundare prioritatis ordines, quos de facto non fundat. 246
5. Vnde sumendus sit, & qua lege prioritatis ordo, tam in quo, quam à quo, vel subsistendi consequentia, vel instantibus. 248

DISPUTATIO XXIII.

Quem ordinem prioritatis habeant intellectiões, comparatione volitionum diuinarum, & inter se mutuo.

Sectio 1. Proponuntur argumenta, peculiariter autem scientia simplicis intelligentiæ, & scientia conditionata cum volitionibus comparantur. 250

2. Quomodo scientia visionis posterior sit volitionibus diuinis. 251
3. Soluuntur incidentes dubitationes, & argumenta posita in sectione prima. 252
4. Quem prioritatis ordinem possimus inter diuinas intellectiões concipere. 253

DISPUTATIO XXIV.

Quisnam prioritatis ordo recte concipiatur inter volitiones diuinas.

Sectio 1. Quæ sunt clariora præmittuntur. 254

1. Utrum in Deo volitio finis semper sit prior volitione mediorum. 255
3. Explicantur præcedentes conclusiones solutionis aliquot difficultatibus. 257

DISPUTATIO XXV.

Utrum mala pœnæ, naturaliumque defectuum Deus velle possit.

Sectio 1. De malo formaliter sub ratione mali. Rursus de Voluntate Dei.

2. Per accidens propter adiunctum bonum Deus vult malum pœnæ, naturaliumque defectuum. 260

DISPUTATIO XXVI.

Utrum Deus possit velle peccatum.

Sectio 1. Negatiua pars decernitur. 261

2. Utrum Deus velit, mala esse, vel fieri à creata voluntate. 263
3. Soluuntur argumenta posita initio præcedentis sectionis. 265
4. Deus in quocumque genere causalitatis physicae aut moralis non est author neque causa peccati. 266
5. Utrum Deus, saltem secundum quid, velit peccatum. 267
6. Deus volitione positiua vult permissionem peccati. 268
7. Quamuis Deus velit permissionem, non sequitur velle peccatum. 269

DISPUTATIO XXVII.

Utrum Deus prædeterminet materialem actionem peccati.

Sectio 1. Authores opinionis affirmatiuæ. 270

2. Non solum physica, sed etiam moralis causalitas peccati continetur in physica prædeterminatione ad materialem actionem illius. 271
3. Materialis actionis peccati causam physicam esse Deum, implicat non minus, quam esse causam moralem. 276
4. Optimi finis intentio Deum non excusaret. 280
5. Solutio tertia desumpta ex obligatione, & subiectione ad legem, non satisfacit. 282
6. Eiusdem solutionis tertiæ refutationes aliarum, venientes ab obligatione, qua Deus nihil potest contra seipsum committere. 285
7. De malitia quæ non sequitur ad actionem materialem, nisi prout egreditur à voluntate creata. 287

DISPUTATIO XXVIII.

Utrum defectus actionis reducendus non in causam efficientem, sed deficientem, defendat, vel potius oppugnet physicam prædeterminationem.

Sectio 1. Qui authores vtantur huiusmodi solutione, & ad quam sententiam defendendam. 290

2. Quoniam defectus & priuationis causa debet esse deficiens, & ex nihilo producta, probatur Deum non prædeterminare materialem actionem peccati. 293
3. Eadem conclusio probatur rationibus sancti Thomæ & aliorum scholasticorum. 295

Appendix.

4. Colligitur refutatio solutionum, quæ adduntur ad explicationem primariæ. 298
5. In primo creationis instanti propterea nullus Angelus potuit esse malus, quoniam Deus prædeterminare non potest ad materialem actionem peccati. 299

Index Questionum, Articulorum,

DISPUTATIO XXIX.

Utrum primæ atque vniuersalissimæ causæ munus eandem prædeterminationem excludat.

- Sessio* 1. Pars affirmatiua probatur. 301
 2. Refutatur solutio de volitione, quam sine diuino concursu voluntas eliceret, si posset. 303
 3. Nihil supernaturale foret necessarium ad perseuerandum longo tempore sine peccato, si munus primæ causæ prædeterminaret actiones peccatorum. 303

DISPUTATIO XXX.

Circa fidei fundamentum, & certitudinem, quid ex physica prædeterminatione sequatur.

- Sessio* 1. Ad hoc explicandum & probandum varix rationes. 305
 2. Præoccupantur solutiones. 308
 3. Quæ circa mendacium refutantur à Theologis, argumenta ministrant nostræ sententiæ. 310

DISPUTATIO XXXI.

Utrum oppositio inter facere atque permittere ad materiales etiam actiones referatur à Patribus.

- Sessio* 1. Propria permissionis differentia prohibet prædeterminari materialem actionem peccati. 312
 2. Vtriusque partis indifferentiam promissio confert: idcirco physicam prædeterminationem excludit. 315
 3. Permissionem non solum ad malitiam, sed etiam ad materialem actionem Patres referunt. 317
 4. Non solum de malitia, sed etiam de materiali operatione loquuntur Patres dicentes non fieri à Deo. 320

DISPUTATIO XXXII.

Utrum Tridentina permissio, comparata cum contrariis erroribus, probet, non prædeterminari materialem actionem peccati.

- Sessio* 1. Tridentini sextus Canon sextæ sessionis expenditur. 322
 2. Quid huius temporis hæretici dixerint de materiali actione peccati, præcisa ratione formali. 324
 3. Præcedentis argumenti confirmationes ex solutionibus hæreticorum, de fine diuinæ voluntatis, & de causâ morali, & subiectione ad legem. 325
 4. Tres aliæ hæreticorum excusationes de vniuersalitate causæ primæ: de spontaneo causæ secundæ, & inscrutabilibus Dei iudiciis. 327
 5. Referendo fundamenta hæreticorum confirmatur argumentum positum in sectione prima. 328

6. Referuntur solutiones contrarię sententię. 329
 7. Non posse contra nos retorqueri præcedentium sectionum argumenta. 331

DISPUTATIO XXXIII.

Dei voluntatem num deceat prædeterminare materialem actionem peccati.

- Sessio* 1. Homines excusarentur à culpa, si Deus veller, vt ipsi vellent, & facerent has materiales actiones. 334
 2. De varia proportionem obiectorum ad varias voluntates, obiectio diluitur, & noua ratio instruitur. 337
 3. Deus non vult vt fiant materiales actiones malæ, sed potius vult, vt non fiant. 339
 4. Cum Deus prohibeat materialem actionem peccati, velle non potest, vt ab hominibus eliciatur. 341

DISPUTATIO XXXIV.

Utrum Dei erga homines, etiam præscitos, charitas & misericordia patiatur illos prædeterminare ad materiales actiones, quibus inseparabiliter adiungitur malitia.

- Sessio* 1. Vera Dei amicitia erga quoslibet iustos, etiam præscitos, non patitur prædeterminationem ad materiales actiones peccatorum. 345
 2. Quia iustos Deus non deserit, nisi prius deseratur ab illis concluditur non prædeterminare materiales actiones peccatorum. 347
 3. Quo genere iustitię teneatur Deus iustos non deserere, nisi prius deseratur ab illis. 348
 4. Finis proprius Eucharistię Sacramenti probat eandem impossibilitatem prædeterminandi iustos ad materialem actionem mortiferi peccati. 350
 5. Conuiuatoris lex postulat, quibuslibet inuitatis, siue iustis, siue peccatoribus, non apponi prædeterminationem, ex qua necessariò sequatur, conuiuium conuerti in venenum. 352

DISPUTATIO XXXV.

Utrum prædestinationis & providentię ratio repugnet prædeterminationi supradictæ.

- Sessio* 1. Non prædestinari materialem actionem peccati. 354
 2. Solutiones contrarię sententię refutantur. 357
 3. Præcedendi liberum arbitrium, & ceteras res vniuersi non patitur prædeterminari peccatorum actiones. 361
 4. Murmurationes & querelas hominum de suppliciis, sequeretur esse iustas, si prædeterminaret Deus materiales. 363
 5. Iniustitia supplicij colligitur adhuc ex prædeterminatione. 363
 6. Discrimen, quo diuina providentia versatur circa duplex malorum genus, refutat alterius prædeterminationem. 370

Disputationum, & Sectionum.

7. Quoniam supplicia non decernuntur, nisi propter præcognitum libertatis usum, refutatur prædeterminatio materialis actionis. 373
8. Eidem fundamento attestantur alij Patres. 376

DISPUTATIO XXXVI.

Utrum initium peccati probeat, voluntatem à se ipsa, non à Deo determinari ad materiale illius actionem.

- Señio 1.* Pars affirmatiua rationibus, & sacræ Scripturæ testimoniis comprobatur. 377
1. Idem confirmatur ex Patribus. 379
  3. Præuarum actionum semina, non per Deum, sed per dæmonem, & liberum hominis arbitrium posita, eandem veritatem confirmant. 381
  4. Per seipsū absque speciali concursu Dei peccare non posset arbitrium, si physicè prædeterminaretur materialis actio peccati. 383
  5. Deus non excitat, neque præuenit voluntates ad materiales actiones peccatorum. 385
  6. Quia voluntas à Deo nec impellitur, nec preparatur, nec agitur ad peccatorum actiones, eadem veritas confirmatur. 386
  7. De cogitatione, vocatione, suggestione, fascinatione illustrationis contraria, visitatione, & inspiratione. 388
  8. Deus non operatur velle, & perficere materiales actiones peccatorum, licet potentiam operandi tribuat. 389
  9. Ceteræ rationes ex principio, cui tribuendæ sunt actiones, tanquam discernenti, trahenti, & cooperanti. 390

DISPUTATIO XXXVII.

Appendix ad præcedentem.

De initio peccati ex tentationibus, prout repugnat physica prædeterminationi.

- Señio 1.* Qui neminem tentat, neminem physicè prædeterminat ad materiale actionem peccati. 392
2. De fractis viribus dæmonis aliæ rationes ad eandem veritatem confirmandam. 395
  3. Illis etiam, qui tentationibus consentiunt, fuisse simpliciter possibile non consentire. 399

DISPUTATIO XXXVIII.

Quanta sit repugnantia inter quidditatem boni & antecedentem mali necessitatem.

- Señio 1.* Argumenta quædam contra Manichæos à Patribus scripta, quid probent ad rem præsentem. 400
2. Peccatum reduceretur in Deum, si necessario sequeretur ex eius generali concursu. 403
  3. Non peccandi necessitatem antecedenti necessitate solutam esse debere. 406
  4. Primos parentes nulla necessitate primum commississe peccatum, sed illud faciliè vitare potuisse. 410

5. De Angelis simul, & primis parentibus probatur eadem possibilitas non peccandi. 411
6. Necessitas, ex libertate procedens, eandem veritatem confirmat. 414
7. Cetera testimonia Patrum de possibilitate vitandi, quæ dicuntur ex necessitate peccata. 416
8. In multiplici causarum genere, necessitatem asserentium, veritas eadem confirmatur.

DISPUTATIO XXXIX.

Quid Scholastici existimauerint de voluntate Dei, atque concursu ad materiales actiones peccatorum.

- Señio 1.* Statuitur, & explicatur conclusio in cæteris sectionibus probanda.
2. Sanctum Thomam in prædicta doctrina fuisse constantem. 419
  3. Antiquiores discipuli S. Thomæ cum nonnullis recentioribus. 423
  4. Antiquiores Scholastici præter Thomistas & Nominales. 427
  5. Qui Nominalium appellatione censentur. 429
  6. Recentiores Scholastici. 432
  7. Appendix Ethnici Philosophi. 434

DISPUTATIO XL.

Quæ membra comprehendantur sub amplitudine causalitatis, Deo repugnantis erga materiale actionem peccati.

- Señio 1.* Singula genera prædeterminandi, prædefiniendi, vel inclinandi ad determinatum actum. 435
2. Utrum prædicta impossibilitas comprehendat quemlibet actum, qui non sit intrinsecè bonus. 438
  3. Utrum aliquem actum peccati vagè, siue in communi prædeterminare, possibile sit ex vi solius concursus generalis. 440
  4. Soluuntur argumenta, quæ probare contendunt prædictam peccandi necessitatem. 443
  5. Utrum limitando generalem concursum prædeterminari queant vagè materiales peccatorum actiones. 444

Peculiariter in damnatis.

6. Utrum ex vi specialis concursus actum peccati vagè prædeterminari sit possibile. 446

DISPUTATIO XLI.

Utrum materiale actionem peccati nulli creatura imputabilem possibile sit à Deo causari.

- Señio 1.* De Actione, ad quam nulla potentia vitalis effectiue concurrat. 447
2. De materiali entitate, ad quam potentia vitalis effectiue concurrat, sed sine imputabilitate. 450
  3. Superioris doctrinæ ampliaciones & corollaria. 452

DISPUTATIO XLII.

Utrum Scriptura testimonia, quæ sonant, demones & homines Dei consilio & causalitate ad peccatorum opera moueri, probent physicam illorum prædeterminationem.

- Sectio 1.** Testimoniorum enumeratio, & generalis expositio. 453
2. Hominem sibi exæcationis & obdurationis esse authorem, aperte sacræ litteræ tradiderunt. 455
3. Soluuntur obiectiones contra expositionem de permissione traditam in sectione prima. 457

DISPUTATIO XLIII.

Utrum Deus per patientiam solummodo, vel etiam per potentiam, inclinet ad mala voluntates impiorum.

- Sectio 1.** Ex Augustino lib. 5. contra Iulianum & lib. de grat. & libero arbitrio non colligitur vlla prædeterminatio materialis peccati. 459
2. Quænam sit illa patientia deferens, quam Augustinus refutabat in errore Iuliani. 460
3. Abundantioris illustrationis, atque protectionis subtractio in pœnam præcedentium peccatorum, est præcipua ratio, propter quam Deus exæcare dicatur, & indurare. 462
4. Expediuntur quædam dubitationes circa superiorem doctrinam. 465
5. Ex eo quod peccatum sit pœna peccati, non colligitur prædeterminatio materialis actionis. 466
6. Soluuntur alia duo argumenta de peccato, vt est pœna peccati. 469

DISPUTATIO XLIV.

Quibus modis exerceatur diuina potentia, dum exæcat, & tradit desiderijs.

- Sectio 1.** Diminutio illustrationis ac protectionis punitio & externorum bonorum subministratio. 471
2. In volitionem, quæ mala est, influendo, quomodo Deus induret. 473
3. Quoniam nocumento mensuram & alias circumstantias præscribit, dicitur Deus actiones malas præcipere per potentiam. 475
4. Ob eandem rationem præscribendi mensuram & circumstantias dicitur Deus obdurare, & facere, quæ non nisi peccando fiunt à voluntate creata. 478
5. Utrum ad materiale actionem leuioris peccati Deus determinare aut inclinare possit voluntatem, ex se propensam ad grauius peccatum. 480
6. Potentia Dei, quæ contra eius voluntatem antecedentem fiunt, conuertens vt seruiant efficaci voluntati, probat non prædeterminari materiales actiones peccatorum. 483

7. Iosephi consolatio ad fratres nostram sententiam confirmat. 484
8. Septimus modus indurandi & errare faciendi. 486

DISPUTATIO XLV.

Utrum prima causa generalis concursus intrinsicè physicam prædeterminationem asserat.

- Sectio 1.** Negatiua pars probatur ex quidditatiua libertate atque potestate voluntatis. 486
2. Indifferentia generalis concursus ad quaslibet actiones deducitur ex materialibus actionibus peccatorum. 488
3. Si formalis ratio peccati foret aliquid reale, & posituum, fortius vrgerent rationes præcedentis sectionis. 490
4. Ex generalitate concursus primæ causæ probatur indifferentia eadem determinabilis per causas secundas. 491
5. Primæ causæ prioritas absque physica prædeterminatione. 493
6. Prior, immediatior, intimior, & efficacior ita est concursus primæ causæ, vt eo ipso refutet physicam prædeterminationem. 497
7. De independentia generalis concursus, & totali causalitate. 500
8. De concursu ac determinatione voluntatis creatæ, prout procedit à prima causa. 502
9. Modificari & determinari concursum primæ causæ. 503
10. Vnitas actionis, à prima & secunda causa procedentis, nihil obstat indifferentiæ generalis concursus. 505

DISPUTATIO XLVI.

Utrum additamentum secundæ causæ, realiter ab actione distinctum, per generalem primæ causæ concursum tribuatur.

- Sectio 1.** Statu controuersiæ posito, negatiua conclusio respondet. 507
2. Ex eo quod sola intentio, habens esse quoddam incompletum, communicetur causis secundis, probatur præcedens conclusio. 506
3. Cætera D. Thomæ testimonia ponderantur. 511
4. Eandem veritatem clariùs tradiderunt antiquiores Thomistæ. 514
5. Præuium causarum additamentum liberis repugnare, naturalibusque causis esse superfluum. 517
6. Idem additamentum refutatur, quoniam de potentia Dei absoluta posse, esse sine actione causæ secundæ, & actio posset esse sine illo. 519
7. Præuium additamentum nec esse complementum causarum, nec fluentem realitatem. 521
8. Nec motioni causarum posset assignari species, nec termino per illam productio prædicamentum. 524
9. Postremæ rationes ab effectu formali & comparatione multarum causarum ad inuicem. 526

Disputationum, & Sectionum.

DISPUTATIO XLVII.

De quibusdam autoritatibus, quæ solent afferri ad probandum præuium causarum additamentum ex motione Dei.

- Sectio 1.* De quibusdam verbis Pauli, necnon catechismi Romani. § 19
2. Nihil ad physicam prædeterminationem attinet discursus, quo Philosophus primum motorem immobilem colligit ex eo, quod omne quod mouetur ab alio mouetur. § 30
3. Soluuntur obiectiones initio præcedentis sectionis adductæ, nec non ex libro de causis. § 33
4. Ex eo quod mouere sit ipsum agere corroboratur eadem veritas testimoniis Theologorum, & Philosophorum. § 35

DISPUTATIO XLVIII.

Utrum instrumentorum titulo secundis causis debeat concursus determinatus, aut præuium additamentum.

- Sectio 1.* Instrumenti quidditas non propriè conuenit causis secundis. § 36
2. Causa libera rationem instrumenti participat multò minus, quàm naturalis causa. § 38
3. De materiali actione peccati, quatenus longius recedit ab instrumento primæ causæ. § 40
4. De propria ratione instrumenti peccatis extrinsecus addita per Dei prouidentiam. § 41
5. Per officium instrumenti nec physica prædeterminatio, nec præuium additamentum imponitur voluntati create. § 42

DISPUTATIO XLIX.

De argumentis aliis ab indigentia determinationis, & actualitatis.

- Sectio 1.* Argumenta, quæ propria sunt causæ liberæ. § 44
2. De dominio, & usu Dei aliud argumentum. § 46
3. De actualitate, ac dependentia secundæ causæ cuiuslibet obiectiones aliæ. § 49
4. Numericam vel specificam rationem volitionis licet Deus determinaret: nullum induceret additamentum præuium, & absolutè retineret sui concursus indifferentiam. § 50

DISPUTATIO L.

Utrum perfectio prouidentia circa minima requirat prædeterminationem physicam in concursu primæ causæ.

- Sectio 1.* Rei tractandæ distributione præmissa, de præscientia difficultas soluitur. § 53
2. Quomodo diuina voluntas versetur circa materiales peccatorum actiones. § 55
3. Præcedens decisio corroboratur solutione argumentorum. § 57

- 4.* De coactione diuinæ voluntatis obiectiones aliæ. § 59
5. Ex perfecta singularium prouidentia quomodo physicam prædeterminationem colligant eius auctores. § 60
6. Distinctam, atque perfectam esse singularium quorumlibet prouidentiam generalem, licet non omnia prædefiniat. § 62
7. Rationibus probatur eadem assertio. § 65
8. Respondetur ad argumenta posita in sectione quinta. § 67
9. Contingentia, casualitasque fortuita respectu diuinæ prouidentie non sequitur ex absentia physice prædeterminationis. § 69
10. Præuiis actionibus nec ideo Deus prouidet, quia futuræ sunt, nec ideo futuræ sunt, quia Deus ad illas disponit efficacia media. § 72
11. De merito temporalis præmij, & de quibusdam motibus appetitus sensitiui, postrema obiectiones. § 74

DISPUTATIO LI.

Appendix ad viginti quatuor præcedentes disputationes, Inualide retorqueri contra concursum indifferentem argumenta, quæ resutanti concursum determinantem ad actiones peccatorum.

- Sectio 1.* Proponuntur quæ retorquentur. § 76
2. Solutionis fundamentum explicatur, à priori, & illustratur exemplis. § 77
3. Ad argumenta sectione prima proposita solutio applicatur in forma. § 79
4. Replicis quibusdam occurritur. § 80

QVÆSTIO XX.

De amore Dei.

ARTICVLVS I.

Utrum amor sit in Deo.

ARTICVLVS II.

Utrum Deus omnia amet.

DISPUTATIO LII.

Quibusnam affectibus Deus prosequatur bonum infinitum, & finitum.

- Sectio 1.* Amor Dei erga suas omnes perfectiões est secundum rationem distinctus à gaudio, & radix illius. § 81
2. Soluuntur argumenta contrariæ sententie. § 83
3. Circa Dei amorem, & gaudium antiquitus non de re ipsa, sed de vocibus erat dissidium. § 85
4. Qualis sit charitas Dei erga seipsum: ac potissimum an propriè sit amicitia. § 85
5. Solutis argumentis, allatis aduersus amicitiam, ostenditur, Dei amorem non esse concupiscentiæ comparatione diuinarum personarum. § 88
6. Erga

Index Quaestionum, Articulorum,

6. Erga creaturas rationales amorem Dei esse amicitiam; alijs quaestionibus ad sua loca remissis. § 89
7. Desiderij quidditas diuinæ perfectioni repugnat. § 91
8. Spem repugnare voluntati diuinæ. § 92

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus aequaliter diligit omnia.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Deus semper magis diligit meliora.

DISPVATIO LIII.

Qualis esse potuerit inaequalitas amoris erga quodlibet amabile.

- Seclio 1.* Inaequalitas tribuendi maius bonum, & principaliter amandi, per formalitatem incretam & intrinsecam volitioni diuinæ. § 93
2. Vtrum sit possibile magis vnum amare, quam alium, absque productione maioris boni. § 95
  3. Quænam amoris æqualitas doceatur quando Sap. 6. *Æqualiter, inquit, est illi cura de omnibus.* § 96
  4. Cæteras æqualitates affines esse præcedentibus, & nihil ob stare donorum inæqualitatibus. § 97
  5. Meliora magis amat Deus, & Christum Dominum magis quam totam collectionem omnium creaturarum. § 99
  6. Argumenta quæ contendunt, Ecclesiam à Deo magis amari, quam vitam humanitatis Christi Domini. 601
  7. Solutio præcedentium argumentorum. 602
  8. Vtrum Angelos magis, quam homines Deus amauerit. 603
  9. Soluuntur obiectiones aduersus maiorem amorem hominum. 605
  10. Vtrum Ioannem magis quam Petrum Deus amauerit. 606
  11. Vtrum innocentem Deus amet plus, quam pœnitentem. 609
  12. Ad rationes dubitandi, positas in sectione præcedenti, declaratur causa gaudendi magis, aut diligendi personam cui, plus dimittitur. 611
  13. Vtrum peccatorem prædestinatum Deus amet plus, quam iustum præciturum. 612

DISPVATIO LIV.

Quibus affectibus à malo refugiat voluntas diuina.

- Seclio 1.* Vtrum odium propriè dictum Deo conueniat. 613
2. Rationibus ostenditur odium peccati propriè conuenire Deo. 615
  3. Odium inimicitiae Deo repugnat, etiam aduersus probos & damnatos. 618
  4. Fuga, timor, & tristitia diuinæ voluntati repugnant. 620
  5. Vtrum ira propriè dicta Deo conueniat. 622

QVÆSTIO XXI.

De Iustitia & Misericordia Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo sit Iustitia.

ARTICVLVS II.

Vtrum iustitia Dei sit veritas.

DISPVATIO LV.

Quænam virtutes Deo conueniant excepta speciali virtute iustitiæ.

- Seclio 1.* Quidditas & distinctio diuinarum virtutum, & peculiariter earum, quæ pertinent ad temperantiam, & fortitudinem. 625
2. Liberalitatis virtus Deo potissimum conuenit. 627
  3. Benignitas & veritas, seu veracitas, quanta proprietate Deo conueniant. 629
  4. Quæcumque virtutes, quarum actus includunt submissionem inferioris ad superiorem, diuinæ celsitudini repugnant, & peculiariter gratitudo. 630
  5. Iuramentum Deo metaphoricè tribuitur. 634

DISPVATIO LVI.

Vtrum obligationem aliquam Deus sibi, vel suis rebus, possit imponere.

- Seclio 1.* Vtrum propriè dicantur promissio, conuentio, pactum, fœdus, & testamentum Dei. 635
2. Deum sibi non posse debitum aut obligationem imponere. 637
  3. Propriè deberi res à Deo promissas ostenditur. 638
  4. Prædictæ obligationis, ac debiti proprietates & rigor mitigatur, admixta multiplici gratia. 641
  5. Rebus tantum creatis obligatio debitumque per Dei promissiones imponitur: Deus autem non hominibus, sed tantum sibi manet obligatus. 643
  6. Contra præcedentem decisionem argumenta soluuntur. 645
  7. Vtrum promissio diuina nihil aliud sit, quam declaratio diuinæ voluntatis & propositi per simplicem prædictionem alicuius beneficii. 646
  8. Soluuntur argumenta contrariæ sententiæ posita sub initium sectionis præcedentis. 649

DISPVATIO LVII.

Vtrum legalis atque gubernatrix iustitia propriè dicta reperiatur in Deo.

- Seclio 1.* Generales iustitiæ definitiones, & explicatio iustitiæ legalis. 650
2. Legalem iustitiam Deo, sublatis imperfectionibus, conuenire. 651

Disputationum, & Sectionum.

3. Præscindendo à promissione, bonis operibus, etiam naturalibus, præmia reddere, num sit iustitia legalis. 653
4. Explicatur amplius eadem iustitia legalis & gubernatrix. 655

DISPUTATIO LVIII.

Utrum iustitia strictè sumpta, siue distributiva, siue commutativa, Deo formaliter & propriè conueniat.

- Sectio 1.* Breuis resolutio totius decisionis, in hac & sequentibus sectionibus examinanda. 656
2. Referuntur authorum placita circa Dei iustitiam. 657
  3. S. Thomas author est eiusdem quintæ sententiæ. 658
  4. Iustitiam specialiter & strictè dictam altiori modo conuenire Deo. 659
  5. Rationibus probatur Dei iustitia strictè dicta. 662
  6. Solutiones aduersariorum impugnantur. 664
  7. De dominio transferendo per iustitiam specialem argumentum soluitur. 665
  8. De iustitia patris ad filium, & domini ad seruum alterum argumentum. 667
  9. Nec iustitia, nec iniustitia hominis ad Deum, sequitur ex iustitia Dei ad homines: nec ista requirit materiam temporalem aut vtilem Deo. 668
  10. Meritis de congruo, etiam supposita promissione, præmium reddere, non est specialis iustitiæ actus, sed iustitiæ legalis. 669

DISPUTATIO LIX.

Utrum distributiva potius, quam commutativa iustitia perfectionem prahabeat diuina iustitia.

- Sectio 1.* Distributivæ iustitiæ perfectio qua ratione reperitur in Deo. 670
1. Diluuntur obiectiones contrariæ sententiæ. 672

3. Commutativa iustitia similitudinem aliquam diuinæ iustitiæ participat, sed minorem quam distributiva 674

DISPUTATIO LX.

Utrum vindicativa iustitia Dei sit propriè & strictè iustitia.

- Sectio 1.* Negantium variz opiniones & argumenta. 674
2. Vindicativam iustitiam Dei esse specialem virtutem iustitiæ, propriè dictæ. 675
  3. Rationibus probatur, punitivam in Deo esse iustitiam specialem & strictè sumptam. 676
  4. Distributiva potius, quam commutativa est Dei iustitia punitiva. 679
  5. Soluuntur argumenta contrariæ sententiæ, posita in sectione prima.

ARTICVLVS III.

Utrum misericordia competat Deo.

ARTICVLVS IV.

Utrum in omnibus operibus Dei sit misericordia & iustitia.

DISPUTATIO LXI.

Quanta sit misericordiæ diuinæ proprietas, perfectio, & generalitas.

- Sectio 1.* Utrum formaliter & propriè misericordia sit in Deo, & quæ sint eius acceptiones. 681
2. Distinctionis, prioritatis, & perfectionis ordo quis sit inter iustitiam & misericordiam. 682
  3. Utrum generaliter misericordia & iustitia interueniant in omnibus operibus Dei. 683
  4. De pœna limbi, & de potentia absoluta duæ difficultates. 684
  5. De variis operibus, quibus deesse videbantur misericordia, vel iustitia. 684

INDEX

INDEX LOCORVM

SACRÆ SCRIPTVRÆ, QVÆ IN

HOC OPERE CITANTVR.

Littera d. significat disputationem ; f. sectionem ; n. numerum, margini adscriptum ; f. folium.

Genesis.

- cap. 1. **E** Aciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & prefit piscibus maris, & volatilibus celi, & bestis vniuersęque terra. d. 35. f. 3. n. 9. f. 361
Vidit Deus cuncta quę fecerat & erant valde bona.
 d. 6. f. 4. n. 4. f. 42
 2. Non est bonum hominem esse solum. d. 9. sect. 16.
 n. 13. f. 104
Requieuit Deus die septimo ab vniuerso opere quod
patrarat.
 d. 10. f. 6. n. 4. f. 117
 3. Ne forte sumat de ligno vite, & comedat, & uiuat in eternum.
 d. 9. f. 7. n. 9. f. 86
Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vite tue.
 d. 37. f. 1. n. 22. f. 395
 4. Pater habitauit in tentoriis. d. 26. f. 4. n. 13. f. 267
 6. Pœnit me fecisse hominem. d. 16. f. 4. n. 2. f. 172
Videns Deus quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore. pœnitui enim, quod hominem fecissem in terra, & tactus dolore cordis inuifecus, delebo inquit hominem, &c.
 d. 9. f. 15. n. 11. f. 102
Noe vir iustus, atque perfectus.
 d. 57. f. 1. n. 7. f. 651
 15. Secundum quid cognoscam, quod in hereditatem accipiam eam.
 d. 56. f. 1. n. 9. f. 636
 17. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.
 d. 56. f. 3. n. 18. f. 640
 18. Absit a te, ut rem hanc facias, ut occidas iustum cum impio : non est tuum hoc, qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc.
 d. 9. f. 15. n. 2. f. 101
 19. Dixit Dominus ad Loth, festina, & saluare ibi, quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc.
 d. 9. f. 15. n. 6. f. 102
 21. Visitauit Dominus Saram, sicut promiserat, & impleuit quę locutus est.
 d. 56. f. 1. n. 1. fol. 635
 27. Voluntas Dei fuit ut cito mihi occurreret.
 d. 1. f. 1. n. 5. f. 3
 45. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.
 d. 1. f. 1. n. 5. f. 3
Nolite pauere, neque vobis durum esse videatur, quod
rendidistis me in his regionibus : pro salute
cum vestrā misit me Deus ante vos in Aegyptum.
 d. 18. f. 1. n. 2. f. 179
 Ruiz de Voluntate Dei.

47. Quintam partem regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis.
 d. 31. f. 2. n. 2. f. 315
 50. Nolite timere : num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum : sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me.
 d. 18. f. 2. n. 2. f. 179
Vos cogitastis de me malum, Deus autem vertit illud in bonum.
 d. 44. f. 7. n. 3. f. 485
Vt exaltaret me sicut in preseniarum cernit, & saluos faceret multos populos.
 d. 44. f. 7. n. 4. f. 485

Exodus.

4. Si non crediderint tibi, nec audierint sermonem signi prioris, credenti verbo signi sequentis.
 d. 10. f. 3. n. 4. f. 111
 8. Pharao ingrauaui cor suum.
 d. 42. f. 2. num. 2. fol. 455
 9. Videns Pharao, quod cessasset pluuia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum, & ingrauaui est cor eius, & seruorum illius, & induratum nimis.
 d. 43. f. 2. n. 5. f. 461
 10. Vsq̃uequo non vis subiici mihi.
 d. 18. sect. 6. n. 7. fol. 187
 15. Scriptum est : emisisti iram tuam quę deuorabit eos sicut stipulam.
 d. 19. f. 2. n. 6. f. 193
 19. Sacerdotes autem & populus ne transcant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.
 d. 7. f. 3. n. 11. f. 51
 23. Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententia, ut a verò deues.
 d. 10. f. 8. n. 12. f. 123
 23. Auerfor impium.
 d. 16. f. 1. n. 6. f. 261
 24. hic est sanguis fœderis.
 disp. 56. f. 1. n. 14. f. 636
 32. Dimite me, ut irascatur furor meus contra eos, & delectem eos.
 d. 35. f. 4. n. 3. f. 365
Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Aegypti, in fortitudine magna & in manu robusta?
 d. 3. f. 1. num. 13. f. 15
 33. Non enim ascendam tecum, quia populus dura cervicis est ne forte disperdam te in via
 disp. 7. sect. 3. n. 11. f. 51

Leuiticus.

11. Hec sunt animalia quę comedere debetis.
 d. 44. sect. 3. n. 22. f. 477

Index Locorum

23. Sex diebus facietis opus. disput. 44. sect. 3. n. 22. fol. 477
 26. Si ambulauerint ad me peruersi, & ego ambula-
 bo ad eos peruersi in furore meo. d. 34. f. 3.
 num. 7. fol. 349

Numeri.

10. Dominus bona promisit Israël. d. 56. f. 1. n. 2.
 fol. 635
 14. Amalec & Chananeus ante vos sunt, quorum
 gladio corruetis, eo quod nolueritis acquiescere
 Domino. d. 43. f. 3. n. 3. f. 463
 Feriam igitur eos pestilentia, &c. d. 3. sect. 1. num. 14.
 fol. 15
 23. Non est Deus quasi homo, ut mentiat; neque
 ut filius hominis ut mutetur. d. 16. f. 1. n. 2.
 f. 166

Deuteronomium.

- Noluisitis ascendere, sed increduli ad sermonem Do-
 mini Dei nostri murmurastis in tabernaculis
 vestris, atque dixistis. Odus nos Dominus &
 idcirco eduxit nos, &c. d. 35. f. 4. n. 2. f. 365
 2. Indurauerat Dominus spiritum Schon. d. 42. f. 1.
 n. 7. f. 454
 4. Scitis quod docuerim vos precepta, atque iustitias,
 sicut mandauit mihi Dominus Deus. d. 57.
 f. 1. n. 8. f. 651
 5. Quis det talem eos habere mentem, ut timeant
 me. d. 52. f. 7. n. 2. f. 591
 7. Te elegit Dominus, ut sis ei populus peculiaris.
 d. 11. f. 4. n. 5. f. 131
 10. Circumcidite igitur praputium cordis vestri, &
 ceruicem vestram ne induretis amplius. d. 42.
 f. 2. n. 7. f. 455
 15. Non obdurabu cor tuum. disput. 42. f. 2. n. 2.
 fol. 455
 20. Nilum omnino permittes viuere. disput. 31. f. 2.
 n. 2. f. 315
 25. Non alligabis os boni trituranti. d. 9. f. 4. n. 18.
 fol. 100
 26. Dominum elegisti hodie. disputat. 11. sect. 4.
 n. 11. f. 132
 28. Si nolueris audire vocem Domini Dei tui, per-
 cutiet te Dominus cecitate, & amentia, ac fu-
 rore mentis. d. 42. f. 1. n. 9. f. 454
 30. Considera, quod hodie proposuerim in conspectu
 tuo vitam & bonum, & e contrario mortem &
 malum. d. 35. f. 3. n. 17. f. 362
 Reuertetur Dominus, ut gaudeat super te, in omnibus
 bonis, sicut gausus est in patribus tuis: si tamen
 audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris
 precepta eius. d. 21. f. 1. n. 7. f. 234
 32. Deus fidelis & absque vlla iniquitate. d. 26. f. 1.
 n. 3. f. 261
 Congregabo super eos mala. disputat. 25. sect. 2. n. 1.
 fol. 260
 Date magnificentiam Deo nostro, Dei perfecta sunt
 opera. d. 9. f. 9. n. 18. f. 83
 Misa est ultio, & ego retribuam eis in tempore, ut
 labatur pes eorum. disput. 44. sect. 1. n. 19.
 fol. 473

Iosue.

7. Quid facies magno nomini tuo. disput. 9. sect. 16.
 n. 12. f. 104
 11. Domini sententia fuerat ut indurarentur. d. 42.
 f. 2. n. 7. f. 454

14. Si forte sit Dominus mecum, & potero delere
 eos, sicut promisit mihi. d. 7. f. 3. n. 11. f. 51

Iudicum Liber.

10. Ite, & innocate Deos, quos elegistis, ipsi vos li-
 berent in tempore angustia: dixeruntque filij
 Israël ad Dominum: peccauimus. d. 44. sect. 3.
 n. 23. f. 477
 Deus doluit super miseris eorum. d. 9. f. 15. num. 12.
 fol. 102
 16. Multo plures interfecit moriens. disput. 43.
 section. 5. num. 7. fol. 466

Regum Lib. 1.

2. Sciebam Dauid, quod cum tibi esset Doeg Idumeus,
 procul dubio annuntiaret Sauli. disput. 10. f. 3.
 n. 4. fol. 111
 Non est fortis sicut Deus noster. disput. 55. sect. 1.
 n. 8. f. 626
 Non audierunt vocem Patris sui, quia voluit Do-
 minus occidere eos. d. 42. f. 1. n. 7. f. 454
 Quicumque honorificauerit me glorificabo eum: qui
 autem contemnunt me, erunt ignobiles. d. 35.
 f. 8. n. 5. f. 376
 8. Extorsit populus à Domino habere Regem, & da-
 tum est ei Saul. d. 35. f. 7. n. 14. f. 374
 13. Nec custodisti mandata Domini Dei tui, que
 precepi tibi. Quod si non fecisses, iam nunc
 preparasset Dominus regnum tuum super Israël
 in sempiternum. d. 20. f. 1. n. 12. f. 217
 14. Veni transeamus ad stationem incircumciorum
 horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia
 non est Domino difficile saluare, vel in multis
 vel in paucis. d. 7. f. 3. n. 11. f. 51
 15. Triumphator in Israël non parceret, & peniten-
 tiæ non sceleretur, neque enim homo est, ut agat
 penitentiam. d. 16. f. 1. n. 2. f. 166
 20. Intellexit Ionathas, quod definitum esset a patre
 suo, ut interficeret Dauid. d. 11. f. 2. n. 4. f. 125

Regum Lib. 2.

12. Propter infantem dum adhuc viueret ieiunauis,
 & fleuisti: dicebam enim, quis scit si forte donet
 eum mihi Dominus. d. 7. f. 3. n. 11. f. 51
 Ego suscebo super te malum de domo tua, & tollam
 uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo
 tuo. d. 42. f. 1. n. 8. f. 454
 14. Neque vult Deus perire animam, sed retractat,
 cogitans, ne penitus pereat, qui abiectus est.
 d. 19. f. 1. n. 10. f. 193
 18. Spiritus Domini malus irruerat in Saul. d. 36.
 f. 8. n. 5. f. 390
 22. Retribuet mihi Dominus, secundum iustitiam
 meam. d. 56. f. 3. n. 21. f. 640
 Vir quidam tendit arcum in incertum sagittam di-
 rigens, & casu percussit Regem Israël. d. 11.
 f. 2. n. 23. f. 127
 24. Addidit furor Domini iras ei contra Israël, com-
 mouitque Dauid in eis dicentem: vade numera
 Israël. d. 42. f. 1. n. 3. f. 454

Regum Lib. 3.

3. Postula quod vis ut dem tibi. disputat. 7. sect. 3.
 n. 4. f. 50
 Diuidite infantem vivum in duas partes. d. 17. f. 1.
 n. 8. fol. 177

Quia

Quia postulasti verbum hoc, &c. sed postulasti tibi sapientiam, ecce feci tibi secundum sermones tuos. d. 15. f. 3. n. 5. f. 161
17. Corvus praecepi ut pascam te. d. 11. f. 2. n. 16. f. 127

Regum Lib. 4.

3. Quid mihi & tibi est? vade ad Prophetas patris tui, & matris tuae. d. 44. f. 3. n. 23. f. 477
8. Vade dic eis, sanaberis: porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur. d. 44. f. 3. n. 23. f. 477

Paralipomenon Lib. 1.

21. Difficuit autem Deo, quod iussum erat. d. 54. sect. 1. num. 21. fol. 615

Paralipom. Lib. 2.

10. Clemens est Dominus Deus. disput. 55. f. 1. n. 7. fol. 616
15. Dominus vobiscum, quia fuisse cum eo, si quiesceritis cum, inuenietis: si autem dereliqueritis eum derelinquet vos. d. 34. f. 3. n. 12. f. 349
21. Suscitauit Dominus contra Ioram spiritum Philistinorum, & Arabum, qui confines sunt Aethiopiis: & ascenderunt in terram Iuda, & vastauerunt eam. d. 42. f. 2. n. 4. f. 454
25. In fugam conueriet te Deus ante inimicos, quoniam virtus est Deo, vel adunare, vel in fugam vertere. disput. 44. sect. 1. num. 6. f. 474

Esdra Liber 2.

9. Tu ipse Domine Deus, qui elegisti Abraham, & inuenisti cor eius fidele coram te, & percussisti eum eo fides, ut dares ei terram. d. 58. sect. 6. n. 11. f. 665
Ipsi vero & Patres nostri superbe egerunt, & induerunt cervices suas, & non audierunt mandata tua. disput. 42. sect. 2. n. 2. f. 455

Tobiae Liber

1. Cum irent omnes ad vitulos aureos. d. 53. sect. 10. n. 10. f. 609
2. Hanc tentationem ideo permisit Dominus euenire illi. d. 31. f. 1. n. 7. f. 312
3. Non delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymas, & fictum exultationem infundis. d. 21. f. 2. n. 3. f. 237
4. Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. d. 31. f. 1. n. 8. f. 312
Quo modo poteris, esto misericors: primum enim tibi thesaurizauimus die necessitatis. d. 56. f. 3. n. 23. fol. 640
13. Ipse castigauit nos propter iniquitates nostras, & ipse saluauit propter misericordiam suam. d. 15. f. 3. n. 7. f. 161

Iudith.

5. Deus illorum odit iniquitatem. d. 54. sect. 1. n. 19. fol. 615
8. Abraham Dei amicus effectus est. d. 52. f. 6. n. 6. fol. 590
9. Hoc factum est quod ipse voluisti, & tua iudicia in his prouidentia disposuisti. d. 11. f. 2. n. 9. f. 126
10. Iudith omnibus ornamentis suis ornauit se cui Ruiz de Voluntate Dei.

etiam Dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat. d. 44. f. 1. n. 10. f. 472
13. Non permisit me Dominus ancillam suam conuincari, sed sine pollutione peccati renouauit me Dominus gaudentem. d. 31. f. 1. n. 8. f. 312
14. Accipiat unusquisque arma sua, & exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit, ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam, &c. d. 10. sect. 3. num. 6. fol. 111
16. Accepit stolam nouam ad decipiendum illum. d. 44. f. 1. n. 11. f. 472
Tibi seruiat omnis creatura tua: quia dixisti, & facta sunt; misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci tuae. d. 18. f. 5. n. 1. fol. 186

Esther.

3. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur. disput. 7. sect. 3. num. 6. fol. 50

Iob.

1. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit ita factum est. d. 35. f. 6. n. 9. f. 371
Ecce vniuersa, quae habet, in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum tuam. d. 44. f. 4. n. 13. f. 479
2. Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serua. d. 44. f. 4. n. 13. f. 479
5. Qui comprehendit sapientes in astutia eorum. d. 18. f. 2. n. 11. f. 181
6. Subretere nitimini amicis vestrum: verumtamen quod cepistis explete. d. 44. sect. 3. n. 23. fol. 477
9. Deum cuius ira nemo resistere potest. d. 18. f. 5. n. 2. fol. 186
Quis restitit ei, & pacem habuit? d. 18. sect. 6. n. 7. fol. 187
Qui praecepit soli, & non oritur. disput. 11. sect. 2. n. 16. fol. 127
12. Adducit consiliarios in stultam finem, & indices in stuporem. d. 42. f. 2. n. 9. f. 454
Si destruxerit, nemo est qui aedificet. d. 31. f. 3. n. 19. fol. 319
Si incluserit hominem, nullus est qui apperiat. d. 43. f. 3. n. 22. f. 464
14. Constituisti terminos eius qui praeiri non poterunt. d. 16. f. 1. n. 27. f. 169
Numerus mensium eius apud te est, posuisti terminos eius qui praeiri non poterunt. d. 16. f. 5. n. 14. fol. 175
17. Conuulnerauit lumbos meos. d. 36. f. 9. num. 13. fol. 392
20. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. d. 38. f. 7. n. 12. f. 417
21. Qui dicunt Domino: recede a nobis scientiam viarum tuarum nolumus. disputat. 42. sect. 2. n. 4. f. 455
22. Quid prodes Deo si iustus fueris, aut quid confers, si immaculata fueris via tua? d. 8. f. 4. n. 12. f. 67
23. Et nemo auertere potest cogitationem eius. d. 16. f. 1. n. 19. f. 168
Ipse solus est, & nemo potest auertere cogitationes eius. d. 16. f. 5. n. 14. f. 175
24. Ipsi fuerunt rebelles luminibus. d. 43. f. 3. n. 23. f. 464
Dedit ei locum penitentiae, & ipse abutitur ad superbiam. d. 19. f. 1. n. 9. f. 193

Index Locorum

34. Idcirco inducet noctem & conterentur. d. 43.
f. 3. n. 13. f. 463
35. Si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu
eius accipiet? d. 8. f. 4. n. 12. f. 67
- Si peccaueris, quid ei nocebis? & si multiplicata fue-
rint iniquitates tuae, quid facies contra eum?
d. 54. f. 4. n. 9. f. 621
38. In similitudinem lapidis aqua durantur. d. 42.
f. 2. n. 15. f. 457
- Et vesperum super filios terra consurgere facis. d. 43.
f. 3. n. 23. f. 464
- De cuius viro egressa est glacies, & gelu de caelo quis
genuit. d. 31. f. 3. n. 20. f. 319
40. Et posuit circulum in naribus eius. disput. 37. f. 2.
n. 15. f. 397
- Nunquid pones circulum in naribus eius? disput. 18.
f. 3. n. 7. f. 183
- Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum
seruum sempiternum. d. 18. f. 2. n. 12. f. 181
41. Cum sublatus fuerit timebunt Angeli, & territi
purgabuntur. d. 18. f. 2. n. 13. f. 181
- Cor eius indurabitur quasi lapis, & stringetur,
quasi malleatoris incus. d. 42. f. 2. n. 15. f. 457

Psalmorum liber.

1. Nouit Dominus vias iustorum, & iter impiorum
peribit. d. 31. f. 4. n. 8. f. 321
2. Tunc loquetur ad eos in ira sua. disputat. 16. f. 1.
n. 8. f. 168
6. Domine ne in furore tuo arguas me. disputat. 43.
f. 2. n. 20. f. 462
- Infirmus sum, saluum me fac, propter misericordiam
tuam. d. 34. f. 3. n. 9. f. 349
7. Iustum adiutorium meum à Domino, qui saluos
facit rektos corde. d. 34. f. 3. n. 9. f. 349
- Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorem, & pe-
perit iniquitatem. d. 36. f. 3. n. 10. f. 383
10. Iustus Dominus, & iustitiam dilexit, aquita-
tem vidit vultus eius. disputat. 35. sect. 4.
n. 22. f. 367
15. Dixi Domino Deus meus es tu, quoniam bonorum
meorum non eges. d. 3. f. 1. n. 4. f. 15
16. A resistentibus dextera tua custodi me, ut pu-
pillam oculi. d. 18. f. 6. n. 7. f. 187
17. Diligam te Domine fortitudo mea, &c. d. 34.
f. 3. n. 5. f. 348
- Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.
d. 34. f. 3. n. 7. f. 349
- Filij alieni meritis sunt mihi, filij alieni inueterati
sunt, & claudicauerunt à semitis suis. d. 28.
f. 2. n. 9. f. 294
- In circuitu eius tabernaculum eius. disput. 53. sect. 3.
n. 4. f. 596
- Saluum me fecit, quoniam voluit me. disput. 11. f. 4.
n. 5. f. 131
18. Neque est qui se abscondat à calore eius. d. 10.
f. 8. n. 5. f. 219
24. Vniuerse via Domini misericordia & veritas.
d. 35. f. 2. n. 21. f. 360
- De necessitatibus meis erue me. disputat. 4. sect. 2.
n. 3. f. 24
25. Proba me Domine, & tenta me. disput. 37. f. 1.
n. 5. f. 393
27. Ira in indignatione eius, & vita in voluntate
eius. d. 19. f. 2. n. 3. f. 193
28. Vox Domini preparantis cernos. disput. 18. f. 3.
n. 2. f. 182
29. Quoniam ira in indignationem eius. disput. 54.
f. 5. n. 10. f. 623

- In voluntate tua praestitisti decori meo virtutem.
d. 11. f. 4. n. 5. f. 131
- Qua utilitas in sanguine meo, dum descendero
in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi
pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam? d. 3.
f. 1. n. 12. f. 15
30. Saluasti de necessitatibus animam meam. d. 4.
f. 2. n. 4. f. 24
31. Ecce oculi Domini super metuentes eum, & in
eis, qui sperant super misericordia eius, ut
eruat à morte animas eorum, & aliat eos in fa-
me. d. 34. f. 3. n. 10. f. 349
- Verbo Domini caeli firmati sunt. disput. 14. sect. 2.
n. 6. f. 157
- Reprobat autem cogitationes populorum. d. 50. f. 5.
n. 10. f. 562
33. Timeat Dominum omnes Sancti eius, quoniam
non est inopia. d. 34. f. 3. n. 10. f. 349
35. Noliut intelligere ut bene ageret. d. 42. sect. 2.
n. 4. f. 455
43. Sitiuit anima mea ad Deum viuum. d. 20. f. 7.
n. 10. f. 228
45. Deus in medio eius non commouebitur. d. 53. f. 3.
n. 4. f. 596
49. Qui plantauit aurem non audiet? qui finxit ocu-
lum non considerat? &c. d. 10. sect. 5. num. 16.
fol. 117
- Inuocam in die tribulationis tuae, & eripiam te, &
magnificabis me. d. 19. f. 6. n. 20. f. 204
- Deus Deorum Dominus. disputat. 55. section. 4.
n. 1. f. 630
54. Quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem
in ciuitate. d. 20. f. 6. n. 18. f. 226
57. Sicut aspidem surda & obturantes aures suas,
que non audierunt vocem incantantium, &
benefici incantantis sapienter. disput. 20. f. 8.
n. 9. f. 230
- Sicut viuentis, sic in ira absorbet eos. d. 54. f. 5. n. 6.
fol. 622
61. In hominem irruat, tanquam parietis inclinato, &
maceria depulsa. d. 29. f. 1. n. 12. f. 302
62. Dominus regnauit decorem induit est. d. 1. f. 2.
n. 14. f. 7
64. Te decet hymnus Deus in Sion. disput. 1. sect. 2.
n. 14. f. 7
67. Mons in quo beneplacitum est Deo, habitare in
eo. d. 18. f. 4. n. 9. f. 185
68. Fiat mensa eorum coram ipsi in laqueum, &
in retributiones, & in scandalum. Obscuren-
tur oculi eorum, ne videant. d. 42. sect. 2. n. 7.
fol. 454
- Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaue-
runt me aceto. d. 20. f. 7. n. 9. f. 28
- Quia propter se sustinui opprobrium. d. 38. sect. 3.
n. 25. f. 409
- Et non est substantia. disputat. 28. section. 1.
n. 13. f. 292
- Quia propter te sustinui opprobrium. disput. 38. sect. 3.
n. 25. f. 409
- Fiat mensa eorum in laqueum, & venationem, & in
scandalum, & in retributionem illis. d. 43. f. 3.
73. Faciem meam non absconderunt.
116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Nunquid in eternum proiciet Deus: aut non apponet ut complacitur sic adhuc disp. 9. f. 4. n. 2. fol. 77

77. Avertentur se & non seruauerunt pactum. d. 36. f. 1. n. 3. f. 635

78. Propter gloriam nominis tui Domine libera nos; & propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum. d. 3. f. 1. n. 12. f. 15

80. Et non audiuit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi. d. 43. f. 3. n. 2. f. 462

Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. d. 3. f. 1. n. 7. f. 312

85. Omnes gentes quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te. d. 19. f. 8. n. 5. f. 207

Eruisti animam meam ex inferno inferiori. disp. 53. f. 11. n. 12. f. 610

87. Nunquid narrabis aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? d. 31. f. 1. n. 12. f. 15

88. In beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. d. 18. f. 4. n. 9. f. 185

89. Quis nouit potestatem ira tua, & pra timore tuam iram tuam dinumerare? dexteram tuam sic rotam fac, & eruditos corde in sapientia. d. 21. f. 2. n. 7. f. 238

Quoniam superuenit mansuetudo, & corripiemur. d. 55. f. 1. n. 6. f. 626

90. Scito circumdabit te veritas eius. d. 34. f. 3. n. 18. fol. 350

Qui habuit in adiutorio altissimi, in protectione Dei celi commorabitur. d. 34. f. 3. n. 11. f. 349

91. Quam magnificata sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti. disputat. 9. section. 9. n. 6. f. 89

Nimis profunde facte sunt cogitationes tue. d. 9. f. 12. n. 5. f. 96

93. Donec fodiat peccatori fovea. disput. 53. f. 11. n. 15. f. 610

Deus ultionum libere egit. d. 7. f. 1. n. 4. f. 48

94. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. d. 18. f. 8. n. 10. f. 191

98. Quis nouit potestatem ira tua. d. 35. f. 6. num. 15. fol. 371

Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum. d. 43. f. 2. n. 11. f. 461

100. Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. d. 35. f. 2. n. 25. f. 360

In matutino interficiebam omnes peccatores terra. d. 36. f. 7. n. 8. f. 388

Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. d. 9. f. 10. n. 15. f. 95

101. Notus fecit vias suas Moysi, filio Israel voluntates suas. d. 17. f. 1. n. 1. f. 176

Qui coronat te in misericordia & miserationibus. d. 56. f. 2. n. 5. f. 637

103. Quam magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti. disp. 55. sect. 1. n. 13. fol. 626

Omnia in sapientia fecisti. disputat. 14. sect. 3. n. 2. fol. 157

Deficiant peccatores a terra, & iniqui, ita ut non sint. d. 21. f. 3. n. 3. f. 141

Nihil usquam est non plenum sapientia Dei, si quidem omnia in sapientia fecit. d. 9. f. 4. num. 21. fol. 79

Aperiente te manum tuam omnia implebuntur. d. 55. f. 2. n. 3. f. 627

Omnia quaecumque voluit fecit. disputat. 1. sect. 1. num. 5. f. 3

104. Et auxit populum suum vehementer, & fir-

Ruiz de Voluntate Dei.

mauit eam super inimicos eius. disput. 44. f. 1. n. 9. f. 472

Conuerit cor eorum, ut odirent populum eius. d. 42. f. 1. n. 6. f. 454

105. Paxituit eum secundum multitudinem misericordie sue. d. 16. f. 4. n. 2. f. 172

106. De necessitatibus eorum eripuit eos. disp. 4. f. 2. n. 3. f. 24

110. Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius. d. 17. f. 1. n. 1. f. 176

113. Omnia quaecumque voluit fecit. disp. 50. sect. 3. n. 7. f. 558

114. Conuertere anima mea in requiem tuam. d. 56. f. 2. n. 8. f. 637

118. Iudica me secundum iudicium diligentium nomen tuum. d. 43. f. 2. n. 20. f. 462

Dispositione tua permanebit dies. d. 11. sect. 9. num. 7. fol. 141

Ne repellas me a mandatis tuis. disputat. 42. f. 1. n. 6. f. 454

Oculi mei defecerunt in salutare tuum. d. 35. sect. 6. n. 18. f. 372

Ne auferas de ore meo verbum veritatis. d. 42. f. 1. n. 9. f. 454

120. Ne des in commotionem pedem tuum. disp. 36. f. 8. n. 6. f. 390

121. Cuius participatio eius in id ipsum. disp. 16. f. 1. n. 16. f. 168

131. Iurauit Dominus David veritatem. d. 55. f. 5. n. 8. f. 635

134. Omnia, quae voluit Dominus, fecit in caelo & in terra: cuius velle hoc est, quod posse. d. 20. f. 3. n. 14. f. 120

138. Nimis honorati sunt amici tui Deus. d. 52. f. 6. n. 6. f. 590

139. Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori. d. 43. f. 1. n. 2. f. 459

142. Doce me ut faciam voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. d. 34. f. 3. n. 13. f. 140

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam. d. 56. f. 4. n. 3. f. 641

144. Sanctus in omnibus operibus suis. d. 26. f. 1. n. 3. fol. 261

Alleuat Dominus omnes qui corrumpunt, & erigit elisos. d. 34. f. 2. n. 6. f. 347

148. Ipse dixit & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt: statuit ea in eternum, praeceptum posuit, & non praeeribit. d. 11. f. 2. n. 16. f. 127

149. Beneplacitum est Domino in populo suo, & exaltabit mansuetos in salutem. d. 18. f. 4. n. 9. fol. 185

Prouerbia.

1. Ego quoque in interitu vestro ridebo; & subanna-
bo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit.
d. 26. f. 1. n. 7. f. 261

3. Dominus sapientia fundauit terram. d. 14. f. 3. n. 2. fol. 157

8. Arrogantiam, & superbiam, & viam prauam, & os bilingue detestor. d. 54. f. 1. n. 20. f. 615

Ego eram cum illo compingens, ego eram ad quam gaudebat: quotidie autem oblectabar in persona ipsius. d. 3. f. 3. n. 14. f. 19

Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum; & deliciae mea esse cum filiis hominum. disput. 52. f. 3. n. 4. f. 585

Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum. d. 9. f. 16. n. 2. f. 103

Index Locorum

9. Si sapiens fueris tibi metipsum eris: si autem illud solus portabis malum. d. 8. f. 4. n. 12. f. 67
Sapientia edificauit sibi domum. disput. 34. sect. 5. n. 17. f. 354
11. Si iustus in terra recipit, quanto magis impius & peccator. d. 9. f. 14. n. 19. f. 100
Impius facit opus instabile: seminans autem iustitiam merces fidelis. d. 56. f. 3. n. 19. f. 640
13. Iustus retribuitur bona. disputat. 56. sect. 3. n. 21. f. 640
15. Abominatio est Domino via impij. d. 26. sect. 1. n. 6. f. 261
16. Cor hominis cogitat viam suam, & Dominus dirigat gressus suos. d. 32. f. 5. n. 7. f. 329
Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. disputat. 42. f. 1. n. 3. f. 454
- Omnes vis eorum patent oculis eius. Spirituum ponderator est Dominus. d. 53. f. 10. n. 10. f. 607
17. Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est uterque apud Deum. disputat. 44. f. 8. n. 1. f. 486
18. Attingit a fine usque ad finem fortiter, & disposuit omnia suauiter. d. 6. f. 4. n. 4. f. 42
19. Multa cogitationes in corde viri; voluntas autem Domini in aeternum manet. disputat. 16. f. 1. n. 3. f. 166
- Stultitia hominis supplantat gressus eius, & contra Deum feruet animo suo. disputat. 36. sect. 7. n. 10. f. 389
21. Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini, quocumque volueris inclinabit illud. d. 32. f. 5. n. 7. f. 129
- Cor Regis in manu Domini, quocumque volueris vertet illud. d. 18. f. 8. n. 2. f. 190
22. Qui diligit cordis mundiciam, propter gratiam laborum habebit amicum Regem. disputat. 52. f. 6. n. 10. f. 590
23. Ne comedas cum homine inuidio, & ne desideres cibos eius. d. 34. f. 5. n. 2. f. 352

Ecclesiastes.

1. Ipse creauit illum in Spiritu sancto, & vidit, & dinumerauit, & mensus est. Et effudit illum super omnia opera sua, & super omnem carnem secundum datum suum. d. 6. f. 4. n. 4. f. 42
Et dedi cor meum. d. 43. f. 3. n. 13. f. 463
3. Didici quod omnia, quae fecit Deus, perseverem in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quae fecit Deus ut timeretur. d. 9. f. 9. n. 11. f. 89
- Cuncta feci bona in tempore suo. disputat. 9. sect. 1. n. 20. f. 74
5. Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam. d. 36. f. 8. n. 6. f. 390
7. Vide opera Dei: quoniam quis poterit adornare, quem Deus peruerterit? d. 34. f. 3. n. 7. f. 349
- Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille desuper exierit. disputat. 32. section. 4. n. 6. f. 327
33. Quasi lucum figuli in manu ipsius: plasmare illud & disponere. disputat. 7. sect. 3. num. 9. fol. 50

Sapientia.

1. Nolite zelare mortem in errore viae vestrae, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. d. 35. f. 7. n. 7. f. 374
Deum mortem non fecit, nec latatur in perditione

vinorum. Creauit enim, ut essent omnia, & sanabiles fecit nationes orbis terrarum. disputat. 9. f. 13. n. 8. f. 102

5. Iusti in perpetuum viuunt, & apud Dominum est merces eorum. d. 56. f. 3. n. 19. f. 640
Lassati sumus in via iniquitatis. disputat. 43. sect. 5. n. 6. f. 467

6. Pusillum & magnum ipse fecit, & equaliter est illi cura de omnibus. disputat. 50. section. 5. n. 1. f. 560

Iudicium durissimum iis qui praesunt fiet: exiguus enim conceditur misericordia: potentes autem poterit tormentum patientur. d. 60. f. 4. n. 3. f. 679

Non abscondam vobis sacramenta Dei, sed ab initio natiuitatis inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non praeferbo veritatem; neque cum inuidia tabescente uer habebō. d. 9. f. 17. n. 5. f. 105

7. Omnium artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentiae, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, discretus, mobilis, incontaminatus, certus, suauis, amans bonum, acutus, quicquid nihil vetat, benefaciens, humanus, benignus, stabilis. d. 5. f. 6. n. 1. f. 34

Attingit autem ubique propter suam mundiciam. d. 6. f. 4. n. 1. f. 41

8. Sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. disputat. 14. sect. 3. n. 2. f. 157

9. Sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturae, quae a te facta est, ut disponat orbem terrarum in equitate & iustitia, & in directione cordis iudicium indicet. disputat. 35. f. 3. n. 10. f. 362

10. Reddidit Deus iustis mercedem laborum sanctorum. d. 56. f. 3. n. 19. f. 640

11. Omnium enim est artifex. d. 14. f. 3. n. 2. f. 157
Dissimulans peccata hominum propter paenitentiam. d. 19. f. 1. n. 9. f. 193

Dilige omnia quae sunt, & nihil odisti eorum quae fecisti. d. 5. f. 2. n. 2. f. 30

Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti. d. 50. f. 5. n. 6. f. 561

Subest enim tibi, cum volueris, posse. disputat. 1. sect. 1. n. 5. f. 3

12. Non enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus. d. 50. f. 5. n. 1. f. 560

Nec timens aliquem veniam dabis. disputat. 54. sect. 4. n. 5. f. 621

Quoniam Deus creauit hominem inextinguibilem, & ad imaginem similitudinis suae fecit illum. d. 35. f. 7. n. 12. f. 374

Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos. d. 54. f. 5. n. 12. f. 624

Quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu constituisti: non enim est alius Deus quam tu. disputat. 9. f. 15. n. 11. f. 102

Non quia impotens eras in bello subicere impios iustis, aut bestias sanis, aut verbo duro simul exterminare; sed partibus iudicans dabis locum paenitentiae; non ignorans. disputat. 7. sect. 2. n. 5. f. 48

14. Tu autem Pater providentia ab initio cuncta gubernas. d. 50. f. 5. n. 1. f. 561

Similiter autem odio sunt Deo impius & impietas eius. d. 6. f. 4. n. 15. f. 43

Peccantium pena perambulat semper iniustorum praeruditionem. d. 43. f. 5. n. 12. f. 467

Quia in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum

hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. d. 40. f. 6. n. 12. f. 447

18. Propterans homo sine querela deprecari pro populo, proferens seruitutis sue scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitui ire. d. 10. f. 4. n. 9. f. 114

Ecclesiasticus.

1. Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum eo fuit semper, & est ante eum. disp. 16. sect. 5. n. 11. f. 174
- Operatur omnia secundum consilium voluntatis sue. d. 9. f. 16. n. 16. f. 104
5. Difficet Deo infidelis, & stulta promissio. d. 54. f. 1. n. 21. f. 615
7. Solummodo hoc inueni: quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se insinuat misceretur querelionibus. d. 28. f. 5. n. 5. f. 299
11. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. d. 25. f. 2. n. 1. f. 260
13. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi. d. 52. f. 6. n. 3. f. 590
14. Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius: & hoc est redditus malitia illius. d. 43. f. 15. n. 6. f. 466
- Omne opus corruptibile in fine desinet: & qui illud operatur, ibit cum illo. d. 35. f. 4. n. 13. f. 366
15. Ne dicas: ille me implanauit, non enim necessarij sunt ei homines impij. d. 26. f. 4. n. 5. f. 266
- Nemini mandauit impij agere, & nemini dedit spatium peccandi. d. 26. f. 4. n. 9. f. 266
- Posuit Deus ante illum bonum & malum, ad quod uoluerit extendat manum suam. disp. 39. f. 3. n. 3. fol. 423
- Ante hominem vita & mors. disputat. 36. section. 7. n. 10. f. 389
- Ad quod uolueris porrige manum. disput. 7. sect. 3. num. 4. fol. 50
5. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium, & inuulsum. d. 33. f. 3. n. 11. f. 340
- Si uolueris mandata seruare, seruabunt te. disp. 20. f. 2. n. 2. f. 217
17. Posuit oculum suum super corda illorum ostendere illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent. disput. 35. sect. 3. num. 11. fol. 362
18. Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam uerbi mali. d. 19. section. 4. n. 24. fol. 199
20. Datus insipientis non erit utilis tibi, oculi enim illius septemplex sunt. d. 19. f. 4. n. 24. f. 199
24. Et in his omnibus requiem quesui, & in hereditate Domini morabor. d. 9. f. 16. n. 3. fol. 103
25. A muliere initium factum est peccati, & propter illam omnes moriuntur. disput. 35. sect. 7. num. 12. f. 374
27. Molauit ad sibi similia conueniunt: & ueritas ad eos, qui operantur illam. disput. 52. sect. 6. n. 10. f. 590
29. Curia ceruicem in iuuentute, & tundo latera eius dum infans est: ne forte induret, & non credat tibi. d. 43. f. 2. n. 14. f. 461
- Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se. disp. 9. f. 14. n. 4. f. 98
31. Quis est hic? & laudabimus eum, fecit enim mirabilia in uita sua. disputat. 35. section. 3. n. 33. f. 364
35. Beneplacium est Domino recedere ab iniquitate. d. 18. f. 4. n. 4. f. 184

Ruiz de Voluntate Dei.

39. Si enim Dominus magnus uoluerit, spiritu intelligentie replebit illum. disp. 11. f. 4. n. 5. f. 131
41. Hoc iudicium à Domino omni carni. Et quid superueniet tibi in beneplacito Altissimi. d. 18. f. 4. n. 9. f. 185
44. In carne eius stare fecit testamentum. disp. 56. section. 1. num. 14. fol. 636

Isaias.

1. Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. d. 9. f. 15. n. 12. f. 102
- Si uolueritis, & audieritis me; bona terra comedetis. d. 20. f. 2. n. 2. f. 217
4. Destruam murum & erit in conculcationem. d. 31. f. 3. n. 2. f. 317
5. Expectaui ut faceret uiam: sitiui ut daret uinum; ipsa autem fecit spinas. disput. 20. section. 7. n. 13. f. 228
6. Audite audientes, & nolite intelligere, & uideate uisionem, & nolite cognoscere. disput. 44. f. 3. n. 13. f. 477
7. Sibilauit Dominus musca, quae est in extremo fluminum Aegypti, & api, quae est in terra Assur. d. 42. f. 1. n. 5. f. 454
- In die illa radet Dominus in nouacula conducta in his, qui trans flumen sunt in rege Assyriorum, caput & pilos pedum, & barbam uniuersam. d. 18. f. 1. n. 8. f. 179
9. Factus est principatus super humerum eius? d. 53. f. 7. n. 3. f. 602
- Nonne peccata uestra diuiserunt me à uobis? d. 42. f. 1. n. 12. f. 455
10. Serra in manu Domini; & uirga furoris, & baculus ire eius. d. 42. f. 1. n. 5. f. 454
- Va Assur, uirga furoris mei, & baculus ipse est. d. 18. f. 1. n. 8. f. 179
13. Dominus Sabaoth mandauit genii bellicosa. d. 9. f. 11. n. 16. f. 95
14. Iurauit Dominus exercituum dicens: Si non ut putauit ita eris; & quomodo mente tractauit sic eueniet: ut conteram Assyrum. disp. 18. sect. 5. n. 2. f. 186
19. Dominus miscuit in medio eius spiritum uertiginis. d. 42. f. 1. n. 7. f. 454
27. Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob. d. 19. f. 7. n. 5. f. 205
30. Si conuersus fueris, & ingenueris, saluus eris. d. 20. f. 1. n. 9. f. 216
- Va filij desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum. d. 26. f. 4. n. 11. f. 267
- Expectat Dominus, ut misereatur uestri; ideo exaltabitur parcens uobis. d. 19. f. 1. n. 8. f. 193
31. Dispone domui tuae, quia morieris tu, & non uiues. d. 55. f. 5. n. 6. f. 634
38. Dispone domui tuae, quia morieris & non uiues. d. 16. f. 4. n. 3. f. 172
40. Omnes gentes tanquam non sint, sic sint coram eo, & tanquam nihilum & inane reputatae sunt ei. d. 6. f. 4. n. 17. f. 43
- Quis nouit mentem Domini? aut quis consiliarius eius fuit? neque enim consilia sua nobis patefecit, sed ea demum, quae nostra scire intererat; quae autem scire nihil nostra referebat, ea oculi sunt. d. 9. f. 12. n. 14. f. 97
42. Tacui semper, filius, patiens fui, sicut paruriens loquar, dissipabo & absorbebo simul. d. 43. f. 2. num. 9. fol. 461

43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me.
d. 3. f. 1. n. 8. f. 15
- Omnes qui inuocat nomen meum, in gloriam meam
creui eum. d. 3. f. 1. n. 9. f. 15
- Seruire me fecisti in peccatis tuis: prabuiſti mihi la-
borem in iniquitatibus tuis. d. 2. 1. f. 1. n. 21. f.
236
45. Va qui contradicis filiori ſuo, teſta de ſamiis
terre: numquid dicit lutum figulo ſuo: quid
facis? & opus tuum abſque manibus eſt? d. 7.
f. 3. n. 9. f. 50
- Ego Dominus creans malum. d. 25. ſect. 2. num. 11.
fol. 260
- Qui fecit, qua futura ſunt: faciet, faciet, nec deerit
ſuo propoſito Deus. d. 16. ſect. 1. n. 14. f. 168
- Ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem, &
creans tenebras, faciens pacem, & creans
malum: Ego Dominus faciens omnia hac. d.
35. f. 5. n. 9. f. 371
- Qui fecit ventura. d. 11. f. 9. n. 4. f. 140
48. Non eſt pax impiis, dicit Dominus. d. 18. ſect. 6.
n. 9. f. 187
- Vinum attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſic-
ut flumen pax tua, & inſultia tua ſicut gur-
gues maris. Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuum,
non interiſſet, &c. diſp. 21. ſect. 1. n. 25. f. 237
50. Hac dicit Dominus: Quis eſt hic liber repudij
matris veſtra, quo diuiſi eam? aut quis eſt
creditor meus, cui vendidi vos? ecce in ini-
quitatibus veſtris venditi eſtis, & in ſceleri-
bus veſtris diuiſi matrem veſtram. d. 34. ſect.
3. n. 14. f. 350
- Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis. d. 38. ſect.
6. n. 14. f. 415
53. Dominus voluit conterere eum. d. 5. ſect. 2. n. 2.
fol. 30
54. Ecce ego creauit ſabrum, ſufflantem in igne pru-
nas, & proferentem vas in opus ſuum. d. 35. f.
3. n. 42. f. 165
55. Qui non habetis pecuniam properate, emite, &
comedite, venite, emite, abſque argento, & abſ-
que ulla commutatione vinum & lac. d. 56.
f. 3. n. 24. f. 640
- Feriam vobiscum pactum ſempiternum. diſputat. 56.
f. 1. n. 3. f. 635
- Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis
argentum properate, emite, & comedite. d. 34.
f. 5. n. 17. f. 354
58. Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, & per-
cutitis pugno impiè. d. 33. f. 3. n. 17. f. 340
- Si auerteris a ſabbatho pedem tuum, facere volunta-
tem tuam in die ſancto meo. diſp. 33. ſect. 3.
num. 17. f. 340
- In die ieiunij veſtri inueniatur voluntas veſtra. d. 18.
f. 1. n. 1. f. 178
61. Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens
rapinam in holocauſto. d. 54. f. 1. n. 19. f. 615
62. Non vocaberis ultra derelieta, & terra tua non
vocabitur amplius deſolata: ſed vocaberis vo-
luntas mea in ea, & terra tua inhabitata quia
complacuit Domino in te. d. 18. f. 4. n. 9. f. 185
64. Non eſt qui inuocet nomen tuum, qui conſurgat
& teneat te. d. 10. f. 4. n. 9. f. 114
65. Feciſtis malum in oculis meis, & qua noli ele-
giſti. d. 33. f. 3. n. 13. f. 340
- Expandi manus meas ad populum non credentem &
contradicentem mihi. d. 16. f. 1. n. 8. f. 193
66. Ad vbera portabimini, & ſuper genua blandie-
tur vobis: quomodo ſi cui mater blandiatur, ita
ego conſolabor vos. d. 34. f. 1. n. 7. f. 346

Ierem.

2. Ego te plantavi vineam eleſtam omne ſemen ve-
rum: quomodo conuerſa es mihi in prauum?
d. 26. f. 4. n. 2. f. 266
- Auerſio tua increpabit te. diſputat. 18. ſect. 1. n.
19. f. 182.
- Ego plantavi vineam fructiferam, totam veram.
d. 6. f. 3. n. 4. f. 82
3. Si dimiſeris vir uxorem ſuam, & recedens ab eo
duxerit virum alterum, nunquid reuertetur
adeam ultra? nunquid non polluta & contami-
nata eris mulier illa? tu autem fornicata es cum
amatoribus multis. tamè reuereſce ad me, dicit
Dominus, & ego ſuſcipiam te. d. 34. f. 1. n. 10.
fol. 347
- Quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic
contempſit me domus Iſrael, dicit Dominus.
d. 34. f. 3. n. 13. f. 349
5. Percuſiſti eos, & non doluerunt: attriuiſti eos, &
reuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt
facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerſi.
d. 42. f. 2. n. 1. f. 455
- Sicut dereliuiſti me, & ſeruiſtiſti Deo alieno in ter-
ra veſtra ſic ſeruietis alienis in terra non ve-
ſtra. d. 8. f. 6. n. 11. f. 415
6. Deſecit foliis, deſecit plumbum, in caſſum argen-
tum conſtat aduerſarius. d. 10. f. 8. n. 10. f. 230
15. Laboravi rogans, ut iam deſecerei Deus crebro
eis ignoſcendo, & laſſus ſit, ſemper eos prouo-
cans ad ſalutem. d. 20. f. 8. n. 8. f. 230
- Noli in paſſetia tuaſi capere me. d. 43. f. 2. n. 10. f. 461
16. Quia abierunt poſt Deos alienos, & ſerui-
erunt. d. 38. f. 6. n. 12. f. 415
18. Deſperauimus, poſt cogitationes noſtras ibimus,
& vnusquisque prauitatem cordis ſui mali fa-
ciemus. d. 36. f. 7. n. 1. f. 388
- Fingo contra vos malum. diſp. 25. f. 2. n. 1. f. 260
- Si paenitentiam egerit gens illa a malo ſuo, agam &
ego paenitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut
facerei ei. d. 16. f. 4. n. 2. f. 172
- Repenie loquar aduerſum gentem & aduerſum re-
gnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam
illud. d. 21. f. 3. n. 7. f. 241
- Nunquid, ſicut figulus iſte, non potero vobis facere
domus Iſrael, an Dominus? ecce ſicut lutum
in manu figuli, ſic vos in manu mea domus
Iſrael. d. 7. f. 3. n. 9. f. 50
19. Edificauerunt excelsa Baalim, qua non pre-
cepi, neque locutus ſum, neque aſcenderunt in
cor meum. d. 26. f. 4. n. 9. f. 266
20. Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum. d. 42.
f. 1. n. 9. f. 454
31. In charitate perpetua dilexi te. diſputat. 5. f. 2.
n. 2. f. 30
47. O mucro Domini, uſquequo non quieſcet? d. 42.
f. 1. n. 5. f. 454
49. Dediſte in ſadum populi, &c. diſputat. 56. f. 1.
d. 4. f. 635
- Et ego dixi: in vacuum laboravi, ſine cauſa, & vanè
fortitudinem meam conſumpſi. diſputat. 20. f. 7.
n. 7. f. 228
51. Excitauit Dominus ſpiritu Regum Medorum,
quoniam cogitatio eius contra Babel. d. 42.
ſect. 1. num. 5. fol. 454

Baruch.

2. Anima que triſtis eſt ſuper magnitudine mali,
& incedit curua, & infirma, & oculis deſi-
cientes,

Sacra Scriptura.

cientes, & anima esuriens dat tibi gloriam, & iustitiam Domino. disp. 57. sect. 2. num. 3. fol. 651

4. Sicut gaudia est in tua ruina, & letata est in casu tuo sic contristabitur in sua desolatione. d. 35. f. 4. n. 16. f. 367

Ezechiel.

3. Omnis domus Israel attrita fronte, & duro corde est. d. 41. f. 2. n. 14. f. 457
 13. Prophetantes de corde suo, & sequentes spiritum suum. d. 42. f. 2. n. 3. f. 455
 14. Propheta cum errauerit, & loquutus fuerit verbum: ego Dominus decepi prophetam illum. d. 42. f. 1. n. 9. f. 454
 16. Ergo & tu confundere. disp. 19. sect. 2. num. 6. fol. 194
 Ornata es auro & argento, & vestita es bysso, & polymiis, & multis coloribus. d. 34. sect. 1. n. 9. f. 346
 18. Numquid voluntatis mea est mors impij, & non ut conuertatur à viis suis, & viuat? d. 26. f. 1. n. 8. f. 261
 Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus. & non ut conuertatur à viis suis, & viuat? d. 19. f. 1. n. 2. f. 192

20. Et in omnibus istis contristabas me. d. 9. f. 15. n. 12. f. 102
 21. Veni dies in tempore iniquitatis praeinita. d. 11. f. 2. n. 4. f. 125
 22. Et quiesci de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparet eam: & non inueni, & effudi super eos indignationem meam. disp. 21. sect. 2. n. 17. f. 239
 28. Perfectus in viis tuis à die conditionis tuae, donec inuenta est iniquitas in te. disp. 38. sect. 5. num. 15. f. 413
 Nolo mercedem peccatoris sed ut conuertatur & viuat. d. 19. f. 3. n. 4. f. 195
 29. Et merces non est reddita ei, neque exercitus eius super Tyro, pro seruitute, quae seruauit mihi aduersus eam. d. 50. f. 11. n. 9. f. 575
 36. Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus. d. 15. f. 2. n. 5. f. 159

Daniel.

2. Post te consurget regnum aliud minus te, argentum, & regnum tertium aliud ereum. d. 56. f. 7. n. 16. f. 648
 3. Fac nobiscum secundum mansuetudinem tuam, & secundum multitudinem misericordiae tuae. d. 55. f. 1. n. 6. f. 626
 Quod si noluerit notum sit tibi, ô Rex, quia Deos tuos non colimus. d. 7. f. 3. n. 7. f. 50
 4. Peccata elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiam pauperum; forsitan ignosceat delictis tuis. d. 7. f. 3. n. 11. f. 51
 11. Et faciet iuxta voluntatem suam Rex, & eleuabitur. d. 18. f. 1. n. 1. f. 178
 In tempore praefinito praeliabitur aduersus eum Rex Austri. d. 11. f. 2. n. 4. f. 125
 13. Exarserunt in concupiscentiam eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, ut non viderent calum, & recordarentur iudiciorum iustorum. d. 42. sect. 2. num. 4. fol. 455

Oseas.

2. Sponsabo tibi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & in misericordia, & miserationibus. dispensat. 34. section. 3. num. 13. fol. 349
 Reuelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius. d. 43. f. 5. n. 19. f. 468
 4. Et oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego. d. 43. f. 3. n. 7. f. 463
 5. In die redargutionis monstrauis tibi. d. 16. sect. 1. n. 8. f. 167
 6. Quasi diluculum preparatus est egressus eius: & venit quasi imber nobis temporaneum, & serotinum terrae. d. 20. f. 8. n. 6. f. 230
 8. Ipsi regnauerunt, & non ex me principes extiterunt, & non cognoui. dispensat. 26. sect. 4. n. 11. fol. 267
 10. Confundetur Israel in voluntate sua. d. 28. sect. 1. num. 1. f. 178
 11. Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel? dispensat. 21. section. 3. num. 5. fol. 241

Ioel.

2. Quia benignus & misericors est. d. 55. sect. 3. n. 1. fol. 629

Amos.

3. Malum, quod Dominus facit in ciuitate, non contrarium est virtuti, sed afflictio & cruciatio. d. 35. f. 6. n. 16. f. 371
 Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit. d. 25. f. 2. n. 1. f. 260
 Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecit. d. 35. f. 6. n. 9. f. 371
 4. Dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, indigentiam panum in omnibus locis vestris: & non estis reuerfi ad me, dicit Dominus. d. 20. f. 8. n. 11. f. 250

Abdias.

1. Legatum ad gentes misit: surgite, & consurgamus aduersus eum in praelium. d. 44. sect. 2. n. 10. f. 475

Ionas.

3. Et vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt à viis suis pessimis, & paenituit eum super malitia, quam locutus est, ut faceret eis. d. 35. f. 6. n. 9. f. 371
 Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. d. 16. f. 4. n. 3. f. 172
 4. Deus clemens & misericors. d. 55. f. 1. num. 7. fol. 626
 Pracepit Dominus vento calido & vrenti, & percussit sol super caput Iona. dispensat. 5. sect. 2. n. 5. f. 31

Michæas.

1. Descendis malum à Domino in portam Hierusalem. d. 35. f. 6. n. 9. f. 371
 4. Congregabo claudicantem. disp. 28. sect. 2. num. 9. fol. 294
 6. Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda? Misericordia autem vestra, quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens. d. 20. f. 8. n. 6. f. 230
 7. Noli credere amico. disp. 51. f. 6. n. 11. f. 591
Nahum

Nahum.

1. Dominus patiens, & magnus fortitudine, & mundans non faciet innocentem. d. 44. sect. 8. n. 3. fol. 486
3. Reuelabo pudenda tua in faciem tuam. disp. 43. f. 5. n. 19. f. 468

Habacuc.

1. Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. d. 57. sect. 3. n. 17. fol. 655
- Suscitabo Chaldaeos gentem amaram, & velocem ambulantem super latitudinem terra, ut possideat tabernacula & non sua. disp. 42. sect. 2. n. 5. f. 454
- Quare respicis super iniqua agentes, & taces deuorante impio iustiores se. disp. 30. sect. 1. n. 18. f. 307
- Domine in iudicium posuisti eum, & fortem, ut corripes, fundasti eum. disp. 30. sect. 1. n. 19. f. 307

Sophonias.

1. Sanctificauit vocatos suos. d. 42. f. 2. n. 5. f. 454
3. Saluabo claudicantem. disp. 28. sect. 2. num. 9. f. 294

Zacharias.

7. Et noluerunt attendere. Et verterunt scapulam recedentem, & aures suas aggrauauerunt. ut non audirent, & cor suum posuerunt ut admanentem ne audirent legem. d. 42. f. 1. n. 3. f. 445
11. Contracta est anima mea in eis: siquidem anima eorum variavit in me. disp. 21. sect. 1. n. 21. f. 236

Malachias.

1. Iacob dilexi, Esau autem odio habui, d. 21. f. 3. n. 1. f. 241
- Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum. d. 18. f. 1. n. 1. f. 178
2. Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris. d. 21. f. 1. n. 21. f. 236
3. Ego Dominus, & non mutor. disp. 16. sect. 1. n. 3. f. 166

Machabæorum lib. 1.

1. Multi de populo Israel desinuerunt apud se, ut non manducarent immunda, & elegerunt magis mori. d. 11. f. 1. n. 4. f. 125
2. Va mihi, ut quid natus sum videre contruentionem populi mei. d. 21. f. 1. n. 10. f. 236

Machab. lib. 2.

6. Non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expellat, ut eas cum iudicii dies aduenierit in plenitudine peccatorum puniat. d. 43. f. 2. n. 11. f. 461
14. Tu Domine vniuersorum, qui nullam habes indigentiam. d. 8. f. 4. n. 12. f. 67

Matthæus.

2. Fuge in Aegyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi: futurum est enim ut Herodes querat pue-

rum ad perdendum eum. disp. 56. sect. 7. n. 17. f. 648

Propitius sis nobis Deus. Non est nobis utile relinquere legem, & iustitias Dei. disp. 43. f. 5. n. 23. f. 468

3. Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. d. 7. f. 4. n. 6. f. 52

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. d. 52. f. 2. n. 10. f. 584

4. Voca operarios & redde illis mercedem. d. 56. f. 3. n. 17. f. 640

5. Esto consciens aduersario tuo citò dum es in via cum eo ne forte tradat te aduersario iudici, & iudex tradat te ministris. d. 7. f. 3. n. 11. f. 51

6. Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vestimentum. d. 9. f. 14. n. 12. f. 99

7. Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, ingredietur in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui est in celis. d. 33. f. 3. n. 13. fol. 340

9. Nemo inmitit commixturam panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento, & peior scissura fit: neque mittit vinum novum in vires veteres. d. 9. f. 14. n. 18. f. 101

Non possunt filii thalami ieiunare, quamdiu presens est sponsus. d. 9. f. 15. n. 5. f. 102

10. Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. disp. 35. f. 4. n. 15. fol. 366

Conuentionem factam cum operariis, ex denario diurno. d. 56. f. 1. n. 3. f. 635

Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. d. 9. f. 8. n. 5. f. 207

Nonne duo passeris asse vaneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? d. 6. f. 4. n. 5. f. 42

12. Quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortem. d. 37. f. 2. n. 1. f. 395

12. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malam, & fructum eius malum. d. 44. f. 8. n. 3. f. 486

Nisi eos, qui ceciderant, resurrekturos speraret, superfluum videretur, & vacuum orare pro mortuis. d. 9. f. 14. n. 7. f. 98

13. Nonne bonum semen seminasti in agro tuorum? de ergo habet zizania? Inimicus homo hoc fecit. d. 26. f. 4. n. 2. f. 266

Simile est regnum celorum thesauro. d. 56. f. 3. n. 18. fol. 641

15. Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus celestis eradicabitur. disp. 36. sect. 3. n. 6. f. 382

16. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, &c. d. 20. f. 2. n. 2. f. 217

Reddet unicuique secundum opera eius. d. 35. f. 4. n. 13. f. 366

18. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in calis est, ut pereat unus de pusillis istis. disp. 19. f. 1. n. 6. f. 192

Va homini illi per quem scandalum venit. d. 36. f. 8. n. 8. f. 390

Necesse est, ut veniant scandala. d. 50. sect. 4. n. 2. f. 559

Gaudet super eam magis, quam supra nonaginta nocuum, qua non errauerunt. disp. 21. f. 1. nam. 2. f. 234

Va mundo à scandalis. disp. 21. sect. 1. num. 20. fol. 236

Sacra Scriptura.

19. Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. d. 31. f. 1. n. 3. f. 12
- Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. d. 34. f. 3. n. 13. f. 349
- Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. d. 20. f. 2. n. 2. f. 217
- Nemo bonus nisi solus Deus. disp. 3. sect. 2. num. 8. fol. 16
20. Volo autem & huic novissimo dare, sicut & tibi: an non licet mihi quod volo facere? d. 7. sect. 3. n. 1. f. 50
21. Cum ergo venerit dominus vinea, quid faciet agricolis illis? aiunt illi: malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. d. 9. f. 14. n. 29. f. 101
22. Ecce prandium meum paravi, tauri mei & alilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. d. 34. f. 5. n. 6. f. 352
- Multis sunt vocati, pauci vero electi. d. 34. sect. 5. n. 14. f. 353
23. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. d. 44. f. 3. n. 18. f. 477
- Va vobis Scribae, & Pharisei hypocritae, quia comeditis domos viduarum. disp. 35. sect. 4. n. 15. fol. 366
- Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & nolui? d. 19. f. 1. n. 4. f. 192
26. Amen dico vobis, quod unus vestrum me traditurus est. d. 20. f. 9. n. 10. f. 233
- Non sicut ego volo, sed sicut pater. disp. 1. sect. 1. numero 5. fol. 3.

Marcus.

1. Comminatus est Iesus, dicens: videte ne quis sciatur. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in terra illa. d. 17. f. 1. n. 9. f. 177
6. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit: & mirabatur propter incredulitatem eorum. disp. 18. f. 6. n. 10. f. 188
7. Voluit latere, & non potuit. disp. 20. sect. 3. n. 12. f. 220
14. Orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora. d. 50. f. 4. n. 3. f. 560

Lucas.

2. Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel. disp. 42. sect. 1. n. 8. fol. 454
6. Va vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. d. 35. f. 4. n. 16. f. 367
- Mensuram bonam, & confertam, & coagulatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. disp. 56. f. 4. n. 3. f. 641
- Ipse benignus est super ingratos & malos. d. 55. f. 3. n. 1. f. 629
8. Demones rogabant Iesum, ut permitteret eis in porcos ingredi, & permisit illis. d. 31. f. 1. n. 7. f. 312
9. Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filium hominis erubescet. disp. 35. sectione 4. num. 15. fol. 366
- Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. d. 35. f. 4. n. 14. f. 366
10. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra ser-

- pentis & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. d. 37. f. 2. n. 10. f. 396
11. Calum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. disp. 16. sectione 5. num. 14. f. 175
- Si vos cum suis mali nescitis bona dare filiis vestris: quanto magis Pater vester celestis dabit spiritum bonum petentibus se? d. 9. f. 14. n. 9. f. 99
- Quis vestrum habebit amicum, & c. d. 19. f. 6. n. 20. fol. 204
12. Respiciat volatilia caeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? disp. 6. sect. 4. num. 5. fol. 42
- Dico autem vobis amicis meis. disp. 52. sect. 6. num. 6. f. 590
14. Cum facis convivium voca pauperes. d. 56. f. 3. n. 20. f. 640
- Quis ex vobis volens turrim adificare, non prius cogitat sumptum, qui necessarij sunt? d. 23. f. 1. n. 6. f. 250
15. Ita dico vobis gaudium erit in caelo super uno peccatore penitentiam agente, quam supra nonaginta novem iustis, qui non indigent penitentia. d. 21. f. 1. n. 2. f. 234
17. Impossibile est, ut non veniant scandala. d. 50. f. 4. n. 2. f. 559
- Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus. disp. 8. sect. 4. num. 12. fol. 67
18. Audite, quid iudex iniquitatis dicat: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis. disput. 9. sectione 4. num. 11. fol. 99
19. Venit filius hominis querere, & saluum facere quod perierat. disp. 20. sectione 7. num. 10. fol. 228
- Euge bone servae, quia in modico fuisti fidelis, eris potestate gaudens super decem civitates. d. 56. f. 4. n. 3. f. 641
- Videns civitatem, fleuit super illam. d. 21. sect. 1. n. 15. f. 235
22. Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me. disput. 7. sect. 4. num. 6. fo. 51
23. Si in viridiligno haec faciunt, in arido quid fiet? d. 9. f. 14. n. 19. f. 100
- Pater remitte eis, ne sciunt enim quid faciunt. d. 19. sect. 7. n. 6. f. 205

Ioannes.

1. De plenitudine eius nos omnes accepimus gratiam pro gratia. d. 56. f. 2. n. 4. f. 637
3. Gaudium sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati suae, sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos, in veritate ambulare. disput. 52. sect. 2. num. 9. fol. 584
- Sic Deus dilexit mundum. disput. 1. sectione 1. num. 6. fol. 3
- Neque enim ad mensuram dat Deus spiritum, aut potest habere mensuram, quod equaliter ubique diffusum est. disputa. 53. sect. 4. num. 8. fol. 598

Index locorum

5. Et filius quos vult unificat. disput. 7. f. 3. num. 2. fol. 50
- Indictum meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. d. 33. f. 3. n. 12. f. 340
- Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hoc dico, ut vos salvi sitis. disp. 20. sect. 8. num. 14. f. 231
- Pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quae facit. d. 1. f. 1. n. 6. f. 3
- Filius quos vult unificat. disput. 11. f. 4. num. 3. fol. 131
6. Hac est voluntas eius qui misit me Patris, ut omne quod dedi tibi, non perdam ex eo quidquam, sed resuscitem illud in nouissimo die. d. 19. f. 6. n. 10. f. 203
- Hic est panis de calo descendens, ut si quis ex ipso manducet non moriatur. disp. 34. sect. 4. n. 1. fol. 350
- Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. d. 18. f. 8. n. 13. f. 191
- Meum cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui me misit. disputatione 20. sectione 3. numero 14. f. 220
- Sicut iniqui male viuuntur bonis operibus Dei, ita Deus bene vititur malis operibus iniquorum. d. 18. f. 2. n. 7. f. 180
7. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina, virum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar. d. 36. f. 2. n. 13. f. 379
8. Qui facit peccatum, seruus est peccati. d. 38. f. 6. n. 13. f. 415
- Vos ex patre diabolo estis. disp. 26. sect. 4. num. 13. f. 267
- Mendax est, & pater eius. disp. 26. sect. 4. num. 13. f. 267
- Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum. d. 20. f. 6. n. 19. f. 226
- Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in aeternum. disput. 20. sect. 2. num. 2. fol. 217
10. Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones. d. 18. f. 2. n. 18. f. 182
- Oves meae sequuntur me. disp. 20. f. 9. num. 8. fol. 231
- Ego vitam aeternam do eis: & non peribunt in aeternum, & non rapies eas quisquam de manus mea. Pater meus quod dedi tibi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de manus Patris mei. d. 16. f. 1. n. 4. f. 166
- Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam. d. 15. f. 3. n. 5. f. 161
11. Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & lachrymatu est Iesus. disput. 9. sect. 15. num. 13. fol. 102
- Prodit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus in iis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire. d. 3. f. 2. n. 2. f. 315
12. Qui amat animam suam, perdet eam. d. 35. f. 4. n. 14. f. 366
- Cum tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum. d. 42. f. 2. n. 14. f. 457
- Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. d. 10. f. 2. n. 2. f. 217
14. Sicut dilexi me pater, & ego dilexi vos. d. 1. f. 1. n. 6. f. 3
- Pater meus diligit eum. d. 5. f. 2. n. 2. f. 30
- Si praecepta mea seruaueritis, manebis in dilectione mea. d. 20. f. 3. n. 4. f. 220

- Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. d. 34. sect. 1. n. 5. f. 346
- Pater maior me est. d. 55. f. 4. n. 3. f. 631
15. Vos amici mei estis, si feceritis quae ego precipio. d. 52. f. 6. n. 6. f. 590
- Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: vos autem dixi amicos. d. 52. f. 6. n. 14. f. 591
- Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. d. 11. f. 4. n. 11. f. 132
- Quodcumque volueris pete. disp. 7. sect. 3. num. 4. fol. 50
16. Ipse Pater amat vos, quia vos me amatis. d. 15. f. 3. n. 5. f. 16
- Veni hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo. disp. 51. sect. 2. n. 15. f. 578
17. Clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. d. 3. f. 1. n. 14. f. 16
- Sicut & nos unum sumus, ego in eis, & tu in me. d. 6. f. 6. n. 6. f. 46
19. Non haberes in me potestatem, nisi tibi data esset desuper. d. 48. f. 4. n. 13. f. 542
20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. d. 53. f. 8. n. 12. f. 604
21. Simon Ioannes diligis me plus his: dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. disput. 53. f. 10. n. 1. f. 606

Actus Apostolorum.

2. Hunc definito consilio, & praescientia Dei traditum per manus iniquorum assurgentem interemisti: quem Deus suscitauit a mortuis. d. 18. f. 2. n. 2. f. 179
4. Conuenerunt Herodes & Pilatus, & c. facere, quae manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri. d. 11. f. 2. n. 3. f. 125
7. Vos semper spiritu sancto reuerentis, d. 18. f. 6. n. 7. f. 187
8. Patientiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. d. 7. f. 3. n. 11. f. 51
10. Surge Petre, occide, & manduca, & c. d. 53. f. 4. n. 9. f. 598
- In veritate comperi, quia non est acceptor personarum Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iustitiam acceptus est illi. d. 53. f. 4. n. 2. f. 597
13. Inueni David filium Iesse, virum iuxta cor meum, qui faciat omnes voluntates meas. d. 33. f. 3. n. 13. f. 340
- Qui faciet omnes voluntates meas. d. 17. sect. 1. n. 1. fol. 176
- Huius Deus ex semine secundum promissionem educit Israel Saluatorem Iesum. d. 56. f. 5. n. 13. f. 645
14. Qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. disp. 31. sect. 1. n. 7. fol. 312
15. Notum à saeculo est Domino opus suum: propter quod ego iudico, non inquietari eos, qui ex gentibus conuertuntur ad Deum. d. 35. sect. 2. n. 5. f. 358
16. Petrus est in spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia, cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permisit eos spiritus Iesu. d. 31. f. 1. n. 5. f. 312

Sacra Scriptura.

17. In ipso vivimus, movemur, & sumus. d. 45. f. 10. n. 9. f. 506

Cum ipse dei omnibus vitam, & inspirationem, & omnia. d. 47. f. 1. n. 1. f. 529

Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terra, definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum. d. 35. f. 3. n. 11. f. 362

Nec manibus humanis colitur indigens. d. 8. f. 4. n. 12. f. 67

18. Permissum est Paulo manere sibi nec cum custodiente se milite. disp. 31. sect. 2. num. 2. f. 315

Pauli Epistola ad Romanos.

¶. An ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? tu autem secundum duritiam tuam, & impenitentem cor tuum thesaurizas tibi iram. d. 19. f. 1. n. 8. f. 193

Sape proposui venire ad vos: & prohibui sum usque adhuc. d. 31. f. 1. n. 5. f. 312

Quod autem promiserat per Prophetas suos. d. 56. f. 1. n. 2. f. 635

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. d. 43. f. 5. n. 13. f. 467

Tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant, quae non conveniunt. disp. 42. sect. 1. num. 7. f. 454

¶. Numquid iniquus est Deus? absit. d. 26. f. 1. n. 3. f. 261

Est autem Deus verax. disp. 55. sect. 3. num. 6. fol. 630

Si autem veritas Dei in meo mendacio abundavit. d. 36. f. 9. n. 11. f. 391

Numquid iniquus est Deus qui infert iram? Absit. d. 27. f. 4. n. 4. f. 280

4. Fides reputatur ad iustitiam secundum propositum gratiae Dei. d. 11. f. 2. n. 21. f. 127

Ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini. d. 56. f. 1. n. 6. f. 636

Vocat ea quae non sunt tanquam ea quae sunt. d. 11. f. 9. n. 7. f. 140

Plenissime sciens, quia quaecumque promisit Deus potens est & facere. disput. 18. sect. 8. n. 3. f. 190

¶. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors. d. 35. f. 7. n. 13. f. 374

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum, qui datus est nobis. d. 52. f. 4. n. 12. f. 587

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis eius. d. 38. f. 3. n. 8. f. 407

Nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis eius, cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obediuntis ad iustitiam. d. 38. f. 6. n. 13. f. 415

6. Stipendia peccati mors: gratia autem Dei vita aeterna.

Manebimus in peccato, ut gratia abundet? absit. d. 27. f. 4. n. 7. f. 281

7. Non quod volo bonum, hoc facio. d. 37. f. 3. num. 4. f. 399

Invenit enim mihi mandatum, quod erat ad vitam. d. 44. f. 1. n. 22. f. 473

Quod enim operor, non intelligo. d. 38. f. 3. n. 35. f. 409

¶. Non enim, quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi

malum, illud facio. disp. 38. sect. 6. num. 17. f. 415

Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. d. 31. f. 4. n. 12. f. 321

8. Expectatio creaturae revelationem filiorum Dei expectat: vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei. scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. d. 1. f. 2. n. 7. f. 7

Quos praesciuit, & predestinavit. d. 11. sect. 9. num. 6. f. 140

Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. d. 33. f. 4. n. 21. f. 343

Omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. d. 11. sect. 2. n. 21. fol. 127

Spes, quae videtur, non est spes. disp. 52. sect. 8. n. 1. f. 592

Vanitati subiecta est creatura non volens. d. 25. f. 1. n. 6. f. 259

Ipso enim spiritu testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. disp. 20. f. 1. num. 11. fol. 216

9. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? voluntati enim eius quis resistit? disp. 18. sect. 7. n. 12. f. 189

Numquid iniquitas apud Deum? absit. d. 26. f. 1. n. 3. fol. 261

Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa irae apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriae suae, in vasa misericordiae, quae preparavit in gloriam. disp. 3. sect. 1. num. 9. fol. 15

¶. Ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante, &c. ibid.

Miserebor, cui miserebor. disp. 53. sect. 4. num. 19. f. 599

Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. d. 7. f. 3. n. 2. f. 50

19. ¶. Ut probetis quae sit voluntas Dei beneplacens, & perfecta. d. 18. f. 4. n. 2. f. 184

Non enim est distinctio Iudaei & Graeci. d. 53. f. 4. n. 2. f. 597

11. Dedit eis Deus spiritum compunctionis, oculorum ut non videant, & aures ut non audiant. d. 42. f. 1. n. 7. f. 454

Sine penitentia sunt dona & vocatio Dei. d. 16. f. 5. n. 13. f. 175

12. Nolite conformari huic saeculo, sed renouamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. prox. n. 2. f. 1

Noli vinci à malo. disput. 37. sect. 2. num. 25. f. 398

13. Abiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis: sicut in die honesto ambulemus, non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis. disp. 33. sect. 4. num. 21. f. 344

¶. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. d. 18. f. 6. n. 7. f. 187

Ad Corinthios 1.

1. Gratia data est vobis in Christo Iesu, quod in omnibus divites facti estis in illo. d. 6. f. 6. n. 4. f. 46

Fidelis

Index locorum

- Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filij eius.* d. 34 f. 1. n. 4 f. 346
- Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi.* d. 44 f. 8. n. 3 f. 486
- Que stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus.* d. 11. f. 2. n. 20. f. 127
- Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, que data est vobis.* d. 6 f. 6. n. 6 f. 46
- Apostolus per voluntatem Dei.* d. 2. sect. 1. num. 14. fol. 11
2. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, que abscondita est, quam predestinavit Deus ante secula in gloriam nostram.* disp. 3. sect. 2. n. 17. fol. 17
3. *Omnia vestra sunt, siue Paulus siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue presentia, siue futura: omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.* d. 3. f. 1. n. 10. f. 15
- Templum Dei sanctum est, quod estis vos, quisquis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus.* d. 35 f. 7. n. 16 f. 375
4. *Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti quid gloriaris, quasi non acceperis.* disp. 36. sect. 9. num. 3. f. 391
5. *Non invidiamus, congregatis vobis, & meo spiritu cum virtute Domini Iesu, tradere huiusmodi hominem Sathane in interitum carnis ut spiritus saluus sit, in die Domini nostri Iesu Christi.* d. 44 f. 3. n. 7 f. 476
7. *Iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.* d. 31. f. 1. n. 2. f. 312
- Quod vult faciat, cui vult nubat.* disp. 7. sect. 3. n. 4. fol. 50
9. *Veni mihi, nisi euangelizauero.* d. 56. sect. 2. num. 10. f. 638
- Qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit primum: sic currite ut comprehendatis.* d. 56 f. 3. n. 16 f. 640
10. *Numquid de bobus cura est Deo, an propter nos hoc vultque dicit.* d. 9. f. 14. n. 18 f. 100
- Sed non in pluribus coram beneplacuum est Deo.* d. 18. f. 4. n. 9 f. 185
- Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere.* disp. 34 f. 3. n. 18 f. 350
11. *Oportet hereses esse, ut qui probati sunt manifestantur in vobis.* d. 26 f. 6. n. 3 f. 269
12. *Si totum corpus oculus, ubi auditus?* d. 9. f. 1. n. 12. f. 73
- Deus membra posuit, unumquodque quidem in corpore sicut voluit.* d. 9. f. 4. n. 10 f. 78
- Diuidens singulis prout vult.* disp. 7. sect. 3. n. 2. fol. 50
15. *Si resurrelio mortuorum non est, neque Christus resurrexit, si autem Christus non resurrexit, inanis est predicatio nostra.* disput. 9. sect. 14. n. 8. fol. 99
- Quotidie morior per vestram gloriam.* disp. 3. f. 2. n. 17. f. 17
16. *Spero me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.* disp. 7. sect. 3. n. 6. f. 50

Ad Corinthios 2.

1. *Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit*

- fuit apud vos, non est in illo Est & non.* d. 56. f. 1. n. 13 f. 639
3. *Vbi spiritus Domini, ibi libertas.* disp. 8. sect. 2. n. 11 f. 64
4. *In quibus Deus huius seculi excecavit mentes infidelium, ut non fulgeat in illis illuminatio Evangelij.* d. 42. f. 2. n. 4 f. 455
- Deus, qui dixit, de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris.* d. 87. 8. n. 6 f. 190
5. *Nolumus expoliari, sed superuecturi, ut absorbeat quod mortale est, & vita.* d. 35. f. 7. n. 14 f. 374
9. *Non ex tristitia, aut ex necessitate bilivem eum datorem diligit Deus.* d. 4 f. 2. n. 2 f. 24
11. *Depondi enim vos uni viro, & virginem castam exhibere Christo.* d. 34 f. 3. n. 13 f. 349

Ad Galatas.

2. *Si enim, qua destruxi, iterum hac adifico; praeuaticariorem me consiueo.* disput. 37. sect. 2. n. 17. f. 397
3. *Sub lege tanquam sub pedagoga paruulos custodito.* d. 9 f. 1. n. 16 f. 74
4. *Sub tutoribus & auctoribus est usque ad praefinitum tempus a patre.* disput. 11. sect. 2. n. 4. fol. 125
5. *Curvabatis bene, quis vos impediuit, veritati non obediuit?* d. 30 f. 1. n. 21 f. 307
- Persuasio hac non est, ex eo, qui vocat vos.* d. 26 f. 4. n. 20 f. 267
- Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, &c.* d. 52 f. 1. n. 19 f. 583
6. *Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam.* d. 56. sect. 5. num. 9. fol. 644

Ad Ephesios.

1. *Qui operatur omnia secundum consilium, voluntatis sue.* d. 5. f. 2. n. 2 f. 30
- Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut effecimus sancti.* d. 11 f. 2. n. 20 f. 127
- Qui predestinavit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis sue.* d. 2 f. 1. n. 12 f. 11
- Benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in Christo.* d. 6 f. 6. n. 4 f. 46
2. *Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui in peccatis conuiuificauit nos in Christo, &c.* disp. 1. sect. 3. n. 10. f. 9
- State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induiti lorica munitae.* disput. 37. f. 3. num. 2. f. 399
3. *Scire super eminentiam scientie charitatem Christi.* d. 52 f. 6. n. 4 f. 590
4. *Nobis locum dare diabolo.* disput. 37. f. 2. num. 25. f. 398
- In mensuram uniuscuiusque membri, augmentum corporis facit.* d. 53 f. 4. n. 7 f. 598
- Nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis.* d. 21 f. 1. n. 22 f. 236

Ad Philippenes.

1. *Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.* d. 9 f. 14. n. 25 f. 100

Sacra Scriptura.

3. Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitum inuentus ut homo. d. 52. f. 6. n. 12. f. 591
3. Ad destinatum persequor, ad brachium superna uocationis. d. 56. f. 3. n. 16. f. 640

Ad Colossenses.

1. Non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia, & intellectu spiritali. pram. n. 1. f. 1
- Reconciliantur omnia in ipsum. disp. 19. f. 8. n. 5. f. 207
3. Mortificate membra vestra, que sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, d. 36. f. 9. n. 10. f. 391
- Scientes quod a Domino accipietis retributionem. d. 56. f. 3. n. 21. f. 640

Ad Thessalonicenses 1.

4. Hac est voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore. disp. 19. sect. 1. num. 7. f. 192
- Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. d. 26. f. 4. n. 20. f. 267

Ad Thessalonicenses 2.

2. Mittet eis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. d. 42. f. 1. n. 9. f. 454
- Nos autem debemus gratias agere Deo semper, quod elegerit vos Deum primicias in salutem. d. 7. f. 3. num. 1. f. 50

Ad Timotheum 1.

1. Hymeneum & Alexandrum tradidit Sathana, ut discant non blasphemare. d. 44. f. 3. num. 7. f. 476
2. Docere mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silitio. disp. 21. sect. 1. num. 8. f. 303
- Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. disp. 21. sect. 1. num. 11. f. 193
4. Qui est Saluator omnium, & maxime fidelium. d. 19. f. 1. n. 8. f. 192
- Promissionem habens vite, que nunc est, pariter & future. d. 56. f. 1. n. 2. f. 635
5. In omnibus gratias agite, hac est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. d. 6. f. 6. n. 6. f. 46
6. Qui solus habet immortalitatem. d. 16. sect. 1. n. 13. f. 168

Ad Timoth. 2.

1. Vocauit uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam. d. 11. f. 2. n. 21. f. 127
- Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depropositum meum seruare. disp. 56. sect. 3. num. 15. f. 640
2. Deus fidelis permanet, negare seipsum non potest. d. 26. f. 1. n. 16. f. 262
- Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. d. 56.

f. 3. n. 14. f. 639

Negare seipsum non potest. disp. 30. sect. 1. n. 11. f. 306

Firmum fundamentum Dei stat, habet signaculum hoc, nouis Dominus qui sunt eius. d. 11. f. 6. n. 10. f. 135

4. Bonum certamen certauit, cursum consummavit: in reliquo reposita est mihi corona iustitie. d. 56. f. 2. n. 8. f. 637

Ad Hebræos.

2. Decēbat enim eum, propter quem omnia; & per quem omnia, &c. d. 1. sect. 2. numero 14. fol. 7

6. Abundantius, volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilij sui, interposuit iusiurandum. disp. 11. sect. 2. n. 18. f. 127

Fortissimum solatium habemus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut auctorem habemus animam tuam, ac firmam. d. 30. f. 2. n. 4. f. 310

Terra frequenter venientem supra se imbrem bibens, & generans, &c. d. 53. f. 3. n. 10. f. 597

Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri. d. 10. f. 5. n. 14. f. 117

9. Hic est sanguis testamenti. d. 56. sect. 1. num. 14. f. 636

Vbi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. d. 56. f. 1. n. 11. f. 636

10. Nolite amittere confidentiam vestram, que magnam habet remunerationem. d. 56. sect. 3. n. 22. f. 640

Teneamus spei nostra confessionem, indeclinabilem: fidelis est enim qui repromisit. d. 56. sect. 1. n. 6. f. 636

11. Aptata esse secula verbo Dei. d. 14. f. 2. n. 6. f. 157

12. Quod si iuxta disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, & non filij estis. d. 43. f. 2. n. 12. f. 461

Remissas manus, & soluta genua e. igitur, & rectos gressus facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem saneur. d. 28. f. 2. n. 10. f. 294

Filij mi, nolite negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris, Quem enim diligit Dominus, castigat. d. 34. f. 1. num. 8. fol. 346

Iacobi Epistola.

1. Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudo obumbratio. d. 16. f. 1. n. 9. f. 167

Cum probatus fuerit, accipiet coronam vite. d. 56. f. 3. n. 14. f. 639

2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo diuites in fide, & heredes regni. disp. 7. f. 3. n. 1. fol. 50

3. Si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse aduersus veritatem. disp. 36. sect. 1. num. 13. f. 379

Non est ista sapientia de sursum descendens. d. 26. f. 4. n. 2. f. 266

4. Unde bella & lites in vobis. disp. 37. sect. 1. n. 20. f. 395

Si Dominus voluerit, & si vixerimus faciemus, bona aut illud. d. 11. f. 4. n. 5. f. 131

Pecti

Index locorum sacra Scripturae.

Petri epistola 1.

1. Sperate in eam quae offertur vobis, gratiam, in re-
velationem Iesu Christi. disp. 56. sect. 2. num.
3. f. 637
2. Quasi liberi, non quasi velamen, habentes mali-
tiae libertatem. d. 8. f. 2. n. 11. f. 64.
- Lapidem vitium ab hominibus quidem reprobatum,
à Deo autem electum. d. 11. f. 2. n. 20. f. 127
- Ad quem accedentes lapidem vitium, ab hominibus
quidem reprobatum, à Deo autem electum &
honorificatum. d. 7. f. 3. n. 1. f. 50
3. Melius est beneficientes (si voluntas Dei velis)
pati, quam male facientes. d. 2. f. 1. n. 12. f. 11
5. Cui resistite fortes in fide. disp. 57. sect. 3. num.
2. fol. 399
- Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibi-
li per verbum Dei viui. disput. 36. sect. 3.
num. 1. f. 381

Petri Epistola 2.

1. Magna & pretiosa nobis promissa donavit, ut
per hac efficiamini diuina consortes natura. d.
52. f. 6. n. 12. f. 591
2. Omnis Scriptura indiget interpretatione. d. 20.
f. 1. n. 3. f. 215
- Libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint cor-
ruptionis, à quo enim quis superatus est, huius
& seruus est. d. 8. f. 2. n. 11. f. 64
3. Non tradat Dominus promissionem suam. d. 43.
f. 2. n. 21. f. 462
- Nolens aliquem perire, sed omnes ad poenitentiam
reuertere. d. 26. f. 1. n. 8. f. 261

Ioannis Epistola 1.

2. Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, &
superbia vitae, non ex Patre, sed ex mundo est.
d. 26. f. 4. n. 2. f. 266
3. Qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei
nominemur & simus. d. 1. f. 3. n. 9. f. 9
- Pecatum in eo non est. d. 26. f. 1. n. 3. f. 261
5. Qui facit peccatum ex diabolo est. d. 37. f. 2. n.
16. f. 397
- Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit
quoniam semen ipsius in eo manet. d. 36. f. 3.
n. 1. f. 381
- Ab initio diabolus peccat. d. 40. f. 5. n. 8. f. 445
- Si ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus
pro fratribus animas ponere. disp. 20. f. 6. n.
11. 225
- Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, &c.
d. 4. f. 2. n. 3. f. 24

4. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam
filium suum unigenitum misit Deus in mun-
dum, ut viuamus per eum. d. 11. sect. 4. n.
10. f. 132
- Deus charitas est. d. 26. f. 1. n. 14. f. 262

Ioannis Epistola 2.

4. Maior est, qui in vobis est, quam qui in mundo. d.
37. f. 2. n. 9. f. 397
- Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior di-
lexit nos. d. 20. f. 6. n. 11. f. 225
- Ne perdat is qui operati estis, sed ut mercedem ple-
nam accipiat. d. 56. f. 3. n. 19. f. 640

Apocalypsis.

1. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum. d. 56. f. 3.
n. 26. f. 641
2. Dedi illi tempus, ut poenitentiam ageret, & non
vult poenitere. d. 19. f. 1. n. 9. f. 193
- Permittis mulierem Isebel seducere seruos meos. d.
31. f. 1. n. 8. f. 313
3. Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.
d. 56. f. 3. n. 14. f. 639
- Siquis audierit vocem meam, & apernerit mihi ia-
nuam, intrabo ad illum. disp. 20. sect. 2. n. 2.
fol. 217
- Quoniam seruasti verbum patientia mea, & ego ser-
uabo te ab hora tentationis. d. 15. sect. 3. n. 5.
f. 161
4. Muebant coronas suas ante thronum. d. 56. f. 4.
n. 16. f. 643
8. Flentes, & lugentes, & dicentes: Vae, vae, ciuitas
illa magna, &c. d. 21. f. 1. n. 20. f. 136
14. Et super nubem sedentem similem filio hominis,
habentem in capite suo coronam auream, &
in manu sua falcem acutam. disput. 18. sect. 3.
n. 7. f. 183
18. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tan-
tum datur illi tormentum & lucrum, d. 35. f.
4. n. 16. f. 367
- Quia de vino ira fornicationis eius. d. 44. f. 1. n. 12.
f. 472
20. Et vidi Angelum descendentem de caelo, haben-
tem clauem abyssi, & catenam magnam in ma-
nu sua, &c. d. 37. f. 2. n. 1. f. 395
22. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, red-
dere unicuique secundum opera sua. d. 56. f.
3. n. 23. f. 640
- Qui in sordibus est, sordescat adhuc. d. 43. f. 5. n. 10.
f. 467
- Ego sum a & u, primus & nouissimus, principium
& finis. d. 3. f. 1. n. 8. f. 15

Finis Indicis Locorum sacra Scripturae.

COMMENTARII ET DISPUTATIONES

DIDACI RVIZ DE MONTOYA,
E SOCIETATE IESV,

DE VOLVNTATE DEI & proprijs actibus eius:

Ad primam partem S. Thoma, à Quaestione 19. vsque ad 21.

P R O O E M I V M.

1.
ytilitas.

D publicam totius Ecclesie priuatamque cuiusque fidelis vtilitatem, quanti momenti res sit exacta plenaeque cognitio diuinæ voluntatis, dubitare non poterit, qui legerit assiduitatem & instantiam orationum, quibus cap suis Colossensibus impetrare conatur Apostolus c. 1. *Non cessamus, inquit, pro vobis orantes, & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spiritali.* Supponit enim, Colossensibus esse cognitionem voluntatis Dei, postulat autem vltiorem additionem & perfectionem vsque ad plenitudinem, sicut obseruant ibi Chrysostomus, Theophylactus, S. Thomas, & alij expositores.

2.
Certior & breuior via
percipiendi
voluntatem
Dei.

Certior porro breuioremque viam obtinendi tantum bonum, idem Apostolus docuit. Romanorum 12. *Nolite conformari huic saeculo, sed renouamini nouitate sensus vestri, ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta.* Sicut enim palatus nouijs humoribus infectus non sapit, imo sinistrè de dulcibus ac salubribus cibis iudicat: contra verò sanus atque purgatus: ita nisi reiectis affectibus sacculi, renouatus fuerit interior sensus, non poterit quasi gustando probare, quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta: sicut acutè ponderauit ibi S. Thomas. Atque illud, *Probetis.* Origenes exponit, *exquiratis, consideretis.* Chrysostomus discamus, Syrus, *distinguat, sapiatis*, videlicet quodam spiritali gustu, quem præcipit Psal. 33. *Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus.*

Ruz de Volvntate Dei.

Quamuis enim ad omnes res diuinas ad discendas plurimum conferat voluntatis affectus & consensus siue conformitas quædam ad illas, quam in suo præceptore Hierotheo laudat, & cæteris eius industrijs præfert Dionysius de diuin. nomin. cap. 2. propius ad finem quàm ad med. dicens: *Non solum disciplina adeptus diuina: verum scientiam, verum etiam ipsi animo affectus & per motus, atque ex sua cum eis consensione absolutus.* Perpende consensionem siue consensum ac similitudinè fuisse, quæ Hierotheum absolutum & perfectum reddidit in diuinarum rerum contemplatione: Nihilominus ad diuinæ voluntatis perfectam noticiam id multo magis necessarium, ut ex ea, quam in se Theologus experitur, propensione ad obiecta quædam & auersione ab alijs, quasi præsentiat atque præstet ingenium & propensionem diuinæ voluntatis, ac veluti gustu discernat, quid Deo placeat.

3.
Consensus
& affectus
in his dispu-
tationibus
magis, quàm
in cæteris ne-
cessarius.
Dionysius.

Sed quorsum hæc, ais, cum Apostolus Romanis & Colossensibus non desideraret, neque consuleret scholasticas speculationes de voluntate Dei, quas aggredimur explicare, sed cognitionem & intimum sensum mysteriorum fidei, atque præceptorum Dei & consiliorum. Fateor hoc fuisse, quod vniuersaliter omnibus proponebat Apostolus, atque ita sacri Doctores intelligunt. Sed age. Cum sit proprium Theologorum munus penetrare profundius, & fortius propugnare, quæ simpliciores fideliter credunt; quomodo poterunt ad hanc pugnam esse parati, nisi superatis prius, & explanatis difficultatibus circa Dei voluntatem occurrentibus? Certè neque præstantissimum decretum Incarnationis, neque voluntatem eligendi gentes, reprobatis Iudæis, nec prædestinationem discernentem homines quosdam ab alijs secundum be-

4.
Necessitas ad
propugnanda
mysteria fi-
dei.

A beneplac.

neplacitum voluntatis suæ, neque quàm sit gratuita gratia, nec quàm sit misericors misericordia, poterimus intelligere; quin etiam circa Dei naturalem providentiam non poterimus solido firmoque fundamento discurrere, nec argumentorum vires dignis ponderare momentis, nisi diuinæ voluntatis propensione prius diligenter examinata. Vnum pro cunctis sufficiat exemplum ex Prospero ad capita Gallorum responsione 12. *Si Deus, inquit, hominem sibi obedientem à pietate deturbat, & bene currentem cadere facit: ergo pro bonis mala retribuit, & iniuste punit quod ei fiat, impellit. Quid tam peruersum, quid tam insanum dici aut cogitari potest? Sed in talem sensum trahuntur, qui putant in omnibus hoc esse præscientiam Dei quod & voluntatem. Vides, erroris quam absurdi fuerit origo distinctione diuinæ voluntatis ac proprium & adæquatum illius obiectum ignorare? Cum voluntas eius nunquam velit, nisi bona: præscientia autem & bona noscit & mala, sicut Prosper continuò subiecit.*

Exemplum.

5.
Difficilis.

Atque inde iam incipit aperiri causa maioris difficultatis in consideratione diuinæ voluntatis, quam diuinæ sapientiæ, subindeque reliquorum omnium attributorum, quia videlicet circa obiecta versatur cum delectu atque discrimine. Scientia namque cuncta penitus ac totaliter intelligit; voluntas autem multa non vult, quæ intelligit scientia; & insuper ea, quæ vult, non eodem modo penitus ac totaliter vult, sed aliqua cum abstractione quadam ac præcisione, supposita determinatione voluntatis creatæ; sicut dicemus tractantes de materialibus actionibus peccatorum.

6.
Major difficultas.

Sed maior adhuc difficultas oritur ex libertate, duobus ex utraque parte scopulis vrgentibus

angustissimum fretum, ne videlicet, dicamus aliquid increatum esse in Deo, quod potuerit non fuisse; nec tamen in re ipsa Deo libertatem eripiamus, solo retento nomine libertatis, inde namque causalitas & potestas omnis labefactabitur. In omnibus, quæ Deo conueniunt necessarium & ab intrinseco, solum Trinitatis mysterium exigit supernaturale lumen fidei: cetera cuncta, quæ tribus personis communia sunt, naturale rationis lumen probat euidenter, licet quædam longo, asperoque circuitu. Inter hæc tamen est vnica difficultas diuinæ libertatis, sub qua gemunt etiam gigantes.

Faciliora tamē alia redduntur ex dictis in tomò præcedenti de Scientia Dei, quoniã sunt illis simillima; potuissent autem ad eum tomum remitti, nisi molestæ fuissent & onerosæ lectoribus frequentes de parvis rebus remissiones; tunc vel maximè, quando restat aliquid laboris & industriæ in applicationis discrimine. Quocirca conducibilius erit ea repetere, dummodo quanto breviori potuerint compendio restringantur.

Rationem ordinis perspicuè tradit S. Thomas, quoniam intellectum Dei consequitur immediatè voluntas: idèoque postquam superioribus quæstionibus à decima quarta vsque ad decimam octauam disseruerat de his, quæ pertinent ad scientiam diuinam, consequens erat de voluntate tractare, simulque de operationibus illius, quæ non includunt operationem intellectus, licet eam supponant.

Quid autem fuerit causæ, ne tomus iste progrediatur ultra tres quæstiones dictas, ipse disputationum decursus indicabit. Incurrent enim tot ac tantæ difficultates circa obiecta diuinæ voluntatis, quæ iustum volumen impleant.

7.
Quadammodo
petenda.8.
Ordo.

9.

QVÆSTIO XIX.

DE VOLVNTATE DEI.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo sit voluntas.

DISPVATIO I.

Vtrum Deus habeat volitionem & appetitum à sua essentia distinctum.

SECTIO I.

Deo conuenire volitionem perfectissimam.

ALBERTVS in libr. de causis apud Dionys. Carth. i. Sent. dist. 45. q. 1. col. 3. ita scribit: Multi Peripateticorum vt Aristoteles, Theophrastus, Auerroës, Auicenna, Porphyrius negabāt voluntatem esse in Deo. Quinque rationes ad hoc inducentes. Prima est, quia omnis voluntas appetitus est: Omnis autem appetitus est non habiti, ac boni deficientis. Huic similia sunt quæ sequuntur apud eum argumenta.

Sed paulo inferius idem Albertus prædictos Philoſophos exponit non intendisse remouere à Deo voluntatem immobilis complacentiæ in bonis habitis & possessis, nec etiam voluntatem quæ est liber animi motor, voluntatem verò, quæ est appetitus boni non habiti, quò volens perficiatur, remouerunt à Deo. Hæc Albertus citatus.

Confirmatur hæc expositio: nam Aristotelem agnouisse Dei voluntatem, paulò inferius ostendimus, similiterque Platonē. Vnde cum Porphyrius fuerit partim Peripateticus, partim verò Platonicus vt rectè obseruauit Carthusianus citatus) non est verissimile sensisse contra illos.

Hereticorum igitur, aut delirantium philoſophorum nemo, quæ legerim, Deo voluntatē eripuit expressè. Nihilominus occultè, seu virtualiter Deo voluntatem abstulere qui dixerunt, Deo scientiam & amorem metaphoricè tantum conuenire; vel certè, nihil aliud Deo conuenire, nisi causam esse nostræ scientiæ & amoris: vt refert S. Thomas de veritate q. 2. art. 1. corp. Hæc autem sententia conuincitur erroris manifesti, quoniam secundum illam Deus verè proprièque non vult, nec potest velle nec habere volitionem aut voluntatem: sicut Deus verè proprièque non est lapis, neque Leo, neque dominus paritur aut tristitia; quoniam hæc Deo metaphoricè tantum conueniunt, & ex illis aliqua Deo tribuntur, quoniam tales effectus in creaturis causat.

Nomine volitionis aut voluntatis intelligitur, *Ruz. de Voluntate Dei.*

mus operationem increatam & immaterialem, quæ fertur in bonum propositum per diuinam scientiam, abstrahendo à ratione qualitatis, aut habitus, vel actus realiter producti, & à quacunque ratione accidentis.

Hoc sensu verissimè, atque propriissimè Deo conuenire volitionem, seu voluntatem, tota Scriptura clamat aut perspicuis verbis, aut euentibus indicii. Roman. 12. *Vt probetis quæ sit voluntas Dei.* Ephes. 1. *Prædestinauit nos secundum propositum voluntatis suæ;* & infra: *Vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ.* & infra: *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Genes. 27. *Voluntas Dei fuit ut cito mihi occurreret.* &c. & cap. 45. *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.* Psalm. 29. *Vita in voluntate eius.* & infra: *In voluntate tua præstisti decori meo virtutem.* Matth. 26. *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et paulò inferius: *Fiat voluntas tua.* Sapient. 11. *Subestes enim tibi cum volueris, posse.* & infra: *Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?* Psalm. 103. *Omnia quæcunque voluit, fecit.*

Cum autem amare sit præcipuus actus voluntatis, præcipuèque volitio; probant eandem conclusionem omnia testimonia Scripturæ, quæ Dei amorem affirmant, vt Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum,* & cap. 5. *Pater dilexit Filium,* & *omnia demonstrat ei quæ facit.* & capite decimoquarto. *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos;* & infra: *Pater meus diligit eum.* & capite 16. *Ipse Pater amat vos.* & eiusmodi plurima in utroque Testamento. Qualia sunt quæcunque dicunt diuinæ voluntati non posse resisti: vel Deum velle non mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat; & velle omnes homines saluos fieri: velle obseruationem suorum præceptorum: Deum esse charitatem: adoptare filios, & amicos habere: virtutem & veritatem amare: peccatum autem & mendacium odisse: comminari pœnas: promittere præmia. Ex quibus actibus quidam sunt formaliter volitiones, alij volitionem includunt aut supponunt. Quapropter Scriptura tota Dei volitionem clamat, quia tota plena est historiis aut doctrinis eiusmodi.

Inde fit, vt qui negaret, voluntatem formaliter & sine metaphora Deo conuenire, radicitus conuelleret Theologiam prope vniuersam; nam sine voluntate Deus non spiraret Spiritum sanctum; ac subinde non esset Trinus; rebus creatis non provideret; nec prædestinatos eligeret; non esset misericors, nec iustus; non permitteret peccata: non reprobareret præcitos; nec efficeret aliquid opus eorum, quæ non proficiuntur ex naturali cursu causarum secundarum, sed ex

ne volitionis, aut voluntatis

5.

Roman. 12. Ephes. 1.

Genes. 27. & 45.

Psalm. 29.

Matth. 26.

Sap. 11.

Psalm. 103.

6.

Præcipuus actus voluntatis, amare est.

Ioan. 3. & 5. Ioan. 14.

7.

Qui propriè voluntatis actum à Deo semouet, radicitus Theologiam conuellit.

Fundamentum, negantium voluntatem in Deo.

2. Authorum opinionem Alberti exponit.

Confirmatur expositio.

3.

Erroneum nomen voluntatis sententia, qui ne sapientiam adstant in diuino amorem.

4. Quia nemi-

mero Dei beneplacito. Consequentur impossibilia forent mundi creatio in tempore, Incarnatio, Vocatio Gentium, Reprobatio Synagoge, totius Ecclesie constitutio, Sacramenta, miracula, remissio peccatorum, indulgentie. Nulla foret gratia nec auxilia gratuita, nulla Charitas, nulla spes, ac proinde nulla fides. Quam etiam & leges omnes atque precepta nulla forent, quoniam vim accipiunt à voluntate obligandi.

8.

Deū esse voluntate præditum, an- qui supponit Philosophi, ut omnino certum.

Præterea veritas hæc naturali lumine, tanquam explorata supponitur ab antiquis Philosophis. Aristoteles lib. de Mundo prope finem: *Deus, inquit, omnia quò vult mouet & arbitratu suo omnem rempublicam temperat.* Et lib. 7. Ethicor. cap. ultimo versus finem docet, Deum gaudere semper vna simplicique voluptate, quam lib. 10. cap. 8. dicit esse beatitudinem contemplatiuam. Voluptas autem est actus voluntatis, & beatitudo non est sine amore & fruitione summi boni.

Aristoteles.

Quod si alicuius, inquit, natura sit simplex, semper eadem operatio incunctissima erit. Idcirco Deum vna semper, simplicique gaudet voluptate.

9.

Socrati di- hum.

Nec obstat quod lib. 2. magnor. moral. cap. 11. non procul à principio, Deo videtur amorem negare. Nam explicabitur disp. 5. 2. sect. 3. initio. Socrates autem apud Platonem in Alcibiade primo, siue de natura humana in fine, præcipit in faciendis esse præfandum: *Si Deus vulerit.* & in Timæo, siue de natura inter princip. & med. Deus creator à se creatos Deos, id est, Angelos, sic alloquitur: *Non estis penitus immortales, neque penitus indissolubiles: non tamen soluemini, nec mortis sortem sequemini. Quoniam mea voluntas maius adhuc & præstantius vinculum vobis constringit.*

10.

Constatum denique gentium consensus & lux à natura indita Dei volitionem ostendit; siue quando verum Deum colebant, siue quando superstitionibus & inanibus sacrificiis idola prosequabantur. Quia frustra vel iratos Deos placare sacrificiis, vel ab illis impetrare beneficia conarentur: nisi putarent, Deo potestatem esse volendi concedere quod ab eo postulabatur.

11.

Frustra vo- feruntur, qua passim occur- runt.

Antiquorum Patrum loca referre, quibus Dei voluntatem, aut volitionem, aut amorem testantur, omnino superfluum erit, cum passim occurrant non tantum in præsentibus disputationibus de voluntate & amore Dei, præsertim quando tractauerimus de libertate, vel efficacia voluntatis diuinæ, vel de auersione illius à malo, propter quam non vult fieri peccatum: sed etiam in aliis disputationibus Theologicis; veluti de Providentia, & prædestinationibus, de Prædestinatione, vel quando circa Trinitatis mysterium agitur de vnitatem voluntatis, quæ communis est tribus personis, sicut est eadem essentia: vel de processione Spiritus sancti per volitionem, seu amorem, vel circa mysterium Incarnationis, de duplici voluntate Christi Domini, diuina & humana, vel quando explicatur decretum Incarnationis, aut prædestinationis Christi Domini, vel quando 1. 2. circa bonitatem & malitiam humanorum actuum, traditur obligatio conformandi voluntatem humanam cum diuina; vel quoties Patres exponunt aliquem ex locis Sacre Scripturæ paulò superius citatis; aut cæteros qui tractant de voluntate vel amore Dei.

12.

Primario.

Id, quo nihil sublimius

Naturalibus rationibus demonstratur, quarum prima nixitur principio quod omnibus hominibus à natura insum est tanquam euidensissimum, Deum esse aliquid, quo nihil melius sit,

atque sublimius, nec possit excogitari; quemadmodum obseruauit Augustinus lib. 1. doctrinæ Christianæ cap. 7. & 8. & lib. 5. de Trinit. cap. 4. sub init. Quod si Deus careret operatione volendi & amandi: melius aliquid & sublimius esset ens quod amare potest & velle: quapropter non tantum excogitaretur, sed etiam realiter existeret aliquid melius Deo.

Confirmatur primò, quia quidquid tale est ut ipsum omnino melius sit quam non ipsum. cit. Deus: ut probat Anselmus in monolog. cap. 14. circa med. & Richardus Victorinus lib. 1. de Trinitate cap. 19. Recipitur autem omnium Scholasticorum consensu sub nomine perfectionis simpliciter simplicis, quæ melior sit ipsa, quam non ipsa. Nec dubitari potest, quin Deum posse velle & amare sit melius, quam non posse; meliusque sit amare summum bonum, quam non amare.

Confirmatur secundò, sic enim Nyssen orat. catechetica cap. 1. à med. tanquam omnibus exploratum supponit, Deum esse perfectum, cui nihil desit, nec commixtus sit ex ijs, quæ sunt contraria, nempe ex eo quod est manens, & ex eo quod est perfectum, sed siue in potestate, siue in boni notionem, siue in sapientiam, & aternitatem, & incorruptionem, & si aliqua alia, quæ Deum decet, intelligentia veniat in contemplationem, omnino assensietur in diuina natura considerari perfectionem ex hac consequentia rationi consentanea.

Confirmatur tertio, nam & Aristoteles lib. 12. metaph. cap. 9. text. 5. probat Deum esse sui ipsius intellectionem, quoniam hoc requiritur, ut sit ens optimum & præcellens omnibus. Eadem ergo ratione colligeret, Deum esse sui ipsius amorem.

Ex præcedenti nascitur ratio secunda, quam offert præclarissimum Dei nomen: *Ego sum qui sum.* Exod. 3. & Iob. 2. 3. *Ipsæ solus est.* Vnde Patres colligunt, Deum sua simplicissima quidditate completi, quidquid est esse, non habens admixtum non esse, cuius veritatis euidensissima lux, etiam Platonem supernaturali lumine fidei destitutum, mirifice delectauit, quemadmodum latè tractauimus in tom. de Trinit. disp. 8. sect. 5. breuius autem in tomo de Scientia Dei disput. 1. sect. 2.

Sufficiat nunc illud Dionysij de diuinis nominibus cap. 5. inter princ. & med. *Deum non quodammodo esse, sed absolute & libere sine vilo termino, vniuerso ibi, quod est esse, in se comprehensio & occupatio.* Quod si Deus non posset velle & amare, non comprehenderet & occuparet vniuersum, quod est esse: propterea quæ non absoluit & libere, sed quodammodo & cum termino limitante foret. Vnde etiam non esset pelagus essentie immensum & interminatum: ut appellat Nazianzenus oratione 38. de Natiuitate Domini fere inter princ. & med. & Oratione 42. quæ est 2. in Pascha col. 2. num. 7. & Damascenus lib. 1. fidei cap. 12.

Tertia ratio potest accipi ex Psalm. 93. *Qui plantauit autem, non audiet? Qui finxit oculum, non considerat? Qui corrigit gentes, non arguet?* Nam eodem argumentationis genere dicere possumus ex Philip. 2. *Qui operatur in nobis velle & perficere, ille non vult, nec velle potest?* Qui voluntatem nostram perficit atque dirigit in bonum correptione, ac punitione, carebit voluntate & amore boni? Quo argumento non solum colligitur, altiori & eminentiori modo vocari voluntatem Dei, quoniam causa est voluntatis creatæ: quemad-

quemadmodum sol dicitur calidus, quoniam est causa caloris: sed etiam colligitur, voluntatis perfectionem formaliter esse in Deo, quoniam huiusmodi perfectio non includit imperfectionem, ideoque prius & magis formaliter, ac proprius prahaberi debet à prima causa.

19.
Tunc est
causa, si
prahabet
eminenter,
aut formaliter,
per se quod
causa.

Confirmatur primò, quia prima & vniuersalissima causa debet in se prahabere formaliter, aut eminenter, quamlibet perfectionem quam causat: sed volitionem, aut voluntatem non prahabet Deus eminenter tantum, igitur formaliter & propriè prahabet volitionem & voluntatem. Minor probatur, nam eminenter, & non formaliter contineri, consistit in eo, quod altior & dignior aliqua perfectio sit, quæ causat, quam illa quæ causatur. Sed nulla possibilis est perfectio, quæ sit altior & dignior, quam principium volitiui & volitio generaliter & abstractè considerata. Ergo volitionem seu voluntatem non prahabet Deus eminenter tantum, sed etiam formaliter.

20.
Arbitrio
liberum
prahabet
causa
quæque
dicitur
homo
ad imaginem
Dei fuisse
creatus.

Confirmatur secundò, quoniam homo creatus ad imaginem & similitudinem Dei appellatur potissimum propter libertatem arbitrii, iuxta commune sententiam antiquorum Patrum Græcorum & Latinorum, quorum testimonia retulimus præcedenti tomo de scientia Dei sect. 1. & 2. Liberum autem arbitrium includit non tantum cognitionem boni & mali, sed etiam potestatem eligendi & amandi bonum. Quapropter si Deo non conueniret formaliter & propriè potestas volendi & eligendi, non esset exemplar, ad cuius imitationem fabricaretur imago, quantum ad liberum arbitrium.

21.
Quarta
ratio.
Perfectior
operandi
modus
intellegere
est, velle
esse.

Quarta ratio, quoniam perfectissima causa debet operari modo perfectissimo. Deus igitur, cum sit perfectissima causa debet operari per intellectum & voluntatem, quoniam hic est perfectissimus modus operandi.

22.
Falsitas.
Supra.
Augustinus.

Confirmatur, quoniam Deus non est omnipotens, eo quod omnia possibilis de facto producat: quimpotius infinita sunt possibilia, quæ nunquam producuntur. Sed est omnipotens, quia potest producere quæcumque voluerit, sicut de facto omnia quæcumque voluit, fecit in celo & in terra, Psal. 113. Nam vt Sap. 12. traditur, *subest tibi cum volueris posse.* Vnde Augustinus in Enchirid. cap. 96. *Nec enim ait, veraciter ob aliud vocatur omnipotens, nisi quia quidquid vult potest.*

Quinta
ratio.
Sublata
voluntate,
perfectum
produci
neque
posset
liberum.

Vnde sumitur quinta ratio; quia si Deus voluntate careret, non potuisset suam omnipotentiam continere, ne produceret infinita possibilia, quæ de facto non producit, quoniam ad hanc limitationem sola voluntas libera determinat.

24.
Sexta ratio.

Sexta ratio, quia rerum naturalium conditor non posset illis præstituerè certum & determinatum finem, ad quem inclinarentur insito & naturali appetitu: nisi per appetitum, seu volitionem formalem ac vitalem, ipse verius & perfectius intenderet illum finem, per illa media consequi. Sed omnibus rebus naturalibus certum & determinatum finem præstituit earum author: Ergo finem eundem verius & perfectius intendit per appetitum, seu volitionem formalem, ac vitalem, quæ distinctè & expressè amet illum finem.

25.
Res natura-
les incerta
fluctuant,
& in variis

Confirmatur primò, quia res naturales non tenderent potius in hunc quàm in alium finem, sed incertè fluctuarent & casus raperentur in varios, nisi certum finem præstitutum haberent, *Rux de Voluntate Dei.*

aut à se ipsis, aut ab Authore; sed à se ipsis non possunt habere præstitutum finem, quoniam illum non cognoscunt, nec possunt discernere quid sibi conueniat, & in quo consistat earum felicitas, & quibus mediis obtinenda sit: ergo finem habent à diuina voluntate formaliter & expressè præstitutum.

hinc raperen-
tur, si Deus
voluntate
cateret.

Confirmatur secundò, nam alioqui fortuitis casibus eueniret ordinatissima totius Mundi machina, cuius stolidissimi erroris absurditatem Aristoteles refert lib. 2. Physicor. text. 43. 44. & 76. ac refutat sequenti text. 77. Præcipua verò refutatio est constantissima & ordinatissima rerum perfectissimarum ordinatio & temperatio.

26
Causa huius
machina or-
do in lucem
prociisset.

Appendix de necessaria consecutione
appetitus ex cognitione.

Septima ratio sit, quam S. Thomas tradit in art. præsentis, quoniam ad omnem formam sequitur appetitus illi proportionatus: vnde ad formam naturalem sequitur appetitus naturalis; ad formam verò cognitam sequitur appetitus vitalis. Ideoque si forma sit cognita per sensum, sequitur appetitus sensitivus: at verò si forma sit cognita per intellectum, sequitur appetitus intellectualis, qui est voluntas. Evidens igitur est illud, quod Athanasius tractatu de definitionibus col. 4. scribit: *Quidquid intelligit, constat quod etiam voluntate ducatur.*

27.
Quinta ra-
tio.
Quomodo ad
omnem for-
mam appe-
titus sequi-
tur?

Athanasius.

Sic intellecta ratio S. Thomæ difficultatibus expeditur, quibus implicatur aliter intellecta. Propterea consulto prætermitto, quæ ad examinandum discursum S. Thomæ Caietanus obicit, & soluit; sed recentiores expositores redarguunt ex parte, licet ex parte defendant. Vtiliora nos vocant.

Quatuor nihilominus occurrunt notatione digna pro firmiori robore præsentis rationis. Primò est. Etiam si concederetur esse possibile de potentia absoluta suppositum, quod intelligere posset, attamen incapax esset volitionis: adhuc in suo robore permanere supradictum rationem, eo quod tale suppositum foret sine dubio monstrosum & mancum multo magis, quàm homines altero brachio, vel pede, vel oculo destituti; & multo magis quam homines paralytici; quia tale suppositum nulla ratione fugere posset malum imminens & cognitum, nec proficui & amplecti bonum cognitum. Evidentissimum autem est eam monstrositatem diuinæ perfectioni repugnare.

28.
Primum no-
tandum.

Secundum est, implicare contradictionem quodlibet suppositum capax intellectiōis, & essentialiter incapax volitionis: essentialiter dico, nam accidentaliter poterit esse incapax ab extrinseco, si Deus illi debuerit semper negare concursum ad volitionem; vel si radiciter auulserit potentiam voluntatis, quæ cum sit realiter distincta poterit auferri manente substantia, quæ illam postulat, quantum est ex sua natura. Ratio implicationis est, quoniam omne suppositum capax intellectiōis, eo ipso capax est intelligere bonum vt bonum & conueniens & conforme rationi rectæ: talis autem cognitio dicit essentialiter ordinem ad volitionem, quam dirigit: vnde præterea sequitur idem suppositum esse capax volitionis, quæ tali cognitione dirigatur. Confirmatur, quoniam omnem formam consequitur naturaliter aliquis appetitus ei proportionatus: ideoque

29.
Secundum
notandum.
Suppositum
intellectiōis
capax, & vo-
litionis essen-
tialiter inca-
pax implica-
tionem in-
soluit.
Ratio impli-
cantiæ.

ideoque formam intellectam consequitur appetitus intellectiuis.

30.
Tertium notandum.

Tertium est, ad præsens interesse nihil, quod ab aliquibus recentioribus disputatur, vtrum sit possibile iudicium aliquod intellectuale, cuius essentie repugnet ex eo sequi volitionem aliquam. Quamuis enim concedamus, non solum in exquisitis atque fideiis casibus de potentia absoluta, sed etiam communiter & de potentia ordinaria, intellectus iudicia multa concipi, quæ nihil omnino respiciunt volitionem, quæ possit ex illis consequi, quia nihil omnino representant bonitatis aut malitiæ, sed prorsus ab illis abstrahunt (veluti quando iudicas duo & tria esse quinque, vel angulum non esse sine duobus lineis) nihilominus suppositum capax harum intellectuum, eo ipso capax erit aliarum, quibus bonitas aut malitia iudicetur; idque sufficit, vt idem suppositum esse debeat capax volitionis.

31.
Vltimè notandum.

Repugnat etiam animal appetitus incapax, & cognitionis sensitiue capax.

Quantum est videri quoque probabilius implicare contradictionem animal essentialiter capax cognitionis sensitiue, quod tamen non esset etiam (quantum ex natura sua foret) capax appetitus sensitiui. Quamuis enim externorum sensuum cognitionibus correspondere nequeat appetitus sensitiuus, nisi mediantibus cognitionibus interiorum sensuum, videlicet, imaginatiue & æstimatiue: quoniam istis solummodo sensibus cognoscitur res vt conueniens & amplectenda, vel cognoscitur vt disconueniens & fugienda: nihilominus quilibet exterior sensus essentialiter destinatus est ad sensum interiorem, vt eo mediante gubernetur appetitus. Alioqui frustra videret illud animal cibum, quem non posset appetere; frustra leonis rugitum audiret & videret vngues; si nullo modo posset fugere, nec timere, nec sibi consulere: maxime quum omnes animalium sensationes sint essentialiter destinatæ ad conseruationem, communitatem, aut lætitiæ sensibilem illorum.

SECTIO II.

Vtrum appetitus naturalis & insitus Deo conueniat.

7. Ocasione postremæ rationis, quam ex D. Thoma posuimus in fine præcedentis sectionis, Doctores aliqui disputant, vtrum in Deo concedendus sit appetitus naturalis & insitus, prout distinguitur ab appetitu elicito, qualis est appetitus rationalis, tam in actu primo, prout est potentia volendi, quàm in actu secundo, prout est ipsa volitio & amor boni. Notandum autem est, in Deo non ita esse elicito appetitum, vt producat ab aliquo principio vitali, prout explicabimus disp. 2. sect. 2. sed vocatur elicito ad significandam vitalem operationem expressè, distinctèque tendentem in obiectum propositum per cognitionem. Quo sensu Athanasius ferm. 4. contra Arianos pag. penult. Deo concedit expetitionem, dicens: *Quomodo igitur potest Verbum, cum sit voluntas, expetitioneque Patris, voluntate & expetitione, vt cetera fieri?* Idem verò tract. de definitionibus colum. 4. titulo de volunt. *Voluntas, inquit, est intelligentis & rationalis substantiæ appetitus ad id quod animum suauiter afficit.*

Athanasius.

3. De appetitu tamen insito & naturali breuiter

resolutio est. Præter appetitum rationalem, Deo conuenit appetitus naturalis & insitus, per quem primariò inclinatur ad quasi quiescendum in bonis propriis, sibi intrinsicis; ac præterea quasi secundariò inclinatur ad suam perfectionem creaturis communicandam ad extra: cæterum appetitus hic naturalis & insitus Deo conuenit minus propriè, quàm creaturis propter summam perfectionem Dei. De hac resolutione nihil expressè tractarunt antiquiores Scholastici. Suarez in Metaph. disp. 30. sect. 16. num. 3, & sequentibus expressè concedit Deo naturalem appetitum ad intrinseca bona & ad producendas creaturas, quem sequitur Hierice tract. 2. disp. 12. de voluntate Dei cap. 4. refutans limitationem, quam adhibebat Artrubal, vt non esset in Deo appetitus comparatione perfectionum essentialium, quoniam illarum non est aliquod reale principium.

Resolutio

Singulas partes istius resolutionis probemus; incipientes à prima. Naturalis igitur & insitus Dei appetitus ad propria bona sibi intrinseca, vt in illis quasi quiescat, probò; nam vt antiqui omnes philosophi definiebant, ac refert, & approbat Aristoteles lib. 1. Ethicor. cap. 1. init. *bonum est quod omnia appetunt.* Quam eandem generalitatem appetitus in bonum inclinati, docuit Hierotheus, & Dionys. referendi disp. 3. sec. 3. probat. 2. in confirmationem.

3.
Prima pars resolutionis probato.

Aristoteles.

Quapropter etiam rebus inanimatis, cognitione & elicitæ appetitione carentibus, concedendus est aliquis appetitus imbibitus, & congenitus in essentia. Vnde S. Thomas infra q. 59. art. 1. in corpor. *Quedam, inquit, inclinatur in bonum per solam naturalem habitudinem absque cognitione, sicut plantæ & corpora inanimata: & talis inclinatio ad bonum, vocatur appetitus naturalis.* Similia scribit in præfati art. 1. corp. & lib. 1. contra Gen. cap. 72. ratione 3. Hic igitur appetitus erit naturalis & insitus omnibus essentis rerum. Quapropter perfectissimis essentis non erit denegandus, etiam si gaudeant alio perfectiori appetitu, videlicet, rationali. Cum igitur Deus sit ens perfectissimus & eius intrinsecum bonum sit summum bonum, summè conueniens, & summopere appetibile, consequens est, vt ad illud habeat insitum & naturalem appetitum, vt in illo quasi quiescat.

4.
Etiam inanimata sua concedendus est appetitus.

Confirmatur primò, quoniam vnaquæque res appetit suum esse, suamque perfectionem intrinsecam (atque vt metaphoricis verbis facilius explicemus veram & propriam quidditatem appetitus naturalis) lapis propter vim & propensionem istius appetitus suam essentiam amat, & in illa complacet: cuius indicium & effectus sunt passionem, potentia & actionem lapidis, quæ omnes destinantur ad propriæ entitatis & essentia conseruationem. Ergo à fortiori in essentia perfectissima, quantumcunque præcindamus à cognitione & volitione, & à possibilitate cognoscendi & volendi, realiter & verè dabitur quod significatur per huc metaphoricum amorem complacentiæ quiescentem in ipsa essentia, ex vi cuius, si opus esset, Deus se naturaliter defenderet à destruentibus, & conseruaret in suo esse.

5.

Confirmatur secundò, nam & Augustinus lib. 1. de Ciuit. cap. 27. notat omnia, quamuis irrationabilia & insensibilia, *velle esse*, atque ob hoc interitum fugere, suamque conseruationem querere.

6.

Augustinus.

quærere. Vnde sequenti cap. 28. inter princ. & med. Si a bores, inquit, essemus, nihil quidem sentiente motu amare possemus, verum tamen id quasi appetere videremur, quo feracius essentis, uberiusque fructuosae. Si essemus lapides aut fluctus, aut ventus, aut flamma, vel quid eiusmodi, sine ullo quidem sensu atque via, non tamen nobis desset quasi quidam nostrorum locorum atque ordinis appetitus: nam velut amores corporum momenta sunt ponderum, siue deorsum grauiare, siue sursum leuiare nitantur: ita enim corpus pondere, sicut animus amore fertur quocunque fertur.

7. Confirmatur tertio, quia non modò comparatione bonorum naturalium, quæ sunt naturaliter debita, & possunt per naturæ vires acquiri, sed etiam comparatione supernaturalium bonorum dicitur esse appetitus insitus & naturalis in omnibus rebus, etiam inanimatis: quoniam illis est naturaliter insita & essentialiter debita potentia obedientialis, per quam eleuari potuerunt ad supernaturalem incorruptionem consequendam, & de facto sunt per Dei gratiam & prædestinationem eleuatae. De hoc igitur appetitu Paulus Rom. 8. Expectatio, inquit, creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur a seruiente corruptionis, in libertatē gloriæ filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. Vbi S. Thomas lectione 4. prope finem notat exponi posse non tantum de rationali, sed etiam de qualibet irrationali creatura, ut hoc quod dicitur, Ingemiscit, idem sit ei quod dixit, non volens. In illis enim ingemiscimus, quæ nostra voluntati repugnant. Sic ergo in quantum defectus naturæ a sensibilibus sunt contra naturalem appetitum particularis naturæ, dicitur ipsa creatura sensibilibus ingemiscere. Quod autem dicit, Parturit idem est ei, quod supra dixerat expectat. Nam parturitio est via ad prolem producendam.

8. Chrysostomus autem Rom. 8. Serm. 14. col. 8. manifestè prædicta verba intelligit de creaturis inanimatis, quas Deus in corruptione perpetuitate donabit, quando prædestinati peruenierint ad libertatem gloriæ filiorum Dei.

9. Peculiariter autem appetitus quo Pater naturaliter appetat generare Filium, & illo, tanquam verbo loqui, & in illo se ipsum tanquam in perfectissima imagine contemplari, similiterque Pater & Filius, tanquam vnum principium naturaliter appetat spirare Spiritum Sanctum, tanquam mutuum amorem perfectissimum, & vinculum atque complementum Trinitatis: colligitur efficaciter ex eo quod illæ productiones simpliciter necessariae sunt ad perfectionem & complementum Diuinitatis: quemadmodum ex processu probatum fuit in tomo de Trinitate disp. 29. dicemus autem aliquid infra disput. 3. sect. 3.

10. Secundam resolutionis partem, videlicet, conuenire Deo naturalem appetitum ad communicandam perfectionem creaturis, probo primo: nam bonum, quatenus bonum, est diffusiuum & communicatiuum sui; Ergo summum bonum essentialiter habet summam propensionem & inclinationem extra se fundendi, & communicandi bonitatem. Id quod fufius explicant Sancti Patres, de Incarnatione tractantes, & Scholastici doctores 3. p. q. 1. art. 1. Præsertim verò Dionysius de diuinis nominibus. cap. 4. initio:

Ipsam, inquit, ut opinor, diuinam essentiam bonitatem appellant: quod hoc ipso quod bonum est, ut bonum per se, & essentia sua, in ea quæ sunt omnia, bonitatem diffundat. Vi enim sol noster, non cogitatione aut voluntate, sed eo ipso quod est, omnia illustrat, quæ eius lumen, pro modo suo, capere possunt: sic etiam ipsum bonum, quod ita præstat soli, ut prima species tenui obscuraque imagini, per se, ipsaque essentia sua ipsæ, quæ sunt, omnibus pro eorum capiti totius bonitatis radios emittit.

Quod aliqui respondent, agere Dionysium de communicatione ad intra per generationem Filij, & inspirationem Spiritus sancti: non indiget impugnatione, cum euidentissimè resistat contextus Dionysij, tractans de omnibus creaturis existentibus, & nominatim de Angelis & hominibus. Præterquam quod illa limitatio, pro modo suo capere possunt, non sine blasphemia subiungeretur communicationi & productioni personarum diuinarum.

Iam verò, si respondeas, agere Dionysium de volitione, quæ est appetitus rationalis communicandi se ipsum, non verò de appetitu naturali: hoc etiam impugnatur efficaciter ex eodem contextu, præsertim illis verbis: ut bonum per se, & essentia sua, in ea, quæ sunt, omnia, bonitatem diffundat. ut enim Sol noster non cogitatione, aut voluntate, &c. Quod propterea dictum est, quia licet Deus sciens & volens, ac liberè suam bonitatem ad extra communicet; ad hanc tamen volitionem & communicationem habet appetitum ab essentia sua, non cogitatione aut voluntate: quapropter cum Sole comparatur tantum modo, quantum ad insitum & naturalem appetitum, non quantum ad appetitum quasi elicatum & rationalem.

Probatum secundò, quoniam omnis actiua potentia essentialiter est appetitus, & inclinatio ad agendum, sicut calor ad calefaciendum, grauitas ad inouendum: Deo autem perfectissima potentia conuenit ad actiones transeuntes.

Probatum tertio, quia licet creaturæ non sint Deo necessariae, neque viles ad eius beatitudinem, aut perfectionem, siue commoditatem essentialem, vel accidentalem: adhuc tamen sunt extrinseca bona Dei, quæ Deum extrinsecè decet & illi congruunt, quemadmodum Psal. 64. Te decet hymnus Deus in Syon. & Psalm. 62. Dominus regnauit, decorem induit: est. & in fine: Domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum. ad Hebræos 2. Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, &c.

Sic etiam Theologi fatentur, decuisse, ut Deus genus humanum collapsum instauraret, utque naturam humanam assumeret absque labe peccati, ut nasceretur ex Virgine, utque alia multa disponderet, sicut de facto disposuit. Igitur ad illa omnia, quasi ad sibi congruentia & proportionata dabitur in Deo naturalis proportio & aptitudo: hæc autem appellatur appetitus naturalis.

Quartò probatur, quia nemo Theologorum est, qui non concedat in Deo rationalem appetitum & inclinationem ad sui communicatiuam, quæ est libera volitio, & amor creaturarum, quibus communicatur. Hic autem rationalis appetitus supponit priorem appetitum insitum & naturalem. Sapienter enim Athanasius lib. de definitionibus colum. 4. titulo, de voluntate dixit: Voluntas est intelligentis & rationalis substantiæ appetitus, ad id quod animus suauiter afficit.

11. Præcluditur nonnullorum effugium.

12. Alia omnia impediunt.

13. Secunda probatio.

14. Tertia probatio.

Psal. 64.

Psal. 62.

Hebræ. 2.

15.

16. Quarta probatio.

Athanasius.

Quapropter ad volendum supponitur consonantia & proportio volitionis cum principio volente, ratione cuius suauiter afficiat.

17. Fortius autem hæc veritas corroborabitur tota disp. 9. præsertim sect. 16. & disp. 10. præsertim sect. 6. ubi solentur etiam obiectiones, quæ opponuntur ab iis qui putant non esse possibilem appetitum absque indigentia rei, quæ perfectionem aut utilitatem conferat, & quæ possit anxietatem & sollicitudinem afferre, cum deficit: ostendetur præterea hanc esse sententiam S. Thomæ.

18. Tertia pars resolutionis, videlicet, minùs proprie conuenire Deo appetitum naturalem, probatur; quamuis enim de ratione appetitus naturalis propriè sumpti non sit carentia boni desiderati, sed verè sit appetitus naturalis & insitus ad perfectionem actu possessam; nihilominus appetitus naturalis essentialiter est quid potentiale & imperfectum, ac perfectibile per illud bonum, quod appetitur. Quapropter creaturis, cum imperfectæ sint, propriè conuenit appetitus naturalis, siue ad perfectiones realiter distinctas à se, siue ad perfectiones sola ratione distinctas, quas non includunt essentialiter.

19. Sic S. Bonauentura 4. dist. 49. art. 1. q. 2. Duo, inquit, sunt de ratione appetitus, scilicet conuenientia, & indigentia. Cui consonat Philosophus 1. Physic. cap. 9. explicans appetitum materiæ ad formam, tanquam indigentis, & sicut turpe appetit pulchrum.

20. Deus autem non modò non indiget, nec est in potentia, vt perficiatur: sed etiam eius essentia & quodlibet attributum est simpliciter infinitum, propterea quæ quodlibet aliud essentialiter includit. Vnde propriè loquendo neque Deus nec aliquod eius attributum intelligi potest, quasi existens in potentia, vt perficiatur per aliud ita propriè, sicut de creaturis hoc dicitur.

21. Rursus, quamuis creaturarum perfectiones realiter distinguuntur à Deo; quia tamen Deus nullo modo indiget illis, neque perficitur per illas; ideo minùs propriè dicitur habere appetitum naturalem illarum. Nam appetitus hic summo rigore sumptus, essentialiter est quid perfectibile per vltiorem perfectionem, vt nuper dicebamus.

22. Adde quòd appetitus naturalis dirigitur in finem præscriptum ab Authore naturæ, qui finem cognoscit & vult (vt præcedenti sect. 1. ratione 6. dicebamus.) Requiritur enim ad appetitum finis aliqua expressa cognitio & volitio bonitatis, siue in re, quæ destinatur ad illum finem, siue in auctore; qui destinat eam rem ad illum finem.

23. Propter hanc rationem S. Thomas lib. 3. sent. dist. 27. quæst. 1. art. 1. ad 1. ait: *In Deo est voluntarius appetitus tantum, quia ipse determinat omnia, & non determinatur ab aliquo. In Angelis autem voluntarius cum naturali, &c.*

Tantus ergo rigor appetitus naturalis, tantæque proprietatis, vt præsupponat conditoris determinationem, cognoscentis finem & volentis illum præstitueret: non potest Deo conuenire.

24. Laxior ergo est acceptio appetitus naturalis & insiti, quem Deo concedimus. Et in eo sunt gradus maioris aut minoris proprietatis. Nam appetitus, quo vna persona diuina reliquas duas naturaliter appetit, vt illis in se manentibus perfectatur; est minùs improprie appetitus, quoniam

est inter duo extrema realiter distincta. Magis igitur improprie vocatur appetitus, quo Deus suam essentiam vel attributa naturaliter appetit, quia licet illis perficiatur, & sine illis esse nequeat: illis tamen realiter non distinguitur.

Sed adhuc magis improprie dicitur appetitus naturalis & insitus Dei comparatione creaturarum, quoniam illis nullo modo perficitur.

SECTIO III.

Non realiter, sed sola ratione volitio distinguitur ab essentia & cæteris attributis.

PRIMO suppono tanquam certum, ante opus intellectus omnino nullam esse distinctionem diuinæ voluntatis ab essentia, nec ab intellectu, vel cæteris attributis: sicut vniuersaliter probauimus tomo præcedenti de Scientia Dei disp. 8. quinque prioribus sectionibus, imprimis auctoritate Scholasticorum, ac ferè omnium antiquorum Patrum.

Peculiariter autem voluntatis identitatem cum essentia, docuit Athanasius dialogo 2. de Trinit. contra Anomæum col. 4. ante & post scholia Eunomij. Dicebat enim Eunomius: *Voluntas non idem est atque essentia Dei. Nam voluntas incipit & desinit, essentia verò nec incipit, nec desinit.* & post pauca: *Si voluntas idem esset atque essentia Dei, oporteret, cum vnâ sit essentia, vram esse voluntatem. At in sacris litteris non vnica, sed multe voluntates inueniuntur.*

Quem Athanasius redarguit probans vnicam tantum esse Dei voluntatem, & vniuersum Mundum vnica voluntate construxisse. supponens identitatem realem voluntatis cum essentia, solamque distinctionem rationis accipiens ab Eunomio, qua redargueret illum.

Confirmatur, quia si Dei voluntas non esset idem realiter cum eius essentia, nullo sensu vera forent multa, quæ Patres dicunt, vt quod Filius genitus sit voluntate Patris, & sit voluntas de voluntate, atque Filius ipse sit voluntas Patris, vt vidimus disp. 93. de Trinit. sec. 4. & 5. Iacobus enim frater Ioannis Zebediæ apud Clementem Rom. lib. 8. const. cap. 12. prope initium sic alloquitur Æternum Patrem: *Ipsum verò ante omnia secula generasti voluntate, potentia & bonitate sine vilo medio, Filium vniuentium.* quia nimirum realiter idem cum essentia sunt voluntas, potentia & bonitas, sicut & cætera attributa. Deinde eodem lib. cap. 16. non multum à principio: *Ante omnia secula genuisti voluntate, virtute & bonitate immediatè Filium.*

Athanas. in Euangel. de sanctissima Deipara inter princip. & med. propter identitatem essentia: cum voluntate dicit, *Verbum esse ex voluntate Paterna.*

Concilium Toletanum decimum quintum in confessione fidei: *Secundum essentiam*, inquit, *voluntas genuit voluntatem. Filius est voluntas ex voluntate.* Quas propositiones, Benedictus Papa Secundus viua voce reprobauerat prius, sed postea audita defensione Iuliani Archiepiscopi Toletani per litteras & legatos, ab eodem Concilio missos, approbauit; vt refert Rodericus Toletanus Archiepiscopus lib. 3. cap. 13. apud Loaysam notatione 3. ad Concilium Toletanum decimum quintum.

Neque mirandum est Concilium ita fuisse locutum

1. *Ante opus intellectus nulla est inter diuinas perfectiones distinctio.*

2. *Error Eunomij.*

3. *Athanasij redarguitur.*

4. *Varia Patrum loquutiones.*

5. *Iacobus apud Clementem.*

6.

18. *Vltima pars probatio.*

19. *Quia sint de ratione appetitus, ex Bonau.*

20. *Neque Deus perfectione aliqua indiget, neque est in potentia, vt perficiatur.*

21. *Longè abest, vt creatura perficiatur Deo, Deus vult illi indigere. Appetitus naturalis propriè est aliquid perfectibile.*

23. *S. Thomæ.*

Naturalis appetitus strictissimè acceptus, nō appetit Deo.

24. *Cōpetit autem in largitione acceptione.*

locutum, approbante Summo Pontifice; cum Augustinus lib. 1. §. de Trinit. cap. 20. Filium Dei appelleret: *Consilium de consilio, voluntatem de voluntate*. Recipitur autem à Magistro 1. dist. 5. §. *prædictus autem*. & à S. Thom. de potentia q. 2. art. 3. arg. ultimo. Insuper Augustinus tractatu 2. in Ioan. propius ad med. quàm ad finem de Filio ait: *Ipsa voluntas est ipse, qui loquitur*.

7. Athanasius orat. 3. contra Arianos col. 3. Dubium, inquit, non fuerit, quin Verbum sit Patris *viuida voluntas, Paternæque substantiæ insua efficacia & ratio*. Iterum autem in eadem orat. 3. non procul ante med. *Est Verbum Domini archetypus, & rerum author, & est Patris voluntas*. Similiter oratione 4. contra Arianos quatuor col. ante finem de Filio ait: *Quippe qui ipse sit viua voluntas Patris, ac potestas*. Et paulò inferius: *Qui igitur potest Verbum, cum sit voluntas expetitiue Patris, voluntate & expetitione, ut cetera, fieri? & in sequenti contextu vsque ad finem orationis multoties repetit, Filium esse voluntatem Patris*.

Cyrillus Alex. lib. 1. thesaur. cap. 8. parum à princ. *Solus inquit, Filius Sapientia Patris est, ipse quoque voluntas eius est: in sapientia enim Dei vellet ipse est*. & colum. 3. *Filius voluntas Patris æternaliter erat in Patre*. & sequenti cap. 9. *Filius inquit, est viuens voluntas Generatoris*. Quam eandem appellationem Filius repetit lib. 5. Thesaur. cap. 3. propius ad fin. quàm ad med. & lib. 7. cap. 2. in medio.

8. Hæc & alia similia verificari nequeunt, si voluntas Patris & Filij realiter distinguatur ab eorum essentia. Propterea prædictum Toletanum decimum quintum post confessionem fidei cap. 1. exponit, ita dici Filium voluntatem de voluntate, sicut dicitur *natura de natura, quoniam secundum Athanasium, non aliud est voluntas, aliud natura Patris*. Nec tamen sufficeret hæc identitas, ad verificandas prædictas abstractionum de concretis prædicationes, nisi concurreret inclusio transcendentalis, de qua nonnihil dicemus inferius.

9. Dico secundò. Non solum amor Dei erga se ipsum, sed etiam erga creaturas, etiam ille quo vult creaturas, efficaciter & liberè, realiter identificatur cum Deo, & est ipse Deus. Ita magis expressè Magister lib. 3. sent. dist. 32. cap. 1. & 2. Vbi omnes Scholastici locis citandis infra disp. 5. sect. 6. num. 7.

Probatur imprimis, quia charitas propriè dicta non est amor Dei erga se ipsum, sed erga creaturas rationales (Charitas enim est amicitia perfectissima: amicitia verò respicit essentialiter alium amicum) *Deus autem est charitas*. 1. Ioan. 4. Igitur Deus est amor erga creaturas rationales, tanquam amicos. Hic autem amor non potuit non esse liber, quoniam Deus potuit nullam creaturam producere, potuitque nullam creaturam productam in suam amicitiam cooptare: propterea namque 1. Ioan. 3. videre præcipit *qualem charitatem dedisti nobis Pater, ut filij Dei nominemur & simus*.

10. Confirmatur primò, nam ea charitas est principium omnium operum gratiæ, potissimum autem Incarnationis, Ephes. 2. *Propter nimiam charitatem suam, qua dilexisti nos, & cum essemus mortui in peccatis, communicasti nos in Christo &c.*

11. Confirmatur secundò ex Dionysio qui de diuin. nom. cap. 4. circa med. *Quid sibi volunt, in-*

quit, *Theologi, qui eum interdum amorem & charitatem dicunt, interdum amore & charitate dignum? Præsertim cum huius quidem auctor, & quasi generator ac procreator illud autem ipse sit, & hoc quidem moueatur, illud autem moueat, quoniam ipse sui ac sibi & productor, & motor est*. Bernardus sermone 59. in Cantica sub init. de amore Sponsi erga Sponsam ait: *Amat & Deus, nec aliunde hoc habet sed ipse est unde amat. Et ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc est ipse*. Liber autem amor est Sponsi erga Sponsam.

Rationibus autem eadem veritas fusiùs probata fuit in prædicta disput. de scientia Dei.

Quarum prima est, quia compositionem efficeret quælibet distinctio diuinis perfectionibus conueniens ante opus intellectus: secunda, quoniam falsæ forent propositiones, quibus abstracta de aliis abstractis, aut de concretis diuinari perfectionum prædicantur; si distinguerentur ante opus intellectus eorum nominum significata.

Tertia, quia relatiuæ personalitates, quamuis ab inuicem realiter distinguantur, nihilominus ab essentia non distinguuntur omnino, nisi per operationem intellectus; ergo potiori iure talem identitatem seruabunt voluntas & omnia attributa; siquidem ab inuicem non distinguuntur realiter, sed potius mutua eorum identitas necessariò infert identitatem cum essentia.

Quarta, quia Pater & Filius & Spiritus Sanctus vnum sunt Ioan. 10. & 1. Ioan. 5. Sunt autem vnum in essentia, sapientia, voluntate, potentia & cæteris attributis. Ergo sunt realiter vnum essentia, sapientia, voluntas & attributa cætera; nam si realiter distinguerentur, forent realiter multa, proinde quia Pater, Filius & Spiritus Sanctus essent realiter multa.

Quinta & postrema ratio à priori non est alia, quam illa, quæ probat identitatem realem intellectiōis cum essentia diuina. Propterea namque S. Thomas de hac identitate nihil amplius scripsit in præfati q. 19. quam quod art. primo in fine corporis ait: *Sicut suum intelligere est suum esse, ita suum velle*. Ratio verò desumpta est ex Aristotele lib. 12. Metaphy. cap. 7. tex. 39. & cap. 9. textu 5. 1. quia si volitio Dei, vel eius obiectum formale non esset ipse Deus: perfectio & honorabilitas Deo proueniret ab alio, videlicet ab intellectiōe, quæ non esset Deus, aut ab obiecto formali, quod non esset Deus. Vnde sequeretur, Dei substantiam esse indigentem, aliena perfectione, proptereaque non esse infinitè perfectam.

Voluntatem verò ratione ratiocinata distinctam esse ab essentia Dei & sapientia, cæterisque attributis, omnes scholastici fatentur eisdem in locis, quæ pro reali identitate cum distinctiōe rationis inter sapientiam & essentiam, notata sunt tomo præcedenti de scientia disp. 8. sec. 2. initio, dummodo supponas, apud antiquiores scholasticos esse inauditam distinctiōnem rationis ratiocinantis, quæ potius appellari potest identitas omnimoda non modò secundum rem, sed etiam secundum rationem. Quapropter vbi cūq; concedunt distinctiōnem rationis, intelligunt ratiocinatæ.

Ita generaliter de cunctis attributis docet S. Thomas supra q. 13. art. 4. cum probat, non esse synonyma multa nomina dicta de Deo. Vbi omnes eius expositores idem docent; & infra q.

Bernardus

12.

13.

Primus fundamentum à ratione petunt.

Secundum.

14.

Tertium.

15.

Quartum.

16.

Vltimū fundamentum à priori desumptum. S. Thomas.

17.

Ab essentia & attributis voluntas distinguitur, distinctiōne rationis ratiocinantis. Distinctiō rationis ratiocinantis, potius omnimoda identitas secundum rationem non exponenda est.

18.

28. art.

Ad verificandam prædictam abstractionem de concretis prædicationibus, nec inclusio transcendentalis requiritur.

9. Etiam amor Dei erga creaturas, vel realitè distinctiōis ab essentia. Conclusio prædicta.

13. Ioan. 3.

10.

Ephes. 2.

11.

Dionysius.

28. art. 2. ad 3. & 1. contra Gen. cap. 31. & lib. 1. sentent. dist. 2. q. 1. art. 3. Expositores autem Magistri sententiarum lib. 1. dist. 8. circa §. *Hic diligentius* & circa §. *finalem*.

Autiores est-
clufionem
tinentes.

Videri potissimum poterunt Alexander 1. parte q. 3. mem. 2. & q. 48. mem. 3. Albertus 1. p. q. 60. mem. 1. & q. 79. mem. 1. ad 3. S. Bonau. 1. dist. 8. in exposit. literæ, & in 1. parte distinctionis eiusdem art. 1. q. 1. fine, & dist. 45. art. 1. q. 1. Richar. 1. dist. 2. art. 1. q. 3. & dist. 35. art. 1. q. 2. & dist. 45. art. 1. q. 1. Duran. 1. dist. 2. q. 2. art. 2. & dist. 8. parte 2. q. 1. & dist. 45. in exposit. literæ. Henricus in summa art. 39. q. 2. & art. 51. q. 1. & quodlib. 5. q. 1. & quodlib. 13. q. 1. & alij multi citati in prædicta disp. 8. sec. 2. tomo præcedenti.

19. Ratione probatur primò, quoniam illæ formalitates distinguuntur ratione ratiocinata, quæ distinctis conceptibus intelliguntur perfectius, quam eodem conceptu; prout explicatum & probatum est in tomo de Trinit. disp. 1. sect. 2. Sed perfectius intelligitur Deus distinctis conceptibus essentia & voluntatis, quam vnico & eodem conceptu solius essentia vel solius voluntatis. Ergo voluntas & essentia distinguuntur ratione ratiocinata.

20. Probatur secundo, quia distinctæ rationes & quasi definitiones sunt essentia, voluntatisque. Nam voluntas fertur in bonum prout est bonum; hoc autem non dicit explicitè essentia, sed tantum esse id, quo Deus formaliter constituitur in ratione primi entis, habentis esse à se ipso.

21. Multa de
voluntate
verificantur,
quæ vera es-
se non pos-
sunt de essen-
tia, ut essen-
tia est.

Confirmatur, quia reduplicatiuæ dictiones ostendunt distinctionem rationis ratiocinatæ, quando verificantur de vna formalitate, non verò de alia. Hoc autem inuenitur in essentia & voluntate. Nam voluntas, prout est voluntas, amplectitur bonum, respuit malum, decernit liberè facere, quod potest non facere, determinatque potentiam ad operandum ad extra: hæc autem & multa, quæ consequuntur ex istis non verificantur de essentia, prout essentia est: Cum tamen è contrario voluntas, prout est voluntas, non sit, quo Deus formaliter constituitur in ratione primi entis: hoc autem præstat essentia, prout essentia est.

22. Has & alias rationes Patrum testimonijs corroborauimus tomo præcedenti de scientia, disp. 8. sect. 6. & 7. quarum discursus facillimè poterit ad Dei voluntatem applicari, quoniam eadem est illius ratio, quæ scientia, quantum ad distinctionem rationis ratiocinatæ.

23. Duplex fun-
damentum
distinctionis
rationum.

Porro fundamentum istius distinctionis est duplex: aliud intrinsecum Deo, videlicet eius infinita perfectio, capacitate cuiuslibet intellectus creati, etiam videntis Deum, excedens in infinitum; unde prouenit ut quocunque Dei conceptu facto, possit Deus, melius ac melius vltioribus conceptibus penetrari.

24. Alterum fundamentum extrinsecum est Deo, nimirum realis distinctio, realisque separatio, quæ cernitur inter essentiam creatam & eius volitionem. Nam ut omittamus homines, qui profundo somno sopiti nullam possunt habere volitionem, sicut nec intellectionem: cum tamen integram retineant suam essentiam, etiam Angeli & homines vigilantes pro libito concipiunt denud plures volitiones, posteaque deponunt; qui tamen quantum ad essentiam immutabiles

perseuerant, nec enim possunt eam assumere, nec deponere.

Gradus autem distinctionis est infimus, qui potest excogitari inter formalitates totales (ut omittam partialia quosdam conceptus eiusdem formalitatis.) Ratio cuius est inclusio mutua: nam essentia quidditatiuè, sed implicite continet volitionem, sapientiam & omnia attributa: vicissimque volitio diuina quidditatiuè, sed implicite continet essentiam, sapientiam & attributa cetera. Sed hæc omnia fusius corroborata reperies tomo præcedenti de Scientia, disp. 8, sect. 8.

25.

Inter distin-
ctionis ratio-
nis gradus
quæ in infinitum
nuncupantur

DISPUTATIO II.

Virum volitiua potentia, operatio & habitus volendi reperitur in Deo.

SECTIO I.

Potentia non simpliciter, sed aliquomodo conceditur.

DE volitiua potentia & operatione volendi ratio est prorsus eadem, quæ de potentia intellectionis & operatione intelligendi fuit ex professo tractata tomo præcedenti tota disp. 3. quam in compendium redigens, ita diuine voluntati accommo.

Potentiam & virtutem volendi nominatim concedunt in Deo S. Bonau. & Ricar. 1. dist. 45. art. 1. q. 1. Henricus 2. parte summe artic. 45. q. 2. Præter alios plures, qui generaliter potentiam intelligendi & volendi concedunt, ut Alexan. Albertus, Henricus, Scotus, Duran. Carthusian. & alij, quorum loca & fundamenta retulimus dicta disputat. 3. sect. 1. de Scientia Dei.

Nihilominus dico primò simpliciter & propriè loquendo, repugnat Deo potentia volendi vel operandi quacunque operationem ad intra sic docuit Alex. 1. p. q. 34. mem. 1. Alber. 1. p. q. 79. mem. 1. (licet ij duo parum consequenter locuti fuerint ad ea quæ de potentia intelligendi prius dixerant in alijs questionibus) S. Th. infra q. 41. art. 4. ad 3. Vbi latè & alij expositores Capreol. 1. dist. 7. q. 1. art. 3. & alij multi quorum loca citauimus disp. 3. de Scien. sect. 2. sub init.

Primario est, quoniam potentia propriè dicta debet esse principium alicuius actionis realiter producendæ, vel realiter recipiendæ: quapropter potentia volendi debet esse principium volitionis realiter producendæ vel recipiendæ. Non potest autem volitio realiter produci, quia non distinguitur realiter à principio producente; nec potest realiter recipi, quia non distinguitur realiter à subiecto recipiente; ut constet ex præced. disp. sect. 3.

Secunda ratio est, quia si Deo conueniret volitiua potentia propriè dicta; Deus, in ratione volentis & amantis, realiter esset compositus ex actu & potentia: quapropter non esset realiter simplex. Præterea quilibet potentia, respiciens actum immarcentem, est imperfecta & indigens perfectione realiter à se distincta, qua perficiatur: quæ indigentia Deo repugnat. Has rationes Patrum autoritate munitas reperies dicta disp. 3. de Scientia sect. 2.

1.

Qui conce-
dunt in Deo
potentia vol-
luntatem.

2. Resolutio
questionis.

3.

4.

Dico secundò potentia volitium in Deo posse concedi secundum modum intelligendi, ut loquitur S. Th. infra q. 4. art. 4. ad 3. & lib. 2. contra Gen. cap. 10. à med. Quatenus Deus verè ac realiter est potens velle ac diligere. Sic ut enim homo potest esse rationalis, & hæc potentia secundum rationem distinguitur ab actuali veritate, iuxta quam homo est actualiter rationalis: Sic etiam Deus licet essentialiter sit æternus & immensus, potest esse æternus & immensus; & quamvis essentialiter ac necessariò sit sua sapientia, & sua volitio; nihilominus potest intelligere, & potest velle sensu eodem, quo verum est dicere possibilem esse Deum.

6. *Athanasius.* Confirmatur: nam ex sententia Gregorij Nysseni Athanasius in lib. de definitionibus col. 1. titulo de actu ait: *Actus quemadmodum sanctus Gregorius Nyssenus inquit, est naturalis cuiusque rei potentia & motus. Nam quodvis essentialiter suam habet efficaciam.* Si te offendit potentia, quoniam in recto ponitur in explicatione actus: recede non solum actum secundum, sed etiam actum primum apud Philosophos esse receptum. Potentia igitur est actus primus, sed motus est actus secundus, ut sequenti sectione videbimus.

Comprehendit autem Athanasius etiam divinam potentiam & actum, nam proximè sequenti contextu prædictam assercionem explicans rerum omnium exemplo, inde sumit exordium, quia Deus dicitur *ab eo quod contemplatur omnia*, & sic cæteras rerum potentias & operationes exponit.

7. *Nonnullorum recentiorum placitum.* Inter recentiores auctores vnus, aut alter affirmat, intellectionem divinam esse principium virtuale & quasi actum primum; sed volitionem esse quasi actum secundum principium ab intellectione, quoniam intellectio, licet verè ac realiter non sit principium volitionis; ita se habet ad munera principij, ac si esset principium. Vnde colligitur vltimus, intellectionem posse denominari volentem *ut quod*, prout intellectio est essentia Dei, & ratione præcedit volitionem.

8. *Did. 3. Placet tamē christum. voluitur primo.* Nihilominus dico tertio, divina intellectio, prout intellectio est, non bene, sed contra rectum modum intelligendi concipietur ut virtuale principium volitionis volens *ut quod*. Probatur primò, quia nullum in re fundamentum est ad hunc intelligendi modum, nec in Deo, nec extra Deum inuenitur fundamentum sufficiens istius modi concipiendi. Quod intra Deum non sit, probatur, quia divina intellectio non elicit volitionem, nec est formaliter possibilitas volendi, quæ sola reperitur in Deo, quantum ad actum primum: sed intellectio tantum concipi potest ut dux, siue lux proponens obiectum, & viam ostendens volitioni.

9. *Ex tr. 1. Spiritus Sancti à Verbo non vultu eligitur, intellectione autem voluntatem.* Confirmatur, quia licet Filius, qui est intellectio in facto esse producta per generationem, sit realiter principium Spiritus sancti, qui est volitio in facto esse producta per spirationem; inde tamen colligi non potest, intellectionem absolutam & essentialiter posse concipi quasi principium volitionis. Ratio est, quia Filius nō solus, sed tanquam vnum principium cum Patre intelligente & generante, & tanquam persona subsistens, est principium Spiritus sancti: quare seruatis legibus bonæ proportionis, solum colligitur, Deum absolutum & essentialiter, prout concipitur tanquam suppositum subsistens (abstrahendo ad hoc quod sit vnum tantum, aut multa supposita)

& prout concipitur iam intelligens & habens sibi sufficienter propositum volitionis obiectum, esse principium virtuale volitionis, quatenus potest esse volens, sicut prius potuit esse intelligens iuxta dicta in assercione præcedenti. Non igitur intellectio, sed Deus intelligens, concipiendus est ut quodammodo principium volitionis.

10. Vltimus autem extra Deum, videlicet in creaturis, non esse sufficiens fundamentum ad illum modum concipiendi, probatur, quoniam intellectio creata siue per aliquem concursum efficientis causæ concurrat ad productionem volitionis; siue concurrat solum ut conditio proponens obiectum, attamen non concurrat tanquam volens, *ut quod*, & tanquam principium eliciens volitionem, de quo nemo dubitare potest. Igitur in creaturis non est sufficiens fundamentum, ut intellectio diuina, quamvis identificata cum natura diuina, dicatur esse virtuale principium volitionis, & volens, *ut quod*. Concedo tamen esse sufficiens fundamentum in creaturis, ut Deus intelligens concipitur quasi vltimatè potens intelligere, non alia potentia præter illam possibilitatem, quam assercione præcedenti declarauimus, sicut potest esse æternus & immensus.

11. *Probatur secundum.* Probatur secundò, quia quod debet intelligi tanquam actus purissimus, non bene intelligitur tanquam actus admixtus potentia: Deus autem intelligi debet tanquam actus purissimus: intelligeretur autem ut actus admixtus potentia; si conciperetur intellectio Dei quasi actus primus, & volitio quasi actus secundus: etenim primus actus concipitur esse potentia ad actum secundum eliciendum & recipiendum in viuens: ac proinde intellectio non esset actus purissimus, quoniam esset in potentia ad actum secundum volitionis iuxta prædictam scientiam. Possibilitas autem præcisè considerata non est actus primus, nec respicit actum secundum.

12. Dico quartò, Datur in Deo voluntas, prout ab actuali volitione distinguitur, modo statim explicando. Probatur imprimis ex sacris literis, Petrus enim in prima canonica 3. cap. *Melius inquit, est benefacientes (si voluntas Dei vult) pauperes, quam male facientes.* Videtur ergo distinguere voluntatem, quæ vult, & volitionem, per quam formaliter vult. Idem colligi potest Ephes. 1. cum Paulus ait: *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ.* Nam propositum est vna ex volitionibus actualibus, quæ ponitur, tanquam conditincta à suo quasi principio, quod est voluntas.

13. *Ester 13.* Potest etiam probabiliter inferri ex verbis Mardochei Ester cap. 13. *Non est qui tue possit resistere voluntati, si decreueris saluare Israhel.* Videtur enim actualè decretum saluandi, quod ignorabar, distinguere à voluntate, quæ poterat illud decretum eligere, & de qua certus erat esse omnipotentem.

14. *Genes. 27. 1. Corin. 1.* Notandum est autem, hanc voluntatis acceptionem esse minùs frequentem in sacris literis; nam in illis ferè semper Dei voluntas significat actualem Dei volitionem, vel obiectum & effectum actualis volitionis. Actualem namque volitionem significat Genes. 27. quando Iacob dixit: *Voluntas Dei sunt ut cito occurreret*, &c. & Ioseph. Gen. 45. *Non vestro consilio sed Dei voluntate huc missus sum.* & Paulus 1. Corinth. 1. *Apostolus per voluntatem Dei.* Cuiusmodi sunt alia multa. Denique

Denique volitionis obiectum aut effectum significat voluntas, quotiescunque dicitur fieri voluntas Dei, vel præcipitur ut fiat, & quoties voluntates dicuntur in numero plurali.

25.
Ratio secundæ

Secundò probatur, quoniam in Deo conceditur intellectus simpliciter & absolute loquendo, prout condistinguitur ab actuali intellectione. Ratio autem est eadem concedendi voluntatem, prout condistinguitur ab actuali volitione. Antecedens probatum est fusè præcedenti tomo de Scientia disp. 3. sect. 4.

16.
Ratio 100.
na.

Tertiò probatur, quia quoties Theologi dicunt Dei voluntatem fuisse liberam & indifferentem vt eligeret creare, vel non creare; atque vt decerneret prædestinare, vel non prædestinare incarnari, vel non incarnari; & cætera eiusmodi: non possunt intelligere actualem volitionem liberam; hæc enim formaliter & explicitè concepta iam est ad vnū determinata, propterea que non est indifferens. Quapropter necessarium est præconcepere prius aliquod quasi principium actualis volitionis, quod sit indifferens, vt determinetur, vel non determinetur ad illam.

Necessariò esse concedendum principii aliquod indifferens ad volendum, & non volendum.

17.
Ratio quatuor
infinitæ.

Probat quatuor, quoniam Dei voluntatem ab actuali volitione distinctam, ex professo probat Iustinus q. 3. ad gentiles, præcipue inter princip. & med. illis verbis: *Quomodo differt potentia ab actione, sic differt voluntas à volendo. Fieri autem non potest, ut velle, à voluntate differat, à volente non differat. Quod si nulla ratione fieri potest, ut idem sit velle, & voluntas, & volens, &c.*

18.
Ratio quintæ.

Quintò ratione probatur, & explicatur assertio, quia nomen voluntas conuenienter vsurpatur aliquando pro ea perfectione, per quam aliqua substantia formaliter constituitur potens velle & amare in actu primo, quantum est ex parte volentis, præscindendo ab obiecto bono actualiter existente: similiterque præscindendo ab actuali volitione & amore. Sed diuina substantia, verè & realiter est potens velle & amare, continètur totam perfectionem, quæ requiritur ex parte volentis. Ergo Deo conuenit voluntas, prout præscinditur ab actuali volitione.

19.
Alind est velle, aliud posse esse.

Confirmatur primò, quoniam alia veritas est hæc: *Homo potest esse rationalis.* & alia veritas est hæc: *Homo est qui diuinitus & actualiter rationalis.* Similiter ergo alia veritas est hæc: *Deus potest esse volens & amans.* & alia veritas est hæc: *Deus essentialiter & actualiter est volens & amans se ipsum & creaturas sub esse possibili.* & alia veritas est hæc: *Deus liberè dirigit creaturas actualiter existentes.* Quapropter conceptus possibilitatis est distinctus à conceptu actualis volitionis & amoris. In eo igitur sensu conceditur voluntas in actu primo, quasi distincta & prior actuali volitione.

10.
Corollarium.

Ex dictis corollarium est ad multas obiectiones diluendas. Dei voluntas ab actuali volitione distinguitur solummodo per abstractionem præcisiuam, quemadmodum possibilitas cuiuslibet rei potest ab eius actualitate per nostram considerationem præscindi.

21.

Obiicit primò contra primam assertionem, Deo conuenit appetitus, non tantum innatus, sed etiam elicitus. Ergo suam volitionem elicit diuinam voluntas; idè quod verè principium est & potentia elicitiua. Responderetur explicando antecedens. Nam qui concedunt Dei voluntatem esse appetitum elicitem, intelligere debent viralem appetitum, qui sequatur cognitionem intellectus ab huiusmodi reali productione volitionis. Alioquin non

rectè sentient de appetitu elicito. Vnde sequitur, esse minus propriam, & indigere declaratione, locutionem huiusmodi: *Deum eliciti, aut produci volitionem.*

Obiicit secundò. Voluntas diuina est potentia realiter productiua Spiritus Sancti. Ergo voluntas diuina verè & propriè potentia est.

Responderetur distinguendo consequens. Quauis enim, quantum ad personas producendas in Deo sit realis & positiua potentia (quemadmodum probauimus de Trinitate tractantes disp. 99.) tamen, quantum ad operationes essentielles præcisè consideratas, prout essentielles sunt, non datur in Deo realis potentia propriè dicta.

Cæteras obiectiones, quæ sunt communes intellectui, volituique potentie, dissoluimus tom. præcedenti de Scientia disp. 3. præsertim Sect. 3.

SECTIO II.

Non est actio nec passio, sed operatio, diuina volitio.

Supponimus tanquam exploratum ex sacris literis citatis in sect. præcedenti & ex naturali ratione, quam tractauimus disp. 1. sect. 1. Deo conuenire volitionem actualem, siue actualem amorem. Quo supposito restat ab hoc actu remouere imperfectiones, quæ necessariò comitantur actualem volitionem cuiuslibet creaturæ.

Dico igitur primò. Diuina volitio non habet veram & propriam rationem actionis. Hæc assertio colligitur ex multis scholasticis, quos retulimus disp. 3. de Scientia Dei sect. 6. sub init. Sed eam magis apertè tradunt Hentius 1. p. art. 39. q. 8. secundum quam sententiam explicanda veniunt, quæ docet in secunda parte summe art. 46. q. 4. circa medium, & ad primum idem sentire videtur Richardus 1. dist. 35. art. 1. q. 2. ad 3.

Colligitur ex D. Thom. infra q. 4. art. 4. ad 3. quia cum prius vocaretur *actio* creaturarum productionem; postea intelligere, & velle non vocatactiones, sed actus.

Præterea colligitur ex Magistro & aliis Scholasticis asserentibus, volitionem non esse motum: nam imitantur Aristotelem lib. 2. moralium Eudemiorum cap. 5. dicentem: *Actio est motus* vnde hoc accepit Author sex principiorum in capite de actione, ponens motum quasi pro genere in eius definitione. Damascenus lib. 3. fidei cap. 15. sub init. definit: *Actio est efficax & substantialis nature motus. Actuum natura ipsa, ex qua actio producit. Actus actionis absolutio, & res ipsa gesta.*

Augustinus etiam & alij Patres appellare solent motum operationes intellectus, præcipue verò voluntatis operationes. Et Magister dicere consuevit motum fidei & motum charitatis.

Voluntatem igitur, quæ Deum volens est, non esse motum, docet Magister 1. dist. 45. initio. Alexander 1. p. q. 34. memb. 1. Albertus 1. p. q. 79. memb. 1. sine. Richardus 1. dist. 45. art. 1. q. 2. ad 1.

Nihilominus non potest omninò repudiari, tanquam Deo repugnans & inulicatum, nomen motus: quamuis nimium oporteat eius significationem relaxari, quæ possit diuinam intellectiōnem aut volitionem completi præcisè, prout est

22.

1.
A diuina volitione imperfectiones separanda.

2.
Non est in rigore actio.

3.

Damascen.

4.
Intellectus & voluntatis operationes solent à Patribus motum appellari.

5.
Nomen motus in Deo non omnino repudiandum. Qualiter ab intellectu.

est tendentia in obiectum. Sic enim apud S. Thom. supra q. 18. art. 3. in solutione ad primum sine Plato docuit, quod Deus mouet seipsum, non tamen eo modo, quo motus est actus imperfecti; & in presenti q. 19. in fine totius art. 1. refert, & exponit quod asseruit Plato, *Primum mouens mouere se ipsum.*

6. Aristoteles. *Des operatio, inquit, immortalis est: hoc autem est vita sempiterna: itaque necesse est motum sempiternum Deo inesse.* Nyssen. orat. catechet. cap. 5. *Hæc ne sunt, inquit, parua & indigna, quæ Deum moueant?* & Nazianz. in lambico 15. q. titulus est *Definitiones minus exalta parum à principio ait: voluntas motus est, concursusque rerum penes nos quæ sita tantummodo. Quo volo moueri liberum arbitrium voco.* Dionys. de diuin. nomin. cap. 4. dicit, Dei amorem seu voluere, & se ipsum mouere, conuerti, & affecti; quem eundem modum loquendi prior vsurpauit Hierotheus ibidem relatus. Ac Dionysij sectator S. Maximus centuria 8. cap. 88. apud Cyparissiorum decade 8. cap. 5. parum à princip. Dei amorem appellat motum. Chrysostomus autem ad Roman. cap. 7. ferm. 13. ad illud: *Iam non ego operor illud.* Animæ motionem vocat volitionem, vniuersalius verò cuiuslibet potentia operationem vocat motum Athanasius autoritate Gregorij Nysseni, quam refert lib. de distinctionibus colum. 5. Cuius verba retulimus sect. præcedenti probantes dictum secundum. Eodem sensu motum Deo concedunt Alexander p. 2. q. 92. & Henricus in summa art. 27. q. 2. Plura de hac acceptione motus referemus infra disp. 47. sect. 4.

7. Redeo ad nomen actionis, de quo Dionysius de diuinis nomin. cap. 7. prope med. videtur supponere, Deum *carere mentis actionibus.* Aristoteles autem lib. 10. ethicor. cap. 8. in med. dicit: *Viuenti igitur ei, cui actio, & multò magis affectio non tribuitur.* Loquitur autem de primo & præstantissimo viuente: quamuis hoc testimonium exponi posset iuxta contextum illius, vt Deo solummodo negauerit actionem, prout à contemplatione distinguitur.

8. Præcipua igitur ratio præsentis assertionis est, quia propria & vera quidditas actionis procedit à principio verè & realiter producente; proptereaque terminatur ad aliquem terminum realiter & verè productum. Sed diuina volitio (prout essentialis est ac communis tribus personis) non procedit à principio verè & realiter producente, nec terminatur ad aliquem terminum realiter & verè productum. Ergo diuina volitio non habet veram & propriam quidditatem actionis. Minor satis constat ex præcedenti sectione; quoniam absque reali distinctione non est possibilis realis productio.

9. Obseruandum est, prædictam assertionem non solum verificari de necessaria volitione, qualis est amor Dei erga se ipsum, & erga creaturas vt possibiles; sed etiam de quacunque volitione libera; quippe quæ nihil realiter distinctum superaddit volitioni necessaria; consequenterque non potest addere veram & realem rationem actionis.

10. Confirmatur, quoniam volitionis liberæ tota perfectio realis est simpliciter necessaria: quomobrem, sicut ratio actionis repugnat volitioni necessaria; sic etiam repugnat volitioni liberæ. Dico secundò, Volitio Dei non habet ad-

Rursus de Voluntate Dei.

iunctam rationem passionis propriè dictam, vt notat S. Thomas infra q. 20. art. 1. ad 1. & q. 23. art. 2. ad primum, & magis ex professo lib. 1. contra Gen. c. 89. & sequen. Communiter scholast. lib. 3. sent. dist. 32. Vbi S. Bonau. art. vnico q. 1. & 2. sub nomine affectionis. Ricar. art. 1. q. 1. ad 3. sub nomine affectionis & passionis Carthus. q. vnica, Henricus in summa art. 46. q. 4. & communiter expositores S. Thomæ ad 1. p. q. 20. art. 1. Colligitur ex simili doctrina, quam de intellectu tradit supra q. 4. art. 2. ad 2. & Ricardus 1. dist. 35. art. 1. q. 2. ad 3.

Ratio est imprimis, quia passio supponit actionem, quam nuper exclusimus ab essentialibus Dei perfectionibus. Deinde, quia passionis quidditas magis aperta imperfectioem præ se fert, quoniam patientis perfectionem minuire, vel augere videtur ab agente recipiendo quod sit patienti conueniens, vel disconueniens.

Dico tertio. Nonnunquam à Theologis Dei volitio, sicut & intellectio vocatur actio, sicut à Iustino q. 3. Christiana ad Gentiles inter princip. & med. S. Thoma infra q. 23. art. 2. ad 1. & q. 27. art. 5. corp. & lib. 2. contra gent. cap. 9. & cap. 10. à medio.

Magis autem cauendum à vocabulo passionis, quod nunquam reperio apud Theologos esse tributum diuinæ intellectioni, aut volitioni.

Dico quartò. Melius & proprius realiter & verè diuina volitio vocatur operatio siue ultimus actus. Ita loquuntur S. Bonauentura 1. dist. 45. art. 1. q. 1. Ricardus in eadem dist. 45. art. 1. q. 1. Ratio est, quoniam nomen operationis, aut ultimi actus Theologis, ac Philosophis communiter magis abstractam significationem reddit, significat enim solummodo vitalem tendentiam in obiectum, qua ratione immediatè pugnat cum otio, vel somno, vel carentia vitalis operationis.

Assertioem & naturalem illius demonstrationem breuiter complexus est Aristoteles ethicor. lib. 10. cap. 8. in med. *Viuere Deos, inquit, vniuersiputant: quare & operari. Non enim oportet illos, vt Endymionem aiunt, dormire. Viuenti igitur ei, cui actio, & multò magis effectio non tribuitur, quidnam aliud præter contemplationem restat? Quare Dei operatio præcellens beatitudine, contemplatiua, sine controuersia fuerit.* Idem probat 7. Politic. cap. 3. fine & Metaphys. lib. 12. cap. 7. post med. text. 39. *Intellectus operatio viua est, Deus verò est actus, actus verò per se illius vita optima & perpetua est.* Vtroque loco voluntatis operationem, ac potissimum amorem summi boni comprehendit sub generali voce contemplatiuæ & intellectualis vitæ & operationis: vt constat ex 7. Polit. cap. 2. & 3. & S. Thom. 2. 2. q. 180. art. 1.

Confirmatur, nam vt dicebat Damascenus nuper relatus ex lib. 3. de fide cap. 15. *Actus est actionis absolutio, & res ipsa gesta.* Quapropter nomen actus significat perfectionem in esse quieto, non in motu, faciliusque potest à motu præscindi, quàm actio. Idemque Damascenus lib. 1. fidei cap. 12. *Scientiam visionis qua Deus inspicit omnia, vocat operationem.*

Neque habet rationem propriam passionis, diuinæ volitio.

11.

12.

Cauendum à nomine passionis.

13.

Rectè appellatur operatio siue ultimus actus siue ultimus actus Dei. Assertionis fundamentum.

14.

Aristoteles.

15.

Damascen.

SECTIO III.

Voluntatis habitus diuina perfectioni repugnat.

1. Certum est Deo non conuenire habitum infusum à superiore agente, neque adquisitum per proprios actus, neque habitum qui sit qualitas superaddita potentie, vt facilius velit, quod sine habitu difficilius amaret, neque habitum, qui effectiue concurrat ad actum volitionis: hæc enim omnia supponunt habitum realiter distinguui à potentia & actu, & insuper potentiam indigere maiori aliqua perfectione superaddita, quæ diuinæ simplicitati & infinitæ perfectioni repugnat.

2. Idcirco Aristoteles lib. 7. Ethicor. cap. 1. *Neque vitium, inquit, neque virtus est Dei: sed hoc præstabilium est virtuti.* Intelligit autem virtutem habituales. Nam 2. Ethicor. cap. 5. & 6. probauerat, virtutes esse habitus, sicut & vitia.

3. Difficultas autem est vtrum in Deo reperitur aliqua vera & realis essentia habitus, seclusis imperfectionibus creaturarum, sicut vera & realis essentia volitionis reperitur in Deo, seclusis imperfectionibus creatæ volitionis.

Vnus Henricus Deo superaddidit habitus, quæ sententia falsò tribuitur aliis auctoribus: eius autem fundamenta vidimus, ac diluimus disp. 4. de Scientia Dei sect. 3. & 4. Obiter voluntatis habitum aliquomodo concedit Scotus lib. 3. sent. dist. 32. quæst. vnica ad 1.

4. Nunc igitur sit conclusio. Deo non conuenit verè & realiter habitus voluntatis. Hoc significare videntur qui generaliter docent Dei voluntatem, non esse affectum, neque motum, quia nomine affectus significatur videntur habitum, quatenus perseverantem propensionem constituit. Ita loquitur Magister 1. dist. 45. initio, Albertus 1. p. q. 79. memb. 1. in fine.

5. Clarius autem colligitur ex D. Thoma & plurimis aliis Scholasticis, qui perspicue scientiam habituales Deo repugnare docent, quos citauimus præcedenti tomo de Scientia disp. 4. sect. 4. Probari potest imprimis ex Basilio lib. 2. contra Eunom. versùs med. dicente: *Sapientia & virtus & iustitia Dei, non vt habitus, nec vt aptitudo.* Cui concinit S. Maximus in fragmentis, quæ ex illo refert Euthymius in Panoplia p. 1. titulo 2. dicens: *In simplici & infinita Trinitatis essentia, nec habitus, nec aptitudines esse querendus.*

6. Vt ratione probemus oportet in memoriam reuocare generalem regulam, quam exposuimus tomo præcedenti de Scientia disp. 2. sect. 5. sub initium. Illa videlicet rerum creaturarum nomina Deo conuenire verè proprièque non possunt, in quorum significato, postquam ablatae sunt omnes imperfectiones creaturarum, non manet aliqua perfectio propria illius significati sed manet tantum aliqua ratio communis, quæ maiori cum dignitate & perfectione continetur in significato alterius nominis.

7. Nunc igitur si resecauerimus ab habitibus omnes imperfectiones enumeratas initio præsentis sectionis, vt resset omnino pura perfectio simpliciter simplex; nihil aliud restabit, nisi summa & infinita promptitudo perfectissimè volendi & amandi. Ceterum hæc tota perfectio, facilitas & promptitudo continetur formaliter in eo præcisè, quod diuina voluntas sit perfectissima intra limites voluntatis absque vlllo habitu.

8. Hoc autem probatur, quoniam habitus non dantur, nisi tanquam supplementa potentiarum earum, quæ intra ordinem & concursum potentie non sunt perfectæ. Quapropter cum Dei voluntas ad volendum facillimè perfectissimèque sit promptissima, quamuis nulla perfectio alterius lineæ superaddatur illi, sed solummodo concipiatur explicite tota perfectio voluntatis infinitæ in genere voluntatis: iniuriâ irrogat ei, qui ex modo intelligendi conatur habitum superaddere.

9. Confirmatur; quoniam vt Deo verè & realiter conueniat habitus, non sufficit conuenire Deo aliquam perfectionem abstractam, quæ conuenit habitui, nisi ea perfectio sit propria habitus, prout distinguitur à voluntate & volitione; hac enim ratione Theologi negant Deo verè & realiter conuenire tristitiam, licet conueniat illi displicentia & detestatio, quæ est ratio abstracta conueniens tristitiæ, quoniam nihil, quod sit peculiare tristitiæ, prout distinguitur ab aliis volitionibus, conuenit Deo.

Plura ad huius veritatis confirmationem colligere poteris ex tom. præcedenti de Scientia dictæ disp. 4. sect. 3. & 4.

DISPUTATIO III.

Quodnam sit obiectum formale diuinæ volitionis.

SECTIO I.

Solum Deum esse formale obiectum & ultimum finem.

1. VT manifestior euadat constantia, perpetuâque coherentia conclusionum, quæ in hac & sequentibus disputationibus probabuntur, est præmittenda quidditas volitionis, ratione cuius quilibet actus voluntatis essentialiter includit amorem, aut saltem secundum aliorum sententiam, quilibet actus voluntatis supponit amorem. Quoniam amor est prima radix desiderij, gaudij, tristitiæ, fugæ, spei, desperationis & omnium aliarum volitionum: vt optinè confirmat D. Thom. in sequenti quæstione 20. art. 1. in corpor. Quapropter secuti communem modum loquendi vtenur indifferenter his verbis *velle*, aut *amare*, seu *diligere*, quia quidquid voluntas vult, diligit; & quidquid diligit, vult: Opinionem verò recens natam, quæ negat, Dei erga seipsum esse amorem strictè sumptum, prout distinguitur à gaudio, refutabimus infra disp. 52. sect. 1. & 2. vbi etiam magis explicabitur huius amoris differentia num sit amor amicitie vel concupiscentie.

2. Sit igitur conclusio certa. Deus est vltimus finis & obiectum primarium atque formale cuiuslibet volitionis diuinæ: Sed formalissima ratio obiecti, est infinita bonitas Dei, quæ propter se ipsam amatur à Deo, & propter quam amantur omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & quæ in Deo sunt eminenter, scilicet creaturæ.

3. Ad huius explicationem ac probationem suppono primò id, quod fusius probauimus 1. 2. quæst. 18. art. 4. & quæst. 19. art. 1. videlicet finem vltimum volitionis esse obiectum formale volitionis eiusdem. Vnde si Deus est vltimus finis cuiusque volitionis suæ, erit etiam obiectum formale cuiusque volitionis suæ.

Secundò

8. Probatur.

9. Quid requiratur vt Deo habitus concedatur.

1.

2.

Formalissima ratio obiecti, est infinita bonitas Dei, quæ in se amabilis est.

3. Suppositio prima.

Voluntas diuina præstabilis in se, quidquid perfectionis remuneratur habet, omni præstabilis imperfectione.

Secundū suppono, quod finis mouet voluntatem sub ratione boni, quod est proprium obiectum formalissimum voluntatis.

His suppositis, nostra conclusio aperte colligitur ex D. Augustino in lib. 1. de doctrina Christiana cap. 3. 1. sub init. quando ita ratiocinatur circa dilectionem Dei erga nos: *Quomodo ergo diligitur nobis uitalis, an ut fruatur? Sed si fruatur, & ei bono nostro quod nemo sanus dixerit. Omne enim bonum nostrum, vel ipse, vel ab ipso est. Cui autem obsecrum, vel dubium est, non egere lucem rerum harum timore, quia ipsa illustrauerit. Deū etiam aperuisse finem* Prohera, dixit Domino, *Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non egres. Non ergo fruatur nobis, sed utitur. Nam si neque fruatur neque utitur, non intencio quemadmodum diligit. Sed neque sic utitur ut nos uideat nos res, quibus utimur, ad id referimus, ut Dei bonitate perficiamur. Deus uero ad suam bonitatem referunt nostram refert.*

Quam sententiam ex Augustino referunt & sequuntur Magister & communiter Scholastici lib. 1. sentent. dist. 1. Ex illa uero manifeste constat, Dei bonitatem esse finem ultimum, ad quem Deus refert quemlibet amorem creaturarum: quapropter à fortiori Deus suipsum amorē non refert ad alium finem, quā ad suā bonitatem.

Eadem conclusio manifeste colligitur ex D. Thoma in præfenti art. 1. ad 1. ubi docet, nihil aliud à Deo esse finem Dei, sed Deum esse finem omnium, quæ à Deo sunt, & in eodem art. 1. ad 3. & art. 2. ad 2. & 3. ait, diuinam voluntatem à nulla alia bonitate moueri, nisi à se ipsa, quod magis explicabitur infra disp. 5. sect. 3. & in art. 5. in corp. *Deus, inquit, sicut uno actu omnia intelligit in sua essentia, ita uno actu uult omnia in sua bonitate.* Explicat autem exemplo cognoscentis effectum in causa, & uolentis medium propter finem. Idem docet lib. 1. contra gent. cap. 37. ubi Ferrariensis est in eadem sententia.

Similia docent Albertus 1. p. q. 79. memb. 1. ad 2. Alexander 1. p. q. 28. memb. 3. art. 3. & q. 34. memb. 1. & q. 35. memb. 3. S. Bonaventura 1. dist. 45. art. 1. q. 1. ubi Ricardus art. 1. q. 2. clarius autem lib. 3. sentent. artic. 1. quæst. 4. ad 2. Henricus in 2. p. art. 47. q. 2. ad 2. & quodlib. 4. q. 19. lit. O. Scotus 3. sentent. dist. 3. art. 1. initio. Gabriel 1. dist. 1. q. 4. art. 2. post 3. conclusionem, & lib. 3. dist. 2. q. vnica art. 1. not. 3. Driedo de concord. liberi arbitrij cum prædestinatione 1. p. ca. 4. ad 4. Maior apertè conclusionem docent Suares opus. de libertate Dei disp. 1. sec. 2. num. 15. Vasquez 1. p. disp. 82. capit. 2. Molina in præfenti q. 19. art. 2. disp. 1. con. 2. Valentia q. 19. punc. 2. & alij recentiores tractantes de uoluntate diuina, vel exponentes S. Thomam hic art. 1. & 2. præsertim uero art. 5.

Probatur primò, quoniam idem est finis operationis, qui est finis uolitionis, sed operationis diuine finis semper est Deus ipse. Prouerb. 16. *Impius propter semetipsum operatus est Dominus, impius quoque ad diem malum.* Quasi diceret opus etiam illud, quod maxime uidebatur alienum à diuina bonitate, uidelicet reprobatione & damnationem impij, Deus propter semetipsum operatur, ut inde colligas à fortiori cetera Dei opera, quæ magis propria sunt illi, ad eundem finem destinari. De quibus Isaie 43. *Ego sum, ait, qui delicta iniquitates tuas propter me.* Generalius autem Apocalypsis 22. *Ego sum a & a primus & nouissimus, principium & finis.*

Rmz de uoluntate Dei.

Confirmatur primò: nam honor & gloria & ostensio perfectionis nō amantur propter seipsa, sed propter illud bonū, cuius sunt testimonium, tanquā propter finē. Deus autē omnia sua opera ad extra ordinauit ad ostensionē suorum attributorū, & ad gloriā & honorē suū: ergo ea omnia ordinauit ad se ipsum tanquā ad finē. Minor constat inductione præstantissimorum operum, nā Incarnationem ordinatam fuisse ad summū, quæ fieri potuit, ostensionē omnīū attributorū, omnes Theologi fatentur. De fidelibus omnibus Isaie 43. *Omnes, ait, qui inuocant nomen meum, in gloriam meam erunt enim.* Ephes. 1. *Prædestinauit nos in adoptionem filiorum, in laudem gloriæ gratiæ suæ.* Prædestinationem ac reprobationem ordinatas fuisse ad ostendendam Dei misericordiā & iram, docuit Paulus Ro. 9. dicens: *Quod si Deus uolens ostendere iram, & notam suæ potentiam suam, sustinuit in multa patientia, & a ira septa in interitum, ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in uisā misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Cum autem totius uoluerit machina sit effectus prædestinationis ordinatus ad gloriam prædestinatorum, præcipueq; summi capitis prædestinatorum, qui est Christus Dominus, iuxta illud 1. Cor. 3. *Omnia ustra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue uita, siue mors, siue presentia, siue futurum: omnia enim & ustra sunt: uos autē Christi.* Christus autē Dei: cōsequens est, totā uoluerit molem fuisse destinatam ad diuinam gloriam & ostensionē attributorū.

Confirmatur secundò, quoniam qui orando postulat, proponere debet rationes præcipuas, quæ uoluntatem alliciant ad concedendū, quod petitur. Sic autem Dei præceptis admoniti proponimus semper Dei gloriam & intrinsecum bonum in oratione Dominica: *Sancificetur nomen tuum. Adueniat Regnum tuum. Fiat uoluntas tua.* ut hæc alliciant ad concedendum panem nostrum quotidianum, remissionem debitorum & contra tentationes efficac auxilium.

Sic Psalm. 29. *Dauid precatur: Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionē? Nunquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit ueritatem tuam?* & Psalm. 78. *Propter gloriam nominis tui Domine libera nos; & propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.* & Psalm. 87. *Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & ueritatem tuā in perditione? Nūquid cognoscitur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuioni?*

Moyse item eximius orator & impetrator Exod. 32. *Cur, inquit, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Egypti, in similitudine magna, & in manu robusta? Ne quæso dicant Egypti, callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret e terra.*

Similiter Numerorum c. 14. comminante Deo: *Feriam igitur eos pestilentia.* etc. Moyse intercedens subinfert. *Ut audiant Egypti de quorū medio eduxisti populum istum, & habitatores terra huius, qui audierunt quod in Domine in populo isto sis, & facie uidearis ad faciem, & nubes tua protegat illos, & in columna, nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis præcedas per noctē: quod occideris tantam multitudinē quasi unū hominē, & dicant: Nō poterat introducere populum in terrā, pro qua iurauerat: idcirco occidit eos in solitudine.* Magnificetur ergo fortitudo Domini. Eadem ratio repetitur Deut. 9. ad finē, quā imitat Iosue c. 7. *Quid facies, inquit, magno nomini tuo? Præstantissimum uero proponēdi rationes exemplū est oratio Christi Domini ad Patrē Io. 17.*

Extrinfecus
Dei honor, &
attributorū
manifestatio
non propter
se, sed propter
bonum cuius
testimonium
sunt, amantur.

Isaie. 43.

Roman. 9.

10.

1. Corinth. 3.

11.

12.
Psalm. 29.

Psalm. 78.

Psalm. 87.

13.

Exodi. 32.

14.
Numer. 14.

Iean. 17.

Clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te: sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, deus eis vitam aeternam. Hec est autem vita aeterna: ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

15. Confirmatur tertio, nam ultimus finis & primum motuum esse debet maioris, aut saltem non minoris bonitatis & perfectionis, quam illius volitio: alioqui praeposterè atque inordinatè volitio referretur ad illum finem. Ergo nulla creatura potest esse finis ultimus, & primum motuum divinae volitionis. Quod observavit Chrysol. Ephes. 1. ferm. 2. in fine ante morale ponderans illud: *In laudem gloriae ipsius*, inquirens causam ob quam Paulus indefinenter hunc finem divinis operibus apponat. Respondet autem. *Nam si quidem nostri gratia, inquit, ista fecisset, sine hesitatione utique non fuissetis. Si vero propter seipsum, & ut bonitatem suam ostendat, veluti quoddam testimonium, causam ponit quia ista non aliter fiant, quemadmodum & apud Israelitas sursum ac deorsum dici videmus, nōpe: Fac nobis propter nomen tuum. Et iterum Deus ipse: Faciam, inquit, propter me ipsum. Et Moyses, fac nobis propter nomen tuum, siquidem nullus alterius gratia saluus est.*

16. Confirmatur quarto, quia Dei voluntas est primum principium ab alio nullo principio procedens; ergo voluntas eadem est ultimus finis ad nullum alium finem destinatus. Sic enim rectè correspondet finis principio, perficiturque circulus qui datur in operationibus intellectus, & voluntatis divinae.

17. Observandum tamen est Deū esse suae voluntatis finem magis propriè, quā principium. Nā procedere ab efficiente principio, requirit reale distinctionē & imperfectionē includit, modo explicato disp. 2. sect. 1. & 2. Ceterū in bonū tendere, amando illud propter seipsum, non requirit distinctionē realē, neque includit imperfectionē. Cuius ratio à priori est, quoniam causa finalis non aliter agit, quā ut obiectū intellectus proponens illud, & volitionis amātis. Sed intellectio, & volitio supra seipsum reflectere possunt propter summā abstractionē à materia, subtilitatē & universalitatē: ut ostēdimus to. praec. de Scien. dif. 7.

18. Sed quando Deum dixeris esse finē suae volitionis, observa, non esse finē illius tanquā mediū, sed tanquā intentionis: ratio enim mediū imperfectionē affert, sed interior nullam dicit imperfectionē: de quo videnda sunt quae dicemus dif. 3.

SECTIO II.

Pluribus rationibus demonstratur eadem conclusio, quae posita est initio sectionis praecedentis.

1. Prima ratio sit, quoniam perfectissimae volitionis esse debet perfectissimum obiectū formale, perfectissimūque modus volēdi illud. Sed perfectissimū obiectū formale est infinitum bonum divinum, & perfectissimus modus volēdi est illud amare super omnia, & in omnibus, omniaque propter illud & in illo diligere. Talis ergo modus volēdi & tale obiectū primum atque formale divinae volitioni debentur.

2. Confirmatur, quoniam infinita bonitas Dei non solum est obiectū summopere dignū ut ametur, sed etiam est summopere coniunctum divinae voluntati, & optimè applicatum intellectui, ut per comprehensivam scientiam perfectissimè proponatur voluntati.

Secunda ratio, quoniam obiectū formale cui libet volitioni perfectionem confert, & ultimam differentiam, qua constituitur, & distinguitur à ceteris volitionibus (haec enim ratione vocatur obiectū formale: forma quippe substantiis copiosis confert ultimam differentiam. Quapropter si res aliqua, realiter à Deo distincta, foret obiectū formale divinae volitionis: ea volitio sumeret essentiam & differentiam constitutivā, suāque; proinde perfectionē ab aliqua re, quae non esset Deus, quod implicat contradictionem, quoniam divina volitio est ens substantiale, & increatum à nulla alia re dependens, neque perfectionē accipiens. Rectè igitur Bernard. Serm. 59. in Cant. sub init. de amore Sponsi erga Sponsam ait: *Amat & Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat.*

Confirmatur primò, quia perfectionem simpliciter infinitam, quantum divina volitio continet; non potest conferre obiectū, nisi fuerit simpliciter infinitum.

Confirmatur secundò, nā hic discursus fundamentū habet in Aristotele, qui lib. 10. Ethic. c. 4. circa mediū ait: *Optima operatio eius quod optime effectū est erga praestantissimū ex iis quae ipsi subiiciuntur.* & post pauca repetit, *Praestantissimā operationē esse erga optimum eorum quae ipsi subiiciuntur.* Quamobrem lib. 12. metaph. cap. 9. text. 51. tanquā inconueniens infert quod *Deus non erit optima substantia, si non sit ipse obiectum principale suae intellectus, quoniam honorabilius & melius esset illud ens, quod foret obiectum principale conferens honorabilitatem intellectui.*

Tertia ratio, quoniam amabile bonū, vnicuique autem propriū; & amabilia, quae sunt ad aliū, oriuntur ex amicabilibus, quae sunt ad se. Quod, cum verū sit in hominibus quoad sincerū amorem naturalis amicitiae, ut efficaciter probat Aristoteles 9. Ethicor. cap. 8. maiori iure verū erit in Deo, cuius bonū propriū est infinitum, maximū, honestissimū, & supra omnia amabile. Ergo Deo est maximè amabile propriū bonum, & ab hoc amore, tanquam à ratione formali proficiscuntur amabilia, quae sunt ad creaturas, videlicet Angelos & homines.

Confirmatur, quoniam omnis amor amicitiae respicit, ut obiectū formale, bonū honestū, quod amicus sibi magis, quā alteri amico vult: nisi alter amicus sit per essentiam ipsum bonum honestum. Ac proinde per amorem amicitiae quo persequitur Angelos & homines, Deus suam ipsius honestissimam bonitatem sibi potius, quā Angelis & hominibus vult: sicut probauimus 2. 2. tractantes de charitate disp. 2. q. 2.

Deinde cū omnes creaturae diligantur à Deo propter bonum praedestinatorum, & praedestinati diligantur propter Dei bonitatem: consequens est, omnia tandem à Deo diligī propter Dei bonitatem, tanquam obiectū formale.

Quarta ratio, quoniam amari propter seipsum, & cetera cuncta propter eundē amari, est perfectio summo iure debita Deo, quoniam summū bonitatis & perfectionis gradū obtrinet, & solus à seipso bonitatē & perfectionē habet, cetera verò bonitatē & perfectionē ab illo participāt: unde fit ut cōparatione illius vix, aut ne vix quidē cetera mercantur denominari boni: iuxta illud: *Nemo bonus, nisi solum Deus.* Mat. 19. Mar. 10. & Luc. 19.

Confirmatur primò, quoniam Dei honestas, & pulchritudo dignior est, in quam impendantur infinitae vires amoris divini.

Confirmatur

Quare obiectum formale voluntatis.

Confirmatur.

4. Aristoteles.

Inconueniens, quod Aristoteles infert.

5.

6. Obiectum amicitiae formale.

7. Omnia Deum diligunt propter suam bonitatem.

8.

A seipso Deus, & ab illo omnia perfectionem habent.

Matth. 19.

9. Confirmatur prima.

Confirmatio
secunda.

Confirmatur secundò, quia solus Deus in ratione boni, & amabilis, adæquat suam voluntatem in ratione potentis amare.

Confirmatio
tertia.

Confirmatur tertio. Nam obiectum formale volitionis, prout est amabile, est etiam veluti regula & mensura, cui debet adæquari volitio & ex hac adæquatione mensurari. Sed amoris simpliciter infiniti non potest esse alia regula & mensura, nisi quod fuerit infinitum amabile.

10.

Quinta ratio, quia primæ simplicissimæ, & vniuersalissimæ volitioni debetur obiectum formale primum, simplicissimum, & vniuersalissimum. Huiusmodi autem sola diuina bonitas est quatenus in se continet formaliter omnem bonitatem, quæ nihil habet admixtum imperfectionis, seu malitiæ: proptereaque continet eminenter quamlibet aliam bonitatem, tanquam illius causa finalis, efficiens, & exemplaris.

11.

Nequeunt
plura æquè
primò amari
vnicæ volitionis
simpliciter.

Sexta ratio, quia sicut est impossibile simul intelligere multa, æquè primò & principaliter, vna simplici intellectione: sic etiam est impossibile simul amare multa, æquè primò & principaliter, vna simplici volitione. Sed Deus seipsum & creaturas simul vnicæ volitione diligit: ergo non æquè primò & principaliter seipsum & creaturas diligit. Quod si creaturas principaliter, & prius, amaret Deus, quam seipsum, pro multitudine creaturarum esset multiplicandus diuinus amor: quia nihil creatum est, quod possit esse ratio formalis amandi cetera cuncta. Solus igitur Deus esse potest ratio formalis vnius & simplicissimi amoris.

12.

Scientia, &
voluntas
obiecta formalia
comparatur.

Vltima ratio sit, quoniam Deus, in quantum verus, est vnicum & adæquatum obiectum formale diuinæ scientiæ, sicut probatum est præcedenti toto disp. 5. sect. 3. & 4. Ergo similiter Deus, in quantum bonus, erit vnicum & adæquatum obiectum diuinæ volitionis. Nam eadem est vtriusque ratio, seruata proportionem obiectorum & operationum.

13.

Diuina bonitas, obiectum motuum.

Corollaria quatuor inferuntur ex dictis. Primum est, diuinum bonitatem esse obiectum, non modo terminatiuum, sed etiam motiui diuinæ volitionis: motiui, inquam, secundum rationem, eo videlicet modo, quo finis mouere potest. Quapropter Dei bonitas esse motiui obiectum volitionis clarius est, & magis expeditum ab illis difficultatibus propter quas auctores aliqui reformidant concedere diuinam essentiam prout est vera, motiui obiectum esse diuinæ intellectiōnis. De quo dictum est vbi de Scientia disp. 5. sect. 4.

14.

Nec partialiter res aliqua creata peruenire potest ad obiectum formale diuinæ voluntatis.

Secundum corollarium est, quamlibet rem creatam neque inadæquatè, seu partialiter, ad obiectum formale diuinæ volitionis pertinere, quia licet creatura non esset totale obiectum formale, nec esset principalis pars illius: si tamen esset pars obiecti formalis, quantumcunque minima, & viliissima: diuinæ volitionis perfectio & specificatio penderet ab illa creatura & indigeret illa: consequenterque Deus non esset suæ volitionis sufficiens obiectum formale, sufficiensque finis. Quocirca possunt instaurari cunctæ probationes in hac & præcedenti sectione demonstrantes, solum Deum esse obiectum formale diuinæ volitionis.

15.

Nec ab hominibus amari potest creatura propter seipsam mediis.

Confirmatur, quia nec ab hominibus per charitatem aliqua creatura potest amari propter se ipsam quod est amari, tanquam vltimum finem & obiectum formale. Ergo multo minus à Deo poterit hoc appreciationis gradu creatura diligi

nam Deo magis repugnat vltimum finem extra seipsum constituere, tantique facere creaturas que tanquam nihilum & inane reputatae sunt ei, Isaia 40. Antecedens traditur ab Augustino lib. 1. de doctrina Christiana cap. 22. sub init. cuius sententia recipitur à Magistro & omnibus scholasticis 1. sent. dist. 1. cap. cum autem: *Queritur, inquit, virum propter se homo ab homine diligendus sit an propter aliud. Si enim propter se fruimur eo: Si propter aliud, vivimus eo: videtur autem mihi propter aliud diligendus. Quod enim propter se diligendum est, in eo constituimus vitam eternam.*

charitatem

Isaia 40.

Augustinus.

16.

Fortior autem ratio prohibet ne Deus creatura fruatur, & in ea constituat suam beatitudinem. Quod idem Magister confirmat multis capitulis sequentibus. Sic etiam Bernardus fere toto tractatu de diligendo Deo, præsertim cap. 1. à princip. & cap. 3. probat, solum Deum esse diligendum propter seipsum: dicemus de hoc iterum disp. 15. præsertim sect. 6.

Obiicit aliquis. Quemadmodum Deus dicitur prædestinare & facere propter suam gloriam, sic etiam dicitur, in nostram gloriam facere, seu prædestinare: Igitur quemadmodum illud significat, Dei gloriam esse vltimū finē, sic etiam istud significabit, nostram gloriam esse vltimū finē. Antecedens probatur 1. Cor. 2. *Loquimur Dei sapientiā in mysterio, quæ abscondita est. quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram.* 2. Cor. 1. *Per ipsum (scilicet, Iesum Christum), Amen Deo ad gloriam nostram.* Quin etiam ipse Paulus 1. Cor. 15. *Quotidie morior, inquit, per vestram gloriam.*

17.

1. Corint. 2.

2. Corint. 1.

Resp. Ex ipsis rerum naturis, & ex aliis Scripturæ locis ostenditur, quoties nostra gloria significatur esse finis diuinæ volitionis, aut humanæ charitatis, intelligendum esse finem secundarium & subordinatum, qui non sit obiectum formale, sed materiale tantum.

Tertium corollarium est, creaturas omnes & singulas esse materiale obiectum diuinæ volitionis: & insuper, esse partem obiecti adæquati volitionis eiusdem. Nam obiectum adæquatum diuinæ volitionis, est tota collectio cunctarum bonitatum, quæ sunt amabiles, siue propter seipsas, siue propter alias bonitates maiores, vt magis constabit disp. 5.

18.

Est non formale, sunt tamen obiectum materiale diuinæ volitionis creaturarum omnes.

Quartum corollarium tradetur sect. sequenti.

SECTIO III.

Totus quantus est Deus, & quidquid est realiter in ipso, formalis obiecti rationem habet comparatione diuinæ volitionis.

Suppono, certum esse singulas personas se invicem amare, ita vt Pater non solum seipsum, sed etiam Filium, & Spiritum sanctum diligit. Similiterque Filius non solum seipsum, sed etiam Patrem & Spiritum sanctum diligit: & tandem Spiritus sanctus non solum seipsum, sed etiam Patrem & Filium eodem amore prosequatur. Id quod ex Euangelio facile colligitur, nam *Diligo Patrem*, inquit Filius, Ioan. 14. & rursus Ioan. 3. & 5. & 14. & 15. *Pater diligit Filium.* Quod idem Apostolus in epistolis frequenter docet.

1.

Se invicem persona diligunt.

Eodem autem amore Spiritum sanctum diligere & diligi probatur primò, quoniam infinita bonitas, ob quam Deus est dignus infinito amore, communis est tribus personis, vt propter

Ratio ob quam diuina persona se mutuo diligant

ea singulæ tres personæ dignæ sint, quæ propter se diligantur. Secundò quoniam amor, per quem amandæ sunt, communis etiam est tribus personis. Ac proinde, si Pater amat tres personas, etiam Filius & Spiritus sanctus amant eandem tres personas. Tertiò præsertim, quoniam propria perfectio Patris est proprium bonum Patris, ideòque necessariò amandum à Patre. Filius autem & Spiritus sanctus amandi sunt necessariò à Patre, ut pote tam intimè procedentes, ut sint eiusdem naturæ & perfectionis, quæ summa & supereminens consubstantialitas est maior ratio mutui amoris, quam qualibet consanguinitas etiam inter Patrem & Filium. Restat igitur difficultas utrum personalitates relativiæ, non solum diligantur, sed etiam sint obiectum formale dilectionis & volitionis.

*Infurgit diss.
Henricus.*

3. Negatiua sententia colligitur efficaciter ex Henrico 2. p. summæ art. 47. q. 4. dicente, diuinos actus intelligendi, & volendi non terminari ad personam diuinam, nisi propter essentialitatem. Probat, quoniam persona diuina non habet rationem veri & boni, nisi in quantum habet essentialitatem. Hoc autem proficiscitur ex alia falsa sententia eiusdem authoris, qui quodlibet 1. q. 1. personis negat infinitam bonitatem ultimi finis, licet eis concedat bonitatem transcendentalem. Quod falsum esse constat ex dictis in tomo de Trinitate disp. 29. & 30.

*Fundamen-
tū Henrici.*

*Ex falsa ta-
men senten-
tia procedis.*

4.
*Ad discipula-
tum Scoti.*

Colligitur eadem sententia ex Scoto & illius discipulis, quoniam existimant Spiritum sanctum procedere per dilectionem Deitatis præcisè, ita ut per accidens eam comiteretur dilectio diuinarum personarum, tanquam posterior in posteriori instanti rationis, ita docuit Scotus 1. dist. 10. in fine totius distinctionis & dist. 32. fine. & lib. 2. dist. 1. q. 1. art. 2. §. *Ordo naturæ*: cæterum hanc sententiam impugnauimus in proprio loco, videlicet, tomo de Trinitate disp. 61. peculiariter sect. 6.

5. Colligitur præterea ex multis recentioribus, quoniam existimant obiectum primum & formale diuinæ scientiæ non continere personalitates relativiæ, immo neque attributa, perfectionesque absolutas, quas putant in essentialitate non includi: sed obiectum formale diuinæ intellectus esse diuinam essentialitatem, prout ab illis præscinditur, tanquam illarum radix. Quam sententiam impugnauimus tomo præcedenti de Scientia disp. 5. sect. 6.

6.
*Authoris re-
solutio.*

Nihilominus sit prima conclusio. Non solum perfectiones absolutæ, sed etiam tres diuinæ personæ, & earum perfectiones relativiæ, prout relativiæ sunt, & realiter distinctæ, pertinent ad integritatem & plenitudinem obiecti formalis diuinæ volitionis, ita ut, præcisè relativiis perfectionibus, non maneat plena & adequata ratio formalis, ob quam Deus se ipsum plenè diligit, & in seipso plenè complacet.

7. Semper autem suppono formalissimam rationem, sub qua relativiæ perfectiones sunt quasi partes obiecti formalis, esse peculiarem ipsarum bonitatem.

8. Hanc conclusionem, licet expressè non traderint antiquiores Scholastici (sicut nec recentiores) colligitur tamen ex illis, quoniam solas creaturas, & quicquid est realiter distinctum à Deo reiiciunt ab obiecto formali, collocant autem inferius in obiecto materiali. Quapropter supponere videntur quicquid non est creatum,

*Quid schola-
stici videntur
supponere.*

nec realiter à Deo distinctum, pertinere ad obiectum formale diuinæ volitionis.

Peculiariter huic conclusioni fauent, qui existimant obiectum primum beatificæ visionis, esse totam Trinitatem, sicut est: quemadmodum Caietanus 2. 2. q. 2. art. 8. §. *Quoad secundum*, & §. *Quoad tertium*, & Molina 1. p. q. 12. art. 8. disp. 4. concl. 2. Magis expressè primum obiectum diuinæ scientiæ relations & personas esse, non minus quàm essentialitatem. Ochamus docuit 1. dist. 35. q. 3. column. penultima, videlicet, ad 3. argumentum.

9. Probatur imprimis conclusio, nam diuinæ volitionis obiectum primum & formale, bonitas est & perfectio diuina: quapropter integrum & completum obiectum formale complectitur totam bonitatem & perfectionem diuinam. Sed perfectio diuina non esset completa, totalis & integra, nisi complecteretur etiam perfectiones relativiæ, prout sunt constitutiue personarum realiter distinctarum. Ergo istæ etiam perfectiones pertinent ad integritatem & plenitudinem obiecti formalis.

*Integrum ob-
iectum for-
male com-
plectitur om-
nem bonitatem
diuinam.*

10. Minor probatur primò, est enim summa perfectio naturam vnicam, ac singularem subsistere in tribus personis realiter distinctis, ac nihilominus cum eis realiter identificari. Personæ Patris maxima perfectio est generare Filium, & spirare Spiritum sanctum, & æterno verbo subsistente loqui, tanquam perfectissima imagine sui. Quemadmodum & Filio maxima perfectio est esse imaginem Patris, & esse Verbum, quo Pater loquitur, atque Filium esse procedentem in similitudine naturæ, potentemque simul cum Patre spirare Spiritum sanctum. Ac denique Spiritui sancto maxima perfectio est esse terminum productum amore mutuo verè procedentem ab utraque persona, velut ab vno principio. Ac denique tota Trinitas sub ratione Trinitatis existentis in vnitatem, summa perfectio est.

*Proprietates
relatiuæ per-
fectionis asse-
runt, non exi-
guam, in ob-
iecto proprio.*

Quo supposito, talis conficitur syllogismus. Quælibet perfectio & bonitas, propter se ipsam amabilis, potest, ac debet esse primum & formale obiectum diuinæ volitionis: sed quælibet perfectio Dei, etiam relatiua est bonitas, propter se ipsam amabilis, non minus, quam essentialitatem. Ergo quælibet perfectio Dei, etiam relatiua, potest ac debet esse primum & formale obiectum diuinæ volitionis.

11.

Confirmatur: quoniam Scriptura & Patres, quando ponderant Dei erga Filium dilectionem, satis apertè significant, esse talem, qualem decet primum & formale dilectionis obiectum vnicè propter se ipsum & singulariter amabile. Nam illud Prouerb. 8. *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore. Septuaginta sic legunt, Ego eram, cui adgaudebat quotidie. aut: locundaba in facie eius. &c.* Lucunditas autem, gaudium, & delectatio, supponit amorem obiecti in quo quiescit gaudens, ac delectatus. Illud autem adgaudendi verbum significat distinctionem personarum, ut vna de altera, & cum altera gaudeat. Rectè igitur hoc testimonio, iuxta septuaginta lectionem, plurimi veterum confirmant, amorem Patris erga Filium, & complacentiam, & gaudium in eodem. Quemadmodum Alexander Alexand. epistola ad Alexandrum Constantinopolitanum (Extat lib. 1. actor. ante Concilium Nicænum)

*Bonitas qua-
libet propter
se amabilis,
esse potest ob-
iectum for-
male.*

12.

Prouerb. 8.

Iustinus

Iustinus dialogo contra Triphonem, non longè ante med.

13. Arhanasius oratione 2. contra Arianos propius ad med. quàm ad princ. *Deus, inquit, ipse eius imaginis genitor est. quam contuendo exhilaratur, ut ipse Filius dicit: Ego eram, in quo gaudebat.* Et non longè post medium eiusdem orationis secunda, sic Arianos urget: *Quomodo si Filius perfectus non erat, Pater in eo sibi gratulabatur? Aut si nunc tandem melioratus est, quomodo antea potuit oblectari carari Patre?* Similiter orat. 3. contra Arianos, propositus eiusdem verbis Proverbi. *Ego eram, cui aggratulabatur, quot die autem exhilarabat in conspectu eius. post pauca subdit: In quo porrò letatur Pater, nisi cum intuetur se ipsum in sui ipsius imagine quod est Verbum eius?* Et paucis interpositis: *Quomodo Filius exhilarari posset, nisi eo modo qui se intuetur in Patre?* Rursus orat. 4. sine prædictum locum. *Ludens coram eo omni tempore, ludens in Oblectamentis: & delicias me esse consilii hominum ita exponit: Ut exhilarare in Filio, qui est imago, causam trahat exhilaratio in hominibus, conditus ad imaginem Dei.* Exhilarationis igitur & amoris erga homines formale mortuorum & primum obiectum est persona Filij, sicut etiam persona Patris & Spiritus Sancti.

14. Eusebius Caesariensis li. 5. demonstrat. Euang. cap. 1. prope fin. de aeterna generatione intelligit & ita legit: *Ego eram, apud quam gaudebat.* quotidie verò letabar in vultu eius. Tertullianus autem lib. contra Praxeam cap. 6. sub init. de Sophia, quæ est Filius, ita refert eo, quæ loquitur Proverbi. 8. *Ego eram cum illo compingens. ego eram ad quam gaudebat: quotidie autem oblectabar in persona ipsius.* Non tantum in natura, sed etiam in persona Patris Filius oblectabatur, sicut etiam Pater non tantum in diuinitate, sed etiam in persona suæ imaginis oblectabatur, ut constet ex præcedentibus testimoniis. Eadem autem ratio compellit fateri gaudium idem æqualiter versari circa personam Spiritus Sancti, tanquam vnicæ primariæque dilectam propter se ipsam.

15. Colligi poterit eadem veritas ex plurimis aliis locis eorundem, & aliorum Patrum, qui defensores, Filium non fuisse genitum voluntate præcedente; nihilominus probant, fuisse genitum voluntate & amore concomitante, quemadmodum Deus non inuitus, sed voluntate concomitante volens est Deus, Omnipotens, Æternus, &c. Quæ retulimus vbi de Trinit. disp. 93. sec. 2.

16. Probatur secundò, quia bonum supra rationem entis addit perfectionem, quæ consistit in eo, quod nihil desit illi rei quæ dicitur esse perfecta. Docuit hoc Aristoteles lib. 5. metap. text. 21. varias enumerans acceptiones perfecti; quarum præcipuam, & bonitatis propriam, ita exponit: *Numquidque namque tunc perfectum est, cum illaque substantia tunc perfecta, cum secundum speciem propriæ virtutis nulla desit particula magnitudinis naturalis. Item quibus finis studiosus est ea perfecta dicuntur. Etenim secundum quod habent finem, perfecta dicuntur.* Et ad finem eiusdem textus repetit: *Quædam eo quod secundum bene, in nullo deficiunt, nec habent in aliquo genere excessum, nec est quicquam extra. Quædam, eo quod omnino in unoquoque genere excessum non habent, nec quicquam est extra.* supple, dicuntur esse perfecta. Notat autem continuo, cæteras acceptiones perfecti fuisse desumptas per analogiam ad istam primariam & propriam acceptionem perfecti.

Quo supposito, sic argumentor. Dei perfectio propter se ipsam amabilis, in eo consistit, quod secundum bene in nullo deficiat, nec excedat, nec sit aliquid extra illam: sed diuinæ perfectioni deficeret aliquid, & extra illam esset aliquid; si non haberet personalitates relatiuas, modo superius explicato. Ergo diuinæ perfectio non esset plene & integrè completa, vt propter se ipsam amaretur, nisi completæretur in ratione perfectionis etiam personalitates relatiuas & earum processionis.

Confirmatur, nam vt S. Thomas docet supra q. 5. art. 1. ad 1. *Bonum dicit rationem perfecti, quod est appetibile; & per consequens dicit rationem ultimi, unde id, quod est ultimo perfectum, dicitur bonum simpliciter.* Vnde constat, amabilitatem siue appetibilitatem esse necessariò coniunctam, & consequentem ex perfectione, seu bonitate, secundum illius gradum. Quapropter, quod est ultimo perfectum & bonum simpliciter in omni genere bonitatis, erit amabile tanquam vltimus finis & summum bonum; ac subinde propter se ipsam amabile.

Sumitur etiam hoc fundamentum ex Hierotheo, Dionysio & Aristotele. Nam Dionys. cap. 4. de diuin. nomin. multò propius ad med. quàm ad princ. infert ex præcedenti declaratione boni: *Est igitur id, quod pulchrum est, & bonum expectandum, amandum, diligendum omnibus: ac propter se ipsum eiusque causa, &c.* Et paulò post med. eiusdem capituli refert Hierothei verba ex amatorij hymnis, quæ parum à principio sic habent: *Si omnibus bonum atque honestum amabile est, optabile atque diligendum; expetit enim illud, etiam id, quod non est vt diximus, &c.*

Aristoteles autem in principio Ethicor. hoc tradit quod ab omnibus authoribus recipitur. *Omnis ars, omnisque doctrina atque alius, iisdem & electio bonum quoddam appetere videtur. Quapropter bene veteres bonum ipsum id esse dixerunt, quod omnia appetunt.* & lib. 2. Physicor. text. 3. 1. finem propter quem alia diliguntur, dicit, esse debere bonum optimum, illis verbis: *Alia autem, vt finis, & bonum aliorum id enim cuius gratia optimum, & finis aliorum vult esse.* Quod explicat & confirmat S. Thomas supra dicta q. 5. art. 4.

Sic ergo ratiocinari debemus, Amabile propter se ipsum, tanquam vltimum finis, propter quæ amantur alia, debet esse vltimò perfectum, & habere perfectionem vltimam. Sed essentia Dei, præcisè personalitatibus relatiuis, non est vltimò perfecta, nec habet vltimam perfectionem. Ergo non est amabilis propter se ipsam, tanquam finis, propter quem amantur alia. Consequens igitur est, vt integrum & simpliciter perfectum bonum, qui possit esse vltimus finis & obiectum formale diuinæ dilectionis, complectatur etiam personalitates relatiuas.

Probatur tertio, quoniam tota Trinitas, propter se ipsam est pulcherrimum obiectum propter aptissimam congruentiam ordinum, quibus sibi mutuò correspondent principia productentia, & termini producti. Quocirca Trinitas, vt Trinitas, est obiectum potens rapere diuinam voluntatem vt in ipso complaceat, nò minus immediate, nec minus principaliter, quàm in essentia.

Confirmatur primò, quia Trinitas personarum est obiectum summopere proportionatum, coniunctum, applicatum diuinæ voluntati, & illius perfectionem adæquans.

17.

Ergo omnia sunt argumenta.

Sine perfectionibus relatiuis non esset completa diuina perfectio.

18.

S. Thomas.

19.

Dionysius.

20.

Aristoteles.

21.

Ratiocinatio.

22.

Trinitas pulcherrimum obiectum.

Potens rapere voluntatem diuinam.

Confirmatio prima.

23.
Confirmatio
secunda.

Confirmatio
tertia.
Personalita-
tes relatiue
per se requi-
sitæ sunt, ut
Deus sit pri-
mum creatu-
rarum prin-
cipium.
Confirmatio
quarta.

24.

Deus, si Pater
non esset, ali-
qua ex parte,
sibi displice-
ret.

25.

Esset sterili-
s, & infacund-
us.
Esset sine ver-
bo bonus, &
Verbum sine
loquio mon-
struosum.

26.

Patrum testi-
monium con-
probat.

Nazianzenus.

27.

28.

29.

Non Relatio-
nes non sunt
tres bonitates
transcenden-
tes propriè

Confirmatur secundò, quia personalitatibus
relatiuis nihil deficit, ne sint obiectum formale,
cùm sint infinitum, & increatum bonum.

Confirmatur tertio, quoniam personalitates
relatiue sunt per se requisitæ, ut Deus sit pri-
mum principium creaturarum (sicut proba-
tum est disp. 11. de Trinitate.) ergo dignæ sunt
& aptæ propter quas, ut propter vltimum finem
creaturæ diligantur. Vltimus enim finis primo
principio correspondet. Confirmatur quarto,
quoniam absurdum esset dicere Paternitatem,
Filiationem, & Spirationem esse materiale obiectum
diuinæ dilectionis: hæc enim ignobilitas
est propria creaturarum. Ergo sunt partiale obiectum
formale.

Quartò probatur, nam Deus aliqua ex parte
sibi displiceret, tanquam ex parte imperfectus, si
non esset Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Ergo
plena & integra ratio placendi sibi atque dili-
gendi seipsum, complectitur totam Trinitatem
& personales relationes, atque proprietates.

Antecedens probatur, nam sine filio Deus ef-
fet sterilis, infacundus, & quantum ad vitam
generatiuum, mortuus: esset etiam mutus sine
verbo, similiterque Verbum sine loquente foret
monstruosum, & imperfectissimum: & Filius,
qui non perpetua generatione semper procede-
ret, & coniunctus esset Patri, non foret perfe-
ctissime Filius. Idemque, proportionem seruata,
intelligendum est de Spiritu sancto. Imò non solum
in ratione entis, sed etiam in ratione Dei,
maneret diminutus & imperfectus, utpote de-
stitutus substantiis sibi debitis, atque debita
communicatione substantiæ, nec simpliciter in-
finitus in genere entis, tanquam in obiecto sibi
adæquato, & satiente talem complacentiam, seu
appetitum.

Confirmatur primò, testimoniis Patrum, ma-
nifestè concedentibus diuinitatem ipsam futu-
ram fuisse imperfectam, si defuissent illi proces-
siones, & relatiue personalitates. Duorum testi-
monia sufficiunt pro cæteris. Gregorius Nazian-
zenus orat. 37. que est 5. de Theologia col. 2.
Si enim, inquit, dixis (audax hoc dicam) ne duo
quidem superiore loco colloces. Quæ enim imperfectæ
Deitati vilitas imo quæ Deitas, si imperfectæ? Per-
fectæ autem quomodo erunt in qua ad perfectionem aliquid
desideretur? Desideratur enim si sanctitate
carcat. Hanc porro quomodo habere queat, nisi Spi-
ritum habeat? & post pauca: Quasi verò præsenti-
terij Deo, aliquando imperfectum extuisset, ac Spi-
ritus experiem.

Athanasius oratione 2. contra Arianos pro-
pius ad modum, quàm ad principium sic Arianos incre-
pat: Quasi plagiarj, Deum Verbo suo spoliatis, &
manifesto aduersus eum loquimini, quasi fuerit ali-
quando Deus sine sua ratione, sine sua sapientia: &
lucem splendore caruisse, & fontem velui sterilem
exaruisse.

Quibus similia multa ex variis locis eorum-
dem Nazianzeni & Athanasij, nec non Basilij,
Gregorij Nysseni, Cyrilli, Epiphaniij, Theophy-
lacti, Ambrosij, Hilarij, Phébadij, Leonis Magni,
Anselmi, Ricardi, Victorini, & S. Thomæ, retuli-
mus disp. 29. de Trinitate sect. 3. & 4.

Confirmatur secundò, quia propriè loquen-
do tres relationes non sunt tres perfectiones,
aut tres bonitates transcendentales, sed vnica
plena, & adæquata perfectio, & bonitas simpli-
citer infinita. Ergo sunt vnicum plenum & ad-

æquatum obiectum amabile propter se ipsum. loquendo, sed
Antecedens probatum fuit disputat. 30. de Tri-
nitate.

Quintò probatur, quoniam amplitudo obiecti
formalis diuinæ voluntatis correspondere
debet amplitudini obiecti formalis diuinæ scientiæ.
Sed obiectum formale diuinæ scientiæ com-
plectitur non tantum essentiam absolutam, sed
etiam relatiuas personalitates: ut probatum est
disp. 5. de Scientia sec. 5. & 6. igitur hæc eadem
complectitur obiectum formale diuinæ volun-
tatis, quamuis sub diuersa ratione formali.

Confirmatur, quia sicut essentia diuina quan-
doque sumitur pro tota realitate Dei compre-
hendendo quamlibet perfectionem notional-
lem, ac relatiuam (ut ex multis Patribus ostendimus
in tom. de Trinitate disp. 14. sect. 1. & 4.) sic etiam bonitas, quoties à Theologis dicitur
esse obiectum formale, vel vltimum finem diuinæ
volitionis, accipitur pro tota reali perfectione
Dei, comprehendendo personales seu notio-
nales perfectiones.

Secunda conclusio probabitur sectione se-
quenti.

SECTIO IIII.

Formalis obiecti generalitas applicatur ad
quamlibet bonitatem absolutam: &
obieciones soluuntur.

EX omnibus probationibus pro conclusione
prima ponderatis in sectione præcedenti,
colligitur efficaciter altera conclusio. Quali partes
sunt eiusdè obiecti formalis diuinæ volitionis,
non solum bonitas naturalis Dei, sed etiam
bonitas supernaturalis: neque solum bonitas trans-
cendens, quia Deus est perfectum ens, sed etiam
bonitas honesta, quæ consistit in cõformitate suo-
rum actuum cum ratione recta, siue ex parte in-
tellectus per scientiã perfectissimã, siue ex parte
voluntatis per rectissimum amorẽ omnino con-
formem recte rationi. Quapropter non solum
scientia simpliciter intelligentiæ, sed etiam scientia
visionis de futuris contingentibus; quæ potuerunt
non esse; similiterque: nõ solum amor necessarius,
sed etiam amor se & creaturas, ut possibiles diligit;
quod Deus amor liber erga creaturas, ex suppositione
quod sint in Deo, necessariò diligitur, quasi per-
tinentes ad eandem numero perfectionem Dei,
quæ est obiectum formale diuinæ volitionis.
Neque solum diuina honestas, sed etiam iucunditas,
necessariò inclusa in tali honestate, pertinet ad
obiectum formalissimum diuini amoris, ad eum
fere modum, quem fufius explicui circa obiectum
formale charitatis 2.2. disp. 3. de charitate q. 1.

Contra conclusionem hanc obieciens primò re-
flexiones infinitas amoris, quæ videntur ex illa
sequi, sed de his dicemus sectione sequenti.

Obieciones secundò, quoniam ex eadem conclu-
sione sequeretur, Deum esse bonum, quia vult se,
& simul sequeretur Deum velle se, quia est bonus:
quæ duo videntur sibi inuicem repugnare. Sequelam probò, nam Deus honestam bonitatẽ
formaliter, ac primariò habet ab amore sui: &
rursus hic amor bonus est, quia versatur circa
obiectum omni bonitate honesta plenum. Ergo
vtraque causalis est vera: Deus est bonus, quia vult
se, & Deus vult se, quia est bonus. Quod autem hæc
repugnent probatur, quoniam obiectum bonum
præsupponitur ad amorẽ, ita ut in esse bonitatis
non

loquendo, sed
vna perfecta.

30.

Ex amplitu-
dine obiecti
formalis vo-
luntatis su-
mitur argu-
mentum.

31.

Essentia di-
uina quæda-
que sumitur
pro tota Dei
realitate.

32.

1.
1. Conc.
Dicitur quasi
partes repe-
riantur in ob-
iecto formalis
diuinæ volu-
tatis.

Quid in Deo
bonitas honesta
sit

Iucunditatem
diuinam honestate
inclusa, pertinet ad
formalissimum
amorem obiecti
humani.

2.
Alibi soluenda
obiectio.

3.

Circulus.

Repugnantiæ
probatur, in
assumpto.

non

non constituitur obiectum ab amore: ergo non ideo est bonus Deus, quia vult se; sed è contrario ideo vult se, quia est bonus.

4. Respond. Simul veræ sunt prædictæ causales, secundum diuersum genus causæ, & diuersam adæquationem causæ & bonitatis. Discrimina verò sunt duo. Primum, nam hæc propositio: *Deus est bonus quia vult se*. non reddit causam totius bonitatis diuinæ, sed tantum bonitatis moralis, siue effectiue, quæ consistit in amore, & est bonitas secundum rationem diuersa à bonitate transcendentali: Secundum, nam amor sui non est obiectiua causa, sed quasi formalis intrinseca constitutiua prædictæ bonitatis affectiue. Sed è contrario hæc propositio, *Deus vult se quia est bonus*, agit de tota & omnimoda bonitate diuinæ; & reddit causam obiectiuam amoris: ex quibus constat, quod bonitas, quæ est obiectum amoris præsupponit ad amorem, quod attinet ad bonitatem transcendentalem; sed quod attinet ad bonitatem effectiuam seu moralem, non præsupponit ad amorem, siquidem est ipse amor. His simili sunt quæ respondet Ricardus in 1. sent. dist. 45. art. 1. quæst. 3.

5. Tertia obiectio pugnat aduersus doctrinam non modo præsentis, sed etiam præcedentis sectionis: Quia diuina essentia, velut in virtute radicæ quæ continet omnes alias perfectiones attributorum & personarum, ita vt per euidenter consequentias colligi potuissent ex essentia diuina rectè penetrata. Sola igitur essentia diuina, per se ipsam, sufficiens determinat voluntatem diuinam, vt diligat ipsam & omnes perfectiones, tam absolutas, quam relativas: vnde sequitur solam essentiam esse primum & formale obiectum diuinæ volitionis.

6. Respondetur secundum rectum modum intelligendi, Dei essentia non est radix attributorum, sed illa potius omnia, inquam sui partes, implicite continet (vt alibi probauimus.) Et quamuis essentia sola sufficeret vt ratione illius amarentur attributa & relationes, tanquam ab ea radice procedentes: hoc nihil obstatet, quominus eadem attributa & relationes essent partes obiecti formalis diuinæ volitionis, eo quod ipse ratione sui totum habent, quod requiritur, vt sint obiectum primum & formale, quamuis hoc deficiente, subirent imperfectionem obiecti materialis, quod non propter se ipsum, sed tantum propter essentiam cognosceretur.

7. Confirmatur, nam è contrario similiter personæ & relationes sufficerent, vt propter illas tanquam propter obiectum formale, diligeretur essentia, & totus Deus: nihilominus essentia diuina non est obiectum materiale & secundarium comparatione personarum, nec vna persona est obiectum materiale, & secundarium comparatione alterius personæ; quoniam æquales omnino vices mutuò sibi reperiunt.

SECTIO V.

Quomodo diuinus amor reflexiue se ipsum diligit.

1. EX præcedenti sectione constat, omnem diuinum amorem esse primum & formale obiectum, quod propter se ipsum diligitur ab eo: vnde sequitur, Deum diligere amorem amoris: & iterum diligere amorem amoris

amoris, & sic habere infinitas reflexiones supra suorum amorum amores; quod videtur indignum Deo.

Respondetur supponendo tanquam certum, in amore diuino per eminentissimum, ac simplicissimum modum contineri, quidquid perfectionis est in amore directo, atque reflexo. Quapropter verè proprièque conuenit Deo quidquid à nobis significari potuisset infinitis propositionibus affirmantibus reflexiones amoris super alias reflexiones amoris; veluti dicendo: Deus diligit suum amorem, & amat ipsam dilectionem amoris, & rursus diligit amorem prædictæ dilectionis amoris, & sic in infinitum reflexiones multiplicando.

Confirmatur, sicut enim perfectior est certitudo & euidentia scientiæ propterea quod aliquis sciat se scire: ita perfectior est amoris tendentia, & inclinatio ad bonum, magisque voluntaria si quis velit, se velle, & suum amorem diligat. Quapropter sicut disp. 7. de scientia probatum est Dei scientiam reflecti supra se ipsam, sciendo se scire; sic etiam in præsentem concedendum est, amorem Dei reflecti supra se ipsum amando se amare. Cæterum, quod ad scientiam attinet, expressè tradiderunt aliqui Scholastici: in prædicta disput. citati: sed quod attinet ad reflexionem amoris apud Authores non reperio.

Confirmatur secundò, nam Dionysius de diuin. nom. cap. 4. postquam propius ad princip. quàm ad med. docuit animi totius in se ipsum reflexionem, ab illis verbis *Animi motus, qui in orbem circumque fertur, &c.* inferius circa medium eiusdem capitis de circulari reflexione diuini amoris in se ipsum, ita declarat. *In quo, & sine, & principio se carere diuinus amor eximè declarat, quasi circulus quidam percipitur, qui boni causa, ex bono, in bono, & in bonum conuersione, ab omni errore libera, se voluit, atque in eodem loco, eadèque ex parte, & progreditur semper, & manet, & restituitur.* Hæc etiam præclarus noster in sacris initiator & doctor, mente permotus in laudibus amoris exposuit.

Intelligit autem Hierotheum, quem paulò inferius in amatorijs hymnis dixisse refert, vnam quandam vim esse simplicem, quæ per se ad temperationem quandam coniungentem à bono vsque ad extremum eorum, quæ sunt, mouet & impellit, atque ab illo rursus ordine per omnia ad bonum, ex se, per se, & à se in orbem reflectitur, semperque ad se ipsam eodem modo reuoluitur.

Quem imitatus S. Maximus centur. 8. cap. 88. apud Cyparissium Decade 8. cap. 5. parum à principio: *Motus, inquit, amatorius boni, qui in bono prius existit simplex, & immobilis, ex bono prodiens ad id ipsum redit sine & principio carens.*

Præterea confirmatur Augustini testimonio, qui lib. 1. de Ciuit. cap. 8. sub init. *De amore, inquit, quo amatur, vtrum & ipse amor ametur, non dictum est. Amatur autem. Et hinc probamus, quod in omnibus, quæ rectius amantur, ipse magis ametur. Neque enim vir bonus merito dicitur, qui scit quod bonum est, sed qui diligit. Cur ergo & in nobis ipsis non & ipsum amorem nos amare sentimus, quo amamus, quicquid boni amamus? Est enim & amor, quo amatur, quod amandum non est, & istum amorem odit in se, qui illum diligit, quod amatur, quod amandum est.*

2. *Suppositio quidam, & illius probatio.*

Quidquid à nobis exprimitur propositionibus infinitis, infinitas reflexiones significantes Deo eminentius conueniunt.

3. *Longè perfectior esset amoris tendentia, quæ Deum vellet se velle, quam si solum vellet obiectum directum.* *Voluntas supra se reflectitur, sicut scientia.*

4. *Dionysius.*

Circularis reflexio diuini amoris, ex Dionysij sententia.

5. *Hierothei testimonium.*

6. *Eum S. Maximus imitatur.*

7. *Confirmat. August.*

Cum igitur ad hominis perfectionem pertineat suum amorem diligere, quo id amatur, quod amandum est: multò magis hoc pertinebit ad perfectionem Dei: quoniam eius amor est dignior, atque perfectior, ut sit obiectum amoris, nec non in ratione amantis atque tendentis in obiectum, est plenior & vniuersalior.

8. Hoc igitur supposito, dico primò. Magis propriè, vel certè minùs impropriè, quidditas amoris reflexiui, & illius nomen conuenit amori, quatenus Deus amat se amare, quasi prima vice seu prima reflexione. Ratio est, quoniam diuinus amor, prout amor est, ratione ratiocinata distinguatur ab essentia & cæteris attributis: proptereaque conuenienter à nobis consideratur distinctis conceptibus, quod Deus amet suam essentiam, & attributa cætera, præter amorem, vel amet suum amorem. Consequens igitur est, ut iste conceptus siue formalitas amandi suum amorem, habeat sibi peculiarem rationem reflexionis, quam explicite non habent formalitates aliæ diligendi suam essentiam, vel suam potentiam aut aliud attributum.

9. Inde sequitur quod præcedentem assertionem magis corroborat, quoniam bonitas, æternitas, immensitas, & cætera attributa, quasi specificè distinguuntur ab amore diuino, vnde prouenit, ut ea pars amoris qua diligitur ipse amor, quasi specificè distinguatur à cæteris partibus amoris, prout terminantur ad bonitatem, æternitatem, immensitatem & cætera attributa. Consequens igitur est, ut ille quasi partes amoris, quæ formaliter & explicite versantur circa bonitatem, æternitatem, immensitatem, magis accedant ad rationem amoris directi: cum tamen è contrario illa quasi pars amoris, qua Deus amat amorem sui ipsius, magis accedat ad rationem amoris reflexi.

10. Quod præterea confirmatur, sic enim amor quasi directus Dei, est obiectum amoris quasi reflexi: & ab illo distinguatur ratione ratiocinata, per distinctionem, quæ sufficit, ut reflexio distingatur ab eo supra quod reflectitur.

11. Dico secundò. Veluti partialis & incompleta est distinctio rationis, per quam amor reflexus, quo Deus amat se amare, distinguatur ab amore directo, quo Deus diligit se ipsum. Ratio est, quoniam intra eandem lineam, & rationem quasi specificam amoris illi duo distinguuntur, quasi partes extensionis ad obiecta, quæ sunt regulariter idem, & sola ratione distinguuntur.

12. Obiicies. Quod est ratio formalis constituens aliquem effectum formalem, non indiget alia ratione formali, per quam eidem tribuatur talis effectus formalis. Sed diuinus amor est ratio formalis, constituens Deum formaliter in ratione amati. Ergo diuinus amor, quo Deus amatur, non indiget alio amore reflexo, quo Deus amet se amare. Maior apud omnes est certa, ne detur processus in infinitum inter causas formales.

13. Responderetur. Ab excellentissima quidditate volitionis, sicut & intellectiois, prouenit hoc discrimen à cæteris rationibus formalibus: nam intellectio & volitio supra se ipsas possunt reflecti, se ipsas cognoscendo, vel amando eodem modo, quo cætera obiecta directè cognoscunt & amant. Contrà verò lux, quæ constituit

corpus illuminatum non potest reflecti supra se ipsam, constituendo se ipsam illuminatam eodem modo, sicut illuminatum est corpus. Idem intellige de cæteris omnibus formis, prout tribuunt suum effectum formalem.

Dico tertio. Diuinus amor non est propriè reflexus, quantum ad alias reflexiones posteriores ultra primam. Itaque postquam Deus semel amauit suum amorem, reliquæ reflexiones super amorem amorum reflexiuorum, non sunt propriæ, neque secundum rectum modum intelligendi.

Ratio est, quia multiplicitas & distinctio formalitatum, quæ sola ratione ratiocinata distinguuntur, non potest excedere modum concipiendi rectum, & vtilem ad melius penetrandum obiectum. Sed ille reflexiones reflexionum diuini amoris sola ratione ratiocinata distinguuntur. Ergo multiplicitas & distinctio reflexionum istarum non potest excedere modum concipiendi rectum, & vtilem ad melius penetrandum diuinum amorem.

Confirmatur, quia distinctio rationis ratiocinata differt à distinctione rationis ratiocinantis in eo, præcisè, quod obiectum pluribus conceptibus melius penetratur, quàm vnicò illorum.

Cæterum ad hunc finem melius penetrandum diuinum amorem, non erit ordinatus & vtilis modus concipiendi, multiplicare conceptus humanos vsque ad mille miliones, & ultra. Ordinatus enim modus concipiendi, & vtilis, erit, vno conceptu intelligere diuinum amorem perfectissimè complecti quiddam infinitis propositionibus affirmari possit à nobis de reflexionibus reflexionum: sicut notauimus sub initium præsentis sectionis. Ergo non erit distinctio rationis ratiocinata inter illas quasi partes diuinæ dilectionis, quæ finguntur esse reflexiones supra alias reflexiones. Quod si non distinguuntur ratione ratiocinata, non sunt reflexiones supra reflexiones, sed omnes constantur, ac redeunt in vnicum reflexionem, qua Deus amat amorem sui ipsius.

Magis explicatur & confirmatur exemplo, quia propriè loquendo, non sunt infiniti amores Dei, quibus diligit infinitas partes proportionales, & infinitas lineas, & puncta cuiuslibet exigui corpusculi. Nam totum illud amatur à Deo per modum vnius obiecti, sicut verè est in se ipso vnum. Quocirca, potiori ratione, reflexiones reflexionum amoris diuini, quæ possunt à nobis excogitari, Deus amat non multiplices, sed vnica formalitate diuini amoris, quæ terminetur ad illa omnia, tanquam ad vnum totum, cuius partes neque re, neque ratione ratiocinata distinguantur, sed tantum ratione ratiocinante, fingentèque distinctionem sine sufficienti fundamento.

Præterea confirmatur à dissimili, creata quippe dilectio, quia non est idem realiter cum essentia dilecta, neque vniuersalissima in diligendo, cōplectens quiddam est diligibile vnicò simplicissimo amore: ideo indigeret infinitis reflexionibus, ut diligeret suum amorem, & iterò diligeret sui amoris amorem, & sic in infinitum: forent enim istæ reflexiones realiter distinctæ, vel saltem esse potuissent realiter distinctæ, versarenturque circa obiectum realiter distinctum à singulis reflexionibus. Sed tamè diuinus amor est idè realiter cum toto obiecto formali, videlicet, toto Deo, comple

14. *Diffinitio terminum. Inter omnes reflexiones, sola prima meretur ratione propria reflexionis.*

15. *Multiplicitas formalitatum, quæ sola ratione distinguuntur, non potest excedere rectum concipiendi modum.*

16. *In quo distinctio differt à distinctione rationis ratiocinantis.*

17. *Ordinatus, & vtilis modus concipiendi diuinum amorem.*

18. *Exemplum in confirmationem adducitur.*

19. *A dissimili ducitur confirmatio.*

Aliud in luce ponitur.

complexitūque simplicissimo & vnicō actu, & sub vnicā ratione formali, quidquid in Deo est intelligibile. Propterea postquam semel intelleximus, Deum amare suum amorem cum infinita perfectione & cōmīnāz; nihil restat amplius vtilitatis in multiplicandis conceptibus reflexionū.

20. Obiicies. Iste propositiones, absolute sunt veræ: *Deus diligit amorem sui amoris. Deus amat dilectionem, qua prosequitur amorem sui amoris.* Et infinite alia propositiones erunt veræ. Ergo Deo conuenit quod per istas propositiones significatur; ac proinde conueniunt Deo infinite reflexiones reflexionum.

21. Respondetur, vltimam consequentiam negando, quoniam licet absolute concedantur vt veræ prædictæ propositiones: illarum tamen, modus significandi plurimum distat à veritate & proprietate: quoniam reflexiones prædictas significant, quasi distinctas ratione ratiocinata, cum tamen non distinguantur, nisi sole ratione ratiocinante, sicut est nuper probatum. Explicatur exemplo. Nam absolute concedimus vt veram propositionem: *Deus habet essentiam*: nihilominus inde non licet inferre, quod Deo conueniat habere; nam ille modus significandi multum distat à veritate & proprietate, propter summam identitatem Dei cum essentia sua: vnde prouenit vt eam proprie habere non possit. Sic igitur in præfenti modus significandi prædictarum propositionum, quantum ad multiplicandas reflexiones, multum distat à veritate, & proprietate, quamuis absolute propositiones concedantur vt veræ.

Rem declarat exemplo.

DISPUTATIO IV.

Utrum Deus se ipsum necessario diligat & adequatè.

SECTIO I.

Authores & argumenta, quæ probare videntur, esse liberum amorem Dei erga se ipsum.

1. **H**ENRICUS 2. part. summæ artic. 45. quæst. 3. & art. 46. quæst. 4. inter med. & fin. in fine corporis & art. 47. quæst. 5. docet, Dei amorem erga se ipsum esse simul necessarium & liberum: concedit autem, prorsus impossibile fuisse Deum non amare se ipsum. Verum tamen in art. 54. q. 3. solutione ad 6. circa finem solutionis voluntatem absolute liberam à libero arbitrio distinguit, quoniam liberum arbitrium necessitati repugnat, cui putat non repugnare voluntatem absolute liberam.

2. Ad prædictæ libertatis explicationem & probationem multa congerit Henricus; quibus Scotus opponit obiectiones, quasi diuersam à sua refusans opinionem Henrici: cum tamen inter vtriusque sententiam vix vllum discrimen inueniri possit, quantum ad substantiam præfentis questionis. Scoti obiectionibus adhibet solutiones Carthusianus lib. 1. sent. distinct. 10. quæst. vnica, col. 12. quasi probabilem defendens opinionem Henrici.

3. Scotus autem 1. dist. 10. q. 1. §. *Aliter dico*, & §. *ad secundum*, & quodlib. 16. art. 2. & 3. fatetur quidem ex parte principij necessarium esse amorem Dei erga se ipsum, & necessariam esse processionem sancti Spiritus, ita vt prorsus impossibile fuerit non amare, vel non producere Spi-

tum sanctum. Nihilominus admittit eundem amorem non esse naturalem, sed liberum.

Cuius sententiam magis explicat eius affectus, vt Ioan. Bassolis 1. sent. dist. 10. quæst. vnica, art. 3. Francisc. Mayronis eadē dist. 10. q. 1. ad arg. & in prima difficultate in fine & difficult. 2. Rubione eadem disp. 10. q. 2. His valde fauet Alexander 1. p. q. 43. mem. 3. art. 2. corp. & ad arg. quoniam libertatem vocat eam liberalitatem amoris grauiti simul, atque necessarij, per quem procedit Spiritus sanctus imitatus phrasim Ricardi Victorini lib. 5. de Trinit. cap. 13. 14. & 15.

Colligi potest eadem sententia ex nonnullis auctoribus affirmantibus Spiritum sanctum procedere liberè simul & necessariò. Quem loquendi modum vsurpauit S. Thomas de potentia q. 10. art. 2. ad 5. & magis explicat Capreolus lib. 1. dist. 10. q. 1. art. 1. concl. 3. licet cum correxerit S. Thomas 1. part. q. 41. art. 2. corp. & in præfenti q. 19. art. 3.

Similiter S. Bonauent. lib. 1. sent. dist. 6. art. 1. q. 1. docet, necessitatem processionis non repugnare libertati voluntatis, sed solum verititati. Eodēque modo loquitur Argentina in eadem dist. 6. q. 2. art. 4. ad 1. instantiam.

Fauent postremò doctores alij, qui circa libertatem Christi Domini aut beatorum, siue damnatorum, vel circa libertatem confirmatorum in gratia, vel circa naturalem omnibus beatitudinis appetitum, aut circa res alias libertatem simul cum necessitate retinere conantur. De quibus diximus præcedenti tomo de Scientia disp. 45. & 47. Postea verò tota disp. 49. & 50. probata fuit omnium Scholasticorum vera de libertate sententia, quæ necessitatem antecedentem omnino contrariam esse putat libertati.

Primum argumentum esse potest, quoniam si Dei amor erga se ipsum esset necessarius, opus esset ab alio superiori agente necessitatem imponi. Sic enim Athanasius orat. 4. contra Arianos quinque columnis ante fin. ratiocinatur, probans, Filium non ex necessitate generari, quem admodum Pater non est ex necessitate bonus; Sequitur enim, ait, vt ex necessitate inuisusque, bonus sit. At quis est qui illi hanc necessitatem imposuerit? Eodem fere modo procedit Cvirillus dialogorum de Trinit. lib. 2. multo propius ad finem quam ad med. & lib. 1. Thesau. cap. 8. col. 2. & Augustinus lib. 15. de Trinitate c. 20. & lib. 65. quæst. ad Orosium q. 7.

Confirmatur primò, quoniam Patres supponere videntur liberè produci quidquid à voluntate procedit: Quamobrem Ariani contendentes, Filium voluntate Patris fuisse genitum, resistunt constanter affirmantes, quidquid voluntate gignitur, potuisse non existere. Ita procedit Athanasius, Cyrillus & Augustinus locis nuper citatis, & Epiphanius in Ancorato versùs med. Synodus Syrmica can. 25. & 26. & in eorum expositione Hilarius lib. de Synodis post med. Conc. Tolet. vndecimum in professione fidei col. 1.

Confirmatur secundò, nā Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 10. post med. ait: Improprè dicitur necessitas, vbi neque coactio est, neque prohibitio. Quapropter quoniam Deus à se habet, quidquid habet, ille maximè laudandus est de bonis, quæ habet & feruat, non vlla necessitate, sed propria & æterna immutabilitate.

Secundum argumentum accipitur ex Augustino

Amor Dei erga se ipsum necessarius est ex parte principij in Scoti sententia, nihilominus, naturalem esse non admittit sed liberum.

4. Spiritu sanctum liberè simul & necessariò procedere, quid senserint.

5. Alij etiam fauent.

6. Necessitatem ab alio superiore emanare. Athanasius.

7. Ariarum obiectione circa necessariam Verbis generationem.

8. Improprè est necessitas, vbi nulla coactio ex mente Anselmi.

9. Ratio ex Augustino.

gustino variis in locis asserente, voluntatem esse liberam, licet non possit velle miseriam; & voluntatem beatorum esse liberam, licet non possit velle peccatum.

Ita docet Augustinus in Enchirid. cap. 105. & in postremo capite librorum omnium de Ciuitate, videlicet, lib. 2. cap. 30. prope med. & lib. de natura & gratia cap. 46.

Anselmus Dialogo de libero arbitrio cap. 1. & 2. Quorum sententiam recipiunt Magister & communiter Scholastici lib. 2. sentent. dist. 7. & dist. 24. & 25. vbi S. Bonauent. dist. 25. dub. littera li. 3. & art. 1. q. 1. & Durand. q. 3. Horum verba referemus disp. 8. sect. 2. & 3. videntur igitur prædicti Patres admittere libertatem manere simul cum necessitate vnius partis, & impossibilitate oppositi.

10. Tercium argumentum. Quoniam Augustinus lib. 2. de Genesi ad liter. cap. 15. fine de Adamo in ætate virili creato, sic loquitur: *Quia ibi erat etiam sic fieri posse. quamvis non ibi erat ita fieri necesse esse: hoc enim non erat in conditione creatura, sed in placito creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est.* Ex quibus postremis verbis inferri videtur, etiam liberos actus esse subiectos necessitati, quam imponit diuina voluntas: proptereaque necessitatem in eodem actu manere posse cum libertate.

11. Quartum argumentum sit, quoniam Augustinus lib. 6. de Genesi ad liter. cap. 17. in principio futurorum necessitatem docet his verbis: *Hoc necessarium futurum est, quod ille vult; & ea verè futura sunt que ille præsciuit. Nam multa secundum inferiores causas futura sunt. sicut ibi sunt: sed si ita sunt, & in præscientia Dei verè futura sunt: si autem ibi aliter sunt ita potius futura sunt, sicut ibi sunt, vbi qui præscit falli non potest, & paulò inferius: Cuius præscientia falli non poterat, & ideo quod præsciebat, necessarium futurum erat. & post pauca: Ibi enim erat non solum, ut ita fieri posset, verum etiam ut ita eum fieri necesse esset.*

12. Quintum accipi posset ex eodem Augustino lib. de correptione & gratia cap. 12. versus med. & cap. 14. videtur enim admittere necessitatem prouenientem à prædestinatione, & gratia simul cum libertate concurrere.

13. Sextum, quoniam Aristoteles lib. 2. petihermenias cap. 3. inter med. & fin. & lib. 2. physico-rum cap. 5. text. 48. & sequentibus, & lib. 9. metaphysic. cap. 5. text. 10. distinguit potentiam in rationalem & irrationalem: definitque, irrationalem esse potentiam, quam necesse est agere, aut pati, si actiuum applicetur passiuo: sed rationalem potentiam agere aut pati non est necesse, quia rationalis potentia plurimum & contrarium est, quoniam non sit ad vnum determinata. Voluntas autem diuina non est potentia irrationalis sed rationalis: ergo non est determinata ad vnum, sed indifferens, ut operetur vel non operetur diligenter suam bonitatem.

14. Septimum argumentum. Eidem potentie conuenire nequeunt modus operandi naturaliter & liberè; sunt enim operandi modi maximè distantes & oppositi. Sed diuinæ voluntati conuenit modus amandi, & operandi liberè, prout versatur circa creaturas: ergo non potest eidem voluntati conuenire modus amandi se ipsum naturaliter & necessariò.

15. Octauum. Maior operationis perfectio libertas est, quam necessitas. Ergo conuenire debet

libertas amori diuino, prout versatur circa primarium & formale obiectum, videlicet, circa diuinam bonitatem. Antecedens probatur, quia liberè operari proprium est substantiarum spiritualium; sed necessariò operari commune est omnibus agentibus corporeis.

Confirmatur primò, quia dominium ad continentendam operationem est maxima perfectio: ergo non est neganda perfectissimo amori, prout versatur circa primarium & perfectissimum obiectum.

Confirmatur secundò, quia pertinet ad perfectionem diuinæ voluntatis operari liberè circa creaturas, quæ sunt imperfectiora obiecta: ergo potiori iure pertinebit ad eius perfectionem liberè operari circa perfectissimum obiectum, videlicet amando liberè suam bonitatem.

Nonum. Ex eo quod aliqua formalitas sit perfectio, sequitur, Deo necessariò conuenire; si quidem illi nulla perfectio deesse potest. Sed libertas est perfectio: ergo ex libertate sequitur, operationem liberam Deo necessariò conuenire: quapropter eadem operatio necessaria simul & libera permanebit.

SECTIO II.

Quodammodo liber, absolute tamen est necessarius amor Dei erga se ipsum.

1. Quot modis vnum oppositorum dicitur, totidem dicitur alterum fere semper arque cessante peculiari equiuocatione vnius; ut ex Aristotele constat lib. 5. Ethicor. c. 1. inter primum & med. & lib. 10. Metaphysic. text. 11. Cum igitur opponatur necessarium & liberum; operæ pretium erit modos & gradus necessitatis exponere: constabit inde quor sunt gradus & modi libertatis, quatenus aut omnes, aut aliquos tantum necessitatis modos excludit, aliis retentis.

Primus igitur necessitatis modus est violentia, proueniens ab extrinseco principio, mouente contra naturalem inclinationem. Secundus est coactio, proueniens ab efficiente extrinseco, mouente contra voluntatem liberam: de qua, vel de participatione quadam illius Apostolus 2. Corinth. 9. ait: *Non ex tristitia, aut ex necessitate; & hilarem enim datorem diligit Deus.* & ad Philemonem: *Ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.*

2. Tercius necessitatis modus est naturalis corruptio, proueniens partim ab efficiente extrinseco, partim verò à materia: ut morbus, mors, fames, sitis, frigus, & æstus. De qua necessitate 1. Ioan. 3. *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere.* & c. & Psalm. 24. *De necessitatibus meis erue me.* & Psalm. 106. *De necessitatibus eorum eripuit eos.*

4. Quartus modus necessitatis prouenit ex imperfectione formæ; quemadmodum in hominibus necessitas ignorandi, necessitasque peccandi, deficiente gratia, prouenit ex imperfectione rationalis animi: de quibus potissimum Psalm. 30. *Saluasti de necessitatibus animam meam.*

5. Quintus modus est necessitatis mediocrius ad finem, siue necessitatis obtinendi finem per media: quæ necessitas appellari potest indigentia, vel vtilitatis. De hac Luc. 10. fin. *Porro vnum est necessarium.* Sextus modus necessitatis immediatè repugnat spontaneo, voluntariòque principio mouenti

operantibus à perfectione quid sit.

Confirmatur primò.

Confirmatur secundò.

16.

Ex eo quod Deo necessario conuenire debeat omnis perfectio.

1.

2. Primus necessitatis modus. Secundus.

2. Corint. 9.

3.

1. Ioan. 3.

Psalm. 24.

Psalm. 106.

4.

Psalm. 30.

5.

Luc. 10.

6.

mouenti se ipsum. Quomodo quidquid non est
volitio, nec ab illa procedens, est necessarium.

7. Septimus & magis Philosophicus, ac Theologicus modus necessitatis est, qui directè pugnat cum possibilitate oppositi, iuxta quem illud dicitur esse simpliciter necessarium, quod non potest non esse, nec potest aliter se habere, sed immutabiliter existit, ut constat ex Aristotele lib. 2. Perihermen. cap. 3. & sequentibus, & lib. 9. metaph. cap. 4. Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 17. inter med. & fin. *Nec dicimus*, inquit, *Deum necessitate facere aliquid*, eo quod in illo sit ulla necessitas: sed quoniam esse in alio, sicut dixi, impotentia, quando dicitur non posse. Omnis quippe necessitas est aut coactio, aut prohibitio: quia due necessitates conuertuntur inuicem contrariè, sicut necesse; & impossibile. Quicquid nimirum cogitur esse, prohibetur non esse: & quod cogitur non esse, prohibetur esse. Quomodo modum quod necesse est esse, impossibile est non esse, & quod necesse est non esse, impossibile est esse: & conuersim. Hactenus Anselmus exclusit à Deo quamlibet necessitatem coactionis, aut prohibitionis: id vestigium tamen explicat genus necessitatis, quod Deo conuenire potest, dicens: Cum dicimus aliquid necesse esse, aut non esse in Deo, non intelligitur, quod sit in illo necessitas, aut cogens, aut prohibens: sed significatur quod in omnibus alijs rebus est necessitas prohibens eas facere, & cogens non facere contra hoc, quod de Deo dicitur. Nam cum dicimus, quod necesse est, Deum semper verum dicere, & necesse eum nunquam mentiri, non dicitur aliud, nisi quia tanta est in illo constantia seruandi veritatem: ut necesse sit nullam rem facere posse, ut verum non dicat aut vi mentiar.

8. *Conclusio.* His positis, prima conclusio sit. Dei erga se ipsum amor est liber secundum quid, prout excludit sex priores modos necessitatis nuper enumeratos: proptereaque totidem modis est liber.

Primò namque prædictus amor est liber à violentia. Secundò, est liber à coactione. Terziò, liber est à necessitate corruptionis. Quarto, liber est à necessitate, quæ sequitur imperfectionem formæ. Quintò, liber est à necessitate mediorum ad finem, quia nec est medium, nec est finis indigens mediis vel obstruatur.

9. Sextò, liber est à necessitate, quæ repugnat spontaneo, voluntariòque principio mouenti se ipsum. Quo modo non est voluntaria & spontanea diuina scientia, neque processio Verbi: quoniam diuinus intellectus ab infinita sua veritate determinatur, vt se ipsum intelligat comprehensiuè prorsus independentèr à volitione, qua velit se ipsum intelligere; prout ostendimus disp. 92. de Trinit. Amor autem Dei erga se ipsum est voluntarius, spontaneus, affectatus, & quasi eligibiliter volitus, libenter, & delectabiliter procedens à principio se ipsum mouente in bonum, præsupposita illius cognitione perfectissima: non sicut agentia naturalia mouentur à superiori agente cognoscente finem, proportionemque mediorum ad finem: quam ob causam agentia naturalia dicuntur agi potius, quam agere: Deus autem se ipsum agit & quasi mouet ad sui amorem.

10. Secunda Conclusio. Amor Dei erga se ipsum
est simpliciter necessarius, ita vt fuerit prorsus
impossibile non existere talem amorem. Ita Al-
bertus 1. par. quest. 79. memb. 1. ad 1. non im-
merito pro se refertens Damascenum 2. de fide

cap. 22. cuius verba suum locum habebunt in-
frà. S. Thomas in præfenti quæst. 19. art. 3. corp.
& infrà q. 41. art. 2. ad 3. vbi Caietanus & reliqui
expositores.

Ferrariensis contra gent. cap. 80. & 81. (quam-
vis enim Caieran. & Ferrar. notauerint ratio-
ne S. Thomæ solum probari necessitatem quo-
ad specificationem, vt videbimus ante con-
clusionem 3. simul tamen admonent supponi
probatam necessitatem quoad exercitium.

Eandem conclusionem docent Henricus, Scotus, Carthusianus, & Alexander citati sunt. præcedenti initio. Heruæus quodlibet. 1. q. 1. Gregorius 1. distinct. 10. quæst. 1. artic. 2. vbi Capreolus artic. 1. conclus. 2. & 3. & distinct. 6. quæst. 1. art. 1. conc. 5. Ricardus 1. distinct. 10. artic. 1. quæst. 1. vbi Argentina quæst. 1. artic. 2. Gabriel distinct. 10. quæstion. 2. art. 1. Bellarm. tom. 3. lib. 3. de grat. & libero arbit. cap. 17. sub init. & recentiores communiter.

Probatum primò, quoniam Spiritus sanctus est verus Deus; ergo est ens simpliciter necessarium, quod non potuerit non esse. Rursus Spiritus sanctus per amorem procedit, ita ut si Deus se ipsum non amaret, non procederet Spiritus sanctus. Ergo necessarium est se ipsum amare.

Confirmatur, quia si possibile fuisset Deum non amare se ipsum: possibile fuisset non spirari Spiritum sanctum, & consequenter Spiritum sanctum non esse Deum, atque Deum non esse Trinum, imò neque Patrem & Filium esse plene constitutos in ratione vnius principij spiratiui: vnde personalitates eorum imperfectæ remanerent, & carentes virtute productiua, & communicatiua.

Probat^{ur} secundo, quia summum bonum clarè vîsum rapit necessariò voluntatem, ita vt non possit non amare illud. Quod si homines & Angeli videntes Deum, quamvis non comprehendant, sed infinito intervallo semper à comprehensione distent: nihilominus ex eo solum, quod Deum intuituè cognoscant, necessariò & inseparabiliter capiuntur summi boni pulchritudine. Ergo fortiori necessitate capietur ipse Deus, tum propter euidentiorem, ac pleniorè cognitionem; tum etià propter adæquatà bono proportionem, siue appetitum insitum ac naturalem, infinita vehementia ad hoc erumpentem.

Confirmatur recepto communiter axiomate:
Amabile bonum, vnicuique autem proprium. Quod
sumitur ex Aristotele lib. 9. Ethicor. cap. 8. Sed
diuinitum bonum ipsi Deo magis proprium est,
quam cuiuslibet Angelo, vel homini. Ergo Deo
erit magis amabile, ac proinde magis necessari-
rapiens ad amorem.

Probatur tertio, quia Deus non potuit se liberè continere ab amore suæ bonitatis: ad hanc enim ommissionem amoris nulla ratio boni movere poterat: nam quidquid boni potest amari à Deo, id totum Deus, amando seipsum, melius amat; quoniam in se formaliter aut eminenter reperit omne bonum, quod est absolute bonum; & per sui amoris consequi poterit, quidquid efficaciter voluerit, multo melius, quàm sine sui amore.

Confirmatur, quia nemo intendens ad malū operatur, sed intendens ad aliquod bonum verū vel apparens (vt cum Dionysio de diuin. nomi. c. 4. post med. docent cōmuniter Theologi atque Philosophi) nullū autem verum bonū opponitur

7.
Magna Philo-
sophica, ac
Theologica
necessitas.

Sac Labor.

3.
1. *Conclusio.*

Quo pacto
Des amor,
erga se, liber
appellatur.

Neque divi-
na scientia
spontanem
est, neque.
Verò proces-
sus.

Eß autem
fructum
amor Dei
erga se.

10.
Stand firm
cheerful
affairs.

22.

СѢТМАНЪ.

Si possibile
fores Deum
se nō amare,
esset possibile
Spiritu san-
ctū non spi-
rari.

12.
Propriū sum-
me boni vo-
lūtatem vā-
pere, dum
clarè conspi-
citur.

Mulid magis
dum cōpre-
henditur.

Cōfirmatur.

Commiss.
Axioma.

13.
Nulla ratio
boni Deum
potest cohi-
bere ab amo-
re sua boni-

Quidquid
boni Deus
potest ama-
re, melius
amat, se ipsum
amando.

Aliud no-
minus rati-
axioma.
Deo namque
verum boni
opponitur.

Deo: propterea quod nullum verum bonum poterat Deum à sui amore cohibere. Aliunde tamen nullum apparet bonum poterat diuinum intellectum fascinare, ne voluntati proponeret illud quasi fugiendum totis viribus: nec voluntas Dei erat ita infirma & imperfecta, ut à rationis dictamine recederet.

15.
In quo Dei beatitudo consistat.

Probatur quartò, quia simpliciter necessarium est Deum esse beatum: eius autem beatitudo primariò consistit in operatione intellectiōis, quia Deus seipsum intuetur & comprehendit; completur autem amore ac fruitione seu gaudio voluntatis aut secundum omnem sententiam in altera, vel in vtraque operatione intellectiōis, & amoris beatitudo consistit: ut præfens fundamentum sit positum extra controuersiam. Ergo contradictionem implicat, Deum cessare à cognitione, & amore sui; quia si cessauerit ab vtraque operatione; totaliter amittere beatitudinem: si vero cessauerit ab vna tantum operatione; beatitudinis partem amitteret. Consequens igitur est ut Deus necessariò se ipsum diligat, ita ut sit prorsus impossibile non diligere.

16.
Quod simpliciter naturale, simpliciter necessarium.

Probatur quintò, quia quicquid est simpliciter naturale, simpliciter necessarium est; sed amor Dei erga se ipsum, est simpliciter naturalis: ergo simpliciter est necessarius. Minor probatur, quoniam omnia attributa, & perfectiones simpliciter simplices, sunt Deo naturales, quod enim alicui rei per se conuenit ratione suæ quidditatis, appellatur naturale secundum quod natura sumitur pro substantia, seu quidditate cuiuslibet entis (ut ex Athanasio, Nazianzeno, Damasceno, & aliis ostendimus in tom. de Trinitate. disputat. 10. sect. 7.) Amor autem Dei erga se ipsum est perfectio simpliciter simplex, & vnum ex attributis; est enim potissima pars bonitatis.

17.
1. Confirmatio
Si amor Dei erga se simpliciter naturalis non foret; nec Spiritus sancti processio esset naturalis.
Cyrillus.

Confirmatur primò, quia nisi Dei amor erga se ipsum foret simpliciter naturalis, & inseparabilis à quidditate Dei: Spiritus sancti processio non esset naturalis, nec inseparabilis à Deo. Consequens autem esse falsum, constat Patrum testimoniis & euidenti ratione Theologica. Cyrillus enim Alex. lib. 1. 3. Theauri cap. 1. sub init. Spiritus, inquit, Sanctus in ipso Deo essentialiter est, & inseparabiliter ex eo procedit. & cap. 2. dicit Spiritum sanctum ex ipso Filio & in ipso naturaliter existentem: quod paulò inferius repetit, & in sequenti cap. 3. necnon Dialogor. de Trinitate. lib. 2. colum. 5. Confirmatur secundò, Damascenus enim lib. 2. de fide cap. 22. versùs finem: Trium, inquit, hypostasicon. quia vna natura, vna quoque est naturalis voluntas. Cui consonant S. Thomas 1. 2. quart. 10. artic. 1. & 2. communiterque Theologi, diuidentes voluntatem (id est volitionis actum) in naturalem & liberum.

1. Confirmatio.
Damascenus.

18.
3. Confirmatio.
Amor ultimi finis, beatitudinis in comuni scititia, & veritatu à Philosopho, & Theologo potatur naturalis.

Confirmatur tertio. Etenim omnium Philosophorum, & Theologorum sententia naturalis est amor ultimi finis, & boni seu beatitudinis in communi, & amor veritatis ac scientiæ. Insuper amorem vitæ naturalem voluntatem hominis appellant Basil. & Cyrillus, quos refert & sequitur Nicetas lib. 3. Theauri. cap. 19. Vnde sic arguitur. Prædicti amores, quamuis sint liberi, quoad exercitium; quia tamen sunt quoad specificationem, necessarij, & naturæ consentanei, merito dicuntur naturales. Multò igitur proprius appellabitur naturalis amor Dei erga se ipsum, vtpote summopere consenta-

neus, & cuius actualitas, neque per somnum, neque per distractionem, aut inconsiderationem, aut melioris boni occupationem poterit impediri.

Sit postrema ratio, quam tradit S. Thomas in præfati q. 19. art. 3. in corpore, & q. 4. art. 2. ad 3. quia necessarium absolute, iudicatur aliquid ex habitudine terminorum; veluti, quando prædicatum est in definitione subiecti, sicut necessarium est, hominem esse animal. Huiusmodi autem necessarium habitudinem habet voluntas diuina ad bonitatem suam, quæ est proprium eius obiectum. Quod probat D. Thomas, quoniam omnis potentia habet necessarium habitudinem ad suum obiectum, cum de illius ratione sit, ut in illud tendat, sicut visus in colore, & creata voluntas in bonum vniuersaliter, secundum communem rationem boni.

19.
Ultima ratio.
Vnde necessarium absolute aliquid appellatur?

In potentia necessarium habendo clauduntur ad suum obiectum.

Hæc ratio, si ita nuda & præcisa spectetur, non probat necessitatem quoad exercitium, sed solummodo necessitatem, quoad specificationem, ut rectè obseruant Caietanus hic, Ferrar. 1. cont. Gent. cap. 80. & alij expositores. Cæterum D. Thomas præsupponit, iam fuisse probatum in art. 1. simpliciter necessarium esse exercitium diuinæ volitionis, quoniam diuina volitio est ipse Deus (ut vidimus disp. 1. sect. 3.) Vnde optimè sequitur amorem suum, esse necessarium, tam quoad exercitium, quam quoad specificationem. Quoniam sicut creata voluntas, ex suppositione quod aliquid velit, necessariò vult rationem aliquam boni, quasi obiectum formale; ita supposito, quod Deus necessariò habet volitionem; ea volitio versatur necessariò circa ipsum Deum, ut circa obiectum formale.

20.
Nō nudè accipiendā ratio præcedens ut intentionem conueniat.
S. Thomas.

Confirmatur primò, quoniam Deus est purus actus. Ergo semper in actu. Vnde S. Thom. lib. 1. contra Gen. cap. 80. parum à princ. prosequitur hanc eandem rationem de habitudine potentie ad proprium obiectum, adiungens: Impossibile est autem Deum non velle aliquid actus; esset enim volens in potentia tantum, quod est impossibile, cum suum velle sit suum esse: necesse est igitur quod velit suum esse & suam bonitatem.

21.
S. Thom.

Confirmatur secundò, quoniam perfectissimi boni perfectissimus amor non potuit deesse perfectissimæ voluntati: alioqui voluntas posset cedere summa perfectione.

Ex prædicta ratione D. Thomæ, constat, necessitatem huius amoris, non esse necessitatem à causa efficiente, sicut visus, applicato lumine, videt necessariò; sed esse necessitatem essentialem, sicut homo necessariò est animal rationale, iuxta illud 1. Ioan. 4. Deus caritas est.

22.
Non à causa efficiente huius amoris necessitas oritur, sed à propria quidditate.
1. Ioan. 4.

Tertia Conclusio corollaria est præcedentis: Absolutè & propriè loquendo, non est liber amor Dei erga se ipsum. Contrarius modus loquendi non solum est impropius, sed etiam hæc tempestare diligentius, quàm antea cauendus, ne fauere videamur errori Caluini & aliorum, negantium aliam vllam libertatem, præter eam, quæ coactioni repugnat ad æquatè, cōstituitque in spontaneo & voluntario, licet cuitari non possit (ut ostendimus tom. præcedenti de Scientia Dei disp. 45. sect. 1. & 3.) Nec mirandum est Henricum, Scorum, & alios in sectione i. citatos appellasse liberum, quoddarentur esse necessarium: nam illius temporis Scholastici nonnulli eodem sensu accipiebant nomen libertatis: & iuter

23.
Strictè feruata norma loquendi, liber non ponendus non est diuinus amor.
Hæc tempestare diligentius candidè, ne faueatur Caluino.

inter eos S. Thomas de potent. q. 10. art. 2. ad 5. & in 3. dist. 18. q. 1. art. 2. ad 5. in 2. solutione. Verumtamen sicut S. Thomas plurimis aliis in locis contextit loquendi modum, sic etiam correxerunt Henricus & Scotus libertatis quidditatem ex professo discutientes, prout fufius ostendimus in tom. præcedenti de Scientia Dei disp. 49. sect. 7. & 8.

Ratio conclusionis est quidditas libertatis; est enim potestas indifferens ad utramque partem contradictionis, ita ut voluntas non sit libera, nisi possit velle, & possit non velle, positus omnibus, quæ antecedenter requiruntur ad volendum. Quapropter antecedens necessitas directe libertati repugnat. Est autem antecedens necessitas, quæcumque non potest per liberam voluntatem auferri. Quod fundamentum plurimis testimoniis Scripturæ, Conciliorum, & omnium fere antiquorum Patrum, & Scholasticorum, imo etiam Philosophorum, validisq; rationibus probatum est tomo præced. de Scientia Dei disp. 33. & plurimis sequentibus fere vsque ad disp. 80. & magis constabit infra à disputatione 27. & sequentibus.

Confirmatur primò, quia quod non est indifferens ad verumlibet, non est liberum: sed Deus, ut se ipsum diligit, non est indifferens ad verumlibet; est enim determinatus ad sui amorem per comprehensivam visionem infiniti boni, & per infertum, & quidditativam propensionem ad illud. Confirmatur secundò peculiariter aduersus Scotum, quia, si delectatio, seu gaudium, & spontaneus motus ab omni coactione solutus, satis esset, ut aliquis amor censeretur absolute liber: sequeretur motus primò primos concupiscètiæ, vel cuiuslibet reationis, esse imputabiles ad culpam, quæ foret quandoque mortalis. Imo etiam sequeretur, plurimos amores brutorum esse simpliciter liberos, nam ad illos brutorum appetitus mouetur à forma apprehensam in quo videtur Scotus constituere rationem libertatis; vbi dicit, Dei amorem erga se ipsum esse liberum.

Ex toto discursu præsentis sectionis infertur, Dei amorem erga se ipsum longius, in infinitum, à libertate distare, quam vllus amor creatus cuiuscunque obiecti: quoniam Dei amor est magis necessarius, tanta nimirum necessitate, quanta necessarium est Deum existere: consequenter autem impossibilitas omittendi sui amoris est tanta, quæ non possit, neque per Dei omnipotentiam superari: cum tamen cuiuslibet amor creaturæ, quicunque sit, neque sit necessarius & non liber, neque à voluntatis potentia impediri, siue manente, siue non manente potentia volitiuâ.

SECTIO III.

Soluuntur argumenta posita in sectione prima.

Non est prætereundum, Scholasticos in prima sectione citatos, quantum ad rem decisionis positæ in sectione præcedenti, nihil ab ea dissidere. Fatentur enim, Deum non potuisse non amare se ipsum. Dissentiunt igitur solummodo quantum ad acceptionem libertatis plus nimio illam ampliantes, ut constat ex sect. præcedenti conclusionem 3.

Ad primum argum. & eius confirmationes, Resp. Omnes illi Patres vtuntur necessitatis no-

Reiz de Voluntate Dei.

mine nimirum restricto ad solam coactionem, aut violentiam, ad quam torquebatur ab hæreticis in suis paralogramis, quibus, ut magis expedirent satisfacerent, & fallaciam aperirent, oportuit eadem necessitatis acceptione respondere.

Ad secundum respond. Duo capita sunt in hoc argumento: Alterum est amor beatitudinis, seu complacentia boni in communi, quæ viatoribus etiam ita necessaria est, ut ab illa cessare non possimus, quandiu vigilamus. Verumtamen hic amor, siue complacentia, qui necessarius est, non est singularis æquus in individuo, sed est ratio communis volitionis conueniens omnibus volitionibus, quantumcunque differentibus specie (ut alibi fufius probauimus.) Quapropter qualibet volitio, si libera est secundum rationem specificam & indiuidualem, non est necessaria, quoad eandem rationem specificam & indiuidualem, sed tantum quoad rationem genericam volitionis in communi.

Alterum caput pertinet ad libertatem beatorum. In quibus aliud est esse liberos ad malum & bonum; aliud est, etiam rescata imperfecta potestate à libertate ad malum, adhuc manere perfecte liberos ad hoc & illud bonum eligendum, aut non eligendum, quando bona sunt eiusmodi, ut non cohæreant necessariò cum summo bono. Intendit ergo Augustinus, Anselmus, cæterique doctores, etiam sublatâ libertate ad malum, perfectiorem manere libertatem circa bona hæc, aut illa eligenda, vel non eligenda in particulari, non obstante necessitate retinendi summum bonum. Aliorum expositio de sola libertate à coactione non est ad mentem Augustini & Anselmi.

Ad tertium respond. negando consequentiam, Augustinus enim eo capite non agit de operationibus libertatis creatæ, sed solummodo de rebus, quas solus Deus independenter à creatâ libertate condiderat.

Ad quartum eadem est solutio, quæ præcedentis argumenti, nam Augustinus lib. 6. de Genes. ad literam cap. 17. non agit de futuris per liberam electionem hominum aut Angelorum, sed de futuris virtute solius Dei, aut etiam virtute causarum naturalium.

Ad quintum respond. ab Augustino, tam in illis capitibus, quam alibi, sola necessitas consequens & proueniens ex præscientia liberæ electionis conditionaliter futuræ conceditur, à prædestinatione & gratia prouenire, simulque cum libertate concurrere: ut vidimus tomo. præcedenti de Scientia, præsertim disp. 66. sect. 5. & 8. & disp. 69. sect. 6.

Ad sextum respond. primò Aristoteles ibi tractat de potentiis hominum, & reliquorum entium naturalium: non verò de intelligentiis separatis à materia, quas semper ac necessariò operari videtur existimare locis statim citandis. At nulla volûtas humana necessitat omnino ad aliquam determinatâ speciem operationis, præterquam ad visionem beatificâ, aut aliâ supernaturalem illustrationem, ac inspirationem, quam ignorauit Aristoteles. Nihil ergo dixit de volûtate diuina.

Respond. 2. Prædicta definitio rationalis potentie quadrat etiâ in voluntatem diuinam: quia non est necesse illam agere circa obiecta creata, licet ponantur omnia requisita ad operandum: sed indifferens est, ut efficeat amari, vel non amari creaturas: id, quod sufficit ad definitionem

C 2 potentie

3. *Amor beatitudinis, seu complacentia boni in communi necessaria non est actus singularis, sed ratio communis volitionis.*

4. *Aliud est beatos esse liberos ad malum & bonum, aliud esse liberos ad hoc, & illud bonum eligendum. Non obstante necessitate retinendi summum bonum, perfectior manet libertas circa hæc, aut illa bona, etiâ sublata libertate ad peccandum.*

5. *De quo Augustinus agit?*
6. *Eadem solutio.*

7. *Agit de necessitate consequente solummodo.*

8. *Mens Arist. aperitur.*

9. *Alia additur solutio.*

24. *Libertatis quidditas.*

Antecedens necessitas dicitur repellere libertatem repugnat.

25. *Confirmatio prima.*

Confirmatio 2.

Absurdum contra Scotum inferitur.

26. *Quantum à finito, infinitum distat, tantum necessitas amoris diuini à necessitate amoris creaturæ. Neque Dei potentia heri potest, & amorem Deum emittas erga se.*

1. *Animaduersiones.*

2. *Modus loquendi Philosophorum.*

potentiæ rationalis verificandam; quamvis alioqui voluntas diuina operetur necessariò circa proprium & formale obiectum, videlicet, bonum diuinum. Hanc solutionem ex Aristotelis mente depromptam esse constat ex lib. 1. 2. *metaph. text. 30.* & § 1. ubi primam intelligentiam & primum principium, dicit, esse substantiam, quæ necessariò sit actus, ita ut non possit non esse actus. Consequenter autem lib. 7. *Ethicor. cap. 4.* sine, docet, Deum gaudere vna simplici, & immutabili voluntate. Agnouit igitur Aristoteles aliquam potentiam rationalem, id est, intellectualem, quæ circa aliquod obiectum operetur necessariò.

10.

Quando inter se opponantur simpliciter modus operandi naturaliter, & modus operandi liberè.

Ad septimum respond. Modus operandi naturaliter, & modus operandi liberè, tunc simpliciter opponuntur, & specie distinguuntur potentias, quando aliqua potentia prorsus naturaliter operatur circa omnia obiecta semper, & omnes operationes. At verò quando modus operandi naturaliter est limitatus solummodo, circa obiectum formale & primum, relicta libertate circa reliqua obiecta, tunc modus operandi naturaliter, & modus operandi liberè non modò non opponuntur, sed etiam vnus necessariò prærequiritur ad alium, ita vt contradictionem implicet libertatem aliquam reperiri, nisi præsupposito modo operandi naturaliter & necessariò circa primum obiectum.

11.

Quia non per se infunt, reducuntur ad ea, quæ infunt per se.

Ratio est, nam in vnaquaq; re omnia illa, quæ non per se infunt, reducuntur ad aliquid, quod per se inest, sicut prinù; & hoc principiù appellatur necessariù & naturale. Sic principia nostri discursos per naturaliter nota, quamvis conclusiones ex illis inferendæ, nostri industriâ discurrendo, adquirentur per eundem intellectù, quo principia naturaliter cognoscimus. Eadè ratione voluntas creata naturaliter & necessariò diligit bonum in communi, vt ex hoc sumo & immobili principio moueri possit ad liberè diligenda particularia bona. Voluntas ergo diuina diligit naturaliter & necessariò suam bonitatem, quo amore supposito, potest obiecta finita & creata liberè diligere.

12.

Necessitas circa summum bonum cõprehensiuè cognitiui maior perfectio est, quam libertas circa idè. Imò est impossibilitati saluæ libertatis. Contumeliâ inferret summum bono.

Ad octauum respond. Libertas est perfectio operationis maior, quâ necessitas omnimoda circa quodcunq; obiectù eiusdem potetie; præsertim si nõ de cognoscitiua potentia, sed de appetitiua tantum agamus. Cæterum necessitas circa primariù & formale obiectù, ac præsertim circa summum bonum cõprehensiuè cognitum, est maior perfectio, quâ libertas circa summum bonum amandum. Imò hæc cõparatio est abusiva: quia libertas circa summum bonum cõprehensiuè cognitum, est impossibilis; ac proinde nõ est perfecta: quin potius ex suppositione, quòd existeret; contumeliâ inferret summum bono clarè viso, quasi denotans, eius pulchritudinem non esse tantam, quæ necessariò rapiat voluntatem: aut certè diuinæ voluntatis inclinatio fuisset tam debilis & ignaua, vt propterea non inhiaret auidissimè in summum bonum.

13.

Possè Deum contineri a creaturâ, perfectiorem, imperfec-

Ad primam confirmationem respond. Dominiù continèdi eam operationem, quæ nihil perfectionis affert, neq; detrahit operatù, est maxima perfectio operantis. Sic dominiù continèdi amore efficacem creaturârù est maxima perfectio Dei: nõ tamen est perfectio, sed imperfectio dominiù continendi eâ operationem, qua cõpletur felicitas operatùs, imò cõpletur etiâ eius ef-

fectia. Huiusmodi autem operatio est summus amor diuinæ bonitatis, quo diuina essentia, perfectio, bonitâque compleitur.

Ad secundâ confirmat. respond. Ad perfectiorem diuinæ voluntatis pertinet libertas in amore bonorum imperfectorum, qualia sunt omnia creata, magis autem pertinet ad perfectionem eiusdem voluntatis non liberè, sed necessariò diligere summum bonum perfectissima cognitione propositum, à cuius amore cessare foret absurdissima imperfectio comprehendens Deum.

Ad nonû respond. Ex eo quòd libertas sit perfectio simpliciter simplex, rectè colligitur necessitas, vt diuina volitio liberè versetur circa bona finita & creata, non verò circa bonum infinitum & increatum. Eadem igitur operatio Dei, videlicet idem amor, necessaria permanet circa bonum infinitum, & libera circa bonum finitum, & hæc libertatem & indifferentiam diuinus amor habet naturaliter, & necessariò: hæc enim necessitas euidenter sequitur ex eo quòd libertas circa bona finita sit perfectio simpliciter simplex.

SECTIO IV.

Totalis & comprehensiuus amor Dei possibilis est ipsi soli.

Duplex totalitas distinguenda est, quod ad præfens attinet. Alia totalitas præcisè consideratur ex parte diligitis, quoniam diligit ex totis viribus suis, ex toto corde suo, & ex tota anima sua. Præcipitur hæc nobis etiam in hac vita, & impletur à iustis, licet imperfectè; nam perfecta totalitas amoris possibilis erit tantum in patria.

Alia totalitas cõsideratur in ordine ad amabilitatè obiectiua. Continet autem duas perfectiones: altera est quasi extensiuæ, quoniam per amorè diligitur, quidquid in obiecto reperitur amabile: altera est quasi intensiuæ, quoniam amoris perfectio tanta est in ratione amoris, quanta est perfectio bonitatis in ratione obiecti amabilis.

Sit igitur Conclusio. Deus solus se ipsum totaliter & comprehensiuè diligit.

Ita cum D. Thoma sentiunt communiter eius expofitores 2. 2. q. 24. art. 8. *Marfil. i. dist. 3. 8. art. 2. concl. 4.* Quamvis enim amoris cõprehensio nõ fuerit à doctoribus ex professio tractata, sicut scientia cõprehensiuæ (de qua dictum est satis tom. præced. tota disp. 6.) facili tamen ex cõprehensione scientiæ licebit inferre, quæ dicenda sunt circa cõprehensionem amoris. Recolèdæ sunt igitur voces, quibus Patres & Scholastici prædictis, citati significare solent cõprehensionem, videlicet, *totaliter, adæquatè, ex ætè, penitus, perfectè, plenè*. Tot igitur modis intendunt exponere, tantam esse debere perfectionem cognitionis in formali ratione cognitionis, quanta fuerit obiecti perfectio in ratione cognoscibilis, vt vidimus dicta disp. 6. de Sciètia sect. 4. Philosophandum est igitur eodem modo de æqualitate amoris, quæ requiritur ad comprehendendam bonitatem amabilem.

Quo supposito, manifesta est ratio conclusionis; prima & à priori, quia solius Dei amor est prorsus æqualis amabilitati diuinæ bonitatis exactè, penitus, perfectè, plenèque diligens. Etenim ultra perfectionem quasi extensiuam, qua diligit totum quantus est Deus, & quidquid est realiter

nam autem argui p'ssè solibere nullo rem erga se.

14.

15.

Libertatem esse perfectionem simpliciter simplicem, solum inferri, necessariò Deo cõuenire circa bona infinita.

1.

Duplici totalitatis distinctio.

2.

Altera perfectio quasi extensiuæ, quasi intensiuæ alia.

3.

Quæstionis decisio, & resolutio.

Voces Patrum recolendæ & expendendæ.

4.

Conclusio ratio. Prima ratio priori.

est realiter in ipso (vt vidimus disp. 3. sect. 3.) continet etiam perfectionem & aequalitatem quasi intensiuam, quia diuinus amor in ratione amoris non est minus perfectus, quam diuina bonitas in ratione obiecti amabilis.

Rationem hanc obseruauit Ricard. Viêt. lib. 5. de Trinit. cap. 1. 6. parum à princ. dicens: *Verè dilectionis plenitudo in solo constat amore summo, vniuersaliusque perfectio. Solus verò amor summus ille iure nominatur, qui tantus est, quo non potest esse maior. Vnde & anima uertere licet, quia veri amoris plenitudo haberi non potest ab aliqua persona, quæ Deum non est. Alioquin si præter Deum aliquis veri amoris plenitudinem habere præualuisset, utique in charitate, & eo ipso in bonitate aequalis Deo esse potuisset persona, quæ Deus non esset. Sed quis hoc dicat, vel tenuiter estimare presumat?*

Colligitur idem ex Bernardo in tractatu de diligendo Deo initio dicente: *Causa diligendi Deum Deus est: modus, sine modo diligere. Quam sententiam magis explicat sequenti cap. 2. init. dicens: Hic primum vide quo modo, immo quam sine modo à nobis Deus amari meruerit: qui (vt paucis quod distum esse repetam) prior ipse dilexit nos tantius, & tantum, & gratis tantillo & tales. En quod in principio dixisse me memini: modum esse diligendi Deum sine modo diligere. Denique cum dilectio, quæ tendit in Deum, tendat in immensum, tendat in infinitum: (nam & infinitus Deus est & immensus) quisnam queso debeat finis esse nostri, vel modus amoris? Ex qua sententia nullam esse præscribendam mensuram, aut limitem amoris diuino, colligunt communiter Scholastici de Charitate tractantes lib. 4. sent. dist. 27. vbi S. Bonauent. art. 2. q. 5. S. Thomas, & eius expositores 2. 2. q. 27. art. 6.*

Propterea verò nulla mensura, nullusque modus aut limes amorem, quo Deum creaturæ diligunt, poterit terminare, quia quantumque perfectissima voluntas Angelica supernaturaliter eleuetur perfectissimo charitatis habitu crescente in infinitum: immo, licet fuisset æqualiter in infinitum habitus charitatis, & infinitus amor: adhuc in ratione amoris non esset tantæ perfectionis, quantæ perfectionis est diuina bonitas in ratione amabilis. Nam illa infinitudo foret inferioris ordinis, quam infinitudo diuinæ bonitatis & amabilitatis.

Confirmatur, quia nullius creaturæ supernaturalis amor erga Deum, tantus est, quātus amor Dei erga creaturam: ergo multò minus erit æqualis amoris Dei erga se ipsum, & consequenter nõ erit æqualis amabilitati diuinæ bonitatis. Antecedens probatur testimonio Bernardi serm. 83. in Cantic. inter med. & fin. *Merito cunctis renuntiatis affectionibus aliis, soli & toti incumbit amor, quæ ipse respondere amor habet in reddendo amore. Nam & cum se totam effuderit in amorem: quantum est hoc ad illius fontis perenne profusum? Non plana pari ubertate fluunt amans & amor, anima & Verbum, sponsa & sponsus, creator & creatura, non magis quam sitiens & fons. & paucis ad eandem sententiam interpositis, adiungit: Et si minus diligit creatura, quoniam minor est, tamen si ex tota se diligit, nihil deest, ubi totum est.*

Explicatur autem amplius eadem ratio, & confirmatur primò, quia perfectio diuini amoris est summa non solum in ratione appetitionis, sed etiam in natura specifica amoris, superiorem

quamcunque speciem amoris creati, licet in infinitum fingerentur esse possibiles infinite species amoris perfectiores & perfectiores. Confirmatur secundò, quoniam diuinus amor non minus perfectus est in ratione amoris, quàm diuina scientia in ratione scientiæ: sed hæc æquatur, & comprehendit seibilitatē Dei: ergo diuinus amor adæquat & comprehendit amabilitatem diuinam: eadēque ratione nullus alius amor comprehendit, sicut nulla alia scientia præter diuinam.

Confirmatur tertio, nam bonitas & amabilitas est passio entis; ergo quanto superius fuerit ens, tanto superior erit eius bonitas & amabilitas. Quamobrem entis, quod est simpliciter infinitum in ratione entis, bonitas, & amabilitas erit simpliciter infinita, superioremque quilibet amabilitatem. Consequenter igitur illi non poterit adæquari, nisi tantum amor simpliciter infinitus; & perfectior quolibet amore possibili.

Secundò probatur conclusio, quia nisi diuinus amor adæquat amabilitatem diuinæ bonitatis: sequeretur, Deum ab alio perfectius amari potuisse, quàm à se ipso. Sequela probatur, quia sicut nihil est amabile, nisi possibile sit amor illius: ita nihil est magis amabile, nisi possibile sit maior amor illius. Quod si non est possibile amor Dei maior, quàm ille, quo Deus se ipsum diligit; non est maior eius amabilitas, & consequenter æquales sunt amor & amabilitas. Hoc autē ipsum est amorem esse comprehendium.

Probatur tertio; quia si creatura quantumcūque perfectissima & per intentissimam gratiam eleuata, potuisset reddere amorem æquale amabilitati diuinæ bonitatis: sequeretur posse reddere honorem æqualem Deo, & consequenter satisfactionem maiorem iniuria, per culpā illata. Consequens autem est falsum, & contra commune Theologorum sententiam, quando tractant de necessitate incarnationis, vt fieret satisfactio de rigore iustitiæ atque superabundans, & maior quàm iniuria.

Probatur quarto, quia nulla creatura, quantumcūque perfecta & eleuata, potest cognoscere totaliter amabilitatem diuinæ bonitatis; ergo nulla creatura potest illā totaliter & adæquate diligere. Probatur antecedens; bonitas enim est diffusiva sui, atque prout talis, est amabilis (quemadmodum ex Dionysio vidimus supra disp. 1. sect. 2.) cū autem, qualibet creatura data, Deus possit aliam perfectiorem, & perfectiorem sine termino producere: nulla creatura poterit cognoscere, nec amare totā diffusibilitatē diuinæ bonitatis secundum totam quasi extensionem illius: præsertim cū ex cognitione perfectissima creaturarum omnium possibilem sequatur Dei comprehensio, saltem vt possibilis & per mediatas illationes, vt explicuimus, & probauimus tractantes de visione Dei circa quæst. 12. art. 8.

Probatur quinto. Sunt enim quatuor, quæ causant perfectionem amoris. Primum potentia seu possibilitas operandi, tendendo in obiectum bonum. Secundum cognitio, proponens obiectum: quia, ceteris paribus, tantò perfectius amatur obiectum, quantò perfectiori cognitione proponitur vt amandum. Tertium excellentia boni amabilis. Quartum coniunctio & proportio boni amabilis cum amante. Nam *amabile bonum, vniuersique autem proprium.* Quodl axioma sumitur ex Aristotele libro 9. Ethic. cap. 8. Hæc autem omnia soli diuinæ voluntati perfectissimè

Secunda confirmatio.
Diuinus amoris perfectus in ratione amoris, quàm diuina scientia in ratione scientiæ.
Tertia Confirmatio.
Eo superiorem perfectionis gradum obtinentibus amabilitas, quo perfectiorem gradum ens obtinerit.

10.
Deus ab alio potuisset perfectius amari, si diuina bonitatis amabilitatem non adæquaret diuinus amor.

11.
Amorem æquale amabilitati diuinæ bonitatis quare nequeat reddere ulli creaturæ?

12.
Quantumcūque eleuetur pura creatura, haud potest totaliter diuinam bonitatis amabilitatem cognoscere.
Bonitas, diffusiva sui.

Ex omnium possibilium cognitione Dei comprehensio sequitur, saltem per mediatas illationes.

13.
Quatuor viuent perfectiorem amorem

1. Potentia.
2. Cognitio.
3. Excellentia boni amabilis.
4. Proportio, seu coniunctio cum amato.
Aristoteles.

5.
Ricardus Viêt.

6.
Bernardus.

7.
Amor, quo Deum creatura præsequitur, non seu mensura, necia limitem.

8.

9.
Rationis expressio & confirmatio.

simè conueniunt comparatione propriæ bonitatis.

14. *Comprehensus amor naturalis & obedientialis potest voluntaria superas.*
 Probatur secundo, quia comprehensius, totalis & adequatus amor, est perfectio simpliciter simplex; proptereaque Deo non potest deficere: aliunde verò superat creaturæ voluntatis potentiam, siue naturalem, siue obedientialem: quemadmodum ipse Deus superat quamlibet potentiam creaturæ.

15. *Primum corollarium. Contraria sententia confutatio. Periculosum est errori proximum.*
 Corollaria tria sequuntur ex dictis. Primum est censura & gradus certitudinis. Est enim adeo certum, amorem Dei erga se ipsum esse coramprehensiuum, adequatum, & totalem; atque perfectionem huiusmodi nulli creaturæ possibilem esse, etiam de potentia absoluta: ut oppositum asserere foret periculosum & errori proximum.

16. *Secundum corollarium. Solum delectationem, fruitionem & gaudium Dei erga se ipsum, esse comprehensiuum & adequatum eius bonitati.*
 Secundò sequitur solam delectationem, fruitionem & gaudium Dei erga se ipsum, esse comprehensiuum & adequatum eius bonitati. Tum quia delectatio, gaudium, siue fructio, necessariò & adequatè consequitur amorem. Tum etiam, quia quæcunque rationes allatæ nuper pro comprehensione diuini amoris, eandem omninò vim habent ad probandam comprehensionem & adæquationem delectationis, fruitionis, & gaudij. Colligitur tertio, solum Deum esse obiectum adequatum solius diuinæ voluntatis, quantum ad hunc modum adæquationis, videlicet, ut amoris perfectio sit æqualis amabilitati.

Tertium corollarium. Solum Deum esse obiectum adequatum diuinæ voluntatis, quoad hoc.

creaturas sub ratione boni vtilis per amorem concupiscentiæ & non sub ratione boni honesti; quod est indignum Deo.

Confirmatur primò, quia Deus creaturas irracionales non diligit amore concupiscentiæ, quippe qui nullius eger, ut videbimus disputatione 8. sect. 4. Nec creaturas irracionales diligit amore amicitie, quoniam amicitia quiddam respicit personas capaces honesti boni, quod per amicitiam potissimum & formaliter amatur: vt ostendimus 2. 2. tractantes de charitate disp. 2. q. 2.

Confirmatur secundò, quia si Deus neque fruatur, neque vitetur, non inuenio, quomodo diligit, ut loquitur Augustinus in lib. 1. de doctrina Christiana cap. 3. i. quem sequitur Magister & omnes Scholastici in 1. dist. 1. Sed Deus non fruatur nobis, quoniam ad suam plenissimam beatitudinem, perfectissimūque gaudium, non indiget bono nostro, neque vitetur nobis, quoniam Deo inuitiles sumus. Ergo nullo modo diligit creaturas. Prædictam Augustini sententiam fusius retuli disp. 3. sec. 1. parum à princip.

Quartum arg. Voluntas, cui sufficit aliquod bonum & per illud satiatur, nihil quærit extra illud, sed diuinæ voluntati sufficit sua bonitas & per eam satiatur. Ergo non vult aliquid aliud extra se, ac proinde non vult creaturas.

Quintum. Actus voluntatis multiplicatur secundum volita: si igitur Deus vult se ipsum & creaturas; multa diuersa sunt volita. Ac proinde multiplex erit actus voluntatis diuinæ. Consequens autem videretur impossibile; nam actus voluntatis diuinæ est ipsum esse diuinum; hoc autem est vnicum.

ARTIC. II.

Vtrum Deus velit alia à se.

DISPUTATIO V.

Vtrum creaturas Deus amet ac velit.

SECTIO I.

Negatiua partis argumenta.

1. *Ex eo quod voluntas moueat voluntatem.*
PRIMUM argumentum. Volitum mouet voluntatem, sicut appetibile appetitum ex Arist. in 3. de anima tex. 54. Sed Dei voluntas non potest moueri ab aliqua creatura, quia hoc esset imperfectionis. Ergo nullam creaturam velle potest.

2. *Ex eo quod Deus importeret ad creaturas essentialem respectum.*
 Secundum. Si Deus veller creaturas, eius voluntas haberet essentialem ordinem ad creaturas. Consequens autem videretur impossibile, quoniam ordo siue respectus accipit essentialiam & perfectionem à termino: Deus autem non potest essentialiam, nec vllam perfectionem accipere à creaturis, etiam in genere obiectorum. Confirmatur, quoniam omnis ordo pendet à termino: sed nulla Dei perfectio potest pendere à creatura: ergo diuina voluntas non habet ordinem ad creaturas.

3. *Ex eo quod vult creaturas propter ipsas, contra diuinam perfectionem vel propter Deum.*
 Tertium, quoniam vel Deus vult creaturas propter se ipsas, ut propter obiectum formale, & hoc est contra perfectionem Dei, cuius obiectum formale sola diuina bonitas esse potest (vt demonstratum est disp. 3. sect. 1. & 2.) vel Deus vult creaturas propter ipsum Deum; tanquam propter obiectum formale: hoc autem est velle

SECTIO II.

Creaturas amat & vult Deus.

HÆ conclusio sine controuersia recipitur ab omnibus, nō modo Catholicis, sed etiam Hæreticis. Illud autem obseruatione dignum est, Deum non metaphoricè, sed propriè velle creaturas, neque posse Catholicos de hoc dubitare, cum Scriptura Sacra tribuat apertè Deo creaturarum amorem: & nullo alio in loco significetur cuiusmodi locutiones esse metaphoricæ, aut improprias; quin potius euident ratio clumet, esse locutiones proprias. De quo dicemus aliquid infra disp. 11. & 12.

Probatur ergo conclusio primū ex sacris literis. Psalm. 17. *Saluum me fecit, quoniam voluit me.* Psalm. 29. *Via in voluntate eius.* & infra: *In voluntate tua pressisti decori meo virtutem.* Psalm. 113. & 134. *Omnia quæcunque voluit, fecit.* Isaie 53. *Dominus voluit conterere eum.* Sap. 11. *Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti.* & post pauca: *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisset?* Ephes. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* 1. Thessalon. 4. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* Hierem. 31. *In charitate perpetua dilexite Ioan. 14. Pater meus diligit eum.* & cap. 16. *Ipse Pater amat vos.*

Secundò probatur, quoniam omnis potentia perfecta commensuratur cum suo obiecto, ita vt quæcunque res participans communè rationem illius obiecti possit esse obiectū eiusdē potentiæ: quapropter quæcunque res visibilis potest videri à

& sic amantur ut viles.

4. Irrationalia, neque Deus amat amore amicitie, neque concupiscentia.

5. Augustinus. Ex eo quod Deus neque fruatur, neque vitetur creaturis.

6. Ex eo quod nihil quærat voluntas extra bonum illi sufficiens & quo satiatur.

7. Ex eo quod actus voluntatis multiplicatur secundum volita.

1. Hæretici conueniunt & Catholici Accurati obseruandum.

2. Psalm. 17. Psalm. 29.

3. Psalm. 113. Isaie 53. Sap. 11.

Ephes. 1.

1. Thessalon. 4. Hieremias. 31. Ioan. 14. & 16.

3. Potentia quilibet perfecta commensuratur debet cum proprio obiecto.

ri à visu perfecto, & quæcunque res intelligibilis potest intelligi ab intellectu perfecto. Cum igitur diuina voluntas sit perfectissima, versari poterit circa omne amabile. At omnes creaturæ sunt amabiles, quoniam omnes bonæ sunt: ergo omnes creaturæ amari possunt à Deo: ergo de facto amantur. Nam omnis potentia Dei debet esse in actu secundo, saltem quoad ea quæ sunt perfectiones simpliciter simplices, cuiusmodi est complacentia inefficax creaturarum: ut videbimus disp. sequenti sect. 2.

Tertiò probatur, quoniam voluntas est potentia vniuersalis sicut intellectus: sed intellectus diuinus non solum cognoscit seipsum, sed etiam creaturas, quatenus veritatem Dei participant (ut ostendimus tomo præced. de Scientia Dei disp. 9. & multis sequentibus) Ergo voluntas diuina vult etiam creaturas, quatenus Dei bonitatem participant.

Quartò, quoniam Deus operatur ad extra, sicut artifex liber, per imperium: Genes. 1. *Dixit Deus; Fiat lux, &c.* Psalm. 148. *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Statuit ei in æternum & in sæculum sæculi, præceptum posuit & non præteribit.* Ionæ 4. *Præcepit Dominus vento calido & ueni, & percussit Sol super caput Ionæ.* mandatum autem siue præceptum autem est actus voluntatis, aut necessariò supponit actum voluntatis erga opus faciendum.

Confirmatur, quoniam aliàs Deus non potuisset non facere, quæ fecit, si non per voluntatem operatus fuisset. Sola namque voluntas potest omittere, quæ facit, quemadmodum potest velle & nolle: ut videbimus disp. 7. sect. 2.

Quintò S. Thomas in præsentī art. 2. & in 1. contra gent. cap. 75. probat, quoniam appetitus quilibet non solum habet inclinationem ad proprium bonum (siue ut ad illud moueat per desiderium, quando absens est, siue ut in eo quiescat per fruitionem & gaudium, quando præsens est) sed etiam habet inclinationem diffundendi proprium bonum. Cernitur hoc etiam in appetitu naturali rerum inanimatarum, quæ non solum appetunt conuenientes sibi dispositiones, & locum naturale & consentaneum: sed etiam appetunt producere sibi simile. Eandem ob causam Angeli & homines naturaliter appetunt spiritalia bona scientiæ & virtutis aliis communicare. Ergo perfectissima voluntas maximè appetet suam bonitatem in creaturas diffundere, & producere sibi similia qua ratione id fuerit possibile, videlicet similitudine participata & infinite distans ab exemplari.

Vnde Dionysius de celesti hierarc. cap. 4. sub init. ait, *Deum bonitate ductum omnes naturas in lucem protulisse.* Est enim hoc bonitatis, quæ ad omnia pertinet, proprium, naturas ad sui communionem vocare, ut cuiusque captus, modisq; postulati. Idemq; de diuin. nom. cap. 4. sub init. *Diuinam, inquit, essentiam bonitatem appellantes: quod hoc ipso quod bonum est, ut bonum per se, & essentia sua, in ea, quæ sunt, omnia, bonitate diffundat. Ut enim Sol noster &c. sic Deus is qui sunt omnibus pro eorum capta. totius bonitatis radios emittit.*

Prædicta ratio S. Thomæ certa & necessaria illatione probat amorem complacentiæ & inefficacem circa creaturas, utpote quibus Deus communicare potest suam bonitatem: sed amorem efficacem creaturarum non probat, nisi probabi-

liter: ut magis constabit infra disp. 9. præsertim section. 3.

SECTIO III.

Utrum creata bonitas moueat diuinam voluntatem.

HVius dubij solutionem postulat argumentum primum positum in sect. 1. cui negatiue respondet S. Thomas in præsentī q. 19. art. 1. ad 3. & art. 2. ad 2. & 3. Henricus in summa art. 45. q. 2. corp. Argentina lib. 1. sent. dist. 45. q. 1. fine. Vdalricus lib. 2. summa, quem refert, & tacite probat Carthus. eadem dist. 45. q. 1. colum. 4. Explicat autē S. Thomas & confirmat exemplo; non enim Deus amat creaturas, ut nos amamus potionem dulcem, quam nō solum propter sanitatem, sed etiam propter propriam illius dulcedinem amamus: sed potius ut nos amamus potionem amaram præcisè propter adquirendam sanitatem: Sic Deus præcisè propter suam bonitatem amat bonitatem creaturarum.

Veruntamen ex eodem exemplo sumitur ratio dubitandi; nam creaturæ habent bonitatem intrinsicam propter seipsam amabilem, sicut charitas, visio beata, religio, omnēque virtutes; & quodlibet honestum creatum, est propter se amabile. Hæc enim est essentia honesti, ut propter se amabile sit. Quapropter omnes creaturæ, ac præsertim quæ sunt essentialiter honestæ videntur esse comparatione diuinæ voluntatis, quasi portio dulcis, quæ propter seipsam amatur, & simul amatur propter finem, ad quem ordinatur.

Respond. Quolibet creatura, ac præsertim quæ fuerit essentialiter honesta, nō alia ratione est essentialiter amabilis propter se, nisi quia essentialiter ordinatur ad summum bonum honestum, quod est Deus, tanquam ad finem vltimum, & primum exemplar honestatis. Idcirco, sicut amara portio diligitur propter intrinsicam & essentialē viam, quam habet, afferendi sanitatem, ut propter rationem materialem; & simul amatur propter sanitatem, ut propter rationem formalem, ac proinde simul amatur propter se, & propter sanitatem: ita quæcumque creatura, quæ amatur à Deo, simul amatur propter bonitatem essentialē illi creaturæ, ut propter rationē materialem, & eo ipso amatur propter Deum, ut propter rationem formalem, quia bonitas essentialis cuiuscumque creaturæ constituitur in ordine ad Deum.

Vnde colligitur discrimen exempli adducti de portione dulci. Nam dulcedo, prout est dulcedo, non est essentialiter destinata ad sanitatem, sed ad delectationem. Ideo potest nobis esse per se sola motiuum amoris: at verò bonitas creaturæ cuiusque, quatenus est bonitas creaturæ, destinatur essentialiter ad summum bonum, scilicet, Deum; ideo per se sola non potest esse Deo motiuum amoris.

Ex his colligo & dico primò. Diuina voluntas quodammodo mouetur à bonitate creaturarum, tanquam ab obiecto materiali, & ab essentiali proportionē medijs ad finem: quemadmodum dici potest, infirmum moueri ab efficacia intrinseca potionis amare, ut eam velit, & hauriat. Sed hoc mouens est secundarium, subordinatumque primò ac principali mouenti, quod

1.

Exemplum.

2.

Ex eiusdem exempli rationibus ratio dubitandi depremiuntur.

3.

Solutur.

Creatura, quæ à Deo amatur, propter ipsum & propter rationem formalem an. a. sur.

4.

Exempli supra tacti discrimen.

5.

Prima assertio: quodammodo Deus mouetur à bonitate creaturarum.

4. Voluntas diuina, potest vniuersalis sicut intellectus.

5. Deus ad extra, medio imperio, operatur. Genes. 1. Psalm. 148. Ionæ 4.

Confirmatio.

6. Appetitus quilibet habet inclinationem propriam producendi sibi simile.

Etiā inanimata appetunt producere sibi simile.

Dionysius.

8. Diuini Thomæ ratio quid probet.

est vltimus finis, scilicet, Deus, & habet se respectu vltimi finis sicut instrumentum se habet comparatione principalis agentis, cuius virtute agit.

6. Fauet huic locutioni Hierotheus in amatoriis hymnis apud Dionysium de diuin. nomin. c. 4. in medio, dicens, *vnā quandam vim esse simplicem, quæ per se ad temperationem quandam coniungentem à bono vsque ad extremum eorum, quæ sunt, mouet & impellit.* Loquitur de creaturarum amore, cuius vim motiuam diuinæ voluntatis tradiderat Dionysius in eodem ca. 4. multò propius ad med. quàm ad princip. dicens: *Ipse enim bonus auctor eorum, quæ sunt, amor cum prius in ipso bono excellenti, præstantique ratione esset; non passus est ipsum in se sterilem, & infecundum manere, sed eum impulsit ad agendum.* Obserua verbum *Impulsit*, quod mouendi maiorem vim significat, quàm verbum *mouit*. Et longè inferius: *Quid verò sibi volunt Theologi, qui cum interdum amorem & charitatem dicunt, interdū amore & charitate dignum? Præferim cum huius quidem auctor, & quasi genitor ac procreator, illud autem ipse sit, & hoc quidem moueat, illud autem moueat, quoniam ipse sui, ac sibi & productor, & motor est.* Quæ cum aliis similibus refert & approbat Cyparissiotus decad. octaua cap. 5.

7. Colligi potest idem ex sacris literis Hierem. 31. *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.* Charitas est amor amicitie, propterea respicit personam distinctam ab amante. Consequensigitur est, vt amor Dei erga suum populum fuerit ratio mouens vt attraheret illum. Similis ratio potest accipi Ephes. 2. *Propter nimiam charitatem suam quæ dilexit nos, & cum effectum mortui in peccatis, conuincit nos in Christo.*

8. Dico secundò absolutè & simpliciter diuinā voluntas non mouetur à creata bonitate, sed ab intrinseca & sibi propria. Quod explico & probō, nam diuinus amor à nullo bono, siue creato, siue increato mouetur, tanquam à causa efficien- te motionis, neque tanquam à causa finali, ad quam destinetur diuinus amor, sicut medium ad finem (quemadmodum probatum est tota disp. 3. præsertim sect. 1. & 2.) Mouetur autem à diuina bonitate tanquam ab obiecto, quod est ratio necessitans intellectum diuinum ad cognitionem, & inde etiam est ratio necessitans diuinam voluntatem ad amorem (vt vidimus disp. 4. sect. 2. & magis explicabitur disp. 1. §. sect. 3. & sequentibus.) Attamen creata bonitas neque est ratio necessitans intellectum diuinum ad sui cognitionem; ad hanc enim diuinus intellectus necessitatur ab increata bonitate, tanquam ab obiecto formali: prætereaque bonitatis creatæ cognitio non infert necessariò amorem efficacem eiusdem. Insuper quando creatura diligitur siue amore libero & efficaci, siue amore simplicis complacentiæ, necessario, prima ratio dilectionis est diuina bonitas; ratio autem secundaria potius mota, quàm mouens est ipsa bonitas creata.

Explicatio & probatio.

Bonitas creata potius mota, quàm mouens appellanda.

9. Diuina volūto non est propriè mota.

Confirmatur denique: quoniam diuina volūto non est propriè motus: vt cum Magistro & aliis scholasticis admonuimus supra disp. 2. sect. 2. concedentes tamen, non omnino repugnare diuinæ volūtionis nomen *motus*, quod ei tribuunt aliquando Plato, Aristoteles, Hierotheus, Dionysius, Maximus, Gregorius Nyssenus, Athana-

sus, Nazianzenus, quos in eadem disp. 2. sect. 2. regulimus.

SECTIO IV.

Relatio, siue respectus transcendentalis Dei ad creaturas, licet inutiles sibi.

Soluendum est in præsentī secundum argumentum positum in sect. 1. Pro cuius maiori luce dico primò. Volitio seu amor creaturarum in Deo est respectus seu ordo, vel relatio seu habitudo ad creaturas: vt apertè concedunt D. Tho. in hoc artic. 2. ad 1. & artic. 3. corpo. & infra q. 38. art. 1. fine, tractans de Spiritu sancto (vbi Caiet. & alij art. 2.) Alexander 1. p. q. 34. memb. 2. Scot. in 1. dist. 4. §. vnica ad argum. vbi S. Bonauent. art. 1. q. 2. Ricard. art. 1. q. 4. & 5. Magis ex professo Henricus quodlib. 9. tota q. 1. Gregorius 1. dist. 4. §. q. vnica col. 6. ad arg. contra 7. conclus. Carthus. lib. 3. sent. dist. 3. 2. q. vnica, in fine. Idem colligitur ex plurimis Scholasticis concedentibus respectum siue relationem secundum dici, quam vocant habitualem diuinæ scientiæ ad obiecta cognita, etiam creata, quos citauimus tom. præced. de Scientia Dei disp. 5. sect. 2.

Probatur ex Gregorio Nysseno, cuius verba refert Cyparissiotus decad. 5. cap. 9. init. dicens: *Gregorius Nyssenus in consolationibus Eunonii lib. 2. Repertur; inquit, nihil aliud significare in diuina potentia nomen Omnipotentis, quam referri aliquo modo ad aliquid operationem continentem imperio & dominatu ea, quæ in creatura mundi contemplamur. Hoc enim vis, quæ in hoc nomine cernitur, demonstrat. Et sicut nunquam esset medicus, nisi propter egrotos; neque rursus misericors nominaretur, aut miserator, & similiter in aliis eiusmodi, nisi esset qui miseratione, & misericordia indigeret, sic etiam nec omnipotens, nisi omnis creatura dominante, & in eo quod est, eam conseruante indigeret.* Iterum autem in medio eiusdem cap. 5. refert eundè Gregorium Nyssenum in primo lib. contra Eunonium dixisse: *Alia nomina tantum significant quod est ad aliquid vile, vt adiutor, defensor, & susceptor, & quæcumque huius significationis reperiuntur, quibus si adimas egentem ope, vacua & otiosa fuerit vis, quæ in ipso nomine cernitur.*

Hæc omnia manifestè significant aliquod genus relationis, saltem secundum dici, seu transcendentalis: sunt enim formalitates, quæ non possunt existere sine aliquo termino. Vnde paulò inferius S. Maximus meritò intulit: *Ex quibus efficiunt manifestum, aliam quidem significationem præseferre ea nomina, quæ de Deo dicuntur ad aliquid, aliam verò, quæ secundum exuperationem efferruntur.* Denique Hugo Victorin. tomo 3. in libello, *Vtrum sit maior potentia, quam voluntas Dei*, frequenter repetit respectum diuinæ voluntatis ad obiecta, quæ liberè vult.

Dico secundò, Diuinæ voluntatis ad creaturas relatio non est prædicamentalis (quæ sola est absolutè relatio) neque similis est relationi prædicamentali, vt Paternitas & Filiatio diuinæ; sed est relatio transcendentalis, qualis in omnibus rebus absolutis imbibitur essentialiter. Quapropter Deum velle creaturas, est quid simpliciter absolutum.

Antiquiores scholastici quando loquuntur de Deo, huiusmodi relationes habituales vocat: at verò

1. Dico primò. Dei relatio ad creaturas.

2. Nysseni verba referunt. Sic habet.

Iterum Nyssenus adducitur.

3. Genus ali- quod relatio- nis ex dictis colligi. Maximus.

4. Dico secundò. Nō esse prædicamentali vel illi simili, sed transcendentali respectum.

5. Transcendentalis respectus.

*Aut ab An-
tiquis, ut
rationes ha-
bituales vo-
luntatis.*

at verò prædicamentales relationes appellantur actuales: ut fusiùs citauimus & explicuimus præcedenti tom. de Scientia Dei disp. 5. sect. 2. ubi communiter scholastici scientiam Dei esse dicunt habituales respectum ad obiecta.

*6.
Expansio,
et probatur
a seipso.*

Breuitè autem explicatur & probatur, quia relatio transcendentalis, siue virtualis, vel secundum dici, consistit in eo, quod aliqua res sit absoluta simpliciter, nihilominus non possit intelligi, nisi rem aliam in obliquo intelligendo, cum qua habeat quidditatum connexionem, quocunque genere causalitatis, aut concatenationis, ut materia, forma, subsistentia, accidens, potentia, actus, &c. Cum igitur diuina volitio & amor creaturarum non possit intelligi, nisi creaturas in obliquo intelligendo: consequens est, relationem transcendentalem ad illas continere.

*7.
Oritur dubi-
tatio.*

Dubitabis, utrum diuina volitio, in quantum amat diuinam bonitatem & ipsammet volitionem, sic etiam relatio transcendentalis. Alexander supra citatus, & alij Scholastici asserunt, Dei voluntatem in ordine ad ipsum Deum non dici relatiuè, sed tantum in ordine ad creaturas. Sed D. Thom. in art. 3. in corp. asserit amorem suum esse habitudinem ad suam infinitam bonitatem.

*8.
Dico 3.
Diuina vo-
litio, trans-
cendentaliter re-
spicit diuinam
bonitatem,
et ipsam vo-
litionem.*

Quapropter dico tertio diuina volitio transcendentali relatione respicit diuinam bonitatem & ipsammet volitionem amantem & amatam. Probat, quoniam diuina volitio natura sua postulat intelligi, quasi reflectens supra seipsam, & circa seipsam exercens quod creaturæ voluntates exercere solent per volitiones realiter distinctas; sicut probatur fuit disp. 3. sect. 5. Nec contradicunt Alexander & alij Scholastici, quoniam relationis nomen stringunt, ut eam tantum relationis significet, quæ respicit terminum realiter distinctum.

*9.
Obiectiones
conclusionem
tertiam im-
pugnantes.*

Occurrunt tamen obiectiones contra tertiam assertionem, quibus satisfacimus breuiter. Prima, quia non erit relatio realis, nisi realiter distinguatur à termino, sed volitio & bonitas Dei, atque ipsamet volitio reflexiue volita, non distinguuntur realiter; ergo volitionis ad hæc obiecta non erit relatio realis. Vnde præterea sequitur, neque ad creaturas esse realem respectum in volitione diuina, quoniam hæc pro ratione formali habet respectum Dei ad seipsum, tanquam ad obiectum primariè dilectum. Realis quippe respectus non potest habere pro ratione formali respectum rationis? Respond. Solus intellectus & voluntas hac eminentia subtilitatis gaudent, ut reflectantur circa se ipsos. Inde fit, ut intelligi non possint, tanquam intelligentes & amantes se ipsos, nisi secundò in obliquo ipsos intelligendo tanquam terminos intellectus, & amoris. Hoc autem ipsum est transcendentaliter ad seipsos referri. Nec obstat quod S. Th. li. 3. sent. q. 1. art. 3. in corp. per relationes rationis distinxerit amorem prout diligit ipsum Deum, & prout diligit creaturas, quemadmodum etiam Ricar. eadem dist. 32. art. 1. q. 4. loquuntur enim de relatione quasi prædicamentali, quæ non potest esse realis.

*10.
Secunda, quia
in Deo rela-
tione non sunt
communes.*

Secunda obiectio est, quoniam relationes in Deo non sunt essentielles & communes tribus personis, sed notionales, & peculiare vnicuique personæ. Sed volitio est essentialis & communis tribus personis: Ergo non est relatio? Respond. Relationes quasi prædicamentales in Deo sunt notionales, Paternitas videlicet, Filia-

tio & Processio, sed volitionis diuinæ relatio: non est quasi prædicamentalis, sed transcendentalis, ut diximus.

Eadem ratione soluitur obiectio tertia proueniens inde, quoniam relationes ad creaturas Deo non conueniunt ab æterno, sed ex tempore (prout tradunt omnes Scholastici li. 1. sent. dist. 30. & supra q. 1. art. 7.) Loquuntur enim tantummodo de relationibus quasi prædicamentali-
bus Dei ad creaturas.

Quarta obiectio, quoniam amor est inclinatio in bonum amatum; ergo requirit realem distinctionem, quoniam eiusdem ad seipsum non est possibilis inclinatio. Respond. Amor comparatione sui metaphoricè vel improprie dicitur inclinatio vel pondus: sicut improprie dicitur motus. Verè tamen vnitur sibi peculiari vnione rationali, qua non vnitur sibi ipsi res irrationalis, quamuis sit eadem sibi.

Quintam ac præcipuam obiectionem opposuit argumentum secundum in sect. 1. cui respondetur in præsentem. Relatio perfectionem & essentiam non à quolibet termino, sed tantum à termino formali, ad quem, ratione sui, terminatur, accipit: sed diuina volitio ad creaturas non terminatur ratione creaturarum, sed ratione diuinæ bonitatis supra disp. 3. sect. 1. & 2. Ideo perfectionem à creaturis non accipit.

Ad confirmationem respondetur. Per dependentiam proprie sumptam non omnis ordo pendet à termino, etenim non omnis terminus est causa ordinis ad eum: & dependentia proprie sumpta non reperitur nisi in effectu, qui in aliquo genere causæ recipit esse à termino, quem respicit. Vnde prouenit ut omnis dependentia sit indigentia & imperfectio. At verò largè & improprie sumpta dependentia pro quacunque indissolubili connexionem, dici potest diuinus amor creaturarum pendere à creaturis, sicut diuina scientia, quatenus amor & scientia mundi, ut futuri, non existeret in Deo nisi mundus esset futurus. Et complacentia simplex erga mundum, ut possibilem, non esset in Deo, nisi mundus esset possibilis: nec esset perfectum simpliciter diuinæ voluntatis decretum, nisi per illud actualiter decerneretur altera pars contradictionis de quacunque re producenda, vel non producenda. Hoc autem non est imperfectio, sed summæ perfectionis, quoniam pertinet ad summam efficaciam diuinæ voluntatis absolutæ, qua posita, impossibile est effectum non poni, neque non ad rectitudinem complacentiæ minimè aberrantis ab eo, quod veram rationem bonitatis à Deo participat. Postremò pertinet ad plenitudinem diuini decreti liberi, de qua dicemus disp. 8. sect. 3.

SECTIO V.

Utrum creaturas sub ratione boni utilis Deum amet, quasi primum bonum sibi non sufficeret.

Pergimus vltèrius argumenta diluentes, quæ restant in sectione prima. Ad tertium igitur dico primò; Deus creaturas amat propter diuinam bonitatem, ut propter finem, ac proinde creaturas amat sub ratione boni utilis, accipiendo vile pro eo bono, quod amatur tanquam medium subserviens

*11.
Tertia ex eo
quod non con-
ueniant Deo
ab æterno.*

Soluitur.

*12.
Quarta, quo-
niam eum ad
ad seipsam non
datur incli-
natio.*
Soluitur.

*13.
Ad secundam
positum in
sect. 1.*

*14.
Non omnis
ordo pendet à
termino, per
dependentiam
proprie accep-
tam.*

*Indissolubili
connexio dici
potest improp-
rie dependen-
tia.*

*1.
Dico 1.
Creaturas
Dei amat
sub ratione
boni utilis.*

subseruiens ad finem, nō tanquam finis vltimus: sic enim sumitur à philosophis, quando distinguunt tria bonorum genera, & à S. Thoma supra q. 5. art. 6. Vtilitas hæc in eo posita est, quod *omnia seruiunt Deo*. Psal. 118. quem decet in suis creaturis splendere & in illis agnosci, & honorari: Quamuis sine hac extrinseca gloria Deus nihil minus beatus foret, & omni ex parte consummatus, atque perfectus.

Si verò vile bonum strictius accipiatur pro eo bono, quo persona aliqua indiget ad suam plenam perfectionem atque gaudium: sic creaturæ non amantur à Deo sub ratione boni vtilis: de quo dicemus iterum disp. 8. sect. 3.

Dico tertio. Cum arguitur: Deus vult creaturas sub ratione boni vtilis; ergo non vult sub ratione boni honesti. Respondetur, distinguendo consequens. Honestum namque in generali diuisione boni accipitur pro vltimo bono, terminante totaliter motum appetitus, tanquam propter se amatum: vt rectè S. Thomas supra q. 5. art. 6. corp. Atque hoc modo creaturæ non amantur à Deo sub ratione boni honesti, sed sub ratione boni vtilis. Plerumque tamen honestum bonum accipitur pro quocumque consono rationi & virtuti: qua acceptione creaturæ omnes amantur à Deo sub ratione boni honesti, in quantum recta ratio diuina dicat, omnes subseruire posse ad virtutem hominum & Angelorum, quibus eivmia Dei honestas manifestetur, & communicetur. Ad primam confirmat. respondetur & dico primo. Deus homines & Angelos diligit amore amicitie: vt ostendimus 2. 2. tractantes de charitate disp. 2. q. 2. sect. 2.

Dico secundo. Creaturas irracionales non diligit Deus amore amicitie, imo neque benevolentie, quæ inchoata quedam amicitia est: nam vterque amor non fertur, nisi ad personam capacem virtutis, & redamationis, atque beatitudinis eiusdem: vt ex Aristotele & Theologis ostendi in eadē disp. 2. de charitate q. 2. sec. 2. 3. 5. & 6.

Dico tertio. Inde sequitur, creaturas irracionales amari à Deo amore concupiscentie, in quantum ordinat illas ad creaturas racionales, & vltimò ad ipsum Deum. Quamuis enim Deus nulla re creata indigeat, satis est amicis Dei rebus irrationalibus indigere, vt Deus eas concupiscat. Etenim non solum nobis, sed etiam amicis nostris concupiscentis. Adde quòd ad Dei bonitatem ostendendam irracionales creaturæ iuuare possunt, quæ est gloria Deo extrinseca. Hæc solutio est D. Thomæ infra q. 20. art. 2. ad 3. consonatque in 1. contra gentes ca. 86. fine. vbi Ferrariensis. Similia docet Scotus in 3. dist. 32. q. 1. ad 2. vbi Durand. q. 1. art. 3. Ricard. eadem dist. 32. art. 1. q. 1. ad 2. Gabriel q. 1. art. 1. notab. 2. & art. 2. con. 3. Capreol. 1. dist. 45. q. 1. art. 1. conc. 11. Vazquez 1. p. disp. 84. cap. 2. num. 7. Suarez lib. 3. de attributis cap. 7. num. 3. Molina dicta q. 20. art. 2. Et in re nihil discrepat Scotus 3. dist. 32. q. vnica, prope finem.

Ad 2. confirm. respondetur, Deus non fruitur nobis propriè loquendo, quoniam fruitio propriè est quies in vltimo fine per gaudium. Quodammodo autem nobis fruitur, quatenus verè gaudet de nostro bono, quod ipsum est eius gloria: quemadmodum Dei Apostolus eum imitatus, scribit ad Roman. cap. 15. *Si vobis ex parte fruitus fuero*. & ad Philem. *Ita ego te fruor in Domino*. Propriè igitur loquendo, Deus nobis nō fruitur, sed

vitur non ad suam, sed ad nostram vtilitatem; quam refert ad ostendendam suam infinitam bonitatem: vt optime docuit Magister in 1. dist. 1. ex D. Augustino lib. 1. de doctrina Christiana, & communiter Scholastici ibidem. & S. Bonau. lib. 3. sent. dist. 32. art. 1. q. 1. in fine.

Ad 4. argument. respondetur ex D. Tho. ar. 2. ad 3. & Durand. 1. dist. 45. q. 1. ad 1. voluntas, cui sufficit aliquid volitum, nihil querit extra illud, nisi ratione illius primarij voliti per se sufficientis: ac proinde diuina voluntas nihil creatum querit, nisi propter diuinam bonitatem communicandam, & ostendendam, omnia tanquam in finem vltimum referens in eandem bonitatem.

Hæc solutio explicatur magis & confirmatur, quoniam diuina bonitas non satiaret diuinam voluntatē, nisi simul amarentur creaturæ vt possibiles amore complacentiæ; & creaturæ vt future possent liberè amari amore efficaci. Quod probatur, nam infinita potentia, & ars infinita cum infinitis ideis, & exemplaribus diuinæ bonitatis non possunt comprehensivæ & adæquatè amari, nisi distinctè & explicite amando per simplicem complacentiam quælibet artificia, quæ fieri possunt ad imitationem idearum per artem, & potentiam infinitā. Rursus, nisi Deus liberè posset efficacē decretū statuere de facto producendi quælibet artificia; non essent illa possibilia, quocirca nisi Deus posset amare creaturas efficaci decreto creandi; non posset diuina voluntas satiari propriè bonitatis amore; multoquæ minus, si creaturas possibiles non amaret simplici complacentia: quemadmodum dicemus disp. sequenti sect. 2.

SECTIO VI.

Quam simplex sit tendentia diuina voluntatis in omnia obiecta volita.

Peruenimus ad solutionem argumenti quinti & vltimi quod in sect. 1. contendebat inferre multipliciter diuinarum volitionum ex eo, quod Deus diligit creaturas. Huic vt plenius satisfaciam dico primo. Non est multiplex sed absolute simplex diuina volitio. Probatum imprimis ex Scriptura & Patribus. Sap. 7. *Omnis enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentis, sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, discretus, mobilis, incoquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vitat, benefaciens, humanus, benignus, stabilis*. Hic multa ponuntur, quæ pertinent ad voluntatem (nam vtramque potentiam comprehendit sapientia) veluti *amans bonum, benefaciens, humanus, benignus*. Quoniam verò laudatur vt omnium artifex, euidenter ostenditur esse diuinam sapientiam, prout complectitur intellectiōnem & volitionem. In hac igitur est Spiritus *vnicus*, quantum ad suam entitatem intrinsecam; multiplex autem, quantum ad obiecta, circa quæ versatur.

Hierotheus in amatoriis hymnis quorum fragmentum refert Dionysius c. 4. de diuin. nomin. post. med.) initio illius fragmenti docet, *vnā quamdam vim esse simplicem*. Loquitur autem de amore, quo Deus se ipsum, & creaturas diligit.

Dionysius de diuin. nom. cap. 7. paulò post med. ait: *Vno causa complexus, siue diuisione, cōiuncte noscitur & procreatur*. Procreatio autem includit volitionē, quia scientia non operatur sine beneplacito: vt vidimus tomo præced. de Scien. disp. 15.

& 16.

2.
Dico 2.
Non tamen
sub ratione
præfata vili-
tatis.

3.
Dico 3.

Diluitur ob-
iectio.

Quodnam bo-
num honesti,
membrum, si
diuini boni
incomuni.

Plerumque
verò usurpa-
tur pro vir-
tuti, & ratio-
ni consono.

Ad confirm-
ationem
Amore ami-
citie Deus
Angelos pro-
sequitur.

4.
Neque ami-
citie, neque
benevolentie
Deus irra-
tionales dili-
git creatu-
ras.

5.
Eas diligit a-
more concu-
piscencie.

6.
Non propriè
Deus dicitur
nobis frui,
bene tamen
quedammodo.

8.
Si creatura
non amaren-
tur, diuina
bonitas non
satiaret vo-
luntatem di-
uinam.

1.
Diff. 1.
Non multi-
plex, sed sim-
plex est diu-
ina volitio.
Sap. 7.

2.
Consonat
Hierothei.

Suffragatur
Dionys.

2. *Ex parte
pari. Tamen
placuit
opus 4. Cap.
v. i. i. i. i.*

& 16. Eandem Dionysij sententiam recipit Cy-
parisioris decade 8. cap. 5. Vbi refert etiam San-
ctum Maximum centur. 8. cap. 88. dicentem:
*Moribus amariis boni, qui in bono prius existit sim-
plex & immobilis.*

4. *Eunomy co-
muni.*

Athanasius dialogo 2. de Trinitate contra
Arianorum col. 4. inter Scholia Eunomij refert
hanc eius cauillationem: *In sacris literis non vni-
ca sed multa voluntates inueniuntur: quum dicant,
omnia que voluit fecit: multa igitur voluit, non autem
vnum quiddam. & post pauca: Neque vero multe
duntaxat, verum etiam diuersa sunt voluntates. vo-
luit enim celum, voluit & Solem, voluit & terram.
Quum autem ista, que voluit, diuersa sint, necesse est
disserre quomodo voluntates de illis creandis.*

5. *Ex parte
Athanasij
dispositio-
nis.*

Cui Athanasius respondet: *Non quia diuersa
sunt opificia, necessario diuersa que sunt volunta-
tes: sed sicut Deus hominem vnicam voluntate ex di-
uersis membris & partibus condens, fecit oculos, au-
res, nares, &c. Sic etiam vniuersum Mundum vnicam
voluntate construxit. Omnia quippe Deus voluit
per modum vnius tanquam partes integrantes
vniuersum, quod totum atque totaliter amatur
propter eundem finem vltimum & idem obie-
ctum formale: vt videbimus statim.*

6. *Ex parte
Philosophi.*

Aristoteles lib. 7. Ethicor. cap. vltimo vtriusque
finem, ex simplicitate diuine nature atque ex il-
lius perfectione demonstrat simplicitatem diui-
ne voluptatis. Sed voluptas non esset simplex, si
volitio non esset simplex, sed multiplex; quolibet
enim volitio vel conferret voluptatem, vel
molestiam. Hæc sunt Philosophi verba: *Quod si
aliquid natura sit simplex, semper eadem operatio
iucundissima erit. Idcirco Deus vna semper simplici
que gaudet voluptate. Non enim solum inuisionis est
operatio, sed & immobilitatis: & voluptas in quiete
potius, quam in motu consistit: mutatio vero omnium
dulcissimum est secundum Poëtam, ob prauitatem
quandam, &c.*

7. *Ex parte
Scholasticorum
eadem col-
locatur con-
clusio.*

Propter rationis paritatem colligitur simplici-
tatis volitionis ex Patribus & Scholasticis plu-
rimis, qui precedenti tomo de Scientia Dei disp. 2.
sect. 4. docent, diuinam scientiam esse simplicem;
peculiariter ex Augustino lib. 15. de Trinitat.
cap. 14. post med. & Damasceno lib. 1. fidei, c. 19.
prop. fin. Clarius hoc tradunt, qui docent amo-
rem Dei esse ipsam essentiam Dei, & eundem
esse amorem, quo se ipsum & creaturas diligit.
Ita Magist. lib. 3. sent. dist. 32. vbi S. Bonau. art.
vnico præsertim quæst. 1. Ricard. art. 1. præser-
tim quæst. 4. Scotus quæst. vnica art. 3. Durand.
quæst. vnica art. 3. Alexand. 1. part. quæst. 3. 1.
mem. 1. 2. & 3. Gabriel lib. 3. dist. 32. quæst. vnica.
in art. 1. notab. 3. Henricus in summa artic. 46.
quæst. 3. ad 3. Nominatim vero volitionis sim-
plicitatem tradunt S. Thomas in præsentī art. 2.
ad 4. & art. 5. in corpore, S. Bonau. in Breuiilo-
quio, quem refert Carthusianus 1. dist. 45. q. 1.
column. penult. Prius autem in column. 3. *Perum
ex his.* Alexandrum conciliat cum S. Thoma, ne
simplicitatem diuinæ volitionis oppugnare vi-
deatur. Magis ex professo Henricus 2. part. sum-
mæ art. 47. tota quæst. 2.

8. *Obiectio
prima.*

Ratio à priori redditur & simul applicatur
solutio ad formam prædicti argumenti. Cui S.
Thomas & Henricus citati respondent. Actus
voluntatis multiplicatur secundum volitum
formale, non secundum materialia obiecta vo-
lita. Vnicum autem est volitum formale, scilicet,
diuina bonitas: vt ostendimus disp. 3. sect. 1. & 2.

Vnde sicut intelligere diuinum est vnicum, quo-
niam omnes creaturas non videt, nisi in vna sua
essentia tanquam in obiecto formali: ita velle di-
uinum est vnum & simplex, quia omnes creatu-
ras non vult, nisi in vnica sua bonitate, tanquam
in obiecto formali.

Præcedentem assertionem magis explicando
dico secundò. Pluribus realiter distinctis amo-
ribus constare non potest diuina volitio: tum
quia foret composita realiter: tum etiam, quia
sequeretur realis distinctio in Deo sine distin-
ctione suppositorum, & sine relatione originis,
quod est contra fidem.

Dico tertio: Non est in re fundamentum dis-
tinguendi plures actus amoris diuini, quorum
aliquis non includat implicite totam quiddita-
tem aliorum, & ab illis, quasi specifica distin-
ctione differat.

Explicatur & probatur, quoniam in nullo
priori, sub nullaque præcisione potest intelli-
gi diuinus amor versari circa creaturas, quin intel-
ligatur etiam versari circa Deum. Nam in vltimo
quoque gradu tendentiæ ad obiectum materia-
le, continetur essentialiter tendentia ad obie-
ctum formale: de quo plura diximus tractantes
de visione beatifica supra quæst. 4. 2. art. 7. Simi-
liter in nullo priori, sub nullaque præcisione po-
test intelligi diuinus amor versari comprehensi-
uè & adæquatè circa diuinam bonitatem, quin
etiam in hac ratione formali essentialiter inclu-
datur tendentia ad creaturas, tanquam ad obie-
cta materialia, sine quorum amore, non potest
comprehensiuè & adæquatè amari obiectum
formale: vt constat ex dictis sect. 2.

Nihilominus absolute concedendum est, Dei
amorem prius terminari ad diuinam bonitatem,
quam ad creaturas; quoniam creaturæ sunt ob-
iectum minus principale, & eam amor pendet
ab amore Dei, tanquam à capite & radice: quam-
uis etiam quodammodo pendeat amor Dei ab
amore creaturarum: vt dictum est præcedenti
sect. in fine.

Quo fundamento supposito, ratio præsentis
assertionis est, quoniam Deus imprimis circa se
ipsum non habet plures amores, quia nullus il-
lorum esset comprehensiuus, & nullus illorum
dignum obiectum, & plenum, ac sufficiens ad
infinitum amorem, respiceret: quod si plures
amores essent comprehensiuus & adæquati Deo;
superfluerent reliqui præter vnum. Rursus vni-
co simplicissimo amore se ipsum diligens, nec-
essariò complacet in omnibus que potest face-
re: quapropter superfluerent alij creaturarum
amores.

Confirmatur primò, quia non potest amari
secundarium & materiale obiectum, nisi propter
obiectum formale: quapropter quocunque amo-
re creaturarum principalis magisque diligitur
diuina bonitas. Confirmatur secundò, quoniam
implicat contradictionem aliquem actum intel-
ligere, non intelligendo rationem formalem il-
lius saltem virtualiter & implicite. Ergo contra-
dictionem implicat Dei amorem erga creaturas
intelligere sine amore diuinæ bonitatis. Qua-
propter etiam si nolis, & dedita opera coneris
præcindere creaturarum amorem ab amore di-
uinæ bonitatis; adhuc implicite & virtualiter
illum includes in tuo conceptu.

Confirmatur tertio, quia nec vnā creaturam
absque alia Deus simplici complacentia diligit:

9. *Dictum se-
condum.*

10. *Dictum ter-
tium.*

11. *Explicitio
conclusionis
& probatio.*

12. *In tenuissi-
ma qualibet
ad obiectum
materiale ten-
dentia, imbi-
bita est ten-
dentia ad ob-
iectum for-
male.*

13. *In nullo prio-
ri intelligi po-
test compre-
hensiuus di-
uina bonitas
amor, sine
respectu in-
cluso ad crea-
turas.*

14. *Abolute sa-
men conce-
dendū, prius
ad diuinam
bonitatem,
quā ad crea-
turas amor
diuinū ter-
minari.*

15. *Ratio cōclu-
sionis.*

16. *Si plures es-
sent amores,
vel nullus
sufficeret, vel
superflueret
multi.*

17. *Prima cōfir-
matio, quia
materiale, no-
nisi propter
formale ob-
iectum dili-
gitur.*

18. *Secunda cōfir-
matio, quia
in terminis
implicat ali-
quem actum
intelligi sine
ratione for-
mali.*

19. *Tertia cōfir-
matio, quia
neque in vna
creatura
Deus cōpla-
cet absque
alia*

nec possumus vnus creaturæ dilectionem intelligere, nisi virtualiter, & implicite contineatur in nostro conceptu ceterarum omnium dilectio. Nam in vnus creaturæ dilectione continetur dilectio diuinæ bonitatis, & in dilectione diuinæ bonitatis continetur dilectio creaturarum omnium: sicut nuper fuit probatum.

15.

Quarta cōfessio maius, quia satis nō amantur propter Deum, sed essent obiectum formale amoris.

Confirmatur quartò, nam alioqui creaturæ diligerentur à Deo propter ordinem, quem habent ad Deum, & non propter ipsum Deum. Vnde sequeretur obiectum formale istius amoris, esse aliquid creatum, quod amoris diuino repugnat: vt vidimus disp. 3. sect. 1. & 2. foret enim talis amor similis electioni mediorum, propter ordinem quem habent ad finem, non propter ipsum finem immediatè.

16.

Primum ex dictis concluditur.

Ex dictis inferuntur corollaria. Primum est. Diuini amoris simplicitas non solum est ad eum modum, quo simplex est tota essentia & omnium attributorum collectio. Nam quasi specie differunt intellectio, volitio, potentia, & quædam alia attributa propter obiecta formalissima, sub quibus suas operationes exercent, aut propter rationes formales, quibus constituuntur.

17.

Secundum concluditur.

Vnde colligitur secundò, non esse diuersa attributa amorem, quo Deus diligit se ipsum, & quo creaturas diligit: quoniam hi amores nō distinguuntur, quasi duæ rationes specie diuersæ, sicut distinguuntur æternitas & immensitas, scientia & bonitas Dei; sed solummodo distinguuntur quasi partes extensionis, penes diuersa obiecta materialia, & extrinseca.

18.

Quid hic obseruandum. Partes amoris efficacia separabiles sunt.

Notandum autem est fuisse separabiles ab inuicem partes amoris efficacia, & in hoc, præter alia, differre à paribus amoris complacentiæ creaturarum, quod nunquam potuerunt ab inuicem separari. Deus enim potuit non diligere ab æterno creaturam vnā, licet aliam diligeret amore efficaci: quo casu foret amor efficax vnus creaturæ separatus ab amore alterius.

19.

Tertium cōfessarium. Distinctio inter partes amoris efficacia non est inæqualis.

Tertiò colligitur infimum esse distinctionem inter partes amoris diuini, quia non est distinctio quasi completa sed quasi incompleta & partialis: nihilominus est distinctio rationis ratiocinata: quia melius intelligitur Dei amor pluribus conceptibus, quā vnō, iuxta rationem distinctionis quam retulimus disp. 1. sect. 3. versus finem.

20.

Quarta cōfessarium. Dicitur, si inter amorē, quo se, & illum, quo Deus diligit creaturam.

Quartum Corollarium est, eundem esse modum volendi, quo Deus vult se ipsum & quo vult creaturas, si attendas integram rationem formalem explicitam & quasi specificam. Cæterum est quasi partialiter & materialiter diuersus modus, quo Deus vult creaturas: has enim vult efficaci voluntate, sed se ipsum non vult, nisi complacendo de sua bonitate, non verò animo causandi illam. Insuper quasdam creaturas Deus amat solummodo quoad esse possibile; at verò se ipsum quoad esse actuale: ac denique creaturas tanquam media, se ipsum tanquam finem diligit. Et quantum ad hoc rectè sensit Henricus secundæ parte summæ art. 47. quæst. 2. Videri possunt quæ in simili de Scientia fusè scribit S. Bonau. 1. dist. 39. art. 2. quæst. 1.

21.

Quinta cōfessarium.

Quintum Corollarium sit, iustitiam, misericordiam, voracitatem, liberalitatem, & quæcumque alia pertinentia ad volitiones diuinas, non distingui inter se distinctione quasi formali & specifica, vt sapientia distinguitur à volitione: sed solummodo distingui quasi partes extensionis

in ordine ad diuersa obiecta materialia eiusdem volitionis, perinde ac si in diuina potentia distingueres creaturam corporum, & creaturam spirituum.

21.

Obiiciis. Saltem iustitia & misericordia numerari solent vt attributa diuersa. Saltem igitur illa distinguuntur quasi ratione specifica. Nam alioqui liceret attributa multiplicare sine termino, si sola distinctio partium extensionis materialis sufficeret, vt tanquam attributa duo distinguuntur iustitia & misericordia.

23.

Respond. Iustitia & Misericordia, quamuis non distinguuntur quasi specie physica; merito tamen numerantur, vt attributa diuersa, non solum quoniam specie morali distinguuntur propter diuersam consonantiam cum ratione, reperant in obiecto materiali; sed præcipue quoniam sunt duo singulares ac supremi cardines totius prouidentie Dei, circa quos omnes alie volitiones vertuntur. Deus enim quæcumque circa creaturas vult, ex iustitia vel misericordia vult, vt S. Thomas offendit quæst. 21. art. 4. Omnia enim diriguntur ad prædestinationis vel reprobationis finem, videlicet, vt sustineat in multa patientia vasa iræ, apta in interitum, vel vt ostendat diuitias gloriæ suæ in vasa misericordie, quæ præparauit in gloriam. Roman. 9. vide infra disp. 55. sect. 1. ad finem.

Quare iustitia & misericordia ponantur vt attributa diuersa, quæ verò sunt tantum attributa non iustitia.

DISPUTATIO VI.

Verum Deus necessariò velit omnia possibilia.

SECTIO I.

Negativa sententia cum Authoribus & argumentis.

Antiquorum grauissimi sentiunt, Deum non omnia velle, sed ea duntaxat bona, quæ in aliqua differentia temporis existunt: proinde possibilia, quæ nunquam futura sunt, non amari à Deo, neque mala. Vnde inferunt primò, Deum non esse omnivolentem, licet sit omnipotens, & omnisciens: quoniam Deus potest, scitque omnia, etiam si non sint futura, & licet mala sint. Sed non vult nisi bona habentia esse in aliqua differentia temporis.

1.

Primum, quod inferunt huius sententia antiqui.

Secundò inferunt, nullam creaturam à Deo amari necessariò, sed omnes, quæ à Deo amantur, liberè amari, sicut liberè confertur illis existentia in aliqua differentia temporis. Ita sensit Albertus 1. p. quæst. 79. memb. 2. art. 1. part. 2. Alexander 1. part. q. 31. memb. 1. post med. & q. 34. memb. 3. & 4. S. Bonauent. in 1. sent. dist. 45. art. 1. q. 2. & lib. 3. dist. 32. art. 1. q. 1. ad arg. Ricar. lib. 3. dist. 32. art. 1. q. 2. & magis ex professo Gabriel eadem dist. 32. q. vnic. art. 1. notab. 1. & art. 2. con. 2. (quamuis postea videatur concedere complacentiam, dicens non esse propriè amorem.) Eandem sententiam tenent Bañez, Zúmel, Molina & alij expolitores, infra q. 34. art. 3. cum asserunt, amorem creaturarum possibilium non esse necessariū: ideòque Spiritum sanctum non procedere ex amore creaturarum. Quod idem supponere videntur in præsentia quæst. 19. art. 3. & q. 20. art. 2. Videtur etiam idem sentire Valentia 1. p. disp. 1. q. 19. punct. 2. & 3. & disp. 2. quæst. 8. punct. 2. omittit hoc disputare circa processionem Spiritus sancti.

2.

Secundum quod inferunt.

1. In eandem sententiam magis inclinare videtur Suarez in metaph. disp. 30. sect. 16. à num. 39. & 1. p. lib. 1. de Trinit. cap. 2. fine. & lib. 3. de attribut. cap. 6. Colligitur imprimis ex Magistro in 3. dist. 32. sub init. & ex D. Thoma in præfati q. 7. art. 3. corp. & ad 6. vbi asserit, diuinam voluntatem circa omnes creaturas versari liberè & non necessariò; quoniam versatur circa illas, prout sunt in se ipsas, quod esse in se ipsis non necessariò habere, sed liberè. Vnde tam ibi, quam infra art. 6. ad 2. & in 1. contra gent. cap. 81. fine, ostendit discrimen, propter quod Deus nō vult omne bonū, quamuis sciat omne verum. Et infra q. 20. art. 2. probat ex processu Deum diligere omnia que sunt. Nullibi autem docet Deum diligere ea, quæ in nulla temporis differentia producuntur. Eadem est sententia Ferrarientis 1. cont. Gent. cap. 81. & 4. contra gent. cap. 1. §. Dicitur 2.

4. Aliis aliud videtur docere. Scorus denique lib. 1. sentent. dist. 32. q. 2. ad ultimum docet, Patrem & Filium non diligere creaturas Spiritu sancto; quoniam creaturarum amor non est necessarius. Sed oppositum videtur sentire loco citando in section. 2. init.

5. Primum argumentum est, quoniam Deus omnia quæcumque voluit fecit. Psal. 115. & 124. Ergo quæ Deus non fecit, non voluit, si voluisset enim ea fecisset. Vnde præterea sequitur, quod scur omnia, quæ fecit, liberè fecit; sic etiam omnia, quæ vult, liberè voluit.

6. Secundum, ac præcipuum fundamentum S. Thomæ quia nulli rei conuenit bonitas, nisi prout existit: ergo nulla creatura potest amari etiam amore complacentiæ, nisi prout habet esse in aliqua differentia temporis. Antecedens colligitur apertè ex D. Thomæ, non modo locis nuper citatis, sed præsertim supra q. 6. art. 3. corp. vbi ait, primam perfectionem seu bonitatem rei conuenire, secundum quod in suo esse constituitur. Loquitur autem de esse existentie: nam inde colligit de essentia nullius creaturæ esse bonitatem, quia de eius essentia non est esse, vel existere. Cui doctrinæ consonat tota questio 5. & 6. S. Thomæ, & cætera omnia, quæ sparsim tractat de bonitate.

7. Confirmatur primò, quoniam bonitas apta est vt sit finis, vel ordinetur ad finem: sed quod in nulla differentia temporis habet esse, neque potest amari vt finis, neque vt medium propter finem (quia quod nunquam existit, ad nihil deferri potest) ergo nullam habet bonitatem. Sumitur hæc confirmatio ex D. Thomæ 1. cont. Gent. can. 81. fine.

8. Confirmatur, secundò quia bonum & malum est in rebus, quamuis verum & falsum sint in intellectu: vnde fit vt intellectus versari possit circa rei quidditatem, præscindendo illam ab actuali existentia; voluntas verò semper tendat in bonum in ordine ad esse actuale. Ergo nihil amatur à Deo, nisi cui vult conferre esse actuale. Antecedens traditur ab Aristotele 6. Metaph. text. 8. vbi communiter Philosophi tanquam verum recipiunt, & S. Thomas cum suis exppositoribus supra q. 8. art. 3.

9. Tertiū argument. Diuina bonitas est omnino independens à creaturis: ergo Deus potest illam amare & in illa complacere, licet nullum affectum complacentiæ haberet circa creaturas. Confirmatur, quoniam aliàs Dei perfe-

ctio essentialis penderet à creaturis.

Quartum, quia liberum arbitrium creaturæ non amat necessariò siue amore complacentiæ, siue amore efficaci alias creaturas; sed tantum seipsum, & Deum amat necessariò Angelus. Ergo Deus, præter se ipsum, nihil aliud necessariò amabit. Consequentia probatur, nam Deus magis independens est à qualibet alia re, quam Angelus, aut qualibet alia creatura. Confirmatur, nam beati non necessariò erumpunt in amorem complacentiæ de creaturis, quas in Deo vident esse possibiles: Ergo neque Deus. Probatur Antecedens, nam voluntatem beati non potest necessariò rapere, nisi summum bonum: sed creaturæ non sunt bonum summum, ergo non possunt necessariò rapere voluntatem beati ad amorem complacentiæ.

Quintum argum. Circa rem possibilem, nunquam futuram, non potest versari complacentia voluntatis; sed solummodo iudicium intellectus dictans rei naturam esse bene & apertè constitutam. Quod si ex hoc iudicio sequitur aliquis affectus in voluntate; ille destinatur ad eum finem, vt res illa producatur in resū naturæ.

Sextum, quia saltem circa res illas possibiles, ad quarum existentiam procurandam nulla media Deus adhibet, nullus erit amor, seu volitio Dei. Quod probatur, supponendo, vt manifestū, non esse volitionem absolutam & efficacem, & ostendendo nō esse volitionem inefficacem: hæc enim est volitio conditionata, vel simplex complacentiæ, & vtrique tendit ad existentiam rei. Nam volitio conditionata vult bonum existere, si fieri posset, aut si posset à malitia separari, aut obtineri sine difficultate, aut nocumento; vel si liberum hominis arbitrium consenserit.

Quare manifestè hæc volitio tendit ad existentiam rei: quo modo Deus vult omnes homines saluos fieri, si ipsi liberè velint vt mediis sibi à Deo concessis. Rursus simplex complacentia, nihil aliud est, quam velle, & gaudere, quod res, quæ nobis placet habeat talem pulchritudinem, aut bonitatem: quare iam hæc volitio tendit, ad rei existentiam saltem vt in ea compleat. Confirmatur, quoniam si fortè aliquando delectat nos res aliqua, & non gaudemus quod existat in rerum natura, iam non res ipsa, sed cogitatio illius rei est quæ nos delectat. Ergo similiter, si Deus non gaudet quod aliqua res existat in rerum natura, iam non placet Deo res illa, sed tantum cognitio & idea illius rei, quam Deus apud se habet.

Septimum arg. summum enim odium excludit omnem amorem, atqui summum odium alicuius rei est non solum velle vt non existat in rerum natura, sed etiam velle non adhibere aliquam causam, virtute cuius potuisset existere. Hoc autem esse summum odium probo, quoniam vult summum malum rei; siquidem omne prorsus bonum illius excludit. Confirmatur, nam Sap. 11. Diligite omnia que sunt, inquit, & nihil odisti eorum que fecisti. Ergo, quæ non fecit, ea odio prosequitur, id est, non amat ea, quæ non sunt in aliqua differentia temporis.

Octauum. Quamuis Deo placeat creaturas esse possibiles, si tamen nullum bonum conferre vult illis creaturis; nihil Deo placet, nisi omnipotentia sua præcisè considerata; quæ propterea bona est & perfecta; quoniam potest

10.

Paritas, ex eo quod arbitrium creaturæ, nec simplicia complacentia alia à se necessariò diligit. Confirmatur ex Beatis nō necessariò diligentes creaturas in essentia.

11.

Neque efficacis, neque inefficaci Deū creaturas merè possibiles amore prosequi.

12.

Simplicis complacentia quidditas.

13.

Confirmatur ratio præcedens.

14.

Summum odium, quale est nolle creaturæ existentiam, quæcumque amorē excludere.

Confirmatur. Sap. 11.

15.

Deo creaturæ purè possibiles place-re, aliud nihil esse, quàm propriam omnipotentiam illi placere.

effectus tales producere. Ergo Deo non placent creaturæ possibiles, prout distinguuntur ab eius omnipotentia.

SECTIO II.

Prorsus necessarium esse amorem complacentia simplicis erga omnes creaturas possibiles.

Diversis verbis, clarioribus, aut obscurioribus traditur hæc ipsa sententia à variis doctoribus. Inter quos sunt Henricus in 2. p. summa art. 47. q. 3. corp. & quodlib. 2. q. 3.

Scotus in 3. dist. 32. q. unica in principio. Ricardus lib. 1. dist. 45. art. 1. q. 4. & 5. Dionysius Carthusi. 1. dist. 45. q. 1. circa finem. Aureolus 1. dist. 46. art. 2. propositione 2. & 3. & dist. 40. art. 1. proposit. 1. & 2. Fonseca lib. 7. Metaph. cap. 8. q. 4. sect. 5. & q. 5. sect. 4. Vasquez disp. 79. cap. 2. Arrubal disp. 5. cap. 2. Herice disp. 18. de volunt. Dei cap. 1. Nec sine probabili fundamentum citatur pro ea Suarez, qui tamen est ambiguus supra sect. 1.

1. Conc.

Non solum attributa in quibus eminet creatura constituitur, sed etiam ipsa creatura finitam bonitatem Deum amore simplicis profectur.

2.

Res nunquam existit, si non etiam habet peculiarem bonitatem.

3.

In essentia, ut ab existentia, datur bonitas secundum quid.

4.

Ad huius sententiæ declarationem & probationem sit prima conclusio. Divinæ voluntati possibilis est complacentia simplex, quæ non solum velit suam infinitam bonitatem, potentiam & sapientiam, in qua eminenter continentur creaturæ; sed etiam tanquam obiectum materiale inefficaciter velit finitam bonitatem creaturarum, eam ipsam, quam haberent, si crearentur à Deo, quæ realiter distingueretur à divina bonitate, si res illæ crearentur. Hæc complacentia simplex possibilis est circa creaturas omnes, etiam nunquam futuras.

Probat primò, quilibet enim bonitas secundum se placere potest voluntati, ita ut simplici quodam amore voluntas afficiatur erga illam. Sed rebus possibilibus, quamvis nunquam futuræ sint, convenit sua peculiaris bonitas. Ergo illa placere potest divinæ voluntati. Maior admittitur etiam ab aduersariis; & illius evidens ratio est, quoniam quæcumque potentia perfectissima potest versari circa quæcumque rem, quæ participet communem rationem sui obiecti: sicut perfectissimus visus potest versari circa omne visibile. Ergo perfectissima voluntas potest versari circa omne bonum.

Minor autem probatur, quoniam in essentia, prout ab existentia præscinditur, vel datur aliqua bonitas secundum quid, vel non datur. Datur autem bonitas secundum quid, quatenus essentia, constans omnibus prædicatis ad sui constitutionem requisitis, est essentia perfecta: ut docuit S. Thomas supra q. 6. art. 3. corpore sub init. & Caietanus & alij expositores ibidem. Hæc autem bonitas secundum quid, est sufficiens ut essentia possibilis ametur amore secundum quid, qualis est amor simplicis complacentiæ, quæ, cum possit, nihil tamen efficaciter conferre vult.

Quod si existimas nullam bonitatem essentia convenire, nisi præsupposita existentia tanquam conditione (ut nos diximus in metaph. de bonitate tractantes) adhuc tamen Angelo nunquam futuro, sicut possibilis est existentia, ita possibilis est bonitas. Ergo potest Deo placere, quod talis Angelus nunquam creandus posset esse in se ipso perfectissimus, si crearetur; ita ut non solum placeat Deo sua potentia, sed etiam

placeat ipsa bonitas & perfectio finita, quæ necessario consequeretur essentiam huius Angeli si existeret.

Confirmatur, quia risibilitas non potest emanare ab homine, nisi supposita existentia: hæc enim est prima perfectio, quæ præsupponitur in substantia priusquam illi conveniat vlla perfectio accidentium (ut docet S. Thomas supra q. 6. art. 3.) Nihilominus risibilitas prædicatur de homine possibili per propositionem perpetuæ veritatis, cuius sensus est conditionalis: Si homo existeret, homo esset risibilis. Ergo quamvis bonitas supponat rei existentiam, prædicabitur de quacunque re possibili per proportionem perpetuæ veritatis, quia si talis res existeret, esset bona. Ergo hæc necessaria connexio bonitatis cum tali re, potest divinæ voluntati placere: est enim perfectio eiusdem rei quæ creati potest.

Probat secundò quoniam bonitas rei possibilis nondum cognita, ut futura, sed tantum cognita ut possibilis, est sufficiens obiectum, quod possit amari à divino amore efficaci. Igitur à fortiori sufficiens obiectum erit quod possit amari simplici complacentia. Antecedens probatur; nam bonitas non cognoscitur ut futura, nisi supposita voluntate efficaci producendi illam (sive supponatur ut iam existens, sive supponatur ut quodammodo futura; prout explicatum fuit præcedenti tomo de Scientia Dei disput. 26. sect. 4. & 5.) Quapropter prius quam supponatur efficax decretum producendi bonitatem illam, non proponitur ab intellectu, quasi futura bonitas. Rursus prius quam divina voluntas efficaciter decernat rem aliquam producere, necessarium prærequiritur cognitio proponens illius bonitatem: sed ea bonitas non proponitur ut futura (sicut nuper probatum est) ergo proponitur tantum ut bonitas possibilis: atque talis intellectus solam possibilitatem proponens erit sufficiens, ut voluntas efficaciter decernat illam bonitatem producere.

Confirmatur, nam ex parte obiecti possibilis datur ratio, propter quam Deus non potest efficaci, decreto velle producere in homine hæresim, aut odium Dei (sicut probabimus disp. 27. & multis sequentibus) cum tamen possit Deus velle gratiam, & charitatem producere. Prius igitur, quam istarum rerum futuritio concipiatur à divina voluntate procedere; concipitur in ipsis rerum essentiis & existentis possibilibus ea bonitas, ratione cuius gratia, charitas, & cætera bona sunt obiectum aptum amoris efficaci, & Deus potest illorum productionem decernere: similiterque concipitur turpitudinem, ratione cuius hæresis, odium Dei, & cætera intrinsecè mala non possunt à Deo efficaci amore diligi.

Probat tertio, quoniam nostræ voluntati per simplicem complacentiam possibilia multa placent, quæ possemus efficaciter producere, sed nolumus. Ergo divinæ voluntati poterunt placere obiecta possibilia, quæ potest, & non vult producere. Consequentia probatur, quoniam hæc est perfectio amoris nostri, cum sit abstractio quædam, & independentia à rerum existentia futura, ut in eis complacetur. Ergo à fortiori debet convenire Deo. Contra hanc rationem militat præcipue quatuor

5. Risibilitas in homine emanatio, cui bonitatis emanatio in ente comparatur.

6. Si bonitas rei possibilis non autem cognita ut futura, efficaciter amari potest, multo melius inefficaciter.

Præsupponitur decretum producendi bonitatem, quam ipsa bonitas ut futura proponitur.

7. Aliquid particulare vellet ex parte obiecti possibilis, ratione cuius honestum possumus in hunc summeque à Deo produci.

8. Possibilia non parva vultis mihi placere, quæ promovere nolumus, cum possumus.

quantum & sextum argumentum, ex quorum solutione tradenda in sect. 3. magis confirmata manebit hæc ratio.

Quartò probatur, quoniam diuina voluntas est non minùs vniuersalis, neque minùs abstracta, quàm diuinus intellectus: ideoque potest voluntas per amorem bonitatem à malitia coniuncta cum ea, præscindere. Quin etiam præscindere potest rationem communem à differentia, quam quidditatiuè transcendit, amando quamlibet actionem sub ratione actionis, & non amando differentiam monstruositatis, per quam positiuè repugnat diuinæ legi, vt videbimus disp. 50. sect. 2. & 3.

Similiter ergo voluntas amare poterit, & complacere quod obiectum sit conditionaliter bonum, ita vt quemadmodum intellectus diuinus dicat, quod hic Angelus esset perfectissimus, si produceretur à Deo, & existeret in rerum natura; sic etiam diuina voluntas in hoc ipso complacetur & delectetur.

Quintò denique, quia nec ex parte obiecti voluntatis diuinæ, nec ex parte ipsius voluntatis diuinæ, reperitur sufficiens repugnantia, contra simplicem complacentiam bonitatis possibilis, vt magis constabit sect. sequenti ex solutione argumentorum.

Secunda conclusio. Complacentia simplex creaturarum possibilium non liberè, sed necessariò conuenit voluntati diuinæ. Probatum primò, quia omnis perfectio possibilis necessariò conuenit Deo: sed creaturarum possibilium complacentia simplex est perfectio possibilis, vt constat ex precedenti conclusione. Ergo necessariò conuenit Deo.

Obiicies, quoniam eadem ratione probatur, cuiusque creaturae amorem absolutum Deo non liberè, sed necessariò conuenire; quoniam est perfectio possibilis. Respondeo, & instauro rationem triplici discrimine. Primò namque cuiuslibet creature complacentia simplex est compossibilis in Deo: sed absolutum decretum producendi quamlibet creaturam possibilem est impossibile; quoniam plurimæ creature sibi repugnant, ne simul existere possint.

Secundò, Complacentia simplex non potuit excludi per contrariam displicentiam, eo quod impossibile sit displicentia creaturarum etiam possibilium: nihil enim displicere potest, nisi sub ratione mali: creature vero posibles nullam includunt rationem mali, quod sit absolute malum. Alioquin non possent à Deo produci. Sed è contrario, decretum efficax producendi creaturas excludi potuit contrario decreto non producendi.

Tertiò sequitur inde, complacentiæ simplicis perfectionem non recompenfari per aliam perfectionem, quasi contrariam: cum illi nulla perfectio sit contraria, siue repugnans, & omnium rerum complacentiæ simul coexistere possint. At verò decretum absolutum & efficax producendi Michaëlem, v.g. sufficienter recompenfaretur opposito decreto non producendi Michaële: aequalis est enim perfectionis actus vterque, nec potest vterque simul coexistere. Vnde sumitur confirmatio prima, quia voluntatis perfectio, est amare quidquid potest rationabiliter amari. Sed quælibet creatura possibilis amore complacentiæ potest rationabiliter amari. Ergo complacentia creaturarum est perfectio di-

uinæ voluntatis; proindeque necessariò conuenit illi.

Confirmatur secundò, nam è contrariò, si quælibet creatura diligeretur amore absoluto & efficaci; maiora bona impedirentur velut ordinata constitutio vniuersi; nec non diuinæ libertatis ostensio cum absoluto dominio creandi quasdam creaturas, & alias non creandi. Quam ob causam rationabile non foret omnes creaturas absoluto, & efficaci amore complecti. Sed amor complacentiæ, licet omnes creaturas posibles complectatur, in hæc inconuenientia non incurrit.

Confirmatur tertiò, nam imperfectus esset diuinus intellectus, si non sciret omne verum, quod idem est omne scibile. Ergo imperfecta esset diuina voluntas, si non amaret omne bonum, quod est omne amabile; non tamen alio amore, præter eum, qui potest circa omnia bona simul versari, sine vlla inordinatione & defectu.

Confirmatur quartò, sicut enim Deus non potest efficere, vt Michaël non sit possibilis, ita non potest efficere, vt Michaëlis bonitas non sit possibilis: neque potest efficere, vt bonitas Michaëlis non habeat necessariam connexionem cum Michaële, ita vt si existeret Michaël, existeret eius bonitas. Deus ergo non potest efficere, vt Michaëlis bonitas possibilis non placeat sibi tanquam possibilis.

Probatum secundò, quia Deus suam bonitatem non amaret comprehensiuè, hoc est. amore adæquante omni ex parte, amabilitatem Dei, nisi amaret omnes creaturas posibles. Sed Dei amor necessariò comprehendit bonitatem diuinam (sicut probatum est disp. 4. sect. 4.) ergo necessariò amat etiam creaturas posibles. Maior probatur, quia Deus suam veritatem non cognosceret comprehensiuè, nisi creaturas omnes posibles intelligeret. Eadem autem ratio viger in amore complacentiæ; quoniam hic necessariò coniunctus est cum amore diuinæ bonitatis; tum, quoniam ex suppositione, quod amas artificis artem, necessarium est placere tibi artificium, quod ille potest fabricare: tum etiam, quia si tibi summo opere, comprehensiuèque placeret aliqua pulchritudo; placeret etiam eo ipso pulchritudo similis illi, quatenus est illi similis: vt matribus placere solent homines quicunque suis filiis similes esse videntur.

Probatum tertiò, quia si creaturarum omnium possibilium complacentia simplex diuinæ voluntati necessariò conueniat; manifestior euadit apta proportio, quam seruat vtraque processio diuina. Nam sicut Filius procedit per cognitionem omnium creaturarum possibilium: ita Spiritus sanctus procedit per amorem omnium creaturarum possibilium, quemadmodum probatum est in tomo de Trinit. disp. 63. præsertim sect. 5.

Probatum quartò, nam complacentia rerum producendarum diuinæ voluntati causa fuit, & ratio decernendi producere Mundum: ergo antequam Deus libera, & efficaci volitione decerneret creare Mundum, placebat illi Mundus & eius partes vt posibles simplici complacentia. Antecedens tradit Augustinus lib. 11. de Ciuitate cap. 21. init. dicens: *Quid est enim aliud intelligendum in eo per quod omnia dicit, Vidit Deus quia bonum est; nisi operis approbatio secundum*

nabiliter amari possunt, est perfectio voluntatis.

15. Secunda confirmatio.

Efficax & absolutus amor circa omnia ingenia & maiora bona impediunt: simplex verò complacentia non

16. Intellectus imperfectio, non omne scibile scire: voluntas autem, non omne bonum diligere.

17. Suam Deum bonitatem comprehendit non amaret, si illi deficeret possibilium creaturarum amor.

18. Illi placet artificium, cui placet artificis ars.

19. Ad diuinarum personarum processionem apta proportio.

20. Complacentia erga posibles creaturas Deum impellit, vt decerneret producere mundum. Augustinus.

artem falli, quæ sapientia Dei est? Deus autem usque adeo non cum factum est tunc discit bonum, ut nihil eorum fieri: si ei fuisset incognitum. Dum ergo videt quia bonum est, quod nisi vidisset, antequam fieret non vtrique fieret: docet bonum esse, non discit. Igitur operis approbatio, seu complacentia præcessit absolutam voluntatem faciendi, quæ, nisi præcederet, non fecisset Mundum. Vnde continuò subiungit: Et Plato quidem plus ausus est dicere, et latum esse, scilicet, Deum gaudio, Mundi universitate perficere. Vbi & ipse non usque adeo despiebar, ut putares Deum sui operis novitate factum bonorem: sed sic ostendere volui, artificis suo placuisse iam factum, quod placuerat in arte faciendum. Fuit igitur in arte complacentia operis antequam esset iam factum in præsentia æternitatis per absolutam voluntatem faciendi.

21.

Quintò fauet eidem conclusioni secundæ difficultas intelligendi, quomodo complacentia rei possibilis, & nunquam futuræ, potuerit non esse in Deo: siquidem eidem rei nullum prorsus discrimen conveniret, in ordine ad quod, diuersissime se habuisset diuina voluntas, si rei eiusdem complacentia caruisset, cum posset illam habere, præsertim si decreuisset eam producere. De quo videri possunt Vasquez 1. p. disput. 79. cap. 2. & Suar. 1. p. lib. 3. de attribut. cap. 6. num. 10. Verumtamen hæc ratio per se sola non sufficeret, ut constabit ex dicendis infra disp.

22.
Obiectio proponitur.

Contra secundam conclusionem obicitur. Res futuræ, quæ per efficacem volitionem amantur à Deo, non amantur complacentia simplici: sed quælibet res possibilis potuit per efficacem volitionem amari: ergo quælibet res possibilis potuit à Deo non amari complacentia simplici: proindeque rerum possibilium complacentia simplex non necessàriò conueniet diuinæ voluntati.

23.
Solutur.

Respond. negando Maiorem. Simplex enim complacentia, licet, quod ex se est præcisè, non afferat efficacitatem volitionis; eam tamen non excludit. Quia propter circa res futuras, non sedens, quàm circa nunquam futuras, necessàriò versatur diuina complacentia simplex, cui quasi superadditur efficacitas volitionis circa futuras res tantummodo, non circa cætera possibilia.

SECTIO III.

Soluntur argumenta posita in sectione prima.

1.
Auctores exponuntur.

Doctores ibi citati, præcipuèque S. Thomas ita possunt explicari, ut nomine volitionis & amoris intellexerint tantummodo volitionem efficacem & amorem; nihil autem meminerint disputare de simplici complacentia, quoniam ad amoris plenitudinem non peruenit, sed multum ei deficit, quin etiam habet admixtum genus quoddam odij, quod explicabimus ad 7. argumentum & eius confirmationem.

2.
Psalmi verificulose declarantur.

Ad primum autem argumentum respond. Illius vericuli genuinus sensus, hic est. Quæcumque Deus fecere voluit, fecit. Suppleri namque solet ac debet infinitius in communi modo loquendi: veluti cum dicimus. Petrus dedit mihi quæ voluit: subintelligitur; quæ dare voluit; nam, quæ voluit non dare, sed retinere, magis amauit & voluit; sed tamen mihi non dedit. Adde quod verbum *velle*, quamdiu non limitatur, volitionem efficacem significat, quoniam hæc sola

plena est, & absoluta volitio. Per hanc igitur volitionem, quæcumque Deus non fecit, ea non voluit.

Intelligi de amore efficaci, et non inordinato potest.

3.

Ad 2. negatur Consequentia. Quin potius nostra, veræque sententia sequitur ex illo Antecedenti: quia si rei, prout existenti conuenit bonitas actualiter; consequens est, ut res, quæ potest existere, possit habere bonitatem: ac subinde necessàriò conueniat ei bonitas, secundum connexionem prædicatorum; sicut risibilitas necessàriò conuenit homini. Placebit igitur Deo bonitas, quæ potest actualiter conuenire rei possibili, & quæ necessàriò conuenit, quantum ad prædicatorem connexionem; sicut præcedenti sect. conc. 1. probatum est.

4.

Ad 1. confir. respond. Res, in nulla temporis differentia producenda, potest à nobis amari tanquam finis complacentiæ simplicis, non verò tanquam finis volitionis efficaciæ, ad quem destinentur media. Cæterum creatura possibilis non amatur à Deo, sicut finis suæ complacentiæ; sed amatur, quasi medium, quod deferuere possit ad ostendenda Dei attributa, subordinatòsque fines alios, quos Deus obtinere voluisset, placet enim Deo sibi suppetere infinita media possibilia, nec vlla mediocrum inopia premi.

Creatura possibilis Deo placet tantum quæ medium uoluerunt, ut diuina bonitas comprehensiuè ametur.

Non solum vult fieri sed etiam vult fieri bonum & malum, ut diuina bonitas comprehensiuè ametur.

Prætereaque possibilis creatura Deo placet, quasi medium deferuiens ut Deus comprehensiuè complectatur in sua infinita bonitate, ad eum modum, quo creaturæ possibilis cognitio deferuit ad comprehensiuam scientiam essentia diuinæ.

Ad 2. confir. respond. Non modò verum & falsum, sed etiam bonum & malum sunt in rebus obiectis: & sunt etiam in potentia intellectuæ & volitiuæ; cæterum cum discrimine. Nam verum & falsum est in intellectu formaliter & radicaliter; ab intellectu autem deriuatur ad obiecta. Contra verò bonum & malum formaliter & radicaliter est in obiecto voluto, & inde participatur à volitione. Cuius ratio est, quoniam perfectio intellectus cognoscens, in eo posita est, ut se conformet rebus cognitis, quomodocumque sint illæ, & non debet quærere res sibi conformes, neque curare, ut res accommodentur intellectui. At verò volitionis perfectio in eo posita est, quod diligendas eligat res sibi conformes & consentaneas; eisque si potuerit, conferat bonitatem, quam amat, conformando eas suo desiderio: ut fusiùs explicauimus tomo præcedenti circa quæstionem 16. de Veritate disp. 85. sect. 2.

Diff. 15. sect. 2.

6.

Illatio id pleròque Deo non ligatur, cui non vult conferre existentiam.

Ex hoc principio rectè deducitur, nihil amari pleno & absoluto amore Dei, nisi cui Deus vult conferre esse actuale, & insuper nihil amari complacentia simplici, nisi voluntati diuinæ placeat, quod talis creatura possit habere bonitatem in se ipsa, & quod ea bonitas habeat necessariam connexionem cum illa, ita, ut si actualiter in se ipsa creatura talis existeret, necessàriò talis bonitas existeret in illa. Propterea bonitas, quam creatura potuisset habere in se ipsa, præsupponitur ex parte obiecti, ut Dei bona complacentia feratur in illa: qua ratione non posset in peccatum ferri, sed tantum in eius materiale actionem, eum præmissione declaranda infra disp. 50. sect. 2. & 3.

Ad 3. cum confirm. consequentia negatur. Sicut enim diuina veritas est prorsus independens à creaturis; nihilominus tamen sine creaturis non potest per diuinam scientiam comprehendere:

g. d. n. q. a
bonitas sui
proprie in de
pensis à crea
tura compre
hensio ad
huc amari
non potest s. n.
ne illam
amare.

8.

Confirmatur
secundo.

9.
A summo
bono non à
creatura, tra
hantur
Beati.

10.

Quoties in
intellectu indi
cat rem ali
quam perfe
ctam esse consi
tuam, toties
in illa potest
complacere.

11.

Volitio circa
res possibiles,
quæ nunquam
producenda
sunt, aliquo
pacto dici po
test conditio
nata.
Præter autem
appellatur
simplex
complacencia.

Soluitur con
firmatio.

12.

hendi: sic etiam diuina bonitas non potest per
anorem comprehendere, nisi diligendo creatu
ras, quamuis ad illis nullatenus pendeat.

Ad quartum negatur consequentia. Discrimi
natis rationes sunt omnes, quibus præcedenti
sect. 1. conc. 2. probatum est, creaturarum pos
sibilitatem complacentiam diuinæ voluntati ne
cessario conuenire. Quæ rationes non qua
drant in voluntatem creatam; quippe cui non
conueniunt simul ac necessario quæcumque
perfectiones possibiles, nec necessario conue
nit comprehensius amor suæ bonitatis: & li
cet conueniret, non omnes creaturæ, sed ali
quæ tantum pertinerent ad sui comprehensio
nem. Confirmatur, quia sicut nullus intel
lectus creatus necessario cognoscit alias creatu
ras, sed tantum se ipsum & Deum; nihilomi
nus Deus necessario cognoscit omnes creaturas
possibiles: similis etiam disparitas diuinæ voli
tionem efficit & superiorem, & vniuersaliorem
qualibet voluntate creatam.

Ad confirmat. quarti argumenti negatur An
tecedens, quoniam Beati necessariò rapiuntur,
non à creaturis, sed à summo bono ad compla
centiam artificiosissimarum, ac perfectissimarum
rerum, quas agnoscunt præ se posse ab omni
potentia, fabricarique per scientiam infinitam
ad imitationem idearum, secundum ea, quæ di
ximus sect. præcedenti, conclusione secunda,
probatione 2.

Ad 5. Resp. Antecedens inuoluit contradi
ctionem, quoties enim intellectus iudicat rei
naturam & quidditatem esse perfectè constitu
tam suis essentialibus prædicatis; hoc ipsum po
terit placere voluntati nam quæcumque perfe
ctio cognita potest placere voluntati. Neque
obstat complacentia aliqua præcisiò intelle
ctus, sepe enim nos complacemus in bonitate,
quæ per intellectum præcinditur à malitia, sed
realiter non potest ab illa separari. Denique hic
affectus simplex, eò dirigitur, vt res illa, si ex
isteret in rerum natura, esset actu bona quies
cendo in tali bonitate, quæ tunc illi compe
teret.

Ad sextum respond. Circa res illas possibi
les ad quarum existentiam procurandam nulla
media Deus adhibet, aliquo modo conditiona
ta est volitio; quatenus Deo placet, vt si talis
res existeret, esset perfecta; placetque vt ex
isteret, si opus esset ad finem aliquem à Deo in
tentum. Proprius tamen appellatur simplex
complacentia quæ tendit in actualem rei ex
istentiam, vt in ea quiescat per delectationem &
gaudium. Cæterum hæc complacentia non ten
dit ad existentiam, quæ aliquando actualiter e
rit, sed ad existentiam, quæ foret actualiter, si
Deus voluisset illam producere, & quæ neces
sariò foret perfecta, si produceretur.

Ad confirmationem respond. negando Ante
cedens. Nam in morosa delectatione circa rem
turpem delectat hominem non sola cogitatio il
lius rei (alioquin non foret peccatum talis dele
ctatio, vt constat ex generali doctrina tradita
1. 2. q. 74. in disp. postrema.) Quare delectat ho
minem res ipsa cogitata, etiam si retineat firmum
propositum non exequendi rem illam, quamuis
possit. Fateor tamen, prædictâ delectatione ten
dere ad existentiam, quam res talis habere posset,
sicut etiam de cōplacentia diuina sæpe dictum est.

Ad septimum. Resp. Non est summum odium
Rerum de Voluntate Dei.

velle vt res aliqua nō existat: maius enim odium
erit velle vt non sit possibilis; quo modo dæmo
nes aliique damnati per simplicem displicentiam
oprant, vt multa bona forent impossibilia Deo.
Quare aliquis amor est huic odio repugnans,
videlicet, velle vt res sint possibiles, & vt neces
sariò conueniat eis bonitas, ita vt, si produceren
tur, essent bonæ. Maius insuper odium est talis
displicentia, ratione cuius impossibilis est volun
tas efficax, aut complacentia simplex alicuius
obiecti: quale est odium Dei erga peccatum, in
fra disp. 26.

Ad confirmat. Consequentia negatur. Argu
mentum enim ab auctoritate negatiue, nihil val
let. Addo tamen, dici posse Deum odisse ea quæ
non fecit, quatenus voluit illis negare bonita
tem, quam conferre potuisset, idque magis pro
pria locutione, quam Eus dicitur odio habitus
antequam quidquam boni vel mali egisset Rom.
9. ea solum ratione, quoniam illi negata fuit
prædestinatio, sicut ostendimus de Prædestina
tione tractantes.

Ad octauum, negatur Antecedens. Quin po
tius Deo placet illud bonum finitum & partici
patum, quod Deus potest creare: sed Dei bonitas
non est finita, neque participata, neque illam
Deus creare potest. Igitur aliquod bonum reali
ter diuersum à Deo placet illi: realiter, inquam,
diuersum eo modo, quo res possibilis nunquam
existens distingui realiter potest à re, quæ semper
existit.

SECTIO IV.

Non solum in communis, sed etiam in parti
culari quælibet creaturas etiam
vilissimas Deus amat.

I tantum doctores negant, creaturas in parti
culari diligi, qui negant, creaturas, præsertim
vilissimas, in particulari diuina sapientia co
gnosci: contra quos satis disputatum est tomo
præcedenti de Scientia Dei disput. 9. præsertim
sect. 4. 5. & 6.

Quamuis enim Plato putauerit rerum cor
ruptibilem creationem, & gubernationem An
gelis fuisse commissam à Deo, ne prodirent in
corruptibiles, & æquarentur Diis, si produc
rentur ab ipso Deo; nihilominus hoc ipso sup
ponit, Deum voluisse, vt creaturæ produceren
tur ab Angelis, & propter earum amorem hoc
Angelis imperasse. Quem errorem refert & im
pugnat Cyrillus Alexand. lib. 2. contra Iulian.
parum à medio, & lib. 3. post med. §. non ex his
solis. & sequent.

Aristoteles autem scientiam omnium, etiam
singularium Deo concedit, vt probauimus tomo
præcedenti de Scientia disp. 9. sect. 1. Verumta
men inde non sequitur habere volitionem &
amorem omnium rerum in particulari: quin po
tius oppositum inferri probabiliter posset, si præ
dictus philosophus corruptibilem & sublu
narium prouidentiam abstulisset, eas temerari
permittens. Quem errorem plurimi Pa
tres adscribunt Aristoteli; prout retulimus to
mo præcedenti de Scientia disputatione 22.
sect. 2. remittentes in proprium locum exa
minare quid Aristoteles de prouidentia sen
serit.

Nunciatum est affirmare, nec apud Aristote
lem,

Velle rem nō
existere non
est summum
malum: velles
maius erit,
velle rem esse
impossibilem.

13.
Argumentum
ab auctori
tate negati
ua peritum,
inefficax est.

1.

Platonis er
ror.

A S. Cyrillo
Alexand.
refutatur.

2.

Error Philo
sophi à pluri
mū Patribus
adscriptum.

lem, nec apud alium aliquem philosophum inueniri, vnde conflet, negasse Deo creaturam amorem, saltem, quantum ad simplicem complacentiam in earum bonitate & pulchritudine.

Sit igitur prima conclusio. Quod attinet ad res existentes in aliqua differentia temporis, certum est, omnes etiam minutissimas & vilissimas à Deo diligi, non solum secundum rationem communem, sed etiam secundum differentias particulares, siue specificas, siue numericas: oppositum verò non posset sine errore affirmari.

Probat primò Sap. 11. Diligit, inquit, omnia que sunt. & cap. 14. Tu autem, Pater, providentia ab initio cuncta gubernas. Prouerb. 18. Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Ecclesiastiel 1. parum à princip. Ipse creauit illam (scilicet sapientiam) in Spiritu sancto, & vidit, & diuisauerat, & mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua. & super omnem carnem secundum datum suum. In Spiritu sancto creare dicitur Deus, quoniam per amorem creat: Spiritus enim sanctus est terminus per amorem productus, siue amor inesse productus. Rursus effusio liberalissima tanti boni, quantum est sapientia, non erat possibilis sine magno amore rerum, quibus datur. Præterea, complacentia Creatoris in omnibus rebus, nulla excepta, quantumque minima & vilissima, significatur Genes. 1. Vidit Deus cuncta, que fecerat, & erant valde bona. Iuxta ponderationem Augustini lib. 11. de Ciuitate cap. 2. 1. quam reulimus sect. 2. versus finem.

Potissimum verò testimonium præsentis veritatis est illud Matth. 6. & 10. & Lucæ 12. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Et post pauca: Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent: Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperit ut sicut vnum ex istis. Si autem semen agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestri: quanto magis vos modice fidei? & Matth. 10. Nonne duo passeret assa vaneunt; & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? & Lucæ 12. Considerate coruos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos. & post pauca: Considerate lilia quomodo crescunt. &c. Tam liberalis ergo bonorum distributio minimis & vilissimis rebus, secundum vniuersiusque naturam, impertita, necessè ad supponit amorem & volitionem earundem rerum.

Secundò probatur ex Patribus. Inter quos Hieronymus videtur oppositum sensisse Abacuch cap. 1. ad illud: Mundi sunt oculi tui. Nihilominus iam exprofecto declaratus est ille locus præcedenti tomo de Scientia Dei disp. 9. sect. 2. probatumque fuit plurimis testimoniis eiusdem Hieronymi, rectè catholicæque sensisse de vniuersalitate diuinæ scientiæ atque providentiæ circa res quasunque minimas, & vilissimas; præsertim verò in commentariis ad Matth. cap. 1. ad illud: Nonne duo passeret, &c. & Ephes. 1. Gratiæ agentes semper pro omnibus. & ad illud Zachar. 4. Septem isti oculi Domini sunt, &c. Sed magis apertè ad illud Hierem. 32. post med. Nunquid mihi difficile.

Dei providentia dispensari cuncta, licet su-

perflua, contrariæque videantur, admonet Petrus apud Clemēt. 1. Recognit. propius ad med. quàm ad princ. Et libro tertio. Recognitionum pag. 3. fusè sequitur aliquas diuinæ providentiæ partes, vt iustorum præmia, & iniquorum supplicia; rationesque permittendi magorum prodigia. Idemque lib. 8. Recognit. pag. 4. de providentia dicit: Generalis autem, & specialis partium simul, hoc modo est, quasi ab initio omnia fecerit Deus: & usque ad finem per singulos quosque providentiam gerat, & unicuique reddat pro actibus suis. Torquæ lib. 8. Nicetas & Aquila, præsentant, & approbant Petro tanquam magistro, probant, Dei providentiam etiam circa pulces, mures, & lacertas, vt videre est inter med. & finem libri, & paulò post rationem reddunt ob quam affligantur iusti cum impiis. Dionysius de diuin. nom. toto fere cap. 4. docet, amorem erga creaturas impulsisse Deum, vt unicuique pro suo capitu suæ bonitatis participationem communicaret. Cui consequentia sunt, quæ scribit in eodem libro cap. 7. paulò post med. & alibi non raro.

Providentiam non tantum hominum, sed etiam passerum, docet Iustinus q. 146. ad Orthodoxos paulò post med. Similiterque providentiæ generalitatem etiam ad res minimas docent Irenæus lib. 2. cap. 45. post med. Clemens Alexandrinus lib. 7. Stromat. pag. 3. sub initium docet, Ne minimum quidem relinquere cuius curam non gerat eius administratio. Et paulò inferius: Ad Vniuersi salutem ab eo, qui est vniuersorum Dominus, omnia sunt ordinata, & vniuersè, & sigillatim. De hac providentia scribit etiam lib. 5. pagina 12. Idem autem lib. 1. Pedagogi cap. 8. sub initium ex profecto probat, Deum diligere quæcunque sunt. Nazianz. probat eandem providentiæ generalitatem oratione 1. colum. 2. Fusius autem orat. 3. num. 13. & sequentibus, & orat. 15. in plagum grandinis num. 14. & orat. 16. de pauperum amore numero 44. & orat. 34. quæst. 2. de Theol.

Basiliius homil. 8. in diuites avaros tempore famis ante med. Vide etiam orat. de precatone colum. 2. Chrysost. sex libris, seu orationibus de providentia. & homil. 4. ad populum Antiochenum ante med. Gregor. Nyssenus lib. de infantibus, qui præmature abripiuntur propius ad princip. quàm ad med. & orat. Catechetica cap. 8. inter med. & finem. Athanasius orat. contra Gent. longè post med. & orat. 3. contra Arianos propius ad med. quàm ad princip. vbi refert verba Euangeliorum de cura rerum minimarum & orat. contra gent. multo propius ad fin. quàm ad med. & lib. de Incarnat. Verbi & Aduentu col. 1. & 3. & in Synopsi lib. 1. f. Ecclesiastes: Cyrillus Alexand. aduersus Platonem libro 2. in Iulian. parum à med. & lib. 2. post medium: Damascenus Dialogo contra Manichæos, & lib. 1. fidei cap. 12. à medio, & libro 2. cap. 29. Nyssenus lib. 8. Philosoph. vel potius Nemesius lib. de animæ facultatibus cap. 42. 43. & 44. Athenagoras lib. de resurrect. præsertim à medio: S. Maximus Serm. 48. de providentia: Dorotheus doctrina 17. de institutione fratrum ad finem: Theodoret. sermonibus decem de Provident. & lib. 6. de Curandis Græcorum, &c. Cyrill. Hierosolym. Catechesi 8. circa med. & catechesi 18. non longè à principio Euseb. de præparat. Euang. lib. 6. cap. 5. & lib. 12. cap. 28. & Ambrosius

3.
Etiam vilissimas creaturas in aliqua differentia existentes Deus diligit, sà secundum rationis commensurandam, quam secundum specialem.

4.
Sap. 11. & 14.
Prouerb. 18.
Ecclesiastiel 1.

Genes. 1.

5.
Lucæ 12.

Matth. 10.

Lucæ 12.

6.
Abacuch.

Clemens

8.

Clemens.

9.

brofius

breuius lib. 1. officior. ca. 13. & 14. copiose & efficaciter. Augustinus lib. 5. de ciuit. multis capitibus præsertim c. 11. & lib. 10. de ciuit. ca. 14. ante med. & lib. 3. de Trinit. c. 4. & tractat. 104. in Ioan. circa med. ad illud Ioan. 17. *Pater venit hora clarifica Filium tuum.* & li. 1. & 2. de Ordine & toto libro 3. de libero arbitrio. Cyprian. ad Demetrianum præsertim pag. 2. Hilarius in Mat. can. 5. & can. 10. supponit potius, quam exponit prouidentiam omnium, quam magis aperte docet Prosper. lib. sent. ex August. sent. 281. & 277. S. Paulinus epist. 36. de Prouidentia. Saluianus octo libris de Prouidentia. Gaudētiū Brixien. Ambrosij contemporaneus, tota ferè præfatione ad suos libros. Latissimè autem Æneas Gazæus in Theophrasto propius ad med. quàm ad princ. & Lactantius de diuinis institut. li. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 8. & sequentibus & lib. 7. de premio & ira Dei cap. 9. & sequentibus, & lib. de opificio hominis. Boetius lib. 5. de consolatione. S. Th. lib. 3. contra gen. ad cap. 71. vique ad 75. Qui omnes, aliique Patres circa res omnes bonas non prouidentiam tantummodo permittentem, qualis exerceatur circa peccata, sed consulentem illis & necessaria procurantē probare contendunt. Hæc autem prouidentia manifestè continet amorem & volitionem conferendi bona: Quin etiam Socrates apud Platonem in Phædone siue de anima inter med. & finem docet, intelligentiam gubernare omnia & singula. Cuius verba referemus disp. 9. sect. 9. versus fin. Clarius autem prouidentiam de minimis docet in lib. 10. de legibus, prout referemus disp. 10. sec. 2.

10.
Ratio 1.

Alicui velle bonum amare est.

Creatoris velle non minus late patet, quam creati entis velle: salissima ratio.

11.
Limitatio videntem notat.

12.
Ratio 2.

Ed operatio ad obiecta extenditur remotiora quàm velle.

obiecta. Rursus nobiliora obiecta propinquiora sunt perfectioni diuinæ: vilissima tamen obiecta sunt ab eadem perfectione remotissima. Ego quantumcumque vilissima fuerint, & minutissima entia, diuina voluntas suam virtutem & operationem, hoc est volitionem & amorem extendit ad ea complectenda.

Tertia ratio, quia vilitas obiectorum, quæ diliguntur non redundat in volutatem amantem, dummodo non tanquam obiectum primarium & formale, sed tanquam obiectum materiale diligat, & tanquam medium ordinem ad præstantissimum finem iuxta dictam rectæ rationis. Antecedens probatur, quoniam talis amor est communis obiectorum omnium naturis & dignitatibus, estque superior & abstractior à rebus infimis, vt propterea nequaquam possit sordes ab illis contrahere. Sapientia namque complectitur non tantum intellectum, sed etiam volitionem, de qua tamen Sap. 7. *Attingit autem ubique propter suam munditiam, id est, immaterialitatem, abstractionem, ac simplicitatem. Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quadam est clarioris Omnipotentis Dei sinceræ: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.*

Illustrat hanc rationem, & exemplo confirmat Nemefius episcopus Emislenus lib. de natura hominis cap. 44. §. 4. post med. ita contrarium errorem confutans: *Aut ob superbiam Deum imperium, & gubernationem rerum singularum despiciat, quod dictu absurdissimum est; aut (vt ipsi loquuntur) quod iniquitatem deuitet. Quod si cum radij solares vim habeant attrahendi humorem omnem, negant inquinari solem, eiusque radios, cum eorum lucem inferunt, sed integros, & ab omni sordis puras materies dicunt; quomodo Deum rebus humanis profanari existimant?*

Præterea confirmatur, quoniam à diuina munditie sacræ literæ non alias sordes abhorreere docent, nisi peccati malitiam, veluti Habacuc cap. 1. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Cui consequens est odium aduersus peccatum, quod frequenter occurrit in sacris literis, cum tamen odium propriè dictum nullibi referatur ad res alias. Sufficiat illud Sap. 14. *Similiter autem odio sunt Deo, impij & impietas eius.*

Quarta ratio, quia res qualibet, quantumcumque minima, sordidissima, vilissimaque videatur, sufficientem nobilitatem atque dignitatem habet comparatione diuinæ volitionis & amoris. Etenim quantum habet entitatis, existentie, potentiarum, & operationum, tantum participat diuinæ perfectionis, & cum ea cognationem acquirit. Quapropter Deus eo ipso quod suam perfectionem diligit non potest designari suæ perfectionis participationes & communicationes, quantumcumque minimas, diligere.

Confirmatur primò, quia res nobilissimæ multo magis à diuina perfectione distant, quam vilissimæ distant à nobilissimis (est enim hæc distantia finita, cum tamen illa sit infinita) Quapropter, si distantia vilissimarum rerum à nobilissimis prohiberet amorem illarum, à fortiori prohiberet amorem nobilissimarum rerum infinita distantia, qua recedunt à Deo, præsertim quoniam omnes gentes tanquam non sint, sic sunt coram eo, & tanquam nihilum & inane reputatae sunt ei. Isai. 40. Consequenter igitur à Deo pro nihilo reputatur ea distantia creaturarum, quæ

na fortior existit. Diuina perfectione remotissima sunt, quæ perfectione remotiora vero, quæ imperfectione.

13.

Ratio 3. Vilitas obiecti non formalis, sed materialis minimè redundat in voluntatem amantem.

Sap. 7.

14.

Non sua.

Exemplo vè illustrat Nemefius.

15.

Solus peccatis sordes diuinæ exhorret munditia. Habacuc.

Sap. 14.

16.

Ratio 4. Quantumvis minutissima videtur, & abiecta creatura.

17.

Res quamvis nobilissima plus à diuina perfectione quam vilissima creatura à perfectione distant.

Isai. 40.

comparatione nostræ pusillitatis videtur esse magna rerum vilissimarum à nobilissimis.

18. *Sapere, in minimis, Aristem sapientia magis elucet. Aristoteles.*
 Confirmatur secundo, quoniam artificis sapientia, bonitas, & potentia multoties magis ostenditur in rebus minimis atque vilissimis, propterea que sunt ad eum finem magis amabiles, quam alie res perfectiores. Quapropter Aristoteles lib. 1. de partibus animal. cap. 5. ad med. vulorum, inquit, animalium disputationem perpen-
 sionemque pueris fastidio spreuisse, dignum nequaquam est. cum nulla sit res nature in qua non mirandum aliquid inditum habeatur. Et post pauca: Cum in omnibus natura nomen, & honestum pulchrumque sit ingenium. Hoc igitur dignum est ut suo artifice placet atque quam honorificentissimum auctori. Extat apud Plinium lib. 11. caput 2. de subtilitate nature in exiguis bestiolis. Sapienter igitur August. lib. 11. de ciuit. cap. 22. à med. *Deus ita artifex est magnus in magnis, ut minor non sit in paruis: quia parua non sua granditate, nam pene nulla est, sed artificis sapientia metienda sunt.*

Præclarum Aug. dictum.

19. *Minutissimis pluræ comparantur dignæ ut contemplentur.*

Confirmatur tertio, nam Dei amatores, & contemplatiui ut mirantur stupefacti, prouocanturque ad profundiorum diuinorum attributorum contemplationem, quando conuertunt oculos ad formicas, culices, apes, bombices, araneolas, pulices, similesque vermiculos: aduertuntque, se non posse capere, quomodo tam exiguum caput tot officinas capiat, quot requiruntur ad videndum, audiendum ceterasque sensationes non modo sensuum exteriorum, sed etiam interiorum: nec quomodo tam cito prodeant hæc animalia perfectissimè instructa de conuenientibus cibis, & potibus, de materia suis operibus apta, de modo & arte construendi & fabricandi, de suorum armorum usu per summam dexteritatem, de viribus inimicorum, quos aggredi possunt, aut quibus resistere, quos autem fugere & quomodo in tuta loca se debeant recipere. Sunt id generis innumera non modo circa singularem conseruationem, commoditatem, ornam & lætitiā, sed etiam circa specierum propagationem, quæ tanto certius & euidentius enarrant Dei gloriam, quanto contemptibilioribus corpusculis insunt.

20. *Ratio 5.*
 Quinta ratio. Bonum ordinis vniuersi nobilior est singulis partibus quantumcunque nobilissimis: cum singule partes ordinentur ad bonum vniuersi, tanquam ad finem. Sic enim Aristoteles lib. 12. meteor. text. 5. 1. fine ait: *Non bene esse habet in hoc aut in hoc verum in toto quoddam, quod optimum est, aliud ab eo existens.* & post pauca text. 5. 2. init. *Perseuerandum inquit, est hoc, quoniam modo natura vniuersi habet ipsum bonum, & ipsum optimum, verum separatum quiddam, & ipsum, an per se, an ipso ordine.* An utroque modo, quemadmodum exercituum. Et enim bene esse eius, in ordine, & dux ipse est, ac magis ipse, non enim ipse propter ordinem, verum ordo propter ipsum est. Cuncta autem coordinata quodammodo sunt, &c. Quod licet per dubitationis modum proposuerit Aristoteles; tacite probat atque significat, quemadmodum singuli milites ordinantur ad bonum totius exercitus; sic etiam singulas partes ad bonum totius vniuersi, tanquam ad finem, destinari. Consequens igitur est, ut si Deus non amaret bonum totius vniuersi; prætermitteret amare, quod in creaturis est maximum & diuinissimum bonum. Hoc autem amare non posset, nisi partes singulas vniuersi, quantumcunque vilissimas, amaret,

Minutissimas, ad ipsum tanquam ad finem ordinantur.

quia sine illis vniuersum non constaret integrum atque perfectum; præsertim cum in distantiis & habitudinibus nobiliorum & viliorum entium consistat ordo vniuersi, quemadmodum ex acutis & grauibz euadit suauior consonantia musicorum.

Confirmatur ex Augustino lib. 11. de ciuitat. cap. 22. sub init. Vbi Manichæorum errorem ita confutat: *Nec attendunt quam vel in suis locis, naturisque vigeant, pulchroque ordine disponantur: quantumque vniuersitatis rerum pro suis portionibus decoris, tanquam in communem rem publicam conferant, vel nobis ipsis, si eis congruenter atque scienter utamur, commoditatis attribuant: ita ut venena ipsa que per inuenientiam perniciofa sunt, conuenienter adhibita in salubria medicamenta vertantur.* Admonet autem in natura nihil esse malum, quoniam à terrenis usque ad celestia, & à visibilibus usque ad inuisibilia sunt alia bona meliora, & hoc inæqualia ut essent omnia.

Secunda conclusio. Res nunquam futuræ placent diuinæ voluntati, non solum quoad rationes genericas, sed etiam quoad rationes specificas & numericas, quamuis res fuerint minutissimæ atque vilissimæ. Hæc conclusio colligitur efficaciter ex superiori, supposita doctrina tradita in sect. 2. Quia si semel admittimus omnem bonitatem possibilem necessariò placere diuinæ voluntati, consequens est ut etiam minima vilissimæque bonitas sue vniuersalis, siue particularis & numerica placeat. Cuius prima ratio est quia retinet naturam & vim bonitatis. Secunda verò, quoniam participat suo modo bonitatem Dei, & consequenter eius complacentia requiritur ad comprehensuum amorem Dei, sicut eius cognitio requiritur ad comprehensum cognitionem Dei.

Vnde sequitur instauratio cæterarum omnium rationum, quibus probata fuit prima conclusio, ut præsentem etiam probent: Sit igitur tertia ratio, quoniam operatiua virtus quanto fortior, & perfectior est, tanto longius extendit operationem suam ad obiecta remotiora. Sed aliquæ res à diuina perfectione remotissimæ sunt propter intrinsecam vilitatem, & multo magis, quoniam actualiter nunquam existunt, ideoque nunquam sunt actualiter bonæ & perfectæ. In hæc igitur remotissimæ obiecta diuinæ virtutis & operationis volitiuæ perfectio summæque præstantia debet extendi.

Quarta, nam vilitas obiectorum non existentium non redundat in Dei complacentiam propter eius abstractionem, simplicitatem, ac sinceritatem: imo comparisonem Dei, quælibet res est vilis, & nihilominus nulla res est indigna Dei amore, licet vilis sit, & nunquam futura: quoniam placere potest, ac debet, intrinseca bonitas, imitatio, & participatio diuinæ bonitatis, quam res habere potest, si Deus vellet illam producere.

Quinta, quia Deo placere potest, ac debet, per easdem res nunquam futuras, licet vilissimas, potuisse certius & euidentius suam gloriam & attributa manifestari, potuisseque res easdem esse partes alterius vniuersi, vel huius conferentes ad eius ordinem & perfectionem.

21. *Augustinus.*

22. *Prima probatio.*

Secunda probatio. Possibilia, quæ nunquam erunt, suo modo participant diuinam bonitatem.

23. *Tertia probatio.*

24. *Quarta probatio.*

Si Deum attendamus, cuncta vilia sunt, non tamè indigna, ut à Deo amantur.

25. *Probatio quinta.*

*Virum Deum necessario sit omnivolens, sicut est
omnipotens, & omnisciens.*

plura voli-
bila, quae
Deus non
videt.

Deus omni-
-lens est,
etiam si pec-
-ca non ve-
-lit.

3.
Difficultas
ARGUMENT.

ALLI OCEANOGRAPHI-
IMP.

Voluntas pec-
candi, non est
perfecta vo-
luntas sicut
neque potes-
tia ad pec-
candum per-
fecta potestas.

5.
Proprietate
fidei
et
moralitatis.

6.
Fertum at-
mentum.
Fringunt
tres illius.
Requis Dore
luna velle
emplacina

7.
Quartum
argumentum.
Inter modum
meditationis
lectura posita
est & volun-
tas deservit
mercedem.

8.
Que Sais-je
des opposés

9.
Dice primo.

10.
Dico 2. &
probo, primo.

Qua Deus
vult, non ne-
cessario vult
amorem effi-
citur. Nam ta-
men neces-
sario scilicet.

11.
Fretosecum-
de.

Fraba gerid

creaturas in seipsis. Hæc autem perfectio creaturarum non est necessaria, sicut perfectio Dei.

12. *Secd opponens: rem, ex impositione quod sit, necessarium debere amari. Respondetur longum esse discrimen inter voluntatem, & scientiam.*
Quod si obiciat. Sicut, supposito quod res sit futura, necessarii videretur à Deo, ut futura; sic etiam, supposito, quod res sit futura, necessarii sequitur illam amari absoluta volitione Dei. Ergo eadem est ratio necessitatis in præscientia, & volitione absoluta. Respond. adhuc esse manifestum discrimen: nam rei futuritio præsupponitur iam determinata ex parte obiecti independentem à scientia visionis, qua suppositione facta, est simpliciter necessarium videri à Deo: ceterum, eadem futuritio non præsupponitur ad efficacem & absolutam volitionem Dei; sed potius Deus liberè determinat, ut res futura sit, vel non sit futura. Quare hoc velle, est formaliter liberum, sed videre, quidquid fuerit efficaciter volitum, est simpliciter necessarium.

13. *Dico secundo. Simpliciter loquendo non est Deus omnipotens ea proprietate quam est omnipotens, & omniſciens.*
Dico tercio. Absolutè loquendo, Deus non est omniuiolens tanta proprietate, quanta est omnipotens, & omniſciens. Probat, quoniam potentia & scientia Dei circa sua obiecta versantur, quanta plenitudine versari possunt, ita ut impossibile sit plenior modus versandi circa illa. Ceterum volitio Dei circa infinita obiecta possibilia non versatur, nisi quodam inchoato amore, qui est simplex complacentia: sed plenitudo volitionis efficaciæ non versatur, nisi circa futura.

SECTIO VI.

Utrum in seipsis creaturas velit Deus.

1. *S. Thomas.*
Negatiue parti fauet S. Thomas in art. 5. corp. dicens: *Deus, sicut uno actu omnia in essentia sua intelligit. ita uno actu omnia vult in sua bonitate.* Idemque supra q. 14. art. 5. ex professo probat, creaturas à Deo non in seipsis, sed in essentia diuina cognosci. Vnde videtur S. Thomas idem sentire de volitione creaturarum, non in seipsis, sed in Deo tantum. Consonatque S. Thomas in fine 2. articuli quarti, præsentis.

2. *S. Thomas.*
E contrario creaturas in seipsis amari à Deo, sicut in seipsis cognoscuntur, docet S. Thomas infra q. 20. art. 2. ad 2. dicens: *Per hoc quod res ab æterno in Deo fuerint, Deus cognoscit res in propriis naturis, & eadè ratione amat, sicut & nos per similitudines rerum, quæ in nobis sunt, cognoscimus res in seipsis existentes.* Idem sentiunt multi neoterici, ut Valent. 1. p. q. 19. pun. 3. dub. 1. Suarez in metaph. disp. 30. sect. 16 num. 19. & 1. p. lib. 3. de attribut. cap. 6. num. 8. Imo potiori iure ac magis propriè creaturas in seipsis amari à Deo, quâuis non cognoscantur in seipsis, probat ex professo S. Thomas in præfati q. 19. art. 3. ad 6. & in art. 6. ad 2. & lib. 1. contra gent. cap. 8. fine. Similia docet Henricus 2. p. art. 45. q. 2.

4. *M. D. Tho. acriuiter, duplicem distinguendo acceptionem præpositionis in.*
Nihilominus mens D. Thomæ cum veritate coniuncta declarabitur, distinguendo duas acceptiones illius præpositionis in. Quamuis enim Aristoteles lib. 4. Physic. cap. 3. text. 23. retulerit octo modos, quibus aliquid dicitur esse in alio, quibus addit alios eodem lib. 4. c. 4. text. 24. 25. & 28. possent autem plures enumerari: ceterum in præfati non tractamus, quomodo aliquid sit in aliquo, sed quomodo sciatur aut ametur in aliquo. Duas igitur acceptiones habet præpositio in, quando refertur ad obiecta intellectus aut voluntatis.

Prima ac perfectissima acceptio est, qua notatur obiectum formale, quod ratione sui, & non ratione alterius cognoscitur vel amatur. Hanc vim habet Ioan. 17. dum orat Christus D. pro charitate ac vnione suorum: *Sicut tu Pater in me, & ego in te. ut & ipsi in nobis unum sint.* Et 1. Cor. 1. *Gratia data est vobis in Christo Iesu, quod in omnibus diuines facti estis in illo.* Ephes. 1. *Benedixit nos in omni benedictione spiritali in celestibus in Christo.* Et rursum: *Fidem vestram quæ est in Christo Iesu.* & c. 2. *Creati in Christo Iesu in operibus bonis.* Ad Philemonem: *Fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi.* & infra: *Ego testuar in Domino.* Tandem alibi passim Paulus & alij Apostoli moment, gaudium, gloriam, fidem, spem, & omnia bona nostra debere esse in Deo, siue in Christo Iesu.

Ratio autem istius acceptionis est, quoniam obiectum formale est quasi primum fundamentum, cui nititur omnis tendentia ad obiecta materialia, in quantum hæc habent connexionem cum obiecto formali. Vnde non tam in seipsis, quam in obiecto formali nituntur obiecta materialia, ut possint terminare cognitionem aut volitionem. Sub hac igitur acceptione dico primò. Creaturæ non amantur à Deo in seipsis, sed in Dei bonitate sicut probatum fuit disp. 3. sect. 1. & 2. Hanc autem assertionem intendebat S. Thomas locis citatis in §. primo.

Secundæ acceptionis est, qua præpositio in denotat rem, cuius entitas verè attingitur, & penetratur à cognitione, vel ab amore, quamuis non propter se, sed propter aliud obiectum formale attingatur, quomodo accipitur 1. Cor. 1. *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis.* Et 2. ad Thimotheum. 5. *In omnibus gratias agite, hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.* & Rom. 16. *Gaudete igitur in vobis.* & Ioan. 17. *Sicut & nos unum sumus, ego in eis, & tu in me.*

2. *Conclusio.*
Iuxta præsentem acceptionem dico 2. Creaturæ in seipsis amantur à Deo, id est, non diligit Deus solummodo illud esse increatum, quod creature habent in Deo, quodque non est aliud, quàm ipsam omnipotentia & ars atque idea diuine: sed diligit illud ipsum esse futurum & creatum, quod creaturæ habent extra Deum, & in seipsis, vel quod in seipsis haberent, si crearentur. Quantum ad hoc, sicut creaturæ cognoscuntur in seipsis, itaqum obiecta materialia, ita diliguntur in seipsis tanquam obiecta materialia. Hanc assertionem S. Thomas & alij doctores intendunt citati §. 2. Eius probatio constat ex disp. 4. & 5. Quia si vera non esset hæc assertio; Deus nihil aliud diligeret quam seipsum: vnde non diligeret creaturas siue possibiles, siue existentes; ac proinde non veller illis conferre illud esse creatû, quod in seipsis habent. Quapropter illud esse creaturarum non foret creatum, sed increatum: id eòq; nunquam in seipsis existerent.

Dico tercio. Peculiari quadam ratione volitio terminatur ad creaturas in seipsis, quæ ratione non terminatur diuina cognitio: ut apertè docuit S. Thomas & Henric. citari in §. 3. Hæc assertio manifestior est in amore absoluto & efficaci, quo Deus vult creare, & conseruare aliquas res: nam hic amor seligit res ex se bonas, & accommodatas ad finem, quæ Deus intendit & vult illis conferre, ut adu habeant in seipsis eam bonitatē, & vtilitatem, quam requirit eam natura. Cognitio autem non tendit ad hoc tribuendum, sed tantum

4. *Quid sit rem in alio intelligi, aut cognosci.*
Ioan. 7. 1. Cor. 1. 1.

Ephes. 1.

Ephes. 2.

Ad Philemonem.

5. *Prima acceptio probatur.*

1. *Conclusio.*
Creatura non amatur in se iuxta primam acceptionem.

6.

1. Cor. 1. 1. ad Thes. 5.

Roman. 6. Ioan. 17.

7.

2. *Conclusio.*
Iuxta secundam acceptionem, creatura amatur in se.

Probatio conclusionis.

8.

3. *Conclusio.*
Volitio peculiari ratione in creaturas tendit, quæ non tendit in scientiam.

tantum ad considerandum, quomodo res se habeant in seipsis, nihil curando utrum bene vel male se habeant; hoc enim nihil interest cognitioni præcisè ut cognitio est: de quo diximus disp. 6. sect. 3. ad 2. cum confirmationibus.

Obsecratur autem est hæc assertio circa res possibiles nunquam futuras. Sed facile colligitur ex dictis in eadem disp. 6. sect. 2. conc. 1. quoniam Deus sibi complacet & gaudet, quod tales res habent in seipsis bonitatem & perfectionem, si Deus illas creare voluisset, & quod possint hanc perfectionem à Deo recipere, quàm, si contradictionem implicarent in sua essentia, nequaquam possent accipere. Præterea Deus sibi complacet & gaudet eas res in seipsis esse bonas per necessariam connexionem prædicatorum, & esse artificiosas, & dignas arte & potentia Dei, esseque in seipsis apta media, quibus Deus, si vellet, uti posset ad suos fines obtinendos.

Obiicies primò. Ut aliqua res ametur secundum esse, quod habet in seipsa, præsupponitur, quod actu habeat esse in seipsa, secundum quod ametur: Sed ab æterno nulla creatura habebat esse actu in seipsa: Ergo nulla creatura secundum esse, quod habet in seipsa, poterat amari ab æterno. Resp. Ut aliqua res ametur amore ethici, secundum esse, quod habet in seipsa, non præsupponitur, sed cõsequitur quod in seipsa actu habeat esse pro aliqua differentia tẽporis, & nõ requiritur quod illud esse rei semper actu coexistat simul cum amore. Quapropter potest amor ethicus, ab æterno existens, terminari ad illud ipsum esse reale, quod in seipsa habet creatura in tempore; Nam & homines possunt hodie amare illud ipsum esse reale, quod in seipso habebit artificium cras, quando fiat: sicut architectus hodie vult edificare sequenti anno domum, quam vult in se ipsa prodire pulchram, firmam & accommodatam. Atque eodem modo potest simplici complacencia res nunquam futura amari secundum esse, quod in seipsa haberet actu, si crearetur; quamvis nunquam habitura sit illud esse in seipsa.

Obiicies secundò. Vnum bonum non amatur in alio, nisi sicut est in illo, sed creaturæ non sunt in Deo secundum esse reale, quod in seipsis habent: Ergo in Deo ut bono amat, non possunt amari creaturæ secundum esse, quod habent in seipsis; sed sicut sunt in Deo. Respond. Vnum bonum non amatur in alio, nisi sicut est in illo formaliter, vel eminenter; at verò creaturæ secundum esse reale, quod in seipsis habent sunt in Deo eminenter; quamvis non sint in Deo formaliter, quia illud ipsum esse potest Deus producere; ideoque secundum esse reale, quod in seipsis habent, possunt in Deo amari.

Quod si vergeas non sunt in Deo formaliter; ergo non amantur formaliter; Respondeo, negando consequentiam, quia in antecedente modus ille formaliter applicatur ad esse creatum: at in consequente applicatur ad esse increatum. Paritas autem est in hoc. Sicut in Deo formaliter est omnipotentia & idem, ratione quarum creaturæ sunt eminenter in Deo, ita in Deo est formaliter amor. Vide, quæ de Scientia Dei prout terminatur ad creaturas in Deo & in se ipsis cognitæ docuimus tomo præcedenti tota disp. 11.

ARTIC. III.

Utum quidquid Deus vult, ex necessitate veli.

Huic adiungendus est alter.

ARTIC. X.

Utum Deus habeat liberum arbitrium.

DISPUTATIO VII.

Utum Deus arbitrio libero polleat circa creaturas efficaciter amandas.

SECTIO I.

Respondens affirmatived.

ARBITRII libertatem Deo negavisse referuntur multi Peripateticorum, ut Aristoteles, Theophrastus, Averroes, Auicenna, & Porphyrius; ut videre est apud Albertum in libro de causis, cuius verba refert Cathusian. lib. 1. sent. dist. 45. q. 1. colum. 3. prout retulimus etiam disp. 1. in principio. Nec dubitari potest, quin Aristoteles multis in locis libertatem Deo negare videatur: quam tamen alibi concedit: quod indicium est ambigui & nutantis animi, qui parvo momento huc atque illuc impellitur contrariis argumentorum ponderibus: Sed de illius mente dicemus ex professo sec. 5.

Ex Christianis autem in hoc errore fuit Petrus Abailardus, dicens, Deum non posse facere, nisi ea, quæ facit, apud Waldensem lib. 1. doctrinalis. c. 10. Quod idem postea docuit Wiclef. in Trialogo ca. 10. & 11. quem refellit Waldensis eodem lib. 1. c. 10. & sequentibus. Subscribit eodem errori Lutherus art. 36. dicens, Veram esse Wicleffi sententiam, quæ habet, omnia ex necessitate absoluta evenire. Bucerus item libro de concordia doctrinæ c. de libero arbitrio, Calvinusque lib. 1. institution. c. 16. §. 3. docent, Deum agere necessarii quidquid potest agere, nec posse cessare ab eo, quod facit, nec aliud facere posse: prout refert Bellarm. tomo 3. lib. 3. de gratia & libero arbit. cap. 15. versus finem.

Nihilominus sit conclusio. Deo convenire liberum arbitrii circa creaturas efficaciter amandas, ac proinde non necessariò, sed simpliciter liberè, Deum velle, quæcumque vult efficaciter extra se, prorsus est certum, sed non aequali gradu certitudinis: nam de fide est, amorem efficacem creaturarum liberum esse Deo: nihilominus adhuc nõ est de fide, libero arbitrio pollere Deu. Quoniam nomen liberi arbitrij apud aliquos antiquorum Theologorum significabat potestatem indifferentem ad bonum, & ad malum, siue etiam vertibilem in utramque partem contradictionis etiam post primam electionem: quæ duo Deo repugnant: ut ostendimus infra disp. 8. sec. 1. & 2. & disp. 16. De re tamen ipsa liberi arbitrij, quod asserimus, nemo Catholicorum poterit dissentire.

Probatur primò plurimis Scripturæ testimoniis

1. Qui Deo negaverint, arbitrij libertatẽ ex Philosophi generislibus. Pag. 133.

2. Ex Christianis.

3. Authoris conclusio.

4. Enimvero.

10. Hæc autem assertio non est de creaturæ bonitate, sed de perfectione, quæ in seipsis habent.

Supponitur, quod res ametur secundum esse, quod habet in seipsis, non præsupponitur, sed cõsequitur quod in seipsis actu habeat esse pro aliqua differentia tẽporis, & nõ requiritur quod illud esse rei semper actu coexistat simul cum amore.

11. Quæ ratio est, quod in alio debeat terminari, ut in illo ametur?

12. In seipsis uti solum.

13. Sicut vult, quod est in seipsis.

primum
scriptura.
psalm. 93.

nus, quorum aliqua referemus sect. sequenti:
nunc sufficiat Psal. 93. *Deus ultionum liberè egit*,
vbi quamvis primariò significetur libertas à timo-
re & coactione, & acceptione personarum,
supponitur tamen & virtualiter clauditur liber-
tas ab impossibilitate & necessitate determinan-
te ad vnam partem contradictionis. Talis enim
necessitas, aut impossibilitas si Dei voluntatem
& operationem alligat ad vnam partem, non
esset possibile timore, vel coactione, vel acce-
ptione personarum ab ultionibus cohiberi: pro-
ptereaque laudaretur inaniter libertas à coactio-
ne, timore, & acceptione personarum.

5.
Cap. 12. Clarior est hæc ratio Sap. 12. *Non quia im-
peters eras in bello subicere impios iustis, aut bestias se-
nis, aut verbo duro simul exterminare. Sed partibus
iudicis dabis locum penitentia; non ignorans; &
quæ sequuntur, præsertim versu 12. Quis enim
dicit tibi, Quid fecisti? aut quis stabit contra iudi-
cium tuum? &c. & vers. 18. Tu autem dominator
virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna
reuerentia disponis nos: subest enim tibi cum volue-
ris, posse. Libertas autem formaliter consistit in
dominio voluntatis, cui subest potentia & ope-
ratio, vt determinetur ad opus quod voluerit,
quando voluerit, & quomodo voluerit.*

6.
Fundamen-
tū secundū.
Augustinus.

Probatur secundò, communi sanctorum Pa-
trum consensu, quorum aliquos citabimus se-
ctionibus sequentibus, sed plures sequenti disp.
8. sect. 1. & 2. Nunc sufficiat Augustinus 22. de
ciuitat. Dei cap. ultimo ad med. dicens: *Deus ipse,
quoniam peccare non potest, nunquid liberum arbi-
trium habere negandus est? Qui etiam lib. de natu-
ra & grat. cap. 46. Nec audemus, inquit, dicere, ideo
Deum non voluntatem, sed necessitatem habere iusti-
tia, quia non potest velle peccare.*

7.
Fundamen-
tum tertium.
Quid respec-
tu creatas;
quid etiam re-
spectu in-
creata opera-
tionum, liberū
arbitriū sit

Tertiò probatur ratione; quoniam liberum
arbitrium est perfectio simpliciter simplex: est
enim dominium propriæ operationis. Quod si
referatur ad operationem creatam ad extra, pro-
priè dominium est superioris in rebus sibi subie-
ctam. Si verò dominium referatur ad increatas,
& immanentes volitiones liberas, non est domi-
nium superioritatis, sed est solummodo possibili-
tas volendi vnum & aliud. Quod dominium
negatiuè facilius declaratur; est enim Deum
non esse subiectum necessitati, neque impossi-
bilitati volendi efficaciter creaturas: vt loquun-
tur Patres citandi seq. sequenti.

8.
Fundamen-
tū quartum.

Probat quartò S. Thomas in art. 3. quoniam
creaturæ non possunt à Deo diligi tanquā finis,
sed tanquam mediū in ordine ad diuinā bonita-
tem (sicut probatū est disp. 3. sect. 1. & 2.) Igitur
necessitas amandi creaturas nequit aliunde pro-
uenire, nisi ex necessaria connexion huius amo-
ris cum amore vltimi finis, videlicet diuinæ bo-
nitaris. At verò nulla est necessaria connexio in-
ter hos amores. Finis enim, qui subsistit & per-
fectè possidetur sine aliquo medio, potest perfe-
ctè amari, quamvis non ametur efficaciter illud
mediū. Sed diuina bonitas subsistit, & perfectè
possidetur à Deo, sine quacumque creatura. Er-
go potest perfectè amari à Deo, quamvis non
ametur efficaciter vlla creatura. Quapropter ef-
ficax amor creaturæ non sequitur necessario ex
amore diuinæ bonitatis, ac subinde liber erit.

9.
Prima cōfir-
matio.
Id propter fi-
nem non ne-

Confirmatur primò quoniam ideo equum non
necessario volumus propter iter, sed liberè, quo-
niam sine equo possumus iter conficere. Ergo
Deus non necessariò, sed liberè amat creaturas

propter diuinam bonitatem, quoniam sine illis
perfectè retinet suam bonitatem. Confirmatur
secundò, quoniam indifferentia voluntatis nas-
citur ex ea potissimum indifferentia iudicij, per
quam bonum amat, & indicat indifferentem, id
est, non simpliciter necessarium ad retinendum
aliud bonum, quod necessariò amatur: vt vide-
bimus sectionibus sequentibus.

cessario ama-
tur, sine quo
finis existere
potest.
Secundacōn-
firmatio.

SECTIO II.

*Diuine libertatis indifferentia formaliter est
possibilitas idem obiectum volendi & non
volendi: nec consistit in solo iudicio proponen-
te indifferentiam obiectorum.*

R Ecentiorum quorundam existimatio est. In
Deo non reperitur alia ratio libertatis respec-
tu eorū, quæ extra se vult, nisi quia iudicat, illa
non habere necessariam connexionem cum fine,
sed esse secundū se indifferentem; iudicat tamen
ordinabilia esse ad finē, & iudicat esse ordināda.
Hoc ideo dicunt, vt inferant, non auferri liber-
tatem humanam quacumque physica prædeter-
minatione, licet nostram volitionem inferat per
anteecedentem necessitatem, dummodo retineat-
ur in intellectu iudicium de indifferentia me-
diorum ad finem.

Nōnullorum
recentiorum
placitū circa
diuinam li-
bertatem.

Ita docet expressè Bañez in præsentī q. 19. art.
10. dub. 2. post solutionem argumentorum in 3.
documento & sequenti §. *Primum est & §. iam
verò.* Cuius doctrina conferenda est cum iis, quæ
de humana libertate scribit in eadem q. 19. art.
8. conc. 2. fine & q. 23. art. 3. §. *De hac difficult.* &
sequenti, & aliis in locis, à me ponderatis alibi. In
eandem sententiam euadunt quæ de diuina li-
bertate comparata cum humana docent Cabe-
zudo in fine totius quæst. 2. de Auxiliis, quam
inseuit 3. p. q. 62. in fine pag. 175. conferenda
cum pag. 154. col. 2. Didacus Aluarez lib. 3. de
Auxiliis disp. 2. num. 36. fine pag. 206. iunctis
quæ docet disp. 9. 2. num. 11. Ledelma q. vnica de
Auxil. art. 10. difficult. 1. pag. 210. & difficult.
2. pag. 212.

2.

Fundamentum huius opinionis est infinita
perfectio Dei, qui est purissimus actus, nullam
prorsus potentialitatem admittens, & cuius vo-
luntas non potuit aliam perfectionem habere,
nisi eam, quam de se habet. Ergo diuina vo-
luntas non fuit indifferens ad volendum creare
mundum, & ad volendum non creare, nisi per
solam indifferentiam ex parte obiecti creandi, &
ex parte modi cognoscendi illud, quasi non nec-
essariò eligibile, nec habens necessariam con-
nexionem cum vltimo fine voluntatis.

3.
Huius opi-
nionis fun-
damentum

Pro declaratione supponendum est primò,
certissimum esse apud omnes intellectum esse
radicem libertatis, quatenus proponit rationes
boni repertas in vtraque parte contradictionis,
à quibus voluntas allici possit. Cæterum huius-
modi cognitionem non esse formalem ratio-
nem libertatis, nec suffire ad illam, ostende-
mus in conclusionibus & earum probationi-
bus.

4.
Suppositio
prima.
Intellectus
radix est li-
bertatis, non
ipsa formalis
libertas.

Secundò supponendum est, increatam liber-
tatem perfectionibus multis à libertate creata
differre. Imprimis enim diuina voluntas non est
indifferens ad realiter efficiendam, vel elicien-
dam realiter, nec ad realiter recipiendam voli-
tionem suā: vt constat ex dictis disp. 2. sect. 1. & 2.

5.
Suppositio
secunda.
Multa, in
quibus dif-
ferri increata
voluntas, à
voluntate
creata.

Secundò

Secundò, Diuina voluntas etiam ab æterno non fuit indifferens ad varias perfectiones volitionum, etiam sola ratione distinctas, prout explicabitur magis disp. 13. Tertiò, Diuina voluntas non est indifferens vt in ea succedat volitiones variet. Quartò, nec vnquam fuit indifferens, vt crearet omni volitione efficaci circa aliquod obiectum; vt videbimus sequenti disputat. 8. sect. 3.

6. Tertiò supponendum diuerfas esse difficultates duas, quæ propter nimiam similitudinem atque connexionem ab aliquibus tanquam vna tractantur. Altera est, vtrum sola denominatio extrinseca, vel potius aliqua realis formalitas constituat libertatem Dei volitionem, de qua dicendum erit disp. 11. & duabus seq. Altera, quam in præsentem contra Bañez & alios supra citatos, sequentibus conclusionibus explicabimus.

7. Prima conclusio. Ratio libertatis diuinæ respectu eorum quæ extra se vult, non consistit formaliter in iudicio, quo diuinus intellectus iudicat, creaturas non habere necessariam connexionem cum fine, sed esse secundum se indifferentes. verumtamen ordinabiles ad Deum vt vltimum finem & esse de facto ordinandas. Sed diuina libertas formaliter & primariò consistit in volitionis indifferentia, in quantum Deus ab æterno potuit vel creare mundum, & potuit non velle hoc, sed velle nō creare, similiterque potuit velle, aut non velle cetera obiecta creata & creabilia.

8. Vnde inferitur secunda conclusio. Indifferentia diuinæ libertatis non est solummodo ad operandum ad extra, producendo, aut non producendo creaturas; sed etiam est indifferentia ad operandum ad intra, efficaciter volendo creare, aut non volendo creare in eo sensu, quo volitio dicitur esse operatio, supra disp. 2. sect. 2.

9. Vtraque simul conclusio probatur primò, nam opposita sententia contradictionem inuoluit, etenim foret impossibile Deum iudicare, creaturas non habere necessariam connexionem cum fine, sed esse secundum se indifferentes, si non esset in Deo alia ratio libertatis præter huiusmodi cognitionem & indiffereriam obiectiuam.

Claritas gratia loquar de Michael, vt idem intelligatur dictū de quibuscumque aliis rebus creatis, & ita probo sequelam. Si non fuit in Deo alia ratio libertatis præter illam cognitionem, consequens est, ea cognitione præsupposita, non fuisse in Dei volitione possibilitatē, vt non vellet creare Michaelē: vnde necessarium etiam fuit de facto creare Michaelē, & impossibile non creare, quia supposita efficaci volitione Dei, necessariò sequitur creatio: vnde tandem sequitur, hanc veritatem fuisse cognitā à diuino intellectu, videlicet, absolutè necessarium esse, vt Deus vellet creare, & de facto crearet Michaelē, cuius contradictorio iudicio deciperetur Deus, nimirum, si iudicaret Michaelē non habere necessariam connexionem cum Deo, sed esse secundum se indifferenter, vt Deus illum creare vellet, aut non vellet creare, sed vellet non creare illum.

11. Confirmatur primò quoniam ex illa sententia sequitur, nullam prorsus indifferentiam esse in Deo, nec quantum ad increatas operationes ad intra, videlicet intellectiones & volitiones, nec quantum ad operationes ad extra, & obiecta, siue effectus creatos: quia nihil est vnde incipiat indifferentia. Imprimis enim diuinus intellectus necessariò determinatur ad iudicandum, creare

Ruz. de Voluntate Dei.

Michaelē esse possibile, & dignum opus infiniti artificis. Rursus Michaelē esse de facto creandum iudicare, aut imperare non potest diuinus intellectus, nisi dependenter à diuina voluntate determinante se ad volendum creare. Quod si diuina voluntas non habet in se formaliter indifferentiam ad volendum, aut non volendum creare Michaelē supposita cognitione, quæ præcedit in intellectu, iam voluntas necessariò determinata est vt velit creare, & consequenter intellectus diuinus necessariò determinatus est ad creationem imperandam & asserendam, & creatio necessariò erit. Quapropter omni ex parte determinatio est, & necessitas, & nulla prorsus indifferentia. vide quæ dicemus sect. 6.

Confirmatur secundò, quoniam ex eadem sententia sequitur, voluntatem diuinam non posse continere intellectum diuinum, ne imperet creationem Michaelis, nam si posset, eo ipso haberet aliam rationem indifferentiæ, præter cognitionem illam obiectorum non habentium necessariam connexionem cum fine.

Confirmatur tertiò simul cuertēdo fundamentum contrariæ sententiæ: Si enim infinita perfectio, & purissimus actus, quia nullam prorsus potentialitatē admittit, ideo non fuit indifferens, vt eadem intellectione manente, vellet aut non vellet creare Michaelē: propter eandem omnino rationem intellectus diuinus non fuit indifferens, vt iudicaret Michaelē non esse creandum, & vt imperium creationis omitteret. Quod si diuino intellectui, licet actui purissimo, possibile fuit non imperare creationem Michaelis, nec iudicare illum esse creandum; potiori iure conueniet voluntati possibilitas non volendi creare Michaelē, sed volendi non creare illum.

Probarur secundò, nam Genes. 1. & Ecclesiastici 17. *Deus creauit de terra hominem secundum imaginem suam fecit illum.* Hæc autem imaginis ratio consistit præcipuè in libera potestate, indifferente, vt velit & non velit, in qua fundatur dominium & imperium in animantia cetera, quod in eisdem locis homini committitur. Vnde communiter Patres colligunt humanæ libertatis indifferentiam, vt velit & non velit absque vlla præcedente necessitate, quæ voluntatem determinet ad vnā partem contradictionis.

Ita Irenæus, Macharius Senior, Cyrillus Hierosolymitanus, Basilus, Chrysostomus, Athanasius, Gregorius Nyssenus, Damascenus, Philo, Tertullianus, Hieronymus, Augustinus, Lactantius, Eusebius Cæsariensis. Prudentius; quorum plurima testimonia ponderauimus tom. præcedenti de Scientia Dei disp. 40. sect. 1. & 2. Atque iidem Patres obseruant, non verificari Dei imaginem; si voluntas hominis per necessitatem determinatur ad vnā partem, & non est indifferens ad volendum hoc vel illud, & faciendum quod voluerit, quemadmodum Deus.

Confirmatur primò, quoniam humanæ libertati non sufficit cognitio intellectus, proponens rationes boni pro vtraque parte contradictionis, & iudicans vtramque posse eligi: sed præterea requiritur in voluntate indifferentia, vt, posita illa conditione, & ceteris omnibus requisitis ad volendum tale obiectum, possit velle & non velle illud obiectum: vt probatur est tom. præcedenti de Scientia Dei disp. 33.

Confirmatur secundò, quia non modo supernaturali

Indicare nequei intellectus Michaelis esse creaturam, nisi voluntas diuina determinet.

12. Secunda sequela.

13. Aduersus parum fundamentum euellit. Quod puritatis voluntatis repugnans intellectus puritatis repugnare debet.

14. Ecclesiastici 17.

15.

Primum obsequium.

16. Solum iudicium indifferens insufficiente ad libertatem.

17.

E naturalis

Sape volum-
sai non am-
plectitur ex-
tremum ut
magis eligi-
bile proposi-
tum & ne-
cessario ad-
hæret inimus
eligibili.

naturaliter, sed etiam naturaliter contingit, ali-
quam volitionem esse simpliciter necessariā ma-
nente cognitione bonitatis & malitiæ in vtraque
parte contradictionis, imò & manente iudicio di-
stante, secundum se magis bonā, & magis eligibi-
lem esse contrariam partem, quam de facto vo-
luntas non amplectitur: ut constat in tristitia dam-
natorū, & in delectationibus & tristitiis, quas viato-
res conatur se repellere, nec possunt deo quod
non imputatur ad laudem, nec ad culpam. Quo-
fusus probatum est in eadem disp. 5. tom. præ-
cedentis de Scientia sect. 3. & sequentibus.

SECTIO III.

*Eiusdem indifferentiæ probationes alia qua ni-
tuntur autoritate Scripturarum, & Patrum.*

1.
Eligi non po-
test bonum
quod necessa-
rium sit ab-
soluè eligi.

1. Corinth. 1.

Ephes. 1.

2. Thessal. 2.

Iacobi 2.

1. Petri 2.

2.

Rom. 9.

1. Corinth. 12.

Psal. 134.

Matth. 20.

Ioan. 5.

Ioan. 3.

3.

It in ordine probatio tertia, quoniam eligi
non potest bonum, quod absolute necessa-
rium sit eligere: sed illud tantum bonum est ob-
iectum electionis capax, quod possibile est elige-
re & non eligere: ut constat ex Aristotele 3. Ethic.
cap. 2. & 5. & lib. 5. Ethic. c. 8. & lib. 6. cap. 2. Nec
non ex Damasceno lib. 2. de fide c. 27. & 29. ac
Nemesio lib. de natura hominis cap. 40. & 41. S.
Thoma 1. 2. quest. 13. art. 4. 5. & 6. Sed Deus verè
& propriè eligit 1. Corinth. 1. prope figem:
*Quia sulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sa-
pientes: & infirma mundi elegit Deus, &c.* Ephes. 1.
*Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut
essemus sancti.* 2. Thessal. 2. *Nos autem, debemus
gratias agere Deo semper, quod elegerit vos Deus
primis in salutem.* Iacobi 2. *Nonne Deus elegit
pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes reg-
ni?* & 1. Petri. 2. *Ad quem accedentes lapidem
vivum, ab hominibus quidem reprobum, a Deo au-
tem electum & honorificatum.* Alibi quoque non
rarò Deo tribuitur electio.

Confirmatur primò, nam electionis indiffe-
rentiam Scriptura significat, quoties obiecta, per
Deum volita, non aliter determinat, nisi per vo-
litionem Dei. Quemadmodum Roman. 9. *Cuius
vult miseretur, & quem vult indurat, & iterum: An
non habet potestatem figulus luti ex eadem massa
facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in
contumeliam.* 1. Corinth. 12. *Dividens singulis
prout vult, id est, pro libero voluntatis arbitrio,
non pro necessitatis obsequio: ut exponit Ambro-
sius 2. de fide cap. 3. Psalm. 134. Omnia quaecum-
que voluit Dominus, fecit, Matth. 20. Volo autem
& huic nonissimo dare, sicut & tibi: an non licet
mibi, quod volo, facere?* Ioan. 5. *Et Filius
quos vult vivificat.* & cap. 3. *Spiritus ubi vult
spirat.*

Confirmatur secundò, propterea quippe fo-
ret absolute falsum dicere, Patrem & Filium
spirare personam quam vult: quoniam licet
spontaneè volendo spirant Spiritum sanctum;
ceterum non est in potestate spiratoris, ut velit
hanc personam spirare potius quam aliam; sed
necessariò spirat hanc & non aliam: nec est in
potestate spiratoris se cohibere à qualibet per-
sona spiranda, sed necessariò spirat. Consequen-
ter igitur, si non esset in potestate Dei velle hæc
opera, & non illa, vel nulla velle; vel non esset
in potestate Dei non amare, vel amare perso-
nam hanc potius, quam illam: forent abso-
lutè falsa, quæ nuper retulimus Scripturæ te-
stimonia.

Confirmatur tertio, nam idem modus lo-
quendi quoties in Scriptura refertur ad homi-
nes, significat indifferentiam volendi & non vo-
lendi: ut Ioan. 15. *Quodcumque volueris, pere.* 3.
Reg. 3. *Postula quod vis, ut den tibi.* 1. Corinth. 7.
Quod vult facit, cui vult nubat. Potissimum verò
Ecclesiastici 15. *Ad quod volueris porrigere manum
tuam.* Quod Patrum testimoniis ponderavimus
tom. præced. de Scientia Dei disp. 39. tota sect. 7.

Probatur quartò, nam adiecta conditio si vo-
luerit, significat potestatis indifferentiam ut velit
& non velit, quod ex eodem testimonio Eccle-
sastici 15. *Si volueris mandare, & servare, &c.* & aliis
testimoniis Scripturæ & Sanctorum Patrum;
probatum est in eodem tomo præcedenti, ea-
demque disp. 39. sect. 5. & disp. 45. sect. 6.

Hoc argumento diuinæ libertatis indifferen-
tia ut velit aut non velit probatur ex Ecclesiasti-
ci 39. *Si enim Dominus magnus voluerit, Spiritu in-
telligentia replebit illum.* Esther 3. *Si decreverit sal-
vare nos, continuo liberabimur.* Sapient. 12. *Subest
enim tibi, cum volueris, posse.* ubi dictio cum est
conditionalis. Iacobi 4. fine: *For eo ut dicatis, si
Dominus voluerit, &c.* 1. Corinth. 16. *Spero me ali-
quantulum temporis manere apud vos, si Dominus
permiserit.*

Ne quispiam fortasse pro contraria sententia
respondeat, Deum posse, si velit, ceterum non
posse velle; notandum est, hanc solutionem
prius ab Wiclepho fuisse excogitatam, ut de-
fenderet, Deum, si velit, posse facere, quæ non fa-
cit, ceterum nò posse velle, & ideo absolute non
posse aliud facere, nisi quod facit. Quam evasio-
nem ut erroneam referunt & refutant Walden-
sis lib. 1. doctrinalis fidei cap. 15. & 16. Castro
verbo futurum contingens, paulò ante med. Bellar-
minus lib. 3. de gratia & lib. arbit. cap. 16. §. 6. *At
inepta.*

Confirmatur primò, quoniam hæc propositio:
*Filius, si voluerit, faciet, quod non videtur Patrem
facientem, iure optimo censetur hæretica, & re-
pugnans verbis Ioan. 5. Non potest Filius à se fa-
cere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem.*
Similiter erit blasphemia dicere: *Deus si voluerit
mentietur;* quia licet ex eo quod vellent mentiri,
per bonam illationem colligeretur, eum men-
tiri: ceterum id velle non potest. Ergo adie-
cta conditio si voluerit denotat indifferentem
possibilitatem volendi & non volendi. Confir-
matur secundò, nam Daniel 3. *Deus de facto
voluit liberare tres pueros de camino ignis:
& tamen poterat nolle, si quidem dicunt: Quod
si noluerit notum sit tibi, Rex, quia Deos tuos non
colimus.*

Quintò. Eadem potestatis indifferentia diui-
næ voluntatis traditur, quoties homines dicun-
tur esse in manu Dei, sicut lutum in manu fi-
guli, quemadmodum Hierem. 18. *Nunquid sicut
figulus iste, non potero vobis facere domus Israel,
ait Dominus? ecce sicut lutum in manu figuli, sic
vos in manu mea domus Israel.* & quæ sequen-
tur. Breuius & obscurius idem significavit
Isaïas cap. 45. *Va qui contradicis factori suo, testa
de Saniis terra: nunquid dices lutum figulo suo:
Quid facis, & opus tuum absque manibus est.* Ec-
clesiasti. 33. *Quasi lutum figuli in manu ipsius,
plasmare illud & disponere: Omnes via eius se-
cundum dispositionem eius: sic homo in manu il-
lius, qui se fecit.* Roman. 9. *Annon habet pote-
statem figulus luti ex eadem massa facere aliud qui-
dem*

4.

Ioan. 15.
3 Reg. 3.
1. Corinth. 7.

Ecclesiasti
15.

5.

6.
Ecclesiasti
19.
Ester. 3.
Sapient. 12.

Iacobi 4.
1. Corinth. 16.

7.

Viclephi
error.

8.

Prima i. fr.
matio.

Ioan. 5.

Secunda i.
firmatio.
Daniel 3.

9.

Hierem. 18.

Isai. 45.

Ecclesiasti. 33.

Rom. 9.

dem vas in honorem, aliud autem in contumeliam.

Probatur textus, Deus enim operatur omnia secundum consilium voluntatis sue. Ephes. 1. Consilium autem non est, nisi de rebus, quas possibile est velle, & non velle: vt ex Aristotele, Damasceno, S. Thoma, & multis Patribus ostendimus tomo præcedenti de Scientia disput. 39. sect. 3.

Probatur septimò, quoniam in sacris literis illæ dictiones, quæ significant ambiguitatem, veluti forsitan aut forte, ponuntur ad denotandam indifferentiam libertatis, de qua loquuntur, siue fuerit creata, siue increata. Quod generale fundamentum ex professo probatum fuit tom. præcedenti de Scientia disp. 70. sect. 2. Quapropter quoties ad diuinam voluntatem referuntur prædictæ dictiones dubitatur; significant indifferentiam diuinæ libertatis, vt faciat, vel non faciat, quemadmodum Exod. 19. in fine: Sacerdotes autem & populus ne transcant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. & cap. 35. Non enim ascendam tecum, quia populus dura ceruicis est: ne forte disperdam te in via. Iosue 14. Si forte sit Dominus mecum, & potero delere eos: sicut promisit mihi. 1. Regum cap. 14. Veni transcamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quis non est Domino difficile saluare, vel in multis, vel in paucis: lib. 2. Regum cap. 12. Propter infantem, dum adhuc viveret, ieiunauis, & fleuisti: dicbam enim: quis scit si forte donet eum mihi Dominus? Matthæi 5. Eslo consentiens aduersario tuo cito dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro. Actor. 8. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Daniel 4. Peccata tua elemosinis redime, & iniquitates tuas misericordias pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.

Probatur octauò, quia iuxta Metaphysicam & Dialecticam euident est, vbi negatur alicuius necessitas consequenter, ac virtualiter affirmari possibilitatem contradictorij. Quod obseruauit Anselmus lib. 2. cur Deus homo cap. 17. ad finem, dicens: Quod necesse est esse: impossibile est non esse: & quod necesse est non esse: impossibile est esse: & conuersum.

At Patres communiter & omnes Scholastici docent, Deum non ex necessitate velle cetera omnia extra se. Ergo potuit ea non velle. Ac proinde non solum in intellectu diuino fuit obiectiue indifferentia, sed etiam formaliter in diuina voluntate fuit indifferens possibilitas efficaciter volendi, & non volendi creaturas. Sic Anselmus lib. 2. cur Deus homo, cap. 5. prope finem: Deus, inquit, nihil facit necessitate, quia nullo modo cogitur aut prohibetur aliquid facere. Superius autem probauerat, merè gratis & libere Deum præstare bonum, quod homini confert. & cap. 11. propius ad finem quàm ad med. docet, omnipotentem potuisse non mori, & potuisse mori secundum naturam humanam. Potuit itaque Deus non permittere mortem, quam permisit. Idem fufius confirmat cap. 16. à medio semper supponens nulla necessitate voluisse Deum mori secundum humanitatem. Vnde sequenti cap. 17. sub init.

Quoniam, inquit, omnia quæ vult, & non nisi quæ vult facit, sicut nulla necessitas, siue impossibilitas præcedit eius velle, aut nollet: ita nec eum facere, aut non facere: vbi manifestè constituit indifferentiam, non tantum circa res ad extra creatas, sed etiam circa volitiones Dei ad intra.

Ruz. de Voluntate Dei.

Quibus omnibus consequentia sunt quæ scribit cap. 18.

Athanasius orat. 2. contra Arianos prope med. & orat. 4. fol. penult. fuisse & frequenter docet Deum non necessitate operari: sed quando voluit creasse mundum, cum potuisset antea creare, nam deliberare, inquit, & diligere in vtramque partem momenta sua habet, & ea affectio in naturam rationalem cadit. Ita declarat indifferentiam diuini arbitrij. Quam etiam suo, & Apostoli more, nomine beneplaciti & voluntatis intelligit oratione 4. contra Arian. sex. colum. ante finem orationis. Iustinus quæst. 114. ad Orthodoxos allert, actionis diuinæ potentiam non naturali necessitate, sed proprio consilio consistere.

Eadem est mens Clementis Romani lib. 3. Recognit. propius ad med. quàm ad princ. & constit. lib. 7. cap. 35. post med. dicentis: Solus es omnipotens: quando enim vis, ades ubi, vt possis: tua enim aterna potentia flammam refrigerat, &c.

Gregorius Nyssenus lib. 6. Philo sophia, qui est de facto cap. 40. siue cap. vltimo, vel potius Nemefius, lib. de Animæ facultatibus cap. 38. à med. tom. 9. Bibliothecæ: Non enim, ait, necessitati Deus paret: siue vt alij legunt: Non sub necessitate est Deus; neque fas est dicere, eius voluntatem necessitati seruire: etenim necessitatis ipse auctor est. & post pauca: Ipse Deus non solum extra omnem necessitatem locutus est, sed etiam eius Dominus & auctor est. Cum enim sit potestas & natura libera potestatis, nihil, neque nature necessitate, neque legis sanctione facit, sed omnia sunt illi contingencia, etiam, quæ sunt necessaria. id est, etiam illa, quæ necessariò sequuntur ex causis naturalibus, & quæ necessariò perseverant, quoniam sunt naturaliter incorruptibilia: comparatione tamen diuinæ voluntatis contingencia sunt, quoniam potest illa non producere, & potest iam producta annihilare. Monet igitur continuo Nemefius propter huiusmodi libertatem offendendam, mutasse Deum in aliquibus rebus, nature cursum; vt iubendo cursum solis aut lunæ consistere.

Augustinus necessitatem excludit, vt diuinam libertatem seruet lib. 6. de Genes. ad litteram cap. 14. in fine dicens: Restat igitur vt ad vtrumque modum habiles creaturae sint: siue ad istum, quo visitatissime temporalia transcurrunt, siue ad illud, quo rara & non abilia sunt, sicut Deo facere placuerit quod tempori congruat. Porro creaturae non essent ad vtrumque modum habiles, si Dei voluntas & potentia non esset ad vtrumque modum indifferens, siue ad seruandum ordinem communis prouidentie, siue ad facienda pro libito miracula.

Sequenti verò cap. 15. fine: Manifestum est, inquit, etiam sic non factum esse hominem, contra quod erat in illa prima conditione causarum: quia ibi erat etiam sic fieri posse, quamuis non ibi erat, ita fieri necesse esse: hoc enim non erat in conditione creaturae, sed in placito creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est. Quod si diuina voluntas fuisset necessariò determinata, vt veller hominem sic, & non aliter condere: in ea conditione causarum fuisset ita fieri necesse esse, nec hoc esset positum in placito creatoris.

Et cap. 17. & 18. eiusdem libri docet omnibus causis secundis non aliam esse necessitatē, præter eam quam diuina voluntas illis præstituit, quæ libere quandoque facit contrarium eius effectus,

Nihilominus.

Fulgens.

Enim Ga-
rem.

ctus, ad quem naturaliter propendebant. Hilarius lib. de Synodis ante med. explicans sextum canonem Syriacæ Synodi ait: *Extra corporalis nature necessitatem liber manens quod vult, & cum vult, & ubi vult, id præstat ex se se.* Fulgentius lib. 1. ad Moninum cap. 1. initio: *Deus, inquit, nulla necessitate compellitur, ut aliquid promittat.* Aeneas Gazeus Platonius & Christianus in Theophrasto, siue de animarum immortalitate propius ad med. quàm ad fin. ait: *Non necessitate ulla, verum sua liberali voluntate ductum esse Deum, ut immortalitatis munus concederet.*

SECTIO IV.

*Scholasticorum consensus, & alia rationes
pro diuina libertatis indifferentia.*

1. SAnctus Thomas sæpe repetit, Deum alia à se non ex necessitate velle, in præfenti q. 19. art. 3. ad finem corporis, & ad plura argumenta, & art. 10. corpore, & q. 46. art. 1. corp. & art. 2. corp. & 1. contra gent. c. 81. & c. 82. defendit voluntatem Dei esse ad vtrumlibet. & 2. contra gent. c. 23. & 26. Idem aperè supponit Magist. & cum eo communiter Scholastici lib. 1. sent. dist. 45. præfertim §. Hæc itaque & §. voluntas. & sequenti dist. 46. & 47. verum magis expressè lib. 2. sent. dist. 25. præfertim §. Sed aliter: *Dei liberum arbitrium, inquit, dicitur eum sapientissima & omnipotens voluntas: quæ non necessitate, sed libera voluntate omnia facit prout vult.* Eidem sententia tacitè, vel expressè subscribunt omnes Scholastici: veluti S. Bonauentura 2. dist. 25. part. 2. dub. literali vltimo, & sequentibus questionibus de lib. arbitrio.

Magister.

2.
Magister.

Magis autem ex professo Magister lib. 1. tota dist. 43. confutat errorem eorum, qui dicebant, nihil Deum posse facere, nisi quod facit & in cap. vltimo ante med. concludit: *Fateamur itaque, Deum plura posse facere, quæ non vult, & posse dimittere, quæ facit. Quod ut certius firmitusque teneatur, Scripturæ testimonij asseramus. Deum plura posse facere, quàm facit.* Quibus consequentia docet tota dist. 44. Alexander 1. part. q. 21. mem. 2. probat, Deum multa posse velle, & facere, quæ nec vult, nec facit: & sequenti mem. 3. probat potuisse Deum meliores facere res, quas fecit. Eadem docet Albert. 1. parte q. 77. mem. 2. & 3. atque infra quæst. 79. mem. 2. art. 1. particula 2. S. Bonauentura 1. sent. tota dist. 44. præfertim art. 2. & dist. 45. art. 1. quæst. 2.

3. Magis copiosè diuinæ libertatis indifferentia, ut velit, aut non velit creare, tractat Henricus in summa art. 45. quæst. 3. & 4. & quodlib. 1. q. 4. & quodlib. 8. q. 4. & §. & 9. semper excludens necessitatem à diuina volitione producendi creaturas. Scotus item egregiè perspicuè declarat diuinæ libertatis indifferentiam, ut posset velle producere creaturas aut non velle absque vlla alia ratione determinante voluntatem illius, præter voluntatem, quæ se ipsam determinat. Locus est dignus qui legatur à studiosis lib. 1. sent. dist. 8. quæst. 4. §. *Ad argumenta pro opinione.* vers. & cum dicitur. & dist. 44. q. vnica, & dist. 45. q. vnica corpore. Videndus est etiam egregius locus dist. 39. §. iuxta prædicta.

4. Durandus 1. distinct. 43. quæst. 4. præfertim num. 5. & sequentibus, ex professo probat, Deum non necessariò velle alia à se, quinimò, voluntatem eius esse indifferentem ad velle, & nolle.

Quibus consequentia docet distinct. 45. quæst. 1. num. 7. Argentina 1. dist. 44. q. 1. quatuor articulis probat Deum posse facere, quæ non fecit, & meliora, quàm fecit. Atque dist. 45. q. 1. art. 2. ante conc. 1. docet, Deum potuisse non communicare causis secundis virtutem, quam communicauit. Carthusianus ex professo necessitatem excludit à diuina volitione creaturarum & productione, probans, potuisse facere quæ non fecit: veluti lib. 1. sent. dist. 8. q. 4. post. med. §. *Ad vltimum dico.* & dist. 43. quæst. 3. & dist. 44. q. 1. & 2. Marfilus 1. q. 42. 43. & 44. Gregorius 1. dist. 42. q. 1. art. 1. q. 3. art. 1. & 2. & dist. 45. quæst. 1. conc. 6. Ochamus & Gabriel 1. dist. 43. q. 1. art. 3. & 4. & dist. 44. quæst. vnica. Ricardus 1. dist. 45. art. 2. q. 3. corpore, clariùs autem ad argumenta docet, Deum non necessariò voluisse creaturas producere, sed potuisse non velle. Valerius lib. 2. summæ, quem refert Carthusianus 1. dist. 45. q. 4. & Egidius, quem refert ibidem colum. vltima. Maior 1. dist. 44. q. 1. & 3.

Aureolus 1. dist. 44. art. 5. proposit. 2. probat, Deum potuisse facere res, quæ forent in se ipsis meliores. Herutus quodlib. 2. q. 4. & in tractatu de æternitate mundi q. 4. Ferrari. 1. contra gent. c. 82. & 2. cõtra gent. c. 26. Capreolus lib. 1. sent. dist. 43. q. 1. art. 2. multis conclusionib. & dist. 45. q. 1. art. 2. Caietanus & alij expostores S. Thom. in præfenti q. 19. art. 3. & 10. & infra q. 25. art. 5. & 6. Suarez in metaph. d. 30. sect. 16. Molina in præfenti q. 19. a. 3. & art. 4. disp. 1. & 2. Valq. disp. 79. & 80. Valeria sua q. 19. punct. 4. assertionem 2.

Luxta quorum omnium doctrinam sit probatio nona (sequendo numerorum seriem positam in præcedentibus sectionibus) Deus potest facere, quæ non facit, & potest nō facere, quæ facit. Ergo potest velle facere, quæ non vult facere, & potest velle non facere, quæ vult facere. Consequentia est euident, quia nihil facere potest, nisi volendo illud facere. Antecedens probatur Sap. 11. *Non erat impossibilis manus tua immittere illis multitudinem virorum, aut audaces leones: nec tamen im-misit Egyptiis.* Matth. 1. *Potens est, inquit, Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Vbi Hieronymus, Chrysostomus, & Theophyl. nec non Ambrosius Lucæ 2. intelligunt ex inanimatis lapidibus posse Deum excitare filios Abrahæ, quamuis id nunquam fecerit, & quamvis simul etiam significauerit Baptista Deum posse ex infidelibus, lapideis & impolis hominibus facere fideles. Idque non solum asseruit de infidelibus, qui de facto erant conuertendū sed etiam de illis, qui nunquam erant conuertendi, de quibus Apostolus vniuersaliter pronūciat: *Potens est Deus inferre, statuere, confirmare.* Rom. 11. 14. & 16.

Rursum Marci 14. & Lucæ 22. *Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me, & iterum: Si vis, transfer calicem hunc à me.* Itaque manifestè docet Christus D. vtrumque potuisse velle & facere, videlicet, transferre & non transferre calicem. Præterea Matth. 26. *An potui, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebis mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* Refert autem Magister 1. dist. 43. cap. vltimo, tanquam verba Augustini in Enchiridio, *Omnipotens voluntas multa potest facere, quæ nō vult, nec facit: potuit enim facere, ut duodecim legiones Angelorum pugnarent contra illos, qui Christum ceperunt.* Habetur autè hæc sententia lib. de Spiritu & liter. c. 1.

Ceterum in Enchiridio cap. 95. post med.

Tunc,

5.

6.

Ex citatis
Doctrinam
nona sumi-
tur probatur.
Multa potest
Deus nolle
facere, quæ
vult facere.
Sap. 11.

Matth. 3.

Paulus

7.
Lucæ 22.

Matth. 26.

Aug. lib. 4.
Spiritu &
liter. c. 1.

8.

Tunc, inquit, in clarissima luce Sapientie videbitur, quod nunc prorum fides habet, antequam manifesta cognitione videatur, quam certa & immutabilis, & efficacissima sit voluntas Dei, quoniam multa posset & non velit, nihil autem veli, quod non possit. Deinde verò cap. 98. inquit. Quis porro tam impie desipiat, ut dicat Deum malis hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere? Idem lib. de Spiritu & litera cap. 1. à med. Absurdum, inquit, tibi videtur dici aliquid fieri posse, cuius desit exemplum, cum sicut credo non dubites, nunquam esse factum, ut per foramen acus camelus transiret, & tamen sic hoc quoque dixit Deo esse possibile. Subintravit enim Christus D. Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possible sunt. Addit insuper Augustinus: Legas fieri potuisse, ut semel gentes exterminarentur a terra, quæ dabatur filiis Israël, Deum tamen id paulatim fieri voluisse: & alia sexcenta possunt occurrere, quæ fieri vel potuisse, vel posse fatemur, & eorum tamen exempla, quod facta sint proferre nequeamus.

Pertinet ad idem probandum multa quæ scribit Augustinus epistola 3. ad Volusianum circa med. Illustrissimum istius libertatis exemplum Patres & Scholastici tradunt in supremo Incarnationis opere. Potuisset enim Deus absque Incarnatione divina personæ, lapsum hominem aliter reparare, licet non cū tanta gloria & ostensione diuinorum attributorum. Sic expressè Nazianz. in priori epistol. ad Cledonium quæ est oratio 11. propius ad med. quā ad finem illis potissimum verbis: *Ut interim non dicam, alio quoque modo fieri potuisse vel nobiscum versaretur, quem admodum prius ignis, rubo & fornax humana, videlicet, hominis specie, non verò natura ipsa personaliter vixit.*

Athanasius orat. 4. contra Arian. multo propius ad finem, quā ad med. refert obiectū Ariano-rum: *Poterat Deus, etiamsi saluator creatura existeret, vel loqui in tumulo, & ita solvere maledictionem.* Quod Athanasius non solum concedit, sed etiam iugiter respondens: *Istud etiam ab alio quopiam obtrudi poterit. Poterat sine ullo aduentu Christi solummodo loqui Deus. & solvere maledictionem.* Caterum spectandum est hic quid hominibus sit utile, non quid solum in verbis Dei. Eusebius Emislenus homil. 6. de Paschate ait: *Potuit Filius Dei hostem humani generis, & in calis positus, nuntio suo diuinitatis elidere, sed ne quid tale diabolus congeri posset placuit Deo secundum iustitiam suam pro humano genere offerre hominem purum & immaculatum.*

Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 10. *Parum est, inquit, sic resisteret istum modum, quo nos per mediationem Dei & hominum hominem Christum Iesum Deus liberare dignatur, asseramus bonum, & diuine conserui dignitati; verum etiam, ut ostendamus, non alium modum possibilem Deo fuisse.* Postrema verba nota. Idem docet cap. 13. & lib. de agone Christiano cap. 1. initio stultos appellat eos, qui contrarium sentiebant.

Idem apertè docuerunt Leo Mag. serm. 2. de nativitate, ante med. Gregor. lib. 17. Moral. cap. 18. & lib. 24. cap. 2. Author libri de operibus cardinal. apud Cyprian. serm. de passione longè à medio, illis præsertim verbis. *Sine hoc holocausto poterat Deus tantum condonasse peccatum.*

Bernardus Epist. epist. 109. ad Innocen. inter med. & fin. ostendit, *Deo a tantum fuisse alios & alios modos nostræ redemptionis, nec vlla necessitate, sed mera libertate modum elegisse, quem elegit.*

Rux de Voluntate Dei.

Idem existimavit Ansel. ad Romanos cap. 5. ad illud: *Commendat autem Deus charitatem suam.* Nec oppositum docet in lib. *Cur Deus homo* ut videbimus disp. 9. lect. 6. Hugo Victor. lib. 1. de Sacramen. p. 8. c. 10. *Veraciter profitemur, ait, quod redemptionem generis humani alio modo Deus perficere potuisset, si voluisset.* Idem apertè colligitur ex Anselmo lib. 2. *Cur Deus homo*, c. 5. collato cum præceden. & sequen. Augustinum & Hugonem in eiusdem dogmatis assertionem sequuntur omnes Scholastici. Magist. lib. 3. dist. 20. c. 1. Altiſidor. lib. 3. summa tract. 1. c. 8. Guillel. Parisien. lib. *cur Deus homo* c. 7. quod est de auaritia Adami Alexan. 3. p. q. 1. mem. 3. & 4. S. Bonau. 3. sent. dist. 20. art. 1. q. 1. Vbi Ricar. q. 4. Scorus q. vnic. *His dictis.* Duran. Palud. & Gabriel quest. 1.

Prædicto reparationis nostræ mysterio sunt affines aliæ res, quas Deus fecit, cū potuisset omittere, vel non fecit, cū facere potuisset. Sic enim Athanas. orat. 2. contra Arian. prope med. ait: *Sicuti cum posset ab initio sub Adamo, ante Noë, aut Moysē Deum suum mittere; non autem misit, nisi in consummatione seculorum; ita quoque creatura cum voluit, & ipsis velle fuit procreant, & dicta orat. 3. multo propius ad finem, quā ad med. alia exempla congerit. Potuisset Deum assumere carnem aliunde, quam ex stirpe Adami, docet August. dicto lib. 13. de Trinit. c. 10. & 13. & 18.*

Potuisset Deum vnico die vel vnico momento res omnes totius mundi producere, nota Chryſt. in Genes. c. 1. homil. 3. circa med. Potuisset Deum formare mulierem de terra, sed noluisse, docet Cyrill. lib. 3. contra Iulian. col. 3. Potuisset Christum Dominū resuscitare Iudam à morte spiri-tuali, tradit Augustin. lib. de natura & gratia c. 7. Potuisset facere Deum, ut omnes homines in gratia perseveret docet lib. de bono perseu. c. 8. & 9. *Deum omnia, quacunque vult, posse, non autem quacunque potest, velle: nam potest quidem perdere mundum, non vult autem.* Damascen. scribit in fine totius libri primi de Fide.

Fusius quā ceteri, Hugo Victorin. summa sentent. tractatu 1. c. 14. multis exemplis probat, Deum potuisse velle & facere, quæ non vult, nec facit. id quod evidentissima ratio naturaliter demonstrat, quoniam alioqui Deus non esset omnipotens: etenim omnipotens est, qui potest omnia, quæ possunt habere rationem entis, qualia sunt omnia, quæ nō implicant contradictionem. Sunt autem infinita, quæ non implicant contradictionem, & tamen à Deo nunquam sunt facta, neque fient. Quinetiam contradictionem implicat, omnipotentem facere quiddam potest simul & col-lectiue: plurima quippe sunt possible separatim ac per se sumpta, quæ tamen simul cum aliis sunt impossibilia, veluti calum eodem tempore moueri & quiescere, rotundum & quadratum esse diuidi & contrinari.

Denique Deum non posse facere, nisi quod facit, nec potuisse velle, nisi quod vult, error fuit Abailardi & Wiclefii, ut videre est apud Waldensem, Castrum, & Bellar. supra citatos sect. 2. probat. 4. & dicitur fuisse damnatus in Concilio Senensi, vel fortasse Senonensi.

Decima probatio sit, quia si Deus non liberè, sed necessariò veller creaturas producere, necessariò produceret illas: unde produceret quantum Deus producere potest. Consequens autem implicat contradictionem. Sapienter enim Iustinus q. 2. Christiana ad Gentiles inter med. & fin. ait,

Hugo Victor.

13.

Athan.

14.

Chryſt.

Cyrril.

August.

15.

Euidēs ratio pro Dei libertate.

16.

17.

Si Deus veller necessariò creaturas producere, necessariò produceret quantum Deus producere potest. Consequens autem implicat contradictionem. Sapienter enim Iustinus q. 2. Christiana ad Gentiles inter med. & fin. ait,

March. 19.

Letur acceptum ex capitulo 11.

1. Si quis in creaturae hominis libertatis possibilia.

Nazianz.

10. Athanas.

Euseb. Emis.

11.

12. Magn. Gregor. lib. 17. Moral. cap. 18. & lib. 24. cap. 2. Author libri de operibus cardinal. apud Cyprian. serm. de passione longè à medio, illis præsertim verbis. Sine hoc holocausto poterat Deus tantum condonasse peccatum.

12. Bernardus Epist. epist. 109. ad Innocen. inter med. & fin. ostendit, Deo a tantum fuisse alios & alios modos nostræ redemptionis, nec vlla necessitate, sed mera libertate modum elegisse, quem elegit.

Si quidem est Dei potentia infinita, eum autem opera finita est omnino Deus secundum eis, quas habet, & tamen non utitur potentia. Vnde colligit agere Deum quantum vult, non quantum potest, & ut actionibus quantum vult.

18.

Primum implicationis exemplum.

Consequentis illius implicatio infinitis exemplis potuisset ostendi, ex quibus pauca subiciam. Primum, Si Deus necessario produceret motum caeli quantum potest producere: alium moueretur in non tempore, quod implicat contradictionem. Sequela probatur, quia si moueretur in tempore, quamvis exiguo; posset adhuc breuiori & breuiori tempore moueri; ac proinde non produxisset Deus, quantum velocitatem potest producere.

19.

Secundum exemplum: Vrges Iustin.

Secundò sequeretur, Deum creauisse plures mundos, imo & infinitos; si producit, quantum potest producere. Premit hanc rationem Iustinus quaest. Christiana ad Gentiles 3. paulò ante medium, & inter alia dicit. *Si Deus facit quia est; eodem facit quia facit. Sin facit quia vult; sponte facit. Sponte enim faciens, facit quantum vult, & qualia vult, & quando vult.*

Propius autem ad fin. quàm ad med. *Quemadmodum, inquit, accusari non potest Deus infirmitatis potentia; quod, cum non plures, sed vnum fecisset Mundum, desistit facere: sic accusari non potest imperfectionis virum, quod non simul, ac fuit mundum fecit, sed cum voluit.* Quibus similia scribit in quaest. 113. ad Orthodox. fine. & quaest. 2. Christiana ad Gentiles prope finem ait: *Nisi cohibita fuisset aëlio qua mundum fecit, innumerabiles facti fuissent mundi actione nunquam cessante.*

19.

Athanasius orat. 2. contra Arian. prope med. *Opifex, inquit, & dicit, & esse poterit, etiamsi nondum opera existant: Pater vero nec esse, nec dici poterit, si non sit ei Filius. Quod si autem curiose inquirant, cur Deus in cuius potestate est operari, non semper operatus sit? furiosum est ista audacia.* Postea verò rationem reddit ex libera Dei voluntate, præter alia dicens: *Creata, cum voluit, & ipsis vtile fuit, procreauit.*

21.

Tertium implicationis exemplum.

Tertiò sequeretur, Deum creauisse calos maiores, & maiores in infinitum: creauisse mundum ab æterno, quoniam prius & prius sine termino creare potuit. Atque similiter sequitur in omnibus spatiis, seu locis possibilibus fuisse collocatum hunc mundum; quoniam in omnibus æqualiter potuit collocari. Sapienter enim Augustinus lib. 11. de ciuit. cap. 5. init. *Ita queritur, inquit, cur potius tunc & non antea factus sit, quemadmodum queri potest, cur hic potius ubi est, & non alibi? Nam si infinita spatia temporis ante mundum cogitant, in quibus eis non videtur Deus ab opere cessare potuisse, similiter ergo cogent, extra mundum, infinita spatia locorum: in quibus si quisquam dicat, non potuisse vacare Omnipotentem, nonne consequens erit, ut innumerabiles mundos cum Epicuro somniare cogatur. Quem discursum toto capite prosequens, concludit prope finem: *Æqualiter anteriora tempora per infinitum retro spatium præteruisse, nec fuisse aliquam differentiationem vnde tempus temporis eligendo præponeretur.**

22.

Vltimum.

Postremò sequitur in hoc mundo maiorem & maiorem terrarum vastitatem, maiorem & maiorem magnitudinem, altitudinem, multitudinem montium, maiorem & maiorem planitiem eamportum, plures ac plures & magis redundantes fluuios, arque his similia, Deum creauisse de facto; nam hæc omnia creare potuit,

Dicit aliquis: Dei operibus limitem necessarium imponi per intellectionem dictantem, has res sub hac mensura, & non sub alia expedire ad finem intentum à Deo. Sed refutatur, quoniam intellectus diuinus dicitur duos, aut tres mundos aptos esse, ut pluribus personis Deus manifestet sua attributa, exerceatque varia genera prouidentie. Quare sola libertas determinare potuit, ut non eligerentur plures mundi, sed vnus, nec maior, aut minor, sed tantus: nec velocior motus, & ita de reliquis.

21.

Enafo.

Refusio.

Confirmatur primò, nam potuit Deus non creare hunc mundum, sed alium solo numero diuersum in quo manifestaret attributa non alio modo, quàm in hoc mundo manifestat.

24.

Confirmatur secundò, quia Deus potuit Adamum nunquam creare, sed alium constituere primum hominem, à quo diuersi filij procrearentur. Potuit alios Angelos perfectiores creare, in quibus magis manifestaret suam potentiam. Quapropter eiusmodi rebus limitem præscribere non potest dictantem, siue iudicium intellectus, nisi accedat electio libera determinans ad vnum ex infinitis obiectis, quæ per intellectionem proponuntur, ut eligibilia.

25.

Potuit Deus,

Adamum velle,

et alium primum hominem creare.

Vndecima ratio sit veluti confirmatio præcedentis, quia si Deus, supposito iudicio intellectus, non esset indifferens, ut vellet hoc potius, quàm illud; sequeretur certam esse mensuram orationum, cui semper & necessario Deus annueret, concedendo quod petitur. Hoc autem est manifestè falsum, nam aliquando paucioribus, atque minùs deuotis orationibus impetramus, sicut etiam accipimus per sepe sine orationibus.

26.

Inferitur ab-

surdum.

Confirmatur etiam eadem ratione sequeretur, semper ac necessario propter æqualem gravitatem ac numerum peccatorum, homines ad inferos detrudi, nec amplius expectari ad poenitentiam: itémque supplicii æqualibus in hac vita puniri. Sequeretur etiam, homines æqualiter deditos vitiiis per æqualem vim illustrationis & inspirationis à Deo conuerti: consequenterque nullum de facto conuerti, qui grauioribus peccatis obnoxius sit, quàm ille qui de facto nunquam conuerteritur. Sequitur tandem ex parte Dei nullam inæqualitatem esse distribuendi pro libito plura & excellentiora dona spiritualia: quapropter Spiritus sanctus non diuidit singulis, prout vult: quod est manifestus error reformatus in materia de Prædestinatione.

27.

Alia sequela

non minus

absurda.

Vltimus in-

feritur.

Duodecimò probatur, quia si Deus necessario & absque libertatis indifferentia produceret quidquid operatur ad extra, nec potuisset velle tales operationes omittere: gratia funditus euerteretur, atque radicitus conuellerentur omnes rationes agendi gratias pro beneficiis gratuitis. Rectè si quidem Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo* cap. 5. sub init. *Quomodo, inquit, nostram imputabimus salutem eius gratia, si nos saluat necessitate? Est necessitas, que beneficienti gratiam aufert, aut minuit; & est necessitas, qua maior ex beneficio gratia debetur. Cum enim aliquis ea necessitate, cui subiacet, minus beneficit, aut nulla aut minor illi gratia debetur. Dum verò ipse se sponte necessitati beneficienti subdit, nec iniustus eam sustinet; tunc utique beneficii gratiam meretur maiorem. Non enim hac est dicenda necessitas, sed gratia, quia nullo cogente, illam suscipit, aut seruat, sed gratis.*

28.

Gratia fun-

dum euer-

retur, si ad

extra Deum

ex necessi-

tate operari

int.

Anselmum.

Confirmatur, quoniam hac eadem ratione Ricardus Victor, lib. 6. de Trinit. fine colligit in procel

29.

processionibus Filij & Spiritus sancti, nullam interuenire gratiam, siue gratuitam donationem: quamuis Spiritus sanctus procedat per amorem summopere spontaneum & voluntarium, dicens: *In diuina natura nihil est vel esse potest ex operante gratia. Quod enim est ex sola operatione gratia, pro authoris beneplacito potest esse, vel non esse. Sed tale aliquid non potest esse in ipsa diuinitate. Alioquin mutabilis ei inesset, nec veram aternitatem haberet. Nihil itaque ibi est iuxta donum largientis gratia, sed totum iuxta proprietatem exigentis naturæ.*

Ad idem probandum adduci possent rationes infra tractandæ disp. 15. quatuor prioribus sectionibus. Ex toto discursu præsentis sectionis, ac præcedentium, manifestè sequitur, esse prorsus improbabile, quod Ocamus & Gabriel 1. dist. 4. 2. quæst. 1. art. 2. in fine dixerunt, non posse demonstrari ratione naturali, quod effectus non sequantur naturaliter & necessariò ex perfectione Dei, sicut ex perfectione Solis sequuntur eius effectus. Quamuis enim aliquæ probationes adductæ supponant principia supernaturalia; multæ tamen probationes ex dictis sunt demonstrationes subnixæ solo lumine naturæ non indigentes lumine fidei.

Ad fundamentum contrariæ sententiæ positum sect. 2. non procul à principio respondetur: Quamuis Deus sit purissimus actus, nec potuerit aliam perfectionem habere, præter eam, quam de facto habet: nihilominus eius voluntas propter infinitam eminentiam indifferens fuit, vt verè realiterque fuisset voluntas non creandi mundum, sicut fuit voluntas creandi mundum. Sed hoc explicare nimum operosum est, ideò que differitur ad proprias disputationes 11. 12. & 13.

SECTIO V.

Quid Plato & Aristoteles, alique Philosophi de libertate Dei senserint.

Plato in Timæo, siue de natura, inter princip. & med. introducit creatorem Deum talem orationem habuisse ad creatos à se Deos, id est, Angelos: *Non estis penitus immortales, neque penitus indissolubiles: non tamen soluimini, nec mortis sortem sequimini, quoniam mea voluntas maius adhuc & præstantius vinculum vobis contigerit.* Quapropter existimauit Plato liberam potestatem fuisse Deo annihilandi Angelos, quos creauerat. Existimauit etiam potuisse Deum se solo producere omnia animalia: nihilominus eorum productionem Angelis commisisse vt referemus disp. 10. sect. 2. Socrates item apud Platone in Alcibiade primo, siue de natura humana in fine, significat, esse Deo liberam potestatem disponendi, vel impediendi nostras operationes, quando præcipit, in faciendis esse præfandum, *Si Deus voluerit.*

Aristoteles autem, licet argumentorum procella vertiginem aliquando passus fuerit, atque iactatus ad necessitatem diuinæ voluntatis allegendam: nihilominus eam aliquando tandem agnouisse videtur. De cuius sententiâ magna quæstio est inter Philosophos & Theologos. In qua prætermittendum nobis est illud membrum, quod ad rem præsentem non attinet: videlicet substantias separatas, & omnes res incorruptibiles, esse ab intrinseco necessarias eo gradu necessitatis, vt à Deo non pendeant in fieri, nec in con-

seruari. Hunc enim absurdissimum errorem Aristoteli, Commentatori, & Auicennæ tribuunt, & ex eorum verbis deducere conantur Henricus à Gandauo quodlib. 8. quæst. 9. Aureolus 1. dist. 8. part. 2. art. 3. colum. 3. & quidam alij. Aduersus quos ex professo disputant Scotus, & alij ex Authoribus infra citandis.

Hoc igitur prætermisso, quascumque res Deus operatur, (siue operetur solummodo res corruptibiles, siue res etiam incorruptibiles, vt cælum & intelligentias) necessariò producere, nec posse non producere quæ de facto producit: fuisse mentem Aristotelis, & Commentatoris (quibus Authores aliqui addunt Auicennam (communior opinio est inter Scholasticos).

In hoc conueniunt cum cæteris Henricus & Aureolus nuper citati. Hanc verò fuisse mentem Aristotelis & Commentatoris, fusè probat Scotus 1. dist. 8. quæst. 4. sub init. §. *Sed pars.* & duobus sequentibus. Gregorius 1. dist. 42. quæst. 3. art. 1. col. 2. §. *Mihi autem.* Ocamus & Gabriel 1. dist. 4. 3. quæst. 1. art. 2. & 4. Marfilus lib. 1. q. 42. art. 2. & q. 44. art. 1. concl. 3. Heræus quodlib. 2. quæst. 4. & in tract. de æternitate mundi q. 4. Ferrariensis lib. 2. contra Gent. cap. 23. Iauellus lib. 12. Metaph. q. 10. Sonzinas eodem lib. 12. quæst. 30, & 41. Soto lib. 8. Physicor. quæst. 1. Suarez in metaph. dispur. 30. sect. 16. num. 52. & sequentibus. Molina in præsentis quæst. 19. art. 4. disp. 2.

Idem videtur significasse S. Thomas 2. contra Gen. c. 23. & Durandus 1. dist. 43. quæst. 4. n. 5. quâdo suppresso nomine dixerunt, aliquos Philosophos posuisse, Deum producere res ex necessitate naturæ, quia quidquid vult, vult de necessitate absoluta.

Supponimus autem, Aristotelem credidisse, Deum agere per intellectum & voluntatem, quandoquidem lib. 2. Physicor. text. 49. ostendit, naturam agere propter finem, & directionem primæ causæ præstipulantis finem: quod verificari non posset, nisi Deus intelligeret finem & per volitionem intenderet.

Aristotelem igitur asseruisse naturæ necessitatem in diuinis operationibus, probatur primò, quoniam octauo lib. Physicor. text. 9. & 13. & text. 52. & 53. ex eo quòd primum mouens sit incapax mutationis, ac proinde semper in se ipso perseveret in eadem dispositione, colligit semper, ab æterno & in æternum modè, semperque res omnes ab illo prorsus eodem modo procedere: ac proinde tam mundum, quàm cæli motum æternum esse: viuacitatem verò, quam in his rebus inferioribus cernimus, provenire ex dissimilitudine, ac diuersitate partium orbium cælestium, quæ diuersimodè per motum applicatæ diuersos effectus causant.

His omnino similia sunt quæ scribit lib. 1. De Cælo text. 21. & 35. & lib. 1. de generatione text. 16. & lib. 2. de Generat. text. 56.

Probatur secundò, quia lib. 9. metaph. text. 17. dicit, in æternis nil esse in potentia, sed omnia in actu. Vnde inferri non esse timendum quòd cælum quiescat, quia neque ipsum, neque motor eius est in potentia ad non mouendum. Et inde lib. 12. metaph. cap. 6. concludit, non satis esse ponere substantiam æternam porentem mouere: sed oportere, vt sit actu mouens ex necessitate, ita vt motio eius sit substantia eius. Multa repertiuntur alia in operibus Aristotelis ex quibus

in processio-
nem Verbi
et Spiritus
sancti nulla
gratia inter-
uenit
procedens
autem.

30.

in Aristotele
autem opinio
est Ocamus
& Gabrielis.

31.

Disputatio
fundamentum
lib. 2. pro
positum.

3.

4.

5.

Quid suppo-
natur?

6.

Metaph. & pla-
cium Arist.

7.

Socrates
autem Plato
lib. 1.

2.

Aristoteles
in metaphisica

manifestè colligitur, Deum agere necessitate naturæ determinatum. In eandem sententiam descendisse videtur Auertores lib. 8. Physic. text. 6. Simplicius lib. 6. Physic. text. 15. & Auicenna lib. 9. sue Metaphysic. cap. 4.

8.
Contradictio-
nium alia ex
ipsis colligi-
tur.

Aristoteles.

Aliunde tamen suppetunt loca non pauca, quibus Dei libertas, & possibilitas non operandi, quod operatur, potest efficaciter inferri. Potissimum autem est liber ille de mundo ad Alexandrum (nisi supposititius fuerit & alienus) quia non longè ante finem Authore ipsi mundi comperat Imperatori, cuius præscripto gubernantur omnia, distribuunturque munera diuersa: atque ita concludit: *Ad summam quod in navi gubernator, in curru auriga, in choro præceptor, in ciuitate lex, in exercitu Imperator, hoc idem in mundo est Deus: nisi quod illis ipsis principatus laboriosus, perturbatus, & anxius est: Deo autem expers omnis molestie, laboris, nullamque corporis affertus imbecillitatem, nam cum in re immobili collocetur, omnia quo vult mouet, arbitratique suo in diuersis rerum generibus, & naturis versat.* Obseruentur potissimum verba postrema.

2. Secundò potest Dei libertas colligi, quoniam Deum nulla re prorsus egere, sed sibi satis esse, docet Aristoteles lib. 2. magnor. moral. cap. 15. & lib. 7. Ethicor. Eudemiorum proprius ad med. quàm ad fin. Quod si Deus creaturas necessariò produceret, ita vt non posset non producere: foret genus indigentiæ necessitas; illa, Deum ita creaturis annectens, vt ab illis non posset recedere.

10. Terriò potest colligi ex lib. 8. Ethic. cap. 7. & clariùs lib. 10. cap. 8. vbi dicit, virum sapientem & probum esse Deoamicum. Et lib. 2. magn. moral. cap. 8. Deo tribuit quod bona & mala pro meritis distribuat. Hæc autem sine libertatis vsu non fati possunt intelligi.

11. Quartò, quoniam lib. 4. Topicor. cap. 5. ait: *Potest Deus & studiosius praua agere, non sunt autem praua, nam omnes praua secundum electionem dicuntur.* Turpiter errat Philosophus Deo tribuens notitiam agendi praua; sed libertatem diuinam in hoc manifestè faretur.

12. Postremò, libertatis est proprium precibus flecti posse ad beneficia præstanda: quocirca liberum esse Deum, supposuit Aristoteles, quando tempore mortis sue misericordiam implorauit à prima causa, teste Lærtio in eius vita. Confirmatur, nam & Alexander in lib. de fato monet ex Aristotelis sententia postulanda esse à Deo beneficia, quoniam ea possit concedere & non concedere.

Confirmatio.

13. Ex his omnibus, aliisque non paucis, efficitur manifestum quod supra iis asseruimus, Aristotelem in hac re non fuisse constantem. Auicenna Dei libertatem fatetur in Metaphysic. tract. 9. cap. 1. in med. quando scribit, Primo principio non fuisse necessarium, sed contingens creare. Auertores etià videtur rectè de libertate Dei sentire in distinctione distinctionū d. 3. dub. 1. & 2.

SECTIO VI.

Num diuina libertas determinetur à scientia.

1. SUppono, tanquam certum id, de quo nulla controuerſia reperitur inter authores, videlicet, quantum ad speciem actus liberè, si voluerit, eliciendam, diuinam libertatem à scientia de-

terminari per iudicium prædicum atque rationis dictamen. Huius euidens ratio, atque declaratio est, quia diuinus intellectus iudicat, omnes creaturas esse participationes quasdam & similitudines diuinæ essentia, & esse conuenientes, siue decentes infinitæ sapientiæ & bonitati, sed minimè necessarias ad illam, & nisi hoc iudicaret intellectus, non posset diuina voluntas liberè velle creaturas producere. Per hoc itaque iudicium aufertur impossibilitas producendi, & redditur libertas indifferens. Rursus eodem iudicio determinatur specifica ratio cuiusque volitionis liberæ, quia siue Deus velit hanc creaturam producere, siue non producere, siue quodcumque aliud liberè velit, vult tanquam decens atque conueniens, sed non necessarium ad suam bonitatem, ac subinde vult propter obiectum formale infinitæ bonitatis, à quo tribuitur species volitionis: vt vidimus disp. 3. sect. 1. & 2.

Hic est genuinus sensus S. Thomæ. 1. contra gent. cap. 82. longè post med. & lib. 2. cap. 26. iuncto cap. 27. & Ferrariensis in eisdem locis. Quem magis explicuit Capreolus 1. dist. 45. art. 2. respondens ad argumenta contra tertiam conclusionem in solutione ad 4. & ad 5. Quamuis igitur S. Thomas asserat *voluntatem Dei ad aliquid volendum per sui intellectus cognitionem determinari* simul tamen in prædictis locis exponit, hanc determinationem in eo consistere, quod diuinus intellectus voluntati proponit infinitos effectus non habentes necessariam connexionem cum diuina bonitate, sed eligibiles propter illam; voluntas autem hac obiectorum propositione facta non coarctatur, nec necessatur ad vnum, sed ad omnes esse indifferens.

3. Aliam determinationem diuinæ voluntatis addere possumus à diuina scientia provenire: quoniam ea præsupposita, necessarium est diuinam voluntatem de quolibet obiecto decernere, & velle facere, aut velle non facere, aut permittere, aut impedire, vt videbitur disp. 8. sect. 3.

Restat igitur difficultas solummodo, vtrum etiam quoad exercitium diuinæ libertas determinetur à scientia, siue à iudicio intellectus. Affirmant ex recentioribus pauci, vt inde colligant, physicam prædeterminationem non reuocare libertati: siquidem illi non repugnat antecedens & physica necessitas illationis, per quam volitio consequitur ex scientia, siue iudicio intellectus. Vnde asserunt manente eadem cognitione intellectus, non posse Deum velle indifferenter, hoc vel illud obiectum, sed necessariò velle illud, quod ab intellectu proponitur volendum. Ita peculiariter de voluntate Dei existimat Nauarretus tom. 2. controuerſ. 5. conc. 3. & generaliter de quocunque voluntate tota controuerſ. 10. Eodem ferè modo de quidditate libertatis in communi ratiocinatur Aluarez disp. 1. 2. in arg. 2. & eius solutione: necnon Cabezero & Ledesma tractantes de libertate.

Veruntamen antiquorum prorsus nemo, cuius inueniantur scripta, tenuit hanc sententiam; vt magis constabit in conclusionis probatione. Nec excipio Paludanum in 4. dist. 49. quæst. 3. colum. 2. nam & ille, quam indifferenciam eripit voluntati, constituit formaliter in intellectu, vt à se ipso possit de rebus operabilibus aliter iudicare, quam iudicat: quod non admittit prædicta sententia.

Primarium autem fundamentum illorum Authorum

Per cuius prædicum diuina libertas determinatur, quoad speciem actus, si voluerit, eliciendam.

2.

3. Habet & aliam determinationem, à diuina scientia voluntatis.

4. Difficultatis punctum proponitur.

Afferentia sententia.

Hand sancti Palud.

6.

Præsentia
scientia uni-
versalis
scientiam.

Authorum est, quoniam causa indifferens & indeterminata, non potest determinatè velle & operari, nisi determinetur ab aliqua re secundum se determinata. Sed non potest Dei voluntatem determinare aliquid extra Deum; intra verò nihil aliud aptius determinat, quam scientia practicè dictans, quid expediat velle, ergo talis scientia determinat diuinam voluntatem. Alia plura argumenta præmittuntur, quia facile solentur ex dicendis.

Sit igitur conclusio. Quantum ad exercitium volitionis, diuina libertas non determinatur à scientia: quin potius, manente tota scientia practica, quæ requiritur ad liberè volendum, & non variato iudicio, potuit Deus velle creare eandem rem quam de facto voluit non creare. Itaque voluntas diuina se ipsam determinat, vt hoc, aut illud velit aut non velit, & non indiget alio determinante.

7.
Manente eo-
dem iudicio,
et scientia
practica, po-
tuit diuina
voluntas se
ad oppositum
determinare.

8.
Probatur ex
Patribus de-
sumpta.

Colligitur ex
D. Thom.

9.

Denique de libertate generaliter idem sentiunt omnes Scholastici. Singularum testimonia reperies in eodem tomo præcedenti, eademque disp. 4. sect. 4. & 5. Peculiariter autem de libertate Dei hoc docet Henricus 1. p. art. 36. q. 4. & art. 45. q. 3. & 4. & quodlibeto 8. q. 1. Durandus quoque 1. dist. 45. q. 1. num. 7. notauit diuinæ libertatis conditionem esse formaliter in voluntate. Quibus concinunt plures Scholastici citati sect. 4. sub init.

10.
Primaria.

Ratione probatur, primò quoniam creata voluntas non necessariò eligit, quod sibi proponitur ab intellectu, quasi melius hic & nunc, neque datur aliquod iudicium practicum intellectus antecedens liberam volitionem nostram, ex quo iudicio necessariò consequatur electio: sic probatum est in prædicta disp. 54. præsertim sect. 6. & 7. Quapropter neque in Deo dabitur necessaria consecutio volitionis à scientia, per quam efficaciter amentur creature.

11.
Secundaria.

Probatur secundò, quoniam licet voluntas creata necessario eligeret, quod sibi per practici dictamen intellectus proponitur vt melius; id tamen peculiari ratione absurdissimum foret in Deo. Nam in creaturis maneret aliqua, seu vera, seu apparens libertas eo quòd intellectus creatus potuisset aliud oppositum dictamè practicum elicere, siue ex imperio voluntatis, siue (vt Durandus, Paludanus & alij fingunt) ex propria ipsius intellectus indifferencia. At verò omne iudicium intellectus diuini, tam speculatiuum quàm practicum (si rerum contingentiam ante-

cedit) protus naturale, ac necessariū est: quippe quod semper adæquatur rerum veritati secundum esse possibile, quæ veritas est simpliciter necessaria. Quod si, hoc iudicio posito, necessariò sequitur efficax volitio creandi mundum, illa non potest esse libera.

Hoc fundamentum explicatur & confirmatur primò, quia nullum iudicium diuini intellectus est formaliter liberum, cum de omnibus necessariò & euidenter iudicet, quod verum est, neque oppositum iudicare possit. imò neque vllus intellectus creatus est formaliter liber: vt aliis in locis tam in Philosophia de anima, quàm in Theologia, tractari solet. Quamobrem si ex iudicio diuini intellectus necessariò sequitur omnis volitio diuina; consequens erit quamlibet volitionem Dei esse simpliciter necessariam.

Confirmatur secundò, quia nullum iudicium diuini intellectus est liberum quasi motum à libera voluntate Dei. Nostrum enim iudicium potest hoc modo liberum esse, quoniam sine euidencia & certitudine iudicamus, & quoniam possumus cogitationem auertere à quibusdam rationibus, & advertere ad alias: cæterum quando certò & euidenter, attentèque iudicamus aliquid esse verum, non potest voluntas humana iudicium illud mutare, nec efficere vt intellectus dicat oppositum. Sed diuinus intellectus nihil potest non cogitare euidenter, ac certò cum attentione summa; quamuis igitur imperaret voluntas, non posset intellectus diuinus mutare cognitionem. Quinetiam, si posset intellectus diuinus aliter de rebus iudicare propter imperium voluntatis, id non imperaret diuina voluntas, ne sibi conficeret imperfectionem cognitionis, aut falsitatem, aut ignorantiam, aut inconsiderationem.

Confirmatur tertio, quoniam iudicium aliquod intellectus diuini liberum est extrinseca denominatione proueniente ab obiectis liberè futuris; sed hoc iudicium essentialiter supponit diuinam volitionem liberam, qua decreuit producere, aut permittere talem rem futuram. Quapropter hoc iudicium non determinat ad liberam volitionem Dei, sed potius ab illa determinatur, tanquam ab obiecto & tanquam à causa contingentis obiecti.

Confirmatur quarto, si enim, vt Durandus & Paludanus voluerunt, intellectus est formaliter indifferens; restat illi difficultas eadem, quæ voluntatis indifferentiæ solet opponi, videlicet, à quo determinetur intellectus indifferencia, vt dicet, creandum esse hunc mundum potius quàm alium, & hoc tempore potius, quàm alio. Quapropter necessariò veniendum est ad aliquam facultatem, quæ se ipsam determinet, & non expectet determinationem alterius.

Quintò. Si iudicium diuini intellectus est liberum propter liberam motionem voluntatis: peto, quodnam iudicium intellectus determinauerit Dei voluntatem ad illam priorem motionem liberam, quæ liberum iudicium præcessit? Nam, aut infinitus processus erit inter motiones voluntatis & iudicia diuina, quæ voluntatem determinant ad illas motiones: aut necessariò veniendum erit ad aliquam volitionem primam, quæ libera sit, quamuis non præsupponat iudicium intellectus liberum, sed merè necessarium & naturale.

Confirmatur sexto, quia circa mundi creationem duo tantum practica dictamina sunt in diuina

Omne intel-
lectus diuini
iudiciū, huc
practicū siue
speculatiuum
omnino na-
turale est.

12.
Confirmatio
prima.

Nullus intel-
lectus for-
maliter li-
ber.

13.
Confirmatio
secunda.

14.
Confirmatio
tertia.

15.
Confirmatio
quarta.

16.
Confirmatio
quinta.

18.
Sexta con-
firmatio

Primum circa mundi creationem diuinum dictamen.

diuina sapientia. Primum est. Mundi productionem esse possibilem atque consentaneam bonitati diuinæ: prætereaque necessariam esse; si Deus consequi velit finem plenioris ostensionis suorum attributorum; nihil tamen dictando de absoluta futuritione mundi. Iudicium igitur istud ex omniparte necessarium est, proptereaque pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ: quod aliunde nullam omnino necessitatem affert volendi producere mundum, nisi postquam illi superuenit intentio libera, qua Deus decreuerit talem communicationem suæ bonitatis, ac talem ostensionem suorum attributorum.

18
Secundū dictamen.

Secundum verò dictamen practicum diuini intellectus est, quod iudicat mundum esse de facto producendum: hoc autem supponit iam constitutum decretum liberum creandi mundum, & ab illo decreto determinatur dictamen, tanquam ab obiecto: quare dictamen istud secundum non potest determinare ad liberum decretum creandi mundum. Quod si tertium dictamen practicum fingas, quod iudicat intellectus, mundum esse necessarium ad Dei felicitatem, vel ad aliquod incrementum illius, & ideo necessariò volendum & producendum: illud iudicium erit falsum & repugnans diuinæ sapientiæ.

Aliud tertium dictamen scilicet quod.

19.
Nonnullorū opinio.

Authores nonnulli respondent, iudicium diuini intellectus absolute necessarium esse, creaturarumque volitionem in Deo necessariò sequi ex illo iudicio: nihilominus esse liberam volitionem Dei, quoniam in sensu diuino potuit non velle Deus: quamuis in sensu composito cum illo iudicio, non potuerit non velle.

20.
Reijciunt. Suppositio autem eadem, quæ infallibiliter consequens inferi, liber tamen penitus auellit.

Hæc solutio refutatur, quoties enim suppositio simpliciter est necessaria, nulloque modo libera; simulque consecutio rei ex illa suppositione, simpliciter est necessaria: toties consequens est etiam simpliciter necessarium: perinde ut necessarium est hominem esse risibilem; quoniam est necessarium hominem esse discursiuum; risibilitas autem necessariò sequitur ex discursu.

21.

Confirmatur primò, quoniam suppositio, videlicet, iudicium diuini intellectus, non potuit non esse: deinde consecutio creaturæ volitionis ex illa suppositione, non potuit non esse iuxta prædictos Authores: ergo creaturæ volitio non potuit non esse. Cuius argumenti robur fufius ponderauimus tomo præceden. de Scientia Dei disp. 33. & 34.

22.

Ad libertatem saluam non est, volitio autem esse inaffferentem, scilicet in iudicio practico.

Confirmatur secundò, quoniam ut voluntas diuina sit libera, non est satis eam esse indifferentem, præcisâ intellectiōne, quæ proponit obiectum volibile. Nam & brutorum appetitus, præcisâ cognitione phantasie & æstimationis sentientis famem: & proponentis cibum ut conuenientem, indifferens est ad amandum aut non amandum, sed repudiandum cibum.

23.

Libertatis quidditas.

Tertiò, quoniam de essentia libertatis est, positis omnibus requisitis ad operandum, posse operari & non operari: vnum autem ex requisitis est cognitio, proponens obiectum voluntati. Antecedens probatum est autoritate Philosophorum & Theologorum communiter ita existimantium, atque validis rationibus in eodem tomo præcedenti disp. 50. sect. 3. 4. & 5.

24.

Possent dici boni liberi videre Deū.

Confirmatur quartò, quia iuxta prædictam solutionem non est maior libertas Dei, ut velit creare mundum, supposita cognitione mundi; quam libertas hominis videntis Deum, ut supposita clara visione, diligat Deum: Sicut enim

Beatus præcisâ visione Dei & in sensu diuino potest non amare Deum, quem tamen non potest non amare supposita visione clara, & in sensu composito cum illa: Sic etiam apud hos Authores diuina voluntas, præcisâ scientia proponente bonitatem mundi, potest illum efficaciter non amare; quem tamen non potest non amare efficaciter, supposita prædictâ scientia, & in sensu composito cum illa.

Ad fundamentum contrariæ sententiæ respondetur, distinguendo causatum determinationem duplicem, intrinsecam & extrinsecam. Omnes enim causæ naturaliter operantes, ab intrinseco determinatæ sunt ad operandum, positis omnibus requisitis: nihilominus ab extrinseco sunt indifferentes & indeterminatæ, possunt enim non operari, quoniā potest illis deficere aliquod ex requisitis ad operandū: ad hoc tamen etiā in eo casu determinantur ab intrinseco, ut non operentur.

Extrinsecum verò determinans, ut istæ causæ operentur, est ea res, quæ tribuit illis vltimum requisitum ad operandum: sicut extrinsecum determinans ad non operandū est impedimentum, auferens aliquid requisitum. Cæterum causa libera est ab intrinseco & quidditatiuè indifferens, & indeterminata, habens essentialiter vim, & potestatem determinandi se ipsam, nec indigens alio determinante; ut fuscè probatum est tomo præcedenti dicta disp. 50. sect. 1. & 2.

SECTIO VII.

Utrum contingentia possit in diuinam voluntatem cadere.

Occasionem huic dubio præbet ea, quæ præcedentibus sectionibus probata fuit, indifferentia diuinæ libertatis: quia contingens ad verumlibet est illud, quod potest esse, & potest non esse: cum igitur Deus possit velle creare mundum, & possit hoc non velle, talis volitio creandi potuit esse, potuitque non esse. Quapropter contingenter Deus voluisse videtur creare mundum, & fuisse contingentem illius causam.

Confirmatur, quia contingens specialiter sumptum est illud, quod neque necessarium est, neque impossibile: ut cum Aristotele lib. 1. Priorum cap. 3. sentiunt omnes eius expositores, & cæteri dialectici. Sed volitio creandi mundum & ipsa creatio, nec fuit necessaria, nec impossibilis: ergo fuit contingens.

Propter hæc, voluntatem diuinam esse contingentem causam creaturarum, & primam omnium contingentium, existimauit graues Authores, ut Scotus 1. sent. dist. 8. §. ad argumenta pro opinione, vers. cum dicitur ac dist. 9. quæst. vnica, §. iuxta prædicta, versus finem, & dist. 4. quæst. vnica, corpori in fine, Gregorius valde ex professo lib. 1. sent. dist. 4. quæst. vnica, cohe. 7. colum. 6. & sequentibus. Ochamus & Gabr. 1. dist. 38. quæst. vnica, art. 3. dub. 6. fine, & dist. 43. quæst. 1. art. 2. Vasq. 1. part. disp. 79. num. 16. Bellarm. lib. 3. de libero arbit. cap. 17. ad 3. & 4. Salas 1. 2. tract. 3. disp. 1. sect. 7. num. 84. Quinetiam S. Thomas in præfenti quæst. 19. art. 3. ad 4. & ad 5. admittit virtualiter & tacite contingentiam ad verumlibet, quam in argumentis obiecerat; si quidem illi nullo modo contradicit, sed tantum eam temperat, ut non defectu Dei, sed defectu creaturarum, sine quibus esse poterat diuina bonitas, sit contin

25.
Contraria sententia fundamentum diluitur. Omnes causæ naturales, ab intrinseco determinatæ, ab extrinseco indifferentes.

26.

Causa libera ab intrinseco indifferens.

1.
Ratio dubitationis.

2.
Quid sit isti contingentis.

3.

contingens volitio creandi, potueritque non esse volitio creandi. Huic sententiæ consonat Capreolus 1. dist. 38. q. 1. ad argumenta Aureoli contra 3. & 4. conclus.

Prædictus igitur modus loquendi non est omnino reiciendus tam propter authoritatem, quam propter rationem prædictam. Cautior tamen & proprior est oppositus modus loquendi, negans esse contingentem volitionem diuinam, aut esse causam contingentem creaturarum. Sic Albert. 1. p. q. 79. mem. 2. art. 1. part. 3. inter med. & fin. dicit diuinam voluntatē non esse contingentem causam, sed necessariā effectuum, cōtingentium. Idem docuit Alex. 1. p. q. 23. mem. 3. art. 4. ad 3.

Magis apertè S. Thom. 1. dist. 43. q. 2. art. 1. ad 4. docet, non esse dicendum esse contingentem voluntatem, aut operationem Dei, quia contingentia mutabilitatem importat. Idem existimat Caiet. in præfenti q. 19. art. 3. & 8. Ferrar. lib. 1. contra Gen. cap. 67. columna 7. & sequentibus, cui consonat cap. 81. & aliquibus sequentibus. Bañez prima p. quæst. 14. art. 13. dub. ult. Aluarez de auxil. disp. 27. Hunc modum loquendi magis probat Molina supra quæst. 14. art. 13. disp. 10. Suarez Metaphys. disp. 30. sect. 1. 6. num. 43.

Ratio est, prima, quia contingentis nomen propriè sonat casum, quasi fortuitum, qui præter intentionem euenit, & præter scientiam, & prouidentiam operantis. Secunda, quia contingentia propriè significat talem indifferentiam ad esse, vel non esse, quæ subiecta sit mutationi, ratione cuius, non modo semel existere sit contingens, sed etiam in existentia perseverare, vel ab existendo deficere, sit contingens. Sic enim Aristot. lib. 9. Metaphys. cap. 9. text. 17. parum à princip. dixit. *Quod est possibile esse, contingit esse & non esse: quod verò est possibile non esse, contingit non esse: quod autem contingit non esse, corruptibile est, aut simpliciter, aut hoc ipsum, quod dicitur contingere non esse, siue secundum locum, siue secundum quantum, siue secundum quale.*

Poterit autem Dei volitio vocari cōtingens & contingens causa, si declaratur eo nomine significari dumtaxat, non esse necessarium, nec impossibile Deum velle creare mundum: melius tamen Dei volitio appellatur causa libera superiori quæ qualibet contingentia, sicut de scientia diuina diximus tomo præced. disp. 2. l. sect. 1.

Postremò notandum est contingentiam multò magis repugnare diuinæ volitioni, quam eius causalitati: propterea quæ durius esse dicere Deū contingentem voluisse creare mundum, quàm dicere volitionem Dei fuisse contingentem causam mundi: quoniam actualis causatio, siue productio mundi potuit nunquā esse, & aliquando transiit de nō esse ad esse; propterea quæ potest extrinsecā denominationem contingentis causæ tribuere. Volitio tamen creandi mundū nec vnquam transiit de non esse ad esse, nec potuit non fuisse quantum ad totam suā entitatē & perfectionem: quamuis eadem manēs potuerit esse volitio non creandi mundum, vt dicemus disput. 11. & 13.

SECTIO VIII.

De potentia contradictionis, & subiecto libertatis.

Diximus proponuntur difficultates. Prima est, verum diuina voluntas sit potentia contra-

ditionis, vel potentia ad opposita. Affirmant enim Scotus & Vasquez locis citatis in sect. præcedenti, & Valentia sua q. 19. punct. 4. asser. 3. Fauer autem nonnihil S. Thomas in præfenti q. 19. art. 7. ad 4. Probant Authores illi, quia Deus prius natura quam velis, potest velle hanc creaturam, & potest illam non velle. Ferrariensis autem lib. 1. contra Gent. cap. 52. asserit non physicam & realem, sed logicam potentiam ad opposita diuinæ voluntati conuenire: logicam autem potentiam explicat esse non repugnantiam.

Caietanus tandem in præfenti q. 19. art. 7. siue simpliciter negat potentiam contradictionis in voluntate diuina: probat autem, quoniam *omnis potentia contradictionis est cum mutabilitate aliqua, vt 9. Metaphys. habetur.* Potuit quidem Caietanus hanc sententiam accipere ex lib. 9. Metaphys. præferti textu 3. 4. & 10. Vbi tamen ab Aristotele non traditur expressè, verumtamen agitur de causa, seu potentia rationali & libera, quam in eo potissimum distinguit à potentia naturali, quoniam hæc est determinata ad vnum oppositorum, sed potentia rationalis est indifferens ad opposita. His igitur in locis, vt demus Caietano mutabilitatem ab Aristotele fuisse positam in potentia contradictionis: facilis erit solutio, Philosophum egisse tantum de illa potentia, quæ potest aliquando esse sine actu, & potest de potentia reduci ad actū, qualis est sola volūtas creaturæ: minime verò diuina. Quæ limitatio cōtingitur euidenter in ipso discursu Aristotelis locis citat.

Probabilius autem est Caietanū respexisse ad librum 9. Metaphys. c. 9. textu 17. parum à princ. vbi Arist. ait: *Omnis potentia simul contradictionis est. Quod enim non est possibile esse, non inuenit alicui. Omne verò possibile contingit non agere. Quod igitur est possibile esse, contingit esse & non esse.* Vnde inferri esse corruptibile siue simpliciter, siue secundum aliquod accidens, prout reuelimus sect. præcedenti. Verumtamen hic Aristoteles non agit peculiariter de potentia libera, sed vniuersaliter de qualibet potentia, quæ realiter & physicè potentia est non tantum ad producendum actum, sed etiam ad recipiendum illum, vel saltē ad recipiendam aliquam perfectionem, aut imperfectionem defatigationis & laboris in suis operationibus. Vnde in eodem textu 17. prope fin. concludit: *Quare semper agit Sol & Stella, totumque Cælū. Neque timendum ne quandoque stet: non enim fatigantur cum hoc faciunt, eo quod motus eis non est circa contradictionis potentiam, quemadmodum corruptibilibus; ita & laboriosa eis sit motus continuatio. Substantia enim & materia & potentia existēs non actu, huius causa est.* Agit ergo Philosophus de naturali potentia contradictionis, quæ ratione materiæ capax est recipiendi formas oppositas, siue substantiales, siue accidentales; & eo modo dicit cælum & solem non habere potentiam contradictionis.

Quod si vrgeas non tam ex authoritate Philosophi, quàm ex terminis ipsis, omnē potentiam ad opposita esse mutabilem, quia potest habere se taliter, & potest non ita se habere: solutio colligitur ex D. Thoma infra art. 7. ad 4. videlicet, illam potētiā ad opposita mutabilem esse, quæ potest alterū oppositorū postea recipere ex suppositione, quod prius receperit aliud oppositum. Cæterum non est mutabilis potētiā quæ simul ac semel vt exitit, fuit indifferēs ad alterum oppositorū accipiendum, quæ suppositione facta, nunquā antipius fuit indifferēs ad opposita recipienda. Dico

Potentiam voluntatē quæ concedant in Deo.

Longè aliter Caiet.

Aristoteles. Sic habet.

Quæ potētiā mutabilis appellanda:

Asper loquendo modus.

S. Thom. præfati.

Quæ sensu diuina voluntas creata potest appellari contingentem.

Prima diff. talis.

5. *Prima conclusio.* Dico igitur primò. Diuina voluntas est quodammodo potentia contradictionis, siue potentia ad opposita, quatenus verè fuit ab æterno possibile mundum velle creare, nec minus possibile fuit non velle creare, sed velle non creare. Dico secundò. Propriè loquendo diuina voluntas non est potentia contradictionis, nec potentia ad opposita: quia non est realis potentia ad realiter producendam, vel realiter recipiendam volitionem; sicut probatum fuit d. 2. sect. 1. & 2. Confirmatur, quia prioritas naturæ propriè dicta, non intercedit, nisi inter res distinctas ante opus intellectus: ac proinde non potest concedi inter Dei voluntatem & eius volitionem. Vnde soluitur ratio, cui nititur Authores primæ sententiæ.

6. *Tertia conclusio.* Dico tertio. Neque secundum rationem diuina voluntas est potentia contradictionis. Quamuis enim præcindendo concipias diuinam voluntatem affectâ solo amore necessario erga propriam bonitatem & omnes creaturas vt possibiles: & quamuis diuina voluntas, vt sic præcisa, possit efficaciter velle creaturas producere, & possit velle non producere: adhuc tamè quælibet ex his volitionibus adfuit necessario quoad totâ suâ intrinsicam & realè perfectionem; ita vt Deo nõ potuerit deesse nisi dumtaxat terminatio ad creaturas producendas, sicut probandum erit disp. 11. 12. & 13.

Quocirca neque secundum rationem Deus potuit non habere aliquam realem formalitatem, quam habuit secundum illud reale totum, quod includit. Rectè igitur S. Thom. lib. 1. cõtra Gent. c. 82. ante med. scribit: *Non oportet aliquam potentialitatem in diuina voluntate ponere.*

7. *Secunda difficultas.* Secunda difficultas ex præcedenti decisione suboritur, eo quòd libertas formaliter non reperitur nisi in potentia volitiua. Sed in Deo nõ est potentia, vt probatũ est dicta disp. 2. sect. 1. Ergo non est in Deo formaliter libertas. Maior probatur, quoniam in actuali volitione libertas nõ inuenitur, nisi per extrinsecam denominationem à potentia volitiua, quæ potuit illam volitionem non elicere, sicut potuit elicere; siue (vt alij malunt) libertas volitionis actualis est ordo realis ad potentiam, quæ potuit eam non elicere. Ratio est, quia volitio necessario existit ex suppositione, quod voluntas eam eliceretur: quapropter indifferentia libertatis, vt existat vel non existat volitio talis, in eo solum consistere potest, quod voluntatis potentia fuerit indifferens ad eam eliciendam vel non eliciendam.

8. *Libertas diuina declaratio.* Respondeo. Libertas formaliter reperitur in potestate, quæ fuerit indifferens ad volendum & non volendum. Hæc autem potestas, licet in creaturis sit realis potentia, realiter productiua, & realiter receptiua volitionis suæ; non ita se habet in Deo, cui solummodo conuenit verè ac realiter potuisse velle non creare mundum, sicut potuit velle creare, & de facto voluit. Talis enim potestas realiter Deo competit, vt ostendimus dicta disp. 2. sect. 1. assert. 2.

9. *Alij aliter libertatem exponunt.* Aliter respondent alij Theologi, Dei libertatẽ non esse in ordine ad actum seu volitiones suas, sed tantum in ordine ad obiecta creata: quemadmodum Suarez Metaphys. disp. 30. sect. 16. n. 34. Quibus negare non possumus, quin indifferentiẽ vis clarior eluceat in obiectis creatis, quæ simpliciter possunt non esse, possuntque non produci à Deo; cæterum quoniam huius indifferentiæ causa efficiens, & adæquata radix est, quia Deus potuit non velle creare, potuitque velle creare:

consequens est, vt quemadmodum in ordine ad construendam domum, vel quodlibet aliud opus exterius humana libertas nõ consistit nisi secundariò, tanquam in ordine ad exteriorem effectum & obiectum volitionis liberæ: sic etiam in ordine ad obiecta creata diuina libertas non consistit nisi secundariò propter primariam libertatem, quæ consistit in possibilitate volendi, & non volendi producere creaturas.

Confirmatur, quia prædictus modus loquendi necessario coheret cum alia sententiâ, quæ putat, intra Deum nihil reale diuinumque dari, virtute cuius necessariò sequatur, vt creaturæ producantur, ita vt tota determinatio ad creaturas producendas sit totaliter extra Deum in tempore, nullaque determinatio sit intra Deum ab æterno. Quod esse falsum, ostendimus disp. 11. 12. & 13.

Concedendum est igitur, libertatem Dei esse primariò & formaliter in ordine ad volitiones diuinas, quæ versantur circa creaturas: ea tamen lege, vt quoad suam realem perfectionem non potuerint defuisse Deo, cui tamen potuerunt defuisse quoad terminationem ad obiecta creata, prout fusius explicabitur dicta disp. 11. 12. & 13.

DISPUTATIO VIII.

Quam magna sit diuina libertas, quæ non minuiatur admixta necessitate quadam, aut impossibilitate.

SECTIO I.

Possibilitas peccandi non pertinet ad essentiam libertatis.

Huius dogmatis propugnationem exigunt plurima testimonia Patrum, qui contra Simonem Magum, contra Marcionem, aut alios hæreticos docent, fuisse melius homini permittere liberam potestatem peccandi, ne libero priuaretur arbitrio: atque ex eo quod homo fuerit libero arbitrio prædictus, inferunt, illum potuisse peccare. Quinetiam eo usque progrediuntur, vt asserere videantur, non potuisse Deum impedire peccatum hominis, saluo libero arbitrio.

Sic Petrus apud Clementem lib. 3. Recognitionum propius ad princ. quàm ad med. Simoni Mago sciscitanti respondit: *Arbitrij potestas est sensus anime, habens virtutem, quæ possit ad quos vult actus inclinari.* Contextus autem agit de malis simul & bonis actibus. Vnde paulò inferius obiciunt Simoni: *Nonne poterat nos omnes facere tales, vt essemus boni, & aliud esse non possemus: Petrus respondet: Si nos inconueribilis natura fecisset, & immobiles à bono non essemus verè boni, quia aliud esse non possemus, & non erat nostris propositis quod eramus boni: nec nostrum erat quod agebamus, sed necessitatis natura.*

Ipse verò Clemens Roman. epist. 3. de officio Sacerdotis & Clericorum, col. 4. nõ aliter exiit: *mauit, cum ait: Si quis sanè audiens sermonem veri Prophete, velis recipere, aut nolit amplecti eius onus (id est, mandata viæ) habet in sua potestate: liberi enim sumus arbitrij. Nam si hoc esset, vt videntes eam iam non haberent in potestate aliud facere quam audierant; vii erat quadam natura, per quam liberam*

10. *Cum sententia coheret, modus huius discendi.*

11.

1.

2. *Petrus apud Clementem*

3. *Clementis.*

nam non est ad aliam migrare sententiam: aut si rursus ex accidentibus nullus omnino reciperet hoc naturæ erat, quæ unum aliquid fieri cogeret, & alteri parti non daret locum. Nunc autem quia liberum est animo, in quam velit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit eligere viam: constat eviderenter inesse hominibus arbitrii libertatem.

4. Irenæus lib. 4. cap. 7. 2. initio: Si naturaliter, inquit, quidam boni, quidam vero mali facti fuissent; neque hi laudabiles essent, quia boni sunt, tales enim facti fuerant: sed neque illi vituperabiles, & ipsi enim tales fuerant instituti. Sed quoniam omnes eiusdem sunt nature potentes retinere & operari bonum, & potentes rursus amittere id, & non facere; iuste laudantur alij, alij vero accusantur. Post med. autem eiusdem capituli 7. 2. refert obiectionem hæretici dicentis: Oportebat eum, neque Angelos tales fecisse, ut possent transgredi, neque homines, qui statim ingrati existerent in eum. Respondet autem huius rationem fuisse; Quoniam rationabiles & examinatores facti sunt non quemadmodum irrationabiles, quæ sua voluntate nihil possunt agere; sed cum necessitate & vi ad bonum trahuntur. Totumque caput illud atque præcedens videtur in hac sententia probanda versari.

5. Iustinus apologia 1. ad Senatum prope med. Est autem, ait, genitorum omnium rerum hac natura, ut virtutis & vitij capaces sint. Nulla enim laude quicquam esset dignum, nisi esset ad virtutem libere flexibile. Rursus in apologia 2. ad Imperatorem Antoninum paulo post med. Hominem, inquit, longè alià, quam arbores & quadrupedes, discernendi, eligendique facultate carentes, conditione creavit Deus. Alioquin nullam laudem mereri potuisset, si non sponte virtutem prætulisset vitio, sed ut virtutis natus. Probat autem Dei verbum ad hominem: Ecce ante faciem tuam bonum & malum, tu bonum eligis. aliisque similibus Scripturæ testimoniis.

6. Similiter autem Iustini contemporaneus Athenagoras in alia apologia ad eundem Imperatorem Antonin. ait: Liberi arbitrij ipsis quoque (videlicet Angelis) in utramque partem voluntatem constituerat Deus: sicut & in hominibus liberam & prauitatis & virtutis deligenda potestatem cœpere est.

7. Basiliius homil. 9. Quod Deus non est author malorum, paulo post med. Vnde autem omnino mali capax est? inquit, Quoniam libero facta est arbitrio, quod creatura rationis participi maxime conueniebat. Soluta enim hac omni necessitate, & viam in sua potestate constitutam ex Deo accipiens, propterea quod ad eius imaginem creata est, potestatem habet in spiritualium fruitione manendi: habet autem & à bono desistendi quandoque facultatem.

8. Athanasius orat. contra Gentes, siue contra idola col. 4. de humana mente sic loquitur: Res nihili, easque veras ac solidas arbitrata essentias, iis ad suos voluptates abutitur ideo quod libera sit & sui arbitrij. Potest enim ut ad bona se inclinare, ita bona quoque auersari. Perpende causalem ideo. Quam libertatis indifferentiam ad bonum & malum sequenti contextu magis explicat.

9. Gregor. Nyssen. Oratione de mortuis multò propius ad med. quàm ad fin. Inconsideratum, inquit, fore, esse rem expendentibus videretur utile

Rex de Voluntate Dei.

ut à malo discederemus iniuri, coactique ad bonum reuerteremur. At humana natura effectiori iniuriæ visum est, atque iniquum, ut ob eam dispositionem natura maximi boni naturam faceret. Nam cum Deo similis, beatusque exire esset homo, quod libera præditus erat voluntate: si necessitate illum, & vi ad aliquid impulisset, et spoliasset ipsum dignitatem. Aliisque verbis eadem sententia magis explicata, subiungit: Quamobrem vi simul & humane nature relinqueretur dignitas libera voluntatis & ipsum auferretur malum, hanc diuinam sapientia rationem excogitauit, ut in iis hominem esse sueretur, quæ sibi ipse elegisset, quo gustatis malis, &c.

Eandem sententiam de necessitate permitendi peccatum, ut seruaretur liberum arbitrium, tradit Nyssen. orat. Catechet. cap. 5. in posteriori parte illius diffusè: breuius autem cap. 3. 1. initio proponens & refutans obiectionem: Dicunt, ait; Deum posse, si velit, eos etiam qui resistunt, necessario compellendo attrahere ad suscipiendam prædicationem. Vbi est ergo in eis liberum arbitrium? Vbi est virtus?

Omnes isti Patres supponere videntur, impossibile fuisse determinare homines ad bonum sublata potestate peccandi; nisi liberum eis arbitrium adimeretur, aut ligaretur absoluta necessitate. Methodius in eo fragmento, quod contra Origenem refert Epiphanius hæresi 64. ante medium fragmenti, questionem ita proponit: Quomodo liberum arbitrium habere in hoc mundo appareret. Respondet autem: In nobis enim situm est, credere & non credere; in nobis rectè facere & peccare. Et post med. eiusdem fragmenti: Ego in medio mali ac boni constitutus, velut libero arbitrio præditus, ut in me esset, eligere quod volo.

Epiphanius autem hæresi 16. post med. Omnibus, inquit, est manifestum, ac minime ambiguum, quod liberum arbitrium exhibuit nobis Deus, per se ipsum locutus: Si volueritis, & nolueritis. Quare circa hominem est bona operari, & malas res appetere. Origenes lib. 1. Periarchon. capit. 1. à med. ait: Est illud definitum in Ecclesiastica prædicatione omnem animam rationabilem esse liberi arbitrij & voluntatis. Et post pauca: Vnde & consequens est intelligere non nos necessitati esse subiectos, ut omnimodo, etiam si velimus, vel mala vel bona agere cogamur.

Eusebius Cæsariensis. Demonstration. Euang. lib. 4. cap. 6. prope finem. Hominem, ait, liberum, & sue ipsius potestatis dimisit, quæ & ad boni contrarium ferri posset.

Maccharius Senior Egyptius homil. 15. prope med. Quemadmodum, inquit, Deus sui iuris est, & quod vult facit: sic & tu tui iuris es, & mutabilis natura. Itaque si perire libeat, si velis blasphemare, venena conficere, hominem occidere: nemo tibi repugnare potest.

Damascenus lib. 2. fidei cap. 1. 2. prope med. Potestatem, inquit, habet, & manendi & proficiendi in bono diuina cooperator gratia; identidem & mutari ex bono, & in malum prolabi, Deo id permittente, propter liberam ipsius potestatem. Nam non virtus est quod violentia sit factum. Sunt in eadem sententia Moyses Barcephæ Syrus commentario de Paradiso parte 1. capit. 8. à medio. & Philo Carpatherum Episcop. in carena, ad illud: Terribilis ut castrorum acies ordinata.

F Eandem

10.

11. Nyssen.

Methodius.

12.

Isaia. 1.

Origenes.

13.

Senior Maccharius.

14.

Moyses, Barcephæ, Philo, Carpather.

15.

Hieronymus

Eandem doctrinam legimus apud Latinos Patres: Hieronymus enim ad Philemonem in commentario ad illa verba: *Sine consilio autem tuo nihil volui facere*. Sic scribit: *Hoc quod a plerisque sapissime retractatur, quare Deus hominem faciens, non eum bonum rectissime condiderit: de praestati loco solui potest. Si enim Deus voluntarie & non ex necessitate bonus est, debuit hominem, faciens ad suam imaginem & similitudinem facere, hoc est, ut ipse voluntarie, & non ex necessitate bonus esset. Qui autem asserunt, ita eum debuisse fieri, ut malum recipere non posset, hoc dicunt: Talis debuit fieri, qui necessitate bonus esset & non voluntate. Quod si talis fuisset effectus, qui bonum non voluntate, sed necessitate perficeret, non esset Deo similis, qui ideo bonus est, quia vult, non quia cogitur. Fustus autem insitit in eiusdem sententiae declaratione.*

16.

Idem Hieronymus epist. 146. ad Damasum prope finem ait: *Solus Deus est, in quem peccatum non cadit: cetera cum sint liberi arbitrii, iuxta quod homo ad imaginem Dei factus est, in utramque partem possunt suam sciltere voluntatem. Probat autem, quia sidera non sunt munda in conspectu eius; & in Angelis suis reperit prauitatem. Iob. 15. & Psal. 14. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.*

17.

Rursus lib. 3. contra Pelagianos longè post med. docet, *In nostra positum esse potestate, vel peccare vel non peccare, & vel ad bonum, vel ad malum extendere manum, ut liberum seruetur arbitrium.*

August.

Atque lib. 2. aduersus Iovinianum col. 3. vel 4. dicit: *liberi arbitrii nos condidit Deus. Nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin ubi necessitas, nec corona est. Quod testimonium sibi à Pelagio obiectum Augustinus referens in libro de natura & gratia cap. 65. commendat, & probat suae doctrinae non repugnare.*

18.

Atque iterum Augustinus lib. de vera religione cap. 14. in medio concludit ex praecedentibus probationibus: *Voluntate ergo peccatur. Et quomodo peccari non dubium est, nec hoc quidem dubiandum video, habere animas liberum arbitrium. Tales enim seruos suos meliores esse Deus indicauit, si ei seruient liber aliter. Quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate seruient.*

19.

Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 5. refert illius calumniam, obicientis, si Deus praenouit hominis peccatum, quare non impediuit. Respondet autem cap. 6. rationem fuisse, ne libertas homini tolleretur. & ca. 7. sub init. ait: *Si enim semel homini permiserat arbitrii libertatem & potestatem; vitique fructus eas ex ipsa institutionis auctoritate permiserat. Et post pauca: Quis enim hoc non praestat ei, cui quid semel fuit praestat, ut pro animo & arbitrio suo fruatur? Igitur consequens erat, uti Deus secederet à libertate semel concessa homini, id est, contineret in semetipso & praesentiam & potentiam suam, per quas intercessisse potuisset, quominus homo male libertate sua frui aggressus in periculum laberetur. Si enim intercessisset, rescidisset arbitrii libertatem, quam ratione & libertate permiserat.*

20.

Bernardus serm. 81. in Cant. prope med. *Non mirus, inquit, similis Verbo animam facit arbitrii libertas. Ex hac nempe inest illi inter bonum & malum, nec non inter vitam & mortem, sed & nihilominus inter lucem & tenebras & cognitio iudicii & opio eligendi. Similiterque tract. de gratia & libero arbit. post med. docet, libertatem pugnare cum necessitate, quae tollat indifferentiam transgrediendi, & non transgrediendi praecepta.*

Nihilominus prima conclusio certa & cuiusdus est. Ad essentiam libertatis in communi non pertinet possibilitas peccandi. Hanc conclusionem perspicuis verbis tradit, & ex professo probat Ansel. toto fere Dialogo de libero arbitrio, praesertim cap. 1. 13. & 14. Demonstratur autem, quoniam in Deo libertas est primario & principaliter, tanquam in exemplari libertatis, ad cuius imaginem & similitudinem instituta fuit hominum & Angelorum libertas: ut fatentur Patres in eiusdem verbis quae retulimus in obiectione praecedenti, & alij plures, quorum testimonia, rationesque ponderauimus praecedent. disput. 7. quatuor prioribus sectionibus. Possibilitas autem peccandi repugnat diuinae voluntati: ut ostendimus disput. 26. Igitur ad essentiam libertatis non pertinet possibilitas peccandi. Consequenter autem non pertinet ad essentiam liberi arbitrii. Quoniam sine libero arbitrio non est possibilis libertas. Liberum enim arbitrium est potentia, quae, ducè ratione, potest eligere, quod maluerit ex obiectis sibi propositis.

21.
Prima conclusio

Demonstratio conclusio.

Confirmatio

Confirmatur, quia maior est libertas Dei, quam si peccare potuisset; ideoque peccandi possibilitas abest tantum ab essentia libertatis, ut eam potius minuat, quam constituat.

Secunda conclusio. Ad essentiam libertatis creatae, pertinet intrinseca possibilitas peccandi: pertinet autem non tamquam essentia, nec tamquam pars essentiae, sed tamquam defectus consequens libertatem, eo quod creata & imperfecta sit. Notandum est praesentem conclusionem agere de intrinseca possibilitate peccandi: nam ab extrinseco potest impediri, vel potius sanari & corroborari per supernaturalia dona gratiae & gloriae: sicut in beatis manet libertas circa bonum, absque possibilitate peccandi; manet tamen intrinseca possibilitas peccandi, quae nisi praedictis donis contineretur, prodere posset in actum. Ita docent communiter Patres, quando notant, creaturam, eo ipso, quod ex nihilo facta sit, posse deficere à vera entitate, quod est bonum, ad nihil quod est peccatum, & quia non est prima regula posse deficere à regula: proptereaque peccatum procedere à causa, non prout est efficiens, sed prout est deficiens. Quorum testimonia referemus disp. 28. sect. 2. Videri potest Damascenus lib. 2. de fide cap. 27.

22.
Secunda conclusio.

De quo intelligenda praesens conclusio.

Ex utraque conclusione colligitur verus & genuinus intellectus ad citata testimonia Patrum, ceteraque similia, qui tribus propositionibus continetur.

23.

Prima. Saluo libero arbitrio, saluamque libertatem, simpliciter impossibile fuit hominem fieri suapte natura impeccabilem. Quia libertas hominis esse non potest increata, sed creata; libertatem verò creatam ab intrinseco sequitur esse defectum, ut conclusione praecedenti dictum fuit. Vnde neque poterat salua relinqui essentia hominis vel Angeli; si per impossibile produceretur impeccabilis ab intrinseco: foret enim Deus & non creatura.

Prima propositio: impossibile est hominem creati suapte natura impeccabilem: salua enim libertate.

Secunda propositio sequitur ex prima, videlicet, non fuisse possibilem homini virtutem aut meritum, neque peccatum aut demeritum; si non crearetur homo cum praedicta possibilitate peccandi, quae sibi intrinseca est. Tertiam etiam propositionem intendunt aliqua testimonia citata, videlicet, de potentia ordinaria non potuisse hominem

24.
1. Propositio: impossibile est hominem meriti, aut demeriti, cum modo hominem. Tertia propositio.

hominem produci absque possibilitate peccandi soluta & expedita. Quoniam non expeditur hominem in patria comprehensorem produci, sed in via, per quam tenderet ad patriam. At in via de lege ordinaria non dantur tam perfecta dona gratiae, quibus acceptis, sit impossibile peccare: quamvis dentur talia, quibus viatores possint non peccare.

Ex hac generali Patrum expositione deducitur specialis intellectus ad difficiliorum locum Hieronymi epistola ad Philimonem in commentario ad illud: *Sine consilio, &c.* quod supra retulimus. Mens igitur illius hæc est. Si produceretur homo talis, ut ab inferisco & suapte natura non posset malum recipere: sequeretur eo ipso carete libero arbitrio, quem admodum probatum est nuper, ideoque necessitate bonus esset, non voluntate; consequenterque careret imagine Dei ac similitudine, quæ consistit in arbitrij libertate. Sed libertas Dei quoniam est perfectissima & prima regula, peccare non potest; quælibet autem istius libertatis imago, quoniam fit ex nihilo, peccare potest, quantum est ex sua natura.

SECTIO II.

Maiores est libertas Dei, quam si peccare potuisset.

Aliqui Theologi distinguendum existimant, atque dicendum, extensivè maiorem esse libertatem creatæ voluntatis, quoniam peccare potest: minorem vero libertatem increatæ voluntatis, quoniam peccare non potest; quamvis intensivè sit hæc infinitè maior quam illa. Ita Suarez in opusculo de libertate divina, disput. 2. sect. 1. fine. Vasquez autem ad præsentem quæst. 19. art. 10. in eius commentario.

Probant, quia posse peccare pars libertatis, & verè libertas quædam est ex D. Thoma præfati q. 19. art. 10. ad primum, ubi ait: *Hieronymus videtur excludere à Deo liberum arbitrium, non simpliciter, sed solum quantum ad hoc, quod est defectus in peccatum.* Verumtamen intentio Sancti Doctoris non fuit excludi liberum arbitrium, quantum ad aliquam partem libertatis, sed quantum ad defectum qui significatur illo verbo *defectus in peccatum.* Quæ declaratio constat ex eodem infra q. 62. artic. 8. ad 3. v. referentem infra probatione quinta.

Præterea suam sententiam auctores prædicti confirmant auctoritate Damasceni lib. 2. de fide cap. 27. Caterum ex eo loco nihil amplius colligi potest, quam idcirco peccare posse libertatem creatam, quoniam est ex nihilo producta: nihilominus libertatem ex eo præcisè provenire, quod persona sit rationalis & intellectu prædicta.

Clarius favere viderentur huic sententiæ Patres, quos retulimus, & explicuimus sectione præcedenti: sed illorum mentionem nullam faciunt illius auctores.

Sit igitur unica conclusio. Tam extensivè, quam intensivè maior est libertas Dei, quam si peccare potuisset.

Probat primum ex Augustino, nam Enchirid. cap. 15. de beatitudinis statu tractans ait: *Potest vero sic esse, ut male velle non possit, nec ideo liber de voluntate Dei.*

non carebit arbitrio. Multo quippe liberius erit arbitrium, quod omnino non poterit servire peccato. Quæ verba recipiunt Magister & Scholastici libro 2. sent. dist. 7.

Idem lib. 2. de Civitate cap. 30. prope med. *Nec ideo liberum arbitrium non habebunt, quia peccata eos delectare non poterunt.* Magis quippe liberum erit à delectatione peccandi, usque ad delectationem non peccandi indeclinabile liberatum. Nam primum liberum arbitrium, quod homini datum est, quando primum creatus est rectus, potuit non peccare, sed potuit & peccare: hoc autem novissimum eo potentius erit, quo peccare non poterit. Eandemque sententiam inferius semel & iterum repetit.

Secundò probatur ex Anselmo (cuius sententiam recipiunt communiter Scholastici locis infra citandis) nam in Dialogo de libero arbitrio cap. 1. post med. ait: *Quoniam liberum arbitrium divinum & bonorum Angelorum peccare non potest; non pertinet ad diffinitionem libertatis arbitrij posse peccare.* Denique nec libertas, nec pars libertatis est peccandi potestas. Quod ita confirmat post pauca: *Quis habet quod deceat & quod expedit, ut hoc amittere nequeat, liberior est, quam ille, qui sic habet hoc ipsum, ut possit perdere, & ad hoc quod deceat & non expedit, valeat adduci.* Ac tandem ita demonstrat, potestatem peccandi nec esse libertatem, nec partem libertatis, quia pars addita non minuit, sed augeat totum, cuius est pars: sublata verò minuit idem totum. E contrario tamen addita potestas peccandi, libertatem minuit, augeat verò sublata. An putas, inquit, quod additum minuit & sublatum augeat libertatem, id aut libertatem esse, aut partem libertatis? Non hoc putare possum. Potestas ergo peccandi, quæ addita voluntati minuit eius libertatem; & si dividatur, augeat: nec libertas est, nec pars libertatis.

Hæc eadem ratio primò declaratur & corroboratur à simili; quoniam, ut Augustinus admonuit lib. 5. de Civitate cap. 10. *Neque potestas Dei minuitur, cum dicitur, mori, fallique non posse: sic enim hoc non potest, ut potius si posset, minoris esset utique potestatis.* Dicitur enim omnipotens faciendo quod vult, non patiendo quod non vult: quod si accideret, nequaquam esset omnipotens. Unde quædam non potest, quia omnipotens est.

Ex quo principio sapienter Augustinus lib. 15. de Trinitate, cap. 15. prope initium intulit: *Magna divini Verbi potentia est non posse mentiri; quia non potest esse illic est, & non, sed est est, non non.*

Conspirant in eodem dogmate communiter Patres, cum docent, impossibilitatem mentendi nulla prorsus ex parte minui Dei potestatem, veluti Dionysius de divinis nominibus, cap. 4. versus fin. & cap. 8. circa med. Nazianzenus orat. 2. de Filio Dei, quæ est 4. de Theologo. prope med. Anselm. in Prolog. cap. 7. & in commentar. epistolæ ad Timotheum ad illa verba capitis 2. *Negare se ipsum non potest.* S. Thomas ibidem in commentario, Magister & communiter Scholastici libro 1. sententiarum distinct. 42. §. 2. & 3. Quorum omnium testimonia ponderabimus disput. 30. sect. 1.

His suppositis, sic argumentor. Propter supra dicta testimonia, Patrum & Scholasticorum, nemo Theologorum audebit concedere, quod omnipotentia Dei foret extensivè maior, si Deus posset

Prima probatio ex Augustino.

Secunda ex Anselmo.

Prima confirmatio Augustinus.

Impossibilitas mentendi, nulla ex parte libertatem divinam minuit.

8.

*Neque esset
extensiuè ma-
ior Deo omni-
potentia, si so-
posset de-
struere.*

posset destruere se ipsum, vel negare, mentien-
do, vel qualibet alia ratione reddere detestabi-
lem, aut infelicem, vel suam omnipotentiam im-
ponere. Libertas ergo non foret extensiuè ma-
ior; si Deus peccare potuisset. Consequentia
probat, quia libertas quidditatiuè consistit
in potestate indifferenti ad vtramque partem
contradictionis: quapropter ea pars, cuius non
est propriè potestas, sed potius impotentia, nullo
modo libertatem auget. Quam rationem attingit
Ansel. verbis supra citatis.

9.
*Secunda con-
firmatio.*

Confirmatur secundò, quia sicut omni-
potentia dicit formaliter veram & realem poten-
tiam; ideòque non esset extensiuè maior, licèt
adderetur ei, quæ fide tantum appellatur po-
tentia, sed verè est impotentia (veluti mentien-
di aut destruendi seipsum) ita libertas dicit ver-
am & realem potentiam; ideòque non esset ex-
tensiuè maior, licèt ei adderetur peccandi po-
tentia, quæ potius est realiter & verè impo-
tentia.

10.
*Tertia con-
firmatio.*

Confirmatur tertio, quia peccatum procedit à voluntate, non quatenus est perfecta, & cau-
sa efficiens; sed quatenus est deficiens & imper-
fecta (sicut probatum fuit 1. 2. q. 75. art. 2. dice-
mùsque disp. 28. sect. 1.) iuxta communem sen-
tentiam Patrum & Scholasticorum. Ergo possi-
bilitas peccandi non est propriè potentia, sed im-
potentia. Consequentia bonitas probatur hoc
principio per se noto. Potentia, quæ propriè
potentia est, constituit causam perfectam & po-
tentem efficere; quæ verò constituit imperfec-
tam & non potentem efficere, sed deficere à
vera & perfecta efficientia; non est propriè po-
tentia: sicut Dionysius ait cap. 4. de diuin. nomin.
non valde procul à fine: *Non tamen efficientes
sunt malorum rationes atque facultates, sed imbeci-
litas & infirmitas &c.*

Dionysius.

11.
*Tertia pro-
batio ex ra-
tione.*

Tertia conclusionis probatio fit, quoniam
in diuina perfectione non potest alia exten-
sio considerari, nisi in ordine ad plura obie-
cta: sed libertas Dei non extenderetur ad plu-
ra obiecta, licèt potuisset peccare; non igitur
foret extensiuè maior Dei libertas, licèt po-
tuisset peccare. Probat Minor, quia peccare
sicut non est obiectum potentie, sed impoten-
tiæ; similiter non est obiectum libertatis, pro-
ut libertas est, sed prout ad seruitutem potest
deficere, & prout est capax & obnoxia seruitu-
ti. Etenim peccare seruitutem esse, veram au-
tem libertatem in virtute iustitiæ consistere,
frequentè in nouo Testamento docemur, vt
Ioan. 8. *Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.*
Si Filius vos liberauerit, verè liberi estis. 2. Petri
2. *Libertatem illis promittentes, cum ipsi serui sint
corruptionis; à quo enim quis superatus est, hu-
ius & seruus est.* 1. Petri 2. *versus finem. Quasi
liberi, non quasi velamen habentes malitia liberta-
tem.* 2. Corinth. 3. *Vbi spiritus Domini, ibi libertas.*
Quibus consonant quæ scribit Apostolus ad
Roman. 6. & ad Galatas cap. 5. & 6.

Ioannis 8.

2. Petri 2.

1. Petri 2.

2. Corinth. 3.

Plura de seruitute peccati & libertate iustitiæ
reperies apud Bernardum lib. de gratia & libero
arbit. colum. 3. & sequentibus.

12.
*Quarta pro-
batio.*
*Admixtione
involuntarij,
voluntarij
minuuntur.*

Quarta probatio vim accipit ex prædictis ver-
bis Scripturæ, præsertim 2. Petri 2. quoniam
involuntarium admixtum minuit libertatem,
& auget seruitutem, cæteris paribus: sed cui-
cunque peccato necessarium est inuolunta-

rium admisceri: ergo quicumque peccare po-
test, eo ipso potest habere diminutam liberta-
tem & admixtam in voluntariam seruitutem:
at verò qui non potest peccare, non potest ha-
bere prædictam diminutionem libertatis, per
admixtam seruitutem: Maior probatur, quia
de ratione libertatis est voluntarium; ideò-
que voluntario penitus ablato, libertas omni-
no tollitur. Ergo cæteris paribus, imminuto
voluntario, minuetur etiam libertas; minuitur
autem voluntarium admixtione inuolunta-
rii, sicut frigus minuitur admixtione caloris.

Minor autem probatur, quia nemo inten-
dens ad malum operatur, sed intendens & a-
mans aliquod bonum particulare, deuorat, &
quasi coactus tolerat malitiam, quam non po-
test ab illo particulari bono separare; ergo cui-
cumque peccato necessarium est inuoluntarium
admisceri, deuorando malitiam, quam perditis-
simus quisque veller ab illo bono separare si
posset. Antecedens traditur à Dionysio de di-
uinis nomin. cap. 4. non valde procul à fine di-
cente: *Malorum etiam omnium principium & fi-
nis est bonum. Boni enim causa sunt omnia que bo-
na sunt, & que mala: quippe cum hac quoque bo-
ni desiderio agamus. Nemo enim proposito sibi ma-
iorem facit, quæ facit.* Ex quo principio corollaria
deducit sequenti contextu.

13.

Dionysius.

Confirmatur primò, libertas enim est indif-
ferentia: minor est autem indifferentia volunta-
tis illius, quæ rapitur à suo affectu, quantum-
uis libero, deprimiturque ad tolerandum ma-
lum, quod nolle tolerare, præoptaretque caue-
re: maior autem indifferentia foret, si se poten-
ter contineret, ne toleraret vnquam tale ma-
lum. Confirmatur secundò, quia libertas est
dominium: foret autem etiam extensiuè domi-
nium maius, quod etiam sibi dominaretur, ne
se ipsum dederet in miseram seruitutem.

14.
*Prima con-
firmatio.*

*Secunda con-
firmatio.*

Quintam probationem à priori docuit S.
Thomas infra q. 62. artic. 8. ad 3. dicens: *Quod
liberum arbitrium diuersa eligere possit, seruat or-
dine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis: sed
quod eligat aliquid diuertendo ab ordine finis (quod
est peccare) hoc pertinet ad defectum libertatis. Un-
de maior est libertas in Angelis, qui peccare non
possunt; quam in nobis, qui peccare possumus.*

15.
*Quinta pro-
batio ex S.
Thoma.*

Cum igitur impossibilitas peccandi superna-
turaliter & accidentaliter perficiens libertatem
Angelorum, eam reddit simpliciter maiorem li-
bertate quæ potest peccare: multo potiori iure
naturalis & essentialis impossibilitas peccandi
perficiet libertatem, & eam reddet simpliciter
maiorem alia libertate, quæ fingeretur posse vel-
le quæcumque Deus potest velle, atque insuper
posse peccare.

Confirmatur vniuersi consensu Scholasti-
corum, qui non distinguendo intensiuè nec ex-
tensiuè, simpliciter & absque limitatione pro-
nunciant esse maiorem libertatem. Quod e-
nim Augustinus de futura beatitudine dixe-
rat in Enchirid. capite 105. *Multo liberius e-
rit arbitrium, quod omnino non poterit seruire pec-
cato, recipitur à Magistro lib. 2. distinct. 25.
Vbi S. Bonauent. part. 2. in exposition. literæ,
dub. 3. & artic. 1. q. 1. concludit, perfectissi-
mam esse libertatem Dei, nec aliquam liberta-
tis partem illi deesse, quamuis peccare non
possit,*

16.

Augustinus

Eadem

Eadem fere docent Alexand. 2. part. q. 74. mem. 6. Albert. 1. p. trac. 20. q. 79. mem. 1. Henric. par. 2. artic. 45. q. 3. & 4. Scotus 1. dist. 10. q. 1. post med. Duran. 2. senten. dist. 25. q. 3.

17. Sexto probatur, minuitur quippe libertas ratione minoris ac imperfectioris cognitionis, & ratione minus perfectæ voluntatis: ut colligitur ex Ioan. 8. *Cognoscitis veritatem, & veritas liberabit vos*: & constabit, si pueros cum adultis, fœminas cum viris, homines cum Angelis conferamus, sed qui peccare possunt, propterea sic possunt deficere, quoniam carent perfectissima cognitione infiniti boni, plene satiantis appetitum, nec perfectissimam habent voluntatem. Ergo potentia peccandi quidditatiuè supponit minus perfectam libertatem. E contrario Deus quoniam perfectissima cognitione suæ bonitatis plenè satiatur, ne prauum aliquid appetat: eo ipso perfectissimè liber erit, eo vel maxime, quoniam eius voluntas est perfectissima.

18. Obiicit Bernardus lib. de gratia & libero arbit. colum. 3. sequentibusque probantè, in omnibus ratione ventibus aequalem esse libertatè, neque bonos esse liberiores, quam sint mali. (Quam sententiam sequuntur aliqui Scholasticorum 2. sent. dist. 25.) ergo libertas Dei non est perfectior, quàm libertas hominis aut Angeli.

19. Resp. Ex contextu Bernardi manifestè constat, hanc fuisse mentem illius. Essentialis perfectio cuiusque libertatis nihil minuitur ratione malitiæ, ita ut hominis prauæ libertas essentialis ei, non sit minor, quàm libertas essentialis homini sancto; licet minor sit, quam libertas essentialiter conueniens Angelis. Eademque ratione libertas essentialis inferioribus Angelis est minor, quàm libertas essentialis superioribus & perfectioribus Angelis. Apertè tamen concedit Bernardus, accidentalem libertatem, quam appellat libertatem à peccato & à miseria, minorem esse in hac vita, quam in Patria. Vnde manifestè sequitur, Deo, cui essentialis est libertas à seruitute peccati & corruptionis, conuenire perfectiorem libertatem essentialem. Aliter respondent Alexander, Bonauent. & Duran. citati probatione 5.

SECTIO III.

Libertas quoad exercitium & specificationem, simul cum absoluta necessitate decernendi per volitionem positiuam de quocunque bono partem aliteram contradictionis.

1. **A**D maiorem explicationem diuinæ libertatis, dico primò. Diuina volitio est libera, non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem. Quoad exercitium quidem, quia sicut decreuit producere Mundum, potuit non decernere producere Mundum. Quoad specificationem verò, quia sicut Deus decreuit vnionem hypostaticam & incarnationem, potuit illam non decernere: sicut decreuit Angelos producere talis, aut talis speciei, potuit illos non producere: sicut decreuit homines ad gratiam & gloriam prædestinare, potuit eosdem, quos prædestinat, reprobare, permittendo illorum peccata & finalem impietantiam. Quin etiam possibilitas & libertas decernendi non creare Mundum, aut non creare Michaelè, est satis ut in sit Deo libertas quoad specificationem: quia decretum non creandi

Reus de voluntate Dei.

Mundum, foret positiuæ volitio; sicut decretum creandi Mundum est positiuæ volitio illi repugnans. Libertas autem quoad specificationem ab authoribus illa vocatur, ratione cuius voluntas non solum potest non velle aliquid obiectum, per meram cessationem à tali volitione, sed etiam potest positiuæ volitione velle contrarium aut contradictorium illius obiecti.

Dico secundò. Non ita Deus est liber quoad exercitium, ut possit ab omni volitione libera cessare per puram omissionem circa bonum aliquid obiectum: sicut potest creata voluntas. Quin potius circa quodlibet bonum creabile, Deus habet aliquid positiuum & absolutum decretum, quo decernit ad illius boni productionem concurrere, vel positiuè decernit non concurrere: idque quandoque prædefinendo non concurrere causa libere, quandoque non prædefinendo, sed permittendo, sicut concurrere creatæ voluntatis ad materiales actiones peccatorum, de quo disp. 27. & sequentibus. Ita sentire videtur Scotus 1. dist. 45. q. vnica. in corp. Magis expressè & ex professo Valquez 1. p. disp. 79. à num. 17. Suarez Metaphys. disp. 20. sect. 9. num. 59. Fonseca lib. 7. Metaphys. cap. 8. q. 5. sect. 3. ante med. Salas 1. 2. tomo 1. tract. 3. disp. 1. sect. 7. fine.

Probationes quorundam ex his authoribus pretereo, quoniam supponunt falsam doctrinam de actu libero, refutandam disp. 11. & 12. Distinguenda verò sunt entia futura ab entibus nunquàm futuris: quia circa singula in particulari, quæ futura sunt in aliqua differentia temporis, quatenus entia, bonæque sunt, opus esse positiuo decreto Dei, dubitari non potest; quamvis hoc declarationem ac veluti limitationem requirat circa materiales actiones peccatorum; de quibus dicemus disp. 50. sect. 2. & sequent.

Cæterum circa entia nunquam futura, necessariū esse positiuum decretū, quo Deus statuerit ea non producere, nec satisfieri præstèssimè perfectioni voluntatis diuinæ, si merè negatiuè se habuerit circa illa, probatur, quia talem rem non creare bonum est, quatenus deferuire potest ad ostensionem attributorum, ac præcipuè libertati dominij, pro libito creatis hæc, & omittentis illorum creationem: manifestatione quoque infinitæ sufficientiæ, propter quam Deus omnino nulla re indiget: ac denique deferuire potest ad pulchritudinem, ornatum, & bene constitutam dispositionem vniuersi, ne sit redundans, & inordinatè superfluens coaceruata rerum cogerie, sed omnia contineat aptè disposita in numero, pondere & mensura. Ergo prædicta negatio productionis talium rerum est obiectum proportionatum & dignum, ut illud amplectatur Deus decreto positiuo & absoluto.

Rursus ex eo, quod possit Deus positiuo decreto velle non creare talem rem, sequitur habuisse positiuum decretum non creandi quamcunque rem, quam de facto non creat. Hæc autem consecutio probatur primò, quia nulla ratio boni Deum mouere potest, ut affectet purā omissionem, suspendens omnem positiuam volitionem circa tale obiectum. Aliunde verò diuinus intellectus proponit omnes rationes deliberandi, propter quas summa cum facilitate volūtas actū positiuo potest eligere talem rem non creare: igitur actū positiuo prædictū obiectū de facto eligit.

Probatur secundò, sic enim omnia melius, siue

Ratio 1.
F 3 quæ

Libertas quoad specificationem, quid?

2. *Dilectum 2.*

Circa quodlibet bonum creabile, Deus habet positiuum decretū.

3. *Discrimen notandum inter futura entia, & nunquàm futura.*

4. *Qualiter circa non futura se habens Deus? Assertionis ratio prima.*

5. *Ex eo quod potuerit Deus velle non creare rem, quam voluit non creare, sequitur habuisse positiuum decretū non creandi.*

6.

Ratio 3.

quæ sunt, siue quæ non sunt, diuino subiiciuntur arbitrio. Tertio, quoniam sic etiam ipsa negatio productionis perfectiori modo, videlicet, per actum positium dirigitur ad vltimum finem diuinæ bonitatis; ad quem tamen non formaliter & expressè dirigeretur per omissionem puram, sed tantum interpretatiuè.

7.
Ratio 4.

Quarto probatur, quia secundum se perfectior est modus exteriori actione cohibendi aut limitandi quàm positium decretum interius de hoc statuitur. Alter enim modus purè negatiuus, suspendens expressam huius obiecti volitionem, est imperfectus, ac similis oſcitantibus & dormitantibus.

8.
Ratio 5.

Quinto iuxta præsentem doctrinam melius defenditur, nullam perfectionem deesse Deo, quamuis desit liberum decretum creandi hanc rem: quoniam eius loco necessariò ponendum fuit aliud positium decretum non creandi eandem rem, quod est æqualis, vel potius eiusdem perfectionis cum decreto creandi rem illam: de quo dicemus disp. 11.

9.
Non esse rei
solū est ma-
lum in gene-
re entis.

Obiicies primò. Non esse cuiusque rei est absolute malum: ergo non potest à Deo amari, vel eligi positium actum; nec enim amplecti potest nisi bonum. Resp. Non esse malum, est absolute in genere entis; atque ut sic præcisè nō potest amari: Ceterum idem nō est malum turpe, nec contrarium rationi; quin potius secundum rectam rationem deferuire potest ad pulchritudinem & aptam constitutionē Vniuersi, & ad ostensionem supremi dominij, & sufficientiæ non indigentis aliqua re. Sub his ergo rationibus bonitatē participat ipsum non esse rerum, ratione cuius esse potest obiectum materiale diuinæ volitionis positium.

10.
Ex eo quod
circa negatio-
nem rei de-
beat versari
positium de-
creto nō mi-
nuatur liber-
tas.

Obiicies secundò, quoniam ex assertione 2. sequeretur, esse minus liberam volitionem Dei; siquidem nō est libera, ut in neutram partē contradictionis tendat; sed necessariò tendere debet in alteram. Resp. Hac de causa nihil minuitur de libertate cuiusque volitionis in particulari: quælibet enim potuit non esse, & potuit esse contraria volitio cuiusque volitionis liberæ: hoc autem est summa perfectio libertatis. Nam posse carere quolibet actu libero circa quodlibet obiectum creabile, non est libertatis perfectio, sed desolatio inertia, somnolentiæ similis; ut supra dicebam.

SECTIO IV.

Libertas quoad specificationem, non solum circa singulas creaturas in particulari, sed etiam circa illas in communi & vagè.

1.
Vbi Deum
non indigere.Punctum dif-
ficul- tatis pro-
ponitur.2.
Primum pro
parte asser-
tionis funda-
mentum.

Supponimus ex præcedenti disp. 7. quinque prioribus sectionibus, & ex præsen- ti disp. sect. proximè præcedenti, Deum esse liberum, ut potuerit positium decreto voluisse non creare Mundum, aut non creare Michaëlem. Restat autem difficultas, utrum saltem in Deo necessaria sit volitio creandi aliquam creaturam vagè, hanc, vel illam, vel aliam.

Pro parte affirmatiua arguitur primò, quoniam ad perfectionem Dei pertinet suam bonitatem communicare sicut ex Dionysio, S. Thoma, & communi Theologorum consensu diximus disp. 7. sect. 2. post med.) ergo si voluntas communicandi suam bonitatem omnino de-

fuisse Deo: defuisset ei aliqua perfectio.

Secundum arg. Deus nihil potest velle suæ inclinationi contrarium: sed naturalis inclinatio Dei fertur ad communicandam, ac veluti fundendam extra se bonitatem (ut ostendimus in eadem disp. 7. sect. 2.) ergo Deus non potest velle se continere ab omni communicatione ad extra.

Confirmatur primò, quia si dicas, inclinationi Dei non esse contrarium omittere prorsus quamlibet communicationem suæ bonitatis ad extra: concedere teneris ut mini nam eidem inclinationi magis consonum esse suam bonitatem extra se diffundere. Deus autem agere nihil potest, neque velle, nisi quod suæ inclinationi magis consonum est. Confirmatur secundò, diuina quippe propensio frustraretur prorsus, & in æternum careret eo bono, ad quod inclinatur; si nunquam suam bonitatem communicaret.

Tertium argum. Necessariò Deus se ipsum diligit amore perfectissimo. Hic autem amor Deo vult non solum intrinseca bona, sed etiam extrinseca, videlicet, attributorum manifestatione, gloriam nominis, cultum & honorem à creaturis exhibebit: ergo Deus hæc necessariò vult. Confirmatur, voluntas enim creata, quando vera charitate Deum prosequitur, illi vult nō modò diuina & intrinseca illius bona, sed etiam extrinseca gloriam, manifestationem sapientiæ, bonitatis, & potentie, cultum & honorem ab Angelis & hominibus exhibendum. Igitur hæc eadem velle, pertinet ad perfectionem amoris Dei; quocirca deesse non poterit amor diuino.

Quartum, Deus sibi necessariò vult suas virtutes & honestates intrinsecas, cuiusmodi sunt misericordia, liberalitas, magnificentiæ, veracitas, fidelitas, iustitia: sed omnes istæ virtutes Deo nō conuenirent, nisi produceret creaturas: ergo Deus necessariò vult producere creaturas. Si respondeas, cuiusmodi virtutes per essentiam Deo conuenire, quatenus essentialiter est potens earum virtutum actus exercere, si velit creaturas producere: nihilominus adhuc argumentum vrigere videret, quoniam istarum virtutum actus sunt perfectiones simpliciter simplices; ergo nō possunt Deo deficere, sed illi necessariò conueniunt. Confirmatur, nam circa perfectissimam & optimam honestatem obiectum, melior est actus secundus, quàm actus primus, siue potentia sine actu secundo.

Quintum argu. Si volitio Dei amplecteretur obiectum aliquod turpe, rationique cōtrarium, ab illo malitiam acciperet; etiam si foret obiectum materiale. Eadem ergo ratione bonitatem accipere debet volitio Dei ab honestissimo & perfectissimo bono, maioremque bonitatem à maiori, quàm à minori bono. Consequens igitur erit, ut Deus necessariò velit optima summæque bona, quæ sunt in creaturarum productione ac gubernatione: sicut necessariò vult quamlibet bonitatem suæ volitionis.

Nihilominus sit conclusio. Deus liberè potuit ab æterno positium volitione decernere, nihil prorsus ad extra producere in æternum, sed per totam æternitatem omnino nihil facere. Quapropter voluntas creandi libera fuit quoad specificationem, non tantum circa creaturas singulas determinatè & in particulari, sed etiam circa creaturas in communi & vagè.

Hæc conclusio proximè ad fidei certitudinem

3.
Secundum fun-
damentum.4.
Prima confir-
matio.Secundæ con-
firmatio.5.
Tertium fun-
damentum.

Confirmatio.

6.
Quartum fun-
damentum.Præceptum
intelligitur.

Confirmatio.

7.
Quintum fun-
damentum.8.
Auctoritas re-
solutio.

9.

nem accedit, quoniam ex fidei principiis efficaciter colligitur. Videtur autem fuisse mens sanctorum Patrum & Scholasticorum, quando tradunt, omnino nihil creaturis indiguisse Deum. Clarius autem explicuere cōclusionem præsentem Patres & Scholastici, quos retulimus disp. 7. sect. 3. post med. & sect. 4. Perpicue satis Iulianus q. 2. Christiana ad Gentiles in initio ait: *Quisquis possibile negat, Deum esse qui nihil fecerit, absurdè loquitur*, idque rationibus efficaciter confirmat.

Ad eandem conclusionem probadam accommodari possunt rationes, quibus præced. disp. 7. quatuor prioribus sectionibus probata fuit indifferentia diuinæ libertatis.

Prima sit, quoniam diuina bonitas est sibi sufficientissima, nimirum vt simplicitate infinita in omni genere perfectionis & entitatis: ergo non indiget creaturis, etiam vagè & in communi. Consequentia probatur, quia si Deus indigeret aliqua creatura vagè & in communi; perinde foret indigens & imperfectus, ac si determinatè & in particulari creaturis indigeret; vel certè non aliter esset indigens Deus, quam nos sumus indigentes. Nemo siquidem indiget hoc cibo determinato in singulari, sed in communi & vagè indiget cibo aliquo, hoc vel illo pane, hoc vel illo pisce, vel ouo, vel carne, vel oleribus aut radicibus. Idem intellige de indigentia potus, vestitium, domus, equorum aut aliarum rerum. Vnicus & singularis est Deus, quo determinatè quælibet creatura indiget.

Confirmatur primò, nam *Vbi nulla intelligentia, nulla necessitas: vbi nullus defectus, nulla indigentia. Nullus autem defectus in Deo, nulla ergo necessitas*. Sicut ratiocinatur August. lib. 8. 3. questionū q. 2. 2. & in lib. 1. Contra aduersarium legis ca. 7. ad finem. Quapropter nec creaturarum in communi & vagè necessitas, sed omnimoda libertatis indifferentia Deo conueniet.

Confirmatur secundò, Deum quippe non indigere creaturis, nec aliquam vtilitatem sibi ex illis decerpere, fides docet, & ratio naturalis demonstrat. Quod attinet ad fidem. Psal. 15. *Dixi: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non es*. In cuius commentario Augustinus & Theodoretus hoc dogma probant, luculentius Idiota in contemplationibus ad Psal. 15. Præterea lib. 2. Machab. eor. cap. 14. *Tu domine vniuersorum, qui nullam habes indigentiam*. Actorum 17. *Nec manibus humanis colitur indigens aliquis*. Lucæ 17. *Cum feceritis omnia, que præcepta sunt vobis, dicite: Serui inuites sumus*. Quod ponderabimus infra disp. 5. sect. 4. Denique Prouer. 9. *Si sapiens fueris, tibi met ipsis eris: Si autem illudor, solum portabis malum* Iob 22. *Quid prodes Deo, si iustus fueris, aut quid confers, si immaculata fueris via tua?* & Iob. 35. *Si iustus egeris, quid donabis ei? aut quid de manu sua accipiet?* Quam sententiam ponderat Gregor. lib. 26. Moral. cap. 8.

Cæteri quoque Patres idem dogma profitentur, vt Clemens Roman. Constitution. Apostol. lib. 6. cap. 20. sub init. & lib. 7. cap. 35. versus finem, & Recognit. lib. 5. non longè post med. Irenæus lib. 3. contra hæres. cap. 8. ad finem, Iustinus responsione 113. & 114. ad Orthodoxos, Clemens Alexand. lib. 7. Stromat. pag. 4. Chrysost. Ephes. 4. ferm. 12. ante med. & c. 5. ad Ephes. ferm. 19. circa med. & in cap. 1. Genes. homil. 3. circa med. & sequenti cap. 4. homil. 18. paulò

post med. & in cap. 7. Actorum Apost. col. 2. & homilia 10. ad populum Antiochen. post med. ac homil. de ferendis reprehensionibus & conuersione Pauli col. 1.

Basilii Iſaie 1. inter princip. & med. ponderans illud *Plenus sum holocaustis*. Vnde etiam Hieronymus in comment. §. *Quo mihi colligit Deum nullare indigere*; Sicut etiam Athanasius ad hanc plenitudinem alludens oratione contra Gent. siue contra idola circa med. Cyrillus lib. 2. de fide ad Reginas sub med. & lib. 8. Thefauri cap. 1. ante med. Augustinus, vltra duo loca, quæ retulimus in prima confirmatione, docet idem lib. 1. de doctrina Christiana cap. 3. 1. & lib. 12. de ciuit. cap. 17. in fine, & lib. 4. de Genesi ad liter. cap. 16. Hilarius latè lib. 11. de Trinitate prope fin. & ad illud Psal. 2. *Tunc loquetur ad eos in ira sua*. Anselmus in Profolog. capit. 22. fine, Hugo Victorin. lib. 1. de sacramentis par. 4. cap. 21.

Quin etiam Aristoteles lib. 1. Priorum cap. 37. propius ad fin. quàm ad med. ait, *Nihil esse Deo conferens*, & li. 7. Ethicor. Eudemiorum propius ad med. quàm ad fin. & lib. 2. Magnor. Moral. cap. 18. alias cap. 15. *Deus inquit sibi satis est, & nullo indigens*. Similia scribit Plato in Euthyphrone, siue de sancto, versus finem; atque ita sensisse Platonem & Euripidem refert Clemens Alexandrin. lib. 5. Stromat. in medio.

Probatur secundò, nam diuina bonitas perfectissimè subsisteret, atque sine vllò defectu vel diminutione completissimè possideretur ab ipso Deo: licet omnino nulla creatura produceretur in æternum. Ergo dilectio efficax & absoluta creaturæ in communi & vagè, non habet necessariam connexionem cum amore, quo Deus suam infinitam bonitatem diligit: sicut in præced. disp. 7. sect. 1. probat. 4. dicebamus ex S. Thoma.

Tertiò probatur, quia Dei perfectio est suum amorem commensurare cum perfectione obiecti. Sed bonitas creaturæ in communi & vagè non est bonitas necessaria; sicut nec bonitas creaturæ in particulari & determinatè. Ergo maxima Dei perfectio fuerit non necessariò, sed liberè diligere creaturam, non modò in particulari & determinatè, sed etiam vagè & in communi.

Quartò probatur, quia si Deus necessariò diligeret creaturas in communi & vagè; consequens esset, vt earum aliquas determinatè & in particulari necessariò diligeret eodè absoluto & efficaci amore, quo diligit in communi & vagè. Ita namque deberet diligere meliores creaturas, & quæ magis ostendunt attributa Dei: vnde præterea sequeretur necessariò dilexisse maximam extensionem, intentionem, multiplicationem, durationemque maximam earundem creaturarum quoad speciem & individua. Cuius cōsequentie absurditatem ostendimus disp. 7. sect. 4. probatione 10. Sequela verò probatur, quia si contra diuinam inclinationem & perfectionem est prorsus abstinere à productione cuiuslibet creaturæ: propter eandem rationem erit contra partem inclinationis diuinæ cohibere inclinationem ad meliores creaturas & magis ostensiuas attributorum: hæc enim inclinatio maior sequitur ex illa generali inclinatione. Quod si resistere priori inclinationi foret simpliciter impossibile; propter eandem rationem esset simpliciter impossibile posteriori resistere.

14.
Hieronymus.

Athanasius.

Cyrillus.

15.

16.
Secundatio.17.
Tertia ratio.18.
Quartatio.Si Deus crea-
turaliquas
in communi
et vagè ne-
cessariò dili-
geret, dilige-
ret etiam al-
liquas deter-
minatas, ne-
cessariò.

SECTIO V.

*Soluntur argumenta, posita initio sectionis
precedentis.*

1. Ad primum responderetur, Ad perfectionem Dei pertinet se communicare, non actu, sed potestate & inclinatione, id est, summa Dei perfectio est eius potestas & propensio ad sui communicationem. Talis autem potestas & propensio non esset prorsus libera, proindeque non retineret totam suam perfectionem; nisi potuisset decernere nulli prorsus creaturæ se communicare. Faciunt ad eandem rem quæ dicemus tota disp. 11. 12. & 13.

2. Ad secundum responderetur, Naturalis inclinatio Dei non est ad se communicandum vt-cumque, sed est inclinatio ad se communicandum liberè: quia necessitas absoluta se communicandi ad extra sine libertate ac possibilitate totaliter omittendi communicationem, foret indigna Deo, sicut precedenti sect. probatum est. Consequens igitur est, vt hæc eadem inclinatio propendeat in vtramque partem libertatis, & eo ipso propendeat ad non communicandum si libuerit pro mera voluntate Dei. Quamobrem non contra naturalem inclinationem se communicandi, sed potius secundum illam foret volitio libera nunquam se communicandi in æternum. Hac enim ratione S. Thomas in præfenti q. 19. art. 3. ad 3. & lib. 1. contra gent. cap. 82. sine docet, volitionem communicandi suam bonitatem creaturis, nec esse naturalem, & necessariam Deo, neque esse violentam aut contra naturam, sed esse voluntariam & liberam.

3. Vnde responderetur ad primam confirmationem. Absolutè loquendo, volitio continendi se, vel omittendi quamlibet communicationem ad extra, non est minùs consona diuinæ inclinationi; si quidem ad hæc volitionem propensio clauditur in eadem numerica inclinatione communicandi se ad extra: neque enim perfectio simpliciter simplex foret inclinatio ad communicationem, nisi quidditatiuè clauderet hanc plenissimam indifferentiam inclinationis ad oppositum, & vtraque volitio, nimirum volitio communicandi, & volitio non communicandi foret æqualis perfectionis. Quodam modo tamen, & non simpliciter, Deus inclinatur magis ad se communicandum, & minùs inclinatur ad totalem omissionem communicationis: quatenus communicatio est obiectum extrinsecum Deo, quod in seipso maiorem bonitatem continet, magisque decet Deum, vt magis ostensuum omnium attributorum, vt dicemus disp. 9. sect. 3. & sequentibus, & disp. 10.

4. Ad secundam confirmationem responderetur, Non rectè diceretur, frustrari diuinam inclinationem, nec propriè diceretur carere bono, ad quod inclinatur; licet nūquam suam bonitatem ad extra communicaret. Quia nihilominus Deo non deesset aliquod bonum ipsi necessarium, aut vtile, nec deesset aliquis actus debitus Deo, vel quo Deus perficiatur magis, quàm eius opposita volitione: atque insuper qua parte prædicta propensio inclinatur ad liberam communicationem cum pleno dominio & indifferentia; satisficeret eidem inclinationi per actuale exercitium huius libertatis, suam potentiam cohibendo à qualibet communicatione.

Ad 3. resp. Amor Dei erga seipsum foret perfectissimus; etiam si non veller efficaciter extrinsecæ sibi bonæ, videlicet, manifestationem attributorum, gloriam & honorem: quoniam (vt dictum est) Deus est sibi sufficientissimus ac totale bonum, totalisque perfectio, nullo modo dependens à creaturis: ac peculiariter Deus à seipso habet ita solidam & perfectam laudem, per suam intellectionem & amorem infinitæ appretiationis, vt pro nihilo sit illi laudem à quibilibet creaturis accipere.

Ad confirmationem resp. Deo velle gloriam, laudem, cultū, manifestationē attributorum, & quælibet extrinsecæ bonæ, pertinet ad perfectionem creatæ charitatis: quoniam hunc honorem & cultum creatura debet Deo, tanquam dignissimo, cui omnis honor exhibetur. Propterea huic dignitati, iurisque diuino, sicut & illi creaturarum debito, neque Deus cedere potest, nec omittere volitionem efficacem, vt sibi tribuatur honor & gloria ex suppositione, quod creaturas produxerit. Cæterum ab hac suppositione præscindendo, Deus pro suo supremo dominio, ac libertate postponere potest extrinsecam gloriam & laudem, omittendo prorsus creaturarum productionem, qua suppositione facta, non pertinet ad perfectionem creatæ charitatis, velle Deo gloriam & honorem resultantem ex productione creaturarum, sed potius complacere in supremo dominio Dei, summæque sufficientia, qui sine creaturarum gloria & honore non minus gloriosus & felix permanet.

Quartum argumentum solutio pendet ex dictis infra disp. decima tertia sect. 1. & 2. Nunc anticipata solutione respondeo, realiter esse in Deo non tantum potestatem, sed etiam actum vrinum & liberum misericordiæ, liberalitatis, magnificentie, veracitatis, ac cæterarum virtutum: nihilominus tales actus Deo potuisse deesse, non quoad realem perfectionem suam, quæ simpliciter est necessaria, sed quoad terminationem ad creaturas producendas potius quam non producendas; & quoad terminationem ad has creaturas producendas potius, quàm alias creaturas; quæ terminationes si defuissent earum loco necessariò existerent in Deo terminationes ad opposita obiecta, quarum prorsus eadem foret perfectio diuinæ volitionis liberæ propter eius eminentiam infinitam.

Vnde soluitur confirmatio distinguendo. Circa perfectissimam & optimam bonitatem obiectorum actus secundus est melior, quam actus primus, quando actus primus est finitæ perfectionis, & indiget, vel capax est augendi suam perfectionem; sicut voluntas creaturarum. Attamen quoniam Dei actus primus, id est, possibilitas volendi creaturas, est infinitæ perfectionis, sibi sufficiens, & non indigens, nec capax augendi perfectionem suam; propterea secundus actus, id est, actualis volitio creandi creaturas, non est melior, quàm actus primus, id est, possibilitas volendi creare creaturas, dummodo copuletur ista cum actu libero decernente non creare; sicut dictum est supra sect. 3.

Ad 5. Antecedenti concessio, negatur consequentia; deficit enim propter duas rationes. Altera, quoniam bonitas ex integra causa, malum autem ex singularibus defectibus: & consequenter, vt malitiam tribuat volitioni sufficit obiectum materiale malum: at verò bonitatem vt

3. Naturalis inclinatio Dei, non ad se communicandum necessarium, sed liberè, creaturæ.

4. Prima soluitur confirmatio.

Certe quodam modo magis inclinatur Deus in sui communicationem.

5. Soluitur secundam confirmationem.

6.

7.

8.

9.

10.

Si Deus creaturæ non se communicaret, solum illi deesset extrinsecæ terminatio.

Actus secundus quando melior sit actu primo.

tribuat, vel augeat, non sufficit obiectum materiale bonum comparatione volitionis, cuius essentialis bonitas ab obiecto formali proueniens, est simpliciter infinita.

Vnde prouenit ratio secunda, quoniam si volitio Dei amplecteretur obiectum aliquod turpe, rationique contrarium: eo ipso non esset infinitæ bonitatis, & consequenter esset capax ab obiecto materiali recipiendi bonitatem aut malitiam: attamen ex eo, quod Dei voluntas amplectatur honestissimum & perfectissimum bonum, tanquam obiectum materiale, nihil inferretur aduersus infinitudinem bonitatis, conuenientis volitioni diuinæ, proptereaque non sequitur bonitatem accipere, vel augere, quoties amplectitur materiale obiectum perfectissimum.

SECTIO VI.

Perpetua diuinæ voluntatis immutabilitas nihil obest libertati.

Non est in præsentī probandum, Dei volitionem semel statutam, esse prorsus inflexibilem & immutabilem, vt quod semel decreuerit, nunquam possit retractare: hoc enim probandum est disp. 16.

Hoc igitur dogmate præsupposito, præsentis sectionis munus erit obiectiones dissolvere, quæ contendunt; hac inflexibilitate diuini decreti, libertatem Dei vel minui vel penitus auferri.

Prima obiectio est hæc. Propter immutabilitatem volitio Dei est necessaria ex suppositione, quod aliquando fuerit: Sed tam volitio, quam eius immutabilitas est ab æterno: ergo volitio Dei ab æterno fuit necessaria: Quod autem ab æterno fuit necessarium, semper fuit necessarium: ergo nunquam fuit libera Dei volitio.

Respondeo negando priorem illationem; nisi in conclusione ponatur eadem limitatio, quæ præmissa fuerat in maiori: tunc enim & illatio bona, & conclusio vera reddetur, videlicet; dicendo: Volitio diuina fuit ab æterno necessaria ex suppositione quod aliquando fuerit. Atque eadem suppositione facta, nunquam fuit libera volitio diuina. Cæterum eadem volitio fuit libera prius ratione, quam supponeretur existere determinata ad vnā partem. Quoniam Deus vt Deus sapientissimus & omnipotens, præscindendo à volitione creandi Mundum, indifferens erat, vt vellet illum creare, aut vellet non creare: sicut probatum est sect. præcedenti, & disp. 7. quatuor prioribus sectionibus.

Quod attinet ad hoc punctum, eadem est difficultas humanæ libertatis, atque diuinæ: siquidem nostra voluntas in ipso instanti, in quo vult, potest non velle: cæterum non potest non velle ex suppositione, quod vult. Omne quippe quod est, quando est, necesse est esse, vt cum Aristotele lib. 1. perihermen. cap. ult. pro certo recipiunt omnes Philosophi & Theologi. Sic ergo Deus ex suppositione quod vult, non potest non velle, nec potest non voluisse; vt notant Magister, & communiter Scholastici lib. 2. sent. dist. 25. cap. 2. & 3. S. Thomas in præsentī q. 19. art. 3. in fine corp. & ad 1.

Contra verò quemadmodum nostra voluntas, plenè constituta in actu primo cum omnibus requisitis ad volendum, ac præscindendo ab actuali volitione, potest velle mercaturam, v.g.

simulque potest non velle mercaturam, sed agriculturam, aut aliud obiectum mercaturæ repugnans: Sic etiam Dei arbitrium, consideratum in actu primo cum sua infinita scientia, & necessario amore sui, cæterisque perfectionibus necessariis, atque præscindendo ab actuali volitione creandi mundum; potuit velle creare, & potuit velle non creare mundum.

Obiicies secundo, quoniam in nostra voluntate datur primum instans, in quo volitio concipitur, & in eo temporis instanti præintelligitur prius natura voluntas potens non elicere talem volitionem: attamen toto sequenti tempore iam est simpliciter necessarium volitionem illam fuisse conceptam, & impossibile est non fuisse. Verum in Deo non datur primum instans, in quo volitionem conceperit, sed in quocunque instanti verum est dicere, iam prius elicitam fuisse volitionem Dei. Ergo in quocunque instanti simpliciter necessarium est Dei volitionem fuisse: quapropter si Deus reuocare non potest volitionem, quæ semel fuit: nunquam fuit possibile non velle, quod de facto vult, ac subinde nunquam libera fuit volitio diuina.

Resp. distinguendo posterius membrum antecedentis. In Deo nullum datur primum instans temporis veri, vel imaginarij: quoniam ante quodlibet instans imaginarium possibile fuit tempus aliud imaginarium, & in eo fuere possibilia plura instantia; prior autem his omnibus præfuit existentia Dei, & existentia volitionis creandi mundum, quoniam fuit ab æterno. Quapropter in nullo instanti temporis veri vel imaginarij Deus fuit in statu exercendi libertatem; sed in quolibet instanti fuit in statu necessitatis simpliciter, propter iam prius positam suppositionem volitionis diuinæ, ratione cuius iam est simpliciter necessarium Deum voluisse creare Mundum, nec est possibile retractare volitionem.

Nihilominus in Deo datur æternitas tota simul, comparatione cuius, ante quodlibet determinatum instans temporis diuina voluntas ex se fuit indifferens, vt vellet creare Mundum, aut vellet non creare: atque simul duratione cum hac indifferentia concepit æqualem volitionem creandi Mundum. Quocirca quod in nostra volitione est primum instans temporis, in diuina volitione est æternitas, non quatenus coexistit instantibus aut partibus temporis, sed quatenus ante quodlibet determinatum instans præintelligitur æternitas, & in eadem æternitate prius ordine rationis præcedit libertas Dei, quasi in actu primo, deinde verò libera volitio decernitur, quam necessario consequitur immutabilis constantia.

Vrgebis tertio, quoniam ex dictis inferitur vt minimum, Deum iam non esse liberum, nec fuisse liberum in vilo instanti determinato etiam ante mundi constitutionem ac per totam, quæ præcessit, æternitatem. Consequens autem videtur inconueniens; quoniam perfectio simpliciter simplex nunquam potest deesse Deo; sed libertas est perfectio simpliciter simplex (vt probatum est disp. 7. sect. 1. & sequentibus) ergo Deo nunquam potest deesse libertas.

Resp. Libertas intrinseca diuinæ voluntati conuenit nunc, & semper, & in quolibet determinato instanti, seu parte temporis: Verum ea libertas non respicit instantia temporis, aut illius partes,

Dei existentia præexistit ante instanti quodlibet veri, vel imaginarij temporis.

9. Dico primo.

Quod in humana voluntate instans, in diuina, æternitas.

10.

11.

4. Volitio diuina, ex suppositione quod fuerit, necesse est ab æterno.

5. Eadem est in actu diffinitum.

partes, vt exerceatur in illis nunc, vel antea; sed respicit solam æternitatem, vt in ea exerceatur eo modo, quem explicauimus obiectione præcedenti. Concedendum est igitur, Dei libertatem coëxistere cuilibet instanti nostro; negandum tamen est ita coëxistere, vt diuina libertas respiciat partes, aut instantia temporis, tanquam in illis exerceri possit. Imo tunc etiam, quando Dei libertas coëxistit nostro tempori vel instanti, respicit suam indiuisibilem æternitatem, comparatione cuius indifferens est diuina voluntas, vt in ea voluerit creare Mundum, vel non voluerit creare: quamuis prout instanti nostro coëxistit eadem libertas, iam sit extra statum exercendi suam indifferenciam, quia supponitur eius libera determinatio.

*Dei libertas
cuilibet co-
existit instan-
ti, sed non ita,
vt in eo va-
leat exerceri.*

12.

Sed instabis quartò, quoniam æternitas est tota simul indiuisibilis ac semper præsens cui-cumque temporis instanti: sed indifferencia diuine libertatis respicit æternitatem, comparatione cuius potuit non velle prius, quàm voluisset: ergo eadem indifferencia respicit tempus & quamlibet partem, aut instans illius, vt in eo possit secundum considerationem intellectus præscindi arbitrium Dei prius ratione, quam liberam volitionem conceperit, & in eo priori sit potens non velle creare Mundum, nec aliam volitionem liberam habere.

*13. Esto cuilibet
instanti tota
coexistat æ-
ternitas, ipsa
instantia sibi
non coexistit.*

14.

Obiicies quintò, nam in hoc instanti, in quo Deus creat hanc animam rationalem, & conseruat vniuersum iam creatum, liberè creat, & liberè conseruat cum potestate non creandi & non conseruandi. Nunc intrat in hoc instanti potest non velle creare hanc animam, quam voluit creare; Similiterque potest non velle conseruare Mundum, quem ab æterno decreuit conseruare.

15.

Resp. in hoc instanti temporis Deus liberè creat quæcumque creat, & liberè conseruat quæcumque conseruat; sed operationes istæ non sunt liberae per libertatem formaliter in illis receptas: quippe quæ cum sint operationes transientes & imperatæ, non possunt esse liberae, nisi per extrinsecam denominationem ab immanente operatione formaliter libera, videlicet à volitione creandi & conseruandi. Talis autem volitio Dei etiam in hoc temporis instanti permanet libera, quatenus etiam in hoc instanti respicit tale obiectum, quod potuisset non respicere, nec amplecti, si Deus ab æterno voluisset non creare, vel non conseruare. Concedo nihilominus, Deum non ita liberè nunc creare & conseruare, vt in hoc instanti temporis possit omittere creationem aut conseruationem, ex suppositione, quod eam ab æterno decreuerit.

*Nō ita Deus
liberè vult
creare in hoc
instanti, vt
in eodem pos-
sit omittere
creationem.*

16.

Sextò, soluitur ex dictis illa questio, Vtrum adhuc maneat in Deo potentia volendi oppositum eius, quod de facto voluit: de qua dicemus infra disp. 13. sect. 3. & 4.

Septimò contendet aliquis, Dei libertatem esse minorem creatâ libertate, saltem ex eo capite mutabilitatis. Creatâ namque voluntas non solum est indifferens, vt semel eligat, vel non eligat; sed etiam est indifferens vt priorem volitionem retrahat, vel ab illa desistat, præsertim humana voluntas. Hæc autem indifferencia Deo conuenire non potest propter immutabilitatem.

Respondeo cum Henrico 2. par. art. 45. q. 3. & dico primò. Variabilitas non est perfectio libertatis, sed potius imperfectio, cum sit infinitas & inconstancia liberi arbitrij. Prouenit autem hæc ex aliis tribus imperfectionibus: imprimis enim prouenit ex imperfectione cognitionis, qua non comprehenduntur omnia motiua, quæ postea possunt occurrere, & ad mutandum volitionem inducere. Vel saltem ignoramus futuram nostrâ voluntariâ mutationem; quam si præiuderemus à principio, simul etiam à principio voluissimus, quod postea per mutationem volitionis, præuidebamus, nos esse voluturos; ac subinde nulla foret mutatio volitionis. Porro quanto perfectior est cognitio, tanto perfectior est libertas circa bona particularia & indifferencia: quamobrem erit perfectissima libertas Dei ex hoc capite comprehendens cognitionis præoccupantis omnem mutationem futuram; cui perfectioni repugnat mutabilitas volitionis.

Secundò, volitionis mutabilitas prouenit in hominibus ex mutatione passionum appetitus, & dispositionis totius corporis, quæ mutationes in Deo sunt impossibiles. Tertiò prouenit ex naturali inclinatione percurrenti plura bona, & attendendi ad alia obiecta volenda, quod non possumus ad omnia simul perfectè attendere, nec omnia simul velle. Confirmatur, Angelorum enim arbitrium est minùs mutabile, quàm humanum, eò quod perfectius est, tam quoad intellectum, quam quoad voluntatem: ergo mutabilitas est imperfectio, & infirmitas liberi arbitrij, sicut ostendimus tractantes de Angelis 1. pag. q. 64. art. 2. Deus igitur, quia comprehensiuè penetrat omnia motiua deliberandi, quæ per totam æternitatem possunt occurrere, præuidetque se ipsum semper idem esse voluturum: semel ac simul apud se decernit omnia, quæ per temporum varietates mutanda sunt extra Deum, ita vt nihil opus sit denuo decernere.

Vnde infero, & dico secundò. Maius exercitium libertatis diuine fuit vnicò illo actu simul & semel omnia prorsus decernere, quæ libere decernenda erant, quam exercitium omnium voluntatum creaturarum, etiam si fuissent infinitæ multitudinis, & ab æterno durarent in æternum, semper ac celerrimè mutantes liberas volitiones. Probatur, quoniam omnes illæ voluntates toto illo tempore infinito non decernerent liberè de quibuslibet obiectis possibilibus, imò de infinitis nihil decernere possent propter eorum ignoranciam. Deus autem de quibuslibet obiectis possibilibus liberè decreuit siue vt fierent, aut permitterentur, siue vt non fierent.

Vnde præterea colligo, & dico 3. Non solum intensio perfectionis, sed etiam extensio obiectorum, diuina libertas infinitè superat libertates omnium creaturarum rationalium collectiue sumptas.

Octauò poterit aliquis virgere, quoniam, vt minimùm, ex immutabilitate colligitur, non esse

17.

*18. Variabilitas
non est liber-
tatis perfec-
tio.
Primò prou-
nit ex imper-
fectione co-
gnitionis, li-
bertatis mu-
tabilitas.*

*Ex perfectio-
libertatis circa
particularia
bona, quæ
perfectior co-
gnitio.*

*19. 2. Prouenit
in homine, ex
dispositione,
passionibus,
et appetitu.
3. Prouenit
ex inclina-
tione plura
bona percur-
rendi.*

20. Dico secūdo

*21. Dico tertio.
Tam exten-
sive, quàm in-
tensivè, maius
est diuina li-
bertas infinitè
extensio
quàm liber-
tatis omni-
um creaturarum
collectiue
sumptarum.*

22.

esse maximam Dei libertatem: ea siquidem maior esset; si Deus potuisset quocumque instanti mutare volitiones. Resp. Non maior, sed infinitè minor esset libertas Dei; si potuisset mutare volitiones: quoniam hoc ipsum foret posse deponere suam immutabilem constantiam, & consequenter posse deponere præscientiam omnium, quæ per totam æternitatem possunt in deliberationem venire. Vnde præterea deponeret Deus suam Diuinitatem. Quæ illationes magis constabunt disp. 16. At verò non esset libertas maior, sed infinitè minor; si Deus posset destruere seipsum: vt probatum est sect. 2. præsertim tota probat. 2.

Ex dictis igitur in hac, & in prædicta sect. 2. colligitur, Dei libertatè esse maximam, non tantum intensiōe veluti quadam, sed etiam extensiōe ad obiecta omnia. Minima tamen, vel potius nulla est extensio diuinæ libertatis ad plures actus realiter distinctos, imò nec ad plures actus secundum rationem specificam differentes: quoniam realiter & specificè singularis, & vnica dumtaxat est irrevocabilis illa volitio, qua simul & semel Deus decernit quidquid de quolibet obiecto decernendum est in æternum.

SECTIO VII.

Verum Deus liberè decreverit omnia, quæ foret ipse conditionaliter facturus sub quibuslibet circumstantiis possibilibus.

PRæcedenti tomo de Scientia tota disp. 71. tractatum est fusè de conditionalibus decretis diuinis; quoniam illa potissimum inuenta sunt ad defendendam scientiam conditionaliter futurorum, quæ non ex obiectis & libera determinatione voluntatis creatæ, quæ foret sub talibus circumstantiis, sed ex libero decreto Dei totam determinationem accipiat. Erit igitur superfluum ibi tractata repetere; sed expediens erit eorum aliquid breue compendium hic ponere, ne lector ex hoc loco recedat omnino ieiunus, & in eo deesse putet aliquod membrum diuinæ volitionis liberæ.

Dicendum igitur est primò, quedam Dei decreta sunt non purè, sed mixtè conditionalia, quæ nimirum continentur in aliquo efficaci & absoluto decreto Dei, pertinente ad regimen actualiter exequendum. Huiusmodi conditionalia decreta non implicite & virtualiter, sed explicite & formaliter continentur in volitione diuina, sicut dicemus tractantes de voluntate antecedenti saluandi omnes, si Dei legem seruauerint infra disp. 20. Sic nimirum Deus voluit Adamum in paradiso retinere, si non peccaret; voluitque Iudam ab Apostolatu non deponere; si non fuisset fur, nec proditor, nec aliis criminibus obnoxius. Cuiusmodi exempla quamplurima ex sacris literis attulimus dicta disp. 71. sect. 2.

Secundò dicendum est, alia decreta fingi posse merè conditionalia, quæ videlicet nullatenus claudantur in aliquo decreto Dei absoluto & efficaci, ac pertinente ad regimen actualiter exequendum: hæc igitur decreta sunt impossibilia: propterea quæ diuinæ perfectioni repugnat decernere quidquid Deus facturus esset sub quibuslibet circumstantiis possibilibus, vel decernere quas operationes liberatas in volunta-

tibus creatis fuisset prædeterminaturus. Itaque nihil omnino decreuit Deus circa gubernationem, nunquam de facto exercendam, veluti circa gubernationem alterius mundi, si produceret illum, quosnam homines in eo prædestinaret aut reprobareret, & finaliter peccare permetteret, vel potius iniret aliam rationem gubernandi.

Huius prima ratio est, quia diuinæ perfectioni non minus repugnat aliquid habere superfluum, otiosum & inutile, quàm aliquid habere mancum aut diminutum. Superfluitas autem, & otiositas cuiuslibet decreti merè conditionati cernitur euidentius in obiectis, quæ nullam omnino habet inæqualitatem, propter quam vnum alteri præferatur. Verbi gratia, foret otiosum & inutile decernere, quod si Mundum iterum obruirurus esset diluuiū, in eo casu talis pars aquæ operiret Græciam; potius quàm Italiam; cum æqualiter possent obrui quibuslibet partibus aquæ. Quod si conditionalia decreta sunt in eiusmodi rebus inutilia, consequens est, & in cæteris rebus esse reiicienda; cum apud Deum eadem sit omnium ratio.

Declaratur amplius & confirmatur primò, quia licet intellectus diuini perfectio requirat omne scibile scire; diuinæ tamen voluntatis perfectio non requirit liberè velle, atque decernere quodlibet volibile, sed tantum requirit necessariam & simplicem complacentiam in omni volibili. Eadem autem est ratio de condionali decreto, quæ de absoluto & efficaci decreto, supposito, quod illud conditionale decretum est non minus liberum Deo, quàm decretum absolutum & efficax.

Confirmatur secundò, quia licet Deus de quacumque re nunquam futura positiuum decretum habeat, quo decreuerit illum nunquam producere: nihilominus hæc volitio verè consequitur quod intendit, & actualiter gubernat Vniuersum & illum perficit: quemadmodum probatum est sect. 3. Conditionalia verò decreta de quibus agimus, nihil re ipsa consequuntur, non gubernant actualiter Vniuersum, & nihil conducunt ad illius perfectionem; ideoque nec ad perfectionem Dei conducunt, quia liberæ volitiones Dei non habent aliam rationem Deo dignam, nisi creaturarum utilitatem & perfectionem, ex qua Dei gloria resultet.

Confirmatur tertio, quia nec ab hominibus prudentibus eliciuntur conditionalia decreta de rebus, quas nihil interest sic, vel aliter disponere, veluti quod ex duobus lapidibus prorsus equalis aptitudinis ad ædificandum, poneret istum in pariete dextro, & illum in pariete sinistro, si domum ædificares, & quod istam arenam, potius quam illam eiusdem aptitudinis, misceres prius calci, vel in fundamenta iaceres. Alia namque decreta laudabiliter eliciuntur à viris prudentibus, licet conditionalia sint; quia virtualiter continentur in decretis absolutis obseruandi præcepta vel consilia Euangelica: veluti si quis apud se constituat pallium etiam dare, si quis voluerit ab eo tunicam auferre. At verò nulla Dei electio libera pertinet ad substantiam, nec ad perfectionem diuinæ virtutis; sed æquè bonus & perfectus permanet volens hoc, vt volens eius contradictorium, aut non volens, quod nihil attinet ad actualiter exercendam gubernationem.

Secunda probatio principalis est, quia si darentur in Deo conditionalia decreta de quibuslibet rebus;

4.
Prima ratio.
Superfluum
omne, otiosum
& inutile
Deo omnino
repugnat.

5
Confirmatio
prima.

Non exigit
diuina volun-
tatis perfectio, liberè
velle omne
volibile.

6.
Confirmatio
secunda.

7.
Confirmatio 3.

Etiā ab hominibus, qui prudentes sint, inuisita censentur decreta purè conditionalia indignaque viro prudente.

8.
Secunda ratio.

Idem de
est Dei
ueritas, si
non posset
mutare.

23.
Ratio ex
parte talis.

1.
Aliquod de-
creta Deum
habet non pu-
ri conditionalia
sed mixta,
in aliqua vo-
luntate effica-
centiam.

3.
Decreta mo-
di conditionalia
nec in ab-
solutis, nec
efficiaci de-
creto conten-
tentur.

Præoccuparetur libertas
efficaciam om-
nium dimi-
nutionem vo-
litionem.

bet rebus; per illa præoccuparetur libertas omnibus volitionibus absolutis & efficacibus, ita ut nulla volitio efficax esset in se formaliter libera, sed absolute necessaria foret autem libera solum per extrinsecam veluti denominationem à volitionibus conditionatis) consequens autem est contra communem sententiam Theologorum, qui diuinis volitionibus efficacibus & absolutis potissimum attribuunt libertatem, indifferentiam & dominium, quasi subiectis, quibus ratione sui formaliter conuenit illud prædicatum, & ille quidem volitiones ex modo tendendi sunt digniores, & aptiores ad libertatem habendam ratione sui. Sequela verò probatur, quoniam ex conditionalibus decretis de quacunque conditione, vel operatione possibili, necessariis sequuntur efficaces volitiones. Etenim si Deus decreuit, si ego sum bonus, creabo Angelos; si creauero, permittam eorum peccatum; si peccauerint, creabo mundum corporeum, &c. cuncta necessario sequuntur ex decretis eiusmodi, quæ nisi reuocentur, non poterit Deus non creare Angelos, nec poterit non permittere peccatum eorum, nec poterit non creare mundum corporeum.

9. Tertia ratio. Tertia probatio sit, quoniam eadem ratione sequitur, homines, qui de facto prædestinati sunt, fuisse necessario prædestinatos, suppositis conditionalibus decretis faciendi, ut tales homines conuerterentur & perseuerarent, si crearentur in talibus circumstantiis. Vnde præterea sequitur, bonum vsum gratiæ conditionaliter præcognitum fuisse causam prædestinationis, non congruitatis modo, sed etiam necessitatis: quod videtur absurdum. Hanc & alias probationes fortius ponderauimus tomo præcedenti de Scientia disp. 71. section. 5. & multis sequentibus.

10. Probatur quartò, quia nulla sufficiens ratio persuadet in Deo volitiones purè conditionales. Imprimis enim non deseruiunt, ut Deus præsciat quid qualibet voluntas faceret sub quibuscumque circumstantiis. Omnia quippe conditionaliter futura de facto præsciri à Deo ante quamlibet volitionem liberam Dei & independentem ab illa, probatum est satis in tomo præcedenti de Scientia disp. 62. & sequentibus vsque ad disp. 78. peculiariter autem disp. 71. sect. 2.

11. Deinde falsitas & inconsequentia vitaret rationes diuinæ providentiæ, quæ vel reuelantur in sacris literis, vel à Patribus traduntur; si præsupponerentur conditionalia decreta; quam, & alias rationes prosecuti sumus dicta disp. 71. sect. 3. 4. & 5. Nunc autem attingere satis est præsentī compendio.

DISPUTATIO IX.

Quod optimum est, an Deus semper & infallibiliter velit.

SECTIO I.

Quidnam sit optimum, de quo dubitari possit.

1. Ico primò, Nō agimus de ea perfectione & conuenientia, quæ volitis obiectis additur ex volitione diuinā, ratione cuius illud omne di-

cetur optimum, quod Deus voluerit ex eo præcisè, quod optimum est Dei volitionem impleri; & nulla bonitas obiectorum est tanta, quæ præponderare, nec adæquare possit bonitatem implendi volitionem Dei. Iuxta quem sensum Damasc. in Dialog. contra Manich. sæpe repetit, quidquid Deus vult, eo ipso esse bonum, præsertim prope medium Dialogi, & in medio & multò propinquius ad finem, quàm ad med.

Anselmus in Prologo cap. 10. & 11. docet, illud esse iustum, quod Deus vult, & non iustum, quod non vult. Quod etiam ex Augustino docet Albertus 1. pag. tract. 20. quæst. 79. memb. 2. art. 1. finc.

Agimus ergo de illa perfectione, quæ rebus volitis conuenit secundum se, quatenus terminare possunt diuinam volitionem, abstrahendo ab hoc, quod actualiter Deus illas velit, aut non velit. Nam quemadmodum ex parte obiecti supponitur honestas & conformitas cum ratione recta, ut diuina voluntas possit illud amplecti, ut videbimus disp. 26. & sequentibus; sic etiam ex parte obiecti supponitur maior honestas, maiorque conformitas cum ratione recta, quæ dignior sit efficaci amore Dei.

Dico secundò. Certum & extra controuersiam est, Deum semper velle & facere quod optimum & conuenientissimum est ad consequendum finem efficaciter intentum, sub ea mensura & modo, sub quo efficaciter intentus est finis. Insuper sub hoc sensu velle optimum est physicè, atque simpliciter necessarium, & non liberum: quapropter oppositum est simpliciter impossibile. Demonstratur, quia vel medium adhibitum non habet vim infallibiliter obtinendi finem sub ea mensura, quam Deus intendit; & sic diuina voluntas frustrabitur; siue quia de fine intento nihil obtinetur, siue quia obtinetur pars, & non totum, quod Deus intendit, siue quia plus obtinetur, quàm Deus intendit. Quæ omnia & singula repugnant efficacitati diuinæ voluntatis, ad quam pertinet non modò, ut fiat quod vult, sed etiam ut non fiat, quod non vult, nec ultra nec citra mensuram, quam vult. Vel medium habet vim infallibiliter obtinendi quantum Deus obtineri vult, & nihil amplius, neque alio modo, nisi prout Deus efficaciter vult: & huiusmodi medium est optimum comparatione talis finis sub tali mensura voliti. Hoc igitur medium velle, simpliciter & physicè necessarium erit; sicut physicè necessarium est, non frustrari voluntatem efficacem Dei, nec quantum ad substantiam finis, nec quantum ad modum & mensuram.

Obiicies. Vis obtinendi hunc finem sub tali mensura & modo conuenit pluribus mediis, quorum vnum est melius & perfectius, ac proinde est conuenientius: & tamen Deus quandoque eligit illud medium, quod minùs perfectum est. Respond. distinguendo: Nam si plura media habent vim infallibiliter obtinendi finem sub tali mensura & modo; omnia sunt æqualia, quantum ad formalem & præcisam rationem medij, ac proinde omnia sunt optima negatiuè, quia nullum est melius alio. Cæterum potest vnum medium esse perfectius, quoad suam intrinsecam bonitatem, vel aliam bonitatem accidentalem. De hac, utrum infallibiliter eligatur à Deo disputabimus sect. 4. & sequentibus. Illud certum est, non necessario eligi, ut videbimus sect. 3.

Demonstratio

De quo quæ-
sio præcedit.

Semper De-
vult quæ-
optimum: ad finem
intentum, ut
sequendum.

Immo id est
le & simplici-
ter necessa-
rium, & im-
possibile om-
nino impossi-
bile. Demonstratio.

5.

Solutio.

Si plura me-
dia æqualia
sunt, utrum sit
ad finem
consequendum
negatiuè, &
positiua sunt.

6.
Precedentia
demonstratio-
nis prima
confirmatio.

Demonstratio præcedens declaratur & confirmatur primò; nunc quandoque Deus, tanquam partem finis liberè eligit; quod obtineatur per medium perfectius & conuenientius; eo quod istum honorem & dignitatem finis Deus intendit, tanquam partem finis. In eo casu nullum aliud medium minùs perfectum, & minùs conueniens sufficeret ad obtinendum totum finem à Deo intentum. Si verò Deus non intendat prædictam dignitatem & honorem finis; tunc secundum sectam prudentiam, nihil curabit de medio, quod fuerit perfectius & conuenientius secundum materiale entitatem & bonitatem.

7.
Secunda ad
primam.

Confirmatur secundò, nam licet aliquando media, quod ex se est, contraria sint consequendo fini, ea tamen ratione sunt magis proportionata, quatenus magis ostenditur diuina sapientia, bonitas & potentia, dum colligit de malis optima, de vilibus & imperfectis perfectissima.

8.
Tertia confirmatio.

Confirmatur tertio: Nam propter has rationes sapienter Patres tradiderunt, ad mundi reparationem fuisse necessariam, non modò Incarnationem, sed etiam permissionem peccati originalis, proditionis Iude, & crudelitatis Iudæorum, videlicet, vt hominum reparatio fieret cum tanta Dei gloria, ostensione attributorum, hominum utilitate atque suauitate accommodata rerum naturis.

9.
Quarta confirmatio.
Ecclesiastes
& Olympiodorus.

Confirmatur quartò. Nam ideo Ecclesiastes c. 3. Non possumus, inquit, eis quidquam adæcere, nec auferre que fecit Deus vt tineretur. Iu cuius commentario Olympiodorus tom. 1. Bibliot. Sciendum, inquit, est hæc, que videntur, esse veluti symbola spirituum rerum. Quare si finem species, ob quem facta sunt, omni prorsus carent defectu, &c.

10.
Sæpe Deus
miri facit,
quid optinui
foret, si à partem
reli-
qui uniuersi
separaretur.

Dico tertio. Certum etiam, & extra controuersiam est, Deum per se non facere illud opus, quod optimum foret, separatim à reliquis partibus vniuersi, & à serie operum diuinorum. Quapropter quando dixerimus, semper & infallibiliter Deum velle & facere optimù, intelligimus illud, quod est optimum prout comparatū cum tota serie diuinorum operum præsentium, præteritorum & subsequendum. Probatur, sic enim August. lib. 3. de lib. arb. c. 5. & lib. 11. de Genes. ad lit. ad cap. 6. vsq; ad 10. fatetur, voluntatem humanam, quæ peccare nequeat, secundum se meliorem esse, voluntate, quæ peccare potest. Cæterum in ordine ad totam seriem diuinorum operum melius est, in hoc mundo voluntatem hominum constitui cum potestate peccandi, vt ex peccatis non modo reprobos, sed etiam prædestinatorum Deus colligat utilitates plurimas, quas breuiter enumerabimus itatim.

11.
Primū exem-
plum pro re
deklaranda.

Hunc perfectionis excessum Augustinus declarat exemplis. Primò; licet visus sit perfectior sensus, quàm auditus, nihilominus animal, prædictum duobus oculis & duabus auribus, perfectius est, quàm foret animal quatuor oculis prædictum & auribus destitutum. Sed audiamus Augustinum qui prædicto lib. 11. de Genes. ad lit. postquam in cap. 7. initio, & in medio concessit, meliorem esse naturam, quæ omnino peccare nolit, sequenti ca. 7. sub init. eorum stoliditatem, qui dicebāt: talem faceret hominem, qui noller omnino peccare, ita redarguit inter alia: Cum æquare volunt genera, bonorum numerum minuunt, & immoderate augendo vnum genus, alterum tollunt. Quis autem hos audiret, si decerent, quoniam excellentior sensus est

Ruiz de Voluntate Dei.

videndi, quàm audiendi; quatuor oculi essent, & aures non essent: ita si excellentior est creatura rationalis, quæ Deo subditur, &c. Quis rectè intelligens dicat, talis esset ista, qualis illa, nec videat, se nihil aliud dicere, quàm, non esset ista, sed sola esset illa? Subiungit autem alios sapientissimos fines creandi, quos Deus præcitat peccaturos. Et in c. 10. repetit prædictum inconueniens: Vult aucta numerositate excellentioris generis, ipsorum generum bonorum numerum minueretur.

Valet ad hoc exemplum confirmandum fere totum cap. 12. prioris Epistolæ ad Corinthios: Si totum corpus oculis, vbi auditur, &c. Quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Quibus verbis notatur implicationem contradictionis inuolui desideris & querelis eorum, qui volebant omnes æquali gratia & honore præditos esse. Rectè namque Chrysostomus ad illa verba 1. Cor. 12. homil. 30. in med. ait: Si non est quadam inter vos certa diuersitas, ne corpus quidem esset: si porro non estis corpus, nec vnum eritis: Si nan vnum, quomodo par fuerit omnium dignitas? Contra igitur, si æque omnes polletis, corpus non estis, si non estis corpus, nec vnum: si non vnum, quomodo æque eritis honorabiles?

Concinit Ambrosius in eundem locum Pauli, potissimum illis verbis: Diuersitas hæc in vnum concurrat, vt corporis vtilitas expleatur: sicut & ea, quibus mundus ipse constat, cum sint diuersa, non solum officiis, sed etiam naturis, ad vniuersam mundi proficiunt perfectionem. Consequenter igitur idem Ambrosius lib. de Paradiso ca. 10. circa med. Si consideres, inquit, quia Deo vniuersitatis est curas, inuenies, plus placere Domino debuisse, in quo esset causa vniuersitatis, quàm condemnandum fuisse illud, in quo esset causa peccati. Agit de productione mulieris, quæ præciebatur futura causa peccati.

Non dissimile præcedentibus exemplum accipitur ex Sole, de quo Iustinus in q. 3. Christiana ad Gentiles: Quemadmodum ait: expediebat rerum naturis esse vnum Solem, non duos, voluit Deus quod expediebat, quod non expediebat, non item.

Præterea, Cælum est melius quam terra; nihilominus concauum intra Cælum relinquere, quod elementis & terræ sufficiat, melius fuit, quàm totum spatium vniuersi solido cælo replere. Non est enim vera ratio, sed inuidia infirmitas, cum aliquid melius faciendum fuisse cogitauerit, iam nihil aliud inferius velle fieri: tanquam si per spectro cælo, nolles terram factam esse & nigrum omnino: vt scribit August. lib. 3. de libero arbit. cap. 5. parum à princip. quò probet, fuisse melius eas etiam animas producere, quæ præciebantur esse peccaturæ. Discurret autem inferius per varias terræ partes; quæ licet inæquales sint utilitate & perfectione; requiruntur tamen ad vniuersi perfectionem. Sic etiam lib. 8. qq. q. 41. rationem reddit ob quam Deus non æqualia cuncta fecerit: Quia non essent omnia, si essent equalia: non enim essent multa rerum genera quibus conficietur vniuersitas.

Aliud exemplum ex inæqualibus pulchritudinibus diuinarum atatum ita ponderat in proximè sequenti quæst. 42. Sicut ergo absurdum est qui iuuenilem tantum ætatem vellet esse in homine temporibus subdito: inuideret enim cæteris pulchritudinibus, quæ cæteris ætatibus suas vices atque ordinem gerunt; sic absurdum est, qui in ipso vniuerso genere humano vnam tantum ætatem desiderat: nam & ipsum tanquam vnu homo

12.
1. ad Cor. 12.

Secundum
exemplum.

Chrysostomus.

13.
Ambrosius
Terentium.

Quartum.

14.
Quintum.
Iustinus.

15.
Sextum.

Augustinus.

16.
Septimum.

etates suas agit. Nec oportuit venire diuini magister, cuius imitatione in mores optimos formaremur, nisi tempore iuuentutis. Ad hoc valet quod dicit Apostolus, sub lege tanquam sub pedagogo paruulos custoditos, &c. Galat. 3.

Galat. 3.

17.

Magis directè pertinet ad præfens intentum quod statim adiungit: Aliud est quod diuina prouidentia, quasi priuata, cum singulis agit; aliud, quod generi vniuerso tanquam publicè consulit. Inferius eandem in eodem libro 83. qq. q. 53. eadem analogia nostrarum voluntatum confirmat, congruentissimè fuisse distributas dispensationes Dei à temporibus Adami usque ad finem sæculi; quamuis alix fuerint meliores aliis.

18.

Voluntas humana omnino impeccabilis non esset melior in ordine ad vniuersum, si ferretur, quam si peccare potuisset.

Quamuis igitur voluntas, quæ peccare non potest, sit melior, secundum se considerata, verumtamen in ordine ad totam seriem diuinorum operum suauitatemque diuinæ prouidentie, melius fuit vitarum voluntates relinquere sub potestate peccandi; non modo propter peculiarem rationem honestatis & laudis, quæ accrescit hominum meritis ex cohibita potestate peccandi, & ex resistentia tentationum, ac propter ostendendam sublimitatem diuinæ virtutis, quæ seruat thesaurum in vasis fictilibus: sed etiam propter illustriora virtutum opera, quæ supponunt propria vel aliena peccata. Sic ergo plura genera perfectionum & suauitatis à Deo producentur, quàm si voluntates omnium viatorum ita confirmarentur in gratia, vt peccare non possent.

19.

Sic vniuersitatis bonum semper à Deo præponi bono partis, docuerunt etiam Philosophi, vt Plato & Plotinus, vt paulò inferius dicemus & Auicena 9. Metaph. cap. 6. referendus sequenti disp. sect. 2. Idem docent Hugo Vict. in summa sent. tract. 1. cap. 13. fine, & fufius libro primo de sacramentis fidei par. 4. capit. 20. à med. & capit. 23. à princip. S. Thom. 1. p. q. 47. art. 2. ad 1. Magister & communiter Scholastici 1. dist. 46. vbi S. Bonauent. quæst. vltima, Carthus. q. 1. Albertus 1. p. q. 80. memb. 2. art. 3. Alexander 1. p. q. 38. memb. 2. & q. 40. memb. 2. & 3.

20.

Confirmatur primò, nam vt moneamur rerum creaturarum perfectionem præcipuè consistere in debita proportionem & commensurationem ad vniuersam seriem præteriti, præfentis, atque futuri temporis. Ecclesiastes cap. 3. enumeratis operationum generibus, quæ à Deo institutæ sunt pro diuersis temporibus, subiungit: *Cuncta fecit bona in tempore suo.* Cui ponderationi consonant commentaria Hieronymi, & Olympiodori.

Ecclesiastes 3.

21.

Genes. 1.

Confirmatur secundò, nam propterea Genes. 1. de singulis rebus creatis dicitur fuisse bonas: sed die sexto de tota rerum collectione dicitur: *vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* Quoniam ex omnibus consistit vniuersi admirabilis pulchritudo, vt Augustinus notat in Enchiridione capit. 10. & 11. receptus à Magistro & communiter Scholasticis 1. dist. 46. cap. Est enim. Quibus similia docet Chrysostomus homil. 10. in primum cap. Genes. & S. Thomas nuper citatus. Explicat autem Augustinus analogia corporis humani lib. 1. de Genes. contra Manichæos cap. 2. à principio ponderans: *Cum de singulis ageres, dicebas tantum: vidit Deus quia bonum est; cum autem de omnibus ageretur parum fuit dicere bona; nisi adderetur & valde. Si enim*

Augustinus.

singula opera Dei inueniuntur habere laudabilem mensuram, & numeros, & ordines, in suo quaque genere constituta; quanto magis cuncta simul, id est, ipsa vniuersitas; quæ istis singulis in vnum colatis completur. Omnis enim pulchritudo, quæ partibus constat, multo est laudabilior in toto, quam in parte. Sicut in corpore humano, si laudamus oculos solos, si solum nasum aut solas genas, &c. quanto magis totum corpus. Quam comparationem prosequitur toto capite. Eademque valde bona Dei opera comprobant esse lib. 3. de Genes. ad lit. ca. 24. quod est vltimum & lib. 11. c. 21. & lib. 13. Confessionum c. 28. & quatuor sequentibus.

22.

Sapienter igitur Augustinus Manichæorum & Martionis calumnias aduersus opera Dei, quæ videbantur illis esse mala, reuertit, ostendens vniuersale bonum ex illis resultans lib. 11. de ciuit. c. 22. Nec attendunt, ait, quàm vel in suis locis naturisque vigeant, pulchroque ordine disponantur, quæcumque vniuersitatis rerum pro suis portionibus decoris, tanquam in communem rem publicam conferant, vel nobis ipsis, si eis congruenter atque scienter vitamur, commoditatis attribuant: ita vt venena ipsa conuenienter adhibita, in salubria medicamenta vertantur.

Augustinus.

Manichæorum calumnia repelluntur.

Paucis autem interpositis adiungit: *A terrenis usque ad celestia, & à visibilibus usque ad inuisibilia sunt alii boni alia bona meliora, ad hoc inæqualia, vt essent omnia.* Constans igitur permanet in hac sententia, quàm locis etiam supra citatis notauimus, & subdit: *Deus autem ita est artifex magnus in magnis, vt minor non sit in paruis: quæ parua non sua granditate, sed à artificis sapientia merienda sunt; sicut in specie visibili hominis, si vnum reddatur supercilium, quo propendatur nihil corpori, & quàm multum deuiabitur pulchritudine? quoniam non mole constat, sed parilitate ac dimensione membrorum.* Vix poterat elegantius aliud & euidentius exemplum afferre, quàm vtriusque supercilij necessitate ad hominis pulchritudinem. Plura tamè exempla nobis occurrunt in sect. seqq. præcipuè disp. 10. sect. 8.

23.

Apertissima Augustini comparatio.

Tale est quod accipitur ex inæqualitate magnitudinis & altitudinis, ac eminentiæ, non solum in partibus terræ, sed etiam animalium, aut aliorum rerum, inde namque totius pulchritudo confurgit; vt Nazianzenus obseruat orat. 16. de pauperum amore post num. 42. vnde aliqua verba referemus sect. 4. Eandem optimi considerationem in ordine ad vniuersum præcipiebat Plato & Plotinus, vt refert Theodoretus li. 6. de Græcorum affectionibus & referemus sect. 4. longè post med. Eamque primariò respexit Arist. li. 12. metaphysic. 10. sub initium: cuius verba referemus sequenti disp. 10. sect. 2. Plato verò dialog. 10. de legibus fere inter med. & finem: *Persuadeamus, inquit, eum, qui toti prouidet, ad virtutem salutemque totius omnis ordinare, cuius pars quæque pro vivibus, quod sibi conuenit agi, & patitur. & post pauca: Medicus enim & artificiosus opifex omnis totius gratia singula facit, & ad communem perfectionem dirigunt omnia, non totum ad partem sed partes ad totum singulas referens. Tu autem moleste fers, quia ignoras quo pacto; quod tibi optimè est, vniuerso simul & tibi pro communis generationis viribus conuenit.*

24.

Alia ex altitudine & magnitudine desumpta.

Plato.

Confirmatur 3. Nā infinitum, etià si secundum se foret melius, non foret melius in ordine ad vniuersum: quocirca productum non est, infra sect. 2.

25.

Infinitum.

Ex eisdem fundamentis colligitur, quando dicimus Deum fecisse, quod optimè est, intelligendum esse optimum, quod est congruentius, & suauius, &c.

26.

*Comparatio-
et natura
humana post
originem pec-
catorum, ratio-
nabilius est
h. minorem ad
esse incor-
ruptibilem.*

& rationabilius, comparatum cum natura & ex-
gentia rerum & operationū: quamvis enim mel-
ior sit homo incorruptibilis: at verò cōparatio-
ne naturæ humanæ post originale peccatū ratio-
nabilius, & congruentius est, corruptibilem esse
aliquo tempore, atque ex laboribus & ærumnis
aspicere ad æternam & incorruptibilem vitam.

Contrariū assertionis tertiæ sensibile videtur
Hugo Victor. lib. 1. de sacramentis fidei part. 2. c.
22. quod est vltimum inter med. & finem. Im-
pugnat enim eos, qui dicunt, singulas creaturas
per se consideratas a perfectio minis habere, vni-
uersitatem autem rerum omnium non posse esse
meliolem, quam est. Nihilominus, vt ex con-
textu constat, Hugo solummodo contendit, vni-
uersi perfectionē posse in infinitū à Deo fieri meli-
ori, & meliore sine termino: & ea de causā non
esse possibilem mundum optimum: vt videbimus
sect. sequenti. Aliās verò iudicādum esse de per-
fectione diuinorum operum, non secundū se
tantum, sed potissimum in ordine ad vniuersum,
Hugo docuit locis paulō superiūs citatis.

SECTIO II.

De generibus perfectionum, in quibus optimum
est impossibile.

*1.
In quibusdā
verū generi-
bus, optimū
impossibile
est.*

SIt vnica conclusio. Certum est, in quibusdā
generibus perfectionis, Deum non velle id
quod optimum est: quoniam in eis nihil est opti-
mum; sed potius, quacumque perfectione data,
possibilis est perfectio maior & maior in infinitū.
Ratio demonstrans est, quia Dei amor
efficax non potest velle producere effectum im-
possibilem; sed in iis rerum generibus impossi-
bile est optimum & summum; Ergo non potest
Deus illud efficaciter velle. Imo neque amore
complacentiæ Deo placent impossibilia: sunt
enim non entia & mala.

*2.
Perfectio in-
finita, si da-
retur, foret
optima in se
considerata,
scilicet tamen
in ordine ad
mundum.*

Obiicit: In his generibus perfectionis possi-
bilis est perfectio infinita, & illa erit optima. Re-
spondetur 1. licet perfectio infinita, si daretur, foret
optima, quoad suam realem entitatem præci-
sè consideratam; cæterum non esset optima,
prout esset pars vniuersi; quoniam non seruaret
debitam commensurationem & proportionem,
cum reliquis partibus vniuersi; hanc enim bo-
nitatem conuenientiæ & proportionis ad vni-
uersitatem mundi, præcipuè intentam esse à di-
uina bonitate vidimus section. præcedenti as-
sertione 3.

*3.
Sol infinitus,
imperfectissi-
mus esset in
ordine ad vni-
uersum, &
talia nociu-
um.*

Exemplum sit, Sol infinitus; huius enim per-
fectio maior esset entitatis extensione; sed in or-
dine ad vniuersum esset imperfectissimus, & val-
de nociuus; quia neque elementis neque homi-
nibus locum relinqueret, neque posset acceden-
do & recedendo variare tempora, & mixtorum
& animalium generationes causare. Quapropter
longè deterius esset vniuersum, si omnes illius
partes forent infinitæ extensionis, ad multitu-
dinis; siquidem confunderetur earum locus &
actiuitas. Hanc imperfectionem & incongruen-
tiam, vt minimū demonstrant argumenta, quib-
us Aristoteles 3. Physic. à textu 40. vsque ad
56. & 1. de cælo à textu 36. vsque ad 76. & S.
Thom. 1. p. q. 7. articul. 3. & 4. alij Philoso-
phi atque Theologi probant, tam in extensione,
quàm in multitudine infinitum in corporibus
esse impossibile.

Rurs de Voluntate Dei.

Deinde, quantum ad spiritus, Animarum ra-
tionalium infinita multitudo creari non poterat,
iuxta suauem atque naturalem prouidentie or-
dinem; nisi generationes hominum ab æterno
fluxissent: earum autem æternitas, si possibilis
fuit (quod multi Patres cum æternitate mundi
negant) saltem non fuit expediens ob varias ra-
tiones, quas attigit S. Thom. 1. p. q. 46. articul.
1. ad 6. & ad 9. & quæst. 3. de potentia articul.
17. ad 8.

Rursus Angelorum infinita multitudo nō ex-
pediebat commensurationi & proportioni cum
hominibus beatificandis. Ad homines & Angeli
partes sunt vnus corporis Ecclesiæ triumphan-
tis; ideòque proportionem inter se habere debet.
Insuper Angelorum infinitudo non seruaret debi-
tam proportionem cum Christo capite; quo-
niam eorum omnium gratia & gloria collectiue
sumpta foret maior, quàm accidentalis gratia &
gloria Christi Domini, quoad physicam realita-
tem. Deessent ob eandem rationem alie pluri-
mæ proportionis partium, quas Deus nouit.

Præterea perturbaretur hierarchia & ordina-
ta gubernatio. Nam si forent in infinitum perfe-
ctiores vno Angelo determinato; nullus foret
supremus & caput cæterorum, quoad naturalia,
nec quoad illuminationem à Deo recipiendam
& transmittendam ad inferiores. Deinde verò, si
forent infiniti Angeli imperfectiores vno deter-
minato; nullus eorum esset infimus immediatè
gubernans & tangens humanam hierarchiam &
communicans illuminationem à supremo An-
gelo deriuatam.

His addi possunt rationes S. Thom. 1. p. q. 7.
art. 4. propter quas non expediret etiam infinita
multitudo Angelorum, se inuicem excedentium
per partes, quasi proportionales perfectionis.
Præterquam quod eam collectionem esse im-
possibilem, probari potest, quoniam cuiuslibet
Angeli excessus ab altero foret determinatus:
vnde inter extrema determinata daretur infinita
multitudo determinatorum excessuum: sic enim
probauimus alibi, non esse possibilem infinitas
partes proportionales continui separatas & de-
terminatas, quoniam inter extrema determina-
ta daretur infinita multitudo quantitatum de-
terminatarum. Sic etiam de reliquis infinitis ex-
cogitare licet similes aut dissimiles rationes in-
congruitatis & inconuenientiæ in ordine ad
vniuersum.

Respondetur secundò, Quamuis daretur in-
finitus effectus, adhuc non esset optimus: po-
test enim infinitus effectus esse melior; si eidem
addatur aliqua perfectio; nisi supponas, esse tale
infinitum, quod exhauriat totam diuinam po-
tentiam, quod creari non expediret, etiam si foret
possibile. Veruntamen esse impossibile, pro-
bat ex professio Hugo Victor. lib. 1. de sacramen-
tis fidei part. 2. capit. 22. colum. vltima, & in
summa sententiarum tractatu 1. capit. 14. ad
finem.

Resp. 3. Saltem infinitum gratiæ & gloriæ
quoad intensionem, implicat contradictionem,
vt ostendimus disp. 9. de charitate q. 12. & 1. p.
q. 12. de Visione art. 7.

Nunc explicatur conclusio Initio posita, &
confirmatur primò, nam possibilem esse alium
mundum perfectiorem, specie diuersum ab hoc
mundo, cum plurius speciebus substantiarū siue
spiritualiu siue materialium; insuper possibilem)

G 2 esse

4.
Neque con-
gruum suis
actibus ani-
mas procrea-
re.

5
Neque etiā
infinitā An-
gelorū mul-
titudine de-
cui exuari.

6.
Hierarchia
perturbatio-
nē pateretur.

Nullus foret
supremus, &
cæterorum
caput.

7.
Angeli se ex-
cedentes in
perfectione.

8.

9.
Infinita in-
tensio gratiæ
& gloriæ cō-
tradictionem
involuit.

10.
Contrariatio 1.
Possibilem
alterum mū-
di tā numero
quā specie
dissimili.

esse alium mūdum solo numero diuersum cum pluribus & melioribus indiuiduis & maiori perfectione accidentali, probat magis in vniuersali loquutus Hugo Victor. lib. 1. de sacrament. p. 2. cap. 2. 2. col. vltima & sentent. tractatu 1. cap. 14. nuper citatis. Magis distinctè atque expressè S. Thomas, Caietan. & communiter expositores infra q. 3. art. 6. Alexander 1. p. q. 2 1. membr. 3. art. 1. 2. & 7. Albertus 1. p. q. 67. memb. 3. tribus articulis S. Bonauent. 1. dist. 44. art. 1. q. 1. & 2. vbi Gab. q. vnica art. 1. & 2. Maior q. 1. Marfilius in 1. q. 43. art. 2. Capreolus 1. dist. 43. q. vnica, art. 2. conc. 2. Valent. 1. p. q. 25. puncto 3. corol. 4. & 5. Molina q. 25. art. 6. Suarez 1. p. lib. 3. de attributis ca. 9. ad finem. Et saltem, quoad maiorem perfectionem accidentalem posse fieri meliorem mundum, sentiunt Durand. 1. dist. 44. q. 3. & Vasquez 1. p. disp. 107. cap. 2. & 3. Quamuis de aliis rerum speciebus producendis aliter sentiant. Consonat Magister 1. dist. 44. dicens: *Potest Deus eorum que facit quadam alio meliori modo facere, si modus referatur ad qualitatem creature, non ad sapientiam & potentiam Creatoris.*

Magister.

11. Mundum antiquā creatum est, potius creari.

Secundò idem constat in tempore creandi mundum (suppono enim mundum creari potuisse prius, quam creatum est, quamuis oppositum probare contendat D. Bonauent. 1. dist. 44. art. 1. q. 4.) Nam quamuis secundum se, & ex obiecto, melius fuisset creare mundum prius; sed in hoc genere perfectionis non datur optimum, sicut non datur prima duratio, in qua creari potuerit, nisi crearetur mundus ab æterno (quod suppositum non expedire ob infinitatem animarum, aliasque rationes.) Quapropter rectè Augustinus lib. 11. de Ciuitat. cap. 5. à medio & lib. 12. toto cap. 12. ait; stultam esse interrogationem, cur Deus non antea creauerit mundum: nam idem potuisset interrogari, etiam si antea creatus fuisset. Quibus consonat lib. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 2.

12. Tertiò idem constat, si rationem quæras, ob quam non fuerint creati plures mundi, neque duplo plures homines in hoc mundo, neque plures prædestinati fuerint, & sic de aliis innumeris interrogationibus, in quibus, sicut nihil est summum & optimum, ita impossibile est Deum velle summum & optimum; sed pro sua libera voluntate debet limitare mensuram; alioqui non poterit aliquid producere.

13. 8. Thom.

Ideo S. Thom. 1. p. q. 47. art. 3. ad 2. ait: *nulum agens intendit pluralitatem materialem ut finem, quia materialis multitudo de se tendit in infinitum: infinitum autem repugnat rationi finis. Cum autem dicitur plures mundos esse meliores, quam vnum, hoc dicitur secundum multitudinem materialem: tale autem melius non est de intentione Dei agentis, quia eadem ratione dici posset, quod si fecisses duos, melius esset, quod essent tres, & sic in infinitum.*

SECTIO III.

Licet Deus absolute liber fuerit ut non vellet optimum: in omnibus tamen atque infallibiliter optimum vult.

1. Sæctionis titulus, & conclusiones sequentes intelliguntur iuxta sensum expositum duabus sæctionibus præcedentibus. Sit igitur prima conclusio. Omnino certum est, Deum liberrimè potuisse in quolibet rerum genere crea-

prima conclusio.

tum obiectum illud eligere, quòd ex se minus bonum esset, relicto obiecto meliori aut optimo. Probatur 1. quia non solum Deus potuit nulum creare mundum (ut ostendimus disp. 8. sect. 4.) sed etiam ex suppositione quod mundum creasset, & peccatum Adami permisisset, potuit Incarnationis remedio prætermisso, aliam inire rationem minus accommodatam suæ gloriæ & hominum salutis. Insuper potuit omnium hominum æternam damnationem permittere, nullo salutis remedio adhibito. Quæ possibilitates negari non possunt sine reuerentia atque fidei periculo, ut communiter sentiunt Patres & Scholastici, disputantes de necessitate Incarnationis 3. p. q. 1. art. 2. ut ostendimus disp. 7. sect. 4. circa med.

Ratio prima.

Probatur secundò, quia si Deus necessariò faceret quod optimum est, nihil aliud potuisset facere, quàm quod fecit, saltem quoad rerum species aut generat: unde non potuisset non producere genus Angelorum & hominum, supernaturales actus, & habitus gratiæ & gloriæ, atque vnionem hypostaticam. Quapropter hæc ipsa amitterent rationem gratuiti doni, saltem in cōmuni & vagè, itavē comparatione intellectus & voluntatis create, ut sic, nulla esset gratuita Dei liberalitas, sed solummodo foret comparatione huius, aut illius personæ, videlicet, quoniā huic personæ daretur potius quàm alteri donū, quod necessariò tribuendum erat alicui. Quam rationem Anselmi testimonio corroboratam dedimus disp. 7. sect. 4. probatione 12. Denique ad hoc probandum adduci possunt omnes rationes, quibus refutatus est error Abailardi & Wiclephi, dicentium, Deum non posse melius, neque aliud facere, nisi quod facit. Quas ponderauimus disp. 7. quinque prioribus sæctionibus, & disp. 8. sect. 3. 4. & 5.

2. Ratio secunda.

Ex his manifestè colligitur secunda conclusio. Absolutè loquendo non fuit necessarium Deum eligere magis bonum & magis conueniens; nec fuit simpliciter impossibile Deum eligere minus bonum atque minus conueniens. Obicitur 1. quoniam Hugo Victorinus in sententiis apud Alexandrum 1. p. q. 2 1. memb. 3. art. 2. ait: *Quæquid facit Deus, si melius potest facere, quam facit, in hoc ipse non bene facit, sed non optimè facit, quod facit.* Respondeo, licet Alexander hoc acceperit, quāsi dictum ex propria sententia: nihilominus Hugo retulit hoc, quāsi aliorum errorem & ex professo refutauit; ut constat lib. 1. de Sacramentis fidei part. 2. c. vlt. quod est 22. longè post med. & in Summa sententiarum tractatu 1. cap. 14. ad finem.

3. Secunda conclusio.

Prima obiectio. Hugo Victorinus.

Solutum.

Obicitur 2. Ex suppositione quod Deus decreverit rem aliquā producere, genus erit imprudentiæ, vel avaritiæ non producere perfectā & absolutam omnibus partibus, infinitāque sapientiā dignā, v. g. ex suppositione quòd creat homines, imprudentiæ foret illos omnes producere cæcos, surdos, membris omnibus captos, languentes, rationis incapaces & intra mense aut diem mortuos. Nec non imprudentiæ foret & avaritiæ cunctis hominibus & brutis animantibus potū, cibum & cetera omnia vitæ subsidia denegare; siue ad conservationē indiuidui, siue ad propagationē specierū. Huiusmodi infinita exēpla possunt excogitari, ex quibus omnibus infertur, Deū suæ providentiæ atque magnificentiæ debere, ut ex suppositione quod creare decreuerit, rem optimam

4. Secunda obiectio.

optimam, perfectissimamque producat, eique consulat optima ratione providentiæ & maxime accommodata rerum naturis.

Respondeo. Id quidem infallibiliter colligitur ex Dei ingenio infra sect. 9. & multis sequentibus, & disp. 10. sect. 4. Ceterum non est necessarium, quin potius summa facilitate atque libertate Deus potuisset oppositum velle ad ostensionem supremi dominij, neque id foret imprudentiæ, vel avaritiæ. Sicut enim occisio innocentis peccatum est hominibus, quia carent vniuersalissimo, atque plenissimo dominio, quo Deus verò nullius eget, nulliusve rei consecutione perficitur, vilo modo, neque vlla obligatione tenetur. Vnde sit ut citra imprudentiam & avaritiam, Deus pateretur creaturas omnes egere, esurire, languere, vexari & interire.

Confirmatur, creata nâque voluntas semper destinatur, quasi ad finem & propriam beatitudinem ad suas operationes; & insuper ordinatur ad bonum cõmunitatis, quoniam est pars illius; idèoque voluntas creata perficitur, quando melius ordinat suas operationes ad suâ beatitudinem & ad bonum cõmunitatis. E contrario Deus non ordinatur ad alium finem extrinsecum, nisi ad cognitionem & amorem propriæ bonitatis; idèoque cetera omnia sine vlla imprudentia aut avaritiâ negligeret, si veller.

Tertia conclusio. Deus semper, atque infallibiliter vult illud bonum, quod in ordine ad vniuersitatem rerum est simpliciter optimum. Huius conclusionis declaratio deducitur ex hac & præcedentibus sectionibus. Est enim intelligenda in eo tantum genere perfectionis, in quo possibile est optimum, quoniam in illo non datur processus in infinitum. In hoc igitur Deus semper eligit optimum finem creatum, ita ut finis ille creatus, qui per scientiam simplicis intelligentiæ proponitur esse perfectissimus, & quod ex se est accommodatissimus ad maiorem Dei gloriam, & ostensionem omnium attributorum, & attentis omnibus circumstantiis præteritis, præsentibus & futuris, rationi maxime consentaneus, idem semper alliciat diuinam voluntatem, ut eum velit executioni mandare: proptereaque, quamuis illius electio sit physicè & absolutè libera; nihilominus sit infallibilis & moraliter necessaria: quæ necessitas est secundum quid, & non simpliciter, ut dicemus disp. 10. sect. 4.

Exemplum sit Incarnatio, quæ inter fines creatos est optimus ex genere: huius igitur electionem dicimus, fuisse infallibilem, etiam præsciso libero decreto incarnandi. Quapropter à fortiori reiciimus aliquorum sententiâ, assertum quod diuina voluntas ita fuerit indifferens, ut præsciso libero decreto incarnandi, nulla maiori inclinatione propenderet ad Incarnationem producendam potius, quam omittendam. Potest etiam exemplum esse productio humani generis, vel Angelici, creatio animalium, prædestinatio aliquorum hominum, permissio peccatorum & his similia: quæ genera bonorum optima sunt cum

Ruiz de Voluntate Dei.

eorum oppositis comparata. Ad hanc assertionem probandam & defendendam dirigitur omnes sectiones sequentes.

SECTIO IV.

Communis Patrum consensus pro electione optimi, & optima providentia.

Augustinus lib. 3. de lib. arb. cap. 5. parum à princ. ait: *Quidquid tibi vera ratione melius occurrit, hoc scias fecisse Deum, tanquam bonorum omnium conditorem. & propius ad medium quàm ad princ. Cum dicit melius hoc fieret, quàm illud, si verum dicit, & videt, quod dicit; in illis, quibus connexa est rationibus, videt. Credit ergo, Deum fecisse, quod vera ratione ab eo faciendum esse cognouit, etiam si hoc in rebus factis non videt. Quod fusiùs explicat ibi. Rursus libro de quâritate animæ ca. 33. explicans quantum gradum animæ in fine: Dei iustitia factum est, inquit, ut non modo sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint. Id autem est optimè, quod melius esse non potest. Præterea lib. 4. de Genes. ad lit. c. 16. circa med. ait: *Bona facere, si non posset, nulla esset potentia: si autem posset, nec faceret, magna esset inuidia. Quia ergo est omnipotens & bonus, omnia valde bona fecit.* Inuidiam explicabimus sect. 17. punc. verò nota. non solum bona, sed etiam valde bona Deum fecisse, rectè sequi ex eo quod sit omnipotens & bonus.*

Ex eodem generali principio deducit homini concedendam fuisse libertatem lib. 8. 3. qq. q. 2. dicens: *Hominem Deus cum fecit, optimè fecit. Melior autem homo est, qui voluntate, quam qui necessitate bonus est. Voluntas igitur libera dauidæ homini fuit. Eodem sensu nonnunquam Augustinus dicit, necessarium esse, ut Deus faciat aliquid, eo quod illud sit melius & rationabilius, non intelligens eâ, quæ simpliciter est necessitas, sed moralem infallibilitatè, quæ secum habet quid est necessitas: Quemadmodum in id Psal. 76. *Nunquid in æternum proiciet Deus: aut non apponet vi complacitor sit adhuc? Necessè est, inquit, ut reuocet ad se seruos suos, necesse est ut recipiat fugiuos redeuntès ad Dominum. necesse est ut exaudiat vocè compediuorū.**

Huic necessitati cõsequens est alia similis impossibilitas oppositi, iuxta quâ Augustinus serm. 7. in natali Dom. qui est 11. de tẽpore: *Sicut non poterat caro, nisi de carne nasci, ita non poterat Dei caro de femineo vtero, nisi sine generante prodire, Nempe sicut de potentia ordinaria & iuxta leges & ordinem nature, non poterat caro, nisi de carne nasci, licet posset de potentia absoluta: ita de potètia ordinaria & iuxta supernaturalis providentiæ ordinè rationabiliorè, non poterat Dei caro de femineo vtero, nisi sine generatè, prodire: licet posset de potètia absoluta. Idè colligitur ex aliis eiusdè locis, adductis sect. seq. Maximè verò ex li. 3. de Genes. ad lit. ca. 2. 4. & li. 1. de Genes. cont. Manichæ. cap. 2. 1. & lib. 1. 3. confessionum c. 2. 8. & sequentibus. nam in his tribus libris, probat ea, quæ Deus fecit, esse non tantum bona, sed etiam valde bona, sicut retulimus sect. 1.*

Insignior est locus Augustini lib. 1. contra Adversarium legis & Prophetarum c. 14. post med. quem integrum & cohærentem cum superiori cõtextu, referre visum est, ut facilius excludatur explicatio, quæ contra mentem Authoris nuper in lucem prodit. Ait igitur Augustinus: *Quibus autem videtur sic hominem fieri debuisse, ut peccare*

G 3 nollet.

1.

2.

Necessitas
moralis ad
optimum in
Deo.

Psal. 76.

3.

Impossibi-
tas moralis
ad oppositum.

4.

Non exclu-
dunt expli-
catio.

Sic habet.

nollet, si non eis displiceat sic esse factum, ut non possit peccare, si nollet. Nunquid enim, si melior esset qui non posset peccare, ideo non bene factum est qui posset & non peccare? Aut verò usque adeo desipiendum est, ut homo videat melius aliquid fieri debuisse, & hoc Deum vidisse non pueri: aut pueri vidisse, & credat facere noluisse, aut voluisse quidem, sed minimè potuisse? Auerat hoc Deus à cordibus piorum.

5.

Augustini
verba desor-
gues.

Ex priori membro prædictæ sententiæ recens explicatio colligit, Augustinum planè fateri, melius bonum à Deo fieri potuisse; propterea quæ posterioris membri verba detorqueat, ut solummodo significant; Deum nihil facere quod indecentiam contineat in ordine ad Deū. Refutatur autè hæc expositio primò, quoniā violententer detorqueatur comparativum *melius*, ut nihil amplius significet, quam suū positivum, videlicet, *bonum*: tale namque est quod indecentiam nō continet.

6.

Refutatur 2.

Secundò ac præcipuè refutatur, quoniam vtriusque membri prædicti testimonij mens & concordia manifestè fuit tradita multis aliis in locis Augustini quæ ponderavimus sect. 1. & ponderabimus etiam sect. 5. & 11. quibus Augustinus expressè fateatur, secundum se considerata voluntatem, quæ peccare nequeat, esse meliorem voluntate, quæ potest peccare: nihilominus efficaciter probat, in ordine ad totam vniuersitatem diuinorum operū, fuisse melius & magis offensivum diuinorū attributorū producere vitamque voluntatē. Atque hoc ipsum est quod intendit Augustinus toto sequenti cōtextu illius capituli 14. dum rationes reddit, non tantū excusantes à malitia, sed etiā probantes maius bonū.

7.

Refutatur 3.

Refutatur 3. quoniam in rigore logico, qui conditionalem negat, non ideo censendus est concedere antecedens illius. Merito namque falsa iudicaretur hæc conditionalis: Si melius est plumbum quam aurum; malum est aurum. Nec propterea censeretur verum illius antecedens, *Melius est plumbum quam aurum*. Augustinus igitur solummodo negavit illationem, quia colligebat aduersariū, non esse benefactum hominem, qui posset peccare & non peccare: quia melior est qui non potest peccare: tunc autem non explicuit an esset melius, sed contextu sequenti.

8.

V'isio Dei
in futurum
differtur velle.

Nazianzenus orat. 34. quæ est 2. de Theolog. col. 6. nu. 19. & 20. quæstione proposita: Quare Deus apertam sui visionē, prout est in seipso, nō concesserit in hac vitæ respondet, hoc non fuisse factū eo quod Deus hominibus in hac vita noluerit concedere maius bonum: hoc enim reputat indignum Deo) sed quia maiora bona colliguntur ex eo, quod clara Dei visio differatur ad aliam vitam. Longus est & obscurus contextus; inde tamen aliqua decerpam. Non ob inuidia (longe enim abest à diuina natura inuidia) vix potest quæ omni perturbatione caret, solique bona & domina est: ac præsertim erga id, quod ex omnibus rebus à se cognitis maximo in pretio habet. Quid enim apud Verbum prior loco ac numero est, quam quæ rationē ac sermonis facultatem acceperunt? Atque nonnullis in eandē sententiam interpositis adiungit: *sophisticam planè atque alienum est, non dicam à Deo, sed ab homine mediocri probitate candorē; prædicto prohibendū aliis principatū sibi arrogare*. Quod dicit, ut ostendat, alienum & indignum Deo fuisse denegare sui visionē sola ratione ostentandi supremū dominiū & singularē excellentiā, si nō accessisset rationes boni maioris, quas explicat ē vestigio.

9.

Idem oratione 16. quæ est de pauperū amore

propius ad finē quàm ad med. post num. 42. descendit maius bonū, maioremque pulchritudinem vniuersū resultare ex inæqualitate rerū huius sæculi; quauis singulæ, rer se consideratæ, videantur minis sapienter gubernari. Tamen si omnia eo conferantur videlicet ad premium vel penā futuri sæculi; atque apud Deū æquabile quiddam proculdubio habeat id, quod nobis inæquale esse videtur: ibi ad alter atque in corporibus eminentes ac demissæ partes, magnitudines nē & paruitates atque in terra, ita ea quæ aliè se efferunt, quæ quæ subsidunt: ex quibus pulchritudo mutua inter se habitudine consiliatur atque perspicitur. Confirmat autem à similibus, nā & materiā cuiuslibet artificij videtur esse rudis & incondita, quouisque cernimus operis elegantiam perfectā & absolutam. Vnde plura referemus sect. 12. versus finem. Rursus orat. 3. aduersus Iulian. nu. 47. eos reprehendit, qui *Nec opifici gubernatione credere sustinent sua & quæ, & quæ vult, ratione ducentis, non dubium autem, quin ad id quod melius est, atque ad morborum sanationem*. Idem sequitur Elias Cretensis in comment. num. 47.

Chrysostomus 1. Cor. 12. homil. 30. prope mediū ponderas illud: *Deum mēbra posuit, vniquodque quidē in corpore, sicut voluit*; ait: Nā si tu rationem vias ingrediaris mille, nullā muenies, quā rē verè, tam appositè habere ista omnia rectè demonstret, quā si ita placuisse rerum opifici conspiciat. Certe enim quod optimum rectissimumque factū fuit, hoc illum voluisse consentaneum esse debet. Multaque subiungit ad consummationem eiusdem veritatis.

Concinat Ambrosius in cōmentario eiusdem capituli 12. Corinth. exponeas dixisse Apostolum, *voluntatem Dei, quia prouida & rationalis, membra corpori apasse, et nihil desit multis mēbris perfectū*. Alia ex libro de Paradiso c. 10. retulimus sect. 1.

Athanasius de Incarnatione Verbi & eius aduētū pag. 5. *Indignū erat*, inquit, *bonitate Dei, si quæ ab ipso creata essent, in interitum abirent, ob diaboli aduersus homines fraudē. Quinimo indecentissimum erat Dei artem in hominibus exercui. Et paucis in eandē sententiā additis, explicat magis comparationē maioris boni cum minori, quom ait: Presabat eos non genitos, quā genitos neglectui dari & interideret. Nam ex istiusmodi incuria magis inbecillitas Dei, quā bonitas appareret. Adidit; futurū fuisse absurdum & indecorum, si genus humanum interiret in conspectu sui opificis. Hinc autem colligit Athanasius Incarnationis necessitatem. Cū igitur certum sit apud Athanasium & alios Patres, Deo liberū fuisse prætermittere Incarnationē, & permittere mortem æternam totius humani generis post lapsū primī pueris; consequens est, ut prædictis nominibus, indignum indecentissimum, absurdū & indecorū, nihil aliud significatum fuerit, nisi tanta cæcitiā maioris bonitatis, maiorisque conformitatis cum diuina sapiētiā & cæteris attributis, ut propter illam fuerit infallibile, quod Deus liberè decrederetur erat illū minis decentem modum prouidentia, & electurus oppositū excellentiorē saluandi genus humanum.*

Amplius hoc ipsum explicat in pag. 10. eiusdem opusculi de Incarnatione Verbi, dicens: *Quid cōmodis Deo creatori, aut quæ inde illi gloria, si homines creati ab eo, non eis, sed alios adorarent, persuasi, se ab illis esse conditos, quasi Deus homines non sibi, sed alii architectatus esset? Quod si Rex aliquis ex mortalium numero loca à seminita, minimè permittat per dedicationē aliis seruire, vñ ad alios desicere, & c. an nō multo anidius senaculūque Deus tuebitur omnes res à seipso creatas,*

Varietas v.
nisi pul.
citra.10.
1. Corint. 11.11.
Ambrosius.

12.

Incarnatio-
nis necessi-
tem colligit
Athanasius.

13.

creatus me à se aberrare? Obſerua vehementiâ propoſitionis & appetitus, quâ ſignificat illa vox *audius*, ex qua p[ro]uenit infallibiliter, licet liberè, tenacitas retinendi genus hominum à ſe conditum. Idem Athanaſ. oratione contra Gent. ſiue contra idola multò propius ad finem, quàm ad med. inde probat, Deum optima ratione providere rebus omnibus, quia bonus & pluſquàm bonus, eſt natura. Quapropter infallibilem eſſe putat illationem talis providentiæ liberæ ex tali bonitate naturali. Verba referemus ſect. 17. fine.

4. Valent ad idem probandum alia, quæ ex oratione ſecunda contra Arianos prope med. referemus ſect. 5. Ac demum orat. 3. contra Arian. multò propius ad finem quàm ad med. cenſiſtis aliquibus Dei operibus, quorum oppoſita Deus facere potuiſſet, adiungit: *Quod enim facit id iſum & utile hominibus, & aliter fieri non de-
cuerit. Porro quod utile & decorum eſt, id ſua cura & providentiâ inſtituit.* Ideoque ſubiungit rationes, quibus perſuadeat, ea quæ Deus diſpoſuit, eſſe meliora, quàm eorum oppoſita.

15. Nicetas Petri diſcipulus, eodem Apoſtolo præſente & approbante, apud Clement. Rom. lib. 8. recognit. pag. 3. dixit: *Quod ergo in meſum eſt, bonitatis pater eſt, virtute conditor. Neque ergo condendi virtus in meſum conſtare poſuit, neque bonitas otiaſci: ſed ad ſubſtituenda ea, quæ ſunt bonitate: ad componenda & firmanda, virtute provocatur.* Perpende pronounciationem diuinæ bonitatis & virtutis ad providendum, eſſe tam vehementem, vt contineri non potueris; quam impoſſibilitatem intellige ſecundum quid propter infallibilitatem eligendi ſui communicacionem. Cui conſequens eſt quod in eodem lib. 8. poſt med. notat, occultariſſe Deum rationes, propter quas hoc & non alio tempore mundum condiderit. Supponit ergo fuiſſe hoc magis expediens, & ideo bonitatem non provocariſſe, vt prius, ſed vt hoc tempore conderet.

16. Gregor. Nyſſenus orat. catechet. cap. 1. inter med. & finem allerit: *Verbum Dei, quod bonum eſt & ſapiens omnino eligere. & ſi quid præſtantioris eſt ſignificationis.* Quod ſignificat optimum, & quo nihil melius: hoc enim ſolum eſt præſtantioris ſignificationis. Et cap. 20. ad med. Cui deſcit, inquit, id quod eſt melius, quemadmodum in bonis numeraveris? Si igitur hæc omnia oportet concurrere in iis, quæ de Deo ſunt orationibus, conſideremus, an in ſuſcepti à Deo hominis diſpenſatione deſcit aliqua ex his, quæ p[ro]p[ri]e de Deo animis inſident exiſtimationibus, &c. Perpende primò, Dei operibus deſſe nihil, quod melius ſit: ſecundò deſſe nihil, quod p[ro]p[ri]e de Deo exiſtimationes poſſint excogitare: tertio tales exiſtimationes inſidere animis, nimirum à Deo inſpiratas, quod Dei operibus nihil excogitari poſſit melius.

17. Idem in orat. de infantibus, qui præmaturè abripiuntur, pag. penult. colligit concluſionem, quam tota oratione probare conatus eſt, videlicet: *Siue igitur ſecundum iam dictas cauſas, præmaturè & ante tempus aliqui abripiuntur, ſiue quid etiam aliud, præter ea, quæ dicta ſunt, eſt: aſſentiri conuenit, hæc intentione atque p[ro]p[ri]us conſilio fieri meliore.* Quod vitorum ſpiritualium & intimo ſenſu & frequenti ſermone circumfertur, Quodlibet propter melius.

18. Poſtremò Nyſſenus lib. de Opificio homin. cap. 22. parum à princip. ſcribit: *Cum omnia certa ratione ac ſapientiâ gubernentur, omnino fateri ne-*

ceſſe eſt, nihil eorum, quæ accidunt, ſine ratione, & quæ in ipſa ratione eſt, ſapientiâ fieri. Vnde rationem orditur, propter quam non ſtatim à morte reſurgamus, ſed in diem ſupremum reſurrectio diſſeratur, conſtituans, hoc eſſe magis rationi conſentaneum, quam eius oppoſitum.

Baſilius homil. 9. *Quod Deus non ſit author malorum*, non procul à princ. ait: *Unum hoc habere in membris noſtris præſumptum oportet, quod cum ſumus boni Dei opificiuntur, & ab illo conſtitimur, omnia circa nos tam modica quàm magna diſpenſante, nihil nobis accidat illo non volente, & quod nihil eorum, quæ nobis accidunt, malum ſit, aut tale, vt melius illo aliquid excogitare queamus.* Itaque ſiue modica ſint, ſiue magna, quæ Deus diſpenſat, omnia ſunt optima, vt nihil eis melius excogitari poſſit in ordine ad diſpenſationem, id eſt, regimen vniuerſale. Baſilius idem epiſt. 165. ad Euſtathium Philoſophum in fine: *Deus, inquit, omnino providentiâ ſua res noſtras diſpenſat melius, quàm nos optare poterimus.* Agit autem de ſingularibus pertinentibus ad eundem Baſilium & Euſtathium.

Quantum ad res naturales attinet, Baſilius homil. 1. Hexameron col. 5. & ſequentibus probat, mundum ita fuiſſe productum, vt eſſet aptiſſimum & conuenientiſſimum domicilium erudiendis animabus hominum. Ac propius ad med. quàm ad finem eiufdem homil. poſtquam docuit, mundum eſſe artiſticiſſimum opus, quod excitet admirationem diuinæ ſapientiæ, ſubiungit: *Fecit ut bonus, quod utile eſt; ut ſatius, quod pulcherrimum eſt: ut potentiâ præditus, quod maximum eſt.* Pulcherrimum autem & maximum non eſſet, niſi foret optimum. Tantam denique pulchritudinem & dignitatem eſſe miſdi, quæ ſuperet humanam cognitionem & admirationem, eleganter oſtendit in fine eiufdem homil. primæ magis vniuerſaliter: deinde verò magis in particulari, circa varias partes vniuerſi diſcurrendo, plurimis ſequentibus homiliis totius Hexameron.

Peculiariter notanda ſunt, quæ homilia 9. eiufdem operis obſeruat circa varias perfectiões diuerſorum animalium, conuenientes vniuiſuique naturæ, & vniuerſi vtilitatibus. Atque non longè poſt med. de omnibus generaliter ait: *Nihil eſt in eis, quæ ſunt, cui non ſit bene p[ro]uiſum, cui non dicta ſit opera, curæ ſue naturæ accommodata.* Quod ſi p[ro]ſeruari per æque parteis animalium velis; nihil p[ro]p[ri]us opificem adiunxiſſe, quod addendum non eſſet, nihil non attuliſſe, quod neceſſarium ſit, inueneris. Præterea in caput 2. Iſai. circa med. ad illud: *Quia repleta eſt terra eorum augurijs*, admonens ſapientiam Conditoris ſuſpicere & admirari propter varias perfectiões auium, concludit: *Nihil vſquam eſt non plenum ſapientiâ Dei, ſiquidem omnia in ſapientiâ fecit.* Denique circa perfectiſſimum opus æternæ ſalutis in regulis fuſius diſputatis, reſpondens ad interrogationem ſecundam, non procul ante finem ait: *Ea enim diuina eſt bonitas, ut neuiquam nos poſueris deſtituere: neque illud ardentem eius erga nos charitatem reſtinxit, quod optimè de nobis meritum, ſpretiâ delatis ab ipſo nobis honoribus, in conſumelia habueramus.*

Perpende impoſſibilitatem deſtituendi, quæ ſequitur ex bonitate diuina, & intellige mo-
G 4 ralem

19.

20.

21.

Pſalm. 104.

22.

ralem impossibilitatem, quæ sit idem quod infallibilitas subueniendi per Incarnationem, quam statim explicat Basiliius ibidem.

23.
Etiam de
minima cu-
ra est Deo.

Clemens Alexandrinus lib. 7. Stromat. pag. 2. latè probat, Deum accuratissima providentia procurare bonum, utilitatem & profectum omnium, etiam minimorum, hoc argumento; quoniam ut sapientissimus nouit modum optimè consulendi, & tanquam omnipotens à nullo impediri potest, & tanquam optimus est bene affectus ad bonum, nec vlla sinistra affectione impeditur, ne velit ita providere. Peculiariter notentur illa verba: *Aur quod nolit, cum possit, non est autem boni affectio*, hoc est, quanta decet diuinam bonitatem, affectio boni non erit, si nolit curam hominum gerere, & post pauca: *Nec ergo unquam aliquibus inuiderit, qui omnes quidem ex agno vocauit*. Quomodo sit intelligenda inuidia, declarabimus sect. 17. ad finem.

24.
Optimam illi
di admini-
stratio ex Dei
bonitate de-
ducitur.

Atque post alia nonnulla: *Neque proprium opus unquam neglexerit, quod soli ex aliis animalibus homini notio & mentis perceptio indita sit à creatione, neque alia melior & conuenientior hominum administratio Deo fuerit, quam quæ est ordinata*. Videtur optimam administrationem deductam ex Dei bonitate & humanæ mentis excellentia? Nec longè inferius ait: *Ad Vniuersi salutem ab eo, qui est vniuersorum Dominus, omnia sunt ordinata & vniuersè & sigillatim*. Est ergo officium iustitiæ salutaris vnumquodque semper deducere ad id, quod est melius prout contingit & conceditur; ad salutem enim & permañionem eius, quod est præstantius, conuenienter suorum morum proportioni administrantur etiam quæ sunt minora. Constat igitur prouidentiam Dei semper intendere quod est melius & præstantius.

25. Præterea lib. 1. Pedagogi paulò post princip. Deum, inquit, esse bonum in confesso est, Deum ergo prodest in omnibus. Et non homini quidem in aliqua re prodest, non autem dius curam gerit: neque curam eius gerit, non autem est etiam de eo sollicitus. Est enim præstantius quod sua sponte prodest, quam quod non sua sponte: Deo autem nihil est præstantius. Nec est aliud sponte prodesse, quam esse de homine sollicitum. Deus ergo curam gerit de homine, & de eo est sollicitus. Perpende, quantam esse putauerit Clemens infallibilitatem illationis, per quam ex summa Dei bonitate colligitur, illum esse sollicitum de rebus, quibus homini proficit.

26.
Dei bonitas
in infinita non
esset, si à sui
communi-
catione cessaret.

Vigentius est adhuc quod scribit lib. 6. Stromat. propius ad fin. quam ad med. *Cum Deus sit bonus, si cessarit unquam bene facere; Deus quoque esse cessabit, quod nefas quidem est dicere*. Quasi diceret: Si Deus non esset suapte natura propensus ad benefaciendum ita vehementer & infallibiliter, ut nunquam de facto cesset benefacere (licet possit liberè cessare) non esset eius bonitas infinita, subindeque non esset Deus: ut magis explicabitur infra disp. 10. sect. 5. Denique longè inferius quatuor paginis ante finem lib. 6. tractans de creatione hominis & communicatione Philosophiæ ait: *Prout erat capax vniuersi cuiusque naturæ, factum est, & sit vnumquodque ad ipsum, quod est melius proficiens*.

27. Damascenus Dialogo contra Manichæos multò propius ad med. quam ad princip. concludit ex præcedenti ratiocinatione: *Deus itaque omnia valde bona fecit, singula nimirum iuxta naturam suam, ut ipsius voluntas tulit, non*

enim lege subiectus est. Quæ autem sunt valde bona iuxta naturam suam, quæ dirigitur essentialiter ad totum vniuersum, ea sunt optima in ordine ad illud.

Iuxta sententiam hanc redarguit calumnias Manichæorum; quamvis enim illi contenderent, esse mala quædam opera Dei, & profecta ex libidine nocendi: Damascenus tamen sibi, Catholicisque satisfacillè non putauit; si tantum probaret esse bona; nisi probaret esse simpliciter meliora, quam eorum opposita, quæ Manichæi præferenda dicebant. Sic enim inter principium & medium Dialogi, longè ante superiorem sententiam, defendens fuisse melius creare Diabolum, etiam si præficeretur illius peccatum, ait: *Naturali enim ratione præstat, vel tantummodo esse, atque hætenus boni participem esse, quam non esse*. Et post pauca: *Quod si fatius fuisse ei non ortum esse, quam ortum esse & æternus pontis afflicti dixeritis, &c.* Ac præter alia respondet paulò inferius: *Deus igitur eum potius esse, ac vel minimam boni partem habere maluit, quam ut ob malum, hoc est, ob iniquam eius cupiditatem, hac quoque exigua boni parte priuaretur*.

Idem Damascenus lib. 2. de fide cap. 29. initio, ait: *Si Dei voluntas prouidentia est, omnino necesse est, omnia, quæ prouidentia sunt secundum rectam rationem optima & Deo decentissima fieri, ut non sit ea melius fieri*. Hoc est, non sit possibile. Et infra: *Vi autem sapiens optimè eorum, quæ sunt curam gerit*.

Hanc sicut alias plurimas sententias ex Damasceno mutuatus, Nemefius libro de animæ facultatibus cap. 43. *Quod si Dei voluntas, inquit, est prouidentia; necesse est, recta ratione & optimè & diuinius, & qua sola ratione rectè se habent fieri, quæ sunt, neque melioris ordinis esse capacia*. Impossibilis igitur est melior ordo rebus, siquidem sunt incapaces illius. Præterea, Deum providere quibuslibet singularibus rebus, etiam vilissimis & infimis, tanquam cui-denter illatum ex eo, quod Deus non ignoret res infimas, nec ignauus sit, nec superbia elatus reputet hoc indecorum esse sibi, vel indignum, confirmat in sequenti capit. 44. quod est penultimum §. 4. circa medium. Supponit igitur esse infallibile, quod sola libertas diuinæ voluntatis non eligeret oppositum huius perfectæ prouidentie, nisi prædictis vitiis, aut defectibus impediretur: alioqui facillè totus eius discursus eneruaretur, & caderet, si respondere liceret, Deum sola ratione suæ libertatis absque alio quopiam impedimento, voluisse non providere rebus minimis & infimis.

Theodoretus lib. 6. de Græcor. affectionibus, qui est de prouidentia post med. ex Platone, Plotino & aliis Philosophis probat, omnes partes Vniuersi, & totam administrationem illius non debere considerari secundum rationem particularem sibi, sed in quantum sunt partes Vniuersi. Atque sub hac ratione, omnia esse conuenientissima & optima. Vnde propius ad med. quàm ad finem cum Plotino ait: *Vniuersum hoc fecit perpulchrum, sibi que sufficiens, amicis sibi, suisque portionibus sum principalibus, sum minoribus, ipsi quàm maximè congruentibus, &c.* Et prope finem eiusdem libri dicit; *insaniam, esse audaciam atque insaniam, si arburemini,*

28.
Solum Deo
optimum opus
Damasceno
satisfacit.

29.

30.
Nemefius.

31.

mini, melius quod agendum sit, inuenire vos posse. Loquitur autem de salutis nostræ remedio atque ratione. Itaque retinet illud dogma, nihil excogitari posse melius, quam quod Deus facit, & oppositum esse iniuriosum Deo.

Epiphanius hæresi 70. prope med. *Potens est, inquit, facere, quæ vult, sed facit quæ deceni ipsius Deitatem.* Nihil est omnino, quod voluntati illius resistat, ut non possit facere quæ vult, velut decet ipsius Deitatem. Loquitur ergo Epiphanius, non de malis operibus: hæc enim velle non potest Deus, sed de bonis, quæ potest velle, sed non decet ipsius Deitatem, quia minus participant de illius bonitate, sapientia & potentia, non modò secundum se considerata, sed etiam in ordine ad vniuersum.

Cyrillus Alex. Dialog. de Trinit. lib. 4. in med. ita redarguit Eunomianos: *Si Filius habet exitum & excellenter meliorem modum factiois, quam ille (Pater) huiusque & solius gratia sortitus est, quod solus a solo factus est Pater: dicant illi, nam discere velim, num creaturis post Filium, & per illum factis, inuiderit Pater, ne ad fastidium beatitudinis perueniant; & post pauca confirmat testimonio Platonis dicentis: Bonus erat, bono autem inuidia nulla erga nullum inest. Quando igitur bonus est Pater, imò ipsius bonitas, cur non creaturis omnibus, in summum peruenire, ut non communem citra inuidiam protulit, ut bonus in admiratione esset, quum id sola voluntate, & operatione posset: concessit autem alteri condendi officium, priuans reliquam creaturam re incomparabiliter meliore? Sed de inuidia dicemus infra sect. 17.* Quod nunc attinet, observetur Cyrillum in eo probare sententiam Platonis, quod æternus Pater omnibus creaturis communicauerit summum perfectionis fastigium: intelligendo illud modo explicato section. 2. & 3.

Præterea lib. 3. contra Iulian. non longè post med. §. Confirmat autem. refert Philosophorum in hac lite sententiam, dicens: *Chrysippus autem, qui Sacram sequabatur, volebat, ad ea, quæ fiebant, dici; Quis finit? sed: Hoc omnino erat melius. Nam cum nequeant res melius dispensari, quam ut Deus dispensat: decet omnino in his, quæ fiunt, existimare, quod sic erat melius habere, ut habet.* Hoc idem probare conatur eodem toto lib. 3. contra Iulianum, ac peculiariter inter princip. & med. col. 8. fine, refert & approbat Porphyrij doctrinam, præcipientis, ut etiam si rationes ignoremus diuinæ providentiæ, credamus tamen optimam & sapientissimam fuisse rationem cuiuslibet operis: ut referemus sect. 12. versùs finem. Aliud ex lib. 2. Theauri ponderabimus sect. sequenti à principio.

SECTIO V.

Voluntas melioris boni quomodo cohareat generationi consubstantialis Filij, & alia quædam testimonia Patrum.

QUæ possent imprimis asferre difficultatem, sunt testimonia Cyrilli, & Augustini, qui bus probant, Dei Filium esse consubstantialem & æqualem Patri, quoniam Deus omnia potest, & meliora semper vult. Contra quod argumentum obicitur, quoniam Dei Filius generatur independenter ab electione voluntatis diuinæ; quin etiam prius ratione, quam Dei

voluntas aliquid velit, productus est Filius: per intellectionem. Ergo volitio melioris boni non potuit aliquid conferre ad generandum Filium consubstantialem. Vnde videtur ex obliquo detrahi, vel minui auctoritatem doctrinæ de voluntate optimi boni. Respondeo nihilominus, firmiter coherere ratiocinationem Cyrilli & Augustini, ut ostendimus tom. de Trinit. disp. 93. sect. 5. à princ. Tum quoniam argumentabantur ex concessis ab Arianis, qui dicebant, Filium esse productum, per liberam voluntatem & consilium Dei. Quo falso supposito, verissimum aliud principium adiungunt illi Patres, nimirum, *Meliora semper velle Deum.* Indè sequitur, velle Filium consubstantialem sibi: tum etiam, quoniam hoc argumentum intelligi potest, quasi procedens à posteriori vel ab inconuenienti; quasi Patres isti dicerent: Si Deus omnia potest, & meliora semper vult: contra suam voluntatem pateretur, & doleret, sibi non esse natum Filium consubstantialem: at è contrariò per voluntatem concomitantem sibi complacet in eo, quod optimus & perfectissimus Filius sibi natus est. Voluntas enim Dei, siue præcedens, siue concomitans, semper meliora vult.

Hoc supposito, veritatem, quam præcedenti sect. probare cæpit, valde corroborant frequentia testimonia. Cyrillus lib. 2. Theauri sibi init. inter alia dicit: *Quia & omnia Pater potest, & meliora semper vult, consubstantialis sibi ex Deo nascitur Filius.* Hoc quamvis Cyrillus primariò referat ad ea, quæ Deus sibi necessariò vult ad intra: nihilominus simul etiam comprehendit ea bona, quæ liberè vult ad extra: nam hoc significat illa dictio distributiva *semper.* Et confirmatur, nam è prior proposito: *Pater omnia potest*, vniuersaliter comprehendit, non solum quæ potest ad intra producere, sed etiam quæ liberè potest ad extra facere: similiter ergo posterior propositio non minùs vniuersalis: *Meliora semper vult*: intelligitur, non tantum de bonis internis Deo, sed etiam de bonis, quæ vult ad extra producere.

August. lib. 3. contra Maximum cap. 7. prope finem: *Prorsus, inquit, ad hunc articulum res colligitur, ut Deus Pater æqualem sibi genere Filium, aut non potuerit, aut non voluerit. Si non potuit, infirmus: si noluit inuidus inuenitur. Sed utrumque hoc falsum est. Patri ergo Deo Filius verus æqualis est.* Eodem dilemmate inferius cap. 15. non multum ante finem: *Deus, inquit, cur non æqualem genuit Filium? cui nec omnipotentia defuit? An forte noluit? Ergo, quod absit, inuidit. Sed non inuidit; æqualem ergo genuit.* Celebrrior autè est inter Scholasticos infra citandos alter similis locus ex eodè August. lib. 3. qq. q. 50. vbi: *Deus, inquit, quem genuit, quoniam meliorem se generare non potuit, nihil enim Deo melius: generare debuit æqualem. Si enim voluit, & non potuit, infirmus est: si potuit, & non voluit inuidus est.*

Aduersus præcedentem discursum aliquis potuisset opponere doctrinam grauiusimorum Scholasticorum, qui perspicuè reddunt rationem discriminis, propter quam committeret crimen inuidiæ, si Pater noluisset æqualem generare; quia, videlicet, naturaliter ac necessariò teneretur, ac debet, æqualem Filium generare: nihilominus inuidia procul abesse; quamvis Deus voluisset nullà creaturâ producere, vel productis

Solutio.

Dolores
Deus, si filius
patri consub-
stantialis non
esset.

2.
Theauri do-
ctrina de-
buitur.

Cyrillus.

3.

4.
Obiectum.

negare

negare perfectionem, cuius sunt capaces: quia Deus creaturis nihil omnino debet, nec eis indiget. Hoc discriminē primus attigit Magister 1. dist. 44. ca. 1. quem sequuntur Scholastici cōmuniter, vel expresse, vel tacite. Deinde S. Thom. 1. p. q. 25. art. 6. ad 2. Fufius Alex. prima p. q. 21. mēb. 3. art. 1. ad 1. Albertus 1. p. q. 77. mēb. 3. art. 1. ad 1.

1. **Dico primò.** Respondet & dico primò: Mēs istorum Scholasticorum eò præcipuè dirigitur, vt ostendant, in eo genere rerum, quarum perfectio crescere potest in infinitum, liberam Dei voluntatem sapientie cōsilio prætigere terminum absque inuidia. Præterea quoque simpliciter possibile, ac liberum Deo fuisse nihil omnino producere; nec in eo formaliter & præcisè contineretur aliquod inuidie vestigium: vt fufius dicemus sect. 17.

6. **Dico secundò.** Quamuis non velle generare Filium æqualem sibi, foret in Patre vitium inuidiæ; si cōsideretur, prout est à Patre in Filium, cui naturaliter deberetur equalitas: aliunde tamē non esset inuidia propriè dicta; si cōsideretur, prout illa generatio potuit gubernari per liberā volūtatē, ita vt, si noller, nō generaret æqualem. Quoniam igitur Augustinus disputabat aduersus Maximinum & alios Arianos, expresse dicentes, Filium non natura, sed voluntate & cōsilio fuisse productum seu factum: idcirco magnas vires habet nostrū argumentum. Quia si Pater non debebat naturaliter equalitatē, nec producebat necessariò Filiū: sed sua libertate & cōsilio producēs, limitabat perfectionem illius, ne prodiret equalis Patri, cū posset equalē generare: nihilominus inuidiæ notaretur, quia negabat æqualitatem: eadem ratione notandus esset inuidiæ, si creaturis liberè denegaret eam perfectionem, cuius capaces sunt, & quam illis conferre foret rationabilius. Quia nullus labor, nullaque ratio alia continere posset inclinationem Dei, sublato vitio inuidiæ: vt fufius explicabitur sect. 17.

Inuidia efficitur si creaturis negatur perfectio, cuius sunt capaces.

7. **Hieronymus.** Hactenus de illo argumento, quod accipitur à generatione Filij. Nunc prosequamur alia testimonia Patrum. Hieronymus ad id Ephel. 1. *Qui operatur omnia secundum cōsiliū voluntatis suæ, docet, Deum velle quacūque sunt plena rationis & cōsiliij.* Quæ tamen non essent plena, sed ex parte vacua; si deesset illis aliqua perfectio, cuius essent capacia in ordine ad Vniuersum. Consonat idem Hieronym. quando potestatem peccandi permittere, probat, optimam esse prouidentie rationem, ad illa verba epistolæ ad Philemonem: *Vt non quasi ex necessitate bonum tuum esset.*

8. Eusebius de præparat. Euang. lib. 6. cap. 5. inter med. & finem ait: *Si fortuna & casu absque aliqua prouidentia fieri omnia opinatur: impietatis crimine reus, mente capius quoque videbitur, quoniam pulcherrimum rerum omnium ordinem non perspicit. Sin vero, prouidentia Dei & optima ratione cuncta gubernari facietur.* Obserua duo superlatiua, *Pulcherrimum, & optima ratione.* Præterea li. 12. de præparatione Euangelica ca. 28. quod est vltim. parum à princip. refert, & approbat hæc verba Platonis ex lib. 11. de legibus, vel potius ex lib. 10. propius ad med. quā ad finem. *Non est negandum, omnia Deo possibilia esse: optimum autem esse, omnes concorditer iam concessimus. Nonne igitur desidia quadam, oculoque pernicioso Deum videbitur; si cūm possit, & sciat Vniuersum gubernare, negligit. Deum igitur punire debemus, quanto melior potentioreque ceteris est, mo vero potensissimus atque optimus & sapientissimus, omnibus simul providere. Non enim fas*

est aliter omnino opinari. Quapropter seclusa quolibet reuelatione de libero decreto, quo Deus statuit omnibus providere; & attento solo naturæ lumine (quod solum affulsit Platoni) ex eo quod Deus sit omnipotens, sapientissimus & optimus, deducitur, eum providere rebus omnibus tanta certitudine, vt nefas sit aliter existimare: quamuis liberè potuerit non providere: quod tamen erat minùs consonum sapientie & bonitati Dei.

9. Prosper lib. 1. de vocat. Gent. cap. 17. in med. *Certissimum, inquit, est, nihil aliter Deum facere debuisse, quā fecit.* Vbi iuxta phrasim aliorum Patrum, quos supra retulimus, & referemus statim, verbo, *debuisse*, significatur, non modò bonum & licitum fuisse quidquid Deus fecit; sed etiam, nihil melius & rationabilius fuisse faciendum, omnibus pensatis in ordine ad Vniuersum. Quem sensum intentum à Prospero fuisse, constat ex præcedenti, sequentique contextu. Rationem quippe reddit ob quam melius & conuenientius fuit, diuersis hominibus gratiam diuersis temporibus ac dispositionibus, inæqualique mensura distribui.

10. S. Maximus sermone 48. de Prouidentia post med. ex Didymo sumpta sententia dicit: *Omnium cogitationum abscondita cognoscens opifex, omnibus prouidet, non solum ex his quæ cogitantur & aguntur, sed etiam ex ijs quæ ipse præscit, & meliora quāvis & autiliora reddens.*

11. Aeneas Gazæus in Theophrasto circa med. *Pertersum, inquit, avaritiæ ordinem, Deus in ordinem atque in viam rectam reducit: idque ceu artifex optimus, qui communi utilitati suis operis bene consultum, quicquid est eius quod temere effluit: sique alijs inutile totum expurgat, & vt ceteris sit accommodatum cogit, inque totius operis complementum adducit.* Et longe inferius in ipso fere medio totius operis: *Soler, inquit, Prouidentia non solum bene res consilium, verum etiam optimè quæ consilium fuerant, quocūque paret transferre. Terminum enim suo loco fixum manere, videtur esse necessitatis, non prouidentia. Interdum autem, vt fixum terminum transiliret aliqui, permittit, nempe vt eos, qui ingenio valent, edoceat: solere sese, ex liberi quadam ac nullis legibus astricta potestate, non autem vltima coactam necessitate, in ordinem rectum, quæ sunt, cogere, atque ad id quod optimum sit transire, &c.*

12. S. Paulinus epist. 36. de Prouidentia circa med. docet, ex eo quod Deus sit Author vniuersi hanc esse consequentiam, vt omnia Dei facta pulcherrima sint, & non sit malum, quod bonum habeat auctorem, qui cuncta per mundum nostris visibus præparauit, & nostris vitiis atque agi, & uisibus Vniuersitatis opus condidit, vt alia ad seruandam, alia ad exercendum alia ad dominandum creauerit.

13. Lactantius lib. de Opificio hominis cap. 3. sub initium tom. 9. Bibliot. *Considerans, inquit, conditionem rerum, intelligo, nihil aliter fieri debuisse, quā factum est: & non dicam potuisse: quia Deus potest omnia. Sed necesse est quod illa prouidentissima maiestas id effecerit, quod erat melius & rectius.* Obserua significationem verbi, *non debuisse*, quam nuper in Prospero notauimus. Significat enim genus quoddam impossibilitatis moralis propter minus bonum: idè quæ subditur: *Vt non dicam potuisse.*

14. Præterea necessitatis nomen hic à Lactantio nō simpliciter & absolute, sed quodammodo necessarium denotat, hoc est, moraliter infallibile: siquidem præmiserat, Deum potuisse aliter facere.

remihilo

re; nihilominus addit, esse necesse, ut id efficeret, quod erat melius & rectius. Denique totus ille liber de Opificio hominis dirigitur ad refutandos errores Philosophorum; aut hereticorum, qui somniabāt, aliter melius & convenientius cōstituentas fuisse hominum, & ceterorum animantium partes, potentias, sensus, qualitates & affectiones. Supradicto testimonio Lactantij aduersus Wirclesium vitur Waldensis lib. 1. Doctrinal. art. 1. cap. 16. col. 2. Consequenter itaq; Lactantius li. 7. de Ira Dei c. 10. propius ad fin. quā ad med. probat, nullam aliam fuisse mundi causam, nisi Deum, quoniam hoc opere nihil esse potest nec dissolutius ad ordinem, nec ornatius ad pulchritudinem, nec aptius ad utilitatem, nec maius ad molem.

15. Concilium Francofordien. sub Adriano Primo tom. 3. Concilior. epist. ad Episcopos Hispaniæ ad finem: *Credamus, inquit, Deum omnia velle, quæ meliora sunt.*

SECTIO VI.

Mens Anselmi probatur, & utriusque Victorini sententia refertur.

1. **A**Nselmus lib. 1. & 2. *Cur Deus homo.* plurimis capitibus euidentissimè testatur, tanquam indubitabile, Deū eligere semper, & in omnibus quod melius est, ac magis liberum ab inconuenientibus. Sed quoniam eius mens quibusdam in locis obscurior latet, propterea quorundam Authorum expositionibus torquetur: ostendemus, quænam fuerit illius mens, ita vt negari non possit, quin fuerit in hac ipsa sententia, quam probamus.

2. Anselmus igitur locis infra citandis censuit, imprimis necessarium fuisse numerum Angelorum, qui ceciderūt, ex aliqua rationali natura restaurari. Secundò, necessarium fuisse nō ex Angelis, sed ex hominibus restaurari. Tertiò, necessarium fuisse Dei Verbum incarnari, supposita creatione hominis, & permissione peccati Originalis. Ac denique necessarium fuisse Christum Dom. satisfacere pro peccato. Sunt igitur inter recentiores Authores, qui putent, Anselmum asseruisse necessitatē illam, quæ simpliciter est necessitas contraria libertati; vt quemadmodum Deus non potest mentiri: sic etiam non potuerit non incarnari: ex suppositione creationis, & permissioni peccati. Hoc probare contendit Vasquez 3. p. tom. 1. de Incarnat. disp. 1. cap. 2. & 4. Circa quem intellectum duo notanda sunt. Primum, quamuis Anselmus asseruisset illā necessitatem simpliciter libertati contrariam; adhuc favebat plurimum nostræ sententiæ, quia tā intrinsecam Deo putabat inclinationem ad melius bonum; vt non esset contentus infallibilitate moralis; sed vltterius excederet vsque ad necessitatē. Secundum autem est, Anselmum non asseruisse necessitatem simpliciter libertati contrariam, sed infallibilitatem moralem, quæ est necessitas secundum quid: vt ostēdemus statim per varia loca illius discurrendo.

3. Aliorum expositio fuit, Anselmum asseruisse non aliam necessitatem, nisi eam, quæ prouenit ex immutabilitate diuini decreti: quæ tribuitur Alexandro & Bonauenturæ, locis infra citandis. Verè tamen nec Anselmus ita intellexit suā sententiam; nec illum ita exponunt Alexander & Bonauentura; præterquam illud lib. 1. *Cur Deus homo.* cap. 10. in med. scribit: *Non potuisse calicem transire nisi biberet illum, dixit, non quia non posset*

mortem vitare, si vellet; sed quoniam Mundum erat impossibile aliter saluari, & ipse indeclinabiliter volebat potius mortē pati, quā vt Mundus nō saluaretur.

Nunc igitur alia loca per ordinē excutiamus. Primò. Dicto lib. 1. & cap. 10. longè post med. *Quoniam, inquit, accipis in hac questione personam eorum, qui credere nihil volunt, nisi præmonstrata ratione; volo tecum pacisci, vt nullum, vel minimum, inconueniens in Deo a nobis accipiat, & nulla vel minima ratio, si maior non repugnat, rejiciatur. Sicut enim in Deo quantumlibet paruum inconueniens sequitur impossibilitas, ita quantumlibet paruum rationem, si maiori non vincitur, comitatur necessitas.* Pendet primò necessitatem amplectēdi quidquid est rationabilius, saltem negatiuè, quia videlicet, eius ratio non vincitur maiori alia ratione, quæ illi repugnet. Hæc igitur est necessitas amplectēdi optimū, est enim idē quod irrationabilissimū.

Secundò, manifestū est in his verbis & sequentibus capitibus non agere de necessitate, quæ prouenit ex irreuocabilitate diuini decreti; sed agere de necessitate, quæ prouenit ex intrinseca conuenientia & decentia obiectorum, propter quam est rationabilius illa facere, nec non de inconuenientibus, propter quæ Deo est impossibile facere contrarium eorū, quæ sunt rationabiliora.

Tertiò, quando igitur Anselmus in prædicto 10. & sequentibus capitibus ex illo præsupposito fundamento deducit, Deū necessariò voluisse, Christum Dom. pro peccatis hominum per passionem & mortem satisfacere; non intelligit necessitatem simpliciter, quæ libertati repugnat, sed necessitatem secundum quid, quæ est moralis infallibilitas, quam tractamus. Hoc autem probatur primò, quoniam absurdissima foret sententia, & indigna quolibet infimo Theologo, ne dum Anselmo, putare fuisse simpliciter necessariū Deo creare mūscas in Mundo, nec fuisse simpliciter liberum Deo producere Mundum sine mūscis: quoniam rationabilis fuit etiam minima ratio, mūscas producere ad complementum vniuersi. Hoc autem euidentissimè continetur in fundamento quod ex Anselmo retulimus: si necessitatem intelligamus simpliciter, & eam, quæ libertati repugnat. Idem argumentum fieri potest de rebus aliis infinitis, vnde fiet, vt nihil fuerit Deo simpliciter liberum.

Secundò probatur, quoniam ex professo & aperte paulò superius in eodē c. 10. probat Anselmus, Christum Dominū, tāquam omnipotentem potuisse non mori, nullaq; necessitate, sed libera voluntate mortem elegisse. Quod si respōdeas, ideo fuisse hoc liberum, quia potuit hominē non creare, potuitq; non permittere ruinam humani generis: instauratur idem argumentum; quia sine dubio fuit rationabilius hominem creare, rationabilius quoq; fuit permittere ruinam humani generis: sed hac maiori ratione nō obstat, fuit simpliciter liberum Deo non creare hominem, vel non permittere ruinam humani generis. Ergo necessitas illa, quam Anselmus infert ex qualibet maiori ratione, non est necessitas, quæ libertati repugnet, excludatque possibilitatem oppositi; sed est necessitas secundum quid. Eadē mens Anselmi colligitur aliis argumentis, quæ ponderabimus tota fere sectione præsentī.

Secundus locus est cap. 12. & 13. eiusdem libri primi, quibus probat, indecens, inordinatum, iniustum & repugnans dignitati Dei genus boni dignitatis esse, dimittere impunitum, & absque

4. Primus Anselmi locus.

Sic habet.

Ponderādum primò.

Ponderādum secundò.

5. Ponderādum tertio.

Primatradita expositio non probatio.

6. Secunda expositio non probatio.

7. Secundus locus.

vlla

vlla satisfactione peccatum. Vnde colligit necessitatem fuisse, peccatorum nostrorum satisfactionem exigere. Quæ necessitas intelligenda est, sicut præcedens. Quamvis enim Anselmus in cap. 12. rem explicet exemplo voluntatis mentendi, quæ repugnat Deo; adducitur tamen istud ad explicandum, quomodo ex parte obiecti requiratur honestas, ut à divina voluntate diligatur; non autem adducitur ad ostendendam æqualitatem repugnantiæ & turpitudinis, vel indecentiæ in vtroque obiecto.

8.
Tertius locus.

Tertius locus est capite 16. eiusdem libri primi, in cuius medio dicit: *Rationalem creaturam, quæ Dei contemplatione beata vel est, vel futura est, in quodam rationabili & perfecto numero præstitam à Deo, ita ut nec maiorem, nec minorem illum esse deceat, non est dubitandum. Aut enim nescit Deus, in quo numero melius deceat tam constitui, quod saluum est: aut, si scit, in eo illam constituet, quem ad hoc decentiorem intelliget.* Vides igitur manifestè, quam certè supponat semper Anselmus, Deum in omnibus eligere semper decentius, rationabilius & melius. Obiter etiam vide, hanc electionem decentissimi numeri prædestinatorum non fuisse consecutam ex alia priori intentione finis, cum quo necessariam connexionem haberet, sed ex intrinseca decentia numeri.

9.
Quartus locus.

Quartus sit 18. caput eiusdem lib. 1. nam ex inconuenientibus, quæ sequerentur demonstrare se putat, esse impossibile pauciores, aut totidem esse prædestinatos homines, quam sint Angeli reprobi: consequenterque necessarium esse contendit, esse maiorem numerum hominum prædestinatorum. Atque in fine capitis eiusdem probat, fuisse impossibile, ut Deus hominem peccato contaminatum absque omni satisfactione & expiatione reuocaret in paradysum. Tales impossibilitates, & oppositas necessitates intelligere simpliciter, ut repugnent libertati prædestinandi pauciores homines, aut reuocandi hominem in paradysum, sine satisfactione peccati; foret adeo crassus error, ut non potuerit in mentem Anselmi cadere.

10.
Quintus locus.

Quintus locus est caput 25. quod est vltimum eiusdem lib. 1. cuius prope mediū, ex præcedentibus capitulis inferit: *Necesse est aliquos homines ad beatitudinem peruenire; nam si Deo inconueniens est hominem cum aliqua macula deducere ad hoc ad quod illum sine omni macula fecit: ne, aut boni incepti panitere, aut propositum implere nō possit videatur: multo magis propter eandem inconuenientiam, impossibile est, nullum hominem ad hoc perueniri, ad quod factus est.* Huius sententiæ mens magis consistit ex sequentibus.

11.
Sextus locus.

Sextus locus lib. 2. Cur Deus homo cap. 4. Vbi ex supra iactis fundamentis inferit: *Si nihil pretiosius agnoscitur Deus fecisse, quam rationalem naturam ad gaudendum de se; valde alienum est à Deo, ut illam rationalem naturam penitus perire sinat. Necesse est ergo, ut de humana natura perficiat, quod incepit, videlicet, satisfaciendo pro illius peccato.*

12.

Huius & cæterorum capitulum explicatio traditur ab eodem Anselmo in proximè sequenti cap. 5. ad finem, ait enim: *Cum dicimus Deum aliquid facere, quæ si necessitate vitandi inhonestatem, quam vique non times, potius intelligendum est, quod facis necessitate seruande honestatis: quæ necessitas non est aliud, quam immutabilitas honestatis eius, quam à se ipso, & non ab alio habet, & ideo im-*

propriè dicitur necessitas. Dicimus tamen, quia necesse est, ut bonus Deus propter immutabilitatem suam perficiat de homine quod incepit: quamvis totum sit gratia quod fecit bonum. Perpende primò, necessitatem impropiè dictam esse, quam dixerat Anselmus; ergo non est necessitas simpliciter, quæ libertati repugnet. Secundò perpende, totum esse gratiam. Necessitas autem simpliciter dicta repugnat gratiæ, ut sub initium eiusdem cap. concesserat, ac subdit: *Dum ipse se sponte necessitati beneficiendi subdit, nec inuitus eam sustinet: tunc vique benefici gratiam meretur maiorem.* Quod probat exemplo libere promittentis.

Tertiò restat immutabilitatem explicare, nam ex hac voce desumpta est occasio putandi, quod Anselmus in hoc, & superioribus locis, egerit de necessitate seruandæ, & opere complendi, quod Deus semel decreuit absolutè & irrevocabiliter.

Verus tamen intellectus est, immutabilitatem honestatis, apud Anselmum, esse consequentiam, & congruentem coherentiam, per quam posteriores operationes aptè corresponsdeant prioribus, nec ab incepto deficiant, vnde dicitur quis constanter operari. Hæc autem immutabilitas non continet necessitatem simpliciter, sed tantum secundum quid, quæ simul manet cum libertate simpliciter.

Ita intellexit Alexander 3. p. q. 1. membr. 4. Nam postquam præcedenti memb. 3. corpore retulerat ex Anselmo, non esse propriè necessitatem & c. membro 4. corpore dicit, oppositum esse impossibile de potentia ordinaria, non de potentia absoluta. At verò contra certitudinem absoluti decreti facere, non est impossibile tantum de potentia ordinaria, sed absolutè est impossibile de potentia absoluta. Consequens igitur est, ut immutabilitatis huius nomine solam infallibilitatem rerum, quæ fiunt de potentia ordinaria, prout magis decet diuinam sapientiam, intellexerit Alexander.

Verisimilius est igitur eodem sensu accepisse verba, quæ refert ex Anselmo Bonauent. lib. 3. sent. dist. 20. art. 1. corpore, cui consonant solutiones argumentorum, præcipuè, cum in q. 6. ad 4. defendat potuisse Deum relinquere peccatum impenitum, quod Anselmus dicebat impossibile.

Confirmatur hæc expositio primò, quoniam in vtroque cap. 4. & 5. ratio Anselmi desumpta videtur ex Apostolo Philipp. 1. *Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet.* Vbi non physica necessitas, sed voluntatis & operationis liberæ certitudo traditur, prout explicabimus magis sect. 14. versus finem.

Sed quoniam exemplum ab Anselmo positum cap. 5. de promittente, videbatur probare necessitatem simpliciter ex suppositione creationis: aduerte, voluisse Anselmum, ut Dei gratia liberaretur etiam à debito decentiæ, atque à necessitate impropiè dicta, quam causat; ideoque recurrisset ad creationem, ad quam Deus non obligabatur eo debito decentiæ, quo postea, ut perficeret opus inchoatum.

Confirmatur secundò, nam ad Rom. 5. ad illa verba: *Commendat autem Deus charitatem suam,* Anselmus apertè fatetur, innumerabilibus modis absque Incarnatione vel passione, potuisse Deum redimere genus humanum: igitur quando dicit impossibile fuisse aliū modum, & necessarium fuisse

Non concedit Anselmus necessitatem simpliciter ad optimum, sed a moralem. Necessitas simpliciter gratia repugnat.

13.

14.

Immutabilitas coherentia, solū importat necessitatem secundum quid.

15.

16.

17.

Philipp.

18.

19.

Roman. 5.

fuisse incarnari & mori, non intelligit necessitatem, & impossibilitatem simpliciter dictam, quæ libertati repugnet.

60. Confirmatur tertio, quoniam Athanasius, Augustinus & Damascenus, vñ sunt eodem necessitatis nomine circa Incarnationem & redemptionem, cum tamen ex eisdem constet, fuisse liberam; vt vidimus sect. 4. Vbi etiam Basil. & Clemens Rom. vsus est verbo impossibilitatis. Lactantius autem & Prosper vsi sunt nomine debiti & impossibilitatis; vt vidimus sect. 5. prope finem. Alij quoque Patres vtuntur eisdem, aut similibus modis explicandi, quàm fuerit diuinæ bonitati, sapientiæque conueniens incarnari & satisfacere. Cuius necessitatem expressè dicit Hugo Vict. lib. 1. de Sacram. part. 8. c. 4. prope finem: nihilominus in eadem p. 8. cap. 10. fatetur, hominem aliter potuisse liberari.

21. Hactenus de sententia Anselmi, restat de utroque Victorino dicere. Nam à quibusdam Authoribus citatur Ricardus Vict. lib. de Incarn. cap. 8. sententiam eandem Anselmi tenuisse. Cæterum in eo cap. 8. post med. solummodo dicit oportuisse; & necessarium fuisse, mediato rem, & satisfactorem esse Deum & hominem.

22. Hugo. Magis ad rem præsentem attinet Hugo Vict. lib. 1. de Sacram. p. 4. cap. 20. præcipuè à medio demonstrat, bonum totius esse præferendum bono partis, vt inde colligit optimam esse Dei providentiam, quæ talem ordinem seruat. Vnde cap. 2. sub init. *Non debet, ait, in compensatione minoris boni impedi, quod maius est bonum, ab illo, qui optimus est. Et in summ. sent. tract. 1. cap. 13. prope med. & infra semper supponit, quod clarius explicat ad finem eiusdem capituli dicens: Quia minus bonum est, quod totius quam quod partis est: & minus malum quod vnius partis, & maius, quod totius: ideo quod bonum est vni, & non vniuersitati non vult esse: & quod malum est vni, & bonum vniuersitati vult esse: ne boni vniuersitatis impediatur, nihil enim sit, quod vniuersitati bonum non sit.*

SECTIO VII.

Quando Patres de providentia disputant aduersus calumniatores illius, melioris boni fructum intendunt semper elicere.

1. Multa Dei opera vel imperfectionis, vel inordinatæ, vel nocendi libidinis, vel inordinationis, vel turpitudinis, aut iniustitiæ virtutis accusabant Simon Magus, Manichæi, Marcionistæ, Iulianus, Aduersarii legis & Prophetarum, alijque similes hæretici: qui omnes, vt minimum, contendebant, fuisse melius quædam res non producere, quæ de facto productæ sunt; alias verò res alio meliori modo constitutas, & gubernandas fuisse. Patres igitur aduersus horum calumnias differetes, non solum Dei opera cuncta defendunt à quolibet vitio, turpitudine, vel inordinatione; sed etiam constanter probare nituntur, longè melius & rationabilius fuisse quod à Deo factum est, quam quod ab aduersariis proponebatur, vt melius. Atque ita procedunt Patres quos iam referimus.

2. Clemens Rom. lib. 3. recognit. à princ. refert Apostoli Petri disputationem aduersus Simonem, qua defendit bonitatem & iustitiam Dei, reddentis præmia & supplicia: à medio eiusdè libri rationes reddit maioris boni, propter quas

Rurs. de Voluntate Dei.

Deus Simoni Mago, & Aegyptiis olim permittit tanta prodigia facere: quibus excecarentur & indurarentur plurimi. Idemque lib. 8. recognitionum non procul à principio refert Nicetæ & Aquilæ disputationes, quibus Petrus Apostolus præerat, probantes optimam prouidentiam spheeræ cælestis, astrorum, partium terræ, maris, pluuiarum, seminum; maximè verò partium hominis & totius constitutionis humanæ. Atque inter med. & finem ostendit, optima ratione productos esse pulices, mures, lacertas, cæteraque nociua, vel vilia. Demumque ratione reddit, ob quam in hoc sæculo cum impijs etiam affligantur iusti.

Dionysius lib. de diuinis nominib. c. 4. versus fin. *Vanam inquit, non recipiemus rationem eorum, qui oportere dicunt, prouidentia, & iniucis nos ad virtutem agere etenim corrumpere naturam, non prouidentia.* Negat igitur, fuisse melius inuitos ad virtutem agere solius determinatione Dei, absque libera cooperatione voluntatis humanæ. Rursus in c. 8. paulò post med. refutat eos, qui tanquam melius, aiunt, *motibus inesse oportere immortalitatem; & ijs que minimè perfecta, & absoluta sunt, perfectionem; & ijs que liberos suos appetiunt & motus habent, necessitatem, qua ab alijs moueantur, &c.*

Defendit autem, in hoc ipso veram esse iustitiam, ac subinde maiorem perfectionem diuinæ prouidentie, quod sua omnibus & accommodata tribuit, pro cuiusque dignitate, ac vniuersique naturæ in suo ordine, vique conseruat. Docet itaque fuisse melius & rationabilius simpliciter, comparatione totius vniuersi, non tribuere maiorem perfectionem iis rebus, quæ sunt imperfectæ, nec mortalibus tribuere immortalitatem. Præterea propius ad med. quàm ad fin. eiusdem 8. cap. ostendit, ad iustitiam & æquitatem Dei pertinere, *pais Sanctos viros, sine auxilio à malis affligi, atque iustitia magis proprium esse non molire, & destruere optimorum animas, scitatem materialium donationibus, &c.*

Iustinus q. 13. ad Gentiles rationibus congruentiæ probat infantium resurrectionem: Quorum, ait, si non sit resurrectio, inuentur Deus frustra sinxisse eos. Quod si Deus nihil facit frustra, nec esse etiam infantes adduci in esse per resurrectionem. Necessitatis vocabulum inrigare debes eodem temperamento, quod adhibuimus sect. 6. De cætero perpende quantam illarionis vim existimauerit esse Iustinus, qua rationabilis & melius opus esse faciendum infertur, ex congruentia, decet itaque sapientioris prouidentie.

Clemens Alexand. lib. 1. pedagogi cap. 8. & 9. probat impiorum punishmentem in hoc & futuro sæculo esse rationem optimam prouidenti, ex Dei bonitate & amore profectam. Alia ex Clemente Alex. vidimus sect. 4.

Nazianz. orat. 16. de pauperum amore inter med. & fin. demonstrat, sapientissimas fuisse rationes, ob quas Deus non raro iustos, vult aegritudinibus, egestate, aliisque ærumnis laborare: cum interdum improbi prosperitatibus intumescant, & illis insulset.

Chrysostomus copiosus, frequens & acutus fuit ad exponendas rationes operum Dei, quibus ostenderet fuisse melius & rationabilius ea facere, quàm omittere, vel contraria facere. Sic in Genes. homil. 3. post med. reddit rationem ob quam Deus pluribus diebus produxerit mundum, quæ totum potuit vnico die, vel vnico momento producere. Multo plura reperies tribus in libris de Prouidentia, & in prioribus orationibus eiusdem tituli de Prouidentia; præcipuè verò

lib. 1.

lib. 1. Nam in eius col. 5. *Videtur*, inquit, *eiectio illa paradisi, lignique vitalis inhibitiō, mortisque multatio cruciantis esse atque punientis: sunt autem profecto ista omnia signa clementiæ, & quidem non minus, quam priora. Priora numerauerat. Adami creationem in statu felicissimo, cum rerum omnium dominio, & adiutorio fœminæ.*

8. Consequenter col. 6. ponderat rationes melioris boni circa modum corripiendi & puniendi Cainum: inter principium & med. eiusdem libri, rationes, ob quas dæmon permittitur tentare, & sœuere in homines. Circa medium libri magnas vtilitates, quæ prouenerunt ex generali diluuiō, & ex modo prædicendi & cōminandi illud. Paulō post medium ostendit, fuisse melius: Adamo in paradiso dare mandatum sub cōminatione mortis. Propius ad med. quam ad fin. eiusdem lib. 1. de prouidentia rationes adhibet, propter quas homines in eodem statu æqualiter constitutos, facit inæqualiter certare diuersis laboribus exercitationibus, ac tentationibus. Ac demum inter med. & finem, cur homines multis vitiis inuoluti, quandoque nulla tribulatione vexentur: sed iusti premanur laboribus: & è contrario nonnunquā iusti vitā in requie & honore degant, impij vero tribulationib. vexentur. Itaque rationē reddidit huius diuersitatis & varietatis in modo prouidentię.

9. Cyrtillus Alexand. lib. 3. contra Iulian. col. 3. multique sequentibus probat, fuisse melius & rationabilius mulierem Adæ in adiutorium dari: quamuis eis futura fuisset occasio peccandi. Simul etiam colum. 5. & sequentibus probat, fuisse rationabilius prohibere lignum positum in medio paradisi. Atque præter alia inter princip. & medium libri dicit: *Abst. quod lex primis parentibus à Deo data in damnum data sit (ut ait) videlicet Iulianus, imo ad summam utilitatem, & ad eximia bona illis concilianda. Quæ continuō exponit. Deinde verō circa medium libri reicit aliam blasphemiam Iuliani, dicentis: Emulari, ne vitæ particeps, immortalis ex mortali fiat, utique inuidi & maleuoli est, nimirum quando Deus dixit: Ne forte sumas de ligno vitæ, & comedas, & viuas in æternum, &c. Atque inter alia respondet Cyrtillus: Melius autem, quis dixerit, esse illos, qui peccarant, non semper & perpetuō videri malos: desinere verō aliquando ac coacervare sibi etiam, vel misericordia alicuius spem per hoc, quod, quasi pro pana ferant mortem. Aliisque rationibus probat, fuisse melius homini post peccatum prohibere remedium immortalitatis.*

Genes. 3.

10. Theodorētus inter libros de curandis Græcorum affectionibus, sextum scripsit de prouidentia Dei. Propius igitur ad med. quam ad princip. illius ex Platone simul ex sacris literis ostendit, sapientissimè tolerari sceleratos & crudeles homines, & sapientissimè puniri etiam illos, qui supplicii non emendantur. Deinde circa medium eiusdem libri ex Platone probat, iustissimam & sapientissimam esse prouidentiam, qua virtutis studiosi, paupertate, morbis, aliisque laboribus exercentur; quando perditissimi homines vtuntur prospera fortuna. Post medium acurè demonstrat, nullum hominem futurum fuisse diuitem, nisi fuissent alij pauperes, qui eis inferuissent. Maccarius senior Ægyptius homil. 15. prope medium: *Deus*, inquit, *vis iuris est, & quod vult, facit, ita ut, si visum sit ei, per potentiam suam mittere possit iustos in gehennam, peccatores autem in regnum celorum: licet hoc minime*

velit, nec ei gratum sit, quia Dominus iustus est iudex. Datur itaque libertatis obiectum aliquid, Deo simpliciter possibile: quod tamen euidens sit, non esse Deo gratum, nec ab eo volitum: quia non est conforme iustitiæ, sed absoluto dominio, ratione cuius non est contra iustitiam, nec contra rationem.

Cyrril. Hierosolym. Catechesi 8. circa med. ait: *Quos dilexit, cum his se permittit diabolum luctari, ut vincentes coronentur; & facta victoria, maior quidem virtus à minore confundatur, homines autem magnificè probentur, cum eum, qui aliquando fuerat Archangelus, vincunt. Et Catechesi 18. colum. 2. In iustitiæ tempore Dei arguis? Verum nihil mireris dilationem damnationis omnis qui certat, postea quàm absoluit certamen, coronatur, aut contumelia afficitur. Sic & Deus, durante adhuc in hoc mundo certamine, hædenuq. iustis ex parte auxiliatur, deinceps autem unicuique perfectum præmium reddet.* Aneas Gazæus in Theophrasto propius ad med. quam ad princ. latissimè rationem reddit melioris boni quod Deus intendit multis effectibus prouidentię, qui reprehenduntur ab infidelibus, veluti quare Deus toleret tamdiu sceleratorum contumaciam; quare multoties non patitur bonos diuitiis, potentia, & voluptatibus abundare; contra verò per sceleratos his naturalibus bonis amplifcet, & sanctis hominibus præferat in vitā præsentī; cur innocens aliquis cœcitate, alter vulnere, vel alia calamitate prematur.

Olympiodorus in Ecclesiasten. cap. 6. fine illud: *Qui futurus est, tam vocatum est nomen eius. Ita exponit: Ostendit omnium verum, quæ facta sunt, rationes cur ita facta sunt, repositas esse apud authorem Deum, qui tante sapientiæ est, &c. Et post pauca: Quum itaque multo ante præsciret quæcumque homini vilia essent futura: ita denique vnumquemque produxit in vitam; cum præsciret (inquam) omnes hominis conditiones, quod mirabilis, quod mortalis, quod imbecillis erat futurus. Nullus itaque ausit efferre verba contra illum, qui nouit omnia antequam fiant, & conuenient loco singula statuit iuxta sibi vni cognitās rationes. Plurimas verò rationes & vtilitates ostendit Gaudentius Brixien. Episc. Ambrosij contemporaneus in præfatione ad sua opera, quæ inscribitur ad Beneuolum, propter quas peccatoribus sæpe diuitias, sanitatem, prosperitates; è contrario tamen iustis hominibus aduersitates & ærumnas diuina prouidentia dispense. Similiter etiam Paulinus epistola 36. de prouidentia multas vtilitates enumerat, quas hominibus iustis Deus procurat per aduersos casus & tribulationes vitæ præsentis. Cyprian. itē ad Demetrianū tota apologia reddit rationes calamitatum & afflictionū, quibus totus ferè mundus, & inter alios etiam Christiani premebātur eo tempore magis, absque religionis fauore tēporali, quo peculiariter à Deo liberaretur.*

Damascen. dialogo contra Manichæos propius ad med. quam ad princip. eorum calumnias discit, ostendens rationes melioris prouidentię, propter quas Deus, licet bonus sit, infert malum pœnæ, permittitque dæmonis tentationes, & ipse bonas tentationes infert. Lactantius lib. de opificio hominis cap. 3. & sequentibus tanquam blasphemos refutat eos, qui non turpiter & malè, sed minùs bene factum fuisse hominem arguebant, eo quod esset infirmior cæteris animantibus; atque multoties

opprimere

exprimeretur immatura morte: quique partes aliquas hominum, aut affectiones eorum minus bene constitutas esse contendebant. Quoties non longè à principio prædicti capitis quinti, *libet*, ait, *interrogare istos diuinorum operum reprehenses, quid in homine deesse credant?* Existimant ergo Lactantius, esse reprehensionem diuinorum operum, si perfectionis aliquid illis deesse credatur.

Illustriora sunt in hoc genere Augustini testimonia. Nam lib. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 7. ait: *Reprehendere mordaciter solent, quod de luno hominem finxerit: dicunt enim: An defuisset es melior & celestis materia, unde hominem faceret, &c.* Quam blasphemiam, vt confuter rationes adducit maioris conuenientie, propter quas fuerit perfectionis prouidentie de minus perfecta materia hominem facere.

Rursus lib. 1. contra Aduersarium legis & prophetarum c. 14. & 15. probat, maioris charitatis Dei erga hominem, & illius felicitatis melius consulentis fuisse prohibere, ne comederet de ligno dignoscencie boni & mali; quam prohibitionem aduersarius accusabat. Insuper lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 12. rationes reddit, cur Deus per serpentem potissimum tentare diabolum permiserit, non verò per aliud animal.

Illud autem in his & ceteris Augustini disputationibus est ponderandum, illi parum fuisse defendere bonum esse quod Deus fecit, nisi defenderet etiam, fuisse melius & rationabilius: vt in omnibus operibus intelligendum sit quod circa mysterium Incarnationis & redemptionis expressit lib. 13. de Trinit. cap. 10. sub init. *Parum est sic resellere, vt istum modum, quo Deus nos liberare dignatur, asseramus bonum & diuinæ congruum dignitati; verum etiam vt ostendamus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta aequaliter subiacerent. Sed sanande nostræ miseriæ conuenientioremodum alium non fuisse, nec esse potuisse.*

Idem lib. 11. de Genesi ad liter. cap. 4. & multis sequent. refutat errorem eorum, apud quos fuisset melius & rationabilius, si Deus non crearet, aut certè non permetteret eos tentari, quos sciebat esse peccaturos, si tentarentur. Præcipuè notandum est caput 6. 7. & 8. in cuius initio, *Quis*, inquit, *sobria consideratione dicat: Melius non crearet, quem præsciebat ex alterius iniquitate posse corrigi, quam crearet, quem præsciebat pro sua iniquitate debere damnari?* Vbi sequentibusque capitibus rationum pondere concludit, fuisse melius eos homines creare, tentationes eorum & peccata permittendo, non obstante prædicta præscientia. Sed de hoc iterum sect. sequenti: rationem melioris boni propter quam Deus permisit tentari hominem, quem sciebat esse casurum, ex Augustino loco citato recipiunt Beda in Genesim cap. 3. sub init. & Hugo Victor. summæ sentent. tract. 3. cap. 6. fine. Anselmus in Elucidario sparsim accuratè rationem reddit multorum operum diuinæ prouidentie.

SECTIO VIII.

Quatuor eiusdem argumenti exempla ex eiusdem aliisque Patribus.

Primum exemplum cohæret cum fine præcedentis sectionis, constanter enim Patres

Ruz de Volunrate Dei.

docent, melius & conducibilis hominibus esse creati, licet præsciantur esse casuri. Contrariumque tanquam errorem Manichæorum refutat Nyssenus orat. catechetica cap. 7. & sequentibus. in cap. 8. inter medium & finem dicens: *Quid ergo erat melius an nostram naturam non omnino ad ortum deducere, quoniam videbat futurum, vt à bono aberraret: an cum aberrasset, & morbo laborasset, reuocare ad gratiam, quam habuit ab initio. & paulò post ad finem eiusdem capitis defendit, fuisse melius & rationabilius homini post peccatum inferre dolores & mortem. Priori sententia de creatione, non obstante præscientia peccatorum, concordant Patres alij referendi sect. 12. exemplo tertio.*

Hic est cognatum & consequens, quod Aquila Petri discipulus, Apostolo præsentè & approbante, disputauit, rationem reddens melioris boni, propter quam productus fuerit Mundi princeps, qui malis gaudet, apud Clemen. Roman. lib. 8. Recognit. pag. penult. Origenes quoque homil. 13. in cap. 22. Numerorum inter med. & finem inter alias rationes hanc reddit: *Ob hoc neque diabolus remouit à principatu sæculi huius, quia adhuc opus est opera eius ad perfectionem eorum, qui coronandi sunt ad exercitia certaminum, ad victorias beatorum.*

Secundum exemplum in eo cum præcedenti conuenit, quod supponit conditionatam præscientiam futurorum peccatorum: sed valdè differt, quoniam agit de pluribus aliis actionibus diuinæ prouidentie. Patres igitur communiter defendunt, fuisse melius & rationabilius libertatem hominis conseruare, abstinentie præcepto prohibere lignum scientie boni & mali, demonis tentationem, mulieris deceptionem, & Adami transgressionem permittere: nec non fuisse melius Iudam in Apostolum, ac Saulen in Regem eligere, aliasque res disponere: quamuis Deus prænosset, quam graui peccata forent illarum omnium rerum occasione committenda, neque vnquam patiuntur Patres abtque refutatione præterire blasphemos, etiam si tantum afferrent, meliorem fuisse futuram oppositâ rerum gubernatione. Multos ex his Patribus retuli supra disp. 8. sect. 1. plures autem tom. præced. de Scientia Dei disp. 65. sect. 2. 4. 5. 9. 10. & 11.

Tertium exemplum pertinet ad tempus Incarnationis & Redemptionis. Etenim Patres communiter perfectioni diuinæ bonitatis & sapientie, desiderioque procurandi salutis hominum, se satisfecisse non putant, nisi Philosophis & hæreticis querentibus, quare Christus Dominus tot retro sæculis pereuntibus hominibus salutem non attulerit, sed expectauerit consummationem sæculorum; rationes reddant, quibus probetur, ita melius hominum saluti consultum, meliusque Dei gratiam & misericordiam fuisse manifestatam. In hac igitur controuersia nulla difficultas erat de crimine vel malitia siue crudelitate Dei; retardantis remediû & redemptionem: sola quippe difficultas erat aduersariis ostendere, quanto rationabilius & vtillius mundo fuerit illa mora.

Posuimus horum Patrum testimonia tom. præcedenti de Scientia Dei disp. 66. sect. 2. quibus adde quod Athanasius orat. 2. contra Arian. prope med. ait: *Quum posses ab initio sub Adamo, aut Moysè Verbum suum emittere, non tamen misisti in consummatione sæculorum: tum enim id utile esse nouerat vniuersæ creaturæ. Aliam rationem ex*

H 2 Augusti

Nyssenus.

2.

3.

Rationabilis fuit libertatem homini conseruare, etiam præuidetur esse casurus.

4.

Vtillior modo fuit mora Incarnationis.

5.

Athanasius.

Augustino lib. 8. 3. quæstionum quæst. 5. 1. retulimus sect. 4.

6. Quantum exemplum erit æqualitas proportionis comparatione naturalis capacitatis. Nam Patres inde quoque Dei bonitatem & eius effusionem commendant, quoniam omnibus creaturis tantum bonitatis & perfectionis largitur, quantum singulæ sunt capaces. Vnde consequens est, singulas creaturas à Deo procedere perfectissimas in suo genere & ordine comparatione totius vniuersi. Consequentia probetur, quia si possibilis esset maior perfectio creaturarum illarum, eo ipso capaces essent maioris perfectionis: ac subinde non fuisset eis collatum perfectionis & bonitatis tantum, quantum earum essentia capere potuisset. Loquor autem in præsentem non de obedientiali capacitate in ordine ad supernaturalem perfectionem gratiæ, sed tantum de naturali capacitate in ordine ad perfectionem ordinis naturalis; & de hac quidem, non absolute considerata, sed in ordine ad maiorem perfectionem, quæ resultat in vniuerso, iuxta doctrinam traditam sect. 1.

7. Antecedens magis ex professo tradit variis in locis Dionys. quamuis enim videatur in eorum aliquibus simul agere de supernaturali Dei communicatione, quam liberum arbitrium potest impedire: præcipue tamen agit de naturali communicatione, quam limitat naturalis capacitas, & quantum ad hoc facit plurimum ad rem præsentem. Dionys. igitur de cælesti Hierarc. cap. 4. Est enim, ait, hoc omnium auctoris, & bonitatis, quæ ad omnia pertinet, proprium naturæ ad sui communionem vocare, ut cuiusque caput, modusque postulat. Atque in eodem lib. cap. 9. post med. ait: Oculorum mentis dissimilitudo facit, ut effluens paternæ benignitatis lucis largitio, vel omnino communicari capique non possit, & propter eorum obstaculum ac repugnantiam infundi: aut communionem facit dissimiles paruas, aut magnas, obscuras aut claras: cum unus sit & simplex, eodemque modo semper habeat, & valde explicatus, fususque sit diuini fontis radius.

8. Deinde verò eiusdem libri cap. 13. non longè à princip. Omnibus inquit, naturis, quæ ratione intelliguntur, pro eorum caput apparet, lumenque suum summis illis naturis permittens, per eas ut primas se ipsam inferioribus recte & ordine, pro cuiusque ordinis in contemplando Deo modo & caput distribuit. Subiicit autem simile non pro dignitate Dei, sed pro tenuitate nostri caput. Radij Solis distributio recta aptaque diuisione in primam materiam incidit, quæ sit omnium clarissima & limpidissima, ac per eam euidentius splendorem suum diffundit: cum autem incidit in crassiores materiam, obcurior eius splendor apparet, propterea quod materia illustrata minus apta sit ad diffusionem luminis.

9. Eadem analogia Solis libro de diuinis nominibus cap. 4. sub initium ostendit, quod Ipsum bonum per se ipsaque essentia sua ut, quæ sunt, omnibus pro eorum caput, totius bonitatis radios, emittit. Alia demum similitudine sigilli prædictam æqualitatem ex parte Dei, accommodatam diuersimodè iuxta diuersas capacitates, explicuerat capite secundo de diuinis nominibus immed.

Eadem ex Dionysio recipiunt Maximus, & Gregor. Nyssenus lib. 1. confutationum Eunomij, quos refert & sequitur Cyparissiotus de-

cade 7. cap. 8. & 9. ac 10.

Clemens Alexand. lib. 6. Stromat. quatuor paginis ante finem asserit, Propter erat capax vniuersusque natura fieri vnumquodque, ad id quod est melius proficiens, ut supra sect. 4. retulimus. Sequenti verò lib. 7. pag. 2. post med. de providentia Dei scribit: Pro ea quam vniuersusque habet, aptitudine, suum diuisit beneficium.

Damasce. lib. 1. fidei cap. 1. ad fin. Bonum cum sit Deus, ait, omnis boni largitor est, non inuidia, aut perturbatione cuiuspiam obnoxius. Quod magis explicat 19. cap. quod est vltimum inter princip. & med. dicens: Ipsa diuina natura suppetitrix est omnis boni proprijs falluris suis secundum vniuersusque virtutis capaciatem. Obserua signum distributionum omnium, ita ut impleat vniuersusque capaciatem, quod est illi tribuere optimum.

Idem dogma recipitur ab expositioribus Dionysij locis citatis. ij sunt Hugo Victorin. de cælesti Hierarc. cap. 9. post med. Alber. Magnus, Abbas Vercelen. & Carthusian. ad idem cap. 19. art. 45. S. Thomas de diuinis nominib. cap. 2. lect. 3. & cap. 4. lect. 1.

Vnde q. 6. de Veritate art. 2. argum. 5. & eius solutione concedit & exponit, Sanctos & Prophetas communiter dicere, quod Deus æqualiter se habet ad omnia, quamuis non omnia æqualiter se habeant ad participandam bonitatem ipsius; sicut Sol æqualiter lumen diffundit, sed non æqualiter participatur à corporibus illuminatis. Plures alios Patres omitto, quoniam potissimum agere videntur de supernaturalibus donis, in quibus quam æqualitatem & quomodo debeamus intelligere, tractauimus in alio libro, singulorum verba notantes, & ex parte referemus infra disp. 5. 3. sect. 3. & seq.

SECTIO IX.

Non solum in ordine ad finem, à Deo liberè præfixum, sed etiam simpliciter comparatione vniuersi, est optimum, quod Deus vult.

1. Tres potissimum solutiones aut explicationes adhibent aliqui Theologi paucis quibusdam testimoniis Patrum ex his, quæ retulimus sect. 4. & sequentibus hucusque: verumtamen cum discrimine. Nam antiqui Scholastici solum intendunt defendere id, quod certum est aduersus Abailardum & Wicleffum, posse Deum plura melioraque facere, licet ea non faciat: non explicantes vtrum hoc verificandum sit etiam in eo genere rerum, cuius perfectio terminum habet, iuxta ea, quæ declarauimus sect. 2. Scholasticorum loca citabimus infra disp. 10. sect. 1.

Recentiores autem aliqui perspicue dicunt, etiam in eo genere rerum cuius perfectio terminum habet, Deum non semper eligere quod est simpliciter optimum: sed tantum quod in ordine ad finem, à Deo præfixum cum tali modo & mensura fuerit optimum medium ex suppositione talis intentionis: & consequenter adiungunt, ex suppositione talis intentionis electionem optimi medij consequi per physicam & absolutam necessitatem absque vlla libertate impediendi sequelam illius.

Solutionem hanc incipit refutare sectio præfens, quod ipsum prosequenter alix sectiones. Suppositum autem, ac demonstrauimus sect. 1. asserit.

aliter. 2. nullo modo liberum, sed simpliciter & physice necessarium esse Deum velle semper & facere quod optimum, & convenientissimum est ad consequendum finem sub eo modo & mensura sub quo fuit à Deo efficaciter intentus. In hoc ergo nihil à nobis & à veritate distidet prædicta solutio.

Nihilominus aduersus alterum membrum illius sit vnica conclusio. Non solum in ordine ad finem, à Deo præfixum cum tali modo & mensura, sed etiam simpliciter & absolute comparatione totius vniuersi, cunctarumque partium providentiæ, Deus semper, & infallibiliter vult & facit quod est optimum, in eo rerum genere, cuius perfectio terminum habet.

Ad hanc conclusionem probandam sufficere potuissent, quæ ponderauimus quatuor sectionibus præcedentibus; verumtamen rei dignitas & difficultas postulat, eam reddituriorem à nebulis, quas possunt contrariæ declarationes offundere.

Sit igitur probatio prima, quia nisi vera sit nostra conclusio, penitus evanescunt laudes diuinorum operum, quas hæcenus ex Patribus retulimus: ac nulla vel prope nulla gloria conciliatur ex illis diuinæ providentiæ; quoniam illis non obstantibus, possent omnia Dei opera esse imperfectissima. Huius autem inconuenientis sequela probatur, quia cuiuslibet hominis, aut demonis opera, quantumcumque imperfectissima, dicerentur esse perfectissima; si consulto & dedita opera sciens & prudens vult talem mensuram & modum operis, non maiorem neque minorem, volens nimirum, vt opus illud sit imperfectissimum, & in ordine ad illum finem eligit imperfectissima media quibus illud opus sortiatur effectum. Dicrentur enim talia opera fuisse perfectissima in ordine ad finem intentum cum tali modo & mensura: quoniam opus illud vilissimum & imperfectissimum non potuit sub illo modo & mensura melius fieri.

Res hæc declaratur exemplis. Tugurium arundineum, luteum, angustum, incommo- dum potuisset laudari tanquam optimum & magnificum ædificium, si architectus nihil amplius perfectionis & commoditatis intendisset, quam illius tugurij. Quapropter etiam si caneretur Psalmus 91. *Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti.* & licet Scriptura sacra & Patres toties commendent magnificentiam operum diuinorum, inde nihil amplius probari poterit, quam magnificentia tugurij.

Eadem ratione sanitas, licet imperfectissima, causata per dæmonem, laudari debuisset, aut certe potuisset quasi perfectissima sanitas & optima: quoniam dæmon non intendit veriorum, aut meliorem sanitatem tribuere, nec intendit alium modum, ac mensuram illius.

Deberent etiam eodem sensu, quasi optima, rationabilissima, conuenientissimaque laudari doctrinæ, conciones, gubernationes bellicorum & pacis, & cæteræ operationes, quoties propter voluntariam ignauiam, negligentiam, aut alios inordinatos affectus voluntarie priuantur sua perfectione: tunc enim earum omnium operationum authores re ipsa, & cum effectu consequuntur intentum finem sub eo modo & mensura perfectionis, quam intendunt, nec ma-

iorem perfectionem intendunt, & ad eum finem conuenientissima sunt media, quæ adhibent ignauiter & negligentiter operando.

Confirmatur primò, quia si perfectioni diuinorum operum satisfaceret sola perfectio medijs conuenientis ad obtinendum finem cum tali modo & mensura; quamuis ille finis sub eo modo & mensura fuisset imperfectus: sequeretur, vt quamuis Deus primos parentes ac cæteros homines produxisset cæcos, surdos, membris omnibus captos, languidos, rationis vsu carètes, & quàm citissime morituros: insuper quauis omnia animalia destituisset cibo, potu, rebusque cæteris ad vitæ conseruationem opportunis: & similiter licet Cælum produxisset multo magis angustū, Solēque multo magis obsecrum, & sine ordine motum, aut in eodem loco semper manentem: ac denique licet Angelos Deus priuasset perfectionibus sibi naturaliter debitis: adhuc his non obstantibus, verificaretur, cuncta quæ Deus fecerat esse valde bona. Quapropter ex talibus verbis Scripturæ Genesis 1. nullam maiorem perfectionem & laudem diuinorum operum possemus colligere quàm illam, quæ prædictis in casibus verificaretur: eodemque sensu & modo Patres supra citari debuissent defendere, Dei opera fuisse optima & perfectissima. Sequela probatur, nam in prædictis casibus homines & animalia cætera, Cæli, Sol & cæteræ partes vniuersi, & ipsi etiam Angeli perfectissime attingerent modum & mensuram finis efficaciter intenti, nec plus, nec minus perfectionis habentes, quàm requirebat finis intentus à Deo.

Quocirca, ne sequatur prædictum consequens absurdissimum; opus est concedere, Deum de facto non eligere vilissimum finem immediatum cum perexigua mensura manifestandi sua attributa, & ad suam gloriam deseruendi; sed intendisse manifestationem attributorum & gloriam in mensura suprema & maxima, quæ potuit obtineri per hunc mundum, optimè constitutum, & optimè gubernatum quoad omnes sui partes in ordine ad bonum vniuersitatis, & maximè prædestinatorum. Denique si Patres citari præcedentibus sectionibus, hoc non affirmant; nihil affirmant, nisi quod affirmare sine falsitate potuissent, licet monstruosissima, & imperfectissima foret mundi, & omnium partium eius constitutio & gubernatio, sicut explicatum esse nuper.

Confirmatur secundò, nam ex eadem mensura & limitatione perfectionis, quam impugnauimus euidenter infertur, nullius laudis & gloriæ diuinæ commendationem esse quæ pro maxima laude gloriæque deferret Ecclesiastes 3. *Didici quod omnia, quæ fecit Deus, perseuerent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, vt timeretur.* Iste timor potissimum intelligendus est cultus & obseruantia diuinæ legis, à qua iusti vocari solent timentes Deum. Ad hunc timorem & reuerentiam, exterioribus obiectis prouocandam, destinauit Deus opera sua, quæ nisi magnificentissima fuissent & perfectissima, non sufficerent ad eum affectum dignè prouocandum. Ideo Deus ea fecit ita perfecte, quibus nihil addere possumus, id est, nihil excogitando repetire, quo superaddito, vel mutato, perfectiora redderentur: eisdemque nihil possumus auferre, id est, inuestigare nihil, quo sublato rationabilius atque perfectius fuissent con-

Sequela ex præcedentibus.

Probatum.

10.

11.

Ecclesiastes 3.

4. *vnica concl. Non tantum in ordine ad primum suum finem, sed simpliciter Deus est ad optimum infallibilis.*

5. *Inconueniens ex opposito illatum.*

6. *Tugurium dicitur magnificum & ædificium.*

7. *Psalm. 91.*

7. *Imperfectissima sanitas, tanquam perfectissima dicitur.*

8. *Quasi optima extollemur gubernationes, quæ ex superiorum imperio imperant.*

stituta: quia nihil habent superfluum, aut diminutum. Ita exponit Olympiodorus in eius loci comment. tomo 1. Bibliothecæ.

12.
*Abiurdum
ex opposita
opinione.*

Potero si potuisset istud intelligi comparatione cuiusque finis, quantumcunque diminuti & perexiguæ perfectionis: sequeretur, prædictam Dei laudem posse verificari, quamvis mundus totus foret confusus & perturbatus, tanquam æternum chaos, & quamvis omnes substantiæ carerent potentiis & operationibus sibi naturaliter debitis. Quæ consecutio præcedenti confirmatione probata fuit.

13.
2. Probatio.

Inde nascitur secunda probatio, quia considerando perfectionem creatam & intrinsecam, quæ potest Dei operibus in se ipsis convenire, petimus ab Authoribus contrariæ solutionis, verum sit maior Dei laus & gloria defendere cunctis Dei operibus fuisse concessam perfectionem maximam, quæ poterat eis in ordine ad vniuersum convenire? Nam si concesserint, istud esse maiorem laudem & gloriam Dei: non recusabunt eam deferre Deo nobiscum: neque enim amplius intendimus. Si verò dixerint, maiorem laudem & gloriam Dei esse, quouslibet, eligere per exiguam mensuram perfectionis in suis operibus & non intendere maiorem sui gloriam, quam eam, quæ sequitur ex operibus diminutis, pusillis, & indigentibus perfectione maiore: consequens est, Patres non modò frustra laborasse, verum etiam supposuisse falsum dogma, diminuens Dei laudem, quando diligenter inuestigant rationes maioris vtilitatis, & perfectionis, atque sapientioris providentiæ, quæ sitas ex parte rerum ipsarum, iuxta naturam illarum, & proportionem ad vniuersum, diuersas congruentias aperiendo pro rerum varietate, resutandoque vituperationes, quibus infideles conantur, ut contemptibilia & imperfecta Dei opera traducere.

14.
*Facilior esset
ratio.*

Verius enim ac facilius vno verbo simul omnibus quouslibet operum obiectionibus satisfecissent Patres, dicentes: Deus non intendebat ex talibus operibus maiorem gloriam colligere, quam eam, quæ potest ex illis sub ea mensura diminutæ perfectionis, & cum illis defectibus redundare: ideo talibus mundi partibus negavit perfectionem sibi naturaliter possibilem, ac debitam; negavitque perfectum gubernationis modum, consulto volens eas esse confusas & perturbatas. Hæc autem responsio, quantum abhorreat à doctrina Patrum, quam præcedentibus quatuor sectionibus retulimus, est manifestum. Quocirca non est admittenda solutio, quæ teneat hanc responsionem pro Dei operibus dare. Sed de hoc magis in particulari dicendum erit sect. 12.

15.
*Scriptura lo-
quens: non
limitanda non
sunt, neque
detorquenda,
ubi rationis
pondus non
regit.*

Probatur tertiò, nam Scripturæ sacræ, cunctorumque Patrum locutiones non sunt limitandæ, & contrahendæ ad sensum minus proprium, minus vlitatum, ac minus simplicem & planum, nisi vehementer ad hoc præponderent momenta rationum & autoritatum. At verò magis proprius, magis vlitatus, magisque simplex & planus sensus, quem sonant Scripturæ, cunctorumque Patrum locutiones, Dei operibus, consideratis in ordine ad vniuersum, concedit maximam perfectionem possibilem; nec patitur, aliqua ex parte diminutam fuisse à Deo perfectionem illorum, nec patitur Deum intendisse limitare gloriam, quæ per sua opera poterat

obtineri, ne foret tanta, quanta resularet ex operibus, si forent confusissima, & omnibus numeris absoluta.

Confirmatur, quia sophistice disputarent Patres, & per calumniam traducerent suos antagonistas; si disserendo resutarent aliud, quam quod illi affirmabāt. At hæreticorum, aut Ethnicorum nullus asseruit, in ordine ad finem à Deo intentum cum tali modo & mensura Dei opera esse imperfecta, potuissentque fieri meliora, vel debuisse meliora fieri comparatione talis finis, sub tali mensura: sed potius Ethnici & hæretici, quos amentia fecit diuinorum operum censores & correctores, vituperabant mensuram bonitatis & perfectionis præscriptam diuinis operibus; ut angustam & perexiguam; & eo ipso vituperabant finem à Deo immediatè intentum sub tali modo & mensura. His igitur aduersariorum assertionibus Patres non contradixissent, nisi dixissent, mensuram bonitatis & perfectionis præscriptam diuinis operibus fuisse maximam, plenam, coagitatam & circumfluentem; & eo ipso finem à Deo immediatè intentum, sub tali modo & mensura, fuisse simpliciter perfectissimum.

Probatur quartò, quoniam (ut vidimus sect. præcedenti post med. ex sententia grauissimorum Patrum) Deus omnibus creaturis tantum bonitatis & perfectionis effudit, quantum earum capacitas poterat recipere. Hoc autem si restringendum foret ad eam dumtaxat mensuram capacitatis, quam Deus pro mera libertate præscripsit, quamvis rerum essentia, caperet mensuram longè maiorem: consequens erit, euanescere prorsus, & capciosam aut illusoriam reddi prædictam sententiam Patrum. Nam illi facis apertè docent, vniuersumque rei naturam ex se capacitatem esse perfectionis usque ad certam mensuram, & totam mensuram fuisse cumulata, id quod minimè verum foret, si Deus omnes substantias, tam spirituales, quam corporeas destituisset omnibus potentiis naturalibus & omnibus præsidis ad suos fines obrinendos: cum tamen in hoc ipso casu verificaretur impletam fuisse mensuram capacitatis, quam libera Dei voluntas pro suo libito præscriperat.

Confirmatur, nam similitudo Solis illuminantis materiam, quantum capax est luminis, ita ut defectus luminis non nisi ab incapacitate corporis proveniat, & aliud exemplum sigilli (quæ retulimus sect. præcedenti ex Dionysio) non possunt aptè convenire communicationi diuinæ perfectionis; si Deus ipse limitat, & minuit perfectionem, quam rei natura capere potuisset.

Quintò probatur, quia si Dei opera, prout de facto constituta sunt & gubernata, non attingunt mensuram & modum rationabiliorem & meliorem: euidenter sequitur, aliam mensuram & modum constituendi & gubernandi Dei opera, secundum se considerationem ex parte obiecti, esse meliorem & rationabiliorem. Igitur neque blasphemus erit, neque reprehensione dignus, qui dixerit, aliquem alium modum constituendi & gubernandi Dei opera, quem excogitauerit ipse, meliorem & rationabiliorem esse. Consequens autem est contra Patres citatos quatuor sectionibus præcedentibus, ex quibus sufficiat Augustini verba recolare lib. 1. contra Adversarium Legis & Prophetarum cap. 14. post med. *Aut vero usque adeo desipientium est, ut homo videat, melius aliquid fieri debuisse, & hoc Deum vidisse non*

16.
*Sophistic
Patres asserunt.*

17.

*Ilusoria videtur
Patrum sententia.*

18.

19.

August.

puit

SECTIO X.

Multis exemplis ostenditur eternari Theologorum rationes; nisi supponant voluisse Deum optimum finem sub optima mensura.

Eodem prope principio, quo nitebatur postrema ratio sectionis præcedentis, constat probatio præsentis sectionis, exemplorum varietate conglobata. Quia nimirum rationes & congruentiæ, quibus Patres & Scholastici probare solent plurima Dei opera, principium peterent, supponentes id ipsum, quod probare debuissent: ac proinde forent omnino fallaces; nisi supponent tanquam principium, non solum à fidelibus, sed etiam ab Ethnicis naturali rationis lumine recipiendum, semper & in omnibus Deum velle & facere id, quod est optimum & rationalissimum, attentis rerum naturis, & earum proportionem cum vniuerso.

Sequela probatur primo, quoniam omnes conclusiones Theologicas, enumerandas statim in sequentibus exemplis, maxime verò Dei providentiam circa libertatem hominum & permissionem peccatorum atque illorum remedium, scilicet Incarnationem; hæc, inquam, omnis Patres rationibus congruentiæ atque decentiæ melioris providentiæ persuadere nituntur, etiam infidelibus, qui nullam admittunt revelationem divini decreti liberi; proptereaque non possunt advertere quid melius & rationalius sit in ordine ad finem, à Deo liberè præscriptum, sed tantum possunt advertere, quidnam sit melius & rationalius simpliciter & secundum ordinem ad vniuersum, abstrahendo à libero decreto Dei, & mensura quam præscripserit. Sic Anselmus lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 10. inter med. & finem introducit disputatorem, qui accipit personam eorum, qui nihil credere volunt, nisi præmonstrata ratione; proptereaque sequentibus capitulis & libro secundo procedit semper ex vi decetæ, quam ostendit naturæ lumen. Confirmaretur, quia nisi Patres ita intelligamus, eos ferè cunctos subicimus reprehensioni, qua Cyprianus, vir eloquentia pollens, & martirio, Firmiano narrante mordetur, cur adversus Demetrianum scribens, testimonij usus sit Prophetarum, & Apostolorum quæ ille commentitia esse dicebat, & non potius Thibulphorum & Poëtarum: ut scribit Hieronym. epist. 84. ad Magnum Orator. probans adversus Ethnicos non esse satis proferre sacras literas, & Cyrill. Hierosolym. catech. 18. col. 3. *Qui scripturas non recipiunt, non scriptis eos armis oppugna, at solis rationationibus, & demonstrationibus.*

Eadem sequela probatur secundò, quamvis enim Patrum & Scholasticorum rationes limitarentur, ut solum apud fideles haberent probabilitatem: hanc ipsam obtinere non possent, si tractarent de bono, quod est optimum & rationalissimum in ordine ad mensuram à Deo præscriptam. Quia vel illæ rationes supponunt, talem mensuram finis & perfectionis à Deo fuisse præscriptam: & tunc id ipsum supponunt, quod probandum sibi proponunt, ac proinde Theologicis conclusionibus nihil augent lucis & probabilitatis. Vel non supponunt, talem mensuram finis & perfectionis à Deo fuisse præscriptam: & tunc antecedens illarum omnium rationum laborat eadem ambiguitate, qua con-

Patrum & Scholasticorum rationes principium peterent, inque supponent, quod probandum suscipiebant.

2. Prima sequela probatio.

3. Secunda probatio.

putet: aut putet vidisse, & credat facere noluisse: aut voluisse quidem, sed minime potuisse? Avertat hoc Deum cordibus piorum.

20. Confirmatur generali regula, quam naturæ lumen offert excitatum amore Dei, ut de illo sentiat in bonitate: *Quidquid vera ratione melius occurrit, hoc scias fecisse Deum*, ut Augustinus docuit supra sect. 4. initio. Vnde conquisitum est quod in eadem sect. retulimus ex Chrysostomo, si rationum vias ingrediamur homo mille, nullam inueniet, quæ tam verè, tam appositè habere Dei opera demonstret, sicut Deo placuisse, quoniam voluit quod est optimum & rectissimum. Cum igitur vera ratione melius occurrat, & homo faciliè discurrens inueniat, esse melius, non eligere tanquam immediatum finem opera diminuta, & carentia perfectionibus sibi connaturalibus; nec eligere minùs sapientem ac minùs vtilem gubernationem vniuersi, sed hæc velle sub ea mensura & modo, qui sit optimus & Deo gloriosissimus: consequens est, ut scire debeamus, hoc ipsum voluisse Deum atque fecisse.

21. Sextò probatur, nam efficax coniectura, quæ probet, aliquod opus à Deo fuisse volitum & factum, esse solet ostendere, simpliciter rationabilius & melius in ordine ad vniuersum, & in ordine ad naturam vniuscuiusque rei, vel statum cuiusque personæ fuisse tale opus velle & facere. Nec Theologi solum vtuntur hac coniectura, sed etiam illam docuerunt Antiqui Philosophi. Socrates enim apud Platonem in Phædone siue de anima, inter med. & fin. *Arbitratus sum*, inquit, *intelligentiam sanè gubernantem omnia gubernare, & singula hoc modo ponere, quo optime se habeant. Si igitur quis causam inuenire velit de vnaquaque re, quo sit, aut perit, aut est, cum hoc de ipsa inuenire oportere quod optimum est ipsi, aut esse, aut aliud quodcumque pati, aut facere: & ex hac ratione homini conuenire, ut nihil aliud consideret, tum de se ipso, tum de alijs, quam quod optimum & præstantissimum est.*

Et post pauca: *Non enim putabam, ipsum, qui assereret ab intelligentia omnia gubernari, aliam ullam vnam causam ipsi addiderum esse, quam quod optimum esset, ipsa ita se habere, ut habeat.* Consequenter igitur adiungit, hanc esse optimam rationem sciendi, quid Soli & Lunæ, quid astris, terræ, vel homini de facto conueniat; si prius inuestigaueris, quid sit illis optimum; & hoc existimes illis ab intelligentia fuisse de facto tributum.

22. Huiusmodi argumento nihil posset neque minima probabilitate concludi: si Socrates & Plato intellexissent dumtaxat optimum in ordine ad mensuram finis à Deo liberè præscriptam. Nemo quippe naturali ratione posset conicere, quæ mensura finis liberè fuisset à Deo præscripta circa bonitatem & perfectionem hominis, aut terræ, vel Solis & astrorum: nisi prius supponatur, Deum semper velle & facere quod vniuscuiusque naturæ conuenientissimum & optimum est; (ut expressè docuit Socrates in prioribus verbis) nec vnam Deum intento fini præfigere minorem, aut minùs perfectum modum atque mensuram, quam eam, quæ confert ad maiorem perfectionem vniuersi.

* *

sequens illarum; si tractet de meliori & rationabili bono, comparato tantum cum mensura finis & perfectionis à Deo præscripta. Si verò tam antecedens quam consequens agant de bono, quod est simpliciter melius & rationabilius, abstrahendo à quacumque mensura, quam potuerit Deus præscribere tunc antecedens est lumine naturæ vel evidens, vel multò probabilius: ideoque potest inferre consequens.

4.
Exemplum
primum pro-
bationis ac-
commodati.

Iste discursus explicatur magis & corroboratur exemplis. Primum & generalissimum sit probatio diuinæ providentiæ. Nam ex eo, quod finis opus Dei, qui circa nos vniuersa dispensat sua providentiâ, Patres colligunt optimè cuncta dispensari, nec debuissè vel potuissè melius gubernari: cum autem à Deo intelligendum non supponant reuelationem fidei; si quidem cum Ethnicis differebant; consequens est, sola ratione naturali probari volitione eius providentiæ, quæ sit ex parte obiecti optima, nec solum sit optima comparatione limitatæ cuiusdam mensuræ, quam Deus suæ gloriæ præscripserit. Videndæ sunt præcipuæ rationes apud S. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 111. præcipuè verò cap. 140. & seq. ubi non ex principiis reuelatis, quibus Gentes non adhibent assensum, sed ex naturali lumine rationis præcipuè disputat.

5.
Secundum
exemplum.

Secundum exemplum accipi potest ex Augustino lib. 8. qq. q. 2. Vbi si non supponit, quod hominem Deus fecit optimum, secundum se, & in ordine ad vniuersum, sed tantum intelligit optimum in ordine ad mensuram à Deo præscriptam pro libito; consequens est, ut ex eo, quod Deus hominem fecerit optimum, non possit inferri, voluntatem liberam dandam homini fuisse, sicut intulit Augustinus. Quoniam aduersarius respondet, Deum liberè voluisse minorem mensuram bonitatis & perfectionis, in ordine ad quam melior est homo, qui necessitate bonus est, eo quod ille, qui libera voluntate bonus esset, excederet mensuram finis, à libera Dei voluntate præscriptam, quamvis secundum se foret melior.

6.
Tertium
exemplum.

Tertium & illustrissimum exemplum continet congruentias Incarnationis. Patres enim & Scholastici persuadent, assumpsisse Deum naturam humanam, ut daretur summa communicatio Dei, ac supremus gradus entis, insuper ut non periret tota humana natura, sed instauraretur per satisfactionem perfectissimam de rigore iustitiæ, per quam tribueretur offensus summa creatorum attributorum; ac denique propter excellentiam doctrinæ, & exempli, aliæque utilitates innumeras.

7.
p. 1. in hila-
ri. l. m. at-
que vi. &
difficultatem
e. i. i. g. e.

His congruentiis omnibus respondere potuisset infidelis (si vera foret optimi limitatio, quam impugnamus) concedendo, Incarnationem secundum se consideratam, optimum opus esse, summopere offensum diuinorum attributorum: negando tamen illationem, qua deducitur, Incarnationem à Deo fuisse de facto voluntatè & executioni mandatam: quia Deus longè minorem, imò minimam bonitatis & perfectionis mensuram præfixit suis omnibus operibus: aut certè summam & maximam perfectionis mensuram voluisse, non est magis probabile, quam voluisse aliam longè minorem. Hoc igitur si responderet infidelis; eneruaret omnino prædictas omnes rationes congruentiæ, ita ut nullam prorsus probabilitatem asserent; nisi sup-

ponendo dictamen naturalis luminis, ostendens, semper Deum velle & facere quod secundum se melius & rationabilius est, & ideo magis offensum infinitæ sapientiæ & bonitatis. Quo dictamine supposito conualescunt, & vires recuperant omnes illæ rationes congruentiæ. Si volueris recolere quæ suprà sect. 4. protulit Athanasius ad probandam necessitatem Incarnationis; & maiori cum exaggeratione Antelmus relatus sect. 6. manifestè constabit, hanc fuisse mentem illorum.

Quartum exemplum continere poterit rationes, quibus ostendunt Patres, naturam humanam potius, quam Angelicam, fuisse assumendam à Verbo, & reuocandam ad penitentiam. Quintum alias congruentias continet, quibus iidem Theologi probant, personam Verbi & Filij potius, quam Patris aut Spiritus sancti personam assumere debuissè naturam humanam, & redemptionis mysterium explere. De quo Magister & Scholasti. lib. 3. sentent. distinct. 1. cap. 2. S. Thom. 3. p. q. 3. art. 8. Sextum exemplum exhibent rationes, quibus probari solet, Christum Dominum ab instanti conceptionis fuisse præditum visione Dei perfectissima, nec non scientiis omnibus, tam per se infusus, quam per accidens infusus; omnibusque virtutum habitibus non modò supernaturalibus, sed etiam naturalibus, qui non repugnabant eius statui, ceterisque præcellentibus animi dotibus fuisse exornatum.

Septimum quæ probant, corpus Christi D. retinuisse toto vitæ moralis tempore sanitarum, integritatem membrorum, & optimam constitutionem humorum ac potentiarum.

Octauum exemplum ea præbent, quibus optimum & rationabilissimum fuisse non incarnari Verbum à principio mundi, sed differri redemptionem usque ad consummationem seculorum, Patres probant locis, quæ citauimus tomo præcedent. de Scientia Dei disputat. 66. section. 2. & in præsentī disputat. 9. section. 8. exemplo 3.

Sit omnino quod persuadet, Christum Dominum non debuissè nisi de Virgine nasci, quod ex Augustino retulimus sect. 1. parum à principio.

Decimum est totum, quo Patres & Scholastici persuadent non modò sibi, sed etiam omnibus prope fidelibus, Beatissimam Virginem ab Originali culpa fuisse præseruatam, eo quod istud opus rationabilis sit, & conuenientius dignitati Matris & Filij. Quamlibet enim rationem conuenientiæ pro nihilo ducere deberet, quicumque putaret, Dei voluntatem aequaliter propendere ad minorem & minùs perfectam mensuram suæ gloriæ, sicut ad maiorem: inde namque sequitur ex vi prædictarum rationum omnino nullam maiorem probabilitatem asserri præseruationis ab originali, quantumcumque supponeretur præseruationem futuram fuisse rationabiliorem & digniorem Dei sapientiæ & bonitatis. At verò non solum assertores immaculatæ conceptionis, sed etiam qui maculam originalem in ea defendunt, communi consensu pro certo supponunt, id fuisse factum, quod est rationabilius & melius in ordine ad dignitatem Christi Domini & gubernationem totius Ecclesiæ: propterea quæ rationes quæruunt, ob quas magis expediens, magisque rationabile fuerit

Beatissimam

8.
Quartum
exemplum.

Quintum
exemplum.

Sextum
exemplum.

9.
Septimum
exemplum.

Octauum.

10.
Nonum.

Decimum.

Beatissimam Virginem fuisse subiectam generali legi contrahendi culpam originalem.

11. Undecimum exemplum est congruentia, qua probatur, Beatissimam Virginem fuisse primam, quæ Iesum Christum Dominum viderit rediuium & gloriosum. Duodecimum, quæ probat, Beatissimam Virginem resurrexisse post triduum, atque donatam fuisse præstantiori gradu gloriæ, quàm omnes homines & Angeli.

12. Decimum tertium est naturalis ratio, qua suadet, Angelos de factò fuisse productos, nimirum ut vniuersum constaret perfectissimo gradu substantiæ intellectualis.

Decimum quartum est ratio probans, innatas species intelligibiles Angelis fuisse concessas, & perfectioribus Angelis vniuersaliores species esse congenitas. Decimum quintum est congruentia persuadens, Angelis gratiam fuisse distributam iuxta proportionem naturalis perfectionis, ita ut perfectioribus Angelis data fuerit gratia copiosior. Decimum sextum; ratio, propterquam Patres & Scholastici docent peccantibus Angelis pœnitentiæ locum debuisse negari.

13. Decimum septimum exemplum validissimum, est ratio, qua Patres etiam Ethnicis & infidelibus persuadent animæ rationalis immortalitatem; eo quod in vita præsentis multoties homines sceleratissimi diuitiis affluunt, & honoribus & rebus secundis gaudent, ideòque premunt pauperes iustos & innoxios, nec vllam Dei vindictam experiuntur in hoc sæculo. Dignum est autem optimo gubernatore sapientissimo, clementissimo, & iustissimo non ita perturbatam relinquere rempnblicam vniuersam; sed cuncta reducere in ordinem, iustis præmia, peccatoribus autem reddendo supplicia.

14. Sic Clemens Roman. lib. 3. Recognit. prope med. ratiocinatur: Cum certum sit Deum iustum esse, necessarium & consequens est aliud esse sæculum, in quo quisque pro meritis recipiens, iustitiam Dei probeat. Et post pauca: Hoc ipsum quod in præsentis vita non redditur unicuique pro actibus suis, fidem indubitabilem facit scientibus, Deum esse iustum, quod iudicium erit. Obserua quid sit illud, quod fidem indubitabilem facit, & quare, videbitur nullam omnino viam esse faciendi fidem futuri iudicii, nisi supponatur, ex eo quod Deus sit essentialiter iustus, infallibiliter inferri, quod aliquando reddet unicuique pro actibus suis, licet hoc sit ei liberum.

15. Hilarius lib. 1. de Trinit. inter princ. & med. Suberat, inquit, omnibus his naturalis adhuc sensus, ut pietatis professionem spes aliqua incorrupta beatitudinis aleret: quam sancta de Deo opinio & boni mores, quodam victricis iustitia stipendio emererentur. Neque enim fructus aliquis esset bene de Deo opinari: cum omnem sensum mors perimeret, & occasus quidam nature deficientis aboleret. Porro autem non esse hoc dignum Deo, ratio ipsa suadebat: deduxisse eum in hanc participem consilij, prudentiaque viam, hominem sub defensione viuendi & æternitatis moriendi, &c. Naturalis ergo sensus & ratio ipsa persuadent non omittere Deum providentiam præmiorum, quoniam id non esset Deo dignum, licet esset absolute possibile. Fufius hoc argumentum premit Chvstostom. tomo 3. orat. 4. de providentia, siue de fato, vbi eo vsque progreditur, ut dicat: si nihil est post hanc vitam, neque Deus est. Sin Deus est, iustus est; quod si iustus sit, pro

diuitiis retribuet unicuique. Idem tractat Chvstostom. lib. 1. de providen. propius ad fin. quàm ad med. & 2. ad Timoth. cap. 3. homil. 8. in moralibus sub init. Nazianzen. carmine Iambico de se ipso aduersus inuidios, quod est primum, post med. & Iambico 2. de providentia.

Consonat Plato in dialogo de animæ immortalitate, Cicero lib. 1. Tusculan. & alij Philosophi, ex quibus multa congerit Eugubini, lib. 9. de perenni philosoph. per multa capita. Omnes autem hæc didicisse videntur ex sacris literis. Veluti Iob. c. 21. versu 7. & multis sequen. Psalm. 72. à princip. Ieremiæ 12. à princ. Habacuc. cap. 1. à med. & cap. 2.

Decimum octauum exemplum est illud indicium, vnde Patres & alij Theologi colligere solent, naturam humanam infectam fuisse peccato Originali; complectitur autem hoc indicium concupiscentiæ corruptionem, mortem, morbos & cæteras omnes arumnas, præcipuè dæmonis vexationes, quibus aliqui torquentur infantes, priusquam personale peccatum possint admitttere. Vtitur eiusmodi coniecturis Augustinus lib. 3. contra Iulian. c. 3. & 4. cui consonat lib. 4. cap. 12. post med. Necnon S. Thom. S. Bonavent. & grauissimi Scholasticorum citandi seq. disp. 10. sect. 1. Nullius verò probabilitatis eorum rationes essent; nisi supponerent, Deum, quantum ex se est, infallibiliter fuisse facturum opus perfectum, & optimè constitutum; ideòque à principio fecisse hominem rectum, liberum à prauis inclinationibus, & à corruptione, cæterisque miseriis, sed sua culpa liberè defecisse à perfectione, ac felicitàte prius accepta, & in pœnam incurrisse prædictas misérias.

Decimum nonum est concors sententia factorum expositorum, qui pro certo supponunt, prodixisse perfectam omnem rem, à Deo immediate factam, non solum quando productus est mundus, sed etiam postea, veluti quando Christus Dominus visum, auditum, & loquelam cæcis, surdis, ac mutis contulit, vel quoties miraculose cibum aut potum subministrauit; ut obseruare licet in optimo vino nuptiarum ex aqua factò. Quapropter expositores sacri supponere videntur esse infallibile Deum esse facturum, quod est dignius sua magnificentia, non verò quod est minus dignum. iuxta illud Deuteronom. 32. *Dante magnificentiā Deo nostro, Dei perfecti sunt opera.*

Vigesimum exemplum. exhibent congruentiæ, quibus Scholastici probant, gratiam iustificantem infundi substantiæ animæ, realiter distinctam ab habitu charitatis: deinde primum actum contritionis & charitatis non procedere ex habitu: præterea virtutum moralium supernaturales habitus infundi cum gratia; denique gratia per mortalem culpam amissa prædictos habitus amitti. Quorum omnium rationes eo tandem euadunt, nec amplius procedere valent, quam ut ostendant, ita rationabilis & melius esse dispositam iustificationem, & res supernaturales, magis conformiter ad earum essentias, & meliori proportionem cum rebus naturalibus.

Vigesimum primum. Homini, si crearetur in puris naturalibus, auxilia naturalia, quæ sufficerent ad obtinendam felicitatem naturalem cognitionis & naturalis amoris Dei, concedenda fuisse, docent pro certo communiter Scholastici. Quibus nec est, nec esse potest alia ratio certitudinis,

16.

17.

Decimum octauum.

18.

Decimum nonum.

Deuter. 32.

19.

Vigesimum.

20.

Vigesimum primum.

ritudinis, nisi quoniam talibus auxiliis hominem destituere, licet de potentia absoluta foret Deo possibile; nihilominus deceret multominus diuinam sapientiam, bonitatem, & misericordiam, fortèque multo minùs perfectus prouidentie modus.

21. Postremò ne longiùs procedamus, sed plura breuiter stringamus. Eiusmodi sunt aliæ plurimæ rationes circa beatitudinem naturalem, ac supernaturalem animæ & corporis, variæque circumstantias & conditiones illius: circa statum puerorum limbi, post diem iudicii; circa statum & operationes omnium hominum; si non peccasset Adamus: circa primam rerum omnium conditionem & ordinem ac modum, quo creatæ fuerunt: circa miracula edita siue in veteri, siue in Nouo testamento: circa plurimas actiones Christi Domini tam in vita mortali, quàm post mortem, & post resurrectionem: circa merita & augmenta gratiæ: circa Sacramentorum dispositiones & effectus: & circa quæstiones alias, quibus finem imponit illud, quod probatur esse melius, rationabilius, & congruentius: quamuis Deus liberè potuerit illud omittere, contrarium verò facere.

SECTIO XI.

Credibilitatis euidentiæ, bonorumque fructus colligendus ex malis, refutat eandem solutionem.

1. **D**Vas rationes præcedentibus addit sectio præfens, ad eandem solutionem refutandam. Prima sit, quia mysteria fidei non erunt euidenter credibilia; si prædicta solutio recipitur. Quia si non solum physicè, sed etiam moraliter est possibile, imò contingens est ad vtrumlibet, & æque probabile; fines immediatos, à Deo volitos & factos, esse bona minùs rationalia, minùsque congruentia infinitæ bonitati atque sapientiæ: continuo vires amittunt præstantissimæ quæque rationes, quibus Patres & Scholastici demonstrant, mysteria fidei esse euidenter credibilia, & quibus copiosissimus infidelium numerus conuictus est, & ad fidem adductus. Harum quippe rationum caput & summa nititur in eo, quod nullomodo sit verisimile, nec sapientia, bonitate, iustitiæque infinita credibile tam imperfectam prouidentiam exercuisse, qua religionem veram reuelauerit Authoribus & prædicatoribus sceleratissimis, ignorantissimis, ac rerum terrenarum cupidissimis: celauerit autem illam innumerabilibus hominibus sapientissimis, singulari vitæ probitate, & omnium virtutum exemplo conspicuis, quique tam ardenti Dei amore flagrabant, vt libentissimè pro religione tolerarent acerbissima, diuturnaque tormenta, mortemque subire pro nihilo ducerent.

2. *Probatum sequela.*

Quo supposito, sequela probatur, quoniam si ex vi diuinæ sapientiæ, bonitatis, & iustitiæ non est infallibile, nec magis probabile Deum eligere de facto quod est rationabilius & melius: consequens erit, vt quantum est ex vi prædictæ rationis, probabiliter dubitari possit, vtrum de facto Deus elegerit minùs rationabilem, & minùs perfectam prouidentiam reuelandi veram religionem hominibus sceleratissimis & stultissimis, voluptatum, honorum ac pecuniarum au-

distimis: occulandi verò religionem eandem sapientissimam, & virtutum studiosissimis viris, permittendo vt tam grauius tormenta, mortemque subirent pro falsa doctrina.

Confirmatur primò, quando namque millia Gentilium conuertebantur ad fidem, adducti Christianorum patientia, constantia, & charitate, quam etià erga suos persecutores exercebant: illustratio diuina, & inspiratio mentem illorum inclinabat, vt iudicarent, esse tutissimum eorum adherere sententiæ, quibus potissimum veritatem & viam salutis à Deo reuelandam fuisse putabant: propter heroicos & admirabiles actus virtutum. Quam existimationem Theologorum, & totius Ecclesiæ consensum confirmat. Omnes igitur supponunt, esse infallibile, quod Deus veram religionem reuelaturus erat iis potissimum personis, quibus erat rationabilissimum reuelari.

Confirmatur secundò, nam idem argumentum fieri potest circa rationes alias credibilitatis, veluti quoniam sacra doctrina propagata fuerit à paucissimis hominibus, non armatis potentia vel diuitiis, non seculari Philosophia vel eloquentia vel nobilitate fulgentibus: item quoniam eadem doctrina fuerit antiquissima, diuturna, nec vnquam interrupta: deinde quoniam aptissimam membrorum omnium conspirationem & concordiam eadem doctrina seruauerit, nulla sui parte sibi repugnans: præterea quoniam eorum, qui fidem oppugnant, infelix fuerit exitus; sed temporalis felicitas diuinitus collata fuerit multis Ecclesiæ propugnatoribus. Suppono quippe, certum esse, Deum de potentia absoluta potuisse vel facere, vel permittere, vt ex his multa contingerent in fauorem falsæ doctrinæ. Ad melius sentiendas vires istius argumenti proderit credibilitatis rationes recolere apud eorum tractatores, veluti quosdam expositores S. Thomæ secunda secunda quæst. 1. art. 4. Vbi Valentia disp. 1. q. 1. punct. 4. Bellarm. tom. 1. lib. 4. de notis Ecclesiæ, Bozium viginti quatuor libris de signis Ecclesiæ.

Secunda ratio sit, quoniam apud Patres & Scholasticos est certum, quod Deus nequaquam permitteret fieri mala: nisi disponeret ex his colligere maiora bona. Igitur apud eosdem est certum, quod Deus nequaquam vellet ac faceret minus bonum, & minus dignum infinita sapientia & bonitate. Consequentia probatur, quia permittere mala, non est malum; ideòque simpliciter & absolute loquendo, fuit Deo liberum & possibile permittere mala, quamuis nulla bona colligenda forent ex illis. Deus enim nulla lege constringitur, vt impediatur mala, nec vt cohibeat à peccando libertatem hominum aut Angelorum: dummodo non impellat & moueat ad peccandum, sed, quod ex se est, magis inclinet ad bonum. De quo dicemus disp. 27. sect. 5. & 6. & disp. 28. sect. 1. 2. & 3.

Quapropter non ex malitia, nec ex impossibilitate talis gubernationis colligunt Patres & Scholastici, quod Deus non permitteret mala, nisi propter maiora bona. Restat igitur, vt nullo alio fundamento nitantur, nisi quoniam foret minùs bona gubernatio, minùsque rationabilis permittere mala; si non forent ex eis colligenda maiora bona.

Rursus hic bonitatis excessus intelligi non potest solummodo comparatione qualicumque finis

Vires amitterent robusta quæque rationes mysteriorum fidei credibilitatem demonstrant.

9.

4.

5.

6.

7.

Summa
causa
bona
in
mala
transi-
tione
est
boni
causa
ex-
cessus

finis immediatus, cuius bonitas & perfectio fuisset exigua & diminuta. Talis enim intellectus penitus conuelleret prædictum fundamentum & rationem Sanctorum Patrum. Quia si Deus pro merito libito tanquam immediatum finem eligeret illud qualecumque bonum, quod esset in exercenda diuina libertate, permittendo peccata, sine fructu maiorum bonorum; atque præscriberet eam mensuram & limites, ut ex peccatorum permissione non colligeretur maior Dei gloria, & ostensio attributorum, sed minor: in eo casu foret maius bonum in ordine ad finem à Deo præfixum, permittere mala sine fructu maiorum bonorum. Ast è contrario Patres & Scholastici certò sciunt & docent, quod Deus istum prouidentie modum nequaquam eligeret. Ergo supponunt, quod Deus infallibiliter & semper eligit eum prouidentie modum, qui secundum se & ex parte rerum ipsarum, sit melior & rationabilior; nec pro suo libito dimittit mensuram perfectionis & rationabilitatis in suo modo prouidentie.

8. *Augustinus.* Fundamentum initio propositum Augustinus ut firmissimum statuit multis in locis, Enchiridij cap. 11. *Nec enim Deus, inquit, cum summè bonus sit, vilo modo sinneret malis aliquid esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens & bonus, ut beneficeret etiam de malo.* Similia scribit etiam cap. 96. & cap. 100. *fine. Nec sinneret, inquit, bonum mala fieri, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.* Quam sententiam eisdem verbis ex Augustino recipiunt Anselmus lib. de Voluntate Dei post med. Hugo Victor. in summa sentent. tract. 1. cap. 13. longè post med. Quod etiam confirmat lib. 1. de sacramentis fidei part. 4. cap. 23. vbi notanda sunt illa verba: *Non debuit impedire maius bonum vniuersitatis.*

9. Eandem quoque sententiam ex Enchiridio cap. 11. & 96. recipiunt Magister & communiter Scholastici lib. 1. dist. 46. cap. *Qui enim* & cap. *Quod verò.* Ex illis aliquid accipit S. Thomas in præfati quæst. 19. art. 9. plures autem Scholasticos citabimus disp. 26. sect. 6.

10. *Augustinus.* Confirmatur primò, nam August. in eodem Enchirid. cap. 27. clarius expresse, istius prouidentie motiuium esse maius bonum, dicens: *Melius enim iudicauit de malis bona facere, quam mala nulla esse permittere.* Prætereaque lib. 11. de Ciuitate cap. 18. initio. *Nec enim, ait, Deus vllum, non dico Angelorum sed nec hominum creatur, quem malum futurum esse præcisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum v'sibus commodaret, atque ita ordinem seculorum tanquam pulcherrimum carmen etiam ex quibusdam quasi antichetis honestaret.* Quibus similia scribit lib. 3. de Genesi ad literam cap. vi.

11. *Dionys.* His consonat Dionys. de diuin. nomin. cap. 4. non procul ante finem, inquit enim: *Quomodo extante prouidentia, mala sunt omnia?* Respondet autem imprimis prouidentiam non esse causam malorum, quia nihil sunt, res autem tantummodo prouidentia causat; & adiungit: *Quin etiam ipsi, qui mali euaserunt, ad eorum, vel aliorum priuatum, aut communem usum prouidentia benigne vtiuntur.*

12. *Clemens.* Clarius autem Clemens Alexandrin. lib. 1. Stromatum in med. *Est igitur, ait, maximum diuine prouidentia argumentum, non sine re. ut vitium, quod ex voluntaria defectione ortum est inconducibile maneat & inuile, sed nec sit omnino noxium.*

diuine enim sapientie & virtutis & potentie est officium non solum bona facere, sed illud quoque maxime, ut id, quod per malos aliquos excogitatum est, ad bonum aliquem finem & utilem deducatur. Sic etiam lib. 4. Stromat. circa medium: *Persuasum, inquit, habere conuenit, ad bonum vti audacibus ceptis aduersariorum.* Petrus Chrysolog. sermone 97. qui est 2. de parabola zizaniorum post med. *Quare, inquit, hoc cum videres, Domine permisisti? Quia timere fraudes non potest, cui nihil potest deperire: & quia maius est reparare perditam, quam illa reseruare: simul quia oportet zizaniam esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant.* Quas rationes statim pluribus exemplis illustrat.

Leo Primus serm. 1. de Ascensione cap. 1. *Quam, inquit, hesitationem, humana infirmitas nutantem, nequaquam permisisset Spiritus veritatis, predicatorum suorum inesse pectoribus, nisi illa trepidanda sollicitudo, & curiosa cunctatio nostræ fidei fundamenta iecisset.*

Confirmatur secundò, nam alij plerique Patres, licet expresse nò asserant, Deum non fuisse permisurum peccata, nisi propter colligenda bona maiora: nihilominus hoc ipsum tacite supponunt, quando tam studiosè Dei prouidentiam inde commendant, quod de facto mala non permittat, nisi propter maiora bona colligenda. Nec dubitari potest, quin isti Patres existimant, istud opus esse magis honorificum Deo, magisque dignum sapientissima prouidentia, propterea quod de illa credendum. Ita procedit Petrus apud Clement. lib. 1. Recognit. pag. 7. cuius potissimum illa verba ponderanda sunt. *Meliori sententia certum habens, quod dispensatione boni Dei etiam quod contrarium videatur, vertitur in melius.*

Irenæus lib. 4. aduersus hæres. cap. 72. post med. Peculiariter notentur prope finem illa verba: *Præfiniente Deo omnia ad hominis perfectionem, vti & bonitas ostendatur, & iustitia perficiatur.* Multas utilitates quas Deus ex malitia colligit, enumerat Theodoretus lib. 6. de prouiden. propius ad med. quàm ad finem testimonio Plotini Philosoph. & Roman. 9. ad illud: *Deus volens ostendere iram.* Chrys. homil. 1. de prouiden. col. ante penult. & homil. 36. in Marth. prope init. Prosper ex Augustino in commentario Psal. 110. ad illum vers. *Magna opera Domini, exquissita in omnes voluntates eius.* Et ad excerpta Genuesium defendens eandem sententiam Augustini ex lib. de prædest. sanctorum. cap. 16.

Basiliius homil. 9. *Quod Deus non sit auctor malorum inter princ. & med. & homilia in Psal. 28. ad illud: Vox Domini preparantis ceruos.* & Isai. 13. ad illud: *Dominus Sabaoth mandauit genti bellicosa.* Cyrillus Hierosolym. cateches. 8. de prouiden. circa medium. Damascenus libr. 2. fidei cap. 29. ante med. Fulgen. lib. 1. ad Monim. cap. 26. prope initium & sequen. cap. 27. initio, Gregor. lib. 6. Moral. cap. 12. initio & lib. 33. cap. 10. & 13. & lib. 34. cap. 4. prope med. & cap. 6.

Aneas Gazæus in Theophrasto multò propius ad med. quàm ad princip. Leo Mag. serm. 2. de Epiphania. Bernard. tract. de gratia & libero arbitr. inter med. & finem, & serm. 17. in Cantica inter med. & fin. Beda Romanorum 11. ad illud. *Secundum Euang. inimici propter vos, transcribens Augustini verba lib. de prædest. Sanctorum c. 16. Ansel. lib. 1. Cur Deus homo. cap. 15. in med. & in Elucidar. prope med. Quorù omnium verba referemus infra disp. 18. sect. 1. & 3. & disp. 44. sect. 6.*

Chrysolog.

1. Corint. II.

13.

14.

Mala non
permittuntur,
nisi propter
maiora bona.

Clement.

15.

Psal. 110

16.

Psal. 11.

Isaie 13.

Rom. 11.

SÉCTIO XII.

Ad fallendum magis, quàm ad veritatem confirmandam destinarentur multe laudes diuinorum operum: si Deus non eligit quod est simpliciter melius.

1.
Inconueniens ex solutione aduersario rati elucitur.

Generaliter de hoc argumento diximus supra sect. 9. probatione secunda. Nunc verò peculiaria quædam exempla ponderaturi, præmittimus inconueniens, quod sequitur ex solutione, quam impugnamus: si enim, præscindendo à reuelatione supernaturali de libera Dei electione, non est maior probabilitas, quod Deus elegerit maiora bona, quam quod elegerit minora, & minùs perfecta: consequens est, euanescere probabilitatem earum omnium rationum, propter quas Deus tale opus & tali modo facere voluerit, potius quàm aliud aut alio modo; in quibus defudant Patres, ut ostendant hoc esse melius & rationabilius: quin etiam ad fallendum magis, quàm ad veritatem confirmandam comparatæ fuissent illæ rationes. Quia tantus labor, & tam ardens studium defendendi maius & rationabilius bonum in quibuslibet Dei operibus, re ipsa, prædictæque significat, hoc esse magis gloriosum Deo, semperque sentiendū ita de illius operibus.

2.
Primum exemplum doctrinam prædictam confirmant Augustinus.

Primum exemplum sit optimus ordo diuinæ providentiæ circa peccatorum inordinationes reducendas ad ordinem per supplicium in loco sibi congruentissimo. De quo Augustin. lib. 2. de moribus Manichæorum cap. 7. initio: *Dei boni uis*, inquit, *omnia deficientia se ordinat, ut ibi sint, ubi congruentissimè possint esse.*

3.
Secundum.

Secundum Deus supplicia quædam non per se ipsum, neque per Angelos bonos, neque per homines iustos, sed per demones, aut iniquos homines infert; quoniam hic decerior est, & personis congruentior: sicut Rex lationem suspendit non per se ipsum, neque per suum filium, aut per nobiles viros, sed per vilissimum quandam reipublicæ malefactorem. Quod & alia nonnulla in quibus congruentiorem providentiæ rationem Deus retinet, Augustinus obseruauit lib. 8. q. q. 5. 3.

4.
Tertium.

Tertium exemplum sit ea providentiæ pars, quam Ethnici vituperabant, quoniam Deus tam multos homines egestate, morbis, bellis, aliisque calamitatibus torqueret, & quoniam infantes præmature morte præriperet: Quorum rationes maioris boni exponunt Nazianz. orat. 16. de pauperum amore inter med. & fin. & Iambico 2. de Providentiâ, Nyssen. orat. de infantibus, qui immaturè abripiuntur: Theodoret lib. 6. de Græcorum affectu, qui est de Prouid. circa med. ex Platone Æneas Gazæus in Theophrasto multò propius ad med. quàm ad prin. Anselm. statim citâdus.

5.
Quartum.

Quartum, ut Deus sapientissimè iustissimèque permittat, iustos homines ab iniustis opprimi, rationes reddit Dionys. de diuin. nomin. cap. 8. propius ad medium, quam ad fin. Chrysost. lib. 1. de Prouid. inter med. & fin. August. ad illud Psalm. 91. *Nimis profundè facta sunt cogitationes tua.* Nazianz. Iâbico 2. de Providentiâ, Anselm. in Elucidario prope med. valde copiosè. Sumuntur autem præcipuæ rationes ex Psalm. 72. & Ierem. cap. 12. & Habacuc cap. 1. & 2.

6.
Quintum.

Quintum exemplum exhibent rationes, ob quas Deus vult ut petamus, & orando impetremus, quæ nouit esse necessaria nobis, cum tamen

antequam oremus conferat multa bona. De his rationibus Chrysost. lib. 2. de orando Deum, non procul à princip. S. Thomas 2. 2. quæst. 83. art. 2. præsertim ad 3.

7.
Sextum.

Sextum rationes continet, propter quas differre solet quod in oratione petimus, & non subuenire continuo. De quibus Basiliius homil. 8. in diuites auaros non longè post medium. Chrysost. epist. ad Cyriacum sub initium. August. in Ioan. tract. 102. parum à principio. Quem sequitur S. Thomas in catena Ioan. 16. propius ad finem quàm ad med.

8.
Septimum.

Septimum constat ex rationibus, propter quas Deus creauit illos homines & Angelos, quos sciebat esse dammandos. Nec enim Patribus est visum diuinæ sapientiæ bonitati, gloriæque satisfieri, si pro ratione reddatur mera libertas, aut supremum & absolutum dominium creatoris; sed ex parte rerum creatarum ostendunt plures utilitates & congruentias. De quo differit Petri discipulus eo probante, apud Clementem lib. 8. Recognit. versus finem. Gregorius Nyss. orat. catechet. c. 7. Cyrillus Alexan. lib. 9. in Ioan. c. 10. à medio & lib. 1. in Genesim, col. 3. & lib. 3. in Iulian. à principio vsque ad med. Chrysost. homil. de Adam & Eua, col. 2.

9.

Damascenus lib. 4. fidei c. 2. 2. & in dialogo aduersus Manichæ. prope med. & inter med. & finè. Moyses Barceph. comment. de Paradiso part. 3. cap. 4. à princ. Zacharias Mytilenens. lib. de mundi creat. prope finem. Hierony. lib. 3. aduersus Pelagian. col. 5. & seq. Ambros. lib. de Paradiso c. 10. ad med. Multo copiosior & frequentior in hoc argumento fuit Augustinus, veluti lib. 3. de libero arbit. c. 6. 7. & lib. 2. de Genesi cōtra Manich. c. 28. sub init. & lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 6. 8. & 9. & cap. 22. & 26. & lib. de catechizandis rudibus, cap. 18. & lib. 1. de anima & eius origine, cap. 12. & lib. 2. cap. 13. aliisque multis in locis Prosper dū respondet ad varia capita Gallorum. Beda Rom. 9. ad illud: *Quod si Deus volēs ostendere irā.* Colligens alia loca Augustini Ildorum lib. 1. sent. de summo bono c. 11. §. 3. Anselmus in Elucidar. col. 5. Hugo Victor. Erudit. Theolog. summæ sentent. tract. 3. c. 6. fine, transcribēs Augustini verba ex lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 9.

10.
Octauum.

Octauum pertinet ad vilissima quædam animalia partim inutilia, partim importuna, vel nocua, & venenata, quæ produxisse, & conseruare conueniens fuisse iuxta sapientissimam providentiæ ad maius bonum & perfectionem inueni, defendit August. li. 11. de Ciuitate c. 22. & lib. 3. de Genesi ad lit. cap. 13. & sequentib. & lib. 1. de Genesi contra Manichæos c. 16. & lib. 2. de moribus Manichæorum c. 9. & sequentib. & in Psalm. 148. post med. Clemens Rom. lib. 8. Recognit. inter med. & finem, & ex Platone Theodor. de curandis Græcor. affectionibus lib. 6. qui est de Providentiâ, paulo post med. Basiliius Hexamer. hom. 9. inter med. & fin. Anselm. in Elucidar. col. 5.

11.
Nonum.

Nonum exemplum râtio maioris est efficaciz, quanto plura complectitur sub generali regula. Nam pro certo habendum est, tunc etiâ, quando rationes maioris boni meliorisque providentiæ nobis sunt ignotæ; nihilominus Deo fuisse cognitæ; & eas reuelasse quibus & quando fuit conuenientius occultari autem quando propter alias rationes expediebat occultari. Ita docet Chrysost. in Gen. hom. 4. in medio tractâs illud: *Vidit Deus quod bonum.* & fusiùs hom. 10. post med. tractâs illud:

illud: Et vāde bona & Ephes. 5. scim. 19. ad med. & lib. 1. de prouid. inter med. & fin. Vnde sufficere pauca decerpere: Hoc ipsum, quod non omnia aperire scimus, diuina sapientia atque prudentia est. Si enim omnū, quæ sunt, causa & ratione cognita, uia deum Deo pareremus, non magni momenti esset, neque si dei ostensio carere videretur. Et paucis interpolitis: Hoc enim solū nobis persuadere debemus, omnia nobis reuelata a Deo inscribi, non tam modum inquirentes, neque huius ignoraciones grauius vel cum more ferentes. Idem docet orat. 1. aduers. Iud. eos col. 2. & 3.

Nazianzenus orat. 16. de pauperum amore propius ad finem, quam ad med. num. 4. 5. Nec res, inquit, huius vite propterea temere atque incondite gubernantur, quia exploratas earum rationes non habemus. Quin potius ut animi nostri affectum imagine quadam exprimum, non nullum iis, qui nauis & vertigine laborant, dissimiles sumus, qui omnia sursum deorsumque versi putant, cum ipsi vertantur. & num. 4. 5. ad fin. Nostri præsertim rebus nostrum factorem præesse credamus, etiam si vita nostra per contraria gubernetur, ob id fortasse nobis ignota, ut quia coram cognitionem vix omnino consequi possumus, rationem omnia superantem magis admiuemur. Similia canit Iambico 2. de Prouidentia propius ad med. quam ad princip.

Methodius concione de Resurrect. apud Theodolum in Collectaneis ad Roman. cap. 9. post med. tractans illud: Annon habet potestatem figulus, &c. Omnia, inquit, pulchrè, & probè, decen- tique facit; etiam si nos non intelligamus, rationem- que ignoremus. Cyrillus lib. 3. contra Iulian. pro- prius ad med. quàm ad princip. in hac suffragium Porphyrij refert, & approbat: Quum mens sit Deus omnibus prædens, & sapientia excedens mag- nitudine: ignoret autē multas causas humana mens: pia tum erit si non curet dubia ad exquirendum dis- ficilis. Alique subdit in eandem sententiam. Di- xerat autem in præcedenti §. Cyrillus: Sapienter quidem ageretur, si ei, Deo, soli tribueretur, quod sciat omnia, di- cens etq; res nostras quocunque modo velis; & certo etiam sciretur, quod omnia rectè & inculpate habeant.

Damasceus Dialogo contra Manichæos duo- bus foliis ante medium. Si Deum, inquit, in hoc be- ne, in hoc male fecisse dixeris, aut sciscitaueris, ueris, cur hoc fecerit, illud non fecerit: uides nempe Dei 15, atque illo sapienter. Quo circa Deus quodlibet facienti po- restatem habet, atque id bonum est, ac potestatem item habet, eorum quæ facit, quas vult causas nobis patefa- ciendi, & quas vult occultandi. Atq; duobus foliis post med. eiusdem Dialogi confirmat hoc ipsum Isaie 40. Quis nouit mentem Domini? aut quis con- siliarius eius fuit? neque enim consilia sua nobis pate- fecit, sed ea deum, quæ nostra scire intererat; & quæ autem scire nihil nostra referebat, ea occultauit.

Idem libro 1. fidei cap. 1. ad finem: Bonus cum sit Deus, ait, omnis boni & maior est, non inuidia aut perturbatio cuiuspiam obnoxius. Procul enim à diui- na natura (quæ impossibilis, & sola bona est) faciebat inuidia. 17. igitur nihil nefarius, & quodcumque con- ducibile est, prouidens, quodcumque conducit nobis a- gnoscere, ipse reuelatur: quorum autem pondus ferre non ualemus, illa silentio occultat. Cui consequens est quod præcipit lib. 2. de fide cap. 29. Decet igitur nos omnia mirari, laudare, & absque seruatione acceptare quæ sunt prouidentie opera, tamesi appa- reant multis iniusta. De inuidia quo sensu remo- peatur à Deo, dicemus sectione 17.

Augustinus lib. 11. de Ciuit. cap. 22. prope me- dium. Nos, inquit, admonet diuina prouidentia, non Rur de Voluntate Dei.

res inspicieret vituperare, sed a utilitate rerum diligenter inquirere: & ubi nostri ingenium vel instrum. u. defi- cit uia credere occultas, sicut erat quædam, quæ vix po- tuimus intueri: quia & ipsa utilitatis occultatio, aut bonitatis exercitatio est, aut elationis attritio. Ad eundem scopum diriguntur quæ scribit lib. 1. de Genesi contra Manichæ. cap. 16. ad med.

Videat nunc prudens rerum æstimator, quas rationes ignoras homo miratur, inquit, aut in- uenit, item quomodo cunctæ rationes diriguntur ad nostrā utilitatem licet ignorentur: quæ nā ra- tiones vtilius sciuntur, & ideo reuelantur à Deo; deinde quæ rationes vilius ignorantur, propter- eaque à Deo occultantur: si possumus citra vllam iniuriam diuinæ prouidentie sentire, ac dicere, nullā rationē melioris boni fuisse ex parte obie- cti; quæ Deū allexerit ad tale opus faciedum, sed tantum meræ libertatis exercitium elegisse quod erat minus bonū, minus conueniens, minus vtile hominibus, & minū Deo gloriosū: quod absit.

SECTIONE XIII.

Sola denominatio à volitione Dei, non confert eam perfectionem, quam Scriptura & Patres affirmant diuinis operibus conuenire.

Quatuor sectionibus proximè præcedenti- bus refutata manet prior illa solutio, quæ propostā fuit sect. 9. initio, videlicet, quæ limitat operis diuini perfectionem comparatione men- suræ, quæ præscripta sit à Deo. Quin etiam se- quentes sectiones aduersus eandem militabunt. Præsentis autem sectionis erit eadem refutati- ones extendere ad alias duas solutiones, quæ in præcipuo falsitatis puncto cum priori conue- niunt, licet in aliis differant.

Secunda igitur solutio respondet ad pauca quædam testimonia Patrum, voluisse Deum atq; fecisse quod est melius ea tantum ratione, quo- niam ab optimo Deo volitum est, & propter op- timum bonum quod est ipse Deus: ita ut præ- scindendo à volitione diuina, non sit melius, sed minus bonum, at verò confirmatur in ratione melioris ex hoc ipso, quod volitum est à Deo.

Parum à præcedenti differt solutio tertia, quæ Patres eisdem exponit, de illo bono, quod est op- timum ex parte Dei volentis; quoniam per infinitam sapientiam & bonitatem, ac subinde sine vlla malitia vel imprudentia Deus vult quæcumque vult, licet ex parte rei volitæ non sint meliora. Vtraq; solutio traditur à Magistro 1. dist. 44. ca. 3. Alex. 1. p. q. 21. mem. 3. art. 1. & 2. Alber. 1. p. q. 77. mem. 2. art. 1. ad 2. & 3. & art. 3. Gabriele li. 2. dist. 2. 1. q. 1. art. 3. dub. 1. De quorum mente dice- mus disp. 10. sect. 1.

Vtriq; solutioni fauent aliquādo Patres, & illi potissimū, quos refulimus sect. 1. initio. Verum- tamen in eiusmodi testimoniis Patrum duo sunt aduertenda. Primum est, Patres multoties dicere quidquid Deus vult, eo ipso bonum esse: nihilo- minus his verbis nō excludunt intrinsecam boni- tatē, quæ requiritur in obiectis. Nec enim ex- stimat, mendaciū reddi posse bonū, si volitum sit à Deo, (ut ostendimus disp. 15. sect. 3. & seq.) si- militer ergo, quādo Patres dicunt, id esse melius, quod Deus vult, non excludūt excessum intrin- secæ bonitatis, atque, ut ita dicam, intrinsecam melioritatem, quæ requiritur in obiecto, iuxta sapienterem & perfectiorem modum volendi.

Secundò notandū est, illos Patres agere mul- toties comparatione voluntatis humanæ, compa- ratione cuius est simpliciter melius, quidquid

17.

1.

2.

3.

Alia solutio.

4.

Tertia solu- tio.

5.

Notandum 1.

6.

Notandum 2.

Deus vult, ut homo velit; quamvis ex parte obiecti non esset melius. Quando tamen Patres loquuntur comparatione diuinæ voluntatis, quarunt in obiecto rationes melioris boni, propter quas Deus illud elegerit.

7.

In quo tres
præcedentes
solutiones
conueniant?

Vtriusque præterea solutionis falsitas facile constabit ex dictis & dicendis aduersus primam solutionem; si conuertamus oculos ad illud, in quo secunda & tertia solutio conueniunt cum prima. Nam tribus istis solutionibus est commune, nihil curare de maiori perfectione, quam ex parte sua præscindendo à quolibet libero decreto Dei, sibi vendicet obiectum volendum & exequendum. At verò quæcunque ponderauimus quatuor sectionibus proximè præcedentibus, probant oppositum, videlicet, præscindendo à quolibet libero decreto Dei, & considerando propriam & realem perfectionem obiectorum comparatione totius vniuersi, melius & rationabilius esse quodlibet obiectum, quod Deus de facto vult, & exequitur.

8.

Addo insuper illas omnes rationes ideo maiorem vim habere contra secundam & tertiam solutionem, quia nihil omnino perfectionis intrinsecæ requirunt in obiectis, sed meram denominationem extrinsecam à volitione Dei, quæ est infinitæ bonitatis ac ducitur infinita sapientia. Nam prima illa solutio non parum intrinsecæ perfectionis requirit in obiectis, quandoquidem requirit esse media optimè proportionata comparatione finis immediati, quem Deus statuit consequi sub certo modo & mensura.

SECTIO XIV.

Scripturarum ratiocinationes multe penitus corruerent, nisi Deus semper quod est optimum eligeret.

1.

Generalis ratio sumitur ex illis testimoniis Scripturæ, quæ vim illationis continent, ad probandam aliquam veritatem, pendente à libero decreto Dei. Quoniam hæc non possunt conuenienter intelligi, nec in illis potest vis illationis firma consistere; nisi supponant, Deum liberè velle, semperque facere quod est simpliciter melius & rationabilius comparatione vniuersitatis. Verget autem hæc ratio potissimum iis in locis, quibus expressè reprehenditur eorum ignorantia, vel somnolentia, qui talem illationis vim non animaduertunt, cum eam debuissent agnoscere.

2.

Lucæ 10.

Primum istius illationis & reprehensionis exemplum docuit Christus D. Matth. 22. Marci 12. & Lucæ 20. ponderans verba Moysi Exodi 3. *Quod verò resurgens mortui, & Moyses ostendit se cum rubum sicut dixit, Dominum Deum Abraham, Deum Isaac, & Deum Iacob: Deus autem non est mortuorum sed viventium: omnes enim viuunt ei.* Hæc illatio, quæ summæ firmitatis est, ac certitudinis, redditur prorsus inualida: si Deus non facit optimum infallibiliter ac semper.

3.

Licet dubi-
tans scri-
pturarum
interpretes.

Etenim hac infallibilitate sublata, cuiuslibet legisperito, & Scripturarum interpreti dubitare liceret, verum Deus esset Deus mortuorum, id est, animarum, quæ fuissent in æternum remansuræ in eodem statu separationis à corpore: propter eamque resurrectionem mortuorum non inferret ex prædictis verbis Moysi.

4.

Quin etiam Sadducæis dubitare licuisset,

verum Deus esset Deus eorum hominum, qui licet in præfenti tempore nihil essent, quoniam anima periisset cum corpore. (ut ferebat Sadducæorum hæresis) olim tamen coluere Deum, & propter eorum merita Deus peculiari protectione & providentia foret Deus Israelitici populi, in quo eius progenitores quodammodo viuunt, iuxta illud Ecclesiastici 30. *Mortuus est Pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se.* Consequens igitur est, ut, quantum est ex viribus & significatione verborum Moysi, non essent grauiter culpabiles, nec reprehensione digni Sadducæi, aut alij, qui nesciunt ex illis resurrectionem inferre mortuorum.

At verò Christus Dom. eos acriter reprehendit tãquam ignorantie culpabilis & crassæ, dicens: *Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei.* Matth. 22. & Marci 12. posito prædicto argumento: *Non est Deus mortuorum, sed viuorum.* continuo concludit: *Vos ergo multum erratis.* Huius autem illationis tota vis & forma redditur validissima; si supponas Deum infallibiliter eligere quod optimū est in vnoquoque genere prouidentia: proindeque voluisse Abrahami, Isaaci, & Iacobi Deum esse modo perfectissimo & optimo, nimirum, ut etiam in præfenti tempore sit Deus eorum, tanquam actu existentium, quantum ad animam, & per illam actualiter colētium Deum, & insuper sit Deus eorum tanquam viuentium in diuino decreto resuscitandi illos, in æternum victuros. Hoc fusius explicare & corroborare non est instituti præfentis. Videri possunt quæ de prædicta illatione sapienter differit Salmeron tomo 8. tract. 61. à med. & Maldonat. Matt. 22. n. 32.

Confirmatur primò, quia non potest ad prædictam intelligentiam præsupponi liberum decretum, quo voluisset Deus eorum Patriarcharum esse modo perfectissimo Deus. Etenim hoc liberum decretum nullo alio testimonio veteris Testamenti constabat: ideoque reprehensione digni non erant Sadducæi propter ignorantiam talis decreti. Restat igitur, ea solum ratione fuisse reprehensione dignos, quoniam dictante nature lumine tenebantur, quæcunque de diuina prouidentia legerent in Scripturis, intelligere & exponere secundum optimum & perfectissimum prouidendi modum.

Confirmatur secundò, quia lib. 2. Machabæor. 12. ad finem legimus: *Nisi eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vacuum orare pro mortuis.* Sed non est superfluum & vacuum animas à pœna Purgatorij liberare; licet nunquam forent ad corpora reditura per resurrectionem. Ergo non videretur superfluum & vacuum orare pro mortuis, etiam si nunquam fuissent resurrecturi; nec illius conditionalis illatio bona foret: nisi supponendo, Deum perfectissime prouidere. Ceterum supposita summa perfectione diuinæ prouidentie, rectè colligitur, eos qui ceciderant, esse resurrecturos ex eo, quod eorum animæ referuātur à cruciatibus liberanda per eleemosynas & orationes viuorū. Foret enim minus rationale, minúsque conueniens infinitæ sapientiæ ac bonitati, animas fidelium & filiorum Dei, iā à peccatis omnino purgatas, in æternū priuare corporibus, quorum vnionem naturaliter appetunt, & quibus etiam Deo ministrarunt in vita mortali. Hac enim priuatione diminuta remaneret & incòpleta beatitudo sanctorum; & eorum corpora

Saducæi enim
possent dubi-
tare.

Ecclesiastici
30.

Marci 12.

Quomodo
vnum habere
argumentum?

6.

7.

2 Machabæor.
12.

Minus ra-
tionabile
animas
fidelium
à peccatis
purgatas
in æternū
priuare
corpora.

torpora proportionato suorum laborum præmio fraudantur.

Confirmatur tertio. nam & Paulus 1. Corint. toto fere cap. 15. de resurrect. disserit argumentis, quorum illatio nulla fuerit, nisi supponant, Dei providentiam in suis operibus servare rationabilissimam & optimam proportionem, & compensationem membrorum cum suo capite, nec minorem proportionem præmiorum cum laboribus & meritis. Hoc enim solo fundamento verificari possunt illæ conditionales: *Si resurrectio mortuorum non est; neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est, ergo prædicationis nostræ.* & iterum atque iterum ait Apostolus: *Si mortui non resurgent, neque Christus resurrexit.* & longè inferius: *Si omnino mortui non resurgent, ut quid baptizantur pro illis? Ut quid & nos periclitamur omni hora? Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgent?* Quibus sententiis Apostoli debetur eadem ponderatio, quam verbis Machabeorum adhibuimus paulò superius. Lectori videndas relinquo proportionales alias de discrimine præmiorum, quas in eodem capite subiicit Apostolus.

Secundum exemplum accipitur ex cap. 6. Matthæi & Lucæ 11. 12. & 18. ubi Christus D. ita ratiocinatur: *Si vos, cum sitis mali, nostros bona dare filijs vestris: quanto magis Pater vester celestis dabit Spiritum bonum petentibus se.* Hic si respondeas, præsupponi liberum decretum, quo Deus statuerit dare petentibus Spiritum bonum: consequens erit, prædictum argumentum Christi Domini laborare vitio, quod vocatur petitio principij: supponeret enim hoc ipsum quod probare intendit, videlicet, Deum velle dare suis filiis Spiritum bonum.

Confirmatur, nam in hoc argumento Christi Dom. vel supponitur liberum decretum, quo Deus voluerit filiationem iustorū vsque ad eam mensuram, ut daret Spiritum bonum petentibus se: atque hoc supposito, nullum certitudinem aut claritatem auget argumentum, quod illi fundamento nititur, & sine illo nullam vim habet. Vel supponitur, à Deo volitam fuisse filiationem iustorum, non supponendo mensuram, divino decreto præscriptam, ut daret petentibus Spiritum bonum: & in eo casu tenebitur negare illationem, quam Christus Dominus accipit à patribus duris & avaris ad cælestem Patrem, quicunque putaverit, nullam esse maiorem probabilitatem, quod Deus elegerit optimos & rationabilissimos providendi modos, sed æquè probabilem esse volitionem minis perfectæ providentiæ, & reuelatione præcisâ. Quia Deum de potentia absoluta potuisse, Spiritum bonum petentibus denegare; licet parentes filiis petentibus liberaliter concedant quæ necessaria sunt, nemo dubitabit. Restat igitur, ut illud argumentum ex eo tantum vim habeat, quoniam quanto Dei bonitas excedit bonitatem hominum, tanto fortior & firmitior est infallibilitas moralis, quod filiis petentibus dabit Spiritum bonum.

Tertium sit applicatio parabolæ Lucæ 18. *Audite, quid index iniquitatis dicit: Deum autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Quasi dicat. Minime.* Nam Dei bonitas & iustitia tanto certius & infallibilius propendebit ad faciendam vindictam electorum suorum; quanto superat iustitiam iniqui iudicis, qui sola impetratur.

Regis de Voluntate Dei.

importunitate viduæ, petentis vindictam.

Quartum exemplum sumitur ex cap. 6. Matthæi. *Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cali, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester celestis pascit illa. Nonne vos, magis plus estis illis? Aliis similibus argumentis adiungit: Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in cubanum mittitur, Deus sic visit; quanto magis vos modica fidei?*

Quibus in verbis, (quemadmodum & in exemplis proximè præcedentibus) continetur argumentum à minori ad maius. Quamvis enim Deus absque dubio potuisset de potentia absolute, negare minora beneficia, postquam maiora concessisset; & consequenter potuisset escam & vestimenta negare, postquam concessisset animam & corpus viuum & sanum: similiterque potuisset de vita & alimentis rerum irrationabilium, curare magis, quàm de vita & alimentis hominum: nihilominus efficax & infallibile debet esse argumentum, quod Christus Dominus in præsentem proponit, ac si diceret, Deus animam, corpus, & eius incrementum vobis, nondum petentibus dedidit: ergo à fortiori vobis petentibus concedet alimenta & vestimenta. Rursus: Capillos vestros Deus numerat, ut servet: ergo non negliget vestram vitam. Et iterum: a niculis, & herbis cõtinentibilibus Deus perfectissimè consulit (ita ut *Nec Salomon in omni gloria sua cooperatus sit sicut unum ex istis:*) maiorem ergo curam geret hominum, præcipuè iustorum. Quæ omnia argumenta nullas habebunt vires ad inferendum, nisi supponendo propensionem divinam bonitatis & sapientiæ, propter quam infallibiliter abstinere à minis perfecto, minisque rationabili modo providentiæ; qualis foret, alimenta vestimentaque negare iustis petentibus, postquam illis non petentibus animam corpus & incrementum concessisset. Idem intellige de cæteris argumentis.

Confirmatur primò, quoniam illa omnia proponuntur à Christo Dom. tanquam sufficientia, ut in spem erigant etiam eos homines, qui propter ignorantiam, vel diffidentiam existimabant, non ita perfectam à Deo curam haberi de illorū salute corporali & spiritali. Ergo huiusmodi argumenta non supponunt, à Deo factum esse liberum decretum de tam perfecta providentiâ, sed potius illius decreti cognitionem ac fidem facere, volebat illorum author. Quocirca solummodo supposebat rerum naturas, & perfectissimam Dei sapientiam, bonitatem ac liberalitatem.

Confirmatur secundò, nam Augustinus lib. 5. de Genesi ad literam cap. 22. post medium istud genus argumenti, quo De libera volitio & providentiâ melioris boni probatur, tãtæ putavit infallibilitatis ac certitudinis, ut absurdissimum & stultissimum esse dicat illius evidentiam non videre, cum ait: *Quid ergo absurdius, quid insulsius sentiri potest, quam eam totam (hominis vitam) esse vacuam nutu & regimine providentiæ, cuius extremæ & exigua videas tanta dispositione formari, ut aliquando attentius considerata ineffabilem incutiant admirationis horrorem? Et cum anima natura corporis antecellat, quid est dementius, quam putare, nullum esse divinæ providentiæ iudicium de moribus hominum, cum in eorum carne tantæ eius solertiæ claræant, & demonstrentur indicia.*

Quod si Deus pro sua libertate supremòq; dominio non inclinatur infallibiliter ad illud, quod

est melius

12.

Matth. 6.

13.

A minori ad maius Christi assumat argumentum.

14.

Argumenta Christi velle providentiâ decretū probabant, non supposebant.

15.

Evidentissimè reputat Aug. argumentum 14. quo melioris boni providentiâ probatur. Augustinus.

Sic habet.

16.

8. *Nonne infestis estis? Appetit argumentum.*

9. *Cum 13.*

9. *Lucæ 11.*

Refutatur conclusio.

10.

Exemplum cum habet argumentum. Constat, quoniam eo infallibilis dabitur petentibus filiis qui Dei bonitas excedit bonitatem hominum.

11.

Lucæ 18.

est melius & rationabilius, sed æqualiter inclinatur ad minus rationabile: nulla prorsus demerita fuerit in eo præcisè, quod ex prouidentia Dei circa corpus humanum, non inferat prouidentiam de moribus animorum. Dicit enim ille qualem illationem non admittit: Quid ego scio, num Deus, pro sua libera voluntate & absoluto dominio, volucrit tantam curam gerere minoris rei, negligendo, sicut potuit, curam & iudicium rei perfectioris & melioris?

17.

Quintum eadem ratione ponderandum est, qua præcedens exemplum. Ionam quippe cap. 4. sine sic Deus redarguit: *Tu doles super hedera, in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret; & ego non parco in Ninive civitati magnæ, in qua sunt plus quam centum viginti milia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram & sinistram, & inveniunt multa.* Quasi diceret, multo rationabilius est, ut ego parco, & ideo veniam infallibiliter daturus eram, supposita penitentia.

18.

i. Corin. 10.

Sextum, præcedenti simile, scribit Apostolus 1. Corinth. 10. *Nunquid de bobus cura est Deo, an propter nos hac utique dicit? nimirum Deuteronom. 25. Non aligabis os boni trituranti.* Nec enim rationabilius & melius esset, propter boves tantum, & non propter Euangelij ministros Deum imperasse, facultatem dari laborantibus, ut cibos inde colligant, ubi laborant. Quod si Deus aliquando solet minus perfectum & minus rationabilem prouidendi modum eligere iuxta limitationem alicuius mensuræ, quam liberè præscripsisset: eo ipso maneret ambiguum, utrum illud præceptum dedisset Deus solummodo propter boves, non autem propter ministros Euangelij.

19.

Luca 23.

Septimum est argumentum, probans grauiora supplicia sceleratorum hominum, ex calamitatibus, quas in vita præsentī patiuntur homines iusti. Luca 23. *Si in viridi ligno hac faciunt, in arido quid fiet?* Prouerb. 11. *Si iustus in terra recipit, quanto magis impius & peccator.* 1. Petri 4. ad fin. *Si autem primum à vobis, quia finis eorum, qui non credunt Dei Euangelio? & si iustus vix saluabitur, impius & peccator ubi peribunt?*

19.

Præcedens argumentum omnino inueniatur, si non est infallibile Deum aliquem optimum.

Hæc autem argumenta penitus enervantur; si non est infallibile Deum eligere meliorem prouidentiam: quid certum est non esse malum, & ideo non esse simpliciter impossibile prætermittere punitionem peccatorum, ita ut impunitas duret tam in hoc sæculo, quam in futuro: quamvis Deus iustos exerceat in hac vita laboribus, vel puniat pro leuioribus peccatis: & quamvis in atrocissima Christi Domini morte satisfactionem acceperit Deus pro peccatis totius Mundi. Nulla quippe refultat inde obligatio, qua Deus teneatur punire peccatores. Nilominus quoniam multo minus rationabile, minusque conueniens diuinæ bonitati, propter quam odio est Deo impius, & impietas eius, minusque consentiens iustitiæ gubernatoris optimi, propterea vim accipiunt illa argumenta, supposita infallibilitate optimæ prouidentia.

21.

Rom. 9.

Octauum exemplum habemus Roman. 9. *Cum adhuc peccatores essemus, ait, Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum.* Quam illationem iterum confirmat Apostolus: nec in illa potest alia bonitatis ratio reperiri: nisi quoniam multo melius, & incomparabiliter rationabilius est consequentiam &

constantiam in operibus seruare. Cuius contrarium fieret, si Deus non conferret quæ necessaria sunt ad conservandam spiritualem vitam & amicitiam suorum, quos tantis laboribus & cruciatibus à morte ad vitam, & ab inimicitia transtulit ad amicitiam, præsertim cum ad illa vitæ subsidia præbenda nullis iam laboribus indigeat. Est enim multo minus rationabile tanti laboris & pretij fructum nolle colligere.

Nonum sit illud, Roman. 8. *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Siue de præterito legas, siue de futuro donabit; omnino nihil minuitur vis argumenti. Quam clarioribus verbis reddit Chrysost. Roman. 8. homil. 15. prope med. *Qui & proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, qui fieri potest, ut non & cum eodem omnia nobis donet?* & post pauca magis explicat dicens: *Quod autem dicit, tale est. Si Filium largitus est, idque non simpliciter, sed occasione tradidit, quid amplius de aliis dubitas, cum Dominum ipsum receperis? Quid de opibus dubitas, cum herum habes? Nam qui quod maius est inimicis adhuc existentibus deduxit quomodo quæ minora sunt negaret amicis?*

Ambrosius autem de Iacob & vita beata lib. 1. cap. 6. post med. eundem Apostoli locum ita ponderat: *Pro quibus igitur quod super omnia est, dedit, potest fieri, ut non in illo vniuersa donauerit? Nihil enim excepit, qui omnium cessit Authorem. Nihil est igitur, quod negari nobis posse vereamur, nihil in quo munificentiæ diuinæ diffidere perseverantia debeamus.*

Impossibilitatem non immerito prædicti Patres intelligunt, nam illam denotat illa interrogatio. *Quomodo non etiam cum illo, &c.* Cæterum summumque morale impossibilitatem significare volunt, quæ secum patitur physicam & absolutam libertatem. Fuit enim Deo liberum, Filio pro nobis tradito, nihilominus plurima negare, quæ sunt ad salutem necessaria. Verumtamen quoniam hic prouidentia modus summopere deficeret à maxima perfectione liberalitatis, quæ rationaliter & cōsequenter correspondere debebat nimis charitati tradendi Filii; ideo fuit moraliter impossibilis, & oppositus modus prouidentia fuit moraliter necessarius, hoc est infallibilis.

Decimū exemplum est infallibilitas, qua Deus vult perficere quodlibet opus, quod cœperit, aliud quidē quantum ex se est, nisi per hominem steterit, aliud verò prorsus independenter ab humano arbitrio. Infallibilitas perficiendi, quod Deus cœpit, nisi per hominem steterit, traditur Philipp. 1. *Confidens hoc ipsum quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.* Quæ perseverantia perfectio, quo sensu sit infallibilis & certa, docuit Tridentinum sess. 6. ca. 13. dicens: *In Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent: Deum enim, nisi ipsi illius gratia defuerint sicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere.*

Infallibilitas autem perficiendi opus, quod ab alieno arbitrio nullo modo dependet, notatur à Bernardo serm. 1. in die Paschæ inter princip. & med. ad illud impropetrium Crucifixi Domini: *Descendat de Cruce, & credimus ei.* Quod stultitiae redarguit, quia si descenderet de Cruce, tunc potius deberent homines illius negare Diuinitatem, eo quod salutis opus relinqueret imperfectum: legentes enim: Dei perfecta sunt opera, quando

22.
Rom. 8.Chrysost.
hom.23.
Ambrosi.
de vita.

24.

Solam intendunt Patres impossibilitatem moralem.

Philipp. 1.

Tridentinum.

26.

quando forentur Deum, qui salutis opus vel. qui
imperfectum? Quod argumentum enervatur
omnino; si Dei opera non sunt infallibiliter per-
fecta simpliciter & ex parte obiecti, sed solum-
modo sunt perfecta comparatione mensurae cu-
iusdam à Deo constitutæ, quamvis ea sit dimi-
nuta & minus perfecta. Nam hoc perfectionis
genus conveniret operi salutis, quamvis Chri-
stus Dominus de Cruce descendens, inchoatam
reliquisset redemptionem, eo quod Deus cam
mensuram immediati finis elegisset, non aliam
simpliciter perfectam.

Clariorem autem in hoc genere vim habent
Abrahami verba Genes. 18. *Abstine te, ut rem hanc
facias, ut occidas iustum cum impio: non est tuum
hoc, qui iudicas omnem terram, nequaquam facies
iudicium hoc.* Obserua conclusionem de nun-
quam faciendi actu, quem liberè potuisset Deus
facere. Potuisset enim Deus absque vlla turpi-
tudine & iniustitia cunctos homines, etiam in-
nocentes, aut iustos annihilare vel occidere si-
mul cum peccatoribus, ut dicemus probat. Ni-
hilominus Deum non esse facturum hoc iudi-
cium, Abrahamus infert ex illo antecedenti: *Non
est tuum hoc, qui iudicas omnem terram.*

Confirmatur, quoniam hæc ratiocinatio non
supponebat, Abrahamo reuelatum fuisse libe-
rum decretum Dei, non interficiendi iustos, ha-
bitantes Sodomis. Quod probatur primò, quo-
niam ex historia sacra facillè colligitur, nullam
huius decreti reuelationem Abrahamo fuisse fa-
ctam prius, quàm illas preces funderet. Secundò
quoniam Abrahami ratio non sumit pro ante-
cedente decretum Dei liberum, sed quod non est
liberum, quoniam est merè naturale, videlicet,
minùs decere iudicem vniuersalissimum. Ter-
tiò probatur, quia neque tanta sollicitudine, ne-
que tot gradationibus & præcautionibus vr-
geret Deum; si præsciret Abrahamus, iam fuisse
constitutum decretum, ut fieret quod ipse pos-
tulabat. Nisi fortè quis dicat, Abrahamum ad
instar Christi Domin. petiisse, quod certo scie-
bat suis orationibus esse imperandum. Verum-
tamen hæc eminentia non est concedenda puris
viatoribus. Postremò probatur, quoniam ex
ignorantia talis decreti confurgit maior laus fi-
ducie in Deum, quam Abrahamus conceperat
ex familiaritate, & notitia infinite bonitatis, ut
ex ea tantum inferret, Deum non esse facturum,
quod erat minùs bonum & minus ei consen-
taneum.

Secunda probatio principalis est, quoties e-
nim Deus significat sibi esse impossibile præter-
mittere, quod aliqui liberum est facere vel non
facere: debemus intelligere moralem impossi-
bilitatem, omittendi, & infallibilitatem faciendi,
quoniam est melius & rationalius. Sic Isaia
49. *Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum,
ut non misereatur filio utero sui? si illa obliuisci-
rit, ego tamen non obliuiscar tui.* Quasi diceret esse
magis impossibilem Deo misericordie obliuio-
nem, quæ prætermitteret Ecclesie, iustisque subue-
nire, quam est impossibile matribus obliuio suo-
rum infantium.

Similis impossibilitas significatur Marci 6.
*Non poterat ibi virtutem vllam facere propter in-
credulitatem eorum.* Quum ita declarat Nazianz.
orat. 2. de Filio Dei, quæ est 4. de Theol. prope
med. *Quarta significatione hoc fieri non posse dici-
tur, a quo nostra voluntas abhorret: cuiusmodi est il-
lud: Non poterat illic signa facere propter increduli-
tatem eorum. Quoniam enim ad morborum depulsiones
vtrunque accidere necesse est, ut & agros fidem, &
medici vim facultatemque medendi afferant: id
circo alterum, altero deficiente, minime contingebat.
Quamquam haud scio, an hoc quoque genus
tertiò adiungendum sit, quo impossibile nihil aliud si-
gnificat, quam quod minime rationi consentaneum
est. Nec enim rationi conuenit, ut vis medici-
na afferatur, quibus incredulitas perniciem in-
nectura est. In hoc tertio genere impossibilitatis
posuerat paulò superius Nazianzen. illud*

SECTIO XV.

*Quoniam Scriptura dicit, quædam decere
Deum, alia impossibilia esse, vel aliena,
vel coacta probationes aliæ.*

Primò probatio sit, quoniam Scriptura sacra
nonnullis in locis ex ratione persuadet, ali-
quam actionem à Deo fuisse volitam, quia ma-
gis decebat; vel è contrario non fuisse volitam,
quia minùs decebat. Supponit ergo, Deum
semper & infallibiliter velle quod magis decet,
magisque dignum est diuina sapientia & boni-
tate. Antecedens probatur Matth. 3. *Sic enim de-
cet nos implere omnem iustitiam. Hebræ. 2. Decebat
enim eum, propter quem omnia, &c. per passionem
consummare. & eiusdem epist. cap. 7. Talis enim de-
cebat ut nobis esset Pontifex.*

Rex de Voluntate Dei.

Parabolarum
essentia
latus si semel
statuatur,
Deum non
facturum,
quod melius
est iustitiam cau-
tum.

28.
Matth. 9.

29.

Matth. 11.

Matth. 3.
Hebræ. 2.

2.
Genes. 18.

3.

4.
Quoties di-
cat Deus sibi
esse impossi-
bile, permi-
tere, quod ius-
torum est fa-
cere, intelli-
gendum est
de imperia
moralis.
Isaia 49.

Marci 6.

Nazianze-
nus.

Matth. 9. Non possum filij thalami ieiunare, quando praesens est sponsus, quia videlicet, istud esset minus contentum rationi, quamvis non esset absolute malum, nec rationi repugnans.

6. Talis est etiam impossibilitas ex rationibus proveniens, quae significatur *Genes. 18.* Num celare poterò Abraham quae gesturus sum, cum fueris in gentem magnam, &c. Vbi Rupertus scribit: Nunc poterò, subaudit tantis repugnantibus causis: & cap. 19. Dixit Dominus ad Lot: Festina, & salutare tibi, quia non poterò facere quidquam, donec ingrediaris illuc.

7. Tertia probatio, nā opera misericordiae communicatioque bonitatis, Dei propria sunt, ab eius intrinseco ingenio, & quasi naturali propensione venientia; licet ad ea nullum ab extrinseco motum prouocet, imo licet creata voluntas resistat. Vnde provenit ut dicatur *primaria & antecedens voluntas Dei*, quia vult misereri, suamque bonitatem communicare. Sed ē contrario iustitiae opera, mors & quaecumque mala tristia sunt aliena respectu Dei; quoniam ea non vult, nisi prouocatus & quasi compulsus nostris sceleribus. Ideoque voluntas inferendi mala tristia, vocatur *secundaria & consequens*, prout ex Chrysost. Damasc. & alijs Patribus ostendimus disput. 19. & 20. & 21. Nunc sufficiat illud *Isaia 28.* Sicut in valle Gabaa in aescitur: ut faciat opus suum alienum opus eius ab eo, ut operetur opus suum peregrinum est opus eius ab eo. Quod ad rem praesentē apostitē Hieronymus ponderat in Commentario. Consequens igitur est, non modò probabilius, sed etiam esse infallibile, quod Deus homines miseris & calamitatibus nunquam affligeret, ac multominus morte conficeret; coactus nostris criminibus.

8. Confirmatur. *Sapient. 1.* Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione vivorum. Creavit enim, ut essent omnia. & sancti ipsi fecit nationes orbis terrarum, & reliqua, quibus Dei laudem ab infidelium obiectionibus & calumniis Salomon liberat, tam in eo, quā in sequen. cap. Nam ex illis Patres communiter inferunt, mortem nullis hominibus à Deo fuisse permittendam; nisi peccatores manibus & verbis accessissent illam, ut videbimus disput. 35. sect. 7.

9. Confirmatur, quia rationes maioris vilitatis & misericordiae erga homines inveniunt Patres, ob quas Deus homini peccanti mortis poenam inflixerit, quas expositores tractant ad illud *Genes. 3.* Ne forte mittat manum suam, & sumas de ligno vite, & comas, & vivas in aeternum. Praecipue Chrysostom. ibi homil. 18. colum. 3. & lib. 1. de provident. colum. 5. Nyssen. orat. Catholica cap. 8.

Vniuersalium autem, quod Deus mala tristia nunquam intulisset hominibus, nisi tanquam medicinam & remedium deordinationis peccatorum, defendunt Patres referendi in eadem disput. 35. sect. 6. & disp. 21. sect. 1. & 2.

10. Quarta probatio nascitur ex praecedenti, quoniam affectus doloris, tristitiae, poenitentiae, similisque alij nisi metaphorice possunt in Deum cadere. Verumtamen ea metaphorica quoties in Sacris literis inveniunt, aliquid verum & proprium significat, quod nos intelligere debeamus & credere. Nihil autem ita conuenienter significat, ut insitiam auersionem à malis tristibus, quae provenit ab insita propensione tribuendi felicitatem hominibus: quae tanta sit, ut infal-

libiliter abstinere à quolibet malo tristi, nisi homines ad illud suis peccatis quasi compellerent.

Sic Genes. 6. Videns Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, panxit eum, quod hominem fecisset in terra; & tactus dolore cordis intrinsecus, Delebo, inquit, hominem, &c. Vbi Chrysostom. homil. 22. colum. ante penultim. Num volebam, inquit, tanta illos poena plecti? Ipsi ne peccatorum immanitate ad tantam indignationem compulerunt. Erat igitur ex vi lenitatis & misericordiae diuinae infallibile, non fore delendum genus humanum diluvio, nisi tanta malitia compulisset: quamvis secundum potentiam absolutam Dei, esset simpliciter possibile cunctos homines annihilare, licet essent iusti; quod Sapientiae 12. traditur illis verbis: Quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti? Non enim est aliud Deus quam tu.

Confirmatur, quia similis affectus Diuinitatis legitur *Ezechiel. 20.* Et in omnibus istis contristabas me. *Isaia 7.* Quia molestus esis & Deo meo. Iudicum 10. ad finem: Deus doluit super miseris eorum. & potissimum *Isaia 1.* Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Dolentis enim interiectio, quae praemittitur, significat, primum Dei affectum, quod ex se est, contrarium esse supplicii, ut notat ibi Hieronymus.

Atque praedictum affectum suae diuinitatis per humanitatem significauit multoties Christus Dominus, quando *Videns ciuitatem, fleuit super illam.* *Luc. 19.* & quando surdum & mutum sanaturus, *Suscepit in colum ingenium.* *Matt. 15.* & *Marci 7.* & quando *Ioan. 11.* Videns plorantes, *Inflexit spiritum, & turbauit semet ipsum, & lachrymans est Iesus.*

Talibus ergo testimoniis adducuntur Patres, ut existant, aliquam veluti coactionem opus esse praecedere, qua Dei voluntas detorqueatur, ut velit mala tristia causare, quos referemus disp. 21. sect. 2. Existimant igitur, ex vi diuinae bonitatis & benignitatis fuisse infallibile, quod Deus nihil malorum tristium afferret hominibus, nisi peccatis exigentibus.

SECTIO XVI.

Ex inclinatione diuinae voluntatis, aliae rationes infallibilitatis.

*P*rima ratio. Quilibet enim voluntas inclinatur magis ad volendum efficaciter illud obiectum, quod sibi complacentia magis diligitur, & quod est magis proportionata materia gaudij: minus autem inclinatur quilibet voluntas ad volendum efficaciter obiectum, quod simplici complacentia minus diligitur, imò, quantum ex se est, potuisset afferre tristitiam, propter eāque non placet propter se ipsum. Sed bonitatem suam creaturis omnibus communicare, praecipue rationalibus, est obiectum, Deo magis attridens complacentia simplici, magisque proportionata materia gaudij, quā eius oppositum. Ad hoc igitur efficaciter volendum inclinatur magis diuina voluntas: vnde infallibiliter id vult. Deus enim nunquam resistit suae maiori inclinationi, ut dicemus ratione sequenti.

Minor

Voluntas diuina misericordiae, antecedens, puniendi vero consequens nuncupatur.

Sapient. 1.

Genes. 3.

Aliquid proprium & verum Deum sub metaphora in locutionibus indicantur.

11. Genes. 6.

Chrysostomus.

Sapientia 12.

12. Ezechiel. 10.

Isaia. 7. Iudicum 10. Isaia. 1.

13.

Luca. 19.

Matth. 5.

Ioan. 11.

14.

1. Voluntas quae libet magis propendit ad volendum efficaciter ea, quae simplici complacentia magis diligitur.

Deuter. 70.

10.

Psalm. 103.

1. Thoma. 8.

Ecclesiastici

14.

Drachma.

Dionysius.

5.

6.

Minor probatur Deuteronomij 30. *Reueretur Dominum, et gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est cum Patribus tuis.* Gaudium itaque Dei est hominibus bona conferre, non metaphorice gaudium, licet sit metaphorice dolor & tristitia bona subtrahere, sicut ostendimus ad finem præcedentis sectionis. Præterea Psalm. 103. *Lætatur Dominus in operibus suis.* Quorum primariis generibus enumeratis, Prouer. 8. sapientia Dei adiungit: *Cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbis terrarum.* Vbi ludus significat opus lætum, gratum ac delectabile. Cui consonat annotatio Bedæ ad eum locum. Ideo Septuaginta legunt: *Quotidie incundabar in facie eius, cum lætaretur orbe perfecto.* Sed quoniam præcipua ratio lætitiæ veniebat ex productione ac gubernatione iustorum; adiungit: *Et delicia mea esse cum filiis hominum.*

Propensionem autem & inclinationem ad hoc opus, Ecclesiasticus significauit cap. 2. 4. sapientia nomine dicens, in ceteris omnibus operibus non potuisti quiescere, quemadmodum elementum non quiescit, quousque perueniat ad locum sibi connaturalem: *Et in his omnibus requiem quæsiui, & in hereditate Domini morabor, in ea tanquam in centro quiescam.*

Denique propensionem eandem & lætitiæ de salute hominum apertissimè significante duæ parabolæ, altera de oue centesima perditâ & inuenta Lucæ 15. & Matth. 18. altera de drachma diligenter quæsitâ & inuenta Lucæ cap. 15. Quarum alteram ponderans Dionys. epist. 8. ad Demophilum Monachum multo propius ad princip. quàm ad med. *Quomodo enim, inquit, non debebas is, qui bonus est, ex eorum, qui perierant, saluare, & eorum, qui mortui erant, uitâ lætari.* Et lib. de diuin. nominib. cap. 12. sub finem ait, Diuinitatem gaudere vno, eodemque aptè, reliquæ dissitis ordine.

Confirmatur primò, quia propensionem prædictam ex infuso Deiamore provenire, testatur Dionys. de diuin. nomin. cap. 4. propius ad med. quàm ad princip. dicens: *Ipse enim bonus auctor eorum, quæ sunt, amor, cum prius in ipso bono excellens præstantique ratione esset, non passus est ipsum in se sterilem, & infæcundum manere, sed eum impulsit ad agendum singulari abundantia, quæ est procreatrix omnium.* Perpende prius illud. *Non est passus, quasi contrarium quid passurus esset, si maneret sterilis.* Deinde illud: *impulsit, ac denique, non impulsisse ad agendum quomodocumque, sed singulari abundantia, quod est optimè agere.*

Sed multò vehementiorem impulsus & inclinationem significauit in eodem cap. 4. circa med. vbi, *Audendum, inquit, est etiam pro veritate dicere, ipsum quoque rerum omnium auctorem, honesto bonoque omnium amore ductum, pro singulari bonitate amatoriam extra se fieri rerum omnium procuratorem, & quasi bonitatem, charitatèque & amore deliniri atque ex statu, quo superat omnia, & ab omnibus secretum est, ad eum, quo in omnibus est, demittitur, &c.* Multaque subiungit ad significandam huius amoris efficaciam ex sua uirtute provenientem, vt quod *ipse sibi lenocinatur & se mouet, quemadmodum apud Cyprisiorum legitimis decade 8. cap. 5. tam ex Dionys. quam ex Maximo centuria 3. cap. 87. vbi exponit etiam honestam significationem Lenocini.*

Confirmatur secundò, quia *Naturæ boni est proficere in lucem, & conseruare, vt semel & iterum reperit Dionys. in eodem cap. 4. de diuin. nomin. paulò post med.* Nulla verò vehementior est inclinatio, quam vt vnaquæque natura connaturalem sibi operationem exerceat. Rationem verò quasi à priori docuit S. Thomas lib. 1. contra Gen. cap. 75. sub init. dicens: *Quia propter se amamus, volumus esse optimi, & semper meliora, & multiplicari quantum possibile est.* Ex quo generali principio similem volitionem meliorandi & multiplicandi suam essentiam, colligit continuo subiungens: *Ipse autem Deus suam essentiam propter se ipsam vult, & amat: non autem secundum se esse augmentabilis & multiplicabilis: sed solum multiplicabilis est secundum suam similitudinem, quæ à multis participatur: Vult igitur Deus rerum multitudinem ex hoc, quod suam essentiam vult & amat.* Perpende primò, quàm certa sit illatio libere volitionis creandi rerum multitudinem, ex necessario & naturali amore Dei erga suam essentiam.

Secundò Ferrarien. ibi §. ad primum, & §. respondetur inde merito deducit, Deum velle participari à creaturis, quantum est possibile, supposita directione diuinæ sapientiæ. Quod idem sumitur ex præsent. q. 19. art. 2. corp. & Caietano ibi §. ad hoc breuiter. Hoc autem ipsum esse velle quod est optimum & rationabilissimum.

Tertiò propensionem Dei ad creandam testatus est Clemens Roman. lib. 8. Recognit. cuius verba posuimus sec. 4. longè à princip. Quartò, Maior inclinatio Dei ad maius bonum colligitur ex D. Thoma sequenti q. 20. art. 3. & 4. præsertim in sed contra.

Secunda ratio progreditur ulterius, quam præcedens, & ex inclinatione colligit infallibilitatem moralem. Quæ illationem probò 1. quoniam moralis infallibilitas alicuius operationis provenit ex vehementia, & magno excessu propensionis ad illam: sed vehementissimam esse propensionem Dei ad communicandam suam bonitatem abundantissimè, probatum est ratione præcedenti, tantumque esse illius excessum, vt Deum extra se ipsum quodammodo rapiat. Ergo moraliter infallibilis fuit Deo volitio communicandi suam bonitatem abundantissimè. Confirmatur, quia si semel admittitur inclinatio ad bonum; inde sequitur maior inclinatio ad maius bonum, cuius potuit esse tanta dignitas, vt infallibiliter alliciat.

Secundò probatur, quia cum inclinatio diuinæ voluntatis semper sit rationabilissima, minus conueniens est Deum illi resistere, conuenientiùs autem est illam semper sequi. Tertiò probatur, quoniam inconuenientia, quæ timetur, & nobis obiiiciuntur, si Deus infallibiliter eligat aliquod obiectum, videlicet, indigentia creaturarum, violentia illata propriæ inclinationi, diminutio libertatis, & his similia, proorsus eadem imminet in qualibet maiori propensione Dei, maiori que probabilitate volendi aliquid bonum, (quamvis in hac indigeant acutiori discursu.) Quapropter si prædicta inconuenientia solutionem habent ad defendendam maiorem inclinationem, ac maiorem probabilitatem: eandem solutionem habebunt ad defendendam moralem infallibilitatem: vt ostendimus disp. 10. sect. 3. & sequentibus.

Tertia ratio sit, nam Scriptura præscribit formam orandi, quæ validior est ad imperandum, proponendo,

7.

S. Thomas.

8.

9.

10.

Prima pro basis.

Confirmatur.

11.

Secunda pro basis.

Tertia pro basis.

12

proponendo rationes maioris gloriæ diuinæ, maiorisque ostensionis diuinorum attributorum: igitur ad obiecta, quæ maiorem gloriam afferunt & magis ostendunt attributa, maiorem inclinationem habet libera voluntas Dei. Antecedens constat Exodi 32. Numer. 14. Deuter. 9. Psal. 29. & 78. & 87. præcipuè vero Christi Domini oratione Ioan. 17. Quorum verba posuimus disp. 3. sect. 1. Confirmatur, nam è contrario diuinam voluntatem à minori bono, minisque rationabili cohibet priuatio maioris gloriæ, secundum orationem Iosue cap. 7. *Quid facies magno potius tuo.*

26. 7.

13.

Genesis 2.

14.
Nysseus.
Ambrosius.15.
Dignū opti-
ma volunta-
te, quod ut
melius pro-
ponitur, sem-
per eligitur.

16.

1.

Quarta ratio, quia minus bonum, prout excludit maius bonum, vt sic formaliter non est bonum respectu diuinæ voluntatis: non ita vt sit absolute impossibile amplecti minus bonum; sed tamen vt sit in oratione impossibile. Quod probatur Genesis 2. Vbi, *Non est bonum hominem esse solum*, non significat aliquam turpitudinem rationi contrariam; sed solam priuationem boni maioris in ordine ad vniuersum: & ea proponitur vt ratio, Deum impellens ad decretum, quod subiungitur: *Faciemus ei adiutorium simile sibi.*

Vnde Nysseus orat. catechet. ca. 20. ad med. ait: *cui deest id, quod est melius, quemadmodum in bonis numeraueris?* quasi dicat, nullo modo. Ambrosius autem lib. de paradiso cap. 10. circa med. notat, *Plus placere Domino debuisse id, in quo est causa vniuersitatis, quam condemnandum fuisse illud, in quo est causa peccati. Et ideo quia ex viro solo non poterat humani esse generis propagatio, pronunciauit Dominus, non esse bonum solum hominem. Maluit enim Deus plures esse, &c.* Quibus in verbis perpende, solitudinem Adami tanquam non bonam ita proponi, quasi non fuerit digna, vt per diuinam volitionem de facto preponeretur Vniuersitatis bono, quod resultabat ex mulieris consortio. Ideo dicit: *Plus placere Deo debuisse*, & infra: *Maluit Deus.* Vnde generaliter infertur, quidquid est melius in ordine ad vniuersitatem, plus Deo placere, idèoque magis ad illud inclinari tanta infallibilitate, vt nunquam de facto velit oppositum perinde ac si non esset bonum.

Quinta ratio. Dignum est optima voluntate, nunquam discordare ab eo, quod optimus intellectus dicat esse optimum & rationabilissimum, omnibus pensatis. Dicat autem intellectus diuinus esse rationabilissimum & optimum semper facere, quod est simpliciter melius in ordine ad vniuersitatem. Ergo diuina voluntate dignum est nunquam ab hoc discordare, consequenterque facere semper quod est simpliciter melius.

Confirmatur, quia Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, id est, secundum voluntatem quæ est ex ratione, vt S. Thomas exponit ibi lect. 4. Vnde Hieronym. ibidem notat, opera Dei esse plena ratione & sapientia, quam effudit Deus super omnia opera sua. Ecclesiastici 1. At verò non esset effusa sapientia super opera, si de- fuisset aliquid eorum plenitudini & perfe-

ctioni, quod illis rationabilius & sapientius confecti potuisset.

Nec ulla bonitas, nec inuidia potuit ad minus bonum impellere.

DVæ tantum rationes restant; Prima, quia nullū morium sufficiens poterat ab intellectu diuino proponi, propter quod diuina voluntas respueret maius bonum, & amplecteretur minus bonum. Quia si dicas exempli causa, morium sufficiens fuisse, vt Deus exerceret suam libertatem, supremum dominium, & omnimodam sufficientiam, nulla re proflus indigentem: hoc refutatur, interrogando, num melius & rationabilius fuerit, per omissionem boni maioris ostendere supremum dominium & exercere libertatem? Nam si respondeas, id fuisse rationabilius, aut saltem æquè rationabile: hoc ipsum est, quod solum probare intendimus, videlicet Deum exequi de facto bonum illud, quo nihil sit rationabilius omnibus pensatis. Atque ita S. Thomas 1. p. q. 46. art. 1. ad 6. & 9. & de potentia q. 3. art. 17. ad 8. probat, oportuisse mundum non ab æterno, sed in tempore creari, vt Deus manifestaret suam libertatem, dominium & sufficientiam, nulla creatura indigentem. Cui similis est ratio permitendi, numerum stultorum pereuntium esse infinitum (vt loquitur Ecclesiastes cap. 1. quam reddit Augustinus referendus infra disp. 10. sect. 8. line.

Contra verò si minus conueniens ac minus rationabile fuit exercere libertatem, & ostendere dominium ac sufficientiam in omissione talis boni, quod ex parte sui melius erat; consequens est, per intellectum diuinum non proponi rationem & morium, quod sufficiat cohibere propositionem diuinæ voluntatis ad effundendam sapientiam & bonitatem super omnia opera sua. Confirmatur primò, quia minor esset laus diuinæ sufficientiæ atque non indigentis, si nulla bona fecisset, quam aliqua faciendo, & alia non faciendo. Vnde August. lib. 4. de Genesi ad liter. cap. 16. circa med. tractans ex professo non indigentiam, ait: *Quibus autem bonis laudabiliter non egret, si nulla fecisset?* quasi dicit, nullis. Et post pauca: *Nisi autem diceretur requiescere a facili, non eis egere, quæ fecit, minus commendaretur*, minus, inquit, quam si diceretur requiescere nihil faciendo.

Confirmatur secundò, quia simpliciter infinita sunt bona possibilia, quorum omissione Deus exerceret satis suam libertatem, & ostendit abundè supremum dominium & sufficientiam, nulla re indigentem. Foret autem minus rationabile, minisque dignum infinita sapientia & bonitate, prædictam ostensionem præbere per omissionem cuiuslibet boni maioris; quin etiam eo ipso minus exerceretur libertas & dominium; nam vtriusque partis faciendi & non faciendi potestatem habet, idèoque minus exerceret per solam omissionem maioris boni, nunquam eligendo maius bonum. Quod si maius bonum eligatur quoties rationabilius est illud eligere, considerata manifestatione cunctorum attributorum: nihil amplius nos intendimus probare.

Secunda ratio declarationem & vires accipit ex præcedenti, fundamentum habens in Scriptura & Patribus. In eorum quippe sententiis hoc argumentum virtualiter continetur. Inuidia procul

1.
Prima ratio.

Nullum morium esse posset Deum retrahens à meliori boni electione.

2.

Augustinus.

3.

4.
Secunda ratio.

procul abest à diuina voluntate: ergo semper & omnibus largiter & effusè, vult suam bonitatem & sapientiam communicare. Quæ consequentia propterea plurimum valet; quia licet Deus omittere potuisset communicationem suæ bonitatis largam & effusam; idque nullo modo participaret inuidiæ turpitudinem: nihilominus sublato vitio inuidiæ (quod est impossibile diuinæ bonitati) nullum restat motiuum sufficiens, quod diuinam propensionem contineat, ne referatur ad illud, quod omnibus pensatis est rationabilius, prout præcedenti ratione probatum est.

Accipi potest prædictum argumentum ex Sapientie cap. 6. & 7. supponendo, Salomonem ibi loqui tanquam organum Spiritus sancti. Quapropter quam ipse reddit rationem, vt non abscondat sacramenta Dei, sed potius largiter & effusè communicet sapientiam, eandem intelligere principaliter debemus de Spiritu sancto qui per illud organum communicat sapientiam & non abscondit. Ait igitur cap. 6. *Non abscondam vobis sacramenta Dei, sed ab initio naturati inuestigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem; neque cum inuidia tabescente iter habebō.* Deinde vero capit. 7. de sapientia sic loquitur: *Quam sine fitione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo.* Quasi diceret, inuidia sublata, nihil restat, quod me contineat, ne liberaliter & copiosè communicem sapientiam, quantum fuerit magis expediens & rationabile.

Sic Athanas. lib. de Incarnat. Verbi Dei c. eius corporali aduen. col. 3. *Deus, inquit, bonus est, vel potius fons bonitatis. Bonus autem nullius inuidia tangitur: unde nulli essentiam inuidens, ex non entibus vniuersa creauit.* Similiter orat. contra Gentes, siue contra idola, multò propius ad finem, quàm ad med. inde probat, Deum optimè, liberalissimèque providere rebus omnibus, ne decendant in nihilum, sed conseruentur, quia bonus & plus quàm bonus est natura, ac quia humanus est, nemini vnquam inuiderit: liber est enim bonus ab inuidia: & quia liber, ideo nulli suum esse inuidet, sed omnia esse & existere concupiscit. Quæ ratiocinatio magnam diuinæ libertati contumeliam irrogaret, nisi prædicto sensu foret intelligenda. August. lib. 4. de Genesi ad liter. c. 16. circa med. ait: *Bona facere si non posset, nulla esset potentia: si artem posset, nec faceret, magna esset inuidia.* Quod bene declaratur à S. Bonau. 1. dist. 44. art. 1. quæst. 2. ad 2. Sed magis limitatur ab Alexan. & Alberto referendis sequenti disp. sect. 1.

Eodem igitur sensu Nazianz. oratione 34. ex eo, quod Deus liber sit ab inuidia, probat fuisse melius non communicare sui visionem in hac vita, sed tantum in futura; cuius verba retulimus sect. 4. vbi etiam posuimus testimonium ex Clemente Alexandrino, nec non ex Cyrillo Alexandrino, qui remouendo inuidiam, significant melioris boni communicationem. Valet etiam ad eandem rem egregiè, quod ex Damasceno lib. 1. fidei cap. 1. retulimus section. 12. prope finem & quod ex Platone in Timæo referemus disp. 10. sect. 12.

Nec omnino prætermisit eandem rationem Aristoteles in procemio Metaph. ca. 2. inter medium & finem, dicens: *Neque diuinam naturam invidiam esse conueniens; potiusque (secundum prouerbum)*

multa mentiuntur; dicebant enim, Diuinitatem inuidere hominibus, ideoque negare communicationem Metaphysicæ.

Tandem Vdalricus lib. 2. summæ scribit: *Bonitas voluntatis eque non potest esse sine beneficentia, per quam communicat bonitatem suam omnimodo, quo communicari potest. Aliter esset in eo inuidia, cum non diffunderet, & communicaret bonum, quod possit sine detrimento multiplicari.* Hæc verba refert, & notat esse malè sonantia Carthusian. lib. 1. sent. disp. 45. q. 1. post med. §. *cuius verba.* Nihilominus piè possunt explicari iuxta mentem prædictorum Patrum: Verumtamen ille modus loquendi non est vsurpandus ita crudus, sed condiendus est grano salis, quod nuper adhibuimus. Præterea recolenda sunt quæ diximus sect. 5. parum à principio.

DISPUTATIO X.

Quid Scholastici & Philosophi de prædicta infallibilitate senserint, & quomodo soluenda sint argumenta.

NE præcedens disputatio plus nimio cæteras numero sectionum excederet, visum est nouam aliam instituere, quasi præcedentis appendixem, vt ea suppleat, quæ dicenda restant ad maiorem firmitatem ac certitudinem illius conclusionis, quam posuimus disp. præcedenti sect. 3. & probauimus in cæteris omnibus sectionibus.

SECTIO I.

Scholasticos de optima providentia sensisse non aliter, quàm Patres, præcedenti disp. citatos.

NEC apud antiquos nec apud recentiores authores reperitur ex professo, propriisque terminis agitata quæstio præfens de naturali propensione diuinæ voluntatis, propter quam infallibiliter & liberè quibuscumque in rebus velit quod optimum est & rationabilissimum in ordine ad vniuersum, iis tantum rebus exceptis, quarum perfectio possibilis non habet terminum, ideoque nihil in illis est optimum. Multoties autem Authores absque prædicta distinctione tractantes de potentia Dei absolutæ, num meliores res aut meliorem mundum facere poterit, vel de quæstionibus aliis, incidenter profecerunt sententias, ex quibus non obscure colligitur affirmatiua pars infallibilitatis, quam tractamus.

Imprimis enim S. Thomas 1. p. q. 47. art. 3. arg. 2. dicit: *Natura facit quod melius est, & multo magis Deus.* Quod axioma sumitur ex Aristotele variis in locis, referendis sect. sequenti. Atque S. Thomas in solutione ad 2. exponit esse intelligendum de bono, quod est melius non secundum multitudinem materiale, sed quantum ad bonitatem formalem, quæ consistit in eo, quod melius deseruiat ad finem à Deo intentum, videlicet, vt ostendat suum autorem. Deum autem non plures, sed vnicum esse, mundus vnicus melius

9.
Kantianum.

1.

1.

Ex incidenter ab antiquis de Aristotele & Philosophis tractatum, optimè elucido colligitur.

2.

S. Thomas.

simpliciter ac secundum se consideratus, sed in eo statu, in quo optime saluatur vniuersitatis ordo & pulchritudo. Ex quibus tandem exponitur quod loco citato dixerat, res mundi potuisse fieri meliores, & meliori ordine. Nec enim potest intelligi nisi de perfectione procedente in infinitum; vel de perfectione rei in ordine ad seipsam, non verò prout deferuit ad perfectionem vniuersi.

Eodem sensu concessit Albertus, melius aliquid fuisse possibile 1. parte q. 77. mem. 3. art. 1. & 3. Nam art. 1. in solutione ad 2. explicat exemplo plurimarum rerum, quæ requiruntur ad pugnam, & licet aliæ sint aliis inferiores & imperfectiores: nihilominus, *Vnumquodque istorum, ait, in ordine exercitus optimum est in statu suo, nec posset esse melius: sine quolibet enim isto perit boni ducis exercitus. Et ita est in ordine vniuersi. Vnumquodque enim optimum est suo loco, & suo ordine possum, nec posset esse melius, quam est secundum ordinem illum.*

Cui consequens est, quod in articulo secundo defendit, in ordine ad vniuersum melius & rationabilius fuisse producere hominem vertibilem ad malum, & in art. 3. defendit optimum fuisse modum reconciliationis, & optimam fuisse gratiam Christi D. comparatione redemptionis; & optimam fuisse gratiam Beatissimæ Virginis comparatione suæ dignitatis & muneris. Prædictum etiam axioma Dionysij declarat in prædicto mem. 3. art. 1. in fine, optimi esse adducere, quod est optimum secundum capacitatem rerum, quæ sunt; quamvis non sit optimum simpliciter. Denique Albertus in eadem 1. p. q. 67. mem. 1. col. 2. & 4. planè docet, providentiam omnia disponere propter optimum bonum vniuersi.

Prædictam sententiam S. Thomæ, Bonaventuræ, Alberti & Alexandri de optimo bono vniuersi comparatione cuius partes illius non potuerint esse meliores, nec melius ordinatæ; quamvis simpliciter ac præciso respectu ad vniuersum, potuerint esse meliores & melius ordinatæ: recipiunt alij plurimi Scholasticorum, Capr. 1. dist. 44. q. vnica art. 2. conc. 2. Caiet. 1. p. q. 2 §. art. 6. & q. 47. art. 2. tacite recipiens doctrinam S. Thomæ, quam supra retulimus, vbi magis expressè tradunt hoc expositores alij.

Eiusdem sententiæ sunt Maior 1. disp. 44. q. 1. Argent. dist. 44. art. 3. fine, Carthus. 1. dist. 44. q. 1. nam & assentitur arguentis sed contra, quæ ponit sub initium, & approbat doctrinam Alexandri, S. Thomæ & S. Bonaventuræ, supra relata: unde recipiunt explicationem, quæ videntur esse contraria sequenti dist. 45. q. 1. post medium. Denique rationabilissimum & optimum in ordine ad vniuersum fuisse permittere tentari homines, quos Deus prænouerat esse vincendos, defendit libro 2. dist. 23. ante quæstionem primam.

Durandus in 1. dist. 44. q. 1. existimat, omnes rerum species possibles, esse de facto productas, si multitudo specierum possibilem est finita. Quæ conclusio supponit à Deo fieri optimum & perfectissimum in eo genere perfectionis, in quo possibile est optimum, quia non procedit in infinitum.

Ricardus 1. dist. 41. q. 2. dum refutat secundam opinionem, *inconueniens, inquit, est, Deum facere factum minus rationale, dimisso facto magis*

rationabili. Confirmatque testimonio Anselmi lib. 1. *cur Deus homo* cap. 10. (quod retulimus sect. 6.) & dist. 46. art. 1. q. 3. ad 3. concedit Deum, ut potè summè liberalem, velle omnibus communicare sua bona, quantum possibile est, ut decens. Henricus quodlib. 8. q. 1. sub finem recipit veram Auicennæ sententiam de optimo, quam referemus sect. sequen. versus finem.

Præterea multæ sunt communes opiniones Theologorum, ex quibus efficaciter colligitur infallibilitas optimi. Nam imprimis quando disputant, vtrum Deus incarnaretur, etiam si non peccaret Adamus: tam illi, qui affirmant, quam illi, qui negatiue respondent, omnes communi consensu præsupponunt, Deum in eo casu facturum fuisse, quod optimum, id est, rationabilissimum ac decentissimum foret comparatione diuinæ sapientiæ, bonitatis, & cæterorum attributorum. Hoc autem fundamentum prædicto, dissident in eius applicatione dumtaxat: quoniam alij Theologi contendunt, melius & rationabilius esse tunc non incarnari: alij contra rationabilius putant, etiam tunc incarnari, aut certè defendunt, non esse rationabilius oppositum. Propterea nonnulli antiquorum, ut ipso quæstionis titulo cardinem illius & statum difficultatis aperirent, non inquirebant, vtrum Deus incarnaretur: sed, vtrum esset magis conueniens & magis congruum incarnari; licet non peccasset Adamus. Quemadmodum Alexan. 3. p. qu. 2. mem. 13. & Ricar. lib. 3. sent. dist. 1. art. 2. q. 4. quæstionem hanc proponunt.

Secundò colligitur ex D. Thoma, & plurimis Scholasticorum, affirmantibus, originale peccatum aduersus Gentiles probari ex corruptione concupiscentiæ, ignorantia, morbis, morte, cæterisque miseriis humanæ naturæ. Quorum rationes nullum omnino probabiliter afferrent; nisi supponendo, Deum semper facere, quod est magis consonum misericordiæ bonitati, liberalitati & affectui communicandi suam perfectionem: quoniam hoc est melius & dignius infinita sapientia, quando non obstat aliqua ratio iustitiæ. Ponderauimus etiam ex Patribus idem argumentum disp. 9. sect. 10. versus finem.

Ita procedit S. Thomas lib. 4. contra Gent. capite § 2. à principio, cuius obseruanda sunt potissimum illa verba: *Possent tamen aliquis dicere, huiusmodi defectus tam corporales, quam spirituales, non esse penates, sed naturales defectus, &c.* Cui obiectioni post pauca respondet: *Si quis rectè consideret, satis probabiliter poterit asserere, diuinam providentiam supposita, quæ singulis perfectionibus congrua perfectibilibus coaptauit, quod Deus superiorem naturam inferiori ad hoc coniunxit, ut ei dominaretur: & si quod huius domini impedimentum ex defectu naturæ contingeret, eum speciali & supernaturali beneficio tolleretur.* Quibus verbis de providentia Dei nihil aliud præsupponitur, nisi quod mera ratione naturali probatur absque supernaturali reuelatione: dirigitur enim iste discursus, ut per illum concipiat probabilè existimationem ille, qui nondum per fidem certo credit, hominem fuisse productum à prædictis miseriis liberum, sed propter peccatum fuisse deuolutum ad illas. Quapropter non supponitur liberum decretum Dei, quo finem sub certo modo atque mensura statuisset.

Eisdem coniecturis, tanquam valdè efficacibus ad

20.

Ex communibus Theologorum opinionibus efficaciter colligitur obligatio optimi.

21.

22.

S. Thom.

14.
Albertus.

15.

16.

17.

18.

19.

bus ad probandum originale peccatum, videtur Guiliel. Parisien. tract. de virtutibus & peccatis c. 2. Alexan. 2. par. q. 122. mem. 1. argumentis *sed contra* Albertus 2. p. q. 107. mem. 1. argumentis, *sed contra*. S. Bonau. lib. 2. dist. 30. art. 1. q. 2. non obscure significans, originale peccatum à Philosophis potuisse cognosci naturali ratione; si modò animaduertent, quo debuisset anima subordinari Deo, super omnia illuminando. Ricardus item in eadem dist. 30. art. 1. qu. Egidius Rom. in speciali tractatu de peccato Originali, quem refert, & cum aliis sequitur Carthusianus lib. 2. sent. dicta dist. 30. q. 1. ad finem. Sed in hoc genere probandi nimium excessit Ambrosius Catherinus lib. de peccato originali disputatione, quæ incipit: *Venio ad rationes*.

24. Tertiò colligitur ex omnibus Scholasticis in 1. sent. dist. 46. cum Augustino sentiētibz, quod Deus non permitteret peccata, nisi propter colligenda maiora bona. Nam in hac doctrina necessariò præsupponi, quam infallibiliter Deus eligat optimum pro perfectione modum, satis probatum fuit disp. 9. sect. 11.

25. Quartò colligitur ex omnibus Scholasticis, quoniam plurimis in locis, quando probant, aliquid tali modo fuisse factum à Deo, vel tali modo gubernari, rationibus vtuntur, quæ suadeant id esse rationabilius & decentius comparatione diuinæ sapientie & bonitatis; nam hoc probato, putant se causam obtinuisse: quemadmodum de Patribus antiquis ponderatum est fufius disp. 9. tota sectione 10. Sic S. Thomas lib. 3. contra Gen. cap. 71. & 111. & 114. atque 141. de diuina providentia circa creaturas rationales & irracionales, de legibus, de differentia & ordine præmiorum atque penarum: nihil alia ratione probat aduersus eos, qui solo naturæ lumine ducuntur, nisi quoniam hic modus providendi melior est, maiorem perfectionem creaturis confert, & magis dignus est infinita Dei sapientia & bonitate.

26. Corollarium igitur ex opinionibus communibus, quas proximè reculimus, illarum, est intellectus ad eos Scholasticos, & antiquos, quam iuniores, qui simpliciter absque maiori declaratione pronunciarunt, Deum non semper facere, quod secundum se optimum est, sed quandoque facere quod per consilium intellectus diuini proponitur, quasi minus perfectum. Hoc enim propterea nihil obstat veræ doctrinæ de optimo. Primò quoniam ad hoc probandum iidem auctores recurrunt ad perfectiones, in quibus optimum est impossibile; quoniam processus in infinitum datur maioris & maioris perfectionis sine termino.

27. Secundò, quoniam solum oppugnant aliquando errorem Witelchii, qui dicebat, Deum non posse facere melius, quam fecit: aut certè prædicti Doctores non distinguunt genera perfectionis in quibus datur optimum.

Tertiò, quia quandoque loquuntur de bono, quod entitatiuè maius est, licet in ordine ad vniuersam seriem diuinorum operum, non fuerit rationabilis & convenientius illud producere.

28. Quartò, quia nemo reperitur, qui scripserit, Deum aliquando fecisse, quod foret rationabilius & honorificentius Deo non fecisse, confideratis omnibus circumstantiis, & attenta proportionem ad vniuersum. Quod si aliquis hoc scribe-

ret, ipse sibi contradiceret, toties defendens, optimum & rationabilissimum esse quod Deus fecit, & quod in aliis casibus esset factururus; vt vidimus in quatuor communibus sententiis nuper enumeratis. Quintò denique prædictus intellectus aliis vrgentioribus argumentis probatus est supra fuisse mentem Alexandri & Alberti.

Inter recentiores, maiori distinctione, quam alij, procedit Vasquez 1. p. dist. 107. cap. 2. & 3. nam expresse declarat, Deum ex parte sua seruare semper, vt illud eligat, quod rationabilissimum est eligere, consideratis omnibus circumstantiis: quamvis secundum se non sit perfectius. & 1. 2. disp. 43. cap. 3. num. 17. loquitur de potentia eligendi minus bonum, potius quam de actu eligendi illud. Denique contra optimum falsò citatur Vasquez 3. par. disp. 1. sect. 2. & 4. Suarez autem 1. p. lib. 3. de attribut. ca. 10. §. 12. manifestè tradit, Deum liberè conferre quædam beneficia providentiæ, quæ non potuit omittere, quia consentanea sunt eius sapientiæ bonitati, semper autem operatur consentaneè ad sapientiam & bonitatem. *Et hac necessitas, inquit, sufficiens est ad naturalem demonstrationem.*

Cæteri doctores, absque distinctione dicentes, Deum aliquando facere quod est minus bonum, ac minus perfectum, potuissentque melius facere, suo iure postulant intellectum, quem in præfenti corollario probauimus. Inter quos sunt Bellarmin. tomo 3. de gratia & libero arb. ca. 17. arg. 2. Suarez relect. de libertate diuina disp. 1. sect. 1. num. 8. & 3. par. tomo 1. disp. 4. sect. 2. fine, & Metaphys. disp. 30. sect. ult. num. 23. Azor. lib. 1. summa cap. 25. q. 7. (sine licet obiter tantum & generaliter loquatur) Valenti 1. p. q. 25. puncto 3. corol. 4. & 5. supponere videtur, in nullo perfectionis genere dari optimum. Salas 1. 2. tomo 1. tract. 6. disp. 1. section. 5. num. 53. sololummodo dicit, posse Deum eligere minus bonum.

Contrariæ sententiæ fauet Marsilius lib. 1. q. 43. art. 2. post conclus. 4. asserit enim, quod simpliciter melius fuisset omnes creaturas rationales in gratia confirmari: sed tamen hoc intellexit fortassis quantum ad bonitatem intrinsecam rationalium creaturarum; non verò quantum ad meliorem providentiæ modum & rationabiliorem ostensionem diuinorum attributorum, nec quantum ad exercitium quarundam perfectissimarum virtutum.

Gabriel in vtramque partem ambiguus hæret. Nam lib. 1. sent. dist. 44. q. vnica art. 1. & 2. docet, etiam si designari posset à Deo aliqua substantia, quæ inter creabiles esset supremam: nihilominus manere dubium æquale in vtramque partem, vtum de facto fuerit producta talis substantia perfectissima: & problematice defendit, potuisse Deum meliorem mundum producere; licet supponatur dari statum, hoc est, possibilem esse mundum optimum, cuius perfectio non possit esse maior. Idemque libr. 2. sent. dist. 23. q. vnica art. 3. dubio 1. sub disunctione defendit, fuisse melius ex parte obiecti, vel non fuisse melius producere naturam impeccabilem.

Tandem Valentinus de Herice 1. p. disp. 20. de Voluntate Dei ca. 5. quod est vltimum probare contendit, Deum non semper velle quod est optimum physice, nec quod est optimum moraliter. Veruntamen ille nititur eo fundamento, quod

rationabilis foret non fecisse, asserat.

29.

30. Doctores qui oppositè videntur asserere, exponit disjuncti.

31.

32.

33.

quod nihil sit optimum; sed quocunque bono melius aliud sit possibile: ut constat ex eodem cap. 5. num. 3. 1. Aliunde tamen nostræ sententiæ fauet, quoniam disp. 16. sect. 2. nam. 11. & 12. facitur, Deum vehementer propendere & inclinari ad liberam suæ bonitatis communicationem. Magis autem propendere ad perfectiorem communicationem, infertur ex maiori gaudio de Incarnatione, quam de illius opposito, quod concedit disp. 20. capite 5. num. 2. 8.

SECTIO II.

Philosophi quoque docuerunt, optimum semper à Deo, & à natura fieri.

Philosophorum in causâ præsentis testimonium ideo magis aperte probat, quod intendimus, quoniam illi supernaturalia Dei opera penitus ignorantes, nullaque Dei reuelatione ducti, sed solo naturæ lumine, pro comperto tradiderunt, optimum semper à Deo & à natura fieri. Quapropter hoc non aliunde colligebant, quàm ex sapientia & bonitate Dei.

Aristoteles itaque lib. 8. Physicor. tex. 4. 8. fine ait: *In iis, quæ sunt natura, finium su positum, & id quod melius est, oportet, si modo esse possit.* Vbi S. Thomas sect. 12. prope fin. *In iis, ait, quæ sunt secundum naturam, semper est magis accipiendum illud quod est melius, si sit possibile: quia ea, quæ sunt secundum naturam, sunt optime disposita.* Quod clarius iterum in eodem lib. 8. textu 56. docuit Philosophus, dicens: *Dignius semper accipimus in natura esse, si tamen possibile est.*

Præterea lib. 12. Metaphys. cap. 10. quod est ultimum, initio: *Præseruandum est, inquit, etiam hoc, quomodo natura vniuersi habeat ipsum bonum & ipsum optimum: utrum separatim quiddam, & ipsum an per se, an ipso ordine, an utroque modo, quemadmodum exercitus: etenim bene esse eius in ordine, & dux ipse est, ac magis ipse: non enim ipse propter ordinem, verum ordo propter ipsum est.* Familiare est Aristoteli, quæstionis propositæ solutionem, quasi dubitando vel interrogando proponere. Sic igitur in præsentem docet exemplo exercitus & ducis, bonum & optimum formaliter existens in vniuerso, esse ordinem ac dispositionem omnium rerum; at vero bonum & optimum principium & finem, à quo & ad quem prædictus ordo dirigitur, esse Deum. Sequenti verò contextu pergit ostendere, quo pacto in vniuerso res omnes apro & conuenienti ordine disponantur, ut imperfectiores sint propter perfectiores.

Libro 2. de cælo tex. 3. 4. *Si enim, ait, natura semper facit eorum, quæ fieri possunt, quod optimum est, &c.* Rursus de generatione & interitu lib. 2. tex. 5. 9. de perpetua & nunquam intermittente successione corruptionis & generationis ita philosophatur: *Atque id optima ratione accidit. Cum enim affirmemus, naturam omnibus in rebus semper id, quod melius sit, expetere, meliusque sit esse, quàm non esse, id autem omnibus inesse nequit, quoniam longè ab ipso principio absum; idcirco Deus modo deficientem consulens, vniuersum compleuit, cum generationem instituisse continnam.*

Atque lib. de iuuentute & senect. à medio: *Nemini dubium erit, quin natura in omnibus, quæ fieri possint, pulcherrimum quodque fingat & moueat de voluntate Dei.*

hatur. Siue ut habet alia translatio: *Naturam videmus in omnibus ex possibilibus facientem optimum.*

Libro 2. de partibus animalium cap. 14. ante med. *Semper natura rei melioris author est, quoad eius fieri potest.* & lib. 4. de partibus animal. cap. 10. inter princip. & med. ait: *Natura ex his, quæ fieri possunt, facere solet quod melius est.* Deinde libro primo, de generatione animalium cap. 4. sub init. *Natura rem quamcumque facit, aut quia necessaria est, aut quia melius ita est.* Denique libro de comuni gressu animalium inter med. & fin. dicit: *Natura semper in iis, quæ fieri possint, ad id respicit, quod potius sit & melius.*

Respondet aliquis fortasse primum, apud Aristotelem melioris & optimi boni non esse autorem Deum, sed collectionem causarum naturalium, quam intelligit nomine naturæ. Veruntamen hæc solutio licet aliqua verisimilitudine satisfacere potuisset aliis locis supra citatis: manifestè refutatur ex illis duobus testimoniis lib. 12. Metaphys. cap. 10. & lib. 2. de generatione textu 59. Nam in illis expressè Deum facit principium & finem optimi boni, quod in rebus naturalibus reperitur. Confirmatur primò, quoniam opus naturæ Philosophus asserit esse opus Dei lib. 1. de cælo cap. 4. in fine dicens: *Deus & natura nihil prorsus faciunt frustra.* Et libro de Mundo ad Alexand. (nisi fortè liber sit alienus) *Veius inquit, fama est & quidem hereditaria mortalium omnium, vniuersa à Deo, & per Deum esse nobis constituta.*

Confirmatur secundo, nam lib. 1. de partibus animal. cap. 5. in medio viliora quæque sine pudore aggredi monet: *cum in omnibus natura numen, & honestum pulcherrimumque sit ingenium. Quapropter cum natura operibus iunctum illud præcipue sit, ut nihil temerè & necque fortuita committatur, sed alienius gratia omnia agantur. Numen autem propriè Diuinitatem significat apud Latinos.*

Secundo respondebit alter, Aristotelem ideo tribuisse Deo gubernationem optimam & optimos effectus, quoniam existimabat, Deum non liberè sed naturaliter agere; propterea quæ tota sua potentia conferre quantam perfectionem capere possunt effectus.

Hæc tamen solutio refutatur primò, quoniam Aristoteles aliquando saltem existimauit, Deum operari liberè, sicut probauimus supra disp. 7. sect. 5. versus finem: & quamuis aliquando vel contra libertatem Dei scripserit, vel de illa dubitauerit: nihilominus optimum à Deo semper fieri, tam constanter ac tam multis in libris docuit, vt eo ipso lectorem monuisse videatur, non esse dubitandum, quin Deus optima semper faciat, siue necessariò, siue liberè creaturas producat.

Refutatur 2. quia lib. 4. Topicor. c. 5. licet absurdissimè coactis, Deum posse praua agere: nihilominus asserit de facto nunquam eligere praua: Igitur multò facilius concederet Aristoteles, Deum posse agere minus bona: quamuis retineret prædictum axioma: *Deus & natura semper meliora facit.*

Refutatur 3. quoniam locis supra citatis Philosophus agit de bono, quod est optimum secundum commensurationem ac proportionem cum aliis rebus, & secundum dispositionem & ordinem vniuersi. Hoc autem genus optimi non fieret, si Deus abique libertate produceret

6.

10.

4.

Denique

7.

Solutio.

Impugnatur.

Confirmatio.

8.

9.

Alia solutio.

Refutatur 1.

10.

Refutatur 2.

11.

Refutatur 3.

produceret creaturas, & in illas effunderet totam magnitudinem & perfectionem sibi possibilem. Nec ad hoc limitandum sufficeret solum dictamen intellectus, quoniam ille dicitur in quibusdam rebus processum in infinitum esse possibilem maioris & maioris perfectionis, in aliis rebus dicitur æqualem perfectionem. Saltem igitur in iis sola voluntas libera determinare poterit vnum aliquid, ad cuius commensurationem, proportionem & ordinem cætera fiant optima. Hæc de Aristotele.

12.
Platonis testimonia.

Platonis hæc de re testimonia sunt illustriora, & ex illis aliquid citatum ab Alexandro, Alberto, Bonaventura, & aliis antiquioribus Scholasticis. In Timæo, siue libro de natura, inulto propius ad principium ad medium. Dicamus, inquit, quam ob causam ille verum author generationem, & hoc vniuersum constituit. Bonus erat. Bonus autem nulla vnquam aliqua de re inuidia tangitur. Ergo cum fuor ab eo alienissimus esset, omnia sibi, quantum fieri potuit, simillima fieri voluit, & paucis interpositis adiungit: Quicquid erat temere agitarum & fluens, ex inordinata iactatione redegit in ordinem. Hoc enim iudicabit esse præstantius. Fas autem neque erat, nec est, quidquam nisi pulcherrimum facere cum, qui est optimus. Et post pauca: Totum ita Mundum constituit, ut pulcherrimum naturæ opus, optimumque foret.

13.

Præterea inter principium & medium eiusdem dialogi hanc introducit partem concionis, quam supremus Deus omnium creator habuit ad Deos creatos, id est Angelos: omnia animalium genera suo ambitu continent, oportet, si est mundus omnino perfectus futurus. Hæc verò si à me fiant solo, vniūque donentur, diis adequabuntur. Quapropter accedite vos secundum naturam ad animalium generationem, &c. Errauit, ut expers fidei, faciens Angelos auctores animalium: cæterum ostendit euidentissimè, quàm infallibile sit Deum communicare suis operibus perfectionem maximam. Nec propterea putet aliquis, Platonem attulisse diuinæ voluntati necessitatem, libertati contrariam: siquidem potuit Deus solus facere, quod faciendum commisit Angelis, potuitque illos annihilare, sed sua voluntate præstitit eis æternitatem; vt ex superiori contextu constat.

14.

Deinde multò propius ad medium ad principium eiusdem dialogi: Ea, inquit, apud nos sententia semper rata indubiæque præ cæteris habetur, quod Deus illa, cum talia non essent, quam pulcherrimè optimèque fieri poterant, ordinauit. & iterum: Hæc igitur omnia sunt causa adiutorum, quibus Deus ministris utitur, ad optimè ideam, quantum fieri potest, absolendam. Totus denique dialogus impenditur ad commendandam eximiam perfectionem diuinæ prouidentie tam in partibus hominis & facultatibus, quàm in primariis partibus totius vniuersi.

15.

Idem in dialogo 10. de legibus propius ad med. quàm ad finem ait: Ambo asserimus, deos scire, videre audireque omnia: nihilque eos effugere posse eorum, que aut sensu aut intellectu percipiuntur: deinde omnia eos posse quæcumque mortales, immortalesque possunt, absque dubio concedent. Bonos etiam, imò optimos esse omnes, quinque confessi sumus. Nulla ergo pigritia, nulla mollietate capi eos possibile: quandoquidem sales sunt, quales esse consensimus. Nam à timiditate in nobis ortum nascitur, pigritia verò ab otio atque mollietate. Nullum ergo Deorum otio, pigritiæque corruptum quicquam negligi. Nul-

lius enim timiditatis Deus est particeps. Subiungit autem, deos scire, non esse contemnendas res paruas in vniuerso, nec voluptate, aut dolore fractos, omittere quæ sciunt esse meliora, & paulò inferius: Opifices, inquit, quanto peritiores sunt, tanto arte vna in propriis istorum operibus & parua simul & magna exquisitis absolutiusque perficiunt. Deus verò, qui sapientissimus est, & curare potest, ac vult, parua, quæ facilius gubernari possunt, propter pigritiam & ignauiam negliget? nullo modo. Ac postquam docuit, omnia dirigi ad perfectionem vniuersi, monet: Tu autem molestè fers, quia ignoras quo pacto quod tibi optimum est, vniuerso simul & tibi pro communis generationis viribus conuenit.

Præterea Socrates apud Platonem in Phædone, siue de anima inter med. & fin. monet, certissimam esse viam assequendi, quid Deus voluerit & fecerit, si prius inuestigauerimus, quid sit absolutè rationalibus & melius in ordine ad vniuersitatem; cuius verba retuli disp. 9. sect. 9. probat. 6.

Denique quod à Deo fit, esse optimum & congruentissimum docuit Socrates, & ex illo Chrysippus apud Cyrillum Alexandrin. libr. 1. contra Iulianum, vt retulimus disp. 9. section. 4. fine. Plotinus quoque Platonis idem docuit apud Theodoretum libr. 6. de Græcorum affectionibus, vt vidimus in eadem sect. 4. verus finem.

Auicena tract. 9. Metaphys. cap. 6. de Deo sic differit. Sua essentia est causa bonitatis & perfectionis, secundum quod est possibile rebus, & placet ei. Intelligit igitur ordinationem bonitatis, secundum quod possibile est esse melius: vnde ex hoc quod intelligi ordinem & bonitatem, quæ melior esse potest, secundum quod ipse intelligit eam, fuit ipsa tali fluxu, quo perfectius peruenitur ad ordinem secundum possibilem. Quam sententiam vt veram recipit Henricus quodlib. 8. q. 1. sub finem.

Ad confirmationem eiusdem sententiæ toto illo cap. 6. declarat Auicena, quibusdam indiuiduis aliqua esse mala, quæ tamen permittere fuit melius propter bonum vniuersi. Notandum est potissimum quod ait propius ad med. quàm ad finem eiusdem capituli: Non fuit sapientie diuine dimittere summam bonitatis, quæ semper, & sæpe sunt propter mala aliquorum indiuiduorum, quæ non sunt semper.

Ne fortè respondeat aliquis, hæc ita sensisse Auicenam, quoniam existimauit, Deum agere ex necessitate naturæ, recolendum est quod in eodem tractatu 9. cap. in medio dixerat, primo principio non fuisse necessarium, sed contingens creare.

Ex multis præterea Philosophis efficaciter colligitur, Deum infallibiliter sequi meliorem gubernationis modum; quoniam solo naturæ lumine persuasent immortalitatem animarum; ne grauissimorum scelerum impunitas, & nullum virtutis præmium, Deo gubernatore, credatur: quod argumentum ponderauimus disp. 9. sect. 10. exemplo 10.

Tandem omnes Philosophi qui de naturalibus rebus, ac naturali prouidentia sentiebant ita magnificè, multò magnificentius sentirent de supernaturalibus, si per finem agnouissent.

SECTIO

Soluntur argumenta, desumpta ex Patribus, qui necessitatem omnem à Dei voluntate reiiciunt.

PRO solutione argumentorum, in hac & sequentibus sectionibus exponenda, tria fundamenta præmitto, quæ tanquam solidæ petreæ sustineant, & frangant impetus aduersatorum: eos denique suo pondere compellant procurare solutionem, quæ nostræ veræque sententiæ sufficiat.

1. Primum fundamentum est, apud omnes Patres & Scholasticos, imo etiam apud Philosophos esse non pauca, quæ diuina voluntas infallibiliter eligeret cuiusmodi citra controuersiam sunt quæ sequuntur, Primum. Si nemo peccasset; Deus non subiret crucem, nec mortem, nec ex vi præsentis decreti, nec ex vi alterius decreti. Secundum. Ex suppositione, quod Deus creat homines, infallibile est, iustus præmia, peccatoribus autem decreuisse supplicia; vel certe est infallibile non decreuisse, iustos in æternum vexare tormentis, & peccatores in cælo clara sui visionis donare. Tertium & generalissimum est, saltem hoc esse infallibile, quod Deus minimam mensuram perfectionis & rationabilitatis non semper, nec in omnibus operibus eligeret; nec semper affectabit facere minus bonum & minus rationabile; sed aliquando saltem in aliquibus operibus liberè decerneret consequi perfectionem maiorem, quam sit minima & infima perfectio illius generis. Alia exempla possumus præcedenti disp. 9. sect. 3. obiection. 2. & sec. 10. & 11.

2. Quod si vel vnicum exemplum admittitur, quod voluntati diuinæ simul sit & liberum & infallibile: renebuntur etiam suas omnes rationes & obiectiones dissolvere nonnulli Theologi, qui contendunt, infallibilitatem morali destrui, vel minui libertatem, vel afferri molestiam, tristitiam, indigentiam, aut possibilitatem destruendi Deum, vel alia inconuenientia resultare, quæ tamen non inferuntur ex peculiari ratione boni optimi, sed ex generali ratione infallibilitatis, seu morales necessitatis.

3. Secundum fundamentum est humanæ voluntati plurimas actiones esse moraliter infallibiles, salua libertate physica, quæ simpliciter est libertas. Duplex autem est infallibilitatis genus. Alianâmque infallibilitas vagatur per diuersa tempora, vel per diuersas actiones: alia verò determinate ad vnâ actionē hoc tempore & hoc loco producendam impellit. Exempla pro vaga infallibilitate sat multa vidimus tomo præcedenti de Scientia Dei disp. 80. sect. 1. & 2. Vnde recolimus pauca. Lucæ 11. *Quis ex vobis patrem petii panem, nunquid lapidem dabit illi aut si petierit ouem, nunquid porriget ei scorpionem?* Est enim infallibile, quod pater sanæ mentis, & non iratus contra filium, habensque sufficiens alimentum, egenti petenti filio dabit nunc aut postea. Exod. 4. *Si nō crediderint tibi, nec audierint sermonem signi prioris; credent verbo signi sequentis.* Quod si nec duobus his signis crediderint, nec audierint vocem tuam; sume aquam fluminis, &c. quasi diceret: credent postrioribus signis: vt constat ex sequenti contextu & fine capitis. Præterea

Rout de Voluntate Dei.

lib. 1. Regum cap. 22. *Seiebam, inquit, David, quod cumibi esset Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli.*

Diuerforum autem peccatorum vagas infallibilitates Fides docet, aut Theologia, Prima certissimâque infallibilitas est commitendi veniale peccatum aliquid diuturno tempore, nisi speciali priuilegio diuina prouidentia protegat ab illo. Secunda est infallibilitas peccandi mortaliter longo tempore, nisi iustus speciali auxilio muniatur, maxime verò si voluntariè versetur inter occasiones peccandi, nec adhibeat diligentiam euitandi venialia. Maior infallibilitas est plura mortalia commitendi, si peccator in gratiam redire contemnat.

Determinatæ verò infallibilitatis exempla sunt. Primum Iudith cap. 14. sub init. *Accipiat vnus quisque arma sua, & exite cum impetu, non vt descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit, vt surgant ad principem suum excitandum ad pugnam, &c.*

Deinde sunt homines innumeri, sic animo & corpore affecti, vt infallibiliter & liberè reciperent cum gratiarum actione magnam pecuniæ vim gratis, ac sine labore concessam. Alij pingue beneficium, aut episcopatum infallibiliter admitterent, suppositis circumstantiis in quibus versantur.

Omnes homines sanæ mentis quam citissimè fugam accipientes se collocarent in loco tuto, si subitò illis occurreret leo vel alia fera, vulneribus irritata. Iam vero quis ecclesiasticorum aut secularium est qui non abnueret protinus, ac repelleret cum fastidio vel irrisione quemlibet extraneum & ignotum hominem, à se postulantiem, vt in eius fauorem resignaret suas omnes præbendas, & ei tribueret omnes suas facultates gratis, & absque alia ratione dandi, quam sua petitione? Possunt in hoc genere multo plura exempla excogitari, de quibus aliqua vidimus tomo præcedenti disp. 80. sect. 4.

Tertium fundamentum est manifesta demonstratio, ex præcedentibus deducta, qua probatur, infallibilitatem, licet appelletur moralis necessitas, non esse simpliciter necessitatem, sed tantum secundum quid. Nam ea quæ simpliciter est necessitas, è diametro pugnat cum libertate, quoniam excludit omnino possibilitatem oppositi. Contra verò moralis necessitas relinquit absolutè possibilitatem oppositi, propterea quæ simpliciter libertatem custodit illâsam. Quocirca præcedenti disp. 9. sect. 3. probatum fuit, absolutè possibile Deo fuisse, atque absolutè liberum velle & facere minus bona, minusque rationalia, prætermisiss bonis optimis ac rationabilissimis, quamuis ad illa bonitas infinita propenderet infallibiliter.

Ex tertio fundamento soluitur argumentum primum, acceptum ex Patribus, qui necessitatem excludunt à diuinis volitionibus & operationibus, affirmantes, Deum posse facere quæ non facit, & posse non facere quæ facit. Quorum testimonia posuimus supra disp. 7. sect. 3. & 4. & disp. 8. sect. 4. Porrius autem vrgent verbis Augustini lib. 83. quæstionum, quæst. 22. *Vbi nulla indigentia, nulla necessitas. Vbi nullus defectus, nulla indigentia. Nullus autem defectus in Deo, nulla ergo necessitas.* Sed moralis infallibilitas est aliqua necessitas, appellatur enim necessitas mor-

K 2

ralis:

5. Infallibilitatem ad veniale peccatum committem. Ad mortaliter peccandū longo tempore.

6. Determinatam infallibilitatem. Iudith 14.

7.

8.

9. Moralē necessitatē nō esse simpliciter.

10. Argumentum.

Augustinum.

ralis: ergo moralis infallibilitas non est in Deo.

11. Confirmant 1. quoniam Augustin. lib. 13. de Trinit. cap. 10. initio dicit, *Dei potestas cuncta equaliter subiacere*. Igitur non minus subiacet diuina potestati facere minus bonum, quam facere maius bonum; ac proinde sicut maius bonum potest facere potentia morali, quæ videlicet reducetur ad actum, ita potest facere minus bonum potentia morali; consequenterque non erit infallibile nunquam esse faciendum minus bonum.

12. *Confirmatio.* Potest addi secunda confirmatio, nam Hugo Victorin. lib. 1. de Sacramentis fidei par. 2. c. 22. quod est vlt. longè post med. & in summa sententiar. trac. 1. c. 14. ad fi. ex professo refutat eos, qui dicunt, Deum non posse melius aliquid facere, quoniam optimum est quod facit.

13. *Solutio principale argumenti.*

Ad principale argumentum respondetur. Moraliter infallibilitas non est simpliciter necessitas, sed tantum secundum quid & quadam similitudine, quia semper sortitur effectum: quapropter licet in Deo nulla sit necessitas simpliciter, non sequitur nullam esse necessitatem secundum quid. Quapropter illius argumenti fallaciam imitaretur rectè, qui contenderet, canem pictum excludendum esse à templo, quoniam ab illo excludendus est omnis canis: vel qui probaret, argentum viuum consistere anima vegetatiua, quoniam omne corpus viuum constat anima vegetatiua.

14. Quam ex mente Patrum sit hæc solutio, constat ex eorundem testimoniis, adductis tota fere disp. præcedenti, præsertim sec. 4. 5. & 6. quoniam Athanasius, Augustinus, Damascenus, Anselmus & Hugo Victorin. vbi sunt vocabulo *necessitatis* ad significandam infallibilitatem Incarnationis, Redemptionis & optimæ providentiæ: Basilii autem & Clemens Roman. Lactantius & Prosper vbi sunt nomine *impossibilitatis*, quæ sequitur ex necessitate sui contradictorii. Quorum testimonia posuimus disp. 9. dicta sect. 4. 5. & 6.

15. *S. Thomas.*

Quin etiam S. Thomas 1. p. q. 47. art. 3. corp. dicit. *Quæcunque sunt à Deo ordinem habent ad inuicem, & ad ipsum Deum. Unde necesse est, quod omnia ad vnum mundum pertineant*. Cum tamen hæc non sit necessitas simpliciter, potuit enim Deus plures mundos simul producere. Consultius tamen erit hoc tempore circa volitionem optimi boni, necessitatis & impossibilitatis euitare vocabula; ne vel apparentes vires obiectionibus aduersariorum addere videamur.

16. Ad primam confirmationem respondetur. Quæ fuerit mens Augustini lib. 13. de Trinit. cap. 10. manifestat ipse contextus. Primò quoniam æqualitatem non refert ad voluntatem & inclinationem Dei, sed ad subiectionem creaturarum, quæ in omnibus æqualis est, quantum est ex parte illarum. Secundò, quoniam expressè testatur ibidem, esse parum ita refellere vituperationes medijs, quo Deus nos liberauit, vt defendamus fuisse bonum, nisi præterea probauerimus, conuenientiorum alium modum non fuisse. Supponit ergo, Deum semper eligere bonum, quo nihil sit conuenientius in eo genere: sicut ponderauimus disp. 9. sect. 7. ad finem.

17. Ad 2. confirmationem resp. Hugonem Victorinum peripetue docuisse, quam asserimus infallibilitatem optimi boni. constat ex locis, quæ retulimus disp. 9. section. 6. ad finem. Consequens

igitur est, vt in locis, quæ citantur in hac confirmatione, nihil aliud intendat, quàm aduersus Abailardum & Wicheleffum docere, Deus facere posse melius aliquid, quod non fecit. Etenim saltem in iis generibus rerum, quarum perfectio potest in infinitum augeri, semper potest aliquid melius fieri, quia nihil est possibile, quod sit optimum: insuper in alijs rerum generibus per sepe Deus non facit quod secundum propriam entitatem est perfectius; quoniam non est conuenientius, & rationabilius in ordine ad totam seriem & vniuersitatem rerum & operationum, sicut disp. præcedent. section. 1. probatum est.

Secundum argumentum est, quoniam Abailardus & Wicheleffus asseriebant, Deum necessariò velle & facere quod est optimum, nec posse melius facere, quàm facit; imò nec posse aliud facere, quàm facit, nec alio modo, quàm facit. Cuius contrarium docent Antiqui Patres, videlicet, Deum posse alia facere, quæ non facit, siue meliora siue minus bona; posseque facere alio modo, quàm facit: vt ostendimus disp. 7. sect. 3. & disp. 8. sect. 4.

Sed quoniam nos vltro, libentissimèque fateamur, absolutè ac simpliciter Deum posse facere alia etiam meliora & alio modo; subiungunt istius argumenti auctores aliquas confirmationes. Prima nam ex infallibilitate optimi, quam asserimus, sequitur saltem, esse moraliter impossibile, Deum aliud, aut alio modo facere, quam facit; eo quod moraliter impossibile non facere optimum, aut non facere optimo modo.

Confirmant secundò, quoniam contraria sententia longius distat à prædicto errore Abailardi & Wicheleffi: nostra verò sententia minus distat. Terriò confirmant, quoniam ex nostra sententia propter vim argumentorum, quæ referemus sectionibus sequentibus, probabiliter infertur error prædictus. Est autem fugienda tanquam periculosa sententia, ex qua probabiliter error possit inferri.

Ad principale argumentum, manifesta solutio dicta fuit ante primam confirmationem, itaque solum restat confirmationes diluere. Ad primam confirmationem Resp. primò. Nec moraliter est impossibile, Deum facere aliud, aut idem alio modo in illis rerum generibus, quarum perfectio potest in infinitum augeri. Resp. 2. Nec moraliter impossibile est, Deum facere aliud, aut alio modo in illis rerum generibus, quæ possunt æqualiter cum rerum vniuersitate congruere, atque ad perfectionem illius æqualiter ordinari. Proinde moralis impossibilitas hoc est, non simpliciter, sed tantum secundum quid impossibilitas, quæ sequitur ex nostra sententia, non adeò generalis est, sicut illa physica, & absoluta necessitas, quam in omnibus Dei operibus asseriebant Abailardus & Wicheleffus.

Terriò ac principaliter Resp. impossibilitatem, quæ sequitur ex nostra sententia, tantum secundum quid esse impossibilitatem (vt ad primum argumentum diximus) Absolutè tamen fateamur, Deum posse non velle, nec facere optimum; vt probauimus disp. 9. sec. 3.

Ad secundam confirmationem respondetur. Scilicet frater non ille tutior à naufragio pertransit, qui longius recedit à Carvbdij; sed qui temperat ita recessum, ne in Scilam incidat, cupiens vitare Carybdim. Non, sunt ab errore

18.

19.

1. Confirm.

20.

2. confirmatio.

3. Confirmatio.

21.

Solutio 1. prima confirmatio.

Solutio secundò.

22.

Solutio 2. secundò.

23.

Solutio 3. tertia confirmatio.

ab efficaci volitione continere suauitate tanta, quæ nullam admittat coactionem, repugnantiam, violentiam aut tristitiam, multo potiori iure concedendum erit voluntati diuinæ: cuius amor erga seipsam, & sui dominium est multo perfectius, quàm humanæ cuiuslibet voluntatis amor erga Deum, & dominium supra seipsam.

7.
Dico 2.

Isalm. 76.
Augustinus.

• Dico 2. Si coactionem & violentiam accipias metaphoricè: concedendum est, potuisse Deum afferre sibi coactionem & violentiam, id est, potuisse cohibere impetum inclinationis, vehementissimè erumpentis ad effusionem bonitatis: iuxta illud Psal. 76. *Aut continebit in ira sua misericordias suas.* Vbi Augustinus: *Facilius, inquit, iram, quàm misericordiam continebit.* Non quia misericordiam continere sit difficile, sed quia maior est & vehementer inclinatio ad miserendum. Hoc nimirum sensu clementiæ succumbere, & pietate cogi Deus dicitur in hymno ascensionis: *Quæ se vicit clementia &c. Ipsæ cogat pietas.* Sed quoniam hæc veluti coactio procedit ab intrinseca & perfectissima propensione; ideo est summo-pere voluntaria: cum tamen ab extrinseco propeniat, propter eam quodammodo sit inuoluntaria coactio altera, secundum quam Deum quasi coactum & inuitum concurrere ad actiones peccatorum, & inferre supplicia plerique Patres asserunt; vt videbimus disp. 21. sect. 2. & disp. 50. sect. 4.

8.

2. arg.

Ex his facilè deducitur solutio ad alias obiectiones, quæ sunt veluti confirmationes argumenti præcedentis. Sit igitur secundum argumentum, quia necessitas moralis tunc datur, quando potentia voluntatis debilitatur, vincitur & rapitur à veteribus & efficacitate obiecti, vel ab habitibus valde intensis.

9.

Nobilitas infallibilitatis modus.

Resp. Non eo tantummodo contingit moralis necessitas: est enim alter modus longè perfectior & infallibilior, videlicet, quando potentia corroboratur magis ad suum obiectum cognoscendum & amandum. Qui modus infallibilitatis fuit in voluntate humana Christi D. & in voluntate Beatissimæ semper Virginis, sed infinite perfectior præfuit in voluntate diuina. Nihilominus quodammodo dici potest Deus vinci & rapi efficacitate obiecti: quandoquidem Genes. 31. Iacob *Contra Deum fortis fuisse* dicitur, & Osæ ca. 12. *inualuisse ad Angelum, vice Deum*; & Exodi 32. quasi alienis viribus impeditus atque detentus Dominus ait: *Dimitte me, vt irascatur furor meus.* Iterum autem orationibus iram Dei cohibuisse Moysen, legimus Numerorum 16. de quibus Sapientiæ 18. *Properans, inquit, homo sine querela deprecari pro populo* (vbi græcum exemplar habet *propugnauit*) *proferens sermone virtutis suæ sententiam orationem, & per incensum deprecationem allegans, reuoluit ira.* Quo eodem sensu queritur Isaïas c. 64. *Non est, qui inuocet nomen tuum, qui consurgat & teneat te.* Vniuersaliter autem piis orationibus, feruentibus & perseverantibus Deum superari, tradunt aliquando Patres.

Sap. 18.

Isaia 64.

10.

Dionysius.

11.

3. Argumentum.

Quod autem aliquo modo rapiatur Deus à pulchritudine optimi obiecti, manifestè probat exthasis, per quam *extra seipsum fieri* rerum omnium procuracione Deum, atque à *suo statu demitti*, scribit Dionys. lib. de diuin. nomin. capit. 4. circa med. vt retulimus disp. præcedent. section. 16.

Tertium argumentum, parum à præcedenti

differt, quoniam ea est, inquit, natura necessitatis moralis, vt illud, vnde prouenit premat voluntatem, & catenis, ac seruitute voluntatem sibi quasi subiectam teneat, eaque ratione quasi nolentem trahat.

Resp. Tales imperfectiones creatæ voluntati contingunt, quando vel obscurata ratione labitur ad vicia, vel passionibus, aut habitibus vehementer impellitur. Contingunt etiam hominibus imperfectis, quando à prauis affectibus reuocantur ad bonos; vt cernere licet in conuersione Sauli. Cæterum imperfectiones eiusmodi procul absunt, quando voluntas pleno & pacifico dominio prædens suis operationibus, ex vehementissimo amore summi boni, mouetur, vt infallibiliter eligat ea bona, quæ melius consonant cum summo bono, magisque illud ostendunt. Quodam modo tamen, concedi potest, etiam in eo casu catenis ac seruitute veluti quadam teneri subiectam voluntatem; sicut ad præcedens argum. dicebamus.

Quartum argumentum, quia molestum ac difficile Deo foret non velle, nec facere optimum; si ad illud infallibiliter inclinaretur. Respond. negando sequelam, quod attinet ad laborem & molestiam Dei, quæ etiam nomine difficultatis communiter intelligitur. Cæterum aliquando *difficile* vocatur, quod minus probabiliter existimatur esse futurum. Hoc sensu non velle nec facere optimum est difficile non Deo, sed intellectui creato, bene consideranti propensionem Dei.

Sed quoniam obiectionis huius auctores adiungunt, inauditum esse apud Patres aliquid esse difficile Deo, recolendum est, quod paulò superius in hac ipsa section. retulimus ex Augustino; *Facilius iram, quàm miseriam ordiam continebit*, & quæ disp. 9. section. 15. & 16. ponderauimus ex Sacris literis & Patribus, metaphoricè concedentibus Deo esse impossibile contrarium optimi, vel tristitiam afferre: plus autem aliquid est impossibilitas & tristitia, quàm difficultas.

Quintum argumentum, nam Scriptura & Patres propter nimiam difficultatem bene operandi, & infallibilitatem peccandi, consuetudine contractam, dicere solent, quosdam homines ex necessitate peccare, nec posse vitare peccatum, sed coactos illi seruire. Cuius locutionis testimonia videbimus disp. 38. section. 6. 7. & 8.

Respond. In eiusmodi peccatis admiscetur plurimum inuoluntarij propter ignorantiam, infirmitatem, passionem, & consuetudines: ideo seruitutis, necessitatis coactionis, ac veluti impossibilitatis admixtum habent plurimum: quamuis absolutè sint libera. Cæterum diuinæ volitioni, quando bonum optimum infallibiliter eligit, nihil admiscetur inuoluntarij: quoniam ignorantia, infirmitas, passio, consuetudo, sicut & alij defectus in Deum cadere nequeunt.

Sextum argumentum, quia saltem extenuabit & minuet Dei libertatem infallibilitas optimi, cum ipsa sit moralis necessitas, quæ libertatem moralem excludit: est autem moralis libertas maior, quàm sola libertas physica. Confirmatur, quia libertas in ratione libertatis est indifferentia & indeterminatio ad opposita: ergo maior indifferentia & indeterminatio,

12.

Imperfectio
qualibet lon-
gè amouenda
à diuina in-
fallibilitate.

13.

4. argumen-
tum.
Diluitur.

14.

Augustinus.

15.

5. argumen-
tum.

16.

17.

6. argumen-
tum.

Confirmatur.

minatio, maior libertas erit, ac subinde maior perfectio Dei.

18. Resp. Imprimis, qui non reputant inconueniens, libertatem Dei esse minorem extensiuè, quam si peccare posset: non deberent inconueniens reputare, quod moralis Dei libertas sit etiam extensiuè minor, eo quod non extendatur ad minora bona, quoniam deficiunt à maiori bono & optimo.

19. Nihilominus absolutè dicendum est, maiorem esse libertatem Dei, quam si foret moraliter liber ad eligenda bona, quæ sunt minus rationalia & minus convenientia in ordine ad Vniuersum. Cuius ratio à priori confurgit ex dictis supra disp. 8. sect. 1. & 2. Nam posse velle malum non est libertas, nec pars libertatis, nec libertatem auget etiam extensiuè: quoniam minuit intrinsecam quidditatem potentie & quidditatem voluntarij. Consequens igitur est, vt voluntatis indifferentia moralis ad minus bonum, excludens infallibilem inclinationem ad optimum, eo ipso minuat intrinsecam quidditatem potentie, ac voluntarij. Sicut enim perfectio potentis velle consistit in eo, quod possit amplecti bonum; sic etiam summa perfectio summæ potentis velle perfectissima ratione voluntarij, consistit in eo quod possit constanter & infallibiliter amplecti maius bonum. Denique moralis illa libertas ad minus bonum minueret perfectionem dominij, quod est de ratione libertatis. Dominij namque summa perfectio est habenas liberè laxare inclinationi ad obiecta meliora, & liberè se continere ab oppositis.

20. Vnde ad confirmationem Resp. Libertas in ratione libertatis non dicit indifferentiam & indeterminationem, transcendentaliter acceptam, sed indifferentiam sui potentem, voluntariam, dominatiuam. In quo genere melior est ea indifferentia, quam Deo concedit infallibilitas optimi.

21. Quod autem diuinæ voluntatis indifferentia non possit esse transcendentaliter maxima, demonstratur, quia redundaret vsque ad imperfectiones colligendas. Sic enim transcendentaliter maior esset indifferentia, secundum propriam lineam indifferentiæ, si posset velle creare Angelos propter creatam & intrinsecam illis bonitatem, tanquam propter obiectum formale. Quod licet diuina voluntas nullo modo possit; nihilominus non est imperfecta eius indifferentia ad volendum creare Angelos. Sicut non est imperfecta indifferentia Dei, licet sit moraliter infallibilis; quod non crearet substantiam Angeli priuatam potentis intellectus & voluntatis, & priuatam speciebus intelligibilibus: nec crearet hominem & omnia animalia membris capta, sensibus externis & interioribus destituta, vel carentia cibo & potu, cæterisque rebus ad vitam necessariis: nec ita disponderet astra cælorum, vt omnibus terræ viuentibus interitum afferrent.

SECTIO V.

Potentiam destruendi se ipsum, opponunt alia argumenta contra infallibilitatem optimi.

1. Physicam potentiam, qua Deus posset destruere se ipsum, ex hac infallibilitate, seu necessi-

tate morali deducere, contraria sententia tentat hoc argumento. Si Deus de facto vellet minus bonum, postposito maiori bono; Deus non esset Deus, ergo si physicè potest velle minus bonum, postposito maiori bono; physicè potest non esse Deus. Sequela probatur, quia si Deus vellet minus bonum, postposito maiori bono; sequeretur, Deo non esse optimam inclinationem, quæ vehementius propendat & impellat ad optimum bonum, magis participans Dei bonitatem. Hanc autem inclinationem, qui non habet, non est Deus.

Respondeo & dico primò. Absolutè non sequitur, Deum non esse Deum. Etenim ex eo, quod Deus de facto vellet minus bonum, optimo prætermisso, nihil determinatè sequitur, sed indeterminatè seu disunctiuè sequitur vnum ex tribus, quorum singula sunt incomparabiliter minora, quam Deum non esse Deum. Primo namque sequitur, illud quod appellatur minus bonum, esse optimum quantum ad intrinsecam & sibi propriam perfectionem: & consequenter esse simul optimum & non optimum, quod implicat contradictionem. Secundum, quod disunctiuè sequitur, est non esse infallibilem Deo volitionem optimi. Tertium membrum istius disunctiuæ consequentis, est, id quod est moraliter infallibile, aliquando non euenire, nec esse volitum de facto. Hoc postremum est illud, ad quod rationabilis deberet illatio determinata deuenire. Quoniam hoc non includit absolutam & physicam necessitatem, quam includit priora duo membra, quibus negatis, veritas disunctiuæ deuoluitur ad tertium & postremum membrum.

Sed quoniam aliquibus Theologis, inconueniens esse videtur physicæ possibilitas efficiendi, vt id quod est moraliter infallibile, non eueniat, nec sit volitum de facto: quoniam erit infallibile simul & non infallibile: propterea recolenda sunt quæ fusius explicuimus tomo præcedenti de Scientia disput. 3. sect. 9. probantes, cuilibet voluntati create esse physicè possibile facere, vt de facto non sit volitum, nec eueniat illud, quod aliqui moraliter infallibile fuisse. Nam si physica potentia create voluntatis hoc potest efficere: potiori iure poterit hoc ipsum physica potentia voluntatis diuinæ. Præsertim quoniam tota ratio difficultatis, aut possibilitatis consistit in quidditate moralis infallibilitatis, abstrahendo à creatura vel increata; & eadem omnino ratio impugnationis & solutionis reperitur in Deo quæ in Angelis & hominibus, quantum ad hunc articulum.

Loquamur igitur, exempli causa, de peccato mortali, quod sequatur infallibiliter ex vehementissima & repentina tentatione, supposito ardore passionum & praua consuetudine, occasione propinqua & cæteris circumstantiis in homine relicto sub communi prouidentia sub qua relinqui solent, quos appellant Theologi obduratos & obsecratos. Vel si malueris cogita militè, honoris mundani amantissimum, Dei autem & suorum nouissimorum oblitum, qui publicè percutiatur alapa, vel alia grauissima contumelia ab homine sortis inferioris, à quo possit sumere vindictam. Huius autem peccati infallibilitatem moralem, præscindamus à qualibet prædefinitione permissionis & à præscientia Dei, perinde, ac si Deus eam non sciret, nec ex vi scientiæ præ-

An si Deus eligeret minus bonum postposito maiori, Deus non esset Deus.

2. Dico 1. No sequitur absolutè. Vñ ex tribus disunctiuè sequitur & indeterminatè. Primum.

Secundum.

Tertium.

3. Cuilibet voluntati create possibile & physicè facere oppositum illius, quod moraliter est infallibile.

4. Circumstantia morale infallibilitatis inferentes.

definiret pernissionem. Sic enim præfens difficultas non inuolueretur alia longe distincta, quæ diuersam postulat solutionem.

9. *Ad hominẽ argumenta-
tie.* Nunc ita possumus argumentari. Peccatum illud euitare est frustrare infallibilitatem illius; & consequenter est facere, vt infallibilitas non sit infallibilis, & facere vt id quod est moraliter infallibile, aliquando non fiat. Sed hic homo sub prædictis circumstantiis physicè atque absolute potest illud peccatum euitare (alioqui non imputaretur ad mortalem culpam:) ergo hic homo physicè & absolute potest frustrare infallibilitatem, & potest efficere, vt infallibilitas non sit infallibilis, & vt aliquando non fiat, quod est moraliter infallibile.

6. Resp. Maiorem absolute falsam esse, quoniam illius duo priora membra sunt falsa; licet vltimum membrum sit verum, si rectè intelligatur. Etenim facere vt illud peccatum, quod aliqui ratione circumstantiarum erat moraliter infallibile, iam non sit moraliter infallibile, sed actualiter euitetur & nõ fiat, hoc totum est physicè possibile. Verumtamen hoc ipsum non est facere, vt infallibilitas non sit infallibilis, nec efficere, vt peccatum manens infallibile simul sit etiam non infallibile, (quæ duo contradictionem implicant, & ideo sub nullam potètiã cadunt:) nec illud esset frustrare infallibilitatem, dummodo fieret ex vi solius potètiæ physicæ, ratione cuius tantum est possibile.

7. Sed instabis primò: possibili posito inesse nullum sequitur inconueniens. Sed posito in esse, quod tale peccatum euitetur, sequitur illud peccatum amittere, quam habebat, infallibilitatem: hoc autem est inconueniens: ergo non est possibile cauere peccatum moraliter infallibile.

8. *Possibili posito in esse nullum inconueniens sequitur, in eodẽ possibili gènere.* Resp. Possibili posito in esse nullum inconueniens sequitur in eodẽ genere possibilitatis. Quapropter posito in esse illo actu, qui non solum physicè, verum etiam moraliter est possibilis, nihil omnino sequitur, quod sit inconueniens physicè nec moraliter. Cæterum posito in esse actu, qui moraliter erat impossibilis, quamuis sit possibilis physicè; potest inferri aliquid quod sit moraliter inconueniens, non autem inconueniens physicè. Huiusmodi autem inconueniens foret peccatum illud amittere, quam habebat infallibilitatem, vel porius quam fuisset habiturum.

9. Instabis secundo, Sui peccati infallibilitas moralis non est in huius hominis potestate: igitur hic homo non potest facere, vt non sit infallibile peccatum, quod ex vi circumstantiarum omnium futurum erat infallibile. Resp. Distinguendo. Antecedens. Quantum ad circumstantias ex quibus oritur infallibilitas, & quantum ad existentiam ipsius infallibilitatis in actu primo, nõ est in hominis potestate sui peccati moralis infallibilitas in casu præfenti. Cæterum consecutio peccati ex illa infallibilitate, & exercitium illius in actu secundo, positum est in potestate physica istius hominis. Quocirca, quantum est ex hoc capite physicè potest hic homo tollere infallibilitatem ab hoc peccato, euitando illud. Hæc enim est quidditas infallibilitatis moralis, vt libera voluntas physicè possit eam tollere, sed de facto nunquam tollat: prout fusius differimus præcedenti tomo de Scientia disp. 80. sect. 8. & 9.

10. Redeamus igitur ad libertatem diuinam, & à fortiori concedamus illi physicam potestatem, quam voluntati creatæ conuenire probatum est,

ratione cuius Deus simpliciter ac physicè possit eligere minus bonum, prætermisso optimo bono. Ex qua electione (si de facto fuisset à Deo constituta) sequeretur, Deum fecisse vt bonum illud optimum, quod aliqui foret infallibile, iam non sit moraliter infallibile: quapropter ex eo quod Deus physicè possit eligere minus bonum, relicto maiori bono, sequitur, Deum physicè posse facere, vt non sit infallibile si bonum optimum, quod aliqui foret infallibile. Sed non est possibile vt manens infallibile non sit infallibile, nec vt infallibilitas non sit infallibilis. Insuper quamuis Deus sibi non possit adimere suam bonitatem, nec optimo bono possit intrinsecam bonitatem adimere: ex quibus circumstantiis provenit infallibilitas in actu primo; nihilominus huius infallibilitatis exercitium in actu secundo, subiacer physicæ potètiæ diuinæ libertatis; & ideo physicè potest efficere, vt non sit infallibile in actu secundo.

Dico secundo. Quodammodo, per illationes mediatas, & propter quasdam suppositiones inferri potest, Deum non esse Deum; si non velit & faciat semper quod est optimum. Declaratur & probatur, quia si supponas, Deum numquam efficere, vt id, quod est moraliter infallibile, aliquando non fiat, ac subinde numquam efficere, vt nõ sit infallibile quod aliqui foret infallibile: hac suppositione facta, sequitur, Deo nunquam fuisse infallibilem electionem optimi boni; si de facto aliquando minus bonum elegit, optimo prætermisso. Rursus ex eo, quod electio optimi non fuerit infallibilis Deo, sequitur de fuisse summam perfectionem intellectionis diuinæ, summamque perfectionem amoris erga suam infinitam bonitatem. Vnde per alias consequentias inferri tandem poterit, Deum non esse Deum.

Mirabitur aliquis hanc illationem: attamen admirationem temperabit, ac veritati manus dabit, qui rectè perpenderit tria, quæ consideranda sunt. Primum est, aliqua testimonia Sanctorum Patrum, probare, prædictas illationes esse concedendas sano & legitimo sensu. Nam Chrysost. orat. 4. de providen. siue de fato dicit: *Si nihil est post hanc vitam; neque Deus est.* Vbi ex eo, quod Deus nec in hac vita, nec in futura bonis præmia, peccatoribus autem iusta supplicia tribuat, Chrysostomus asserit, inferri nõ esse Deum: non quidem quia per absolutam necessitatem ex Diuinitate sequatur providentia, reddens vnicuique secundum opera sua; sed quoniam rationabilior est, ac summopere decet infinitam sapientiam & bonitatem supremi gubernatoris.

Clemens Alexandrin. lib. 6. Stromat. propius ad fin. quam ad med. ait: *Deum cum sit bonus, si cessari vñquam benefacere, Deum quoque esse cessari.* Cum tamen indubitabile sit physicè posse cessare à beneficiis conferendis. Damascen. lib. 2. de fide cap. 29. sub init. *Deum*, inquit, *et bonus providet, non providens enim non bonus. Nam & homines & multa animalia, ratione capta, propriis nativis naturaliter provident, & si non provident, viuperantur.* Quod si Deus non est bonus; non est Deus. Sed ex negatione providentiæ sequitur Deum non esse bonum; ergo sequitur etiam non esse Deum. Alioqui tamen certum est physicè possibile fuisse Deum non providere quæ necessaria sunt ad vitam hominum & animalium, de quibus hic loquitur Damascenus

11. Dico 2. Per illationes mediatas & ex quibusdam suppositionibus, sequitur Deum non esse Deum.

12. Primum consideranda sunt.

Chrysostomus.

13.

Damascenus.

masceus. His similia scribit Lactan. lib. 7. de ira Dei cap. 4. & 9. & nonnulli Patres alij quos referemus como sequen. de providentia disp. 1. sect. 3. Bernardus item serm. 1. in die Pasche inter princ. & med. *Legentes, inquit, Dei perfecta sunt opera, quando fuerint Deum, qui salutis opus relictisset imperfectum. Quod ponderauimus præcedenti disp. 9. sect. 14. versus finem.*

Dicitur 32.

14.
Secundo 15.
Secundo 15.
Secundo 15.
Secundo 15.
Secundo 15.

Secundò considerandum est in sacris literis inueniri fundamentum sufficiens talium locutionum. Apostolus enim ad Hebræ. 6. dixit: *Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri, &c.* Quod S. Thomas ibi lect. 3. ad med. & alij nobiles Theologi putant esse dictum de iustitia, quæ respicit meritum congrui ad reuiuiscen- tiam meritorum: hæc enim si defuisset Deo; mi- nus perfecta foret diuina iustitia, & in eo sensu diceretur iniustus.

15.

Insuper illa propositio Christi D. Matth. 22. & Marci 12. *Deus non est mortuorum, sed uiuentium* (quam ponderauimus disputatione 9. sect. 14. à principio) per logicam regulam simplicis con- uersionis inferat hanc propositionem: *Deus mor- tuorum non est Deus.* Nihilominus de potentia absoluta fuit Deo physice possibile Deum esse mortuorum, & non uiuentium in eo sensu, quo loquitur Christus D. potuit enim Abrahami, Isaac, & Iacob animas annihilare, vel nunquam reunire corporibus, sed in æternum relinquere separatas.

16.
Psal. 49.

Præterea versus illi Psalmi 49. *Qui plantauit aurem, non audiet, qui finxit oculum, non considerat, &c.* Existimasti, inique, quodero tui similis? Ar- guam te, &c. manifestè supponunt, eum, qui puta- uerit, Deum omnino negligere correptionem ac punitionem peccatorum; eo ipso existimare, Deum carere cognitione atque consideratione peccatorum, aut esse peccatoribus similem, quan- tum ad affectum malum: ex quibus defectibus & eorum singulis euidenter sequitur, Deum non esse Deum. Aliunde tamen est certum de potentia absoluta Deum physice potuisse, nul- lum supplicium peccatoribus inferre.

17.

Postremò, sunt alia Scripturæ loca, quibus ex Dei iustitia & odio peccatorum, inferret, fore tandem aliquando, vt Deus iustos à suis per- secutoribus & tyrannis vindicaret, & peccatorum pœnas exigat. Quod si consequentia hæc est bo- na; non erit minus bona consequentia, quæ ducit à contradictorio consequentis ad contra- dictorium antecedentis hoc modo: Deus non vindicat iustos à suis persecutoribus, & nun- quam exigit debitas pœnas peccatorum, ergo Deus non est iustus, nec odio habet peccata. Vn- de præterea sequitur non esse Deum. Illa verò Scripturæ loca sunt Iob caput 21. Psalmus 72. Ieremiæ caput 12. & Habacuc cap. 1. & 2. Hic discursus corroboratur ex dictis præced. disp. 9. sect. 10. exemplo 17.

18.

Etiam qui
negant ele-
ctionem opti-
mi, tenentur
omnium
saluare, si
unde con-
tinent om-
nibus saluati
moralem.

Tertiò considerandum est iterum, ac reco- lendum, omnibus Theologis (etiam si nega- uerint infallibilitatem optimi boni) necessitatem & onus incumbere soluendi argumentum, quod in sect. præfenti nobis obicitur. Quoniam vt sect. 3. fundamento primo probatum est, apud omnes Sapientes, siue Theologos, siue Philosophos eth- nicos, notata sunt quedam opera, quæ diuina vo- luntas infallibiliter eligeret, absque ulla contro- uersia. Quod si vel vnicum infallibilitatis exem- plum admittas, in illo teneris soluere argu-

mentum, inferens, Deum posse destruere sei- psum, si physice potest omittere quod est mo- raliter infallibile.

SECTIO VI.

Indigentiam, appetitum, inclinationem, inaequa- litatem perfectionis in uolitionibus di- uinis, exagitant alia argu- menta.

PRIMUM argumentum est, quia per infalli- bilitatem moralem creaturis Deus alligatur magis, & constituitur indigens illis; ita vt quam- uis physice potuerit Deus in æternum se conti- nere à productione cuiuslibet creaturæ: mora- liter tamen non potuerit, perinde vt homines, quorum ferè omnes moraliter non possunt agere vitam sine ludo, vel sine amicorum colloquiis, vel absque negotiis aut aliis occupa- tionibus ruris, aut urbis. Confirmatur primò testimonio Scripturæ, Sanctorumque Patrum, quæ supra disput. 8. section. 4. posuimus, quia: nullius indigentiam, sed omnimodam suffi- cientiam Deo tribuunt tanquam certissimum fi- dei dogma. Confirmatur secundò, nam homo & Angelus indigent illis bonis, ad quæ infalli- bilitèr inclinatur: ergo similiter indigeret Deus optimis bonis, si ad illa infallibiliter inclina- retur.

Resp. Fateor, Deum fuisse quodammodo creaturis alligatum, quatenus illi non fuit mo- raliter possibile, se continere in æternum à pro- ductione creaturarum. Caterum inde non in- fertur indigentia: quoniam illa infallibilis & absolute libera coniunctio creaturarum cum Deo, non provenit ex perfectione creaturarum, nec ex utilitate, vel aliquo felicitatis augmen- to, quod afferant Deo: sed provenit ex super- effluentia, & redundantia diuinæ bonitatis. Quemadmodum Dionysius de diuinis nominib. cap. 4. circa med. *Per abundantiam, inquit, aua- ritia virtutis extra se ipsum fit, trahitur, & depo- nitur* (quæ retulimus præced. disp. 9. sect. 16.) Provenit etiam ex necessario amore propriæ bonitatis infinitæ, propensio ad efficaciter & liberè diligendas meliores & similiores sibi partici- pationes illius, & quibus melius & magis multipli- catur extra seipsum diuina bonitas, vt cum S. Th. libro 1. contra Gen. cap. 7 §. dicebamus disput. 9. sect. 16. ratione 1. confirmat. 2.

Quin imò tantum abest, ne moralis infalli- bilitas inferat indigentiam, vt potius applicata Deo, contrarium indigentia: probet euidenter. Quia si Deus indigentia propriæ dictæ creaturis egeret; non morali necessitate siue infallibilitate, sed ab- soluta & physica necessitate moueretur ad effica- cem amorem & decretum illas producendi: ergo si morali tantum infallibilitate, cum physica & absoluta libertate Deus ad creaturas producen- das inclinatur; non indiget illis.

Fuit igitur prudentissima cautio, qua pericu- lum istud declinauit Augustinus infallibilitatem simul cum non indigentia coniungens, lib. 4. de Genes. ad liter. cap. 16. circa med. & utramque colligens ex verbis Genesis 2. *Requiescit Deus die septimo ab uniuerso opere quod parauit. Peculiari- ter notentur illa verba: Nullo, præter se, alio bono eget, qui bono, quod fecit, non eget. Hæc est requies eius ab omnibus operibus suis, quæ fecit. Quibus autem bonis*

1.

1. Confirma- tio.

1. Confirma- tio.

2.

Dionysius

3.

Longissimè abest, ut in Deo infalli- bilitas: mora- lis arguas indigentiam

4.

Genesis 2.

Augustinus.

bonis laudabiliter non egeret, si nulla fecisset? Nam etiam sic dici potest, nullis egens bonis, non à se ipsis in se ipso requiescendo, verum omnino nulla faciendo. Sed bona facere, si non posset, nulla esset potentia: si autem posset, nec faceret, magna esset inuidia. Quia ergo est omnipotens & bonus, omnia valde bona fecit: quia verò se ipso bono perfecte beatus est, à bonis, quæ fecit, in se ipso requiescit, ea scilicet requie, à qua nunquam recessit. Quod hic de inuidia tangitur, explicatum est disp. 9. sect. 17.

5. Secundum argumentum: Vbi nullus est appetitus naturalis alicuius boni, nulla est moralis infallibilitas illud efficaciter volendi: sed Deo nullius boni creati appetitus naturalis inest, propriè loquendo; sicut probatum est disp. 1. sect. 2. versus finem: igitur ad nullum bonum creatum infallibiliter inclinatur. Confirmatur primò, nam inclinatio quælibet est ad connaturale bonum: idèq; si voluntati bonum aliquod non est magis connaturale, quàm eius oppositum; voluntas non magis inclinatur ad illud, quàm ad eius oppositum. Sed nullum bonum creatum est voluntati diuinæ magis connaturale, quàm eius oppositum; ergo ad nullum inclinatur magis, quàm ad eius oppositum: & consequenter ad nullum infallibiliter inclinatur.

1. Confirmatio.

6. Confirmatur secundò, nam Athanasius, vel Theophilus in commentario ad illud Ephes. 1. In laudem gloriæ gratiæ sue, ait: Dicit aliquis: Est ergo gloriæ cupidus Deus. Nequaquam: nam nullius indiga est Deus.

7. Tertiò confirmatur, quia Trismegistus in Pimandro cap. 6. initio de Deo sic loquitur: Non enim cuiusque rei indiget, ut illud possidendi libidine miserè possideat & miser sit. Ergo proprium est appetitus naturalis miserè affligere appetentem. Quartò, quia Deus què bene, & què scilicet se habet, non possessio quolibet bono creato, sicut eo possessio: ergo non magis inclinatur ad illius existentiam & possessionem, quàm ad eius oppositum.

3. Confirmatio.

8. Quintò confirmatur ratiocinatione S. Thomæ in præfati q. 19. art. 3. corp. ad finem & lib. 1. contra Gent. cap. 81. & 82. Quia non ex necessitate volumus ea sine quibus finis esse potest: cum bonitas Dei sit perfecta & esse possit sine aliis, cum nihil ei perfectionis ex aliis accrescat: sequitur, quod alia à se cum velle non sit necessarium absolute. Nam inde præterea colligitur, neque secundum quid necessarium, aut infallibile esse Deum efficaciter velle alia à se, licet fuerint optima; quia neque secundum quid necessaria sunt ad perfectionem Dei; nec diuina bonitas cum illis habet vllam connexionem, etiam secundum quid.

9. Ad principale argumentum Resp. Infallibilitas, seu moralis necessitas creatæ voluntati provenit ex appetitu naturali propriè dicto: sed Deo provenit ex minùs propriè dicto appetitu naturali, videlicet, ex infinita perfectione diuinæ essentiae, perfectissima comprehensione cuiusque boni per intellectum & perfectissimum propriè bonitatis amore. Nam in his contineri naturalem & intrinsecam propensionem ad bona creata, & maiorem propensionem ad maiora bona; quoniam magis participant diuinam bonitatem, & magis decent infinitam sapientiam & infinitum amorem summi boni, probatum est disp. præced. sect. 16. & disp. 1. sect. 2.

10. Ad 1. Confirmationem Resp. Melius opus creatum est magis connaturale diuinæ voluntati, non

quasi perficiens illam, vel aliquo modo conducent ad augmentum felicitatis; sed quasi Deo similis, meliusque participas eius perfectionem; proindeque magis decens, congruum, dignum & honorificum Deo. Nam punire, & ad actiones peccatorum præbere generalem concursum, est Deo quasi coactum & violentum, & alienum ab eo: sed misereri, cumulare beneficis, ad opera virtutis concurrere propriè est Dei, & ideo connaturale, quia provenit ab intrinseco, nec indiget extrinseco prouocante, sicut indiget punitio vel concursus ad actiones peccatorum: ut explicatum est fufius disp. 9. sect. 15.

Nunc autem ad hominem retorquetur argumentum, quoniam illi Theologi, qui Deo negant omnino appetitum optimi boni, sub eodem contextu fatentur expresse, Deo conuenire naturalem appetitum ad suos interiores actus liberos, velut ad volitionem miserendi. Quem appetitum probant Isaia 30. Expectat Dominus, ut misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis. Quod si Deus naturaliter appetit suam interiori ac liberam volitionem efficacem miserendi, consequens est, ut illam infallibiliter concipiat, ne suum appetitum naturalem cohibeat; quod si infallibiliter concipit volitionem hanc; infallibiliter etiam faciet exterius opus miserendi. De hoc igitur appetitu solo, & de illius infallibilitate proponantur omnes præcedentes confirmationes eadem forma, ut ab eorum authoribus soluatur.

Ad secundam confirmationem Resp. Athanasius vel Theophilus ibi non tractat de appetitu naturali & infuso, sed de cupiditate gloriæ, quæ sit volitio elicitæ (nam & verba Pauli, quæ declarat, apertissimè tractant de libera & elicitæ volitione, quæ Deus secundum propositum voluntatis suæ prædestinatos dirigit in laudem gloriæ gratiæ suæ) cum igitur ex his verbis Apostoli constet, & sit de fide, volitione libera Deum de facto velle laudem & gloriam: euidenter sequitur, ab Athanasio neque negari volitionem hanc, neque negari appetitum insitum & naturalem ad hanc volitionem, ut dixi. Reitat igitur tantummodo negari cupiditatis affectum, prout versatur circa rem vilem aut necessariam habens pro ratione formali & motiuo primario necessitatem illam siue vilitatem: quem Theologi vocant amorem concupiscentiæ. Quem intellectum aperte monstrauit ratio, quam reddidit: Nullus indiga est Deus.

Ad tertiam confirmationem Resp. eodem ferè modo. Neque enim Trismegistus negare potuit liberam volitionem possidendi res totius Mundi; vnde neque negare potuit naturalem appetitum ad hanc volitionem habendam; maxime quoniam miseria, quæ comitatur libidinem possidendi, non sequitur ex appetitu naturali, nisi quatenus erumpit in appetitum & volitionem elicitam. Quocirca si Deus non est miser ex eo, quod elicitæ volitione possidere velit vniuersa, quæ creauit: multo minus est miser ex eo, quod naturali appetitu propèdeat ad hanc volitionem. Trismegistus itaque negat libidinem, quæ significat inordinatum affectum, non ex ratione honestatis, sed ex passione venientem. Hic est, qui supponeret indigentiam, & causaret miseriam.

Ad quartam confirm. Resp. negando consequentiam, quoniam (ut sæpe diximus) maioris inclinationis ratio non est, ut Deus vilo modo suam perfectionem aut felicitatem augeat; sed tantum maior similitudo & melior participatio diuinæ perfectionis,

Sine passio meliora bona creata magis sit connaturale diuinæ voluntati

11. Retorquetur ad hominem

12.

13.

Non Deus miser est, eo quod propendat appetitum naturalem in bona à se creata

perfectioris, & maior decentia, dignitas & rationabilitas obiectorum.

15. Ad quintam confirmationē. Consequentia negatur. Quamvis enim creaturarum amor Deo non possit esse simpliciter necessarius, nisi diuina bonitas habeat connexionem cum creaturis ita simpliciter necessariam, ut non possit existere nisi creaturis existentibus: nihilominus esse potest infallibilis, & secundum quid necessarius amor creaturarum, licet neque secundum quid necessarius sint ad perfectionem & felicitatem Dei, neque diuina bonitas cum illis habeat ullam connexionem secundum quid. Quoniam hæc infallibilitas provenit potissimum ex infinita perfectione diuinæ essentia, & diuinæ scientiæ & amoris erga propriam bonitatem, respicit autem in obiectis meliorem participationem bonitatis, maioremque decentiam & rationabiliorem ostensionem attributorum.

16. Tertium argum. Nihil fingi potest, inquit, ratione cuius diuina voluntas intelligatur esse magis inclinata ad volendum vnum obiectum, potius, quam eius oppositum. Nam hæc maior inclinatio non consistit in volitione libera: si quidem est inclinatio ad ipsam volitionem liberam, ac subinde prior est volitione libera: nec inclinatio consistit in voluntate Dei, prout est prior qualibet volitione libera. & præcinditur ab illa: quia voluntas, ut sic, nullam importat inclinationem, sed tantum potentiam indifferentem, ut inclinatur liberè.

17. Resp. Inclinatio minus propriè dicta (quæ sola conceditur in Deo supra disp. 1. sect. 2.) concipitur in voluntate diuina; prout præcinditur à qualibet volitione libera; sed non præcinditur ab amore necessario sui & creaturarum. Nam in amore necessario consistit maioris inclinationis ad maius bonum, ratio duplex. Prima, quoniam diuina voluntas, etiam prout præcinditur à qualibet complacentia creaturarum possibilem, est optima voluntas, habens omnia bona optimè sibi propostia per optimam intellectionem, & necessario diligens suam bonitatem: unde inclinatur magis ad diligendas meliores participationes suæ perfectionis & sibi magis congruentes atque decentes. Secunda ratio est, quia diuinæ voluntati necessario conuenit maior complacentia simplex melioris boni (prout colligitur ex dictis disp. 6. sect. 2. & sequentibus) Complacentia vero maior est essentialiter ipsa maior inclinatio ad volitionem liberam: ut vidimus disp. 9. sect. 16. à princip. Denique prima & quasi mediata totius inclinationis origo, vel quasi radix, est entitativa perfectio diuinæ essentia.

18. Quartum argum. Quando plures volitiones sunt æqualiter bonæ, non est maior ratio, propter quam optima voluntas inclinatur ad vnam volitionem potius quam ad aliam: sed omnes volitiones, quibus Deus creaturas amat, sunt æqualiter bonæ siue creaturam perfectissimam & optimam, siue vilissimam & imperfectissimam amet: ergo non est maior ratio, propter quam Dei voluntas inclinatur magis ad volendam creaturam perfectissimam quam ad volendam creaturam imperfectissimam. Minor probatur, quia volitio creaturarum omnino nullam perfectionem accipit à creaturis, sed totam haurit à suo obiecto formali, videlicet diuina bonitate. Alioqui Dei aliqua perfectio penderet à creaturis, ut vidimus disp. 3. sect. 1. & 2.

Confirmatur primò, quod enim est simpliciter infinitum, incapax est augmenti vel decrementi: sed qualibet diuina volitio simpliciter est infinita: ergo est incapax augmenti, vel decrementi; subindeque non potest esse magis perfecta & minus perfecta. Secundò, quia si vna volitio foret aliqua ratione perfectior, quam alia; maius gaudium asferret Deo, quod est absurdum. Tertiò quia nec intensiue, nec extensiue vna volitio Dei est perfectior, quam alia; ut ostendimus disp. 13. sect. 1. & 2.

Ad argumentum & omnes illius confirmationes respondeo. Quamvis omnes volitiones diuinæ sint æquales, quoad totā intrinsicā entitatem & perfectionem, vel potius omnes sint eadē numero simplicissima volitio, (ut vidimus disput. 5. sect. 6.) proptereaque sint vnica simplicissima perfectio, per intellectum distributa in plures quasi partes extensionis materialis proflus æquales quoad perfectionem intrinsicā: nihilominus diuinarum volitionum obiecta materialia sunt inæqualia. Quorum in æqualitas sufficit, ut diuina voluntas inclinatur magis ad vnum obiectum, quam ad aliud. Voluntas enim ad volitionem non inclinatur, nisi quatenus inclinatur ad obiectum amplectendum per volitionem. Vnde si magis inclinatur ad obiectum; consequens est; etiam ad volitionem illius magis inclinari. Eadem igitur ratione non potest vna volitio asferre Deo gaudium maius quoad intrinsicam entitatem, sed tantum erit maius gaudium, quantum ad extrinsecam obiecti perfectionem maiorem.

SECTIO VII.

De liberalitate Dei & gratia, non habente connexionem cum natura, quatuor argumenta.

PRIMUM. Si Deus morali necessitate determinatus esset ad faciendum optimum; sequeretur, Dei beneficia in homines collata, multò minora esse, minusque digna gratiarum actione: quoniam forent minus gratuita, utpote procedentia ex minori liberalitate ac beneuolentia & beneficentia. Sequela probatur, absolutam quippe necessitatem producenti creaturas, si daretur in Deo; proflus excluderet rationem gratiui & liberalis: ergo necessitas moralis producendi creaturas, aliquo modo minuit rationem gratiui & liberalis.

Confirmatur primò, nihil enim est gratuitum & liberale, nisi quod est liberum: ergo quod est minus liberum, est minus gratuitum & liberale. Foret autem minus libera collatio beneficii, quæ fuisset moraliter necessaria. Confirmatur secundò, quoniam admixta necessitas moralis efficit, ut gratuita liberalitas & beneficentia non sit mera propter admixtum aliquod oppositum: idcirco non esset merè gratuita liberalitas vnionis hypostatice, Redemptionis, gratiæ iustificantis, & primæ gratiæ excitantis: quod est absurdum. Tertiò, nam & ratio debiti deprimit rationem liberalitatis: foret autem aliqua ratio debiti, si Deus necessitate morali deberet sibi velle, semperque facere quod est rationabilius.

Quartò confirmatur, quia maior ratio gratias agendi, creaturas obligaret; si Deus non solum physicè, sed etiam moraliter potuisset nulla beneficia conferre. Quintò denique, quia Regis, qui regnum amissurus esset, nisi conferret beneficia, minor esset liberalitas, quam si non esset amissurus: Deus autem, si morali necessitate determinatur ad conferenda beneficia, diuinitatem

19. Confirmatio

Confirmatio.

Confirmatio.

Confirmatio.

Æqualitatem seruati quoad intrinsicam diuinam volitionem, non tamen quoad extrinsecam

Gaudium.

1. Beneficia à Deo collata multò essent minora.

2. Confirmatio.

3. Confirmatio.

4. Confirmatio.

5. Confirmatio.

6. Confirmatio.

ratem amitteret, si beneficiâ non conferret.

4. Ad principale argum. Sequela negatur: & ad eius probationem similiter negatur consequentia. Quoniam necessitas moralis provenit ex perfectissimo principio gratuiti & liberalis, quod est perfectissimus amor Dei erga se ipsum, unde liberè procedit vehementissima charitas etiam erga creaturas rationales.

6. Ad primam confirmationem resp. Propriè loquendo, magis liberum est, magisque voluntarium, quod morale infallibilitatem sortitur non aliunde, quàm ex infinita scientia comprehendente discrimen inter bona maiora & minora, & ex infinito amore infinitæ bonitatis, cum simplici complacentia cuiuslibet bonitatis create secundum illius perfectionem. Consequenter igitur beneficij collatio, quæ moralem necessitatem accipit tantum ex isto capite, sicut est magis voluntaria & libera, sic etiam est magis liberalis & gratuita.

6. Ad 2. Confirm. Resp. Moralisis necessitas nihil obstat, quo minus sit mera gratuita liberalitas & beneficentia, quin potius eleuat illam ad altioris gradum perfectionis intra lineam gratuite liberalitatis, tribuens perfectiorem rationem voluntarij & liberi; sicut nuper est dictum; alias verò perfectiones explicabunt sequentes solutiones.

7. Ad 3. Confirm. Resp. primò cum S. Thomas 2.2.q.117.art.5. ad primum. *Liberalitas, etsi non attendat debitum legale, quod attendit iustitia; attendit tamen debitum quoddam morale, quod attenditur ex quadam ipsius decentia, non ex hoc, quod sit alteri obligatus: unde minimum habet de ratione debiti.* Huiusmodi verò debitum solum conuenit soli Deo. Solus enim ille nulli debet, nisi tantum sibi liberalitatem sibi congruentem exercere, Propterea tantum abest, ne debitum istud minuat perfectionem liberalitatis, vt potius ad peculiarem constitutionem summæ liberalitatis essentialiter requiratur. Rectè namque Caietanus in præfenti q.19.art.2. ad finem admonet, liberalitatem non minui, quamvis motuum communici sua bona, sit, quia decet ipsum Deum. Etenim ita decet, vt oppositum non dedecet, & communicando nihil propriæ utilitatis acquirat, sed nobis tantum conferat.

8. Hac ratione Dionys. de diuin. nomin. cap.8. longè post med. & cap.9. à medio. Dei iustitiam non solum in præmio & pœna, sed etiam in omnium rerum administratione constituit, eo quòd

Dionysius. Omnibus tribuit propria secundum vniuersiusque existentium dignitatē; & vniuersiusque naturā in proprio saluat ordine & virtute. Què sequitur S. Thomas in sequenti q.21.art.1.corp. & art.4.corp.

- Vbi iustitia est, & debitum.* Ast vbi fulget aliqua ratio iustitiæ, reperitur etiā aliqua ratio debiti; quin potius primaria ratio iustitiæ est debitum concedentiæ, prout diuinam sapientiam bonitatem & potentiam decet, & conueniens est. Quod egregiè declarat S. Thomas eadem q.21.art.1. ad 3. & art.4.corp. & ad 4. Deuissè tandem facere non aliud, nec aliter, quàm fecit Deus, docent Prosper & Lactantius locis, quæ retulimus disp. præced. sect.5. versus finem. Frequentius autem & rigidius hoc dicit Anselmus, cuius varia testimonia declarauimus eadem disp.9.sect.6.iuxta debitum decentiæ rationabilioris, & quod caput est Paulus Hebræ. 6. iustitiam Dei allegans ad reuiscenciam meritorum, eo ipso dicit aliquod debitum, vt vidimus sect.5. longè post med. Denique debitum

istud non in Deo propriè, sed in rebus creatis esse, videbimus disp.56.

Secunda solutio eiusdè confirmationis sit doctrina S. Thomæ 2.2.q.117.art.5. ad 3. & articulo 6. ad primum. *Datio diuina provenit ex eo, quod amat homines, quibus dat, non autè ex eo, quod afficitur ad ea, quæ dat: & ideo magis videtur pertinere ad charitatem, quàm ad liberalitatem.* At verò sibi soli debere Deum, & propter se ipsum infallibiliter affici creaturarum amore, non minuit rationem charitatis, ac subinde non minuit propriissimam rationem beneficij, quæ reperitur in Deo. Sed de liberalitate diuina dicemus infra disp.55. sect.2.

Quartæ confirmationis antecedens est falsum, quod si verum foret; sequeretur, maiorem rationem agendi gratias oriri ex eo, quòd benefactor beneficia conferat cum defectu liberalitatis, nimirum cum dolore conferendi, & sine delectatione dandi: ac sine habitu virtutis. At verò perfectè liberalis dabit cum voluptate, & sine vilo dolore: idem, quod per virtutē efficitur. afficit voluptate. &c. vt Philosophus ait lib.4. Ethicor. cap.1. non multum à principio. Sequeretur etiam ex eodem antecedenti, nos omnes debere minus humanitati Christi D. Beatissimæ Virgini & Apostolis, quoniam infallibiliter inclinabantur ad conferenda nobis beneficia. Propter eandem quoque rationem filij deberent minus illis paritibus, qui propensiori affectu vehementius afficiuntur ad eorum felicitàtem procurandam: plus autè deberent illis parentibus, quos parum aut nihil sollicitat ea cura. Contra verò Patres sentiunt, quando nos ad redamandum ardentius & maiores gratias agendas vrgent ex eo, quod diuina bonitas, quasi exaltam passam, non potuerit se continere: vt sape retulimus ex Dionysio.

Ad 5. confirmat. Primaria solutio constat ex dictis supra sect.5. ad 1. qua supposita solū restat ostendere rationem disparitatis in eo simili. Terrenum quippe Regem in eo casu ad conferenda beneficia moueret amor ac desiderium seruandi, & timor amittendi regnum; qui affectus vterque pertinet ad concupiscenciam propriæ vilitatis, Deum autem ad producendum illud bonum, quod est melius & rationabilius, non mouet timor amittendi, nec amor conferendi suam diuinitatem, aut supremum dominium; sed motus amor, quo suam bonitatem necessario amat, cum necessaria complacentia simplici creaturarum possibilem. Quem amorem consequitur infallibiliter propensio maior ad maiora bona, magis similia meliusque participantia suam bonitatem.

Secundum argum. Communicatio gratiæ est optimum opus Dei: sed non est infallibilis communicatio gratiæ: ergo non est infallibile, Deum esse volitum atque facturum opus, quod est optimum. Minor probatur, quia non est infallibilis connexio inter ordinem gratiæ & ordinem naturæ, ergo non est infallibile gratiam esse communicandam naturæ.

Resp. Distinguendo connexionē ordinis gratiæ cum ordine naturæ. Nulla quippe connexio, non modo infallibilis, sed neq; probabilis est, quæ proveniat ex meritis & exigentia naturæ, vel ex viribus aut dispositione vel alia quauis ratione, quam ex se habeat ipsa natura. Caterum ex infinita Dei Charitate, misericordiæque propensissima ad communicanda sua dona, connexio est infallibilis inter ordinem gratiæ, ratione cuius infallibiliter sit communicanda naturæ.

Sed hæc

9. S. Thomas. Liberalitatis motuum in Deo.

10.

Ar. stotela.

Prima sequela ex opposito.

Secunda sequela.

11. Inter humanam Regem & diuinum gubernatorem notandum discrimen.

12.

13. Connexio inter ordinem gratiæ & ordinem naturæ.

Sed hæc infallibilitas rebus naturalibus est mere extrinseca, soli Deo intrinseca; respicit autem nullam omnino naturam in singulari & determinatè, sed tantum aliquam vagè. Fuit enim non modò physicè, sed etiam moraliter possibile quamlibet personam creatam, & quamlibet naturam prorsus destituere communicatiōne gratiæ.

44. Tercium argumentum, quia non est moraliter infallibile gratiam esse tribuendam facienti quod in se est ex viribus naturæ: Sed melius esset gratiam tribuere facienti quod in se est ex viribus naturæ: ergo non est infallibile Deum velle & facere semper quod melius est. Resp. Siue faciat quod in se est ex viribus naturæ, siue facere negligat, est infallibile tribuendam esse cuiuslibet adulto gratiam aliquam exstantem saltem remorè & imperfectè, virtute cuius possit vteriores gratias vsque ad iustificantem obtinere, si voluerit illis diligenter cooperari. Quapropter ex eo, quòd homo faciat quod in se est per solas vires naturæ, nulla causa, nec dispositio, nec ratio datur, ad recipiendam gratiam, quantumcumque minimam (quod fusius probatum est in peculiari libro de iustificationis exordio disp. 9. & Deo dante dicemus de prædestinationis initio tractantes) Gratia tamen efficax nemini tribuitur infallibiliter, siue faciat quod in se est per solas vires naturæ, siue negligat hoc facere. Melioris autem & rationabilioris gubernationis est vterque ordo distribuendi gratiam: cuius rationes exponimus in libro citato.

Gratia efficax nemini tribuitur infallibiliter.

45. Quartum argumentum. Si Deus vellet infallibiliter optimum; sequeretur, Philosophos, solo naturalis rationis lumine ductos, potuissent per moralem evidentiam cognoscere mysterium Incarnationis, gratiam iustificantem, visionem beatificam, cum cæteris omnibus entibus supernaturalibus, non solum esse possible, sed etiam actualiter à Deo volita fuisse atque producta; quoniam illa producere est optimum.

46. Resp. negando sequelam. Solum quippe naturæ lumen, quantumcumque perspicax, acutum, & philosophiæ splendore illustratum, non est sufficiens, ut possibilitas Incarnationis, aut aliorum entium supernaturalium, cognoscatur. Præterea quamvis eorum possibilitas cognosceretur euidenter, & sciretur, illa entia, secundum se multò perfectiora esse rebus naturalibus: adhuc naturalis rationis lumen, destitutum illustratione fidei, dubitare deberet, verum omnibus pensatis, esset rationabilius & magis deceret diuinam sapientiam, bonitatem, & potentiam illa supernaturalia dona communicare humano generi, per se quidem satis indigno, sed maiorem indignitatem & impedimenta cumulanti per scelera grauissima, propter quæ videretur esse rationabilius æterno supplicio damnare.

47. Quod autem nihil amplius, quam istud, assequi potuisset sola ratio naturalis, colligitur ex offensione, scandalo, & irrisione, quibus Philosophi, & Iudæi prosequabantur Euangelicam doctrinam, quoniam proponit, Deum hominem factum & crucifixum. Imo multi Theologi existimant, quod rationabilius foret, Deum non incarnari, si homo non peccaret.

48. Confirmatur, quia rationabilitas & decen-

Ruis de Voluntate Dei.

tia maior confurgit ex proportionem ad vniuersa Dei opera, præterita, præsentia & futura (ut vidimus disp. 9. sect. 1. dicto 3.) Talis autem proportio tot atque tam distantium extremorum, nulla probabilitate potest inuestigari solo naturæ lumine: quippe quod neque minima suspitione potest ostendere, quid Deus fecerit, & factum occultauerit hominibus, quid deinceps facturus sit, quid homines facturi sint liberè, Deo vel impellente, vel permittente. Nunc verò quibus fides illuxit, etiam naturalis ratio persuadet, supernaturalia mysteria magis congruere rationi rectæ, magisque decere sapientiam, bonitatem & potentiam infinitam, ut inde credibilia facta sint nimis: de quo plura disp. 9. sect. 11.

SECTIO VIII.

Postremum argumentum de multis operibus, quæ numquam fiunt, licet optima videantur.

O Bicit contraria sententia multiplex ac varium genus operum, quod foret optimum, sed nunquam fiet. Singulis autem respondibus sigillatim. Primum est Angelorum vel animarum rationalium infinita multitudo. Resp. Si foret possibilis est illa multitudo; non est rationabilior, nec expedit ad bonum regimen vniuersi, prout disput. 9. sect. 2. notauimus. Secundum exemplum est infinita intensio gratiæ ac gloriæ. Resp. impossibile esse talem infinitatem, ut probauimus 2. 2. de charitate tractantes disp. 9. & de visione beatifica tractantes 1. part. quest. 12. art. 7.

Tertium exemplum est rationale animal, quod esset essentialiter perfectius homine, vel quod ab intrinseco foret incorruptibile: vel animal irrationale, quod ab intrinseco foret incorruptibile. Resp. Tria hæc animalia sunt impossibilia; sicut probari potest physica ratione, desumpta ex dispositionibus, quæ requiruntur in organis exteriorum sensuum, & in phantasia, quæ deseruit intellectui rationali, quamdiu corpori manet vnitus. Verumtamen data possibilitate prædictorum animalium, nihil infertur contra veritatem, quam defendimus. Si quidem libenter admittimus, esse posibles aliquas perfectiores rerum species, quæ de facto creatæ non sunt: cæterum in excessu prædictorum perfectionum itur in infinitum, quia quilibet specie data, possibilis est alia perfectior: & consequenter in illis nullum est optimum opus iuxta dicta disp. 9. sect. 2.

His adde rationem aliam, propter quam animal incorruptibile atque irrationale producere in hoc vniuerso, foret minus perfectè, minusque rationabilis prouidentia; quoniam hominibus, & cæteris animantibus nocere potuisset plurimum, aut saltem prodesse nihil ad cibum nec ad laborem aut onera: nullius quippe doloris esset capax, si foret incorruptibile; nullòque cibo vel alia commoditate indigeret; ideoque nihil esset, quo subiugari, vel allici, aut curari potuisset. Eiusmodi sunt alia multa quæ huic exemplo accumulantur, quæ vel impossibilia sunt etiam supernaturaliter; vel saltem inutilia sunt & commoda gubernationi vniuersi, quia nullum connexionis ordinem

Primum argumentum. Eius solutio.

Secundum argumentum. Eius solutio.

2. Tertium argumentum. Eius solutio.

Vel inutile, vel nocuum esset reliquis incorruptibile animal.

cum cæteris illius partibus habere possent.

4.
Quartū ar-
gumentum.
Solutur.

In ordine ad
vniuersum
melius est
vnicam na-
turā huma-
nam ab vna
persona diui-
na, quam tri-
plicem à tri-
bus personis
assumi.

Quartum exemplum. Melius fuisset inquirunt, tres personas diuinas hypostaticè vniri tribus naturis intellectualibus. Quo nihil euidentius esse iactant. Resp. Licet entitatiuè melius opus foret hypostatica vnio trium personarum: absolute tamen foret minus rationabile, minusque bonum comparatione totius vniuersi. Quemadmodum enim vnico animali melius est vnicum caput, quàm triplex, maximè verò si caput illud sit sufficientissimum ad omnia munera capitis præstanda quibuslibet membris: Sic in ordine ad vnicam Ecclesiam, & vnicum mundum, melius est vnicam naturam assumi ab vnica persona diuina, quæ constituatur vnicus caput; maximè cum istud sit infinite virtutis, vt influat in omnia membra, nec maior virtus influendi posset addi per alias naturas hypostaticè vnitas aliis personis. Propterea quamuis tres personæ, subsistentes in tribus naturis assumptis, non impedirent se inuicem: adhuc superfluerent ad ordinem vniuersi. Deinde verò duæ vniones hypostaticæ, duæque naturæ assumptæ non habent inter se convenientem ordinem, quem in omnibus Dei operibus seruari S. Thomas supponit vt certum, quando ratione probat vnitatem mundi suprâ sect. 1. initio.

5.
Interdum gra-
uitur conueni-
entior est
vniuersus.

Accedit alia ratio, quoniam in rebus perfectissimis & summopere gratuitis, qualis est vnio hypostatica, rationabilior & conuenientior est raritas, aut singularitas: multiplicitas autem & effusio totius communicationis, quæ possibilis est de potentia absoluta, minus rationabilis, ac minus conueniens est, maximè quando sit absolute necessitate. Hoc supponunt omnes, qui defendunt, quod Deus non incarnaretur, si non peccaret Adamus: existimant enim, co casu rationabilis & conuenientius esse non incarnari, quoniam cessaret præcipua necessitas Incarnationis. Denique prudentiores principes existimant, benevolentia & humanitatis officia quædam eximia, conuenientius esse rarius exhiberi.

6.
Quintū ar-
gumentum.
Respondetur.

Si tres diui-
na Persona
eandem hu-
manitatem
assumpsissent,
Incarnatio
non fructus
impediretur.

Quintum est præcedentis appendix. Afferunt enim, fuisse melius tres personas diuinas simul assumere eandem numero naturam humanam. Verùm hoc eandem ferè solutionem habet, quam præcedens. Vnica namque persona totam dignitatem Trinitatis, totumque redemptionis fructum præstat cumulativè. Nam in ipso inhabitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter. Aliunde verò multi fructus Incarnationis impedirentur aut minus commodè colligerentur; si tres personæ simul assumpsissent eandem humanitatem. Hoc enim non iuuaret, sed aliquomodo impediret humanam ruditatem, ne per Incarnationem veniret in cognitionem distinctionis realis trium personarum diuinarum. Nec id esset opportunum, vt ille homo nos doceret, sui principium per generationem esse Patrem, & ab illo se accepisse omnia, ab illo missum esse, ab illo venisse, & ad eum redire; nec vt nos doceret circum infessionem trium personarum, per quam Pater est in Filio & Spiritu sancto, & Filius vicissim in Patre & Spiritu sancto, atque Spiritus sanctus in vtrouque.

7. Nec esset ita opportunum ad significandam distinctionem offerentis satisfactionem ab eo,

cui debetur, & à quo recipitur satisfactio; nec ad docendam obedientiam & subiectionem & orationem, quam toties docuit Christus Dominus erga Patrem, nec ita conueniens esset, vt ille homo, qui esset etiam Spiritus sanctus, recederet ad mittendum Spiritum sanctum. Eiusmodi plures alie conuenientie tollerentur per vnionem trium personarum. Quibus omnibus addi possunt rationes, propter quas minus conueniens erat Patrem vel Spiritum sanctum esse Redemptorem: ac multò conuenientius fuit, Filium incarnari & redimere, quas Patres communiter assignant, & videri possunt apud Magistrum & Scholasticos lib. 3. sentent. dist. 1. S. Thomas & eius expositores 3. part. quæst. 3. art. 8.

Sextum exemplum addunt vnionis hypostaticæ alicuius personæ diuinæ cum Angelica natura, quæ foret melior, quàm eius negatio, sed tamen facta non est. Resp. licet entitatiuè foret perfectior Angelica natura hypostaticè vnita, quàm humana: fuisset tamen multò minus conueniens & rationabilis ea vnio. Quia vel assumenda simul foret humanitas, vel non. Si foret assumenda simul humanitas ab alia persona diuina, vel ab eadem; recurrunt inconuenientia plurium capitum, quæ ponderata sunt ad quartum exemplum. Si verò sola natura angelica foret assumenda: hoc non esset conueniens ad docendos homines, & subeundam crucem pro illis. Angelos autem redimere non ita expediens & rationabile fuit iuxta communem doctrinam Patrum, de qua videri possunt S. Thomas & eius expositores 3. part. quæst. 4. art. 1.

Septimum. Homines in gratia confirmari, melius esset quam absque confirmatione relinquere. Nam, vt Augustinus docet lib. 3. de libero arbit. cap. 6. & lib. 11. de Genesi ad litteram c. 6. & sequentibus, creatura, quæ perseuerantissima voluntate non peccat, nec peccare potest, melior est, quàm illa, quæ peccare potest. Confirmatur, quia si non omnes homines, saltem plures in gratia confirmari, melius erat; & pauciores homines dimitti sub periculo peccandi.

Resp. Homines in gratia confirmari melius est, quantum ad entitatem operis ex genere, præscindendo ab ordine ad vniuersum: nihilominus in ordine ad totam seriem diuinorum operum, & attentis rerum naturis, & suauitate diuinæ providentiæ, rationabilius & melius est, multò plures homines in mundo relinquere sub periculo & possibilitate peccandi. Quin etiam (excepta Beatiſſ. semper Virgine, & Ioanne Baptista) cunctos homines prius carere confirmatione in gratia, & postea confirmari, rationabilius fuit & conuenientius, vt ex professio probant Augustinus & alij Theologi, citati disp. 9. sect. 1. post dictum 3. Ad idem autem faciunt rationes meliores boni, propter quas fuit rationabilis permittere mala; de quibus diximus disp. 9. sect. 11. & medio: præterea rationes melioris boni, propter quas Deus creauit homines & Angelos, quos sciebat esse damnandos: de quibus tractant Patres citati disp. 9. sect. 11. exemplo septimo; deinde rationes, propter quas fuit rationabilis tot sæculis differri aduentum Redemptoris, de quibus testimonia Patrum posuimus præced. tomo de Scientia Dei disp. 66. sect. 2. & diximus aliquid præced. disp. 9. sect. 8. exemplo 3.

Breviter autem iudicando porius, quàm exponendo

8.
Sextum ar-
gumentum.
Diluitur.

9.
Septimū ar-
gumentum.

Confirmatur.

10.
Solutur.

ponendo, rationes, propter quas non fuit rationalius & convenientius plures homines in gratia confirmari, quæ sequuntur ita possunt enumerari. Prima ratio fuit, quoniam originalis peccati, & negligentis custoditæ fustitiæ originalis, maxime proportionatam pena fuit fragilitas, infirmitas & periculum peccandi; ut per quæ peccavit in capite tota natura, per hæc puniretur etiam ferè tota, patiens destitutionem fortitudinis, quam contempsit.

Secunda ratio, conformitas maior ad naturales vires hominum, ex fe debilissimas ad bonum. Tertia, maior ostensio necessitatis gratiæ, profundius deiciens iactantiam & fiduciam in viribus naturæ. Quarta, *Habemus thesaurum istum in vas sibiilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei.* 2. Corint. cap. 4. Quinta, prauorum & infidelium hominum maior multitudo prærequiritur, ac præsupponitur ad persecutiones & martyria Sanctorum, & ad alias difficultates virtutis, & ad eam maxime, quæ confurgit ex singularitate quam multoties compelluntur tenere, videntes, eorum fere communitatem hominum suis studiis imo quandoque suæ fidei esse contrariam; sicut Noë contigit & Abrahamo & multis Catholicis inter hereticos vel idololatrias, vel inter homines mundanos, licet Christianos. Quæ laus heroicæ virtutis commendatur Exodi 23. *Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sententia, ut à vero denies.* Inde commendatur eximia constantia Iosue & Caleb, Numerorum 13. & 14. & Ecclesiastici 46. nec non perseverantia Tobie cap. 1. Iudith. cap. 7. & aliorum tam in Veteri quam in Nouo testamento.

Sexta demum ratio sit congruentia cum statu viatorum. Huic enim supposita natura voluntatis creatæ, magis congruit, ac magis conveniens, siue proportionatus est providentiæ modus, relinquens potestatem peccandi. Nam illud excellentissimum privilegium confirmationis in gratia, proximè accedit ad statum termini, propter eaque paucissimis viatoribus illud concedere, fuit rationabilius.

Sextum exemplum diversimodè obicitur à diversis, Alij namque dicunt: Melius esset omnes homines & omnes Angelos attingere perfectissimum gradum felicitatis & æternæ salutis. Alij magis temperant iudicium, dicentes: Melius foret pauciores homines & Angelos reprobare; plures autem prædestinari.

Huius non modò solutio, sed etiam efficax confutatio facile constare poterat ex præcedentibus allegationibus. Primò, quia Patres omnes, adversus blasphemos hereticos defendentes, fuisse melius & rationabilius Incarnationem & redemptionem differri vsque ad consummationem sæculorum, & omnes homines concludi prius sub peccato, ut Deus omnium misereatur, & fuisse rationabilius permittere peccatum Angelorum, Adami, & alia peccata, nec vlla permitti, nisi propter maiora bona; fuisseque rationabilius creare homines & Angelos, quos Deus præcognoverat esse damnandos, omnes inquam, Patres, qui hæc constanter defendunt, eo ipso testantur, non fuisse melius & rationabilius prædestinari omnes homines, imò nec prædestinari plures, quàm de facto prædestinantur.

Secundò, Si forent omnes prædestinati, non ita perfectè Deus ostendisset attributa sua, nec

Ruiz de Voluntate Dei.

tanto splendore luceret misericordia collata prædestinatis; de quibus Apostolus Roman. 9. *Quod si Deus, volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum, ut ostenderet diuinitas gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.*

Tertiò pressius vrgendo prædictas & alias rationes, contraria sententia conuincitur falsitatis & inconstantia. Quia si Deus neminem creauisset eorum hominum & Angelorum, quos præcebat esse conditionaliter damnandos, si crearentur: eo casu omnes homines & omnes Angeli de facto creati peruenissent ad supremum gradum felicitatis æternæ: nihilominus omisso creationis aliorum hominum & Angelorum non esset melior; ut est concors & expressa sententia Patrum & Scholasticorum locis adductis disp. 9. sect. 12.

Si verò responderes; Melius fuisset omnes esse creatos, qui de facto creati sunt, & omnes etiam peruenire ad æternam felicitatem: peto rursus, utrùm velis simul cum illis creati alios homines reprobandos, qui de facto creati non sunt. Quia si velis hoc, ibitur in infinitum, & numquam dabitur optimum: eadem quippe ratione tunc alter diceret esse melius, ut omnes in eo casu creati prædestinarentur. Si verò nolis alios homines creati, qui reprobentur; cessant utilitates eximiae, quas Deus ex reprobis colligit ad virtutem & gloriam prædestinatorum, de quibus aliquid diximus ad præcedens exemplum.

Vnde refutatur quartò, quoniam in multitudine prædestinatorum, absolute loquendo, non est possibile optimum, quia quacumque multitudine data, possibilis est alia maior, infinitum verò multitudine produci foret minùs rationabile: sicut ostendimus disp. 9. sect. 1. & 2. Dabitur autem fortassis optimum proportionem atque ordine ad tale corpus Ecclesiæ triumphantis constituendum ex tanto, nec maiori, nec minori numero prædestinatorum simul considerata magnitudine capitis, quod est Christus Dominus & considerata varietate membrorum, & propriis gradibus & muneribus illorum.

Quintò refutatur, quia siue possibile, siue impossibile sit optimum in multitudine prædestinatorum; adhuc supposito certo ac definito numero personarum, quem liberè Deus elegerit ad gloriam: melior providentiæ modus fuit, ad eorum prædestinationem suauis exequendam, simul creare alios homines reprobandos, ut essent progenitores eorum, conditores ciuitatum, legislatores, artium inuentores; ac potissimum ut mille modis augerent virtutem & gloriam prædestinatorum, illis subtrahendo vitiorum materiam, fomites & occasiones, ministrando simul quàm plurimas opportunitates exercendæ virtutis atque constantia.

Fuit tandem rationabilius & melius, *Ut ipsa reiectionum multitudo ostenderetur, quod nullius momenti sit apud Deum iustum quantalibet numerositas iustissime damnatorum.* ut loquitur Augustinus lib. 2. 1. de Ciuit. cap. 12. & epistola 157. ad Optatum & Beda Roman. 9. ad illud: *Quod si Deus, volens ostendere iram.* Quas & alias rationes olim fusius tractatas 1. part. quæst. 23. dabimus in tomo de prædestinatione,

si Dominus illuc peruenire concesserit.

* * *

L 2

DISPVT.

Roman. 9.

17.
3. Vrgentius
confutatur.

18.
Præoccupatio
sine solutio.

19.
4. Refutatur.

20.
5. Refutatur.

21.
Augustinus.

7. 1. 1. ratio
quæ in omni
op. virtutis
fuit in gra
tiam confirmari.

12.
1. Ratio.
2. Ratio.

4. Ratio.
5. Ratio.

Exodi 23.

13.
6. Ratio.

14.
Sextum argu-
mentum.

15.
Soluitur &
fracturæ
suntur 1.

16.
1. Confutatio.
2. Ratio.

DISPUTATIO XI.

Verum volitio libera sit realis perfectio, intrinseca Deo.

SECTIO I.

Sine metaphora, verè & propriè Deo conuenit libera volitio efficax.

1.
*Difficultas
qui tractanda.*

Res in hac & duabus sequentibus disputat. tractanda, super omnia, quæ naturalis ratio demonstrat, inexplicabilis, sapientissimos quosque compellit, suam ignorantiam & tarditatem agnoscere. Nullius enim animus tranquilla pace quiescit solutionibus huc usque inuentis, nec aliis se satisfecisse putat, qui nec sibi satisfecerit. Quamobrem ea tantum prudentiæ pars nobis debet ante oculos obseruari, ne minores, iamque notas & tritas difficultates, vel inconuenientia deuitantes, incautè deuoluamur ad maiora pericula: cum in negotio præfenti nulla sit via declinandi, quin aliqua dura difficultatiq̃ deuorentur.

2.
*1. Opinio.
Efficacem volitionem solum per metaphoram conueniunt in Deo.*

Prima sententia dicit, efficacem volitionem creaturarum (quæ sola est libera in Deo) non esse in ipso propriè, sed metaphoricè; nam propriè in Deo est solummodo necessaria complacentia creaturarum. Quapropter, ait, voluntas efficax Dei est solummodo essentia, & volitio necessaria in recto, addito connotato extrinseco, videlicet, creaturis. Vnde consequens est, ut quando Deus ad extra producit creaturas, dicatur eas velle; quando non producit, dicatur nolle, non quia Dei volitio aliter se habeat, sed quoniam res producta se habet aliter. Mordicus itaque defendit Dei voluntatem per nullum intrinsecum velle, atque adeo per nihil omnino intrinsecum Deo determinari ad producendum exterius, sed sola voluntate complacentiæ producere, licet illa sit indifferens; proinde se habere Deum, sicut se habet ignis ad comburendam stupam sibi etiam applicatam, si potestatem haberet, eam comburendi, & non comburendi.

3. Sententiam hanc sæpe repetit Aureolus lib. 1. sentent. præsertim distinct. 40. art. 1. propos. 1. & 2. & distinct. 46. art. 2. proposit. 2. & 3. & distinct. 47. quæstion. 1. artic. 1. §. ex præmissis. & proposit. 3. & sequentibus. & artic. 2. Significauit eandem Altiſiodoren. lib. 1. sentent. cap. 13. col. 1. Plurimum ei fauet Vasquez 1. part. disp. 80. cap. 2. num. 8. & Arrubal. disp. 54. cap. 3. Sed Herice disput. 16. de voluntat. cap. 9. 10. 11. & 12. temperatam prius, & explicatam defendit.

4.
Quo fundamenta prædicta sententia fundamenta mutantur?

Omnia argumenta, quæ possunt pro hac sententia proponi, voluuntur in præcipuo controuersæ cardine, videlicet, hæc duo conciliandi: Primum est, liberam volitionem potuisse non esse. Secundum est, nihil diuinum & increatum potuisse non esse. Quæ comitantur alia duo, videlicet volitionem Dei esse perfectionem; at verò nullam perfectionem Dei potuisse non existere.

5.
2. Opinio.

Magna ex parte cum præcedenti concordat secunda sententia, diuerso tamen fundamento subnixâ: putat enim, Dei voluntatem nullo mo-

do distingui ab essentia; & consequenter eodem modo essentia diuina causat contingenter effectus, sicut eos causat voluntas, nec est in Deo aliqua volitio præcedens actum productionis ad extra, sed quidquid est in Deo omnibus modis, vel est essentia, vel persona, vel relatio, ita docet Ochamus 1. distinct. 45. quæst. vnica & dist. 46. quæst. vnica. Gabriel autem in eisdem distinctionibus sui doctoris Ochami sententiam, quantum ad hoc, non asserit expressè; videtur autem eam supponere distinct. 46. quæst. vnica sub init.

Tribuitur eadem sententia Lychero, & aliis Nominalibus & Scotistis lib. 1. sent. dist. 49. Aduersus id, quod habet peculiare secunda sententia nihil opus est in præfenti dicere; quoniam ratione ratiocinata distinctum esse ab essentia Dei amorem necessariam probatum est supra disp. 1. sect. 3. Peculiariter autem amorem liberum esse ratione ratiocinata distinctum ab amore necessariò & ab essentia, ostendemus disp. 13. sect. 2.

Nunc igitur aduersus utrâque sententiam, quantum ad id, quod habet commune, sit conclusio prima. Sine metaphora, verè & propriè Deo conuenit libera volitio efficax, qua verè ac realiter voluerit creare tales res; cum tamen potuerit voluisse nunquam creare illas: & verè ac realiter voluit alias res nunquam creare: cum tamen potuerit voluisse creare illas.

Hæc conclusio non potest sine errore negari. Nam Scripturarum & Patrum autoritate, rationeque demonstratur, Deo conuenire volitionem efficacem creandi supra disp. 7. sect. 2. Rursus hanc volitionem esse propriè ac verè liberam, demonstratum est tota disp. 7. & 8. præcipuè verò disp. 7. sect. 1. 2. & 3. Quod ipsum manebit abundantius confirmatum probationibus sequentis conclusionis, atque aliis adducendis in sectionibus sequentibus.

Confirmatur primò, quia non licet Scripturæ verba, Patrumque testimonia trahere ad significatum improprium, vel secundum quid & quodammodo verificatum: quando constanter & vniuersimodè plurimum in locis repetuntur, & eorum libri, vel contextus non sunt proverbiales, sed doctrinales, nec præbent indicium improprie locutionis: Hæc autem omnia reperimus in testimoniis, asserentibus, Deum voluisse facere aliquid quod potuit non facere: & in asserentibus Dei voluntatem esse liberam.

Confirmatur secundò, quia quod non propriè, sed impropriè, seu metaphoricè dicitur, negare possumus, absolute loquendo, veriusque loquemur negantes, quam affirmantes. Sicut verius est Deum non dolere, nec pœnitere, quia non nisi metaphoricè dolet & pœnitet. Quapropter si Deus nonnisi metaphoricè vel impropriè vult has creaturas, & non illas producere; negare possumus hoc, absolute loquendo, & verius loquemur dicentes, Deum non velle creaturas producere, nec liberum esse ut velit eas producere, aut velit non producere. Vnde confirmatur tertio, quoniam amorem liberum & efficacem creaturarum esse in Deo propriè; sed tamen in Deo non esse propriam tristitiam, pœnitentiam aut alios affectus, docent omnes Scholastici, apud quos improprietas & metaphora, notata in prædictis affectibus iræ, vel tristitiæ, conuincit talem improprietatem aut metaphoram

6.

7.
Conclus. 1.

8.

9.
Scriptura verba, ad improprios sensus non ducenda.

10.
Quod solum per metaphoram dicitur, potest absolute negari, veriusque dicemus negantes.

in libro Dei amore non reperiri. Potissimum hoc constat ex S. Thoma infra question. 20. artic. 1. & lib. 1. contra Gen. cap. 90. & sequent. & lib. 3. sentent. distinct. 32. ubi ceteri Scholastici, referendi disput. 52. & duabus sequentibus.

12. *Concl. Aureoli* Ex quibus infero, & sit secunda conclusio. Propterea manifestior est error in Aureoli doctrina, quoniam omnino negat, Dei cognitionem ad creaturas terminari neque tanquam ad obiectum secundarium; ac proinde nec in communi, nec in particulari creaturas à Deo intelligi, nisi eo formaliter, & præcisè, quod Deus suam essentiam intelligit, in qua continentur eminenter. Hoc autem de possibilibus creaturis dicit, & à fortiori de creaturis actu existentibus aut futuris: ut constat apud Aureol. lib. 1. sentent. distinct. 35. part. 1. artic. 4. versus finem & part. 2. artic. 4. post. med. §. nec valet. & proposit. 3. & ad argum. 6. & 7.

13. Cum igitur volitio non possit terminari, nisi ad rem intellectam: consequens est Dei volitionem ad creaturas non terminari, neque tanquam ad obiectum secundarium; ac proinde nec in communi, nec in particulari creaturas à Deo diligi, siue volitione efficaci, siue simplici tantum & inefficaci complacentia, nisi eo formaliter & præcisè, quod Deus suam essentiam amat, in qua continentur eminenter.

14. *Refutatur* Refutatur autem primò, quoniam eadem ratione dicere debuisset, Deum identificare secum omnes creaturas siue possibiles, siue actu existentes, & eas realiter identificatas communicare Filio & Spiritui sancto quatenus illis communicat essentiam, in qua creaturæ omnes continentur eminenter. Quapropter apud Aureolum non magis propriè datur cognitio & volitio creaturarum, quam identitas & communicatio creaturarum per generationem & spirationem.

15. *Refutatur* Refutatur secundo, quoniam intellectiōnem Dei terminari ad ipsum esse reale creatum, realiter à Deo distinctum, quod accipitur creaturæ, probatum est tomo præcedenti tota disp. 9. 10. & 11. peculiariter autem scire futura contingentia probatum est in eodem tomo disput. 22. Præterea Deum velle & amare creaturas etiam minimas & vilissimas in particulari probatum est supra disp. 5. sect. 2. & tota disp. 6. Dogmatibus istis apertè resistit Aureoli doctrina, maxime verò distat à perfectissima providentia rerum omnium in particulari, & ab amore hominum, aliisque conclusionibus fidei.

SECTIO II.

Non est satis complacentia simplex omnium possibilium, absque volitione determinante futura.

1. *Unica conclusio.* AD extirpandum radicis quidquid falsitatis in Aureoli sententia continetur, vel ex illa deducitur, sit vnica conclusio. Non plenè satisfacit prædictis dogmatibus opinio, quæ solam complacentiam simplicem omnium rerum possibilem in Deo, concedit, esse realem & intrinsecam ac diuinam: & illam fateri esse simpliciter necessariam in se formaliter, ceterum ait, in eius potestate libera positum esse producere, vel non producere.

2. Hæc sententia refutatur primò, quia licet pro-

Ruiz de Voluntate Dei.

fitetur, se concedere volitionem actualem omnium rerum, quas Deus producit, quæ sit prior productione, sitque causa producendi: verè tamen non concedit, nisi verbo tenus. Etenim Scriptura & Patres affirmant volitionem determinatam & in particulari rerum, quæ sunt, potius quàm rerum, quæ nunquam sunt: cuiusmodi volitio determinata vnus rei potius quàm alterius, expressè negatur in prædicta sententia unde sic arguitur. Talis volitio, quod ex se est, & prout præcinditur ab actuali productione, transeunte in creaturas, ut sic, non magis vult hunc mundum & hos homines producere, quam producere alium mundum, & alios homines, qui nunquam sunt producendi, licet eos amet tantummodo ut sunt possibiles. Sed realiter & verè Deus non vult producere alium mundum & alios homines, qui nunquam sunt producendi. Ergo realiter & verè non vult hunc mundum, & hos homines producere; si volitio prædicta præcindatur ab actuali productione.

Consequentis huius falsitas ostenditur plurimis locis Scripturæ, quæ non volitionem complacentiæ indifferentem ad omnia possibilia. Sed volitionem & decretum determinatum ad ea, quæ sunt, affirmant. Potissimum autem de Christi Domini passione dicitur Isaia 53. *Domini voluit contere eum in infirmitate.* Lucæ 22. *Filii hominis secundum quod definitum est, vadit. Aeternum 2. Hunc definitio consilio & presentia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes, interemisit. & cap. 4. Conuenerunt Herodes & Pilatus, &c. facere, quæ manus suas, & consilium tuum decreuerunt fieri.*

Porro prædefinitione significari constitutum esse decretum determinatum ad vnum, & non indifferens ad illud & eius oppositum, foret otiosum probare, nisi præsens necessitas urgeret ad præcludenda subterfugia falsitatis. Primo Reg. 20. *Intellexit Ionathas, quod definitum esset à patre suo, ut interficeret David.* Et cap. 30. *Constitutum & præfinitum. & quasi lex in Israël.* 1. Machabæor. 1. prope finem: *Multi de populo Israël definerunt apud se, ut non manducarent immunda, & elegerunt magis mori.* Galatas 4. *Sub iuribus quæ actoribus est usque ad præfinitum tempus à Patre.* Sic etiam tempus esse præfinitum à Deo quibuldam euentibus, constat Danielis 11. *Usque ad tempus præfinitum.* & infra: *In tempore præfinito preliabitur aduersus eum Rex Austeri.* Similiaque repetuntur cap. 12. Atque Ezechiel 21. *Veni dies in tempore iniquitatis præfinita.*

Hæc & similia non possunt per solam complacentiam simplicem rerum possibilem verificari, quoniam ex vi illius diuina voluntas non magis complacuit, nec magis voluit, ut hæc humanitas esset vnica Verbo, quàm ut essent vnitæ infinitæ humanitates, quæ poterant æqualiter vniri: & consequenter non magis complacuit, nec magis voluit, ut mortem Crucis pateretur hic homo, per hanc humanitatem, quàm ut paterentur aliz infinitæ humanitates. Quinetiam iuxta sententiam, quam impugnamus, Deus non magis determinatè voluit, nec magis præfinituit passionem Christi Domini quam passionem possibilem Alexandri Magni; vel Cætaris, aut cuiuslibet alterius, qui potuit etiam crucifigi, & cuius possibilem passionem, quatenus bona erat, Deus voluit voluntate complacentiæ simplicis.

Sequitur præterea Deus non præfinituisse

L 3

tempus

Impugnatio
cap. 1.

Isaia 53.
Lucæ 22.

Actuum 2.
& 4.

4.

1. Reg. 10.
& 30.

1. Machab. 1.

Ad Galatas
4.

Daniel. 11.

Ezechiel. 21.

5.
Per solā possi-
bilitatem cō-
placentiam
vna no cau-
dunt seri-
ptura ressi-
monia.

6.

*Absurdum
feruntur ex
cōtraria do
ctrina.*

tempus Incarnationi, nec passioni, Christi Domini. nec illis praeliis & punitiōibus, de quibus agunt Daniel & Ezechiel supra citati. Quia quantum est ex parte diuinæ voluntatis & præscientiæ non magis determinatè complacuit ea fieri tali tempore, quàm alio tempore possibili. sed non præfiniuit hæc fieri temporibus aliis, ergo nec præfiniuit hoc tempore fieri.

7.
Dilemma.

Confirmatur primò, quia vel sola complacentia simplex sufficit, vt Deus voluisse dicatur aliquam rem, vel non sufficit Si sufficit: consequens est, Deum iam fecisse omnia possibilia, quoniam *Omnia quacumque voluit, fecit in celo & in terra.* Psalm. 113, & 134. Voluit autem simplici complacentia cuncta possibilia. Si verò non sufficit: consequens est, Deum fecisse quæ non voluit, quia quæ fecit non aliter voluit, quàm per simplicem complacentiam, quæ non sufficit vt ea voluisse dicatur.

8.

Eadem argumentandi forma colligere poterimus, Deum sua prædestinatione misereri omnium hominum, etiam eorum, quos indurat; & simul indurare omnes homines, etiam eos, quorum miseretur: quia Roman. 9. *Cuius vult, miseretur, & quem vult indurat.* Atque secundum prædictam doctrinam, quam impugnamus, Dei misericordia, (quantum ex se est) per simplicem complacentiam æqualiter vult omnium misereri, & æqualiter vult omnes indurare, per eandem complacentiam simplicem. Quod si non sufficit illa, vt dicatur velle misereri, nec velle indurare Deus; consequens est, Deum misereri quorum non vult misereri, & indurare quos non vult indurare.

9.
1. Corinth. 12.

Dilemmate prorsus eodem licebit vti verbis 1. Corinth. 12. *Diuidens singulis, prout vult, colligendo Spiritum sanctum omnibus hominibus possibilibus dare simul omnia dona possibilia, quoniam omnia per simplicem complacentiam tanquam possibilia complacent: vel dare dona, prout non vult, si complacentia simplex non sufficit, vt voluisse dicatur. Idem intellige de verbis Ioan. 3. Spiritus ubi vult, spirat. & Ioan. 5. Filius quos vult viuificat.* Matth. 20. *Volo autem & huic nouissimo dare, sicut & tibi: aut non licet mihi, quod volo facere?* & Sapient. 12. *Subest enim tibi, cum volueris, posse.* Iudith. cap. 9. *Hoc factum est, quod ipse voluisti, & tua iudicia in tua prouidentia dispositi.*

*Ioan. 3.
Ioan. 5.
Matth. 20.
Sap. 12.*

Iudith. 9.

10.

Confirmatur secundò, quia Dei voluntatem versari determinatè circa res, quas operatur de facto, non autem eodem modo versari, nec eandem habere tendentiam in eas res, quas nunquam operatur, probant efficaciter non solum testimonia prædicta, sed etiam alia, quæ denotant causalitatem & illationem effectuum ex voluntate Dei, quæ præcedit illos effectus, quæ ponderabimus sect. 4. probat. 4.

11.
Impugnatur

*Sequela pro
batur cui
denu absur
di.*

Secunda refutatio deducit ad aliud euidenti inueniens, videlicet negandi Deo scientiam futurorum, quæ fuerit ab æterno in Deo, iudicans determinatè, fore vt talis res in tali tempore produceretur, & non produceretur in alio tempore: & alia res non produceretur. Sequela probatur, nam inconueniens, quod timer contraria sententia; ponendi volitionem, quæ potuerit non esse in Deo; non minùs vget, si ponatur scientia, quæ potuerit non esse in Deo. Quod si Dei æterna scientia determinatè iudicauit, Adamum esse producendum tali tempore; iam fuit in Deo

scientia futuritionis Adam, quæ scientia, prout circa prædictam futuritionem versatur, non fuisset in Deo, si Deus liberè non produxisset Adamum, sed eius loco alium hominem, vel nullum produxisset. Quo circa prædicta sententia, negans in Deo realiter existere volitionem, quæ determinatè voluerit Adamum, potius quam alium hominem; & solam adnitens complacentiam omnium possibilibus: tenetur eo ipso præter scientiam simplicis intelligentiæ, quæ versatur circa omnia possibilia, nullam aliam scientiam concedere, quæ determinatè versetur circa rem, quæ futura est potius, quàm circa rem, quæ non est futura. Quod ab errore nullo prætextu liberari poterit.

Confirmatur primò, nam inde sequitur, omnes prædictiones futurorum, à Deo reuelatas, fuisse mendaces; quoniam earum Auctor non sciebat, res illas esse futuras determinatè, sed æqualiter sciebat possibilitatem illarum rerum, & omnium possibilibus. Vnde sequitur aliud admirabilius, tot prædictiones fortuito casu veras euasisse præter sententiam authoris illarum.

Confirmatur secundò, nam citrà controuersiam omnes Theologi concedunt, ea futura, quæ solus Deus erat facturus, vt Angelorum & hominum & totius mundi creationem, fuisse Deo cognita in suo libero decreto creandi: Similiter autem in libero decreto producendi causas naturales, fuisse cognita quæcumque futura, solo concursu causarum naturalium, absque dependentia vllius causæ liberæ nascuntur. Vtraque vero futurorum cognitio funditus conuellitur, negando decretum in Deo realiter existens, quo determinatè voluerit has res producere potius, quàm non producere, & potius quàm producere res alias, quas nunquam producit. Prædictum modum sciendi futura in decreto, tractaui tomo præcedenti de Scientia disp. 2. §. sect. 1.

Confirmatur terriò, quoniam homines sciunt, plurimas res esse possibiles: quarum nihilominus futuritionem penitus ignorant, licet fortassis ad illas producendas efficienter concurrere debeant. Sic enim scimus nostram iustificationem & glorificationem esse possibilem; ignoramus autem, vtrum sit futura necne: & qui terram fodit, efficienter concurrat ad manifestationem thesauri, licet ignoret, an esset futura, tatummodo sciens eius possibilitatē. Igitur sola scientia possibilibus, licet concutrat efficienter ad res producendas, non est sufficiens, vt per illam formaliter & precisè Deus cognoscat, quæ nam res sint futura, nisi cum ea concurrat scientia realiter existens in Deo, quæ determinatè iudicet, & ostendat, talem rem esse futuram tali tempore, alias verò res non esse futuras.

Fundamentum confirmationis secundæ simul & tertriæ docuit Augustinus lib. 26. contra Faustum cap. 4. cum ait: *Si mihi dicatur, fieri posse, vt caro huius hominis, vel illius hominis in corpus celeste mutetur; concedo fieri posse, sed vtrum futurum sit nescio, & ideo nescio, quia quid habeat de hac re voluntas Dei, me latet: illud autem non me latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet.* Et post pauca: *Deus quod futurum erat, vique sciebat; & ideo simul sciebat, illud futurum non fuisse, quod ne fieret, factum erat.* Hic manifestè docuit Augustinus Deum in suo decreto & voluntate scire quædam esse futura, & alia non esse futura: atque insuper solam scientiam possibilitatis, absque

12.
*Omnes præ
dictiones fu
turorū à Di
factis men
daces fuisse
conuincitur.
Vera enadi
vens fortis.*

13.

*Duplex mo
do cognosc
di futurum
decreto à
Deo prout
auferunt.*

14.

*Sola scientia
possibilium
non est suffi
ciens vt fu
tura in il
la cognoscan
tur.*

15.

Augustinus

absque cognitione diuinæ voluntatis, non esse satis, vt futura sciatur.

Tertia refutatio fundamentū habet in duabus præcedentibus; etenim absque determinata volitione reificiendæ, & absque determinata illius cognitione, non est possibile præceptum siue mandatum, quo Deus dicat, vt fiat. Etenim mandatum siue præceptum necessariò supponit determinatam motionem voluntatis, qua determinetur indifferentia cognitionis, vt dicat & præcipiat, talem re, & non aliam, tali tempore, & non alio, talique modo atque mensura fieri. Sine quibus actibus non potest esse verum: *Ipsè dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt: statuit ea in æternum, præceptum posuit & non prateribit.* Psalm. 148. nec illud Threnorum 3. *Quis est iste, qui dixit, vt fierent, Domino non inuente?* nec illud 3. Reg. 17. *Coruis præcepi, vt pascant: nec illud Iob. 9. Qui præcepit Soli, & non oritur.* Similiæque præcepta ponuntur cap. 36. 37. & 38.

Confirmatur, nam ex vi solius scientiæ simplicis intelligentiæ rerum omnium, prout sunt possibiles, & ex vi solius complacentiæ simplicis earundem rerum sub esse possibili, non magis dixit Deus: *Fiat lux*, quàm dixit: *Non fiat lux*, nec magis dixit: *Fiat firmamentum*, quàm dixit: *fiat tale animal*, mihi ignotum, & nunquam producendum, vel fiat talis Angelus possibilis: nec magis dixit: *Fiant luminaria in firmamento*, quàm dixit: *Fiant lapides aut corpora opaca*, quæ lucem impediunt. Quam ob causam totum caput primum & secundum Genesim redditur falsum, aut solummodo metaphoricum.

Quarta refutatio sequitur ex præcedentibus. Tollitur enim à Deo consilium, electio & propositum; si creaturas non vult, nisi complacentia simplici, quæ generalis est ad omnia possibilia. Quamuis enim Deo repugnet inquisitio quæ requiritur in hominibus: verè tamen ei conuenit determinata certitudo sententiæ, vel iudicii de rebus agendis, vt S. Thomas docuit 1. 2. quæst. 14. art. ad 1. ita intelligens illud Ephes. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.* Nec fingi potest determinatio maior, quàm illa, Isaïæ cap. 46. *Consilium meum stabit & omnis voluntas mea fiet: vocans ab Oriente auiem, & de terra longinqua virum voluntatis mee, &c.* Cuncta verò fidei mysteria determinatè & in particulari, quæ fidelibus necessaria sunt, nomine consilij comprehendit Apostolus Actuum 20. *Non enim subieci fugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis.* Atque vt alia multa prætermittamus, satis determinata fuit promissio, Abrahæ facta: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Hanc verò Dei consilio firmiter fuisse stabilitam, docuit Apostolus Hebræ. 6. *Abundantius, inquit, volens Deus ostendere pollicitationis hereditatem immobilitatem consilij sui, interposuit infirmandum.*

Quod attinet ad electionem, supponamus quod omnium existimatione certum est, & traditur à S. Thoma 1. 2. quæst. 13. art. 5. ad 1. *Electio nominari actum voluntatis iam determinatum ad id, quod est huic agendum.* Præterea quæst. 19. art. 3. ad 1. dicit: *Electio supra consensum addit quandam relationem respectu eius, cui aliquid præeligitur.* Vnde sic arguitur. Simplex complacentia omnium possibilium æqualiter versatur circa omnes homines possibiles & circa creationem

& iustificationem & glorificationem, quam Deus æqualiter omnibus conferre poterat. Ergo virtute solius complacentiæ huius nulla est electio iam determinata ad creandum, iustificandum, & glorificandum hunc hominem potius, quàm alium, qui nunquam creatur, vel alium qui reprobatur.

Confirmatur, quia satis determinata comparatione personarum, & qualitarum, significatur esse diuina electio in sacris literis. vt 1. Corinth. 1. *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus.* Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt efficeremur sancti.* Iacobi 2. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & heredes regni.* 1. Petri 2. *Lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum.* Nec minùs determinatas reperies electiones alias.

Venio tandem ad propositum, cuius veritatem & proprietatem nullatenus expleri per simplicem complacentiam possibilem, euidentissimum est in hominibus perditis, quibus inest sine dubio complacentia multarum vitutorum, & multò maior complacentia suæ salutis æternæ: nihilominus quoniam adhuc non decernunt efficaciter & determinatè pœnitere, suæque salutis curam agere, dicuntur ab omnibus carere proposito seruandi præcepta. Consequens igitur est, vt sola complacentia simplex possibilem non sufficiat, vt Deus ab æterno dicatur habuisse propositum faciendi, quæ fecit in tempore. Quemadmodum Roman. 4. *Fides reputatur ad iustitiam secundum propositum gratia Dei.* & cap. 8. *Omnia cooperantur in bonum istis, qui secundum propositum vocati sunt Sancti.* & cap. 9. *Vt secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante, &c.* & Ephes. 1. *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum, secundum propositum voluntatis sue, & infra: Secundum propositum eius, quia operatur omnia secundum consilium voluntatis sue: 2. ad Timoth. 1. Vocauit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam.*

Quinta refutatio, quia fortuito & inopinato casu contingent respectu Dei quæcumque fiunt ab illo, vel à qualibet causa creata: si Deus non habet realiter aliam volitionem creaturarum, nisi complacentiam simplicem possibilem. Nam etiam si concederemus, eam solam posse concurrere tanquam efficientem causam, nihilominus non operaretur à consilio & electione siue proposito operandi, imò nec sciens determinatè se esse operaturam de facto (vt probatum est refutat. 2.) quapropter causat quemlibet effectum Deus præter opinionem, præter electionem, consilium & propositum. Vnde nec propriè prouidentiam habet, nec potest esse causa tam perfecti ordinis, qualis in mundo cernitur.

Confirmatur primò, quia 3. Regum 22. longè post med. *Vir quidam tendens arcum in incertum sagittam dirigens, & casu percussit Regem Israël.* Et illi quidem sine dubio complacentia inerat percutiendi Regem Israël; si quidem Rex Syriæ præceperat, vt prælij pondus incuberet aduersus Regem Israël. Cæterum quia vir ille nec præciebat, nec intendebat determinatè, quem habitura erat effectum sua sagitta; propterea meritò dicitur casu percussisse Regem Israël. Consequens igitur est, vt si Deus nihil

20.

1. Corinth. 1.

Ephes. 1.

Iacobi 2.

1. Petri 2.

21.

Propositi voluntas non potest per sola possibilem complacentiam expleri.

Roman. 4. 8. & 9.

Ephes. 1.

2. ad Timoth. 1.

22.

Omnia fortuito, casu, quæ contingunt, si sola complacentia possibilem complacentiam.

23.

3. Reg. 22.

determinatè vult & intèdit producere, nihilque determinatè scit se producturum, sed tantum scit & amat vniuersaliter omnium possibilitatem: casu producat, quod producit: & multò magis habebit rationem inopinari & fortuiti casus respectu Dei, quilibet effectus. Nam ille vir quamuis nec sciret futuram, nec intendet determinatè percussione regis: attamen in generali percussione alicuius hostis intendebat. Deus autem nec in generali, nec in speciali quidquam actualiter operari intendebat per suam realem & immanentem volitionem; si vera est sententia, quam impugnamus.

24.

Confirmatur secundò, nam ea, quæ de fortuna & casu scribit Arist. lib. 2. Physic. cap. 5. & 6. facile possunt ad præsentem modum operandi accommodari, & tanto magis vrgeri, quanto magis à qualibet intentione determinati finis distat illa simplex complacentia Dei. Præcipuè ponderetur in cap. 5. textu 50. *Ea igitur causa, quæ est per se definita est; ea verò quæ per accidens indefinita Vni namque infinita accidere possunt.* Nihil autem magis indefinitum, quam simplex complacentia omnium possibilium; infinitos quippe mundos creare potuisset, quando creauit hunc mundum: & quod ex se fuit, non magis determinata & definita erat ad hunc, quam ad alium. Quod si raritatem euentus requiras in casu & fortuna cum Aristotele citato; nihil rarius quam Incarnatio & Virginalis partus: quæ fortuito casu contigisse respectu Dei, sequitur ex negata reali electione determinata.

Aristoteles.

25.
Libertas vni-
piunt Deo.

Sexta refutatio sit, quia prædicta sententia licet conetur in Deo defendere principium indifferens, quod sit realiter liberum; & totum libertatis exercitium in actu secundo constituat extra Deum: nihilominus hoc secundo membro tollit etiam prius. Ratio est, quia principium realiter indifferens & liberum est illud, quod potest operari quod cognoscit & eligit ac efficaciter vult, & potest illud non operari, potestque non velle. Principium autem indifferens, vt præter eius scientiam electionem, determinationem & voluntatem, ab eo producantur infinitæ res, vel non producantur, & à se ipso nullam habens determinationem istius productionis, sed tantum ab euentu, istud non est principium liberum.

26.
Adversari-
rū exemplum
in istis ex
torquatur.

Confirmatur primò, retorquendo exemplum, quo se protegere vult prædicta sententia. Voluntas enim respectu suarum electionum, propterea libera est in actu primò, quoniam eius electiones non egrediuntur præter scientiam, nec præter electionem, sed sciens quàm electionem concipiat, & saltem virtuali reflexione volens & eligens ipsam electionem, persona se determinat ad eligendum, quod totum cessat in prædicta sententia, quia quod immediatè producit ad extra, nec est volitio, nec formaliter nec virtualiter cognitum, & electum determinatè & in particulari. Propterea quæcumque transientes operationes eo ipso sunt exteriores, id est, non liberæ nec voluntariæ ratione sui, sed per meram denominationem extrinsecam ab immanente volitione libera.

27.
Neque prin-
cipium liber-
tatis virtuale
esset neque
ipsum exer-
citium.
S. Thomas.

Confirmatur secundò, quia nec exercitium libertatis, nec illius principium esset vitale, nec vita; si vera foret illa sententia. Nam vt constat ex S. Thom. tota quæst. 18. proximè præcedenti. *Videre dicuntur aliqua, secundum quod operantur*

in se ipsis, & non quasi ab alijs mota. Ex quo principio concludit in art. 3. corp. Deum obtinere summum gradum vitæ, quoniam in se ipso, non ab alio sed à se ipso suam actualement operationem habet intelligendi & volendi. At verò Deus non in se ipso sed extra se ipsum exercet productionem creaturarum: ergo ab illa non potest denominari vitaliter liber: & principium vitaliter liberum, nisi habeat in se ipso operationem & electionem, comparatione cuius liber sit, & indifferens aliquo modo possibili citra imperfectionem.

28.

Confirmatur tertio quia libertatem electionis esse propriissimam intellectualis ac diuinæ vitæ, notauit Gregor. Nyssenus orat. catechet. c. 1. circa med. dicens: *Si ergo viuus Verbum, cum sit vita, omnino quoque habet vim liberè eligendi. Nihil enim est ex his, quæ viuunt, quod non sit hac vi prædium.* Perpende, non dixisse, liberè faciendi, sed, liberè eligendi. Sed magis apertè paulò inferius distinxit volitionem liberam ab executione exteriori, dicens: *Volentem autem non esse eius modi, vt non operetur, sed omne boni propositum deducere ad operationem.* & post pauca: *liberè autem eligentis, quia viuus: potentis autem quidquid elegerit.* Vide potentiam exequendi supposito proposito & electione.

Nyssenus.

Confirmatur quartò, quod enim ab alio & non à se ipso determinatur ad operationem, non est liberum, sed subiectum & seruientis suo determinatori. Sed diuina voluntas non à se ipsa, sed à rebus, quæ casu fortuito producentur, determinatur, vt has res producat, potius quàm alias infinitas possibiles: si nulla determinata volitione vult has creaturas potius quàm alias, nunc potius, quàm alio tempore producere. Ergo sine tali volitione non est libera Dei voluntas.

29.

Quod non à
se sed ab alio
determina-
tur, vt ope-
ratur, non est
liberum.

Postremò quæcumque probationes ponderandæ sunt sectionibus sequentibus, maiorem vim habent aduersus hanc, quam aduersus alias sententias.

30.

SECTIO III.

Relatio rationis, vel extrinseca denominationis non est de essentia liberæ volitionis.

Requor Thomistarum sententia fuit hæc. Volitio libera Dei supra volitionem necessariam addit tantummodo relationem rationis ad aliquod obiectum creatum, & quantum ad hanc relationem potuit non esse volitio libera: quamuis tota realis entitas volitionis liberæ sit necessaria, ita vt non potuerit non esse. Hanc sententiam expressè docuit Capreol. 1. dist. 45. q. 1. art. 2. ad argum. contra 1. & 2. conclusionem. Quem sequitur ibidem Deza q. 1. art. 2. notab. 2. Syluester in consistorio 1. p. q. 19. art. 2. Ferraricus lib. 1. contra Gen. cap. 75. §. aduerte. & sequenti, & cap. 76. §. responderi. Zumel in præfati q. 19. art. 2. dub. 1. (licet art. 3. videatur oppositum sentire) Bannez in eodem art. 2. Medina 3. p. in prologo q. 2. post med. Molina in præfati q. 19. art. 2. disp. 2.

1.

Eandem sententiam aliis verbis antiquiores Scholastici tradiderunt. Nam Deum *vellē creaturas*, inquiunt, dicit essentiam Dei, & connotat relationem, sicut *Dominus & creator*. Ita rem explicat Alexander 1. part. q. 34. mem. 2. & Albert. 1. part. q. 79. mem. 1. ad argumēta. Huic sententia

2.

sententiæ fauet non nihil Magister 1. distinct. 45. cap. 2. & 3. de voluntate tractans, sed multò magis tractans de diuina Scientia dist. 35. cap. 2. & 3. dicit enim præscientiam futurorum contingentium; prædestinationem, vel dispositionem, nihil addere supra Dei essentiam & supra scientiam necessariam, nisi denominationem extrinsecam fæ relationem rationis ad creaturas, nec alia ratione potuisse non esse in Deo, nisi quatenus eorum actuum terminus potuit non esse. Quod idem docuerunt Alex. 1. p. q. 24. mem. 1. Alber. 1. part. quæst. 61. mem. 1. Ricar. 1. dist. 38. art. 1. tota quæst. 2. & 3. & dist. 39. art. 1. q. 2. corp. Quin etiam S. Bonauent. (licet minùs apertè) lib. 1. sent. dist. 35. dubio literali 4. & 5. & dist. 38. art. 2. quæst. 2. præsertim in fine, & distinct. 4. parte 2. art. 1. quæst. 1. Carthusian. quoque distinct. 35. in summa, quam præmittit ante quæstionem primam, & dum refert aliorum opinionem disp. 38.

3. De præscientia tantum, non de volitione libera differabant Authores locis, quæ proximè post Magistrum citauimus. Cæterum de volitione ipsa tractantes videntur supradictam Capreoli & Ferraricnsis sententiam tenere quidam alij, non ita clarè locuti. Inter quos sunt Henricus in summa art. 45. quæst. 3. prope finem & q. 4. corp. fine & ad secundum argumentum. Scotus 1. dist. 45. si conferatur cum eius doctrinæ tradita distinct. 39. ad argumenta quæstionis quartæ Duran. 1. dist. 39. quæst. 1. num. 8. & sequentibus. Marsilius lib. 1. quæst. 44. art. 2. ad 3. probationem primæ rationis principalis, & ad 2. rationem principalem. Tribuitur idem Heruæo quodlib. 1. quæst. 1. & lib. 1. sent. dist. 46.

4. Ad eandem sententiam magis inclinare videtur Bellarmin. tomo 3. lib. 3. de gratia & libero arbitrio cap. 17. §. quare, & ad 1. 3. & 4. argumentum. Valde fauet Hugo Victorin. in Elucidario quæstionum ad Epistolam ad Romanos quæst. 216. dicens: *Præscientia non simpliciter significat diuinam essentiam, sed circa eam designat relationem respectu futurorum.* Vnde colligit, hanc propositionem: *Si nulla essent futura, præscientia non esset in Deo.* veram esse in hoc tantum sensu, quod subiecta diuine scientiæ nulla essent, unde ipsa diceretur præscientia. Additque propositionem illam esse falsam, si intelligatur, quod non esset in Deo scientia quæ præscit futura.

5. Nihilominus sit vnica conclusio. Formalis ratio liberæ volitionis in Deo, perfectio realis est, & increata, totaque ab æterno ex parte Dei existens, ita vt eius integritas, aut constitutio, vel complementum nullo modo includat denominationem extrinsecam ab obiectis creatis, nec relationem rationis ad illa; sed hæc relatio, vel denominatio consequatur post liberam Dei volitionem integrè, completè, perfectèque constitutam.

6. Hanc conclusionem, ita præcisè atque generaliter acceptam, affirmant multi Scholastici, quantum ad rem ipsam: quamuis in modo loquendi, declarandi, & defendendi, vix reperiatur vnus qui cum alio conueniat in omnibus. Affirmat itaque Caietanus in præctici quæst. 19. art. 2. & 3. quamuis excedat, eo quod liberæ volitionis perfectionem distinguit à perfectione volitionis necessariæ, quod refutabitur tota disp. 13. præsertim sect. 1. Affirmant præterea conclusionem Gregor. Ariminen. 1. dist. 45. quæst. vnica

post conclus. 7. Suar. 3. part. tom. 1. disp. 5. sect. 1. difficult. 1. & 3. & fufius Metaphys. tom. 2. disp. 30. sect. 9. ad quam remittit lectorem 1. p. lib. 3. de attributis cap. 6. in fine. & in opusculis lib. 1. de præscientia futurorum cap. 6. num. 5. Henricus lib. vltimo de fine hominis cap. 3. num. 2. in Glossa lit. A. Fonseca Metaphys. tom. 3. lib. 7. c. 8. q. 5. sect. 4. & 5. Valentia 1. p. q. 19. punct. 3. & 4. post conclus. 2. Salas 1. 2. tom. 1. q. 6. tract. 3. disp. 1. sect. 8. §. 4. Albertin. quarto principio philosoph. corollar. 4. q. 4. num. 4. pag. 297. & corollar. 2. quæst. 3. asser. 4. num. 10. pag. 290. & sexto principio philosoph. corollar. 2. quæst. 2. Theologica num. 18. pag. 356. & sequentibus. Nauarrete 1. part. tomo 2. controuer. 5. dum probat conclusionem 4. & 5. & in solutione ad secundum. Cabrera 3. part. tomo 2. disp. 13. §. 5. num. 54. & sequentibus. Videntur eandem conclusionem supponere Argentina lib. 1. sent. tota dist. 40. & clarius dist. 48. art. 1. Palacios lib. 1. sent. dist. 38. disp. 2. in fine.

Colligitur autem efficaciter ex D. Thoma & aliis Scholasticis, vt constabit probatione 1. & sectionibus sequent. Ac denique verissimilis est, Authores initio citatos pro rplatione rationis seu denominatione extrinsecæ, nihil aduersus præsentem conclusionem intendisse. Fortassis enim solummodo voluerunt, volitione libera nullam realitatem, nullamue realem perfectionem, distinctam à volitione necessariæ superaddi (quemadmodum explicabitur disp. 13. sect. 2.) maximè cum illi doceant expressè, creaturæ amore efficacem fuisse ab æterno, & in tempore causare maiora bona quibuscumque hominibus, aliis verò minora pro suo beneplacito: vt videre est apud Magistrum, & cæteros Scholasticos lib. 3. sentent. dist. 32. & S. Thomam infra quæst. 20. & eius expositores ibidem. Quorum omnium loca citabimus in particulari disputat. 53. sect. 1. & 5. & sequent. Præcæteris autem expressit hanc veritatem clariùs Carthusian. lib. 3. sentent. distinct. 32. quæst. vnica in fine dicens: *Amor & charitas iam verè ac propriè competunt Deo, sicut sapientia & scientia, & diligere sicut scire.* Loquitur autem de amore efficaci, quo creaturis vult, & volendo communicat bona multa & magna; de quo paulò inferius adiungit: *Suo modo inclinat omnipotentis voluntatem ad volendum fauorabiliter, ad communicandum liberabiliter dona sua eo modo, quo D. Dionysius protestatur, quod amor Dei non reliquit eum sine germine esse.* Quantum ad hanc conclusionem est verum, quod Auicenna lib. 9. Metaphys. cap. 1. in medio contendit, primo principio, scilicet Deo, contingere dispositionem aliquam, ratione cuius determinatur illius possibilitas indifferens.

Verumtamen hæc conclusio præcæteris aliarum disputationum, opus habet firma, copiosaque probatione, cuius robore valeat resistere difficillimis argumentis, quibus Theologi recentiores, Caietanum refutantes, disputationis impetu feruntur in extremum periculosus, quod directè opponitur conclusioni præsentem.

Probatur ergo primò, quia si volitio efficax creandi mundum, & Scientia libera, dictans mundum esse creandum, tanquam rationem formalem, & vltimum constitutiuum importarent relationem rationis, prouenientem à mundo creandq; sequeretur, hæc nomina *Creator, Do-*

7.

Carthusian.

8.

9. Inconueniens ex relatione rationis deducitur.

minus sciens mundum esse futurum, & liberè volens creare mundum, aequalia esse quantum ad hoc, quod eorum materiale significatum, cui relatione conveniunt, sit Deus, in quantum pollet scientia simpliciter intelligentiæ simpliciter necessaria, & necessariò amore complacentiæ, per quos actus potens est creare ac dominari: sed significatum formale horum omnium nominum sit relatio rationis, à creaturis accepta.

10. Hoc autem consequens esse falsum, constat ex D. Thoma supra quæst. 14. art. 15. ad 1. dicente: Dominus creator, & huiusmodi supple, nomina, important relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur terminari à ipso creaturas, secundum quod in se ipsis sunt: & ideo variè de Deo dicitur secundum variationem creaturarum. Sed scientia, amor & huiusmodi important relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur in Deo esse, & ideo invariabiliter predicantur de Deo. Mens eadem fuit Magistro, quando lib. 1. distinct. 35. §. ad hoc iuxta, dixit: Creator ita dicitur relatiuè, ut essentiam non significet: at verò præscientia, prædestinatio & dispositio significant essentiam. Quod discernim intelligendum est non de significato materiali: cum evidens sit, & de fide Deum, secundum essentiam & secundum essentialem sibi sapientiam voluntatem & potentiam, esse creatorem (sed intelligendum est de significato formali, à quo nomen creatoris imponitur: ut optimè docet S. Bonavent. dicti distinct. 35. dubio literali 4. & magis explicat Ricar. in fine distinctionis eiusdem, ut creator afferat relationem secundum rationem, non verò præscientia, prædestinatio & dispositio.

Magister.

11. Confirmatur, quia S. Thomas & gravissimi quique Scholastici, citati supra disp. 5. sect. 4. concedunt, diuinam scientiam creaturarum, ac diuinam volitionem efficacem creaturarum, esse respectum, ordinem, habitudinem, seu relationem ad creaturas: & ex contextu constat, eos agere, non de habitudine rationis, adueniente ab extrinsecis creaturis (sicut aduenit relatio Domini & Creatoris) sed de habitudine seu relatione transcendentali, quæ conuenit ab intrinseco & increato libero actu Dei, quam ibidem explicuimus.

12. Probatur secundò, quia neque relatio rationis formaliter sumpta, neque fundamentaliter sumpta potest constituere nec complere rationem formalem actus, quo Deus constituitur volens efficaciter pro lucere mundum, & sciens illius futuritionem: idem intelligendum est de extrinseci denominatione, formaliter vel fundamentaliter accepta. In primis enim relatio rationis, formaliter accepta, non existit, quousque existat intellectus humanus, qui solus facit enria rationis; At verò volitio, quia Deus vult intellectum humanum producere, prior est natura, & prior duratione æternitatis, eam lèmq; prioritatem habet intellectio, qua Deus præsciuit creandum fuisse intellectum humanum.

13. Confirmatur primò, quia si quis contendere, etiam intellectum diuinum esse fabricatorem entium rationis, & relationum eiusmodi formaliter acceptarum: adhuc inuolueretur inextricabili contradictione; si diceret, intellectu Dei fabricari relationem, qua constituitur, vel completur volitio libera. Ratio demonstrans est, quia volitio libera creandi mundum (v. g.) determinatè & completè constituta vel quasi con-

stituenda, præsupponitur ex parte obiecti, quasi determinans intellectum diuinum, ut sciat volitionem ipsam, & sciat virtute illius mundum esse producendum: itaque totum hoc præsupponitur ante præscientiam futuritionis. Sed nulla relatio rationis, qua volitio diuina respiciat futuram productionem mundi, præsupponitur ex parte obiecti, quasi determinans intellectum diuinum, ut sciat ipsam relationem: quia si supponeretur iam facta; non fieret per cognitionem Dei ad quam supponitur ut ad illum determinet. Ergo nulla relatio rationis complet nec constituit volitionem liberam.

Vnde confirmatur secundò, quia libera Dei præscientia se ipsam fabricaretur, ac determinaret, & foret se ipsa prior & posterior; si constitueretur per relationem rationis fabricatam ab eadem scientia; quod si queratur alia scientia, quæ relationem rationis constituituram istius scientiæ fabricetur; ibitur in infinitum, eo quod tales relationes, quæ possunt non esse, non potest cognoscere nec fabricari sola scientia necessaria simpliciter intelligentiæ, sed sola scientia libera potest illas cognoscere.

Confirmatur tertio, quia si Dei præscientia se ipsam determinat, independentè à determinatione diuinæ volitionis, ut fabricetur cognoscendo relationem rationis, qua constituitur aut compleatur Dei volitio libera: consequens est solam diuinam scientiam esse liberam, si potest talem relationem fabricari & non fabricari: quod si necessariò fabricatur eam relationem, nulla prorsus est in Deo libertas. Etenim ea relatione fabricata per intellectum diuinum, non potest non esse volitio creandi mundum, quæ per illam relationem constituitur.

Deinde verò neque relationem rationis fundamentaliter acceptam constituere, nec complere liberam Dei volitionem ut præscientiam, probatur, quia fundamentum huius relationis non potest esse aliud ens rationis formaliter acceptum propter rationes nuper ponderatas. Restat ergo, ut fundamentum esse debeat aliquid reale. Porro vel istud est intrinsecum Deo & increatum, vel est extra Deum aliquid creatum. Si ponitur fundamentum istius relationis esse aliquid reale intrinsecum Deo & increatum; istud debet esse determinatum, ut ratione illius consurgat relatio rationis ad hanc rem producendam potius, quam ad aliam rem possibilem nunquam producendam. Consequenter igitur istud fundamentum non erit præcisè simplex complacenti rerum omnium possibilem, quoniam hæc indifferens est, ut fundet relationem rationis ad omnes res posibles æqualiter. Ergo ponendum est aliquid reale increatum intra Deum, quod sit determinatum ad fundendam relationem rationis ad rem de facto producendam potius, quam ad rem nunquam producendam, præsertim inter indiuidua infinita eiusdem speciei & prorsus æqualia. Hoc igitur reale determinatum appellamus liberam volitionem creandi hanc rem.

Si verò respondeas, extra Deum aliquid reale creatum esse, quod determinet, compleat, & vltimò constituat diuinam volitionem, quamvis intra Deum totum reale sit indifferens: incidit in opinionem Aureoli vel aliorum refutatas sect. 1. & 2. & refutandas etiam sectionibus sequentibus. Totus denique discursus corroboratur, quoniam

Nulla determinata voluntas præsupponitur ex parte obiecti diuinum intellectum determinans.

14. Si Dei Scientia relatione rationis constitueretur in infinitum abiretur vel scientia se ipsam fabricaretur.

15. Sola diuina scientia esset libera.

16.

17.

Relatio rationis, siue formaliter, siue fundamentaliter sumpta non tantum constituitur, formaliter rationem ad rationem liberi diuini.

13. Præsupponitur quasi.

quoniam actus vitalis totus est essentialiter perfectio viventis cuius est actus : ideoque non potest constitui nec compleri per ens rationis. At verò Dei volitio libera est actus vitalis.

SECTIO IV.

Causalitas efficax libera volitionis offert alias probationes eiusdem conclusionis.

1. *Efficax volitio creaturæ manifestum est ratio ex parte causæ primæ determinans ut minus producat.*
SIT probatio tertia, (numeranda post duas positas in sectione præcedenti) quoniam efficax volitio creandi mundum, est ratio, ex parte causæ primæ determinans causam, ut producat mundum, quem posset non producere : ergo prædicta volitio tota integra præexistit in Deo ante denominationem extrinsecam, quæ resultat in Deo ex eo, quod mundus creandus sit. Idem intellige de prædestinatione aliisque actibus diuinæ scientiæ vel volitionis, prout versantur circa obiecta contingentia. Antecedens probatur, quia quod effectibus asserti necessitatem ut producantur & existant, id determinat causam, ut producat (nulla quippe maior determinatio, quam illa quæ necessitatem asserti) sed volitio efficax creandi mundum, asserti mundo necessitatem, ut producat & existat : quemadmodum Augustinus docet lib. 6. de Genesi ad litteram cap. 17. & 18. distinguunt enim ibi duplex genus causarum ; aliud continet causales rationes, quas mundo Deus indidit, & inseruit, atque præfixit. Alias verò causas Deus in sua voluntate seruauit & abscondit : De istis ergo causis c. 15. sine dicit : *Hoc non erat in conditione creatura, sed in placito Creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est.* Et cap. 18. sine. *Illas nimirum causas, sic abscondit, ut ex eis esse necesse sit hoc, quod ex istis fecit ut esse possit.*

2. *1. Confirmatio.*
Confirmatur primò, relatio namque rationis, vel extrinseca denominatio proveniens ab effectis, vel ab actione transeunte, non potest effectus agentis, ut agit : prædicta quippe denominatio vel relatio supponit causam iam completam, & determinatam ad effectum. Sed prædestinatio est preparatio Dei agentis, ut agat, atque non includit gratiam & gloriam, nisi tanquam obiecta volita, & cognita, & tanquam effectus à se producendos : ut S. Thomas docet infra q. 23. art. 2. ad 3. aliique Theologi. Ergo relatio rationis vel extrinseca denominatio, proveniens à gratia & gloria producenda, non potest esse prædestinatio, nec potest esse formale constitutum aut ultimum complementum prædestinationis. Confirmatur secundò, quia providentia, prædestinatio & dispositio tota existit in Deo ab æterno : ut ponderabimus scet. 9.

3. *Idem effectus Deum velle & facere & illam esse.*
Quarta probatio. Si Dei volitio efficax tanquam per rationem formalem ultimum constitueretur per relationem rationis, siue denominationem à creaturis provenientem : sequeretur, idem formaliter esse Deum efficaciter velle, & Deum facere. Probat sequela, quia Deum facere supra Dei scientiam & volitionem (quæcumque sit illa) solum addit denominationem ab actione transeunte, quæ recipitur in effectis creatis. At verò iuxta constitutionem prædictam volitionis efficacis, hoc totum & nihil amplius in ea continetur. Consequens autem esse falsum, constat ex sacra Scriptura, semper Dei velle constituyente quasi diuersum ab actuali operatione

faciendi, ut Psal. 113. & 114. *Omnia quæcumque voluit fecit in celo & in terra.* Rom. 9. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Sap. 11. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses?* Iudith. cap. 9. *Hoc factum est, quod ipse voluisti.* Ioan. 5. *Filius quos vult, vivificat, & alia quæ vidimus scet. 2. refutat. 1.*

Confirmatur primò, quia prædicta distinctio inter efficacem ac determinatam volitionem, & operationem transeuntem ad extra, clarius traditur in locis, in quibus ea volitio dicitur esse causa faciendi operationem ad extra. Potest enim in omnibus Dei operationibus argumentum ita formari, sicut exempli causa proponitur in creatione mundi. Propterea Deus creavit mundum, & propterea mundus existit, quia Deus voluit eum creare & voluit mundum existere : sed è contrario non propterea voluit creare mundum, nec propterea voluit existere mundum ; quia creavit mundum, nec quia mundus existit, itaque transiens actio creationis, aut existentia creata mundi non fuerunt causa propter quam voluerit creare mundum. Igitur ex parte Dei existit volitio efficax creandi mundum, à qua volitione provenit creatio & existentia mundi ; & inde resultat in Deum denominationem extrinsecam vel relatio rationis, quæ iam invenit plenè & completè constitutam Dei volitionem, efficacem, per quam creavit ; & ideo nihil arctat ad illius volitionis constitutionem.

Testimonia verò, quibus probatur, liberam Dei volitionem esse causam operandi quidquid ad extra producit, hæc ferè sunt. Psal. 17. *Salvum me fecit, quoniam voluit me.* Psal. 29. *In voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.* Esther. 3. *Si decreverit salvare nos, continuo liberabimur.* Ecclesiastici 39. *Si enim Dominus magnus voluerit, Spiritus intelligentia replebit illum.* Iacobi 4. *Si Dominus voluerit & si vixerimus, faciemus hoc aut illud.* Deuter. 7. *Te elegi Dominus, ut sis ei populus peculiaris, non quia & sed quia dilexit vos Dominus.* Ierem. 31. sub init. *In charitate perpetua dilexi te, ideo auxi te miseris.* Ephes. 2. *Propter nimiam charitatem qua dilexit nos, & cum essetis mortui in peccatis, convivificavit in Christo.* Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Causalitas etiam significatur illis verbis Hebræ. 12. *Quem diligis Dominus, castigat.*

Frequentiora quidem & clariora testimonia causalitatis huius dedere Patres. Clemens Rom. lib. 3. *Recogn. propius ad med. quàm ad princip. Prout voluerit creator Deus, ita & erunt illa quæ creat. Nec enim sub lege est virtus Dei, sed lex creaturæ suis voluntas eius est.* Creaturis autem irrationalibus non est lex obligando sub culpa & pœna, sed est lex efficaciter determinando & imperando, ut fiant, sicut ipse vult fieri. Ergo Dei voluntas est prior & causa determinans, ut res fiant sicut vult eas fieri. Iustinus in q. 3. *Christianæ ad Gentes prope med. Si Deus, inquit, facit quia est, coactè facit quia facit : Si autem facit sponte, quia vult, sponte facit quantum vult, & quale vult, & quando vult.* Irenæus lib. 2. aduersus hæreticos c. 2. sub init. *Si autem, ait, non præter voluntatem eius, sed voluntate & scientiam non Angelis, vel mundi fabricator cause erunt fabricationis istius, sed voluntas Dei, & post med. Ipse in semetipso omnia prædestinans fecit, quemadmodum voluit : omnibus consonantiam & ordinem suum, & initium creationis donans.* Perpende voluntatem Dei non esse causam ex se indiffe

Psal. 114.
Roman. 9.
Sap. 11.
Iudith. 9.
Ioan. 5.

4.

Causales propositiones 18 declarant apertum.

5.

Psal. 17.
Psal. 29.
Esther. 3.
Ecclesiastici 39.
Iacobi 4.

Deuter. 7.

Ierem. 31.
Ephes. 2.

Ioan. 3.

Hebr. 12.

6.

Clemens.

Iustinus

Irenæus.

se indifferentem, sed per ipsam determinari modum, ordinem, initium creationis, quantitatem, qualitatem ac tempus, ceterasque circumstantias. Non ergo determinatur Dei voluntas ab effectu vel actione transeunte nec à relatione rationis vel extrinseca denominatione, quæ resultat ab effectu vel actione transeunte.

7. Gregorius Nyssien. in Hexameron colum. 4. *Illud, inquit, nobis possum constituique sit, innatura diuina cum voluntate ita concurrere potestatem, ut Dei potestatis mensura sit ipsa voluntas.* Non quia non possit plura quam vult, sed quia voluntas limitat ac determinat potestatem, ne faciat quidquid potest, sed tantum quod vult. Et paulò inferius ait: *Potentia voluntas est, eodemque momento prospicit, quomodo res fiant, & occasiones prebet, ut cogitata sint facta.* & infra: *Sapiens ipsius voluntas potestate factorum est declarata, & efficiatrix ipsius potestas in ipsius sapiente voluntate perfecta est.*

8. Athanas. orat. 4. contra Arian. sex colum. ante finem ait: *Opera voluntate, placitòque emerferunt, vniuersaque rerum natura, quæ cupijt hoc Deus, condita est; cuiusque Paulus per voluntatem Dei Apostolus sit vocatus, ipsaque vocatio nostri, placito, voluntateque conciliata sit, &c.* Damascenus lib. 1. de fide cap. 3. post med. ait: *Creatio verò à Deo, cum voluntatis opus sit, non coeterna Deo est.* & paulò inferius: *Deus volens solum, de nihilo ad esse cuncta produxit.* Valent ad idem probandum ex Augustino plurima, præsertim in Enchiridio cap. 95. 96. 97. & 98. & lib. 3. de Trinit. cap. 2. 3. & 4. Verumtamen eorundem & aliorum Patrum alia citabimus disp. 14.

9. Si autem liberum con-
stitueret, aut
cõpleret de-
nominatio
extrinsecam,
ab effectu ef-
fectum esset
prior quam
efficax volu-
ntas Dei.

10.
1. Ioan. 4.

Confirmatur secundò, quia si Dei volitio efficax & libera non est plenè constituta, nisi per relationem rationis, vel extrinsecam denominationem ab effectu, vel ab eius productione transeunte, vel per connotationem illius, quocumque istorum modorum; consequens erit, productionem transeuntem ad extra, priorem esse, quam efficax volitio Dei constituta sit in ratione volitionis liberè ac determinatè versantis circa determinatum obiectum. Sequela probatur, quia productio transiens ad extra, est prior quam relatio rationis, vel extrinseca denominatio vel connotatio productionis: etenim hæc resultant ex illa. Quapropter eadem productio prior erit, quam volitio sit constituta per relationem aut denominationem, aut connotationem.

Consequens autem esse falsum, probatur 1. Ioan. 4. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum Unigenitum misit Deus in mundum, ut viuamus per eum. In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum, &c.* & versus finem eiusdem capituli: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Quocirca transiens actio, qua Deus in nobis producit nobiscum charitatis actum, quo diligimus Deum, & relatio seu denominatio, vel connotatio inde resultans, non est prior, quam actus charitatis diuina, per quem nos diligit & vult in nobis causare dilectionem Dei.

11.
Ioan. 15.
Deuter. 16.

Prioritas eadem significatur Ioan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Nam Deuter. 16. Moyses ait: *Dominum elegisti hodie.* Quamobrem Apostoli Dominum Iesum Christum elegerunt liberè, sed non priores elegerunt, sed prior eos elegit Deus, ut ipsi eligerent. Ergo li-

bera electio fuit prior in Deo, quam productio creata electionis ad extra.

Quintò probatur, quia nisi concedatur ex parte Dei volitio libera, per quam, vt per efficientem causam determinantur primariò tales effectus reales, & ex consequenti determinantur omnes relationes rationis, extrinseca denominationes, seu connotationes, prouenientes ab illis effectibus realibus: erit impossibile rationem reddere, quare mundus in tali instanti creatus fuerit potius, quam antea, vel postea: quare pars hæc materiæ sub forma aquæ, non verò sub forma terræ vel aëris fuerit producta: quare non fuerit producta alia materia possibilis & alia forma terræ & aquæ possibilis. Idem interrogare licebit de cæteris omnibus effectibus: etenim se ipsos determinare nequeunt, ac proinde necessariò supponunt priorem determinationem in volitione efficaci Dei. Quod si prædicta determinatio est prior; non est relatio rationis, nec denominatio ab effectibus proueniens, quoniam istæ sunt posteriores.

Sextò probatur, quia si decretum efficax creati mundum, de formali diceret relationem rationis, vel extrinsecam denominationem, prouenientem à mundo creando: sequeretur, Deum determinari à mundo, vt illum velit creare, & illum de facto creet; nec habuisset Deum potestatem determinandi se ad creationem, atque potestatem se continendi à tali determinatione. Nam si Deus prius natura se determinat, non expectata determinatione, quæ proueniat à mundo creando: iam hæc determinatio est ante omnem denominationem extrinsecam, & relationem rationis, prouenientem à mundo: consequenter igitur hæc determinatio erit intra Deum increata & diuina.

Confirmatur primò, nam vt S. Thomas ait in præsentiquæst. 19. artic. 3. ad 5. *Voluntas diuina determinat se ipsam ad volutem.* Ergo non determinatur ab obiecto volitio, nec à denominatione extrinseca. Ad corroborandum antecedens, & illationem huius confirmationis, valent rationes, quæ probant, Dei voluntatem neque à sua scientia determinari: quas dedimus disp. 7. sect. 6.

Confirmatur secundò, nam aliàs non esset in Deo formaliter libertas, sed in effectu contingenti: si quidem ipsa volitio non posset ab intrinseco & intra Deum determinare se ipsam ad creandum, sed effectus creandus posset extrinsecè determinare indifferentiam volitionis diuinae.

Confirmatur tertio, principium enim quoddam bet actionis transeuntis, si fuerit indifferens ad illam, non potest ad ipsam formaliter & immediatè determinari per eandem actionem, & multo minùs per relationem rationis, aut denominationem ab eadem actione prouenientem. Alioqui actio transiens esset in se formaliter libera in actu secundo, & esset ipsum exercitium libertatis, quia talis actio procederet immediatè à principio prorsus indifferenti ad talem actionem vel eius contrariam actionem aut contradi-

riam negationem actionis. Implicat autem actionem transeuntem in se formaliter esse liberam in actu secundo: sicut probatum est supra sect. 2. refutatione 6.

12.

Ad absurdum
trahitur al-
ter sensus.

13.

Deus à m-
do determi-
naretur, vt
mundus ipsi
efficaciam
vellet.

14.

S. Thomas.

15.

Non esset in
Deo formaliter
libertas, sed in extrin-
seco effectu.

16.

Principiū ef-
ficientis ad
actionem
transeuntem
non potest per
ipsam forma-
liter & im-
mediatè de-
terminari.

SECTIO V.

Occultissimorum præscientia futurorum, & efficax eorum volitio possibilis esset hominibus & Angelis; nisi vera foret conclusio, quam probamus.

1. Septimam probationem adde præcedentibus, quia si præscientia futurorum contingentium in Deo nihil aliud est, quam scientia simplicis intelligentiæ (quæ tantummodo completitur simpliciter necessaria veritates rerum possibilem) addita relatione rationis, vel extrinseca denominatione, proveniente à futura productione rerum contingentium: consequens erit, omnes fideles, qui saluandi sunt, certo cognoscere, se adepturos esse vitam æternam. Consequens est contra fidem; ergo antecedens non est verum. Sequela probatur, quoniam omnes fideles per fidem certò cognoscunt, esse sibi possibile per Dei gratiam & omnem adipisci beatitudinem: hæc autem cognitio possibilitatis, addita futuritione beatitudinis, & relatione rationis vel extrinseca denominatione, proveniente à futura beatitudine, complebitur & constituetur in ratione præscientiæ futuræ beatitudinis: quemadmodum simplex intelligentia, qua Deus scit, Mundum esse possibilem, addita relatione rationis, vel extrinseca denominatione proveniente à futuritione Mundi, completur, & constituitur in ratione præscientiæ futuritionis Mundi, quæ præscientia fuerit ab æterno. Eodem argumento probare possem, te præscire omnes actus liberos futuros omnium hominum & Angelorum: si cognoscis eorum actuum possibilitatem, & huic cognitioni superaddatur relatio rationis, vel extrinseca denominatio, proveniens ab eorum futuritione.

2. Veniamus ad volitionem efficacem, quam opinio contraria constat ex volitione simpliciter necessaria, quæ est complacentia simplex omnium, prout sunt possible, necnon ex relatione rationis, seu extrinseca denominatione, proveniente ab effectu futuro, vel ab actione transeunte, per quam est producendus: hæc enim duo, dicunt, esse satis, ut per illa formaliter Deus ab æterno fuerit constitutus in ratione volentis. Inde per argumentum similis formæ deducitur inconueniens non minus falsum, quam quod nuper circa præscientiam inferebamus. Sequitur enim neminem unquam fuisse iustum in charitate & gratia Dei; si postea de facto commissurus erat peccatum mortale: parique ratione sequitur neminem esse in peccato mortali, si postea per contritionem rediturus est in Dei gratiam & charitatem.

3. Sequela manifestior euadet exemplis. Sequitur, luciferum ab ipso primo suæ creationis instanti, quando iustus & Deo gratus erat, voluisse rebellare & apostatare à Deo: quoniam in eo primo instanti necessariam volitionem habebat suæ beatitudinis in communi, & complacentiam simplicem excellentiæ maioris, & exaltationis propriæ. Huic igitur volitioni superaddita relatio rationis, vel extrinseca denominatio à futura rebellionem & apostasia, qua liberè voluit suam beatitudinem & exaltationem consequi per illud medium, complebit & constituet efficacem volitionem rebellandi, quæ fuerit iam in eo primo instanti creationis.

Rursus de Voluntate Dei.

Eadem consequentia probabitur, in ipso die palmarum, quando Iudei acclamauerunt *Osan- na Filio David*, iam tunc commississe peccatum efficaciter volendi & procurandi mortem illius. Etenim etiam tunc placebat illis Dei honor, & gloria Messie venturi: cui complacentie si coniungatur relatio rationis vel extrinseca denominatio, qua voluerunt occidere Christum Dominum, existimantes se defendere Dei honorem & usurpatam gloriam Messie, complebitur & constituetur efficax volitio, qua iam ab eo tempore voluerint efficaciter occidere Christum Dominum.

Atque vniuersaliter cum sit omnibus ratione vtenribus necessarius amor boni & beatitudinis in communi: non deerit hominibus quando sunt in charitate; cui si coniungatur relatio rationis vel extrinseca denominationis veniens ab efficaci volitione, qua futuro tempore propter amorem apparentis & priuati boni proprii postponit Dei præceptum, complebitur & constituetur efficax volitio postponendi Dei præceptum, quæ fuerit in homine, quamdiu ratione vitur; ideòque nullus adultus & rationis composuit iustus & in gratia.

Contra verò nemo peccantium, & eorum præcipue, qui sunt in gratiam redituri, caret omni complacentia penitentiae & obseruantiae diuinæ legis: imo multi tunc etiam quando peccatum committunt, habent simplicem complacentiam contrariæ virtutis & penitentiae: cui si coniungatur relatio rationis vel extrinseca denominatio proveniens à futura penitentia, vel futuris actibus contrariæ virtutis, complebitur & constituetur efficax volitio derestationis peccatorum contritionis, & obseruantiae diuinæ legis, quæ volitio efficax iam pridem extiterit eo ipso tempore, quo iste homo erat in peccato mortali; vnde sequitur etiam tunc fuisse in gratia, quoniam etiam tunc habebat efficacem volitionem requisitam ad obtinendam gratiam.

Duas potissimum solutiones adhibent aliqui Theologi. Primò namque respondent, eminentiam diuinæ scientiæ, atque volitionis præstare, quod præstare non potest limitatio & imperfectio creaturæ cognitionis & volitionis. Hæc solutio verum dicit, falsò tamen applicatum ad defendendam doctrinam oppositam. Verissimè namque dicitur, eminentiam infinitam diuinæ cognitionis & volitionis hoc præstare, ut per eandem simplicissimam entitatem & perfectionem intellectionis præsciat omnia contingentia futura, & præsciret etiam alia, si forent alia futura: similiterque per eandem simplicissimam realitatem & perfectionem volitionis efficax & liberæ velit quæcunque producit, & per eandem liberè voluisset alias res, si alias decreuisset producere: quemadmodum probabimus sequenti disputat. 12. sect. 2. & 3.

Cæterum iuxta sententiam, quam impugnamus, infinita eminentia diuinæ scientiæ, vel diuinæ volitionis non præstat, ut Deus realiter per intrinsecam & immanentem in se perfectionem determinatè sciat quid sit futurum, & determinatè velit producere, quæ sunt producenda; sed dicitur Deus hæc scire atque velle propterea formaliter & præcisè, quoniam habet necessariam scientiam & volitionem, & illis superadditur relatio rationis, vel

M extrinseca

4. Idem probatur ex alio absurdo.

5.

6. Peccatores in gratiam possibilem redituri, in gratia essent ante quam penitescerent.

7. Prima aduersarij solutio.

Refellitur.

8.

extrinseca denominatio proveniens à futura Dei productione vel ab effectis producendis. Hoc autem nihil eminentiæ confert, neque prærequirit in diuina cognitione ac volitione: quin potius imperfectiorem, inferiorem & limitatiorem, quantum ad hoc, constituit cognitionem ac volitionem diuinam qualibet creata cognitione aut volitione, quæ realiter & propriissimè per se ipsam formaliter præscit aliquos effectus futuros determinatè, & realiter ac determinatè vult aliquid facere prorsus independentè à qualibet relatione rationis, aut extrinseca denominatione, quæ à futuris productionibus ad extra, vel ab earum effectis resulteret in cognitionem, aut volitionem creatam.

9.
Secunda solutio.

Secunda solutio respondet, in volitione nostra libertatem esse denominationem extrinsecam, prouenientem à potentia voluntatis, quæ potest non velle, quoniam vtitur imaginatiua soluta: proptereaque potest intellectum flectere ad utramque partem contradictionis: vnde nihil mirum, si libertas in Deo similiter sit extrinseca denominatio.

10.
Impugnatur.

Verumtamen hoc exemplo non soluitur, sed augetur robur præsentis argumenti. Quamuis enim nostræ volitionis libertas sit extrinseca denominatio: nihilominus ipsa volitio, quæ libera est, non potest esse denominatio extrinseca, sed omnino debet esse realis volitio. Præsens igitur argumentum, & reliqua sectionum præcedentium, primariò contendunt probare, volitionem creandi Mundum, & cæteras volitiones efficaces Dei esse reales: quo supposito quid sit formaliter libertas in eiusmodi volitionibus, & verum sit extrinseca denominatio, tractandum erit disp. 13. sect. 2. in fine.

SECTIO VI.

Præcipua Theologiae fundamenta corrumpunt, si relatio rationis, vel extrinseca denominatio determinat & ultimò constituit præscientiam & efficacem volitionem futurorum.

1.
Ita præsentia quæ rationum decisiones tradenda sunt, ut eorum quæ remota sunt, non obliuiscamur.

Ditura experientia deprehendi, tam in speculatiuis, quam in practicis & moralibus controuersis non parum à scopo veritatis aberrare illos, qui singulas decisiones à cæteris diuisas & separatas, prout tunc facilius occurrit, sibi construunt, immemores aliarum quæstionum, quæ licet diffuscæ sint, & longè distent disputationis ordine, tamen inseparabiliter copulantur veritate decisionis, ita vt vna collapsa, cæteræ labefactentur. Imminet præ cæteris hoc periculum in constituenda quidditate completa & integra liberæ volitionis diuinæ; quia nisi tota fuerit increata, & immanens in Deo & æterna, sed expectauerit complementum aut constitutionem relationis rationis, vel extrinsecæ denominationis, aut connotationis: consequens erit, fuisse vanissimas quæstiones, quæ sunt inter Theologos celeberrimæ, frustra que fuisse in illarum disputatione cruciatis; in aliis autem decreuisse falsum propter ignorantiam aut obliuionem huius quidditatis & constitutionis, quæ tribuitur liberæ volitioni.

2.
Ex contraria sententia aperit sequitur, in hoc tempo-

Primò namque si Dei volitio efficax & libera non est aliud quàm necessaria complacentia cunctorum possibilem, addita relatione rationis, vel extrinseca denominatione vel conno-

tatione futuræ productionis ad extra: similiterque præscientia futurorum non est aliud, quàm simplex intelligentia possibilem, addit relatione, denominatione seu connotatione: manifestè sequitur, adhuc etiam in hoc tempore manere in statu contingentie diuinam præscientiam & efficacem volitionem rei nondum factæ; Quocirca sicut est adhuc in statu contingentie peccare, vel non peccare Antichristum; sic etiam adhuc erit in statu contingentie Deum præsciuisse futurum peccatum illius, & Deum voluisse illud permittere, & voluisse damnare Antichristum. Sequela probatur, quia scientia simplicis intelligentie, & complacentia simplex omnium possibilem, secundum se ac præcisè consideratæ, nunquam poruerunt aliter se habere, nec aliter versari circa creaturas: solæ relationes rationis, seu denominationes extrinsecæ vel connotationes poruerunt non fuisse (iuxta prædictam sententiam) cum igitur eadem relationes & denominationes proueniant ab actionibus futuris, quæ sunt adhuc in statu contingentie: necessarium est non minùs contingentem esse nunc statum earum relationum seu denominationum; & consequenter adhuc esse contingens Deum non præsciuisse talem actionem futuram, aut non voluisse facere bonum: vel permittere malum quod est futurum. Quam rationem fusiùs persecuti sumus tomo præcedenti de Scientia Dei cota disp. 3. præsertim section. 4. & sequent. demonstrantes, iam nunc esse simpliciter necessariam & extra statum contingentie quamlibet præscientiam futurorum, & quamlibet liberam volitionem Dei, quemadmodum est iam extra statum contingentie cælos extitisse multis retro sæculis, licet adhuc eorum existentia perseueret.

Secundò sequitur ex eodem absurdo, vanam & fictitiam esse certitudinem, immutabilitatem, & inuariabilitatem diuinæ præscientie futurorum, atque diuinæ volitionis liberæ. Quin potius sicut operationes, quæ nondum fuerunt, adhuc sunt in statu contingentie, vt possint non fieri: sic etiam relationes rationis aut extrinsecæ denominationes, vel connotationes ex eis resultantes possunt non euenire, ideòque possunt non constituere diuinam præscientiam futuritionis, & diuinam volitionem liberam. Consequenter igitur præscientia, & volitio prout versatur circa futuras operationes, non minùs incerta est, nec minùs mutabilis & variabilis, quàm futuræ operationes; nisi præscientia & volitio habeant ab intrinseco realem & veram tendentiam ad illa obiecta determinatè, quæ non constituatur, nec compleatur relatione rationis vel denominatione seu connotatione.

Tertiò. Diuinam præscientiam non posse falli, nulla prorsus laus foret præscientie, neque perfectio illius; quoniam illius infallibilitas in eo formaliter atque præcisè consistenter, quod relatio rationis, vel extrinseca denominatio seu connotatio non posset esse alia, nisi quæ resulteret à futuris actionibus; quod si aliæ futuræ fuissent actiones, aliæ relationes seu connotationes resultarent. Itaque nulla repræsentatio futuritionis daretur in Deo, quæ non posset à futuritione discordare, sed sola denominatio vel relatio rationis à futuritione resultantis, est quæ non potest à futuritione discordare.

Confir-

re manere in statu contingentie diuinam volitionem efficacem rei nondum factæ.

3.
Fictitia esset certitudo, immutabilitas, & inuariabilitas diuinæ volitionis liberæ.

4.
Nulla esset perfectio aut laus diuinæ scientie & volitionis, quod, falsum non posset.

9. Confirmatur hac enim ratione mea præscientia non potest falli, tantaque pollet infallibilitate, quanta diuina præscientia, quando ego scio cunctos homines posse peccare. & posse diuinam legem seruare; quæ possibilitatis præscientia constituitur præscientia peccati, quod est futurum, per relationem rationis vel extrinsecam denominationem ex eo resultantem; & hanc erit impossibile falli; sicut erit impossibile falli præscientiam constitutam per talem relationem aut denominationem à futura obseruantia diuinæ legis.

6. Quartò, Volitionis diuinæ insuperabilis, & inuitabilis efficacia, quæ semper impletur, & quæ frustrari nulla ratione potest, atque cui nemo resistere potest, euascescit, & quod tantopere de illa prædicant Sacre literæ, Patres, & Scholastici, vertitur in adulationem aut inanem vmbram gloriæ: si Dei volitio efficax non est ad vnum effectum realiter determinatam per increatam & immanentem determinationem. Sequela probatur, quia si talem determinationem non habet, est indifferens, quantum ex se est ad vtramque partem contradictionis, sicut est indifferens simplex complacentia omnium possibilem. Cuiuslibet autem volitioni prorsus indifferenti, quantum ex se est, & prout est prior operatione ad extra, nemo potest resistere impediendo quod vult facere, quia nihil determinatè vult: & quantum ad hoc semper impletur quodammodo, sed propriè nunquam impletur. Iam verò quando volitionem efficacem accipis determinatam ad vnum obiectum per relationem rationis vel extrinsecam denominationem, seu connotationem operationis ad extra; supponis eo ipso iam prius esse factam eam operationem, quam vult, ideo nulla est laus efficacitatis diuinæ volitionis, quoniam postquam supponitur operatio iam facta, contradictionem implicat eam non fieri vel impediri.

7. Confirmatur primò, nam ea ratione multorum hominum volitiones erunt inuitabiliter efficaces, ita vt semper impleantur, & contradictionem implicet aliquem illis resistere. Cuius sufficit vnicum exemplum. Sit aliquis sagittarius, qui nihil determinatè velit attingere sagittæ, sed meram habeat complacentiam complacentiam attingendi, quidquid est possibile suæ sagittæ. Huius hominis volitio semper implebitur, & nulla ratione frustrari poterit, nec aliquis poterit ei resistere, quia quidquid attingit sagittæ propter quodcumque resistens impedimentum, hoc denominabit ac determinabit volitionem illam ex se indifferenter, addendo illi relationem rationis vel extrinsecam denominationem.

8. Confirmatur secundò, quoniam Theologi longè aberrauissent à solida ratione præsentis dogmatis. Etenim debuissent dicere; Diuina volitio non est determinatè volitio talis rei potius, quam alterius, quousque res illa supponatur esse facta, & ex eius productione resultet connotatio vel denominatio vel relatio rationis, per quam constituitur ac determinetur diuina volitio, vt sit volitio talis rei potius, quam alterius. Ideo necessarium est vt nihil aliud Deus determinatè voluerit, nisi quod sit; quod si contrarium omnino fuisset factum, id ipsum

Reus de Voluntate Dei.

denominasset eodem modo diuinam volitionem determinatam ad illud. Egregiam verò laudem omnipotentissimæ voluntatis, atque decorum imperium cui nemo propterea resistere potest, quia quidquid à quocumque factum fuerit, hoc transmittit denominationem volitionis & imperij.

Quinto à quocumque Theologo, negante volitionem efficacem Dei vitaliter determinatam intra Deum ipsum, inquiri, quenam sit illa manus eadem & communis Patris & Filij, de qua nemo rapere potest prædestinatos, iuxta illud Ioan. 10. *Non rapiet eis quisquam de manibus meis. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est, & nemo potest rapere de manu Patris mei. Ego & Pater vnum sumus.* Etenim ista manus esse non potest scientia simplicis intelligentiæ, nec simplex complacentia omnium possibilem; quoniam vterque actus æqualiter versatur circa reprobos, qui rapiuntur à dæmone, & circa prædestinatos, qui non rapiuntur. Deinde si prædictis actibus Dei superaddas relationem rationis, vel extrinsecam denominationem aut connotationem diuinæ operationis ad extra; consequens erit, hunc esse sensum; quos mea operatio actualis saluauerit, eos nemo rapiet; quos autem rapuerit dæmon, eos non saluabit actualiter operatio mea. Quo sensu quilibet pastor, licet ignauus, gloriari posset, nullum lupum, atque nullum furem rapere posse oves de sua manu: quoniam eius actualis operatio non saluabit actualiter oves, quas lupus aut fur rapuerit, & eius manu intelligenda sit voluntas coniuncta cum operatione actualiter saluante, & ab illa operatione recipiens determinationem.

Eodem modo ponderari potest illud 2. ad Timoth. 2. *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, noui Dominus qui sunt eius.* Nam & in Dei notitia, quantum ad totum, quod est intra Deum, nihil est, quod determinatè ostendat qui sunt eius, sed expectatur relatio rationis seu denominatio vel connotatio, iuxta prædictam sententiam. Quapropter tota fundamentalis firmitas, totumque Sacramentum signaculi deuoluitur ad futuram operationem Dei, simul cum futura cooperatione hominis: quæ duo sunt adhuc in statu contingentie, proptereaque nihil firmitatis habent. Nam si dicas esse firma in cognitione diuina, recurrit idem argumentum, nisi cognitio diuina dicat illa esse futura determinatè, & hoc dictamen non constituitur connotatione, vel denominatione futuritionis.

Sextò. Concordia libertatis humanæ cum diuina præscientia, prædestinatione, aut prædefinitione talis confurgit ex illa constitutione seu complemento, quod impugnamus, vt irratione, vel commiseratione digni fuerint omnes antiqui Patres & Scholastici, quos diu, multumque torsit inquirere modum concordie; numquam tamen inuenerint verum & facilem, sed irretiti permanferint alia concordia falsâ non minùs, quam difficili. Quid enim foret facilius & manifestius, quam dicere, relationem rationis vel denominationem extrinsecam, aut connotationem, prouenientem à futuro peccato Antichristi, nihil prorsus impedire libertatem eiusdem peccati, quoniam eius exercitium supponit & peccatum iam liberè commissum? quem-

M 2 admodum

9.

Ad volitionem sensum opus esset Scripturam determinare.

10. 2. Ad Timoth. 2.

11. *Frustra laborassent aui qui Patres & Scholastici in diuinam prædestinationem, & humanam libertatem concordiam.*

9. *Idem est opus præscientie diuinæ & humanæ scientiæ.*

6. *Tota diuina voluntas est in se ipsa, & non in alio.*

8. *Theologi longè egiunt à solida ratione arguenda.*

admodum extrinseca denominatio, iam hodie conueniens huic domui, propterea quod crastina die sit emenda liberè, & inhabitanda à Petro, nihil libertatis adimit empironi nec inhabitationi. Vnde præterea sequitur, eandem omnino rationem concordie conuenire prædestinationi & prædefinitioni bonorum actuum, quæ præscientiæ peccatorum. Etenim prædestinatio & prædefinitio bonorum actuum nihil habet circa illos determinatum, nisi relationem rationis vel extrinsecam denominationem, seu connotationem, hæc autem nihil impediunt libertatem actuum à quibus proueniunt. Quid opus est hic præscientia conditionata, vel potentia Dei, & sapientia proponente congruas & opportunas occasiones & motiua.

12. Confirmatur & præoccupantur solutiones aliquorum, quia præscindendo connotationem productionis ad extra, & relationem rationis aut denominationem extrinsecam, prouenientem ab eadem productione, nihil omnino remanet intra Deum, quod indigeat concordia, quia nec minimam apparentiam habet repugnantie cum libertate, quippe cum nihil omnino determinet. Talis est scientia simplicis intelligentie omnium possibilem, in qua continetur etiam cognitio disiuncti, quæ notissima est omnibus hominibus, sicut illa dignitas: *Quodlibet est vel non est*; Talis est etiam simplex complacentia omnium possibilem, & volitio disiuncti huius: *Petrum conuertatur, vel non conuertatur*. Hæc enim non minus indifferens est, quam libertas Petri, ut conuertatur, vel non conuertatur.

13.
Gravissima
de prædesti-
natione qua-
estio irrita
redderetur.

Septimò. Vana redditur illa quæstio, quæ Theologorum omnium consensu censetur esse gravissima, videlicet, Vtrum præscientia nostrorum operum supernaturalium impulerit Deum, ut homines istos, potius, quam alios prædestinaverit, vel potius Dei prædestinatio causa fuerit meritorum, & consequenter prædestinatio determinauerit intellectum Dei, ut præsciret homines istos esse bene operaturos finaliter. Nam apud omnes Catholicos est certum, fidem & obseruantiam diuinæ legis, perseuerantem usque ad finem vitæ, causam meritoriam & rationem esse gloriæ. Quo supposito, denominationes extrinsecæ, vel relationes rationis, vel connotationes, constituentes diuinam præscientiam, & prædestinationem eodem ordine se respicient necessariò, nec erit possibile etiam de potentia absoluta, ut prædestinatio ad gloriam sit ratio causandi merita, ita ut propterea Deus efficaciter moueat Petrum ad fidem & opera pietatis, quoniam eum prædestinavit ad gloriam. Vbi est ergo illud Roman. 9.

Roman. 9. *Non volentis, neque currentis, sed misentis est Dei, & infra: Cuius vult, miseretur, & quem vult induratur?*

14.
Aliquibus
solutionibus
occurritur.

Confirmatur primò, & occurritur quorundam solutionibus, quia voluntas creata realiter & verè concurret cum Deo ad producenda quælibet opera pietatis, quibus obtinetur gloria. Sed ex istis operibus, vel ex concursu Dei ad illa resultat ea connotatio vel extrinseca denominatio, vel relatio rationis, qua completur, & vitimate constituitur determinata prædestinatio Petri. Ergo voluntas Petri causa est, ut ipse sit prædestinatus: nec potuit aliter prædestinari, nisi prædicta causalitate.

15. Confirmatur secundò. Sic enim fuit impos-

sibile conditionali scientia futurorum operum dirigi Dei prouidentiam, ut hominem constituat in circumstantiis, sub quibus prævidet esse bene operaturum & perseueraturum: ut videbimus in §. decimo.

Confirmatur tertio, nam istius argumenti robor ostenditur evidenter in reprobatione. Quoniam omnes doctores tanquam indubitabile supponunt, fuisse possibile saltem de potentia absoluta, non reprobare homines, nisi propter præiussa peccata finalia; similiterque fuisse possibile reprobare ante præuisionem, volendo negare illis prædestinationem. Hac autè possibilitate præsupposita, Doctores ita reiiciunt alteram partem, vt eo ipso putent alteram partem esse concedendam, nec detur medium inter vtramque. Contra verò sententia, quam in præfati refellimus, vtramque partem excludit vt impossibilem de potentia absoluta. Nam finalia peccata & eorum actualis permissio prior est, & quasi origo connotationis aut relationis, aut denominationis extrinsecæ, qua Dei volitio necessaria, & ex se indifferens completur, & vltimò constituitur in ratione volitionis reprobantis determinatè Iudam, v. g. eadem autem vel alia connotatione, vel denominatione seu relatione proueniente ex eadem origine constituitur scientia Dei ex se indifferens in ratione scientis determinatè finale peccatum Iudæ. Quapropter nec fuit possibile præuisionem finalium peccatorum fuisse motiuium aut rationem reprobationis; nec fuit possibile Deum velle negare prædestinationem Iudæ prius ratione, quam prævideret illius finale peccatum. Vtrumque namque simul absque prioritatis aut causalitatis ordine concurret, videlicet determinata reprobatio & determinata præscientia, nam vtramque determinat, complet & constituit connotatio seu denominatio seu relatio veniens ab eadem origine.

Confirmatur quartò, quia nec eximia suauitas diuinæ dilectionis in prædestinatos, nec ira iustitiæque rigor in reprobos, explicari potest, aut intelligi, iuxta prædictam sententiam, sed ab hoc & aliis multis superfluo, ne totam prædestinationem ac reprobationem ad hoc argumentum referam.

Octauò. Nullum esse discrimen inter prædefinire vel non prædefinire nostras operationes, sequitur ex eadem sententia. Sequela probatur, quia si sunt tales actiones, ex illis vel ex concursu Dei ad illos resultat in diuinam volitionem & cognitionem eadem connotatio, vel extrinseca denominatio, vel relatio rationis, siue fingas esse prædefinitas, siue fatearis non posse prædefiniri. Quapropter falsum esset, quod tanquam indubitabile supponunt omnes, qui de prædefinitionibus disputant, nimirum esse possibile prædefiniri actiones humanas, saltem aliquas.

Nonò. Si non est realis & intrinseca determinatio decreti diuini; nullum omnino futurum in decreto Dei præsciri potest. De hoc egimus sect. 1. refutatione 2. & præcedenti tomo de scientia disp. 2 §. sect. 1. & 2.

Decimò. Scientiæ conditionatæ nulla prorsus est realis existentia, nullave vtilitas; nisi tota determinatio illius sit realiter & vitaliter intra Deum. Nam connotatio diuinæ operationis,

16.
Clarior ad-
huc in repro-
batione pa-
ter.

17.
Haud possit
explicari sua-
uitas diuinæ
amoris in
prædestina-
tos.

18.
Nullum esse
discrimen
inter simpli-
ter velle &
prædefinire.

19.

20.

tionis, quæ prodiret ad extra sub talibus circumstantiis, numquam erit realis: sicut numquam est realis operatio, qua Deus conuerteret ad penitentiam Tivros & Sidonios; si facta fuissent apud illos miracula Christi Domini. Quapropter sicut illa Dei operatio nullo tempore realis est actu, sed foret realis, sic etiam conditionata scientia illius numquam erit realis, sed foret realis, atque denominatio extrinseca, vel relatio rationis ab illa non provenit actu, sed proveniret. Quod autem aliqui respondent cõpleri prædictam scientiam revelatione, qua Deus revelavit aliqua conditionaliter futura; non satisfacit, quoniam inde sequitur, non sciri, quæcumq; non sunt revelata vel revelanda, licet sint cõditionaliter futura. Quod si Deus nihil revelasset de cõditionatis, nihil sciret, insuper si nihil produxisset, nihil conditionaliter sciret. Quæ omnia sunt absurda.

21.
Annullis pro-
prie esse scien-
tia conditiona-
ta si ut
adversarij
intelligunt,
accipiatur.

Verumtamen, ut demus contrariæ sententiæ, iam nunc realiter esse conditionalem scientiam, eiusmodi connotationibus aut denominationibus constitutam; nullus ex ea colligitur fructus ad dirigendam providentiam Dei tam naturalem, quam supernaturalem, neque ad certitudinem prædestinationis aut reprobationis, nec ad concordiam libertatis. Adhæc quippe nihil interest, quod per intellectum humanum connotatio vel extrinseca denominatio, vel relatio rationis, quæ foret sub talibus circumstantiis, co-pleatur cum scientia simplicis intelligentiæ, vel quod iam suo modo copulata sit; ad constituendam scientiam conditionatam.

22.
Alia celebris
questio sine
fructu tra-
ditur.

Vndecimò. Sequitur præterea vanam esse disputationem, quæ semper apud Theologos magno fuit in pretio, *Utrum Deus incarnaretur, licet Adamus non peccasset*. Nam si loquaris ex vi præsentis decreti, contradictionem implicat, fuisse decretum Incarnationis, si non fuisset istud peccatum. Etenim, quantum ad exteriores effectus, constat, originali peccato Adami damnatum fuisse genus humanum, & à Christo Domino fuisse redemptum. Quamobrem extrinseca denominationes, aut connotationes, vel relationes rationis, ab his actionibus Dei vel Adami resultantes in divinam scientiam, & volitionem, non potuerunt aliter esse, nisi eodem ipso modo, quo de facto sunt ex suppositione peccati Adami. Nam si non variatur res, unde provenit connotatio vel denominatio, vel relatio; non potest variari connotatio, vel denominatio vel relatio, supposita invariabilitate summa rei denominatæ, quæ est necessarius amor complacentiæ rerum possibilem: qui nulla ratione potest nunc denominari decretum liberum incarnandi, licet Adamus non peccaret. Falsum igitur erit quod S. Thomas & ceteri tractatores illius questionis supponunt quasi certum, decisionem illius esse querendam ex libera Dei voluntate, quæ revelata est in sacris literis. Sequela probatur; contradictionem implicat aliter esse decretum illud, quam modo prædicto: ergo non pender ex divina libertate.

23.
E fugium oc-
curre.

Si verò confugas ad aliud decretum liberum, quod foret in Deo, si incarnaretur Adamo non peccante: iam præcedenti §. decimo probauimus, neque Deum ipsum scire posse nunc actualiter quid ipse faceret; si vera foret sententia, quam impugnamus, sed Deus hoc sciret, si non existente peccato Adami, carnem assumeret, tunc enim hæc operatio, vel eius connotatio, vel de-

nominatio aut relatio constitueret Deum & scientem actualiter & volentem.

Confirmatur, nam ex eadem sententia sequitur fuisse impossibile etiam de potentia absoluta, Deum voluisse incarnationem propter bonum eximium communicationis maximæ, atque propter docendos & animandos homines, quasi propter finem adequatum & independentem à peccato Adami. Quod tamen omnes vtriusque partis Authores pro comperto supponunt fuisse possibile saltem de potentia absoluta: quo supposito, disputant, utrum de facto Deus voluerit hoc vel alio modo. Sequela probatur, quia siue Deus communicationem maximam & instructionem hominum voluerit, ut finem adequatum, independentem à peccato Adami, siue voluerit, ut finem partialem ac dependentem à satisfactione pro peccato originali, prorsus eadem erit extrinseca denominatio, seu connotatio vel relatio rationis resultans ex omnibus formis denominantibus, quæ sunt extra Deum, ut paulò superius dicebamus.

Respondent aliqui, diuersam connotationem, siue diuersam formam extrinsecè denominatam, esse revelationem in Sacris literis factam, quæ testatur, incarnationem fuisse volitam dependentem à peccato. Verumtamen hæc solutio refutatur, dando, (quod non est in præsentis disputandum) revelatam esse in Sacris literis illam dependentiam à peccato. Quo supposito, primum inquirimus, num de potentia absoluta fuerit possibile, Deum velle incarnationem propter remedium peccati, tanquam propter finem partialem, ita ut nihil aliud fuerit adequatus finis & sufficiens motuum, quamvis nihil omnino revelaturus esset unquam de hoc modo volendi dependentem à peccato? Nam si dicas hoc esse impossibile, redigis divinam volitionem in magnas angustias nullius secreti seruandi circa suas intentiones; quia non poterit esse volitio huius finis porius quàm alterius, adequatè vel in adequatè intenti; nisi Deus hoc alicui creaturæ revelauerit, quod apertam videretur præ se ferre absurditatem. Si verò dixeris, de potentia absoluta possibile fuisse nihil unquam revelare circa motuum incarnandi, quamvis incarnationem Deus voluisset dependentem à peccato: in hoc ipso casu de potentia absoluta possibili, præcedentis argumenti vires instaurantur, quoniam tunc absque distincta connotatione vel denominatione extrinseca, Deus potuit velle incarnationem dependentem, vel independentem à peccato.

Refutatur secundo, quia sequeretur, Deum de sua volitione & motui incarnationis aequali fundamento veritatis revelare potuisse duas contradictorias, videlicet: *Incarnationem volui dependentem à peccato. Non volui incarnationem dependentem à peccato, sed independentem*. Sequela probatur, quia præscindendo à revelatione, & considerando cætera, quæ realiter sunt in Deo, vel extra Deum, ea nõ sufficiunt, ut divina volitio constituitur in ratione volentis dependentem vel independentem à peccato (quod ipsa solutio supponit, propterea confugiens ad revelationem) ergo cæteris omnibus eodem prorsus modo permanentibus tam intra, quàm extra Deum, non minùs vera fuisset revelatio, si Sacra litera dixissent Deum voluisse incarnationem independentem à peccato, quam vera est contraria revelatio.

24.
Neque de
potentia ab-
soluta Deus
posset incar-
natione velle
propter boni
eximium com-
munitatis,
independentem
à peccato A-
dami.

25.
Solutio.

Impugnatur.

26.
Secunda im-
pugnatio.

17.
3 Impugna-
tio.

Vnde confurgit refutatio tertia, quoniam eiusmodi reuelationes de diuinis intellectio-
nibus & volitionibus liberis erunt falsæ, vel nihil aliud affirmabunt nisi se ipsas; quoniam ab illis præcindo, nihil erit ex parte rei significatæ per quod verificentur.

18.
Ex contraria
sententia recte
inferunt,
quod Deus
non potuerit
alios fines in-
tendere, vel
vnum inde-
pendenter ab
alio quando
plures de fa-
cto fines obti-
nuerunt.

Duodecimò. Sequitur ex contraria sententia, quoties à Deo de facto duo, vel plures fines obtinentur, impossibile fuisse, quod Deus pro sua libertate voluisset vnicum tantum finem, non intendendo alios, vel quod vnum finem intenderet independentem ab alio, nisi præcisè prout in rebus ipsis vnus finis est perfectior vel imperfectior, dependens vel independens ab alio. Generalis ratio eadem est quæ §. præcedenti. Manentibus enim tam intra Deum quàm extra Deum omnibus eodè finem modo, nihil est, à quo proueniat in volitionem Dei diuersa connotatio, vel denominatio, vel relatio, per quam constitutur diuersi modè fines intendens, & vnum præferens alteri.

29.

Declaratur, & confirmatur exemplo. Vt Deus paulatim & non simul eodem anno terræ promissæ nationes exterminaret, alter finis fuit, ne contra filios Israel crescerent bestiarum agri, declaratus Exodi 23. ver. 29. & Deuter. 7. ver. 22. Alter finis fuit dare locum poenitentiae nationibus illis, declaratus Sapientie 12. ver. 9. & 10. Potuit etiam esse finis colligere plures filios ex illis nationibus in aliis regionibus propagandos, & diutius exercere filios Israel in præliis, ne otio, deliciisque dissoluerentur, necnon eorum peccata laboribus illis punire; sicut ad aliud non dissimile propositum dicitur Iudicum cap. 2. ver. 3. & 22. & cap. 3. à principio. Hoc supposito, manentibus rerum euentibus eodem prorsus modo, quo de facto fuerunt, implicabat contradictionem, non intendisse Deum omnes illos fines simul, & implicabat sua intentione prætulisse vnum finem alteri, vel intendisse independentem ab altero fine propter rationes dictas. Solutionem contrariæ sententiæ refutabimus sequenti disp. 12. sec. 3.

30.
Absque reali
diuersitate
creaturarum
non potuisset
Deus quid-
piam velle.

Decimo tertio sequitur, absque reali diuersitate creaturarum non potuisse Deum velle quidpiam, quod de facto non voluit, nec potuisse diuerso modo velle. Cuius illationis bonitas, & consequentis falsitas ostendetur tota disput. sequenti.

31.
Omnium in-
conuenientiarum
epilogus.

Postremò, vt supra dicta inconuenientia cum multis aliis, quæ prætermittuntur, vno verbo complectar, sequitur ex prædicta sententia, magnam & egregiam Theologiæ partem, siue positivam, quæ Sacras literas exponit, siue Scholasticam, quæ discutit argumentis, esse constandam ad abolendos veteres discursus exppositorum omnium & Scholasticorum, eo quod opus sit sub incudem reuocare, quæcunque Dei præscientiam, aut volitionem liberam quomodocumque tangunt, vt omnia recens eudere, nouoque sigillo prædictæ sententiæ signare valeamus.

SECTIO VII.

Num disiunctiua volitio conferat aliquid ad expediendam difficultatem de cetero libero Dei.

1.
Duplex circa
disiunctiua
sententia.

Dupliciter in Deo constituitur volitio disiunctiua. Nam aliqui tantum in obiectis volitionis constituunt disiunctionem: contra quos disputabimus sect. sequen. Alij verò disiun-

ctionem constituunt non solum in obiectis, sed etiam in ipsa volitione, ita vt in Deo detur entitas actus volendi & nolendi sub disiunctione: sed in illo priori non denominet volentem, neque nolentem, quousque in secundo instanti diuina voluntas ad vnam partem disiuncti determinatè se applicat per volitionem virtualem. Ita existimat Albertinus in 4. principio philosoph. Coroll. 2. quæst. 3. Theolog. assert. 4. num. 10. & sequentibus pag. 290. & in sexto princip. philosophico Coroll. 2. quæst. 2. Theolog. num. 18. & sequentibus pag. 356.

Vera foret hæc sententia, nec à nostra dissentiret, si solum asseruisset, vnam simplicissimam realitatem, imò & simplicissimam perfectionem diuinæ volitionis, quæ necessariò veritatur circa creaturas, & circa illarum existentiam, prout est possibilis, eandem esse talis eminentiæ & infinitatis in ratione volitionis, vt pro libito potuerit esse volitio creandi Mundum, aut volitio non creandi Mundum, ita vt non indigeat alia superueniente applicatione formali, nec virtuali, præter eam, quæ consistit in eo formaliter, quod illa volitio, quæ potuit esse volitio non creandi Mundum, eadem sit volitio creandi Mundum.

Ceterum prædictus Author, asserit alia duo, quæ veritati repugnant. Primò namque sic loquitur, vt videatur constituere duas contrarias volitiones actualiter in Deo existentes, quauis sub disiunctione, quarum altera est volitio producendi Mundum, altera volitio non producendi Mundum.

Sed implicare contradictionem tale disiunctum ex volitionibus contrariis, probatur primò: quoniam res actualiter existentes ab æterno, necessarium est inuicem coexistere. Hoc autem ipsum, quod est inuicem coexistere, formaliter est existere copulatiuè, quoniam earum existentia copulatur. Quod si copulatiuè simul existunt, non existunt disiunctiue, sumendo disiunctionem, prout opponitur copulatiuæ coexistentiæ.

Probatur secundò, quia disiunctio quidditatiuè dicit indifferentiam, vt quælibet pars disiuncti non existat, dummodo existat altera pars; & indifferentiam, vt quælibet pars disiuncti existat, dummodo pars contraria non existat: ergo non est disiunctium velle, si coexistunt simul ab æterno volitio producendi Mundum, & volitio non producendi Mundum.

Probatur tertio, quia cum illæ volitiones sint de obiectis contradictoriis, per vnam destruitur altera, si vtraque volitio est efficax & absoluta. Quod si non est efficax volitio, sed tantum simplex complacentia vtriusque partis; nihil obest sententiæ veræ de libera volitione Dei.

Quartò denique, quoniam illa duplex volitio, si actualiter existit in Deo, necessariò tribuet suum effectum formalem constituendi atque denominandi Deum volentem; propterea frustra fingitur & expectatur virtualis volitio superueniens in secundo instanti, per quam tribuatur hæc denominatio.

Secundum verò membrum istius sententiæ, pertinens ad volitionem virtualem, refutatur, quoniam aut hæc volitio determinatur, completur & constituitur per aliquam relationem rationis vel denominationem extrinsecam vel connotationem alicuius operationis ad extra: vel hæc volitio virtualis tota & totaliter est increata & intra Deum existens. Si volitio virtualis determinatur,

3
Veritatem ac-
cedit, si in ve-
ritate sensu hæc
sententia ac-
cipiatur.

4.
Longè tamen
à veritate
dissita est, in
sensu quem
intendunt cum
Patroni.

5.
Huius sen-
tentia contra-
dictio.

6.

7.
Mutuo se
perimus duo,
prædicti dis-
iuncti volun-
tates.

8.

9.
Virtualis vo-
litio refutatur.

minatur, complectitur, aut constituitur per aliquam relationem rationis vel extrinsecam denominationem, vel connotationem operationis ad extra: frustra ponitur esse virtualis volitio, quia non evitat inconuenientia, quæ ponderauimus quinque sectionibus præcedentibus: eadem namque sunt inconuenientia, siue sit volitio formalis, siue sit volitio virtualis, dummodo non sit ipsa determinata intra Deum, sed extra Deum sit querenda determinationis origo vel ratio.

10. Si verò virtualis volitio tota & totaliter est increata & intra Deum existens, virtualis volitio deuoluitur ad easdem omnino difficultates, quas patitur explicita & formalis volitio libera, si tota & totaliter est intra Deum & increata; quapropter prædicta sententia nullam vilitatem consequitur ex volitione virtuali. Explicatur & probatur, quia realis volitio virtualis, aut est perfectio necessaria simpliciter, aut non. Si est perfectio simpliciter necessaria, non potuit deesse Deo, consequenterque Deus per illam non liberè sed necessariò se applicat, ideòque non denominatur liberè volentem: si autem virtualis illa volitio non est necessaria; potuit non esse in Deo, consequenterque aliqua realis perfectio realiter existens intra Deum, non est increata, nam de ratione increati est necessariò existere: sicut fufius aduersus Caietanum argumentabimur disp. 13. sect. 1. & 2.

11. At actū diuinitatis omnino virtualis volitio.

Deniq; si volitio virtualis constituitur æqualiter apta, vt determinet ad volitionem creandi Mundum, vel ad volitionem non creandi Mundum, eo ipso non erit apta vt per seipsam determinet, sed ipsa indigebit alio determinante. Reijcienda igitur virtualis volitio tanquam onerans diuinam voluntatem, vel potius ingenia scholasticorum, & nihil tribuens illius vilitatis, quam promittit.

SECTIO VIII.

Utrum disiunctum ex obiectis contradicentibus expediat difficultates liberae volitionis.

1. Exponitur sententia volitionum ex parte obiecti disiunctam admittens.

Volitio, quæ tantum ex parte obiectorum sit disiunctiua sic constituitur ab aliquibus huius ætatis, vt necessaria volitione creaturarum Deus necessariò voluerit obiectum, quod hac propositione de disiuncto extremo significatur: Volo producere, vel non producere Mundum. Cæterum ad liberæ volitionis complementum, ab eisdem Theologis ponitur pertinere actualis emanatio creaturarum ad extra, siue actio transiens per quam producantur. Quo circa iuxta sententiam istam, non extrinseca denominatio, nec relatio rationis proueniens ab actione transeunte, sed ipsamet actio transiens est complementum diuinæ volitionis liberæ; sed modum loquendi temperant, dicendo, de connotato, siue in obliquo.

2. Quid variari, quidne falsitatis habeat?

In hac sententia continentur duo membra vera; sed adiunguntur alia duo falsa. Verum est imprimis, per simplicem complacentiam velle Deum illud disiunctum ex partibus contradicentibus, & eam complacentiam esse simpliciter necessariam, quia est de obiecto simpliciter necessario, & quia complacentia creaturarum est

necessaria; vt probatum est disp. 6. section. 2. Quamobrem Deo necessariò placuit, quod sit possibile creare Mundum, & fuisset etiam possibile non creare Mundum: placet insuper necessariò, quod hæc contradictoria sic se habeant, vt necessariū sit alterum illorum existere, & alterum illorum à Deo liberè amari & eligi, reiecto altero. Denique tota hæc complacentia sine dubio supponitur, vel potius clauditur in volitione libera creandi Mundum. Idem intellige de cæteris omnibus liberis Dei volitionibus.

Secundò verum est, formalitatem liberæ volitionis, quæ coniuncta est prædictæ volitioni necessariæ quoniam est infinita in ratione volitionis efficacis, esse talis eminentiæ, vt manens eadem & inuariata, potuerit esse volitio non creandi Mundum, sicut de facto est volitio creandi Mundum, prout explicabitur magis disp. 13. sect. 2. & 3.

Duo tamen sunt refutanda. Primum est, volitionem prædicti disiuncti esse volitionem efficacem; quod aliqui dicunt apertè & explicitè, alij virtualiter & implicitè, quoniam huic volitioni proprium munus tribuunt, vt propter illam intelligatur Deus determinatè ac liberè velle cuncta futura, quem effectum præstare non potest simplex complacentia sed tantum volitio efficax. Simplex enim complacentia non amplectitur determinatè futura, sed indifferenter omnia possibilia; nec est libera, sed simpliciter necessaria.

Secundum atque præcipuum est, actuale emanationem creaturarum ad extra, siue transeuntem Dei operationem pertinere ad complementum siue constitutionem liberæ volitionis efficacis. Hoc secundum refutabitur sequenti sectione & disp. duodecima, vt prius refutemus quod breuius est, atque facilius.

Sit igitur conclusio. Non potest esse volitio efficax, qua Deus vult disiunctum, constans ex partibus contradicentibus, qualis est volitio creandi, vel non creandi Mundum.

Probatur primò, quia de ratione volitionis absolutæ & efficacis est aliquid determinate posse per seipsam efficere absque ulteriori alia volitione (præsertim si velit media, quæ non indigeat aliis mediis.) Sed volitio disiuncti nihil potest facere ratione sui, absque ulteriori volitione: ergo volitio disiuncti non est ethicax & absoluta volitio. Minor probatur, quoniam hæc volitio neque potest facere totū suum obiectum simul, videlicet totum disiunctum, quia contradictione inuoluit creare & non creare Mundum simul, nec potest hæc volitio per seipsam absque alia volitione facere partem alteram disiuncti; nam quod ex seest præcisè, nullam habet maiorem rationem faciendi vnā partem potius, quā eius contradictoriam; ideòque determinationem expectat ulteriori volitionis.

Probatur secundò, nulla quippe volitio simpliciter necessaria potest esse efficax: sed in Deo volitio disiuncti est simpliciter necessaria: ergo volitio disiuncti non potest esse efficax. Minor etiam ab aduersariis conceditur, & constat ex dictis sub initium præsentis sectionis. Maior autem probatur, etenim si volitio simpliciter necessaria foret efficax: sequeretur aliquid obiectum illius, per illam productum, necessariò existere. Consequens autem est impossibile, quia nihil extra Deum necessariò existit.

M 4 Confirmatur,

4. Volitio disiuncti non est efficax, sed complacentia simplex.

5. Falsum item est quod irasciens Dei operatio actum diuinum liberum compleat.

6. Authoris conclusio.

7. Volitio efficax esse non potest, quæ nequit seipsa aliquid determinatè efficere, sine alterius volitionis indigentia.

8. Diuina volitio, quæ necessaria est, efficax non est.

Confirmatur.

Confirmatur, quia nulla volitio necessaria potest esse determinata ad aliquid contingens: sed quilibet volitio efficax est determinata ad aliquid contingens: ergo nulla volitio necessaria potest esse efficax.

9.
Voluntas, quæ
efficax est,
forsitan potest
effectum in-
dependentem
ab alia libe-
ra conditione.

Probatur tertio, nam omnis volitio efficax fortiri potest effectum independentem ab alia conditione libera (propterea namque dicitur volitio absoluta, quia non est conditionata, seu pendens à conditione) At verò disiuncti volitio fortiri non potest effectum, nisi dependenter ab ea conditione, quod altera pars disiuncti non eligatur. Quod exemplo logici argumenti declaratur & confirmatur. Nam à propositione disiunctiua, siue de disiuncto prædicato, non licet inferre primam partem disiuncti, nisi negata secunda parte: nec licet inferre secundam partem disiuncti, nisi negata prima parte. Quapropter tota vis illationis pendet ab ea conditione, quod negetur altera pars. Eadem proportionem volitio disiuncti non potest determinatè & efficaciter causare partem unam, nisi dependenter ab ea conditione, quod altera pars respuatur.

10.

Probatur 4. nam ad volitionem efficacem immediate consequi potest imperium executivum: sed ad volitionem disiuncti non potest immediate consequi imperium executivum: ergo volitio disiuncti non est efficax. Minor probatur, imprudens enim ac nullius executionis foret imperium proportionatum volitioni disiuncti, quale concipi potest his verbis: *Mundus fiat vel non fiat.*

11.
Imperium cir-
ca disiuncta,
videlicet &
inutile.

Confirmatur, quia propriè nihil imperatur eo ipso quod imperatur disiunctum ex partibus contradicentibus. Quemadmodum obligatio nulla resularet in subditos, si Rex ita imperaret, *Solus tributum, vel non solus. Pugna in bello, vel non pugnes.* Similiterque si Deus ita præciperet: *Occide proximum, vel non occidas. Audi sacrum, vel non audias.*

SECTIO IX.

Temporalis operatio transiens non complet, nec constituit liberam Dei volitionem.

Prima probatio.

1. **R**edeo ad præcipuum membrum, quod magis ex professo probandum est adversus assertores disiunctive volitionis, quorum sententiam initio præcedentis sectionis retuli. Sit autem probatio prima, nam efficax volitio creandi Mundum, qua parte sui est efficax, fuit ab æterno: sed temporalis operatio Dei ad extra, non fuit ab æterno: ergo temporalis operatio Dei ad extra nullo modo continetur in volitione creandi Mundum, etiam qua parte efficax est. Maior probatur imprimis Ephes. 1. *Sicut elegit nos in ipso ante Mundi constitutionem, ut essemus sancti.* Quod est idem ac dicere fuisse æternam electionem. In electione verò continetur efficax volitio creandi homines electos, & conferendi quæcunque sunt illis necessaria & opportuna, ut electionis finem efficaciter consequantur.

Ephes. 1.

2.
1. Confirmatio.

Confirmatur primò, quia Mundi creatio & omnium electorum productio & gubernatio caput in tempore: sed efficax volitio, vel electio, seu dispositio, qua Deus operationes illas decrevit, non caput in tempore; sicut amplius probabitur

statim ex sacra Scriptura & Patribus: ergo creatio Mundi & electorum productio, non constituit neque complet electionem, seu volitionem efficacem aut dispositionem Dei.

Confirmatur secundo, quia si nihil aliud esset ab æterno, nisi sola volitio disiuncti; non diceretur Deus in sua dispositione iam ab æterno fecisse quæ futura sunt: sed dicitur Deus in sua dispositione iam ab æterno fecisse quæ futura sunt (ut statim ostendemus) ergo dandum est ab æterno fuisse aliquid ultra volitionem disiuncti. Antecedens probatur, quia sola volitio disiuncti non magis inclinat ad creandum, quam ad non creandum, nec magis inclinat ad creandum hunc Mundum, quam ad creandos alios possibiles: idèque ratione volitionis huius aut æqualiter dicendus fuisset Deus ab æterno creasse omnes mundos possibiles, simulque ab æterno nihil omnino creasse; vel non esset dicendus ab æterno fecisse hunc Mundum, nec alia futura.

Confirmatur tertio, nam aliquid determinatum ex parte Dei requiritur ab æterno, ratione cuius verificetur Deum *fecisse venturam, & vocare ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* Imprimis enim Isaie 45. iuxta Septuaginta legunt Antiquissimi quædamque Patres: *Qui fecit venturam.* Cuius autoritate Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 12. ante medium ait: *In ipso, Christo Iesu, ex æternitate dispositionis sue, in prædestinatione iam fecit, quæcunque effectus operis sui tempore congruo faciendæ disposuit.* Et post med. eiusdem capituli: *in qua æternitate incommutabilis voluntatis sue Creator ille iam fecisse dicitur, quod in creatura mutabili; prout oportune faciendum disposuit, sic rite dispositum facit.* Cui aptissimè consonat quod lib. 2. ad Monimum cap. 1. circa med. *Facile possint, ait, & divinatorum librorum testimonio infirmi, & Sancti Augustini libris, & Properi eruditissimi viri responsionibus informari: quibus agnoscat, prædestinationem Dei nihil aliud esse, nisi præparationem operum eius, quæ in æterna sua dispositione, aut misericorditer se saltim esse præcivit, aut iussit.*

Hilarius lib. 12. de Trinit. multò propius ad med. quam ad fin. ait: *Deo cui in creandis rebus nihil novum ac recens est, iam facta sunt; dum & temporum dispensatio est, ut creentur, & iam in divinis virtutibus & præscientiæ efficacia sint creata.* Perpende fuisse ab æterno determinatam efficaciam, in qua futura dicuntur esse creata.

Leo Magnus serm. 16. de passione cap. 2. *Cum non tam de futuris, quam de præsentibus propheticus sit sermo contextus, quid aliud nobis, quam sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo referatur, apud quem & discernendis iam iudicata sunt, & futura iam facta sunt?* His similia scribunt Ildor. lib. 1. senten. cap. 18. in med. Ansel. in epist. ad Roman. cap. 8. ad illud: *Quos præcivit, & prædestinavit.* Concilium Valentin. Tertium sub Lothario Imperat. suæ professionis fidei capit. 3. Quorum & aliorum verba ponderavimus præcedenti tomo de Scientia disp. 2. sect. 4.

Non minùs efficaciter absoluta volitionis æternitas deducitur ex verbis Apostoli Rom. 4. *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* Quam sententiam ita ponderat Ambros. lib. 5. de fide ad Gratian. capit. 8. inter princip. & med. *Ut de Scripturis satisfaciam tibi, discere, quod non solum præterita fecit, sed etiam quæ futura sunt, sicut scriptum est: Qui fecit quæ adventura sunt, atque post pauca:*

Sicut

3.
2. Confirmatio.

4.
3. Confirmatio.

Isaie 45.

Fulgentius.

5.

6.

Rom. 8.

7.
Rom. 4.

Ambrosius.

Sicut enim vocat quæ non sunt, tanquam quæ sint; sic & fecit quæ futura sunt, tanquam quæ sint, quia non contingit, ut non sint, sed necessario sunt futura quæ esse præcepit. Confirmat statim Psalm. 118. Dispositione tua permanebit dies. Non solum permanet, dixit, sed etiam permanebit, ut eius dispositione quæ ventura sunt gubernentur. Quæ dispositi ergo, non novit?

8. Augustinus lib. de prædestin. & gratia cap. 5. à principio: *Mundus, inquit, quamvis pro tempore, ex quo factus est, cæperit, in illa diuina presentia luce faciendus, nullum potuit habere principium: & quantumcumque vel ex Adam homines nati sunt, vel post nostram ætatem generationis sunt propagine nasci, apud Deum nati sunt iam, & decurso totius vite tempore transferunt. Et post med. eiusdem capitis: Antequam faceret nos, præcivit nos, & in ipsa nos presentia cum nondum fecisset, elegit. Sed à quo hoc fieri potuit, nisi ab eo, qui vocat omnia, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt? Apostolus enim dicit: Qui elegit nos ante Mundi constitutionem. Intra Mundum facti sumus, & ante Mundum electi sumus. Atque tract. 110. in Ioan. inter med. & fin. Non enim ex quo ei reconciliari sumus per sanguinem Filij eius, nos cepit diligere; sed ante mundi constitutionem dilexit nos, ut cum eius Unigenito etiam nos filij essemus, prius quam omnino aliquid essemus. Postremo ponderandum est, quantum ad hoc, minus à veritate distare sententiam, quæ liberam Dei volitionem complet, determinat, vel constituit per denominationem extrinsecam, aut relationem rationis. Nam hæc suo modo existendi potuerunt esse ab æterno, licet ex rebus temporalibus acciperentur. At verò sententia, quam nunc impugnamus, ipsam temporalem operationem Dei ad extra, putat esse complementum determinans & constitutivum vltimatæ volitionem efficacem Dei, ut statim ostendimus.*

9. Probatio. Secunda probatio fert opem tam præcedenti, quam sequentibus probationibus, præoccupando lubricos & æquivocos modos loquendi, ne falsitas vel sub æquivocatione lateat, vel per lubricum elabatur, & effugiat vires argumentorum. Constituamus igitur certum aliquod significatum istarum vocum de *formali*, & in *recto*, vel de *connotato* & in *obliquo*. Communis usus Scholasticorum illud dicit afferri de *connotato*, vel in *obliquo*, quod est terminus, quem respicit aliqua relatio seu denominatio. Vnde quod affertur de *connotato* & in *obliquo*, non continetur ipsum in essentia rei connotantis illud & afferentis in *obliquo*. Hic autem modus loquendi est indifferens ad relationes reales transcendentales, quæ reperiuntur in Deo, & ad relationes rationis. Sic enim creaturæ possibiles importantur de *connotato* & in *obliquo* per scientiam simplicis intelligentiæ, & per simplicem complacentiam omnium possibilem quæ sunt relationes reales transcendentales (ut vidimus disp. 5. sect. 4.) sed per relationem rationis Creatoris & Domini afferunt de *connotato* & in *obliquo* creaturas actu productas. Quod autem non importatur ut terminus, sed tanquam per suam entitatem efficiens & existens in aliquo, illud dicitur importari *formaliter* & in *recto*.

10. Veruntamen ne controuersia reuocetur ad voces, & ea ratione videatur esse minoris momenti: Dentur nobis, vel denuo fingantur alia nomina, quibus hoc ipsum significetur, quod diximus significari prædictis vocibus: atque per

illa nomina formabimus idem dilemma, quod nunc proponimus per voces connotati & obliqui dicentes: Vel temporalis operatio transiens tantum de connotato & in obliquo pertinet ad complementum & constitutionem liberæ volitionis Dei, vel etiam formaliter & in recto?

Si dicas pertinere tantum de connotato & in obliquo, rursus inquiri, utrum Dei volitio respiciat illam operationem per aliquam relationem realem transcendentalem vel tantum per relationem rationis seu extrinsecam denominationem? Si fatearis volitionem liberam reali relatione transcendentali respicere talem operationem transeuntem determinatè potius, quam aliam possibilem, quæ nunquam fiet: hoc ipsum est quod probare nunc intendimus, nec opus est ulterius procedere. Si verò dicas, relationem rationis vel extrinsecam denominationem esse, per quam volitio libera connotat in obliquo transeuntem & temporalem operationem: opus non erit aliis impugnationibus præter illas quibus vsi sumus à sect. 3. vsque ad 6. Veruntamen Authores disunctiue volitionis expressè refutant prædictam relationem rationis siue denominationem extrinsecam.

Restat igitur ut prædicti Theologi teneantur concedere, temporalem operationem transeuntem formaliter & in recto importari per volitionem liberam Dei. Consequentia probatur, quia quod non importatur tanquam terminus relationis, aut denominationis, & nihilominus pertinet ad complementum alicuius rei, non importatur de connotato, & in obliquo, sed formaliter & in recto; sicut constat ex fundamento nuper supposito.

Confirmatur, quoniam efficax & libera volitio formaliter & in recto dicit determinationem ad obiectum quod liberè & efficaciter amplectitur. Sed iuxta sententiam, quam impugnamus in præfati, non aliter determinatur libera volitio Dei, nisi mediante productione creaturarum. Igitur formaliter & in recto creaturarum productio continetur & importatur in libera volitione Dei.

Hoc autem consequens non solum ex ipsis terminis suam falsitatem prodit, sed etiam evidentius exponitur impugnationibus rationis præcedentis atque sequentium.

SECTIO X.

Instaurantur argumenta posita sectione secunda, ut volitionem disuncti non minus, quam simplicem complacentiam excludant.

Generalis instaurandi ratio in eo consistit, quoniam volitio disuncti non minus indifferens & indeterminata est, nec minus necessaria, quam simplex complacentia possibilem omnium; ideòque non minus insufficiens est ut per illam constituatur Deus liberè & efficaciter volens, quantumcumque superaddatur illi transiens & temporalis operatio, quod magis urgebunt singularum refutationum instauraciones.

Prima, quia disunctiua volitio creandi vel non creandi Mundum, prout præscinditur ab actuali creatione, non magis vult hunc mundum,

Dilemma.

11.

12.

13. Efficax volitio dicit formaliter determinationem.

15.

1.

2. Instauratio prima rationis.

dum, quàm alios mundos possibiles, quos omnes similiter vult creare vel non creare disiunctiua volitione. Sed realiter & verè Deus non vult alios mundos producere, qui nunquam sunt futuri: ergo realiter & verè non vult hunc mundum producere, quantum est ex vi disiunctiue volitionis. Rursus actualis creatio Mundi non est volitio, sed est obiectum volitum, nec est volitio efficax, sed executio volitionis efficax. Ergo sola volitio disiuncti, licet addatur ei temporalis operatio transiens, non potest constituere Deum realiter & verè volentem libera & efficaci volitione.

Sola disiunctiua volitio, esto adiungatur illi operatio extrinseca, non potest constituere Deum liberè & efficaciter volentem.

3

Confirmatur, quia Sacrae literæ multis in locis testantur Dei volitionem, tanquam determinatam in ratione volitionis, nec expectantem determinationem operationis ad extra, sed potius in particulari & efficaciter apud Deum existentem, ac decernentem quod in tempore faciendum est. Scripturæ verba posuimus dicta sect. 2. refutatione 1.

4. Instantiatio secunda rationum.

Secunda ratio sic instauratur, quia si Dei volitio libera non potest realiter per seipsam esse determinata, ut velit creare Mundum, sed tantum indifferentem & disiunctiue potest velle creare vel non creare Mundum: consequens est similem indeterminatorem esse retinendam in præscientia futurorum, ita ut Deus non sciuerit determinatè Mundum esse futurum, nisi quatenus in tempore creato Mundi coniuncta fuit cum scientia simplicis intelligentiæ, qua Deus sciuit hoc disiunctum: Mundus est creandus, vel non est creandus. Sequela est evidens, quoniam quæcunque difficultates aut inconuenientia deterrerent à concedenda volitione libera quæ intra Deum tota sit increata & determinatè Mundi creationem eligens: eadem & non minora superanda sunt in præscientia futurorum, quæ potuerit non esse in Deo.

5. Sequitur itaque, iuxta prædictam sententiam de volitione disiunctiua, verum esse quod Aureolus docuit apertè 1. dist. 39. q. vnica art. 3. proposuit. 2. & 3. præcipue §. ult. Deum non scire determinatè res futuras, sed indeterminatè sub disiunctione futuri vel non futuri.

6. Consequentis autem absurditas licet per se sit manifesta, declaratur amplius oraculo Tiresiæ licet fabuloso, ex quo Boëtius de consolatione lib. 5. profa 3. inter medium & fin. ita ratiocinatur circa diuinum decretum & præscientiam. *At si ita, uti sunt, ita ea futura esse decerni. ut agnè vel fieri ex, vel non fieri posse cognoscat, quæ est hæc præscientia, quæ nihil certum, nihil stabile comprehendit? aut quid hoc refert vaticinio illo ridiculoso Tiresiæ: Quidquid dicam, aut erit, aut non erit? Quo etiam diuina providentia humana opinione præstauerit; si uti homines incerta iudicat, quorum est incertum euentum? Fabulam verò Tiresiæ refert S. Thomas in commentario illius loci.*

Boëtius.

Sic habet.

7.

Nos verò respondeamus Boëtio: licet diuina scientia, quantum ad suam realem & increatam entitatem præcisè, nihil certum, nihil stabile comprehendat: nihilominus addita temporali productione futurorum, constituitur & completur in ratione scientiæ comprehendentis certo & stabile futurum. Vide nunc, utrum Boëtio satisfaceret hæc responsio. Quasi verò potuerit ignorare, res futuras, quando iam sunt, esse certas & stabiles, ut ipse docuit eodem lib. 5. profa 6. vel non viderit futurorum rerum productionem

conjugi cum diuino decreto & scientia. Planè Boëtius toto illo libro 5. diuine præscientiæ providentiæque determinationem & certitudinem ita constituit, ut tota sit intra Deum, quamuis ut præfentes respiciat res futuras.

Confirmatur 1. quia scire disiunctum, non est scire futurum contingens, sed est scire propositionem necessariam perpetuæ veritatis, cuius necessitatem demonstrauit Aristoteles lib. 1. Perihermen. capit. 8. Deinde producere de facto Mundum, non est scire futurationem aut præsentiam Mundi, sed tantum est ministrare obiectum præscientiæ futurorum contingentium: ergo non est in Deo præscientia futurorum, si tantum scit disiunctum, licet ei addatur productio temporalis futurorum.

Confirmatur secundo, nam homines etiam imperiti & rustici sciunt disiunctum multorum euentuum; veluti Christianorum Imperator vincet, aut non vincet infideles. Annus erit fertilis aut non erit. Ad senectutem sum peruenturus, aut non peruenturus. Hinc igitur scientiæ, si placet, euentum adiunge, quo superaddito compleatur in ratione præscientiæ futurorum, non minus certæ nec minus determinatæ, quam est diuina. Quod si discrimen in Deo constituas, quia ille producit omnia futura; ponatur præfens exemplum in iis futuris actionibus, quas hic homo postea causaturus est, sed nunc ignorat earum futurationem. Hanc & alias confirmationes ponderaui sect. 2. refutatione 2. ubi peculiariter obserua testimonium Augustini.

Tertia ratio; mandatum, siue præceptum, quo Deus iubet, fieri, quæcunque producuntur, non includit essentialiter ut sui partem, aut constitutum aut complementum ipsam rei productionem. v.g. *Dixit Deus Fiat firmamentum* hoc præceptum non includit essentialiter productionem firmamenti; Quod probatur, quoniam res imperata & executio mandati non includitur in illo essentialiter & in recto. Alioqui seipsam diceret, & seipsam imperaret productio firmamenti.

Confirmatur, quia totum mandatum, & illa maximè pars illius, quæ determinatè mouet ad rem imperatam in singulari, propria est causæ dominantis, non verò seruientis & obediens. At è contrario productio temporalis firmamenti seruit & obedit imperio diuino. Ergo temporalis productio firmamenti, non potest esse pars illa diuini mandati, quæ determinatè mouet ad ipsam productionem in singulari. Aliunde verò volitio disiuncti huius; *Fiat vel non fiat firmamentum*, non potest determinatè mouere ut fiat. Ergo nullum imperium Deo relinquitur, si sola volitio disiuncti cum operatione transeunte conceditur. Vide testimonia Scripturæ cum simili ponderatione sect. 2. refutatione 3.

Quarta ratio. Consilium, propositum & electio repugnant diuinae volitioni; si tantum est volitio disiuncti cum operatione transeunte. Sequela probatur, quia consilium determinationem affert ex parte iudicantis secundum consilium voluntatis suæ; nec minorem, sed magis apertam determinationem important propositum & electio, talem autem quæ rebus electis per propositum conferat esse determinatum; propterea quæ non possint à rerum productione determinari. Fusius hæc ponderauimus dicta disp. 2. refutatione 4.

8. *Disiunctum scire, non est futuram contingens scire.*

9.

10. *Instantiatio tertia rationum.*

Executio mandati non includitur in illo.

11.

12. *Instantiatio quarta.*

13. Quinta ratio. Fortuito & inopinato casu con-
tingerent respectu Dei quæcumque sunt ab il-
lo, vel à qualibet causa creata: si Deus realiter
non habet intra seipsum aliam volitionem futu-
rorum, nisi disiunctiuam, qua de omnibus &
singulis rebus possibilibus vult, vt fiant, vel non
fiant: nec aliam scientiam, nisi qua scit hoc idem
disiunctum; Hæc res fiet, vel non fiet. Sequela
probatur, quia præter scientiam Dei & præter
electionem consilium & propositum erit, vt hæc
res potius, quàm illa fiat, cum de omnibus æqua-
liter disiunctua scientia disiunctiuamque volitio
fuerit indifferens inter fieri & non fieri, nec intra
Deum reperiatur aliquid increatum, ratione cuius
dici possit à consilio, proposito, & electione
fecisse rem hanc potius, quàm aliam.

14. Confirmatur primò, quia nihil magis inde-
finitum, quàm disiunctiua hæc scientia & volitio
eunctorum possibilem; quapropter in
eam quadrant quæ de fortuna & casu scribit
Aristoteles, præsertim si loquamur de raris ope-
ribus Dei, qualis fuit Incarnatio, Virginalis par-
tus, resurrectio, & multa miracula, sed hæc pon-
derauimus dicta sect. 1. & 5.

15. Confirmatur secundò, quia si nihil aliud est
intra Deum, nisi disiuncti scientia & volitio: se-
quitur esse verum, quod tanquam errorem philo-
sophorum quorundam refert Basilus homil.
1. Exhæmeron inter med. & finem: *Mundum non
fuisse factum à Deo: sed quasi adumbratio quadam
potentia ipsius esset, sponte, velut obierit emerisse ipsum
asseruerunt: atque causam quidem ipsius Deum esse
fatentur, causam tamen voluntate non concurrentem,
sed perinde atque corpus umbra, lucidumque splen-
doris est causa.* Nam velle vt sit, vel non sit Mundus
non magis causat, vt sit, quàm vt non sit,
perinde vt velle vt sit, vel non sit mei corporis
umbra. Non itaque voluntas, sed sola potentia
concurrit.

16. Confirmatur tertio, quia si nihil aliud magis
determinatum est intra Deum nisi disiuncti scien-
tia & volitio: tollitur rerum in particulari pro-
uidencia, multo magis, quam eam Philosophi
negabant, qui saltem vniuersales causas deter-
minatæ à Deo gubernari fatebantur. At verò vo-
litio disiuncti & illius scientia, neque particula-
res, nec vniuersales causas determinatè guber-
nat, sed prorsus indifferenter alterius determina-
tioni permittit. Maximè verò quoniam illa gu-
bernatio causarum vniuersalium, quam Philo-
sophi fatebantur magna scientia indigebat atque
potentia & bonitate: quibus omnino non indi-
get gubernatio per disiunctiuam scientiam &
volitionem. Quilibet enim ignorantissimus &
negligentissimus ac debilissimus potuisset disun-
ctum scire & velle: quidquid autem fortiretur
effectum, aut non fortiretur, æqualiter expleret
talem scientiam & volitionem, quæ in eo gene-
re foret omnipotentissima, quoniam implicaret
contradictionem aliquid fieri contra ipsam, sed
omnino semperque fieret quod sub ea disiun-
ctione cognitum esset & volitum.

17. Sexta ratio. Libertas Deo penitus eripitur,
quantum ad exercitium & actum secundum:
vnde necessariò sequitur etiam auferri liberta-
tem in actu primo, quæ est principium indiffe-
rens ad operandum & non operandum hoc &
illud. Etenim cui actus secundus est simpliciter
impossibilis, non potest conuenire potentia, siue
principium illius operationis in actu primo. Quo

supposito, satis erit in præsentì probare, liberta-
tem in actu secundo, siue libertatis exercitium,
eripi Deo penitus: si non conceditur æternum &
increatum aliquid determinatum ad talem ope-
rationem transeuntem, sed sola conceditur vo-
litio & scientia disiunctiua.

Hoc autem probatur, quoniam istius disiun-
ctiue volitionis assertores vel constituunt liberta-
tis exercitium intra Deum, vel extra Deum. Si
constituunt intra Deum & non est aliud exer-
citium libertatis, nisi volitio disiuncti: inuoluitur
contradictio, quoniam hæc volitio non po-
test esse libera, nam omnis volitio libera est
quidditatiuè determinatio ad alteram partem
indifferentiæ: at verò volitio disiuncti non est
determinatio ad alteram partem indifferentiæ,
sed æqualiter complectitur utramque sub disi-
iunctione.

Confirmatur, quia si contenderet aliquis, il-
lum actum esse liberum, quoad exercitium, quia
potuerit diuina voluntas nullo modo versari
circa illud disiunctum; saltem in eo nulla liber-
tas est, quantum ad determinationem ad vnam
partem contradictionis de rebus creandis, vide-
licet, vt talis res fiat, vel non fiat.

Si verò libertatis exercitium totum, siue to-
tam libertatem in actu secundo constituunt ex-
tra Deum formaliter existentem in operatione
transeunte, consequens est, vt tota perfectio li-
bertatis diuinæ non sit formaliter in Deo, quia
cui non potest conuenire libertas in actu secun-
do, repugnat etiam libertas in actu primo, vt su-
pra dicebamus. Deuolueretur igitur tota perfec-
tio diuinæ libertatis ad actiones creatas tem-
porales & finitas: quoniam ille sola ratione sui
& primariò forent libera libertate diuina.

Refutatur insuper instaurantur rationes qui-
bus sectione secunda refutatione sexta dispu-
tauimus aduersus eos, qui magis perspicuè to-
tum libertatis exercitium arrogat temporali-
bus & transeuntibus operationibus, solummo-
do relinquentes Deo simplicem complacentiam
rerum omnium possibilem. Etenim nec Deus
eligeret, nec efficacerit velle, neque suam ele-
ctionem, saltem virtualiter sciret, aut virtuali-
ter velle; nec exercitium libertatis esset vitale,
nec esset exemptum ab alterius dominio, sed po-
tius subiectum & seruicium creatis & temporali-
bus operationibus à quibus determinatur: quæ
singula declarata sunt loco nuper citato.

SECTIO XI.

*Cætera rationes attinguntur, & remittuntur ad
Sectionem 4. 5. & 6.*

PRIMAM rationem accipimus ex initio sectio-
nis quartæ, quoniam efficax volitio creandi
Mundum affert Mundo necessitatem, vt produ-
catur & existat. Ergo volitio efficax creandi
Mundum non determinatur à creatione Mundi,
sed potius illam determinat: ideòque non
potest esse volitio ex se indifferens ad produ-
cendum vel non producendum.

Secunda ratio, quia si volitio efficax determi-
naretur & completetur per operationem tran-
seuntem: sequeretur, formaliter idem esse Deum
velle vt aliquid fiat, & ipsum facere. Consequens
autem esse falsum probatur ex sacris literis, in
quibus

18.
Dilemma.

19.

20.

21.
Vltimò respu-
tatur.

1.
Volitio effi-
cax creandi
mundum mū-
do affert ne-
cessitatē, vt
existat.

2.
Si efficax vo-
litio, per ope-
rationē com-
pletetur, idē
esset formaliter,
velle ali-

quid esse il-
ludque pro-
ducere.

3.

4.
Prima solu-
tio.

5.
Refutatur.

6.
2. Refutatur.

7.
3. Refutatur.

8.
4. Refutatur.

9.
5. Solutio.

quibus Dei velle non solum constituitur, quasi distinctum ab operatione, quam vult facere; sed etiam expresse traditur esse causam illius. Quam rem clarius explicuerunt Patres, quorum omnium testimonia posuimus dicta sect. 4.

Confirmatur, quia si Dei volitio efficax non est plenè constituta nec completa, sed est inefficax & indifferens, prout præcinditur, & prout est duratione prior, quàm operatio transiens, compleretur autem per operationem transeuntem: consequens est, creatam & finitam operationem esse priorem, quàm Dei volitio, in quantum efficax est. Cuius contrarium deducitur ex sacris literis, vt vidimus in eadem sect. 4.

Duas potissimum solutiones inuenio traditas à quibusdam Theologis. Prima dicit. Actio transiens non est propriè effectus, sed ratio efficiendi & quasi actualitas vltima causæ: sicque potest includi in causa efficiente; non quidem vt ratio formalis virtutis productiua, sed vt complementum & de connotato.

Hæc solutio non satisfacit primò, quia siue transiens operatio dicatur esse propriè effectus, siue non; illud est indubitabile, non esse aliquid æternum & increatum, sed aliquid extra Deum ex ordine creaturarum, & minùs perfectum, quàm sint effectus substantiales producti. Quapropter, quantum est ex hoc capite imperfectionis, est magis indignum pertinere ad complementum diuinæ volitionis efficacis & diuinæ præscientiæ determinatæ, quàm si pertinere dicerentur substantiales effectus, qui sunt multò perfectiores, quàm actio, per quam producuntur; quippe quæ modus accidentalis est.

Refutatur secundò, quoniam actio transiens, licet in eo sensu sit ratio efficiendi & quasi actualitas vltimæ causæ, quoniam illam formaliter constituit actualiter efficientem & causantem (sicut creatio Deum constituit actualiter creantem) nihilominus actio transiens non est ratio efficiendi nec actualitas vltima causæ, prout in actu primo debet esse totaliter constituta potens causare prius natura, quàm actualiter causet.

Vnde confurgit refutatio tertia, quia ratio formalis virtutis productiua non est vltimatè totaliterque constituta in actu primo potens causare; nisi prius natura (& in Deo prius æterna duratione) quàm actualiter producat sit determinata ad producendum potius, quàm non producendum, & ad producendum hoc ens potius, quàm illud. Hanc autem determinationem in actu primo causis agentibus per intellectiorem & volitionem secundum regulas sapientiæ, præbere debet determinata volitio determinatèque consilium voluntatis.

Refutatur quartò, nam illud de connotato nihil solutionem iuuat, nisi vt magis obscura lateat, sicut ostendimus supra sect. 9. probat. 2. Manifestè tamen farentur eius Authores, quod prædestinatio non intelligitur integrè & completè constituta, sine productione actuali & temporali gratiæ & gloriæ, quod satis impugnauius eadem sect. 9. ratione 1.

Secunda solutio responderet. Sola scientia disiuncti, solæque volitio disiuncti propter infinitudinem pro libito causat & proferit hanc actionem potius quàm illam, in hoc tempore & loco potius, quàm in alio; & hoc modo potius, quàm alio modo. Subiungit autem eandem actio-

nem esse requisitam vt tribuat denominationem formæ constitutis Deum liberè volentem & decernentem.

Nihilominus ex hac & præcedentibus sectionibus abunde constat refutatio solutionis huius. Primò namque prius natura & prius æternitate, quàm talis actio prodiret in lucem, illius causa debebat esse determinata, vt illam potius, quàm aliam proferret. Infinitudo quippe prout præcinditur à determinato consilio & determinata volitione, non tribuit determinationem liberam potentia, neque scientia, aut volitioni ex se indifferenti.

Secundò, Non causat pro libito voluntas, cui non libuit determinatè causare, potius, quàm non causare, nec libuit hoc causare potius quàm illud. Non libuit autem determinatè, quod voluntas non voluit determinatè: nam *libitum*, & *libet* operationem volendi significant apud Authores linguæ Latine.

Refutatur tertio, quia decretum & volitio diuina totaliter est quid vitale increatum & æternum, & existens intra Deum, vt probatum est sect. 9. ratione 1. Quamobrem non potest constitui, neque determinari per actionem creatam temporalem & transeuntem.

Quartò. Nulla potest in hac sententia reddi sufficiens ratio, propter quam talis obliquus aut talis connotatio, aut emanatio profluxerit potius, quàm altera. Nam his præcisissimis, totum quod est intra Deum, est prorsus indifferens.

Respondet hæc sententia, Deum ipsa emanatione actuali determinari vt *quo*, non secus ac nostra voluntas ipso volendi actu determinatur. Veruntamen hoc exemplum esse longè dissimile, probauimus sect. 2. refutatione 6. præsertim confirmatione prima. Nunc insuper obicio discrimen, quod omnes Theologi, prima secundæ q. 17. art. 4. & tota q. 20. docent esse inter interiorem & exteriorem actum voluntatis. Actus enim exterior non est imputabilis nec liber, nec voluntarius ratione sui, sed ratione interioris actus, à quo mouetur & imperatur. Sed actualis emanatio creaturarum à Deo, non est interior actus voluntatis, sed prorsus exterior; ergo non est liber nec voluntarius ratione sui, sed ratione volitionis interioris, à qua mouetur & imperatur. Quapropter diuina voluntas non determinatur, nec constituitur volens creare mundum per exteriorem emanationem, sed per interiorem volitionem imperatricem huius emanationis.

Confirmatur primò, ex eodem quippe principio deducitur, eam esse quidditatem propriam interioris volitionis liberæ, quæ suo iure postulet causam in actu primo indifferentem, quam formaliter per seipsam constituit determinatam in actu secundo. Sed exterior operatio quidditatiuè postulat procedere ex causa libera, iam actualiter determinata per interiorem volitionem.

Vnde confirmatur secundò, quia iuxta prædictam sententiam erit impossibile rationem reddere, propter quam Mundus in tali instanti creatus fuerit potius, quàm antea vel postea: quare pars hæc materiæ sub forma aquæ, non verò sub forma terræ, vel aëris fuerit producta: quare non fuerit producta alia materia possibilibus, & alia forma terræ & aquæ possibilibus. Quod idem interrogare licebit de cæteris omnibus effectis.

Redeo

Redeo ad seriem principalium rationum, quæ instaurantur, & sit ratio tertia; quia si præscientia futurorum contingentium in Deo non est aliud, quàm scientia disiuncti, addita futura productione, siue emanatione rei contingentis à Deo: eadèmq; superaddita emanatione volitionis disiuncti constituitur, in ratione volitionis efficacis rerum futurarum: consequens erit, omnes fideles, qui de facto saluati sunt, certo cognoscere, se adepturos esse vitam æternam: quoniam euidenter cognoscunt esse verum hoc disiunctum: *saluator, vel non saluator*, quam cognitionem superaddita futuritio propriæ operationis perseverantis in obseruantia mandatorum, constituet & complebit in ratione præscientiæ determinatæ; sicut etiam volitionem necessariam eiusdem disiuncti constituit in ratione volitionis efficaciter amplectentis propriam beatitudinem, & obseruantiam mandatorum Dei. Quapropter iste prædestinatus etiam eo tempore, quo versabatur in actuali vel habituali peccato dicendus erit habuisse voluntatem efficacem suæ salutis & obseruantię mandatorum Dei: prout fusiùs ponderauimus sect. 5.

Quarta ratio sit, quoniam ex eadem sententia manifestè sequitur adhuc in hoc etiam tempore manere in statu contingentię diuinam præscientiam & efficacem volitionem cuiuslibet rei nondum factæ, quoniam actualis influxus, vel operatio Dei, per quam futuro tempore producendus est aliquis effectus, manet in statu contingentię, quandiu non est productus effectus: vnde præterea sequitur Dei præscientiam & volitionem prout versatur circa futuros influxus & emanationes à Deo, non minùs incertam, nec minùs variabilem ac mutabilem esse, quàm sunt influxus & emanationes futuræ, quarum incertitudo & variabilitas, æqualis est, vel potius eadem, quæ producendorum effectuum. Hanc rationem magis explicauimus section. 6. §. 1. & 2.

Quinta ratio. Infallibilitas diuinæ præscientię consistet in eo formaliter atque præcisè, quod influxus siue emanatio futurorum à Deo non potest ab existentia futurorum discordare, sed data emanatione; necessariò dandi sint effectus, & ea sublati sint auferendi. Quocirca nulla futuritionis representatio conceditur intra Deum, quæ non possit à futurorum existentia discordare, nisi eo modo quo mea præscientia cuiuslibet disiuncti, constantis ex partibus contradicentibus, non potest à futurorum existentia discordare, nec potest falli: sicut in eadem sect. 4. §. 3. notauimus.

Sexta ratio. Volitionis diuinæ insuperabilis & inuitabilis efficacitas, quæ frustrari nequeat & semper impleatur, & cui nemo resistere valeat, penitus euanesceat per volitionem disiuncti, cui tantum addenda sit futura Dei operatio transiens. Probabitur hoc applicando quæ ponderauimus in simili dicta section. 6. §. 4. & 5.

Septima ratio. Concordia libertatis humanæ cum diuinâ præscientiâ prædestinatione aut prædefinitione, vel reprobatione talis confurgit ex illa constitutione, siue complemento disiuncti præscientię & volitionis per connotatam emanationem ad extra, vt prorsus aberrauerint à scopo veritatis Patres & Scholastici quærentes scirpo. Quid enim euidentius, quàm ema-

nationem Dei ad extra non posse dari sine effectu per illam producto, neque effectus sine emanatione? Quapropter ne minima quidem apparentia discordiæ fingi poterat inter præscientiam & volitionem efficacem quippe quæ præter emanationem ad extra nihil aliud haberent, nisi scientiam & volitionem disiuncti, quas implicat discordare à quacumque parte disiuncti. Sed de hoc plura dicta sunt in simili sect. 6. §. 6.

Octaua. Redditur præterea vana quæstio de causa prædestinationis, aut reprobationis ex præscita cooperatione cum gratia, vel illius neglectu, prout in eadem section. 6. ponderauimus §. 7.

Postremò valde considerandum est, sicut in rebus agendis sic etiam in opinionum delectu fugienda semper esse maiora inconuenientia deuorando minora. Sunt autem incomparabili excessu plura, maioræque inconuenientia, quæ tota disputatione præsentì ponderauimus, quàm ea quæ formidantur ex volitione diuinâ, quæ manens eadem, sit realiter & ratione sui volitio creandi Mundum, licet propter suam eminentiam potuerit esse realiter & ratione sui volitio non creandi Mundum: mapens eadem volitio, vt explicabitur disp. 13.

DISPUTATIO XII.

Utrum sit possibile Deum libere velle obiecta diuersa: quamuis nullam realem diuersitatem causet in creaturis.

SECTIO I.

Negatiua sententia cum fundamentis.

Negant Vasquez 1. p. disp. 67. cap. 4. num. 21. & disp. 79. cap. 2. num. 8. Albertinus 4. princ. Philosophico corol. 4. q. 4. Theologica à num. 4. vsque ad finem. Navarret. tom. 1. controuers. §. 6. §. 3. à medio. Cabrer. tom. 2. disp. 13. §. 5. num. 58. & sequentibus. Ledesma disp. 2. de scientia contingentium post conclus. 2. p. 16. ca. 58. & duabus sequentibus, Herice disp. 16. ca. 9. & sequentibus, & tota disp. 17. & alij recentiores. Quorum aliqui dicunt, eam sententiam sæpe demonstrari à D. Thoma, sed locum illius nullum citant. Verum ij omnes (Albertino excepto) procedunt valde consequenter ad suos modos opinandi de quidditate liberi actus diuini, qui non sit intra Deum & ab æterno totaliter constitutus, completus & determinatus; sed expectet complementum aut constitutionem à futura operatione transeunte vel à relatione rationis, aut extrinseca denominatione.

Vnde sic argumentantur. Duo extrema eodem modo se habentia non possunt esse fundamenta contrariarum denominationum, quales sunt amare & non amare: at in Deo & eius volitione nulla potest excogitari variatio; ergo si res extra Deum inuariatæ manent, nullum est fundamentum contradictoriæ denominationis; ac proinde necessarium erit Deum eodem modo denominari volentem.

Confirmari potest primò, quoniam implicat contradictionem directè & per se causari vel

N destrui

22.

23.

1.

2.

Huius sententia præcipuum fundamentum.

3.

Confirmatio.

destrui denominationes extrinsecas; sed tantum causari, aut destrui possunt consequenter ad reales formas denominantes. Vnde nisi ego amem Petrum, impossibile est Petrum denominari amatum à me; quòd si amem Petrum, impossibile est Petrum non denominari amatum à me. Idemque reperies in omnibus aliis denominationibus.

4. **Confirmatio.** Confirmatur secundò, Nam in Deo nominare non possumus actum volendi efficaciter, sine respectu ad rem futuram. Ergo requiritur aliqua realis variatio in re futura.

3. **Confirmatio.** Confirmatur terriò, quoniam etiam in nostra sententia (quam explicabimus disp. 13. præsertim sect. 2. & 3.) terminatio ad creaturas futuras requiritur, vt possimus in Deo distinguere volitionem liberam à necessaria, & distinguere vnā volitionem liberam ab alia. Ergo si nulla creatura sit futura; nulla erit possibilis distinctio, ac proinde non verè intelligemus, Deum aliquid velle, præter id, quod necessario vult.

SECTIO II.

Sine reali diuersitate creaturarum possibile fuit Deum voluisse quod non voluit.

9. **V**Nica conclusio satis est. Sine vlla reali diuersitate creaturarum possibilis fuit in Deo aliqua volitio libera, quam de facto non habuit: similiterque possibile fuit non habere aliquam volitionem, quam de facto habuit, sine vlla diuersitate creaturarum. Ita Suarez in opusculo de scientia contingentium lib. 2. c. 7. nu. 10. & 3. p. tom. 1. disp. 5. sect. 1. §. ad difficultatem, & tomo 4. disp. 11. sect. 2. & 3. & disp. 12. Didacus Aluarez disp. 7. de auxiliis nu. 32. ad 10. argu. Curiel controu. 7. in caput quartum sapientie art. 3. n. 106. & sequentibus pag. 266. Zumel tom. 2. Variarum post conclusionem 5. pag. 157. §. ad illud.

2. **Peccati remissio abique infusione gratie.** Probatur 1. nam Deus potuit mortale peccatum non modo quoad pœnam; sed etiam quoad culpam remittere sine infusione gratie, ac sine vlla alia reali mutatione, ita vt Petro & Paulo manentibus eodem modo, Petro remitteretur culpa, sed Paulo non item, licet ambo dormirent, & nullam omnino gratiam actualem nec habitualement acciperent. Sed hæc remissio fieri non potest sine libera volitione, qua Deus misericorditer culpam abolere decreuerit. Ergo absq; reali diuersitate creaturarū possibile fuit Deum habuisse hanc volitionem, quam de facto non habuit. De possibilitate prædictæ remissionis alius est disputandi locus, siue inter quæstiones de Pœnitentia, siue inter quæstiones de Gratia.

3. **Confirmatio.** Confirmatur 1. Nam si Deus creasset homines in puris naturalibus, eis remitteretur culpa post actum naturalis contritionis, quo manente eodem modo, potuisset Deus eidem homini non remittere culpam. Confirmatur 2. quia venialia potuisset Deus non remittere per martyrium & per sacramentalia: nunc autem remittit, & tamen tunc non esset diuersitas in rebus creatis.

4. **Adversarium solutio.** Contraria sententia respondet, nullā culpam potuisset remitti, nisi connotaretur productio aliquis effectus externi, qua productione completeretur in Deo volitio remittendi. Assignat autem varios effectus, qui sufficerent ad remissionem in puris naturalibus, in quibus magis vrget argumentum. Imprimis enim, ait, qualitas, quæ

esset participatio Dei tantum vt authoris naturalis deleteret peccata. Deinde naturalis contritionis actus & amor amicitie, si Deus ad illos actus concurreret ex volitione remittendi, tunc enim actio, qua Deus concurreret ad illos actus haberet realem ordinem ad diuersum agens, & ita compleret volitionem remittendi.

Veruntamen hæc solutio contradictionē inuoluit, quia si non supponitur intra causam efficientem intentio determinata vnus finis, nõ potest ex ordine reali ad illam intentionem actio transiens esse realiter distincta. Nā si volitionem istam Dei distingueret actio transiens & vltimate constitueret; cum tamen ipsa actio non posset esse distincta, nisi per ordinē ad distinctā intentionem, seu volitionem, sequeretur, actionē hanc esse priorē & posteriorē seipsa; quoniam ipsa constituit vltimate intentionē Dei, prout est diuersa & determinata, & eadem actio distinguitur realiter per ordinē reale ad distinctā & determinatā intentionē Dei, prout distincta & determinata est.

Præterea de his & quibuslibet aliis effectibus, qui possunt extra Deū assignari, generalis ratio probat, nõ sufficere productionem illorum, vt compleat diuinam volitionem remittendi quia non modo sine quolibet illorum in particulari potuisset Deus remittere; sed etiam, quolibet illorū posito, potuisset non remittere, sed adhuc imputare culpam. Quocirca nullius productio sufficeret, vt Deus determinatē denominaretur voluisse remittere culpam nisi daretur intra Deum determinata volitio remittendi, quæ posset non dari, positis eisdem rebus.

7. **Refutatio.** Sola reuelatio remissionis culpæ non posset existere manente adhuc imputatione culpæ: proptereaque nonnulli Theologi cõsugunt ad hæc reuelationem. Veruntamen præcedenti probationi non satisfaciunt. Refutatur enim hæc solutio 1. quia reuelatio, secundum eorū doctrinā complebit volitionem reuelandi, sicut creatio complet volitionem creandæ; ceterum volitionem remittendi culpam non complebit, quia volitio remittendi formaliter non est volitio reuelandi, quin potius realiter potest ab illa separari, & de potentia ordinaria fere semper separatur, remittente Deo culpam, quarū remissionē non reuelat.

8. **Refutatio.** Refutatur secundò, quia prius est Deum remittere culpam, posterius autem est reuelare remissionem. Ergo volitio remittendi culpam est prior, quam volitio reuelandi remissionem: ac propterea volitio remittendi non constituitur, nec completur reuelatione. Confirmatur, quia talis reuelatio foret reflexiua supra seipsam, si reuelaret determinationem liberam diuinæ volitionis, quam hæc sola reuelatio constituit.

9. **Ecclesiasticis.** Tertiò melioris conditionis esset homo creatus in puris naturalibus, quam homo eleuatus ad gratiam, quantum ad hoc, quod homo creatus in puris naturalibus semper Dei reuelatione cognosceret vtrum odio vel amore dignus esset, quia sine hac reuelatione non posset ei remitti peccatum; sed eleuatus ad gratiam nescit homo, vtrum odio vel amore dignus sit. Ecclesiastes 9. Denique contra solutionem acceptam ex reuelatione valent quæ diximus supra sect. 6. §. 10. & post §. 11.

10. **Ecclesiasticis.** Secunda probatio conclusionis est, quia sine dubio potest Deus primam gloriam dare propter primum actum contritionis supernaturalis, non solum titulo hereditatis debite filio per gratiam; sed

1. **Implicita in terminis prædicta solutio.**

6. **Cumlibet rei productio insufficientis est ad actū diuinæ voluntatis liberum complendū.**

7. **Refutatio.**

8. **Refutatio.**

Confirmatio

9. **Ecclesiasticis.**

9. **Ecclesiasticis.**

10. **Ecclesiasticis.**

sed etiam titulo mercedis debita operi: at verò siue Deus voluerit utrumque titulum, siue alterum tantum, nihil reale additur vel aufertur.

Ad hanc probationem & alias ex sequenti-
bus, quæ tractant de finibus à Deo intentis, re-
spondet contraria sententia, quod productio glo-
riæ primæ foret realiter distincta, si daretur glo-
ria titulo mercedis, aut si daretur titulo heredi-
tatis, vel si daretur utroque titulo simul: generali-
ter enim dicit transcentes actiones Dei, etiam si
terminentur ad eisdem prorsus effectus, esse
realiter distinctas per ordines reales ad diuersos
fines intentos à Deo.

Nihilominus refutatur primò, supponendo
quosdam esse fines intrinsecos ad quos vniuer-
suique rei natura destinatur: ij autem nò pos-
sunt esse diuersi sine reali diuersitate rerum, quæ
destinantur ad illos. Quare de finibus intrinsecis
non agitur in præfenti, sed de finibus extrinsecis,
quos ab inuicem potest agens liberum separare.
Quemadmodum ignis potest accendi ad com-
burendum, vel ad illuminandum, vel ad coquē-
dum. Quo supposito, nullo fundamento nititur
distinctio realis inter productiones ignis ex eo,
quod destinentur ad distinctos fines extrinsecos
& separabiles ad inuicem; similiterque produ-
ctio gloriæ non erit realiter distincta ex eo, quod
destinetur ad distinctos fines separabiles ab in-
uicem, videlicet, dandi hereditatem filio, vel red-
dendi mercedem operario.

Fortius tamen impugnatur, 2. quia si præsup-
poneretur intra Deum increata intentio distin-
cta; fortassis in ordine ad illam aliqua probabi-
litas suaderet esse distinctam productionem primæ
gloriæ. Cæterum quia non supponitur intra Deum
hæc intentio determinata & completa, sed com-
pletur ac determinatur per transcurrentem produ-
ctionem gloriæ, nò potest esse distincta productio;
quia distinctionem realem acciperet per ordinē
reale ad se ipsam. Etenim productionis ordo ad
totum, quod est realiter intra Deum & in eius vol-
itione (secundum hanc sententiam) nò potest esse
distinctus; quia totum est indifferens ad quaslibet
intentiones diuersorum finium: id eo quod distin-
ctio realis in ordine ad diuersas intentiones, accipi
non potest, nisi in ordine ad diuersas productiones
constituitur diuersarum intentionum. Inuo-
luitur ergo contradictio similis ei, quam paulo
superius notauimus aduersus aliam euasione.

Refutatur 3. quoniam ex prædicta sententia
sequeretur, quemlibet prædestinatum ab instan-
ti conceptione habere realem formalitatem, prop-
riam prædestinatorum & entitatiuē superna-
turalem, quamuis neque baptismum, neque fidē
suscepisset, sed multis criminibus teneretur. Un-
de prædestinatio poneret aliquid in prædestina-
to: poneret enim actionem Dei creatis animam,
quæ actio realiter & entitatiuē distingueretur à
creatione exterarum animarum per intentionem
efficacem dandi gratiam & gloriam.

Eadem quoque ratione reprobatio poneret in
reprobo creationem animæ realiter & entitatiuē
dicentem ordinem ad intentionem, quæ Deus
voluerit eius culpam permittere & suam iram
offendere puniendo. Quapropter reprobis, li-
cet aliquando in Dei gratia & heroico perfe-
ctionis gradu constitutus esset, intra se ipsum re-
tineret realem formalitatem qua perpetua con-
seruatio rationalis animæ destinaretur ad finem
reprobationis: quinetiam illa formalitas, etiam in

Inferno permanens, esset supernaturalis, quo-
niam omnes reprobi destinantur ad bonum præ-
destinatorum.

Quartò, Propter eandem rationem sequitur
cælum, terram, animalia & quaslibet res natu-
rales insitam habere realem & intrinsecam forma-
litate supernaturalem, quoniam omnium rerum
naturalium productio destinatur ad salutem
& gloriam prædestinatorum, ad quam suapte
natura non destinatur.

Quintò sequitur ex eadem sententia, gratiam
sacramentorū datā reprobo, vel eius productio-
nem esse realiter diuersam, ab ea quæ daretur ei-
dem, si foret prædestinatus, quia tunc gratia pro-
duceretur propter finem prædestinationis. Vide-
tur autē inconueniens tantum discrimen con-
stituire inter proprium & immediatum effe-
ctum sacramentorum, quem causant in reprobo
vel in prædestinato.

Sexto, clariùs deprehenditur falsitas istius so-
lutionis, quādo Deus vult non producere. Tunc
enim cōtraria sententia negationē causalitatis rea-
lis accipit pro connotato complente diuinā vol-
itionem non producendi. Quo supposito, prædi-
cta negatio causalitatis destinari potest ad finem
prædestinationis vel reprobationis & destinari
potest ad incarnationem vel ad permitendum
peccatum, & eligi potest ut medium ad vltio-
rem finem, vel non ordinando illum ad alium
finem. In omnibus his diuersitatibus finium
& intentionum nihil reale diuersum esse pos-
set in connotata negatione causalitatis. Ergo
distinctæ Dei intentiones diuersorum finium
reperiri possunt absque diuersitate reali creatu-
rarum.

Confirmatur, quia foret euidenter impossi-
bilis diuersitas realis, si Deus; ut potuit, nihil
omnino producturus esset per totam æternitatē,
quod eligere potuit, vel propter exercendū su-
premiū dominiū, vel præcisē, quia nulla re creata
indigebat. Alios autē plures fines intendere potuit
per negationē cuiuslibet causalitatis vsq; ad ins-
tās productionis Mundi, & per negationē productio-
nis infinitarū rerū, quæ nunquā sunt producēdæ.

Duæ sequentes probationes eodem fundamē-
to præcedentis roborantur. Tertia namque pro-
batio est, quia muneribus Christi Dom. meritis
eodem modo, quantum ad totam entitatem rea-
lem, & Angelorum omnium gratia relicta eodē
modo, quantum ad totam entitatem realem, possi-
bile fuit, Angelis non fuisse datā gratiam propter
merita Christi Domini, & possibile fuit, propter
merita Christi Domini, fuisse concessam. Ergo ma-
nentibus omnibus creaturis absque vlla reali di-
uersitate, possibile fuit, Deum habuisse liberam
volitionem dandi gratiam Angelis, non propter
merita Christi Domini, & possibile fuit habuisse
liberam volitionem dandi gratiam Angelis pro-
pter merita Christi Domini.

Quarta probatio. Sensus literalis à Deo inté-
tus in singulis locis Scripturæ potuit esse varius
& multiplex, manentibus eisdem verbis, eadem-
que reuelatione Dei, quoad totam realem enti-
tatem. Similiterque mystica significatio legaliū
figurarum & operum Christi Domini per Spi-
ritum sanctum intenta varia & multiplex po-
tuit esse, manentibus figuris & operibus abs-
que vlla reali diuersitate. Potuit ergo Deus dis-
tinctas significationes intendere absque vl-
la diuersitate creaturarum. Nisi forte dicas,

nisi, etiam cum
in inferno
sunt.

16.
Reijciunt 4.

17.
Reijciunt 5.

18.
Reijciunt 6.

In negatio-
nibus, diffi-
cultas urge-
tur.

19.

20.
Omnibus in-
uariat, po-
tuit Deus
Angelis tri-
buere gratiā
nunc propter
Christi me-
rita, nunc
Christi non
expectati
meriti.

21.
Absque di-
stincta crea-
turarum di-
uersitate, po-
tuit Deum
vlla distan-
tias signifi-
cationes ser-
uari.

impossibile fuisse Deum non intendisse quoslibet sensus possibiles & excogitabiles ab expositoribus. Quod alienum foret à veritate, & à mente omnium expositorum eligentium vnum sensum alio reiecto, & vnam significationem mysticam, alia reiecta.

SECTIO III.

Probationes alia conclusionis eiusdem, & solutio argumenti positi sectione prima.

8.

1. **P**rima sit; Deus verè voluit redemptionem eorum infan-
*Deus eorum infan-
tium, qui mori-
untur vera vi-
tam faciunt,
redemptione
voluit, nulla
in illa muta-
tione facta.*

2. Confirmatur primò; nam idem argumentum fieri potest in quolibet homine, qui sine baptismo decedit antequam perveniat ad usum rationis, præsertim si fuit naturaliter impossibile baptismum illi conferre.

3. Confirmatur secundò; nam & hominibus adultis realiter conferunt plurima media salutis, quibus Deus præscit, illos non esse cooperaturos: atque de potentia absoluta possibile fuit, hæc media conferre sine libera intentione qua veller eos saluos fieri conditionaliter, si & ipsi vellent. Nihilominus de facto Deus hanc liberam intentionem habuit (vt ostendimus disp. 20. sect. 6. & sequentibus.) Igitur eisdem rebus manentibus absque vlla mutatione reali possibile fuit, Deum antecederet, siue conditionaliter voluisse salutem istorum omnium, & possibile fuit, non voluisse.

4. Confirmatur tertio; quia Christus Dominus pro cunctis hominibus mortuus est, vt ostendimus ibidem; nihilominus de potentia absoluta possibile fuit, Christum Dominum non mori, nisi tantummodo pro hominibus prædestinatis.

5. Respondet contraria sententia talibus in casibus intervenire realem mutationem creaturarum, quoniam productio talium animarum & omnium mediolorum salutis, foret realiter diversa, si procederet ex alia intentione non intendendo inefficaciter eorum omnium salutem, quam de facto intendit. Dei namque causalitas actualis foret realiter distincta.

6. Verumtamen huius solutionis implicationem ostendimus satis sect. præced. dum refutabamus alias eodem fundamento subnixas. Quia si non supponitur discrimen diuine causalitatis & intentionis increatum & intra Deum præexistens; nihil est in ordine ad quod fingatur distinctus ordo productionis transeuntis, quoniam hæc intra Deum nihil habebit in ordine ad quod distinguatur, sed tota distinctio productionis ab ipsa productione incipiet, & terminabitur ad ipsam, & in ordine ad se ipsam constituetur, supponendo distinctionem, quam nondum habet.

7. Præterea refutatur, quia si Deus sine diversitate creaturarum non posset distinctas intentiones habere, distinctaque moriua prædictarum operationum: sequeretur, Dei voluntatem esse mancam & diminutam, atque creaturis indigere nimium, & ab illis dependere. Si quidem nullam volitionem efficacem & liberam habere potuit,

*Manca esset
diuina vo-
luntas à crea-
turis, quia
multum de-
pendens.*

nisi producendo creaturam aliquam, cuius productione compleretur eius volitio, atque insuper nullam volitionem inefficacem antecedentem, siue conditionalem habere potuit separatam à volitione efficaci & absoluta producendi creaturam aliquam, deniq; nullū distinctum motiū respiceret, nullumq; diuersum finē intendere potuit absq; reali diuersitate transeuntis operationū.

Sit secunda probatio, quia volūtas creata, quæ liberè omittit actum bonum, nihil reale amitteret, vel acquireret extra Deum, etiāsi Deus decreuisset, non concurrere ad illum actum bonum. Nihil enim reale ponitur ad extra ex eo quod Deus voluerit cōcurrere, si voluntas creata non vitur diuino concurrere.

Respondent aliqui, Deum non habere decretum liberū, quo paratus sit ad concurrendum cum eo homine, quem præscit non esse eliciturū talem actū. Sed hoc refutatur, quia sequeretur inde neminē posse volitionem aliquam habere, nisi eam, quam de facto habet. Vnde multò plura sequuntur absurda. Primò namque nulla foret omisso libera, & consequenter nec imputabilis ad culpam, licet non impleteretur positium præceptum diuinum vel humanum. Itaque nullum committeret peccatū imputabile ad culpam, qui toto vitæ tempore nullum actum haberet contritionis, & charitatis, & spei & religionis; imo etiam fidei, quia quicumq; de facto non concepit hos actus, non potuit illos concipere, quia Deus non fuit paratus ad concurrendum cum eo.

Deinde, nullus actus positivus, qui de facto elicitur, esset liber; quoniam ille non potuisset omitti, nisi Deus denegaret paratum concursum. Ex his duobus inferre plura cuiuslibet Theologo non erit difficile.

Tertia probatio. Volitio, qua Deus vult me obligare præcepto positivo, nihil reale ponit in me, sed solam extrinsecam denominationem obligationis. Ergo sine productione realis entitatis, esse potest in Deo voluntas obligandi. Respondent aliqui, saltem producendum esse aliquod creatum signum obligationis. Veruntamen hoc non enervat argumentum, quoniam prius ratione, quam Deus velit intimare obligationem per aliquod exterius signum, intelligitur constituta tota voluntas obligandi, & ex illa consequitur voluntas intimandi obligationem.

Quarta probatio præcedenti similis est, quoniam obligationē ex voto, vel ex aliquo præcepto contractam potest Deus remittere, prorsus liberum ab obligatione tali, relinquens hominem absque mutatione reali, facta extra Deum per solam volitionem liberandi hominem ab obligatione.

Respondent Authores aliqui, necessariam esse reuelationem alicui creature factam quod Deus illi, vel alteri remiserit obligationem, & per hanc reuelationem essentialiter constitui volitionem efficacem remittendi obligationem. Consequenter autem fatentur expressè, remissionē efficacē, siue in exercitio, per quam Deus de facto liberat hominē ab obligatione, non esse priorem, neque præsupponi ante reuelationem siue cognitionem hominis; sed potius illā essentialiter includere. Hoc autem ex terminis videtur esse satis absurdum, atq; insuper refutari potest argumentis similibus illis, quibus vsi sumus sect. præcedenti cōtra reuelationes alias: maxime, quoniam talis reuelatio se ipsā reuelabit, nec poterit verificari per aliquod obiectū ab ea distinctum & separatum.

Probatum

9.
*Præcedent
rationē ad
uersary sol-
uunt. Refutatur
solutio.
1. absurdū.*

10.
2. Absurdū.

11.
*Voluntati di-
uina, qua
me obligat
Deus vult
nihil reale
in me poni.
Præceptum
solutum.*

12.

13.
*Respondent
contraria
sententia do-
ctorū & im-
pugnatur.*

Probatur eundem, quia Deus potuit hominem aliquam prædestinare ante præuisa merita; & potuit eundem prædestinare post præuisa merita, quamvis utraque prædestinatio terminaretur ad eundem gradum gratiæ & gloriæ, per eandem omnino mediâ, nihilque reale poneret in vno prædestinato, quod non poneretur in alio: ut magis constabit, quando de prædestinatione tractauerimus.

Respondent aliqui, Dei actiones productiuas hominum & omnium mediôrû prædestinationis atque gratiæ & gloriæ distinguendas esse realiter, quando prædestinatur quis ante præuisa merita, vel post præuisa merita, licet in cæteris realitatibus nulla foret diuersitas. Veruntamen hanc solutionem in simili refutauimus satis circa primam probationem.

Probatur denique; nam ordo volitionum liberatum, iuxta quem aliæ sunt priores, aut posteriores aliis volitionibus aut liberis prænotionibus Dei, perturbatur, & ad ipsas creaturas reuocatur, ut in Deo nõ sit alia prioritas secundum rationem, ac denominationem extrinsecam præter eam, quæ realiter est in effectibus productis. Quod aliqui Auctores oppositæ sententiæ ingenue fateantur, alij verò negant confuzientes ad varias intentiones Dei, per quas distinguuntur diuersæ productiones eorundem effectuum. Hic tamen distinguendi modus iam est impugnatus, utpote contradictionem inuoluens. Nihil minus data possibilitate illius, adhuc non alius ordo foret in diuinis actibus intellectus & voluntatis, nisi qui foret in productionibus illis constituentibus distinctas intentiones: cum intra Deum omnino nulla distinctio talium intentionum, neque fundamentaliter reperitur, iuxta prædictam sententiam. Veruntamen de his ordinibus prioritatis & posterioritatis dicemus disp. 22. & seq.

Ad argumentum contrariæ sententiæ, posuit in sect. 1. Resp. si vnum extremum, quauis inuariatum sit, nihilominus propter suâ eminentiam realiter habeat in se totum illud, quod habuisset, si variaret volitiones; hoc sufficit ut præbeat fundamentum diuersis relationibus & denominationibus, quamuis res extra Deum inuariatæ minuant, ut dicemus sequenti disp. 13. sect. 3. ad 4.

Ad primam confirmat. Resp. Denominationes extrinsecæ à formis creatis non possunt causari, aut destrui, nisi prius causatis aut destructis creatis formis ex quibus consequuntur. At verò denominationes extrinsecæ consequentes ex libera volitione Dei possunt directè & primariò causari à libera volitione Dei sine vlla reali varietate diuinæ volitionis propter suam eminentiam infinitam quæ præstat quicquid præstare potuissent infinitæ volitiones liberæ, ut disp. sequenti sect. 3. præsertim in solutione ad 4.

Ad secundam confirmat. Resp. In diuina volitione libera non requiritur respectus ad rem, quæ futura sit realiter, sed satis est, diuinam volitionem terminari ad denominationem extrinsecam à sua volitione, quam vult hominibus conferre, ut quoddam illos diligat tanquam amicos; quoddam redemerit; quoddam gloriam det titulo mercedis, & similia quæ dicta sunt in probationibus conclusionis.

Ad 3. Confirmat. responderetur. Terminatio ad creaturas futuras requiritur, ut intelligamus volitionem creandi entia realia. Cæterum terminatio ad denominationes siue relationes rationis

Ruz. de Voluntate Dei.

sufficit ut intelligamus in Deo volitionem efficacem & liberam conferendi nobis eas dignitates morales, quæ licet in genere entis non sint absolutè entia, sed in genere moris sint maximi valoris & dignæ ut causentur à diuina volitione, sicut causantur entia realia, sed actione proportionata unicuique termino.

DISPUTATIO XIII.

Utrum libera volitio addat perfectionem realem, quæ potuerit non esse in Deo.

SECTIO I.

Affirmatiua sententia Caietani refellitur.

Caietanus in art. 2. §. Ad hoc potest. sine & art. 3. & 3. p. q. 1. art. 1. perspicuè docet volitionem producendi creaturas esse perfectionem diuersam à perfectione necessaria Dei, quæ perfectio superaddita, quoniâ libera est, potuit non fuisse in Deo ab æterno. Ac proinde non est perfectio simpliciter simplex, sed diminuta: & per eam redditur Deus magis perfectus extensiuè tantum non extensiuè. Ita suam sententiam Caietanus temperat. Eandem videri admittit Henriquez lib. vlr. de fine hominis c. 3. num. 2. in Glossa lit. A. càmque sequuntur aliqui recentiores. Mulrum etiam fuit Fonseca to. 3. li. 7. metaph. ca. 8. ou est. 1. sect. 4. & 5. ad 2. Salas 1. 2. tom. 1. quæst. 6. tract. 3. dist. 1. sect. 8. validis argumentis fulciri potest, quibus satisfacimus infra sect. 3.

Hoc Caietani placitum grauius & meritò reprehendunt Ferrariensis, Suarez, Valentia, Vasquez, Molina, Zumel, Bañes, Medina & alij recentiores citati disp. 11. sect. 3. pro utrâque sententia. Refutatur ergo primò, quoniam perfectio, quæ potuit non fuisse ab æterno, non est absolutè ens necessarium: ergo est perfectio admixta habens imperfectionem, ac proinde indigna Deo. Probatur cõsequentiâ, quia hoc ipsum quod est, nõ necessario fuisse quidditatiuè eludir possibilitatem, quæ potuerit in æternum nihil esse: sicut omnes volitiones efficaces, quas circa alios mundos creandos & gubernandos, potuit habere Deus, nihil sunt, & nihil erunt in æternum. Atque eodem modo potuit nihil esse ea perfectio, quam decretum creandi hunc mundum ad se supra Deum ex sententia Caietani.

Confirmatur primò, quia ens quod quidditatiuè & essentialiter, est suum esse siue sua existentia, non potest non fuisse: at hæc perfectio potuit non fuisse. Ergo hæc perfectio non est suum esse quidditatiuè & essentialiter; vnde erit creatura.

Confirm. secundò: nam Ariani asserēbant, libera voluntate Patris fuisse productum Filium, ut ex hoc antecedente inferrent. Filium esse creaturam. E' contrario Ecclesiæ Patres, ut defenderent, Filium non esse creaturam, definiunt, Filium non esse productum libera voluntate Patris. Ergo tam Hæretici, quàm Catholici supponunt, esse creaturam quicquid per liberam voluntatem Patris ita fuit, ut potuerit non esse, huiusmodi autem est prædicta perfectio volitionis. Antecedens constat apud Hilarium lib. de Synodis dum explicat Syrmicam anathemate 24. & Concilium Tolertanum XI. in confessione fidei. D. Thom. infra q. 41. art. 2. De quo diximus plura tomo de Trinitate disp. 92. & 93.

N 3 Ex hoc

16. Probatur eundem, quia Deus potuit hominem aliquam prædestinare ante præuisa merita; & potuit eundem prædestinare post præuisa merita, quamvis utraque prædestinatio terminaretur ad eundem gradum gratiæ & gloriæ, per eandem omnino mediâ, nihilque reale poneret in vno prædestinato, quod non poneretur in alio: ut magis constabit, quando de prædestinatione tractauerimus.

17. Ad argumentum contrariæ sententiæ, posuit in sect. 1. Resp. si vnum extremum, quauis inuariatum sit, nihilominus propter suâ eminentiam realiter habeat in se totum illud, quod habuisset, si variaret volitiones; hoc sufficit ut præbeat fundamentum diuersis relationibus & denominationibus, quamuis res extra Deum inuariatæ minuant, ut dicemus sequenti disp. 13. sect. 3. ad 4.

18. Inter denominationes extrinsecas consequentes ex libera volitione Dei possunt directè & primariò causari à libera volitione Dei sine vlla reali varietate diuinæ volitionis propter suam eminentiam infinitam quæ præstat quicquid præstare potuissent infinitæ volitiones liberæ, ut disp. sequenti sect. 3. præsertim in solutione ad 4.

19. Ad secundam confirmat. Resp. In diuina volitione libera non requiritur respectus ad rem, quæ futura sit realiter, sed satis est, diuinam volitionem terminari ad denominationem extrinsecam à sua volitione, quam vult hominibus conferre, ut quoddam illos diligat tanquam amicos; quoddam redemerit; quoddam gloriam det titulo mercedis, & similia quæ dicta sunt in probationibus conclusionis.

20. Ad 3. Confirmat. responderetur. Terminatio ad creaturas futuras requiritur, ut intelligamus volitionem creandi entia realia. Cæterum terminatio ad denominationes siue relationes rationis

1.

2. Caietani opinio refutatur.

3.

Eni, quæ potuit non esse, non est suum esse essentialiter.

4.

Quod ita est, ut potuerit non esse, etiam infra est.

Ex hoc principio colliguntur variae impugnatio-
 nes ad tria capita reuocandæ, secundum tres
 modos, quibus fingi potest distinctio perfectio-
 nis liberæ ab essentia diuina. Primus & minus im-
 probabilis erit, si distinguatur sola ratione ratio-
 cinata & infimo gradu illius, quoniam hæc per-
 fectio libera essentialiter includit Diuinitatem;
 sicut attributa & relationes essentialiter inclu-
 dunt Diuinitatem. Secundus modus, Si perfe-
 ctio libera distinguatur plena distinctione ratio-
 nis ratiocinatae, quoniam neque essentialiter in-
 cludat essentiam diuinam, neque includatur in
 illa. Tertius. Si distinguatur ante opus intelle-
 ctus, saltem ex natura rei, ut modus à re.

6. Hinc sumitur secunda impugnatio Caetani.
 Nā ille primus modus distinctionis multa habet
 incommoda. Illorum verò maximum est, quod
 decretum creandi hunc Mundū sit essentialiter
 Deus; & tamen idem ipsum decretum potuerit
 esse nihil; quin etiam modò retineat sua prædi-
 cata essentialia, ratione quorum nō repugnabat
 huic decreto in æternum non existere; & tamen
 simul habeat pro prædicato essentiali Diuinita-
 tem necessariò existentem. Rursus è contrariò
 maximum incoeuens est, quod decretū crean-
 di alium Mundum, talem habeat connexionem
 prædicatorum essentialiū, ut postulet esse Deum
 essentialiter, quamuis actu modò nihil sit.

7. Confirmatur, quoniam vna simplicissima for-
 malitas, quæ secundum suam vltimam differen-
 tiam includit existentiam necessariam Dei, non
 potest secundum suam vltimam differentiam ef-
 se indifferens ad esse, vel non esse, & indifferens
 ut sit Deus vel nihil. Talis autem foret hæc per-
 fectio libera quæ secundum suam essentiam,
 præcisam ab existentia, potuit nunquam esse, &
 potuit esse Deus.

8. Tertiò impugnatur libera perfectio, quæ ple-
 na distinctione rationis ratiocinata differt à di-
 uina essentia, ita ut illam non includat neque in-
 cludatur in illa. Primò, quia impossibile est ali-
 quid esse in Deo, quod non sit ipse Deus, ita ut
 non solum in cōcreto, sed etiam in abstracto præ-
 dicari possit de Diuinitate. Quapropter, sicut
 propriissimæ sunt hæc locutiones: *Deus est Sapientia*,
sapientia est essentia diuina, *sapientia est bonitas*;
 ita debet esse propria hæc locutio: *Perfectio quæ-
 cumque diuina, est essentia diuina*, & *libera volutio
 diuina est essentia diuina*. Id quod faciliè constabit
 legenti, quæ contra Gilbertum scribit S. Bernardus
 ferm. 80. in Cāt. longè post medium, & quæ
 idem decreuit cum Episcopis congregatis in
 Concilio Remensi, cuius acta, licet non quoad
 omnes partes approbata sint ab Eugenio 111.
 attamen multa sunt approbata, reliqua non sunt
 improbata, ideoque retinent magnam authorita-
 tem à suis Authoribus acceptam. Igitur in
 Symbolo fidei, quod hoc Concilium composuit
 contra Gilbertum, inter alia dicitur: *Neque ali-
 quas omnino res sine relatione sine proprietates, sine
 singularitates, vel unitates dicantur adesse Deo. quæ
 sint ab æterno, & non sint Deus*, (scilicet credimus)
 Et sigillatim docet, vitam, sapientiam, iustitiam
 & bonitatem, quæ Deus constituitur viuens, sa-
 piens, iustus & bonus, esse ipsum Deum, & sic de
 reliquis perfectionibus: quas locutiones autho-
 ritate sanctorum Patrum confirmauimus disp.
 1. sect. 3. fusiùs autem tomo de Trinitate disp. 11.
 præsertim sect. 6. & disp. 13. Nunc satis est ani-
 maduertere, cognitiones & volitiones de obie-

ctis contingentibus comprehendendi nominibus Vi-
 tæ, Sapientiæ, Iustitiæ, & Bonitatis.

Confirmatur, quoniam illa perfectio, si nō est
 essentialiter Deus, nō erit essentialiter ens infini-
 tum: vnde essentialiter erit ens finitū & creatum,
 formaliter loquēdo; omnis enim essentia eo ipso
 quod positiuè non includat infinitatem, exigua
 est & limitata; ac proinde finita & creata.

Quartò impugnatur idem modus dicendi,
 quoniam Deum facit imperfectum quoad essen-
 tialia, si quidem tota essentia Dei non includit
 hanc realem perfectionem, sed est capax, ut illa
 superaddita perficiatur, vel careat hac perfectio-
 ne. Est autem incoeuens hæc capacitas & quasi
 potentialitas in essentia Dei tota integra. Ex quo
 sequitur secundū inconueniens, videlicet, ut hæc
 capacitas partim sit perfecta per actū, partim ca-
 reat ea perfectione actuali cuius erat capax, vi-
 delicet, volitionibus liberis creandi alios mun-
 dos. Vnde sequitur tertium inconueniens, quod
 tota hæc capacitas potuisset omni sua perfectio-
 ne carere, saltem ea, quæ consistit in volitione
 positiua creandi.

Sed quoniam Caetanus similia non reputat
 esse inconuenientia in volitione libera, quoniam
 est perfectio secundū quid diminuta & exten-
 sua; subiungo quintam implicationem, quon-
 iam, si libera volitio habet admixtam aliquam
 imperfectionem, non potest conuenire Deo: si
 autem nullam habet admixtam imperfectionem,
 est perfectio simpliciter simplex, vnde non pos-
 test non conuenire Deo.

Confirmatur primò, quoniam vltimus actus
 immanens perfectior est, quàm potentia, sed in
 Deo est perfectio simpliciter simplex potestas li-
 bera ut efficaciter velit creare: ergo ipsa volitio
 actualis creandi est etiam perfectio simpliciter
 simplex. Confirmatur secundò, quoniam quam-
 uis volitio libera non foret perfectio simplici-
 ter, sed tantum esset perfectio secundū quid, si
 tamen poterat Deo conuenire, Deus non debuisset
 illa carere, si vel minima perfectione Deum
 perficeret.

Vnde confirmatur tertiò, quia sequitur inde,
 felicitatis diuinæ cumulū & perfectionem indi-
 gere creaturis in aliqua differentia temporis exi-
 stentibus, alioqui deesset hæc perfectio, quam su-
 peraddit volitio efficax. Confirmatur quartò,
 quoniam erit Dei infelicitas secundum quid
 perfectiones diuersarum volitionum inter se ita
 pugnare, ut si vnus perfectio adsit, altera debeat
 abesse. Cuiusmodi sunt volitiones de quibus-
 cunque obiectis inter se repugnantibus.

Impugnatur sextò, quoniam omnes Theologi
 Deo negant relationes reales Domini, Creatoris
 & similes alias: idque ratione duplici præsertim,
 Prima, ne aliqua realis formalitas Dei pendeat
 ab existentia creaturarum, quod est contra ne-
 cessitatem diuinæ perfectionis & sufficientiam
 nullius creaturæ indigentem. Secunda, ne aliqua
 formalitas diuersa superueniret, quod est contra
 Dei simplicitatem. Eadem autem rationes probant,
 negandam esse perfectionem liberam. Confirmatur primò,
 quoniam quamuis relatio
 denuo adueniens ex tempore ostendat imper-
 fectionem manifestius quàm perfectio libera
 existens ab æterno; si penitus
 inspicitur, eadem est ratio vtriusque quod ar-
 tinet ad necessitatem & simplicitatem Dei à
 qua prouenit immutabilitas in tempore.

Quod

Impugnatur
 1. libera per-
 fectio, quæ nō
 conuertitur
 cum diuina
 essentia, per
 inclusionem.

Impugnatio
 quinta.

12.
 1. Confirmatio.
 Vltimæ a-
 ctus imma-
 nens per-
 fectior potest.
 Secunda con-
 firmatio.

13.
 3. Confirmatio.
 Quarta con-
 firmatio.

14
 Non rep-
 vniuntur in
 Deo reales
 Creaturæ,
 aut Domini
 relationes.

Confirmatio
 primò.

Confirmatur
16. Quod explicatur & confirmatur secundò; quoniam ex tempore mutari diuinas volitiones liberas, non repugnat immediatè ex ratione mutationis physica; sed ex ratione mutationis moralis, siue inconstantis animi & ignorantis, vt in sect. 3. sine & fusius in disp. 16. sect. 1. 2. & 3. sed mutatio moralis & inconstancia Dei nulla esset ex eo præcisè quod illi denuo aduenirent relationes, quoniam earum mutatio non à mutatione diuinæ voluntatis, sed à mutatione creaturarum proueniret. Ergo, si prædictas relationes denuo aduenire repugnat, repugnantia prouenit ex physica mutatione secundum rationem. Quapropter eadem ratione repugnabit, ab æterno superaddi volitioni necessariæ quamlibet realem formalitatem.

Confirmatur
17. Confirmatur tertio: quoniam sicut realiter mutatur ignis per calorem, quem recipit in eodem instanti, quo generatur, quoniam prius natura, quam afficiatur calore, non est calidus, & per calorem fit calidus; ita in eodem instanti æternitatis intelligitur in Deo mutatio secundum rationem, si prius habet solam perfectiōnem necessariam, & liberè superuenit diuersa perfectio.

Confirmatur
18. Confirmatur quartò, quoniam soli Nominales Deo concedunt relationes reales aduenientes ex tempore, quia existimant, relationem prædicamentalem nihil reale intrinsecum addere fundamento; sed solum addere extrinsecum terminum in obliquo. Vnde tam illi, quam omnes alij Theologi supponunt, non esse concedendam realem formalitatem Deo intrinsecam, à creaturis pendentem.

Formalitas, quæ abesse potest entitati, ab illa est realis distincta.
19. Sentindò impug. supponendo ex logica & metaphysica, omnem formalitatem, quæ adesse potest & abesse alteri, ab illa distingui ante opus intellectus. Quod principium, licet probabilem limitationem admittat circa relationes prædicamentales, quoniam earum nouitas non ab intrinseca entitate fundamenti, sed à noua termini positione prouenit; & circa actiones eorum agentium quæ non sunt simpliciter necessaria ad suum effectum conferendum (de quibus disputauimus in prædicamento Relationis, & Actionis) attamen nullam limitationem admittit in formalitate reali, quæ habet totum suum esse ab intima entitate sui fundamenti, ita vt ipsa sit origo & causa essendi creaturis, ad quas terminatur, & quæ ab illa pendent. Hinc enim prouenit, vt in huiusmodi formalitate non possit diuersa conceptibilitas prouenire propter extrinsecum terminum, sicut relatio prædicamentalis, neque propter diuersam causam extrinsecam, à qua effectus conseruetur, sicut actio transiens.

Distinctio aliquam in Deo admittente ante opus intellectus, per quam personarum ab inuicem mutui permutatiōe probabili est.
18. Confirmatur, quoniam perfectio libera habet esse à Deo primariò & directè & totaliter, ita vt nullo modo creatura extrinseca conferat illi esse. Ergo debet ante opus intellectus produci à Deo. Neque est veluti paternitas, quæ necessariò coniuncta est cum essentia diuina, & illam perficit; sed est perfectio cui Deus liberè tribuit esse, cum posset eam relinquere sub nihilo. Ergo ante opus intellectus distinguitur à Deo.

Porro in Deo concedere quæcumque distinctionem ante opus intellectus, præterquam personarum ab inuicem, neque probabile erit, neque satis tutum: vt contra Scotum probauimus tom. de Trinit. disp. 11.

Vnde sequuntur alia inconuenientia. Pri-

um. Compositio ante opus intellectus, saltem ex re & modo. Secundum, quod essentia diuina sit potentia verè efficiens, & verè recipiens suam volitionem; & ipsa sit verè producta & recepta ante opus intellectus. Tertium, quod volitio libera sit modus accidentalis, siquidem aduenit enti in actu, quod sine tali volitione libera intelligitur plenè constitutum, & abesse poterat, salua & integra inanente essentia subiecti.

SECTIO II.

Explicatur & confirmatur magis quomodo nulli prorsus perfectio ratione distincta potuerit Deo addi, vel detrahi.

VT res ex se difficillima faciliùs penetraret, opera pretium duxi simul ponere ob oculos integram decisionè præsentis difficultatis in varias propositiones distributam, quarum quædam probatæ sunt iam; alie probandæ restant.

Prima propositio. Volitio libera Dei, quoad totam suam rationem formalem est perfectio realis increata & intrinseca Deo; neque completur eius essentia per denominationem extrinsecam aut relationem rationis.

Secunda propositio. Eadem ipsa formalitas realis volitionis libera non superadditur, neque detrahatur volitioni necessaria; sed tota realis formalitas diuinæ volitionis maneret simpliciter eadem specie & numero, & omnino inuariata, quamuis voluisset Deus creare alios Mundos, vel voluisset nullum mundum creare.

Tertia propositio. Nihilominus in volitione diuina dantur plures quasi partes extensionis, quæ ratione ratiocinata distinguuntur infimo gradu illius distinctionis: & hoc modo distinguuntur velle creare Mundum, & velle nò creare Mundum; aut velle creare alios Mundos.

Quarta propositio. Adhuc hæc perfectio, quæ affertur in volitione creandi Mundum, & quæ vt pars extensionis distinguitur à volitione aliorum obiectorum, non potuit Deo desse; quin potius illi necessariò conuenit, tam illa, quam quælibet alia perfectio cuiusque volitionis libera possibilis.

Quinta propositio. Si Deus nò voluisset creare Mundum, defuisset Deo sola terminatio suæ volitionis ad Mundum creandum; tota verò perfectio intrinseca & essentialis, constitutiva illius volitionis, mansisset in Deo. Idemque intellige de quacumque libera volitione possibili, cuius tota perfectio Deo necessariò conuenit, quamuis multarum volitionum terminatio ad obiecta, Deo de facto desit, & quæ conueniunt terminationes ad obiecta potuerint defuisse.

Sexta propositio. Inde consequens est, vt neque distinguatur in diuina volitione per rationem ratiocinatum, neque affirmari possit de Deo volitio alicuius creaturæ, quando eius terminatio liberè defuit, quamuis adsit tota eius perfectio; nam occasio distinctionis per nostrum intellectum, sumitur non solum ex perfectione intrinseca, sed etiam ex illius terminatione.

Vltima propositio. Quæ de libera volitione dicta sunt, & dicenda in hac & sequentibus sectionibus, eadem intelligenda sunt etià de sciētia Dei, cōparatione veritatū contingentium; dummodo seruetur hoc discriminē, quod sciētia cōtingentiū non causalit sua obiecta, sicut volitio; sed potius obiectorum futuritionē supponit inesse obiecti.

5. Nunc igitur quia prima propositio fuit abunde probata tota disp. 11. & 12. venio ad secundam propositionem confirmandam auctoritate & ratione a priori, quamvis sufficere posset, quod aduersus sententiam Caicani dictum est in precedenti sect. nam ex illa impugnatione colligitur efficaciter secunda propositio. Sed præterea illam magis ex professio tradit Suarez in metaphys. disp. 10. à nu. 37. Albertinus in quarto principio Philosophico Corollario 2. q. 3. Theol. assert. 4. num. 10. & sequentibus, & in 6. princ. Philosophico Corollar. 2. quæst. 2. Theologica in solutione quinti Argumenti num. 18. & sequentibus. Nauarræ tom. 2. controu. 5. conclus. 4. & 5. & ad argumenta. Attigit Valentia 1. p. q. 19. punct. 4. ad 2.

6. Eandem propositionem secundam præcipuè intendunt Hugo Victorinus tom. 1. in questionibus. ad epist. ad Rom. q. 216. Magister, Albertus, Alexander, Ferraricensis, Capreolus & alij Doctores disp. 11. sect. 3. citati pro vtraque sententia, quorum animus non fuit, negare realem formalitatem, & perfectionem volitionis liberæ, nullo ente rationis conflata, sed solummodo negare realem formalitatem, & perfectionem, quæ Deo detrahi, vel addi; seu abesse, & adesse potuerit.

7. Peculiariter notanda sunt quæ Capreolus scribit 1. dist. 45. art. 2. ad 1. contra 3. conclusionem. Nolle oppositum potuit esse in Deo, non quod illud nolle esset alius actus ab ipso velle, quod nunc est in Deo; sed esset idem actus habens habitudinem ad oppositum obiectum illi, quod nunc est volitum: & sicut nunc dicitur velle respectu mundi, ita tunc esset nolle mundi, & velle respectu huius obiecti Mundum non esse.

8. Henricus 2. p. art. 45. q. 3. ad 1. & q. 4. fine docet, quod si Deus veller nunc creare Mundum, vellet eodem actu, quo de facto voluit creare Mundum, & solum esset varietas in extrinseco connotato, videlicet, Mundo existente, vel non existente. Quibus consonat art. 47. q. 1. ad 1. & q. 2. ad 1.

9. Scotus 1. dist. 39. §. luxa prædicta, ait: Sicut voluntas nostra potest diuersis volitionibus tendere ad diuersa volubilia; ita diuina voluntas potest una volitione simpliciter illimitata tendere in quodcumque volubile; quod si illa volitio est tantum vniuersaliter volubilis, & non posset esse opposita volubilibus, esset imperfecta. & post pauca: Diuina voluntas, in quantum est sub volitione sua, ita tendit in vnum obiectum, ut possit tendere in oppositum, nimirum eadem volitione.

10. Gregorius 1. dist. 45. q. vnica post 7. conclusionem ad 1. argum. ait: Nec velle diuinum, quo vult hæc vel illa facere, nec eius habitudo ad ea, qua vult facere, est contingens; sed simpliciter necesse est: ipsum tamen velle, quo vult hoc vel illud facere, est contingenter velle, vel volitio faciendi illa. & illa habitudo est contingenter habitudinis ad illa: sicut præscientia de A. futuro contingenti, est simpliciter & absolute necesse esse: cum ipsa sit Deus; & similiter eius habitudo ad præscitum: quia habitudo non est, nisi ipsamet præscientia: est etiam simpliciter necesse esse: & tamen præscientia de A. futuro, est contingenter præscientia de ipso: & illa habitudo est contingenter habitudinis ad illud: & ite non obstante quod præscientia sit necesse esse: Deus non necessario sed contingenter præscit; ita in proposito non obstante quod velle diuinum & habitudo eius ad voluta, quæ non est, nisi ipsum secundum rem, est simpliciter necesse esse: contingenter tamen & non necessario Deus vult facere quæ vult facere.

Valde consonat Durandus 1. dist. 43. q. 4. ad 1. argum.

Secundò probatur simul auctoritate & ratione S. Thomæ, nam quælibet volitio diuina est vnius (speciei infinitæ) ut in Deo reperitur (species) quia est de vnicō obiecto formali, scilicet, diuinæ bonitatis, ut ex mente D. Thomæ probatum est disp. 5. sect. 6. ubi etiam ostendimus, in vltimo quoque gradu volitionis liberæ creaturarum includi totam volitionem necessariam Dei: unde neque ratione formali, neque tanquam duæ partes materialiter diuersæ distinguuntur.

Hæc omnia complectitur D. Thomas 1. contra Gentes cap. 82. dicens: *Voluntas diuina vno & eodem actu vult se & alia; sed habendo eius ad se est necessaria & naturalis; habitudo autem eius ad alia non est necessaria neque naturalis, sed voluntaria.* Et in præsentia art. 3. ad 6. ait: *Sicut diuinum esse in se est necessarium, ita & diuinum velle & diuinum scire: quamvis diuinum vellenon habeat necessariam habitudinem ad voluta.* Et in corpore eiusdem articuli dixerat, nihil perfectionis accedere diuinæ bonitati ex creaturis, quod ex professio probat 1. contra Gent. cap. 7. 6.

Tertia & potissima ratio à priori est. Quod enim creaturis, propter suam limitationem, foret prorsus impossibile, hoc diuinæ volitioni ob suam eminentissimam perfectionem, simplicitatem, & actualitatem conuenit; videlicet, vbi vna simplicissima formalitate reali essentialiter necessaria, non solum complectatur necessarium amorem sui & creaturarum sub esse possibili, sed etiā complectatur amorem liberum & efficacem creaturarum; ita ut hæc perfectione nullo modo aucta, vel diminuta, vel variata, sub omnimoda identitate perfectionis secundum rem & secundum rationem, potuerit Deus velle producere alium Mundum, quem non vult producere, & potuerit velle nullum mundum producere.

Confirmatur primò, velle namque diuinum est infinitum in genere entis, ac præsertim in genere volitionis actualis, quæ est propria illius ratio formalis. Quopropter ex vi sue simplicissime formalitatis, potest complecti omnia, quæ pertinent ad lineam volitionis, attingendo quæcumque obiecta volubilia, secundum proprium cuiusque capacitatem, ita ut vnum necessarium, aliud liberè; vnum ineffaciter, aliud efficaciter; vnum tamquam finem, aliud tamquam medium attingat; vnum amet, aliud odio prosequatur.

Confirmatur secundò, nam voluntas creata reliquas causas excedit, quoniam reliquæ indigent alio determinare ad actionem, quo dato non possunt operari. At verò voluntas creata altiore habet gradum potestatis, quæ, positis omnibus, requisitis ad operandum, potest operari & non operari, ita ut ex parte causæ in actu primo, nulla requiratur varietas, ut operetur vel non operetur. Ergo cum diuina libertas & volutās sit perfectissimus actus, nihil habens admixtum potentie: eius indifferētia erit in alio altissimo & actualissimo gradu, ratione cuius non solum non requiratur varietas ex parte potentie in actu primo, sed neque requiratur varietas ex parte volitionis in actu secundo, ut hæc volitio terminetur ad hanc creaturam producendam, vel non terminetur.

Iam ad tertiā propositionē accedo: atque in volitione diuina dari plures quasi partes extensionis, quæ ratione ratiocinata distinguatur infimo gradu distinctionis illius, probatur primò: quoniam vbi cumque possibiles sunt multi conceptus, quorum

11.

12.
S. Thomæ.13.
Ratio Apri
viVnica ind.
usibilia for.
malitas rea.
li voluntas
libera est in
Deo sufficit
ad runc mū.
dum hūc v.
lendum, &
altiorū mū.
dorum nega.
tiones.

14.

15.

16.

Probatio 11.
tia propo.
sitionu.

rum

rum vno significetur vna veritas, quæ non significabatur per alii, datur distinctio rationis rationis, si non secundum rationem specificam, saltem secundum extensionem materialem. Sic nimirum in Deo misericordia distinguitur à iustitia: & scientia visionis à scientia simplicis intelligentiæ: & potentia creatiua equi à creatiua leonis. Ergo similiter in volitione diuina distinguere licebit plures quasi partes extensionis eiusdem lineæ, ratione ratiocinata distinctas infimo gradu distinctionis: inter quas magis distinguuntur volitio necessaria, & volitio libera: volitio finis, & volitio mediorum. Minus autem distinguuntur inter se volitiones liberæ duorum mediorum: vt volitio creandi hunc Mundum, & volitio non creandi alium Mundum. Et minus adhuc distinguuntur volitio creandi Petrum, & volitio creandi Paulum.

17. Confirmatur primò, quod enim explicitè intelligitur quando Deus concipitur velle creare Mundum, id non intelligitur explicitè quando intelligitur Deus amare seipsum. Ergo ij duo amores distinguuntur ex modo concipiendi, tanquam explicitum, & implicitum.

18. Confirmatur secundò, quoniam verè & realiter existit in Deo quod intelligimus, quando dicimus: Deus voluit creare Petrum, & quando dicimus: Deus voluit Petrum perducere efficaciter ad gloriam. Et tamen aliquis sciens vnam veritatem, ignorat aliam. Ergo sunt diuersi conceptus cum fundamento in re.

19. Probatur secundò, quoniam inter diuinas volitiones liberæ dari potuit varius atque multiplex ordo, discrepans ab ordine, quem extrinseca obiecta habent à parte rei; hic autem ordo intelligi non potest, nisi inter diuersas partes diuinæ volitionis, vt si dicas: Diuina volitio producendi Mundum corporeum pender à volitione incarnandi, & incarnandi volitio dependet à volitione permittendi peccatum, & à præscientia peccati.

20. Confirmatur, quoniam hîc ordo diuinarum volitionum non est denominatio extrinseca, vel relatio rationis, resurgens à rebus creatis, sed habet intrinsecum & reale fundamentum in diuina volitione libera: vt probabimus tractantes de ordine diuinorum actuum infra disp. 22. & 24. Rectè igitur Carthusian. lib. 3. sent. q. vnica in fine dixit: *Sicut in Deo ponuntur plures & distincte idee per respectum ad idesta: sic potest dici maior dilectio Dei ad vnum, quam ad alium etiam ex parte ipsius dilectionis, per respectum ad amatum, secundum quod maius bonum vult vni, quam alteri.* Eadem distinctionem intendunt cæteri Scholastici quatenus per bona connotata distinguunt in æquales amores infra disp. 3. seqq. 1. & 5. & seq.

21. Quarta propositio hæc erat. Tota perfectio, quæ assertur in volitione creandi Mundum, & quæ, vt pars extensionis distinguitur à volitione aliorum obiectorum, non potuit deesse Deo, quin potius Deo necessario conuenit, tam illa, quam quælibet perfectio cuiusque volitionis liberæ possibilis. Probatur, quoniam nisi hoc affirmemus, relabimur ad inconuenientia Caietani impugnata in sect. 1. Caietanus enim non asserbat, diuinas volitiones liberæ inter se distingui ratione specifica, sed tantum distingui, quasi extensiuas perfectiones: & nihilominus merito omnes Doctores reputant maximum inconuen-

niens, aliquam perfectionem potuisse Deo deesse, vel aduenire.

Restat propositio quinta, videlicet: Si Deus non voluisset creare Mundum, defuisset Deo sola terminatio suæ volitionis ad Mundum creandum: tota verò perfectio intrinseca & essentialis, constitutiua illius volitionis liberæ, mansisset in Deo. Hæc conclusio necessaria illatione inferitur ex præcedentibus; si enim fateamur, Deum potuisse velle non creare Mundum; consequenter concedimus, potuisse non habere volitionem creandi Mundum. Porro cum huius volitionis perfectio intrinseca & essentialis constitutiua illius deesse non potuerit Deo; vt probatum est nuper propositione secunda & supra sect. 1. concedendum est solam terminationem deesse potuisse. Quod, quamuis valde mirabile sit, humanumque captum superet, dignum tamen est eminentia diuinæ perfectionis, & solidis rationibus hætenus deductum.

Inquires, quid sit hæc terminatio, quæ adesse, & abesse potuit volitioni diuinæ? Respondeo, esse denominationem extrinsecam ab obiectis volitis. Et, quantum ad hoc, optimè senserunt Doctores citati disp. 11. sect. 3. dicentes, solam extrinsecam denominationem addi aut detrahi Deo per liberæ volitiones. Huius igitur opinionis nihil aliud corrigimus, quam quod aliqui perperam interpretantur, scilicet, hanc extrinsecam denominationem, seu relationem rationis, quæ additur vel detrahitur Deo, esse vltimum constitutum volitionis liberæ. Nos enim dicimus esse prorsus extra essentialiam volitionis liberæ, quamuis volitio libera non possit à nobis intelligi sine illa denominatione. Huic modo loquendi, quo dicimus, Deo necessario conuenire totam perfectionem & realitatem cuiusque volitionis liberæ, & addi vel detrahi potuisse solam terminationem vel habitudinem ad obiecta, valde fauent quæ ex D. Thom. Ferrariensi, Capreolo, Scoto, Henrico & Gregorio retulimus probantes secundam propositionem.

Ex his propositionibus inferitur primò, quoties disputantes alias quæstiones, nominamus diuersas volitiones Dei, & dicimus: Hæc volitio potuit non conuenire Deo: & alia potuit conuenire; intelligenda est diuersitas infinita, explicata in propositione tertia, & quod hæc volitio diuersa potuit non esse, quantum ad terminationem tantum: sed quoad perfectionem intrinsecam, necessario fuit.

Secundò inferitur, Dei volitionem non esse liberam quoad suum esse & perfectionem, quasi hæc perfectio potuerit non existere, sicut potest non existere nostra volitio: sed est libera quoad terminationem, quia potuit non terminari ad talia obiecta creata. Cæterum adhuc libertas conuenit diuinæ volitioni realiter, & est perfectio eius intrinseca, quoniam ex eminentia infinitæ perfectionis provenit, quod inuariata manens, pro libito terminetur aut non terminetur ad tale obiectum.

Præterea S. Thomas 1. cont. Gent. cap. 82. ante med. ait: *Non oportet potentialitatem aliquam in diuina voluntate ponere.* Quod intellige etiam ad formalitates reales sola ratione distinctas.

Sed potentialitas est solummodo in ordine ad obiecta, quæ potuit velle & potuit non velle.

22.
Quinta propositio probata.

23.

24.
Corollarium primum.

25.
Corollarium secundum.

26.
S. Thomas.

SECTIO III.

*Argumenta & Solutiones.*1.
Generalis obiectio.

Contra nostram sententiā adduci solent plura ex his argumentis, quibus nostras conclusiones probauimus sect. 2. & disp. 11. Etenim quæ in disp. 11. probant, volitionem liberam esse formalitatem realem, totam ex parte Dei existentem, ita vt de eius essentia non sit denominatio extrinseca, neq; ordo rationis; eadem argumenta adduci solent ad probandum, volitionem liberam supra volitionem necessariam addere realem perfectionem & formalitatem. Quorū omnium argumentorum solutio in eo posita est, vt cautè semper distinguendo, concedatur, volitionem liberam esse formalitatem ac perfectionem realem omni ex parte, negando tamen esse perfectionem diuersam à perfectione necessaria, vt supra explicatum est.

Soluitur.

2.
Alia vniuersalis obiectio.

E' contrariò argumenta, quibus in sect. 1. probatum est, per volitionem liberā nullā reālē perfectionem aut formalitatem addi, vel detrahi volitioni necessariæ, solēt adduci ad probandū, volitionē liberā non constitui vltimo per aliquā formalitatem & perfectionem realem, sed per denominationē extrinsecam; quorum argumentorum solutio erit, cautè distinguendo, concedere, nullam perfectionem addi vel detrahi per volitionem liberam. Nihilominus asserendum est, eam essentialiter tantum esse perfectionem & formalitatem realem, quæ non potuit abesse à Deo, quamuis eius terminatio potuerit abesse à Deo.

Diluitur.

3.
Tertia obiectio vniuersalis. Illi respondentur.

Alia deniq; argumenta, quæ in sect. 2. propositione tertiā probat, aliquas volitiones liberas differre ratione ratiocinata; eadem adduci solent ad probandū, easdē perfectiones, quæ differunt potuisse Deo superaddi, vel detrahi. Quorū argumentorum solutio erit, concedere in Deo differre eiusmodi volitiones liberas: ceterū omnes illas Deo necessariò conuenire, quoad totam suam perfectionem & formalitatem realem, & ex illis nihil potuisse Deo deesse, nisi terminationem solam, ratione cuius à nobis distinguuntur: vt ibidem proposuit. 3. & 4. dictum est.

4. Adhuc tamen opus erit aliorum argumentorum capita diluere, vt ex illis capiatur norma soluendi similia fere innumera, quæ in re difficillima suboriuntur.

Primum speciale argumentum, contra Auctoris doctrinam.

Primum argumentum. Volitionis liberæ terminatio ad creaturas est idē quod habitudo liberæ volitionis ad creaturas (vt colligitur ex D. Th. & aliis Doctorib. citatis in sect. 2. pro 2. propositione.) Sed eiusdē volitionis habitudo ad creaturas est realis (vt constat ex his quæ diximus disp. 5. sec. 4. & in præcedētī disp. 11. sec. 3.) Ergo volitionis liberæ terminatio ad creaturas est realis. Quare si potuit deesse Deo terminatio volitionis ad creaturas, potuit deesse formalitas realis.

5. Resp. Frequēs est, easdē voces quādoq; accipi pro relatione rationis, quādoq; pro reali fundamento illius: ita hæc vox, *habitudo ad creaturas*, quādoq; accipitur pro reali perfectione in Deo existente, quæ est reale & verum fundamentum, à quo provenit relatio rationis ad creaturas, quasi ad obiecta volita, & quasi ad effectus cauendos: quādoq; verò accipitur pro relatione rationis resultantē ex eodē reali fundamento existente in volitione diuina. Ideoque nos ad eiusmodi æquiocationem vitandam, vitmur hac voce *terminationis*, quæ denominationem extrinsecam de-

sumptam à termino significat potius, quam relationem realem ex parte fundamenti.

Secundum argumentum. Quādoq; existit forma præbet suum effectum formalem: ergo si nunc existit tota perfectio volitionis creandi alium mundum, nunc etiam præbet totum suum effectum formalem, qui est constituere Deū volentē creare alium mundum. Sed Deus non vult creare alium mundum; ergo non datur talis effectus formalis: vnde neq; in Deo est perfectio quæ tanquā forma præberet Deo hunc effectum formalem. Rursus inde colligitur, de facto deesse Deo perfectionē, quæ Deo poterat conuenire; & de facto conuenire perfectionē, quæ poterat deesse. Nā volitio creandi hunc Mundū potuit deesse Deo, sicut de facto deest volitio creandi aliū mundum.

Confirmatur, nam eadem forma, eodem modo coniuncta, præbet eundem effectum formalem semper ac necessariò. Ergo si realis perfectio cuiusque volitionis liberæ, semper ac necessariò coniuncta est Deo; semper ac necessariò præbet suum effectum formalem.

Resp. Quādoq; existit forma realis, præbet suum effectū formalem eadem eminentia, quæ existit forma: quod si perfectio volitionis creandi alium mundū, non contineret eminētē omnem vim cuiusque volitionis liberæ, vel existeret, tam quoad intrinsecam perfectionē, quā quoad terminationē: tūc Deū cōstitueret absolutē volentē creare aliū mundū. Sed quoniam propter suam eminentiam & libertatē prædicta perfectio existit de facto præcisē in quātum perfectio est, non existente eius terminatione, & propter eandem eminentiā liberē potest præbere contrarium effectū formalem; ideo talis perfectio non constituit Deum volentem creare alium mundū. Hic enim effectus formalis præter intrinsecā perfectionē, requirit etiam terminationem illius perfectionis ad alium mundum, sed hanc terminationem non requirit, quasi partem effectus formalis, sed quatenus hic effectus formalis est essentialiter habitudo ad terminum actu existentem.

Si autem petas quem effectum formalem præbet nunc realis perfectio volitionis non creandi alium mundum? Resp. Constituit Deum realiter volentem non creare alium mundum, addita terminatione ad non esse alterius mundi. Idem intellige de reliquis volitionibus liberis Dei, seruata debita proportionē.

Ex his respond. ad confirmationem. Eadem forma eodem modo coniuncta, si eminētē cōtineat cōtrarias terminationes, ad quas liberē se ipsa determinat: contrarios effectus formales præbere potest: videlicet, potest constituere Deū volentē creare alium mundum, & potest constituere Deum volentem non creare alium mundum.

Tertium argumentū agit nō de effectū formali, sed de effectū efficiētē producto ad extra, quē oportet semper ac necessariò esse eundem, si eius realis causa est entitas necessaria & præfusa inuariabilis, ita vt neq; detractio, neque additio perfectionis variari queat. Sed effectus, ad extra producti à diuina volitione libera, sunt varij; & qui producuntur poterant non produci. Ergo volitio libera Dei non est entitas necessaria & præfusa inuariabilis, sed illi potuit accrescere perfectio diuersa, vel detrahi.

Respondeo. Si realis causa sit infinita in genere entis, ac præsertim in genere volitionis; continebit eminenter perfectionem cuiusque volitionis liberæ: ac proinde, sicut multiplex volitio

6.
Argumentum secundum

7.

8.

9.
*Dubium soluitur.*10.
*Diluitur obiectio.*11.
Argumentum tertium.

12.

litio libera, si Deo potuisset adesse, causaret multiplicem effectum cum potestate non causandi illum, ita vnica simplicissima perfectio volitionis liberæ prorsus inuariabilis hos omnes effectus liberius & eminentius præstat.

11. Argument. 4. Volitionis liberæ terminatio ad creaturas, vel prouenit à futuris creaturis, tanquam à primo determinante indifferentiam Dei: sicque tollitur à Deo libertas, & volitio creandi propriè dicta; vnde vires suas recuperant omnia argumenta, quibus tota disp. 11. & 12. probatum est ab aliqua perfectione reali diuinæ volitionis, tanquam à causa primo determinante prouenire, quod hæ creaturæ futuræ fuerint. Aut volitionis liberæ terminatio ad creaturas prouenit, tanquam à primo determinante, ab intrinseca & necessaria perfectione Dei, supposita creaturarum possibilitate, non autem præsupposita, sed potius inde consequuta futuritione creaturarum: sicque terminatio ad creaturas necessariò proueniet & non liberè.

14. Confirmatur, nam terminatio ad creaturas est denominatio extrinseca, & ens rationis: vt in sect. 2. sub fin. dictum est: at verò ens rationis, siue denominatio extrinseca, consequitur necessariò ex suo totali fundamento. Si ergo terminationis ad creaturas totale fundamentum est realis & necessaria perfectio diuinæ volitionis simul cum amabilitate creaturarum, vt possibilium: consequens est, vt hæ terminatio sit prorsus necessaria & non libera. Si autem eiusdem terminationis fundamentum vltimò præsuppositum est futuritio creaturarum: iam creaturarum futuritio determinat volitionem Dei ex se indifferentem, ac proinde relabimur ad inconuenientia impugnata disp. 11. & 12.

15. Respondeo. Terminatio ad creaturas, tanquam à primo determinante prouenit à reali intrinseca & necessaria perfectione diuinæ volitionis, supposita creaturarum possibilitate. Nihilominus non prouenit necessariò, sed liberè. Quoniam ea est eminentia volitionis infinite in genere entis & in genere volitionis, vt pro libito determinet ad oppositas & infinitas terminationes, perinde ac si fuissent infinite volitiones realiter distinctæ. Quam eminentiam fateamur, superiorem esse omnibus legibus ac principiis creaturarum.

16. Ad confirmationem Respond. Terminationis ad creaturas totale fundamentum est realis & necessaria perfectio diuinæ volitionis simul cum amabilitate creaturarum, vt possibilium. Ceterum hoc fundamentum prædictum est peculiari eminentia, quæ omnes creaturæ carent. Nam perfectio necessaria diuinæ volitionis propter infinitatem in genere entis & volitionis, pro libito fundare potest quancumque voluerit terminationem, vel terminationem contrariam, perinde vt infinite terminationes fundari possent ab infinitis volitionibus realiter distinctis, si possibiles fuissent in Deo.

17. Idem explicatur & confirmatur magis, quoniam vt acutè distinxit Henricus quodlib. 8. q. 2. post med. & fusiùs quodlib. 9. q. 1. propius ad princ. quàm ad med. duo genera relationum rationis conueniunt Deo. Quædam enim relationes præsupponuntur aliquo modo in creatura & per quandam correspondentiam formantur in alio extremo, scilicet Deo. Huiusmodi sunt relationes Creatoris, Domini & similes, quæ Deo conueniunt ex tempore. Aliæ verò rela-

tiones rationis per se primò formantur in Deo, & inde redundant in aliud extremum, scilicet, in creaturas, & huiusmodi est liberæ volitionis terminatio ad creaturas futuras, & aliæ omnes, quæ Deo conueniunt ab æterno. Habet autem hæc distinctio solidum fundamentum in doctrina August. lib. 5. de Trinit. cap. 15. & 16. per totum. Eandem aliis verbis docuit D. Thom. supra q. 14. art. 15. ad primum. dicens, relationes Domini & Creatoris dici de Deo variè secundum varietatem creaturarum: sed scientia & amor important relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur in Deo esse. Similia docet Ferraricensis 1. cont. Gent. cap. 83. circa medium.

Quintum argum. Velle creare Mundum est denominatio prorsus realis. Ergo sumitur à forma reali independentè à quacunque relatione rationis seu denominatione extrinseca: sed Deus potuit non velle creare Mundum: ergo, perfectio realis, quæ est velle creare Mundum, potuit deesse Deo.

Respondeo. Velle creare Mundum est denominatio prorsus realis, idèoque sumitur à forma reali sine vlla vera dependentia à relatione rationis, seu denominatione extrinseca: sed non sine connexionè cum prædicta relatione rationis, aut denominatione extrinseca. Ceterum hoc est proprium perfectionis infinite in genere entis & volitionis, vt pro libito secum afferat vnā, aut alteram terminationem, à qua non dependet volitio Dei, sed potius terminationem causat & infert; atque vt pro libito possit præbere quam voluerit denominationem realem volitionis liberæ. Quare quamuis Deus potuerit non velle creare Mundum, adhuc tamen non potuit Deo deesse perfectio realis, quæ est velle creare Mundum, sed tantum potuit deesse terminatio.

Sextum argumentum. Libera volitio creandi Mundum est perfectio realis, & non est perfectio necessaria; ergo est perfectio libera. Ergo potuit non esse in Deo. Respondeo prædicta volitio realis est necessaria, quoad totam intrinsecam perfectionem; sed quoad extrinsecam terminationem est libera, & potuit non esse in Deo: vt in sect. 2. in fine dictum est.

Septimum argumentum. Voluntas diuina prius ratione, quam velit creare, intelligitur necessariò amans suam bonitatem & creaturas sub esse possibili, & cum tota perfectione sibi necessariò conueniente: & intelligitur indifferens, vt velit creare, aut velit non creare; postea verò eadem diuina voluntas intelligitur actu velit creare. Ergo perfectio volitionis creandi intelligitur superaddi supra totam perfectionem necessariam Dei.

Respondeo, negando consequentiam, etenim quando diuina voluntas intelligitur prius ratione, quàm velit creare; tunc intelligitur tota realis perfectio, quæ intelligitur in posteriori conceptu volentis actu creare. Sed quamuis intelligatur ibi tota perfectio, non distinguuntur eius partes, quousque additur terminatio ad creaturas futuras: nam ab hac terminatione pender distinctio harum formalitatum realium, quamuis earum perfectio & realitas non pendeat à terminatione. Igitur, quando postea concipis, diuinam voluntatem, vt actu volentem creare, addis terminationem, & distinctionem perfectionis necessariæ, quam sine terminatione distinguere non poteras.

Octauum

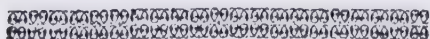
22.

Octauum argumentum. Impossibile est transire à contradictorio reali in aliud contradictoriū reale, nisi mutatione facta alicuius realis formalitatis. Sed Deus quatenus præditus est necessario amore sui & simplici complacentia creaturarum possibilium, vt sic præcisè non vult creaturas producere; adueniente autem volitione libera, vult creaturas producere. Ergo fit mutatio alicuius realis formalitatis. Respondetur. Omitto disputare, vtrum prædicta extrema sint contradictoria quando referuntur ad rem, cum præcisione, hoc enim ad præsens nihil refert. Quicumq; ergo sit ille transitus, fieri nō potest sine mutatione realis formalitatis, quando finita est res, quæ hunc transitum facit. Potest tamen fieri sine vlla mutatione realis formalitatis, quando res quæ facit hunc quasi transitum, est infinita in genere entis & in genere volitionis liberæ: vt dictū est.

Argumenti
solusio.

23.

Nonum argum. Si per volitionem liberam nulla realis formalitas additur, sed sola relatio rationis, sequitur, variari posse in tempore diuinam volitionem, ita vt denuo velit oppositum illius, quod antea volebat: idq; sine mutatione aut imperfectione Dei; sicut Deo adueniunt ex tempore relationes rationis, ad denominationes extrinsecas. Huic ergo satisfaciemus infra disput. 16. sect. 3.

ARTIC. IV.

Virum voluntas Dei sit causa rerum.

DISPUTATIO XIV.

Virum Deus immediatè per voluntatem operetur.

SECTIO I.

Non per naturam immediatè, sed per voluntatem operatur.

1.

E C T E' notant Ferrar. lib. 2. contra Gët. cap. 2. 3. Caietanus in præfenti art. 4. & communiter expostitores, non disputari in præfenti, vtrum libera sit volitio, per quam Deus operatur ad extra: id enim iam D. Thom. ostenderat in art. 3. & nos supra disput. 7. Solum ergo disputatur in præfenti, vtrum spontanea volitio Dei (abstrahendo à libertate vel necessitate) sit essentialiter requisita, vt Deus operetur ad extra.

2.
Certa ex his
conclusio.

Sap. 11.

Psalm. 113.
Ephes. 1.3.
Iustinus.

Est igitur de fide conclusio. Deus creaturas producit, nō immediatè & præcisè per naturam diuinam, vt natura est, independentè à cognitione & volitione; sed formalissimè producit, per intellectionem & volitionem. Ex Scriptura constat Sap. 11. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi in voluisset* Plal. 113. *Omnia quacumque volui fecit*. Ephes. 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis sue*.

Plura testimonia Scripturæ vide supra disp. 7. sect. 1. & 4. & disp. 11. sec. 4. Ex Patribus præterea constat. Iustinus enim in q. 3. Christiana ad Gen.

tiles prope med. ait: *Si Deus facit quia est, contitè facit quæ facit, si autem facit quia vult. Sponte facit quantum vult, & quale vult, & quando vult.*

Syrmyca Sy. xodus Can. 2. 4. decreuit: *Si quis voluntate Dei tanquam vnum aliquem de creatura Filium factum dicat anathema sit.* Quem exponens Hilarius lib. de Synodis circa med. *Omnibus, inquit, creaturis substantiam voluntis Dei contulit: sed naturam Filio dedit ex impassibili ac non nata substantia perfectè naturatus.* Talia enim cuncta sunt creata, qualia esse Deus vult.

Luculicellinum de hac veritate testimonium inuenies apud Augustinum lib. 3. de Trinit. toto cap. 2. 3. & 4. & in Enchirid. cap. 95. 96. & 97. & lib. 6. de Genes. ad lit. cap. 13. in medio & cap. 15. præsertim ad finem & cap. 17. & 18. & lib. 8. 3. qq. q. 3. Docet eandem veritatem Irenæus lib. 2. aduersus hæreses cap. 2. sub init. Clemens Romanus lib. 3. recognit. propius ad medium quàm ad princip. & lib. 7. confit. cap. 35. post medium. Gregorius Nyssenus in Hexæmeron col. 4. & 5. Athanasius oratione 2. contra Arianos prope med. & orat. 3. col. 2. & iterum multò propius ad med. quàm ad finem orationis, & oratione 4. fol. penultimo, & dialogo 2. de Trinit. contra Anomæum pag. 4.

Cyrillus Alexandrinus lib. 2. contra Iulianum circa med. & post med. & lib. 3. columna 3. & col. 6. & in vtroque libro confirmat testimoniis antiquorum Philosophorum. Damascenus 1. de fide cap. 8. post medium. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 12. & 13. Anselmus toto fere lib. de voluntate Dei. Quorum aliqua verba retulimus disp. 11. sect. 4. Magister & omnes Scholastici 1. dist. 45. cap. *Voluntas*. Et tanquam exploratū supponitur ab omnibus Patribus & Scholasticis, quando refutant Arianorum errorem dicentium, Patrem voluntate genuisse, quoniam inde sequeretur, filium esse creaturam: vt vidimus tomo de Trinitate disp. 92. & 93.

Triplici ratione probat D. Thomas. Prima est, quoniam si Deus ageret per naturam, non per intellectionem & volitionem; sequeretur, Deum indigere superiori alio agente, per cuius intellectionem & volitionem dirigeretur in finem Dei operationes ad extra. Probat sequela ex 2. Phisicor. text. 49. nam omne agēs agit propter finem cognitum & volitum ab eodem agente, vel ab alio superiori agente, per quem inferioris agentis, actio dirigitur in finem, sicut sagitta dirigitur in scopum ab homine cognoscente atque volente. Vnde sequeretur præterea, omnes creaturas ratione carentes nō agere propter finem, quoniam non diriguntur in finem cognitum & volitum à prima causa imprimente illis imperiū & vim naturalem agendi.

Secunda ratio, quia si Deus ageret per naturā, non verò per intellectionem & volitionem; sequeretur, Deum agere necessariò: vnde produceret, quantum potest producere, sicut sol ignis & reliquæ causæ naturales producunt quantum possunt; quoniam earum effectibus non præscribitur mensuram ratio & voluntas. Porro contradictionem implicat Deum producere quicquid potest producere, vt demonstraui supra disp. 7. sect. 4.

Tertia ratio, quoniam modus operandi proportionatus est cū essentia vniuscuiusq; causæ, & cū modo, quo causā præhabet in se effectus: sed Deus essentialiter est intellectus & volūtas, & per has potentias præhabet in se effectus creando, quatenus præhabet eorum ideas & potestatem imperandi;

7.
Si Deus per naturam ageret, & nō per intellectionem & volitionem, indigeret agenti, à quo dirigeretur.

8.
Deus necessario ageret, & quicquid posset produceret.

9.

imperandi: ergo Deus operatur per intellectum & voluntatem. Confirmatur, quoniam hic modus agendi est perfectior erga res inferiores; quamvis modus producendi independenter à voluntate, sit perfectior erga personam Filij eiusdem nature & æqualem.

Obijcies Dionysiu cap. 4. de diuinis nominib. circa principiu dicentem: sicut noster Sol, nō ratiocinans, neq; praeligens, sed per ipsum esse illuminat omnia; ita bonum diuinum per ipsam essentia omnibus existentibus immitit bonitatis radios. Resp. ex Diuo Thoma ad 1. Similitudo Dionysij in eo constituitur, quod Deus, in quantum causa vniuersalis nature & gratie, sine discrimine ac sine exceptione omnibus rebus existentibus immitit bonitatis radios, quamvis secundum peculiare rationes prouidit quibusdam peculiare radios immitat. Vide aliam explicationem apud D. Bonauent. 1. dist. 45. art. 2. q. 1. Minutiora consulo prætermitto.

SECTIO II.

Utrum Dei voluntas sit rerum causa propinquior, quam diuinus intellectus.

Prima opinio respondet, scientiam Dei esse causam propinquiorem in ratione dirigētis, sed voluntatem esse propinquiorem in ratione mouentis. Sed non satisfacit, quoniam adhuc quærimus, utrum propinquitas in ratione mouentis sit absolute maior, quam propinquitas in ratione dirigētis.

Subiungit hæc sententia, à diuino intellectu propinquius causari specificationem effectus, sed à voluntate diuina propinquius causari exercitium. Hoc tamen absolute falsum est, nam voluntas Dei prima & summa causa est omnium specierum atque motionum: ut loquitur Augustinus 3. de Trinit. cap. 4. Voluntas enim Dei determinat, ut producantur Angeli huius speciei & non alterius, & corpora huius speciei & non alterius.

Secunda opinio respondet, causam proximam operis esse voluntatem Dei, sed intellectum esse causam remotam. Ita Durandus 1. dist. 45. q. 2. Vasquez disp. 81. cap. 2. Probāt, quia siue in Deo, siue in quolibet creato artifice intellectus proponit opus & modum operandi, ut possibilem & conuenientem, prius quam voluntas illum velit; quoniam velle nequit, nisi obiectum cognitum, & postquam voluntas efficaciter vult nulla subsequens operatio intellectus requiritur, quæ sit imperium deferens impetum efficacem voluntatis. Quapropter hæc sententia colligitur ex multis aliis Doctoribus, negantibus, huiusmodi imperium intellectuale necessarium esse ad operandum.

Nihilominus sit cōclusio. Ad causandas creaturas voluntas diuina remotior est, sed propinquior intellectus; non quidem quatenus proponit opus & modum operandi, ut possibilem & conuenientem; sed in quantum dicitur hoc aut illud esse iam decretum à voluntate; ac proinde exequendum de facto tali tempore, loco, & mensura. Maiori propinquitati intellectus fauet Hugo Victorinus lib. 1. de Sacramentis parte 2. cap. 6. ante medium dicens: *Voluntas mouet, scientia disponit, potestas operatur.* Quod aliis verbis, sententiam præcedentium capitulum seruans, refert & approbat Ricard. 1. dist. 45. art. 2. q. 1. *Primordiales rerum cause à voluntate diuina quasi proficiscuntur.*

Ruix de Voluntate Dei.

tur per sapientiā diriguntur, per potentia producuntur.

Huius conclusionis probationem dabimus tomosequen. de prouidentia disp. 1. sec. 9. & sequentibus, ubi constabit, prædictum iudicium intellectus diuini esse per se requisitum ad vniuersiuique operis executionem, & per illud vltimò cōstitui scientiam practicam in ratione practica, ac prorsus determinatam ad operandum. Quoniam perfectus modus operandi per intellectum supponit, operantem non solum scire quid, quomodo & quando fieri possit, sed etiam scire quid sit faciendum, quid verò non sit faciendum, & quando sit faciendum, & quando non: ac similiter de reliquis circumstantiis.

Huic doctrinæ melius consonant quæ in Sacris literis legimus de efficacia diuini Verbi & imperij: ut Genes. 1. *Dixit Deus, fiat.* repetitur circa singula opera. Psalm. 148. *Ipsè dixit & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.* Psalm. 32. *Verbo Domini celi firmati sunt.* Hebræor. 11. *Aperta esse secula Verbo Dei.* Deinde melius consonant quæ de præscientia Dei, quasi formaliter prædestinate ac de idæis quasi causantibus legimus in Scriptura & Patribus: ut fufius persequutus sum loco citato.

Quantum ad prædictum imperium, vera est quorundā sententia, dicentiu, scientiā Dei propinquius attingere effectum, quoniam est veluti sigillum suscipiens impetum; voluntas verò est veluti manus mouens & imprimens impetui sigillo. Sed quatenus videntur asserere, solam scientiam de possibilitate & conuenientia operis esse, quæ immediatè concurret, merito impugnatur à Durando & Vasquez supra citatis.

SECTIO III.

Quare voluntati potius, quam intellectui, vel omnipotentia tribuantur operationes transcentes.

Excitauerunt hanc difficultatem antiquiores Scholastici. Responderūt autē triplicem esse rationem. Prima, quoniam voluntas est primum mouens in genere determinans ad operandum. Secunda, quoniam operatio merito tribuitur illi, præsertim potentia diuine, cuius actione posita, necessariò sequitur effectus: at verò efficaci volitione posita, necessariò sequitur effectus: quoniam volitio efficax, vel supponit omnem actum intellectus requisitum, vel ad illum necessariò determinat intellectum. Tertia ratio, quoniam operari ad extra est diffundere bonitatem; id quæ Deus excitatur ex fine sue bonitatis; hoc autem pertinet ad voluntatem. Ita respondent Albertus 1. p. q. 79. memb. 2. art. 1. Alex. 1. p. q. 35. memb. 1. & 2. D. Bonauent. 1. dist. 45. art. 2. q. 1. & 2. & Ricardus ibidem.

Cæterū quod prædicti Scholastici supponūt, operationem ad extra tribui voluntati potius, quā intellectui; dubium est quo fundamento nitatur. Nam Scriptura sicut voluntati diuinæ, ita etiam sapientiæ tribuit operationem ad extra: ut Psalm. 103. *Omnia in sapientia fecisti.* Proverb. 3. *Domini sapientia fundauit terram.* & cap. 8. *Cum eo eram cuncta componens.* Sapient. 8. *Sapientia attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* & cap. 11. *Omnium enim es artifex.* Similiter quoque Patres nunc sapientiæ, nunc bonitati, aut voluntati rerum productionem tribuunt.

Fundamentum igitur esse videtur, in illis enim

5.

6.

Genes. primo.
Psalm. 148.
Psalm. 32.
Hebræor. 11.

7.
Iudiciū circa quorundam sententiam imperium adstruunt.

1.
Prima ratio.

Secunda.

Tertia.

2.
Sed dubium est, quod ita quam certū supponunt.
Psalm. 103.
Proverb. 3.
Sapient. 8. & 11.

3.

Pandemonium esse potest, quoniam ratio in quibus non datur optimum.

enim rerum generibus, ad quæ non inclinat affectus optimi boni, quoniam in eis non datur optimum (iuxta dicta disp. 9. sect. 1. & 2.) Scriptura & Patres pro causa & ratione, propter quæ hoc potius, quàm illud factum sit, non aliam assignant, nec assignare possunt, nisi Dei voluntatem: cuiusmodi testimonia vidimus disp. 11. sec. 4. Consequenter autem dicunt, Deum fecisse quæcumque voluit, quando & ubi & quomodo voluit; numquam autem dicunt, nec dicere possunt, fecisse quæcumque sciuit & potuit, neque quodcumque, ubicumque, quomodocumque sciuit & potuit. Confirmatur Sap. 12. *Subest enim tibi cum volueris posse.*

Sapient. 12.

4.

Quamvis enim secundum rationem intelligendi potentia præcedat volitionem, tamen idcirco nunc dicitur, *Subest tibi cum volueris posse*, & non è contrariò (*subest tibi velle cum potueris*, seu cum possis) quoniam ut notat Bonavent. in Comment. illius loci, potentia præcedit in essendo, sed voluntas in agendo. Hoc est, applicat potentiam ad agendum.

8.

Præcipua ratio, ex principatu Dei in suis operationibus.

Potior autem ratio est, quoniam dominium & quasi principatus, quo Deus sui iuris est, ac suarum omnium operationum moderator, formaliter residet in voluntate, cui propterea subest potentia, quasi mouenti, determinanti, & præferenti mensuram. Rectè namque Ambros. lib. 2. Hexæmeron cap. 2. sub init. ait: *Voluntas Dei rerum mensura est.*

SECTIO IV.

Vtrum executiva potentia sit alia, præter volitionem & intellectionem.

1.

Postrema difficultas est, Vtrum voluntas & intellectus diuinus sic immediatè concurrant ad opera, ut non indigeant alia potentia exequente. Communitè antiqui Scholastici agunt de intellectu, voluntate, & potentia operatiua Dei quasi de potentiis ratione distinctis, instituunt de illis peculiare tractatus cum Magist. in 1. dist. 42. & 45. Huic distinctioni fauet D. Thom. hic art. 4. fine, Hugo Victor. lib. 1. de Sacrament. p. 2. cap. 3. 4. 5. & 6. semper distinguēs tres perfectiones diuinas, quæ requiruntur ad omnem operationem Dei. Fauent etiam Scholastici citati in sect. præcedenti. Fauet etiam loquendi modus Scripturæ vt Sapient. 12. *Subest enim tibi cum volueris posse.* Si enim posse subiectum est volitioni; distinguitur ab illa.

Sapient. 12.

2.

Prima responsio. Potentia exequens non est tertia potentia ab intellectu, & voluntate.

Sed quoniam hæc quæstio propriam sedem habet infra q. 2. art. 1. Nunc breuiter respondeo & dico primò. Potentia exequens in Deo absolute non est tertia potentia ratione distincta ab intellectu & voluntate, quoniam ex præcisâ & formalissima ratione intellectus & voluntatis infinitæ habetur, quidquid requiritur, ut omnes effectus possibiles ad nutum obediant imperanti; neque vlla sufficiens ratio suadet, opus esse vltiori potentia executiua.

3.

Nyssen.

Fulgentius.

Fauet modus loquendi sanctorum Patrum; quod enim *voluntas diuina sit potentia, & via rerum effectrix*, Aserit Gregor. Nyssen. in Hexæmer. col. 4. Fulgentius lib. 1. ad Monim. cap. 12. fine, ait: *Non aliud est in illo velle, quàm posse.*

4.

Athanasius orat. 3. contra Arian. col. 2. *Patria, ait, voluntas efficax est & architectatrix, eadque per se sufficiens ad res procreandas.* Et multò propius ad

med. quàm ad finem eiusdem orationis reperit, *voluntatem Patriis esse satis potentem ad ea constituenda, quæ ipsi placuerint.* Et iterum, *Voluntatem parem, sufficientemque ad vniuersi architecturam.*

Cyrillus Alexand. lib. 3. contra Iulian. multo propius ad med. quàm ad finem §. *Arguit præterea Moysen: Producit, inquit, interdum ea quæ nunquam fuerant; verum tamen tamquam sola voluntate perfectior videtur operum, & compingit quod Verbum approbat.*

Ambrosius lib. 2. Hexæmeron cap. 2. circa medium. *Quid enim difficile est, inquit, cui velle fecisse est.* Ac lib. 5. in Lucam parum à principio: *Nihil medium est inter opus Dei atque præceptum, quia in præcepto est opus. Denique dixit, & facta sunt. Videtis igitur, quod dubitari non potest, quia voluntas Dei potestas est. Si ergo voluntas eius potestas est; qui vniuersi voluntatis Trinitatem asserunt, vniuersi utique asserunt potestatis.*

Dico 2. Nihilominus intra easdem lineas & gradus intellectus & voluntatis distinguimus potentiam executiuam, quasi partem earundem potentiarum. Sicut intellectus & voluntas Dei, quatenus versantur circa creaturas, existentes in aliqua differentia temporis quodammodo distinguuntur à se ipsis, quatenus versantur circa Deum, aut circa creaturas possibiles. Hic autem gradus distinctionis est infinius inter ea, quæ ratione ratiocinata distinguuntur. Atque hæc distinctio sufficiens est, ut Patres & Scholastici de potentia disputent, quasi de tertio attributo distincto ab intellectu & voluntate: ut in simili de misericordia & iustitia diximus disp. 5. sect. 6. Corol. 4. Vide quæ de potentia moriua Angeli, identificata cum intellectu & voluntate, diximus 1. p. q. 3. art. 1. sect. 1.

VTRVM DIVINA VOLUNTAS sit causa vniuersalis & immediata omnium rerum, & quomodo; disputatur hic ab Scholasticis antiquis. Hoc tamen, si Theologicum est, pertinet ad quæstionem 44. de prima causa omnium entium; solèrque in 2. physicor. & in metaphysica disputari. Atque illud præsertim: Vtrum Dei concursus physicè prædeterminans causam secundam, sit requisitus vt causa secunda operetur, tractatum est à me tom. præcedenti de scientia; & magis illustrabitur infra, tractando de materialibus actionibus peccatorum.

ARTIC. V.

Vtrum voluntatis diuinæ sit assignare aliquam causam,

DISPUTATIO XV.

Num aliquid possit causare volitionem Dei.

SECTIO I.

De causa realiter causante, ac præsertim causa finali.

PVD omnes indubitatum est, non dari causam vllam creatam neque in creatam, quæ reali & vera causalitate possit causare volitionem Dei: quoniam hæc est ipse Deus. Constat hæc propositio ex dictis

1. Supponitur id, de quo præd omnes conflat.

7. Secunda r. soluta. Distinctio inter executiuam potentiam, & intellectus & voluntatem.

8.

6.

dictis tota d. 2. nam ea de causa negauimus Deo potentiam & actionem volendi, quoniam nulla vera productio volitionis absolute possibilis est Deo.

2. Hanc à posteriori demonstrat Augustinus lib. 1. de Genesi contra Manichae. c. 2. ad finem, quoniam causa diuinae volitionis deberet esse maior & prior diuinae volitione: videlicet, maior, quoniam foret causa requiuoca, & prior saltem natura. Atque eadem ratione videtur in lib. 83. quæst. q. 27. sine. *Qui querit, ait, quare voluerit Deum mundum facere, causam querit voluntatis Dei. Omnis autem causa efficiens maior est eo quod efficitur. Nihil autem maius est voluntate Dei, non ergo eius causa querenda est.*

Diuina voluntas nulla est causa efficiens.

3. Augustinus

Augustini sententiam, suppresso nomine, vsurpauit Hugo Victorinus in summa sententia. 1. cap. 1. sub init. & expressio Auctore sequuntur Magister, S. Thomas & alij citandi.

4. Neque ulla creatura esse potest causa finalis illius.

Hinc suis compertum est, diuinæ volitionis nullam esse causam efficientem, neque materiam, aut formalem. Præterea, nullam creaturam esse causam finalem diuinæ volitionis, probatum est disp. 3.

5. In quo contrarietur voluntati.

Restat difficultas: verum diuina bonitas sit realiter causa finalis suæ volitionis. Negat Vasquez disp. 82. cap. 1. init. idque tribuit D. Thomæ in hoc artic. 5. (Sed D. Thomæ sententia est, quam statim explicabimus.) Probat primò, quia de ratione finis est, vt vno actu volitus moueat ad alium actum electionis mediorum. Respondeo. Fateor huiusmodi motionem continere finem: ceterum non hæc sola motio, sed alia motio est præcipua in fine, videlicet, quod sit obiectum primariū & formale volitionis; & secundum hanc motionem expe. D. Thomæ, diuinæ volitionis moueri à sua bonitate: vt sup. art. 1. ad 3. & art. 2. ad 2. & 3.

6. Primum pro contraria sententia argumentum.

Probat 2. quoniam omnis causa realis debet realiter distinguī à causato: sed bonitas Dei non distinguitur realiter à volitione Dei. Resp. Sola finalis causa est, quæ sine reali existentia, & sine reali distinctione, potest exercere suam primariam causalitatem, quæ in eo consistit, quod sit primarium, & formale obiectum mouens ad volitiones. Et ratio est, quoniam volitio propter suam eminentiam est actus reflexius in sui ipsius bonitatem; ideoque potest moueri à sua bonitate vt ab obiecto formali.

7. Secundo. Solutio. Sola causa finalis distinctionem realem non exigit ad causandum, vt primariam causalitatem.

Quare dico 1. Deus est realiter causa finalis suæ volitionis, quoad præcipuam causalitatem, quæ est mouere vt obiectum formale volitionis. Dico 2. Deus non est realiter causa finalis suæ volitionis, quoad aliam causalitatem, quæ finis per amorem sui mouet ad alium actum realiter diuersum, quo media diliguntur propter finem: sicut principia per cognitionem sui mouent ad alium realiter diuersum assensum conclusionis. Hæc est mens D. Thomæ in art. 5. Dico 3. etiam comparatione dilectionis creaturarum, exercet Deus realem quandam causalitatem finis, quatenus realiter Deus creaturas diligit propter se ipsum, vt propter vltimum finem & obiectum formale: vt vidimus disp. 3. & disp. 5. sect. 3.

8. Tertia conclusio.

SECTIO II.

Deo nihil esse rationem volendi, nisi suam bonitatem, seu voluntatem, Doctores & argumenta contendunt.

1. Sententia Aristotelis.

Hanc sententiam docet Albertus 1. part. Heracl. 10. quæst. 79. memb. 1. art. 1. particul. Ruiz de Voluntate Dei.

1. dicens; Deo non esse aliam rationem, nisi eius voluntatem: nihil enim ad eum rationabile est (vt Augustinus ait) quàm fieri quod Deus vult. Idem ferè ex Anselmo docet Alexander 1. part. quæst. 35. memb. 3. dicens: *Voluntas Dei dicitur habere rationem, sicut idem habet se ipsum; idem enim est voluntas & ratio. Sed si dicatur ratio aliqua finis extra, nullo modo habet rationem.*

Alexander.

Similia docet Henricus quodlib. 4. q. 19. ante med. Gabriel 1. dist. 14. q. 1. art. 2. post 3. conclusionem. Driedo de concordia liber. arbitr. cum prædest. p. 1. c. 3. prope init. & c. 4. in solutione ad 4. Vasquez disp. 82. cap. 2. Molina hoc art. 5.

In eadem sententia verè fuit Scotus 1. dist. 44. quæst. vnica, quatenus ex professò docet, in potestate diuinæ voluntatis esse legem & rectitudinem eius; & sicut modò rectæ sunt leges à Deo statutæ, quia placent diuinæ voluntati, sic etiam, si contrariæ leges placuissent, rectæ fuissent.

Probat primò, quia, Deo non aliam esse causam diligendi creaturas, nisi suam bonitatem, præter ea, quæ diximus disp. 3. sect. 1. & 2. probant, quæ sequuntur testimonia Scripturæ & Sanctorum Patrum.

Chrysostomus Ephesios 1. sermone 1. col. 4. ponderans illud: *In laudem gloria gratiæ suæ dicit: Vehementer concupiscit, vehementer desiderat nostram salutem. Quamobrem ita diligit Solum, scilicet, bonitatis suæ gratia. Gratia si quidem bonitas est. Propterea dicit: In adoptionem filiorum nos prædestinavit, volens, idque vehementer volens, ad hoc vt conspicua reddatur gratia suæ gloria.* Idem Chrysostomus in Genes. cap. 1. hom. 3. circa med. Non propter indigentiam, sed ob suam benignitatem & bonitatem fabricauit omnia. Ezechielis 36. *Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus.* Quod ad hanc rem ponderat Bernardus serm. 68. in Cantic. inter med. & finem.

2.

3.

4.

5.

Ephes. 1.

Ezech. 36.

6.

Nysenus.

7.

Chrysostom.

8.

Ephes. 1.

Augustinus.

Cyrtianus.

Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 6. parum à principio, de hominis creatione, qui potuerit peccare: *Hoc quoque inquit, prius defendam; ita institui debuisse & ita dignè institutum potiore ostensa causa, quæ ita fecit institui. Bonitas Dei & ratio eius huius quoque instituto patrocinabatur, in omnibus consurgentes apud Deum nostrum. Nec ratio enim sine bonitate, ratio est, nec bonitas sine ratione, bonitas Nysenus orat. catechetica cap. 5. inter med. & finem: Deus propter bonitatem hoc animal deduxit ad ortum, eius bonitas causa fuit vt conderetur homo felicitet.*

Secundò probatur ex Chrysostomo. nam orat. 1. aduersus Iudæos col. 2. ait: *Non enim ipsa eorum quæ sunt, natura, sed Dei voluntas ac decretum efficit, vt eadem vel bona sint, vel mala.* Quod probat exemplo 3. Reg. 20. ubi punitur qui noluit percutere prophetam. Videtur itaque sine ratione sufficere voluntatem.

Anselmus autem in Prologo cap. 19. & 11. Deum sic alloquitur. *Id solum iustum est, quod vis.* Et ad ea verba Ephes. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ* 3. ait: *Non ab alio accipit consilium, nisi à sua voluntate.* & Augustinus lib. 2. Hipognos. cap. 6. ait: *Deus suam rationem consulit voluntatem.* Confirmatur ex Augustino lib. de Genes. contra Manichæos cap. 2. fine, cuius verba sunt: *Qui ergo dicit: quare fecit Deus cælum & terram? respondendum est ei: quia voluit.* Quæ sententia recipitur ab Hugone. citato in sect. præcedenti, & à Magistro, & communiter à Scholasticis in 1. distinct. 45. §. Hæc uaque.

9. Tertiò probatur ex D. Thoma, qui in hoc art. 5. & 1. contra Gent. cap. 87. ait, diuinæ volitionis non aliter esse causam, nisi ex eo præcisè, quod Deus vult vnā creaturam esse causam alterius. *Confirmatur.* Confirmatur, quoniam hæc sunt propositiones D. Thomæ: *Deus non vult hoc quia vult illud; sed tantum vult hoc esse propter illud.* Idem sentiunt Caietanus & Ferrarientis in eisdem locis.

10. Quartum argument. Quando queritur causa prædestinationis, non queritur causa, seu ratio decreti diuini, sed solummodo queritur causa omnium effectuum prædestinationis, & ordinationis horum effectuum ad diuinam voluntatem. Ergo supponunt omnes Theologi vt certum, non esse possibilem causam siue rationem diuini decreti. Ita sentiunt S. Thom. infra q. 23. art. 5. & 3. part. quæst. 24. art. 4. D. Bonau. 1. dist. 41. art. 1. quæst. 2. vbi Ricardus art. 2. quæst. 1. Henricus nuper citatus, & multi recentiores: vt Molina, Vasquez & Zumel.

11. Quintum argument. Si diuinæ volitionis dari posset aliqua ratio vel causa; maximè daretur ratio vel causa prædestinationis, quæ est præcipua inter volitiones liberas Dei; sed huius nulla datur causa vel ratio, vt demonstratum est in disputationibus de prædestinat. Ergo nullius volitionis diuinæ potest dari causa vel ratio.

12. Sextum argumentum est ratio S. Thomæ in præfati art. 5. quoniam idem actus non potest esse causa sui ipsius: sed Deus vnico actu fertur in finem & in media: ergo volitio finis non est Deo causa volendi media. *Confirmatur.* Confirmatur, quoniam diuinæ volitiones creaturarum nullo modo distinguuntur à volitione necessaria Dei, si quidem illi nullam realem perfectionem addunt, quæ saltem ratione ratiocinata distinguatur à volitione necessaria. Ergo neque secundum rationem vna volitio potest esse causa alterius.

13. Septimum argum. ex eodem loco D. Thomæ. Vna cognitio diuina non est causa alterius, idque propterea quoniam Deus in vno obiecto formali, scilicet in sua essentia cognoscit omnia cognoscibilia; sed similiter in vno obiecto formali, scilicet in sua bonitate, vult omnia amabilia. Ergo vna volitio Dei non potest esse causa alterius.

14. Octauum, quoniam in diuina volitione præter perfectionem essentialem & simpliciter necessariam, nihil aliud reperitur, nisi solus respectus rationis supra disp. 13. Sed nihil creatum potest esse causa, vel ratio perfectionis diuinæ simpliciter necessariæ; si quidem hæc conueniret Deo, quauis nulla creatura existeret. Ergo nihil creatum potest esse causa; vel ratio diuinæ volitionis, quamuis possit esse ratio, vel causa relationis, quæ secundum rationem refertur ad creaturas: quæ relatio est sola denominatio extrinseca.

15. Nonum argument. quoniam solus finis vltimus est ratio volendi se ipsum & media; sed nulla creatura amatur à Deo quasi finis vltimus: supra disp. 3. sect. 1. & 2. Ergo nulla creatura potest esse ratio propter quam Deus velit ipsam creaturam, vel alias; sed tota ratio est diuina bonitas, quæ amatur vt vltimus finis. Maior probatur, quoniam finis est, cuius gratia aliquid fit, & quod mouet ad amorem mediorum. Ergo solus finis vltimus est ratio volendi se ipsum & media. *Confirmatur.* Confirmatur primò, quoniam medium, in quantum medium non amatur propter se ipsum,

sed propter finem: at omnis creatura amatur à Deo in quantum medium.

Secundò confirmatur, quoniam omne vile, in quantum vile non amatur propter se, sed propter honestum, vel delectabile, ad quod desideruit; sed omnis creatura diligitur à Deo vt vilis: ergo ratio diligendi creaturam non sumitur ex ipsa creatura. *Secundò.*

SECTIO III.

Diuina volitionis assignari aliquam rationem probatur auctoritate.

PROpono prius generalè conclusionem, quam à præcedenti sententia minimè dissentire constabit sect. 5. cuius iudicium est, grauiores Authores, qui pro præcedenti sententia relati sunt, meritò adduci quoque pro conclusionem præfenti.

Conclusio est. Diuinæ volitionis datur aliqua causa secundum rationem, ita vt vnus actus diuinus sit ratio alterius actus, secundum rationem mouens ad illum; prætereaque obiecti creatura vel existentia sit quandoque ratio, siue conditio suo modo determinans diuinam volitionem. Ita Durandus in 1. distinct. 41. quæst. 1. num. 8. & 9. Sed clariùs quæst. 2. num. 5. Maior eadem dist. 41. quæst. 1. prope init. Ricardus 1. dist. 45. art. 2. quæst. 4. & lib. 3. sent. dist. 32. art. 1. quæst. 3. Corduba in quæstionario quæst. 56. opin. 5. punct. 2. ad 2. dub. Suarez 3. part. tom. 1. disp. 41. sect. 4. initio, & in relectione de libertate diuina disp. 1. sect. 1. num. 5. & sect. 2. num. 21. & 22. & 1. part. lib. 3. de attributis c. 7. num. 12. Valent. hic quæst. 19. punct. 5. assert. 2.

Idem sentiunt grauissimi Scholastici, qui dum explicant titulum quæstionis de causa prædestinationis, supponunt exclusā reali causalitate, posse aliquid esse rationem, aut conditionem ob quam Deus velit dare gloriam. Ita Albertus 1. part. quæst. 63. memb. 3. art. 1. quæst. incident. 1. Alexand. 1. part. quæst. 28. memb. 3. art. 1. Bonauent. 1. dist. 41. art. 1. quæst. 2. Vbi Ricard. art. 2. quæst. 1. & 2. Gregor. quæst. 1. artic. 2. Gabriel q. vnica initio. Marsil. in 1. q. 3. art. 2. initio.

Imò est aperta mens D. Thomæ infra q. 23. art. 5. ad 3. dicentis, dari rationem diuinæ electionis, aut reprobationis in communi, sed non in particulari. & in comment. ad Ephel. 1. consiliū diuinæ voluntatis explicat esse voluntatem, quæ est ex ratione, & 1. contra Gent. cap. 82. ad obiectionem 3. ait: diuinam voluntatem determinari à diuina cognitione proponente bonum creaturarum, quasi congruum & conueniens (quod explicatum est disp. 7. sect. 6.) & cap. 86. probat, rationem esse diuinæ volitionis, non solum qua necessariò vult seipsum, sed etiam qua liberè vult creaturas existere. Atque idem sentit Ferrar. vtrobique, & Capreol. 1. dist. 45. q. 1. ad argumenta Aureoli contra terciā conclusionem.

Probat primò ex Sacra Script. supponendo regulam, quam tradidit Augustinus lib. 3. de doct. Christiana cap. 10. & 11. videlicet propriè & non figuratè intelligenda esse verba Sacre Scripturæ, nisi ad sensum translationis, aut improprium compellat auctoritas aut ratio, desumpta ex fidei veritate, aut morum honestate. In præfenti autem ratio suffragatur, vt dictiones causales propriè significant rationem diuinæ volitionis, quemad

quemadmodum Ioan. 10. *Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam*, Ioan. 16. *Ipse Pater amat vos, quia vos me amatis*. Tertiò Reg. 3. *Quia postulasti verbum hoc, &c. Sed postulasti tibi sapientiam, ecce feci tibi secundum sermones tuos*. Apocalip. 3. *Quoniam seruasti Verbum patientia me, &c. ego seruabo te ab hora tentationis*.

Probatur secundò, nam Dei voluntas consequens ortum & rationem ducit ex nostro vitio: Ut loquitur Chrysostomus sermone primo in epistola ad Ephes. Damascenus lib. 2. de fide cap. 29. *versus finem, & dialogo contra Manichæos versus finem, dicens, secundariam Dei voluntatem esse, quod earum rerum, quæ contingunt, causa, Deus vult*. Quorum sententiã sequuntur omnes Scholastici, tractantes de voluntate consequente infra disp. 19. sect. 2. & sequentib. Chrysostom. in eodem sermone 1. ad Ephes. colum. 4. concedit, Deum velle à nobis prædicari alicuius reigratia, videlicet, *ut feruentior nobis dilectio innaſcatur*.

Tertiò probatur, nam multis Scripturæ testimoniis & Sanctorum Patrum, præſertim Augustini, Proſperi, Fulgentij, & Anſelmi conſtat verissiſſimam eſſe ſententiã, quã collegit Proſper ad cap. 8. Gallorum ſine dicens: *Ut & qui ſaluantur ideo ſalvi ſint, quia illos voluit Deus ſalvos fieri, & qui pereunt, ideo pereant, quia perire meruerunt*. Quæ ſententiã ſumitur ex Deuteron. cap. 9. *Neque enim propter iuſtitias tuas & acquiãtẽ cordis tui ingreſſeris, ut poſſideas terras earum: ſed quia ille egerunt impiẽ, introiit te, deleſt ſun: & ut completeret verbum ſuum Dominus, quod ſub iuramento pollicitus eſt*, &c. Tobix 13. *Ipſe caſtigauit nos propter iniquitates noſtras, & ipſe ſaluauit propter miſericordiã ſuã*.

Augustinus de Bono perſeuer. cap. 8. inir. *Sed cur, inquit, gratia Dei non ſecundum merita hominum datur? Reſpondeo; quoniam Deus miſericors eſt*. Cur ergo, inquit, non omnibus? & hic reſpondeo: *quoniam Deus iuſtus iudex eſt*. Et toto illo capite pergit oſtende, e, ſolam miſericordiã eſſe rationem prædeſtinandi & conferendi gratiã, ſed hominum peccata eſſe rationem reprobandi, atque damnandi. Rurſus lib. 1. ad Simplic. quæſt. 2. air: *Non quia inuenit Deus opera in hominibus, quæ eligat, ideo manet propoſitum iuſtificationis ipſius; ſed quia illud (propoſitum) manet, ut iuſtificent credentes, ideo inueniunt opera, quæ iam eligat ad regnum colorum*. Docet igitur Auguſtinus, diuinum propoſitum iuſtificandi eſſe cauſam bonorum operum, quæ ſunt obiecta rationabilia & proportionata diuinæ electiõni. Eadem ſententiã frequenter occurrit in multis opusculis Auguſtini, veluti de natura & gratia, de prædeſtinatione & gratia, de prædeſtinatione ſanctorum epist. 105. & 107. & vbicumque tractat de gratia & libero arbitrio.

Idem Auguſt. 1. 1. de ciuitate cap. 22. rationem reddit, ob quam Deus fecerit mundum, & addit: *Hanc etiã Plato in Timæo cauſam condendi mundum iuſtiſſimam eſſe dicit, ut à bono Deo, bona opera fierent, &c.*

Probatur quartò ex Hieronymo, quem reſert & ſequitur Hugo Viſtorinus in epist. ad Rom. quæſt. 235. dicentem: *Deus nihil facit, quia vult, ſed quia ratio eſt ſic fieri*. Idem Hieronymus Ephes. 1. ad illud: *Secundum conſilium voluntatis ſuæ*, docet, omnia quæ Deus facit, eſſe plena ratione. Et Interlinealis ibidem, *Conſilium voluntatis ſuæ*, intelligit voluntatem, quæ eſt ex

Ruz de Voluntate Dei.

ratione. Vnde idem Hugo Viſtorinus in ſumma ſentent. tractatu 1. cap. 13. poſtquam præcepit, *non eſſe quærendum, quare Deus voluit*, videlicet, inquirendo reaſem cauſam: ut vidimus ſect. 1. reddit rationem ob, quã hæc & illa opera Deus facere voluerit. Cuiusmodi rationes reddit etiã alibi ſæpe.

Vnde probatur quintò, quia Patres ſeriò præcipiunt humiliter venerari quamplurima opera diuinæ prouidentie, quorum rationes & cauſas ignoramus; ſcimus autem ſapientiſſimas & optimas eſſe quæcumque ſint. Ita Chryſoſtomus in Genef. homil. 4. in medio & homil. 10. poſt med. & Ephesios 5. ſermone 19. à medio. & tom. 5. orat. 1. aduerſus Iudæos colum. 2. & 3. Auguſtinus de Genefi contra Manichæos lib. 1. cap. 16. ad med. & lib. 11. de ciuit. cap. 22. Cyrillus lib. 3. contra Iulian. colum. 8. §. *Si autem, & §. ſubiiciam*. Methodius in concione de reſurrectione apud Theodolum in collectaneis ad Rom. 9. Nazianz. oratione 16. de pauperum amore propius ad finem, quàm ad med. n. 43. & 45. Damascenus dialogo contra Manichæos duobus foliis ante finem, & lib. 1. fidei cap. 1. ad finem, & lib. 2. cap. 29. Quorum verba retulimus diſp. 9. ſect. 12.

Sextò ad eandem veritatem probandã adduci poſſunt teſtimonia fere cunctorum Patrum, iunctis eorum ponderationibus poſitis tota diſp. 9. & 10. quibus probatur Deo rationem eſſe, propter quam decernat aliquid facere potius, quàm oppoſitum, videlicet, quoniam illud opus eſt melius.

Septimò eadem veritas colligitur ex omnibus Patribus, qui reddunt rationem Incarnationis, quoniam decens ac decorum Deo erat reparare genus humanum, ſeruato rigore iuſtiã, & oppoſitum minus decorum ac decens. Quos reperiſ apud Scholaſticos accuratè tractantes de neceſſitate Incarnationis. Præſertim id colligitur ex Gregor. Nyſſen. orat. catechet. c. 15. ſub init. dicente: *Si ergo diuina natura iudicium & ſignum proprium eſt beneuolentiã in homines, habes rationem, quã quærebis, habes cauſam, cur Deus venerit ad homines, & poſt pauca: Hæc ne ſunt parua & indigna, quæ Deum moueant, ut deſcendat ad humanam naturam viſtandam?*

Colligitur etiã ex Anſelmo lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 8. & cap. 12. poſt cuius medium, ſuam & aliorum Patrum ſententiã ita explicat: *Verum eſt quod dicit de libertate, & voluntate, & benignitate illius: ſed ſic eas debemus rationabiliter intelligere, ut dignitati illius non videamur repugnare. Liberti as enim non eſt niſi ad hoc, quod expedit, aut decet; nec benignitas decenda eſt, quæ aliquid Deo indecens operetur. Quod autem dicitur, quia quod vult iuſtum eſt: & quod non vult iuſtum non eſt, non ita intelligendum eſt, ut ſi Deus velit quodlibet inconuenient, iuſtum ſit: quia ipſe vult. Non enim ſequitur, ſi Deus vult mentiri, iuſtum eſſe mentiri: ſed potius Deum illum non eſſe. Et paulò inferiùs: Itaque de illis tantum eſt verum dicere: Si Deus hoc vult, iuſtum eſt, quia Deum velle non eſt inconueniens. Si enim vult Deus, ut pluat, iuſtum eſt ut pluat: & ſi vult ut aliquis homo occidatur, iuſtum eſt ut occidatur. Plura teſtimonia Patrum & Scholaſticorum videbimus infra diſp. 27. ſect. 6.*

Denique quoties Patres rationem reddunt ob quam Deus vult permittere peccata vel pauciores prædeſtinare, vel inſtituere Sacramenta, vel

O 3

quodcum

11. Opera Dei quorum cauſas ignoramus humiliter veneranda.

12.

13.

14.

Anſelm.

15.

quodcumque aliud opus providentiæ sic, vel aliter exercere, toties supponunt, ex parte obiecti dari rationem ob quam à diuina providentiâ eligatur illud opus.

SECTIO IV.

Idem probatur rationibus.

1.
Ultimus diuina voluntatis finis, Dei bonitas, fines autem subordinati, creatura.

Primo, quamuis enim sola Dei bonitas sit ultimus finis diuinæ volitionis, & primus motor illius: nihilominus creaturæ sunt fines subordinati, ad quos immediatè diriguntur aliæ creaturæ: sicut homo est finis mundi corporei, & hominis finis est visio & amor Dei ad eius gloriam. Hos autem subordinatos fines diuinæ volitionis concedit D. Thom. 1. contra gent. cap. 86. Ergo diuinus amor, in quantum intendit producere hominem, fuit ratio, mouens ad volitionem creandi mundum corporeum. Idemque intellige de quacumque volitione cuiusque finis subordinati: ita tamen, vt non sit prima ratio, neque primum mouens, sed sit ratio accipiens vim à prima ratione, quæ est ultimus finis, tanquam à primo mouente: sicut disp. 5. sect. 3. & 5. dictum est.

2.

Probatur secundò, nam sine dubio Deus potest hominem relinquere omnino liberum, vt ex adulterio generet filium, si velit; vel non generet, si nolit. Ergo præscientia futuræ generationis omnino liberæ, erit ratio ex parte obiecti determinans, vt Deus velit intra hanc materiam infundere animam rationalem. Vt autem hoc exemplo, quo facilius refutem solutionem contrariæ sententiæ, quæ concedit, Deum velle, vt vna creatura sit causa & ratio alterius; sed negat, creaturam vlllo modo esse rationem diuinæ volitionis. Hoc autem refutatur, quoniam anima rationalis existit solius Dei virtute, & necessariò existit, quo loco & tempore Deus vult, eam existere, & non antea, nec postea: neque resultat ex dispositionibus corporis. Ergo dispositiones huius corporis hoc tempore & loco productæ, non sunt causa & ratio, vt existat hic & nunc anima rationalis, nisi in quantum ex dispositiones sunt obiectum cognitum, & ratio mouens diuinam voluntatem, vt velit, hic & nunc creare animam rationalem. Vnde colligitur, præscientia dispositionum esse rationem decreti creandi animam rationalem: & consequenter ipsas etiam dispositiones esse rationem obiectiuam.

Refutatur solutio.

3.
Finale peccatum ratio est, vt homo æterna pœna puniatur.

Tertiò probatur, quoniam peccatum finale non solum est ratio, vt homo puniatur æterna pœna, sed etiam est ratio, propter quam Dei voluntas ex se magis propensa ad clementiam, vellet erga peccatorem exercere æternam iustitiam. Vnde Chrysostom. & Damascen. citati in sectione præcedenti probatione 2. dicunt, hanc voluntatem Dei existere ex nostra causa. Ergo ex parte nostra datur causa seu ratio alicuius volitionis diuinæ.

4.
Dilectio conficitur ex doctrina circa prædestinationem.

Quartò probatur, quia vel Deus prædefinit merita prædestinatorum; per quæ obtinenda est gloria, vel non prædefinit. Si prædefinit merita, tunc ratio mouens ad prædefinitionem meritorum est volitio efficax conferendi gloriam iis prædestinatis. Si autem Deus non prædefinit merita, tunc præuisio meritorum quasi absolute futurorum, erit ratio mouens Deum, vt velit efficaciter iis hominibus conferre gloriam.

Quintò, quia nisi requiratur ex parte obiecti iustitia, ratio & conuenientia, vt à Deo amari possit; consequens erit, vt Deo sit pro ratione voluntas: ac proinde quodcumque obiectum ex se malum & inordinatum, eo ipso quod ametur à Deo, fiat comparatione diuinæ voluntatis bonum, ordinatum & rationabile. Vnde manauit error asserentium, Deum velle, mendacium, errorem & peccata fieri ab hominibus: quoniam hæc omnia non sunt turpia comparatione diuinæ voluntatis. Quod refutabimus disp. 13.

Sextò probatur, quia Deus semper eligit medium optimum & conuenientissimum ad consequendum finem, sub ea mensura & modo sub quo est efficaciter volitus à Deo. Ergo conuenientia & commensuratio medijs cum tali fine est ratio, vt Deus illud velit adhibere, ita vt sublata illa conuenientia non vellet illud adhibere. Veluti conuenientia Incarnationis ad redemptionem, & ad ostensionem attributorum, fuit ratio propter quam Deus voluerit incarnari, & sine qua non voluisset incarnari. Antecedens supponitur, tanquam certum ab omnibus Theologis, vt notauimus suprâ disp. 9. sect. 1. asseritione 2.

Septimò, Omnes rationes, quæ in eadem disp. 9. sect. 6. & sequentibus probant, Deum semper & infallibiliter velle quod secundum se est optimum, eadem probant à fortiori, requiri ex parte obiecti bonitatem ac congruentiam ob quam ametur à Deo. Quamuis enim doctores dubitare videantur, an Deus infallibiliter eligat semper, opus quod secundum se est optimum & magis consentaneum rationi: supponunt tamen vt certum, semper à Deo eligi opus, quod secundum se bonum est & rationi consentaneum.

Vnde si argumentor: diuina cognitio, ostendens rationes ac congruentias obiectorum, dirigit diuinam volitionem, & est ratio vt diuina volitio inclinetur potius ad obiectum rationabilius. Ergo tam diuina cognitio, quam obiectum representatum per illam diuersimodè sunt ratio diuinæ volitionis. Confirmatur, quoniam si hæc diuina cognitio non mouet, neque est ratio, ob quam inclinetur diuina volitio; sequitur volitionem Dei ad meliora obiecta non ferri studio atque auditate maioris boni, neque consilio, sed casu fortuito; perinde ac si Deus ignoraret quid melius esset, aut quid deterius.

Octauò probatur; nam propterea Deus voluit, nos præcepto & crebris exhortationibus excitare ad importunam orationem, quoniam vult concedere quod petimus: & propterea voluit instituere remedium contritionis & Sacramentorum; quoniam vult concedere peccatorum veniam. Iam ergo vna volitio diuina est ratio alterius, idque in plerisque alijs exemplis dici eadem ratione potest.

Probatur nonò, nam habere rationem ex parte obiecti, vel ex priori alia volitione, perfectio est nullam includens imperfectionem. Ergo Deo conuenit. Antecedentis præcipua probatio erit solutio argumentorum in sect. 5. Sed præterea probatur exemplo diuinæ scientiæ; nam vt scientia visionis præuideat futura, præsupponitur, quasi conditio determinans ex parte obiecti, alius futuritio: vt probatum est tomo præcedenti de Scientia disp. 18. sect. 4. & sequentibus: & disp. 36. sect. 1. Ergo eadem futuritio est quodammodo ratio & causa. Vnde hæc propositio:

Propterea

5.
Abstrahit ex cararia sententia.

6.

Conuenientia medijs ad finem, est ratio, vt Deus velit illud adhiberi.

7.

8.
Diuina cognitio diuinæ volitionis ratio.

Confirmatur.

9.

Quia ratio est causa aliorum.

10.

Propterea Deus ab aeterno sciuit Petrum esse peccatum, quia Petrus est peccaturus; admittitur à Patribus & Scholasticis citatis in eadem disp. 36. sect. 1. Quapropter in eodem sensu accipiendo dictionem causalem, nullam imperfectionem significabit, qui dixerit: Deus propterea vult punire peccatum Petri, quia Petrus est peccaturus, & quia Deus praescit esse peccaturum.

Confirmatur, nam scientia, qua Deus comprehendit voluntatem creatam & omnes eius circumstantias¹, est ratio sufficienter determinans diuinum intellectum, vt sciat omnes effectus, habentes infallibilem connexionem cum voluntate sub circumstantiis posita: vt ostensum est praecedenti tomo de Scientia disp. 80. Ergo diuina Scientia vnus creaturae potest esse ratio diuinæ scientiæ, qua scit aliam creaturam. Ergo huiusmodi ratio & quasi causalitas nullam imperfectionem afferet diuinæ voluntati.

Recentiores aliqui existimant, satis fieri argumentis huius sententiæ, concedendo, obiectum creatum esse causam seu rationem illius relationis, seu denominationis extrinsecæ, quam solam addit volitio libera Dei supra volitionem necessariam: vt diximus disp. 13.

Hæc tamen solutio refutatur primò, quia superiora argumenta probant dari rationem: propter quam Deus liberè velit aliqua obiecta: sed volitio libera Dei non constituitur per denominationem extrinsecam, seu relationem rationis, sed per formalitatem realem. Ergo praecedentia argumenta probant, dari rationem diuinæ volitionis liberæ, quoad suam formalitatem realem.

Huius argumenti propositiones ita explico. Quamuis nulla perfectio, aut formalitas realis addatur per volitionem liberam supra volitionem necessariam: nihilo minùs volitio libera, quoad totam suam rationem plenè constitutam, est formalitas realis: tota residens in Deo prius ratione, quam intelligatur futuritio cuiuslibet actionis Dei ad extra, vel cuiuscunque creaturæ: & consequenter prius ratione, quam adueniat diuinæ voluntati aliqua denominatio extrinsecæ à quolibet obiecto futuro in tempore: vt demonstratum est tota disp. 11. & 12. Sed superiora argumenta probant, quamdam rerum cognitionem, diuinam esse rationem, propter quam Deus liberè vult alias creaturas producere: insuper quamdam rerum volitionem diuinam esse rationem, ob quam Deus liberè vult alias res: præterea, quædam obiecta ex se habere peculiarem rationem, vt quasi media diligantur à Deo, & vt propter illa, vt propter fines subordinatos auerantur alia. Ergo datur ratio diuinæ volitionis realis, & non solius denominationis extrinsecæ.

Refutatur secundò, quoniam si non potest dari ratio ipsius volitionis diuinæ, sed solius denominationis extrinsecæ, resultantis ab effectis creatis in diuinam volitionem: sequitur, vanas esse plurimas quaestiones Theologorum de ordine, dependentia vel ratione diuinarum volitionum, postquam inter illos constat, quem ordinem, dependentiam vel rationem habeant externa obiecta inter se. Consequens est falsum; ergo & antecedens. Probatur sequela, nam denominationes extrinsecæ siue relationes rationis, resultantibus ab externis obiectis in Deum, eundem ordinem, dependentiam, ac rationem seruabunt,

quam habent ipsa obiecta externa. Huius sunt plura exempla ex quibus subiiciam duo.

Primum exemplum. Christi Domini Incarnatio fuit tempore prior remedio peccati, quod de facto attulit cum eximia Dei gloria. Vnde resultant in diuinam volitionem denominationes extrinsecæ, vel relationes rationis ab his effectis, causatis cum hac dependentia. Nihilominus Theologi postquam hoc supponunt tanquam certum, disputant valde abstrusam quaestionem de motiuo adequato Incarnationis, vtrum ita fuerit remedium peccati, vt si Adam non peccaret; Deus non incarnaretur. Ergo supponunt ipsius diuinæ volitionis incarnandi possibilita fuisse duo motiua immediata; alterum diuinam gloriam & ostensionem attributorum, independentem à peccato, alterum remedium peccati.

Secundum exemplum. Constat apud omnes Catholicos, merita & perseverantiam in gratia, esse causam & rationem gloriæ: ideoque relationes rationis, inde provenientes in diuinam volitionem, similem ordinem ac dependentiam habebunt. Nihilominus difficillima quaestio est, vtrum efficax volitio dandi gloriam, fuerit Deo ratio mouens ad præbenda efficaciter merita & perseverantiam, vel potius de contrariò præuila merita fuerint ratio mouens ad volitionem efficacem dandi gloriam: & vtròque modo Deus potuit prædestinare homines vel Angelos: vt ostendimus de prædestinatione tractantes. Ergo vltra denominationes extrinsecas, quæ ab externis obiectis resultant in diuinam volitionem, datur ratio ipsius diuinæ volitionis realis. Vide supra disp. 11. sect. 6.

Caietanus in hoc art. 5. asserit, hanc propositionem esse veram: *Hoc obiectum est volitum à Deo, quia aliud obiectum est volitum à Deo.* Nihilominus propositionem aliam vocis actiue falsam esse, videlicet, *Deus vult hoc obiectum, quia vult illud.* Verùm hæc sententia sponte ruit, primò, quoniam conceptus mentis, respondens actiue voci & passiuæ, est idem, vt cum dico: *Ego amo Deum; Deus amat me.* Nam quamvis in modo intelligendi sit aliqua diuersitas; tamen in re intellecta & affirmata retinetur identitas. Ergo impossibile est, vnam esse veram, si altera sit falsa. Probatur consequentia, quoniam diuersus modus intelligendi, retenta eadem re intellecta, non avertit falsitatem propositioni veræ.

Vnde refutatur etiam illa solutio Caietani dicentis. Quando actio est vnica, passiones verò sunt plures, possunt causari passiones, quamvis non causetur actio. Quæ doctrina supponit falsum, nam quocumque modo volitio Dei circa omnes creaturas est vnica, eodem modo est vnica passio, seu denominatio, qua omnes creaturæ dicuntur volitæ; si loquamur de vnitate formalis significati; quamvis materiale subiectum denominatum sit multiplex. Quapropter non potest dari causa volitionis passiuæ, sumpta pro formalis; si non datur causa volitionis actiue.

Secundò impugnatur, quia nihil esse potest causa, vel ratio, vt aliquid sit volitum à Deo, nisi eo modo, quo fuerit causa vel ratio, vt Deus illud velit: nam passiuæ denominatio non aliter causatur, nisi causando formam dominantem. Refutatur tertio quoniam nouem argumenta nuper à nobis adducta probant, dari rationem & quodammodo causam, propter quam Deus velit.

16.

Quamuis Theologi supponant, quod aduersary respondent, adhuc aliud inuestigant.

17.

Vltra causas denominationes extrinsecas, concedendam esse causam seu rationem diuinæ volitionis realis.

18.

Sibi non constat Caietani sententiam.

19.

Falsum asseruit Caiet.

20.

Vt aliquid sit causa quare aliquid sit volitum à Deo, esse etiā debet causa vel ratio ipsius diuinæ volitionis.

SECTIO V.

*Explicatur & conciliatur nostra sententia
solutione argumentorum.*

1. **A**D primum Resp. Illorum Patrum mens fuit obiectum formale, siue vltimum finem, qui primario moueat Dei voluntatem, non esse alium, nisi propriam bonitatem: sicut probatum est disp. 3. sect. 1. & 2.

2. **A**D secundum argumentum ex Chrysostom. Anselm. & Augustino. Resp. in eorum sententiis tria contineri verissima. Primum; Deus non indiget alieno consilio vel exhortatione vt bonum eligat, quoniam diuinus intellectus fidelissimè dicat bonum, & eius voluntas audissimè fertur in bonum. Secundum; Voluntatibus creatis obiecta redduntur bona, eo quod volita sint ab aliena voluntate, scilicet diuina, vel humana prelati: sed Deo nullum obiectum redditur bonum ab aliena voluntate.

3. **T**ertium. Multa obiecta sunt, in quibus nulla est ratio, propter quam hoc sit melius, quàm illud: & in his tota ratio volendi hoc potius, quàm illud, est diuina voluntas. Veluti ex parte obiecti non fuit maior ratio, propter quam initio mundi produceretur hæc pars materie sub forma aëris, potius quàm sub forma aquæ vel terræ. Nec maior ratio propterquam hæc humanitas assummeretur à Verbo potius quàm alia: vel hic homo prædestinaretur ante præuisa opera potius, quàm alter. Huiusmodi sunt innumera obiecta, quæ secundum se sunt prorsus æqualia; & præterea obiecta inæqualia, in quibus abitur in infinitum, conueniunt in hoc, quod tota ratio eligendi hoc potius, quàm illud, fuit diuina voluntas sine vlla ratione ex parte obiecti, neque ex parte alterius actus diuini: vt vidimus disp. 9. sect. 1. & 2.

Nullum obiectum redditur Deo bonum ab aliena voluntate.

In ijs obiectis, in quibus nulla ratio est, propter quam hoc melius sit, quàm illud, tota ratio volendi hoc potius, quàm illud, deuenit ad diuinam voluntatem. Idem censendum, in rebus in quibus abitur in infinitum, esse inæquales inter se sint.

4. **T**riplex expojitio Augustini adhibetur.

5. **A**D tertium Resp. D. Thomam minimè dissentire à nostra sententia, ostendimus satis supra sect. 3. Vnde colligo, hunc esse genuinum sensum D. Thomæ in hoc art. 1. & 1. contra Gent. cap. 87. Nihil est causa realiter causans diuinam volitionem, imò etiam secundum rationem, & secundum nostrum modum intelligendi, nulla volitio diuina est causa, vel ratio alterius volitionis, si proprius & strictius accipiantur hæc voces: sic enim acceptæ significant, vnam volitionem esse rationem, quæ mouet ad aliam volitionem specie diuersam: sicut intentio finis mouet ad electionem mediorum, quæ apud nos specie differt ab intentione: & sicut assensus principiorum mouet ad conclusionis assensum specie diuersum. At volitiones diuinæ etiam secundum nostrum modum intelligendi non distinguuntur quasi ratione specifica, quoniam idem habent obiectum formale: supra disp. 3. sect. 1. & 2. Hæc autem nihil pugnant cum nostra & D. Thomæ sententia, quæ solum asserit, in Deo volitiones diuersorum obiectorum differre quasi par-

tes extensionis eiusdem numero volitionis: & inter has partes vnam esse quodammodo rationem alterius modo explicato in section. præcedenti.

AD confirmat. Resp. Deus non vult hoc, quia vult illud, si dicti, quia, denotet realem causam, vel denotet rationem, quæ fuerit primum motuum ac prima ratio non accipiens vim ab alia ratione: huiusmodi enim ratio comparatione diuinæ volitionis est sola diuina bonitas, nihilominus absolutè concedi possunt hæc propositiones: *Deus vult hoc, quia vult illud: Deus vult hoc, quia præcognouit illud.* accipiendo dictionem, quia, minùs rigidè, vt significet rationem, quæ neque sit causa realis, neque sit prima ratio mouens, sed ratio subordinata, accipiens vim à primaria ratione, quæ est diuina bonitas: vt in sect. 4. initio dictum est.

AD quartum Resp. Quando queritur causa prædestinationis, non solum queritur causa effectuum prædestinationis & ordinationis horum effectuum ad diuinam voluntatem; sed etiam queritur ratio ipsius diuini decreti prædestinationis: si hoc nomen ratio accipiat minùs strictè, vt nuper explicatum est. Quare D. Thom. infra quæst. 23. art. 5. postquam in corpore dixerat, non queri causam diuinæ volitionis, sed effectuum, in solutione tertij argumenti mutat loquendi modum, conceditque rationem diuinæ electionis & reprobationis in communi non in particulari. Atque eodem modo intelligendi sunt alij Scholastici, præsertim D. Bonaucnt. qui apertè concedit, rationem prædestinationis aut reprobationis fuisse præuisionem meritum. Sed de hoc fusius egimus tractantes de causa prædestinationis.

AD quintum Resp. Datur ratio prædestinationis in communi, videlicet, communicatio & ostensio diuinorum attributorum: & datur ratio reprobationis in communi, videlicet ostensio iustitiæ, aliique fines suo loco tractati; sed quod non detur ratio prædestinandi hunc hominem potius, quàm alterum, nihil obstat nostre sententiæ.

AD sextum cum confirmat. Resp. Quamuis libera volitio Dei nullam realem perfectionem addat supra volitionem necessariam; adhuc in Deo plures volitiones liberæ distinguuntur ab inuicem, & à volitione necessaria infimo quodam gradu distinctionis, veluti materiales partes eiusdem attributi modo explicato supra disp. 13. sect. 2. Et hæc distinctio sufficit, vt vna volitio Dei sit ratio & quodammodo causa alterius volitionis; sed non ita proprie sicut intentio finis in nobis est causa eligendi media.

AD septimum Resp. Quod ad rem præsentem attinet, cognitio & volitio diuina, partim conueniunt, partim verò differunt, conueniunt namque primò; quia tam volitio, quàm cognitio non causatur realiter ab alia cognitione aut volitione. Secundò; neque volitio, neque cognitio causatur, secundum nostrum modum intelligendi ab alia volitione & cognitione quasi specie diuersa, & quæ se habeat veluti principium respectu conclusionis: aut veluti electio respectu intentionis: vt dictum est in solutione tertij argumenti. Tertio; nihilominus ratio determinans diuinum intellectum ad cognitionem vnius creaturæ potest esse diuina cognitio alterius creaturæ: vt ostensum est sect. 4. probat. 9. Atque simili-

6. *Quarumvis propositionum causarum veritas examinatur.*

7. *Vbi possum sit ligitum, quando queritur causa prædestinationis.*

8.

9.

10.

Partim conueniunt, partimque differunt diuina cognitio, & diuina volitio.

liter ratio determinans ad vnius creaturæ volitionem, potest esse volitio alterius creaturæ, cui non obstat idem esse obiectum formale, in quo omnes creaturæ intelliguntur à Deo, & esse idem obiectum formale, in quo omnes creaturæ amantur à Deo.

11. Differunt autem volitio & intellectio primò, quoniam diuina intellectio non habet pro ratione determinante aliam intellectionem, nisi hoc necessariò postulet connexio ac dependentia veritatum, quæ intelliguntur. At verò vna diuina volitio potest esse ratio alterius, quamuis hoc non necessariò postulet rerum connexio: sicut Incarnatio ex natura sua non necessariò postulat remedium peccati originalis; & tamen huius remedij volitio potuit Deo esse ratio volendi Incarnationem. Hoc discrimen nascitur ex libertate volitionis & necessitate intellectionis.

12. Secundò differunt, nam volitionibus magis congruit accipere pro ratione alias volitiones, eo quod volitio ex ratione volitionis, quærit in obiecto volito bonitatem, & quando exiguum bonitatem habet ab intrinseco, illam auget volitio, referendo illud obiectum ad aliud obiectum perfectius, prius volitum. Qua ratione perfectio volitionis diuinæ est, vt propterea velit permittere peccata, quia vult maiora bona inde colligere. Sed non est perfectio diuini intellectus propterea scire peccata, quia scit maiorem gloriam inde esse colligendam. Nam perfectio intellectus non consistit in hac subordinatione aut dependentia, nisi eam necessariò postulent veritates, vt dictum est: vide supra disp. 6. sect. 3. ad secundum cum confirmationibus.

13. Ad octauum Resp. distinguendo minorem: Nihil creatum potest esse causa vel ratio diuinæ perfectionis necessariæ præcisè quatenus perfectio necessaria est. Nihilominus aliquid creatum potest esse ratio, & quodammodo causa, propter quam eadem perfectio necessaria, manens prorsus eadem, realiter ac liberè tendat in hæc obiecta creata potius quàm in illa. Quod si vergeas. Hæc realis ac libera tendentia ad creaturas est perfectio diuina, & non est alia perfectio, nisi necessaria. Ergo creatura quæ fuerit ratio huius tendentiæ, erit ratio perfectionis necessaria.

14. Respondeo, negando consequentiam, propter eminentiam infinitam huius volitionis, quæ licet sit perfectio necessaria; est etiam libera & realis tendentia ad obiecta creata: vnde sicut potuit Deus velle incarnari aut velle non incarnari, re-tenta eadem perfectione volitionis; ita potuit velle incarnari propter remedium præiuss peccati, aut propter Incarnationis perfectionem independentem à peccato. Quare huius argumenti plenior solutio petenda erit ex dictis supra disp. 13. præsertim sect. 2. & 3.

15. Ad nonum Resp. primò. Solus finis vltimus est prima ratio, non accipiens vim ab alia priori ratione. At verò media, quæ diliguntur, quasi fines subordinati & intermedij, sunt etiam rationes accipientes vim à prima ratione, & virtute primæ rationis mouentes ad alia media. Vnde non solum gratia finis vltimi facit aliquid Deus, sed etiam facit aliquid gratia finis intermedij, vt per illum consequatur vltimum finem: vide supra sect. 4. probat. 1. Respond. secundò. Etiam si aliqua creatura nullo modo sit finis subordinatus & subalternus, sed solummodo sit medium infimum; habet in se rationem, ob quam à Deo

amatur quasi medium; habet enim honestatem, conuenientiam & proportionem ad finem: vt in sect. 4. probat. §. 6. & 7.

Ad primam confirmationem responderet primò. Medium, in quantum medium, amatur propter se ipsum, non quidè quasi propter obiectum formale, sed quasi obiectum materiale, quod propter intrinsecam honestatem, ac conuenientiam, aptum est vt deferuiat ad finem. Respond. secundò. Deus creaturas aliquas nò solum amat, vt medium; sed etiam vt fines subalternos aliarum creaturarum. Eodem modo respondeo ad secundam confirmationem; nam diligere vtile, in quantum vtile, idem prorsus est, quod diligere medium, in quantum medium.

SECTIO VI.

Corollarium de cauendis in amore, quo Deus se ipsum diligit propter creaturas, aut creaturas diligit propter se ipsas.

EX dictis tam in præsentī disputatione, quàm disp. 3. sect. 1. & 2. & disp. 5. sect. 3. & 5. deducitur, esse quædam euitanda circa dilectiones quasdam recens inuentas à quibusdam Theologis, in quibus ratio diuinæ volitionis aliter constituitur, quàm præscribunt regulæ traditæ prædictis in locis.

Primò namque dicunt, Deum amare se ipsum propter creaturas, tanquam propter finem cui. Probant autem primò, quoniam iusti præter amorem charitatis, quo Deum diligunt propter se ipsum, possunt amare Deum propter retributionem & beatitudinem creatam; nam hic amor, licet non sit amicitia, sed concupiscentia; non est inordinatus, sed honestus: vt constat ex Tridentino sect. 6. cap. 11. & can. 31. Quod ex professo probauimus tractantes de charitate.

Nihilominus refutatur, simul & soluitur, quia fallit hoc argumentum, quoniam actus humanus, licet non sit inordinatus, potest esse imperfectus; ideòque licet non repugnet homini iusto, sed potius illi conferat honestatem & laudem: Deo tamen repugnat propter imperfectionem: sicut assensus discursiuis inferens conclusionem ex principiis, laudabilis est in homine: repugnat autem Deo propter imperfectionem habendi pro ratione formali aliud obiectum, quàm ipsum Deum. Sic igitur supra disp. 3. sect. 1. & 2. præsertim corollario secundò demonstratum est, nullam creaturam esse posse obiectum formale & vltimum finem diuinæ volitionis.

Refutatur secundò, quia deceptionis occasio prædictis Auctoribus est omissa distinctio duplicis modi respiciendi bonitatem Dei, tanquam vltimum finem; nam aliquando non formaliter explicite & in recto, sed tantum virtualiter implicite & in obliquo respicitur diuina bonitas, tanquam vltimus finis; quod euenit in amore concupiscentiæ, quo Deus amatur ab homine iusto propter retributionem, videlicet propter gratiam aut gloriam, aut aliud bonum creatum; huius enim amoris, vltimus finis, & obiectum formale dilectum in recto formaliter & explicite, solummodo est bonum creatum: diuina quippe bonitas non est huius actus obiectum formale nec vltimus finis explicite, formaliter & in recto; sed tantum implicite, virtualiter & in obliquo dilectus; quatenus gratia & gloria & alia multa

16. Prima confirmatio solutio.

Secunda solutio.

2. Aliquorum placitum.

3. Improbatur.

Plurimorum sententia laudatur, quia Deo repugnans.

4. Quid fuerit occasio deceptionis prædicti placitum Aucthoribus.

Totum discrimen nascitur ex libertate volitionis, & necessitate intellectionis necessitate.

Insuper vt ostenditur.

Finis subordinatus vim accipiens à prima ratione & merito.

Alteram autem rationem.

multa bona honesta quidditatiue diriguntur ad diuinam bonitatem, tanquam ad vltimum finem. Hic igitur modus amandi est imperfectus, quoniam in illo creatum bonum est obiectum formale, tribuens perfectionem, & constituens speciem actus. Restat igitur alter solus amandi modus, cuius obiectum formale & vltimus finis explicitè formaliter & in recto dilectus, sit diuina bonitas.

5. Potest autem in aliquo vero sensu concedi, Deum amare se ipsum propter creaturas, tanquam propter finem cui, quatenus Deus se ipsum vult iustus ac filius propter bonum ipsorum, ita tamen ut huius volitionis explicitum & formale motiuium, & vltimus finis non in obliquo, sed in recto sit ipsa diuina bonitas.

6. Vnde soluitur aliud eorum argumentum, quoniam Deus, inquit, diligit se ipsum omnimodo, quo diligibilis est & amore dignus; sed Deus est amore dignus, quia suis creaturis bonus est, tam ut causa efficiens, quam ut vltimus finis & obiectum beatitudinis. Ergo se ipsum Deus hoc etiam modo diligit.

Respondet. Respondetur, concedendo totum; addendo tamen explanationem & temperamentum, ut Deus se ipsum esse amore dignum tanquam efficientem causam & obiectum beatificans homines, diligit propter infinitam bonitatem, tanquam propter obiectum formale, modo nuper explicato.

7. Præcedenti falsitati affinis est altera dicens, posse Deum amare se ipsum propter creaturas, tanquam propter finem qui, siue inadæquatè, siue adæquatè. Appellat autè finem qui, bonum illud, cuius gratia, seu propter quem mouetur Deus ad amorem. Dicit autem ad hunc amorem moueri Deum propter honestatem intrinsecam creaturis, tanquam propter rationem formalem. Fatetur autem, hunc amorem esse minus perfectum aliis, sed negat, esse imperfectum & indignum Deo.

8. Primum argumentum est, quia Deus amat suam omnipotentiam, misericordiam & liberalitatem propter gratiam homini conferendam. Secundum argumentum, quia vera ratio amicitie requirit, ut finis cuius gratia, sit ipse amicus: Deus autem Angelos & homines prosequitur amore amicitie. Tertium argumentum, quoniam hunc dilectionis modum exigunt in Deo virtutes morales misericordie atque iustitie.

9. Alia multa prætermitto, quoniam satis erit generaliter admonere, falsitatem huius doctrine in eo tantum consistere, quod admittat in Deo actum, cuius obiectum formale, primumque motiuum & vltimus finis explicitè formaliter & in recto dilectus, sit aliquod bonum creatum, quod sæpius refutatum est.

10. Ad primum igitur argum. Resp. Deus amat suam omnipotentiam, misericordiam & liberalitatem propter gratiam & gloriam homini conferendam, tanquam propter secundarium & materiale obiectum, quod diligitur propter aliud obiectum primum & formale, videlicet, infinitam Dei bonitatem.

11. Ad secundum magis ex professo diximus de charitate tractantes. Est enim discrimen maximum inter charitatem Dei erga homines, & charitatem hominum erga Deum: quod discrimen provenit ex vniuersali ratione amicitie, copulata cum peculiari dignitate Dei. Generalis enim amicitie ratio primariò tanquam obiectum formale, respicit bonum honestum amici,

propter quod illum diligit. Vnde quia Deus ipse solus est maximum bonum honestum omnium creaturarum rationalium, ideo Dei amicitia primariò tanquam obiectum formale, respicit suam ipsius bonitatem, tanquam maximum bonum honestum suorum amicorū, propter quod ipsos diligit. Eadem autem ratione creata charitas hominum & Angelorum primariò, tanquam obiectum formale respicit infinitam Dei bonitatem.

Ad tertium Resp. Iustitia, misericordia, veritas, liberalitas & quæcumque alie vocantur virtutes morales, in Deo non distinguuntur quasi ratione specifica propter distinctum obiectum formale; sed distinguuntur tantummodo, quasi partes extensionis materialis sui eodem obiecto formali, quemadmodum explicuimus disput. 5. sect. 6. versùs finem.

DE ORDINE AC DEPENDENTIA DIVINARVM Volitionum ab inuicem, & ab intellectionibus, disputari solet in præsentī art. 5. Sed hæc doctrina percipitur facilius post explicatam multiplicem volitionem, & vniuersaliusque proprietatē infra d. 22. & seq.

ARTIC. VI.

Vtrum voluntas Dei semper impleatur.

Hic articulus commodius explicabitur, postquam explicatum fuerit discrimen inter voluntatem signi & beneplaciti, infra disp. 18.

ARTIC. VII.

Vtrum voluntas Dei sit mutabilis.

DISPUTATIO XVI.

Quousque necessaria sit immutabilis constantia diuina volitionis.

SECTIO I.

Probatur immutabilitas illius.

PRIMARIA conclusio de fide. Volitio diuina est propterea immutabilis. Quam immutabilitatem sic explicat D. Thom. ut impossibile sit, Deum incipere velle, quod prius non voluit, vel desinere velle quod prius voluit. Vnde ex suppositione; quod Deus semel decreuerit aliquam rem facere pro aliquo tempore, implicat contradictionem velle non facere eandem rem pro eodē tempore, aut reuocare decretum, etiam re integra antequam operi mandatum sit.

Probatur primò ex Scriptura Num. 23. Non est Deus quasi homo, ut mentatur: neque ut filius hominis ut mutetur. Primò Reg. 15. Triumphator in Israel non parces, & peruersitudine non flectetur, neque enim homo est, ut agat penitentiam.

De immutabilitate decreti reparandi genus humanum Malachiz 3. Ego Dominus, & non mutator. Prouerb. 19. Multa cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in æternum manet.

Colligitur præterea ex Ioan. cap. 10. illis potissimum verbis: Ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapies eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedi mihi, maius omnibus

12. Insuperius distinctionem modus, inter diuina voluntates morales reperitur.

1. Dei immutabilitatem docet fides.

2. Numer. 23. Reg. 15.

3. Malachiz 3. Prouerb. 19.

4. Ioan. 10.

11. Notandum discrimen inter charitatem Dei erga homines, & hominum erga Deum.

Aliaque
prædicta
non infalli-
bilitas de me-
do confiteri
tur.

nibus est: nemo potest rapere de manu Patris mei: Poterit autē fur aut lupus oues rapere de manu Filij & Patris, & consequenter prædestinationis non erit infallibilis certitudo & insuperabilis efficacia, quam prædicta Redemptoris verba significant: si potest Deus aperire manum & oues propria sponte dimittere rapiendas à lupis. Quapropter ad hoc probandum valent quæ circa prædicta verba Ioannis ponderant Augustinus tract. 48. in Ioan. prope med. Prosper ad caput Gall. 8. post med. & lib. 1. de vocat. Gentium cap. 24. ad fin. & lib. 2. cap. 29. sub init.

5.
Hebr. 6.

Confirmatur primò, nam ad Hebr. 6. Omnis controuersia eorum finis, ad confirmationem, est iuramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilij sui, interpositus iussurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solasium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.

6.

Vbi ponderandum est duas res immobiles, videlicet, promissionem & iuramentum, non fuisse destinatas ad conferendam immobilitatem diuino consilio; sed ad ostendendam immobilitatem, inuariabilitatem & immutabilitatem, quam à se ipso necessariò vèdicat diuinum consilium: atque insuper ad denotandam peculiarem vim & proprietatem alicuius prædictionis quæ non sit comminatoria, variabilis quæ quantum ad exteriorem dispositionem, sed firma sit & inuariabilis, tanquam diuino consilio constituta. Ideo S. Thomas Hebr. 6. lect. 4. propius ad med. quàm ad fin. Sciendum est, inquit, quòd in his quæ a Deo procedunt, duo sunt consideranda, scilicet, ipse processus rerum, & consilium Dei à quo talis processus causatur. Consilium Dei est omnino immobile. Esai. 46. Consilium meum stabit; & omnis voluntas mea fiet. Sed dispositio est bene mutabilis. Nam Dominus aliquando pronuntiat aliquid secundum quod exigit ordo & processus rerum. Quod membrum postquam cõfirmavit Esai. 31. Ion. 3. & Hier. 18. subiungit secundum membrum. Quàdoque verò pronuntiat aliquid, secundum quòd respicit consilium Dei æternum: & super hoc Deus numquã penitet, nec illud retrahit. 1. Reg. 15. Triumphator in Israel non parcat, & penitentie non flectetur. Tamen sciendum est, quòd quodcumque Dominus promittit aliquid sub iuramento, est prophetia prædestinationis, quæ est ostensiuæ diuini consilij: & ista promissio penitus immutabilis est.

7.
2. Timoth. 2.

Confirmatur secundo verbis Apostoli 2. ad Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc, cognouit Dominus qui sunt eius. Quod de immutabilitate prædestinationis æternæ intelligit Augustinus li. 10. de Ciuit. cap. 7. & 8. & lib. 5. de Baptismo contra Donatistas cap. 17. & tract. 45. in Ioan. col. 2. & tract. 48. post med. tractans illud Ioannis 10. Proprie oues vocat nominatim. Et lib. de correptione & gratia cap. 7. prope fin. Atque tres Glossæ ad prædicta verba 2. ad Timoth. 2.

Ioan. 10.

8.
Car Scriptura
nase ver-
bu vtiatur de
patris in
finitum præ-
dicandum.

Confirmatur tertio, nam Scriptura sacra propterea verbis præterit temporis vtiur multoties ad prædicanda futura, quoniam intendit significare, de illis rebus decretum esse penitus immutabile apud Deum, quemadmodum præteritum est penitus immutabile. Quod obseruat Hieronymus. Ephes. 2. ad illud Conuersi estis, & cõfiteri fecistis. Theophyl. in id Osee 5. In die redargutionis monstrasti tibi. Leo Magn. serm. 16.

Ephes. 2.
Osee 5.

de Passione cap. 2. Anselmus de concordia liberi arbitrii. cum prædict. col. 5. & 6. dum ponderat illud Roman. 8. Quos præsciuit & prædestinauit. Quorum testimonia retuli tomo præcedenti de Scientia disp. 3. 1. sect. 4.

Pertinent ad idem probandum quæ plurimi Patres notant ponderantes illud Isaie 45. iuxta Septuag. Qui scit ventura. Quæ posuimus in eodem tomo de Scientia disp. 2. 5. sect. 4. Vide quæ paulò inferius referemus ex Bernardo serm. 68. in Cant.

Postremò, cum Dei voluntas sit eius esse, sicut probatū est disp. 1. sect. 5. valere ad immutabilitatem diuinæ voluntatis ostendendam quod de immutabilitate Diuinitatis asseritur Iacob. 1. Apud quem non est transmutatio neque vicissitudinis obmutatio. Quod potissimum ad voluntatem referre videtur Apostolus. Agit enim de donis, quibus nos Deus voluntariis genuit.

Probatur secundo testimoniis simul & rationibus sanctorum Patrum, quarum prima nititur eodem fundamento, quo præcedens ex Scriptura, quia cum esse Dei quidditatiuè sit æternum, voluntas autem quælibet sit ipsum esse Dei; voluntas quælibet erit æterna. Rursus de ratione æternitatis est immutabilitas, sicut Augustinus ratiocinatur lib. 12. Confession. cap. 15. à princ. Num dicetis falsa esse, quæ mihi veritas voce forti in aurem interiorē dicit de vera æternitate creatoris, quòd nequaquam eius substantia per tempora varietur, nec eius voluntas extra eius substantiam sit? Vnde non eum modo velle hoc, modo velle illud, sed semel & simul & semper velle omnia quæ vult, non iterum & iterum, neque nunc ista nunc illa, nec velle postea quòd nolebat, aut nolle quòd prius volebat: quia talis voluntas mutabilis est, & omne mutabile æternum non est: Deus autem noster æternus est. Item quòd mihi dicitur in anrem interiorē, expectatio rerum venturarum sit continuus cum venerint, idemque continuus sit memoria, cum præterierint: omnis porro intentio quæ ita variatur, mutabilis est, & omne mutabile æternum non est, Deus autem noster æternus est. Hæc colligo atque coniungo, & inuenio Deum meum, Deum æternum, non aliqua nona voluntate condidisse creaturam, nec scientiam eius transitoriam aliquid pati.

Confirmatur, quia mutatio quælibet genus quoddam mortis est, ideòque constantia & immutabilitas volitionis est pars immortalitatis. Quam rationem breuiter attigit Chrysostomus in Ioan. cap. 1. hom. 10. propius ad med. quàm ad fin. dicens: Longè enim ab immortalis illa natura est transmutatio. Vnde Propheta: Omnes inquit, ut vestimentum veterascunt, & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Hæc enim substantia omni mutatione superior.

Gregorius lib. 2. 5. moral. cap. 4. ante med. Omnis, ait, immutatio velut quædam mortis imitatio est. Id enim, quòd mutat, quasi ab eo, quòd erat interficit: ut desinat esse quòd fuit, & incipias esse quòd non fuit. Lumen igitur verum, creator, videlicet noster, quia nulla mutabilitate vicissitudinetenebre scit, nullis naturæ suæ defectibus obumbratur, sed eius esse sine mutabilitate fulgere est, tenebra vel umbra mortis dicitur, ei non inesse. Vnde aliàs scriptum est: Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitas inaccessibilem.

Magis explicuit hanc rationem Bernardus serm. 81. in Cantica prope med. dicens: In tantum super

9.
Quæ diuina
essentia im-
mutabilitatis
probat, tam
habens, ad
diuinam vo-
luntatem im-
mutabilitatem
adstru-
dam.
Iacobi 1.
10.

Augustinus.

11.

Chrysostom.

12.

13.

Bernardus.
1. Timoth. 6.

Malac. 3. superexcellit immortalitas Deitatis, ut Apostolus dicit de Deo: Qui solus habet immortalitatem. Quod ego reor pro eo dictum, quod solus sit natura immutabilis Deus, qui ait: Ego Dominus & non mutor. Vera namque & integra immortalitas tam non respicit mutationem, quam nec finem, quod omnis mutatio quadam mortis imitatio sit: omne etenim quod mutatur, dum de uno ad aliud transit esse, quodammodo necesse est moriatur, quod est, ubi esse incipiat, quod non est. Quod si tot mortes quot mutationes ubi immortalitas? & paucis interpolitis: Verum cum constet suis affectibus mutari eam, agnoscat ita se Deo in immortalitate similem, ut sciat sibi deesse non modicam immortalitatis partem, soli cedens absolutam, perfectamque immortalitatem, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Constat igitur apud Bernardum, affectuum mutationem esse contrariam perfectissimæ immortalitati.

14. Non dissimilis est ratio, qua Bernardus vultur sermone 68. in Cant. inter med. & finem. Nam & de meritis, ait, quid solliciti sit, cui de proposito Dei firmior suppetit securiorque gloriandi ratio? Non potest se ipsum negare Deus, neque non facere, quia iam fecit, ut scriptum est, qui fecit, qua futura sunt: Faciet, faciet, nec deerit sui proposito Deus. Sic non est quod iam quæras, quibus meritis speremus bona, præsertim eum audias apud Prophetam: Non propter vos sed propter me, ego faciam, dicit Dominus.

15. Ad eandem æternitatem & incommutabilitatem diuinæ substantiæ recurrunt Augustinus & alij Patres ut inferant incommutabilitatem libet de decretis. Augustinus enim lib. 12. de ciuitate cap. 17. post med. præter alia dicit: Nobis autem fas non est credere aliter Deum affici, cum vacat, aliter cum operatur, quia nec affici dicendum est, tanquam in eius natura fiat aliquid, quod non ante fuerit. Patitur quippe qui afficitur, & mutabile est omne, quod aliquid patitur. Et post pauca, Potest ad opus nouum non nouum, sed semper nouum adhibere consilium, nec præueniendo, quia prius cessauerat, caput facere quod non fecerat. Sed & si prius cessauit, & posterius operatus est: hoc proculdubio quod dicitur prius & posterius in rebus prius non existentibus, & posterius existentibus fuit. In illo autem non alteram præcedentem, altera subsequens mutauit aut abstulit voluntatem, sed una eademque sempiterna & immutabili voluntate res, quas condidit, & ut prius non essent, egit, quamdiu non fuerunt, & ut posterius essent, quando esse ceperunt.

16. Idem lib. 3. de Trinitate cap. 3. ad finem quod Psalmo 121. canitur, Cuius participatio eius in id ipsum, exponens ait: Id ipsum hoc loco, illud summum & incommutabile bonum intelligitur, quod Deus est, atque sapientia, voluntasque ipsius. Cui cantatur alio loco: Mutabis ea & mutabuntur, tu verò idem ipse es. Atque sequenti cap. 4. post med. repetit immutabilitatem diuinæ voluntatis, quam etiam vnico verbo tradit in Enchiridio cap. 95. verius finem.

17. Hilarius lib. 11. de Trinit. col. penultima ait: Quo igitur caret plenitudinis profectum, ut per tempus adhuc Deus omnia in omnibus sit? vel unde summet extra quem nihil est? Nihil autem ita ut semper ipse sit. Et qui ipse semper est, extra quem nihil est, quo incremento explendus est; vel quo augmento demutandus est, dicens: Ego sum, & non demutor? cum non relinquatur vel ad demutationem locus, vel ad profectum causa, vel ad æternitatem æternius, vel ad Deum aliud præter quam Deus ipse est? & post pau-

ca: Manet itaque, ut est, semper Deus, &c.

Clarius autem ad voluntatis affectus æternitatem & immutabilitatem refert ad Psal. 2. exponens illud: Tunc loquetur ad eos in ira sua, Nihil, ait, in æternā illam & perfectā naturā nouum incidit, neque, qui ita est, ut qualis est, talis & sepe sit, ne aliquando non id sit, potest effici aliquid aliud esse, quam semper est. Terrene istud imperfecteque causæ habent generis, ut demutabiles fiant conuersione naturæ, cum letitia maior, placabilitatem iræ, beneuolentiam offensa, &c. Connumeratis aliis mutationibus affectuum humanorum, adiungit & contrariod. Deus autem beatus atque perfectus profectum non eget, cui nihil deest: demutatione non nouus est, qui origine caret. Ipse est, qui quod est, non aliunde est, in se est, secum est, ad se est, suus sibi est, & ipse sibi omnia est, carens omni demutatione nouitatis: qui nihil aliud, quod in se posset incidere, per id, quod ipse sibi totum totus est, reliquit.

Gregorius lib. 16. Moral. cap. 17. ad illud Iob 23. Et nemo auertit potest cogitationem eius. Sicut enim, ait, immutabilis natura est, ita immutabilis cogitatione. Cogitationem quippe eius nullus auertit: quia nemo resistere oculis eius iudiciis praualeat. & post pauca: Semel fixa iudicia mutari nequaquam possunt. Unde scriptum est: Preceptum posuit, & non preteribit, &c. Cum ergo exterius mutari videretur sententia, interius consilium non mutatur: quia de una quaque re immutabiliter intus constituitur, quicquid foris mutabiliter agitur. Similia scripserat lib. 1. moral. cap. 14. sub init.

Fulgentius lib. 1. ad Monim. cap. 12. sub init. ponderans supradicta verba Isaie 45. Qui fecit quæ ventura sunt, ait: In illa quippe immobilitate consilij sui secundum boni placitum eius, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis & quæ in terra sunt. In ipso ex æternitate dispositionis sue, in prædestinatione iam fecit, quacumque effectu operis fuit tempore congruo faciendā disposuit. Sicut enim omne creatoris opus sine initio non potuit, nec potest fieri: sic illa sempiterna voluntas eius nunquam mutabilitati subiacet, quia initium existendi non habet. Quod autem semper sic est, ut esse non cæperit: proculdubio sic est, ut id quod est, non esse non possit. Veragitur immutabilitas, dignè vera vocatur æternitas.

Proper epigrammate 41. sic diuini consilij constantiam immutabilem ex æternitate & immensitate diuinæ substantiæ deducit. Lex æterna Dei stabili regit omnia muti, Nec mutat vario tempore consilium. Vi locis præfens simul est Deus omnibus vnus, Sic rerum metas secum habet & numeros. Nec serum, aut properum sibi sentit in ordine rerum Cui cuncta assistunt acta & agenda simul.

Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 1. Quid est, inquit, Dei immortalitas, nisi eius incommutabilitas? Nam & Angeli & anima immortales sunt, sed immutabiles non sunt. Ideoque solus Deus dicitur immortalis, quia solus incommutabilis est. & paulo inferius: Opus non consilium apud Deum credimus mutari: nec variari eum, quia per varia tempora diuersa præcipi: sed manens idem incommutabilis, & æternus, quid cuique congruum esset tempori, ab ipsa tamen æternitate in eius mansit dispositione consilij.

Damascenus item ad eandem æternitatem recurrit, tanquam ad fontem immutabilitatis dialogo contra Manichæos multo propius ad med. quam ad princip. dicens: Dei voluntas bona est immutabilis, semper eodem modo se habens. & non longè post med.

18. Psal. 1.

19. Tob 23.

Psalm. 141.

20.

21.

22.

23.

med. Quo fit ut Deus solus immutabilis sit, vixit
inveitatur ac sempiternus. Similia scribit pagina an-
tepenultima eiusdem Dialogi. Rursus oratione
1. de imaginibus pag. 3. *Consilium*, inquit, *eternum*
se habet semper eodem modo. Immutabilis est omnino
Deus, in quo nulla est commutatio, aut vicissitudo
obumbratio. Continuôque confirmat testimonio
Dionysij: Omnia à Deo præfinita & sine ulla com-
mutatione futura.

24. Rationem aliam ex prauitate collectam atque
fortassis acceptam ex Aristotele (quem paulô
inferius referemus) tradit Gregorius Nyssenus
tract. 2. in Psalmos cap. 4. init. *Inscriptio. pro his*
qui commutabuntur, hunc mihi videtur habere sen-
sus, solam diuinam naturam omnis conuersionis &
mutationis expertem esse: non enim est, ad quod mu-
tatione utatur, cum in uniuersum non sit capax ma-
lis, ad id vero, quod melius est, transmutari nequeat;
nam nullum bonum est, propter quod in eam muta-
tio cadat. Nos verò homines in mutatione & alte-
ratione positi secundum utrumque per facultatem &
viam transmutatricem deteriores & meliores red-
duntur.

Nyssen.

25. Idem libro de Opificio hominis cap. 21. sub
init. *Dei consilium*, inquit, *in omnibus rebus perpetuo*
immutabilitatem suam retinet: nostra vero natu-
ra mutationibus obnoxia, ne in malo quidem constan-
ter persistit. Quod enim semper mouetur, si quidem
ad bonum progreditur, propter ipsam rei, quam veluti
peragere conatur, infinitatem, nunquam ulterius
contendere desinit.

26. Non aliter ex negatione prauitatis immuta-
bilitatem voluntatis deducit Ambrosius in
Psalm. 61. in medio commentarii, cum ait: *Im-*
mobilis, dicitur qui seruat immobilem voluntatem,
& propositum aliquod intentione animi fidelis exe-
quitur. Nam & Dei immobilem voluntatem legi-
mus: sicut habes ad Hebræos: in quo amplius Deus
ostendere volens heredibus repositionis immobili-
tatem voluntatis sue, interposuit insurandum. Rectè
ergo immobilis voluntas Dei, qua nullis peccati mo-
netur illecebris.

Ambrosius.

Hebr. 6.

27. Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 5. versus
finem tradit immutabilitatem decreti necessariò
conuenire Deo. Deinde cap. 16. post med. im-
mutabilitatem voluntatis, qua Deus voluit Chri-
stum mori deducit ex eo, quod Deus non potuit
non esse quod est. Atque in eodem argumento
versatur sequenti cap. 17. & 18. Præterea lib. de
concordia præscientiæ cum libero arbitrio cap.
1. post med. tractans illud Iob 14. *Constituisi ter-*
minos eius qui præteriri non poterunt, Quoniam
Deus, inquit, nec fallitur, nec videt, nisi veritatem
sue ex libertate, siue ex necessitate veniat, dicitur
constituisse apud se immutabiliter, quod apud homi-
nes priusquam fiat, mutare potest. Et post pauca:
Hoc propositum secundum quod vocati sunt sancti, in
æternitate, in qua non est præteritum vel futurum,
sed tantum præsens immutabile est, sed in ipsis ho-
minibus ex libertate arbitrij aliquando est mutabile.
Sicut enim quamvis in æternitate non fuit, aut erit
aliquid, sed tantum est: & tamen in tempore fuit &
erit aliquid sine repugnantia: ita quod in æternitate
mutari nequit in tempore aliquando, per liberam vo-
luntatem antequam sit, esse mutabile probabitur abs-
que inconuenientia: quamvis ibi nihil sit nisi præ-
sens, &c.

Iob 14.

28. Ricardus Victorinus lib. 2. de Trinit. cap. 24.
Qui verè immutabilis est, inquit, velle suum varia-
re non potest. Quod ergo semel voluit, semper voluit.
Rur de Voluntate Dei.

Colligitur etiam ex Dionysio cap. 4. de diui-
nis nominibus inter princip. & med. asserente di-
uinæ pulchritudinis immutabilitatem. Pertinet
autem ad pulchritudinem, volitionis honestas
atque constantia. S. Maximus centuria 8. cap.
88. apud Cyparissiorum decade 8. parum à prin-
cipio dicit, in Deo *motum amatorum boni esse sim-*
plicem & immobilem.

Maximus.

Præterea colligitur ex Patribus asserentibus,
Deum esse incapacem penitentiae, quorum ali-
quos citabimus sect. 4. ad 2. Colligitur denique
ex Patribus asserentibus, immutabilitatem diui-
næ scientiæ, nam eius immutabilitas infert im-
mutabilitatem liberæ volitionis: ut constabit sec.
sequenti. Sunt autem hi Patres August. lib. 15. de
Trinit. cap. 13. in med. & de prædestin. & gratia
cap. 5. ad finem, & lib. 2. ad Simplic. q. 2. parum
à principio, & lib. 11. de Ciuit. cap. 21. inter princ.
& med. Boëtius de consolatione lib. 5. profa vlti-
ma prope finem. Hugo Victor. lib. 1. de Sacra-
mentis p. 2. cap. 14. 18. & 22. & in quæstionibus
circa epistolam ad Rom. q. 219. & 220.

30.

Accedat vltimus Aristoteles lib. 7. Ethic. cap.
14. fine dicens: *Quod si alicuius natura sit simplex,*
semper eadem operatio iucundissima erit. Idcirco
Deus una semper simplici que gaudet voluptate. Non
enim solum motionis est operatio, sed & immobili-
tatis: & voluptas in quiete potius, quam in motu consi-
stet: mutatio verò omnium dulcissimum est secundum
poëtam, ob prauitatem quandam. Vt enim homo pra-
uius facile est mutabilis, sic & natura praua est ea,
que indiget mutatione. Non est enim simplex, nec
bona.

31. Aristoteles.

SECTIO II.

Ratio S. Thomæ defenditur, & ampliatur
dogma prædictum.

Diuinæ volitionis immutabilitatem S. Tho-
mas in præfenti artic. 7. probat hac ratione.
Mutatio voluntatis non potest Deo accidere
propter mutationem dispositionis, sicut mutato
corpore nostro à frigore in calorem, vel à nausea
in famem, mutamus volitionem vestium, aut ci-
borum. Neque potest Deo accidere mutatio vo-
luntatis propter mutationem cognitionis, eo
quod de nouo cognoscat, sibi aliqui esse boni,
cum prius ignorasset. Ergo nullo modo potest
Deo conuenire mutatio.

Contra hanc rationem Vázquez hoc artic. 7.
Valent. q. 19. punct. 4. post asseritionem 3. Suar. in
metaph. disp. 30. sect. 9. num. 57. Sic obiciunt.
Deus sine varia dispositione suæ substantiæ, &
sine varia cognitione, potuit ab æterno habere
varias volitiones; sicut potuit velle creare alium
mundum, & non creare hunc. Ergo eadem dis-
positio substantiæ Dei, eademque cognitio sa-
tis erit, ut in tempore velit creare alium mun-
dum, quamvis ab æterno id non voluerit, ne-
que opus erit variari dispositionem, aut cogni-
tionem.

2. Ea quam mili-
tanti contra
S. Thomæ ra-
tionem.

Confirmatur, quia sola libertas voluntatis suf-
ficiens est, ut in vtramque partem contradictio-
nis liberè se flectat, manente eadem cognitione
& dispositione; alioqui dicendum est, tam di-
uinam quam creatam voluntatem necessitari à
sua cognitione, contra supradicta disputat. 7.
section. 6.

3.

Ad principale argumentum negatur conse-
quentia

4.

*Deluitur
principale
argumendum.
Absurda, &
imperfectio-
nes.*

quentia, quia si Deus nō praevidit ab aeterno suam voluntatis mutationem futuram in tempore; iam supponitur in Deo praecessisse ignorantia suae mutationis futurae, & postea advenire scientia eiusdem mutationis iam praesentis. Contra verò si Deus praevidit ab aeterno suam mutationem futuram in tempore, & ea praevisione non obstante, voluit efficaci volitione decernere id ipsum, quod sciebat esse reuocandum, antequam executioni mandaretur totum vel aliqua pars illius: hoc ipsum foret Deum negare se ipsum, discernendo absoluta volitione, quod sciebat, se auctore, non esse explendum: quae imperfectio ne hominibus quidem continget, quando circa passionem deliberant.

*5.
Si in futurū
tempus suum
liberū decre-
tum reformar-
et Deus, im-
perfectio in
ipso arguen-
tur.*

Similis etiam imperfectio foret, si Deus in futurum tempus reseruaret decretum liberum; cum ab aeterno potuisset simul & semel decernere de omnibus; & cum praesciret quid decernendum esset à se ipso in tempore futuro. Vnde tota vis rationis D. Thomae reuocanda est ad immutabilitatem cognitionis, praesertim cum nostrae dispositiones corporis & animi non causent varietatem nostrarum volitionum: nisi quatenus prius causant varietatem cognitionis nostrae, eo quod mutatum est obiectum & mutata est nostra imaginatiua & intellectus, de quo dixi prima secundae q. 77. artic. 1. Ad hanc rationem confirmandam faciunt omnia, quae ad probandam inuariabilitatem diuinae scientiae dicta sunt praeced. tom. de Scient. Dei disp. 37.

6. Ad confirmationem Resp. Manente eadem cognitione atque dispositione, manet semper in Deo libertas ad idem obiectum habens eandem rationem boni: insuper ad obiectum habens adiunctam rationem mali, manet eadem repugnantia in diuina volitione, idque ex vi cognitionis diuinae. Atqui Deus ab aeterno cognouit, honestum esse ac liberum sibi creare vel non creare; insuper cognouit, turpe sibi esse non statuere ab aeterno quidquid facturus esset, vel non facturus in tempore, omittendo aliquid decretum, quod denuo in tempore foret statuendum. Praeterea cognouit esse turpissimum omittere creationem, postquam semel eam decreuisset; aut postquam decreuisset omittere creationem turpissimum esse creare. Ac proinde idem intellectus, qui Deo proponit quasi eligibilem vtramque partem contradictionis, quoad primam electionem ab aeterno faciendam; proponit etiam quasi turpe & indignum Deo quodcumque obiectum ex suppositione, quod oppositum iam sit à Deo stabilitum ab aeterno.

*7.
Anteferitur
S. Thomae
ratio.*

Ex his colligo, praedictam rationem D. Thomae non solum esse firmam & efficacem, sed etiam valde praefendam alteri rationi, quam praecipuam existimant Vasquez & Valent. supra citati. Qui, Dei voluntatem esse immutabilem, ita probant: Diuina volitio libera est ipsa realis perfectio, quae necessaria est Deo, supra quam solum addit respectum rationis, siue denominationem extrinsecam à rebus futuris. At mutatio in diuinam voluntatem cadere non potest, quia parte est realitas & perfectio simpliciter necessaria: ut constat ex terminis. Restat igitur ut mutatio solummodo sit quoad respectum rationis, siue denominationem extrinsecam à rebus futuris. Haec autem denominatio mutari non potest, quia quaecumque res sunt futurae, ab aeterno sunt futurae; ita ut contradictionem implicet, in tem-

pore denuo incipere aliquid esse futurum, quod ab aeterno non fuisset futurum: & multò minus variari potest eadem denominatio postquam creatura, quae erat futura, iam est praesens vel praeterita: tunc enim impossibile est non fuisse obiectum diuinae volitionis à quo accipit extrinsecam denominationem.

Haec tamen ratio, vel supponit falsum, vel supponit id ipsum quod probandum est. Nam quamuis quaecumque res sunt futurae, ab aeterno & immutabiliter sint futurae: nihilominus sola rerum futuritio non est sufficiens, conferre Deo illum respectum aut denominationem extrinsecam volitionis liberæ, quoniam hæc præcipue ac radicaliter prouenit ab eminenti, & reali tendentia libera diuinae volitionis: ut probauimus disp. 11. 12. & 13. Quare in hac ratione restabat probandum, quod hæc realis tendentia eminens & libera volitionis diuinae ad creaturas non possit denuo incipere in tempore, sed necessariò & immutabiliter sit ab aeterno.

Ex his deducitur ampliatio primariæ conclusionis, positæ initio sectionis praecedentis, quæ sit secunda conclusio: immutabilis est quaecumque diuina voluntas, nulla excepta. Quare voluntas antecedens & consequens, voluntas signi & beneplaciti, voluntas complacentiæ & efficaciæ, voluntas absoluta & conditionata, voluntas efficiendi aut permittendi, amor & odium, & si quæ sunt aliæ differentiae voluntatis diuinae, omnes sunt immutabiles; quoniam in quacumque volitione Dei foret imperfectio & mutabilitas propter rationes superius dictas.

SECTIO III.

Utrum diuina substantia mutabilitas sequetur ex mutabilitate libera volitionis.

NEgant docti recentiores, inter quos est Vasquez ad praesentem articulum 7. & fauere videtur Suarez in metaphys. disp. 30. section. 9. numer. 53. & sequentibus, ad quam se remittit lib. 3. de attribut. cap. 6. num. 12. Non nihil etiam fauet Fonseca lib. 7. metaph. cap. 8. q. 5. sect. 6. & 7. quamuis multò verius Suarez & Fonseca possint adduci pro contraria sententia inferius explicanda.

Primum argumentum est, quia per volitionem liberam nulla realis perfectio, siue realis formalitas Deo additur, neque detrahitur, sed sola denominatio extrinseca, siue relatio rationis, supra disp. 13. Ergo quamuis mutaretur libera volitio Dei; nihilominus substantia Dei nullo modo mutaretur, neque realiter accipiendo, aut amittendo perfectionem realiter distinctam à se, neque secundum rationem accipiendo, vel amittendo perfectionem realem, sola ratione distinctam à se.

Confirmatur, nam relationes rationis, & denominationes extrinsecae singulis momentis Deo adueniunt sine Dei mutatione (sicut relatio Domini & Creatoris) unde similiter sine Dei mutatione aduenire possent relationes rationis, quas superaddunt volitiones liberae.

Secundum argumentum. Quamuis Deus ab aeterno fuisset sine volitione creandi Michaelis, sed cum

*8.
V. falsum
supponunt
opposita Do-
ctores, vel
supponunt,
quod probum
opporeret.*

*9.
2. Conclusio*

Omnes diuinae voluntates immutabiles sunt.

*1.
Negatiua
sententia.*

2.

*Sine Dei mutatione
rationes denuo
Deo extrinsecae denomi-
nationes ad-
ueniunt.*

3.

cum

eum volitione non creandi Michaëlem; nihil perfectionis defuisset Deo. Ergo quamvis in tempore deposuisset volitionem creandi Michaëlem; nihil perfectionis deponeret. Ergo non mutaretur. Probatur consequentia, quia nulla res mutatur, nisi adquirendo, vel amittendo aliquam perfectionem.

Confirmatur. Quamvis ab æterno Deus voluisset non creare Michaëlem, Deus non se haberet aliter, quam se habet de facto, volens creare Michaëlem. Ergo quamvis Deus in tempore non velit creare Michaëlem, quem ab æterno voluerit creare, nulla sequitur mutatio in Deo. Antecedens probatur, quia Deus ab æterno non potuit se habere aliter & aliter, aliàs potuisset Deo deesse aliqua perfectio, quam potuisset habere. supra disp. 13. sect. 1.

Atque hinc facile refutatur, inquirunt, fundamentum Ferrariensis, inde probantis. Deum non posse desinere velle quod voluit, quia in respectu rationis, quem volitio Dei includit, mutatio non potest provenire à varietate creaturæ; siquidem nulla præsens & actualis dispositio creaturæ requiritur ad illum respectum rationis. Quare si variatur ille respectus rationis, varietati illius provenit à mutatione reali ipsius volitionis diuinæ. Hoc, inquam, refutatur, quia eadem ratione si Deus ab æterno potuit non habere hunc respectum rationis, illa diversitas debuisset provenire à diversitate reali, quam in se ipsa habuisset diuina volitio.

4. Nihilominus dico primò; Si Dei volitio libera mutaretur, manifestè sequitur in Deo mutatio moralis, quæ idem est, quod animi inconstantia, supponens ignorantiam vel imprudentissimum modum operandi: vnde ostensum est sect. precedenti.

5. Dico secundò; Quamvis Dei volitio libera mutaretur; non sequitur immediatè physica mutatio in substantia Dei, neque quoad perfectiones realiter distinctas, neque quoad perfectiones sola ratione distinctas: vt demonstrat primum & secundum argumentum.

6. Dico tertio; Si libera Dei volitio mutaretur, per mediatam illationem sequeretur physica & realis mutatio diuinæ substantiæ; quatenus ex mutatione morali potest inferri physica mutatio. Quantum ad hoc rectè senserunt Basilis ac Lycherus 1. dist. 45. & Ferrariensis 1. contra Gent. cap. 83. absolute pronuntiantes, inferri Deum realiter mutari quoad substantiam, si posset non velle quod semel voluit. Magis autem hanc illationem temperant Suares & Fonseca initio citati. Sed, quod caput est, in hac sententia sine dubio sunt omnes Patres citati sect. 1. probat. 2. Nam apud illos hæc est bona cōsequentia: Deus est immortalis, æternus & immutabilis; ergo Dei consilium, siue decretum liberum est æternum & immutabile. Quapropter à contradictorio Consequentis ad contradictorium Antecedentis valeret necessariò consequentia: Dei consilium, siue decretum liberum est mutabile. Ergo Deus non est immortalis, æternus & immutabilis.

Confirmatur primò, nam aliqui ex illis Patribus expressè docent, esse genus mortis mutationem decreti.

Confirmatur secundò, nam alij Patres & Aristoteles ex negatione prauitatis inferunt negationem mutationis. Ergo à contradictorio con-

Ruiz de Voluntate Dei.

sequentis ex affirmatione mutationis sequetur affirmatio prauitatis. Confirmatur tertio, nam hic discursus Patrum accipitur ex sacris literis: in eis enim eadem illatio continetur: quemadmodum Numer. 23. *Non est Deus quasi homo, vt mentiatur: nec vt filius hominis vt mutetur. Dixit ergo & non faciet? Locutus est, & non implebit?* Primo Reg. 15. *Triumphator in Israel non parces, & penitundine non flectetur, neque enim homo est, vt agat penitentiam.* Quin etiam illud Iacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Potissimum refertur ad liberam voluntatem dandi & spiritualiter generandi: vt ex contextu collegimus, & Gregorius ponderauit lib. 25. moral. in sect. 1.

Postremo non obscurè colligitur idem ex D. Thoma lib. 1. contra Gent. cap. 83. ratione 1. & 2. & ex præfati art. 7.

Rationes autem huius assertionis hæc sunt. Prima, quoniam voluntas inconstans & imprudens non esset Deus, sed creatura: omnis autem creatura est realiter mutabilis; Ergo Dei voluntas, si mutaretur, non esset Deus, sed creatura. Secunda, quoniam voluntas mutabilis supponeret mutabilitatem intellectus, qui potuisset prius ignerare quod postea experimento didicisset: vt supra sect. 2. Atqui huiusmodi intellectus manifestè est imperfectus, & qui indiget superaddita sibi perfectione: & fufius ostendi tom. præced. de Scientia, disput. 37. Rursus autem omnis intellectus imperfectus est physice mutabilis, addita specie vel cognitione noua. Tertia & præcipua ratio traditur statim in solutione ad primum argumentum.

Ad primum igitur cum confirm. Resp. supposita distinctiōe, quam tradit S. Thomas supra q. 14. artic. 15. ad 1. & habet solidum fundamentum in Augustino lib. 5. de Trinit. cap. 15. & 16. & magis explicuit Henricus quodlib. 8. q. 2. post med. & fufius quodlib. 9. q. 1. propius ad princip. quàm ad med. & Ferrar. 1. contra Gent. cap. 83. circa med. quàm fufius explicuimus supra disp. 13. sect. 3. ad 4. videlicet: quædam relationes rationis in creaturis præsupponuntur aliquo modo, & inde per quandam correspondentiā formantur in Deo; quales sunt relationes Creatoris & Domini, & quæcumque requirentes actualem existentiam termini creati. Huiusmodi relationes adueniunt ac recedunt sine vlla Dei mutatione. Est autem aliud altius genus relationum rationis, quæ per se primò formantur in Deo, & à Deo dimanant in terminum creatum; quales sunt relationes rationis, quæ necessariò consequuntur scientiæ visionis & volitionem liberam Dei. Huiusmodi relationes mutari non possunt, nisi prius supposita varietate in scientia & volitione Dei; varietate, inquam, morali saltem in ratione scientis, quod antea non sciebat; & volentis, quod antea non volebat, & idque per realem & increatam intellectiōnem & volitionem. Ex qua imperfectione intellectus & voluntatis, sequitur vterius, has potentias non esse Deum, ac proinde esse variabiles.

Ad secundum argum. cum confirmat. constat, quod si Deus ab æterno voluisset non creare Michaëlem; nulla inde sequeretur moralis mutatio & inconstantia diuinæ volitionis; ac proinde neque sequeretur mutatio physica. At verò si denuo in tempore voluisset non creare Michaëlem, quem prius voluit creare, sequeretur mu-

P 2 ratio

Numer. 23.

Primo Reg. 15.

Epistola Iacobi 1.

S. Thomas.

7. Prima ratio.

Secunda ratio.

8. S. Thomas. S. Augustinus.

Duplex genus relationum rationum.

4. Dico primò.

Moralis mutatio idem quod animi inconstantia.

5.

6. Dei mutatio ex mutatione decreti.

Patres hæc sententiam defendunt.

tatio moralis, & ex illa sequeretur mutatio physica.

SECTIO IV.

Inter argumenta varia quæstioncula.

1. **P**rimum argumentum Deus per volitionem operatur, quæcumque operatur: sed Dei opera variantur; ergo etiam volitio Dei variatur. Minor probatur; quoniam Deus in tempore cepit creare Mundum: postea diluvio obruit videntia: deinde instauravit: denique in die Iudicii finem imponet omnibus generationibus. Respondet D. Thomas art. 7. in corpore & ad 3. Deus eadem voluntate immobiliter permanente vult suorum operum mutationem. *Deus eadem voluntate immobiliter permanente vult suorum operum mutationem.* Respondeo. Eiusmodi prædictiones, quamvis absolutæ sint & nulla conditione appositæ limitentur; nihilominus retinent ex natura rei imbitam conditionem tacitam, sicut inter homines propositiones de futuro. Si enim aliquis promittit sponsalia, dicens: *Tu Lucam in uxorem*, etiamsi nulla ibi apponatur conditio, ex natura rei includuntur mille conditiones, quibus liberatur a promissione: ut si aliter ingreditur religionem, vel si scæmina postea turpiter vixerit, vel si superuenerit alicui lepra, vel extrema paupertas. Sic igitur verba comminatoria supplicij, etiam si absolutè pronuntientur; continent ex natura rei tacitam conditionem: Nisi reus resipiscat, & veniam imploret. Huius autem ratio à priori sumitur ex D. August. lib. 6. de Genesi ad lit. cap. 17. & D. Thom. hic ad 2. quoniam illæ comminationes pronuntiant, supplicium esse absolutè futurum ex vi causarum inferiorum; videlicet ex vi morbi ac demeritorum præsentium: in quo non excluditur misericordia per Dei gratiam supernaturalem obtinenda, sicut verè philosophus naturalis prædixisset de Lazaro: *Hic homo non resurget*; quamvis enim ex supernaturali Dei gratia esset resurrecturus, id non obest veritati propositionis dictæ secundum causas naturales. Quod ipsum magis explicat D. Thom. 2. secundæ, quæst. 171. artic. 6. ad 2. & quæst. 174. artic. 1. corpore, & de veritate quæst. 12. art. 10. ad 7. Diximus etiam præcedenti tomo de Scientia disput. 63. sect. 2. post med.

2. Secundum argumentum. Pœnitentia est retractatio prioris volitionis cum detestatione illius; sed Deum pœnitet. Ergo retractat priorem volitionem. Minor probatur Genes. 6. *Pœnitet me fecisse hominem.* Ierem. 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei.* Psalm. 105. *Pœnituit eum secundum multitudinem miserationis sue.*

In Deo propriè pœnitentia non est. Respondetur. Pœnitentia non propriè, sed metaphoricè tribuitur Deo; quoniam Deus mutat opera, destruendo quæ fecerat, & quæ comminatus fuerat remittendo: quod hominibus non solet contingere, nisi mutata voluntate per prioris facti pœnitentiam. Explicat hoc egregiè Damascenus Dialogo contra Manich. versùs finem. Theodoret. in Genes. q. 50. Augustinus 15. de ciuit. cap. 25. Proclus apud Method. quorum verba recitat Epiphani. hæresi. 64. propius ad med. quàm ad princip. Tertullian. lib. 2. aduersus Marcionem cap. 23. & 24. Moyses Barceph. commentariorum de paradiso p. 3. cap. 2. D. Th. hic ad 1. & 2. idque voluit D. Gregorius 20. moral. cap. 23. in medio, cum ait: *Pœnitere dicitur, quamvis rem niter, consilium non niter.* Ambrosius in Lucam lib. 2. ad illud capitis 1. *Zacharias repletus est spiritu.* S. ait: *Novi Dominum mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum.* & author Hypognost. lib. 6. fine: nemini desperandum esse probans, ait: *Divina eris potentie iudicium in nobis debitum mutare damnationis, & gratiam prædestinationis indebitam prærogare.*

3. Tertium argumentum. Sæpe Deus per Prophetas prædixit punitionem aliquam, ut absolutè futuram, & tamen eam remisit: ut Isaiæ 38. *Dispone domui tue, quia mortuus es & non vives.* & Ionæ 3. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* De similibus ergo prædictionibus sic argumentor. Si Deus tunc non gerebat propositum

4. Quartum argumentum. Quæcumque potentia contraditionis, siue potentia ad opposita est mutabilis; sed divina voluntas est potentia ad opposita, &c. Huic argumento satisfacimus disput. 7. sect. 8.

5. Quintum argumentum. Postquam Deus ab æterno voluit non creare, nisi unicum Mundum, adhuc retinet potentiam, ut velit creare alios Mundos. Ergo adhuc potest habere novam volitionem contrariam volitioni, quam habuit ab æterno; ac proinde potest mutare voluntatem. Maior probatur, quoniam Deus semper retinet potentiam, quam semel habuit, cum pertineat ad eius perfectionem; sed ab æterno potuit velle creare alios mundos; Ergo eandem potentiam volendi retinet adhuc.

6. Resp. Deus retinet adhuc potentiam volendi creare alios mundos eandem prorsus quam habuit ab æterno, prius ratione, quam decerneret creare alios mundos. Ceterum illa potentia etiam ab æterno non poterat velle creare alios mundos ex suppositione quòd prius voluisset illos non creare: sed tantum poterat velle illos creare simpliciter, nulla facta suppositione oppositi decreti. Eadem autem potentia manet modo, & solum addita est suppositio volitionis non creandi, iam stabiliter constitutæ, qua suppositione facta non restat obiectum possibile eidem potentie.

7. Hæc solutio confirmatur primò, quia iam obiectum contraxit malitiam & contrarietatem, eo quod

Comminatoria verba absolutè prolata tacitam conditionem continent. S. Augustinus. D. Thomas.

S. Thomas.

4.

5.

Potest in Deo voluntas creandi tantum hunc mundum, neque Deum alium creare.

6.

Confirmatur primò.

SECTIO V.

Deus iam in hoc instanti non potest efficere, ut non voluerit creaturam futuram.

eo quod diuinam volitionem efficacem frustraret, Deoque inferret inconstantiam. Ideoque non potest nunc amari à voluntate, quod antea poterat amari, quamuis voluntatis potentia maneat eadem.

Simile.

Simile exemplum est in naturalibus agentibus, Sol enim, v.g. retinet eandem prorsus potentiam illuminariam & mobilem, quam habuit à principio Mundi; & tamen neque lucem, neque dies præteritas potest reproducere, quoniam iam sunt impossibiles.

Manet in
Deo potentia
sicut effectus
aliquando
impossibilis
est.

Confirmatur secundò ex simili solutione alterius quæstionis, vtrum Deus semper possit quiddam aliquando poruit. Cui Resp. Intrinsicæ potentia Dei manet semper eadem: cæterum effectus, quem potentia respicit, non semper est possibilis, qui aliquando erat possibilis; sicut modo impossibile est, Luciferum persecutasse in gratia; quamuis ab æterno id fuisset possibile. Ita respondent Magister 1. distinct. 44. in fine, vbi D. Bonauentura quæst. 2. & communiter Scholastici, D. Thom. infra quæst. 25. artic. 4. ad 2. & Ferrar. 1. contra Gent. cap. 83. fine.

D. Bonauentura.
D. Thomas.

7.
Duo obseruanda.

Potentia ad
volendum non
est propriè
potentia in
Deo.

Hic tamen obseruanda sunt duo. Primum, Hæc postrema quæstio est de potentia Dei comparatione actionum ad extra, quæ propriè est potentia actiua. Cæterum potentia ad volendum non est propriè potentia: supra disput. 2. sect. 1. & disp. 8. section. 3. Quapropter quando assero, Deum retinere eandem potentiam volendi, quam ab æterno habuit, loquor de potentia impropriè dicta.

Secundò obseruanda est alia solutio Caietan. in præsentia artic. 7. & Ferrariensis 1. cõtra Gent. cap. 83. ante med. dicentium, vt Deus velit, quod prius non voluit, manet adhuc in Deo potentia logica, sed non potentia physica. De his Authoribus, quamuis non constet, eos in re dissentire à nostra solutione; cæterum eorum modus loquendi significat varietatem factam ex parte potentie & non ex parte solius obiecti, quod falsum est, & indignum Deo.

Confirmatur, quoniam potentia physica ad volendum nunquam fuit in Deo: quod si eam potentiam impropriè dictam, quam Deus habuit ab æterno, appellare velis potentiam physicam, consequenter debes concedere, manere adhuc potentiam physicam; neque sublatam esse per proprium actum: sicut potentia physica materiæ non auferitur per formam, neque potentia physica visus per visionem.

8. Sextum argumentum. Dei volitio si ab æterno immutabilis non fuit, sed in tempore cæpit esse immutabilis; eo ipso mutata est, accipiens in tempore perfectionem immutabilitatis, quam non habuit ab æterno. Si autem Dei volitio ab æterno est immutabilis; sequitur eam fuisse ab æterno necessariam; ac proinde nunquam fuisse liberam.

Solutio.

Resp. Volitio Dei fuit ab æterno necessaria ex suppositione quod iam fuerit determinata; nihilominus præscindendo ab hac suppositione, fuit ab æterno libera. Hæc & similes difficultates circa concordiam diuinæ libertatis cum immutabilitate, sunt expeditæ supra disput. 8. section. 6. & dicemus aliquid sect. sequenti.

Rursus de Voluntate Dei.

ASsertio, quæ titulo continetur, non indiget alia probatione, quam refutatione duarum sententiarum. Prima prorsus improbabilis, sibi ipsi repugnans, & periculosa Siluestri in consuetorio q. 14. art. 19. & q. 2. art. 5. qui diuinæ voluntatis immutabilitatem ita defendit; vt nihilominus concedat voluntatem Dei manere prorsus indifferentem ac liberam, vsque ad illud idem instans temporis, in quo creaturam liberè producit; & tunc ait determinari voluntatem Dei, sed inde non sequi mutationem: quoniam ea determinatio mensuratur eadem æternitate prorsus indiuisibili, qua mensuratur Deus; ac proinde ante eam determinationem non præcessit libertas, sed simul in eadem æternitate indiuisibili est indifferentia libertatis, & determinatio libera.

Huic opinioni persimilis est alia omnium ferè antiquorum (præter D. Thomam & eius discipulos) assertio, adhuc in præsentia tempore posse Deum efficere, vt non præfuerit futurum peccatum; sicut potuit ab æterno illud non præscire, decernendo illud non permittere. Vnde agnoscunt, consequens esse, vt Deus adhuc possit efficere, vt ipse non voluerit ab æterno permittere peccatum, sicut modo potest facere, vt nunquam præfuerit peccatum esse futurum, eo quod modò potest facere, vt peccatum non sit futurum.

Generaliter autem dicunt, etiam nunc posse Deum efficere, vt non voluerit, neque prædestinauerit, nec præfuerit; nam de his tribus actibus loquuntur variis in locis Magister, Albertus, Alexander, Armacan, Bonauent. & olim S. Thomas) Scotus, Durandus, Ricardus, Ocham, Gabriel, Gregorius Adam, Marfilii, Maior, Ferrariensis, Capreolus, Vvaldens. Bellarm. Driedo, Albertus Pighius, Vega, Corduba, Valentia, Banez.

Magis autem à probabilitate distant, qui dicunt, nunc esse possibile de potentia absoluta, vt non fuerit facta reuelatio de futuris Dei operibus. Ita Cisterciensis Dionysius, Michael à Bononia, Holkot & Aliaco. Horum omnium varia loca citata sunt tomo præcedenti de Scientia disput. 3. 1. sect. 2. post med.

Præcipua fundamenta vtriusque sententiæ sunt tria. Primum, quoniam libertas Dei est perfectio diuina, & ipse Deus, ac proinde æternitate mensuratur: æternitas autem est indiuisibilis duratio, tota simul coëxistens cuilibet instanti temporis. Ergo in quolibet instanti nostri temporis manet libertas Dei indifferens ad vtramque partem contradictionis, quousque producto effectu determinetur.

Resp. In quolibet instanti temporis manet tota libertas intrinsicæ volitionis; cæterum cessauit iam libertatis status & obiectum, vt fusius explicatum est disput. 8. sect. 6.

Secundum fundamentum. Volitio libera Dei constituitur relatione rationis, siue extrinsecæ denominatione à creatura futura; sed hæc relatio & denominatio adhuc est in statu contingentie & indifferentiæ, sicut ipsa creatura à qua

1.
Prima sententia omnino improbabili.

2.
Secunda sententia.

3.

4.

5.
Primum fundamentum.

6.

P 3 fumitur.

Volitio libera Dei non constituitur per relationem rationis.

7.

fumitur. Ergo etiam volitio libera Dei adhuc, est in statu contingentie, vt possit non voluisse neque præsciuisse creaturam futuram. Respondeo, volitionem liberam non constitui relatione rationis seu denominatione extrinseca; sed formalitate reali, & increata, vt demonstratum est disp. 11. & 12.

Tertium aliquorum fundamentum est, quia generaliter existimât, Deum posse facere, vt præteritum non fuerit. Cuius Authores & aliquam impugnationem vidimus dict. disp. 31. de scientia sect. 3. Sed pertinet ad potentiam Dei de qua tractatur infra q. 25. Ideo nunc omittitur. Satis enim est in præsentibus notare per istum modum saltem conuinci, quod de potentia ordinaria non possit Deus aliud velle, nisi quod voluit: sicut non potest de potentia ordinaria efficere, vt præteritum non fuerit. Quapropter libertas, quæ ab his Authoribus defenditur, non poterit exerceri de potentia ordinaria. Est autem valde absurdum putare, non aliter posse defendi libertatem Dei, nisi recurrendo ad possibilitatem rei, quæ de potentia ordinaria non est possibilis, etiam in eorum Authorum sententia: sed iuxta veram & communem sententiam, nec de potentia absoluta.

8.
Conclusio.

Volitio libera Dei in quouis instanti temporis est necessaria.

Sit igitur vnica conclusio. In quolibet instanti temporis iam est simpliciter necessaria quælibet volitio Dei, etiam si respiciat creaturas in tempore futuro producendas: quamuis enim ex se libera sit talis volitio; nihilominus iam est extra statum libertatis, & manet in statu necessitatis; ita vt contradictionem implicet Deum efficere, vt non voluerit talem rem futuram, aut efficere, vt quamuis voluerit eam non velit modò. Conclusionem hanc docet in simili de scientia, qui citati sunt tomo præcedenti disputat. 31. sec. 4. videlicet S. Thomas, Caietanus, Ferrariensis, Capreolus, Palac. Suar. Albertin. Ledesma, Zumel. Non alij Authores, nec isti expressè de voluntate loquuntur, sed tantum de scientia.

9.
Probatum.
Duo notanda.

Explicatur & probatur, notando primò, etiam illas veritates, quæ ex natura rei sunt contingentes & liberæ, esse necessarias ex suppositione; idque duplici gradu. Primus est, quando veritas manet adhuc in statu contingentie; tunc enim non est necessaria, nisi secundum quid. Veluti Antichristum esse peccatum, est veritas secundum quid necessaria ex suppositione quod sit peccatum, & quòd Deus eius peccatum præiuderit; Nihilominus adhuc peccatum futurum manet in statu contingentie & libertatis, vt possit non esse. Secundus gradus est, quando veritas, quæ ex natura reierat libera, iam est extra statum libertatis, quoniam iam est præterita, & non potest non fuisse liberè facta. Quo modo D. Petrus peccauit, & pœnituit, veritas est simpliciter necessaria, quam reuocari contradictionem implicat.

Anselmus.

Hoc discrimen futurorum à præsentibus, & præteritis docet Aristoteles 1. Periherm. cap. 7. & 8. Anselmus autem lib. de Concordia præscientie cum libertate cap. 1. col. 2. post med. *In re præterita, dicit, est quoddam, quod non est in re præsentis vel futura. Numquam enim fieri potest, vt res, que præterita est, fiat non præterita: sicut res quædam que præsens est, potest fieri non præsens, & aliqua res que non necessitate futura est, potest fieri vt non sit futura.*

10. Nota secundò, hanc implicationem contradi-

ctionis, non provenire, ex eo quod præteritum iam non existat, sed ex eo tantum, quod præteritum iam extiterit, quamuis adhuc existat: sicut impossibile est, non fuisse Luciferum, quamuis adhuc maneat in eodem indiuisibili existentia substantiali. Demonstratur primò, quoniam hæc propositio. *Michaël aliquando fuit*, nullam contradictionem habet cum hac: *Michaël non est, vel non erit; sed tantum cum hac: Michaël nunquam fuit.* Secundò explicatur exemplo. Si per aliquod tempus duret aliquod suppositum omnino nihil mutatum: in eo namque casu necessarium est fuisse, consequenterque impossibile non fuisse: licet adhuc immutabiliter existat in secunda medietate illius temporis.

Vnde probatur primò nostra conclusio; quoniam iam diuina volitio libera habet totam rationem implicationis, vt non possit non fuisse; quia quamuis adhuc existat; nihilominus ante quodlibet instans temporis verè extitit: ac proinde habet eam rationem præteriti, à qua nascitur impossibilitas efficiendi, vt non fuerit.

Confirmatur primò, supponendo, in æterno, quamuis non sit ratio præteriti, quoad partem, qua dicit non fuisse; perfectissimè tamen præteritum esse, quoad partem, qua dicit fuisse, hoc est, ante hoc tempus fuisse verificatum verbum præsentis temporis, est. Atque inde ratio implicationis nascitur, ne possit præteritum non fuisse. Hoc igitur sensu loquitur Scriptura per verbum præteriti siue perfecti, siue imperfecti: vt Ioan. 1. *In principio erat Verbum.* & Ecclesiastici initio. *Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum eo fuit semper, & est ante eum.*

Confirmatur secundò, nam æternitas eminenter diuisibilis coexistebat tota temporis præterito, sicut immensitas tota coexistit in omni loco. Ergo sicut immensitas diuine volitionis adest tota præsens cuiuslibet loco distantissimo; sic adfuit tota præsens temporis præterito, & in eo sensu verè præterita est.

Confirmatur tertio, quia præscindendo à ratione præteriti, ex eo solùm quod iam est præsens volitio Dei, non potest nō esse: omne enim quod est, quando est, necesse est esse. Vnde licet nostra voluntas in eo instanti, quo volitionem elicit, possit non elicere, hoc potest præscindendo à præsentia volitionis: sed cum primum supponitur, præsentem iam existere volitionem, iam non potest voluntas non elicere volitionem.

Probatum secundò, quoniam si Deus postquam voluit creare, potest efficere, vt non voluerit creare; potest frustrare diuinam volitionem magis, quàm à nobis frustrare nostra volitio. Nam in nobis saltem manet hæc denominatio quod volumus: in Deo autem neque hæc denominatio, neque vllus alter effectus illius manebit.

Confirmatur primò, quoniam si Deus postquam voluit creare, potest efficere vt nō voluerit creare; eadem ratione potest efficere, vt postquam futura erat creatio, iam non sit futura. Cuius oppositum aperte tradit Augustinus 6. de Genes. ad liter. cap. 17. illis præteritis verbis: *Non ergo id fecit, quod futurum non erat: hoc enim magis erat futurum, quod se futurum esse præciebat.* Agit autem de annis quindecim additis Ezechie.

Confirmatur secundò, quia si Deus posset efficere, vt non voluerit permittere peccatum, quod voluit permittere; ex consequenti poterit facere, vt non sit futurum peccatum, quod præciuit & prædixit

Præteritum non posse non esse præteritum promittit ex eo quod iam existerit, non autem ex eo quod non existat.

11.
Probatum primò conclusio.

In æterno datur ratio præteriti.

1. Ioan. 1.
Ecclesiastici primo.

Æternitas temporis præterito coexistebat.

12.

Augustinus 6.

prædixit esse futurum. Vnde iam illud peccatū, etiam ex suppositione futuriū non erit, & præuisionis diuinæ, non erit necessariū futurum. At verò Augustinus lib. 26. contra Faustum cap. 4. *Tam non possunt, ait, futura non fieri, quam non fuisse falsa præterita; quoniam non est in Dei potestate ut eo sit aliquid falsum, quo verum.* Et in Enchirid. cap. 103. *Nulius sit saluus, nisi quem Deus voluerit saluari. Et ideo rogandus est ut velit; quia necesse est fieri, si voluerit.* Patres alij & Scholastici communiter asserunt, id esse necessarium ex suppositione: vt Athanasius ferm. de Passione & cruce Domini propius ad principium, quam ad med. Boetius lib. 5. de consolatione prola 6. Beda to. 8. lib. variarum quæstionum q. 13. post medium, & alij plures citati tomo præcedenti de Scientia disp. 33. sect. 2. & sequentibus. Præ cæteris euentibus hanc necessitatem defendit Anselmus lib. de concordia liberi arbitrij cum prædestinatione cap. 1. & li. 2. *Cur Deus homo*, cap. 17. & 18.

13. Tertiò probatur, quoniam inde sequitur, nullo firmo fundamento nisi spem nostram, neque beatorum securitatem; quia licet tibi certo constet, Deum decreuisse coronare certantes cum diuina gratia, & licet beatis constet, Deum decreuisse nunquam annihilare beatos, neque à fœlici statu deiicere; adhuc Deus potest efficere, vt hæc non decreuerit neque promiserit. Et ita sine sui mutatione & sine mendacio poterit annihilare beatos & negare coronam certantibus in hac vita. Idem intellige de reliquis promissionibus aut prædictionibus Dei.

Confirmatur primò, quia si tantum eo modo immutabilis esset prædestinatio, quoniam Deus potest efficere vt non fuisset prædestinatio: nulla esset salutis & æternæ beatitudinis certitudo prædestinatis. Contra verò Patres ex Scriptura docent, certissimam esse salutem & coronam prædestinatorum & vocatorum secundum propositionem iuxta phrasim Rom. 8. & 2. ad Timoth. 1. & iuxta illud Rom. 11. *Sine penitentia sunt dona & vocatio Dei.* Sic Augustinus de prædestinatione Sanctorum cap. 16. ad finem de bono perseverantiæ, cap. 17. sub init. de correptione & gratia cap. 7. in med. & cap. 12. non procul à principio. Prosper ad obiect. Vincent. 12. responsione. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 35.

24. Confirmatur secundò, quoniam generaliter Scriptura, Patrèsque certissimum esse docent, effectus ad extra semel Dei voluntate constitutos, non posse non euenire. Ergo non potest fieri vt Deus voluerit eos non euenire. Antecedens probatur Iob. 14. *Numerus mensium eius apud te est, posuisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.* Vnde immutabilitatem rectè colligit Anselmus de concordia cap. 1. col. 4. Similiter Psalm. 148. *Statuit ea in æternum & in seculum seculi, præceptum posuit, & non præteribit.* Scilicet de gubernatione mundi per Solem & astra. Luc. 11. *Calum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* de die iudicij. Quæ ponderat bene Gregorius 16. moral. cap. 17. ad illud Iob. 23. *Ipse solus est, & nemo potest auertere cogitationes eius.* Ambrosius de fide ad Gratianum lib. 5. cap. 8. inter princip. & med. verba Rom. 4. coniungens cum verbis Isaïæ 45. ait: *Qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sint: sic & fecit, quæ futura sunt, tanquam sint, quia non contingit ut non sint; sed necessarij sunt futura, quæ esse præcepit*, quibus similia sunt multa, quæ retulimus sect. 1.

Confirmatur tertiò, quia neque Deus ipse certo scire poterit quid ipsemet facturus sit aut permittitur, quia licet iam decreuerit facere vel permittere, potest efficere vt non decreuerit & non præsciuerit se decreuisse. Et licet sciat se non facturum hoc, potest efficere vt hoc ipsum non præsciuerit, & sic in infinitum.

Confirmatur quartò, nam inde quoque veracitas Dei, mentiendi impossibilitas, ac firmitas iurisiurandi concutitur & labefactatur, de qua Hebr. 6. prope finem: *In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilij sui, interposuit insurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.*

Quartò probatur, quia si Deus etiam nunc potest efficere, vt non voluerit creare mundum; sequitur nunquam potuisse creare mundum (idem intellige de reliquis operationibus ad extra.) Sequela probatur, quia si nunc etiam potest efficere, vt non voluerit; nunc etiam est indifferens eius voluntas: at verò voluntas indifferens non sufficit ad determinatam operationem; requiritur enim voluntas determinata, quæ determet imperium & scientiam atque potentiam ex se indifferentes ad operandum, & non operandum.

Quintò probatur, quia sequeretur etiam modò Deum efficere posse, vt non creauerit mundum, nec peccauerit Angelus nec homo. Consequentia probatur, quia volitio æterna creandi mundum non minùs præsens est nunc, quam ante mundi creationem; ergo non minùs est reuocabilis ex se. Aliunde verò effectus ad extra prodens non minuit intrinsecam Deo potestatem reuocandi suas volitiones, & efficiendi vt eas non habuerit.

Confirmatur, nā volitio æterna Dei nō accipit robur & firmitatē à creatione actuali ad extra.

Sextò probatur, quoniam in hac possibilitate contradictio implicatur. Nam si Deus potest nunc efficere, vt non voluerit ab æterno non annihilare Petrum, sed resuscitare Petrum; potest etiam efficere, vt voluerit non resuscitare, & vt voluerit eum annihilare. Quod si hoc efficiat, iam non voluit ab æterno resuscitare Petrum, & ita nihil est quod faciat se non voluisse.

Confirmatur, quia omnis volitio Dei erit cum tacita conditione; nisi ego effecero vt non voluerim; quæ conditio destruit determinationem volitionis, & eo ipso destruit eius essentiam, quæ consistit in actuali determinatione indifferentiæ.

Ex dictis colligo sequentes propositiones esse absolute veras: Deus nihil potest velle denuò vel ex tempore. Deus non potest velle quod non vult. Deus non potest non velle quod vult. Deus non potest non habere volitionem quam habet; nec potest habere quam non habet. Idem intellige de amore.

ARTIC. VIII.

Virum voluntas Dei necessitatem rebus voluit imponat.

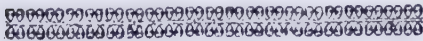

REATÆ libertatis concordia cum insuperabili efficacitate diuinæ voluntatis quam hic articulus exigebat, tractata fuit simul cum concordia diuinæ scientiæ tomo

præced. disp. 25. & aliquibus sequentibus, & disp. 31. vsque ad 78. Peculiariter autem quod S. Thomas in præsentis artic. potissimum intendit probare, videlicet, tantum abesse, ne diuinæ voluntatis efficacia libertatem creatam impediatur, ut potius illam causet, tueatur & conferat; quoniam ex efficacia voluntatis diuinæ non solum sequitur fieri quæ Deus vult fieri, sed etiā sequitur eo modo fieri, quo Deus vult: hoc, inquam, totum declaratum & propugnatum est dicto tomo de Scientia Dei tota disp. 51. Dicemus etiam aliquod disp. 18. sect. 6. & 7.

ARTIC. IX.

Virum voluntas Dei sit malorum.

QUONIAM hic articulus plures disputationes quam ceteri postulat, differtur ad finem præsentis questionis 19. postquam explicati fuerint, qui paucioribus expediri possunt. Tractabitur ergo disp. 25. & multis sequentibus.

ARTIC. X.

Virum Deus habeat liberum arbitrium.

DE hoc dictum est satis disp. 7. & sequentibus vsque ad 13.

ARTIC. XI.

Virum sit distinguenda in Deo voluntas signi.

ARTIC. XII.

Virum conuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinque signa.

DISPUTATIO XVII.

Quid & quotuplex sit voluntas signi; & quomodo coniuncta cum beneplacito.

SECTIO I.

Distinguens voluntates & explicans quinque signa.

1. Volitio diuina secundum se unica, & simplicissima à Theologia multipliciter diuiditur. Psalm. 103. Act. 13.

DIUINA volitio secundum se considerata simplicissima est non solum specifica, sed etiam numerica vnitatem, estque vnicum tantum attributum: ut probatum est disp. 5. sect. 6. Nihilominus eadem diuina voluntas multipliciter diuiditur à Theologis, quibus occasionem præbuit Scriptura, tum quoniam voluntates Dei ut multas nominat Psalm. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israel voluntates suas.* Psalm. 110. *Assigna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius.* Act. 13. *Qui facies omnes voluntates meas.* Tum etiam quoniam hæc verba: Deus vult, non eandem vim habent semper in Scriptura. Quandoque enim voluntatem signi, quandoque voluntatem beneplaciti significant: quandoque antecedentem, quandoque consequentem vo-

luntatem; ut in hac & sequentibus disput. constabit.

Dico igitur primum. Celeberrima diuisio voluntatis diuinæ continet voluntatem beneplaciti & voluntatem signi. Voluntatem beneplaciti verè ac propriè voluntas est, realiter existens in Deo: ut ostendimus disp. sequenti sect. 4. & seq. Nunc verò voluntas signi non est voluntas Dei secundum proprietatem, sed secundum metaphoram dicitur voluntas id quod est signum voluntatis. Vnde factum est, ut illud omne, quod in nobis est effectus, indicans interiorum affectum animi, appelleretur à nobis nomine eiusdem affectus, etiam quoad tribuitur Deo. Sic quoniam apud nos puni-
nitio est effectus, indicans iram nostro animo conceptam: sumpta est ratio translationis, ut supplicium à Deo inflictum appelleretur ira Dei. Eadem est ratio translationis, ut diuina præcepta, consilia, operationes & permissiones appellerentur voluntates Dei; quoniam in nobis præceptum, consilium, operatio & permissio indicant voluntatem nostram: ut statim de singulis ostendemus.

Hæc doctrina, cum ad nominis significationem pertineat, non indiget alia probatione, quam auctoritate doctorum, adhaerentium locutionibus Sacre Scripturæ. Nam significatione nominibus tribuitur sapientium vsu atque auctoritate, maximè verò legislatorum.

Igitur modo supradicto voluntatem signi explicant & probant Hugo Victor. in sent. tract. 1. cap. 13. de Voluntate Dei. Quem sequuntur Magister 1. dist. 45. post med. D. Thom. hic art. 11. Albertus 1. p. q. 80. memb. 1. Alex. 1. part. q. 36. memb. 1. Henricus 2. par. art. 47. q. 2. fine. D. Bonauent. 1. dist. 45. art. 3. q. 1. & 2. vbi Durand. q. 3. Ricardus eodem art. 3. q. 1. Maior q. vnica, Marsilius 1. quest. 25. & reliqui omnes Scholastici, tam veteres, quam iuniores.

Obseruanda sunt tria. Primum, Hoc complexum, *Voluntas signi*, & hæc diuisio voluntatis, in voluntatem signi & beneplaciti, cœpisse videtur ab Hugone Victor. nuper citato, quoniam apud antiquiores Patres non reperitur; eius tamen fundamentum sumitur ex Scriptura & Patribus, præsertim ex Augustino, ut ostendit Hugo & magis constabit statim.

Secundum est. Voluntas signi apud nullum Theologorum, quem sciam, accipitur pro voluntate, quæ sit ipse Deus, sed pro aliquo effectu creato significante voluntatem Dei; qui effectus metaphoricè appellatur voluntas.

Tertium, quod ex dictis sequitur, prædictam diuisionem non esse diuisionem rei, sed vocis in varia significata: ut si risum diuidas in risum humanum, & risum prati, quod metaphoricè dicitur ridere.

Dico 2. Subdiuiditur voluntas signi in quinque membra. Hæc sunt prohibitio, præceptum, consilium, operatio & permissio, quæ continentur illo versiculo: *Præcipit, & prohibet, permittit, consulit, implet.* Referturque à D. Bonauent. & aliis antiquis Scholasticis. Hugo Victor. nuper citatus quatuor tantum signa numerauit: quoniam Consilium prætermisit. Potuisset etiam non incongruè prohibitio comprehendendi sub nomine præcepti.

Athanasius autem duplicem tantum voluntatem signi numerauit tract. 2. de definitionibus col. 4. *Triplex inquit, in Scriptura voluntas inuenimus vsurpari. Diuinam, deinde naturalem vel mediam, tertio carnalem, quæ diabolicam significat. Voluntas diuina sunt mandata Dei. Voluntas natu-*

2. Prima diuisio.

Voluntas signi secundum metaphoram voluntas diuine

3.

Hugo videtur. Magister. D. Thomas. Albertus. Alexander. Henricus. Bonauent. Durandus. Ricardus. Maior. Marsilius.

4. Trina obseruatio diuina.

5. Secunda diuisio. D. Bonauentura.

ralis

valis est operatio diuine voluntatis. Carnalis vero voluntas est leges diuine transgressio. Sed Magist. & Scholastici communiter 1. dist. 4. r. & 46. numerant prædicta quinque signa.

Verum hæc diuisio sit bona: vtrum in ea re-
dundet aliquid, vel deficiat, ex professio disputat
D. Thomas hic art. 1. 2. & Albert. Alexander, Bo-
nauent. Ricardus, & Durand. citati supra: in qua
re nihil inuenio magni momenti. Erit tamen o-
perepretium ostendere, singula hæc signa ap-
pellari Dei voluntatē in Scriptura & apud Patres.

Dico tertio. In Scriptura sacra, prohibitio, præ-
ceptum & consilium appellantur voluntas Dei:
vt 1. Thessaloni. 4. *Hæc est voluntas Dei sanctifica-
tio vestra.* Matth. 6. *Fiat voluntas tua.* Matth. 1. 2.
*Qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in celis est,
ipse meus frater & soror & mater est.* Actuum 1. 3.
Qui faciet omnes voluntates meas. Ita hæc testimo-
nia intelligunt doctores supra citati de volunta-
te præcipiente, prohibente, aut consulente.

Rationem huius appellationis attigit Damas-
cenus dialogo contra Manichæos versus med.
dicens. *Dei lex voluntas ipsius est, Nemo enim ea
præcipit, à quibus animo & voluntate abhorret.* Si-
militem rationem reddit Hugo Victorin. dicto
cap. 1. 3. propius ad princip. quàm ad medium.

Quod autem in his & similibus testimoniis
nomine voluntatis non intelligatur vera & realis
voluntas Dei, sed tantum illius signum, quod di-
citur metaphoricè voluntas. Probat Magister pri-
mo dist. 45. quoniam Deus quandoque vult non
fieri quod præcipit; similiter quandoque vult
fieri quod prohibet. Ergo tam præceptum quam
prohibitio non est propriè voluntas realis in Deo,
sed est solummodo signum voluntatis, quod
metaphoricè dicitur voluntas. Antecedens pro-
batur primò, nam Genes. 2. 2. Deus Abraham præ-
cepit immolare filium, quem tamen voluit non
immolari; nam ea de causa oportuè prohibuit.

Vnde D. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 8.
prope initium, *Probaturn, inquit, quasi fortiussem
tentandū putauit maioribus. Et hic quidem exēplo do-
cetur, quia veris probatur quis, tentatur autem cō-
positis & fictis. Non enim volebat Deus immolari à
Patre filium, nec impleri hoc munus volebat, qui omē
pro filio immoland. an oblitus: sed tentabat affectum
patris, si Dei præcepta præferret filio, nec paternæ pī-
tatis contemplatione vim deuotionis infleueret.* De
hoc præcepto Abrahami & de contraria volun-
tate Dei fufius ad rem præsentem disputat Alb.
1. p. q. 80. memb. 2. art. 1. Alex. 1. p. q. 37. memb. 1.

Confirmatur 1. nam & homines Dei spiritu
acti præcipiunt quandoque voluntatem signi di-
crepantem à voluntate beneplaciti, sicut tertio
Regum 3. in fine Salomon; *Diuidite, inquit, in-
fantem viuum in duas partes minime volens diui-
sionem, sed explorare matris affectum & inuidi-
liuorem pertinacem.* Sanctiores quoque prælati
religionum sepe fictis præceptis explorant sub-
ditorum virtutem.

Confirmatur secundò ex alia quæstione non
aliena à præsentī instituto, quam disputat Hugo
prope finem prædicti capitis 1. 3. quare Deus præ-
cipiat, qui non vult efficere impleri, volens
potius permittere peccata contraria. *Ad quod, in-
quit, potest dici, quod ideo præcipi illud, quia bonū est
illi (scilicet accipere præceptū) & Domini est præci-
pere seruo quod bonum est in se, & quod bonum est
illi, cui præcipit. Et si placet Domino inuare seruum,
et illud faciat misericordia est: si non placet inuare,*

infamia est. Similiter prohibet seruo malum, quia in se
malum, & illi malum cum prohibet: & Domini est ser-
uo prohibere malum et non habeat excusationem.
Quapropter præceptum, quod Deus præcē
esse violandum, non est voluntas efficax illius rei,
quæ præcipitur, sed tantum est signum volun-
tatis illius.

Idem Antecedens probatur secundò, nam
Matth. 8. & 9. & Marci 1. cæcis ac leprosis cura-
tis *comminatus est Iesus dicens: Videte ne quis sciat.*
Illi autem exeuntes diffamauerunt eum in terra illa.
Recta namque ratione ducti existimabant, vo-
luntatem Christi Domini non esse prohibendi
legem gratitudinis, & manifestationem diuine
virtutis, sed solummodo præbendi exemplum, vt
quantum in nobis fuerit, humanas laudes recu-
semus ac declinemus. Ita videntur sentire Chry-
sostomus, Theophylactus, Hieronymus & Gre-
gorius ad ea loca, Magist. 1. dist. 45. fufiusque
defendunt Albertus 1. p. q. 80. memb. 2. art. 2.
Alexander 1. p. q. 37. memb. 1. Durand. 1. dist. 47.
q. 3. num. 14.

Tertio probatur, nam prophetiæ commina-
toriæ significant diuinam voluntatem puniendi;
cum tamen Deus decreuerit penam remittere
efficaciter mouendo ad pœnitentiam: vt de Ni-
nuiitis & Ezechia dictum est dist. 16. sect. 4. ar. 3.
2. & 3.

Petis vtrum prædictæ comminationes perti-
neant ad aliquod signum ex quinque numeratis.
Resp. Potuisset hoc sextum signum addi non
incongruè: ceterum potest reduci ad signum
præcepti, quatenus præceptum significat, volitum
esse à Deo quod præcipitur, cum tamen aliquan-
do non sit volitum. Sic comminatio significat,
volitam esse à Deo punitionem, cum tamen ali-
quando non sit volita.

Dico quartò. Operatio Dei ad extra appella-
tur voluntas Dei in Scriptura, veluti Psalm. 110.
*Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates
eius.*

Quintò denique permissio peccatorum appella-
tur voluntas siue decretum Dei, Actuum 4.
*Conuenerunt Herodes & Pilatus cum gentibus & po-
pulis Israel contra Iesum facere, quæ manus tua &
consilium tuum decreuerunt fieri.* Hanc voluntatis
acceptiōem pro permissione, probant Glossa in
id Rom. 1. 2. *Quæ sit voluntas Dei bona beneplacens
& perfecta.* Hugo citatus & Magister primo dist.
45. prope finem. D. Thomas hic art. 1. 2. & reliqui
Scholastici ex Augustino in Enchiridione cap.
95. fine vbi ait: *Non ergo fit aliquid, nisi Omnipotens
fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.*
Vbi finire vt fiat appellatur velle.

SECTIO II.

Vtrum voluntas signi discordet à re significata.

Ratio dubitandi est, quia omne signum, nisi
concordet rei significatæ, falsum est, sed
falsum signū præbere nō potest Deus: ergo non
potest præbere signū volendi, quod nō vult, neq;
signū nolendi quod vult. Albert. 1. p. q. 8. memb.
1. ad 7. & Alexander 1. p. q. 37. memb. 1. respon-
dent, signa hæc vera esse quoad aliquam vo-
luntatem, non vero, quoad voluntatem eiusdem
operis quod præcipitur: Verbi gratia, præcep-
tum Abrahamo datum verè significauit diuinam
voluntatem tentandi & exercendi fidem atque
obedientiam Abrahami, & exhibendi figuram
Christi Domini: quamuis defuerit huic signo
voluntas

Matth. 8. &
9.
Marc. 1.

Prophetia
comminato-
ria Dei vo-
luntatem
significant.

10.

11.
Psalm. 110.

Act. 4.

Ad Rom. 12.

Augustinus.
Sic habet.

Sententia
Alberti.

voluntas diuina, qua vellet re ipsa interfici Isaac.

3.
Duvandi sen-
tentia

Ab hac solutione parum distat alia Durandi 1. dist. 47. q. 3. num. 14. & sequentibus, dicentis, prohibitiones, præcepta & consilia propterea non esse falsa signa, etiam tunc quando Deus vult non fieri quod præcipitur vel consulitur; quoniam hæc significant voluntatem consequentem & efficacem obligandi vel alliciendi ad maiorem perfectionem: & inde significant etiam antecedentem voluntatem, ut fiat opus quod præcipitur vel consulitur. Quoniam obligatio & persuasio sunt Antecedens, ex quo potest consequi executio operis. Id quod explicat exemplo prælati, qui religiosi subditi obedientiam experitur præcipiendo difficiliora opera, quæ prælatus decrevit postea impedire: ut sect. 1. dicebamus.

4. Nihilominus adhuc difficultas urget, quoniam præceptum & consilium præter voluntatem obligandi & tentandi, significant etiam voluntatem efficacem ipsius operis quod præcipitur: & hoc sufficit ut sint falsa signa; satis enim est ad falsitatem deesse aliquid rei significatæ.

5.
Præceptum,
& consilium
nō significant
efficacē vo-
luntatē Dei.

Respond. Quinpotius præceptum, & consilium non significant diuinam voluntatem efficacem operis faciendi: hanc enim significationem, neque ex natura rei, neque ex placito & impositione Dei fortuantur: sed quoniam consilium & præceptum in nobis solent frequentius esse signa nostræ volitionis, quia efficaciter desideramus opus præceptum: ideo dicuntur signa diuinæ voluntatis & ipsum consilium aut præceptum appellatur diuina voluntas, ut docuit D. Thom. art. 11. in fine.

SECTIO III.

Utrum voluntas signi semper afferat secum adiunctam voluntatem beneplaciti.

1. **R**esp. affirmatiue, quamuis enim non semper voluntas beneplaciti efficaciter velit quod præcipitur, vel consulitur; attamen semper vult efficaciter obligationem vel persuasionem. Insuper voluntas beneplaciti vult inefficaciter & antecedenter illud idem bonum, quod præcipitur, vel consulitur. Ita sentiunt communiter Doctores supra citati. Vide præsertim Albertum & Alexandrum in sect. præcedenti & Ricard. 1. dist. 45. art. 3. q. 2. Porro verè ac realiter esse in Deo hanc simplicem & inefficacem complacentiam de implendis præceptis & consiliis ab omnibus hominibus, ostendimus disput. 19. præsertim sect. 12.

In hoc igitur sensu Victor. Hugo sum. sent. tract. 1. cap. 13. propiis ad med. quàm ad princip. de sacra Scriptura sic loquitur: *Cum inuenitur: Vult Deus bonum: non vult malum: de beneplacito Dei intelligitur.*

2.
Discrimen
notandum.

Notant D. Thom. art. 12. ad 2. Alexand. 1. p. q. 40. memb. 4. & alij Doctores communiter, discriminationem inter prohibitionem & præceptum & consilium ex vna parte, & ex alia permissionem & operationem: nam permissio & operatio semper habent adiunctam voluntatem beneplaciti, efficaciter amantem id quod Deus operatur, aut efficaciter volentem permittere, & volentem concurrere vniuersali concursu ad id, quod permittit. At verò tria priora signa non semper adiunctam habent voluntatem beneplaciti, efficaciter amantem fieri, quod præcipitur vel consulitur, aut non fieri quod prohibetur. Huius discriminationis ratio constabit disp. sequent. sect. 1.

DISPUTATIO XVIII.

Utrum voluntas Dei semper impleatur.

SECTIO I.

Voluntas signi non semper impletur, sed hoc ipsum est instrumentum ad implendum beneplacitum.

Ita loquuntur Hugo Victor. in sum. sentent. tract. 1. cap. 13. inter principium & medium, Magister 1. dist. 45. §. vltimo, quem sequuntur communiter Doctores infra citandi. Probatumque primò, quia Deus multis hominibus præcipit ea, quæ non implet; prohibet ea, quæ non fugiunt; ac consulit quæ non amplectuntur. Ideo non de omnibus, sed de quibusdam Matth. 12. dicitur *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in calis est, ipse meus frater & soror & mater est.*

Probatum
primò.

Matth. 12.

Ceteri suam non Dei voluntatem faciunt, quando peccant, de quibus sæpe in Scriptura, ut Isaie 58.3. *In die ieiunij vestri inueniunt voluntas vestra.* Et infra: *Si auerteris à sabbo pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo.* Danielis 11. *Et faciet iuxta voluntatem suam Rex, & eleuabitur.* &c. Osee 10. *Confundetur Israel in voluntate sua.* De talibus igitur Malachie 1. versu 10. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum.* Quia videlicet illi non implebant voluntatem signi. Augustinus proinde sicut & alij Patres multis in locis, quæ referemus sectionibus sequentibus, fatentur, infideles & alios peccatores facere contra Dei voluntatem, quando peccant.

Isaie 58.

Danielis.

Osee 10.

Malachie 1.

Secundò probatur à priori, quoniam voluntas signi est quid creatum, videlicet, prohibitio, præceptum, vel consilium, hominibus vel Angelis explicatum: ut præcedenti disput. dictum est; vnde nihil est quod necessariò inferat eorum impletionem, nisi accedat voluntas beneplaciti efficax, quæ quoniam est omnium rerum creatrix, non potest non impleri, ut infra sect. 2.

Huic doctrinæ duæ adiunguntur limitationes. Prima est, duas voluntates signi semper impleri, videlicet, permissionem & operationem: ideo tres tantum voluntates restant, quæ non semper implentur, videlicet præceptum, prohibitio & consilium. Huius discriminis ratio est, quoniam operatio est ipsamet actualis productio boni, quod Deus operatur. Vnde contradictionem inuoluit, Deum operari aliquod bonum, & tamen operationem non impleri. Similiter permissio est ipsum non operari Deum ad impediendum malum; quare contradictionem inuoluit, Deum non operari & tamen non impleri eius non operari. Ita docent Albertus 1. p. q. 80. memb. 2. art. 4. Alexand. 1. p. q. 40. memb. 4. Bonauentura 1. dist. 47. art. 1. q. 2. vbi Ricardus q. 1. & 2.

3.
Duæ voluntates signi semper implentur.

In idem recidit alia ratio Ricardi arque Durandi, quoniam permissio & operatio sunt signa voluntatis consequentis, quæ semper impletur: sed prohibitio, præceptum, & consilium sunt signa voluntatis antecedentis, quæ non semper implentur: infra disp. 19. sect. 13.

Albertus.
Alexander.
Bonauent.
Ricardus.
Ratius Rimm-
di.

Secunda limitatio est, ipsum non impleri voluntatem signi subservire melius implendæ voluntati beneplaciti, ut ostendimus sectionibus sequentibus. Sed circa modum inferuendi, notat Durandus 1. dist. 47. q. 2. illud opus quod fit contra voluntatem signi, seu antecedentem, obsequi volun-

5.

voluntati consequenti quæ est voluntas beneplaciti obsequi, ait, tanquam materiam de qua, vel circa quam fit Dei voluntas consequens. Addit autem, non obsequi, tanquam instrumentum seu agens secundarium obsequitur principali agenti, quantum attinet ad malitiam operis; nam quantum ad alium effectum bonum à Deo intentum, veluti punitionem populi, passionem Christi Domini, & similes, obsequitur tanquam instrumentum Dei.

Hæc doctrina magis ex professo declaranda venit ac confirmanda infra disp. 48. sect. 4.

Nunc satis est admonere, materialibus actionibus peccatorum inesse reales quasdam formalitates, quæ nullam in suo conceptu claudunt oppositionem contra legem Dei: & illas per se causari à Deo, tanquam impellente & inclinate ad illas. In his igitur, si considerentur præcisè secundum se, non reperitur instrumenti ratio magis propriè quàm in actionibus moraliter honestis ut ostendimus in eadem disp.

Si verò considerentur materiales actiones peccatorum, prout diriguntur à Deo ad fines bonos, sub hac formalitate præcisâ, subeunt instrumenti rationem valde propriam; cæterum sibi rectè consentiētem, & minime sibi repugnantē.

Sed quoniam ipsa quoque realis oppositio & repugnantia contra legem Dei & charitatem, imò & formalis etiam ratio malitiæ per Dei omnipotentiam retorquentur ad optimos fines (ut ostendimus sect. sequentibus) in hac extrinseca directione Dei consistit propriissima quædā instrumenti ratio, quam inuiti patiuntur demones, & homines pravi. Itaque nō in concursu Dei ad realem transgressionem legis, sed in extrinseca illius ordinatione collocatur hæc propria ratio instrumenti. Ad quam etiam pertinet, omnes circumstantias præscribere nocituris, ne possint alio tempore, loco, plus, diutius, intensius, aduersus alias personas, aliōve nōcumeri genere insanire, quam intra limites, diuinā providentiā præscriptos: ut ostendimus disp. 44. sect. 3. & 4.

De hoc instrumenti genere Deus loquitur Itæ 7. *In die illa radet Dominus in nouacula conducta in his, qui trans flumen sunt in rege Assyriorum, caput & pilos pedum, & barbam uniuersam.* Et cap. 10. *Ecce Assur virga furoris mei, & baculus ipse est.* Et longè inferius: *Suscitabit super eū Dominus flagellum & virgam suam super mare, & leuabit eam in via Egypti.* Idem constat ex plurimis aliis verbis eiusdem capitis, atque illis potissimum: *Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea: aut exaltabitur serra contra eum, à quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est.* Habent igitur impij propriam rationem instrumenti respectu bonorum, quæ Deus per illos consequitur; sicut per serram, baculum aut virgam, sicut per instrumenta propria, operantur artifices.

SECTIO II.

Ipsum non impleri voluntatem signi per omnipotentiam destinatur ad melius implendam voluntatem beneplaciti.

Notandum est primò, bonum, quod Deus colligit ex materiali peccatorum actione, non colligi propter intrinsecam vim, perfectionem & aptitudinem eiusdem actionis, ut talis effectus resulteret ex illa: sed propter omnipotentiam

Dei, cuius proprium est, ut illa etiam quæ sunt contra voluntatem antecedentem & beneplaciti, quæ præceptum est, mirabiliter conuertat, ut sibi ad nutū ministrant ad implendā suauissimè voluntatē beneplaciti consequentem & efficacē. Porro tanquam instrumenta ministrare, iam vidimus sect. præcedenti limitatione secunda.

Secundò notandum est, non solum ex materiali actione, sed etiam ex formali ratione malitiæ, Deum colligere suam gloriā & cætera prædestinatorum bona. Quod est subtiliter obsequendum in sequentibus testimoniis Patrum & Scholasticorum. Etenim ipsa nomina *malitiæ, peccati & similia*, quibus vsuntur, manifestè significāt rationem formalem. Insuper hoc ipsum Theologica ratio confirmat, quoniam inter bona, quæ Deus colligit ex peccatis, non inferiorem locum obtinet sui despicientia, & diffidentia, pœnitentia, timor & cautio: qui omnes affectus quidditatiuè respiciunt formalem rationem malitiæ, refugiendo ab illa, & propter odium malitiæ, cuius materialē actionem peccati.

Ad præsens dogma probandum sufficere potuissent verba Iosephi ad fratres timore correptos Genes. 45. *Nolite pauere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum; & post pauca: Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis.* Et cap. 50. *Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me.* Quid clariùs?

Simile est illud Act. 2. *Hunc desinito consilio, & præscientia Dei tradidit, per manus iniquorum affligentes, interemistis: quem Deus suscitauit à mortuis.* Alia ex sacris litteris attingunt Patres continuo citandi.

Citatam historiam & sententiam Iosephi ponderabimus ex professo disp. 44. sect. 7. Nunc ad rem præsentem, audi Cyrillum Hierosolymit. catechesi 8. post med. ita exclamantem: *O sapientissimam providentiam, quæ malum etiam propositum in salutis occasionem conuertit! Quemadmodum enim illorum fratrum Ioseph eundem odio prosequentium, malam voluntatem, accepti occasionem propria administrationis, & permittens ipsis ex odio vendere fratrem, occasionem accepit efficiendi ut regnaret: Quos dilexit, cum his sic permittit diabolum inlari, ut vincentes cororentur, & facta victoria, maior quidem victus à minore confundatur, homines autem magnificè probentur cum cum qui aliquando fuerat Archangelus, vincunt: Nihil itaque est extra Dei potestatem: de ipso enim dicit Scriptura; quod omnia seruiunt tibi.*

Augustinus autem in Enchirid. cap. 100. *Hæc sunt, inquit, magna opera Domini, exquisita ut omnes voluntates eius, & tam sapienter exquisita, ut cum Angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset; etiam per eandem creaturæ voluntatem, qua factum est, quod creator noluit, impleat ipse quod voluit, bene utens malis, tanquam summe boni ad eorum damnationem, quos iuste prædestinauit ad penam, & ad eorum salutem, quos benigne prædestinauit ad gloriam. Quantum enim ad ipsos attinet, quod Deus noluit fecerunt, quantum vero ad omnipotentiam Dei, nullo modo id efficere valuerunt. Hoc quippe ipso quod contra voluntatem Dei fecerunt de ipsis facta est voluntas Dei. Propterea namque magna opera Domini, exquisita ut omnes voluntates*

Deus etiam ex formali ratione malitiæ colligit suam gloriam.

Genes. 45.

Genes. 50.

Act. 2.

Cyrillus.

Psal. 118.

Augustinus. Psal. 110.

6. Actionibus materialibus peccatorum insunt formalitates, quæ legi Dei non opponuntur.

7. Peccati permissio dirigitur à Deo ad optimos sua providentiæ fines.

8. Itæ 7.

Itæ 10.

1. Non propter intrinsecam vim, perfectionem ex qua Deus colligit bonum.

voluntates eius. ut miro & ineffabili modo non fiat preter voluntatem Dei, etiam quod sit contra eius voluntatem: quia non fieret, si non sineret: neque utique nolens finit, sed volens: neque sineret bonus fieri male, nisi omnipotens etiam de malo posset facere bonum.

Quatuor igitur observanda veniunt in his verbis. Primum, peccantes, non quod creator voluit, sed quod noluit, contra eius voluntatem facere. Quapropter aliqua Dei voluntas non semper impletur. Secundum est efficacitatem diuinæ omnipotentis non in eo consistere, quod omnia faciat sua voluntate, sed quod ea etiam, quæ contra Dei voluntatem sunt ab impiis, conuertat ad maius bonum iustitiæ ac misericordiæ.

Tertium est, efficacem voluntatem Dei semper impleri vel ab hominibus, vel de hominibus. Impletur quidem ab obedientibus, sed de transgressoribus impletur. Quartum est, etiam illud quod sit, contra Dei voluntatem non fieri præter eius voluntatem.

Hæc eadem aliis verbis in eodem libro atque in aliis Augustinus & alij Patres repetunt. Sic enim in eodem enchiridio sequenti cap. 101. Deus, inquit, quasdam voluntates suas, utique bonas implet per malorum hominum voluntates malas: sicut per Iudeos malevolos bona voluntate Patris Christus pro nobis occisus est. Rursus cap. 104. postquæ explicuerat Dei bonitatem ac benevolentiam, quæ voluisset custodire primum hominem in ea salute, quæ conditus erat, si præcivisset eum habiturum esse perpetuam voluntatem, subdit hæc verba, Quia vero illum male usurum libero arbitrio, hoc est, peccaturum esse præciebat, ad hoc potius preparavit voluntatem suam, ut bene ipse faceret etiam de male faciente, ac sic hominis voluntate mala non euacuaretur, sed nihilominus impletur Omnipotentis bona. Vbi pondera primò Deum, quod ex se est, potius voluisse, ut ab homine non fieret actio primæ inobedientiæ. Secundò pondera causalem, quæ ex præscientia futuri peccati mouetur Deus ut bonum, quod vult colligat alio modo de ipsa etiam actione, quam ipse non facit, sed creatura malefaciens facit. Vnde probatur, omnipotentiam Dei circa peccata in hoc consistere.

Idem repetit cap. 107. dicens: Sic ergo factus est homo rectus, ut & ruanere in ea rectitudine posset non sine adiutorio diuino, & suo fieri peruersus arbitrio: utrumlibet horum elegeret, Dei voluntas fieret, aut etiam ab illo, aut certe de illo. Proinde quia suam maluit facere, quam Dei, de illo facta est voluntas Dei. Perpende quod in eo fixa sit omnipotens Dei voluntas, ut vel à voluntate creata fiat, vel de illa fiat, quatenus illam ordinant ad maius bonum.

Quod ipsum probat libro de prædest. sanctorum cap. 16. ante med. illis verbis Rom. 11. Secundum Evangelium quidem inimici propter vos: secundum electionem autem dilecti propter Patres. Quid est secundum Evangelium inimici propter vos, nisi quod eorum inimicitia, quæ occiderunt Christum, in Evangelio sine dubitatione profecit? Est hoc ostendit ex Dei dispositione venisse, qui bene uti novit etiam malis, non ut ei prosint vasa ira: sed ut, ipso eis bene utente, prosint vasis misericordiæ. Est ergo in malorum potestate peccare: ut autem peccando, hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei, diuidentis tenebras, & ordinantis eas, ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur, nisi voluntas Dei.

Pondera, quid sit illud, quod diuinæ omnipotentis referuatur, nec permittitur arbitrio im-

piorum: & quid sit illud, quod permittitur arbitrio & potestati malorum. Nam in malorum potestate est peccare, Deo volente non impedire huiusmodi potestatem: ceterum quod Deus, sue omnipotentis referuans, subtrahit omnino à potestate malorum, illud solummodo est, ut peccando hoc, vel hoc bonum illa malitia faciant, Deo bene utente illorum peccatis ad finem, quæ intendit.

Rursus in commentario ad illud Psalm. 110. Magna opera Domini. Eligat, inquit, sibi homo quod libet. Non sic constituta sunt opera Domini, ut creaturam arbitrio libero constituta, creatoris superet voluntatem, etiam si contra eam faciat voluntatem. Non vult Deus ut peccet, nam prohibet: amen, si peccaveris, non putes, hominem fecisse quod voluit, & Deo accidisse quod noluit. Sicut enim vult ut homo non peccet, ita vult peccanti parcere, ut reuertatur & vivat: ita vult postremo, in peccato perseverantem punire, ut iustitie potentiam contrumax non euadat. Ita quidquid elegeris, omnipotens non deerit, unde suam de te compleat voluntatem. Perpende optionem homini dari ut eligat, quæ via Deus suam de illo voluntatem compleat. Sed utrum Deus suam de illo voluntatem compleat, de hoc non datur optio libertati nostræ.

Idem de correptione & Grat. cap. 7. post med. Electus est, inquit, Iudas ad opus cui congruebat: ab illo quippe electus est, qui novit bene uti etiam malis, ut per eius opus damnable, illud, propter quod ipse venerat, opus venerabile completeretur. Cum itaque audimus: Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est: illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per iudicium. Nota primò opus damnable fuisse proprium Iudæ, non Dei, & illud ex sua libera malitia fuisse personam congruentem, quæ iusto Dei iudicio eligeretur inter Apostolos eo fine, ut permitteretur ex avaritiæ libero affectu in tam horrendum facinus eum preire: quod Deus non facere, sed illo bene uti, & per illud redemptionis opus complete decreverat. Quam ob rem eundem locum Ioan. 6. exponens tract. 27. in Ioannem versus fin. ait: Sicut iniqui male utuntur bonis operibus Dei, ita Deus bene utitur malis operibus iniquorum, & infra: Si ergo ipsius Diaboli malis operibus bene utitur Deus: quod facit malus male utendo sibi nocet, non bonitati Dei contradicit.

Item de agone Christiano cap. 7. initio: Omnes, inquit, diuine providentiæ serviunt: sed alij obediunt, tanquam filij, & faciunt cum ea, quod bonum est: alij vero ligantur tanquam servi, & fit de illis quod iustum est. Totumque illud & sequens caput confirmat eandem sententiam. Præterea lib. 3. de Trinitate cap. 4. sub init. Vtitur, inquit, omnibus, ad incommutabile arbitrium sententiæ sue, spiritibus, siue per eius gratiam, siue in aliis per propriam voluntatem. Quod autem in ordinatione peccati Deus utitur bene per iustitiam, notat in libro de natura boni contra Manichæos cap. 36. fine. Insuper q. 32. in Exod. fine, referuati malos propter admonitionem, vel exercitationem bonorum.

Prosper in Psalm. 110. ad illum versum: Magna opera Domini. eadem fere verba transcribit, quæ nuper ex Augustini commentario retulimus. Sicut etiam ad excerpta Genens. dub. 7. ex professo defendit eam sententiam, quam paulò superius adduximus ex lib. de prædestinatione sanctorum cap. 16. & ait: Male enim velle facillimum est malus: & eorum damnablem voluntatem, non dubium est à Dei

Ad diuinam omnipotentiam efficaciam non spectat omnia sua voluntate facere.

Dei efficax voluntas vel ab hominibus, vel de hominibus semper impletur.

4. Idem sapo repetunt Patres. Augustinus.

Ex præscientia futuri peccati mouetur Deus.

9. Rom. 11.

Quid peccatum referuatur per-

quid diuina omnipotentia referuatur.

6. Psalm. 110.

7.

Ioan. 6.

8.

Sic habet.

9. Prosper. Psalm. 110.

à Dei

à Dei potestate concludi, ut effectum cupiditatis sue, nisi ille permiserit, habere non possint. Vti autem sapientiam & iustitiam Dei etiam malorum operibus, quæ ex ipsorum prodeunt appetitu, ad implenda consilia & iudicia sua, nullus vel tenuiter secundum pietatem doctus, ignorat: qui videt Dei Patris optimam voluntatem, non parentis Filio suo, sed pro nobis omnibus tradentis eum, pessima traditorum Iuda & Iudæorum voluntate completam.

10. Fulgentius lib. 1. ad Monim. cap. 26. prope init. De malo, inquit, quo peccantem iudicat Deus, quibus vult, beneficium prærogat. Ergo sicut malum sub ratione mali, est de quo peccantem iudicat Deus: ita de illo colligit beneficium, quod prærogat, quibus vult. Rursus eodem lib. cap. 27. initio ait: In talibus enim Deus iudicium suum desertione inchoat, cruciatione consummat. Nam & hoc tempore, quo discendentes malos deserit Deus, non operatur in eis quod ei displicet, sed operatur per eos quod ei placet.

11. Leo sermon. 2. de Epiphani. Secutia, inquit, Herodis volens primordia suspecti sibi Regis extinguere, huc dispensationi nesciens seruebat: ut dum atroci intentus facinoræ ignotum sibi puerum indiscreta infantium cede persequitur, annuntiatum cælium Dominatoris ortum, insignior ubique fama loqueretur.

Gregorius 6. moral. cap. 12. initio ad ea verba Iob 5. Qui comprehendit sapientes in astutia eorum. Inde, ait, voluntatem Dei peragunt, unde hanc immutare contendunt; atque Omnipotentia Dei consilio, dum resistere nituntur, obsequuntur. Quia sape hoc eius dispositioni apte militat, quod ei per humanum studium finis resultat: Quod toto illo cap. confirmat exemplo fratrum Ioseph, Saulis procurantis mortem inferre Dauidi, Ionæ fugientis à facie Domini, & Iudæorum conspirantium contra Dominum nostrum Iesum Christum. Vnde prope finem capituli ita colligit: Iustus namque & misericors mortalium acta disponens, alia concedit propitiis, alia permittit iratis: atque ea quæ permittit sic tolerat, ut hæc in sui consilij usum vertat. Vnde mirum modo sit, ut & quod sine voluntate Dei agitur voluntati Dei contrarium non sit, quia dum in bonum usum mala facta vertuntur, eius consilio militant, etiam quæ eius consilio repugnant. Pondera, hæc facta non fieri à Deo, sed permitti; quin potius sine voluntate Dei agi; non quidem sine voluntate permittente; sed sine voluntate positiuè determinante ad illa: & tamen ea solum ratione ostenditur omnipotentia & sapientia Dei, quoniam ad bonum usum etiam malè facta vertuntur.

12. Idem Gregorius lib. 33. moral. cap. 13. aliàs 18. & 19. ad illa verba Iob. 40. Nunquid ferries tecum pællum, & accipies eum seruum sempiternum? In pæcto, ait, discordantium partium voluntas impletur, ut ad votum suum quæcumque perueniat, & iurgia desiderato fine concludat. Antiquus itaque hostis à sinceritate diuina innocentie malitie sue face successus discordat: sed ab eius iudicio, etiam discordando non discrepat. & post pauca: Secreto ergo dispensationis ordine, unde seuire permittitur iniquitas diaboli, inde pie perficitur benignitas Dei. Vbi consequenter exponit, quomodo non solum in vita præsentis, sed etiam in sempiternum diabolus seruiat utilitatibus electorum.

Rur de Voluntate Dei.

Denique lib. 34. Moral. cap. 7. exponens illud Iob. 41. Cum sublati fuerint, timebunt Angelis, & territi purgabuntur. Territi, inquit, ne conditorem suum superbe despicerent: purgati vero, quia exeuntibus reprobis, actum est, ut electi soli remanerent. Et quia cunctorum opifex Deus scit, ad bonorum custodiam etiam bene vii mala actione reproborum; lapsus cadentium vertit in profectum manentium; & unde punita est culpa superbientium, inde humilibus Angelis & inuentæ & solidata sunt augmenta meritorum.

Petrus Chrysologus sermon. 97. qui est secundus de parabola zizaniorum post med. Quare, inquit, hoc cum videres Domine, permisisti? Quia timere fraudes non potest, cui nihil potest deperire: & quia maius est reparare perditam, quam illese referuare: simul quia oportet zizania esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Quas rationes statim pluribus exemplis comprobatur.

Bernardus in tractatu de Gratia & liber. arbitri. inter med. & finem, Multa, inquit, multorum salutis vitia facit Deus per malos, siue homines, siue Angelos; sed quoniam iniuius, ideo contra ipsos. Nam dum nocere cupientes inuunt, quantum alijs valeat utilis actio, tantum ipsis peruersa nocet intentio.

Beda ad Roman. 11. ad illa verba, Secundum Evangelium inimici propter vos, scribit eadem, quæ supra retulimus ex Augustino de prædestinat. Sanctorum cap. 16. Quemadmodum & Anselmus in libello de voluntate Dei post med. recitat & approbat eadem, quæ initio retulimus ex Augustino in Enchirid. cap. 100. & in elucidario prope medium quatit: Qualiter seruiunt membra diaboli electis? & respondet: cum eos trahunt ad regnum simulatione, vel impellunt aduersitate. Quod vtrumque membrum fusius explicat.

Ex Græcis verò Damascenus 2. fidei cap. 29. ante med. Aliquando, inquit, finit quippiam absurdum fieri, ut per operationem, quæ absurda videtur, magnum aliquod & admirabile dirigat & operetur: ut per crucem salutem hominum. & infirmitas: Permittitur & quis quandoque in turpem incidere actionem, ad emendationem deterioris affectus: verbi causa: quis est elatus in virtutibus & recte factis suis; hunc finit Deus in adulterium prolabi, ut per casum, in cognitionem propriæ infirmitatis veniens, humiliatus confiteatur Domino.

Eandem rationem humiliationis, ut permitteretur lapsus quorundam, qui rectè vivebant, Chrysostom. reddit homil. 1. de prouidentia colum. antepenultima. Augustin. lib. 1. de ciuit. cap. 28. & lib. 14. cap. 13. & S. Maximus centuria 3. cap. 9. 10. 16. & 23. quorum verba referimus infra disp. 53. sect. 11. ad finem.

Clementem Romanum adhuc cathecumenum contristatum de noua dispensationis dilatione, quam Simon Magus perebat, D. Petrus consolatur lib. 1. recognitionum pag. 7. his verbis. Dei iustitia, etiam ea, quæ supersua videntur, aut contraria in vno quoque negotio opportuno exitu, competenti ique dispensat, præcipue tamen erga eos, qui eum familiaris colunt: & ideo qui de his, ut dixi, certus est, si quid eueniat contra sententiam, nouit pro eo maiorem de animis expellere, meliori sententia certum habens, quod dispensatione boni Dei, etiam quod contrarium videatur, vertatur in melius. Propter quod & Clementis

Q

etiam nunc non te contristet Magi Simonis iudicatio. Credo enim quod per Dei providentiam gestum sit ad utilitatem tuam, ut possim tibi in hac septem dierum comperendinatione absque aliquo strepitu exponere, &c. Pondera primò, contraria & superflua Dei providentia in melius converti. Secundò exitus opportunitate denotari mensuram à Deo præscriptam, quam etiam denotat numerus dierum septem.

18.

Joannis 10.
Gracia philosophia à deo voluntaria.

Clemens Alexand. lib. 1. Stromat. circa med. docet, Græcam philosophiam, inuictam esse à diabolo, tanquam fure, secundum illud Ioan. 10. Omnes, quotquot venerunt, fures sunt & latrones. Nihilominus ad utilitatem & opportunitatem recipiende fidei à Deo fuisse permissam, & subdit: Tunc enim aliquam utilitatem habuit furum, quod redibat ad homines, non quod is, qui surripuit vile sibi proponeret, sed providentia ad vile dirigeret audaciam capti euentum, & pagina sequenti: Est igitur maximum diuina providentia argumentum, non sinere, ut vitium, quod ex voluntaria defensione ortum est, inconducibile maneat & inutile, sed nec sit omnino noxium. Diuina enim sapientia, & virtutis, & potentia est officium non solum bona facere, sed illud quoque maxime, ut id quod per malos aliquos excogitatum est, ad bonum aliquem finem, & utilem deducatur. Quod idem notat lib. 4. Stromatum in medio.

19.

Irenæus libr. 4. aduersus hæreses cap. 72. prope finem plurimas utilitates enumerat, propter quas colligendas Deus sustinet nostra peccata: præsertim verò, ut per illa ipsa erudiamur & emendemur, secundum illud Hierem. 2. Aversio tua increpabit te. Præsertim verò notanda sunt illa verba: Deo quidem magnanimitatem præstante in apostasia hominis, homine autem erudio per eam, quemadmodum & propheta ait: emendabit te abcessio tua: præsiniens Deo omnia ad hominis perfectionem, uti & bonitas ostendatur, & iustitia perficiatur, &c.

Hieremia 2.

20.

Dionysius de diuin. nom. cap. 4. non procul ante finem ait: Quinetiam ipsi, qui mali enaserunt, ad eorum vel aliorum priuatum, aut communem usum providentia benignè vititur. Eneas Gazæus in Theophrasto multo propius ad medium ad princip. ait: Magna facultas est, etiam ea, quæ male facta sunt, in usum aliquem bonum convertere, & quæ nos infirmis facimus, ea in formam pulchram posse redigere & perfecta exhibere, & longè inferiùs: Ut hæc euenirent oportuit concedi, ut ei quod pulchrum est, eo quod deformis est opposito, quantopere excellit pulchritudo cognoscere.

21.

Plotinus etiam apud Theodoretum lib. 6. de providentia propius ad medium quàm ad finem ait: Ipsa malitia non nihil utilitatis ad vniuersum attulit, in exemplum iustitiæ, ac iudicii posita, multaque scorum ex se ipsa commoda nobis adhibens; vigilos enim homines reddidit, mentemque ac prudentiam eorum hominum excitauit, qui scelerum progressibus se opponunt. Malorum præterea comparatione posita, quæ sceleris homines patiuntur, ipsa nos docet malitia, quale bonum, quantumque sit virtus. Dicitur enim non propter hæc causas mala esse producta, sed quandoncumque fieri ea contingat, uti Deum illis ad bonum aliquod. Est autem maxima cuiusdam potentia, ac virtutis, bene uti posse, quæ mala sunt, infirmisque effectum posse in usum vertere aliarum formarum. Vide

imprimis varias utilitates, quas Deus colligit ex malitia. Rursus perpende, propter illas non moueri Deum ut tales operetur actiones; sed quando contigerit eas esse productas, Deum illis ad bonum aliquod vri.

Eandem veritatem docet Hugo Victorinus summ. sentent. tractat. 1. part. 1. cap. 13. & part. 2. cap. 19. & 20. & D. Thomas citandus in sect. sequenti ad finem; & communiter Scholastici in 1. distinctione. 47. vbi S. Bonauentur. artic. 1. quæst. 2. & 3. Richardus art. 1. quæst. 3. Durand. quæst. 2. (Sed Durandus cautè legendus est, quia miscet alia Theologie ac Philosophiæ contraria) Albertus 1. parte quæst. 80. memb. 2. art. 4. Alexand. 1. part. quæst. 40. memb. 4. Vincentius Beluacensis in speculo naturali, videlicet, tomo primo speculi lib. 29. cap. 67. & 68. & à cap. 80. vsque ad 88. Omnia denique confirmantur ex iis quæ diximus 1. part. quæst. 23. vbi sunt instituta peculiare disputationes dux. Altera de utilitatibus quæ à reprobis existunt in prædestinatos, altera de utilitatibus, quas prædestinati per diuinam gratiam colligunt ex propriis peccatis.

22.
Hugo Voss,
D. Thomæ

Bonauentur
Richardus

Durandus

Albertus

Alexander
Vincentius
Beluacensis

SECTIO III.

*Similitudinibus varijs Patres idem
dogma confirmant.*

Dix priores pertinent siue ad artem medendi, siue ad militarem artem; ad quarum alterutram, vel utramque reducere possumus solutionem quæstionis, quam proponit Dionysius Areopag. de diuinis nominibus cap. 8. non procul à fine. Quo modo non repugnet diuina iustitia & æquitati permittere, ut Sancti viri à sceleratis hominibus affligantur. Et respondet, hoc esse dignissimum diuinæ iustitiæ ut Sancti exerceantur & robustiores redendantur.

1.

Dionysius
Areopag.

Norandum est potissimum illud: Itaque hoc verum dci potest, potius esse diuinæ iustitiæ proprium, non demulcere & dissolvere vilem optimi cuiusque animum terrenorum bonorum largitionibus; neque si quis hoc facere conetur, auxilio præstatioque desertos esse sinere, &c.

Clariùs ad artem medendi pertinent, quæ S. Basiliius scribit homil. 9. Quod Deus non sit author malorum, inter princip. & med. præcipue verò prope finem homilite: Sapiens, inquit, & providentissimus rerum hum. inarum dispensator Deus vitur ad nostram exercitationem maligni ne Demonis; quemadmodum medicus viperæ veneni ad salutarem medicamentorum preparationem. & homil. in Psalm. 28. ad illa verba: Fox Domini preparantis ceruus, ait: Talem hoc enim ad naturæ conditionem sortitum est, ut à nullo veneno serpentis ladi queat: cui remedio est, siue purgationi, si forte in id inciderit (quemadmodum aiunt qui talia obseruauerunt) vixera denotata.

2.

S. Basiliius

Psalm. 28

Postea ostendit, dæmones comparari serpentibus & scorpionibus: at verò iustos homines comparari ceruis. Vnde satis significat, ex Dæmonis malitia iustis antidotum Dei arte præparari.

Eodem exemplo veneni vitur idem Basiliius Isaie decimo tertio capit. ad illa verba:

Isaie 13.

Domini

Dominus Sabaoth mandauit genti bellicose: ut re-
feremus alibi.

Magis apertè similitudinem applicat Theo-
doretus ad Rom. 9. ad illud: *Deum volens ostendere iram. Ex eis*, inquit, *improbitate* (videlicet Pharaonis) *ad mala profiganda, salutare medicamentum composuit: & quemadmodum medici, non ipsi fabricantur viperæ, sed ex eis vitæ hominibus medicamentum conficiunt: ita etiam Deus voluit quidem, Pharaonem subire supplicia, &c. Deus ergo non fabricatur illas operationes impiorum, quibus tanquam veneno vitæ ad antidotum prædestinatorum.*

Id verò magis expressit Augustinus lib. 9. conf. cap. 8. ubi de S. Monica, quæ in pueritia per conuiuium ancillæ, curata est à vinolentia, quæ cæperat laborare, sic loquitur: *Quid egisti Deum meum? Unde curasti? Unde sanasti? Nonne protulisti durum & acutum ex altera anima conuiuium, tanquam medicinale ferrum ex occultis prouisionibus tuis, & uno ictu putredinem illam præcidisti? Porro ancillam non fuisse à Deo motam & impulsam, vt vellet inferre conuiuium: sed illius libera propensione, atque ira Deum esse vsu arte mendendi, ostendit Augustinus sequenti contextu dicens: Sicut amici adulantes peruertunt, sic inimici litigantes plerumque corrigunt. Neque tu quod per eos agis, sed quod ipsi voluerunt retribuis eis. Illa enim irata exagitare appetiuit minorem dominam, non sanare, &c. Præterea, superbie medicinam esse proprium lapsum & culpam, quam Deus permittit propter sanitatem humilitatis, ac propriæ dissidentie, notauerunt Damascenus, & Irenæus citati sect. præced. atque Chrysostom. Augustin. & Gregor. quorum verba referemus disput. § 3. sect. 1. ad finem.*

Chrysostomus homil. 36. in Matth. prope initium, & medici, & imperatoris in bello similitudines ita complectitur: *Nam & medicus hoc modo reliquum corpus conseruat facile, si quod reduci ad sanitatem non potest, ceciderit atque abiecerit: & militis dux ad soluendam militum confirationem alterum in alterum coniciat. Sic in urbe factum videmus, quando perniciosus illa pax per discrepantiam dissoluta. tranquillam atque laudabilem pacem reddidit. Sic etiam Paulus eos, qui aduersus se conspirabant, diuidebat, atque dissipabat. & post pauca: Non igitur ex proposito Christi, sed ex mente animoque hominum vitioso, bellum erumpit. Nam ipse certè vellet, vt omnes uno consensu veritatem amplecterentur: verum quoniam resistunt, atque relinunt, bellum prorumpit. Postea explicat, Deum propterea dici causam belli, & excitationis, quoniam sua prouidentia colligit talia bona ex procliuitate hominum ad malum.*

Eadem arte Pauli ad hostes fidei diuidendos Gregor. lib. 34. moral. cap. 4. prope med. confirmat: *Vt perniciosum est si vnus desit bonis: ita perniciosum esse si non desit malis. Reproborum quippe vnitas, bonorum vitam tanto diutius præpedit, quanto ei se per collectionem diutius opponit. Hoc igitur reproborum malum conuertitur in bonum prædestinatorum.*

Tertia similitudo sit incudis & malleatoris, quam exponit Gregorius in eodem lib. 34. moral. cap. 6. dicens: *Rectè Leviathan iste incudi comparatur: quia nos illo persequente componimur, ipse autem & semper percussus, & in vas Rinz de Voluntate Dei.*

utile numquam mutatur. Bernardus verò ferm. 17. in cantic. inter med. & fin. *Incundum, inquit, iudicium, vt superbus ille humilium malleator, eisdem ipsis nesciens fabricet coronas perpetuas impugnando omnes, & omnibus succumbendo.*

Anselmus in Elucidario prope med. inquit. *Quomodo Diabolus seruit Deo? & respondet: Quia gloriosus Princeps despectus esse in palatio, fecit eum Deus laboriosum fabrum in hoc mundo, vt coactus totis viribus seruiat, qui vacare Deo fruendo nolens, unde dicitur: Faciam tibi eum seruum sempiternum. Cuius fabri caminus, est afflictio & tribulatio, folles & mallei, &c.*

Huc pertinet etiam quod Augustinus lib. de spiritu & litera capite 33. propius ad med. quàm ad princip. ait: *Insidiales contra voluntatem Dei faciunt, cum eius Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum se ipsos fraudant magno & summo bono, malisque poenalibus implicanti, expertari in supplicij potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt. Ita voluntas Dei semper inuicta est, vinceretur autem, si non inueniret quid de contemptoribus faceret, aut illo modo possent euadere, quod de talibus ille constituit. Qui enim dicit, v. g. volo vt hi omnes serui mei operentur in vinea, & post laborem requiescentes epulentur, ita vt quisque eorum hoc noluerit, in pistrino semper molatur: videtur quidem quicumque contempserit, contra voluntatem Domini sui facere: sed tunc eam vincet, si & pistrinum contemnens effugerit: quod nullo modo fieri potest sub Dei potestate.*

Quarta & aptissima similitudine rem explicuit idem Anselm. lib. 1. *Cur Deus homo c. 15. in medio dicens: Si ea quæ celi ambitu continentur, vellet non esse sub celo, aut elongari a celo; nullatenus possent, nisi sub celo esse, neque fugere celum, nisi appropinquando celo. Nam vnde, & qua, & quo, & qua irent, sub celo essent: & quanto magis, à qualibet parte celi elongarentur. Ita manet veluti suspensum. Ita quamvis homo, vel malus Angelus diuine ordinationi subiaccere nolit; non tamen eam fugere valet. Quia si vult fugere de sub voluntate iubente; currit sub voluntatem punientem. Et si quærat, qua transit? non nisi sub voluntate permittentis. Et hoc ipsum quod peruersè vult, aut agit, in vniuersis suis præfata ordinem & pulchritudinem summa sapientia conuertit. Animaduerte, in quo posita sit vniuersalitas diuine omnipotentis & sapientis; non enim in eo quod omnia opera, quæ fiunt transcant per voluntatem prædeterminantem, & efficaciter volentem: sed potius relinquit latitudinem, vt eligat creata voluntas, vel manere sub voluntate iubente, vel transire per voluntatem permittentem, vnde fiet, vt incidat in voluntatem punientem.*

Eadem prope ratio similitudinis desumptæ ex ambitu figuræ circularis, materia dumtaxat variata, explicatur à S. Gregorio lib. 33. moral. cap. 10. alias 13. ad illa verba Iob. 40. *Nunquid pones circulum in naribus eius? adducitque illud Isaïæ 37. Ponam circulum in naribus tuis. & Apocalipsis 14. Et super nubem sedentem similem filio hominis, habentem in cap. suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam. Et subdit Gregorius. Potestas diuini iudicii, quia vndique stringu, circulus dicitur: & quia intra se omnia incidendo, amplectitur, falcis appellatio signatur. In falce enim quidquid inciditur, quaquaversum fle-*

Q 1

Elimur,

Bernardus.

Iob 40.

Augustinus.

6. Anselmus.

7.

Gregorius. Iob 40.

Isaïa 37. Apocalip. 14.

elimur, intus cadit. Et quia potestas superni iudicii nullatenus evitatur, intra ipsam quippe sumus, quolibet fugere conemur; recte cum venturus iudex ostenditur, falcem tenere perhibetur: quia cum potenter ad omnia obuiat: incidendo circumdat.

8. Porro circuli ambitus idem est, quod vniuersalitas omnipotentis providentiæ. De qua Boëtius lib. 4. de consolatione profa 6. prope finem ait: *Sola est diuina vis, cui mala quoque bona sunt; cum eis competeret vrendo, alicuius boni elicite effectum. Ordo enim quidam cuncta complectitur, ut quod ab assignata ordinis ratione decesserit, hoc licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno providentiæ liceat temeritati.*

9. Quod magis explicuit Isidorus lib. 1. sentent. cap. 2. prope initium dicens: *Omnipotens diuine maiestatis cuncta potestatis sue immensitate concludit, nec euadendi potentiam eius quicquam adiuu inuenire poterit, quia ille omnia circumquaque constringit. Cuius rationem reddit post pauca: Qui enim eum non habet placatum, nequaquam euadere potest iratum. Eadem mente Augustinus in lib. 4. confessionum cap. 9. Deus, inquit, fecit cælum & terram. & implet ea, quia implendo ea, facit ea. Te nemo amittit, nisi qui dimittit; & qui dimittit, quo it, aut quo fugit, nisi a te placido ad te iratum? Supradictam comparationem circuli, sequitur etiam D. Bonauentur. in 1. dist. 46. art. 1. quæst. 5. ad 1.*

D. Bonauentur.

10. Eodem postremo spectat metaphysica similitudo, qua eandem veritatem probat D. Thomas 1. part. quæst. 19. artic. 6. in corpore, nimirum, quia in prima & vniuersalissima causa efficiente, debet esse talis vniuersalitas, quæ rectè atque proportionatè correspondeat causæ formali vniuersalissimæ, quæ est ratio formalis constituens omnia. Hæc autem est ratio entis. Huius igitur tanta est vniuersalitas, ut nihil existere possit in rerum natura, quod non constituatur per rationem formalem entis; ideoque quod recedit ab vna ratione entis, necessariò incidit in aliam rationem entis; nisi omnino redigatur in nihilum. Hanc similitudinem

S. Thomas. S. Thomas ad Dei voluntatem applicat his verbis: *Cum igitur voluntas Dei sit vniuersalis causa omnium rerum; impossibile est, quod diuina voluntas suum effectum non consequatur. Vnde quod recedere videtur à diuina voluntate secundum vnum ordinem, relabitur in ipsam secundum alium. Sicut peccator, qui, quantum est in se, recedit à diuina voluntate peccando, incidit in ordinem diuine voluntatis, dum per eius iustitiam punitur.* Nota in quo D. Thomas constituit vniuersalitatem & efficacitatem diuinæ voluntatis: non in eo quod omnes actiones malas prædeterminet, neque quod voluntas creata non possit impedire talem actionem, eo quod prædeterminata sit à Deo; sed in eo quod, licet voluntas creata pro sua libertate possit ab vno ordine diuinæ voluntatis recedere, & transire ad alium; attamen nunquam potest exire ordinem causæ vniuersalis: & ex eo quod recedere videtur à diuina voluntate secundum vnum ordinem, relabitur in alium ordinem. Ideoque voluntas Dei

Secundum S. Thomam saluatur sine prædeterminatione diuinæ voluntatis efficacia. semper bonum aliquem effectum à se intentum assequitur.

***

SECTIO IV.

Vtrum voluntas beneplaciti semper impleatur.

Circa vocis proprietatem & vim obserua primò, Beneplacitum reperiri Ephesios 1. Secundum propositum voluntatis sue. Vbi propositum idem est quod beneplacitum, vt notat ibi D. Hieronymus. Atque idem est quod paulò inferiori subiungitur: Secundum beneplacitum eius. Ac proinde Chrysostomus homil. 1. vtrique vim eandem & proprietatem vocis ponderat, dicens, hoc beneplacitum esse primariam Dei voluntatem, ex Dei propensione procedentem, non excitatam nostris peccatis. Quare voluntatem puniendi distinguit contra beneplacitum.

Eadem ratione Damascenus 2. lib. de fide cap. 29. solam antecedentem voluntatem appellat beneplacitum. At Scholastici communiter nomen beneplaciti latius accipiunt, vt complectatur voluntatem antecedentem & consequentem (de quibus agendum est disput. sequentibus) ex quorum sententia voluntas beneplaciti est omnis & sola volitio, quæ realiter, propriè, ac sine metaphora est volitio diuina & eo proinde est realiter idem cum ipso Deo.

Secundò; Huius acceptionis initium dedit Glossa in id Roman. 12. *Vi probetis quæ sit voluntas Dei, beneplacens, & perfecta. Vbi sic scribit: Hic accipitur Dei voluntas, quæ vult, & semper impletur, quæ beneplacitum Dei, sine dispositione appellatur.* Vnde Hugo Victor. Summæ sentent. tract. 1. cap. 13. & Magister in 1. dist. 45. sumptere occasionem distinguendi voluntatem beneplaciti, & voluntatem signi. Quem modum loquendi & diuidendi sequuntur omnes Scholastici locis citatis disp. 17.

Tertiò notandum est, non satis constare, vtrum voluntas beneplacens apud Paulum significauerit opera præcepta, sicut voluntas perfecta significare videtur consilia. Sed parum interest, quo fundamento inducta fuerit vocum significatio, dummodo verè atque vtiliter doceatur res significata. Quapropter nobis loquendum erit, vt omnes Scholastici loquuntur; qui, quando dicunt, voluntatem beneplaciti semper impleri; voluntatem beneplaciti sumunt strictiùs & rigidius pro voluntate absoluta efficaci, quam solent appellare consequentem.

Quartò nihilominus non rarè beneplaciti voluntatem ampliatur, vt complectatur etiam simplicem complacentiam inefficacem ac volitionem conditionatam, quæ solet intelligi nomine voluntatis antecedentis. Nec enim aliud esse potuit sensus & mens Hugonis Victor. summ. sentent. tractat. 1. cap. 13. propius ad med. quàm ad principium, quando sic explicat Scripturæ locutiones: *Cum inuenitur: Vult Deus bonum: non vult malum; de beneplacito Dei intelligitur.* Hoc sensu Ecclesiasticus capite 35. Beneplacitum, inquit, est Domino recedere ab iniquitate, & Ephes. cap. 5. *Fruitus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate probantes quid sit beneplacitum Deo.* Quarta verò sit Hugonis autoritas ad vsum istorum nominum, inde constar, quoniam ille dux & primus

1. Obserua primò. Ephes. 1.

D. Hieronymus.

Chrysostomus.

Propositum Dei idem quod beneplacitum.

Damascenus antecedentem voluntatem solam, beneplacitum appellat. Scholastici latius vtriusque nomen beneplacitum.

2. Accipitur initium dedit glossa. Roman. 12.

Hugo Victor. Magister.

3.

Non est significatum in nomine sive significatum ut vult docetur.

4.

Hugonius.

Ecclesiastici 35.

Ad Ephesios.

Hugonis autoritas in hac re.

primus auctor in scholas inuexit distinctionem voluntatis signi & beneplaciti: vt vidimus disp. precedenti sect. 1.

1. Quinto; Non alio sensu Magister & communiter Scholastici sumunt voluntatem beneplaciti, quoties eam constituunt, tanquam membrum adequatè diuidens voluntatem Dei, simul cum voluntate signi: cum tamen aliunde restringant nomen *Voluntas signi*, ne significet veram & realem voluntatem Dei, sed eam quæ metaphoricè Dei voluntas vocatur, quoniam est illius signum vt vidimus disput. 17. sect. 1. Sequitur enim ex prædicta limitatione voluntatis signi, laxandam esse significationem voluntatis beneplaciti, quousque complectatur omnem voluntatem Dei, quæ non metaphoricè fuerit voluntas Dei, sed realiter & verè. Talis autem est non tantum voluntas absoluta & efficax, sed etiam simplex complacentia, seu voluntas antecedens & conditionata. Sed de hoc plura dicemus disp. sequentibus.

Simplex complacentia vult, & propria voluntas.

Confirmatur primò, nam sub eadem amplitudine dicunt Scholastici, voluntatem beneplaciti coniunctam asserri semper in voluntate signi, quæ est præceptum, prohibitio aut consilium: vt vidimus disput. 17. sect. 3. Ideoque sub initium sectionis huius descriptione declarauimus, voluntatem beneplaciti esse quamlibet, quæ realiter propriè ac sine metaphora est volitio Dei, realiter existens in ipso. Confirmatur secundo, quia beneplacitum est nomen, quo veram & realem ac primariam seu antecedentem voluntatem salutis omnium hominum, intelligit Chrysost. & alij, vt videbimus disput. 19. sect. 2. & sequentibus. Ideoque S. Thom. 1. ad Timoth. 2. post. med. subdiuidit voluntatem beneplaciti in voluntatem antecedentem & consequentem.

6. Sit igitur prima conclusio. Beneplaciti voluntatem accipiendo laxiori & magis ampla significatione, nuper explicata, manifestum est, non semper impleri voluntatem beneplaciti; quia complectitur complacentiam simplicem, & voluntatem antecedentem, seu conditionalem, quam non semper impleri constat ex precedentibus sectionibus, & magis constabit disput. 19. sect. 10. & sequentibus.

7. Ratio à priori, quæ simul præoccupat obiectiones, quæ suboriri possent, hæc est, quoniam hæc licet simpliciter sit voluntas, quantum ad hoc quod realiter & propriè sit in Deo; nihilominus non simpliciter, sed tantum secundum quid amplectitur obiectum. Et ideo, quantum ad hoc, est voluntas secundum quid. Hac igitur ratione nihil contra diuinæ voluntatis omnipotentiam sequitur, licet non impleatur.

Voluntas beneplaciti voluntas secundum quid.

Declaratur amplius & confirmatur, quia si voluntas beneplaciti sit mera complacentia simplex, qualem Deus habet erga cuncta possibilia, quorum existentiam nullis mediis consequi procurat: per solum Deum fiat, ne talis voluntas impleatur, & ipse Deus absoluta voluntate vult non impleri. Quapropter hoc ipsum exequitur omnipotentiam diuinæ voluntatis. Si verò loquamur de voluntate antecedenti, atque conditionali, quæ vult adhibere quædam media sufficientia, vt consequantur effectum, nisi per hominem steterit: hæc etiam voluntas, licet non impleatur, attamen, neque frustratur, nec cassatur, nec impeditur, nec fit aliquid

Ruz. de Voluntate Dei.

contra illam propriè loquendo; quoniam ipsa etiam voluntas vult, vt creata libertas possit impedire effectus consecutionem, & hoc vult permittere propter maiora bona: vt fusius dicemus disp. 20. sect. 4.

Secunda conclusio. Simpliciter & sine declaratione loquendo, dicendum est, impleri semper ac necessariò quamlibet voluntatem beneplaciti. Sic enim loquitur Glossa Rom. 12. citato. Hugo Victor. summæ sentent. tractat. 1. cap. 13. qui ad eum præcipuè finem induxit distinctionem voluntatis beneplaciti à voluntate signi, vt doceret, quæ voluntas semper impleatur. Eundem loquendi modum sequuntur Magister & communiter Scholastici 1. dist. 45. cap. vltimo & distinct. 46. & 47. & S. Thomas in præsentibus quæst. 19. art. 6. Nec ratione caret hæc limitatio & restrictio præsentis complexi, *Voluntas beneplaciti*, quoniam sola voluntas absoluta simpliciter amplectitur obiectum: & ideo sola simpliciter & absolutè meretur nomen voluntatis beneplaciti: nam alias secundum quid esse voluntates, iam vidimus conclusione prima. Quantum ad modum loquendi fundamentum habet hæc conclusio potissimum ad Ephesios primo, in illis verbis: *Vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue, secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, in statuare omnia in Christo.* Nam & Hieronymus ibi prædestinationem intelligere videtur nomine beneplaciti. Consonatque superior contextus.

Colligitur idem ex verbis Isaïæ 62. *Non vocaberis ultra Derelicta, & terra tua non vocabitur amplius Desolata: sed vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua inhabitata. Quia complacuit Domino in te.* In illis igitur personis, & eo tantum tempore, in quibus & quando complacuit Domino; voluntas eius est in illis, quoniam efficaciter Deus illis confert felicitatem, quam cæteris personis, vel eisdem alio tempore non confert efficaciter, quia non complacuit in illis: de quibus 1. Corinth. 10. *Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo.*

Clarius beneplacitum, pro voluntate efficaci ponitur Psalm. 67. *Mons, in quo beneplacitum est Deo, habitare in eo.* Psalm. 88. *In beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.* Psalm. 149. *Beneplacitum est Domino in populo suo, & exaltabit mansuetos in salutem.* De mortis tempore, quod efficax Dei voluntas præferibit, Ecclesiast. cap. 41. *Hoc iudicium, inquit, à Domino omni carni. Et quid superueniet tibi in beneplacito Altissimi?*

Notaui superius, præsentibus probationes adhiberi potissimum, quantum ad modum loquendi nomine *beneplaciti*; nam quantum ad rem ipsam, quod efficax Dei voluntas semper ac necessariò impleatur, ex Sacra Scriptura & Patribus probandum erit sectionibus sequentibus. In præsentibus satis erit Theologicam rationem ponderare.

Est igitur ratio demonstrans, quoniam Deus operatur per voluntatem; hæc autem est omnipotens. Ergo semper assequitur effectum, quem vult. Probatur consequentia, quoniam si non assequeretur effectum, quem vult, id necessariò proueniret ex defectu potentie, siquidem supponitur, non deficere voluntatem. Confirmat Scotus distinct. 46. quæstion. vnica, quoniam

8. Simpliciter dicendum omnem voluntatem beneplaciti semper impleri. Ad Rom. 12. Hugo Victor.

Magister.

S. Thom.

Absoluta voluntas sola nomen beneplaciti simpliciter meretur.

Ad Ephes. 1.

Hieronym.

9. Isaïa 62.

In quibus complacuit Deo voluntas eius est.

1. Corinth. 10.

Psalm. 67.

Psalm. 88.

Psalm. 149.

Ecclesiast. 41.

10.

11. Voluntas Dei omnipotens.

Confirmatur.

quoniam volitio est primæ causæ vltima determinatio ad operandum; quare si hac determinatione posita, effectus non sequeretur; id proveniret vel ex mutatione volitionis, vel ex defectu potentie, vel ex impedimento illius. Quæ omnia Deo repugnant.

Dei omnipotentia impediendi negatur.

Confirmatur secundò ex Durando in eadem dist. 46. quæst. 1. art. 1. quoniam omnipotentia Dei non potest impediri in se ipsa; quia non potest destrui, neque minui, aut debilitari, sicut extinguuntur ignis, aut minuitur calor, aut quantitas illius. Neque potest Dei omnipotentia impediri in mediis, per quæ agitur quoniam independentem à quocumque medio producere potest omnes aut fere omnes effectus, quos velle potest. Tum præcipuè, quia quando Deus voluerit agere mediante alio agente particulari, & dependenter à subiecto & ab aliis rebus creatis; potest Deus ab illis removere omne impedimentum, & vim augere, ut necessariò vel infallibiliter agant.

D. Thomas.

Confirmatur tertio ex D. Thoma hic artic. 6. quoniam quicumque effectus procedit ab aliqua causa; & rursus omnis causa, aut est sola voluntas Dei, aut est causa particularis, subiecta voluntati Dei, & agens per virtutem, quam divina voluntas contulit eidem causæ particulari, ut ageret, & dependenter ab actuali concursu divinæ voluntatis. Ergo nullus effectus fieri potest contra voluntatem Dei, nullæque causa obstat potest quo minùs divina voluntas impleatur.

Dei cum causis creatis operatur.

Quod implicat contradictionem, non habet rationem.

Confirmatur quartò, quia quidquid Deus vult non implicat contradictionem: ergo quidquid Deus vult, est possibile Deo, ita ut nullo impedimento possit impediri. Antecedens probatur, quia quod implicat contradictionem, non habet rationem entis, & boni; idèque Deus non potest illud velle, præsertim cum neque homines sapientes impossibilia velint.

SECTIO V.

Dei voluntatem absolutam semper impleri probatur ex Scriptura & Patribus asserentibus illi non posse resisti.

1. Genes. 10. Iudith 16.

Divina voluntati non posse resisti multis in locis legimus. Genes. 10. Num Dei possumus resistere voluntati? Iudith. 16. Tibi serviat omnis creatura tua: quia dixisti & facta sunt: missi spiritum tuum, & creata sunt, & non est, qui resistat voci tue. Esther 13. In ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tui resistere voluntati. Isaia 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet, vocans ab Oriente auein, & de terra longinqua viam voluntatis mee. Psalm. 113. & Psalm. 134.

Esther 13. Isaia 46.

Psalm 113. Psalm 134. Sapient. 18. Fulgentium.

Omnia, quæcumque voluit Dominus fecit. Sap. 12. Subest enim tibi cum volueris posse. Vnde Fulgentius lib. 1. ad Monim. cap. 1. sine ait: Ideo diximus tantam ibi esse virtutem voluntatis, quanta est voluntas ipsa virtutis. Quia cui semper subest, cum voluerit, posse, non aliud est in illo velle, quam posse. Hæc & similia tractant indifferenter, non solum de operibus Dei, quæ sunt per iustitiam punitivam; sed etiam de illis, quæ sunt in cordibus hominum per Dei misericordiam & gratiam. Et ad verumque genus effectuum refertur illud, quod in omnium ore versatur, ex Apostolo Rom. 9.

Ad Rom. 9.

Voluntas eius quis resistit?

2.

Peculiariter tamen de iis operibus, quæ Deus

decernit per iustitiam punitivam, quam exercet plerumque per liberas Angelorum, aut hominum voluntates, quandoque bonas, ut plurimum verò malas, sunt in sacris literis non pauca.

Quemadmodum Iob 9. Deus cuius ira nemo resistere potest. Iob 41. Quis enim resistere potest vultui meo? Psalm. 75. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? Isaia 14. Iuravit Dominus exercituum dicens: si non ut putavi, ita erit; & quomodo mente tractavi, sic eveniet: ut coneram Assyrium, &c. Et post pauca, Dominus exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus eius extenta: quis auertet eam?

Quod Hieronymus ita interpretatur: Non prodifficili debemus accipere: sicut illud legitur: Quis sapiens & intelligit hæc? & cetera his similia: sed pro impossibili. Nullus enim poterit Domini infirmare consilium: & manum eius extentam sine sublimen, ne percutiat, auertere. Eadem sententia traditur Isaia cap. 47. vers. 3. Ierem. 49. vers. 19. & c. 50. vers. 44. Sap. 11. vers. 22. Daniel 4. vers. 32.

Præterea probatur ex Patribus. D. Augustinus in Enchiridio cap. 95. rectè docet si voluntas Dei non impleatur, inferri, quod Deus non esset omnipotens, Si aliqua voluit, inquit, & non fecit, & quod est indignum, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat, Omnipotens voluntas hominis impeditur. Atque ita periclitatur ipsum nostræ confessionis initium, quanos in Deum Patrem omnipotentem credere consuevit: ut Augustinus inquit, in Enchiridione cap. 96.

Idem lib. de correptione & gratia c. 14. prope init. ait: Qui voluit saluum facere, nullum hominum resistit arbitrium. Sic enim velle, vel nolle in volentis aut nolentis est potestate: ut diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. De his enim, qui faciunt, que non vult, facit ipse que vult. & post pauca: Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in celo & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit, & qui etiam illa, que futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quo minùs faciat ipse quod vult quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit.

Prosper in epistola ad Ruffin. de libero arbitrio propositi ad finem, quàm ad med. An dicendum est, inquit, voluntati Dei humanas obistere voluntates, & tam feros, tamque intractabiles horum hominum mores, ut Evangelium ideo non audiant, quia prædicationi impia corda non pateant? Et quis illis corda mutavit, nisi qui iunxit signillatim corda eorum? Quis huius rigoris duritiam ad obediendum molliuit affectum, nisi qui potens est de lapidibus, Abrahæ filios excitare?

Hieronymus ad Ephes. 1. ad illa verba. Qui uniuersa operatur secundum consilium voluntatis sue. Nos, inquit, homines plerumque volumus facere consilio: sed nequaquam voluntatem sequitur effectum. Illi autem nullus resistere potest, quin omnia, que voluerit, faciat. Boëtius lib. 3. de Consolat. prosa 12. Non est, inquit, aliquid, quod summo huic bono, vel velis, vel possit obistere. Alia multa testimonia Patrum adduci possunt ad idem probandum, quorum aliqua retulimus præcedenti tomo de Scientia Dei disp. 1. sect. 1.

Accedit D. Thomas 1. part. quæst. 103. art. 8. id ipsum docens expressè, & quæst. 19. artic. 6. in corp. & ad 3. & 3. contra Gent. cap. 94. dicens: Impossibile est quod aliquid agens diuina providentia executionem impediat, sibi contrarium agens. & post pauca subdit, quod diuina providentia omnino cassari non potest.

SECTIO

SECTIO VI.

Quonam sensu diuina voluntati posse resisti doceant Scriptura & Patres.

1. **P**ertinet hoc ad protegendam creatæ libertatis indifferentiam, quia præcipuum illud testimonium ad Rom. 9. Caluinus corrumpit in commentario, ex eo colligens, quod Deus pro suo munus agat nos quò liberet. Intelligit autem imponendo necessitatem, siue ad honestas actiones, hominibus prædestinatis; siue reprobis, ad operationes turpes. Quem bene refutat Stapleronius Roman. 9. vers. 19.

2. Ex Catholicis autem non desunt Auctores, qui prædictis testimoniis Scripturæ & Sanctorum Patrum existimant probari necessitatem antecedentem, quæ per diuinam voluntatem illata sit voluntatibus creatis ad quælibet opera moralia, siue honesta, siue turpia. Cæterum antecedentem necessitatem esse contrariam libertati, satis ostendimus præcedenti tomo de Scientia disp. 34. plurimisque sequentibus, peculiariter verò disp. 35.

Antecedens necessitas libertati contraria.

3. *Dux lax diuina voluntas non consideratur.*

Quid adde quoniam ratio voluntatum elidat.

Ratio inadæquata voluntatis efficacis.

Efficax voluntas diuina seu voluntas determinata non supponit.

4. *Conclusio.*

5. *Inferitur ex Patribus.*

Necessitas tanta sub ratione causæ.

sub præcisa ratione causæ, erit impossibilitas antecedens liberum consensum. At verò antecedens necessitas aut impossibilitas libertati repugnaret, etiam si proueniret à diuina præscientia aut voluntate ut ostendimus tomo præcedenti præsertim disp. 33. & 34.

Secundum. Quicumque resistere potest ac dissentire concursui, mouenti ad actum liberum; eo ipso potest resistere ac dissentire diuinæ voluntati, consideratæ præcisè, prout est causa; quoniam sub hac præcisa consideratione diuina voluntas induit rationem concursus, qua parte immediatè concurrit. Cæterum qua parte concurrit mediantibus causis creatis, si voluntas creata potest creatis causis, atque motibus impellentibus resistere, potest eo ipso resistere diuinæ voluntati, præcisè prout operatur per easdem causas, & motiua.

Veniamus ad ea fundamenta, quæ præsentis loci sunt propria, cuiusmodi sunt imprimis ea testimonia Scripturæ, quibus asseritur, homines quandoque diuinæ voluntati resistere: quemadmodum Exod. 10. *Vsquequo non vis subire mihi? Dimittite populum meum, ut sacrificet mihi. Sin autem resistis, & non vis dimittere eum, &c.* Psalm. 16. *A resistens dextera tua sustinet me, et pupillam oculi.* Vbi Augustinus: *A resistens fauori, quo mihi faues.* Actum 7. *Vos semper spiritui Sancto resistitis.* Ad Roman. 13. *Qui resistit potestati Dei ordinationi resistit.* Iob 9. *Quis resistit ei, & pacem habuit?*

Rectè in hæc verba Gregorius lib. 9. moral. cap. 2. prope med. rationem reddit: *Quæ enim subiecta Deo in tranquillitate persistere nequeunt, ipsa se sibi met dimissa, confidunt: quia in se pacem non inueniunt, cui venienti dissuper in auctore contradicunt. Sic summus ille Angelicus spiritus, qui subiectus Deo in culmine stare potuisset, semetipsum repulsus patitur, omnia per naturæ suæ inquietudinem foris vagantur. Perpende Dæmonem absolute potuisse stare subiectum Deo: nihilominus per inobedientiam restituisse. Quapropter in eius potestate fuit resistere, & non resistere. Quod autem ea resistentia non potuerit superare Dei voluntatem secundum suam totam & adæquatam rationem, sed præcisè in quantum potens erat, ac desiderabat, quantum ex se fuit, causare obedientiam, explicat quando post pauca subiungit: *Resistere autem Deo dicimur, cum repugnare ei dispositionibus conamur. Neque enim nostra infirmitas in commutabili eius sententia obuiat, sed tamen quod explere non valet, sentat, &c.**

D. Thomas in eiusdem loci commentario. *Hoc est, inquit, euidentis signum, quod fortitudo Dei omnem humanam fortitudinem excedit, quia nullus cum eo pacem habere potest resistendo, sed solum humiliter obediendo. Unde dicitur in Psalmo, Seruabis pacem, quia in te sperauimus. Sed impii qui Deo resistunt, pacem habere non possunt, secundum quod dicit: Non est pax impiis, dicit Dominus, & hoc est quod hic dicitur: Quis resistit ei, & pacem habuit? Quapropter secundum Scripturam & D. Thom. aliqui homines Deo resistunt, ipso permittente ut resistant. Resistentia verò non potest intelligi, nisi impediendo aliquem effectum, quem intendebat producere voluntas & causalitas diuina, quantum ex se est, nisi per humanum arbitrium steriisset. In eo autem consistit fortitudo Dei humanam fortitudinem excedens, quod homines ita resistentes, pacem habere non possint. Præterea*

6.

Quo modo, & sub qua consideratione diuina voluntas possit resisti.

7.

Exod. 10.

Psalm. 16.

Augustinus. Actum 7.

Ad Rom. 13. Iob. 9.

8.

Gregorius.

Dæmon per inobedientiam Deo resistit.

9.

Isai 26.

Isai 48.

Aliquis effectum impediat resistens.

Fortitudo Dei humanam excedens.

S. Thomas quodlib. 7. art. 7. ad 2. Deus, inquit, *mouet omnia secundum modum eorum: & ideo diuina motio a quibusdam participatur cum necessitate: à natura autem rationali cum libertate propter hoc, quod virtus rationalis se habet ad opposita: & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere.*

10.
Marc. 6.

Hanc veri-
tatem confi-
teatur Calu-
inus.

Stapletonus.

11.
Obiit.

Quando cetera defuissent testimonia, sufficeret illud Marci 6. *Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem eorum.* Cuius tam perspicua lux est ad probandum, arbitrij libertatem diuinæ voluntati posse resistere, vt huius dogmatis confessionem extorserit à teretissimo libertatis hoste Caluino, quando inter alia dicit: *Marcus negans, Christum potuisse inter eos virtutes facere, eorum culpam amplificat, à quibus impedita fuit eius bonitas. Nam certe increduli, quantum in se est, Dei manum, sua contumacia constringunt. Non quod Deus quasi inferior vincatur, sed quia illi non permittunt virtutem suam exequi.* Hæc refert Stapletonus antidoto in Marc. cap. 6. num. 5. prope init.

Verumtamen obiicit aliquis, ex prædictis testimonij non posse colligi quod humana libertas resistere possit causalitati & actiuitati voluntatis absolutæ & consequentis, sed tantum posse resistere voluntati antecedenti, vel simplici complacentiæ. Nam ea testimonia loquuntur de resistentia, quæ actua liter existat. Nunquam autem de facto resistitur efficaci & absolutæ voluntati Dei. Confirmatur, quoniam de facto & in te ipsa non potest fieri præcisio, per quam resistitur voluntati diuinæ, prout est causa, eidem non resistendi quatenus per scientiam futurorum redditur infallibilis. Sed si de facto resisteret homo; voluntati diuinæ secundum se totam, & secundum omnem considerationem resisteret.

12. Resp. Scriptura sacra cum dicit hominem Deo & eius voluntati resistere, loquitur de voluntate antecedenti & inefficaci, non de absoluta & efficaci. Inde verò licet non colligatur, hominem de facto resistere Dei voluntati efficaci: rectè tamen colligitur, hominem posse resistere toti causalitati voluntatis absolutæ & efficaci, præscindendo à præscientia. Huius autem collectionis ratio est triplex. Prima, quia tota vis causalitatis (præscindendo à præscientia opportunitatis & consensu conditionaliter futuri) comparatione quarundam actionum moralium & liberarum, contingit aliquando in aliqua voluntate Dei efficaci non esse maiorem, quam in alia quadam voluntate antecedenti, tunc videlicet, quando motiua causæ secundæ & concursus Dei sunt æqualia, quantum ad vim attractiuam, & tamen vnus homo concipit actionem liberam, qualem non concipit alter, v. g. vult vnus navigare, quod tamen refugit alter, sicut probauimus tomo præcedent. disp. 74. Sed voluntas humana potest resistere toti causalitati huius voluntatis antecedentis. Ergo poterit etiam resistere causalitati æquali voluntatis efficaci.

13.

Antecedenti
voluntati ef-
ficaci resistet.

Secunda ratio, quoniam absolute possibile est non resistere, sed explere Dei voluntatem antecedentem (vt ex prædictis testimoniis colligitur, & fortius ex his, quæ dicemus disputationibus sequentibus.) Quod si expleretur Dei voluntas antecedens, iam quantum ad causalitatem

& vires actiua, foret efficax & absoluta voluntas. Et tamen illi resisteretur. Tertia ratio, nam quoties de facto resistitur antecedenti voluntati; eo ipso expleretur alia voluntas efficax & absoluta Dei, qua vult permittere resistentiam, & ex illa maius bonum colligere. Huic autem absolutæ & efficaci voluntati resistere posset quicumque posset (vt verè potest) non resistere, sed explere Dei voluntatem antecedentem.

Denique quo sensu Scriptura & Theologi concedunt, homines de facto resistere voluntati antecedenti, concedendum est posse resistere voluntati absolutæ & efficaci, quantum ad eius causalitatem, prout præscinditur à præscientia.

SECTIO VII.

*Libertatis indifferentiam ab antecedenti
necessitate protegens Scriptura &
Patrum testimonia, quæ nobis
obiiciuntur in sect. 5.*

Omnia testimonia Scripturæ sacræ, affirmantia, diuinæ potentia, aut voluntati, neminem posse resistere, maxime verè illud Rom. 9. *Voluntati eius quis resistit?* probant, libertatis indifferentiæ nulli antecedentis necessitatis vinculum imponi per diuinam voluntatem, quantumcumque absolutam & efficacem. Quam illationem persuadet quinque potissimum rationes ex Patrum expositione collectæ. Prima ratio, quoniam ad Rom. 9. hæc erat impiorum obiectio: Nullus potest Dei resistere voluntati. Ergo nullus potest facere bonum, quod non facit, neque potest omittere malum quod facit. Huic autem obiectioni ita respondet Paulus, vt ex ipsa obiectione conuincat, in potestate ipsius hominis fuisse hanc calumniam obiicere vel non obiicere; atque inde probet, indifferentiam libertatis esse solutam in vtamque partem contradictionis.

Hunc sensum acutissime notauit Hieronymus in tom. 3. epist. 10. ad Hedibiam quæst. 10. circa medium, vbi sic loquitur: *Si hoc ita est, & pro voluntate sua miseretur Israel, & indurat Pharaonem: ergo frustra queritur, atque causatur, nos vel bona non fecisse, & vel fecisse mala: cum in potestate ipsius sit & voluntate, absque bonis & malis operibus, vel eligere aliquid, vel abicere; præsertim cum voluntati illius humana fragilitas resistere nequeat. Quam validam quæssionem Scripturarum ratione contextam, & penè insolubilem, breui apostoli sermone dissolui, dicens: O Homo, tu quis es, qui respondes Deo? Et est sensus. Ex eo quod respondes Deo: & calumniam facis, & de Scripturæ sana perquiris, vt loquaris contra Deum, & insuliam voluntati eius incusas, ostendens te liberi esse arbitrij, & facere quod vis, vel tacere, vel loqui. Si enim in similitudinem vasis fictilis te à Deo creatum putas, & illius non posse resistere voluntati, hoc considera, quia vas fragile non dicit figulo: Quare me sic fecisti?*

Vides quàm acuta pariter ac solida ratione concludat indifferentiam ad vtamque partem, nimirum, quia tu ipse, qui contra Deum disputas, facis quod vis, & loqueris contra Deum, cum tacere possis. Quod magis explicat post pauca subiungens: *Deum aequalis cunctis sorte generauis, & dedit arbitrij libertatem, vt facias vnusquisque quod vult, sine bonum sine malum. In tantum au-*

Efficax vo-
luntas per-
missum im-
pletur.

1.
Ad Rom. 9.

Prima ra-
tio.
Ad Rom. 9.
Impiorum
obiectio.

Respondet
Paulus.

2.
Hierony-
mus.

Ad Rom. 9.

3.

tem dedit omnibus potestatem, ut vox impia disputer contra creatorem suum. Sortis æqualitatem Hieronymus intelligit, quantum ad libertatem & generalitatem media, quibus possint cauere peccata.

Secunda ratio, quoniam diuinæ voluntati absolutæ & efficaci tunc verius & proprius rerum euentus resisteret, atque illius efficacitatem impediret, quando in sensu composito cum tota causalitate voluntatis diuinæ, arbitrium non posset omittere actionem, quam Deus efficaciter voluit, prodire liberam, & eo ipso voluit fieri cum potestate omittendi. Quod sapienter adnotauit D. Thomas 1. 2. quæst. 10. art. 4. ubi primum argumentum ita proponit: *Omne agens, cui resisti non potest, ex necessitate mouet: sed Deo cum sit infinita virtutis, resisti non potest. Unde dicitur Roman. 9. Voluntas eius quis resistit? Ergo Deus ex necessitate mouet voluntatem.* Cui argumento sic respondet: *Voluntas diuina non solum se extendit, ut aliqui fiat per rem, quam mouet, sed etiam, ut eo modo fiat, quo congruit nature ipsius. Et ideo magis repugnaret diuinæ motioni, si voluntas ex necessitate moueretur, quod sue nature non competit, quam si moueretur liberè, prout competit sue nature.*

Modum verò mouendi, relicta libertatis indifferentia, explicauerat in fine corporis, dicens: *Quia voluntas est actuum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa: sic Deus ipsam mouet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus eius contingens, & non necessarius, nisi in his, ad que naturaliter mouetur.*

Confirmatur, quoniam diuinæ voluntatis efficacitas, non solum circa rem producendam, sed etiam circa modum producendi, propterea refutat physicam & antecedentem necessitatem, quoniam diuinæ voluntatis efficacitas in eo consistit, quod adaptet causas contingentes & defectibiles, ex quibus effectus non necessario proueniant, sed possint non prouenire: ut multis D. Thomæ testimoniis & rationibus probatum est tomo præcedenti disp. 5. 1.

Obiicies, ex hac ratione colligi contrarium assertionis, quam probare intendimus; colligitur enim non posse resisti Dei voluntati absolutæ & efficaci. Resp. per distinctionem supra positam, quoniam ex hac ratione colligitur, Dei voluntatem efficacem non obstat, quominus in sensu composito possit omitti actus, quem vult, & ad quem inclinat eius causalitas, licet hoc non sit propriè resistere, nisi prout refertur ad decretum, supponendo præscientiam.

Præcedenti rationi valde affinis est tertia, quam supponit Damascenus lib. 2. fidei cap. 29. prope initium, videlicet quoniam diuinæ voluntati, ac prouidentie nemo resistere potest, impediendo illa opera, quæ procedunt à sola prouidentia cæterum resistere potest impediendo alia opera, quæ non solum à diuina prouidentia, sed etiam à libero arbitrio proficiunt. Hæc enim licet non possint ab hominibus impediri propter eam rationem præcisè, quæ procedunt à diuina prouidentia: possunt tamen impediri, quæ parte dependent ab arbitrio creato, & in hoc etiam relucet diuina voluntas & prouidentia, quatenus hoc permittere vult, & ordinare ad maiora bona.

Ad huius rationis robur perpendantur illa verba Damasceni, nuper citati: *Omnia, quaecumque voluit Deus, fecit & in cælo, & in terra, & vo-*

luntatis eius nullus resistit. Voluit cuncta fieri, & facta sunt: vult consistere mundum & consistit: & omnia quaecumque vult, potest, & fiunt. & postquam intulit inde, omnia Dei opera esse laudanda, limitat vniuersalitatem dicens: *Omnia dico prouidentie opera, quæ non in nobis sunt, ea enim, quæ in nobis sunt, non prouidentia solum sunt, sed libera potestatis nostra & arbitrij. Prouidentia verò hæc quidem secundum acceptationem, hæc autem secundum permissionem.*

Rursus indicatis utilitatibus, propter quas colligendas Deus permittit mala, subiungit: *Nosse oportet electionem agendorum in nostra esse potestate: finem autem bonorum, Dei cooperatione iuste cooperante iis, qui recta conscientia bonum eligunt secundum præscientiam eius.* Hæc igitur postrema formalitas est, cui resistere nequit humanum arbitrium, videlicet, in quantum Dei voluntas secundum præscientiam cooperatur: alioqui præsciendū Deo in nostra potestate constituit. Similia tradit Damascenus lib. 4. fidei cap. 20.

Idein in dialogo contra Manichæos propinquius ad finem, quam ad medium, sic vtitur Apostoli verbis: *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Voluntati enim eius quis resistit? Quod enim vult, hoc demum bonum est: ac potestatem habet singulus faciendi vas, aliud quidem in honorem, aliud in contumeliam.* Sed protinus explicat, dicens: *In nostra potestate finem est, ut vel nos fatidissimis quibusque vitiis expurgemus, vel inquinemus.* Et toto sequenti discursu vsque ad finem dialogi ostendit, Deum, quantum ex se est, velle nostra bona, & illa nobis offerre, sed impios ea liberè repuerit.

Ab eadem ratione non tam re, quam loquendi modo differre videtur quarta ratio Anselmi in Matthæum cap. 6. ad illa verba: *Fiat voluntas tua.* ubi distinguit duplicem voluntatem Dei, aliam quæ est misericordie, aliam, quæ est de effectibus rerum, de qua dicitur: *Omnia quaecumque voluit fecit, & voluntati eius quis resistit?* Hæc prouidentie concordat semper: alia verò (scilicet voluntas misericordie) non semper concordat prouidentie. Si enim velit per misericordiam de aliquo præiudicium, quod sit iustus, & conferat ei gratiam suam; & tamen ille per liberum arbitrium contradicat, nec gratia Dei consentiat: hæc voluntas Dei non concordat prouidentie; quia quamuis per dulcedinem gratiam conferat, tamen scit non consensurum. Itaque de voluntate misericordie, vniuersaliter affirmat Anselmus, illi posse resisti; ait enim concludens: *Itaque homines resistunt voluntati misericordie, non autem resistunt voluntati iustitie.* vsque adeo vt expressè dicat postea: *Pauli voluntas erat libera, ut resisteret, si vellet.* Quæ omnia intelligenda sunt prorsus abstrahendo à præscientia futurorum, & præcisè considerando causalitatem voluntatis, misericordie & gratie.

Quinta ratio, quoniam apud Paulum ad Rom. 9. ex illo antecedenti vero: *Voluntati eius nemo potest resistere*, colligebant impij falsum consequens, videlicet, impietatem ab illis non potuisse vitari; proptereaque Deum iniuste de illis conqueri, vt præter Hieronymum supra citatum optimè obseruauit Augustinus lib. 1. ad Simplician. quæst. 2. paulò post med. præter alia dicens: *Sic enim respondet Deo, cum ei hoc displicet, quod de peccatoribus conqueritur Deus: quasi quemquam Deum peccare cogas si tantum modo quibusdam*

11.

Cui formalitatis voluntas nequit resistere.

12.

Ad Rom. 9.

Impios bona Dei respuerit ostendit Damascenus.

13.

Quarta ratio Anselmi. Matthæi 6.

Voluntas misericordie.

14.

Falsa interpretatio illius.

SThomas. s. b. obijcit.

Ad Rom. 9.

5. Responder.

6.

7. Efficacia diuina refutat antecedentem necessitatem.

8.

Respondetur.

9.

Tertia ratio Damasceni.

Dns operum prout à Deo proficiunt.

10.

Damascen.

buldam peccantibus misericordiam iustificacionis sua non largiatur; & ob hoc dicatur obdurare peccantes quosdam, quia non eorum misereatur, non quia impellit, ut peccent.

15.
Ex precedē-
tibus ratio-
cinatio divi-
gitur.

Nem colligi-
tur physicam
prædetermina-
tione.

Impiorū qua-
rela;

Ex quibus aliisque præcedentibus atque sequentibus verbis ita possumus ratiocinationem dirigere. Quamvis diuinæ voluntati nemo possit resistere; nihilominus diuina volūtas non cogit, hoc est, non imponit antecedentem necessitatē, & (quod maius est) non impellit ut peccent. Ergo ex impossibilitate resistendi nō potest colligi per diuinā voluntatem physicē prædeterminari materiales actiones peccatorum, sed potius colligitur oppositum: quoniam si physicē prædeterminaret materiales peccatorum actiones, eo ipso impelleret ad malum: ut ostendemus disp. 36. sect. 5.

Confirmatur, quoniam si supposita causalitate diuinæ voluntatis, impius non potuit vitare materiale actionem, diuinæ legi quidditatiuē contrariam, rectē intulissent impij, dicētes: Quid adhuc quaritur? Voluntatis enim eius quis resistit? Iniussit namque Deus conquereretur de peccatoribus, si eos physicē prædeterminaret ad materiales actiones peccatorum: ut ostendemus disp. 35. sect. 4. & 5.

SECTIO VIII.

Voluntatem absolutam Dei semper impleri probatur iterum ex Scriptura & Patribus.

1. Quoniam humana libertas diuinæ voluntati resistens (ut dictum est in sect. præcedenti) potuisset aliquam afferre dubitandi rationem; verū absolutam Dei voluntas impleretur semper: in præsentī peculiariter probamus, Deum posse facere quacumque voluerit liberas hominum operationes.

Ratio dubi-
tandi.

2. Hoc igitur probatur primò Matth. 3. Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Lucæ 18. Quis potest saluus fieri? Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Secundæ Corinth. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omne sufficiens non habereis, abundetis in omne opus bonum. Ephes. 3. p. 1. Quæquam præcatus fuerat omnium virtutum plenitudinem, addit; Et autem qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus. Rom. 11. Potens est Deus inferre illos, videlicet, in bonam oliuam.

Ad Rom. 14. Potens est enim Deus statuere illum, videlicet in perpetua mandatorum obseruantia. Et Iudas in fine Canonice: Et autem, qui potens est vos conservare sine peccato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos, &c. Prouerb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque volueris, vertet illud.

3. Secunda probatio non minùs valida, quàm subtilis attingitur ab Apostolo, quoniam qui promittit prudenter, non promittit, nisi quæ possunt ab ipso fieri, siue per se solum, siue per alias personas faciendo, ut illæ faciant, quod ipse promissit. Hoc argumentum virtualiter continetur in illa fide, quam tantopere commendat in Abrahamo Rom. 4. Plenissimè, inquit, sciens, quia quæcumque promissit (Deus) potens est & facere. Loquitur autem de fide totius Ecclesiæ per Christi Domini gratiam impleta, sicut Abrahæ fuerat promissa. Eius autem rationis robur expressit Augustinus lib. de prædest. Sanct. cap. 2. versus finem:

Ad Rom. 4.

Augustinus.

Cauendum est, inquit, ne homo se extollat aduersus Deum, cum se dici facere, quod promissit Deus. Nonne fides Gentium promissa est Abrahæ, & ille dans gloriam Deo, plenissimè credidit, quoniam qui promissit, potens est & facere: Ipse ergo fidem gentium facit, qui potens est facere, quod promissit.

Eadem verba luculentius ponderat in eodem lib. de prædestin. Sanct. cap. 10. in medio, dicens: Quando ergo promissus Deus Abrahæ in semine eius fidem gentium, dicens: Patrem multarum gentium posuisti. Vnde dicit Apostolus: Ideo ex fide, & secundum gratiam firma sit promissio omni semini: non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit. Promissit enim quod ipse facit, ut fiat, non quod homines; quia & si faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum; ipse facit ut illi faciant, quæ præceptum non illi faciunt, ut ipse faciat, quod promissit: alioquin ut Dei promissa complerentur, non in Deis, sed in hominibus potestate, & quod à Domino promissum est, ab ipsis reddiur Abrahæ. Semper itaque Augustinus insinuat in eo principio, quod fidei opera, quæ promissit Abrahæ, Deus ipse facturum est, & promissa redditurus, faciendo, ut homines faciant.

Quod etiam confirmat, quoniam non ait Apostolus, prædicere, non ait præscire: nam & aliena facta potest prædicere, atque præscire: sed ait: potens est & facere: ac per hoc facta non aliena, sed sua. Vnde tandem collige, quod Deus non solum facit opera fidei, quæ per charitatem operatur, sed etiam facit ipsam fidem & illius initium. Vnde sequitur c. 11. insert. Virumque in Deo esse potestatem, & quod iubet, & quod offertur. Tractans eundem locum Prosper lib. 1. de vocat. Gent. cap. 20. fine: Quis, inquit, tam alienus est à fide Abrahæ, qui promissionem Dei, aut non impleri, aut ab alio præter eum, qui promissit, dicat impleri: ille quidem erit mendax, Deus autem est verax.

Probat tertio ex efficacia diuini Verbi & imperij. Vnde Chrysostom. homil. 2. in Psal. 50. col. 5. Si Deus, inquit, dixerit adultero: Tu nolo, ut adulter sis: verba statim vertuntur in opera. Si dixeris fornicatori: Fornicari cessa ab immunditia tua: illico mens eius in melius mutatur. Et, ut scias quia ita est, dixit: Fiat cælum, & factum est cælum. Præceptum fieri terram, & Verbum eius in opere cessit. Volo fieri luminaria, statim facta sunt, & ostium completum est cælum. Sol & luna præcepto eius consummanti cursum suum. Volo fieri Angelos, & in paruo hore tantum millia facta sunt. Et qui ex nihilo hæc omnia fecit, si vult sermone suo tua peccata non vales soluere; & post penitentiam in Angelicam constituere gradum? Valet igitur Deus in perditissimis hominibus quemcumque, licet altissimum, virtutis gradum infallibiliter prædefinire. Nam ut post pauca subiungit: Si Deus voluerit, nullus impedit.

Hoc totum argumentum virtualiter & eminenter continetur 2. Corinth. 4. Deus, qui dixit, de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris. ut ponderat Fulgentius de Incarnat. & gratia cap. 19. post med.

Quarto ex efficacia diuinæ voluntatis ita probat Augustinus in Enchirid. c. 97. fine: Vbi est illa omnipotentia, quæ in cælo & in terra omnia quæcumque voluit, fecit: si colligere filios Ierusalem voluit, & non fecit? An potius & illa filios suos ab ipso colligi noluit? sed ea quoque nolente filios eius collegit ipse, quos voluit; quia in cælo & in terra non quedam voluit & fecit, quedam vero voluit, & non fecit: sed omnia quæcumque voluit fecit. Quis portò tam impie desipiat,

4.

Principium
cui Augusti-
nus insinuat.

5.

Prosper.

6.
Imperij &
Verbi Dei
efficacia.
Chrysostom.

Genes. 1.

1. Corin. 4.

7.

et dicit, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse exire: tere? Eandem sententiam inferuit Glossa ordinaria Rom. 9. ad illa verba: Non volentis, neque curantis, &c.

Obserua præcipue postremam illam propositionem, quæ sub generalissimis circumstantiis personarum, temporum & locorum comprehendit cæterarum omnium circumstantiarum collectionem. Quapropter Augustinus docet, esse possibile prædefinitionem liberæ volitionis in particulari cum omnibus circumstantiis, per quam efficax Dei decretum de tali volitione creata cōpleatur.

Hicton. Matth. 9. subitam illius cōuersionem exponens, ait: Dominus omnium creaturarum, ad se trahere poterat, quos volebat. Ambros. Lucæ cap. 9. suo lib. 7. cap. 3. propius ad princ. quàm ad med. de Samaritanis non recipientibus Christum, ait: Si voluisset ex inuentis, deuotus sciscitis. & post pauca: Dominus, quos dignatur vocat; & quem vult religiosum facit. Quo testimonio vtiur Augustinus de bono perseuer. c. 19. & lib. 1. de Gratia Christi cap. 46. vbi exclamat: O sensum hominis Dei, ex ipso haustum fonte gratia Dei! & in fine concludit, nisi à Deo fiat, vt homo faciat opera religionis, neminem ea facere.

Basilii apud Petrum Diacon. de Incarnat. & grat. Iesu Christi cap. 8. in oratione quam tota Orientalis Ecclesia frequentabat: Misos quis sumus, inquit, bonos facito: bonos in bonitate conferuas. Omnia enim potes, quem enim velueris saluus, & non est, qui resistat tibi. Sed impossibilitas resistendi bonitati diuine declarata est & probata sectionibus præcedentibus.

Probat quintò, nam auersas etiam & aduersas voluntates Deus conuertere potest, vt Augustinus docet de gratia & liber. arbit. c. 14. in medio: Reliquisimè credimus, inquit, etiam peruersas & fides contrarias voluntates omnipotentem Deum ad credendum posse conuertere. Liberum quidem hominis arbitrium pulsatur, vbi dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Sed nisi posset Deus etiam duritiam cordis auferre, non diceret per prophetam: Auferam ab eis cor lapideum, & dabo eis cor carnum. Cyrillus Ierosolymitanus in præfatione ad catechesin, in fine. Potens est, inquit, Deus, qui nouit corda vestra, & sciit quis sit verus; quis verò simulator: germinum quidem suum seruare, hypocritam verò fidelem efficere.

Probat sextò, quoniam Deus potest efficere, vt humana voluntas, nullis tentationibus succumbat, sed perseueret in gratia: vt Augustinus de bono perseuer. cap. 8. fin. Possibile est, inquit, Deo auersas, & aduersas in fidem suam hominum conuertere voluntates, & in eorū cordibus operari, vt nullis aduersitatibus cedant, neque ab ipso aliqua superati tentatione discedant. Id quod Gamaliel confirmat. Act. 5. persuadens, Iudæorū perseuersionem, nihil aduersus Apostolorū constantiam esse valituram. Quoniam si esset ex hominibus consiliū hoc, aut opus, dissolueretur: si verò ex Deo esset, nō poteritis dissoluere illud.

Confirmatur, nam eos etiam homines, qui de facto ceciderunt, potuit Deus efficaciter sustentare, vt infallibiliter euitarent lapsum; vnde Prosper lib. 2. de vocat. Gent. c. 28. de Petro negatē sic loquitur: Potuit Deus hanc firmitatem animi proprio conferre discipulo, vt sicut ipsum Dominum nihil ab explendo passionis proposito deterrebat, ita neque beatum Apostolum vlla tunc formido superaret.

Generalius idem dogma cecinit Prudentius in

Hamartigenia propius ad med. quàm ad finem.

Inuito ne aliquis potens est peccare Tonanie?

Cui facile est in corde hominis componere sensus,

Quos libeat, hūisq; omnes animare pudici

Pulsibus, & istum venis infundere bonum.

Probat 7. nam eos etiā homines, quos de facto reprobauit, potuit Deus prædestinare, vt nunquā peccarent, vel vt conuerterentur, & æternā salutem cōsequerentur. Vnde August. lib. 11. super Gen. ad lit. cap. 10. ait: Sed posset ipsorū voluntatē in bonum conuertere, quoniam Omnipotens est: posset planē. Cur ergo non fecit quia noluit. Cur non voluerit, penes ipsum est. Quam eandem potestatem Dei, & voluntatem defendit Fulgentius de Incarnat. & gratia cap. 28. & 29. Idem confirmant primò, plurima testimonia Augustini, Proseri, Fulgentij, & aliorū Patrum; imò & Apostoli Rom. 9. & 11. quibus ad inscriptabilia Dei iudicia refertur ratio discriminis, propter quā Deus plurimos homines interire permittit. Etenim si Deus illos nō potuisset efficaciter conuertere, atque saluare, promptū esset huius discriminis reddere rationem ex impossibilitate desumptā: nec opus esset confugere ad altitudinem inscriptabilium iudiciorum Dei. Vide quæ retulimus tomo præcedentē de Sententia disp. 59. præsertim sect. 2.

Confirmatur secundò, nam idem Augustinus de prædestinatione Sanctorum c. 8. paulò post med. Es ist illorū, quibus finitū est verbi Crucis: vt ad Christum veniant, & eire voluisset, proculdubio veniant & ipsi: non enim fallit, aut fallitur, qui ait: Omnis qui audiuit à Patre, & dedit, venit ad me.

Confirmatur 3. ex Prospero lib. 1. de vocatione Gent. c. vlt. dicente, Quamtuilibet imperio malignas accenserit, residens gratia Deum nunquid probabitur, eam quibus est collata, meruisse? aut illa virtus gratia, quæ sibi quos voluit subdidit, conuertere eos, qui in conuerisibiles permansere non potuit? Idem Prosper epistola de liber. arbit. ad Russ. inter med. & fin. An dicendum est, inquit, voluntati Dei humanis obistere voluntates, & tam feræ, tamque intractabiles hominum mores, vt Euangelium ideo non audiant, quia predicationis impia corda non pateant? Et quis istis corda mutauit, nisi qui finxit signatum corda eorum?

Similiter Petrus Diaconus de Incarn. & Gratia Iesu Christi c. 7. & 8. tradit, quod Deus, si vellet, potuisset omnes homines bonos facere, & saluare. Eandē doctrinā sepe reperit Glossator c. 9. ad Rom. peculiariter versus: Quid adhuc queratur: ait: Talis erit vnusquisque, quāc & vult esse.

Probat 8. nam quod in particulari de Tyrrijs & Sidonijs, & de Corozain & Bethsaida, docent Prosper, Augustinus, & alij Patres, idē propter rationis paritatem affirmatur de quibuscumque hominibus. Prosper itaque ad Excerpta Genuens. resp. 8. post med. Manifestissimè scimus, inquit, non solum Tyrrios & Sidonios, sed etiam Corozain & Bethsaida potuisse conuertere, & fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis Dominus voluisset operari. Neque enim vili falsum videri potest, quod veritas ait: Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. & Vobis datum est nosse mysterium regni celorum; illis autem non est datum. & Nemo nouit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit. Filius reuelare. & Sicut Pater viuificat mortuos, ita & Filius quos vult viuificat.

Augustinus de Bono perseuer. c. 14. propius ad princip. quàm ad med. asserit, in massa perditionis Tyrrios & Sidonios fuisse relictos, qui etiā credere peruerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed quoniam,

pe. sibilis præ
finitus rei cū
omnibus con
sistentibus.

Hieronymus.

Ambrosius.

Augustinus.

10.

Auersa, &
aduersa vo
luntates co
nuertere possunt.

2. Tim. 94.

Cyrillus

11.

perseuerantia
in gratia ho
minibus pos
sibilis.

Act. 5.

12.

Prosper.

Prudentius.

Rom. 9.

Cur Deus
plurimos con
uertere per
mittit.

Augustinus.

Ioan. 6.

14.

Prosper.

15.

Petrus Dia
conus.

Glossa.

16.

Prosper.

Ioan. 6.

Luc. 8.

Matth. 11.

Luc. 10.

Ioan. 5.

17.

quoniam, ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Et paulò inferius de Iudeis execratis subiungit: *Nec istis ob fuisset, quod non poterant credere, si ita predestinati essent, ut eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.*

Nonò eandem veritatem probat certitudo & generalitas spei. Liceret enim alicui perditissimo, & obstinatissimo desperare; nisi Deus posset quemlibet conuvertere, atque saluare. Hanc rationem attigit Cælestinus Papa epistola 2. ad Episcopos Gallie cap. 2. dicens: *Desperat de clementia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufferre, vel in momento posse non credit.*

Cælestinus
Papa.

Probatur decimò, communi Scholasticorum consensu. D. Thomas 1. p. q. 111. art. 2. corpore ait: *Solus Deus efficaciter potest mouere voluntatem.* Nec dubium, quin intelligat, quamlibet: ut colligitur ex aliis plurimis locis, veluti de veritate q. 22. art. 8. nec non 1. 2. q. 112. art. 2. ad 2. & quæst. 113. art. 7. corpore, & ad argumenta, & artic. 9. corp. & in fine solutionis argumentorum.

DISPUTATIO XIX.

Voluntas antecedens & consequens quid sint, & quomodo differant.

SECTIO I.

Utrum diuina volitio verè ac realiter intendat salutem eorum hominum, qui eam de facto non assequuntur.

1. **N**on poterimus assequi Theologorum mentem circa essentiam, discernenque voluntatis antecedentis, nisi prius explicemus verba Pauli 1. ad Timoth. 2. *Vult omnes homines saluos fieri:* nam ad huius loci explicationem adducitur distinctio voluntatis antecedentis & consequentis à Chrysostomo, Damasceno, & communiter Scholasticis in sequentibus sect. & disp. 20. Eadem verò ratione manebunt explicata cætera, quæ continent eandem voluntatem.

Timoth. 2.

Chrysostom.
Damascen.

2. Suppono sacris literis & Patrum expositionibus vultem esse testatam Dei voluntatem, qua vult omnium hominum salutem, etiam infidelium & obstinatorum. Imprimis enim Ezech. 18. *Nunquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus, & non ut conuertatur à vijs suis & viuat?* & in fine capituli: *Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus, reuertimini, & viuite.* Deinde Ezech. 33. *Sic loquui estis, dicentes: iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis tabescimus omnes; quomodo ergo viuere poterimus? Vno ego, dicit Dominus, nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius à via sua, & viuat. conuertimini, conuertimini: & quare moriemini? Perpende actualem conuersionem & actualem vitam, & non solam potentiam in illis verbis contentâ, *Ut conuertatur à via sua, & viuat.* Deinde ingeminatam illam exhortationem: *Conuertimini, conuertimini*, quæ sicut præcedens non ad potentiam, sed ad ipsum actum extorquendum dirigitur; cum tamen eadem foret miserorum irritio crudelissima; si aliunde præoptat Deus, quantum ex se est, habere quod puniat æterna morte, & eo fine procurat media permitendi finalem impenitentiam.*

Ezech. 18.

3. In his & similibus verbis notandum est, non meram declarationem diuinæ voluntatis, sed

præterea promissionem nostræ salutis contineri: ut notauit Cælestinus primus epist. 2. ad Episcopos Gallie cap. 2. dicens: *Cum Deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad penitentiam, sic promittat peccator, inquit: quacuque die ingemuerit peccator, peccata eius non imputabuntur ei; & iterum; nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur & viuat; salutem homini admitit, qui mortis tempore penitentiam denegauerit.* Promittit ergo Deus se fore semper ad subueniendum paratissimū, ita ut peccator actualiter conuertatur, & viuat, quantum est ex parte Dei, si per hominem nō steterit.

Deus ad sub
ueniendum
paratissimus.

Sit testimonium secundum Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluiisti.* Vbi Hieronimus suo can. 24. fine: *Frequenter, inquit, congregare eos voluit prædicationibus prophetarum; sed frustra hunc impendit affectum, & incassum tanquam gallina congregans pullos suos, continere eos sub alas suis voluit: terrena videlicet, nunc & domestica auis factus, quodam corporis sui, tanquam alarum operimento, calorem, ut pullis suis vita immortalis indulgens, & in volatum velut noua generatione producents, & post pauca: Huius igitur familiaris ac penè terrena auis more congregare eos intra se voluit; ut qui conditione nascens edis iam fuissent, nunc alterius generationis ortu & calore consonantis renati, in celeste regnum, tanquam pennatis corporibus, euolarent. Quod quia noluerunt, domus eorum vacua, & deserta relinqueretur, id est, indigni habitatione Spiritus sancti erunt.* Nihil itaque deficit ex parte diuinæ voluntatis, ut sub alas actualiter congregentur, sola volūtas resistit humana. Idem clarius ex hoc testimonio colligit Chrysostom. homil. 9. de laudibus Pauli in fine; cuius verba referemus sect. 5. num. 7.

4.
Matth. 23.
Hieronimus.

Nihil deficit
ex parte Dei.

Chrysostom.

Irenæus lib. 4. aduersus hæreses cap. 71. sic loquitur: *Quod ait quoties volui congregare filios istos, & noluiisti, veterem legem libertatis hominis manifestauit, qui libertatem secuti eum ab initio habentem potestatem suam, sicut suam animam, ad vitandum sententiam Dei voluntarie, & non coacti.* Et in sequenti cap. 72. post medium iterum eodem testimonio Christi Domini vitur Irenæus, ad confirmandam arbitrij libertatem, ut credat, vel non credat. Alia eiusdem verba infra referemus sect. 6. longè post mod.

5.
Irenæus.

Non cogitur
voluntatis.

Tertiò idem probatur Matth. 18. *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in calis est: ut pereat vnus de pusillis istis.* Vbi Hieronymus. *Quotiescumque perierit aliquis ex pusillis, non voluntate Patris perit.* Clarius D. Thomas in proprio cōmentario ait: *Minus dicit & plus significat, quia voluntas eius est, ut saluentur.* Id quod manifestè deducitur ex superiori contextu, illa namque voluntas cælestis Patris traditur à Christo Domino, tamquam conclusio collecta ex parabola de centum ouibus, & vna earum errare. Cui proinde subiungit præceptum de correptione fraterna, ut omnes cooperentur, quantum in ipsis est, prædictæ Dei voluntati.

6.
Matth. 18.
Hieronymus.

D. Thomas.

Ex parabola
omnium Chris-
tus patri
voluntatem
intulit.

Quartò probatur 1. Thessal. 4. *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione: ut sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore.* Hæc, actualem continentiam significat, actualem ergo virtutis operationem Deus vult, & exigit à nobis. Præterea 2. Petri 3. *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire; sed omnes ad penitentiam reuerti.*

7.
1. Thessal. 4.

Actualem
operationem
exigit à nobis
Deus.

Idem colligitur ex verbis 1. Timoth. 4. *Qui est*

8.
1. Timoth. 4.
Saluator

Solutio omnium, & maxime fidelium. Roman. 1. An igitur a quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducat; tu autem secundum divisionem tuam & impentens cor tuum resistas tibi iram. Vbi Hieronymus ait: Cum posui prohibere peccantem vel inforare vindictam, manus comenti ad poenitentiam. Isaia 30. Expecta Domine, ut misereatur de tuis; & ideo exaltabitur precens vobis. Isaia 65. Expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem mihi. Deus igitur, quantum ex ipso fuit, voluit illum quoque salutem, qui de facto non conuertuntur, sed contradicunt & thesaurizant iram.

De quibus etiam Sap. 11. Dissimulans peccata hominum propter poenitentiam. & toto cap. 12. sequenti probat, eam Dei voluntatem fuisse ostentam erga antiquos habitatores Palestine, licet praeficeretur eis finalis impenitentia, praesertim initio capitis: O quia bonitas, inquit, & spem est Domine Spiritus tuus in omnibus. Ideo, eos, qui exerrant, partibus corripis; & de quibus peccatis, ad mores & alioqueris relictis malis, credit in te Domine. Quae cum illis ponderabimus infra disp. 21. sec. 2. ad finem. Job 24. Pedes eius locum poenitentiae, & ipse abiit ut superbia. Apocalypsis 2. Dedit illi tempus, ut poenitentiam ageret, & non vult poenitere.

Omnium fidelium excitacionem, siue interius a Deo inspirata, siue traditione à maioribus accepta, semper Deo tribuit desiderium reuocandi peccatores ad vitam, colligi potest ex verbis mulieris Thecanis ad David 2. Reg. 14. Neque vult Deus perire animam, sed retrahat, cogitans, ne penitus pereat, qui abiectus est. Quod argumentum non auderet mulier Dauidi proponere, ut studio imitari Deum adigeret, ad reuocandum Abisalonem ab exilio, nisi pro comperto haberet, esse tale ingenium & propensionem diuinæ voluntatis. Quam Glossa ordinari ex Angelo-homo, Interlinealis, Lyra & Abulenfitia exponunt, peccatores, qui à Diabolo captiui tenentur, Deus reuocat.

Celeberrimum verò testimonium est 1. ad Tim.

1. Timoth. 2. 2. Vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitorem veritatis venire. Quem locum plurimis testimoniis sanctorum Patrum ponderabit omnes sectiones huius, & sequentes disputationis. Sufficiat nunc

Augustinus. Augustinus de Spiritu & Litera cap. 3. inter princeps, & med. ubi proponit questionem, vnde sit nobis voluntas credendi. Nam si dona Dei, et hoc quid non omnibus, cum omnes homines vult saluos fieri, & in agnitorem veritatis venire? & post pauca respondet: Vult autem Deus, omnes homines saluos fieri, & in agnitorem veritatis venire: sed tamen eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utantur, iussimè inducentur. In negatione praedicti modi clauditur affirmatio modi contrarii, videlicet, Deus omnes homines saluos fieri vult, sic tamen ut eis permittat liberum arbitrium. Cuius praeterea differentium non siluit Augustinus, sed dixit: Quo vel bene, vel male utentes. Huius denique rationem subiunxit, quoniam aliis iniustum foret eorum iudicium, quo punirentur male agentes.

SECTIO II.

Quidditas antecedentis & consequentis voluntatis probat, Deum, quod ex se est, verè ac realiter intendere salutem hominum, etiam eorum, qui sua culpa damnantur.

Voluntas antecedens, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, est voluntas primaria, & Rur. de Voluntate Dei.

beneficium Dei, ex ipso Deo, & ex eius natura propensione existens, nullaque occasione sumens à nostro vizio. At verò voluntas consequens, qua videlicet, Deus vult permittere, & punire peccata, est volitio quæ ortum & rationem sumit ex nostro vizio. Ita docent expressè Chrysostomus serm. 1. in epist. ad Ephes. Damascenus in Dialogo contra Manich. versus fin. & lib. 2. de fide cap. 29. versus finem. Idem sequuntur communiter Scholastici citandi section. sequenti, & sec. 5. paulò ante finem.

Hæc diuisio, & vtriusque membri definitio sumitur ex locis Scripturæ sacre in precedenti sect. notatis, quibus addemus alios in sectionibus aliis huius & sequentis disputationis. Peculiariter verò nomina voluntatis antecedentis & consequentis clarius fundamentum habent in illis verbis Marth. 18. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, ut pereat unus de pusillis istis. Voluntas igitur, quæ ante Deum est, dicitur voluntas antecedens, quoniam rectè tendit ad illam aspectus & natura inclinatio Dei. Nam voluntas consequens, quasi à tergo persequens Deum, detorquet eius naturam propensionem, & veluti cogit permittere, & punire: ideoque cum tristitia & quasi non rectis oculis à diuina voluntate respiciuntur: ut vidimus disp. 9. sect. 1. 5. Consonat illud Marth. 11. Ita Pater quoniam sic placitum fuit ante te. Quod videtur præcipue referendum ad reuelandum paruulis, non ad abscondenda sapientibus, nisi fortè negatim. Idem Luca 10. Quoniam sic placuit ante te. Atque hic sensus dignus videtur esse, quia Christo Domino fuerit intentus in predicto modo loquendi, quamvis nondum apud eorum capitum expositores repererim.

Atque inde prouenit, ut voluntas antecedens quandoque sibi, tamquam proprium vendicet voluntatis nomen, perinde ac si voluntas consequens non esset voluntas. Psalm. 27. Ira in indignatione eius, & ira in voluntate eius. Quem versum ad rem præsentem accommodauit Basiliius, in eius commentario, quem referemus disput. 21. section. 2.

Ex hoc principio manifestè deducitur, Deum antecedente voluntate, quod ex se est, non velle materiale actionem peccati, ex qua necessario sequitur interitus animi; imò nec illam velle permittere, nisi voluntate consequente, quæ supponit creatæ voluntatis liberam determinationem, quæ sit contra voluntatem antecedentem Dei. Ideo namque permissionem esse voluntatem consequentem, docet Damasc. 2. de fide cap. 29. versus finem illis verbis: Dicitur prima præcedens voluntas, & acceptatio ex ipso existens; secundus vero voluntas sequens, & permissio ex nostra causa existens. Idemque colligitur ex Chrysost. citato.

De vtraque voluntate, antecedente, videlicet, & consequente, verbis aliis eandem prorsus, quam Chrysostomus & Damascenus, sententiam explicant multi antiquorum Patrum. Hieronymus. Malach. 1. ad illa verba: Filius honorat patrem, & seruus dominum, ait: Vult itaque primum Deus, ut filij eius simus, & bonum voluntate faciamus: sin hoc consequi nolumus, ut saltem seruos nos habeat, & à malis per suppliciorum formidinem recedamus. Itaque primaria Dei voluntas est, ut ex amore filiali Deo seruiamus: sed voluntas inueniendi timorem seruilem, non est, nisi secundaria, supponens nostram liberam volitionem, qua filialem amorem recusamus. Obiter aduerte,

R. Rur. de Voluntate Dei.

de voluntate, iuxta Patrum mentem.

Chrysostom.

Damascenus.

2.

Matth. 18. Voluntas antecedens ante Deum voluntas consequens quasi à tergo Dei.

Matth. 11.

Luca 10.

3.

Antecedens voluntas quæ deique sibi, tamquam propria vendicet voluntatis nomen.

4.

Deus non vult antecedente voluntate materiale actionem peccati.

5.

Hieronymus.

Voluntas secundaria Dei.

sic corrigendam esse literam vbi varij codices legunt. Si hoc consequi volumus. Quæ lectio non reddit sensum coherentem ceteris verbis.

6. Inde inferitur, quod Hieronymus Ezech. 16. ad illa verba: Ergo & in confundere, notat: Ex quo perspicuum est, non esse naturalem iram Dei; sed nostris vitiis clementissimum & mansuetissimum Deum ad iracundiam provocari. Et post pauca: Unde Exod. 15. scriptum est: insisti iram tuam, quæ denotabit eos sicut stipulam; quod enim coniunctum est, & in uno corpore copulatum, iunctis non potest; sed illud quod extra corpus est; v.g. lancea, telum, sagitta. Vult ergo Hieronym. iram Deo extraneam esse, & quasi telum missile: mansuetudinem verò, clementiam & misericordiam esse naturalem & infitam Deo.

Consonat Clemens Alexand. lib. 1. pædagog. cap. 8. sub init. probans, Deum omnia, quæ sunt, amare; sed multò magis hominem: & nihil aliud facere Deum, quàm prodesse; & homini Deum prodesse in omnibus, & sua sponte curam gerere, & sollicitum esse de illo. Hæc autem omnia dicit, præsertim de cura æternæ salutis, ut constet ex tota serie eiusdem lib. 1. & latissimè tam in eo capite, quàm aliis permultis in locis probat, Deum in hac vita, dum punit, flagellat, corripit, arguit, maledictis incescit, aut minatur, semper hominis salutem intendere. Sic etiam Epiphani. hæresi 66. post epistolam Marcelli pag. 3. ait: Deus propter excellentem iustitiam, & ob eximiam bonitatem, omnes & omnia verissima esse voluit; & sua bona omnibus proposuit. Juxta pernixionem verò liberi arbitrii, omnibus propria voluntate uti concedit, ut quisque quod voluerit faciat. Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 1. i. prope med. Bonitas, inquit, Dei prior secundum naturam; severitas posterior secundum causam. Illa ingenua, hæc accidens: illa propria, hæc accommodata: illa edux, hæc adhibita. Nec natura enim in operam d. b. u. i. continuisse bonitatem, nec causa dissimulatam euasisse severitatem. Alteram sibi, alteram rei Deus præstitit.

Cum Deum flagellat in hac vita, hominis salutem intendit.

Epiphanius.

8. Antecedentem voluntatem meram, puram, & totam Tertullianus appellat.

9. Bernardus.

Ezechiel. 18.

Idem Tertullianus in exhortatione ad castitatem non procul à principio, aliis nominibus distinguit has ipsas voluntates antecedentem, & consequentem. Antecedentem voluntatem appellat meram, puram & totam, quia nihil habet admixtum inuoluntarij, propter admixtam permissionem & indulgentiam, & quandam quasi coactionem, illatam ab alia voluntate. Et hac voluntate ait: Deum velle nos sibi placita operari. Voluntatem autem consequentem appellat non meram, neque totam, secundum quam, ait, ex indulgentia est quodcumque permittitur, quæ & si sine voluntate non est, quia tamen aliquam habet causam in loco cui indulgetur, quasi de iniuria venit voluntate, passa causam sui, quæ cogit voluntatem. Vide qualis sit voluntas eius, cuius altera sit causa.

Bernard. ferm. 5. in natali Domini in medio ait: Verum id quidem, cui vult, miseretur, & quem vult induvas: sed quod miseretur proprium illi est. Ex se enim sumit materiam, & veluti seminarium miserendi. Nam quod indicat & condemnat, nos quem quodammodo cognimus. Et confirmat Ezechiel. 18. Nunquid voluntatis meæ est mors impij? & subdit; Deum appellari Patrem misericordiarum, & non iudiciorum, ea præsertim ratione, quod miserendi causam & originem sumat ex proprio; indicandi vel ulciscendi magis ex nostro.

Consonant Athanasius, Lactantius & Oecumenius, quorum primus oratione contra idola pag. 2. Opifex, inquit, rerum, humanum genus in eo statu in quo conditum erat, permanere voluit: sed ipsi neglectu meliorum, &c. & in lib. de humanitate Verbi, eiusque corporali aduentu non procul à princ. ait: Ad istum modum Deum hominem fecerat, & in incorruptibilitate perseverare volebat, homines verò contra.

Lactantius in lib. vnico de ira Dei cap. 14. fine ita scribit: Huius rei testis est M. Tullius in libris de legibus, ita dicens: Sed omnium, quæ in Doctorum hominum disputatione versantur, nihil est profecto præstabilius, quàm planè intelligi, nos ad iustitiam esse natos. Quod si est verissimum; Deus ergo vult, omnes homines esse iustos, id est, Deum & homines charos habere, Deum, scilicet, honorare tanquam patrem, hominem diligere, tanquam fratrem, &c.

Oecumenius tandem ad Timoth. 2. ad verba supra citata, ita inquit: Si Deus vult; quare non fit, quod vult? Respondet autem: Non fit, quia illi nolunt, nihil enim ex necessitate facit in nobis Deus.

SECTIO III.

Sicut obiectum proprium antecedentis voluntatis est salus hominum; ita solummodo quæ nocent, aut illam impediunt, sunt obiectum proprium voluntatis consequentis.

EX obiecto, quod tamquam proprium & adæquatum Patres & Scholastici designant voluntati consequenti: colligitur manifestè, voluntatis antecedentis obiectum esse salutem hominum, & quidquid ad illam confert: ac consequenter illud realiter & verè Deum velle, quantum ex se est, sicut in præcedenti sectione probare capimus. Quapropter ad obiectum proprium consequentis voluntatis pertinet permittere peccatum, præstare generalem concursum ad materiale actionem peccati, punire etiam temporali supplicio, subtrahere fortiora motui conuersionis, circumstantias adducere, quibus positis præscit Deus, hominem obdurandum ac finaliter obstinandum, ac demum æternam pœnam inferre.

Generalis autem ratio est, quia proprium obiectum voluntatis consequentis est illud, quod ratione sui non est bonum, nec amabile, sed præcisè amabile, bonumque redditur ex suppositione, quòd libertas creata defleat & inclinet ad malum. Huiusmodi verò sunt omnia supradicta obiecta, quamuis diuerso modo & gradu, ut constat ex multorum Patrum consensu.

Damasceus in Dialogo contra Manich. pag. penultima: Neque enim, ait, cur sceleratus pœnas luat, index causa est, etiam si ipse volens sententiam ferat. Verum is, qui facinus admittit, pœnam sibi ipse accersit: index autem iustitiæ causa est. Iustitiæ porro bonam rem esse, constat. Quamuis enim volens iudicat; non tamen primaria voluntatis ratione iudicat; sed secundaria. Primaria enim voluntas est id, quod quispiam ex se ipso vult. Secundaria autem id quod earum rerum, quæ contingunt, causa vult. Primariè namque Deus ex se ipso vult, omnes homines saluos fieri, atque ad veritatis agnitionem venire. Cum autem peccamus vi-

latis

10. Athanasius.

11. Lactantius, Tullius veritatem agnovit.

1.

2.

Ratio. Quod ratio sui non est amabile causa voluntatis obiectum sit.

3.

lertis nostra causa nos castigari vult. Im prima-
ria Dei voluntas bonitatis est, secundaria iustitia.
Ergo secundarie seu consequentis voluntatis
obiectum est tale, ut non sit bonum, neque ama-
bile ex ipso Deo; sed occasione earum rerum,
quæ contingunt. Contingentia verò sic esse li-
bera, ut non sint necessaria, nec ad unam partem
determinata, Damascenus sæpe notat.

primarium,
& secundaria
nam Dei vo-
luntatem
Damascenus
expont.

4. Gregorius in 1. lib. Reg. suo lib. 2. cap. 2. dis-
cutiens illa verba, quia voluit Dominus occidere
eos, ut hæc reducat in concordiam cum verbis
Ezechiel. 28. Nolo mortem peccatoris, sed ut con-
vertatur & vivat. Per misericordiam, inquit, con-
verti vult peccatores & vivere, sed per iustitiam eos,
qui coneris noluerunt vult perire: misericorditer non
saluat, nisi volens: per iustitiam nolens damnat. Dum
ergo occidere velle dicitur, peccatorum impietis ma-
xima, & inemendabilis ostenditur, quæ voluntarie
divinæ iustitiæ executione puniuntur. Sic utique ut
pissimum secularium negotiorum iudices agere vide-
mus, qui vellent ut nemo delinqueret, ut ipsi punire
neminem deberent: sed dum ab iniquis audacter sceler-
a committuntur, voluntarie eos puniunt, quos li-
berius non commisisse puniendi voluerunt. Fuit igitur
Gregorii de obiecto voluntatis divinæ sen-
tentia eadem, quam nuper ex Damasceno retu-
limus, ut salutem & vitam ab intrinseca inclina-
tione desideret: mortem verò non inferat, nisi
ex suppositione culpæ præcognitæ. Vnde post
paucula subdit: Qui enim peccatorem vult vivere,
ut convertatur, si hunc inconvertibilem divinæ præ-
scentia noscit, occidit. Et iterum: Vult ergo Do-
minus occidere, sed eos quos prænoscent converteri
nolle.

Ezechiel. 28.

Gregorius sen-
tentia.

5. Clariùs & frequentius præsentem doctrinam
expressit S. Thomas etiam in præfenti quæst. 19.
art. 6. ad 1. post med. dicens: Unumquodque secun-
dum quod bonum est, sic est volitum à Deo. Aliquid
autem potest esse in prima sui consideratione, secun-
dum quod absolute consideratur, bonum, vel malum;
quod tamen prout cum aliquo adiuncto consideratur,
quæ est consequens consideratio eius, è contrario se ha-
bet. Sicut hominem vivere est bonum, & hominem
occidi est malum, secundum absolutam consideratio-
nem. Sed si addatur circa aliquem hominem, quod sit
homicida, vel vineis in periculum multitudinis, sic
bonum est, eum occidi, & malum est eum vivere. Un-
de potest dici quod iudex iustus, antecedenter vult,
omnem hominem vivere, sed consequenter vult homi-
cidam suspendi. Similiter Deus antecedenter vult
omnem hominem salvari: sed consequenter vult quos-
dam damnari secundum exigentiam suæ iustitiæ.

6. Huius doctrinæ obsecratoria semina posuerat
Damascenus lib. 2. de fide cap. 29. ad finem di-
cens, Deum præsertim præcedentemque velle, omnes
salvari, & regnum eius consequi. Non enim ad puni-
endos nos plasmanit: sed ut efficiat nos bonitatis suæ
participes, ut bonus: peccantes autem puniri vult, ut
iustus. Dicitur igitur prima, præcedens voluntas, &
acceptatio ex ipso existens. Secunda verò voluntas se-
quens, & permissio ex nostra causa existens. Vnde
collige, permissionem peccati, esse tale bonum,
quod divina bonitas non possit ex se ipsa appetere,
ut bona, sed ex nostra causa debeat dari occa-
sio, ratione cuius Deus, ut iustus, possit permissio-
nem appetere. Et rationem à priori Damascenus
attigit, quia non ad puniendum nos plasmanit.
Permissio autem non potest esse per se intenta,
sed tantum ad puniendum.

7. Respondent aliqui, S. Thomam 1. p. q. 19. art.
Rursus de Voluntate Dei.

6. ad 1. nuper citatum, constituisse exemplum in
quodam obiecto particulari, quod Deus vult vo-
luntate consequente, supposito peccato; non ta-
men esse necessarium, ut id, quod Deus vult vo-
luntate consequente, semper præsupponat pec-
catum.

Hanc doctrinam non solum proximè sequenti
sektione, sed etiam tota præfenti & sequenti dis-
putatione refutabimus. Nunc verò, quod attinet
ad mentem sancti Thomæ, satis apertè constat ex
primo sententiarum dist. 40. & 46. & de veritate
q. 23. ubi expressè tradit subtrahentem salutis
non esse bonum obiectum, nec amabile à divina
voluntate, nisi præsupposita libera culpa, & inde
fortitam esse nomen consequentis voluntatis.

Sic in lib. 1. dist. 46. q. 1. art. 1. notandum est il-
lud ad finem corporis: Nolentem & resistientem non
est bonum salvari: quia iniustum est. Et quia hoc mo-
do se habet aliquid ad hoc, quod sit volitum à Deo: si-
cut se habet ad hoc, quod sit bonum: ideo istum homi-
nem sub istis conditionibus consideratum, non vult
Deus, salvari; sed tantum istum, qui est volens &
consentiens: & hoc dicitur voluntas consequens: eo quod
præsupponit præscientiam operum, non tamquam cau-
sam voluntatis, sed quasi rationem volui. Idem con-
firmat ad 4. & ad 5. ait: Ista conditiones quibus homo
efficitur de ordinatus à configuratione finis, sub quibus
existentem, Deus eum saluum esse non vult: sunt ex ip-
so homine. Et ideo totum, quod sequitur, sibi imputatur
in culpam.

Fusiùs eandem doctrinam explicans de veritate
q. 23. toto art. 2. post med. corporis ait: Quia
ergo Deus omnes homines propter beatitudinem fecit,
dicitur, voluntate antecedente omnium salutem velle.
Sed quia quidam suæ salutis adversantur, quos ordo
suæ sapientiæ ad salutem venire non patitur, propter
eorum defectum; implet in eis alio modo id, quod ad
suam bonitatem pertinet, scilicet, eos per iustitiam
damnans. Et in solut. ad 2. Vult Deus, salvari vo-
luntate antecedente ratione humane nature, quam ad
salutem fecit: sed vult eum damnari voluntate conse-
quente, propter peccata, quæ in eo inveniuntur.

Idem D. Thomas 1. ad Timoth. 2. sect. 1. post
med. Alio, inquit, modo secundum Damascenum
ut intelligitur de voluntate antecedente, & non conse-
quente. In voluntate enim Dei, licet non sit prius
& posterius, dicitur tamen voluntas antecedens, &
consequens. Item secundum ordinem voluntatum, se-
cundum quod voluntas potest dupliciter considera-
ri, scilicet, in universali, vel absolute, & secundum
aliquas circumstantias, & in particulari. Et prius
est absoluta consideratio, & in universali, quam in
particulari, & comparata. Et ideo voluntas absolu-
ta est quasi antecedens, & voluntas alicuius rei in
particulari est quasi consequens. Exemplum de mer-
catore, qui vult omnes merces suas salvare absolute,
& hoc voluntate antecedente. Sed si consideret salu-
tem, non vult omnes merces, per comparationem ad
alia salvare, scilicet, quando cum salve sequitur sub-
mersio navis. Et hæc voluntas est consequens. Sic
in Deo salus omnium hominum, secundum se con-
siderata, habet rationem, ut sit volitibilis. Et Apo-
stolus hic ita loquitur, & sic eius voluntas est an-
tecedens. Sed si consideretur bonum iustitiæ & quod
peccata puniantur, sic non vult. Et hæc est voluntas
consequens.

Tandem in 1. dist. 40. quæst. 4. art. 2. cor-
pore: Istum, inquit, carere gratia ex duobus
contingit; sum quia ipse non vult recipere, sum
quia Dominus non sibi infundit, vel non vult sibi
infundere.

8. Refutatur,
& simul ex-
ponitur mens
sancti Tho-
ma.

9.

10.

11.

12.

insindere. Horum autem duorum talis est ordo, ut secundum non sit, nisi ex suppositione primi. Cum enim Dominus non velit, nisi bonum, non vult istum carere gratia; nisi secundum quod bonum est. Sed quod iste careat gratia, non est bonum simpliciter. Unde hoc, absolute consideratum, non est volitum à Deo: est tamen bonum ut careat gratia; si eam habere non vult: vel si ad eam habendam negligenter se preparat, quia iustum est. Et hoc modo est volitum à Deo. Insuper in sequenti contextu eodem modo loquitur S. Thomas de remediis, per quæ tollitur obduratio, & anima concipit bonum propositum, si vult.

13. Pondus antecedentis voluntatis esse tantum ut percipiat, nullum committi peccatum, ne vltiam inueniat rationem dammandi, aut negandi gratiam; sed absque impedimento exequatur omnium salutem, sapienter adnotauit Enchiridio Coloniensi, in titulo de Sacramento pœnitentiæ cap. Quinto statuendum est. fol. 90. dicens: *Deus tam est benignus, ac misericors, ut non tantum voluerit hominem non peccare, sed & vellet hominem lapsum, atque adeo quantumlibet criminofum, resurgere, ac resipiscere.* Nam apud Ezechielem sic loquitur, &c.

24. Et post pauca: Res autem exemplo fiet dilucidior: legislator legem ferens omnes cives suos vult, esse bonos & pacificos; nec vult ut crimina ab eis patrentur, penis luenda; idque voluntate antecedente. Interim tamen filij sui aliqui charissimi lata legis transgressoris mortem vult, quem vellet non peccasse, ut nihil plendum in eo posset inuenire; idque voluntate consequente, quia mortem filij vult, propter aliquid iam factum. Idem hortulanus plantat arborem, non ea mente, ut excidatur, & in ignem mittatur: attamen dum post longam expectationem eam nullum fructum producere videt, & terra excidit, & in ignem mittit: non secus misericors Deus vult, omnes homines saluos fieri, quod ad se attinet, voluntate antecedente. Quod vero reprobus damnatus sit voluntate consequente; quod iustum sit eos, quibus prabita est omnis occasio consequende salutis, nec apprehendere voluerunt damnare. Et iterum: Deus adeo vult omnes homines saluos fieri, ut nemini quantumlibet scelerrato, gratiam suam subtrahat. Perpende illa verba: quibus prabita est omnis occasio consequende salutis.

15. Quod voluntas consequens supplicij supponat malum libertatis vsu, & quod inde iustitiæ rationem accipiat, vltra D. Thomam supra citatum, docent Scholastici omnes, qui huius articuli mentionem faciunt. Albertus 1. p. q. 79. memb. 2. art. 2. in q. incind. Alexand. 1. p. q. 36. memb. 2. à medio, & 2. p. q. 110. memb. 8. ad 3. & 4. D. Bonavent. 1. dist. 40. art. 3. q. 1. quæ est de electione ad 1. argum. & dist. 46. art. 1. q. 1. corpore; vbi Ricardus eodem articulo & q. 1. Gregor. q. vnica versùs fin. Vdalricus apud Carthusianum in 1. distinct. 46. q. 1. Eandemque sententiam sequitur Carthusianus, tam ibi quàm dist. 40. q. 3. Agidius 2. dist. 37. q. 2. art. 2. corp. Rainerius in Pantheolog. verbo *liberatio à peccato*, cap. 18. ante med. Maior in 1. dist. 41. q. 1. §. *secundò agens*, & dist. 47. q. vnica col. 1. & in 2. dist. 37. q. 1. colum. penultima. Capreolus in primo distinct. 45. quæstion. vnica articul. 1. concl. 4. & in distinct. 40. q. vnica articul. 3. colum. vltima. Deza in 1. distinct. 40. quæst. vnica artic. 4. dum responderet ad argumenta contra sextam conclusionem, & postea in fine totius primi libri sententiarum. Scotus eandem sententiam, quamuis sub dubio

tradit in 1. distinct. 41. q. vnica. §. *potest aliter* & sequentibus parraphis. Sed resolute in 2. dist. 37. §. *ad solutionem istorum*, postquam explicuit bonum, quod Deus antecederenter paratus est dare, quantum ex se est, subiungit: *Est igitur defectus in effectu duarum causarum, non propter defectum causæ superioris, sed inferioris: non quia causæ superioris causas relictitudinem in effectu, & inferior obliguitatem: sed quia causæ superior, quantum est de se, causaret, si causæ inferior secundum suam causalitatem causaret. Et ideo relictitudinem non causari est propter hominem: quia causæ secunda, quantum ad se pertinet, non causat.* Idem docet Conradus 1. 2. quæst. 79. artic. 1. ad finem corporis articuli, Ocham in 1. distinct. 46. q. 1. à medio, & ibidem Gabriel q. vnica notabili 2. & coroll. 6. Denique, ne desint etiam externorum testimonia, quibus hæc veritas placuit reperta in libris fidelium Theologorum, discutiamus furem, qui nostris dogmatibus solet esse familiaris, quantum naturæ lumen assequitur. Auicenam dico, qui tract. 9. metaph. cap. 6. inter med. & finem: *Non erat, inquit, bonum prætermitti utilitates frequentes vel sempiternas propter accidentia mala rara.* Igitur bonitates, quæ sunt ex his rebus, fuerunt volitæ prima voluntate (secundum modum, quo conuenit dicere Deum velle res) & fuit volitum malum, etiam secundum modum, qui est per accidens, & præscitum fuit illud futurum necessario, nec tamen curatum est de eo. Necessitas est, ne impediatur maiora bona: & modus volendi per accidens est non prætermittere bonitates, & non curare de malo, quod præcitur securum. Est itaque permissio, cuius vocabulo vitur in sequenti cap. 7. Obserua igitur primam voluntatem, quæ per se fertur in obiectum, per se bonum, & voluntatem secundam seu consequentem, quæ per accidens vult alia obiecta.

SECTIO IV.

Refutatur contraria sententia de antecedente, & consequente voluntate Dei.

PRæcedentium sectionum probationibus aliqui recentiores respondent, voluntatis antecedentis quidditatem in eo consistere, quod fertur in obiectum absolute consideratum, & secundum se, hoc est, præscitum ab adiunctis, & circumstantiis: atque hoc modo si consideretur salus reproborum secundum se & absolute, Deus in eam fertur voluntate antecedenti. Sed voluntas consequens fertur in obiectum, secundum quod adiunctas habet quasilibet circumstantias. Ac proinde salus reproborum, si consideretur, secundum quod habet adiunctam priuationem, aut carentiam maioris boni, videlicet, boni vniuersi, manifestationis iustitiæ diuinæ in reprobos, & maioris splendoris misericordie eius in electos; sic non est volita à Deo. Et secundum hoc asserunt, quod voluntate consequente, Deus non velit omnes saluos fieri, sed solum prædestinatos.

Hæc doctrina, si non procederet vltcrius, sed in eo præcisè sisteret, quod modo retulimus, nihil contineret falsum: foret tantummodo diminuta, & indigens vltcriori alia veritate explicanda. Cæterum, quoniam tota hæc doctrina dirigitur ad defendendam talem voluntatem Dei consequentem, quæ decer-

1. *Recentiorum responsio.*

2.

Ad quid doctrina præcedens soluitur damnatur.

re permittere peccatum & finalem obstinationem independentem ab exercitio libertatis præcognito, & talem voluntatem antecedentem, de qua non potest verificari, quod velit, quantum ex se est ab omnibus hominibus, quantumcumque præcitis, actualiter observari præcepta, & iustificationem ac gloriam actualiter obtineri; propterea falsa est & refutanda in hac & sequentibus sectionibus & disputationibus. Varia istius sententiæ fundamenta referenda erunt, & diluenda sequenti disp. 20. sect. 3. & sequentibus.

Nunc magis directa, immediate & à priori refutatur primarium fundamentum eiusdem, nam reproborum salus non habet adiunctam priuationem maioris boni, videlicet, boni vniuersi, manifestationis iustitiæ diuinæ in vniuersis, & maioris splendoris misericordie in electis; si consideretur reproborum salus, in quantum ex animo & sine vlla fictione intenditur à Deo, quando confert quæcumque sunt simpliciter requisita, vt ab illis actualiter observentur præcepta, & actualiter obtrineatur salus. Quin potius obiectum voluntatis consequentis non esset bonum, sed absolutè malum, si per illam Deus voluisset permittere peccatum & finalem obstinationem independentem ab exercitio libertatis præcognito, voluissetque per antecedentem necessitatem prædeterminare materiales actiones horum peccatorum, & in æternum punire. Hæc enim non acciperent bonitatem, quantumcumque Deus sibi proponeret illos fines boni vniuersalis, & ostendentes iustitiam ac misericordiam: ij namque fines, nisi supposito creatæ libertatis exercitio præcognito, non sunt amabiles illi, qui amat animas. Sapient. 1.1. fine.

Vnde sequitur refutatio secunda, quoniam misericordia foret sibi contraria, si prædictas misérias hominum præligeret ex propria inclinatione, minime supposito exercitio libertatis, per quam ipsi priores vltro, contra Dei voluntatem antecedentem se præcipites agerent ad peccandum. Nam vt scitè August. lib. 3. confession. cap. 2. post med. *Esse approbatur, inquit, officio charitatis, qui dolet miserum, mallet tamen vique non esse, quod doleret, qui germanitus misericors est. Si enim est malucola benevolentia, quod fieri non potest, potest & ille qui veraciter, sinceriterque miseretur cupere esse miserum, vt misereatur. Nonnullus itaque dolor approbandus, nullus amandus est. Hoc enim in Domine Deus, qui animas amas, longè altèque purius, quam nos & incorruptibilis misereris, quo nullo dolore sauciarius.* Cum igitur eorum miseriariam, quæ independentem à libero arbitrio intelliguntur contingere, suprema sit prædicta permissio culpæ ac finalis obstinationis, & æterna damnatio; consequens erit, Deum, quantum ad ipsum attinet, malle non esse talem miseriariam; alioqui benevolentia Dei, qua vult misereri, foret malevolentia, qua cuperet esse miserum, vt misereatur, ideoque non veraciter, sinceriterque miseretur, neque germanitus misericors esset.

Confirmatur, quia etiam præsupposita culpa præcognita, indignum est diuina bonitate, & clementia punitionem amare, in quantum est iniquorum aduersitas, & miseria; atque in ea delectari: sed solummodo amatur à Deo propter bonitatem iustitiæ. Ergo multò magis alienum erit à diuina bonitate, & clementia punitionem amare antequam supponatur culpa præcognita: tunc enina

Rat. de Voluntate Dei.

non amabitur, nisi ob delectationem aliene miserie, & libidinem puniendi. Antecedens tradit Augustinus in Psalm. 103. ad illa verba: *Et odium pro dilectione mea. Reuera, inquit, paucorum est dignoscere quomodo placeat pœna iniquorum accusatori, inimicitia se servare capienti, & quam longè alio modo placeat iudici, recta voluntate peccata punienti. Ille quippe readit malum pro malo; esse autem etiam cum vindicat, non reddit malū pro malo; quoniam iustus reddit iniusto: quod autem iustum est, vtiq; bonū est. Punit ergo non delectatione aliena miserie, quod est malū pro malo: sed dilectione iustitia, quod est bonum pro malo.* Inde Prosper sumpsisse videtur eam sententiam, quæ in lib. sentent. ex operibus Augustini excerptatum, est sententia 12. quam etiam inseruit in commentarium eiusdem Psalm. 103. *Non concupiscit Deus poenam reorum, tanquam saturari desiderans ultione; sed quod iustum est, cum tranquillitate decernit, & recta voluntate disponit: ut etiam malū non sint inordinati.*

Confirmatur, nam potius Deo vehementer displicet, etiam iusta punitio hominum, præoptat enim, vt ea digni non essent: vt ostendemus disp. 21. sect. 2.

Sed demus contrariæ sententiæ illud obiectum, quod volutati consequenti præfigit, non esse intrinsecè contrariū diuinæ iustitiæ, nec misericordie. Adhuc manifestè conuincitur esse contrariū maiori bono, propter eaq; de facto nō amari Dei voluntate consequente. Deus namque de facto semper eligit, quod omnibus pensatis, & secundum omnes circumstantias melius est (vt ostendimus supra disp. 9. 10. & 11.) Quod certius est in iis operibus, quæ pertinet ad hominū salutem.

Probo igitur, nō esse maius bonū, quod in prædicta sententiā præfigitur, tanquam obiectum voluntatis consequentis, quoniam maior erit splendor misericordie, si omnibus etiam præcitis, quantum ex se est, misericors sit, & præoptet eorū salutem, & propter solam eorum malitiam, quasi coacta non obtineat quod intendebat. Cōfirmatur, nam cum Deus quidditatiuè sit veritas, ratio, & regula magis se ipsum amat, quod attingit ad amorem liberum) & magis consonans & dignum fidei obiectum vult, si præoptat, quod ex se est, vt à nulla creatura intellectu committatur aliquis error, aut mendacium, aut quodlibet aliud malum; sed omnes diligant eius bonitatem, & amplectantur semper conformitatem cum ratione recta, & cum regula legis æternæ. Propterea Deo magis dignū obiectum erit, quantum ex se est, præstare quidquid est simpliciter requisitum, vt hic effectus actualiter obtineatur; & non desistere ab huius boni intentione & procuracione; nisi eo quod voluntas creatæ relicta, vt pro sua libertate se ipsam determinet, contrarium malum elegerit.

Idem fundamentum refutatur quartò, quia, dato non fore prorsus indignum diuina bonitate, ex ea intentione moueri ad permittenda peccata, vt habeat materiam, quam postmodum puniat, adhuc videtur esse minus dignum, atque minus bonum ita rationales creaturas gubernare: quod etiā animaduertit antiquiores discipuli D. Thomæ, veluti Caietanus 1. p. q. 23. art. 5. longè post med. Nam cum obijceret Henricus, dicens: *Non videtur rationale, vt Deus sic i peccata permittat, vt ea postmodum puniat.* Caietanus hoc non refutat, vt falsum, sed potius ait: *Nō dicimus, quod ideo Deus permittit peccata, vt puniat; sed dicimus quod permittit & punit, propter reluceniam iustitiæ suæ:*

R 3

& quia

Iusta hominum punitio Deo vehementer displicet.

6.

Maior splendor diuinæ misericordie.

Cōfirmatur

Præoptat Deus à nulla creatura ali-quod à malum committi.

Quarid refutatur.

Caietanus.

Peccatum non permittitur, vt puniatur.

& quia hoc est totius reprobationis effectus, idcirco reprobationis ratio diuina iustitia merito dicitur.

9. Sic etiam Ferrariensis 3. contra Gentes cap. 161. §. *Pro solutione*, eandem difficultatem ex professo tractans, permissionem non esse causam peccati, probat hac ratione: *Non enim potest aliquid in reprobo, per quod in peccatum cadat, cum ex sua libertate peccet; neque aliquid remouet, quod à peccato prohiberet.* Intelligit autem ex his, quæ simpliciter necessaria sunt, ut homo se ipsum liberè contineat à peccato, ut constat ex contextu sequenti. Et in fine eiusdem §. ait: *Non intelligimus quod Deus prius determinauerit hunc damnare; & postmodum eius crimen, propter quod damnabitur, præsciat: sed intelligimus prius secundum rationem, ipsum præscire culpam alicuius, deinde determinare se illum deservere, & damnare.*

10. Vnde sumitur confirmatio, quoniam, ut rectè ait Caietanus dicta q. 2. 3. art. 5. col. penult. ostensio iustitiæ punitiæ non est bonum per se primò intentum, qualia sunt cætera, quæ peccatum non necessariò præsupponunt: sed est bonum per se non primò intentum, quod in se quidem bonum est, ac intentum, sed ex aliquo nullo modo intento occasionatur. De bonum numero est iustitia punitiua, quæ ex peccatis puniendis occasionem habet: de quo diximus plura de reprobatione tractantes suo loco.

11. Ex his colligitur quinta refutatio, quia in salute cuiusque hominis, quantumcumque præsciti, nulla reperitur ratio mali, nullæque priuationis maioris boni; quousque præsupponitur actualis usus libertatis, contra Dei primariam intentionem culpam committens. Quapropter in permissione peccati & obstinationis extremæ, decreta independentes à prædicto libertatis exercitio præuiso, non reperitur ratio maioris boni. Refutatur sextò, quia comparatione Vniuersi non refutatur maior pulchritudo, maiusve bonum ex prædicto modo prouidendi. Nam Vniuersi præcipua pulchritudo consistit in melioribus, meliusque dispositis, & proportionatis operibus Dei, quæ magis inter se & cum recta ratione consonant: at verò iam ostendimus prædictum modum prouidendi minùs cum recta ratione & cum Dei misericordia consonare, atque secundum se minus perfectum opus esse.

12. Refutatur septimò, quia si contigisset, ut omnes Angeli, & omnes homines, sicut absolute potuerunt, & possunt, ita de facto vitarent peccatum, atque præcepta seruarent, ideòque vitam æternam consequerentur: id esset in se multò melius, Deo dignius, ac proinde voluntati Dei optabile multò magis, quàm ante præuisum creatæ libertatis abusus, velle permissionem peccati, & obstinationis, eo fine ut in suis creaturis Deus inueniat quod seuerissimè puniat.

13. Refutatur octauò, quoniam definitiones voluntatis antecedentis & consequentis, quæ illas distinguunt penes obiectum, secundum se consideratum absque circumstantiis; & obiectum consideratum cum omnibus circumstantiis à Patribus, & præstantissimis Theologis, intelliguntur de circumstantiis, quas ponere non potest voluntas antecedens; sed potius contra se ipsam faceret, si eas poneret, vel intenderet illas ab alia voluntate poni: ut constat ex iis quæ retulimus sectione 2. & 3.

14. Confirmatur, quoniam si ad distinguendam

voluntatem antecedentem, & consequentem sufficeret abstrahere, vel non abstrahere à quibuscumque circumstantiis, etiam illis, quas Deus potest intendere & procurare: sequeretur circa quascumque creaturas irracionales distinguere posse Dei voluntatem antecedentem, & consequentem: quapropter considerando substantiam leonis, præcisam à quibuscumque accidentibus, vel saltem præcisam à cibo, potu, aëre respirando, aliorum animalium consortio, & totius Mundi machina; Dei voluntas antecedens versaretur circa illam: cæterum includendo illas omnes circumstantias, versaretur voluntas consequens: similiter voluntas antecedens versaretur circa elementum terræ, præcisum à cæteris omnibus: sed voluntas consequens versaretur circa terram simul cum cæteris elementis, colorum influentiis, arboribus, plantis & animalibus. Doctores autem nunquam talem agnouerunt distinctionem voluntatis antecedentis & consequentis: idque non alia ratione, nisi quoniam in quacumque creatura irrationali nullæ sunt circumstantiæ, quæ non possint esse directè, & per se intentæ, & procuratæ à diuina voluntate.

Refutatur nonò, nam Chrysost. Damasc. & D. Thomas, qui sunt primarij Authores distinguendi antecedentem & consequentem voluntatem, docent, voluntatem consequentem non habere locum in Deo, nisi præsupposita culpa, idque explicant exemplo patris & iudicis: ut vidimus sect. 3.

Confirmatur, nam Chrysostomus serm. 16. in caput 9. ad Rom. ad ea verba: *Sustinuit in multa patientia vasa iræ*, fusè probat, Deum in punitione Pharaonis non prius voluisse ostendere potentiam, & bonitatem, quàm præiudicasset illius obstinatam malitiam. Nota præsertim ab illis verbis: *Verumtamen postquam aliquandiu longanimitis fuisse, &c.*

Idque clarius testatur Occumenius ad eundem locum ad Rom. 9. dicens: causam ob quam Deus voluit ostendere iram fuisse obstinatam malitiam Pharaonis, iam prius præsuppositam, cum Deus optaret potius, eum ad penitentiam adducere. Eadem est sententia Ruperti ad Rom. 9. ad illa verba: *idcirco posui te, ut ostendam iram, &c.*

Refutatur decimò, quoniam in sacris literis semper Deus inducitur, quasi qui ex proprio voluntatis pondere præoptet omnium hominum felicitatem, & non nisi prouocatus, & quasi coactus peccatis iram, & infelicitatem afferat: ut ostendunt non solum testimonia, quæ retulimus sect. 1. sed etiam quæ referemus in disputationibus sequentibus, præcipue verò disp. 2. 1. sect. 2.

Confirmari potest ex eisdem verbis Roman. 9. vbi Paulus intentionem ostendendi iustitiam describit, quasi subsequenter præsupposita peccata; non quasi præcedentem illa, dum ait, *quod si Deus, volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ.* Itaque prius fuit præiudici vasa iræ apta in interitum, & illis præsuppositis adhibuit Deus patientiam multam, qua sustinuit, volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam.

Refutatur vndecimò, quoniam intentio effica ostendendi iustitiam in punitione, mouens ad permitrenda peccata difficilis liberatur ab specie crudelitatis. Videtur namque studium nocendi, & libido puniendi.

Circa quæ: eique creaturas irracionales referatur antecedens voluntas.

15. Docent id primarij Authores antecedentem, & consequentem voluntatem.

Confirmatur. Chrysostomus.

16. Occumenius.

Ruperti.

17.

18. Rom. 9.

19. Prædicta intentio difficilis liberatur à vnde: libere liberatur.

cipio, vt lucem & actiuitatem Dei explicet materialiter exemplo, sic de Solis splendoribus loquitur. Si aliqui ipsius non participat, hoc non infirmitatis, aut paruitatis est illuminatio ipsius distributionis; sed non extenorum ad luminis participationem propter luminis accipiendi importunitatem. Et non multo post de pulchro, quod est Deus, sic loquitur: Similitudinem luminis cum fulgore immitens vniuersis, pulchritudinem Fontani ipsius radii translationes, & sicut omnia ad se ipsum vocans; unde & callos dicitur. Quod Græcum nomen pulchri à vocando dictum est. Et circa medium eiusdem capituli de diuino amore loquens, ait: Ipse omnium causa propter bonitatis excessum cuncta amat, cuncta facit, cuncta perficit, cuncta continet, cuncta conuertit.

2. Rursus cap. 8. ad finem tractans, quomodo ad diuinam prouidentiam, in quantum iusta est, seruando proportionis æqualitatem pertineat, omnia saluare, & liberare, sic loquitur: Omnia existentia saluatoris omnium bonitate à casu priorum bonorum liberat, secundum quod vniuersusque eorum, qui saluantur, suscipit natura. Propter quod & liberationem ipsam nominant Theologi, in quantum non sinit, vere existentia ad nihil esse cadere; & in quantum, & si aliquid ad peccatum, & inordinatum fallatur, & minorationem quandam patitur perfectionis propriorum bonorum; & hoc à passione, & infirmitate, & priuatione liberat, implens minus habens, & pœna infirmitatem supportans, & suscitans à malo, magis autem statuens in bono & percussum bonum adimplens, & ordinans, & statuens, & ornans in ordinationem ipsius, & inordinatum, & integrum perficiens, & ab omnibus maculatus soluens.

3. Hic scilicet, est affectus Dei, quod ex se est, imo & hoc ipsum actualiter causatur, quantum ex se est, ita vt effectum fortiteretur, nisi impediret libertatis natura, quæ postulat vt ante hominem ponatur, vita & mors, bonum & malum, vt suam manum porrigat ad quod voluerit. Ad cuius confirmationem obserua primò loquendi modum per verba, quæ significant causalitatem actuale effectus, vt ostendatur per Dei voluntatem non stare, quo minus actu fiat. Secundo obserua distributiva signa, quæ comprehendunt omnes creaturas, præsertim rationales, similitèrque comprehendunt quælibet bona cuiuslibet ordinis, vt constabit legenti caput 4. à medio. Tertiò eiusdem sententiæ sunt aliæ plurimæ clausulæ apud Dionysium, quas prætermitto. Quartò S. Thomas in commentario illius libri huic nostro argumento fauet clarius, quam Dionysius.

Confirmatur
aliquorum
obseruatio-
ne.

4. Denique in cap. 11. de diuin. nom. Dionysius ex professio explicat quomodo Deus, in quantum est summa pax, omnibus rebus, in quantum singulæ sunt capaces, communicet pacem inter se mutuo, & cum Deo; & omnes creaturas, præsertim Angelos & animas rationales reducat ad fruendum pace. Notanda sunt præsertim illa verba in eodem cap. 11. post med. Christi pacem fundente humanitate docemur non iam bellum gerere nobiscum, neque inter nos, neque cum Angelis, sed vna cum ipsi diuina pro virili parte perficimus Iesu Christi prouidentia, qui omnia operatur in omnibus facitque pacem, quæ verbis exprimi non potest, & ex omni æternitate præfixa est, nosque sibi in Spiritum, & per se, atque in se Patri reconciliat. Alia verba Dionysij ex cap. 9. de cælesti Hierarchia retulimus alibi, ex quibus illa sunt

Dionysius.

præsentis sectionis propria: Immensum & infinitum diuini luminis pelagus semper paruum est, & patet omnibus ad participandum.

Hanc veritatem ex sacra Scriptura variis rationibus deducit Chrysostomus. Imprimis quoniam amor, desiderium & concupiscentia, si nimium vehemens sit, non patitur ex parte sua, & non accepta ratione ab abusu libertatis creatæ, permittit vel procurare permissionem illius boni, quod vehementer concupiscitur. Sed amor, desiderium & concupiscentia, vt omnes homines bene atque beatè viuant, est in Deo mirum in modum vehemens; ergo non patitur Deum ex parte sui, non accepta ratione à libertatis abusu, procurare permissionem, & permittit finalem oblationem, & mortem æternam. Minorem docet Chrysostomus ad Ephes. ferm. 1. his verbis: Iuxta beneplacitum, inquit, voluntatis suæ, hoc est, propter quod vehementer hoc vult, concupiscentia eius, vt uia dicam; ista est. Vbiq; namque beneplacitum præcipua voluntas est. & post pauca: Beneplacitum igitur primariam voluntatem dicit, vehementem, scilicet, & quæ cum desiderio & concupiscentia sit, quam habet erga nos; infra: Hoc est, vehementer concupiscit, vehementer desiderat nostram salutem.

Vnde præterea confirmatur, quia vehementia desiderij, & concupiscentiæ diuinæ incumbet potius ad exitium humani generis, quam ad salutem, si Deus nullo modo determinatus ad hoc à nostra libera culpa, tot homines prædeterminat ad materiales actiones peccatorum finalium, vnde necessarii sequitur mors æterna.

Deducit præterea Chrysostomus homil. 7. in Ioan. ex illis verbis: Illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, dicens: Illuminat profecto, quantum in ipso est. Si quis autem sponte sua, mentis oculis conuenientibus, ad huius lucis radios aciem dirigere noluerunt; non ex luminis natura in tenebris præstiterunt; sed ex malitia sua qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt.

6.
Alia ratio-
nes Chry-
stomi ex sa-
cra Scriptu-
ra.

Vnde idem Chrysostomus tom. 3. homil. 9. de laudibus D. Pauli sine ait: Ipse quidem vult, omnes saluos fieri: at non omnium voluntas eius voluntati obsequitur; neque ab eo aliquis cogitur. Vnde & ad Hierusalem, sic dicit: Hierusalem, Hierusalem, quoties volui congregare filios tuos, & nolisti? Quid ergo? Ecce relinquimus vobis domum vestra desertam. Vides quod Dominum saluare nos vult; nos autem, quia nos ei non adiungimus, maneamus in interitum. Deus enim paratus est ad saluandum hominem, non inuoluntarium, neque non volentem. Vides hic simul Dei voluntatem, præparationem, & conditionem illius.

7.

Luc. 13.

Rursus Chrysostomus in 2. cap. Genesis homil. 11. ad finem, ait: Et nos uem, si uoluerimus, quod nostrum est, facere; nihil prohibebit, eadem nos bona consequi. Liberalis enim Dominus, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Similia scribit tomo 1. homil. 21. in 2. cap. Genesis inter med. & finem. Insuper ad Romanos 9. ferm. 16. de Pharaone sic loquitur: Tuli illum multa patientia, ad patientiam inducere uolens: nisi enim hoc uoluisset; tandem cum utique non tulisset. Atque in eodem cap. 9. ad Rom. agens de Iacob & Esau, ait: Quantum ad Deum attinet, salua fuissent omnes tribus Israel, imo & omnes mortales.

8.

Denique idem Chrysostomus homil. 80. in Ioan. col. 3. ad illa verba cap. 17. Cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo, exponit, Chrysostomo Domino loquente, in quantum homo est, de

virtute

9.

virtute diuina, quā in Patre per generationem acceperat. Et subiungit, quod sequitur apud Ioannem: Quos dedisti mihi, ego custodiri; & nemo ex eis perit, nisi filius perditionis, ut Scriptura impleatur. Et alibi inquit; Omne quod dedisti mihi, non perdam ex eo. Et nimirum solus ille tunc perit, sed multi postea. Dicit autem: nemo ex eis perit, id est, quantum est ex mea parte non perdam. Quod manifestius alibi dicit: non eiciam foras. Si verò per se ipsos exilient, non ex necessitate ad me traho.

10. Cyrillus Alexand. lib. 11. in Ioan. cap. 21. in med. ait: Conseruasse autem ita discipulos, ait, ut nullus eorum prater perditionis filium perierit. Perditionis verò filium appellauit, quia prauitate perit sua. Non enim diuino, inexpugnabileque iudicio, in diaboli laqueum proditorem incidisse, credendum est. Nam, si sic esset, nullo modo culparetur cum iudicio Dei nemo resistere queat. & post pauca: Nulla enim necessitate, sed proprio iudicio fecit quod fecit: quare merito perditionis filius nuncupatur, qui perditione elegit. Illud ergo genus prouidentie, quo Christus Dom. discipulos omnes, etiam Iudam seruabat, non ita diminutum erat, vel alienum à beneuolentia, ut ex illo per antecedentem necessitatem sequeretur, esse impossibile Iudam actualiter non perire. Quod idem sequens Cyrillico. textus persuadet, præsertim illa verba: Christum quantum ad ferendam opem illi attinuerit, seruasset hominem (scilicet Iudam) nisi ultro ipse in perditionem insiliisset. Gratia igitur in aliis effulsit, seruauitque omnes, qui cooperantem ei voluntatem tradiderunt: sic enim salutis nostra modus dispositus est.

11. Idem Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 11. prope init. Facile, inquit, opponere quispiam posset. Si Verbum Dei lux est, si hæc lux corda hominum illuminat, ac pietatem, uidelicet, & rerum intelligentiam humano generi congruentem ingerit, si præterea semper erat in Mūdo, & ipsa opifex Mūdi est; quomodo tam longis temporum spatii ignorata est? Sequitur enim potius, quoniam ignorata est, nec ab ipsa Mundum illuminari, nec ipsam penitus lucem esse: Hoc ne quis obicere possit, diuinitus intulit: Et Mundus ipsum non cognouit. Non Verbum Dei, ait, & æternam hanc lucem, sed imbecillitatem suam Mūdos accuset. Illuminat enim Filius, respellit autem gratiam creatura, quæ intelligendi acumine, ut natura Deum cognosceret, sibi dato, abusa est: & ut prodiga ad creaturas vim inspicendi conuertit. Neglexit ulterius currere, suffudit illuminationem ex desidia, & contemptu hæc gratiam. Id quod illustrat similitudine Solis, qui, quod ex se est, vniuersis hominibus oritur.

12. Gregorius Nissenus lib. de oratione Dominica ad illa verba: Fiat voluntas tua, prope init. ait: Voluntas Dei salus hominū est, & orat. 10. in Cant. circa med. Notum est diuina voluntatis institutum. Vult enim Deus omnes fieri saluos, ac veritatis ad cognitionem venire. Quapropter hic ei cibis paratus est, ut nos salutem adipiscamur. Et orat. Catech. cap. 8. inter med. & fin. ita Deum laudat: Cuius voluntas & opus est eorum, quæ sunt vitæ, à quo etiam homo deductus est ad vitam. Vnde sicut nemo potest excipi, qui non sit à Deo deductus ad vitam, ita nemo excipiendus est, cui Deus non velit ea quæ sunt vitæ. Quibus similia docent Philo in cant. ad illa verba: Terribilis ut castrorum acies ordinata, & Machar. senior homil. 15. inter princ. & medium.

Philo.
Machar.

13. Ambrosius lib. de Paradiso cap. 8. ante med. Nec Iudeos, inquit, omnes credituros sciebat; & 14.

men ait: Non veni nisi ad oues perditas domus Israel. Ergo non in mandante culpa est; sed in prauaricante peccatum est: Et quod in Deo fuit, ostendit omnibus, quod omnes voluit liberare. Quemadmodum & Paulinus epistola 1. ad Aprum: Hinc, ait, in omni loco plura quotidie mirabiliora solus signa crebrescunt, ut omnem, quantum in ipso (scilicet Deo) est, hominem saluum faciat.

Paulinus.

Anselmus in lib. de voluntate Dei inter med. & finem ait: Voluntas approbans in Deo est, quæ vult omnes homines saluos fieri: quoniam nullum prohibet, quantum ad se, saluum fieri. Imò si quis ad hoc laborat, approbat. Et ad finem eiusdem libri ait: Vult, omnes homines saluos fieri, id est, non cogit aliquem damnari.

14.

Rurfus Deum, quantum in se fuit, voluisse, omnes homines saluos fieri; & quod ex se erat, fecisse; solummodò tamen per hominis potestatem stare, docuit Arnobius in Psalm. 146. à medio, & li. 2. aduersus Gent. propius ad fin. quàm ad med.

Arnobius.

Prædictam præparationem Dei, quod ex se est, intrinsecè conuenire voluntati antecedenti, constat ex ijs, quæ à principio sectionis præsentis retulimus ex Chrysostomo, qui fuit primus author distinguendi voluntates Dei, sed quoniam eandem distinctionem explicare magis sancti Damascenus, Thomas, Bonauent. & qui postea secuti sunt Theologi, propterea illorum testimonia erunt suprema præsentis dogmatis confirmatio. Damascenus igitur aduersus Machar. inter med. & fin. dialogi ait: Et quidem, ut firmus, nostri arbitrii non est, sed à Deo solo proficitur: ut autem boni simus, tum ex Deo, tum ex nobis manat. Deus itaque, quod suarum partium est, dat, ut bene simus: at nos id quod in potestate nostra situm est, nempe ut data bona conseruemus, vel facimus, vel negligimus.

15.
Prædicta præparatio antecedenti voluntati intrinsecè.

Confirmatur ex patribus.
Damascenus.

Et paulò inferius: Nam cùm ita conditi simus, ut nobis arbitrii libertas insit, nostra potestate hoc situm est, ut vel nos ipsos à fœdissimis quibusque vitijs expurgemus, vel ipsæ inquinemus. Ceterum Deus omnes bonos creauit. Ipse quippe omnibus tum ut sint, tum ut bene ac præclare sint, præbet: Solis nimirum instar, bonitatis suæ radios ad omnia opera sua diffundens. Atque ut quidem non simus, non in nobis situm est accipere: ut autem beati simus, in nostro arbitrio consistit. Quocirca si velimus, ac cupiamus, ipsius bonitatis participes erimus, atque in sempiterna luce versabimur. Sin autem segnitia, atque ignauia torpescamus, nosque ipsos cecitate afficiamus, cūque minime expectamus, eius expertes erimus. Et post pauca: Ac sanè Deus, ut qui naturæ bonitate ac misericordia præstet, peccatum non vult, nec mortem peccatoris, nec vniuersum exitio deletatur, nec ire affectu obsidetur, aut panam infert, verum omnibus bona fundit. Qui vult accipit, & bonus bonis potitur. Et eiusdem dialogi pag. penultima, primariam Dei voluntatem appellat eam, quàm scholastici antecedentem, ut vidimus sect. 3. sub init.

16.

Idem Damascenus lib. 2. fidei cap. 29. inter med. & fin. Finalis, inquit, derelictio, cum Deo cuncta, quæ ad salutem sunt, faciente, incorrigibilis, & immedicabilis, magis autem insanabilis ex proprio proposito permanet homo. Tunc enim traditur in finalem perditionem, ut Iudas. Pondera Damascenū agere de præcitis & obstinatis, quos dicit, non esse incorrigibiles, & insanabiles, nisi ex proprio proposito.

17.

S. Thomas lib. 3. contra Gent. cap. 159 ad finem

18.

nem ait: *Deus, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; ut dicitur 1. ad Timoth. 2. sed isti soli gratia priuantur, qui in se ipsis gratie impedimentum præstant: sicut Sole Mundum illustrante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc aliquod qualum sequatur: licet videre non possit, nisi lumine Solis præueniatur. Quod bene exponit Ferrariefis ibi.*

19.

5. Bonauent. in 1. dist. 40. art. 3. q. 1. quæ est de electione ad 1. argum. ait: *Voluntas antecedens est, qua Deus vult, quantum in se est: consequens, qua vult cum præsentia nostræ salutis: & prima quidem est omnium (scilicet hominum.) Secunda verò non.* Rursus in eodem lib. 1. dist. 48. art. 2. q. 2. in corpore ante med. ait: *Aliquid ostendit Deus, se velle voluntate absoluta: sed oppositum velle, quantum in se est, ut mala, qua infligit, & paulò inferius: Aliquid enim ostendit se Deus velle, quantum in se est, circa quod consistit substantialiter oratio salutis, ut sunt ea quæ præcipit fieri, & quæ præcipit non fieri, & hæc tenemus velle. Aliquid ostendit Deus se velle, quantum in se est, circa quod consistit expeditio salutis, ut sunt ea quæ consulit, & ad talia non obligat, nec vult obligare, vult enim aliquos saluare sic, aliquos via latiore ire.*

20.

Laurentius Iustinianus lib. de contemptu Mundi cap. 8. Noli, inquit, o homo, cum delinquis bonitatem damnare diuinam, quod suam tibi minime prærogauit gratiam, quod ad peccatum impuleris, & bene agendi tibi negauerit potestatem. Irigère cogas dum talia mediari. Nunquid scelerum auctor est Deus? An forte peccatorum facit voluntatibus malis? Nonne potius illam insequitur, indicat, punit, & damnat? Vult (quantum in ipso est) omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: quatenus in omnibus reperiat quod coronet. Prima præsertim & postrema propositio pertinent ad re præsentem.

21.
Eadem est
Scholastico-
rum mens.

Eadem est sententia omnium fere Scholasticorum, quos retulimus in sect. 3. fine, peculiari-ter verò Alexandrip. 2. q. 110. memb. 8. ad 3. & 4. Et Scot. in 2. dist. 37. dum promiscuè disputat quæstiones quatuor §. ad solutionem istorum. ait: *Deus licet non teneatur dare reclusionem nostris a-ctibus: tamen, quantum est ex se, daret, si voluntas creata cooperaretur. Vniuersaliter enim quidquid Deus dat antecedenter; daret illud consequenter, quantum est ex se, nisi esset impedimentum.* Nota generalem doctrinam de antecedente voluntate, quantum ex se est, efficaci. Eadem verba suppresso nomine Authoris transcribit & probat Conradus 1. 2. q. 79. art. 1. ad finem corporis articuli.

Idem sentit Carthusianus 1. dist. 40. q. 3. prope init. & dist. 46. q. 1. dum refert & approbat varia testimonia D. Thomæ & D. Bonauenturæ, quæ in hac, & in 3. sect. retulimus. Consonat etiam Ocham. in 1. dist. 46. quæst. 1. à med. & Gabriel in eadem dist. 46. q. vnica notab. 2. & corol. 6.

22.

Ioannes Maior in 1. dist. 41. q. 1. §. Secundo agens ait, prima ad Timoth. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri. De electis manifestum est. De reprobis, intelligo, quantum est ex parte Dei, & in 1. dist. 47. q. vnica col. 1. docet, Deum velle omnes, non solum prædestinatos; sed etiam præcitos saluos fieri, quatenus dat eis intellectum, voluntatem præcepta & consilia, & paratus est eis coagere, sibi vianur. De-secus ergo est ex parte eorum.* Ita ipse concludit. Clarius hanc voluntatem ex parte Dei præparatam, nisi ex parte liberæ voluntatis creatæ im-

pediatur, docet idem Maior in 2. dist. 37. q. 1. col. penultima.

Ricardus 1. dist. 46. art. vnico, q. 1. ad 2. existimat, ex vi voluntatis antecedentis, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, omnes homines posse saluari. Idem docet Horantius lib. 1. locorum Catholic. cap. 34. ad fin. & Turrian. dogmatico de electione fol. 4. §. 6. & 6.

23.

SECTIO VI.

*Obstinatos & præcitos non esse excipiendos
à generali voluntate, qua Deus
vult omnes homines
saluos fieri.*

PROBATVR primò, quia vbi Scriptura nō excipit, neque ratio cōpellit, nos non debemus excipere aliquē à generalitate, quam verba cōtinent; at verò testimonia Scripturæ, quæ retulimus in sectione prima generaliter per signa distributiva, & sine exceptione loquuntur de omnibus hominibus, eorūque salute, conuersione, & æterna vita. Confirmatur, nam ex eisdem testimonijs aliqua & alia plura, quæ referemus in sequentibus disp. peculiariter agunt de proteruis & obduratis peccatoribus, quorum licet Deus præciat æternum interitum, eos tamen, quantum ex se est, desiderat, & procurat à morte ad vitam traducere.

Probatvr secundò, quia quando Paulus obsecrat, fieri orationes pro omnibus hominibus, non sunt excipiendi omnes reprobis, sed pro illis etiam est orandum. Igitur non minùs est vniuersalis voluntas Dei, ut omnes nullo excepto, quantum est ex parte Dei, salui fiant. Consequentia probatur, quoniam ab vniuersalitate huiusmodi voluntatis diuinæ Paulus probat vniuersalitem orationis dicens: 1. ad Timoth. 2. *Obsecro igitur primò, omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est, & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.*

Vnde Ignatius Apostolorum discipulus epist. 1. ad Ephes. prope med. ait: *Sed pro aliis hominibus orate indefinenter. Est enim illis spes, ut Deus mercantur adipisci. Nunquid qui cadit, inquit, non adiciet, ut resurgat, aut qui aueritur, non conuertitur.* Orationis generalitatem non solum implet Ecclesia; sed etiam Pauli rationem commemorat feria 6. in Parasceue, quando præ hereticis, & Schismaticis ita orat: *Quoniam omnipotens sempiternus Deus, qui saluos omnes, & neminem vis perire, respice ad animas diabolica fraude deceptas, &c.*

Prædicti vim argumenti agnouit Chrysost. 1. ad Timoth. 2. homil. 7. dicens: *Imitare Deum, si omnes ille vult saluos fieri, pro omnibus oportet orare: illius & tu concorda voluntati.* Et expressè docet, orandum esse etiam pro hereticis, ethnicis, & quibuscumque, etiam pro ijs, qui nunquam crediderunt. Eadem ferè verba Chrysostomi scribit Occumenius 1. ad Timoth. 2.

Augustinus ad articulos sibi falsò impositos, art. 2. vel potius Prosper ad obiectiones Vincen-tianas, obiect. 2. ait: *Sincerissimè credendum est, atque profitendum, Deum velle ut omnes homines salui*

1.
Vbi Scriptura
non excipit,
nos non
debemus ex-
cipere.

Confirmatur.

2.
Pro reprobis
est orandum.

1. Timoth. 2.

3.
Ignatius.

Psalm. 40.
Ierem. 8.

4.
Chrysostom.

salui sunt; siquidem Apostolus, cuius ista est sententia, solenne praecepit, quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur; ex quibus quod multi pereunt; perentium est meritum, quod multi saluantur, saluanti est donum.

Cyprian. de oratione dominica, petitionem tertiam: Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra, sic interpretatur: Potest etiam sic intelligi, ut quoniam mandat Dominus inimicos diligere, & pro his quoque, qui nos persequuntur, orare, petamus & pro illis, qui adhuc terra sunt, & necdum caelestes esse ceperunt, ut circa illos voluntas Dei fiat. & post pauca: Merito & nos, qui esse debemus Deo Patri similes; qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos, & iniustos; sic Christo memento, oramus, & petimus, ut precem pro omnium salute faciamus, ut qui adhuc sunt prima naturae terreni, incipiant esse caelestes ex aqua & Spiritu nari. Fidelium igitur oratio, quam Christus D. imperauit fieri pro salute omnium, etiam infidelium, probat voluntatem Dei conferendi salutem bonis & malis, quantum ex se est. Hæc enim voluntas Dei est exemplar, & causa efficiens istius precepti.

6. Præcedenti argumenti confirmatio. Augustinus.

1. Corin. 13.

Præcedens argumentum confirmatur, quia licet articulus fidei, quem aduersus Pelagium tractabat Augustinus sit longè diuersus ab ea conclusione, quam nos confirmare contendimus in præsentibus: nihilominus argumentandi forma est eadè, aut simillima in lib. de gratia Christi cap. 2. §. cum ait: Quomodo dicitur, quod possimus bene agere, Dei est: quod autem agimus nostrum est, cum dicat Apostolus, orare se ad Deum pro eis, ad quos scribebat, ne quid mali faciant, & ut quod bonum est faciant? Non enim, ait, oramus ut possitis nihil mali facere, sed ne quid faciatis mali, neque ut possitis bonum facere: sed ut bonum faciatis. Eadem igitur forma ratiocinamur ex 1. ad Timoth. 2. Non enim Paulus obsecrat, fieri orationes & gratiarum actiones, ut omnes possimus tranquillam vitam agere: sed ut tranquillam vitam agamus, cum omni pietate & castitate: & rationem reddit, non quia Deus vult, omnes posse saluos fieri, & venire ad agnitionem veritatis, sed quia Deus vult omnes saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire.

7. Alia patrum testimonia voluntatem Dei generaliter reieciunt.

8. Præter mentem Augustini explicat.

Hæc deus de argumento, quo Deum velle, quantum ex se est, quorumlibet hominum salutem, probatur, quoniam præcipit orare pro omnibus. Nunc referamus alia testimonia Patrum, quæ absque mentione orationis, prædictam Dei voluntatem generalem esse, testantur. Et quoniam circa mentem Augustini maior posset esse difficultas propter loca referenda in sect. 8. recolenda sunt verba ex libro de Spiritu & litera cap. 33. quæ retulimus præcedenti disp. 18. sect. 3. ubi defendit, Domini voluntatem, quantum est ex parte sui, generalem ad omnes seruos, quæ verè & sine fictione vult, ut omnes serui actualiter operentur, & post laborem requiescentes, epulentur. Similia sunt quæ tradit Augustinus l. 3. de libero arb. c. 19. & de natura & grat. c. 67.

Porro ne posteris de tanti doctoris sententia maneret ratio dubitandi, Dei providentia permittit, ut de hoc articulo plurima contra doctrinam Augustini obijcerentur; inspirauitque Prospero, ut obiectionibus satisfaciens, illius mentem sæpius explicaret: ut iam qui contra Prosperum senserit de hoc articulo, non possit de eodem cum Augustino sentire.

Septima igitur obiectio Vincentiana sic habet: Quod hæc sit voluntas Dei, ut magna pars Christianorum salua esse nec velit, neque possit. Responsio: Si de his hoc dicitur, qui pietatem Christiane conuersationis & fidei deserentes, in profanos errores, aut in damnabiles mores irruocabiliter transferunt; non dubium est, quod talem voluntatem habentes, salui esse nolunt: & quod quamdiu salui esse nolunt, salui esse non possunt. Sed nullo modo erendum est, huiusmodi homines in hac desperationem ex Dei voluntate cecidisse, cum potius alienet Dominus omnes, qui corrumpunt, & erigat omnes elisos. Nota primò, sententiam hanc de solis reprobis agere. Secundò perpende impossibilitatem in sensu composito, videlicet, quamdiu salui esse nolunt, salui esse non possunt. Tertio. Hæc autem impossibilitas in sensu composito, non provenit ex voluntate Dei; quare non est impossibilitas antecedens malum vsum libertatis nostræ; sed potius illum consequitur: ut expressè testantur postrema verba illius responsionis, nimirum quia Deus, proutquam deseratur, neminem deserit.

Psalm. 144.

Impossibilitati in sensu composita.

10.

Rursus decimasexta & vltima sic habet: Quod magna pars illa fidelium atque sanctorum, quæ ad æternam mortem prædestinata est, quando dicit Deo in oratione dominica: Fiat voluntas tua: nihil aliud, quam contra se petat: id est, ut cadant & ruant: quia voluntas Dei hæc est, ut æterna morte pereant. Responsio. Non hoc veritas dicit, quod hæc sit voluntas Dei, ut fideles, & sancti à fide, atque innocentia ruant, & pereant in æternum: sed veritas dicit: Hæc est voluntas eius, qui misit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo quicquam, sed resuscitem illud in nouissimo die. Quod ergo Pater Filio dedit, Filius omnino non perdit. Idem enim dicit: Omne quod dedit mihi pater, venit ad me, & non eiciam foras. Quod si per generalitatem vocationis, & per abundantiam bonitatis Dei, etiam non perseveraturi perseveraturi admixti sunt, hi cum à pietate deficiunt, non ex Dei opere, sed ex sua voluntate deficiunt. Defendit igitur Prosper, Deum, quod ex se est, velle, ut qui sunt in gratia, etiam alias præciti, perseuerarent in illa.

Ioan. 6.

Idem Prosper ad cap. 7. Gallorum ait: Qui docet, quod Deus quibusdam filiis, quos regenerauit in Christo, quibus fidem, spem, dilectionem dedit, ob hoc perseverantiam non dedit, quia à massa perditionis præscientia Dei & prædestinatione non sunt discreti: si hoc vult affirmare, quod Deus huiusmodi homines in bonis, quæ donauerat, noluerit permanere; & ipse eis causa auersionis existerit, contra iustitiam Dei sentit. Ergo Deus voluit, illos permanere in bonis, aut certe non habuit positum voluntatem, quæ voluerit materiale entitatem mutationis & lapsus. Si enim hoc vellet, sequeretur, noluisse eos permanere. Imo etiam sequeretur, Deum esse auersionis causam: ut probabitur disp. 27. & multis sequentibus.

11.

Deinde sequenti cap. 8. ait: Qui dicit, quod non omnes homines, velis Deus saluos fieri: sed certum numerum prædestinatorum; durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabilis gratie Dei, qui & omnes homines, vult, saluos fieri, atque ad agnitionem veritatis venire. Et sequenti contextu explicat, generalem hanc Dei voluntatem impleri in prædestinatis propter Deigratiam; in reprobis autem non impleri propter eorum culpam. Vnde concludit: Ut qui saluantur, ideo salui sint, quia illos Deus voluit saluos fieri: & qui pereunt, ideo pereant, quia perire meruerunt. Ecce causa primaria est à reprobis libero demerito, non à voluntate

12.

- voluntate Dei, non volente salutem illorum.
13. Eiusdem voluntatis generalitatem comparatione omnium etiam infidelium, docet lib. 1. de vocat. gent. c. 4. & toto lib. 2. præsertim c. 9. 10. & 14. idque magis confirmat cap. 23. 24. & 25. Satis erit referre quod in eodem lib. 2. de vocat. gent. cap. 23. sine ait: Sicut qui crediderunt, iuvantur, ut in fide maneant: sic etiam qui non crediderunt, iuvantur, ut credant. Et quemadmodum illi in sua habent potestate ne veniant. Eoque manifestum, quod dixeris, atque innumeris modis omnes homines vult Deus salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Sed qui veniunt Dei auxilio diriguntur: qui non veniunt, sua pertinacia reluctantur. Idem confirmat amplius Prosper non solum in eo cap. 23. sed etiam cap. 30. & 31.
14. Ignatius epistol. 6. ad Philadelph. non procul à principio ait: Oportet separari ab infidelibus, & monere eos, & ad penitentiam provocare, si forte audiant, & acquiescant. Amator enim hominum est Deus noster, & vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Propter quod & Solem omni facit sur ex bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos. Cuius utilitatis etiam Dominus volens esse imitator, dicit: Estote perfecti, sicut Pater vester celestis perfectus est. Vide generalitatem divinæ voluntatis ad omnes homines. Unde nascitur generalis obligatio exhortandi omnes & orandi pro omnibus. Quod autem hæc dicat propter penitentiam, omnibus hominibus, & de quibuscumque peccatis possibilem misericordiam Dei, clarius constat ex eodem Ignatio epistola ad Smyrnenfes inter med. & finem, dicente: Omnia quæcumque agitis & facitis, iam mutabilia sunt, ut corrigamus nos in Deo, cum tempus habemus penitendi. Quod enim exitum est, non habet confessionem: nimirum tempus mortis secundum illud Psalm. 6. Quia non est in morte qui memor sit tui.
15. Irenæus lib. 4. cap. 7. 1. ait: Vis à Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper. Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus: posuit autem in bonum potestatem electionis. Pondera primò. bonam sententiam Deo semper adesse, quantum ex se est, ut velit, ac desideret omnibus bonum. Secundò inde provenit, etiam bonum consilium dare omnibus. Deinde iterum atque iterum Irenæus repetit, Deum omnibus dare bonum.
16. Ephraim Syrus sermone de vita religiosa, atque monastica pag. 6. Deus, inquit, animarum nostrarum vulnera sanat, strepitumque a nobis mirabiliter suffert. Omnes enim nos salvari cupit, & omnes regni sui heredes & possessores fieri, desiderat. Vult etiam voluntatem nostram atque propositum à se laudari. Et sermone 1. de compunct. cordis verus finem ait: Deum à peccidentiam & in nos munificentiam, quantumque nobis quotidie largiatur, confideamus universi. Semper eius gratia corda nostra visitat, &c. Et postquam multa dixit de benignitate, quæ Deum compellit, ut semper visitet etiam peccatores à quibus repellitur, ait: Cernis quanto desiderio salutem nostram sitiat? quanto opere nos saluare cupiat?
17. Laurentius Nolaensis Episcopus homil. 1. de penitentia col. 3. quemlibet peccatorem ita in ipem erigit: O homo, cognosce, te esse imaginem Dei. Sapientem te fecit Deus, providum animo, mente mysticum, sensibus sublimem, & vult, te non perdere, sed saluare, non perimere, sed protegere.
18. Laurentius Iustinian. lib. de triumphali Christiagone cap. 25. initio. Peccatoribus, inquit, creata sunt omnes pro illius famulantur imperio. Non considerat, quales sint, sed ut grati fiant & mutantur in melius, sua illis dona communicat. Illos blandius alit, numeribus ornat, premit sigellis, terret minis, exhortationibus vocat, revocat indulgentia, ebriate trahit, quoniam non vult peccatoris mortem, sed ut magis convertatur, & vivat. Nempe immanis non est, ut in mortem perditione lateat, quin potius ut saluentur per penitentiam, hominum peccata dissimulat. & post pauca. Quamdiu tua indulget statum, facile misereatur: cum autem indicat, nemini parcat. Nulli plane in hac peregrinatione, quantumvis scelesco, & infideli suam funditis misericordiam denegat.
- Secundæ illi probationi, quæ desumpta fuit ex generalitate orationis, quam fideles quique tenentur fundere pro quibuscumque aliis hominibus, affinis est ratio tertia, quia Deus quibuscumque hominibus sine vlla exceptione præcipit, orare pro sua propria salute dicendo: Dimitte nobis debita nostra. Et ne nos inducas in tentationem. Matth. 6. & Luc. 11. Ergo Deus, quod ex se est, vult salutem cuiusque hominis sine exceptione. Consequentia probatur, quia Deus non hortaretur, ut peteremus, nisi dare vellet: ut Augustinus ait in lib. de verbis Domini serm. 5. & 29. non remotè à principio tom. 10. Et Chrysost. dicit: Nunquam oranti beneficia denegat, qui ut orantes non deficiant, sua pietate instigat. Quæ refert ac sequitur D. Thom. 2. 2. q. 8. art. 15. in fine corporis.
- Petrus Chryzologus serm. 39. de perseverant. orationis paulò post princip. tractans illud Lucæ 11. Quis vestrum habebit amicum &c. O quam dare vult, inquit, qui se inquietari taliter, taliter patitur suscipi. O quam necessitatis esse sue, quod sue potestatis est vult videri. O quam pulsanti iste gestivui occurrere, qui sic secreti sui cubile ipsam collocavit ad ianuam. O quam negare noluit, qui sibi etiam neganti qualiter extorqueretur, ostendit. O quam non ad ianuam tantum Dominus, sed ipsa ianua Dominus fuit: Ego sum, inquit, ianua. His similia sunt quæ Chrysostomus observat tom. 5. lib. 2. de orando Deū col. 2. & 3. pòderans parabolâ Luc. 18. de indice iniquo, & vidua importunè rogâte.
- Gregorius lib. 11. Registi cap. 2. post med. Pius, inquit, ac misericors Deus a se vult veniam precibus exigi, qui quantum mereamur non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicitur: Invoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia invocantibus miserèrè desiderat, qui monet ut innocetur.
- Inde etiam provenit ratio quarta, quoniam ex sacris literis & Patribus constat, omnibus hominibus impositam esse obligationem agendi gratias Deo in omnibus. Hæc autè obligatio cessaret, si nõ dirigeretur omnia ad utilitatē & salutē omnium, quantum est ex intentione, & voluntate Dei. Confirmatur, nam communiter Patres movent id ipsum, quod Basilii in constitutionibus monasticis cap. 2. ad finem ait: Sive maturius aliquid, sive serius consequimur à Deo, hoc tenere constanter debemus, ut ipsi gratias agamus, quando Dominus quæcumque facit, ea omnia, salutis nostræ consulens, facit: tantum ne pusillanimitatis vitio appetitione constanter desistamus. Non de his solum, ait, quæ nominis gratias illi referamus: nec enim volentes solum, verum inuios quoque & nolentes beneficiis consuevit afficere. Quod Paulus optimè noverat, qui semper, & in

Lactantius.

19.

Tertianus.

Præceptum de oratione faciendâ. Matth. 6. Luc. 11.

Augustinus.

Chrysostomus.

20.

Lucæ 11.

Chrysostomus.

21.

Psalm. 49.

22.

Quarta 100.

Confirmatio.

ant. afferre. Quod Paulus optimè noverat, qui semper
 & in omnibus gratis agere monebat. Quod autem
 non communiter. &c. Quod non communiter, ait. so-
 lum omnium curam gerit. sed seorsum singulorum, ip-
 sum audias licet dicentem: Non est voluntas coram
 Patre meo, qui in calis est ut pereat unus de pusillis
 istis, de his dicens, qui in illum credunt. Cuius ipse quidè
 & eos qui non credunt saluos fieri, mutarique in mel-
 ius & credere, sicut Paulus ait; Qui vult omnes
 homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis ve-
 nire. Et ipse ad Iudas: Non veni vocare iustos, sed
 peccatores ad penitentiam: & misericordiam volo,
 non Sacrificium. At verò si post tante curæ, ac pro-
 midentis fructificationem noluerit meliores fieri, verita-
 tisque recognoscere, ne sic quidem illos deserit: Sed
 quoniam aeterna vitæ participatione, ipsi se sua sponte
 priuauerunt, vel præsentis vitæ bona illis omnia lar-
 guunt, solem suum oriri faciens super bonos & malos,
 & pluens super iustos & iniustos, aliisque præstans,
 quæ ad præsentis vitæ consistentiam pertinent.

Quin etiam Deum, quantum ex se fuit, voluif-
 se, ut vniuersum genus humanum permaneret in
 statu innocentie, notauit Athanasius in orat. con-
 tra idola pag. 2. dicens: Ita quidem opifex rerum ge-
 nus humanum condidit, in eo statu permanere vo-
 luit, sed ipsi neglectum meliorum, & idcirco ea per vim
 ingenij persequendi illa, quæ ipsi propinqua erant,
 requisiuerunt. Et lib. de humanitate Verbi, eiusque
 corporali aduentu pag. 4. Ad ipsum igitur modum
 Deus hominem fecerat, & in corruptibilitate perse-
 uerare volebat: homines autem contra, spreta, reiecta
 quæ Dei cognitione, excoquatis praua sua ratione
 malis, prædeterminationem mortis condemnationem ac-
 ceperunt.

Generalitatem denique diuinæ voluntatis sal-
 uandi quoslibet homines, etiam præcitos, tra-
 dunt communiter Scholastici locis citatis in sect.
 3. & in sect. 5. præter Gregorium, qui singu-
 laris est. Nam in 1. dist. 47. q. vnica in fine
 docet, voluntatem antecedentem pertinere ad
 solos prædestinatos; & esse volitionem effica-
 cem dandi merita & gloriam: nullamque in
 Deo reperiri voluntatem, dandi reprobis media
 sufficientia ad salutem, & cooperandi, si ipsi
 voluerint. Quin potius talem voluntatem ex
 professio refutat.

SECTIO VII.

De orationis generalitate refutantur
tres solutiones.

PRIMA cum Augustino, inquit, lib. de
 correptione & gratia cap. 14. quod cum nescia-
 mus, quis pertineat ad prædestinatorum nume-
 rum, quis non pertineat; sic etiam affici debe-
 mus charitatis affectu, ut omnes velimus saluos
 fieri & oremus pro omnibus, ut salui fiant.
 Hic respondendi modus insinuat, nostrum ar-
 gumentum ab Augustino fuisse tractatum, at-
 que solum eo in loco: sed res aliter se habet.
 Augustinus namque solummodo tractabat de
 correptione, oratione, cæterisque remediis adhi-
 bendis pro salute cuiusque hominis, quæ non
 sunt omittenda, etiam si vera sit prædestinatio
 ante præiusta opera, quam nos hic & ubique de-
 fendimus.

Rursus illa Augustini sententia non ex cap.
 14. sed 15. sumitur, quod totum in ea confir-
 manda ponitur. Cui adiungere nos possumus

Ruiz de Voluntate Dei.

Augustinum lib. 2. 1. de Ciuitate cap. 24. prope
 initium dicentem: Si de aliquibus ita Ecclesia cer-
 ta esset; ut qui sint illi etiam nosset, quia licet adhuc
 in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt,
 in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non
 oret, quam neque pro ipso, scilicet diabolo.

Idem colligitur ex D. Thoma 2. 2. q. 83. art. 7.
 ad 3. nam inde probat, correptionis, & orationis
 beneficium nemini, dum viuit, subtrahendum
 esse, quia non possumus prædestinatos distingue-
 re à reprobis. & 3. p. q. 2. 1. art. 4. ad 2. & 3. docet,
 Christum Dominum in cruce, & in cruce non
 orasse, nisi pro electis. Et probari potest primò,
 quoniam 1. Reg. 16. Samuelis oratio comprimi-
 tur illis verbis. Usquequo tu luges Saul, cum ego
 proiecerim eum? Secundò, quoniam Christus Dom.
 Ioan. 17. à medio rogat Patrem solummodo pro
 discipulis, & pro eis, qui credituri sunt per ver-
 bum illorum: nõ verò pro his, qui non sunt cre-
 dituri, neque pro filio perditionis. Imo expressè
 Christus Dominus ait: Non pro Mudo rogo, hoc est,
 pro hominibus, qui finaliter in Mundi malitia
 obstinandi sunt.

His non obstantibus respondeo & confirmo
 argumentum, quod à generalitate orationis ac-
 cepimus in sectione præcedenti. Si de alicuius ho-
 minis reprobatione nobis certo cõstaret, pro illo
 non esset ita orandum, ut illius salus periret à
 Deo per desiderium prorsus efficax; & petitione
 prorsus absolutam. Adhuc tamen orandi esset,
 petendo illius salutem per desiderium, quantum
 est ex parte nostra omnino efficax & petitionem,
 quantum est ex parte nostra omnino efficacem,
 cæterum simpliciter inefficacem, quoniam ex parte
 illius reprobi propter illius liberam malitiam
 de futura erat efficacia, licet nihil ex parte no-
 stræ voluntatis, aut charitatis deficeret.

Probatur primò exemplo Christi Domini, qui
 Lucæ 23. pro crucifigentibus orauit, quorum
 hi, qui prædestinati erant, efficaci voluntate de-
 siderauit, obtinuitque penitentiam; gratiam &
 beatitudinem: cæteris autem efficaci voluntate
 desiderauit, obtinuitque remedia quæcumque
 simpliciter necessaria, ut veniam actualiter conse-
 querentur, nisi per ipsos staret: ut magis con-
 stabit disp. sequenti sect. 6. & 7.

Vnde Hieronymus, ad illa verba Isaiæ 27. Idcirco
 super hoc dimittetur iniquitas Domus Iacob: Propter
 hoc, inquit, id est propter Christi orationem auferetur,
 peccatum eius, si voluerit agere penitentiam, & me-
 rebitur benedictionem Dei, qui sibi maledictionem fue-
 rat imprecatus, dicens: sanguis eius super nos & super
 filios nostros.

Theophylactus Luc. 23. ad illa verba: Pater
 remitte eis, nesciunt enim, quid faciunt, ait: Et
 utique dimissum fuisset eis peccatum, nisi deinceps
 in incredulitate mansissent. Quare supponit, illis
 possibile fuisse actualiter obtinere veniam, si
 vellent.

Idem colligitur ex Cypriano in sermone de
 passione interced. & fin. dicente, Christum Do-
 minum in cruce pendentem orando impetrasse
 supplicij dilationem, & penitentia locum, & peti-
 iisse ut aperirentur oculi eorum. Et ex sequen-
 ti contextu constat Cyprianum agere etiam de
 illis, qui obstinati permanferunt in increduli-
 tate.

Ex Augustino præterea tract. 31. in Ioannem
 colligitur efficaciter, pro interfectores etiam
 illis, qui damnandi erant, Christum Dominum

orasse,

orasse: vt referemus sequenti disp. 20. section. 6. & 7.

Psalm 108. Nunc verò in Psalm. 108. ad illum versum: *Ego autem orabam*, ita obseruat: *Non quidem dixit, quid orabat; sed quid melius intelligere debemus, quam pro eis ipsis? Crucifixo enim maxime detrahebant, quando velut homini, quem quasi vicerant, illudebant. De qua cruce ille dixit: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Et quoniam in profundo malignitatis reddebant ipsi mala pro bonis, ille in summo benignitatis reddebat bona pro malis.* Porro Augustinum agere etiam de illis, qui de facto damnandi erant, constat ex toto sequenti contextu Psalmi & commentarij. Eisdem namque hominibus, quasi maledicendo prædicuntur æterna supplicia: *Constitu super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius. Cum indicatur, exeat condemnatus, &c.*

August.

8. Probatur secundo, nam & pro filio perditionis Christus Dominus non solum orauit, sed etiam adhibuit abundantissima salutis remedia, nihil simpliciter necessarium prætermittens: vt ostendemus disp. 20. sect. nona.

Probatio 107. 11a. Probatur tertio quoniam Deus eo consilio quibuslibet reprobis propriam ipsorum reprobationem occultat, & prædestinatis etiam occultat aliorum reprobationem, vt quantum est ex parte Dei, nihil obstat, nihilve desit, quominus reprobis ipse efficaciter oret, & vigilet, si velit: & omnes prædestinati pro illo perirent atque diligentiam adhibeant, ac si prædestinatus esset.

Cur Deus reprobis suam reprobationem occultat.

9. Notandum denique nunquam Augustinum in lib. de corrept. & gratia hanc veritatem negasse, sed tantum docuisse illam, quam in principio solutionis explicauimus. Et contra primam solutionem hæcenus.

10. Secunda solutio respondet, orationes esse pro omnibus fundendas, etiam si Deus voluntate beneplaciti non velit, omnes saluos fieri; sed solum voluntate antecedente, seu voluntate signi: nam Christus Dominus orauit ad Patrem: *Si possibile est, transeat à me calix iste*, etiam si cognouerit certò, Patrem decreuisse, vt Christus mortem pateretur.

11. Hæc solutio veradicat, quæ nostri argumenti vires non enervat, sed corroborat à simili: nam sicut Christus Dominus desiderauit, vt transfirer ab eo calix, quantum est ex parte sua, efficaciter, ita vt ex parte illius voluntatis, quam in oratione proposuit Patri, deciderit nihil, quominus ab eo transferretur calix, & sola Patris voluntas, ne transferretur, obstitit; cui se liberè humana Christi voluntas etiam in oratione subiecit: ita etiam quando pro quibuscumque hominibus oramus, ita debemus esse affecti, vt quantum est ex parte nostra, & multò magis ex parte Dei subtrahatur nihil simpliciter necessarium ad salutem, sed saluti sola deficiat libera voluntas reprobatorum, cui diuina voluntas liberè cedit, permittendo culpam ob maius bonum. Quod miscet hæc solutio de voluntate signi, refutabitur sect. seq. con. 2. & sect. 10.

12. Tertia solutio respondet, quod, cum Deus habeat vniuersalem omnium prouidentiam, ad ipsum pertinet aliquos ordinare simpliciter, ad vitam æternam consequendam, & alios relinquere & permittere, vt ab ea deficiant, & damnentur per peccatum; vt seruetur maior pul-

chritudo in rebus, & diuina misericordia magis resplendeat in electis; & ideo non vult, vniuersaliter omnes saluos fieri. Cæterum quilibet homo particularis solum habet particularem prouidentiam; vnde ad ipsum pertinet, pro omnibus indifferenter orare, & omnibus velle bonum illud vitæ æternæ, quamdiu sunt capaces illius.

Hæc ratio discriminis nostram potius sententiam confirmat. Deum quippe, quoniam omnium generalissimam prouidentiam exercet, multò magis quàm homines decet, omnium suorum salutem & felicitatem velle, quantum ex se est, & procurare; nec permittere finalem obstinationem & æternam mortem, nisi præsupposito abusu libertatis creatæ impediens quod Deus antecedenter vult.

SECTIO VII.

Multiplex expositio, quam Augustinus adhibet ad illud: Vult omnes homines saluos fieri, nihil obstat generalitati voluntatis hæcenus probate.

Recentiores aliqui contendunt, Deum verè non intendere salutem eorum hominum, qui reipsa damnantur, sed solummodo salutem prædestinatorum: aliorum verò salutem intendere secundum quid, & voluntate, quam appellant signi: vt magis explicabimus infra cons. 2. & Sect. 10.

Probant tribus expositionibus, quas Augustinus & alij Patres illius discipuli adhibere solent ad verba 1. ad Timoth. 2. *Vult omnes homines saluos fieri &c.*

Prima expositio. Nullus saluus fit, nisi quem Deus vult saluum fieri, & saluus fit quicumque homo quem Deus efficaciter vult saluum fieri, sicut Ioan. 1. dicitur: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum.* Ita exponit August. lib. 4. contra Iulian. cap. 8. in Enchirid. cap. 103. & epistol. 107. ad Vitalem, Hypognosticon apud Augustin. libr. 6. sub finem. Et luculentè Fulgenius de Incarnation. & grat. cap. 31. & li. 2. de remissione peccatorum ad Eutymium cap. 2.

Prosper de libero arbitrio ad Rustinum post med. & ad capita Gallorum obiectione 4. & lib. 2. de vocatione gent. cap. primo Anselmus & Beda 1. ad Timoth. 2.

Augustinus verò de prædestinat. Sanctorum cap. 8. hoc explicat exemplo: *Sicut integrè loquimur, cum de aliquo literarum Magistro, qui in ciuitate solus est, dicimus: omnes iste hic literas docet: non quia omnes discunt; sed quia nemo, nisi ab illo discit, quicumque ibi literas discit: ita rectè dicimus: Omnes Deus docet venire ad Christum.* Et paulò inferius idem applicat ad prædicta verba: *Vult omnes homines saluos fieri.* Eandem expositionem referunt & admittunt Magister & communiter Scholastici in 1. dist. 46. §. 3. vbi Sanctus Thomas, S. Bonaventura, Durandus, Richardus, Albertus, Alexander & cæteri omnes locis citatis in sect. 3. fine. Eodem modo exponit Augustinus in Enchirid. cap. 97. illud Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, &c. quem sequuntur Magister nuper citatus, Albertus,*

13. Resatur.

1. Recentiorum ment.

Probatur.

2.

Ioan. 1. Augustini.

Cap. 8. & de præd. sancti.

Fulgentini.

Prosper.

Anselmi.

Beda.

3.

S. Thomas. S. Bonavent.

Albertus 1. p. quæst. 79. sine Alexander 1. p. 7. 36. memb. 2.

Secunda expositio est, omnem sexum, ætatem, statum, conditionem, linguam, & quodcumque aliud hominum genus admitti ad salutem: licet non admittatur quilibet homo ex quolibet genere. Quapropter logico modo dicere poteris, distributionem esse accommodatam, siue incompletam pro generibus singulorum hominum. Quam Augustinus de correptione & gratia. capite 14. ita explicat exemplis: *Sicut dictum est Pharisæis: Decimatis omne oliv. Vbi non est intelligendum, nisi omne quod habebant. Neque enim omne oliv, quod erat in tota terrarum orbe, decimabant. Secundum istum locutionis modum dictum est: Sicut ego omnibus per omnia placeo. Nunquid enim, qui hoc dixit, placebat etiam tam multis persecutoribus suis? Sed placebat omni generi hominum, quod Christi congregabat Ecclesia.*

Eandem expositionem tradiderat in Enchirid. caput 103. Eamque sequuntur Prosper lib. 2. de vocat. gentium cap. 1. & cap. 10. confirmans ex modo loquendi Matth. 10. *Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Fulgent. de Incarnatione & grat. cap. 31. confirmat ex Psalm. 85. *Omnes gentes quas cumque fecisti venient, & adorabunt coram te.* Cum tamen plurimi singulares non veniant, sed ex omnibus generibus aliqui. Et Coloss. 1. *Reconciliari omnia in ipsum;* cum tamen demones & ceteri damnati non reconciliantur. Eandem expositionem referunt, & approbant Anselmus, Beda, & Scholastici omnes nuper citati.

Tertiam expositionem Augustinus de correptione & gratia cap. 15. tradit his verbis: *Potest etiam sic intelligi quod omnes homines vult Deus saluos fieri, quoniam nos facit velle; Sicut misit Spiritum Filij sui clamantem Abba Pater, id est, nos clamare facientem.* Hanc sequitur Hugo victor. in summa sentent. tract. 1. cap. 13. ante medium.

Quartam expositionem addunt authores aliqui quasi consonam menti Augustini. Prosperi, Chrysostomi, Damasceni, D. Thomæ, & aliorum Patrum, dicentes, loqui Apostolum de voluntate Dei antecedente, quæ est voluntas signi, & voluntas secundum quid. Quæ expositio alijs verbis traditur à quibusdam doctoribus, apud quos prædicta voluntas Dei est metaphorica, quemadmodum dicitur Deus dolere, pænitere & tristari.

Ex his omnibus inferunt prædicti doctores, nostram doctrinam de voluntate Dei, quam superiores sectiones continent, esse contrariam expositionibus Augustini, atque illius Sententiæ de prædestinatione ante-præviis opera.

Quod præterea confirmant hoc argumento, quia voluntas beneplaciti Dei semper impletur: sed non omnes saluantur: ergo Deus non vult voluntate beneplaciti, ut omnes saluantur. Alia eiusdem sententiæ fundamenta videbimus disp. 20. sect. 3. 4. & 5.

Quibus non obstantibus sit conclusio prima. Tres illæ expositiones, ab Augustino traditæ, optimè consentiunt cum antecedente voluntate Dei, quæ hominibus quibuscumque etiam præscitis verè realiterque vult æternam salu-

Rex de Voluntate Dei.

tem, quantum in se est, & vult illos conuerteri ad fidem & pœnitentiam, & actualiter observare diuina præcepta. Ex hac conclusione cum in superioribus sectionibus satis probata, & amplius probanda sit sequentibus disputationibus, prædicta voluntas Dei; nihil aliud restat in præsentī sectione probandum; nisi illam optimè consentire cum prædictis Augustini expositionibus.

Id verò probatur primò ex ipso Augustino de correptione & gratia capite. 14. initio, dicente: *Quod scriptum est, quod vult omnes homines saluos fieri, nec tamen omnes salui sunt, multis quidem modis intelligi potest, ex quibus in alijs opusculis nostris aliquos commemorauimus, sed hic vnum dicam.* Vnde manifestè constat, duas expositiones, quas in illo capite, & in sequenti traditurus erat Augustinus, non pugnare cum alijs expositionibus, quas tradiderat alibi, & multo minùs pugnare cum prædicta voluntate Dei, quam expressè tradiderat sepe.

Vnde sumitur secunda probatio, quoniam Augustinus alijs in locis expressè docuit, Deum quantum ex se est, velle, ut omnes homines consequantur salutem, etiam illi, qui volentem sanare contemnunt sic enim libro 3. de libero arbitrio cap. 19. rem explicat illis potissimum verbis: *Non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras; sed quod negligis querere, quod ignoras: nec illud, quod vulnerata membra non colligis. Sed quod volentem sanare contemnitis.* Ergo Deus vult sanare, etiam eos, qui de facto contemnunt, & ideo non sanantur, sed pereunt. Eadem repetit lib. de natura & gratia capite. 67. Vidimus alia testimonia Augustini sect. 1. in fine, & sect. 6. circa med. Peculiariter autem erunt obseruanda, quæ referemus disp. sequenti.

Confirmatur primò, nam & Prosper Augustinæ doctrinæ studiosissimus, quamuis multis in locis sequutus fuerit duas priores expositiones, quas in principio retulimus; nihilominus, nec contra seipsum, neque contra sententiam Augustini se docere existimauit, quando Dei voluntatem saluandi omnes homines, quantum ex se est, docuit plurimis alijs in locis, quos ponderauimus sect. 6.

Confirmatur secundò, nam Anselmus, Beda & ceteri Patres Augustiniani nostram expositionem, tanquam Augustinianam cum cæteris recipiunt: ut constat ex his quæ retulimus sect. 5. & 6. & referemus disp. sequenti sect. 1.

Probatur tertio verbis D. Thomæ 1. distinct. 46. quæst. 1. artic. 1. ad 1. *Secundum Damascenum verbum Apostoli intelligitur de voluntate antecedente, & non de consequente, sed secundum Augustinum intelligitur de consequente.* Vnde exponit eam dupliciter. Vno modo, ut sit distributio accommodata pro omnibus, qui saluantur, &c. Falsius hanc concordiam Damasceni cum Augustino explicuit 1. ad Timoth. 2. lect. 1. post medium. Vnde constat expositionem hanc non pugnare cum præcedentibus, eo quod illæ Augustinianæ exponant solummodo Dei voluntatem efficacem, quæ refertur ad solos prædestinatos: at verò expositio Damasceni contineat voluntatem simpliciter inefficacem propter liberam resistentiam reprobatorum; licet eadem voluntati Dei,

Concordantiam præcedentis doctrinæ Augustini cum voluntate antecedente.

10. Probatur primò ex ipso Augustino.

11. Secunda probatio. Augustinus.

Prima confirmatio. Prosper.

Secunda confirmatio. Anselmus Beda.

12. D. Thomas Augustinum & Damascenum concordat.

quod ex se est, nihil deficiat, ut efficaciter consequeretur effectum.

13.

Confirmatur, nam hanc expositionem, quæ Damasceni appellari solet, cæteris præferunt non solum Dicitur Thomas, sed etiam omnes scholastici locis citatis in section. 3. cuius, præter alia, indicium est, illam postremo in loco referri. Sic enim notant communiter Summistæ tractantes de opinionum delectu, eam opinionem ab authoribus censeri probabiliorē, quæ postremo loco refertur. Dixi autem, præferri, non quasi contrariam cæteris, sed quasi profundius explicantem Apostoli mentem. De quo referendi ordine videri potest præsertim Sanctus Thomas in hac quæstione. 19. artic. 6. ad 1. & 1. ad Timoth. 2. lect. 1. post medium.

Auctores probabiliorē iudicās opinionem, quem referunt loco postremo.

S. Thomas.

14.

Probatum quartò, quia prædictæ omnes expositiones, tantum abest ut inter se pugnent; ut potius coalescant in vnam integram & plenam expositionem Apostolicæ mentis, quæ simpliciter verbo significare voluerit voluntatem Dei plenam in omnes homines, pro vniuscuiusque gradu & capacitate; ac proinde simpliciter efficacem in prædestinatos; & præcisè, quantum ex se est, efficacem in reprobos; simpliciter autem inefficacem. Quod sumitur ex Diuo Thoma de veritate quæstion. 23. artic. 2. corpore, dum antecedentem & consequentem voluntatem exponens, ait: *In qualibet actione est aliquid considerandum ex parte agentis, & aliquid ex parte recipientis: & sicut agens est primum factum, & principium, ita id quod est ex parte facientis, est primum naturaliter eo, quod est ex parte facti: Sicut patet in operatione nature, quod ex parte virtutis formativæ, quæ est in semine, est quod animal perfectum producat; sed ex parte materie recipientis, quæ quando est indisposita, contingit quandoque quod non producat perfectum animal, sicut contingit in parvis monstruosis. Quam doctrinam applicat postea diuinæ voluntati, quæ licet posset à creatura omne impedimentum auferre; nihilominus secundum sapientiæ suæ ordinem disposuit unicuique præbere secundum modum suum. Et quando creatura impeditur propter sui defectum à fine salutis, Deus implet in ea id bonitatis, cuius est capax per iustitiam punitivam.*

Prædictæ expositiones in vnam integram Apostolicam mentem coalescunt.

D. Thomas.

15.

Quarta expositio in verbis ambigua, & in intentione falsa.

Voluntas signi metaphoricè dicitur Deo, sicut irascitio, paenitentia, & ira.

Secunda conclusio. Illa expositio quarta, quam supra retulimus, ambiguitatem continet in verbis, & falsitatem in ea intentione, qua proferuntur. Imprimis namque voluntas signi, propriè dicta, secundum acceptionem Scholasticorum, non est voluntas vera, sed metaphorica, & perinde refertur ad Deum, sicut dolor, tristitia, ira & paenitentia, quæ non propriè, sed metaphorice Deo convenire possunt ut expressè observant Hugo, Magister; Sanctus Thomas, & cæteri scholastici locis citatis disputation. 17. sect. 1. parum à principio. Quapropter qui dicunt sola voluntate signi Deum velle salutem reproborum, eo ipso dicunt, eam velle metaphorica tantum & impropiè dicta voluntate. Huius autem contrarium, videlicet, realis & propriè dicta voluntas salutis omnium etiam præscitorum, probatum est hæcenus sectionibus præcedentibus, & magis constabit sect. 10.

Confirmatur, nam Dicitur Thomas 1. ad Timoth. 2. section. 1. post medium, expressè distinguere voluntatem signi à voluntate beneplaciti, & primariæ expositiones constituit sub voluntate beneplaciti relicta voluntate signi, & inter eas constituit voluntatem antecedentem. Existimat ergo antecedentem voluntatem, non esse voluntatem signi, sed beneplaciti.

17.

Rursus quod eadem solutio dicit de voluntate secundum quid, aliquem habet sensum verum, quatenus Deus non vult reproborum salutem absolutè, & ex omni parte, sed præcisè quantum est ex parte Dei.

Nihilominus idem additum diminuens in præsentem vsurpatur à prædictis doctoribus, quasi excludens ex parte Dei plenitudinem voluntatis, quæ velit, quantum ex se est, salutem actualiter obtineri, ac proinde absolutè falsum significare intendit illa solutio ut ex præcedentibus sectionibus colligitur, & magis constabit sectione 12.

Denique ad argumentum, quod sumit prædicta sententia ex eo, quod voluntas beneplaciti semper impletur, respondetur. Illud complexum voluntas beneplaciti, quandoque Theologi accipiunt pro Dei voluntate prout absoluta, & efficaci, & sub eo sensu pronuntiant, voluntatem beneplaciti semper impleri. Nihilominus quandoque voluntas beneplaciti accipitur generalius pro quacumque vera & propria voluntate Dei, prout condistinguitur contra metaphoricam, videlicet voluntatem signi: & hoc modo comprehendit etiam voluntatem antecedentem: quemadmodum Dicitur Thom. 1. ad Timoth. 2. section. 1. post med. Velle, inquit, ponitur quandoque pro voluntate beneplaciti, quandoque pro voluntate signi. Pro voluntate signi vult saluare omnes, quia omnibus proposuit salutis præcepta, consilia, & remedia: Pro voluntate beneplaciti sic exponi potest quatuor modis, &c. Atque voluntas beneplaciti sub hac acceptione sumpta non semper impletur simpliciter & secundum totum, quod vult. Impletur autem quodammodo, quantum ad realiter & cum effectum conferenda salutis remedia, quæ conferre vult ex parte sua. Quæ omnia constant ex dictis supra disposition. 18. section. 4. & magis constabit sequentibus sectionibus, & disposition. 20.

18.

Ad argumentum respondetur.

Voluntas beneplaciti quandoque proprie, quandoque laud accipitur.

D. Thomas.

SECTIO IX.

Recapitulantur discrimina voluntatis antecedentis & consequentis, & ambitus utriusque circumscribitur.

Multa discrimina dicta sunt spatium per sectiones præcedentes; omnia tamen oportebit breuiter in vnum colligere, subiungendo quæ restant & omnia magis explicando. Primum ac præcipuum discrimen est, quoniam voluntas antecedens est volitio ex ipso Deo eiusque propensione nativa existens, ut volitio saluandi omnes. At verò voluntas consequens est volitio Dei, quæ ortum & rationem sumit

1.

Primum & præcipuum discrimen.

ex nostro vitio : ideoque à Damasceno appellatur etiam permissio. Huiusmodi est volitio puniendi peccatores : vt constat ex dictis section. 2. & 4.

Secundum discrimen nascitur ex primo, videlicet, Voluntas antecedens est solummodo de obiectis, quæ secundum se bona sunt absolute & simpliciter, non ex suppositione alicuius mali, cuiusmodi bonum est iustificatio & glorificatio. At verò voluntas consequens est de obiectis, quæ non sunt bona, nisi ex suppositione mali; cuiusmodi bonum est iustitia punitiua. Quapropter sicut iudex primariò, & ex se vult omnium ciuium felicitatem, liberam ab omni pœna : secundariò verò, atque occasione peccatorum vult iustitiæ punitiuæ bonum causa vtilitatis Reipublicæ. Hoc exemplo rem explicat S. Damascenus in dialogo contra Manichæos versus finem, ac Diu. Thomas in art. 6. ad 1.

Apta sunt etiam minori gradu similitudinis alia exempla de rebus repugnantibus, quarum præstantiores præferende sunt secundum se sumptæ, præciudendo ab inconuenientibus culparum imminuentium, vel commissarum. Sic enim Chrysostom. ad Ephes. serm. 1. declarat exemplo Pauli, qui quod ex se erat primaria & antecedenti voluntate desiderabat, vt omnes permanerent in statibus continentie 1. Corinth. 7. dicens : *Volo, omnes esse sicut meipsum.* & iterum : *Volo, vos sine sollicitudine esse.* Nihilominus secundaria & consequenti voluntate 1. ad Timoth. 5. *Vult iuniores nubere, & filios procreare.* Loquitur autem de viduis lapsis.

Similiter nobis præcepta sunt pleræque volitiones de obiectis repugnantibus : vt illa Roman. 12. *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Quæ quidem volitio debet esse de pace secundum se considerata, nam ex suppositione falsæ doctrinæ & scandali, *Non veni pacem mittere sed gladium,* ait Christus Dom. Matth. 10.

Tertium discrimen colligitur ex primo & secundo; videlicet, ad rationem voluntatis consequentis, propriè dictæ, non sufficere, quod occasionem sumat ex nostris peccatis : sed præterea requiritur eius obiectum esse tale bonum, quod non esset bonum, nisi peccatis præsuppositis. Cuiusmodi bonum est punitio : tam eruditiva, quam desperatiua : vt loquitur Damascenus, idest, tam pœnæ prædestinatis inflicte ad eorum correptionem ac puritatem, quam pœnæ reprobis inflicte in hoc sæculo, vel in futuro.

Inde corollarium est, Incarnationem, etiam si supponas, ex vi præsentis decreti volitam esse dependentem à nostris peccatis, & eorum occasione; adhuc tamen non esse volitam consequente voluntate propriè dicta : quoniam Incarnatio est bonum ex se amabile, neque indiget peccatis nostris, vt sit bonum, atque vt possit amari; ac proinde per se, & ex ratione obiecti non est consequens voluntas & secundaria, sed primaria ex ipso pondere diuinæ voluntatis existens. Idem intellige de alijs quibuscumque bonis, quæ licet fierent nullo supposito peccato, bona essent, licet de facto volita fuerint dependentem à peccato. Attamen passio & mors Christi Domini volita est voluntate

Rex de Voluntate Dei.

consequenti, quoniam illa non esset bona, nisi nostris peccatis præsuppositis.

Quantum discrimen. Licet voluntas antecedens & consequens in eo conueniant, quod neutra est voluntas signi, sed beneplaciti: valde differunt, quoniam non in eadem acceptione vocis, vtra vocari potest voluntas beneplaciti, sed in diuersis acceptionibus: vt videbimus sect. seq.

Quantum discrimen. Voluntas antecedens non est simpliciter voluntas, sed tantum secundum quid, iuxta sensum explicandum sect. decima: Sed voluntas consequens est voluntas simpliciter.

Sextum discrimen. Voluntas antecedens est condicionalis, sed voluntas consequens est absoluta: vt videbimus disp. sequenti sect. 1. 2. & 3.

Obijcies primò, ex dictis sequi, diminutam esse diuisionem voluntatis diuinæ, in antecedentem & consequentem voluntatem; multæ namque volitiones diuinæ non sunt antecedentes, neque consequentes: veluti volitio incarnandi & conferendi omnes dotes possibiles animæ, & corpori assumpto, non fuit voluntas antecedens, quoniam hæc debet esse volitio inefficax, siue volitio secundum quid, & velleitas, supra. in 3. discrimine; neque fuit voluntas consequens propter rationem dictam in 4. discrimine. Idem argumentum manifestius est in voluntate prædestinandi Michaëlem, aliosque bonos Angelos, & in voluntate creandi Mundum, & conferendi Adamo iustitiam originalem: quæ volitiones non sunt antecedentes, quoniam sunt efficaces & absolute: non sunt consequentes, quoniam ex Deo ipso existunt, neque indigent occasione accepta ex vitio voluntatis creatæ.

Respond. Diuisio prædicta sufficitiissima est; cæterum eius diuisum non est volitio diuina, vt sic, secundum totam suam latitudinem. Sed diuisum est volitio diuina cum alia volitione diuina pugnans quodammodo ratione obiecti eiusdem; has enim duas acies primo aspectu pugnantes vt pace componant Patres, distinguunt antecedentem voluntatem, quæ quoniam est secundum quid voluntas de bono secundum se, cedit voluntati consequenti, quæ est simpliciter voluntas de bono, attentis circumstantiis nostræ malitiæ. Quapropter subdiuisio huius diuisionis non comprehenditur volitio incarnandi aut prædestinandi Angelos, aut creandi Mundum, vel Adamum in iustitia originali, quoniam hæc omnes volitiones non pugnant, cum alijs volitionibus eiusdem obiecti: neque enim rectè dixeris, Deum ex seipso præoptasse non incarnari, neque creare Mundum, neque conferre iustitiam originalem, sed alienis actionibus liberis adductum fuisse, vt amaret quod alioqui oderat ex se.

Hæc intellige de voluntate antecedente & consequente strictè sumptis, vt sine dubio accipiuntur à Chrysostomo & Damasceno citatis. Cæterum apud scholasticos latior est significatio harum vocum, & incertis adhuc finibus terminata, cum apud aliquos doctores, quæcumque voluntas efficax Dei appelleretur voluntas consequens, etiam si nullo modo pendeat à nostris liberis actionibus: vt voluntas creandi Mundum et Adamum in gratia, & apud alios appelleretur voluntas antecedens quæcumque non pendet ex nostris actionibus: vt voluntas creandi Mundum, & Adamum in gratia. Vide Scholasticos locis citandis infra sect. 10. & 11. Sed apud eos, qui

consequenti.

7. Voluntas antecedens, & consequens conueniunt, & differunt.

Quantum discrimen.

Sextum discrimen.

8.

9. Quæ Dei volitio per voluntatem antecedentem, & consequentem diuidatur.

10.

Quid aliquis de voluntate antecedenti & consequenti sentiant.

qui disputant de causa prædestinationis, frequenter prædestinatio appellatur voluntas consequens quoniam efficax est.

11.
Damasc.

Obijcies secundò. Damascenus in dialogo contra Manichæos prope finem ait, secundariam voluntatem esse id, quod earum rerum, quæ contingunt, causa Deus vult: sed gloriam conferre prædestinatis Deus vult causa rerum contingentium, videlicet, dependentem à liberis actionibus nostris, quæ contingentes sunt. Ergo hæc volitio est consequens. Habet autem hoc argumentum maiorem vim in voluntate conferendi gloriam propter præiussa opera, quomodo prædestinatos esse Angelos, aut aliquos homines, existimant aliqui Theologi.

12.

Respond. verba Damasceni ex illo contextu & ex lib. de fide cap. 29. & ex Chrysostomo sermone primo ad Ephesios, eundem explanationem accipere, ut voluntatis antecedentis obiectum sit illud solummodo bonum, quod Deus non posset velle, nisi rerum contingentium causa, & ab illis impulsus & quasi coactus: huiusmodi autem non est aliud bonum, nisi quod supponit peccata: sed gloriam & cætera bona, quæ essentialiter non supponunt peccata, Deus velle potuit à suo pondere non impulsus à nostra actione libera; sed potius volens nos ad bonas actiones liberas impellere, & ad illas quodammodo compellere.

13.

Obijcies tertio Præter voluntatem antecedentem & consequentem datur voluntas comitans, quæ Deus efficaciter vult concurrere nobiscum ad consensum, quem excitanti gratiæ præbemus.

Respondetur.

Respond. hoc tertium membrum inductum à P. Vazq. disp. 83. cap. 3. non esse usu receptum in modo loquendi Scholasticorum, neque comprehendendi sub diuisione præsentis diuisionis; ut accipitur à Chrysostomo & Damasceno supra assert. 2.

14.

1. Timoth. 2.

Quartò obijcitur contra ea quæ diximus in tertio discrimine, & in assertione 2. quoniam verba Pauli 1. Timoth. 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*, non minùs referuntur ad prædestinatos, quàm ad reprobos; sed illa verba significant voluntatem antecedentem, quam habet Deus ex se. Ergo comparatione salutis prædestinatorum Deus habet voluntatem antecedentem. Porro volitio, quæ Deus vult salutem prædestinatorum, non est volitio secundum quid, & inefficax, neque est volitio habens adiunctam volitionem efficacem de contrario obiecto. Ergo voluntas antecedens vult obiectum absolutè & efficaciter cum omnibus circumstantijs, & non habet adiunctam volitionem efficacem de obiecto contrario. Confirmatur, quoniam voluntas antecedens est beneplacitum voluntatis diuinæ; hoc autem præcipuè refertur ad prædestinatos, ad Ephes. 1. *Prædestinati secundum propositum*, id est beneplacitum: nam & Chrysost. primus inuentor huius primariæ & antecedentis voluntatis eam intelligit sub his verbis Ephes. 1. sermone 1.

15.

Duplex voluntas Dei
circa prædestinatos &
reprobos.

Respond. Comparatione salutis prædestinatorum Deus habet voluntatem antecedentem, quæ quoad suam intrinsecam formalitatem, est inefficax erga prædestinatos, sicut est inefficax erga reprobos: ac proinde virtute huius voluntatis antecedentis præcisè sumptæ, nullus prædestinatus consequeretur de facto salutem. Nihilominus huic voluntati antecedenti, quæ æ-

qualis & generalis est erga omnes homines, adiungitur altera volitio efficax prædestinandi hos homines propter Dei bonitatem, & altera volitio efficax damnandi alios homines propter eorum peccata. Hæc secunda volitio efficax damnandi quosdam homines, satis est ut comparatione illius denominetur voluntas antecedens illa generalis volitio inefficax saluandi homines; quæ præcisè sumpta est æqualis in ordine ad prædestinatos & reprobos; quoniam illius volitionis generalitati, quodammodo opponitur volitio damnandi aliquos, quasi subtrahendo illos ab efficacia, quam amat voluntas antecedens.

Ad confirmationem respond. Rectè dicuntur homines prædestinati, secundum beneplacitum Dei, & secundum voluntatem antecedentem Dei, non quia prædestinatio sit voluntas antecedens, sed quoniam est maximè conformis voluntati antecedenti, cui quodammodo repugnat reprobatio.

Quintò obijcit Vasquez disp. 83. num. 15. & num. 21. contendens, aliquam volitionem antecedentem esse efficacem & absolutam in sententia Damasceni & D. Thomæ, quoniam volitio vocandi homines adultos est volitio antecedens, siquidem eam Deus habet ex se ipso, & ea est volitio efficax, siquidem, omnes adultos in tempore vocat, quamvis enim, sepe homo non consentiat vocationi; nihilominus cuiusque adultæ efficaciter datur vocatio.

Respond. ex dictis in assertione 2. Voluntas vocandi, ut præcisè intendit vocationem ponere in adulto vocato, præscindendo à iustificatione adulti, non habet rationem voluntatis antecedentis. Sed hanc rationem habet, quatenus vocationem vult, ut medium ad iustificationem ad quam essentialiter ordinatur, & comparatione iustificationis voluntas vocandi est voluntas inefficax. Sed de hac inefficacia dicemus plura sect. 11. 12. & 13.

SECTIO X.

Utrum voluntas antecedens sit voluntas signi, aut beneplaciti simpliciter aut secundum quid.

Voluntatem consequentem non esse voluntatem signi, manifestum est, quia sine controuersia est realis & propriè dicta voluntas, absque metaphora, vel improprietate Deo conueniens. Vnde factum est, ut quælibet voluntas consequens à scholasticis communiter appelleretur voluntas beneplaciti: Quamvis propriè loquendo iuxta mentem Chrysostomi & Damasceni desumptam ex Apostolo, nulla voluntas consequens sit beneplacitum, quia prærequirit hominum culpas, ut vidimus sect. præcedenti.

Sed de voluntate antecedenti controuersia est inter Scholasticos, utrum sit beneplaciti; vel signi. Prima opinio asserit, voluntatè antecedentè esse voluntatè signi comparatione salutis reprobis; eandem tamen esse voluntatè beneplaciti cōparatione mediatorum, quæ Deus re ipsa & efficaciter offert, ut possint obtinere salutem. ita videtur sentire Scotus 1. dist. 46. q. vnic. Clar. id docet Maior dist. 45. q. vni. & dist. 46. q. vn. Marf. q. 45. art. 1. Ocham & Gab. dist. 46. q. 1. vbi Hericus q. 2. Caietan. in id 1. ad Timot. 2. *Vult omnes homines saluos*

16.
Prædestinatio maximè conformis voluntati antecedenti.

17.

18.
Voluntas vocandi adultum potest dupliciter considerari.

1.
Voluntas consequens propriè voluntas.

2.

1. Opinio.

1. ad Timot. 2. *Vult omnes homines saluos*

salvus fieri. Driedo de concordia liberi arbitrij cum prædestinatione part. 1. cap. 4. ad 2. argumentum.

3. Recentiores autem aliqui magis apertè dicunt, non esse realem, & propriam voluntatem, sed metaphoricam voluntatem, quæ dicitur esse *signi*, quia Deus antecedenter vult omnium salutem. Ita Zúncel in præfati q. 19. art. 6. sua quæst. 1. concl. 4. Aluarez disp. 33. in 4. expositione, & ad 1. & 3. & disp. 34. concl. 4. & disp. 109. & 113. Eadem opinio manifestè colligitur ex Magistro, qui quamvis nullibi sub nomine voluntatis antecedentis, meminerit de illa; nihilominus disputans de ipsa re, quæ est voluntas antecedens, videlicet, quia Deus vult omnium hominum salutem 1. ad Timoth. 2. ait, hanc non esse voluntatem, quæ est ipse Deus, ut constat 1. distinct. 46. §. nunc videre & tota dist. 45. 46. & 47. constanter docet, voluntatem beneplaciti, quæ est ipse Deus, semper impleri, nulla ad exceptionem. Quam generalem loquendi formam sine limitatione sumpsit ex glossa Roman. 12. & recipiunt omnes Scholastici nuper citati.

4. Eandem sententiam insinuant alij Scholastici, quoniam asserunt, per voluntatem antecedentem, Deum non velle ipsam reproborum salutem, sed tantum velle capacitatem ac potestatem salutis. Nihilominus iidem Doctores manifestè docent sententiam sequentem.

5. Vera igitur sententia asserit, voluntatem antecedentem non esse metaphoricam voluntatem realiter distinctam à Deo, qualis est voluntas signi; sed esse voluntatem propriè, realiter & verè, atque identificatam realiter cum Deo, qualis est sola voluntas beneplaciti. Hoc colligitur ex D. Thom. hic artic. 6. ad 1. & apertè docet Albertus 1. p. q. 79. memb. 2. artic. 2. in q. incident. & in vltima particula. Alexander 1. p. q. 36. membr. 2. D. Bonavent. 1. dist. 46. art. 1. q. 1. & distinct. 47. art. 1. q. 1. Ricardus 1. dist. 46. art. 1. q. 1. vbi Durandus 1. dist. 47. q. 3. Carthusianus 1. dist. 46. q. 1. versus finem. Soto ad Roman. 9. in digressionem pag. 277. Corduba lib. 1. quæstionarij; quæstione 6. notabili 1.

6. Vtriusque sententia Authores nonnulli conueniunt in eo, quod antecedentem, dicunt esse voluntatem secundum quid, non simpliciter; sicut S. Thomas & Carthusianus nuper citati loquuntur, & alij, quos referemus concl. 2. Cæterum licet vox sit eadem, sensus est longè diuersus aliorum, qui dicunt, voluntatem secundum quid, veluti, Zúncel & Aluarez citati pro prima sententia.

7. Pro cuius explicatione recolenda erit ex logica duplex acceptio istius additi diminutivis, videlicet, secundum quid: nam aliquando aufert veram & propriam rationem illius prædicati, cui adiungitur. Sicut quando leo marmoreus dicitur esse leo secundum quid, quoniam veram & propriam rationem leonis non habet. Aliquando verò relinquit veram ac propriam rationem prædicati, quod tamè aliqua minuit ex parte. Quemadmodum hæc ipsa papyrus appellari potest alba secundum quid, quia quamvis retineat veram & propriam rationem albedinis: ea tamen aliqua ex parte diminuta est per characteres.

8. Quo supposito, sit prima conclusio. Voluntas, quia Deus vult à quibuslibet hominibus etiam præcæsis obseruari omnia præcepta & obtemperari vitam æternam, non est voluntas meta-

phorica vel impropria, vel secundum quid in acceptance priori; sed est vera & propria volitio, cui simpliciter conuenit ratio, & quidditas volitionis.

Probatum primò, quia metaphoricus vel improprius intellectus non est adhibendus sacris literis, nisi ratione cogente; at in præfati compellitur potius ratio, ut absque vlla metaphora, vel impropriate intelligamus sacras literas, cum dicunt Deum velle, ut quilibet homo seruet illius præcepta, ut quilibet credat, & diligat Deum, & ut consequatur salutem.

Confirmatur, quoniam numerosa multitudo testimoniorum ex variis libris Scripturæ sacræ & sanctorum Patrum conspirantium in vnum, & eisdem serè verbis attestantium prædictam voluntatem Dei, non patitur admitti metaphoram, aut sermonis improprietatem; hæc enim quando subest in vno, aut altero Scripturæ loco, solet in aliis aperiri, vel saltem expositionibus Patrum notari.

Vnde sumitur probatio secunda, quia in oratione, quam Dominus docuit ab omnibus hominibus, etiam rudibus & præcæsis faciendam, petunt omnes, ut fiat voluntas Dei. Quare præcæti eo ipso petent, ut Deus sibi denegat opportunitatem & abundantiam illustrationum & inspirationum, utque permittat eos ruere in peccata, obstinari, atque damnari: & non petent, ut Deus faciat eos implere diuina præcepta. Sequela probatur, quia in verbis quotidie repetendis à quocumque hominum genere, intelligenda est vera & propria voluntas, cui simpliciter conueniat ratio voluntatis potius, quam voluntas metaphorica, & impropria, cui repugnet ratio voluntatis simpliciter dicta. Quamobrem verba orationis Dominicæ non referentur ad explenda præcepta, & conferenda præcæsis; opportuna remedia salutis si horum non est in Deo vera, propria & simpliciter voluntas: intelligetur potius ad illa remedia deneganda, permittendæque peccata, & inferendum æternum supplicium: quorum omnium propria, vera & simpliciter dicta voluntas est in Deo.

Confirmatur, nam si huiusmodi voluntas sit metaphorica, & secundum quid; consequens erit, viam præcludi solutioni, quia Prosper diluit decimam sextam obiectionem Vincentianam, quam supra disp. 19. sectione sexta reuolimus. Prosperi namque solutio consistit in voluntate, quia Deus vult nullum hominem perdere, sed quemlibet saluare: quod absolute loquendo falsum esset; si hæc voluntas improprie, seu metaphoricè, atque secundum quid dicitur, nec est verè ac proprie voluntas.

Quod si obiecias; idem sequi, etiamsi concedamus, antecedentem esse verè, proprie, ac simpliciter voluntatem; quoniam alia voluntas consequens est perfectior, & plenior in ratione voluntatis; siquidem est absoluta & efficax.

Respondetur, & confirmatur nostra sententia, quoniam voluntas antecedens provenit ab innata & intrinseca Dei propensione; ideòque multo magis est illi grata, quam voluntas consequens, cuius obiectum, quantum ex se est, potuisset Deo tristitiam afferre, si foret illius capax, cum sit contra illius propensionem, & partim ostendimus disput. 19. section. 3. & constabit magis disput. 21. sect. 1. Quapropter recta ratio diligendi Deum, & nos in Deo, dictat, enixè petendum esse

S 4 à Deo,

9. Modus intelligenda sacræ literæ.

Confirmatur

10. Secunda probatio.

11.

12.

Nostra sententia confirmatio.

Voluntatis consequentis obiectum Deo tristitiam afferret, si illius capax foret.

à Deo, vt efficaciter faciat nos implere illius voluntatem antecedentem, & efficaciter nos contineat, ne materiam ministremus illius voluntati consequenti, quæ nostris peccatis prouocatur ad obiecta sibi tristitia, & nobis infelicissima. Sed de hac difficultate plura diximus, de reprobatione disputantes.

13.
Probatio 11.
210.

Vnde sumitur probatio tertia, quia secundum omnes Theologos, est formaliter, propriè, atque simpliciter in Deo consequens puniendi voluntas. Ergo potiori iure in Deo erit formaliter, propriè, atque simpliciter antecedens voluntas saluandi. Consequenter probatur, quoniam hæc est voluntas primaria, sed illa secundaria; hæc est voluntas beneplacens & latificans; illa habet admixtam displicentiam; hæc est vehemens Dei concupiscentia & desiderium flagrans; illa verò est tarda, & quasi coacta voluntatis attributa sumuntur ex Chrysostomo & Damasceno, quos retulimus disput. præcedenti sect. 2. & 3. & aliis Patribus in hac & præcedenti disp. citatis & constabunt magis ex disputationibus sequentibus 20. & 21.

14.
Reprobi te-
nentur Deo
gratias age-
re.

Probatur quartò, quia si voluntatis Dei, prout versatur circa salutem reprobatorum est impropria, & metaphorica; vel omnino, vel maxima ex parte debilitatur ratio, qua etiam præsciri tenentur Deo gratias agere, & aliis piis operibus suam gratitudinem ostendere propter infinitam benignitatem, & misericordiam, qua eorum salutem, quantum in se fuit, optauit, & procurauit. Vnde etiam nec Deus poterat præscitis exprobrare ingratiitudinem tanti beneficii; si non propriè, sed metaphorice, atque secundum quid collatum illis fuit; quantum est ex parte Dei.

15.

Probatur quintò, quoniam non est metaphoricus & improprius ille affectus, qui veram efficaciam habet, quod ex se est; sed voluntas antecedens est efficax, quantum est ex parte Dei vt ostendimus sect. 12. & 13. Ergo est verus & proprius affectus, cui simpliciter conueniat ratio volitionis. Postremò probari potest ex dictis disputat. 18. section. 4. notabili 4. & 5. & concl. 1.

Ultima pro-
batio.

16.

Voluntas an-
tecedens rectè
appellatur
voluntas se-
cundum quid.
S. Thomas.

Secunda conclusio. Voluntas antecedens rectè appellatur voluntas secundum quid, retenta vera & propria ratione voluntatis, sed aliqua ex parte diminuta, videlicet, ex parte obiecti. In hoc sensu antecedentem esse voluntatem secundum quid, docent S. Thomas in præfati q. 19. art. 6. Durand. 1. dist. 46. q. 1. fine, vbi Carthusianus q. 1. Ricard. art. 1. q. 1. Maior 2. sentent. dist. 37. q. 1. col. penultim. Soto, Corduba, Molina, Valentia, Suarez, & Vasquez locis citandis sect. sequenti pro tertia sententia, & communiter recentiores, siue qui physicam prædeterminationem desecundunt, siue qui refutant.

17.

Simpliciter
voluntas
quod in pro-
positione cum
omnibus est
cum suis
voluntatem.

Ratio est quoniam voluntas fertur in res, prout sunt in se ipsis. Vnde illud simpliciter volumus, quod volumus eorum, prout existit in particulari cum omnibus circumstantiis, nulla præcisum abstractione, nullave conditione limitatum. E contra verò illud volumus secundum quid, quod volumus solummodo secundum aliquam rationem communem, abstractione præcisam à singulari, & à circumstantiis, & apposita conditione limitatum. Vnde iudex iustus simpliciter vult, attentis omnibus circumstantiis homicidam suspendi; licet alioqui præopta-

Simile.

ret, vt ille, homicidium euitando frueretur vita felici: siue hunc ei affectum moueat consanguinitatis, vel antiquæ familiaritatis necessitudo, siue clementia sola. Hoc tamen felicitatis desiderium esset voluntas secundum quid. Ideoque appellatur velleitas, potius quàm voluntas; vt dicemus disp. sequenti section. 4. versus finem.

SECTIO XI.

Vtrum voluntas antecedens sit complacentia simplex, intendens bonum, quod re ipsa numquam exisset.

PRIMA sententia asserit, voluntatem antecedentem Dei esse voluntatem absolutam & efficacem, quoniam est voluntas beneplaciti, & omnis voluntas beneplaciti semper ac necessariò expletur. Vnde voluntas antecedens salutis omnium hominum, etiam reprobatorum, non intendit gloriam reprobatorum, neque intendit iustificationem eorum, qui numquam iustificauerunt; sed tantum intendit auxilia, præcepta, sacramenta, & reliqua omnia, quibus homini confertur facultas consequendi salutem: quapropter hæc voluntas antecedens, quoad omnia, quæ intendit, efficax est. Ita docent Scotus Marfilius, Ocham, Gabriel, Heruzus, Maior, Driedo & Caietan. locis citatis in præcedenti sectione 10.

Tribuitur aliis Scholasticis, quoniam eam doctrinam, vt sonat, prius docent. Nihilominus iidem postea temperant, concedendo, Deum voluntatem beneplaciti velle saluam adulatorum omnium, si per ipsos non steterit, & paruulorum, si illis applicatus fuerit baptismus. Quare videntur admittere veram sententiam infra dicendam. Ita Albertus 1. p. q. 79. memb. 2. art. 2. in q. incident. & in vltima particula. Alexand. 1. p. q. 36. memb. 2. Eandem doctrinam tradit D. Bonauentura 1. distinct. 46. art. 1. q. 1. & dist. 47. artic. 1. q. 1. qui propius accedit ad sententiam D. Thomæ, quoniam non solum voluntatem conditionalem salutis, sed etiam velleitatem illius concedit, quam ait, non semper impleri, quantum numquam frustretur. Vnde si non impletur, aliquid intendit, quod non fit, nec existit in rerum natura. Eodem argumento colligo sententiam eandem ex Durando in distinct. 46. q. 1. fine, & dist. 47. q. 1. quamuis primo aspectu videatur sentire idem prorsus, quod Scotus. Driedo in concord. liberi arbitrii cum prædest. 1. p. cap. 4. ad 2. quamuis doceat, Deum non velle salutem reprobatorum, sed tantum media; simul etiam interferit & approbat doctrinam D. Ambrosij & D. Bonauent. de voluntate conditionali, si homines velint.

Secunda & singularis sententia Gregorij in 1. dist. 47. q. vnica in fine docet, voluntatem antecedentem esse voluntatem efficacem, non quidem conferendi omnibus hominibus facultatem consequendi salutem (vt prima sententia asserbat) sed solummodo prædestinatis conferendi gratiæ & gloriæ: quare ait, voluntatem antecedentem & consequentem in eo conuenire, quod vtraque est efficax: differre vero, quoniam consequens voluntas, supponit causam & mericū ex parte nostra, scilicet, peccatum ob quod punimur; sed antecedens

1.

2.

3.

cedens voluntas dandi gratiam & gloriam non supponit merita ex parte nostra. Vtriusque sententiae præcipua argumenta soluentur infra disp. 20. sect. 4. & 5.

4. Tertia sententia probabilior asserit, voluntatem antecedentem esse voluntatem de bono secundum se præciso à circumstantiis; ac proinde esse voluntatem, qua Deus non simpliciter, sed secundum quid vult salutem: ideoque non semper impleri. Ita S. Thomas hic artic. 6. ad 1. fine. Durand. 1. dist. 46. q. 1. fine, & dist. 47. q. 1. Carthus. dist. 46. q. 1. Ricard. dist. 46. art. 1. q. 1. Soto ad Roman. 9. in digressionem de prædestinat. pag. 277. & sequenti. Cordub. lib. 1. q. 56. notabili 1. Molina q. 19. disp. 1. artic. 6. fol. 2. & 3. Valent. q. 19. punct. 2. Vasquez disp. 83. cap. 3. & 4. Suarez opusculo de libertate Dei disput. 1. section. 2. numer. 10.

Thom.

Colligitur secundò ex omnibus Patribus & Doctoribus, qui sequenti disp. 20. sect. 1. dicunt, voluntatem antecedentem propterea non impleri, quoniam est voluntas conditionata, si & ipsi homines velint salutem consequi. Faudent eidem sententiae Albertus, Alexander, Bonaventura & Driedo, ut notatum est in prima sententia.

5. Pro cuius explicatione sit prima conclusio. *Prima conclusio.* Voluntas antecedens est simplex complacentia, siue voluntas inefficax, intendens non solum media, quibus confertur potestas consequendi salutem, sed etiam intendens verè & sine metaphora ipsam salutem eorum, qui damnandi sunt in æternum. Hæc asseritur à Doctoribus citatis pro tertia sententia, præsertim Molina, Vasquez & Suarez.

6. Probatur primò, quoniam Deus sine metaphora, reali volitione vult & intendit salutem, non solum prædestinatorum, sed etiam reproborum, etiam illorum qui nihil supernaturale suscipiunt, ut probatum est multis testimoniis scripturæ, & sanctorum Patrum explicationibus supra sect. 1. & multis sequentibus. Sed hæc volitio non potest esse efficax, cum non sortiatur effectum. Ergo est simplex & inefficax complacentia.

Confirmatur, quoniam Deus, quod ex se est, vult salutem omnium, etiam reproborum voluntate antecedenti, quæ est voluntas de obiecto bono secundum se, abstrahendo à particularibus circumstantiis: ac proinde Deus per illam non vult simpliciter, sed secundum quid (ut cum Chrysostomo, Damasceno, & D. Thoma ostensum est, partim in sect. 2. & 3. partim vero præcedenti sect. 9. fine) Ergo hæc volitio est inefficax & simplex complacentia. Probatur consequentia, nam per volitionem efficacem obiectum simpliciter volumus cum omnibus circumstantiis particularibus.

Voluntas antecedens, voluntas secundum quid.

7. In metaphorica locutione restat metaphorica locutione restat metaphorica locutione restat.

Secundò probatur, quoniam in omni metaphorica locutione, reiecta metaphorica, restare debet aliquid, quod secundum locutionem propriam sit verum. Porro metaphorice locutiones sunt, quæ Deo punienti dolorem & gemitum tribuunt, Genes. 6. & Isai. 1. Quare reiecta tristitia, quæ infinitæ Dei felicitàti repugnat, nihil restat, quod secundum propriam locutionem intelligere possis commodius, quam complacentia & inefficax desiderium, sed vehementissimum, non puniendi homines, præoptando ut homines cauendo peccata, subtraherent punitionis causam: ut fusiùs ostendemus disputat. 21. section. 1.

Tertiò probatur, quoniam non solum media, sed etiam ipsamet salus & beatitudo reproborum est obiectum aptissimum diuinæ complacentiæ simplicis. Et aliunde hæc complacentia non impedit efficacem voluntatem reprobandi & damnandi. Ergo de facto conuenit Deo talis complacentia simplex & inefficax; & illa melius, quam quælibet alia volitio merebitur nomen voluntatis antecedentis saluandi omnes homines.

8.

Simplex complacentia saluandi reprobos non impedit voluntatem reprobandi.

Antecedens probatur, quoniam salus & beatitudo Iudæ & cuiusque alterius hominis reprobandi, est bonum honestum, per se amabile, ex natura sua cedens in laudem Dei, & in utilitatem hominis, creati ad imaginem Dei; ergo ex natura sua est obiectum aptissimum, ut placeat Deo amatori cuiusque boni honesti & suæ gloriæ, & amatori suæ imaginis. Probatur consequentia, nam Deus charitas est, & omnes prædictæ rationes amabilitatis pertinent ad obiectum proportionatissimum charitatis. Quod autem eadem complacentia non impedit efficacem voluntatem reprobandi, vel puniendi in æternum, constabit ex solutione argumentorum, infra disputat. 20. sect. 4. & 5.

9.

Confirmatur, quia nulla sufficiens ratio boni obstat potest, ut Deus ab hac complacentia contineatur; quin potius plurimæ rationes alliciunt ad illam: quoniam commendat valde bonitatem, pietatem, suauitatem, ac veritatem Dei erga homines sine vlla simulatione beneuolentiæ, ut statim dicam; & præterea est modus volendi valde conformis humanæ libertati, cui certanti Deus proponit palmam, si vincat, verè ac sine simulatione desiderans, ut certans vincat & obtineat palmam, quantum est ex parte Dei.

10.

Quartò probatur, quoniam, data hac simplici complacentia, & desiderio vero, ac vehementi (quamuis illud sit inefficax propter dependentiam à libera volitione hominum) planè ac faciliè libentur à fictione & simulatione plurimæ inuitationes ad penitentiam, & ad æternam salutem, quibus omnes, etiam reprobi, inuitantur in Scriptura; & aliæ significationes charitatis maximæ, atque liberalitatis Dei erga reprobos.

11.

Confirmatur, quia vix, aut ne vix quidem liberaretur à fraude, ac simulata beneuolentia, qui subditis leges & præcepta daret, sub spe felicitàtis, & terrore suppliciorum, aut certantibus præmia proponeret; eo tamen animo, quo non veller, ab eis impleri præcepta, nec obtineri victoriam, & felicitàtem ac præmia, nec veller vitari supplicia, quantum est ex parte sua. Viget autem euidentius hoc argumentum in hominibus, qui quandoque sunt verè iusti & amici Dei, sed postea peccantes damnantur in æternum.

12.

Quia quædiu iusti sunt, & amici, lex amicitie supernaturalis & solidæ, compellit eis velle bonum, quod est simpliciter bonum, scilicet perseverantiam in gratia & vitam æternam. Eademque lex non patitur eos velle deserere, nisi prius deferatur ab illis. Altior autem est ratio, quando Deus per Sacramenta, potissimum verò per Eucharistiam, arctissimo vinculo iustis copulatur, & quoties eos velle deserere, ut pater filium, & sponsus sponsam, ut conuiuator conuiuias, ut medicus ægrotum, aliisque similibus nominibus & affectibus, qui frequenter in

Lex amicitie supernaturalis.

factis

factis literis asseruntur ad commendandam Dei charitatem erga iustos. Idem postremo probari potest rationibus sequentis conclusionis, quam in sequentem sectionem differo.

SECTIO XII.

Prædicta complacentia non est omnino simplex, sed est partim efficax.

1.
Secunda conclusio.

Explicatur, & probatur primò.

Simplex est complacentia circa reprobos gloriam possibilem.

AD temperandam & explicandam priorem conclusionem, probatam in sectione præcedenti, subiungitur secunda conclusio. Prædicta complacentia & desiderium non est prorsus simplex, sed partim simplex, partim efficax, intelligendo efficaciam non solum comparatione mediæ, sed etiam comparatione salutis & gloriæ cunctorum, etiam præcitorum. Explicatur & probatur primò, nam complacentia prorsus simplex est volitio necessaria, qua Deo placet omne bonum possibile supra disput. 6. section. 4. & sequentibus. Vnde satis constat; huiusmodi complacentiam Dei, versari circa pœnitentiam, gratiam & gloriam possibilem Iudæ, aut cuiuslibet damnati, etiam postquam est in inferno: quoniam si Lucifer & Iudas in inferno dolerent de peccatis, sicut oportet, & Deum super omnia diligerent amore supernaturali, & Deum viderent, illi actus essent optimi & digni diuina complacentia: idèque nunc etiam Deo placet, vt possibiles iidem actus. Atque hoc genus complacentiæ prorsus simplicis erga salutem omnium hominum, maneret in Deo, etiam si nulli hominum concederet vlla remedia necessaria ad salutem. Eadem verò complacentia posset appellari voluntas antecedens salutis hominum. Ergo complacentia simplex quæ est voluntas antecedens salutis omnium antequam puniantur in inferno, non est ita simplex, sed amplius habet efficaciam.

2.

Complacentia partim simplex, & partim efficax.

Confirmatur primò, sicut enim voluntas simpliciter efficax ex omni parte dici debet illa tantum, quæ non modò confert quicquid ex parte sua requiritur ad effectum; sed etiam efficaciter præcauet, ne alia voluntas ex sua parte impediatur efficaciam, licet impedire possit: ita complacentia partim simplex, & partim efficax est illa, quæ ex parte volentis & desiderantis tribuit efficaciter quicquid requiritur ad obtinendum effectum, ita vt per Deum non stet, quo minùs sequatur effectus. Cæterum aliunde non vult maiora & efficaciora media adhibere, quibus hominis libertas impelleretur infallibiliter, vt liberè concurreret. Hæc autem complacentia & desiderium, non est necessarium, sed liberum, & eius efficaciam non terminatur solummodo ad media, sed etiam intendit finem, quantum est ex parte Dei efficaciter, ita vt verissimum sit, nihil deesse volitioni diuinæ, quo minùs efficaciter obtineretur salus, si homo vellet diuinam voluntatem sequi.

3.

Confirmatur, 2. quoniam si Iudas de facto pœnituiisset, sicut oportet, obtinuissetque gratiam & gloriam: hoc bonum fuisset magis conforme desiderio Dei, quam bonum puniendi Iudam. Ergo desiderium Dei intendebat ipsam salutem Iudæ prædicta efficacia partiali: vt magis constabit disp. sequenti sect. 9.

4.

Secundò probatur, quoniam omnia media

salutis non solis prædestinatis, sed etiam præscitis, Deus concedere voluit; & voluit non materialiter tantum, sed etiam formaliter, prout ex se sunt media salutis. Ergo voluntas saluandi homines etiam præscitos, fuit efficax, quantum fuit ex parte Dei præcisè. Vim istius rationis vrbemus imagis sequenti disp. 20. sectione 6. & sequentibus.

Tertia conclusio, quæ ex præcedentibus inferitur. Deus simplici complacentia & partim efficaci desiderio vult semper impleri omnia sua præcepta ab omnibus hominibus etiam reprobis: quoniam hoc est obiectum secundum se bonum, ad quod Deus confert media, non ficta, sed vera intentione volens, vt consequantur effectum.

Necque obstat prohibuisse Deum, quam præceperat, necem Isaac; quoniam adhuc volebat, approbabitque obedientiam Abrahami, firmanque & efficacem preparationem animi ad interficiendum filium, nisi Deus reuocaret præceptum. Consonant, quæ diximus disput. 17. section. 1. & 3.

Similiter Deus simplici complacentia & efficaci desiderio vult iustificationem iis hominibus, qui nunquam iustificantur: vult fidem iis hominibus, qui nunquam credunt, vult baptismum iis adultis, qui nunquam baptizantur, vult prædicationem peruenire ad eos, qui nunquam audiunt Euangelium. Idemque intellige de omnibus bonis ad iustificationem deseruientibus, in quantum talia sunt. De paruulis autem sine baptismo decedentibus peculiaris est ratio, alibi à nobis explicata.

Ne fortè quis ex dictis inferat, esse voluntatem antecedentem quamlibet complacentiam simplicem & inefficacem, sicut Deo placet peccata puniri; aduertat, non sufficere ad rationem voluntatis antecedentis, quod sit complacentia simplex, nisi sit de obiecto, cuius bonitas non supponat culpam, sed Deo sit amabile secundum se, vt diximus sect. 9. Quare talis complacentia simplex punitionis reducenda est ad voluntatem consequentem, quia ex nostro demerito ortum ducit; quamuis, secundum phrasim Scholasticorum, dicentium, omnem voluntatem consequentem impleri, non possit appellari voluntas consequens, nisi illa sola quæ fuerit efficax.

SECTIO XIII.

Vtrum voluntas antecedens semper impletur.

Affirmant Authores citati in section. 11. pro prima sententia, quorum fundamenta præcipua diluuntur disput. sequenti sec. 4. & 5. Nihilominus sit prima conclusio. Voluntas antecedens Dei non semper impletur cumulatè & ex omni parte. Hanc docent omnes Doctores citati in sect. 11. pro tertia sententia. Ex dictis in sectionibus præcedentibus euidenter demonstratur, quoniam Deus voluntate antecedente verè vult non solum potestatem & remedia salutis, concessa præscitis, sed etiam vehementer optat ipsam iustificationem & gloriam eorum, qui sua culpa damnantur. Ergo effectus à Deo volitus per istam voluntatem, non obtinetur de facto, nec executioni mandatur. Hoc autem ipsum est, Dei voluntatem non impleri cumulatè,

5.

6.

7.

Complacentia simplex punitionis ad consequentem voluntatem reducitur.

1. Prima conclusio.

Probatum.

cumulatè, & ex omni parte, sicut impletur voluntas saluandi prædestinatos.

Secunda conclusio. Nihilominus verissimum est, nihil fieri contra Dei voluntatem antecedentem, eamque non posse frustrari, aut cassari, aut impediri (si propriè loquendum sit) ita obseruauit optimè S. Bonauent. in 1. dist. 47. art. 1. q. 1.

Explicatur,
et probatur
primò.

Explicatur & probatur primò, quia, quamuis Patres & Doctores Scholastici, quandoque concedant, homines reprobos contra Dei desiderium resistere in peccatis, & perire sua sponte; hæc tamen contrarietas effectus cum voluntate antecedente Dei, est contrarietas secundum quid, quatenus obiectum diuinæ voluntatis antecedentis, scilicet, iustificatio & salus horum hominum, est contrarium effectui, quem iidem homines in se ipsis causant, hærendo in peccatis & pereundo. Cæterum hæc non est contrarietas simpliciter: quoniam voluntas antecedens non voluit simpliciter salutem & iustificationem eorum hominum, sed tantum voluit secundum quid, & per simplicem complacentiam partim efficacem, partim verò inefficacem, & conditione affectam, vt ex præcedentibus sectionibus constet, & magis constabit ex disput. sequenti.

3. Confirmatur, quoniam Dei voluntas antecedens non intendit, quod homo manens in peccatis iustificetur, & consequatur gloriam: nec intendit, quod peccatoribus cunctis dentur affluentiissime consolationes, illustrationes & inspirationes; quoniam non expedit secundum rectam rationem providentiæ, omnes homines tanta affluentia, tantæque congruentia donari: sed intendit voluntas antecedens in primis, vt quibuslibet hominibus conferantur quæcumque sunt requisiti, vt in eorum arbitrio sit positum actualiter conuerti, vel non conuerti. Insuper intendit, vt hic homo cum ea mensura mediocriorem quam de facto accipit conuertatur, si velit, cum possit, & iustificetur, & consequatur gloriam. Quæ ite huic intentioni non est contrarium, si Deus velit hunc hominem damnari in æternum ex suppositione, quod non vult conuerti.

Explicatur
quid voluntas
antecedens
intendat.

4. Explicatur exemplo, si enim Rex præmia proponeret militibus certantibus, desiderans omnium militum victoriam, & præmium, quod ex se est: quando postea ignaui militibus inferret supplicia, nihil faceret, quod esset simpliciter contrarium suæ voluntati antecedenti: quamuis quodammodo esset contrarium: quoniam Rex his militibus non voluit præmium, nisi dependeret à victoria liberè obtinenda. Confirmatur, quia non violatur testatoris voluntas, si denegatur alicui legatum eo quòd sua culpa neglexerit conditionem implere legato appositam à testatore; quin potius tunc melius impletur testatoris voluntas. Alias Patrum rationes & exempla reperies supra disp. 18. sect. 2. & 3.

Confirmatur.

Voluntas testatoris impletur.

5. Probatur secundò. Nec Deus, nec homo voluntate aliqua se habet, quod est simpliciter contrarium voluntati eorum.

De voluntate secundò, quoniam nihil fit, nisi Deus volente vt fiat, vel volente permittere vt fiat: sed Deus non potest velle, vt fiat, quod est simpliciter contrarium diuinæ voluntati; neque potest velle permittere, vt fiat quod est simpliciter contrarium: quoniam vellet aliquid contrarium suæ omnipotentie & dominio. Imo neque vllus homo, retenta aliqua voluntate, potest velle, vt fiat, neque velle permittere, vt fiat,

quod est simpliciter contrarium suæ voluntatis. Atque inde constat non posse velle permittere, vt frustretur, vel cassetur sua voluntas; quoniam frustrari & cassari non potest, nisi fiat aliquid quod sit contrarium simpliciter.

QUESTIO INCIDENTS.

6. S. Olet etiam in præsentī disputari, vtrum præter voluntatem diuinam fieri possit aliquid. De quo breuiter dico primò. Peccata fiunt præter voluntatem efficacem, quæ terminetur ad ipsa peccata: quia Deus neque vult fieri peccata, neque vult efficaciter peccata non fieri. Cæterum non fiunt peccata præter voluntatem permittendi peccata.

Prima conclusio.

7. Dico secundò. Bona omnia non fiunt præter diuinam voluntatem, quoniam omnia bona, quæ de facto fiunt, Deus vult fieri, siue hæc omnia velit per voluntatem prædefiniētem illa bona liberè fieri à nobis, siue aliqua bona velit per voluntatem solummodo simplicem & conditionalem, quousque præuidens nostram prædeterminationem liberam, efficaciter velit eadem: de quo non est disputandum hoc loco.

DISPUTATIO XX.

Vtrum conditionata sit antecedens voluntas, & vtrum circa media versetur formaliter, quatenus media sunt.

SECTIO I.

Conditionalem esse voluntatem antecedentem saluandi omnes.

8. R. Ecolendum est quod probauimus disp. 8. sect. 7. fusius autem como præcedenti de Scientia disp. 7. i. sect. 9. 10. & 11. volitiones purè conditionales esse alienas à sapientia & prudentia Dei. Quapropter quando audis, voluntatem antecedentem esse conditionalem, intellige, mixtè conditionalem, quoniam est necessariò & essentialiter coniuncta cum simplici complacentia, & cum volitione partim efficaci, quantum est ex parte Dei, sicut probatum fuit disp. præcedenti sect. 11. & 12.

Volitiones purè conditionales abstrahunt à Deo.

Vnanimis consensus antiquorum Patrum, & Scholasticorum agnoscit, non esse puram & absolutam à conditione voluntatem antecedentem, quia Deus vult omnes homines saluos fieri, sed affectam esse conditione, si voluerint & ipsi, vel alia æquipollente.

2. Consensus antiquorum Patrum.

Sic enim Ambrosius 1. ad Timothi. 2. ait: Si Deus, qui omnipotens dicitur, omnes homines saluos vult fieri, cur non impletur eius voluntas? Sed in omni locutione sensus est, conditio latet. Unde dicit Petrus Apostolus: Omnis Scriptura indiget interpretatione. Vult enim Deus omnes saluos fieri: sed si accedant ad eum. Non enim sic vult, vt nolentes saluentur, sed vult, illos saluari, si & ipsi velint. Nam utique qui legem omnibus dedit, nullum excepit à salute.

3. Ambrosius.

2. Petrus.

Namquid

Namquid non medicus idcirco proponit in publico, ut omnes se ostendant, velle sanari, si tamen ab agris requiratur?

4. **Cyrillus Alex.** Hieronymus 1. ad Timoth. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, explicat, si ipsi omnes vocati Deo consentire voluerint. Cyrillus Alexand. lib. 3. in Iſaiam tom. 2. ad illa verba cap. 18. *Diserte audire*, postquam dixerat, Deum velle, omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire (paucis interiectis) ait: *Sumit igitur velut ab his, quæ contrigerunt veteribus, imaginem, & figuram auxilij futuri Iſraelitis à Deo, qui ſervare poteſt, ſi quidem vult ſervatoris noſtri verbis parere.* Vide conditionem, ſub qua poteſt, & ſine qua non poteſt Chriſtus nos ſaluare, intellige autem, de potentia ordinaria.

5. **Athanaſ. ſerm.** de paſſione & cruce Domini pag. 2. Chriſti Dom. verba de fide interrogantis ſic ponderat. *Quenamodum factum eſt in cæco: Credis, inquit, quod hoc poſſum tibi facere? ad lunati cum ait: quod ſi credideris, fiet. Poſtulat autem id ſervator, non quod alicuius opera, aut miniſterio indigeat: ipſe enim fidei author eſt & ſupplicator: ſed ne videretur perſonis gratificari, & non annuere fidei, & ne ſi citra fidem reciperent ipſius beneficia, eadem perſidia & incredulitate amitterent. Vult enim gratiam, quam largitur permanere: & cum inceditur, irreciduum eſſe ſuam medelam: prænotat certe paralyticum: Ecce, inquit, ſanus factus eſ, ne amplius pecces. Ac veluti medicus quſpiam, ingrediens ad egrotos, primum quaerit, an velint curari, ne & ipſo ſatagente & nolente illo, inutilis efficiatur curatio, aduerſante egroti contra medici artem. Ita quoque Dominus eſt ſanandis percontatus eſt, & credentibus gratificatus eſt, ut per fidem gratiam obtinere poſſent.*

6. **Roman. 11.** Eadem conditionalis voluntas colligitur ex Paulo Roman. 11. *Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei. In eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem, in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate: alioquin & tu excideris. Sed & illi, ſi non permanſerint in incredulitate, inferentur. potens eſt enim Deus iterum inferre illos.* Vbi Magiſter ſententiarum ex ſententia Auguſtini, Ambroſij & Amonis, ſic loquitur: *Dico in te eſſe bonitatem Dei, tamen hac conditione: ſi permanſeris in bonitate, ut ſcilicet, totum Deo tribuas. Alioquin, id eſt, niſi ſi permanſeris; & tu ſicut & illi, excideris à ſancta radice, & ſenties Dei ſeveritatem. Sed & illi: quaſi dicat: Non ſolum tu excideris, ſi non permanſeris in bono, ſed & illi, id eſt Iudei, ſi non permanſerint in incredulitate, inferentur; & ideo non ſunt deſpicendi. Dico, ſi non permanſerint, quod utique poteſt fieri, potens eſt enim Deus inferre illos iterum. Conditionalē voluntatem videbis hoc loco; ſi obſerves, apud Paulum bonitatem non accipi pro attributo quidditati Dei: nam hoc æqualiter reſpicit omnes homines, & non opponitur ſeveritati, prout accipitur in præſenti. Sed bonitas accipitur pro libera voluntate ſaluandi omnes, quantum ex ſe eſt, ſi non ſteterit per liberam culpam hominum.*

7. **Auguſtinus.** Sapienter ergo Auguſtinus contra Adimantum Manichæi diſcipulum cap. 27. tractans prædicta verba: *Alioquin & tu excideris: & illi ſi non permanſerint in incredulitate inferentur.* ait: *Simul etiam oſtendit, in noſtra poteſtate eſſe, ut vel inferi bonitati ipſius, vel excidi ſeveritate mereamur. Quam ſententiam defendit Auguſtinus*

lib. 1. retract. cap. 22. ſine. Auguſtinus ſequuntur Magiſter & communiter Scholaſtici 1. diſt. 28. poſt medium.

Rurſus voluntatem conditionalem affirmat Auguſtinus in Enchirid. cap. 104. etiam poſtquam in præcedenti capite negauerat, Deum velle ſaluos fieri alios, ultra eos, qui de facto ſaluantur. Vnde oſtendit, hoc intelligendum eſſe de voluntate abſoluta. Illius verba ſunt: *Quapropter etiam primum hominem Deus in ea ſalute in qua conſtitus erat, cuſtodire voluiſſet; eumque opportuno tempore poſt genitos filios, ſine ulla interpoſitione moris ad meliora perducere; ubi iam non poſſet peccatum committere, ſed neque voluntatem poſſet habere peccandi; ſi ad permanendum ſine peccato, ſicut factus erat, perpetuam voluntatem habiſſetum eſſe præſciſſet. Quia verò cum malè uſurum eſſe libero arbitrio, hoc eſt, peccaturum eſſe præſciſſet; ad hoc poſtius præparavit voluntatem ſuam, ut bene ipſe faceret etiam de maleficiēte.*

9. **Fulgentius.** Ad probandum eandem conditionem Fulgentius de remiſſione peccatorum lib. 1. cap. 1. adducit illud Iſaie 1. *Si volueritis & audieritis me, bona terra comeditis; ſi autem nolueritis, neque audieritis me, gladius deuorabit vos. Os enim Domini locutum eſt hoc.* & Iſaie 30. *Si conuerſus fueris, & ingemueris, ſaluus eris.* Quibus ſubiungit Fulgentius: *In hoc teſtimonio conditionali Deus & præcepto vitium & promiſſo. Dicens quippe: Si conuerſus fueris, & ingemueris, ſaluus eris; oſtendit, ex conuerſionis conditione promiſſionem ſalutis omnino pendere. Hæc eſt igitur inter Deum, hominemque conditio, inter iudicem, qui ſine iuſticia, miſericordiamque prærogat; & peccatorem, qui miſericordiam iuſte indicantis expectat. Ergo non ſolum promiſſio eſt conditionalis, ſed etiam interior actus miſericordix, quo Deus vult miſereri peccatoribus, eſt conditionalis volitio, ſi volueris & audieris me.*

10. **Anſelmus.** Anſelmus Matth. 6. ad illa verba: *Fiat voluntas tua; dua ſunt, ait, voluntates in Deo; alia miſericordia, quæ non eſt cogens, nec aliquid libero arbitrio auferens, quæ vult omnes homines ſaluos fieri, quod tamen in libera voluntate illorum poſitum eſt.* & infra: *In terra multis contradiſcunt voluntati Dei, illi ſcilicet, quæ eſt, ex miſericordia: cum enim vellet prauos etiam ſaluare, ſi vellent; tamen ipſi contradicunt operibus huic voluntati. Orat ergo, ut Deus faciat alios terreneſes tales, qui nullo modo voluntati Dei reſiſtunt.*

Non minus apertè loquitur Beda lib. variarum quaſt. q. 13. in ſine dicens: *ſic Deus nobis bona ſua promittit, ut tamen labore noſtro adquirantur. Quod ſi voluerimus ad laborem in omnibus, quæ bene agemus, nobis cooperabitur. Nobis ergo bona ſua Deus tribuere vult ea conditione, ſi nos voluerimus cooperari.*

11. **Roman. 8.** Conditionale decretum Dei poteſt efficaciter deduci ex Paulo ad Roman. 8. cum ait: *Ipe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritali noſtro, quod ſumus Filij Dei. Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti; ſi tamen compatiſmur, ut & conglorificemur.* Iam igitur ſumus filij & hæredes, idque teſtimonio diuino confirmatum eſt. Sed quomodo hoc quod iam eſt, poteſt à conditione futura pendere; niſi quia ſumus filij & hæredes non in re, ſed in decreto & promiſſione diuina, conditione tamen adiecta: *ſi compatiſmur, ut & conglorificemur.* Vbi communiter expoſitores, conditionalem;

lem sentium esse supponunt, licet hoc non satis exprimatur. Veluti Ambrosius, Chrysostomus, Theodoret Beda ex Augustino, Glossa vitraque & Lyra in eum locum, Cyprianus lib. 4. epist. 1. & lib. 3. ad Quintinum cap. 16. in fine. Caietanus verò ad Roman. 8. ait: *Hanc enim conditionem apposuit coheredibus Christum, scilicet, sint similes Christo in eua ista, qui instituti sunt heredes Christi in vita futura.* Et clarius adhuc recentiores alij expostiores ibi conditionem obseruant, vt Toletus & Salmeron.

12. Postremo confirmatur, quia nisi conditionali decreto statuisset regnum Saüli vsque in sempiternum preparare, non potuissent verificari verba Samuëlis 1. Reg. 11. *Nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum.* Quod de omnibus reprobis dictum est in morali sensu: eorum nūmq̃ue typus fuit Saül. Cuilibet autem illorum Deus decreuerat æternum regnum præparare, si non transgrediretur diuina præcepta. Porro conditionale illud decretum circa durationem regni Saulis, explicant & defendunt Lyra, & multò melius Abulensis ibi quæstione 12.

13. S. Thomas in 1. distinct. 46. quæst. 1. art. 1. postquam in corpore articuli explicuit discrimen antecedentis & consequentis voluntatis diuinæ, ad 2. argumentum, ait: *voluntas antecedens potest dici voluntas conditionata, neque tamen est imperfectio ex parte voluntatis diuinæ, sed ex parte voluti, quod non accipitur cum omnibus circumstantiis quæ exiguntur ad rectum ordinem in salutem.* Et in eadem quæst. 1. art. 4. ad 3. Mala, inquit, culpa non fieri, vult Deus voluntate antecedente, non autem voluntate consequente, nisi de illis, quos seu mala non velle facere, quia voluntas consequens recipit conditionem creature.

14. Enchiridio Colonienſe titul. de Sacramentis penitentiæ fol. 99. cap. His verò, ait: *Haherem in ppi, quod semper quererentur de sua inbecillitate, nisi constaret, Deum semper paratum esse, ad infirmam aeternam nostram per gratiam suam subleuandum, modo ipsi inspiranti obedire, ac iustificanti, ac adiuvanti consentire & obsequi velimus.* Illud modo conditionalis dictio est.

15. Communiter Scholastici perspicuè tradunt, voluntatem antecedentem saluandi omnes esse conditionalem, ita vt, quantum est ex parte Dei, offeratur gratia cum voluntate dandi, si homines velint accipere, Altifiodoren. lib. 1. sent. cap. 13. colum. 1. & 2. Albertus 1. part. quæst. 79. memb. 2. art. 2. in quæst. incidente, & in vltima particula. Alexander 1. part. quæst. 36. memb. 2. D. Bonauenturæ 1. distinct. 46. artic. 1. quæst. 1. & dist. 47. art. 1. quæst. 1. Richard. 1. distinct. 46. art. 1. quæst. 1. Vdalricus in summa apud Carthusianum in 1. dist. 46. quæst. 1. vbi idem sentit Carthusianus quæst. 1. fine, approbans sententiam S. Bonauenturæ, dicens, esse communioem, Gabriel in 1. dist. 46. notab. 2. & corollario 6. Raynerius in Pantheologia in verbo liberatio à peccato cap. 18. ante med. Argentinæ 1. distinct. 47. quæst. 1. art. 1. fine, Capreolus 1. distinct. 45. quæst. vnica art. 2. conc. 4. fine, Soto sub dubio ad Rom. 9. in digressionem de prædestinatione pagin. 177. & sequentibus, Ruardus Tapper contra Lutherum artic. 7. qui est de libero arbitrio prope med. §. *Quod autem*

Ratiõ de Voluntate Dei.

Pharao, pagin. 241. alias 334. Driedo de concord. liber. arbit. cum prædestinatione part. 1. cap. 4. ad 2. Corduba lib. 1. quæstionarij quæst. 56. notab. 1. Bellarmin. tom. 3. lib. 2. de gratia & libero arbitrio cap. 5. colum. 2. Molina 1. part. quæst. 19. disput. 1. solut. 2. & 3. Suarez opusculo de libertate Dei disput. 1. section. 2. num. 10. Delphinus citatus in section. 5. disputationis præcedentis versus finem. Colligitur idem ex Durando 1. dist. 46. quæst. 1. fine, & dist. 47. quæst. 1.

Quinetiam Authores illi, qui videntur existimare, antecedentem Dei voluntatem esse à conditione puram, & absolutam; nihilominus admittunt in illa saltem virtualiter & quidditatiuè inhibitam conditionem. Quemadmodum Scotus 1. distinct. 46. quæst. vnica existimare videtur, esse voluntatem à conditione absolutam: nihilominus in 2. distinct. 37. §. *ad solutionem istorum.* conditionalem esse, satis apertè significat, verbis, quæ retulimus disp. 9. sect. 5. versus finem.

Similiter Ioannes Maior in 1. dist. 45. quæst. vnica & dist. 46. quæst. vnica videtur existimare, esse voluntatem à conditione absolutam: nihilominus in 2. dist. 37. quæst. 1. colum. penultima ait: *Deus dicitur velle secundum quid, & quasi conditionaliter bona, quæ vult secundum velle ordinatiois antecedentis, quia quantum est de se, mallet ea esse, quam non esse, nisi flaret ex parte voluntatis creatura libera; & sic vult omnes homines saluos fieri 1. ad Timoth. 2.*

SECTIO II.

Conditionale pactum Dei cum hominibus probat, esse conditionalem voluntatem antecedentem, ideòque nihil saluti repugnans potuisse Deum antecederet velle.

Suppono primò, quod Deus antecederet, & non consequenter voluisset aliquid æternæ salutis repugnans; si non præsupposito libertatis exercitio præcognito, nec dependenter ab eo, nec quasi coactus ab illo, sua sponte voluisset permittere peccatum & finalem obstinationem in illo, cum æterna damnatione, vel decreuisset vt fierent materiales actiones peccatorum; & multò magis si per physicam necessitatem illas prædeterminasset) licet hæc dirigeret ad finem ostendendæ iustitiæ.

Secundò suppono plurima testimonia sacrarum literarum, quibus Deus conditionale pactum hominibus offert absque discrimine prædestinatorum, aut præcitorum, spondens omnia temporalia & æterna bona, si voluerint seruare Dei præcepta. Ex quibus illustriora sunt hæc Ecclesiastici 15. *Si volueris mandata seruare, seruabunt te.* Matth. 16. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, &c.* cap. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Isaia 1. *Si volueritis, audiveritis me, bona terra comederis.* Ioan. 8. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.* Ioan. 12. *Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.* Apocalyp. 3. *Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam: intrabo ad illum, &c.* Præter conditionalia fœdera, constituta cum populo Israël Exod. 19. Deuteron. 29. & 30. & 1. Paralipom. cap. 15. & Hieremiz 17. & 18. & Ezechielis 18.

16.

17.

1.

Qua voluntate Deus ante exercitiū libertatis præcognitū aliquid æternæ salutis repugnans voluisset.

2.

Pactum Dei cum hominibus absque discrimine.

Ecclesiasti. 15. Matth. 16. & 19.

Isaia 1. Ioan. 8. & 12.

Apocalyp. 3.

3.
*Conditiona-
le pactum con-
cludit in Deo
voluntatem
antecedentis
esse.*

Probatur.

Dico igitur primum. Ex predictis promissionibus & pactis, oblati sub conditione liberae voluntatis humanae, concluditur inesse Deo voluntatem conferendi salutem aeternam omnibus, quantum ex se est, sub ea tamen conditione, si homines voluerint, seruauerint, obederint, &c. Probatio manifesta est, quoniam si talis voluntas, ut minimum defuisset intra Deum; mendacium, aut simulata fraus contineretur in exterioribus verbis, sub conditione promittentibus & fœdus confirmantibus.

4.

Probatur.

*Transgressor
promissionis
est pœcti
quæ.*

Dico secundò. Deus esset transgressor promissionis, & pacti conditionati; si non consequenter ad præuium libertatis abusum, sed antecedenter voluisset ea, quæ numerauimus initio huius sectionis. Probatur, quia transgressor est promissionis & pacti conditionati, quicumque deliberatè vult, & dedita opera procurat, conditionem non impleri eo fine, ut liber maneat ab obligatione. Quod si Deus antecedenter & independentè à libertatis exercitio præuiso, voluisset permissionem peccati, & finalis obstinationis, voluissetque prædeterminare materiales actiones peccatorum, & in æternum punire, prius ratione, quam eius voluntas esset prouocata peccatis, hoc ipsum esset deliberatè velle, arque dedita opera procurare, conditionem ab hominibus non impleri, ut Deus liber maneret ab obligatione conditionalis promissionis. Ergo Deus esset transgressor pacti, si prædicto modo vellet permissionem, & materiales actiones peccatorum, ac punitionem.

5.

Maiorem huius argumenti tradunt communiter Doctores, quando disputant de conditionata obligatione; ac nominatim de voto conditionato Richard. 4. distinct. 38. artic. 1. quæst. 3. latè. Supplement. 4. dist. 38. quæst. 1. artic. 3. conclus. 2. sine, Angelus *votum* 1. num. 10. Syluest. *votum* 2. quæst. 2. part. 2. Tabien. *votum* 2. quæst. 2. & communiter recentiores, vt Nauar. in manuali cap. 12. num. 42. Palacios in 3. distinct. 38. disput. 1. dub. 3. conclus. 5. fol. 838. colum. 1. Sîarez tom. 2. de Religione lib. 3. de voto cap. 6. num. 12. & lib. 4. cap. 17. num. 14. Azor lib. 11. institut. moral. cap. 20. quæstione vltima, Thomas Sanchez in Decalog. tom. 1. lib. 4. de voto cap. 23. quæst. vltima num. 47.

6.

*Occurritur
solutionibus.*

*Vnde dicta
obligatio nã
causa.*

*Deum non po-
tuit non esse
fidelis.*

Confirmatur argumentum, & simul occurritur solutionibus, quæ possent excogitari. Primum enim diceret aliquis, nihil valere argumentum, quod ex nostris transgressionibus & obligationibus tentat inferre diuinas: quoniam Deus supremus omnium Dominus potest liberè plurima, quæ nobis non licent. Hæc tamen solutio refutatur, quia obligatio & transgressio, de qua in præsentì loquimur, tota nascitur ex naturali obligatione verificandis propria verba promissoria, & implendi obligationem, quam sibi ipsi imposuit, qui promissus; quæ obligatio in Deo est tantò excellentior, quàm in hominibus, ut propterea transeat in physicam necessitatem, ita ut Deus, sicut non potest se ipsum negare, ita non possit non esse fidelis, stando promissis, ut Apostolus locuit. De quo plura dicemus infra disp. 27. sect. 5. & 6. & tota disp. 30.

Rursus falsificari promissoria verba, si promittens data opera procurat, ut non impleatur

conditio, imò nec possibile sit actualiter impleri; hoc non variatur ex ratione supremi dominij, sed regulandum est per generales regulas verificandi verba promissoria.

Confirmatur secundò, quia conditio per Deum appollita pacto hæc est: si per homines non steterit, quo minus gloriam obtineant, per me non stabit. At verò per Deum stat, si procurat Deus, ut per homines ipsos stet, prædeterminando materiale actionem, quam necessariò consequitur malitia, & antecedenter volendo permissionem peccati, & obstinationis, prius ratione, quam supponatur hominis culpa, per quam stet.

Confirmatur tertio, quia conditio, intrinsecè includens præuiam actionem personæ promittentis, obligat ad procurandam impletionem eiusdem conditionis. Veluti si promittas sponsalia, sub ea conditione, si tuus Pater consenserit; teneris bona fide procurare, ut consentiat. Quod si data opera procures ut non consentiat, eris transgressor datæ fidei. At verò conditio, quam Deus apposuit promissioni suæ, intrinsecè includit præuiam actionem Dei, qua Deus ex parte sua conferat salutis media. Ergo Deus tenetur bona fide illa præbere. Quod si data opera procuret fieri actiones materiales, ex quibus necessariò sequitur æterna mors, & antecedenter vellet permissionem peccati, & finalis obstinationis; eo ipso transgressor esset datæ fidei & pacti. Hæc omnia robur accipiet ex probationibus sequentis assertionis.

Dico tertio. Si Deus prædicto modo violaret conditionale pactum; eo ipso teneretur quibuslibet peccatoribus, etiam obstinatis gloriam præbere. Probatur, quia quicumque vult & procurat suæ obligationis conditionem non impleri; manet obligatus ad soluendum, perinde ac si conditio fuisset impleta. Quod fundamentum explico & probo de conditione, quæ est potestatiua, seu totaliter, scilicet partialiter; nimirum quia implenda est libera potestate, & actione honorati, cui postquam impleverit conditionem illam, debetur aliquid ab alio. Quod exemplis postea subiiciendis manifestum erit.

Nunc à priori probo, quoniam sic intellecta maior recipitur à Iureconsultis communiter, non tanquam ius positium, sed tanquam iuris naturalis declaratio, nata ex vi verborum & ex naturis rerum. Habet autem ea regula fortiolem rationem, atque vim in oneroso contractu, quàm in liberali donatione aut promissione, aut vltimis voluntatibus: quoniam manifestior esset inæqualitas, si oneroso contractui conditiones similes apponerentur in eo sensu, ut liber maneret ab obligatione ille, cuius fraude impeditur alter, ne conditionem sibi impositam impleteret, ac subinde ne consequeretur pretium, aut premium ex contractu debitum. Nihilominus in quibuscumque etiam gratuitis promissionibus, donationibus, & vltimis voluntatibus idem præsumitur fuisse sensus & animus illius, qui sibi aut aliis imposuit obligationem. Alioqui foret inutilis, & illuforia illa gratuita, & liberalis promissio, aut donatio. Hinc constat etiam in contractu Dei cum hominibus inito, quod partim gratuitum, partim onerosum est, vim hanc naturalem retinendam esse, ut si Deus procuret conditionem non impleri, maneat obligatus

7.
*Condicio per
Deum appo-
sita pacto.*

8.
*Condicio in-
trinsecè in-
cludens præ-
uiam actio-
nem personæ.*

9.
Probatur.

*Sua obliga-
tionis condi-
tionem non
impleri, pro-
curans, obli-
gatus manet.*

10.
*Major tan-
quam iuris
naturalis de-
claratio re-
cipitur à Iu-
reconsultis.*

*Regula vim
habens in on-
eroso contra-
ctu, & dona-
tione gratui-
ta.*

ad reddendam gloriam, perinde ac si conditio fuisset impleta.

11. *Regula in iure civili.* Confirmatur primò ex regula in iure civili. 122. ff. de regulis iuris, cuius verba sunt: *In iure civili receptum est, quoties per eum, cuius interest conditionem non impleri, non fiat, quominus non impleatur. perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset.* Quod ad libertates & legata, & ad heredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per compromissionem factum est, quominus stipulator conditioni pareret. Ergo si per Deum compromissorem factum sit, quominus homo stipulator conditioni pareret, iam conditio habetur pro impleta; proindeque Deus illi gloriam debet. Eadem regula, eodemque sensu retento cum per exigua mutatione verborum habetur lege *iure civili*, de conditionibus & demonstrationibus.

12. *Lex in executione 85 §. finali.* Confirmatur secundò, quia Lex in executione 85 §. finali. de verborum obligationibus, sic habet: *Quicumque sub conditione obligatus curauerit, ne conditio existeret; nihilominus obligetur.* Confirmatur tertio, ex regula *Cum non stat* 66. De regulis iuris in 6. quæ sic habet. *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.*

13. *Lex vtr ex fratribus.* Confirmatur quarto ex lege *Vtr ex fratribus* ff. de conditionibus institutionum, cuius postrema pars sic habet: *Plerumque hæc conditio, si uxore duxerit, si dederit, si fecerit, ita accipi oportet, quod per eum non steterit, quo minus ducat, det. aut faciat.* Atqui non obstat per hominem, si per antecedentem necessitatem prædeterminatur ad materiam actionem peccati & oblationis, decerniturque illius permissio per voluntatem antecedentem, & independentem à præiusto libertatis exercitio.

14. *Hæc generalis regula alique exceptiones.* Notanda est obiter illa dictio, *plerumque*, denotat enim, aliquas esse exceptiones huius generalis regulæ. De quibus videri potest Philippus Decius regula 121. & Dynus regul. 66. & alij expositores in eisdem regulis iuris Canonici & Civilis. Cæterum res, de qua in præfenti tractamus, nulla exceptione defendi potest, ne comprehendatur sub prædictis generalibus regulis; quoniam in ea maxime vrget radicalis ratio regularum, quam supra diximus. Quod ex sequentibus exemplis erit magis apertum.

15. *Emptor compellitur ut emptum accipiat, & pretium reddat.* Quintò confirmatur, nam ex vendito agi potest (videlicet, emptorem compellendo, ut emptum accipiat, & pretium reddat) quasi impleta conditio, quando per emptorem stat, quominus impleatur conditio: ut habetur l. *Labeo scribit*, ff. de contrahenda emptione, cuius regulæ exemplum præmiserat his verbis: *Si mihi bibliothecam ita vendideris, si decuriones Campani locum mihi vendidissent, in quo eam ponerem, & per me stet, quominus id à Campanis impetrem, non esse dubitandum, quin præscriptis verbis agi possit.* videlicet, me compellendo, ut bibliothecam accipiam, & pretium reddam. Cum igitur Deus per contractum iustitiæ commutatur, gloriam promiserit quasi pretium & mercedem obseruantie mandatorum, sub ea conditio, si liberum arbitrium locum præbuerit diuinæ gratiæ, & illi cooperari voluerit, consequens est, ut præscriptis verbis agere possit quilibet damnatus, compellendo Deum, ut sibi gloriam reddat; si per Deum stetit, quo minus

Runt de voluntate Dei.

locum suæ gratiæ impetraret à libero arbitrio: quoniam voluit per antecedentem necessitatem prædeterminare materiam actionem peccatorum & oblationis, quibus gratiæ locus negatur.

Confirmatur sextò, quia si ego tibi seruum vendidi sub ea conditione, si prius rationes redderet meo arbitrio; & ego potui rationes accipere, & non accepi, eo ipso impleta est emptionis conditio, ut teneat tibi seruum tradere. Quod expressè decernitur leg. *hæc venditio* ff. de contrahenda emptione. Quanto fortior erit in me ratio obligationis tradendi seruum, si deliberata & affectata voluntate per me posita fuerint impedimenta, ex quibus necessariò sequutum fuerit, ut seruus non reddat rationes, & eo animo posuerim, ne seruum tradam: Prudens lector applicet instituto præfenti.

Confirmatur septimò, quia si testator legat seruo suo libertatem, aut fundum sub conditione, si decem dederit hæredi, & per hæredem stat, quominus recipiat; conditio habetur pro impleta, & seruus obtinet libertatem, & quilibet legatarius obtinet legatum: ut expressè decernitur C. de conditionibus insertis, l. finali. & ff. de statu libert. lege 3. in princip. & in fine. Similiterque Si ita heres institutus sum, si decem dederit: & accipere noluit, erit dare iussus sum, pro impleta conditio habetur. Verba sunt legis Si ita ff. de conditionibus institutionum. At verò Christus Dominus testamento nobis reliquit gloriam, tanquam coheredibus, sub ea conditione, si obedientiam dederimus. Quod si Deus efficaci & absoluta voluntate recusat accipere obedientiam alicuius hominis, & ea intentione prædeterminat materiales actiones peccatorum, decernitque permittere finalem oblationem ea intentione, ut gloriam deneget & in æternum puniat: iam Deus hæreditatem debet perinde, ac si fuisset impleta conditio.

Octauò idem argumentum sumi potest ex lege *Vtr ex fratribus*, ff. de condition. institut. ubi hæres institutus sub ea conditione, si Mariam duxerit, Maria recusat matrimonium contrahere cum illo, consequitur suam hæreditatem, perinde, ac si Mariam duxisset. Atque idem prorsus de femina hærede sub conditione, si nupserit Petro, traditur expressè leg. 1. C. de institutionibus & substitutionibus & l. 1. C. de his quæ sub modo. Et vterque casus simul de viro & femina traditur fusius leg. in testamento l3. 2. ff. de conditionibus & demonstrationibus.

Nonò, Si tibi legatum aut hæreditas relicta sit sub ea conditione, si statuas in municipio posueris, si paratus sis ponere, & locus tibi à municipibus non detur; hæreditas tibi vel legatum nihilominus debetur, ut expressè decernitur l. *Titus si statuas*, ff. de conditionibus & demonstrationibus. Plures tandem casus prædictis similes reperiuntur in iure civili: ut l. *Multa*, ff. de conditionibus & demonstrationibus, & in authent. *ut actione instante*, &c. collatione 7. titul. 5, cap. 2. & l. *Hæc venditio*, ff. de contrahenda emptione, & l. *sed ades*, §. finali & l. *qui operas*, ff. locati, & conducti, & l. 1. §. *Diuus*, ff. de extraordinaria cognitione, & l. *Menia*, ff. de annuis legatis, & l. 3. C. de conditionibus insertis, & l. *Turpia* §. 2. ff. de legatis 1.

Theologos & vtriusque iuris Doctores, qui communi consensu ita existimant, non refero; quoniam

quoniam facile poterunt inueniri, siue dum exponunt leges supra citatas, siue dum disputant de conditionibus apposis contractibus, votis, promissionibus, sponsalibus, matrimoniis, testamentis, aliisque verborum obligationibus.

11. *Refutatur.* Respondebit fortè aliquis, prædictas leges esse humanas, ideòque nullam ex illis obligationem imponi voluntati diuinæ. Cæterum non satisfaciunt: quoniam prædictæ leges non sunt positivæ, hoc est prouenientes à libera voluntate legislatoris; quin potius proficiscuntur ex intima quidditate veracitatis seruandæ in promissione, pacto, & conditione appositæ; ideòque à Iureconsultis traduntur, quasi naturalis iuris declarationes. Quapropter Deus maiori & altiori obligatione tenetur ad illas seruandas propter fundamenta, quæ posuimus supra post secundam assertionem.

SECTIO III.

*Præcedentium argumentorum solutiones
refutantur, & ostenditur explici-
tam esse conditionem su-
pradiçtam.*

1. *Dupliciter
vis argum-
entorum effu-
gitur.* **D**as in partes diuiduntur Authores contra-
ræ sententiæ, per quas vim præcedentium
argumentorum effugiant. Illi namque qui vi-
dent, negari non posse voluntatem Dei esse con-
ditionalem; apponunt diuino fœderi conditio-
nem falsam, ut veram excludant. Alij verò dis-
sentient, Dei voluntatem esse conditionalem.

2. Priorem soluendi rationem sequuntur, qui
dicunt voluntatem antecedentem importare
formaliter in Deo actum conditionatum, quo
veller salutem omnium, nisi ex hoc impediretur
pulchritudo vniuersi & bonum vniuersale di-
uinæ iustitiæ, & misericordiæ. Atque id sanè
reuocari potuisset ad conditionem veram, nisi
postea probantes hanc conclusionis partem, in-
ferrent conditionem, quæ includitur in volun-
tate antecedente, quæ Deus vult omnes homines
saluos fieri, non esse istam, si ipsi voluerint, aut
per eos non steterit.

3. *Conditio po-
nitur expre-
ssè à Patri-
bus.* Hæc solutio refutatur primò, quoniam con-
ditio, si voluerint, aut per eos non steterit, ponitur
expresse à plerisque Patribus & Scholasticis ci-
tatis in section. 1. & implicite atque virtualiter
continetur in doctrina omnium Sanctorum Pa-
trum & Scholasticorum, quos tota præceden-
ti disput. retulimus. At verò istius conditionis,
quam apponit prædicta solutio; nullus inuenitur
Author, siue inter Patres, siue inter antiquiores
Scholasticos. Quamvis enim fateantur omnes,
ad permittendam culpam & æternam damnationem
multorum hominum fuisse rationem vniuersale bonum diuinæ iustitiæ & misericordiæ: hoc tamen non est conditio appositæ pacto
& promissioni.

4. *Relephas 13.
Ioan. 14.* Refutatur secundò, nam plurima testimonia
Scripturæ sacræ conditionem conferunt in ar-
bitrium hominis, videlicet, si voluerit, si fecerit,
cuiusmodi est illa celebratissima Ecclesiastici 13.
Si volueris mandata seruare, conseruabunt te. Ioan.
14. Si præcepta mea seruaaueris, manebis in dilectione mea. Ioan. 8. Si quis sermonem meum ser-
uaauerit, mortem non videbit in æternum. & alia
eiusmodi plurima, quæ retulimus sub initium
præcedentis sectionis.

Confirmatur, nam qui fideliter, & ex animo
promittit, verè vult opere complere id ipsum, &
eodem modo, quo promittit. Sed in plurimis
locis Scripturæ sacræ Deus promittit æternam
vitam sub conditione nostræ volitionis & co-
operationis; ergo verè vult opere complere æter-
nam vitam sub conditione nostræ volitionis, &
cooperationis.

Refutatur teritiò, quia licet Deus antecedente
voluntate, verè, realiter & propriè volue-
rit, quantum ex se est, omnium hominum salu-
tatem, etiam præcitorum; non impeditur
vniuersale bonum diuinæ iustitiæ, ac miseri-
cordiæ, nec impeditur vniuersi pulchritudo,
ut constet ex tota fere disputatione præcedenti,
præsertim section. 4. Ergo sine sufficienti ratio-
ne conditionem illam apponeret: si non im-
peditur vniuersale bonum iustitiæ & miseri-
cordiæ.

Refutatur quartò, quoniam si homo iste,
qui est præcitus, Dei legem implet, & ob-
tinet vitam æternam, non impediretur, sed
potius perficeretur pulchritudo vniuersi, & bonum
vniuersale diuinæ iustitiæ, & misericordiæ.
Ergo si Deus antecedenter voluerit & pro-
curauerit supradicta impedimenta salutis; per
Deum stabit, quominus impleatur prædicta con-
ditio de pulchritudine mundi, & bono vniuersali
iustitiæ & misericordiæ. Quapropter Deus
teneretur gloriam restituere damnatis: quoniam
vires suas recuperarent argumenta posita in sect.
præcedenti.

Refutatur quintò, quoniam illa conditio pul-
chritudinis vniuersi, & boni vniuersalis iusti-
tiæ ac misericordiæ, vel pendet præcisè atque
merè ex arbitrio Dei, vel est mixta & depen-
dens simul ex arbitrio voluntatis humanæ. Si
merè atque præcisè pendet ex arbitrio Dei;
perinde erit, ac si Deus diceret: Si ego vo-
luero, dabo tibi gratiam & gloriam; si nolue-
ro, non dabo. Hoc autem genus promissionis
& pacti est nullius prorsus utilitatis, & obliga-
tionis; & ea propter indignum est homine libe-
rali & prudente; nedum infinita Dei liberalitate:
ut fusius notauimus tomo præcedenti de Scien-
tia disp. 3. sect. 5. Si verò prædicta conditio est
mixta & dependens simul non solùm ex arbi-
trio Dei, sed etiam ex arbitrio voluntatis huma-
næ; consequens est, Deum virtute illius condi-
tionis teneri talem voluntatis affectum habere,
totamque prouidentiam ita disponere, ne per
Deum apponantur impedimenta supradicta bo-
næ voluntatis humanæ.

Posteriorem soluendi rationem sequuntur,
qui dissentient, Dei voluntatem esse conditio-
nalem. Hæc solutio non indiget aliis impugna-
tionibus, præter eas, quæ versantur in condi-
tione probanda supra sect. 1. & 2. Nunc sufficiat
obicere inconsequentiam, ratione cuius partes
istius sententiæ non bene inter se coherere vi-
dentur, sed potius præposterum ordinem ser-
uare. Nam illius Authores introducunt in Deum
volitiones merè conditionatas, quæ nullo modo
includuntur in aliquo absoluto, & efficaci decre-
to, pertinente ad regimen vniuersi, sed solummo-
do decernunt de rebus nunquam creandis, cum
tamè apud antiquos Patres, & Scholasticos non
possit ostendi illarum expressa mentio, & videatur
potius esse superfluas; liquidè neque ad intrinse-
cam Dei perfectionem conferre possunt, neque ad
gubernam

Confirmatur.

5.

Vniuersale
bonum iusti-
tiæ, & miseri-
cordiæ non
impeditur.

6.

7.

8.

Inconsequen-
tia ratio ob-
iicitur.

Voluntas me-
rè conditio-
nata super-
flua.

SECTIO IV.

gubernationem creaturarum: ut ostendimus supra disp. 8. sect. 7. & fusius præcedenti tomo de Scientia disp. 7. 1. sect. 9. 10. & 11.

9. E contra verò Doctores iidem refutant volitiones mixtè conditionales, videlicet, illas, quæ continentur necessariò in decreto absoluto & partim efficaci: perfectèque disponente regimen vniuersi. Cuiusmodi est volitio conditionata concedendi gloriam ludæ, si perseveraret in gratia usque ad mortem. Quæ volitio includitur in vniuersali decreto absoluto & efficaci concedendi gloriam omnibus hominibus, qui in gratia decesserint, & concedendi omnibus peccatoribus poenitentiae locum, & remedium salutis; quam conditionalem voluntatem expressè testantur Patres & Scholastici citati sect. 1.

10. Docti recentiores existimant, in voluntate antecedente conditionem non esse adiectam formaliter, & explicitè; sed tantum virtualiter & implicitè, quatenus talis est absoluta complacentia Dei circa hominum iustificationem & gloriam; ut ex illa complacentia sequeretur in Deo volitio efficax nostræ iustificationis, & salutis, nisi hominum libera voluntas obstarat. Et sane quod atinet ad vtilitatem hominum, & ad excludendam antecedentem voluntatem impediendi salutem modo superius explicato, parum interest verum formaliter & expressè conditionalis sit; vel virtualiter solummodo, atque implicitè. Quoniam argumenta omnia, quæ in utraque sect. præcedenti sumuntur ex ratione conditionis, eandem vim retinent, siue conditio fuerit formalis, & explicita; siue virtualis & implicita. Hæc autem ratio fuit, ob quam Doctores aliqui in fine sect. 1. citati, de antecedente voluntate nunc tractant, quasi de absoluta, nunc verò, quasi de condicionali.

11. Quod autem argumenta omnia, posita in præcedentibus sectionibus, eandem vim retineant, etiamsi conditio fuerit virtualis & implicita, manifestum est ex exemplo. Nam possibilitatis conditio virtualiter & implicitè clauditur in quocumque contractu, ac proinde etiam in venditione, & emptione. At verò si venditor penes se retinuerit seruandam rem, quam vendidit: atque illam tradiderit irrecuperabiliter alteri personæ contra voluntatem emptoris, vel ad Indos transmiserit, vel consumpserit, vel sua negligentia perire permiserit; contra venditionis contractum peccat, & restituere tenetur. Quod cum sit manifestum, non indiget maiori confirmatione. Sic ergo quamuis conditio liberæ volitionis creatæ, non formaliter, sed implicitè & virtualiter contineretur in volitione diuina; vim suam retinerent rationes posite in sect. 1. & 2.

12. Ceterum perfectio maior est, ac proinde concedenda Deo explicitè ac formaliter velle totum, quod significatur his propositionibus: *Placet mihi iustificatio & salus omnium hominum*, volendo hoc de singulis hominibus in particulari. *Volo ut, quantum ex mea parte est, nihil antea impediatur iustificationem & gloriam etiam à præsentibus obtineri. Volo permittere, ut mihi resistent, si voluerint. Volo, quantum ex me est, efficaciter dare iustificationem, & gloriam omnibus, etiam reprobis, si illi non resisterint meo auxilio.*

* *

Ratio de Voluntate Dei.

De imperfectionibus, quas præferre videntur volitio inefficax, & à conditione suspensa: diluuntur obiectiones.

Contrariæ sententiæ quædam argumenta soluta sunt alibi, vel inferius erunt soluenda, quædam enim argumenta immediatè diriguntur ad probandum, quod diuina voluntas totaliter præcedat nostras voluntates, ita nullo modo illas expectet. Hæc autem soluta sunt alibi. Alia verò argumenta immediatè atque directè contendunt, applicationem Dei ad concurrendum cum libero arbitrio, fore confusam, cæcam & fortuitam, si penderet à conditione; dummodo liberum arbitrium voluerit. Nihilominus hanc illationem esse nullam ostendemus infra disputatione 45. & sequentibus.

Præsentis autem instituti propriæ videntur esse obiectiones sequentes. Prima est. Inefficacia voluntatis est imperfectio: ergo nulla volitio Dei est inefficax. Confirmatur, quia desiderium rei non obtinendæ ex natura sua aptum est contristare & affligere desiderantem.

Respondetur. Inefficacia est imperfectio quando provenit ex impotentia voluntatis. Ceterum quando voluntas potuisset, si vellet efficaciter consequi quodcumque obiectum, & tamen non vult illud efficaciter consequi, sed tantum desiderare illud inefficaciter; tunc potius est perfectio voluntatis, & dominium supra se ipsam, & supra suam potentiam.

Confirmatur, quoniam velle non producere alios mundos, non est imperfectio, sed potius perfectio: ergo similiter velle non producere efficaciter actiones liberas, sed tantum præbere concursus ad illas sufficientem, non erit imperfectio. Ad confirmat. responderetur, si res desiderata non obtineretur propter defectum potentie, aut si res desiderata auget aliquo modo felicitatem voluntatis desiderantis; tunc eam rem non obtinere ex se potest contristare & affligere. At Deo neque potentia deficit, ut obtineat, neque ex consequitione rei desideratæ augetur vlllo modo Dei felicitas.

Secunda obiectio est, quia conditionalis volitio est propria voluntatis, quæ non potest consequi illud bonum sine conditione appositâ: sicut conditionalis volitio retinendi merces in tempestate, est propria voluntatis, quæ non potest vitare naufragium, nisi iactura mercium facta. Confirmatur, quia voluntas illa mercatoris seruaret efficaciter merces, si posset citra periculum, vel incommodum, & difficultatem. Deus verò citra periculum, incommodum, & difficultatem potuisset omnes homines saluare; si vellet. Ergo neque voluntate condicionali vult illorum salutem.

Respondetur negando primum antecedens. Quamuis enim voluntas sit omnipotens, & possit sine conditione appositâ obtinere tale bonum; nihilominus sapientissimè ac potentissimè utitur volitione conditionata, quando aliud maius bonum impossibile amatur volitione efficaci, quod à prædicta conditione dependet. Maius autem bonum melior administratio vniuersi, &

T 3 illustrior

illustrior ostensio diuinæ iustitiæ simul, & misericordiæ requirit: omnium salutem amari, quantum est ex parte Dei efficaciter, nec patitur per antecedentem Dei voluntatem salutis impedimenta decerni, & procurari: simul autem requirit, multos homines ita suo arbitrio relinqui, ut permittantur, si velint prædictæ Dei voluntati resistere. Quoniam igitur hoc maius bonum efficaciter à Deo vultum contradictionem implicat cum salute eorundem hominum efficaciter volita; ideo Deus sapientissimè ac potentissimè volitioni suæ conditionem apponit, pendentem ab hominum arbitrio. Hæc enim volitio satisfacit naturali propensione, ac benevolentiae, quam erga homines etiam reprobos absque simulatione profertur.

Cur Deus antecedenti voluntati conditionem apposit.

Confirmatur exemplo humanæ voluntatis Christi Domini cui non deerat potentia euitandi mortem, secundum illud Matth. 26. *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum?* & Ioan. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me; sed ego pono eam à me ipso.* Ceterum non volebat efficaciter vitare mortem, ut impleterentur Scripturæ, quoniam sic oportet fieri, scilicet, ad Dei gloriam, & hominum redemptionem. Habuit ergo volitionem inefficacem sine defectu potentie, vsque adeo, ut quamvis Pater æternus præceptum reuocaret; humana voluntas eligeret mortem efficaciter, ob maiorem Dei gloriam & hominum utilitatem. Inde constat solutio confirmationis. Deus enim non saluaret omnes homines efficaciter citra iacturam prædicti maioris boni.

Constat confirmationis solutio.

6. Tertia obiectio sumitur ex præcedenti solutione, quoniam repugnantiæ volitionum est imperfectio. Hæc autem repugnantiæ datur, si Deus volitione inefficaci & conditionata vult salutem eorum hominum, quos efficaci voluntate reprobatur, & damnatur. Ergo Deus non habet hanc volitionem inefficacem & conditionatam. Respondetur. Repugnantiæ volitionum, quæ simpliciter & absolute est repugnantiæ, est imperfectio. At verò inter prædictas volitiones Dei, non intercedit repugnantiæ, nisi secundum quid: quoniam salus reprobatorum non est volita simpliciter, sed secundum quid tantum, hoc est abstractendo à libera resistentia reprobatorum. Damnatio verò est volita simpliciter, supposita libera resistentia reprobatorum.

Respondetur.

Inter prædictas volitiones Dei repugnantiæ secundum quid.

7. Quarta obiectio est, quia ex dictis sequitur, diuinæ volitioni admisceri inuoluntarium secundum quid. Sequela probatur, nam volitio puniendi hunc hominem est secundum quid inuoluntaria Deo: siquidem Deus simul habet volitionem antecedentem, quæ secundum quid vult eundem hominem non punire. Confirmatur primò, quoniam illud est inuoluntarium, quod est ab extrinseco contra innatam inclinationem. At verò eiusdem hominis peccata, quæ Deus vult non committi, Deum compellunt, ut puniat, cum Deus à se ipso desideret non punire. Ergo habet hoc admixtum aliquid inuoluntarij.

Confirmatur primò.

8. Confirmatur secundò, quoniam aliqua incompossibilitas est inter hæc obiecta à Deo volita: & hæc incompossibilitas est, veluti quædam vis illata diuinæ voluntati, quæ secundum quid compellit. Confirmatur tertio, quoniam peccatum verè est Deo inuoluntarium, non solum

Confirmatur secundò.

Confirmatur tertio.

negatiuè, sed etiam positiuè, quippe quod odio positiuè prosequitur. Ergo quæ non sunt bona, nisi peccato præsupposito, habent admixtum inuoluntarium, quo Deus præoptat, non dari peccatum, quod ad ea bona compellat. Confirmatur quartò, nam hoc inuoluntarium secundum quid significare videntur Scripturæ testimonia, quæ dolore & gemitu Deo tribuunt, quando puniunt.

Confirmatur quartò.

Consequens autem esse falsum probatur, quia inuoluntarium diuinæ voluntati, neque admiscetur ratione ignorantie, neque ratione imperfectæ considerationis actualis, neque ratione passionis, neque ratione coactionis extrinsecæ aut metus, neque ratione malitiæ, vt creatis voluntatibus contingit. Ergo neque secundum quid inuoluntarium admisceri potest volitioni diuinæ.

9.

Respondeo, & dico primò. Inuoluntarium secundum quid admiscetur diuinæ volitioni, quando eius obiecto admiscetur aliquid mali secundum quid. Tunc enim non ex defectu voluntatis, sed ab exigentia obiecti, & à præscripto rectæ rationis prouenit, quod miscetur aliquid inuoluntarium secundum quid. Nam sicut bonum debet esse voluntarium, ita malum admixtum debet esse inuoluntarium. Quapropter diuinæ volitioni puniendi reprobos, miscetur inuoluntarium secundum quid, quoniam supplicio reprobatorum admixta est malitia secundum quid, quæ est priuatio gratiæ & gloriæ, quam Deus ex se prosequitur odio, sicut amat oppositum bonum. Hæc admixtio inuoluntarij commendat maximè diuinam voluntatem à bonitate & clementia, et quæ dignissima Deo. Atque hanc probant optimè præcedentia argumenta, & eam probabimus sequenti dispo. 2. sect. 2.

10. *Dico primò.*

Inuoluntarium secundum quid in diuina volitione.

Dico secundò. Circa obiectum proprium diuinæ voluntatis, quod est bonum præcisum ab omni malitia, nullo modo potest inuoluntarium admisceri. Probatur, quia neque propter obiectiui mixtionem mali cum bono, neque ratione ignorantie, inconsiderationis, passionis, coactionis, metus, aut contrariæ volitionis male, vel bonæ, nec alia ratione, quæ possit probabiliter excogitari, potest inuoluntarium admisceri.

11.

Probatur.

Quinta obiectio sic ab aliquibus proponitur, quoniam Agatho in epistola decretali, quæ refertur in sexta Synodo Constantinopolitana actione 4. dicit, Christum Dominum habuisse duas voluntates, diuinam, scilicet, & humanam; inter quas hæc assignatur differentia, quod voluntas diuina Christi semper impletur, non autem humana, vt patet deus Marci 7. *Voluit latere & non potuit.* Ex quo desumitur argumentum. Si in Deo esset formaliter velleitas, seu conditionalis voluntas, differentia assignata inter voluntatem diuinam & humanam Christi Domini, esset nulla. Etenim voluntas humana Christi absoluta semper fuit impleta; non autem voluntas conditionalis, vt quando dixit: *Pater si possibile est, transeat à me calix iste.* Si autem in voluntate diuina reperitur formaliter velleitas, seu conditionalis voluntas; eodem modo voluntas diuina Christi, quando est absoluta, semper impletur, non autem conditionalis.

12. *Agatho in epistola decretali.*

Marci 7.

Respondetur. Non in eo præcisè discrimen vtriusque voluntatis constituit Agatho, quoniam humana Christi Domini voluntas non semper

13. *Discriminatur humanæ, et diuinæ Christi voluntatis.*

semper impletur; sed præcipue in ratione, propterquam non impletur, & ipsa humana voluntas nolebat impleri, videlicet propter subordinationem ad voluntatem diuinam, cui, licet per impossibile voluisset, resistere, non posset. Est autem contraria ratio, ut conditionalis Dei voluntas non impletur, videlicet, ex eo præcisè, quod ipsa vult non impleri, nisi posita conditione. Vnde quando non fit, quod vult, impletur melius, quam si fieret absque requisita conditione: ut vidimus præcedenti disp. 19. sect. 13.

14. Prædictam verò subordinationem humanæ voluntatis ad diuinam fuisse rationem discriminis, datam ab Agathone, constat ex toto illius epistolæ contextu, præsertim in verbis, quæ tangentur in argumento, quorum hic est contextus. *Et ut homo dicit: Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui me misit. Et nolebat per Iudæam ambulare, quia querebant eum Iudæi interficere: & iterum: Surgens venit in partes Tyri, & ingressus in domum noluit aliquem seire, & non potuit latere. Ergone ille omnium conditor ac redemptor, de quo dicitur: Omnia, quæ voluit Dominus fecit in celo & in terra: cuius velle hoc est quod posse. &c.*

Ioan. 6.

Marc. 9.

Ioan. 4.

Ioan. 7.

Marc. 7.

Psalm. 134.

15. Sic obiectio sexta, quoniam conditionata volitio est, quam appellare solemus *velleitatem*, velleitas autem foret imperfecta, nam illius virtute Deus non diceret: Volo salutem omnium, etiam reprobatorum, sed tantum apud se diceret: Vellem illorum hominum salutem si mihi non resisterent. Confirmatur, nam velleitas esse videtur propria voluntatis ignauæ, quæ veller sibi bonum aliquod obuenire sine labore & expensis.

C. Semat. 117.

16. Respondeo & dico primò. In Deo voluntatem antecedentem esse velleitatem, rectè concedit D. Thom. art. 6. ad 1. D. Bonauent. 1. dist. 46. art. 1. quæst. 1. & dist. 47. art. 1. quæst. 1. Richard. 1. dist. 46. art. 1. quæst. 1. Soto ad Rom. 9. in digressionem de prædestinatione pagin. 277. & sequenti. Cordub. lib. 1. quæstionum quæst. 16. notab. 1. Molina in præsentis quæst. 19. art. 6. disp. 1. fol. 2. & 3. Suarez opusculo de libertate Dei disp. 1. 1. sect. 2. num. 10.

D. Thom.

D. Bonauent.

D. Soto.

Probat, quia velleitas appellatur volitio, per quam obiectum volumus non totaliter, & absolute, sed secundum quid, & sub conditione. Huiusmodi autem est voluntas antecedens.

17. Dico secundò. Ex supradictis sequitur, non ita velleitatem in Deo esse, quasi modo de facto nõ possit Deus affirmare: *Volo salutem hominum, etiam eorum, quos præscio resituros; sed tantum posse affirmare: vellem salutem hominum, etiam præscitorum, si ipsi mihi non resisterent.* Nam hæc secunda propositio, non significat voluntatem, quæ actu existat in Deo, sed quæ existeret in tali casu. Attamen in Deo actu existit prædicta volitio salutis reprobatorum. Vnde optimè & verissimè Deus affirmat: volo salutem omnium.

18. Dico tertio. Velleitas, quæ non vult ex parte sua præstare, quæ præstari requirit illud bonum, quod per eam est volitum, illa videtur esse propria voluntatis ignauæ, sicut in confirmatione dicitur. Sed aliter se habet Dei velleitas: ut ex dictis constat.

18.

Velleitas, quæ

non vult ex

parte sua præ

stare, quæ

salutem re

probatorum præ

stare, quæ

salutem re

probatorum præ

stare, quæ

salutem re

probatorum præ

stare, quæ

salutem re

probatorum præ

Sed instat septimò Gregorius 1. distinct. 47. quæst. vnica post med. quoniam velleitas non significatur verbo indicatiui, sed verbo subiunctiui, dicendo: Deus veller omnes homines saluos fieri: at verò per verbum indicatiui Paulus ait: *Deus vult omnes homines saluos fieri.* Ergo hæc vo-

litio antecedens salutis omnium non est velleitas.

Respondetur ex dictis Velleitas præfens multo melius significatur verbo indicatiui, dicendo: *Deus vult*: nam & voluntas vitandi mortem in voluntate humana Christi Domini, non erat voluntas efficax, sed conditionata velleitas, & tamen per verbum indicatiui significatur Marthæ 26. *Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et tunc maxime velleitas significatur verbo indicatiui, quando ex parte volentis nihil deficit, quo minus obtineatur effectus volitus, nam talis volitio est partialiter efficax & absoluta, ut supra probatum fuit.

Voluntas humana Christi Domini vitando mortem. Marth. 26. Quando velleitas verbo indicatiui significatur.

SECTIO V.

De causa reprobationis & modo prouidentie circa præscitos, alia obiectiones aduersus antecedentem voluntatem salutis eorum.

1. Am obiectionem præmitto priorem, cuius solutio viam aperiat cæteris, videlicet, quoniam Deus ante præuisa opera reprobatuit homines præscitos: ergo Deus, quod ex se est, non desiderauit eorum salutem; ac proinde non desiderauit voluntate antecedenti, quæ est desiderium ex ipso Deo existens: ut vidimus supra disp. 19. sect. 2. & 3. Consequentia probatur, quoniam si Deus ex se desideraret salutem horum hominum; non veller eorum damnationem, nisi coactus peccatis præuisis. Confirmatur, quoniam ex vna parte vehementer desiderare salutem Cæsar, v. g. & eam procurare magnis expensis; & ex alia parte efficaciter velle, ut Cæsar non obtineat salutem, videtur primò imprudens modus agendi ex parte Dei. Secundò videtur simulata beneuolentia erga homines. Tertio videtur laqueus hominibus iniectus potius quam beneficium & remedium. Quarto videtur beneficium collatum animo nocendi, captando opportunitatem maioris nocuenti. Vnde videtur incurere in eadem inconuenientia, quæ obiectionibus aduersariis disp. præcedenti sect. 4. & sequentibus.

1.

Hæc & similia fusius tractauimus agentes de prædestinatione, neque vacat in præsentia ad vnum examinare. Satis sit respondere, Deum non velle damnationem alicuius hominis, antequam præcognoscat eius peccatū, ut absolute futurum: quamuis ante præuisa opera, ut absolute futura, velit negare prædestinationem efficacem. Quæ negatione data, scit Deus infallibiliter, esse futurum peccatum finale hominis, non propter defectum diuinæ voluntatis antecedentis, aut prouidentie, quæ sequitur ex illa, sed propter hominis malitiam liberè peccantis finaliter, quam malitiam, licet Deus præoccupare posset in cunctis hominibus, illam non permittendo, sicut non permittit in prædestinatis; nihilominus absque simulatione beneuolentie, & absque animo laqueum iniiciendi verificatur Dei voluntas saluandi prædictos homines, si & ipsi voluerint saluari.

2.

Respondetur.

Damnatio hominis reprobata post præuisum peccatum ut absolute futura.

Secunda obiectio ex eodem principio, videlicet, reprobatione ante præuisa opera infert, primum effectum reprobationis, nempe primi peccati permissionem, esse etiam ante præuisa opera, & ideo independentem à libertate: ergo permissio hæc volita est per voluntatem antecedentem

Respondetur.
Primi peccati
reprobationis
effectus.

impediendi salutem. Respond. primi peccati permissionem esse quidem reprobationis effectum, & prædictam permissionem factam esse independentem à præiudice alterius peccati, ut absolute futuri. Cæterum non est facta, nisi supposita conditionali scientia, dicente, quod si talis homo constitueretur in talibus circumstantiis, cum remediis ad salutem datis per antecedentem Dei voluntatem, & potestate non peccandi; liberè peccaret.

4. Huic obiectioni copulantur aliæ multæ, quas generaliter notandum est, non militare contra nostram sententiam, quæ minimè admittit quod illæ supponunt, videlicet, ante permissionem primi peccati requiri præcognitionem alterius prioris peccati, quod implicat contradictionem. Nos enim non nisi prædictam conditionalem ipsius peccati, quod permittitur, requirimus cognitionem. Vnde nulla ratione colligitur processus in infinitum, quem nobis opponunt. Alia argumenta prætereo, quoniam tractant de sufficientia auxiliorum, & efficacia, prout conciliatur cum reprobatione ante præiudice opera, ut suo loco & tempore diluantur.

5. Tertia obiectioni sumitur ex autoritate D. Thom. 1. p. quæst. 2. 3. art. 3. ad 1. vbi ait: *Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, in quantum omnibus vult aliquod bonum: non tamen quodcumque bonum vult omnibus. In quantum igitur quibusdam non vult hoc bonum, quod est vita æterna, dicitur eos habere odio vel reprobare.* Et art. 5. eiusdem questionis ad 3. id ipsum confirmat. Respondetur. His in locis manifestè D. Thomas agebat de voluntate efficaci, quam prædestinatio includit, vel præsupponit. Nam de voluntate antecedente, quod sæpius nostram sententiam docuerit, constat ex iis quæ retulimus sect. 1. num. 13. & disp. præcedenti sect. 3.

De voluntate
efficaci qua
in prædesti-
natione in-
cluditur lo-
quitur D.
Thom.

6.
Augustinus.

Quarta obiectioni sumitur ex Augustino dicente, quòd multi salvi non fiunt, non quia ipsi nolunt sed quia Deus non vult; quod absque ulla controversia manifestatur in parvulis. Ergo conditio, quæ includitur in voluntate antecedente, quia Deus vult omnes homines saluos fieri, non est ista, si ipsi voluerint, aut per eos non steterit.

Respondetur.
Augustini
sententiæ.

Respondetur. Manifestum est conditionem hanc pertinere ad homines adultos & rationis compotes, circa quos primariò versatur antecedens voluntas, ut saluentur, quoniam cum illis initum est fœdus, virtute cuius tenentur homines, servare præcepta: & Deus eo ipso tenetur ex parte sua præbere, quicquid est simpliciter necessarium, ut obierunt. Insuper Augustinus, quoties commemorat prædictum paruulorum exemplum, probare inrendit, Deum iustè negre posse quibus voluerit adultis, efficacem prædestinationem, sicut eam denegat paruulis; cum tamen illam in fœderis ordine & merè gratis concedat quibus voluerit. Nihil igitur Augustinus his in locis de voluntate antecedenti.

7. Sed audiamus Augustini verba lib. 4. contra Iulianum cap. 8. prope med. *Vbi si dixeris mihi, cur ergo non conuerter omnium nolentium voluntates? Respondebo: Cur non omnes mortuos adoptat lauacro regenerationis infantes, quorum adhuc nullus, & ideo nec contrarius inueniunt voluntates? Si hoc profundius esse perspicis, quam ut abs te valeat inueniri; utrique nostrum profundum sit, cur & in maioribus & in minoribus Deus vellet alteri, & nollet alteri*

subuenire: dum tamen & certum & immobile tenemus, non esse iniquitatem apud Deum, qua quemquam sine malis meritis damnet: & esse, bonitatem apud Deum, qua multos sine bonis meritis liberet, demonstrans in eis, quos damnat, quid omnibus debeatur: ut hinc discant, quos liberat, qua sibi pena debita relaxetur, & quæ indebita gratia condonetur. Atque eadem est sententia Augustini epistol. 157. ad Oportum propius ad med. quàm ad finem, cuius verba suis commentariis inseruit Beda in id Roman. 9. *Quod si Deus volens ostendere iram, &c.*

Rom. 9.

Quinta obiectioni, quia si volitio antecedens est inefficax & conditionalis sequitur, eam distingui à voluntate consequente, non solum propter diuersitatem obiectioni; sed etiam propter diuersum modum tendendi in obiectioni efficaciter, vel efficaciter. Hoc autem videtur falsum; primò propter simplicitatem diuinæ volitionis: secundò propter communem sententiam Scholasticorum, notantium, discrimen voluntatis antecedentis & consequentis non sumi ex parte ipsius voluntatis, sed ex parte volitorum, ut loquitur D. Thom. hic art. 6. ad 1. & similia docent Alexander, Bonaventura, Richardus & Scotus citati supra sect. 1. Vnde Durand. 1. distinct. 47. quæst. 3. num. 14. ait: *Altera voluntas propterea dicitur antecedens, quia vult antecedens, id est, potentiam obtinendi salutem, quæ potentia est antecedens. Ex quo potest sequi consequens, scilicet, salus ipsa.*

8.

D. Thom.
Bonaventura.

Respondet, voluntatem antecedentem & consequentem distingui non solum penes diuersa obiecta materialia, sed etiam penes modos tendendi materialiter diuersos; quorum diuersitas nihil obest simpliciter diuinæ volitioni; cum aliunde constet, in eadem volitione diuina propriissimè reperiri complacentiam simplicem diuinæ bonitatis sine efficaci voluntate producendi suam bonitatem, & cum summa appropriatione suæ bonitatis, atque simplicem complacentiam creaturarum possibilitatem cum inferiori appropriatione coniunctam, & cum voluntate efficaci creandi aliquas res, & alias non creandi. Quæ volitiones distinguuntur non solum penes obiecta materialia, sed etiam penes modos tendendi materialiter diuersos. Hoc autem minimè negare intendunt Doctores Scholastici, sed tantum intendunt asserere, nullam perfectionem, re aut ratione distinctam, addi Deo per voluntatem antecedentem, aut consequentem, sicut de actu libero diximus generaliter in disp. 11. Cæterum volitio libera Dei propter infinitam eminentiam continet in se formaliter & perfectissimè modum tendendi volitionis efficaci & inefficaci, idque sine diuersitate perfectionis.

9.
Modus ten-
dendi mate-
rialiter di-
uersus sim-
plicitati di-
uinæ voliti-
onis non repa-
rat.

SECTIO VI.

Quia Deus vult medium salutis, formaliter, ut medium, conuincitur velle finem & nullum impedimentum antecedenter velle.

Præcipue ponderatur passio, & redemptio.

Athores quibus cum disputamus, suæ doctrinæ præsidium inuenire se putant, in voluntate conferendi media salutis, ne compellantur concedere, Dei voluntatem verè ac reali-

10.

ter

et intendere, ac desiderare salutem eorum hominum, qui de facto damnandi sunt; aut saltem ne compellantur concedere tantam istius voluntatis plenitudinem, ut ex parte sua nihil desit, quominus efficaciter obtineatur salus, nisi per liberum arbitrium steterit. Cæterum impugnationem potius, quàm solidam defensionem dabit voluntas mediæ, si iuxta philosophiæ moralis ac Theologiæ iura examinetur; quia nec potest subterfugere veram & realem intentionem finis, nec potest antecedenter, & quantum ex parte sua fuerit, velle contraria impedimenta.

Huius primariæ ratio est, quia quicumque vult mediâ formaliter ut mediâ, vult eo ipso finem, & consequenter non habet voluntatem antecedentem impediendi consecutionem finis; sed mediâ salutis singulorum hominum Deus vult formaliter ut mediâ salutis. Ergo vult eo ipso salutem singulorum, & consequenter non habet voluntatem antecedentem impediendi salutem, prædeterminando ad materiale actionem peccati, vel independenter à libero arbitrio, permitiendo finalem obstinationem.

Maiores probatur, quia medium formaliter ut medium quidditatiuè consistit in eo quod destinetur ad finem actualiter consequendum. Ergo qui vult medium formaliter ut medium, vult eius destinationem, & eo ipso vult finem consecutionem, sub eâ conditione, sub qua continetur in medio.

Confirmatur primò, quilibet enim antecedenter & quantum est ex parte sua volens impedimentum apponere medio, ne finem actualiter consequatur; eo ipso vult in medio non exerceri rationem mediæ. Confirmatur secundò, nam qui modo prædicto vult medium, vult illud manere in sola & præcisa entitate materiali absque ratione formali mediæ, quæ consistit in destinatione ad finem.

Inde etiam confirmatur tertio, quia si Deus ex parte sua denegat aliquod requisitum, ut sua mediâ consequantur finem in multis hominibus; consequens est, illa mediâ præposterè à Deo diligi quasi finem, & non quasi mediâ; si quidem omne medium, quod ita amatur, ut non ordinetur ad proprium sibi finem obrinendum, eo ipso amatur, non quasi medium, sed quasi finis proximus & immediatus, quidquid sit de fine remoto.

Confirmatur quartò, recusando quorundam solutionem, qui asserunt, Deum voluntate beneplaciti velle, ut omnes saluari possint, sed non velle ut omnes salui fiant; nisi per eos steterit. In qua doctrina continetur apertè, quod nuper inferebamus, inconueniens, videlicet potentiam obtinendi salutem esse bonum, & comparatione multorum hominum ita volitum à Deo, ut per eius voluntatem non destinetur ad salutem eorundem hominum prius, & magis volitam quasi finem. Confirmatur quintò, quia nullus vult medium formaliter, ut medium, nisi determinatus & motus à volitione finis, ut finis. Ergo mediâ salutis huic homini præscito conferre, non vult Deus ut mediâ sunt, nisi motus & determinatus à volitione salutis, ut finis.

Confirmatur sextò, nam qui vult medium formaliter ut medium, vult illud propter finem. Vnde prius & magis vult finem. Septima confirmatio sit Ecclesiæ postrema oratio in die Parasceue: *Omnipotens sempiternæ Deus, qui non mortem peccatorum, sed vitam semper inquiris.* Sed quicumque inquit, ab intentione actualiter inueniendi,

quod inquit, mouetur ad inquirendū medium, alioqui dolose & fictè inquit. Rursum illa distributiva dictio, *semper*, licet formaliter & expressè non referatur, nisi ad tempora; nihilominus eo ipso virtualiter & implicite refertur ad omnes peccatores, nullo excepto, dum est in statu viatoris.

Minorem primariæ rationis probò, & totum præcedentem discursum explico magis, & confirmo; nam præstantissima saltem, & vniuersalissima mediâ salutis humanæ, constat esse à Deo volita formaliter, ut mediâ in ordine ad salutem non solum prædestinatorū, sed etiam cæterorum omnium hominum. Imprimis namque fides docet, Christi Domini passionem ac redemptionem oblatam esse pro salute cuiusque hominis, nullo excepto, dicente Apostolo 1. Corinth. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus.* & 2. Corinth. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.* & Hebræos 2. *Vi gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* Vnde Dionysius Areopagita epistola 8. ad Demophilum non longè à principio: *Ipsam, inquit, vitam suam pro transfugis profudit.*

Confirmatur primò, quoniam hic discursus occulto quasi in semine continetur 1. ad Timoth. 2. ubi postquam Apostolus docuit, orare pro omnibus, etiam infidelibus; *Hoc enim bonum & acceptum est coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Hanc bonæ voluntatis vniuersalitatem probat his verbis: *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Quasi diceret, qui pro omnibus se ipsum redemptionem dedit, sine dubio, quantum ex se est, voluit omnium hominum salutem. Quæ namque prudentia foret emptoris, qui tanti pretij iacturam pateretur non inuitus, neque coactus ab aliena culpa; sed ex se ipso apponens impedimentum, ne redemptionis fructum præcipere maxima multitudo eorum, quos infinitis expensis redemerat.

Confirmatur secundò, nam eadem vis argumenti continetur in communi Patrum sententia. Ambrosius in Psal. 118. serm. 8. ad illud: *Miser cordia Domini plena est terra.* Sol, inquit, iustitiæ omnibus ortus est, omnibus vni, omnibus passus est, & omnibus resurrexit. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat. Quasi diceret, non fraudatur generali beneficio, quantum est ex parte Christi Domini, si quidem illud ad omnium salutem destinauit. Quod subiuncto exemplo explicat Ambrosius: *Vi si quis clausis fenestris radios solis excludat.* Idem Ambrosius 1. Corinth. 11. prope finem. *Quid est, inquit, nisi penas dare mortis Domini? Occisus est enim pro iis, qui beneficium eius irriui ducunt.*

Confirmatur tertio, nam quoslibet viatores etiam peccatores & præscitos comprehendit illud præceptum. 1. Ioan. 4. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* & 1. Ioan. 3. *Si ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Quod si Christus Dominus suam mortem non destinasset ad æternam vitam omnium, etiam reprobatorum; sequeretur, hunc titulum obligationis diligendi Deum non esse certum, & generalè in omnibus hominibus, sed in plurimis esse ambiguum, & falsâ quadam præsumptione collectum, in illis præsertim, qui plura suis operibus ostendunt signa reprobatio-

3. Præcedens discursus explicatur magis, & confirmatur.

Christus Dominus pro hominibus oblatum 1. Corinth. 15. & 2. Corinth. 5.

Hebræos 2. Dionysius Areopag.

9. 1. ad Timoth.

10. Communis Patrum sententia. Ambrosius.

11.

1. Ioan. 4. 1. Ioan. 3.

2. Qui mediâ vult formaliter, ut mediâ, vult eo ipso finem.

3. Medium de- finatur ad finem.

4.

5. Deus mediâ præscito diligit.

6. Quorundam solutio refuta- tur.

7. Medium, ut medium ex- tensi deter- minatione diligitur.

Septima con- firmatio.

nis. At verò prædicta obligationis ratio, quasi certa & indubitata proponitur à Scriptura, Patribus & Scholasticis.

12. Nazianzen. oratione in Adrian. & de se ipso eolum. §. At ego inquit, ita simplici & philosophico animo prædixi sum, ut vinum, idemque calum omnibus commune esse existimem, communem etiam Solis & Luna conversionem, communem Syderum situm, & ordinem, communem diei, noctisque aequalem portionem, & utilitatem. Et post alia eiusmodi exempla naturalium beneficiorum de supernaturalibus subdit: *Ut maiora proferam, communem rationem, legem, Prophetas, ipsius Christi perpeffiones, quarum opera omnes cura illam exceptionem instaurati sumus, qui eiusdem Adam participes sumus, versusque & capitis Serpentis oratione circumueniunt, & per peccatum neciti, atque extincti, ac per celestem Adamum saluti restituti, atque ad vitam lignum, unde excideramus, per ignominia lignum reuocati sumus. Perpende præcipue illud: Omnes contra ullam exceptionem instaurati sumus qui eiusdem Adam, &c. Et in oratione 2. in Pascha versus med. Victimæ legalibus sacrificijs immixta est, illa, inquam non exigue cuiusdam partis orbis terrarum, nec ad exiguum tempus, sed totius mundi, nec vniquam inter mortitura expiatio.*

13. Ephraem Syrus toto sermone de passione Salvatoris tradit, oblatam fuisse pro cunctis peccatoribus. Peculiariter notanda sunt illa verba versus finem: *Contemplaris, o homo, immaculatissimum Dominum, in cruce sustentum: audeſque, o impudens, & infelix homo, in delicijs ac risu, vniuersum vite tue tempus in terris transigere? An nescis o miser, & impudens, quod de his omnibus negligentis, atque deficientis rationem abs te exiget, qui pro te crucifixus est Dominus? Nunc quidem hæc dum audis negligis, in delicijs rides; & omni cura vacuus, ac liber viuis: sed veniet profecto dies illa terribilis, dies ultionis, ut sine fine lugeas, exclamæſque pro doloribus tuis in igne perenni: neque prorsus ibis, qui respondet, animæque tue miseretur. Perpende, ad eundem hominem, qui damnandus est igne perenni, dirigi illationem, pro te crucifixus est.*

14. Non dissimiliter Chrysostomus 1. ad Timoth. 2. hom. 7. col. 4. ait: *Et quomodo, inquit, illi non crediderunt? quia noluerunt: suas tamen ille partes executus est, dum pro eis in cruce penderet. Venit enim, ut testimonium perhiberet: paterne veritatis.*

15. Eodem modo Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 16. initio: *Nulla, inquit, ratio dubitandi est, lesus Christum Dominum nostrum pro impijs & peccatoribus mortuum, a quorum numero si aliquis liber inueniuntur: nos est pro omnibus mortuus Christus. Sed pro his pro omnibus mortuus est Christus. Et ad cap. Gallorum sent. 9. Qui dicit, quod non pro totius mundi redemptione Saluator sit crucifixus: non ad faciamentis virtutem, sed ad infidelium respectu partem: cum sanguis Domini nostri pretium totius Mundi sit. A quo pretio extranei sunt, qui aut delicti captiuitate, redimi noluerunt, aut post redemptionem ad eandem sunt solutitatem reuersi.*

16. Eandem fuisse mentem Augustino, constare potuisset satis ex præcedentibus verbis Prosperi, qui nunquam à sui magistri doctrina recessit. Sed probemus abundantius variis locis eiusdem doctoris, qui ad solos prædestinatos restringere videtur orationem & redemptionem Christi D. tract. 31. in Ioan. post med. ad illa verba cap. 7. *Ubi ego sum, vos non potestis venire, dicens: Non debebam desperare, pro quibus Dominum, in cruce*

Augustinus.

pensens dignatus est orare. Videbat quosdam suos inter multos alienos. Illis tam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat iniuriam. Non enim attendebat quod ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur. Quæ omnia videntur referri ad quosdam suos, non ad multos alienos.

Nihilominus existimo, ex mente S. August. referri ad singulos homines totius collectionis in qua videbat Christus D. quosdam suos inter multos alienos, ita ut quorundam suorum salus præcipue & efficaciter intenta, fuerit præcipuum motuum, propter quod oratio atque redemptio fusilla fuerit ad totam collectionem, in qua erat permixti multi alieni. Sic enim vniuersaliter & sine restrictione accipiuntur illæ sententiæ: *Illis tam petebat veniam, a quibus adhuc accipiebat iniuriam. Non enim attendebat, quia ab ipsis moriebatur; sed quia pro ipsis moriebatur.*

Confirmatur, quoniam alias non esset efficax consecutio, qua infert Augustinus statim dicens: *Ut nemo de sui peccati dimissione desperet, quando illi veniam mouerunt qui occiderunt Christum.*

Augustinus in Psal. § 4. ad illa verba: *Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, ait: Extendebat manus ad populum non credentem, & contradicentem; & iam ipsos expectans, dicebat: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Adhuc sane reliquis seruiunt illius ciuitatis adhuc contradicunt de frontibus omnium, modo extendi manus ad reliquias non credentes & contradicentes.*

Clarius tam præsens dogma tradit idem Augustinus de Symbolo ad catechumenos lib. 2. cap. 8. dicens, Christum Dominum fortasse propterea seruale vulnera, ut in die iudicii inimicus demonstraret, ac dicat: *Videtur vulnera, que infixistis, agnoscutis latius, quod puppessetis, quoniam & per vos, & propter vos a eternum est, neque tamen irare voluistis: Et tract. 2. in Ioan. col. 3. ingratè inquit, irides eum, qui ad te venit, ut redeas. & tract. 9. 2. in Ioan. sub med. Sanguis, ait, Christus sic in reuersionem omnium peccatorum fusus est, ut ipsi etiam possent delectare quo iusus est. Similia docet in id Ioan. 8. Cum ex altariis filium hominis, tunc cognosceris, quia ego sum. & D. Thomas ibidem.*

Sumitur idem ex Cypriano in libro de opere & elemosyna. Nā in principio commendat salutaris remedia, nobis per Iesum Christum oblata. Et longè post medium inducit Diabolum, in die iudicii de suis seruis ista iactantem: *Ego pro istis nec alapas accepi, nec flagella sustuli, &c. Et prope finem eiusdem libri: Quodcumque, inquit, Dei est, in nostra usurpatione est, nec quisquam a beneficijs eius & muneribus arcetur, quominus omne humanum genus bonitate ac largitate diuina equaliter perficiatur. Sic equaliter dies illuminat, sol radiat, imber rigat, ventus a spirat, & dormientibus somnus vnus est, & stellarum splendor ac luce communis est.*

Cyrellus Hierosolym. catechesi 18. col. penultima scribit. *Multimoda sane quedam relicta est ratio consequende vite æternæ, propter illius passionem: benignus enim cum sit Dominus, non vnā neque alteram tantum, sed multas æternæ vite vias aperuit, ut omnes quantum in ipso est, absque impedimento illa potiri possent.*

Leo Magnus serm. 16. de Passione cap. 3. ante med. ait: *Qui enim veni peccatores saluos facere, neque ipsis quidem interfectioribus suis misericordia denegauit. Et confirmat Actū 2. Vobis est enim facta repromissio, & filiis vestris, & omnibus, qui longe sunt, quoscumque aduocaueris Dominus. Clemens Alex.*

17. Mens Augustini de cl. ratur.

18. Psalm. 54. Isai 65.

19.

Ioan. 8

20. Cyprianus.

21.

Clemens Alexandrinus

SECTIO VII.

Alia, quæ magis exaggerant affectum Dei volentis, ut omnibus prodesset eius passio. Vbi potissimum de sit.

PRIMUM est animi preparatio, qua Christus Dominus quantum attinet ad ipsius charitatem & misericordiam, promptus est iterum pro peccatoribus mortem subire, si foret necessarium. Hoc nos docuit visio Carpi, viri propter mentis puritatem ad Deum cernendum aptissimi, cuius visionem veram esse, Dionysius Areopagita credit in epist. 8. ad Demophilum monachum sine, apud quem legere poteris visionem, fusius enarratâ, nobis hoc erit satis. Videbat Carpus impios quosdam & perniciosos homines in summo vitæ discrimine constitutos: quos etiâ ipse, ut deiiceret, incumbibat, & malè precabatur. Vidit autem Iesum quem ad misericordiâ id quod gerebatur, commouisset, surrexisse ex cœlesti solio, & cum ad eos descendisset, manû benignam porrexisset, & Angelos qui vna auxilium ferrent, viros aliâ ex parte retinuisse, dixisseque Carpo Iesum porrecta iam manu: *serui me iam, paratus sum enim rursus salutis hominum causa mortem perpeti, mihi quæ hoc pergratum est, dum alij homines non peccent.*

Tam vehemens desiderium salutis omnium, ut inferat preparationem iterâdi passionem, non patitur antecedenter velle falsis impedimenta ponere: & multò minus patitur velle prædeterminare materiales actiones, quas necessario mors æterna consequitur. Rursus hoc non de prædestinatis, solû, sed de quibuscumque hominibus dictum esse à Christo Domino ipsa verborû series indicat, præsertim extrema, videlicet, *dum alij homines non peccent.* Idem colligitur, ex instituto, ad quod probandum à S. Dionysio refertur superior historia, nimirum, omnium salutem orationibus, exemplis, consiliis, exhortationibus, mansuetudine, atque patientia esse procurandam.

Secundò crescunt eiusdem argumenti vires, quoniam non solû pro omnibus peccatoribus, aut pro multis illorum simul, sed etiâ pro singulis, ac subinde pro vno tantum homine Christus Dominus mortem subiisset, si foret necessarium ad illius salutem reparandâ. Quod deducit Chrysostom. ex verbis Apostoli Galat. 2. *Qui dilexit me, deditque semetipsum pro me, dicens: Deckerat, hoc quoque par esse, ut quisque nostrum non minus agat gratias Christo, quam si ob ipsum solum aduenisset. Neque enim recusaturus erat, vel ob vnum tantû exhibere dispensatione, adeo singulum quemque hominè pari charitatis modo diligit, quo diligit orbem vniuersum.*

Existimant Doctores aliqui, prædictû affectum erga singulos homines pertinuisse solûmodo ad creatam charitatem, per quam humana Christi Domini voluntas parata erat id facere, si Deus ita ordinasset: Deum verò id non fuisse ordinatum, quia non expediebat, nec necessarium erat. Nos verò similiter fateamur, nò esse necessarium, ideoque non expedire modò, ut Deus ita ordinet. Nihilominus verum est absolutè, quòd pro singulis, ac subinde pro vno tantû homine Christus Dominus mortem subiisset, si foret necessarium ad illius salutem reparandam. Hæc enim necessitas esset sufficiens ratio congruitatis, propter quâ infinita Dei clemètia & charitas mirabiliores sui radios effunderet, si nò solû humana, sed etiam diuina voluntas ad tã copiosâ redèptione propende

Andrinus lib. 7. Stromat. pagin. 2. fusè probat, Deum vniuersorum hominum curam gerere, quoniam nec imbecillis est, ut non possit, nec minus bonus, aut inuidus, ut nò velit. Ac præsertim probat, quia propter nos carnè accepti patibidem, & seruatur est non horû quidem, sed nò illorû, sed omnîû.

Confirmatur tertio, nam Saluatorem, eiusque mortem, resurrectionem, & Euangelij promulgatione Israëlitis primatò missam fuisse, ad procurandam salutem eorum etiâ, qui de facto recipere noluerunt, Petrus & Paulus docent in actibus Apostolorum. Nam Petrus cap. 2. post. med. *Vobis, inquit, est repromissio, & filij vestri, & omnibus, qui longè sunt, quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster.* Et cap. 3. fine: *Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis, ut conuerteret se unusquisque à nequitia sua.*

Vbi notandû est primò, quibus resuscitatus est Christus eisdem hominibus fuisse mortuum, hoc est ad illorum vitilitatem. Secundò Dei filius missus, mortuus & resuscitatus est omnibus hominibus, sed Israëlitis primùm; quoniam Deus, quantum in se fuit, intendebat eorum salutem procurare priùs, quibus Christus Dominus fuerat promissus. Tertio pendere illud: *Benedicentem vobis.* Quod ut minimùm significat desiderantem, imprecantem, & saluere iubentem, quantû ex se est. Quartò finis per hæc media procuratus est, non solû, ut unusquisque possit se conuertere, sed ut de facto conuerteret se unusquisque à nequitia sua.

Quintò obserua vniuersalitatem illius dictionis, *unusquisque*, atque ne possis excipere Iudeos plurimos, qui de facto nunquã receperunt Euangelium, audi Paulû Actor. 13. dicentem: *Vobis verbum salutis huius missû est, & longè inferius: Constanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repellistis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes.* Idem ergo homines erant, quibus primario missus est Saluator, & Evangelica prædicatio, & qui repulerunt illam, & indignos se iudicarunt æternæ vitæ.

Propterea de his hominibus atque de cæteris præscitis, seruata proportione debita, argumetari possumus, sicut Paulus Rom. 8. de prædestinatis agens argumetatur. *Quia qui proprio Filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiâ cum illo omnia illis donauit?* Quod siue de præterito legas, siue de futuro donabis, idè sensus est, quod ad præsens attinet. Si enim consequentia Pauli bona est, cum illius antecessor verifictetur, non solû de prædestinatis, sed etiâ de præscitis, ut nuper probatû est, necessario fit, ut consequens eiusdem argumenti verifictur etiâ de præscitis hominibus; ac proinde concedendû est, Deû cum suo Filio, quantû est ex parte suæ preparationis offerentis remedia, iâ de facto donasse quæcumque fuerint illis ad salutem necessaria, ita ut solummodo deficiat ex parte illorû libera recipiendi voluntas.

Vnde Ambrosius de Iacob & vitâ beatâ lib. 1. cap. 6. post med. ait: *Sed vereris dubios vitâ anfractibus, & aduersarij insidiis, eum habere auxilium Dei, habere tantam eius dignationem, ut Filio proprio pro te non pepercerit.* & post pauca: *Pro quibus igitur, quod super omnia est, dedit, potest fieri ut non in illo vniuersa donauerit? Nihil enim exceptit, qui omnium cessit auctorem. Nihil est igitur quod negari nobis posse vereamur, nihil est, in quo munificentie diuina diffidere perseverantia debeamus.* Plurima ibidem in eandem sententiam.

1.
Promptus
Christus pro
peccatoribus
mortem mor-
tem subire.
Carpi visio.
Dionysius
Areopag.

2.
Tam vehemens
desiderium
salutis nò pa-
titur præde-
terminare
materiales
actiones.

3.
Pro vno tan-
tum peccato-
re Christus
Dominus
mortem subi-
isset.
Chrysostom.

4.
Quid aliqui
Doctores exi-
stunt de
prædicto af-
fectu.

Propriâ pla-
citur.

Probatum

propenderet: neque audeo iuxta mei cordis pusillanimitatem coarctare, quæ Doctores lacri, à Deo, vt credimus, inspirati, de bonitate Dei magnanimitèr sentientes, tradidere.

1. Confirmatur primò, quoniam aliter non plene satisfat verbis Chrysostomi; nam gratiarum actio pro redemptionis beneficio primariò refertur ad diuinam voluntatem Christi Domini eiusque incretam charitatem; de qua verificari non poterit, non fuisse recusaturum, vel ob vnum hominem tantam exhibere dispensationem. Porro paritas illa, seu æqualitas dilectionis, quæ in præfenti loco asseritur à Chrysostomo, refertur ad beneficia simpliciter requisita ad salutem; non verò ad maiorem illorum abundantiam. Sic enim æqualitatem affirmare solent antiquissimi quique Patres: vt alibi offendimus.

6. Confirmatur secundò, quoniam saltem Ambrosius. de humana voluntate, sed expressè de increta charitate loquitur lib. 1. de Iacob & vita beata cap. 6. post. med. vbi explicans illud Rom. 8. Pro nobis omnibus tradidit illum, ait: Mirè autem addidit pro omnibus, vt ostenderet, quod ita omnes diligit, vt dilectissimum Filium pro singulis traderet. Quomodo ergo impediret, quod tantopere desiderabat.

7. Tertiò totum præfentis & præcedentis sectionis discursum confirmant verba Christi Domini apud Ieremiam, cap. 49. prope init. Et ego dixi in vacuū laborauis sine causa, & vanè fortitudinē meam consumpsi. Quæ lamentabilis querela neminem prædestinatorum tangit, sed ad solos præscitos referri potest. Vnde constat, illorum etiam iustificationem, & salutē à Christo Domino fuisse intentam, & procuratam redemptionis beneficio. Etenim si non intendisset, & procurasset, nisi solam iustificationem, & salutē prædestinatorum; consequens foret, illius intentionem, & laborem in nulla persona fuisse defraudatum suo fructu; ac proinde non in vacuū laborasse, nec sine causa & vanè fortitudinem suam consumpsisse.

Confirmatur, nam ad incredulitatē Israëlitiçi populi præcipuè dirigitur illa querela. Ad illos namque se missū esse Christum Dominum testatur Matth. 15. Atque ita notat Cyrill. Alexand. Ieremie 49. lib. 4. orat. 4. vbi etiā Hieronym. lib. 13.

8. Vide autem vtrum de se ipso potius, quàm de incredulis conqueri potuisset Christus Dominus si laborem ita posuit, & fortitudinem ita consumpsit, vt ex propria & libera voluntate, independentèr à libera hominum malitia, adhibuerit prædeterminationē ad materiales actiones peccatorum, virtute cuius erat simpliciter necessarium, in vacuū, vanè, & sine fructu factas esse tantas expensas. Vnde Hieronymus concludit: Hæc autem vniuersa dicuntur, vt liberum hominis monstraretur arbitrium. Dei enim est vocare, & nostrum credere. Neque statim si nos non credimus, impossibile Deum est, sed potentiam suā nostro arbitrio dereliquit, vt in illè voluntas premium consequatur. Quia ergo noluerit per me in te credere, iudiciū meū apud te est, quia omnia fecerim, quæ facere debui.

2. Quarta confirmatio deducitur ex siti Redemptoris, nunquam satis expleta; vnde sic arguentor. Si ardens illa sitis & desiderium solos prædestinatos respiceret; illorum salus maneret satis expleta, veluti suauissimo vino: sed non fuit satis expleta: ergo sitis etiam, ac verè desiderat etiam reproborum salutem, & peculiariter Israëlitiçi populi. Vnde vox erupit in Psal. 68. Dede-

runt in escam meam sel, & in siti mea potauerunt me aceto. Vbi Augustinus, id est inquit, desideriorum desiderauit, & voluntatem inueni. Similiter tract. 15. in Ioan. col. 3. Qui bibere querebat, fidem ipsius mulieris sitiebat. Quibus consequentia sunt quæ tradit tract. 119. in Ioan. ad verba Christi Domini pendentes in cruce: sitio, &c.

In eiusdem loci cōmentario D. Tho. Ioan. 19. lect. 5. Per hoc, ait, quod dicit: sitio, ostendit mortem suam esse veram, non phantasticam. Item ostenditur eius ardens desiderium de salute generis humani 1. Timoth. 2. Vult omnes homines saluos fieri. Luc 19. Venit filius hominis querere, & saluam facere quod perierat. Vehemens autem desiderium consequimus exprimerè per sitim, Psal. 43. Situit anima mea ad Deū vinum. Sequens autem cōtextus apertè significat, hanc sitim extendiet etiam ad eos homines, qui pro vino acetum offerunt sitienti filium eorum.

Non alia est sententia Drogonij Hostiensis Episcopi sermone de Sacramento Dominicæ passionis col. 3. cum ait: Sitio inquit, Domine quid sitio? Ergone plus cruciatur sitis quam crux? De cruce files, & de sitis clamas? Sitio: Quid? Vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium; plus animarum vestrarum, quam corporis mei cruciatus me tenet. O vos omnes, qui transitis per viā aëdite & videre, si est dolor similis, sicut dolor meus. Attēdite dolorem meū, vt in dolore meo, videatis dolorem vestrū &c.

Gregorius in 4. Psalm. penitentialem ad illum versum: Quia cinerem iunquam panem manduca-bam esuriam, vt sitim redemptoris fuisse notat, de salutifera agri intellectualis cultura, & subiūgit: Quid enim sisit Deus, nisi fidem nostram? Vnde & a muliere Samaritana quæ suū bibere de cuius cum non legitimus aqua bibisse; sed spirituales potum ei mulier ostulit, cum mundi cum saluatorem agnouit. In cruce quoque positus sitiebat, & penitentiam peccantium, & fidem exoptabat per fidorem. Sed vinea Domini Sabbath in Patribus à Deo plantata, & doctrina aratro, & verbigombus per manus Prophetarum excolta, nouissime in amaritudinem versa, dum ei vinum latius ferre debuit foras in mundi acetum porrexit. Sitio ergo Redemptor suauem potum etiam ab illis accipere, qui non nisi acetum propinquant.

Cyrillus Hierosolym. catech. 13. propius ad finē quàm ad med. sic ille, inquit, hæc sustinuit pro salute omnium veniens; populus vero malam illi mercedem reddidit. Dixit Iesus: Sitio. Qui educerat ipsis ex rupe aquas, en petit a vinea quā plantauit fructus. Sed quid vinea, quæ secundum naturam quidem erat ex sanctis Patribus, secundum vultum: cum autem ex Sodomis (vinea enim illorum est Sodomis, & Sarmen-tum illorum ex Gomorha) sitienti Domino spongia in-a-defacta, & imposita arundini, porrigi acetum. Et de-derunt in cibum meum sel, & in siti mea potauerunt me aceto. Et paucis interiectis: Et vt ne omnia re-petamus: Expetiā inquit, vt faceret vnam sitim, & daret vinum; ipsa autem fecit sitim.

Paulinus Nolanus epist. 33. ad Desiderium in medio: Cognati, inquit, quia misericors & misericors Dominus, neminem vult morte morientē, neque crea-turam suam in illa arbore, sed inuicem plantationis suæ, vitium arboris maledicendo damnauit, Et paulò inferius: Cum dixisset, non inuenisse Dominum in arbore illa fructum, id quod arborem excisare videatur, apposuit, dicens: Non enim erat tempus, vt fructū haberet. Quod si ita est sine causa videtur arbor excepisse maledictū, quæ culpa sterilitatis carebat. Et magis explicata eadem ratione dubitādū, respondet. Propter nos vitique scriptum est, in quibus esca suam Deum

satis redem-
ptoris nun-
quam satis
expleta.

Psalm. 68.

Augustinus

10.

D. Thom.

1. Timoth.

Luce 19.

11.

Drogonij

Hostiensis

Episcopi.

12.

13.

Dent. 32.

Isai 9

14.

Math. 1

Deus semper vult inuenire. Nam & agrum, & vineam in nobis habet. Nos in area sua venisat, in nobis purgat triticum, discit pileris: vñ zizania. Itaque in illa arbore salutem hominis esuribat, & ab homine debitum sibi fructum petebat: sed & cum in sua proprii venisset, suis eum non receperunt: & debitam sibi frugem, quam per legem & Prophetas in eos seminauerat, sterilis infidelium Iudeorum synagoga non reddidit. Venit ad arborem eorum, querens a filijs plantationis sue expectati germinis dulcem cibum: at illa subditiis pietatis fructibus, dedit in escam illius fel: & vna petens obtulit spinas; & ipsum bona vineas plantatore, ipsi veram vitam, & bovrū suavitati, aceto vrente potauit.

Psal. 68.

15.

Et in fine eiusdem epistolæ: Hoc est, quod voluit intelligi per Euangelistam, nobis indicando, non suo tempore fructum ab arbore se petisse, vt omni tempore homo se fructum Deo debere, cognoscat, quia bonus Dominus, qui hominem mortalem immortalitati preparat iam, & in hoc seculo vult, cum speciem perpetuatis induere, vt fructum non accipiat de tempore, sed omni tempore sit maturus illis, cum quo, vel in quo mansurus est sine tempore. Paulini ergo sententia de hominibus etiam de facto dānandis maturum bonorū operum fructum Deus semper esurit, sitit, desiderat, procurat, exigit; & ad eum colligendum auxiliorum culturam adhibet, vrendo zizania, purgando triticum, disciendū paleas.

16.

Arnoldus Carnotensis S. Bernardi familiaris tom. 1. bibliothecæ tract. de verbo Christi, sitio, prope initium: Ego verò, inquit, sacramentalem hanc sitim intelligo, in qua non tam desideratur potus, quam hominum salus. & paulo inferius: Sicut conseruam, curvis ad remissionem, excoluit, quæ non rapuit. Et licet illi pretium illud magnum cogitare repellere, tam absorptio serpente, festinat ad lauacrum inimicorum, & moritur pro impijs, & rebelles adoptat, & tanis effectus beneficij largitur ingratia. Et à medio eiusdem tract. ait: Sed peruersa, & auersa menti carnalium, sitis huius non intelligens sacramentum, sancto ori amaritudinem applicat in caluor, & fontis misericordie venena propinat. Et iterum: Hoc potius ille fontis sitit irriguus, vt ex eo assatim hauriat, illaque repleatis dulcedine, vt puri terefrigerent latices, & ardentium intelliduum extinguant carbonem. Hoc sitit, vt virens in te charitas perseveret; vt sicut palma in sublimi comari spes attollit, & sicut cedrus Libani impatiibilis vnuat.

SECTIO VIII.

Cetera Scripturæ testimonia, quæ vim superioris argumenti corroborant.

1.

Luc. 12.

EX eo quod Incarnationis atque doctrinæ suæ remedium hominibus adhibere voluerit, eo ipso voluisse totius mundi salutem, Christus D. comprobatur Luc. 12. dicens: Ignem veni mittere in terram. Et quid volo, nisi vt accendatur? Quasi diceret, quid aliud velle potest, qui ignem admovent materij combustibili, nisi vt accendatur de facto & te ipsa, ita vt, quantum ex se est, nullum impedimentum adhibeat, ex quo necessariò sequatur ardoris priuatio. Cuius argumenti vim magis expresse Basiliius tomo 1. homil. vltima, cui titulus est. Quod sine diuina virgine & gratia, resistere Satana non possumus. Vbi ita legit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi, vt iam esset accen-

Rog. de Voluntate Dei.

sis? Vide quantum aniet actuale ipsum ardorem, vt quod ex se est, velit iam esse accensum à multo tempore. Vide tursus quanta sit eius efficacia, quantum ex se est, vt Christus Dominus dicat. Vultis videre si vā accensus sit. Ita legit Chrysost. serm. 2. de Spiritu sancto in Pentecost. Proptius ad fin. quā ad med.

Chrysostom.

2.

Dionysius.

Ne fortè quispiam voluntatem hanc restringat ad solos prædestinatos, aduertat, à Patribus intelligi de omnibus & singulis hominibus. Sic Dionysius de Ecclesiastica hierarchia cap. 3. initio. Sacrorum, inquit, præfatus, qui semper Dei similitudine omnes homines salutem adipiscit, & ad veritatis notitiam venire, cupiat, prædicat omnibus ex veris Euangelij, Deum, qui pro sua, naturalique bonitate, is, qui terram incolebant, propitiū esset, ad nos pro sua humanitate venisse; & ignis instar ea, quæ vniuersa facta sunt, comedentem, & ita dicā, secum vniuentem, perduxisse ad sui similitudinem, quantum quidque eorum aptum erat ad percipiendū diuinitatem. Quotquot eum receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. Pondera primò, Deum hominem connectentem, & vniuentem ignis instar, ad sui similitudinem perduxisse, quantum quisque aptus erat, vt perciperet diuinitatem, recipiendo Christum. Quamobrem, quantum est ex parte Christi Dom. nullum apponeretur impedimentum. Secundò pondera, hoc prouenire ex vniuersali voluntate, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, quam voluntatem imitatur sacrorum præfatus, videlicet, Episcopus omnibus Euangelium prædicans.

Primò ponderandum.

Secundò ponderandum.

Quid propriè significet superior metaphora ignis, obseruauit Gregor. in Ezechiel. homil. 2. in medio dicens: De bono igne scriptum est: Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt accendatur? Ignis quippe in terram mittitur, cum per ardorem sancti Spiritus afflata terrena mens à carnalibus suis desiderijs concrematur. Rursus, prædictam Redemptoris voluntatem ita fuisse generalem, vt eos etiam homines comprehenderet, qui liberò se præbeant, vt cineres, ad concipiendū ignem ineptos, docet in 4. Psalm. penitentialē ad illum versum: Quia cinerem tanquam panem manducabam. vbi: filius, inquit, volebam curare qui salutem nolebam habere, qui aduersus salutem suam armati, & phreneticorum more medicum iucisantes, volebant potius ex infirmitate mortem incurrere, quam vitam ex salute inuenire. Sed cineres Redemptor noster māducabat, quando in corpus suum eos traiecit. Cineres namque erant: quia dum principem tenebrarū magis, quam authorem sequerentur luminis, in eorum cordibus, quasi ex intus fuerat diuini prorsus ignis amoris. Cineres, inquam, erant, videlicet, nulli apertus, & sine charitatis glutino omnino dissoluti. Quis non has miretur misericordie Dei diuitias?

3. Gregorius.

Bernardus in serm. in natiuit. S. Ioannis Baptistæ prope init. ait: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur? Hoc nempe commune mandatum: he: est, quod exigitur ab vniuersis, nec vlla, si deesse contigerit, admittitur excusatio. Atque sub eadem vniuersalitate & sine limitatione, reliqui Patres intelligere videntur hunc locum, vt Christus Dominus velit, vrendo peccata consumere & inflammare charitatem; vt Augustinus contra Faustum Manich. lib. 2. cap. 93. Ambrosius, Cyrillus & Chrysostomus Luc. 12. citato.

4. Psal. 118.

Secundò, eadem vis est Psalm. 118. Neque est,

V

qui

- Aug. in 1. ex-*
positione ait: Cum autem Verbum etiam caro factum
est, & habitauit in nobis, non permisi viliū mortalium
excusare se de umbra mortis. Et spūm eum penetra-
uit. De bi caror. Quod non alia ratione verum est;
nisi quatenus præstitit omnia, quæ in se erant, vt
Verbi calor penetraret omnes homines.
6. Quam congruenter & opportunè destinatus
Oscas cap. 6. fuerit aduentus Christi Domini ad hominum salu-
 tem, similitudinibus explicuit *Oscas cap. 6.* sub
 init. dicens: *Quasi diluculum preparatus est egres-*
sus eum: & venit quasi imber nobis tempo ariens, &
serotinus terra. Quod et Christo Domino intel-
ligendum est, vt notat ibi Hieronymus, dicens:
Qui non solum manē vocatur, & aurora, & diluc-
ulum: sed venit nobis, quasi imber temporaneus, &
serotinus terra. Hæc est pluuia, de qua Dominus polli-
cetur: Dabo vobis pluiam temporaneam & seroti-
nam. Atque hoc potentissimo remedio dato, Deus
ita conqueritur: Quid faciam tibi Ephraim? Quid
faciam tibi Iuda? Misericordia autem vestra quasi
nubes matutina, & quasi ros manē pertransiens. Pro-
pter hoc dolui in Prophetis, & occidi eos in verbis
oris mei. Et post pauca: Ipsi autem sicut Adam trans-
gressi sunt pactum.
7. Vbi Hieronymus ait: Quando dicit: Quid fa-
 ciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda: paren-
 tis in perditos filios monstrat affectum, iuxta illud,
 quod in *Isaia* legitur: Quid est, quod ultra debui sa-
 cere vineæ meæ, & non feci ei? & in *Michaa*: Popu-
 le meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Re-
 sponde mihi: quia eduxi te de terra *Aegypti*, de domo
 seruentium liberaui te, & misi ante faciem tuam
Mosē, & *Aaron*, & *Mariam*, & post pauca: Do-
 laui vos in Prophetis, & verbis terribilibus com-
 minatus sum: scalpellum, ignes, & cantheria protuli,
 vt qui clementem contemnebas, timeatis offensum:
 & occidis negligentes in verbis oris mei; vt ante pec-
 catores verborum terrore punirem, quam eas siui is
 transiret.
8. Tantis ergo salutis remedijs adhibitis, quando
 illa interrogatione vrgentur obitinati: Quid fa-
 ciam tibi Ephraim. Quid faciam tibi Iuda? Peto
 an iure & merito respondere possint. Quorsum
 Domine nobis applicas tot ac tanta remedia; quā-
 do simul per antecedentem voluntatem, non
 præsupposito nostræ libertatis exercitio, vis præ-
 determinare materiales actiones peccatorum,
 vnde nobis est simpliciter impossibile actualiter
 conuertere & penitere. Quod si tale responsum
 non potest iure ac merito dari prædictis repre-
 hensionibus Dei: restat vt Deus non voluerit ad-
 hibere prædictam prædeterminationē, aut aliud
 impedimentum salutis ex parte sua, sed potius
 tantis remedijs, tantoque conatu nostram salu-
 tem procurauerit, vt laborem & lassitudinem
 cauere potuissent, quod ex se est: iuxta illud *Ie-*
remie 15. Laboranti rogans. Vt iam deseceris Deum
crebro eis ignoscendo; & lassus sit, semper eos pro-
noxiis ad salutem. Ita explicat ibi Hieronymus.
9. Quinto, vis eadem latet *Ieremie 6. fine: Om-*
nes isti principes declinantes sunt, ambulantes frau-
dulenter, et, & ferrum vniuersi corrupti sunt. Defecit
sufflatorium in igne, consumptum est plumbum,
frustra conflagit confiator, malitia enim eorum non
sunt consumpta: argentum reprobum vocat eos, quia
Dominus proiecit illos. Quia metaphora significat-
ur, ab artifice argenteo iam fuisse adhibitam
omnem suæ artis diligentiam: siquidem eousque
conbauit, quousque defecit sufflatorium, & con-
- sumptum est plumbum, quod misceri solet me-
 tallis adulteratis atque violatis, vt materia sepa-
 retur aliena, sicut notat Hieronymus ibi. Vnde
 subdit: Ita omne eloquium doctrinarum, & sermo
 propheticus perit in his, qui audire contemnuunt. Et
 confirmat ex *Psalm. 57. Sicut aspidēs surdæ &*
ob-
turantes aures suas, quæ non audierunt vocem incan-
tanis, & veniens incantantis sapienter. Quæ om-
nēs reprehensiones legitimam recipiunt excusa-
tionem, si inter remedia ponitur impedimentum
independenter ab exercitio voluntatis humanæ.
- Rectè igitur *Gregor. Nazianzen.* oratione 15.
 in plagam grandinis prope medium orationis in-
 troducit Deum obliuientem, atque interrogan-
 tem: Quam ratione, quodue modo erudire vos opor-
 tet, quo non erudierim? Quam ex postulationem
 fuscè persequitur, ostendens, quascumque plagas
 esse medicinas, à diuina prouidentia destinatas
 ad nostram salutem, & nihil deesse ex parte vo-
 luntatis diuinæ, quominus misceretur nostri; to-
 tum autem deesse ex parte nostra, qui nostri ip-
 sorum non miseremur. Id supradictò testimo-
 nio *Ieremie 6.* confirmat dicens: Defecit foliis, defe-
 cit plumbū: incassum argentum confluxit aduersus
 nos. Sexto probatur *Amos 4. Dedi vobis soporem*
dentium in cunctis vrbibus vestris & indigenti im-
panum in omnibus locis vestris: & non estis reuerſi ad
me dicit Dominus. Vbi Hieronym. ait: Quæ vniuer-
sas feci, non ob crudelitatem & sententiam, sed vt con-
uerteremini ad me. Iuxta illud, quod scriptum est:
Frustra percussi filios vestros: disciplinam non recep-
istis. Et in prædicto cap. 4. Amos enumerantur
plurima alia flagella, iterum atque iterum repe-
tendo versum intercalarem: Et non rediſtis ad
me, dicit Dominus. Secundum aliam translati-
onem eandem sententiam Amos ad præsens insti-
tutum adducit Nazianzenus modò citatus.
- Septimò igitur propterea generale argumen-
 tum fumitur ex omnibus flagellis præsertim du-
 rioribus, omnibûsque comminationibus & ter-
 roribus penarum, tam sæculi præsentis, quam
 futuri, quæ in veteri & nouo Testamento fre-
 quenter peccatoribus incurrunt. Cuius vim
 explicabunt terucculationes importunæ, quas
 otiosi adolescentes suis sodalibus adhibere so-
 lent: quorum vnum, aut alterum, media nocte
 dormientem, lecto prius bene alligant, postea
 horrendo fragore excitatum alloquuntur acuto,
 atque nimium suspensio vocis accentu, furtiuif-
 que fulgoribus, per laruas, & spectra intermican-
 tibus, terrent; somnolentiam & ignauiam accu-
 sant, ruinam domus, incendium, aliæque pericu-
 la minantur; nisi quam celeritè surgat. Expro-
 brant, quod tor, tantisq; medijs ad excitandum
 adhibitis non surrexerit.
- Cauillationes eiusmodi tolerari fortè possunt,
 quoniam desinunt tandem in fabulas, & cachin-
 nos. At vbi de æterna vita, aut æterna morte agi-
 tur: non potest in Deum cadere eiusmodi cauil-
 latio, quia Deus prius & antecedenter voluerit
 suos auditores alligare ad materiales actiones
 deliciarum, & propriæ voluntatis positue con-
 trarias diuini præceptis, physicam prædetermi-
 nationem ad illas imponendo; deinde verò eod-
 dem auditores sic alligatos percutiat flagellis, ter-
 reat minacibus verbis supremi iudicii, atque æteri
 supplicij; ac demum exprobrando, quod neque
 toleratis aduersitatibus, & imminetibus pericu-
 lis longè grauioribus, nūquam fuerint experge-
 facti à somno peccati. Quod & *Ieremie cap. 5.*
 deplorat

deplorat, dicens: *Percussisti eos, & non doluerunt: attrivisti eos, & noluerunt recipere disciplinam: ut supra Gregorius attingit.*

14.

1. ANTON 5.

Octavo, eadem intentione obtinendi salutem illius increduli populi pramississe Baptismum, & tunc auctoritati facilius credent, docuit Christus Dom. Ioan. 5. dicens: *Ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hec dico, ut vos salvi sitis.* Vbi notandum est primo, sermonem esse cum praeceptis & perfidis, qui propterea magis querebant Iesum interficere, quia non solum solvebat sabbatum, sed patrem suum dicebat Deum, ut constet ex num. 18. eiusdem capituli. Horum ergo, qui vel omnes, vel maiori ex parte praesciti erant, & actualiter omnes erant obstinati, ait Christus Dom. se salutem procurare ea intentione, ut actualiter salvi sineque id procurare non solum excellentioribus mediis, & ex se fortioribus, sed etiam aliis magis accommodatis ad eorum captum: quamvis suam dignitatem quodammodo demittat. Vnde Chrysostomus ita interpretatur illa verba: *Hec dico ut vos salvi sitis. Hoc est, ego hominis non indigeo testimonio, cum Deus sim: verum, cum Ioannes tanta apud vos auctoritatis sit, cum tanquam Prophetam admiremini, mihi autem etiam miracula facienti, non creditis, idcirco eius vobis testimonium in memoriam reduco.* Eadem ferè sententia est Theophylacti & Leontij in eum locum.

15.

Theophylactus.
1.

Confirmatur, nam & ceteras omnes actiones Christi Domini ad eum finem fuisse comparatas, ut nihil praetermitteret, quod attineret ad ipsum, quominus credere possent, si vellent, illi etiam, qui praesciuntur non credituri; scitè notavit Theophylactus ad illa verba Ioan. 12. *Abit, & abscondit se ab eis, dicens: Abscondit se Iesus, invidiam illorum mitigans, interimque eis tempus dat, & otium, ut per quietem de sermonibus, & operibus eius considerare queant. Ita enim, si quidem volissent, pervenire ad cognitionem Deitatis illius potuissent. Quamvis enim incredulitatem eorum praevoisset; attamen omnia, quae ad se attinebant, faciebat.*

16.

Generalia
media homi-
nibus obla-
ta sunt: Deum
autem.

Nono cunctos Apostolos, magistros, concionatores, eorumque doctrinam, exempla, miracula, insuper Ecclesiae Sacramenta, leges, consilia, & cetera generalia media, quae quibuslibet hominibus, siue praedestinatis, siue reprobis exterius offeruntur, esse à Deo volita non materialiter tantum, sed etiam formaliter in ratione medij, & hac sincera intentione quibuslibet hominibus offerri, quantum est ex parte Dei, probatur 2. Corinth. 2. *Deo autem gratias, qui semper nostrum triumphat in Christo Iesu, & odorem gloriae suae per nos manifestat in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo.* Ecce quae Deus praestat, quantum ex se est, & ad quem finem dirigat predicatorum, miracula, exempla, martyria: namque sunt triumphus Christi. Sed quoniam poterat audiens obicere, plurimos non credidisse; subiungit Paulus: *In iis, qui salvi sunt, & in iis, qui pereunt. Alij quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitae in vitam.*

17.

Triumphus
Christi.

Hieronymus tom. 3. epist. 150. de duodecim quaestionibus ad Hedibium q. 11. post med. praemissis, quae supra diximus, sic explicat postrema verba Pauli: *Et est sensus. Nominis Christi bonus odor sumus Deo in omni loco, & predicationis nostra longè, latèque spirat fragrantia; sed quia homines suo arbitrio derelicti sunt, neque enim bonum necessitate faciunt, sed voluntate: ut credentes coronam accipiant, increduli supplicium mancipentur: ideo odor noster, qui*

Ruiz de Voluntate Dei.

per se bonus est, virtute eorum, & vitio, qui suscipiunt, siue non suscipiunt, in vitam transiit, aut mortem. Nota primò, negari necessitatem, atque eius negationem requiri ad coronam vel supplicium. Secundo nota, virtute hominum, aut vitio, transire in vitam aut mortem id, quod ex se destinatur ad vitam.

Similia scribit Augustinus lib. de praedestin. & grat. cap. 15. nam cum prius cap. 13. sine, de reprobis simul & praedestinatis disputans, dixisset: *Nulli tamen agnoscenda veritatis absulit facultatem, ut eandem facultatem in Pharaone defenderet, tanquam in exemplo reproborum omnium, disputavit multa cap. 14. & cap. 15. illum cum Nabuchodonosore penitente comparans, ait: Hic mihi rationem reddat, qui divinum consilium nimium alium sapienti corde dyndicat, cur medicamentum unius medici confellum, alijs ad interitum, alijs valuerit ad salutem, nisi quia Christi bonus odor alijs est odor vitae in vitam, alijs odor mortis in mortem? Et magis explicat infra rationem, quia Pharaon libero contra Dei voluntatem pugnavit arbitrio.*

Eodem testimonio Pauli Gregorius Nyssenus in Ecclesiasten homil. 8. propius ad med. quam ad princip. confirmat, in liberi arbitrij potestate esse per amorem participare naturam, siue eorum bonorum, quae verè consistunt, siue aliorum, quae non consistunt.

Consulto praetermittimus caillationes, quibus Calvinus, enumerans varias utilitates reprehensionum & exhortationum erga praescitos homines, defendere conabatur, eas non procedere ex intentione, qua Deus, quantum est ex parte sua, desideret, & procurat eorum aeternam salutem, & solum per eorum liberam voluntatem steterit. Eas refert, & bene refutat Horantius locor. Catholicor. lib. 1. cap. 33. & 34. & sequentibus.

SECTIO IX.

Exemplo Iudae confirmatur huius & praecedentis disputationis doctrina de voluntate saluandi, etiam praescitos.

Iudas reproborum omnium perditissimus, & quantum erat ex proprio merito alienissimus à benevolentia Dei, argumentum praebet à maiori ad minus. Si enim non fuit denegata, cui maxime deneganda foret diuina voluntas, quod ex erat praeparata, ut conferret quaecumque ad salutem requisita, desideransque re ipsa conferre vitam aeternam: multo minus denegabitur ceteris hominibus, licet praescitis. Vnde Ambrosius lib. de paradiso cap. 8. prope initium ita ratiocinatur: *Accipiant etiam ipsi, quia ratione Dei Filium vel praevaricatorum mandauit, vel elegerit proditorum. Venerat Dominus Iesus omnes saluos facere peccatores; etiam circa impios ostendere suam debuit voluntatem. Et ideo nec proditorum debuit praevire, ut adverterent omnes, quod in electione etiam proditoris sui, servandorum omnium insigne praetendit, nec in eo Iesus est vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas, quia electus est. Non enim necessitatem Deus, vel illi praevaricationis, vel huius proditoris imposuit, quia uterque si, quod acceperat, custodisset, à peccato potuit abstinere. Pependit primò, in proditore Iuda servandorum omnium insigne praemissum. Ille ergo etiam servatus fuit, quantum erat ex*

18.

Augustinus.

19.

Gregorius
Nyssen.
Liberi arbi-
trij potestas.Calvini ca-
uillationes
praetermis-
sumus.

1.

Argumentum
à maiori ad
minus.

Ambrosius.

Servandorum
omnium in-
signe praemi-
sum.

V 2 parte

Bonum non
necesse est
faciunt.

parte Seruatoris. Secundò, inde etiam circa impiis suam ostendisse voluntatem, qui venerat emnet peccatores saluos facere. In qua si Iudas, ceteri etiam præfciiti comprehenduntur. Quapropter exemplar totius prouidentie, circa quocumque præfciitos seruandæ, fuit modus desiderantii & procurandi salutem Iudæ, ut à peccato potuerit abstinere.

1. Vnde post pauca subdit Ambrosius: *Quod in Deo fuit, ostendit omnibus, quod omnes voluit liberare. Nec tamen dico, quia præuicationem nesciebat futuram, imò quia sciebat: affe. o; sed non ideo peruenit proditoris inuidiam in se debuit deuolare, ut adscriberetur Deo quod uerque sit lapsus. Nunc autem uterque redarguitur, atque reconuincitur, quia & ille mandatum, ne laberetur accepti, & hic etiam in Apostolatus munus asciuitur, ut vel beneficio Dei renouaretur à proditoris affectu: simul, ut dum alij reuincuntur, prodesset omnibus. Iudas igitur prodest omnibus, argumentum ministrans, quo reuincantur ceteri præfciiti: si enim Deus illum beneficiis procurauit reuocare à proditionis affectu; multo magis ceteros præfciitos, quantum ex se est, conabitur, à morte ad vitam traducere. Sic enim quod in Deo fuit, ostendit omnibus, quod omnes voluit liberare.*

Iudas, quo præfciiti reuincantur argumentum ministrans.

Iohannis 13.

2. Chrysostomus hom. 83. in Matth. post med. de Iuda sic loquitur: *Hic & si præfciitum Christi largum habuerit, tamen quoniam noluit attendere, nullum inde ut: litatem consecutus est. Idem homil. 69. in Ioan. propè init. ad illa verba cap. 13. Ante diem festum Pasche, ait: Hunc, quoniam humane accipiat. Dominus, operapretium est intueri. Lauit eius pedes, quo officio cohibere eum à scelere illo voluit. Atqui si voluisses, poterat eum arefacere, quemadmodum & ficum: & scindere, ut petras, & velum. Sed non ne. effitate, sed voluntate propria volebat eum à proditione abducere; ideo lauit eius pedes. Neque hoc infelix ille reueritus est. Considera finem, quem Deus hoc modo voluit obtinere; & in le collige, nullum impedimentum appouisse, quantum ex sua parte fuit, propter rationem generaliter ponderatam in sect. 6. initio. Alia verba Chrysostomi ex homil. 80. in Ioan. retulimus disput. 19. section. 5.*

4. Leo Magnus ferm. 7. de Passione cap. 2. non procul à principio prædictionem futuræ traditionis ita commendat: *Dicens itaque Dominus: Amen dico vobis, quod vnus vestrū me traditurus est, notam sibi traditoris, ac proditoris conscientiam demonstrauit, non aspera, nec aperta impium increpatione confundens, sed lens ac tacita adinotione conueniens, ut facilius corrigeret pensando, quem nulla deformasset abiectio. Cur, infelix Iuda, tanta benignitate non viret? Et paucis interiectis: Non Apostolici ordinis honor, non sacramentorum tibi cōmunio denegatur. Redi in integrum, & deposito furore, resipisce. Clementia inuiscat, salus pulsat, ad vitam vitam te reuocat. Nec ista verba solum, sed etiam superior, inferiorque contextus apertè significant, Dei beneuolentissimum affectum erga salutem Iudæ, cuius benignitate & patientia Iudas vti noluit, abiuti.*

8. Et sermone 16. de Passione cap. 3. in fine: *Traditorē, inquit, ab immanitate concepti sceleris, & beneficiis est reuocare dignatus, & verbis, assumendo in discipulum, promehendo in Apostolum, monendo signis, consecrando mysterijs, ut cui nihil beneuolentia deesset ad correctionem, nihil occasionis superesset ad crimen. Sed in impiissime homo, semen Chanaan, & non Iuda, &c. Ergo Christus Dominus, quantum ex parte*

sua fuit, nihil contulit, quod ad crimen foret occasio: esset autem summa occasio per physicam prædeterminationē mouere ad materialē actionē, cui ratio criminis inseparabiliter esset cōiuncta.

Gaudentius Brixienf. ferm. 13. de Natali Dom. prope med. eandem lenitatem rationem ponderat, dicens: *Nihil ergo acerbius Christus voluit pro merita scelerate mentis illius loqui, ne Iudas eum tradere videretur iratus. Vult enim Dominus verè iustus iudex, ut meriti proprii sibi sit causa vnusquisque, vult & iustum pro sola iustitia pati, vult & iniquum, si in malitia perdurauerit, reum mortis proprio arbitrio iudicari. Figurauit enim Deus hominem, ut Scriptura testatur; & ad imaginem similitudinis sue fecit illum, & dimisit eum in manu consilij sui, posuit ante eum ignem, & aquam dicens: Ad quod volueris extende manum tuam, &c. Quibus Gaudentius probat, diuinam prouidentiam, sic omnia disposuisse circa Iudam, ut in manu consilij sui dimissus, potuerit manum extendere ad proditionem, vel manum à proditione contrahere & continere.*

Cyrillus Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 2. in medio, satis apertè notauit, Christi Domini voluntatē & prouidentiam studiosissimam seruandi Iudam, quantum in se fuit. Cuius verba retulimus præcedenti disp. 19. sect. 5. circa med. Alia ex eodē cap. 21. & ex lib. 9. in Ioannem cap. 10. ad finem, retulimus tom. præcedenti de Scientia Dei disput. 33. sect. 4. quibus Cyrillus ostendit, nullam antecedentem necessitatem imposuit fuisse Iudæ, ut periret, non obstante diuina præscientia, & prouidentia, circa proditionem. Et in eodem lib. 9. in Ioan. cap. 7. à med. sic loquitur: *Sed huius clementie magnitudinē quis non admirabitur? Videbat enim eum, cognouerat, venenosa eum agitare consilia: honorauit taxen, ut alius, & eius quoque pedes lauit, & charitatem vsque in finem conseruans: & antequam crimina in exitum erumpant, illum non derelinquens. Hac mirabilis perscldaque clementia diuina nature propria est. Nō enim quia vult occultata, ut Deus, proptere illicet punit, sed clementer ferens, multis reuocat modis. Cum autem non modis non proficere homines videat, imò verò contra, sine improbitati herere videret, permittit prius consilij eorum, non diuina voluntatis opus id esse ostendens. Ideo per Ezechielem dicit: Viro ego, dicit Dominus, quia nolo nocere peccatori, sed ut conuertatur & viuat. Et cap. 11. Proditorē, inquit, occultis arguens, reuocat. Que omnia testatur apertè, Christum Dominum, quod ex se fuit, voluntate valde propensa desiderare, atque procurasse Iudæ correctionem, & æternam vitam.*

Theophylactus Ioan. 10. ad illa verba: *Oves mee sequuntur me. Quod si quis, ait, ex ordine ouium exciderit, & non sequutus fuerit pastorem, statim perit. Vt his autem & hoc de Iuda exemplo contra Manich. Etenim cū ille sanctus esset, & vnus Dei, & veritabilis voluntate sua sponte excidit. Et cap. 12. ad illa verba: Sed quia fur erat, inquit: Quare si quidem anarus erat, & fur, pecuniarum dispensationem ei permisit Dominus? Et respondet: Propter istuc ipsum, quod fur erat, ut omnem ex occasionem auferret. Non enim poterat dicere, quod propter pecuniarum amorem eum prodiderit. Nam satis consolationis ex marisupio habebat, & neque marisupium gerens fidelis erat.*

Magis directè & expresse, quod probare intendimus docuit in Ioan. cap. 13. ad illa verba: *Cum Diabolus iam misisset in cor. Admirans, inquit, Euangelista, quod Christus lauerit eum, qui meditabatur proditionem, dicit: Cum Diabolus immisisset in cor Simonis. Ita ergo vsque ad finem proditoris curam gerebat.*

Prædeterminatio physica criminis occasio.

6.

Iudam in manu consilij sui dimissus.

7.

Nullam antecedentem necessitatem imposuit Iuda. Cyrillus ostendit.

Exe. 12.

8.

Iohannis 10.

Cur Iuda furi pecuniarum dispensatio permissetur.

9.

Iohannis 13.

reūat. Neque frustra apponit: cœna autem facta: sed ut ostendatur inhumanitas Iudæ, quem neque mense communis placauerat. Proinde Iesus sciens quod Pater omnia iradidisset ei in manus, hoc est, quod concredidisset ei salutem fidelium, & debeat nunc omnia, quæ ad salutem eorum pertineant, monstrare eis, capis & lucare pedes discipulorum. Rursus cap. 17. ad illa verba: Nemo ex eis perijt: Quomodo, inquit, O Domine, nullum perdidisti, cum & Iudas perierit, multique alij retrocesserint? Quantum ad me attinet, inquit, nullum perdidisti: quantum in me fuit, nullum amisisti: sed seruauit eos, hoc est, omnibus modis eos custodisti. Quod autem a se ipsis resilerint, nihil hoc ad me. Quibus consonant quæ in Marci cap. 3. circa electionem Iudæ in Apostolum, notat idem Theophylactus.

Cur perierit Iuda, nemo ex eis perijt dicat Christus Domini.

10.
Matth. 26.

Euthymius Matth. 26. ad illa verba: Amen dico vobis, quod vnus vestrum me traditurus est. Simul, inquit, clamculū testabatur, se nosse cor eius. Etenim pedes etiam eius lauit, ad penitentiam eum reuocans, quamquam ille in duritia permansit. Et paulò inferius: Elegi autem Christus, ut ceteri omnes timerent, ac contristerentur, quo perditus discipulus conuerteretur. Et iterum: Et quare omnino suscepit Christus in discipulum eum, qui talis enatus erat? Vt manifestaret magnitudinem bonitatis Christi, & malitiam proditoris: quomodo ille suum proditorem salutaria docuit, ac dilexit, gratiūq, dignum dedit, nec ab aliis segregauit, sed omnia, quæ ad conuersionem, ac correctionem eius erant, induxit: ne dicere posset, quod præceptorem natius non fuerat, qui volentes posset seruare. At ille cum omnia hæc consequutus fuisset, nihilominus malus permansit. Obserua potissimum dilectionem Dei erga Iudam, & non sterilem dilectionem, sed beneficiis cumulantem, ut reuocaret ad vitam.

11,
Luc. 22.

Bedæ in Lucam cap. 22. in id: Verumtamen ecce manus tradentis me, &c. verba sumens ex Hieronymo Matthæi 26. Qui de Passione, inquit, prædixit, & de proditore prædicit, dant locum penitentiae, ut cum intellexisset, sciri cogitationes suas, & occulta consilia, penitenter eum facit suis. Et tamen non designat specialiter, ne manifeste correptus, impudens fieret. Mitit crimen in numero, ut agat confusio penitentiam. Prædicit & penam, ut quem pudor non vicerat, corrigan denuntiata supplicia. Constat igitur Hieronymi, & Bedæ iudicio, veram penitentiam & correctionem adualem Iudæ intentam fuisse à Christo Domino per media, quæ adhibuit.

12.

D. Thomas in catena Ioan. 17. ad illa verba: Nemo ex eis perijt, &c. referendo approbat Chrysostomi sententiam de Iudæ dicentis: Quantum ex mea parte, non perdam: quod manifestius alibi dicit: Non eieciam foras. Si vero per se ipsos exilient, non ex necessitate ad me traho. Et in Matth. cap. 27. prope initium cum Origine declarat liberam potestatem Iudæ ad vitandam proditoris culpam. Et paulò inferius cum eodem Autore supponit, ad Iudam etiam pertinuisse illud Ezechiel. 18. Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, &c.

Ezechiel 18.

13.
Psal. 68.
Augustinus.

Quin etiam D. Augustinus eidem doctrinæ valde fauet in Psal. 68. ad illum versum: Quoniam, quem tu percussisti, &c. dicens: Proiecit pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat, nec agnouit pretium, quo ipse à Domino redemptus erat. Ergo redemptionis medium etiam ad Iudæ salutem, ac libertatem obtinendam destinatum fuit per antecedentem voluntatem Redemptoris. Et in Psal. 108. Si ergo Iudas generet illud, ad quod

Ruiz de Voluntate Dei.

vocatus est, nullo modo ad eum, vel sua præterita, vel parentum iniquitas pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, sed iniquitatem vetustis generis potius elegit, redijt iniquitas patrum eius in conspectu Domini. Quod idem in suo commentario Prosper inferuit. Generaliter autem sæpius reperit Augustinus ibidem, causam infelicitatis Iudæ fuisse, quia voluit, quia elegit. Cuius loci sententiam breuiter, fidelitèrque complexus est Prosper in eundem Psalm. 108. veluti quando ait: Quid est ergo constitue super eum peccatorem, nisi ut ei Diabolus præsit, cui ipse se subdit: & ipsum in dextris habeat, quem elegit? Quia unicuique siue in bono, siue in malo, hoc fiet dextrum, quod omnibus præfert.

Prosp.

14.

Cyprian. de bono patientiæ inter princip. & med. Nec mirandum, inquit, quod circa obediens talis extiterit, qui Iudam potius usque ad extremum longa patientia sustinere, cibum cum inimico sumere, hostem domesticum scire, nec palam ostendere, traditoris osculum non recusare. In Iudæis vero tolerandis equanimitas quanta, & quanta patientia? Incredulos ad fidem suadendo steterunt, obsequio ingratos fouere, contradicentibus respondere leniter, superbos sustinere clementer, humiliter persequentibus cedere, prophetarum interfectores, & aduersum Deum semper rebelles usque ad crucis & passionis horam velle colligere. Obserua postrema verba ex quibus constat, Christum Dominum, quod ex se erat, voluisse, atque beneficiis procurasse colligere, & suadendo steterunt, cum ceteris ingratis & interfectores etiam Iudam proditorem.

15.

Denique quicumque sit Auctor sermonum ad fratres in Eremo apud August. tom. 10. ferm. 28. prope init. Dominus, inquit, Iesus discipulum Iudam multis modis, minis sacramentis, & exemplis, & planctibus volens eum corrigere, & prædilectis modis ad correctionem inuitare, &c. Et post pauca: Vos mundi estis, sed non omnes. Hoc autem Magister dicebat, volens discipulum verbo corrigere. Ecce quomodo verbis timoris eum correxit. Sed videns Dominus, quod verbis eum corrigere, ipso nolente, non poterat, studuit eum corrigere, & sibi timorem æternum incutere, dum ait: Ve homini illi, per quem tradar ego, melius ei fuisset, si natus non fuisset. Sed Dominus cor discipuli, nequiter induratum, ad dilectionem Sacramenti dulciter inuitauit, dicens sibi pñt Petrum, & ceteris: Accipite & comedite. Hoc est corpus meum. Sacramentum enim illud ideo hominibus datur, ut corpus in terris capiti coadunetur. Et paulò inferius: Licet etiam propter alios discipulos humilitatis exemplum præbuerit, tamen quem perditam recuperare valde cupiebat.

Matth. 26.

DISPUTATIO XXI.

Utrum ceteri affectus Dei probent, cuiusque viatoris salutem desiderare, quantum ex se est.

SECTIO I.

De gaudio, tristitia, & desiderio.

QVONIAM ex his affectibus quidam non propriè, sed metaphorice Deo conueniunt; ex metaphora verò solidū argumentū sumi non potest, nisi reiecta rei creatæ similitudine,

1.
Ex metapho-
ra solidum
argumentum
sumi non po-
test.

militudine, id solūmodo relinquamus, quod in Deo verē & propriē reperitur. Propterea in singulis affectibus explicabimus quid propriē reperitur in Deo, ut illud sit argumenti fundamentum.

2. Primus igitur affectus est gaudium, siue lætitia, aut delectatio, qui Deo propriissimē, atque perfectissimē conuenit; (ut constabit disput. 52. section. 1. 2. & 3.) quamvis nouum augmentum gaudij non nisi metaphoricē conueniat. De hoc agens Christus Dominus Luc. 15. sic parabolam de ouibus concludit: *Ita dico vobis gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiā agente, quam supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentiā.* Quod magis explicuit Matth. 18. *Gaudet super eam magis, quam supra nonaginta nouem, quæ non errauerunt.*

3. Vnde huiusmodi argumentum sumitur Pastor, videlicet, Deus vehementer gaudet de cuiusque peccatoris actuali pœnitentiā. Ergo, quod ex se est, vehementer desiderat, ut quilibet peccator actualiter pœniteat, & conuertatur ad Deum: Probatur consequentiā, quia nullus vehementer gaudet de consecutione alicuius boni, quod non desiderat vehementer: nam pro mensura desiderij sequitur magnitudo gaudij. Hæc autem consequentiā notatur sequentibus verbis Christi Domini Matth. 18. *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, ut pereat unus de pusillis istis.* Quibus significat, voluntatem Dei esse, ut saluentur omnes, ut Hieronymus & D. Thomas notant supra disput. 19. section. 1.

4. Ex eodem principio infertur, Deum antecedenter, proprio motu, & independentē à præcognito libertatis abusu, & non velle permissionem obstinationis finalis, nec velle per antecedentem necessitatem prædeterminare materiales actiones, quas necessariō consequitur mors æterna. Nemo quippe disponit & procurat, ut sit absolute impossibile actualiter consequi effectum, de cuius consecutione vehementer gaudet; sed potius ita res disponit, ut quantum est ex parte suæ prouidentie, possibile sit actualiter consequi eundem effectum, quo gaudeat & lætetur; nisi per liberam alterius malitiam steterit, quam permittisse pertineat ad munus optimi gubernatoris.

5. Confirmatur, nam eandem gaudij conclusionem Christus Dominus intulit ex parabola mulieris inuenientis drachinam perditam, & patris recuperantis prodigum filium Luc. 15. cuius extrema verba sunt: *Epulari autem, & gaudere oportebat; quia frater tuus mortuus erat, & reuixit, perierat & inuenitus est.*

Vnde Dionysius epist. 8. ad Demophilum monachum post explicationem parabolæ concludit: *Festum diem agit, conuocat amicos, id est, bonos, ut sit omnium lætantium habitatio.* Et post pauca: *Quomodo enim inquit, non debebat is, qui bonus est, ex eorum qui perierant, salute, & eorum, qui mortui erant, vita latari? Denique & in humeros impositam onem ferri eam, quæ vix ab errore resipuerat: & Angelos ad lætissimū gaudiumque inuitat, & benignus est ingratis, & oris facit solum suum super bonos ac malos: & ipsam vitam suam pro transfugis profundis.* Ex gaudio igitur Dionysius colligit generalom Dei affectum beneficia præstandi etiam ingratis, & transfugis.

6. Eundem magis explicuit lib. de diuinis nominibus cap. 12. sub finem dicens: *Ex ea* (nimirum

diuinitate) *simul ac semel nata est, ac distributa omnis simplex vniuersa ac sincera munditia perfectio omnis rerum & ordo, discretio, quæ inconcinnitatem, inæqualitatem, ac non aptam compositionem exterminat; gaudetque uno, eodēque apice, rellēque dispositione ordine. & omnia quæ ipsam adipisci meruerunt, continent: perfecta omnis, & omnium, quæ pulchra sunt possessio: omnis denique diuina prouidentia, quæ contemplatur & conseruat ea, quæ curat, & sequē benigne offert ad formandam in eis, qui ad ipsam conuertuntur, Diuinitatem.* Gaudet igitur Deus, Dionysio teste, præcipuē de virtute atque sanctitate creaturarum intellectualium. In ea namque consistit maximē ordo & ornatus, inconcinnitate in, inæqualitatem; ac non aptam compositionem exterminans. Insuper Deus paratum se offert, ad formandam diuinitatem, nimirum per gratiam, & hæc præparatio non minus generalis est ad omnes homines, quam illa prouidentia, quæ conseruat omnia, quæ curat, licet illius fructum non admittant, nisi qui conuertuntur ad diuinitatem. Fauet valde commentarius S. Thomæ ad hunc locum, licet aliam translationem sequatur.

7. Respondebit aliquis, hoc gaudium pertinere solummodo ad eos, qui saltem ad gratiam prædestinati sunt: nam illi tantum actualiter conuertuntur, propterea quæ nullum inde argumentum sumi, quod probet, Deum vehementer desiderare salutem cuiusque hominis quantumcumque præsciti. Hæc tamen solutio refutatur primō, quia licet Deus actualiter non gaudeat nisi de salute illius peccatoris, qui de facto conuertitur: nihilominus ex se propensus est, ad gaudendum conditionaliter, si quilibet peccator egerit pœnitentiam, & obserauerit Dei præcepta, Deuteronom. 30. *Reuertetur Dominus, ut gaudeat super te, in omnibus bonis, sicut gausus est in patribus tuis: si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris præcepta eius.*

8. Refutatur secundo, quoniam gaudium & tristitia versantur circa idem bonum, ut cuius præsentia, & possessione gaudemus, eiusdem absentia & priuatione tristemur; sed Deus vehementer tristatur, & dolore afficitur de morte illorum hominum, qui numquam de facto pœnitentiam agunt: ut paulō inferius ostendimus. Ergo vehementer gauderet, quod iidem homines pœnitentiam actualiter agerent. Tertiō, quoniam prædictæ omnes parabolæ, quantum est ex intentione Christi Domini, & ministrorum eius diriguntur, ut omnes peccatores, nullo excepto, inuenerint ad pœnitentiam, ostendendo Dei viscera, ex se paratissima, atque promptissima, ut omnes quaerant, & admittant, si redire velint. Ergo ille affectus non est limitandus ad solos prædestinatos. Quartō, quia saltem quando illi homines, qui præsciuntur finaliter peccaturi per veram pœnitentiam redeunt in domum Patris, epulæ, symphonia, & omnia signa lætitiæ non carerent simulatione, si sub illis lateret animus, ita tractandi filium, rātaque iterum angustia & egestate premendi, ut necessarium esset iterum actualiter à domo paterna fugere, & impossibile actualiter in ea perseverare.

9. Refutatur quintō, quoniam Patres generaliter de omnibus hominibus, nullo excepto, prædictum gaudium & voluntatem Dei exponunt, conditionaliter tamē, si pœnitentiam egerint. Quemadmodum Cyprian. lib. 4. epistola 2. longē post Cyprianum.

Gaudet Deus Dionysio 16.

Refutatur primō.

Deuteronom. 30.

8. Tristitia, & gaudium sunt de eodem bono.

Refutatur tertiō.

Refutatur quartō.

9. De omnibus hominibus prædictum gaudium Patres exponunt.

med

Apocalip. 2.

med. ait: *Alio item loco penitentia tempus datur, & penitentiam non agenti Dominus comminatur: Habes inquit, aduersus te multa, quod uxorem tuam lezabel, quae se dicit prophetem, finis docere, & seducere seruos meos fornicari, & manducare de sacrificio, & dedisti tempus, ut penitentiam ageret, & penitere noluit a fornicatione. Ecce mitto eam in luctum, & qui cum ea fornicati sunt, in maximam tribulationem, nisi penitentiam gesserint ab operibus suis. Quos utique ad penitentiam Dominus non hortetur, nisi quia penitentibus indulgentiam pollicetur. Et in Euangelio: Dico, inquit, vobis, sic erit gaudium in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam supra nonaginta nouem iustis, quibus non est opus penitentia. Nam cum scriptum sit: Deus mortem non fecit, nec letatur in perditione viuorum, utique neminem vult perire, cupit peccatores penitentiam agere, & per penitentiam denique ad vitam redire.*

10.

Perpente primò apud Cyprianum valere argumentum, quo ex diuino gaudio de penitentia peccatoris, colligitur, cupere Deum, ut peccatores penitentiam agant, & ad vitam actualiter redeant. Secundo, hoc desiderium Dei nõ minùs vniuersale esse, quàm illas Scripturae propositiones: *Non letatur in perditione viuorum, & neminem vult perire*; à quibus nullus homo, quantumcumque praecitus excipitur. Maxime cum illa prior comminatio quæ desumpta est ex Apocalip. cap. 2. ad reprobos praecipue pertineat. Confirmatur, quoniam nullus Patrum, quem viderim, gaudendi praeparationem ad solos praedestinos limitat; sed omnes agunt, quasi de affectu, in quolibet peccatores ita propenso. Videri potest Hieronym. tota fere epistola de filio prodigo ad Damasum, & in commentarijs ad Iliam in illud cap. 44. *Memento horum Iacob*: Isidorus li. 2. sent. cap. 14.

Confirmatur

11.

Tristitia
propter in
Deum non
cadit.

Gaudio contrarius est affectus tristitiae, doloris, seu meritoris. Hic propriè in Deum cadere non potest vt ostendimus disp. 54. sec. 4. Quapropter refecata illius imperfectione, debemus in Deo relinquere integra quaecumque absque imperfectione verificari possunt. Propriè igitur Deo conuenit displicentia illius mali, propter cuius praesentiam dolere, atque tristari dicitur. Sed non quolibet displicentia meretur tristitia nomen, Sed illa tantum, quæ est deamissionis alicuius boni, quod amabat Deus, atque desiderabat. Nam vt Augustinus notat lib. 14. de Ciuitate cap. 7. & 9. amor est causa tristitiae, sicut & ceterarum affectionum animæ. Quod etiam recipit Sanct. Thomas 1. 2. quæst. 36. argumento 3. vnde tam in eo articulo, quam in sequenti rectè infert, concupiscentiam esse doloris causam.

Non vult
bet displicen-
tia meretur
tristitia no-
men.de Augustini
sententia
amor est causa
tristitia.

12.

Deus tristatur
quod homines
non velint
propræ salutis
pro consula-
re.

Ex hoc principio procedunt argumenta duo. Primum. Deus tristatur & dolo, quod homines non velint propriæ salutis consulere, sed eligant potius in æternum perire. Ergo Deus, quod ex se est, amat & concupiscit, vt iidem ipsi homines, qui de facto pereunt, non pereant in æternum, sed actualiter velint propriæ salutis consulere. Vnde præterea inferitur, Deum eisdem hominibus non velle salutis impedimenta, qualis est physica prædeterminatio ad materiales actiones peccatorum, vel affectata peccatorum permissio, antecedenter volita, & independenter ab exercitio libertatis. Sic enim Deus procuraret suæ tristitiae, meritorisque causam, quod vix potest

Affectata
peccatorum
permissio.

Rursus de Voluntate Dei.

in hominem sanæ mentis cadere, nedum in Deum.

Secundum argumentum, quoniam vt Augustinus ait lib. de natura boni cap. 20. *In animo dolorem facit voluntas, resistens potestati maiori: in corpore dolorem facit sensus, resistens corpori potenti.* Quod explicat optime atque defendit S. Thomas 1. 2. q. 36. art. 4. sed cum, comparatione diuinæ voluntatis, nulla sit potestas simpliciter maior; oportet concedere aliquam potestatem secundum quid maiorem, cui resistat diuina voluntas, quantum ad reproborum salutem. Quod obiectum ab illa est volitum non absolute, sed sub conditione aliqua: vt explicuimus tota disp. 20. præsertim quinque sectionibus prioribus. Deus igitur in sacris literis mœrere, atque dolere dicitur de morte impiorum: vt significetur Dei voluntatem, quasi coactam & inuitam tolerare illud malum, causatum à voluntate creata, quam plerumque permittere postulat munus lumini gubernatoris. Quapropter conuincitur, diuinam voluntatem, quantum ex se est, non afferre tale prouidentiae genus: vnde necessarium sit, impios actualiter in mortem incurrere. Alioqui non coactè, sed propria sponte procuraret illam amissionem boni, de qua dolet, & tristatur, quod re pugnat quidditati doloris, atque tristitiae.

13.
Augustin.

S. Thomas.

Mæror Dei
significat vo-
luntatem in-
uitam tole-
rare peccato-
rum malum

Vtrumque argumentum confirmatur primò, quoniam prædictus affectus, & effectus, non solum non includit imperfectionem; sed etiam requiritur, vt contraria imperfectio absit à diuina voluntate. Esset enim non pietatis, sed crudelitatis officium, flere cum flentibus, & miseris condolere & compati; occultè tamen procurando & disponendo, vt illis sit absolute impossibile actualiter euadere miseriam; cum per eorum liberam voluntatem non stet, quominus hanc possibilitatem accipiant, sed per liberam & meram illius voluntatem, qui suam compassionem, condolentiam & tristitiam insinuat. Confirmatur secundo, nam ideam affectus, & effectus notatur in sacris literis & sanctorum commentarijs, veluti Ioan. 11. Lazaro mortuo, *lachrimatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.* Vbi August. traç. 49. ait: *Quid est, amabat? Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam.* Ergo Christi Dom. lachrimæ significant illius amorem erga viatores mortuos in peccatis.

14.
Confirmatur
primò.Prædictus af-
fectus perfec-
tionis & requi-
situs, vt con-
traria im-
perfectio à
Deo absit.Confirmatur
secundo

Ioan. 11

Aug. 3

Christi do
lachrima

Rursus Christi Domini lachrimas non pro solis peccatoribus prædestinatis ad vitam; sed etiam pro præcitis ad mortem, fuisse profusas, constat Luc. 19. nam videns Ciuitatem, fleuit super illam. Vbi si quispiam responderit, humanam solummodo Christi Domini voluntatem fuisse tristatam, nihilominus non debilitatur argumentum. Quoniam Diuinitas suos increatos affectus, quos in se ipsis visibilibus ostendere non poterat, per assumptam humanitatem sincerè, atque sine vlla fictione significabat: & oppositum non careret vitio: quemadmodum animi spirituales affectus videri & audiri nequaquam possunt exterius nihilominus vir probus & verax exterius lachrimas, suspiria, lamentationes & gemitus non debet effundere, nisi ex animo amet, atque desideret, quod ex se est, felicitatem illius personæ, cui condolet. Vrget autem peculiaris ratio, quando Christus Dominus loquitur, in quantum Deus & homo, saluator & iudex, tunc enim humanitatis affectus debent aptè correspondere diuinis.

15.
Lachryma
Christi domi-
ni pro præ-
citis profusa.
Luca 19.Peculiaris
ratio.

quo signatus es, in diem redemptionis. Vides, in tua voluntate posuim esse, ac libero tuo arbitrio, ut honore alicuius Spiritum sanctum, & non angus.

14. Confirmatur lex, nam eundem affectum
meritis ostendit, quando viatores punit, & tunc,
non nisi correctionis & salutis desiderio: ut Isai.
1. *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor*

Hieronymus. de inimicis meis. Vbi Hieronymus. Plangis autem elementissimus Pater principes delinquentes, & hostes suos vocat. & post pauca: Consolatio ergo Dei super hostibus eius, & inimicis, est: ut qui non senserunt beneficium, supplicis corrigantur. Et S. Bonauent. in 1. dist. 48. art. 2. q. 2. corp. ante med. Aliquid ostendit Deus, se velle voluntate absoluta, sed oppositum velle, quantum in se est, ut mala, qua infligit. & post pauca: Deus non delectatur in nostris peccatis: sed magis dicit: Heu, heu, consolabor super hostibus meis.

25. Postremò desiderium propriè non est in Deo, prout est efficax amor rei absentis, quam absolute vult, esse præsentem: ut ostendimus diss. 2. scèd. 7. nihilominus est in Deo desiderium, prout

l'ij. 48. *Itai. 48. ad finem; Pinam, inquit attendis
mandata mea: facta fuisse sicut flumen pax tua, &
iustitia tua sicut gurgites maris. Et fuisse quasi
arena semen tuum, non interisset, &c. Et Deuter. 5.
ad finem: Quis det, talem eos habere mentem, ut
timeant me, & custodiant universa mandata mea in
omni tempore, ut bene sit eis, & filijs eorum in sempiternum.*

SECTIO II.

Affectus ira atque punitiva iustitiae, coactus nostris sceleribus, probat eandem voluntatem humanae salutis.

TAm præsens sectio, quam sequens pertinet
ad eos affectus Dei, qui maximè videban-
tur esse alieni à misericordia, & desiderio, pro-
curant reproborum salutem; propterea vali-
dius ab illis argumentum sumitur. Si enim pro-
ficiunt illi ex desiderio salutis, multò magis
proficiuntur & reliqui. Suppono autem, iram
non propriè, sed metaphoricè Deo convenire,
secundum communem Patrum sententiam, quos
referemus infra disp. 54. sect. 5. Cuius rationem
S. Thomas reddit in eiusdem quæst. art. 1. ad 1.
quoniam ira tristitiam supponit, etiam ex parte
eius, quod est formale in ira, videlicet, appetitus
vindictæ. Nam vt Aristoteles definit 1. de Ani-
ma text. 16. cap. 1. *Est appetitus doloris vicissim ad-
uersario inferendi.* Vcl, cruciationis appetitus, vt
Nemesius definit lib. 4. Philosoph. cap. 1. 3. siuc,
secundum aliam translationem, & diuisionem,
libro de Animæ facultatibus cap. 2 1. in cuius fi-
ne ait: *Cum enim ratio indicauerit, rem esse dignam,
que agere & molestè feratur, succedit ira, si modo pro-
prium & naturalem ordinem tuantur.* De quo
plura disp. 54. sect. 5.

viatores, toties aut expresse, aut tacite significat, quantum ex se est, desiderare et procurare, ut omnes actualiter respiciant, etiam qui præsumuntur esse damnandi, et condolere, ac compati, quod sibi oblatam sanitatem respuant. Quod bona ex parte probatum est præcedenti disp. 20. sect. 8.

Nunc verò ex proprio sectionis præsentis instituto probatur Tobie 3. ad finem. Hoc autem pro certo habet omnis, quæte colit, quod vita eius, si in probatione fuerit coronabitur; si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim deletaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis, & post lachrimas, & fletum, exultationem infundis. Vbi nota primò rationem à priori: Quia non deletatur Deus in perditionibus nostris. Quia phraſi minus dicitur, & plus intelligitur, nimirum, Deum, quod ex ſe eſt, deſectari & odiffe perditiones noſtras. Secundò inde provenit, vt certum debeat eſſe cuicumque colenti Deum, quantum eſt ex parte Dei, licere ſemper & poſſibile eſſe, venire ad miſericordiam, id eſt, gratiam. Terriò, Deum, quantum ex ſe eſt, niſi per nos ſteterit, omnibus hominibus tranquillum facere poſt tempeſtatem, & exultationem infundere poſt lachrimationem & fletum.

Hunc propriæ Diuinitatis affectum, etiam per humanitatem uisibilibus signis ostendit Dominus Iesus Christus Marc. 3. initio. *Cumque* *placens eos cum ira, & contristatus super* *oculatis cordis eorum.* Id est secundum Græcam vocem, *condolens.* Itaque tristitiam significat, non quam-cunque, sed eam, quæ compassionis est, & commiserationis. Porro illos, quibus condeolebat, de facto non respiciuit, saltem eo tempore, constat ex sequenti contextu. Nam *repleti sunt insipientia, & cum Herodianis consilium inierunt, quomodo Iesum perderent.* Quantum uero salutis desiderium in hac commutatione uultus ostendit Redemptor, animaduertit Chrysost. *March. 12. homil. 4. 1.* prope init. dicens; *Cum circumspexisse, ut aspectu & oculorum motu ad misericordiam ipsos flecteret, & uoluisse ipsos curare præ cæteris, & multis modis remedium attulisse, sumre ipsa, & signis, tum uerbis, & argumentis; illos autem omnem rationem retruuisse.*

Idem Chrysostomus homil. 43. in Actus
Apostol. c. ultima, tractans, quomodo Dei affec-
tum imitari debemus, dolendo de rebus aduer-
sis proximi, quamvis eorum sint & iusta
supplicia, & salutare medicinæ, ait. *Quoniam igitur*
neque is, qui punitur lætatur; igitur & tu quoque
ne læteris. Sed si iuste quidem, inquit, puniuntur,
non oportet dolere? Etiam propter hoc est dolendum,
quia diem supplicio iusto fuerunt. Dic obsecro quando
videri filium tuum iri, vel fecari, non doleris? &c. Et
subdit Chrysostomus, hanc esse rationem, ob
quam Deus non per se ipsum, sed per Angelos
punit; cùm tamen per se ipsum sæpe beneficia
conferat. Quod multis testimoniis confirmat.

Sola vocis acceptione à communi Patrum
sententia diffidet Lactantius integro libro vni-
co de ira Dei, fusè cōtra Stoicos probans, Deum
ira commoueri. Ceterum, si attentè legatur, præ-
sertim cap. 5. & cap. 14. & 15. constat, nomine
iræ intelligere odium mali, quod necessario &
inseparabiliter cohæret cum amore boni contra-
rij, resecatis omnibus aliis imperfectionibus.

3.
Topic.

Ea pbrasi
minus dict-
tur, & plus
intelligitur.

4.
Hunc affectum
per humani-
tatem ostendit
Christus Do-
minus.
Marc. 3.

chryso-
m

De reb. ad-
uersis proxi-
morum de-
lendum.

Deus quan-
doque per
Angelos pu-
nit.

6.

*Voce tenuis &
Patribus dis-
fidel Lactan-
tius.*

creaturarum. Illud tamen ad præsens institutum pertinet, quod ira Dei descendat ex voluntate, quæ Deus vult omnes homines esse iustos, & honorare Deum tanquam Patrem, & hominem diligere velut fratrem: ut constet ex dicto cap. 14. fine & toto cap. 15. & cap. 17. iram ita de huius: *Est motus animi ad coercendum peccata insurgens.*

7. Hieronymus epistola ad Cyprian. exponens Psalm. 89. ad illa verba: *Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos corde in sapientia. reddit rationem, dicens: Non enim corripit ut interficiat, atque disperdat; sed ut corrigat & emendet.* Idem Hieronymus Ezechiel. 7. prope initium ait: *Quod autem dicit: Non parces oculis meis super te, & non miserebor: quasi clementissimus medicus incidere cupiens putridas carnes, & cariosa vulnera adire cæteris non parcat, ut parcat: non misereatur, ut magis misereatur: ne quid putridum, viasque carnes sui vicinia corrupturum remaneat in corpore. Percutit autem Dominus, quem diligit, & castigat omnem filium quem recipit. Cuius intelligentia est: ego percutiam, & ego sanabo.* Idem probant quæ notat Ezechielis cap. 16. & retulimus supra disp. 19. sect. 2.

8. Eodem exemplo Basilius exponit illum versum Psalm. 26. *Quoniam ira in indignatione eius, & vis in voluntate eius. Medicus, inquit, ubi signo quopiam deprehendit partem corporis aliquam inflammatione affectam, & sanie refertam, indicat, incisionem necessariam esse faciendam malè affecto. Hoc itaque thymon sacrum nominat eloquium. Post verò medici iudicium ac sententiam afferendi remedium venit ad rem, & ea exequenda, quæ sunt visa, & iudicata: hoc est ad ferrum incidens, & dolorem ei, qui inciditur, inferens. Quod subinde applicans, ait: Hoc vult Deus: hoc est, ut omnes eius vitæ participes sint. Circumstantie verò penarum non ipsius voluntate sunt, sed pro merito eorum, qui peccaverunt, inferuntur. Vitam itaque Deus cuique propriæ voluntate tribuit. Iram verò, sibi quisque thesaurizat in die iræ & revelationis, & iusti iudicii Dei. Mos est sacri eloquii, si quando tristitia, lætæque commemorat, tristitia lætis in ordine præponere: fructio enim boni efficiunt incundior, tristitia iam exaltis. Beneficium pena est posterius: Percutiam, & ego sanabo. Perpende quam ab extrinseco Deo conveniat puniendi voluntas, ut eam Basilius non dicitur nomine voluntatis, imitatus videlicet, Davidem; sed dicat, Deum velle, ut omnes eius vitæ participes sint, & vitam propriæ voluntate tribuere.*

9. Prosper ad illud Psalm. 144. *Iustus Dominus in omnibus viis suis. Qui etiam, inquit, flagella mediatur, ideo castigat, ut parcat.* Idco non ex voluntate destruentis, sed ex magna Dei benevolentia & affectu corrigendi casus adversos, quasi rem magni momenti lectores admonuit author secundi libri Machabæorum, cap. 6. dicens: *Obsecro eos, qui hæc lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed repudent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri. Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est iudicium. Et post pauca: Corripuens vero adversis populum suum non derelinquit.*

10. Confirmatur primò, quoniam Deus inuitus à nobis trahitur ad iram; ergo sua provi-

dentia non procurat talem circumstantiarum dispositionem, & prædeterminationem materialis actionis: unde necessarium sit à nostris peccatis ad iram trahi, & impossibile sit ab homine actualiter vitari prædictam causam iræ. Consequentia probatur, quia si hæc procuraret, aut disponderet, non traheretur inuitus, sed spontaneus veniret in iram. Vnde præterea inferretur, verum esse illud discrimen voluntatis antecedentis & consequentis, quod disp. 19. sect. 2. & 3. probauimus, videlicet, obiectum voluntatis consequentis non esse bonum, neque diuina voluntate dignum, nisi præsupposita libera culpa; sed voluntatem antecedentem, quantum ex se est, vehementer desiderare, nullam à nobis dari causam & rationem prædictæ voluntatis consequentis.

Huius confirmationis antecedens, videlicet, illa, quasi coactio diuinæ voluntatis, probatur primò Ierem. 5. *Super quo propitius tibi esse poterò? Filij tui dereliquerunt me.* Quasi diceret: Ipsi reddunt impossibilem propitiationem, præstantdam secundum leges ordinariæ providentiæ, quam ego potius optarem. Cui coactioni & impossibilitati, consonat illud Marci 6. *Non poterat ibi virtutem ullam facere.* Quod exposuit Nazianzenus supra disp. 9. sect. 15. non procul à principio.

Probatur secundò, nam coactionem notat expressè Chrysostom. homil. 67. in Ioann. cuius verba retulimus sect. præced. Et Augustinus in præfatione ad Psalm. 51. col. 2. *Extorsit populus, inquit, à Domino habere Regem, & datus est Saul: tanquam dati essent illi in manus suas, qui manibus, & verbis accerserunt mortem, & figurata est in Saule ipsa mors.*

Petrus autem apud Clement. Recognit. lib. 5. propius ad med. quàm ad finem: *Intendit, inquit, contra bonitatem condioris, fatigata sceleribus impiorum vincuntur elementa: & inde est, quod aut terra fructus corruptiur: aut aeris temperies temeratur: aut supra modum ardor Solis incenditur: vel imbrium ac frigorum vis immensa diffunditur.* Cuius sententiæ mentem rectè assequitur explanatio Gruteri eidem subiuncta, quæ sic habet: *Contra bonitatem Dei, id est, permittente Deo, quamvis nollet punire: sed in humanum genus, mallet semper beneficium esse.* Bernardus term. 5. in Natali Domini in medio, ait: *Quod iudicat & condemnat, nos enim quodammodo cogimus. ut retulimus disp. 19. sect. 3. numero 1.*

Saluianus Massiliensis Episcopus in lib. 1. de providentia propius ad med. quàm ad fin. *Cum Angelos, inquit, Sodomam Deus mitteret, hoc nobis probare voluit, quod etiam malos puniret inuitus scilicet, ut cum legeremus, quæ à Sodomis Angelis peritississent, & videremus scelerum immunitatem, criminum turpitudinem, libidinum obscenitatem probaret vique nobis Deus, quod ipse eos noluerit perdere. sed ipsi extorserint, ut perirent.* Et lib. 4. inter princip. & medium: *Cumque eius natura sit Deus, Dei aique maiestas, ut nulla iracundia passione moueatur, tanta tamen in nobis peccatorum exacerbatio est, ut per nos cogatur irasci. Vim, ut ita dixerim, facimus pietatis suæ, ac manus quodammodo afferimus misericordie suæ. Cumque eius benignitatis sit, ut velis nobis iugiter parcere, cogitur malis nostris scelera, quæ admittimus, vindicare.* Et col. penultima eiusdem libri: *Vim Deo facimus ini-*

Deus spontaneus venit in iram si sua preuentia prædeterminatione materiales actiones.

11.

Ieremia 5.

12.

Augustinus.

1. Reg. 8.

Sap. 1.

13.

Bernardus.

14.

Ad extrinsecos convenit Deo puniendi voluntas.

1. Machab. 6.

quiritatibus nostris, ipsi nos iram diuinitatis armamus. Cognimus ad ulciscendas criminum nostrorum immunitates, nolentem Deum. Prope est, ut eum non permittamus, ut parcat. Nam cum in eum nullum unquam iniustitiae signum cadere, aut apparere possit: sic agimus, ut si enormitates nostrorum scelerum non ulciscitur, iniustus esse videatur.

Nazianzenus oratione in plagam grand: paulò post med. Ego, inquit, misericordiae diuinae sponsor. Haud dubie missa facta ira, quae ipsius naturae aduersatur, misericordiam, quae ipsi naturae inest, amplectitur. Ad illam enim à nobis vi pertrahitur: ad hanc suapte natura fertur. Cum igitur non, nisi coactus, percutiat, quid asseri potest, quin naturae suae potestate utens, indulgentem se nobis praebueris sit, modò nosmetipsos nostri misereat, iustis quae patris visceribus vitam patefaciamus? Hæc omnia nullo modo patiuntur independentem à nostra libera culpa, per antecedentem voluntatem prædefiniri permissionem peccatorum, & illorum supplicia: multòque minus patiuntur prædeterminari materiales actiones peccatorum, & obstinationis, ne nosmetipsos nostri non misereat, neque iustis patris visceribus viam patefaciamus.

Confirmatur primò, quia consonat illud Threnor. 3. Non enim humiliatus ex corde suo, & abiecit filios hominum. Quod merito Maior in 2. dist. 37. quaest. 1. prope finem exponit; quasi diceret: Quodammodo inuitè, & ex suppositione solum hoc facit, ut peccata puniat. Atque idem sumitur ex Hieronymi commentar. ad eum locum.

Confirmatur secundò, nam quicumque propria spòte, & ab intrinseca inclinatione sine exteriori coactione molitur aliquid opus, non quaerit impedimenta, nec occasiones desistendi ab illo. Has autem quaerit quicumque contra innatam sibi inclinationem, & quasi coactus ad illud opus adigitur. Sed Deus quaerit impedimenta, & occasiones desistendi ab ira, atque punitione impiorum. Ergo contra propriam inclinationem, & quasi coactus adigitur ad illam. Minor traditur Ezech. 22. ad finem: Et quasiuis de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni. Et effudi super eos indignationem meam.

Confirmatur tertio, quoniam grauissima miseria, & diuina commiseratione dignissima est, hominem constitutum esse in tali statu, in quo sit illi simpliciter necessarius actualiter peccare mortaliter, & impossibile sit illi actualiter in gratiam redire. Cuius miseriae comparatione, minor est quælibet calamitas aut temporale flagellum. Sed hanc minorem miseriam Deus velle non potest, nisi coactus & propter obtinendam ab hominibus penitentiam: ut nuper probatum est. Ergo illam maiorem miseriam non vult Deus, præsertim quamdiu nullum præcessit aliud peccatum, à quo proueniat coactio. Nam illa miseria per se non dirigitur ad penitentiam obtinendam, vel alium virtutis fructum, ut manifestè constat. In illa igitur cessat ratio, quæ diuinam voluntatem allicit ad alias misérias, & augetur ratio, quæ diuinam voluntatem auertit ab eisdem.

Confirmatur quattò, nam ex eadem beneuolentia Dei erga quoslibet homines, prouenit intentare minas atque terrore. Vnde sic ar-

gumentatur Clemens Alexand. lib. 1. Pedagogi cap. 8. post medium: Qui minatur aperit ostendit, se nihil mali velle facere, nec ea, quæ minatur exequi; sed incesso timore mala reprimis, & suam in homines beneuolentiam ostendit, adhuc disferens, & ostendens, qualia sunt passuri, si peccatores permaneant: non autem sicut serpens statim infixus momordit. Bonus est ergo Deus. Et paulò inferius: Videte quomodo Deus propter suam bonitatem requirit penitentiam, & in ipsa minarum intentione tacitè ostendit suam in homines beneuolentiam.

Hieronymus in Ezechiel. 33. ad illa verba: Si me dicente ad impium, &c. Nec statim sequitur, ut quia Propheta prædixit, veniat, quod prædixit; non enim prædixit, ut veniat, sed ne veniat, Nec quia Deus loquitur, necesse est fieri, quod minatur; sed ideo comminatur, ut conuertatur ad penitentiam, cui minatur, & non fiat, quod futurum, si verba Domini contemnuntur.

Cyprianus lib. 4. epist. 2. longè post medium: In Psalmis, inquit, etiam legimus censuram pariter, & clementiam Dei comminantis simul, atque parcensis; punientis, ut corrigat, & cum correxerit referuantis: Visiabo, inquit, in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum, misericordiam autem meam non dispergavi ab eis. Origenes lib. 4. contra Celsum post medium ait: Quod autem non affectus Dei sit irascedi nusquamque eam sibi peccatis suis contrahat, docuit Paulus illis verbis: An diuitias bonitatis illius, &c. Peculiariter verò ponderat illud: Theaurizas tibi iram.

Tertullianus in lib. de Trinitate, vel potiùs Nouatianus adhuc catholicus cap. 5. ait: Quod irascitur Deus non ex odio eius venit, sed ad remedium nostri illud facit. Indulgens est enim etiam tunc, cum minatur: dum per hæc homines ad recta reuocantur. & post pauca: Omnes ista vel iracundia Dei, vel odia, vel quacunque sunt huiusmodi, ad medicinam nostram proferuntur. Idem docuit Epiphanius lib. 1. hæresi 38. post med. dicens: Prædixit itaque Scriptura iuxta præcognitionem nos præmunens, ac docens, ut ne incidamus in iram Dei immedicabilem, non ex affectu decretam, neque ex eo quod ab affectibus superatus sit Deus, contingentem; sed hominibus peccatum facientibus iustissimè preparatam. Nota, etiam ipsam iræ prædictionem destinari à Deo, ut nos cauere faciat ab illa, & iram non esse ex affectu decretam, ut disput. 19. sect. 4. ex Augustino & Prospero retulimus.

Eandem sententiam fusiùs tradit Hilarius in id Psalm. 2. Tunc loquitur ad eos in ira sua. Peculiariter notanda sunt illa verba: Sagittas suas arsuris operatus est. Operatus autem est, non ad motum repentinae iræ, quæ per cupiditatem ulciscendi subito accensa sit: sed operatus arsuris est, qui per impotentem voluntatem ipsi se constituent vrendos. Ostendit autem, Deum eo fine denuntiare terrores, ut homines sibi caueant, quoniam ipse neminem punire vellet. Vnde paulò superius dixerat: Et quamquam nos ad voluntatem bonitatis, id est, ad bene, honestèque viuendum per spem promerende, & viuende suae bonitatis illiceret; pœnam tamen deuote, & contempte bonitatis adieci. Ut cum libertatem nobis voluntatis ad bonitatem promerendam reliquisset, quia merium necessitas natura non haberet, libertatem ipsam quotidie propositus è contrario pœna terror argueret.

Clementis Alexandrini argumentatio.

20. Ezechiel. 33.

21. Psalm. 58.

Rom. 2.

22.

Epiphanius.

23. Psalm. 2.

Hilarius.

Et longè inferius: Sic loquitur vatus, sic conturbat indignans, non puniens admissam impietatem, sed impenitentiam ad penitentis confessionem commemorata potestas terrore perturbans.

24.

Prosper epigrammate ꝑ. sic cecinit:

Cum Deus exerta peccantes verberat ira,

Vt norint homines, quid mereantur agere.

Nam dum mortalis peraguntur tempora carnis,

Auxilium miseris ipsa flagella ferunt.

Et vindicta brevis sic noxia crimina finis,

Ne sine fine habeat debita pœna reos.

S. Maximus.

Concors itaque Patrum sententia est, vniuersam iram Dei in vita præsentis destinari ad correctionem & utilitatem hominum, vt præter citatos, copiosè docent S. Maximus Æconomorum centuria 3. cap. 9. 10. 16. 22. & 23. tom. 5. Bibliotheca. Basilus in Psalm. 37. Domine, ne in furore tuo, &c. sub init. Ambrosius in eundem Psalm. col. 2. Athanasius disp. contra Arium, habitus in Concilio Nicæno inter med. & finem. Cyrillus Alex. contra Iulianum lib. 5. inter princip. & med. Bernardus serm. 42. in Cantic. inter princip. & med.

Basilus.
Ambrosius.
Athanasius.Cyrill. Alex.
Bernardus.

25.

Dimittit benevolentia exemplar.

Sapientia

Confirmatur quintò præstantissimo exemplari diuinæ benevolentia, ac suauitatis erga reprobos, cuius historiam continet Exodus, sed commentarium tradidit liber Sapientia, præfertim cap. 11. illis verbis: *Diffimulans peccata hominum prepter penitentiam. Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti, & post pauca in fine cap. 11. Parcis autem omnibus quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.* De induratis Ægyptiis sermo præcedens fuerat. Quapropter ab illis quibus minimè videbatur esse parcendum, sapiens colligit, Deum, quantum ex se est, omnibus peccatoribus parcere, etiam induratis & præcitis, nisi per eorum liberam malitiam steterit, quominus emolliantur.

26.

Modus tractandi habitatores terræ sanctæ.

Exclamat propterea cap. 12. *O quàm bonus & suavis est Domine, Spiritus tuus in omnibus.* Ab hac generalitate neminem quantumcumque obstinatum, & reprobum excipiendum esse, constat ex toto sequenti cap. vbi admiratip hæc superabundantis bonitatis, & suauitatis referitur præferri ad modum tractandi habitatores antiquos terræ sanctæ, cum magna reuerentia, & attentione, id est, summa adhibita cautione, circumspectione & vigilantia, ex vehementi amore perfecta, ne aliter corripentur, quàm vt exercebat ad eorum conuersionem, & salutem obrinendam, cum tamen Deus præsciret esse damnandos.

27.

Admonitio, & allocutio Dei quid significant.

Vnde subditur: *Ideoque eos qui exerrant, pariter corripit*, id est sensum paulatimque punis, non totam simul effundens iram, & de quibus peccant, admones & alloqueris. In sacris literis & apud sanctos Patres admonitio, & allocutio Dei significare solet illustrationes & inspirationes. Vtriusque autem prouidentia finis, quem Deus intendit, hic est, vt relicta malitia, credant in te Domine. Nimirum vt actualiter credant, non ad hoc solum, vt possint credere. Nam quantum est ex parte Dei, de facto crederent, nisi per eos staret.

28.

Finis à dimittenda promittenda interueni.

Et postquam explicuit Sapiens enormia facinora, propter quæ deleri sunt antiqui habitatores terræ sanctæ, subdit versu 8. *Sed & his tanquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, vt illos paulatim exterminarent.* Huius autem indulgentissimi modi puniendi homines sceleratissimos rationem fuisse

intentionem alliciendi ad penitentiam, constat ex versu 10. *Sed partibus indicans, dabis locum penitentia.* Idque quamuis Deus non ignoraret, quàm difficile ac prope impossibile foret, tam obstinatum malitiam, diuturna consuetudine contractatam, flectere ad penitentiam. Hoc enim significant illa verba: *Et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum.*

Ab intrinseca propensione Dei prouenire illud prouidentia genus, ostendit Sapiens, cum ait: *Quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti? Non enim est alius Deus, quàm tu, cui est cura de omnibus, vt ostendas, quoniam non iniuste indicas.* Vbi cura est studiola prouidentia, ne pereant, quantum est ex parte Dei. Vt constet ex illis verbis: *Superierint*, Sensus namque est non superioris alicuius imperium timens, omnium salutem curas: sed tua innata bonitate, vtque ostendas omnibus tam Angelis, quàm hominibus, quàm iusta sit reprobis damnatio, qui diuinam suæ salutis curam pro sua libera malitia neglexerint. Quod magis explicat cum ait: *Ob hoc, quod omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.* Nullus alius te ad misericordiam excitat, & facit vt velis parcere, sed tu primum & vnicum principium huius voluntatis te ipsum moues, & determinas, vt quantum est ex parte tua, parcas omnibus, etiam antiquis Palestinis, nisi per ipsos steterit. Cum tamen Deus se non faciat punire aliquem, sed ipse peccator Deum faciat punire.

Et subdit: *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate indicas*, id est, non summo iure, sed æquitate iudicium temperans, & cum magna reuerentia disponis nos. Vbi S. Bonavent. in commentar. ait. *Reuerentia in effectu, id est, cum multa moderatione.* Quapropter reuerentia hæc non est inferioris ad superioris honor; est tamen honor superioris ad inferiorem, natus ex amore, & habens adiunctam vigilantissimam curam cauendi pericula eius personæ, quæ manibus tractatur, perinde ac si diceret, matrem cum magna reuerentia disponere tenerinum infantem, vlcibus plenum, cuius vitam exoptat summopere, quod Hispanè dicimus, *con gran tieno, y recato*, non minus, quàm prudentes viri solent tractare cum regibus, quos pro reuerentia timent aliqua in re offendere. Quod idem intendit, cum addit: *Si enim inimicos seruatorum tuorum, & debitos morti cum tanta cruciatu attentione, nimirum attentissimè prospiciens, ne quantum erat ex parte tua, impediretur, sed potius prouocaretur, & iuuaretur finis à te intentus per omnia supplicia vitæ præsentis, nimirum, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia, siue, per quæ mutarentur à malitia, vt Græca habent.*

Theologus ergo consideret physicam prædeterminationem, quæ illi homines ad materiales actiones idololatriæ & pertinaciæ ita determinarentur, vt in sensu composito, & ex suppositione prædeterminationis, non possint à malitia mutari ad penitentiam: & videat vtrum hæc consentiat cum prædicta suauitate, intentione reuocandi ad penitentiam, cura salutis, reuerentia, attentione, & circumspectione disponendi omnia, quæ ex parte Dei necessaria sunt ad salutem, etiam in ordine ad illos antiquos Palestinæ habitatores. Sed de hoc

Indulgentiis misericordius puniendi sceleratissimos homines.

29.

30.

Bonavent.

Reuerentia hæc honor superioris ad inferiorem non inferioris ad superiorem.

31.

Physica prædeterminatio cum prædicta suauitate non consentit.

hoc dicemus magis ex professio disputat. 3 s. sect. 6. & 7.

SECTIO III.

Odium, zelus, fluctuatio, & penitentia Dei probant, cuiusque hominis salutem desiderare.

Il quatuor affectus in reprobos exercentur, multo magis, quam in prædestinatos. Quapropter efficaciter probant, in reprobos exerceri amorem, & salutis desiderium, quod includunt. Quod ad odium attinet Hieronymus Malach. 1. ad illa verba: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui;* ad finem commentarii ait: *Porro dilectio, & odium Dei, vel ex prescientia nascitur futurorum, vel ex operibus. Alioquin nominus, quod amamus Deus diligit, nec quidquam eorum oderit, quæ creauit: sed propriè eos sue vindicet charitatis, qui uitiorum hostes sunt, & rebelles. Et è contrario illos odit, qui à Deo destruita, cupiunt rursus struere. Vnde fit primò, vt Deus, quantum ex se est, omnia diligit, destruat autem vitia, quæ odit. Sed quoniam mali ea quæ Deus destruit, ædificare iterum cupiunt, ideo eos odio habet. Secundò, non personas, sed vitia Deus odit. Vnde cõtinuò subiungit: *Odise autem Deus antropropheta dicitur, vt flere, vt dolere, vt irasci, vt quando audimus odium eius in malos, ea quæ Deum intelligunt odise fugiamus.**

Tertiò Hieronymus hoc loco nihil docet cõtra prædestinationem ante præuia opera, neque contra iustificationis initiũ ex sola gratia & misericordia Dei, non ex iustis operibus. Quia solummodo asserit peccata constituere obiectũ odij, quibus peccatis sublati, suo nativo pondere Deus hominẽ diligit; quemadmodum ignis ascẽdit, impedimento sublato. Quapropter aliter dilectio Dei, & aliter odium nascitur ex operibus præcitis. Quartò quod humanum patiens Deus dicatur odise, sicut flere dicitur, intelligendũ est, prout odij refertur ad personas ipsas. Hoc enim non dicitur propriè, sed metaphoricè, vt dicemus disp. 4. sect. 3. Ad peccata verò in quantum peccata sunt, propriè refertur odium, nec enim villam imperfectionẽ includit; sed potius est perfectio, necessariò coherens cum summa dilectione boni honesti, qua priuat peccatum in quantum peccatum est. Quæ coherencia tacitè innuitur Psal. 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.* Sap. 14. *Similiter autem odio est Deo impius & impietas eius.* Videlicet vtrunque formaliter tantum, in quantum impius, & in quantum impietas est. Iudith. 5. *Deus illorum odit iniquitatem.* Et sub verbo abominandi, & abominationis plurima reperies eiusdem odij testimonia.

Vnde sumitur argumentum, probans, in ipso meritis odio Dei necessariò claudi amorem, & desiderium salutis cuiusq; impij, odio habiti. Quemadmodum medicus, odio habens prolixum & incurabilem languorem, odio ipso, quantum ex se est, desiderat ab ægroto sanitate actualiter recuperari, & multo magis si medicus ipse sit pater ægroti. Deus igitur eodem genere odij peccatores prosequitur, quod sacris scriptoribus inspirauit, veluti Psal. 103. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, uia et non sint.* Quod optimè Augustinus explicuit, & paulò breuius in eandem sententiam Prosper, dicens: *Tracundia & odij videtur esse vox ista, sed est præcipue charitatis: hoc enim ait, quod & supra, vt auferatur spiritus superbiorum, & deficiant; & mutatur in illos Spiritus Dei, vt fiat noua creatura, deficiente malitia, non pereunt*

Rex, de Voluntate Dei.

te substantia. Qui enim cõfessus impius, iustificatus est, non erit impius, sed erit iustus. Eandẽ maledictionẽ Psal. 103, sonare clementiam, optareque vt iniqui esse cessent, notauit Hieronymus, li. 1. contra Pelagianos propius ad med. quàm ad finem.

Alter affectus est zelus, à quo postquam detraxeris omnem tristitiam, perturbationem & passionem; adhuc remanet vehemens, & quantũ ex se est efficacis displicetia adulterij, ab ipsa cõmissi, vel mittendi. Quapropter verò Zelo Dei erga suam sponsam repugnat talis gubernatio & prouidentia, vt ex vi illius independenter à libera malicia sponsæ, sit necessarium sponsam actualiter adulterari, & sit impossibile actualiter seruare fidem thalami. Alioquin aut sponsus conferreret causa adulterij, aut certè negligere sponsam, & eius fidem, vel adulteria non curare: Ideoque non verè zelaret. De ardentissimo Dei zelo erga Synagogam, Ecclesiam, & singulas animas, passim occurrunt testimonia in sacris literis.

Metaphoricus est, sed vera & vehementi beneuolentia plenus affectus, & fluctuatio dubitantis animi, qui paulò momento huc, atque illic impellitur, propter interiorẽ pugnam, illinc ratione persuadente, & extorquente supplicium ab inuito Deo; hinc verò Dei misericordiæ recurrende ad suum natium ingenium & non inuenientis viam, & rationem qua possit exequi supplicium sceleribus debitum. Osee. 11. *Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel. Quomodo dabo te sicut Adama, pinante vt Seboim. Conuersum est in me cor meum, pariter conuoluta est penitudo mea: non faciam furorem iræ mee, &c.* Vbi Hieronymus: *Nunc, inquit, Deus ad Israel puenit loquitur affectu: Quid tibi faciam? Quomodo te meo auxilio denudabo? Quare autem corripiam? Quo potero sanare medicamine? Et post pauca: Cum duram, imo crudelem sententiam protulisset: rursus parentis affectu misericordia vincitur. Dicit enim, conuersum est in me cor meum pariter conuoluta est penitudo mea. Et post alia in eandem sententiam dicta Hieronymus concludit: Homo ad hoc punit, vt perdat Deus ad hoc corripit, vt emendat: undem parentis affectum notat Hieronymus Osee 6. prope init. ad illa verba. Quid faciam tibi Ephraim? de quo dixi disp. 2. sect. 7.*

Theodoret. Osee. 11. ait: *Ego, inquit, te defendere studeo, verum non me hac facere sinunt tua impia scelera. Quare sicut Adama porat te, & sicut Seboim, quæ una cum Sodoma, & Gomorra deflagrate sunt: at vix contra eos calculum eduxerat, cum misericordia ad ductus, sententiam reuocat. Parentes imitatur, qui cum maximo labore filios ab errore reuocare non possunt, natura perturbantur.*

Huic simillimus affectus est penitentia, & quasi reuocatio prioris decreti, & prædictionis Hierem. 18. *Repente loquar aduersum gentem, & aduersum regnum, vt eradicem, & destrnam, & disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locus sum aduersum eam, agam & ego penitentiam super malo, quod cogitavi, vt facerem ei: & subito loquar de gente & regno, vt ædificem.* &c. Vbi Hieron. li. 4. in Hierem. prope init. ait: *Vi liberum significaret arburium, dicit, se & mala annunciare genti, & regno illi, vel illi, & rursus bona, nec tamen hoc euenire, quod ipse prædixerit, sed è contrario fieri, vt & bona malis eueniant, si egerint penitentiam; & bonis mala, si post repromissiones fuerint ad peccata conuersi. Et hoc dicimus non quod ignores Deus, hoc vel illud gentem, aut Regnum esse facturum,*

X

sed

Psalm. 103.
Hieronym.

Vero zelo
Dierga sua
sponsam re-
pugnat gu-
bernatio
ex vi cuius
independenter
à malitia sps
sa adulterij
sit necessarii.

Osee 11.

Hieronym.

Osee 6.

6.

Hierem. 17.
Hieronym.

Hierem. 18.

Hierem.

Malach. 1.
Hieronymus.

Sap. 11.

Non perso-
nas, sed vitia
Deus odit.

1.
Contra præ-
destinationem
ante præuia
merita nihil
docet Hie-
ronymus.

Peccati odiũ
refertur cõ-
suetudini
dilectione
boni honesti.

Psalm. 44.
Sapient. 14.
Iudith. 5.

3.
In odio Dei
necessariò
claudis desi-
derium sa-
lutis impio-
rum.

Psalm. 103.

Prosper.

sed quod dimittat hominem voluntati suae, et vel premia vel penas sua voluntate, & suo merito recipiat. Hæc quam longè distent ab antecedenti voluntate puniendi ad ostendendam iustitiam, quæ moueat ad prædeterminandam materialē actionem, punitione dignam, satis constat ex præcedentibus sectionibus, ac disputationibus.

DISPUTATIO XXII.

Qualis ordo prioritatis, qua lege, quoue fundamento sit assignandus inter diuinos actus.

SECTIO I.

Utrum realis, vel tantum secundum rationem sit ordo prioritatis inter actus diuinos.

PRæfenti disputatione tractamus solummodo generaliter de ordine prioritatis, & posterioritatis: in sequentibus autem disputationibus magis in particulari comparabimus singulas intellectiones ad inuicem, deinde cum volitionibus, postremòq; volitiones mutuo prioritatis ordine coordinabimus. Solent de hoc agere, nonnulli expositores ad art. 5. præsentis quæstionis 19. nos autem ibi ad finem disp. 15. distulimus in hunc locum: est enim magis opportunus, quoniam supponit iam explicatam voluntatem signi & beneplaciti, antecedentem & consequentem; quarum singulis debetur peculiaris ordo prioritatis, aut posterioritatis, siue comparatione scientiæ visionis, aut scientiæ conditionatæ, siue comparatione aliarum volitionum.

2.
Necessitas
huius doctrinae.

Quanta verò sit necessitas istius doctrinæ, vel ex eo colligi potuisset, quod inuestigantibus causam prædestinationis, occurrat frequens signorū, ac prioritatum ordo multiplex, quo diuini consilij rationem in quorundam electione, & aliorum reprobatione intelligere, atque applicare nituntur auctores. Occurrit etiā tractantibus de scientia visionis, probantibusq; non esse causam rerū, atque differentibus de scientia conditionata, & de illius necessitate ad conciliandam libertatem cum voluntate vel concursu diuino. Præterea superiores disputationes, præsertim à disp. 11. usq; ad proximam disp. 21. frequenter mentionem faciūt præscientiæ, quæ supponatur ad volendum facere, vel permittere, vel vnus volitionis, quæ supponitur ad aliam. Iam verò decretum incarnationis, & aliæ præstantissimæ partes diuinæ prouidentie nequeūt explicari, sine prioritatibus, sicut nec aliquæ difficultates circa Trinitatis mysteriū occurrentes in actibus intellectus, & voluntatis, per quos procedunt Filius & Spiritus sanctus. Ideo, ne voce tenuis ac sine mente proferamus prioritates, neue sinistrū aliquid intelligamus lucē præferet doctrina huius & sequentiū disputationū.

Decretum
Incarnatio-
nis.

3.
Aliqua præ-
termittuntur,
& multi-
plex ordo
prioritatis
declatur.

Pro cuius declaratione prætermittenda sunt aliqua certiora. Primum est, multiplicem ordinem in actionibus intellectus & voluntatis diuinæ posse considerari. Primus est merè extrinsecus, consistens prorsus in obiecto materiali, & inde nullo modo transiens ad actiones diuinas. Hoc modo ignis est prior, quàm fumus, cum tamen inde nō sequatur prius volitum esse à Deo ignem, quam volitum sit fumus. Secundus ordo videtur aliquo modo ad diuinam actionem pertinere: consistit enim in hoc formaliter, quod Deus cognoscit vnum obiectum esse prius alio, & vult vnum obiectum esse prius alio; sicut cognoscit ignem esse priorem fumo, & vult ignem esse prio-

rem fumo. Ceterum hic ordo prioritatis non sufficit, vt cognitio ignis dicatur esse prior cognitione fumi; neque vt volitio ignis dicatur prior volitione fumi: quia sicut ridiculum esset dicere, diuinam cognitionem esse calidam, quia ostendit ignem esse calidum; ita non est dicendum, cognitionem diuinam ignis, esse priorem cognitione fumi, quia ostendit ignem esse priorem fumo, si non adsit alia ordinis ratio.

Secundò euidens est, in diuinis actionibus non esse ealem ordinem prioris & posterioris. Ratio est, quia ordo prioris, & posterioris distinctionem essentialiter supponit, nam vbi datur prius & posterius, oportet esse vnum & alterum, ne idem sit prius se ipso. Atqui inter diuinas actiones nō est distinctio ante opus intellectus, sed solum per operationem intellectus cum fundamento in re (vt probatum est supra disp. 1. sect. 3. & præcedenti tomo de scientia disp. 8.) ergo inter diuinas actiones non est ordo prioris & posterioris ante opus intellectus.

Tertiò ex hoc fundamento inferretur, id quo etiam confirmatur, videlicet inter diuinas actiones ad intra, non solum non esse prioritatem durationis, quia vna sit in vno instanti temporis, in quo non sit alia; sed etiam nullam esse realem prioritatem naturæ, & causalitatis. Ratio est, quia prioritas huiusmodi, quæ ante opus intellectus sit, requirit duo extrema, quorum vnum reali dependentia pendeat ab alio: at verò nulla actio diuina pendet realiter ab alia, quia neq; causatur realiter ab alia quæ realiter nō est vna & alia, sed vnica tantum actio. Sicut constat ex dictis disp. 15. sect. 1. & præcedenti tomo de scientia disp. 14.

Quartò certum est, diuinas actiones à nobis intelligi, quasdam prius, alias verò posteriores. Controuerfia autem præfens est, utrum iste intelligendi modus chimericus sit, & sine solido fundamento in diuinis actionibus, an verò habeat fundamentum reale & verum in Deo, ita vt ratio assignandi prioritates diuinarum actionum, non sit solum, quia Deus cognoscit & vult quasdam obiecta esse priora aliis obiectis: sed etiam sit alia ratio prioritatis propria & intrinseca diuinis actionibus.

Prima opinio absolute admittit, quasdam intellectiones & volitiones diuinas esse naturas priores aliis, Huius author est Scot. 1. dist. 28. q. 3. & lib. 3. sentent. dist. 7. q. 3. & dist. 19. q. 1. Quem sequitur Leuchetus 1. dist. 5. & alij eiusdē Scholę. Eorum fundamentum est, quia sicut inter attributa, sic inter actiones Dei distinctionem admittunt ex natura rei, ac proinde distinguunt varia signa, in quorum primo quædam Deus vidit, alia verò in secundo, quæ non viderat in primo; sicq; varia signa multiplicat, vt videbimus disput. 24. sectione 2.

Sed cum parum referat examinare quid sibi vulerit Scotus, dicendum est, hanc prioritatem naturæ, si ante opus intellectus intelligatur esse in diuinis actibus, & ex natura rei præciso opere intellectus, esse contra communem Theologorum placitum, atque Patrum autoritatem & validis rationibus reuinci falsitatis, eisdem videlicet, quibus in Deo nullam esse distinctionem ante opus intellectus, probatum est locis nuper citatis. Si verò hæc prioritas naturæ intelligatur esse solummodo per operationem intellectus cum fundamento in re; nihil à veritate recedit, vt statim probabimus. Veruntamen à modo loquendi

4.
Ordo realis
prioris & po-
terioris non
est in diuinis
actionibus.

5.

6.
Diuinas
actiones
quasdam
prius, alias
posterius in-
telligimus.

Præfens con-
trouerfia.

7.

Probatum.

8.
Impugnatum.

Inquendi Scori abstinendum erit, quia distinctio-
nem ante opus intellectus, profectam ex natura
diuinorum actuum, magis significat.

Secunda opinio asserit, inter diuinas actiones nulli esse ordinem prioris & posterioris, nisi per intellectum rationinatem, non verò cum fundamento in ipsis actibus; ac proinde omnia signa rationis, in quibus vnus actus diuinus intelligatur esse non existente alio, negat prorsus, vt chimærica. Hanc opinionem tenere videntur Ocham 1. dist. 9. q. 3. Gabriel 3. dist. 2. q. vnica dub. 3. versus finem, Capteol. 3. dist. 1. q. 1. art. 3. initio. Deza in eadē questione; quamuis hi Doctores explicationem patiantur, vt solummodo Scoti sententiam oppugnent, cū alias admittant, vt referemus ex suo magistro. S. Thoma.

Colligitur etiam hac sententia ex Doctoribus, qui huiusmodi propositiones, vt falsas explodūt: *Deus cognoscit hoc obiectū, quia cognoscit aliud. Deus vult hoc obiectū, quia vult aliud.* Prioritas enim esse nequit, nisi quia vnus actus sit alterius ratio. Hoc autem asseruit D. Thom. 1. p. q. 14. art. 7. corpore, & ad 3. & in presenti q. 19. art. 5. Henric. quodl. 4. q. 19. lit. O. Gabriel 1. dist. 41. q. vnica artic. 2. post 3. conclusionem. Driedo de concordia lib. arbitrij cum prædest. 1. p. cap. 4.

Ochami argumenta non sunt pauca, quibus sua sententia probare conatur. Sed quoniam illorum pars maxima dirigitur ad probandum nullum actum diuinum esse realiter priorem altero; quod nos supra libenter admisimus: & reliqua omnia contentiones, chimerica esse & ficta quaedam infantia rationis, in quorum primo sit vnus actus diuinus, & in secundo alius, quod etiam nos fatebimur sect. 8. versus finem, opus non erit ea referre, vt soluantur. Quaedam etiam argumenta, quibus contendit, hanc fictionem infantium non esse vilem, vt viam aperiat ad melius intelligendos diuinos actus, facile soluentur ex dicendis.

A præcedenti sententia parum in re ipsa differ-
alia, dicens, inter diuinos actus, ordinem priorita-
tis esse, tantum ratione connotati explicitè dicti.
Sed hanc commodius referemus, & impugnabi-
mus scđ. 4.

SECTIO II.

*Ordo prioritatis secundum rationem ratiocinata-
tam datur inter divinos actus.*

Conclulio directè respondens titulo primæ sectionis, hæc est. Prioritatis & posterioritatis ordo, secundum rationem cum fundamento in re conuenit immanentibus Dei operationibus: & apprimè necessarius est, vt intelligatur ratio diuini cõsilij, modusq; prædestinandi ac reprobandi, nec non decretum Incarnationis, & alia, quæ commemorauimus initio sectionis primæ. Hanc conclusionem certâ reddit nõ solum ratio, sed etiam communis sententia nobiliorum Scholasticorũ. Eam alijs verbis docet S. Thomas multis in locis; quamuis enim generaliter negare soleat aliũ ordinem in diuinis, præter ordinem originis, tractat nimirum de ordine reali: cæterum ordinem secundũ rationem fatetur infra q. 2. art. 4. cum ait; ad prædestinationem supponi electionem, & ad electionẽ supponi dilectionẽ & de veritate q. 6. art. 1. sub finem corporis & ad 3. & 3. p. q. 1. art. 3. ad 4. *Prædestinatio, inquit, supponit præsciẽtiã futurorũ.* & 1. contra gent. cap. 8. 2. ad obiectionem 3. ait, diuinam voluntatem determinari à diuina co-

Reiz de Voluntate Dei.

gnitione,proponente bonum,vt cōueniens,quod
explicuimus supra disp.7. scē. 6. Sic etiam lib. 1.
sent. dist. 12. q. unica art. 1. & dist. 15. q. 4. art. 2. ad
2. prioritatem rationis admittit, inter generatio-
nem Filij & processionem Spiritus sancti.

Eadem est mens aliorum antiquorum, cōmuniter dicentium, quod præscientia meritorum informat voluntatem diuinā ad prædestinationē, & est ratio, sed non causa prædestinationis, quantum ad liberum ordinem, quem Dei volitio habet ad prædestinatos, non verò, quantum ad necessariam substantiam actus diuini. Ita Albertus 1. p. q. 63. memb. 3. art. 1. q. incident. 1. Alexād. 1. p. q. 28. memb. 3. art. 3. Bonauent. 1. dist. 41. art. 1. q. 2. vbi Ricard. ad 2. q. 1. & 2. & dist. 45. art. 2. q. 4. Gregor. dist. 41. q. 1. art. 2. Gabriel q. vnica initio. Martilius lib. 1. q. 3. art. 2. initio; quorum tres vltimi Auctores supponunt, saltem fuisse possibile præscientiam, fuisse rationem aut conditionem, ob quam Deus aliquibus voluerit dare gloriam.

Pro eadem conclusione sunt Scholastici, quando folâ prioritatē rationis admittunt inter generationem Verbi & processionem Spiritus sancti lib. 1. sent. dist. 12. vbi S. Bonavent. art. 1. q. 4. Durandus q. 1. præteritum num. 15. & in fine. Ricard. art. vñico q. 4. Carchuf. q. 2. Argent. 1. dist. 9. q. vñica art. 2.

Magis apertè, propriisq; vocabulis priorita-
tem & posterioritatem secundum rationem inter
diuinos actus, & vnum esse rationem vel conditionem
præsuppositâ ad alium, sine qua non existeret aliter actus, affirmant Durandus 1. dist. 41. q. 1. art. 2. & q. 2. num. 5. Maior eadem dist. 41. q. 1. propè inir. Caiet. 3. p. q. 1. art. 3. ad 4. & 1. p. q. 42. art. 3. Ferrar. contra gentes cap. 5. col. vltima. Canariensis 1. p. q. 42. art. 3. circa med. Corduba li. 1. questionarij q. 6. opinione 5. punct. 2. ad 2. dub. Suarez 3. p. tom. 1. disp. 5. sect. 1. & disp. 41. sect. 4. initio. & in relectione de liberate diuina disp. 1. sect. 1. & 2. & lib. 3. de attributis cap. 7. num. 12. Molin. 1. p. q. 23. art. 4. & 5. dispur. 1. memb. 7. & 8. & q. 42. art. 3. fine. Valentia præfenti q. 19. puncto 5. assertionem 2. imò etiâ Ochamus, sect. 1. citatus, aliqnod genus istius prioritatis admittit lib. 1. sent. dist. 9. q. 3. conc. 4. & sequentib; & clariùs 1. dist. 41. q. vnica ad argumētâ.

Conclusio probatur, nam vt prioritas & posterioritas a nobis concipitur cum fundamento in re, laris est, immanentes Dei operationes esse ratione ratiocinata distinctas, & insuper vnā operationem, esse quocumque modo requisitam ad aliam, vt magis constabit sectione 3. & 4. At verò diuinas operationes intellectus & voluntatis ab inuicē esse distinctas ratione ratiocinata, probatū est supra disp. 1. sect. 3. & tom. præcedenti de scientia disp. 8. sect. 6. & sequentibus. Summa verò probationis est, quoniam ratione ratiocinata distinguī non est aliud, quam verē ac realiter Deo conuenire, quod intelligimus, concipientes intellectiōē, & quod intelligimus concipientes volitionem, nihilominus conceptus intellectiōis, & volitionis ita esse distinctos, vt utroq; simul melius intelligatur Deus, quā vno tātum illorum: ideoque non frustra, sed vtilissimē multiplicatur noster conceptus ad melius intelligendū Deum.

Rursus vnam operationem ita distinctam esse
necessario praequisitam ad aliam, inde fit eu-
dens, quoniam cognitio intellectus, proponens
obiectum ut bonum, necessario requiritur ad amā-
dum, & eligendum illud obiectum: similiter au-

2.

3.

4

Operationes
intellectus, &
voluntatis
ratione ra-
tionalia di-
stincta

Quid sit ra-
tione ratioci-
nata distin-
gues.

6.
Una operatio
necessario
prærequiritur
ad aliam.

C: m: m: m: m: m:
sententia mo-
nitionis Scho-
lasticorum.

X 2

*In particu-
lari declaratur.
& probatur.*

tem amor vltimi finis , & obiecti formalis neces-
sariò requiritur ad amandum medium, siue obiectum materiale. Magis autem in particulari declaratur & probatur , quia Deus non potuisset velle creare mundum, nisi naturā illius. & creandi modum intellectuione penetraret: nec id satis esset, nisi sciret etiam, hoc obiectum honestum esse, & dignum quod propter ipsum Deum, tanquam propter finem ametur. Deinde verò non potuisset Deus velle creare mundū, nisi seipsum diligeret, tanquā vltimum finem à quo moueretur ad volitionem creandi mundum. Alia quamplura exempla videbimus sequentibus sectionibus. & disp. Nūc ista clariora sufficiunt. Cōfirmatur, nā huius prioritatis fundamentū esse in actionibus diuinis, magis constat sect. 3. & sequentib.

Cōfirmatur.

SECTIO III.

Verum ab intrinseco fundamento prioritas conueniat immanentibus Dei operationibus, discrepans à prioritate creaturarum.

1.

DVplex esse potest comparatio diuinarū operationum cum creaturis, ad quas terminantur. Primò namque Dei cognitiones & volitiones cōparari possunt cum ordine, quē hominum intellectiōnes & volitiones eorundem obiectōrū seruare solent. Secundò comparari possunt cum ordine, quem ipsa obiecta seruant ad inuicem, siue sit ordo durationis, aut naturæ, vel perfectiōnis, aut vtilitatis, aut cuiusvis alterius rationis.

2.
*Prima opinio
Durandi.*

Circa primam igitur cōparationem opinio prima Durandi lib. 1. senten. dist. 12. q. 2. sub finē, & dist. 41. q. 1. art. 2. asserit, ordinem rationis, qui est in diuinis inter absoluta (vt excludat ea, quæ ad personas pertinent) non accipi ab intellectu nostro, nisi Deo comparato cum creaturis, in quibus similes formalitates realiter differunt, atque realem ordinem prioris & posterioris habent. Quia qualem ordinem reale habent aliqua, vbi sunt distincta realiter, talem inquit, habent ordinem rationis, vbi secundum rationem distinguuntur. Illius autem fundamentum est, quia hic ordo prioris & posterioris distinctiōne supponit: sed ea quæ ratione tantum distinguuntur, non aliter distinguuntur ab intellectu, nisi cōparentur ad ea, quæ realiter distinguuntur. Ergo non aliter esse possunt secundum rationem priora & posteriora, nisi ab intellectu ordinentur ad eorū exemplaria: quæ realiter priora & posteriora sunt. Ideoq; diuinæ intellectiōnes ac volitiones non aliter erunt secundum rationem priores aut posteriores, nisi quemadmodum humane intellectiōnes, & volitiones sunt realiter priores & posteriores.

Fundamentum illius.

3.
Prima conclusio.

Nihilominus sit prima conclusio. Ordo diuino-
rum actū immanentium sepe discrepat ab ordine, quē habent creatæ intellectiōnes & volitiones eorundem obiectōrum. Atq; adeo ex duabus actionibus ea, quæ in nobis est realiter prior, sepe in Deo posterior est secundum rationem. Probatur, quia de quāplurimis rebus, non prius cognoscimus, illas esse possibiles, quā videamus eas existere actu: Deus autē prius cognoscit esse possibiles, quam cognoscat, eas existere in aliqua differentia temporis, vt dicitur sequenti disp. 23. sect. 1.

4.
*Nos prius
creaturam,
quā Deū,
Deus verò
prius se, quā
creaturam
cognoscit, &
diligit.*

Cōfirmatur primò, quia nos cognoscimus & amamus creaturā prius, quā Deum: Deus verò prius seipsum quā creaturas cognoscit, & diligit. Cōfirmatur secundò, quoniam in nobis personæ constitutum prius est, quā actiua generatio, & quā relatio Patris: in Deo verò personæ per relationem Patris constituitur, & actiōe ge-

nerationis secundum rationem supponit. Cuiusmodi exempla non solum in formalitatibus Dei, sed etiam in rebus creatis reperiuntur infinita.

Quare sententia Durandi, vt sonat, est absolute falsa; sed potest ita explicari, vt tunc solū, quæ ratione distinguuntur habeant inter se talem prioritatis ordinem, quāle habent, quæ realiter distinguuntur, quando in his, quæ ratione distinguuntur, inuenitur similis ratio, ob quam vnum supponatur ab alio, vt explicabitur sect. 5. Atque hinc etiam satis sit fundamēto Durandi, nā quamuis distinctiō rationis ratiocinatur ad ordinē prioritatis supponatur, ceterum minimè sufficit: sed præterea requiritur quædam, quasi dependentia, vnius formalitatis ab alia: & inde euenit diuinis actionib. quæ in ordine ad aliquas actiones nostras distinguuntur, non inesse eundem ordinem quem nostræ habent.

5.
*Sententia
Durandi ab-
solutè falsa,
potest tamen
explicari.*

*Ad ordinem
prioritatis
supponitur,
non sufficit.*

*Dependentia
requiritur.*

6.
*Secunda sen-
tentia Gaus.*

Circa secundā comparationem secunda sententia Caiet. 3. p. q. 1. art. 3. ex natura, & ordine rerū, quæ sciētiæ aut voluntati diuinæ obiciuntur, ordinem cognitionū ac volitionum diuinarum colligendum putat. Quapropter vniuersam sciētiā, siue simpliciter intelligentiæ, siue visionis, quæ res naturales & peccata cognoscuntur à Deo, & omnem volitionē, quæ vel amantur, vel permittuntur, omnem deniq; prouidentia naturalium rerū, dicit, priorem esse vniuersā prouidentia rerum supernaturaliū, & hanc etiam priorem esse volitionē ac prouidentia hypostatice vnionis, quā asserit, esse omnī postremam. Hæc Caietani sententia mirum est, quantum discrepet, non solum à veritate, sed etiam ab eiusdem authoris doctrina, quæ ibidem soluit tertium Scoti argumentum.

Sit ergo secunda conclusio, Multoties prioritatis ordo diuinarū actionum contrarius est ordini, quem obiecta illarū actionum à parte rei seruāt. Probatur primò, Deus pro libito potuit ab æterno velle rem aliquā independentem ab hoc, quod præiuderet, aliā rem esse existentem: & potuit etiā pro libito eandem rem non velle, nisi dependentem ab illa præuisione. Igitur ordo diuinarum actionū ex natura rerum, quæ sciētiæ & voluntati obiciuntur, non nisi falsò colligitur. Antecedens probatur primò, quia licet variè Doctores sentiant circa decretū Incarnationis, vtrum de facto præsupposuerit Adami peccatū: nihilominus serē omnes supponunt, Deum ab æterno potuisse Incarnationē duplici modo decernere: altero modo, vt esset primariò & directè volita in remediū peccati præuisi, vt futurī, alio modo, vt independentem à peccato Adami prius fuisset volita, postea verò præuiso Adami peccato directè etiam fuisset ad illius remediū. Igitur ordo diuinæ præscientiæ, ac volitionis, non rectè colligitur ex natura rerum, quæ Deus scit & vult: sed Deus liberè potest varios ordines eligere in suorum actuum prioritare.

7.
*Probatur
primò.*

*Potuit Deus
ab æterno
incarnationē
duplici modo
decernere.*

Cōfirmatur primò, quia de facto peccatū originale multo tēpore prius fuit, quā Incarnatio, nihilominus Incarnationis volitio potuit esse ratione prior, quā præuiso peccati originalis: quia potuit Deus ex voluntate prædestinādi Christum Dominū moueri ad permittendum peccatū originale, cuius damnum altiori gratia rescireret.

8.
*Incarnationis
volitio
ratione prius,
quā præu-
isio peccati
originalis.*

Cōfirmatur secundò, quia naturalis substantia totius vniuersi est prius tempore, quā gratia & gloria, nihilominus absque dubio fuit possibile (quod fuisse de facto vera Theologia docet) Deum priusquam decerneret producere naturalem substantiam vniuersi, voluisse liberè gratiam

9.
*Potuit Deus
prius gratiā
ac gloriā,
quā natu-
ralem substan-
tiam vniuersi
voluisse.*

gratiam & gloriā producere; & inde moueri ad volēdum producere naturalia rerum omnium substantiam, vt in illa gratiæ & gloriæ dignitas fundaretur. Ergo non est necessarium actiones Dei, quæ circa res naturales versantur esse priores actionib. quæ versantur circa res supernaturales.

Confirmatur tertio, quia Deus potuit plures homines ita prædestinare, vt prius supponeretur scientia visionis, qua cognoscit illos liberè ab aliis hominibus esse generandos; & potuit è cōtra priusquam aliquorū hominū generationem præuideret, prædestinare illos, & ex prædestinationis decreto moueri ad eorum generationem prædestinendam: quæ prædestinatio & prædestinatio prior erit visione hominis existentis in rerum natura: vt magis explicabitur in disputationibus de prædestinatione.

Nunc verò hunc prædestinationis ordinem saltē in præstantissimis Ecclesiæ luminibus negare non possumus. Nullus enim sapientū dicit, permissam esse libertati diuorum Ioachimi & Annæ, vt diuersum tempus eligētes, diuersamve materiam generationi ministrant, non beatissimam Virginem Mariam, sed alios filios in lucem ederent; ac non potius, Deum propter decretum euehendi beatissimam Virginē ad tam excelsum gratiæ & dignitatis fastigiū prædestinasse omnia, quæ vt in rerum natura existeret, requirebantur. Iam ergo Mariæ Virginis naturalis substantia, non prius volita fuit, neq. præuisa vt existens, quàm prædestinaretur: cum tamen in aliis possit esse præuolita aut præuisa substantia naturalis independentē à prædestinatione.

Confirmatur quartò, quia idem clarius elucet in Christi D. humanitate, quam propterea Deus producere, atque tot supernaturalibus gratiæ & gloriæ ornamentis decorare constituit, quoniam illam sibi hypostaticè vnire decreuerat. Quare prius fuit vnionem hypostaticam decernere, quā cognoscere vt existētia summa dona gratiæ habitualis, & gloriæ, quæ illi collata sunt: atq. hæc dona prius diuina volūtate constituta sunt, quā præuideretur futura naturalis illius humanitatis substantia: quia tanquā à fine ex vnione hypostatica determinatus est Deus ad alia, quæ sunt media, & effectus ad illam requisi.

Confirmatur quartò, quoniam prius exitit in re perfidia & crudelitas Iudeorum, & illius permissio, quam Christi D. mors, & totius mundi salus inde resultans, ac præcipuè Gentium: & tamen in diuina volitione prius est mors Christi Domini, & salus mundi, ac præcipuè Gentium, quàm permissio tam horridi sceleris: quod Deus nequaquā permitteret, nisi propter intentionem colligendi prædicta bona. Confirmatur quintò, quoniam mors hominis non pertinet ad genus rerum supernaturalium, sed naturalium: & tamen non est præuisa priusquam homo prædestinetur, aut reproberetur; quin potius est effectus prædestinationis, aut reprobationis: vt ostēdemus tractantes de prædestinationis effectibus.

Ex his colligi possunt alia pleraq. exēpla, quibus oppugnat opinio Caietani, in quibus minime necessarium est ostendere de facto fuisse ordinem in actibus diuinis diuersum ab ordine obiectorum. Satis namque fuerit, si liberè Deus potuit ordine diuerso velle: inde quippe probatur euidenter, ex ordine obiectōrū non colligi ordinem diuinorum actuum, quoniā ex obiectis nō colligitur, in quam partem se liberè inclinauerit voluntas Dei. Secundò notandum est, ali-

quid veri contineri in Caietani sententia, videlicet, ordinem naturæ quadam ratione prius volitum esse à Deo, quàm ordinem gratiæ: quia nō posset Deus voluntate efficaci velle gratiam, nisi etiā veller naturā, quæ in genere causæ materialis ad illā prærequiritur. Verūtamē hæc prioritas nō est absolutē maior: vt dicemus diff. 24. sect. 1. & 2.

Tertio, vt constat, quanta sit firmitas & amplitudo præcedentis cōclusionis, obseruandum est, duplicē ordinem esse inter res creatas. Alter est ordo generationis, sed perfectionis alter. Qui ordines frequenter ita commutantur, vt res quæ perfectione & dignitate prior est, sit generatione posterior: vt gratia & gloria & totus ordo supernaturalis prior est perfectione, sed generatione posterior, quàm res naturales.

Quo supposito, sicut Caietanus venatur ordinē diuinorum actionum ex ordine generationis, quo res naturales præcedunt, & sequuntur res supernaturales: ita tertia sententia Scoti diuinis actionibus ordinē præscribit ex solo ordine perfectionis obiectōrū: vt propterea volitio finis sit prior volitione mediōrū, & inter media illud quod est perfectius & accommodatius, & propinquius ad finem consequendum, sit prius volitū, quàm aliud. Sed quoniam hæc sententia agit de solis actionibus volūtatis, illius difficultas specialis tractabitur infra disput. 24. sect. 2. Nunc verò satis erit monere nostram conclusionem secundam, & illius argumenta vniuersalia proferre, esse, ita vt nullus ordo obiectōrum possit esse regula certa assignandi ordinem in diuinis actibus, siue obiectū sit prius origine, siue perfectione, siue quacūq. alia ratione sit prius: idque præsertim in actionibus, quæ potuerunt nō esse in Deo, siue propter libertatem Dei, siue propter libertatem Angeli, aut hominis, qui possunt suis liberis actionibus subministrare, aut subtrahere obiectū diuinæ cognitioni, & occasinē volitioni. Quoniam igitur in huiusmodi actionibus, quæ potuerunt nō esse in Deo, grauior est difficultas ordinis explicandi, tam circa decretum Incarnationis quàm circa prædestinationem, & alias prouidentias: idē circa illas adiungo tertiam conclusionem, quæ ex secunda colligitur, & illam magis explicat.

Tertia conclusio. Liber est ordo earū actionū, quas potuit nō habere Deus, ita vt ab æterno potuisset cognoscere, & amare ordine diuerso, ab eo, quo de facto cognoscit & amat quāuis eadem obiecta produceret ad extra, quæ modo producit. Hanc conclusionē probant omnia argumenta conclusionis præced. Sed nunc explicatur & cōfirmatur exemplo. Dato, quod Petrus abūdet diuitiis, & illis bene vratur, & propterea sit cōsecutus gloriam, nō variatis his obiectis potuit Deus ab æterno duplici ordine illa cognoscere & amare. Nā potuit velle diuitias Petro independentē à volitione beatitudinis Petri, & velle beatitudinem Petri dependētē à prauiso bono vsu diuitiarū liberè eliciēdo à Petro. Tūc autē volitio diuitiarū, & scientia visionis, vt terminatur ad bonum vsū diuitiarū, sunt priores quàm decretū dandi gloriam eidē homini. Potuit etiā Deus ab æterno pro sua liberalitate velle Petro dare gloriā independentē à visione, intuitiua boni vsus diuitiarū, sed decernēdo conferre illi diuitias; & bonum vsū illarum, & hoc modo volitio conferendi diuitias, & visio boni vsus illarum posteriores sunt, quàm volitio efficax conferendi gloriam.

Aliquid veri
continet Caietani sententia.

Duplex ordo
inter res
creatas.

Tertia sententia.

Nullus ordo
obiectōrum
possit esse
regula certa
ordinis diuinorum actuum.

Explicatur,
& probatur
exemplo.

SECTIO IV.

Cum tota perfectio diuina volitionis necessariò fuerit in Deo: quomodo potuit ab intrinseco fundare prioritatis ordines, quos de facto non fundat.

1.
Argumentum difficile.

Prædicta potestas non provenit ab entitate scientiæ & volitionis necessariæ.

2.
Probatur primò.

Probatur secundò.

3.
Nova relationes rationis ab obiectis creatis Deo adueniunt nequeunt nisi obiecta aliter se habeant.

Relationes rationis directæ non subiiciuntur diuina potentia.

4.
Scientia veritatis contingenti non reali supra scientiam necessariam addit.

ADuersus doctrinam probatam in sectione præcedenti, molestum argumentum insurgit, natum ex difficillima questione, de constitutiuo liberæ volitionis Dei, quam tractauimus disp. 11. 12. & 13. Pro cuius claritate supponendum est primò, liberam potestatem, quam Deus habuit, ita volendi, vt fundarentur diuersi, & contrarij ordines inter eius operationes, qui de facto non fundantur, non provenire ab entitate scientiæ necessariæ, quæ continetur essentialiter in scientia rei contingentis, quæ potuit non esse: nec provenire ab entitate amoris necessarij, quæ continetur essentialiter in libera volitione: si necessaria entitas amoris & scientiæ consideretur præcisè ac formaliter, vt talis.

Hoc fundamentum probatur primò, quoniam entitas scientiæ necessariæ, & entitas amoris necessarij, sicut non potuerunt non esse in Deo, ita non potuerunt non esse illo ordine, quo sunt: ac proinde non potuerunt esse ratio diuersi ordinis ac liberi; si præcisè considerentur, vt sunt scientia necessaria, & amor necessarius. Probatur secundò, quoniam scientia necessaria, & amor necessarius, vt sic præcisè abstrahunt prorsus à cognitione veritatis contingentis, & à volitione libera & absoluta rei contingentis. Ergo harum formalitatum ordo non potest afferri per scientiam necessariam, & amorè necessarium præcisè vt sic.

Suppono secundò denominationem extrinsecam siue relationem rationis, quæ ex obiectis creatis redundat in diuinas actiones, non posse aliam esse, quam quæ de facto est, nisi res creatæ realiter se habeant aliter, quam de facto se habent. Quod probò quoniam relationes rationis siue denominationes extrinsecæ non sunt à Deo directæ, neque subiiciuntur diuinæ potentie directæ, sed ratione fundamenti. Quapropter supposito, quod ego amem Petrum, implicat contradictionem, Petrum non esse amatum à me, & è contrario implicat contradictionem Petrum esse amatum à me, nisi ego amem illum. Vnde fit vt extrinsecà denominationem, qua Petrus dicitur amatus, impossibile sit afferre, vel auferre, nisi posito, vel sublato in me amore Petri. Quod idè in singulis relationibus rationis potest ostendi. Ergo quæcunque sit illa denominatio extrinseca, vel relatio rationis, quæ Deo resultat ex creaturis, non potest non resultare, nisi sublati creaturis, vel realiter se habentibus aliter, quam se habent.

Suppono tertio communiter receptam opinionem Theologorum, scientiam contingentis veritatis in Deo nullam realitatem addere supra scientiam necessariam Dei, ita vt non solum nihil realiter distinctum, sed etiam nulla formalitas realis, distincta sola ratione, superaddatur, sed tantum denominatio extrinseca à veritatibus cognitis. Similiter etiam volitio libera producendi aliquid ad extra, nullam realem formalitatem affert, re vel ratione distinctam ab amore necessario, sed solum ponit in Deo amorè, quo Deus necessariò complacet in creaturis vt possibilibus, & tantum addit denominationem extrinsecam à re, quæ in tempore creanda est. Cuius ratio est, quoniam aliàs aliqua realis perfe-

ctio ex his, quæ in Deo de facto sunt, potuisset non esse in Deo; si Deus, vt potuit, non vellet illas creaturas creare; prout aduersus Caietanum probatum est fusiùs dicta disp. 13.

His positis, vt clariùs proponam generalem difficultatem, redeo ad exemplum positum in 3. conclusione sectionis præcedentis, quo diximus, ab æterno fuisse possibilem duplicem ordinem contrarium inter diuinos actus circa diuinitas & æternam salutem Petri: alterum quo volitio dandi diuinitas, & visio boni vsus illarum, priores essent, quam volitio efficac conferendi Petro gloriam; alterum quo essent posteriores.

Contra hoc sic arguuntur. Hæc varietas ordinis liberi inter diuinas volitiones & visionem, non potest provenire à reali entitate diuinorum actuum, neque potest provenire ex denominatione extrinseca obiectorum, quæ sunt extra Deum. Ergo non est possibilis illa varietas ordinis. Consequentia est euidens, quoniam nihil aliud fingi potest, vnde proveniat. Sed antecedentis prima pars probatur, quoniam tota entitas diuinæ scientiæ, & volitionis est necessaria, ita vt nulla realis formalitas ratione distincta reperiatur in illis, quæ potuissent non esse, vt supposui in tertio fundamento. Sed ab entitate necessaria præcisè, sine additione alterius formalitatis realis, siue re, siue ratione distinctæ, non potest provenire varius ac liber ordo, qui potuerit non esse, sed determinatus, & necessarius ordo; ita vt non potuerint actus aliter se habere: vt probatum est in fundamento primo. Ergo non potuit esse inter diuinas volitiones & intellectuales ille varius & contrarius ordo prioritatis.

Secunda pars Antecedentis probata est in fundamento secundo, quoniam denominationes extrinsecæ, vel relationes rationis, proveniètes Deo ex obiectis creatis, non possunt se habere aliter, quam se habeant de facto, nisi obiecta creatæ realiter se habeant aliter. Ergo supposita existentia diuinitatum Petri, & bono illarum vsu; & cōsecutione gloriæ eodem modo se habentibus, ordo inter diuinas actiones, quæ ad hæc obiecta terminantur, non potuit se habere duplici modo contrario, sed vnicò duntaxat.

Confirmatur primò, quoniam hic ordo liber diuinarum actionum, vel illis est intrinsecus & realis: & hoc non, quia nihil reale & intrinsecè diuinis actionibus, potuit illis deesse: at verò hic ordo potuit non esse in diuinis actionibus. Vel hic ordo est merè extrinsecus, & sola relatio rationis in diuinis actionibus: & hoc non, quoniam electionem ad gloriam pendere aut non pendere ex visione boni vsus diuinitatum, non potest provenire ex rebus creatis in Deum, sed è contrario descendit in res creatas à Deo. Confirmatur secundò, Deus enim non potest intelligi voluisse aliud, quam quod de facto vult, nisi faciendū aliud ad extra, quod de facto non facit. Ergo non potest intelligi, alio ordine velle, quā vult, nisi ad extra efficiendo aliquam diuersitatem in obiectis, quā de facto non efficit. Antecedens probatur, quia cum Deus non velit per additionem, aut mutationem sui actus: necessariū est vt diuersitas volitionis sit per additionem, aut mutationem obiecti ad extra.

Ad euitandam huius argumenti difficultatē, & alias, quæ nascuntur ex illa, doctores aliqui putarunt, in Dei operationibus immanentibus, ac potissimum in liberis volitionibus, non aliter esse dependentiam ac veluti causalitatem, nec aliter esse prioritatis ordinem: nisi

5.
Duplex ordo contrarius inter diuinos actus possibilis.

6.
Obiectum.

7.

8.

Confirmatur secundò.

9.
Prima opinio.

nisi qua ratione diuina volitio denominationem extrinsecam accipit ab ordine, & causalitate, quam Deus vult esse in effectibus creandis, volendo nimirum, vt vnus sit alterius causa, vel prior duratione; quam aliter.

10.

In hanc sententiam veniunt aliqui disputantes de causa prædestinationis & asserentes, non alio sensu quæri posse causam prædestinationis, nisi accipiendo prædestinationem pro effectibus, quos causat in nobis, ita vt petere prædestinationis causam, sit prorsus idem, quod petere causam totius effectus prædestinationis, vel causam denominationis extrinsecam, quæ resultat in diuinis actus ex ordine, quem prædestinatio causat in suis effectibus. Sic opinantur Molina in præsentibus quæst. 19. art. 5. & infra q. 2. 3. art. 5. difficultate 1. memb. 1. & 7. & 8. Valquez 1. p. disp. 91. cap. 1. Zumel. 1. p. q. 23. art. 5. q. 1. notab. 1. Driedo tractatu de prædestinatione p. 1. cap. 3. quod est de hæresibus & opinionibus prope initium, & ca. 4. ad 4. argumentum.

11.

Tenentur autem eodem modo sentire quicumque supra disp. 11. sect. 3. initio dixerunt, liberum Dei actum constitui, vel vltimatè compleri per extrinsecam denominationem, vel relationem rationis, quæ ab obiectis creatis resultat in diuinam volitionem eorum. Ij sunt Capreol. Deza, Silues. Ferrar. Medina, Bannes & alij recentiores, quibus fauent Alexander, Albertus, & alij veteres Scholastici locis citatis in eadem sect. 3.

12.
Secunda
opinio.

Aureolus autem lib. 1. sentent. dist. 40. art. 2. §. Sed si ita dicatur. & sub finem eiusdem articuli docuit inter actus intellectus & voluntatis diuinae, non alium ordinem esse, nisi ratione connotati explicite dicti. Hic Author alijs è vestigio referendis præstat in eo quod opinionis constantiam & consequentiam retinet: quippe qui volitionem liberam & efficacem decretum existimat, in Deo non esse propriè, sed metaphoricè, prout retulimus & impugnauimus dicta disp. 11. sect. 1. & sequentibus. Alij namque liberos actus Dei componunt propositionibus repugnantibus: nam licet fateantur, quod verum est, volitionem liberam & efficacem decretum, & scientiam contingentium Deo realiter ac propriè conuenire, aliunde dicunt constitui, vel vltimatè compleri per extrinsecam denominationem, aut relationem rationis, ita vt intra Deum solūmodo sit amor necessarius proximæ bonitatis & simplex placetia creaturarum, vel disiuncta volitio, quæ similiter sit necessaria, nec potuerit in Deo non esse, quæ omnia impugnauimus dicta disp. 11.

Quid alij
sentiant.13.
Sententia
aliarum.

Maiorem verò repugnantiam inuoluit eorum sententia, qui tentant defendere diuersum ordinem inter diuinas intellectiones & volitiones fuisse possibilem, licet actus liberi Dei constituatur, aut compleantur connotatione productionis ad extra. Dicunt enim eos effectus à Deo produci posse per diuersas intentiones; tunc autem creatas productiones realiter distingui, diuersumque ordinem inter se habere, propterea quod procedant à diuersis intentionibus Dei. Cuius sententia repugnantiam ostendimus disp. 12. sect. 3. sub initium, & iterum probatione postrema.

14.
Conclusio.
Ordo priorita-
tis habet
fundamen-
tum in in-
creata enti-
tate opera-

Sit igitur vnica conclusio. Prioritatis & posterioritatis ordo, repertus in scientia veritatum contingentium, & liberis Dei volitionibus, licet non sit realis, habet tamen reale fundamentum in diuina, increata & intrinseca entitate illarum operationum: quapropter ille prioritatis ordo non con-

stituitur per connotationem alicuius rei existentis extra Deum, nec per denominationem extrinsecam ab ordine prioritatis, quem habent effectus, producti per diuinas operationes, nec resultat ex rebus creatis.

tionis diuine
naturæ.

15.

Hæc conclusio colligitur ex doctoribus, qui supra disp. 11. sect. 3. referuntur pro conclusione, quoniam existimant, liberos Dei actus, nec vltimò constitui, nec compleri per connotatas creaturas, nec per relationem rationis, aut extrinsecam denominationem: sed potius totam formalitatem illorum esse perfectionem realem, increatam, & existentem intra Deum ab æterno (Caietanum excipio, qui defecit à se ipso: vt vidimus præcedenti sect. 3. in 2. sententia.) Colligitur etiam ex Authoribus, quos retulimus sect. 2. quoniam in multis illorum locorum tractant potissimum de operationibus, quæ potuerunt in Deo non existere, quantum ad liberam terminationem ad creaturas, similiterque potuerunt alium prioritatis ordinem habere, quem de facto non habent.

16.

Efficax volitio
absque
metaphora
reperitur in
Deo.

Ratione probatur primò, quoniam in Deo realiter, & absque vlla metaphora, vel impropriitate reperitur efficax volitio producendi & conseruandi mundum corporeum propter consequendum finem gratiæ ac gloriæ prædestinatorum & gloriæ diuinæ, quæ relucet in illis. Sed hoc est reale fundamentum propter quod volitio creandi mundum, tanquam volitio medijs, non possit esse sine volitione prædicti finis, & ideo quasi pendeat ab illa secundum rationem: sicut apud nos electio medijs realiter pendet ab intentione finis: consequenter autem est reale fundamentum, propter quod visio medijs & finis, vt existentium, quasi pendeat à volitione libera causandi mundum & gratiam & gloriam. Vnde prouenit vt horum visio sit aliquo modo posterior, quàm illorum volitio; similiterque volitio creandi mundum sit aliquo modo posterior, volitione causandi gratiam & gloriam. Ergo reale fundamentum datur intra realem entitatem diuinarum operationum, vt vna concipiatur, quasi prior; altera quasi posterior. Posterioritas enim non est aliud, quàm ista veluti dependentia.

17.

Modus ten-
dendi circa
diuersa ob-
iecta non est
denominatio
extrinseca.

Confirmatur primò, quoniam si talis modus tendendi circa diuersa obiecta, per quem Deus efficaciter velit vnum obiectum propter aliud, quasi propter finem proximum & immediatum; esset in Deo denominatio extrinseca, proueniens ab obiectis creatis: eadem ratione foret extrinseca denominatio formalitas ipsa liberæ volitionis, qua Deus efficaciter vult producere obiecta contingentia. Consequens autem esse prorsus absurdum satis probatum tota disp. 11. præsertim sect. 3. & sequentibus. Sequela verò probatur, quia formalitas ipsa, qua constituitur vltimatè diuina volitio in ratione volentis efficaciter creare mundum corporeum, v.g. continet in se formaliter & intrinsecè velle mundum, vt medium propter illum finem taliter, vt nisi mundus corporeus foret medium ad illum finem spiritualem principaliter volitum: Deus non vellet illum virtute præsentis decreti. Igitur talis modus volendi mūdum corporeum propter altiore finem esse non potest extrinseca denominatio; nisi fuerit etiam extrinseca denominatio prædicta formalitas efficacis volitionis, in qua continetur intrinsecè.

18.

Prioritatis
ordo opera-
tionum Dei
discrepat ab
ordine ob-
iectorum.

Probatur secundò, prioritatis enim & posterioritatis ordo conueniens operationibus Dei, multoties discrepat ab ordine, quem obiecta, siue

effectus creati seruant inter se mutuo, & eisdem effectibus retentis potuit esse varius ordo diuinarum operationum. Ergo talis ordo non est extrinseca denominatio ab obiectis creatis proueniens. Antecedens probatum est sect. præcedenti & constat etiam ex dictis tota disp. 12. Sequela verò probatur, quoniam extrinseca denominatio proueniens ab obiectis creatis, necessariò foret eadem, nec posset vlla ratione variari, quamdiu retineretur omnimoda identitas in formis dominantibus, videlicet in obiectis, quæ sunt effectus ad extra producti. Quod magis constare poterit ex dictis disp. 11. sect. 6. §. 7. & sequentibus & disp. 12. tota fere sect. 3.

19. Probatur tertio, quoniam ex ipsis peccatis Deus vult colligere multa bona; nihilominus nõ vult peccata esse causam illorum bonorum in aliquo genere causalitatis, quantumcumque minimæ. Ergo prioritatis ordo, per quæ volitio colligendi bona, prior est, quàm volitio permittendi peccata, non resultat per extrinsecam denominationem ex ordine prioritatis, quem habent bona colligenda comparatione peccatorum, ex quibus colliguntur. Quod vt fiat euidentius adhibeamus exemplum illud eximium Rom. 9. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suã, sustinuit in multa patientia vasa iræ apia in interitum, vt ostenderet diuinitas gloria sua in vasa misericordie.* Deus igitur ex reprobatorum peccatis & interitu colligere vult maiorem ostensionem suæ gloriæ circa prædestinatos; & tamen illa peccata, & interitus nullo genere causæ sunt medium, aut causa talis ostensionis.

20. Quod si respondens, permissionem peccatorum esse medium & causam illorum bonorum; adhuc vrget argumētū robor. Etenim aut permissionem accipis pro volitione diuinæ, qua vult non impedire, sed præbere generalem concursus; & sic habeo intentum, videlicet vnā volitionem Dei ordinari ad aliam, & ab alia quodammodo pendere. Vel intelligis solam extrinsecam negationem impediendi peccata, vel generalem concursus ad extra datum ad materiales actiones peccatorum: & hæc in quantum à Deo procedunt, nullo modo sunt determinata ad materiales actiones peccatorum: vt ostendimus disp. 19. & multis sequentibus; & disp. 42. & sequentibus: ergo prout procedunt à Deo non possunt habere ordinem ad ea bona, quæ necessariò & quidditatiuè supponunt malitiā peccatorum, vt penitentiæ, martirium, Christi Dom. passio & his similia.

21. Ad argumentum igitur initio sectionis huius propositum respondeo, negando Antecedens. Quinpotius ordo liber inter diuinos actus prouenit ex reali & intrinseca entitate actuum diuinorum: & oppositus ordo, si ab æterno fuisset, vt potuit, proueniret etiam ex reali & intrinseca entitate diuinorum actuum. Deinde quando arguitur. Tota realitas diuinæ scientiæ & volitionis est necessaria, ita vt nulla realis formalitas ratione distincta sit in Deo, quæ potuerit non esse; sed ab entitate necessaria præcisè sine additione alterius formalitatis realis, saltem ratione distinctæ, non potest prouenire ordo liber ac multiplex. Distinguenda est hæc Minor: nam si entitas necessaria nõ sit infinitæ eminentiæ in genere actus absolute vera est propositio. Si verò entitas necessaria sit infinita, eminentiori modo continens vim actus necessarij simul ac liberi: tunc eadē entitas simplicissima, sine additione nouæ perfectionis

realis formaliter distinctæ potuit esse fundamentū ordinis multiplicitatis & liberi, quatenus liberè quædā amar' vt finē, alia, vt media depēdenter ab hoc fine, & independentē ab alio. Recolendū est tamen ex dictis disp. 13. sect. 2. & 3. quod realis formalitas liberæ volitionis, quāuis non potuerit non esse in Deo, quantum ad totam suam perfectionem; potuit tamen esse, quantum ad terminationē ad hæc obiecta volēda propter illa. quapropter infimo quodam gradu distinctionis rationis ratiocinata distinguitur illa formalitas volitionis liberæ ab alijs volitionibus: prout ibidem fufius declaratum fuit.

Ad primam confirmationē respōdetur. Hic ordo non est absolute intrinsecus diuinis actionibus, quoniam non est realis, sed tantum ens rationis: vt sect. 1. probauimus: est tamē intrinsecus, quasi proueniens ab intrinseca entitate realis actus diuini. Vnde sicut actus, quo Deus voluit creare mundum, & quo videt mundum existentē, quāuis sit realis, & intra ipsum Deum, & nõ denominatio extrinseca: nihilominus potuit non esse, quātū ad terminationē abfq; varietate vel detractiōne diuinæ perfectionis; ita etiā ordo resultat ex his actibus potuit non esse in Deo, quantum ad terminationem.

Ad secundā confirmationē resp. negādo Antecedens, ad eiusq; probationē respōdeo. Ea est eternitētia Dei, vt sine mutatione reali obiectōrū ad extra, & sine sui mutatione velle possit & nolle; quod abunde probatum fuit disp. 12. sect. 2. & 3. & constat ex præcedenti sectione 3.

SECTIO V.

Vnde sumendus sit, & qua lege prioritatis ordo, tam in quo, quā in quo, vel subsistendi consequentia, vel instantibus.

Quamuis istius quæstionis vera decisio non obscure colligatur ex falsitate sententiā, quas refutauimus tribus sectionibus præcedētib; operapretium erit eā amplius explicādo corroborare. Sit ergo conclusio. Inter diuinas operationes, ordo prioris ac posterioris accipiendus est ex eo, quod vnus actus sit prærequisitus ad aliū. Quod amplius explicatur sic. Ordo diuinarum actionum ex eo sumitur, quod vnus actus sit alterius ratio, vel conditio, vel occasio requisita, vel quolibet alio modo secundum rationem præsupponatur ad aliū.

Probatur, prioritatis enim ordo diuinarum operationū ab humano intellectu cōcipitur ad modū realis prioritatis, quā in creaturis inuenit, eo quod vna res supponit aliam, à qua dependet, proptereaque posterior est; alia verò prior est, à qua dependet posterior. Cū igitur inter diuinas operationes ad intra, non possit esse realis & vera dependentia: nihil aliud restat, quod secundum nostram considerationem magis accedat ad illā: quā conceptus, ac formalitates diuinarum actionum ita se habere, vt quod vno importatur existere nõ possit, nisi existente illo, quod per alium conceptum importatur, quasi prærequisito, à quo aliud aliquo modo secundum rationem pender.

Sed dices in rei veritate non posse reddi rationem illius actus diuini, neque conditionem prærequisitā, quia ille actus in re est ipse Deus. Resp. non reddi rationem diuini actus secundum substantiam, sed secundum formalitatem, id est, non cur ille actus sit Deus, sed quare terminetur ad hoc

22.
Hic ordo est ens rationis.

Prædictus ordo potuit non esse, quātū ad terminationem.

23.
Eminentia diuinæ volitionis.

1.
Conclusio.

2.
Intellectus prioritatis diuinæ ad modum prioritatis realis cōcipit.

Respondetur

hoc obiectum potius, quàm ad illud : vt vidimus disp. 13. sect. 2. & 3. Hæc regula clarior fiet exemplis, quæ circa peculiares ordines prioritatis in actibus intellectus & voluntatis subijciuntur in disputationibus sequentibus.

Hinc primò inferitur, duplicem esse prioritatis, gradum; alium quidem summum & perfectissimum, quo aliqua actio Dei præsupponitur, sed non præsupponit; & non pendet ab alia, sed tantum alia pendet ex illa. Quo modo cognitio creaturarum vt possibilem, prior est decreto creandi; quia hæc cognitio necessariò prærequiritur ad tale decretum, quod sine illa, non posset existere. Posset tamen cognitio creaturarum vt possibilem existere sine decreto creandi. Quare cognitio inferretur ex decreto, sed non inferit illud. Hoc tamè genus prioritatis agnouit Ocham. 1. dist. 9. q. 3. in conclusionibus, dimittit quidem, inconsequenterque locutus. Nam, cum ibidem concedat in rebus realiter diuersis mutua prioritatem propter mutua dependentiam, in diuerso genere cause, sicut est inter materiam & formam, nec nõ inter formam substantialem & accidentia; concedere etiam debuisset alium secundum prioritatis gradum, quamuis minis perfectum in diuinis actibus, quo sit mutua prioritas, propter mutua quasi dependentiam, in diuerso genere. Quæ ratione intentio finis & electio mediij vnici mutua habent dependentiam & prioritatē. quod exemplum & alia plura constabunt sequent. disputationibus

4.
Duplicem
prioritatis
concedit.

Intentio finis, & electio mediij vnici.

5.

Secundò inferitur, licet in ordine temporis quoties duæ res nullum habent prioritatis ordinem, debeant necessariò esse simul, si existunt; nihilominus in ordine rationis non valere argumentum. Hæc actio secundum rationē neq; prior, neque posterior est illa actione. Ergo vtraq; actio est simul. Coniungit enim neq; priorē, neq; posteriorē, neq; simul cum alia esse, propriè loquendo: quia nullam derelictam habet ab alia actione, neque vllam aliā connexionem. Quam ob causam nihil interest, quod prius aut posterius, aut simul intelligatur. Exempla constabunt præsertim sequenti disp. 23. quibus huius regulæ vtilitas ostenditur. Illa verò propriè simul erunt, quæ vtrinque æqualē habent prorsus connexionem; ratione cuius se mutuo exigunt, & nõ magis exigūt, quā exiguntur: quo modo cognitio relationis mutue erit simul in Deo, intellecta hac similitate ad eum modum, quo relatiua in re simul natura existunt.

Quæ æqualē
connexionem
habet propriè
simul esse dicuntur.

6.

Tertiò inferitur, aliquā prioritatem esse in diuinis actibus, diuersam à prioritate, quæ dicitur subsistendi consequentia. Quamuis enim illud, quod ita est prius, vt à posteriori nullo modo pendeat, sit prius subsistendi consequentia, hoc est, inferatur ex alio, & non inferat existentia alterius (qua ratione valet consequentia. Existit decretum creandi mundum; ergo existit scientia simplicis intelligentiæ, ostendens, creati posse Mundum; sed non valet è contrario. Existit scientia simplicis intelligentiæ de possibilitate mundi; ergo existit decretum creandi mundum) nihilominus illæ actiones diuine, quæ mutuo dependent, sunt sibi inuicem priores & posteriores in diuerso genere, vt diximus corollario primo: & tamen in illis non datur prioritas subsistendi consequentiæ: quoniā hæc prioritas directè excludit mutua illationē, vt constat apud Aristotelem in postprædicamentis in cap. de modis prioris.

Prioritas in
subsistendi
consequentia
mutuam illationem excludit.

7.

Quartò sequitur, non esse verā sententiā, quæ putat, nihil esse prius à quo, nisi prius sit subsistendi

consequentia. Quā tenet Vasq. 1. p. disp. 99. cap. 4. prope fin. ac probare tentat ex Aristotele in prædicto cap. de modis prioris. Respondetur tamen, in eiusdem capituli extrema parte Aristotelem assignare prioritatem naturæ, causalitatis & dependentiæ, quæ reperitur inter eas res, inter quas non est prioritas subsistendi consequentia. Quod Aristoteles probat exemplo veræ propositionis & obiecti, quæ sunt simul consequentiæ, quoniā mutuo se inferūt; sed nõ sunt simul natura. Est enim hæc consequentia bona: Homo est albus; ergo vera est propositio, dicēs, hominem esse albū: similiter autem è contrario ex eo, quod talis propositio sit vera, sequitur, hominē esse albū. Propter ea tamen non sunt simul natura, quoniā obiectū, videlicet, hominē esse albū, est ratio, ac veluti causa vt vera sit illa propositio: quæ tamē non est ratio, nec causa, vt homo sit albus. Quapropter, tam ex Aristotele, quam ex rationibus superioribus constat, prioritatem à quo, siue dependentiæ reperiri quandoq; sine prioritate subsistendi consequentia.

Sententia
Vasquez falsa.

Aristotelis
exemplum.

8.

Ordo in diuinis actibus non est formalitatis, sed materialis.

Quintò inferitur, ordinem prioris & posterioris in diuinis actionibus non esse formalitatis superadditæ præter hoc, quod est, ex duabus formalitatibus distinctis vnā requiri ad aliā: quod valde notandū est ad solvenda plurima argumenta, quæ circa Trinitatē, Prædestinationē, Incarnationē, & circa alias materias Theologiæ negotiū faciunt his, qui prioritates fingūt ad modum earū, quæ sunt in diuersis instantibus temporis, vt postea ostendetur exemplis. Quare sicut in Angelo, cuius substantia realiter est prius natura potentis, hæc prioritas nulla alia formalitas est, nisi potentias Angeli pēdere à substantia Angeli, vt à subiecto & radice; instātia verò naturæ, in quorū primo existat substantia Angeli sine potentis, & in secundo existat potentia: chimerica sunt ita in iis, quæ per rationem distinguuntur cum fundamento in re, quorum vnum non potest esse sine alio, ipsa quasi dependentia vnus ab alio, est formalissimè ordo posterioris ad prius: qui tamen ordo ens rationis est, sicut distinctio, quā supponit est ens rationis.

Instantia
natura chimerica.

Distinctio est
ens rationis.

9.

Instantia rationis, & illorum ordo distinctio intellectus.

Sextò, hinc est, instātia quædā rationis, & illorū ordinem prioris & posterioris esse intellectus distinctiones, & in eis sistendū nõ esse. quasi in veritate rei, quam inuestigamus vt quidā Doctores facere videntur) nam prorsus falsum est, dari instans rationis, in quo existat in Deo, v.g. cognitio sui ipsius, & non existat cognitio creaturarum: quia licet cognitio Dei possit à nobis ita intelligi, vt in ea nõ intelligatur à nobis explicite cognitio creaturarum (quæ dicitur abstractio præcisiua) si tamen adiungas abstractionem negatiuam, & dicas, tunc in eo priori non esse cognitionem creaturarum; eo ipso cognitio Dei existens in illo priori, erit chimerica, quia nõ erit cōprehensua Dei, nisi cognoscantur creaturæ, & erit imperfecta.

Abstractio præcisiua; & negatiua. Cognitio non terminata ad creaturas non est distincta.

10.

Idem argumentum fieri potest in plerisque aliis exemplis, velut in essentia diuina, quæ prior est actionibus essentialibus; in cognitione diuina, quæ prior est volitione: in generatione Verbi, quæ prior est processione Spiritus sancti, aliisque similibus. Confirmatur, mera nāque fictio nostri intellectus est, vnum instans illorum facere prius, aliud vero posterius: cum nulla ratio sit, ob quam vnum sit ita prius, vt cum eo non coexistat aliud, nisi quoniam volumus, eo modo diuinis actionibus instantia coaptare.

11.
Hanc fictionem nullam vtilissimam.

Quamuis igitur in hoc rectè senserit Ochamus: malè tamen ille, sicut & iuniores aliqui, fiones

*Harū sciē-
tiarū utilitas.*

Ationes has reiciunt, & inutiles: Quin imo valde iuuat omnia ingenia, potissimū tardiora, quia postquā ad modū nostrarū operationū, quæ alias tēpore priores supponunt, effingimus diuinas operationes, facilius est, reiecta fictione, concipere connexionem, & quasi dependentiam earum operationum, quas nos in Deo distinguimus. Utilitas ergo distinguendi instantia non est, vt ille modus intelligendi retineatur, sed vt viam aperiat veritati, qua reperta relinquatur.

DISPUTATIO XXIII.

*Quem ordinem prioritatis habeant intellectiō-
nes, comparatione volitionum diuinarum
& inter se mutuo.*

SECTIO I.

*Proponuntur argumenta, peculiariter autem
scientia simplicis intelligentiæ, & scientia con-
ditionata cum volitionibus comparantur.*

1.
*Tutorium
scientiæ.*

Aliqui recentiores existimant, omnem intellectionem esse priorem, quæcunque volitione diuina. Probantque primò, quoniam omnes actus diuini intellectus simul sunt, & aliqui actus diuini intellectus circa controuersiam priores sunt quolibet actu diuinae volūtatis. Ergo omnes actus diuini intellectus priores erunt. Minorem probat, quoniam in Deo vnius rei cognitio non est ratio cognoscendi aliam rem; ergo vna cognitio nō est prior alia cognitione, sed omnes erunt simul.

Secundum
argumentū.

Secundum argumentum est, quia si omnis cognitio diuina cōstituatur prior omni volitione diuina; facilis modus ostenditur, quo Deus voluerit Incarnationem in remedium peccati, priusquam voluerit Adamum creare in iustitia originali, & vitatur inexplicabilis quidam signorum concursus, ex quibus in diuina, providentia, tam circa prædestinatos, quam circa reprobos pullulant obiectiones quam plurime.

2.
*Prima con-
clusio.
Scientia sim-
plicis intel-
ligentiæ prior
qualibet vo-
litione diui-
na.
Probatur.*

Nihilominus dico primò, certum esse, omnem scientiam simplicis intelligentiæ priorē esse, quolibet volitione diuina, hoc ordine, vt designato quocumque obiecto, prius sit illud cognoscere, quoad omnes propositiones perpetuæ veritatis, quā illud ipsum amare vel odisse. Ratio est, quia intellectus proponit obiectū volūtati, & propter voluntatis actus præsupponit cognitiōē.

3.

Generalis hæc ratio peculiarem applicationem postulat circa liberas omnes volitiones. Nā scientiam simplicis intelligentiæ priorem esse beneplacito, seu efficaci decreto producendi, quatenus dirigit illud, ostēdimus præcedēti tomo de scientia disp. 15. præsertim sect. 1. & 2. & disp. 16. sect.

Ad volitionē
liberā cog-
nitio, conferens
bona repug-
nantia: &
quiritur.

6. Consequenter igitur ad omnem volitionem liberam non solum prærequiritur cognitio honestatis, id est, quæ dicit obiectum non esse intrinsecē malum (hæc enim præsupponitur etiam ad necessarium amorem complacentiæ) sed præterea requiritur cognitio, conferens inter se bona repugnātia, dictānsque quodnam illorum sit melius; ne temere Deus eligat minus bonum, postposito meliori. Quod non solum ab Authoribus affirmantibus infallibilitatem optimi supra disp. 9. & 10. Sed etiam à contradicentibus necessariò concedendum est, vt si Deus minus bonum elegerit, sciens & prudens, & consultò prætermittat melius bonum.

4.

Dico secundò. Quædam scientia simplicis intelligentiæ neque prior, neque posterior, neque simul

est cū ea volitione diuina, quæ versatur circa obiectum omnino disparatum. Sic enim scientia simplicis intelligentiæ, prout versatur præcisè circa bonum, aut equum non est prior, neque posterior, neque simul cum volitione producendi piceæ aut aues; quoniam hæc volitio nullo modo pendet ab illa scientia, neque tanquam à proponēte exemplum, nec tanquam à ratione aut conditione requisita, nec habet cum illa necessariam cōnexionem, nisi propter generalem connexionem diuinarum omnium operationum. Confirmatur, nam vt vidimus disp. præcedenti sect. 5. corol. 2. licet vna formalitas non sit prior, neque posterior altera; non statim sequitur, esse simul, nisi mutuat & æqualem dependentiam habeant.

Probatur.

Confirmatur.

5.

Dico terciò. Plerumque simplex intelligentia vnius obiecti, prior est volitione alterius diuersi obiecti, potissimum verò volitione libera & absoluta. Probatur primò, quoniam obiectū non potest efficaciter amari, decedendo productionem illius, nisi cognoscatur illius consecutio simpliciter esse possibilis. Hæc autem non cognoscitur esse possibilis, nisi cognoscatur esse possibilia media, per quæ necessarium est peruenire ad consecutionem finis, similiterque cognoscantur, vt possibiles quæcunque aliæ res, à quibus quomodocumque pendet consecutio finis. Fallum est igitur quod Durādus 1. dist. 4. 1. q. 1. art. 2. dicit, amorem finis esse priorem cognitione mediorum, quibus finis obtineri possit.

Probatur
primò.

Confirmatur, quoniam voluntas absoluta & efficax finis essentialiter includit (aut formaliter, aut virtualiter) volūtatem efficacem mediorum: sed efficax volitio mediorum necessariò supponit simplicem intelligentiā possibilitatis eorum; ergo eandem supponit & prærequirit voluntas efficax finis. Cōfirmatur secundò, quoniam aliqui volūtas efficax finis nō vacaret temeritate ac periculo frustrationis, quantum erat ex suo modo procedēdi, iuxta illud Lucæ 14. *Quis ex vobis volens turrim adificare, non prius cognat: supius, qui necessarij sunt? &c. Aut quis Rex iuxtus committere bellum aduersus alium regem, non prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere? &c.*

6.
*Volūtas finis
mediorum
voluntatem
includit.*

Lucæ 14.

Probatur secundò, constat enim ex aliis diuersis obiectis accipi causas & rationes ob quas Deus voluit incarnari, voluitque permittere peccata, vel voluit alias res bonas operari, iuxta cōmunem doctrinam Patrū, quam vidimus disp. 15. sect. 3. probat. 4. & sequentibus. Illorum ergo diuersorū obiectorum, & rationum, proueniendum ex illis, scientia simplicis intelligentiæ prærequiritur ad volitionem incarnationis, permissionis peccatorum, & ad volitiones alias.

7.

Confirmatur & explicatur amplius, quia non modò scientia mediorum, vt sic, sed etiam scientia conferens media, & ostendens, quod illorum sit optimum, & scientia conferens inter se rationes, & motiua, ostendēdasque præstantiam quorundam, prærequiritur & est prior volitione efficaci, qua perfectissimum habet volendi modum, vt ea ratione vel optimo medio, optimasque rationes eligat vel saltem non temere, sed consulto recedat ab illis.

8.
*Scientia me-
diorum.*

Dico quartò. Quælibet scientia conditionata prior est volitione efficaci prædefiniendi liberas volitiones hominum & Angelorum. Dixi quælibet, vt comprehendam vtramque scientiam conditionatam, videlicet, eam, quæ præcisè cognoscit & iudicat illationem moraliter infallibilē circa volitionis

9.
*Scientia con-
ditionata
præfinitione
prior.*

volitionis ex circumstantiis (quæ scientia est simpliciter necessaria) & eâ, quæ iudicat quænam volitiones coexistant cum quibuscumque circumstantiis, si poneretur quâ appellamus mediâ; quoniâ ex parte obiecti participat aliquid de scientia libera, & aliquid ex scientia necessaria: de quibus dictum est satis to. præced. disp. 61.

10. Probatur assertio, quia nisi Deus certò sciat, quibus medijs & circumstantiis adhibitis alliceretur humana voluntas, ut liberè cõciperet talè volitionè, licet eâ posset non cõciperè: nõ esset possibile tunc, & sine vllò frustrationis periculo, Deū efficaciter velle ut humana voluntas eiusmodi volitionè conciperet. Confirmatur; quoniâ scientia conditionata præluxit atq; direxit prædestinationè, reprobationem, Incarnationis decretū, volitiones permittendi peccata, atq; plurimas alias Dei volitiones: prout ex sacris literis & Patribus probatū est multis disp. præced. tom. de Scientia præsertim disp. 69. Alia exēpla videbimus sect. 3. initio.

11. Dico quintò. Quodammodo volitiones Dei, tanquam conditionaliter futuræ, sunt priores in ratione obiecti, quam scientia conditionata non solum illarum, sed etiam volitionum humanarum: quoniam omnes pendent à Dei volitionibus. Hæc autem prioritas est infimi gradus, qui vix mereatur prioritatis nomen; siquidem ea convenit omnibus volitionibus creatis, non solum his, quæ sunt infinita duratione posteriores, sed etiam ijs, quæ nunquam erunt, sed tantum sereunt sub quibusdam circumstantiis. Quod autem hæc obiecta supponantur ad scientiam mediam, ut in se ipsis cognoscantur, quasi præsentia, probatur est eodem tom. de scientia disp. 75. & 77.

12. Dico 6. Nulla scientia conditionata prior est; neque posterior, neque simul cõparatione diuinarum volitionum, quæ non sunt totaliter efficaces: qualis est non tantum complacētia simplex omnium bonorū, quæ necessariò convenit Deo; sed etiam voluntas antecedens saluandi omnes, quæ libera est, & quantum ad ipsam attingit, est efficax: ut probatum est disp. 19. sect. 12. Probatur, quoniam ad huiusmodi volitiones concipiendas sufficit intelligentia simplex, ostendens virtutem mediocrum, & possibilitatem obtinendi finem: igitur ad illas nihil opus est præscire, quid voluntas faceret sub talibus circumstantiis. Aliunde vero, neque volitiones illæ prærequiruntur ad scientiā conditionatā, & ideo neque sunt priores, neque posteriores, nec simul, iuxta dicta disp. præc. sect. 5. col. 2.

13. Vnde postremò colligitur potiori iure scientiam visionis nõ esse priorem eiusmodi volitionibus simplicis complacētiae, vel conditionatis, siue volitionibus antecedentibus; quamvis eadem scientia sit aliquo modo posterior, quatenus illæ volitiones prærequiruntur ad realem existentiam obiectorum, quæ supponuntur ad scientiam visionis, ut magis constabit ex sect. sequenti.

SECTIO II.

Quomodo scientia visionis posterior sit volitionibus diuinis.

1. Dico primò. Nulla scientia diuina sic est posterior volitione, quasi Deus ideo cognoscat & iudicet aliquam veritatem, quoniam vult illam cognoscere & iudicare: quemadmodum nos quando volumus, & quod volumus intelligimus, atque, dū euidētia non obstat in contrarium, ut volumus iudicamus. Scientia quippe diuina, quantum ad exercitiū, & quantum ad iudicium, est prorsus necessaria, sicut dictum est frequenter in tomo præcedenti.

2. Dico secundò. Nihilominus omnis scientia visionis reorum contingentia (cuiusmodi sunt omnes creaturarum existentia) posterior est aliquibus vo-

litionibus, ea præsertim volitione, qua Deus vult creare rem illam, aut vult creare causas sufficientes, productivas illius rei. Sicut scientia visionis Mundi, ut absolutè futuri, supponit decretum creandi Mundum: & scientia visionis peccati supponit decretum creandi voluntatem liberam cum omnibus circumstantiis, quæ ad peccandi potestatem sufficiunt, & decretum permittendi peccatum. Huius autem ratio est, quia scientia visionis diuinæ præsupponit, tanquam conditionem requisitam ex parte obiecti materialis, illius existentiam in aliqua differentia temporis: ut probatum est tomo præcedenti de scientia disp. 28. & 29. Atque ad hanc existentiam præsupponitur decretum liberum creandi rem illam, vel creandi causas sufficientes illius, aut etiam permittendi. Ergo hoc decretum prius est visione illius rei.

Sed negant aliqui consequentiam istam, quia variatur, inquiunt, genus causæ, & prioritas: nam decretum diuinum est in genere causæ efficientis prius Mundo: Mundus autem non in genere efficientis, sed in genere obiecti materialis prius est visione diuina. Verumtamè hæc solutio parum refert ad præsentem disputationem. Nam cum præcedenti argumento fiat euidens, visionem Mundi, ut futuri prærequirere existentiam Mundi, ut absolutè futuram: eadem ratione prærequirit creationem Mundi; ac proinde etiam prærequirit voluntatè creandi Mundum. Rursus, cum nomine prioritatis nos nihil aliud intelligamus, quam hanc veluti dependentiam & necessariam connexionem, ratione cuius vnus actus implicat contradictionem: nisi existente alio: nihil est quod intendamus amplius inferre, quam quod visio mundi prærequirit voluntatem creandi mundum, quasi producentem, & monstrantem obiectū materiale, à quo determinetur diuina ratio.

Hinc sequitur, non esse veram quorundam neotericorum sententiam, qui existimant, diuinam voluntatem efficacem, qua vult elici aliquem actum liberum, supponere visionem eiusdem actus liberi, ut absolutè futuri; quam sententiam refutavi tomo præcedenti de scientia disp. 1. §. sect. 3. & sequentibus & disp. 16. sect. 6. Ratio breuiter est, quia si talis voluntas efficax Dei requiritur, ut eliciatur ille actus liber, quem vult, iam supponitur ante præuisionem illius actus (ut probatum est) Si autem non requiritur superflua est, & neganda.

Neque satis est respondere, voluntatem efficacè esse priorem & posteriorem visione diuerso genere dependentia: nam licet inter alios actus Dei concedere liceat mutuam dependentiam; ceterum inter visionem & volitionem efficacem, quæ ad creaturam terminatur, repugnat. Sicut enim mundū esse creandum propterea verum est, quia Deus liberè decreuit creare; ita propterea Deus videt esse creandum mundum, quia decreuit creare. Et sicut è contrario non est verum, propterea Deum liberè velle creare mundum, quia mundus creandus est; ita absurdum esset asserere, ideo Deum determinatum esse ad creandum mundum, quia præuiderit esse creandum.

Huius rei repugnantiæ clarius ex perspicua & attempta rei ipsius consideratione, quam ex vlla alia ratione constabit. Ostenditur autem hoc signo, quia independentè à visione, qua Deus videt, creaturam existere, intelligitur res absolutè existere; ac proinde intelligitur res constituta in omni genere causæ ac præsupponere omnem seriem præcedentiū causarum. Vnde non præsupponet visionem eiusdem rei. Hæc dicta sunt de ijs, quæ Deus vult voluntate efficaci: nam quædam sunt, quæ Deus non vult voluntate

Scientia visionis sui obiecti decretum efficax supponit.

3. Aliquorum solutio, & eius refutatio.

4. Quorundam neotericorum sententia.

5.

6.

Quid dicit
voluntate ef-
ficari non
vult.

7.
Объект.

voluntate efficaci, veluti peccata & eorum materia-
les actiones; atque illorum omnium visio supponit
in Deo volitionem efficacem tribuendi concursum
vniuersalē & alia necessaria, vt possit talis actus elici.

Contra præcedentem rationem obiicies, quoniã
ut ostendimus præcedenti torno de scientia disp. 26.
sect. 4. diuina scientia sic fertur in diuinam volitionem liberam, vt ex modo cognoscendi non supponat illam esse futuram, ad eum modũ, quo diuina
visio nostri actus liberi futuri, non supponit existentiam actus, nisi vt futuram in aliqua differentia temporis. Ergo ex vi talis modi cognoscendi suam volitionem, poterit in Deo prior esse visio eiusdem voluntatis vt futuræ, quã eiusdem voluntatis existentiæ.

8.
Ad visionem
sufficit voli-
tionem Des
effectus suam.

Respond. negando consequentiam. Ratio est, quā-
vis enim Deus ex vi modi videndi non supponat,
suam volitionem existere actus, sed ad visionem suf-
ficiar, volitionem Dei esse futuram; nihilominus non
potest esse Deo ratio volendi aut determinatiū ad
volēdum mundū, quod videat, se voliturū esse mun-
dum. Alias volitio Dei esset obiectum, quod cognitū
determinat ad se ipsam, quod per se fieri videtur absur-
dum, vt antea dicebamus. Inde sequitur, vt visio vo-
litionis creandi mundū aut visio mundi, vt futuri, nō
possit esse propriē prior, quā volitio ipsa creandi
inmundum, sed potius sit posterior, id est, pendens vā
proponente obiectum. Argumentū autem rectē probat,
quod volitio diuina non sit tam perfectē prior
visione diuina; quoniam in illo genere prioritatis, vt
sic præcisē considerato, non repugnabat nihilomi-
nus esse posteriorem tempore.

9.
Scientia fin-
itionis
et invariabilis
in praesentia
no.

Dico restit. Clarior est ratio, propter quam si posterior decreto Dei scientia futuritionis creaturarum, quam Deus habet in decreto producendi, vel prædefiniendi res illas; quæ scientia distincta est à scientia visionis, quoniam ex peculiari modo tendendi, non supponit creaturarum existentiam in se ipsis, sed in sua causa suprema: sicut probat est totum præced. de scientia disp. 25. sect. 3. et sequentib.

10.
Tertius mo-
dus cogno-
scēdi res fu-
itura.

Dico quartò, Tertius alius modus est, quo Deus omnes res futuras cognoscit, tanquam absolute futuras; cognoscit autem non præsupposita futuri-
tione absoluta. Nam verum, nec præsupposita futuri-
tione absoluta sui decretis; sed tantum præsupposita
futuritione conditionata sui decreti, & volitionum
creatarum, sicut hæc supponuntur ad scientiã medi-
am: de quo diximus præcedenti tomo de scientia
disp. 77. sect. 6. & 7. Præsentis autem disputationis
proprium est recolere, talem scientiam absolute fu-
turitionis, non esse posteriorem Dei volitionibus,
tanquam conditionaliter futuris, sed tantummodo tan-
quam conditionaliter futuris.

11.

Примативно
ежедневно.

Dico quintò. Viſiones intuitiue quorundam ob-
iectòrũ, aut ſaltem ſcientiæ, quibus eorum abſoluta
futuritiò cognoscitur, priores ſunt quàm volitiones
efficaces aliorũ obiectòrũ, quocienscumq; Deus ex v-
niùs rei exiſtentia futura, ſumpſit rationẽ, aut occa-
ſionẽ volendi aliã rem. Cuius primariũ exemplũ eſt
in ſententiã S. Thomæ, iuxta quã præſuppoſitiõis originalis
peccati, tanquã abſolutẽ futuri fuiſſe prior decreto
Incarnatiõis, quoniam Deus eam noluit, niſi depen-
denter à peccato præſuppoſito. Secundum exemplum ſit
præcognitiõ mediũ tanquã abſolutẽ futuri, quæ
poſſeſt eſſe prior efficaci volitione finis : quoniam
poſſibile eſt, Deum ex medio liberẽ faciẽdo ab ho-
mine, veletiam à dæmone, quod præcognoviſſet eſſe
abſolutẽ futurum, occaſionem ſumere volendi effi-
caciter aliquem finem quem ex vi præſentis voliti-
õis non intenderet efficaciter, niſi præcognoviſſet
abſolutam futuritiõem mediũ.

Tertium exemplum similiter est de possibili quoniam de facto res aliter se habet, quamvis enim Auctores dissentiant circa prædestinationem, verum facta fuerit ante præiusta opera, vel post præiusta: ceterum omnes vè certū supponere videntur, de potentia absoluta fuisse possibile, saltem aliquos homines ad gloriam prædestinari post præiusta merita, & alios reprobari, post præiusta peccata; quidquid dicat aliqui rectiores, alioqui nobiles inter primarios Theologos, vt Vafq 1. part. diff. 89. cap. 1. dum Caietanum refutat, & Suarez 3. part. rom. 1. disp. 8. sect. 1. col. 8.

Possibilitatem istam supponere videtur Prosper epistola ad Augustinum prope finem, quoniam sic eum interrogat: *An in his, qui aliquid boni acturi sunt, per præsentiā possit stare propositum? An vero uniformiter, licet diuisi præsencia a proposito non possint, præsencia tamen quodā ordine sit subnixā propositio?* Nota quemdam ordinē, quo sciētia futuri cōtionis absolutæ sit posterior propositio, quoniā sit subnixā propositio. Denique si Deus nō prædēfīneret merita prædestinati ad gloriā, vt ad præmiū foret omnino prærequisita præsciētia meritorū, vt absolutē futurorū.

SECTIO III.

*Soluuntur incidentes dubitationes, & argumenta
posita in sectione prima.*

Prima dubitatio versatur in quibusdam obiectis, quorum efficax volitio supponere videbatur scientiam absolute futuritionis aliorum obiectorum. Primò namque volitio prædicendi aliquid futurum, supponere videtur visionem, aut aliam scientiam absolute futuritionis eius euentus, qui prædicendus est. Secundò, volitio puniendi æterna pœna, & volitio permittendi finale peccatum supponere videtur præscientiam finalis peccati tanquam absolute futuri, vt ea ratione sit voluntas consequens, iuxta dicta disp. 19. & 20.

Tertio voluit creandi singularem hanc animam rationalem de lege ordinaria videtur supponere, præcognitam esse: tanquam absolutè futuram talem materiam, tali loco & tempore, talibus dispositionibus præparandam. Quarto. Quoties scriptura testatur, hominis opera fuisse causam, seu rationem, ut Deus amaret, aut beneficium conferret: toties videtur, præscientiam humanorum operum, tanquam absolutè futurorum fuisse præsuppositam ad amorem Dei, quo voluit beneficium conferre. Sicut Ioan. 10. *Propterea me diligis Pater, quia ego pono animam meam.* Ioan. 16. *Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.* Lib. 3. Reg. cap. 3. *Quia postulastis verbum hoc, &c. ecce feci tibi secundum sermones tuos.* Apocalypsis 3. *Quoniam seruasti verbum patientia mea, & ego seruaabo te ab hora tentationis.*

Respondetur, liberum Deo fuisse prædictas omnes volitiones concipere, præsupponendo scientiam visionis, aut aliam scientiam futurationis absolutæ, atque dependenter ab illa scientia: tuncque posteriores essent. Verumtamen id non fuit necessarium, quia satis erat scientia conditionata, virtute cuius tuto & certò Deus potuisset, eos omnes effectus discernere dependenter ab aliis effectibus conditionatè præcognitis.

Secunda dubitatio, vtrum seclusa dependentia possit diuina visio prior esse, quàm volitio alterius obiecti disparati, vel possit esse posterior. Ratio dubitandi potest hoc loco declarari: volitio producendi hoc tempore leonem, & volitio prædestinandi Petrum Apostolum simul sunt: sed visio leonis hoc tempore producendi, posterior est volitione producendi eundem leonem. Ergo visio illius leonis posterior est volitione prædestinandi Petrum.

12.
Prædetermina-
tio de factis
aut prædetermi-
nata pos-
sibilis tamen
est.

13.
Prosper.

1.
Volitio pra-
dicendi fu-
turum.

2.
Volitio cră
di hanc ani
mam ratio-
nalem.
Opera homi
nis causa cu
Deus benefi
cium confi
rat.

Ioannis 10.

3. Reg 3.

Apocalyp.

3.

4.

Ratio da
sandi.

Petrum Apostolum. Maior probatur, quia volitio producendi hoc tempore leonem, & volitio præd. Alimandi Petrum non sunt inuicem priores & posteriores: ergo sunt simul.

5. Resp. hanc vltimam illationem esse nullam, quin potius omnes operationes, quæ nullo modo pendent ab inuicem, nullo modo sunt priores, & posteriores, nec simul, in hoc enim genere similitas consistit in mutua & æquali dependentia, sicut prioritas & posterioritas consistit in dependentia. Diximus hoc disp. 22. sect. 5. corol. 2.

6. Ad argumenta posita initio sectionis primæ, solutio prima sit, quæ nuper data est. Quamvis enim nullus actus intellectus sit prior alio, non sequitur esse simul. Secunda solutio est: Quidam actus diuini intellectus sunt priores aliis: quia licet vnus obiecti creati cognitio nō sit Deo ratio cognoscendi aliud obiectum: cæterum vnus veritatis cognitio prærequiritur ad volitionem, & volitio prærequiritur ad visionem rei volitæ: vt vidimus sectionibus præcedentibus: hoc autē sufficit, vt vna cognitio sit prior alia cognitione. Sed de hac prioritate plura dicemus sect. sequenti.

7. Ad secundum respondetur, illam vtilitatem esse contemnendam propter grauius dispedium, quod affert. Concedit enim quod maximè durum & absurdum in hac re dici potest nimirum aliquid velle Deum dependenter ab hoc, quod sciat, se voliturum esse, ita vt ex modo volendi non determinaretur ad volendum, nisi gubernaretur cognitione suæ volitionis, vt futuræ: quod refutatum est iam sect. 2.

SECTIO IV.

Quem prioritatis ordinem possumus inter diuinæ intellectiones concipere.

1. **D**ico primò. Inter diuinæ cognitiones reputat illud prioritatis genus, quo vna cognitio propriè & verè causa est alterius cognitionis: qualis prioritas est discursus, qui Deo repugnat: vt latè probatum est tom. præcedent. disp. 14.

2. Dico secundò. Cognitio Dei, in quantum terminatur ad Deum ipsum prior est secundum rationem, quam cognitio creaturarum: quia illa est ratio formalis, à qua euidentiam & certitudinem, & specificam rationem participat cognitio creaturarum. Nihilominus aliquo modo posterior est cognitione creaturarum: quia non esset cognitio comprehensua Dei nisi comprehenderentur creaturæ, vt obiecta materialia: sed in hac mutua prioritate perfectior, & vt ita dicamus, maior prioritas est, quæ nascitur ex obiecto formali.

3. Dico tertio. Nulla cognitio creaturæ est prior cognitione alterius creaturæ hoc genere prioritatis, scilicet, vt ratio formalis alterius. Quia, quamuis Deus cognoscat causam, & effectum procedere à causa: nihilominus in Deo cognitio causæ non est ratio cognoscendi effectum (loquor de cognitione simplicis intelligentiæ.) Nam diuina essentia est per se ipsam sufficiens ratio formalis cognoscendi omnia, & nulla alia creatura est ratio formalis cognoscendi aliam, vt dictum est tom. præced. disp. 5. & disp. 10. sect. 3.

4. Dico quarto, quamuis nullius creaturæ cognitio sit Deo ratio formalis cognoscendi aliam; nihilominus potest esse ratio materialis cuiusdam præcisè formalitatis diuinæ scientiæ. Deus enim comprehendendo causam creatam, eo ipso

comprehendit omnes effectus illi possibiles, quos etiam cōprehenderat prius in essentia diuina. Talis igitur effectuum cognitio, præcisè, prout habetur in causa, rāquam in obiecto materiali, est posterior cognitione causæ. Quā eandē posterioritatem intellige de cognitione causæ præcisè, prout Deus nouit talē causā ex talibus effectib. inferri.

Dico quintò. Creaturarum cognitiones, etiam sub primaria ratione, quatenus in diuina essentia creaturæ comprehenduntur, sunt inuicem priores æquali prioritate ac dependentia; subindeque sunt simul. Quia cognitio causæ, cui essentialiter conuenit esse causam, & cognitio effectus, cui essentialiter conuenit esse effectum, & aliorum, quæ mutuo se respiciunt, siue transcendentali, siue prædicamentali relatione, sunt inuicem priores & posteriores, & ideo simul: quoniam vnus cognitionis obiectum non potest intelligi, nisi alio cognito; ideoque dependent inuicem cognitiones illorum.

Aliæ autem cognitiones absolute dici possunt priores aliis, ad quas supponuntur, vel potius in quibus includuntur, sed tamen illas non includunt, neque supponūt. Sic enim cognitio viuientis corporei supponitur & includitur in cognitione animalis, quam tamen non includit, nec supponit. Cognitio materiæ continetur in cognitione particularis compositi, sed nō includit eam. Cognitio formæ positivæ supponitur ad cognitionem priuationis. Veluti cognitio lucis ad cognitionem tenebrarum; sed non supponit cognitionem priuationis. Hactenus cōparauimus inuicē solas cognitiones simplicis intelligentiæ; nunc de scientia conditionata & scientia visionis est dicendum.

Dico sextò. Scientia media, & scientia infallibilis illationis vtraque posterior est, quā scientia simplicis intelligentiæ eorundem obiectorum, vel aliorum habentium necessariā connexionē cum illis. Cæterorum autem obiectorum, quibus non est cōnexio necessaria, nec prior est, neque posterior vna scientia, quam altera, propter rationē in simili traditā de volitionibus sect. 1. dict. 2. & 6.

Dico septimò. Comparatione quarumcūque rerum, quas Deus prædefiniuit, fieri dependenter à libertate creata, scientia media (vel scientia infallibilis illationis, in quibus exreperitur) est prior, quā intuitiua visio illarum rerum, & quā alia quælibet cognitio futuritionis absolute prædictarum rerum, & habentium connexionem cum illis: de quo plura diximus tomo præcedenti disp. 25. sect. 3. & disp. 75. sect. 6.

Dico octauò. Respectu eiusdem obiecti creati semper est prior scientia simplicis intelligentiæ, quā scientia visionis: tum quia scientia visionis supponit possibilitatem, quam ostendit scientia simplicis intelligentiæ; & addit aQualitatem, in qua essentialiter includitur. Tum vel maximè, quia scientia simplicis intelligentiæ supponitur ante decretum diuinum creandi aliquam rem, vel creandi causas, à quibus produci possit; hoc autē decretum supponitur ante scientiā visionis eiusdem rei: vt vidimus sect. 2. Consequenter cognitio intelligentiæ simplicis vnus obiecti prior erit visione alterius obiecti, quando illius productio requiritur ad productionem alterius: sicut cognitio Solis, vt possibilis, prior erit quā visio equi, vt naturaliter geniti. Verū ista dependentia seclusa, nullus erit ordo inter cognitiones simplicis intelligentiæ, & visiones diuersorum obiectorum.

Dico nonò. Si comparemus inuicem visiones rerum

sim comprehendis effectus.

5. *Creaturarū cognitiones æquales prioritate inuicem priores.*

6. *Cognitio viuientis corporei in animalis cognitionem includitur.*

7. *Scientia media, & scientia infallibilis illationis posterior simplicis intelligentiæ.*

8. *Scientia media vnus obiecti prior visionis eiusdem.*

9.

10.

rerum, vt presentium in aternitate: prioritas aut simulas illarum assignanda erit eodem modo, quo de scientia simplicis intelligentie diximus assertionem 5. Sed addendum est, contingere frequenter, vt res aliqua visa iam vt futura, sit ratio, vel conditio requisita, vt Deus velit aliquid aliud facere: sicut videre peccatum liberè factum, in sententia D. Thomæ, conditio fuit prærequisita ad decernendam Incarnationem. Tunc igitur etiam visio illius conditionis, vt peccati, prior est visione alterius boni voliti, v.g. Incarnationis.

Decimò. Inter visiones diuinas à quibusdam Authoribus constituitur alius ordo ex eo solum, quod obiecta visa ab inuicem pendeant, vel à Deo volita sint, aut permixta cum aliquo ordine prioritatis & dependentie obiectorum ab inuicem. Et quidem aliquis ordo videtur redundare in visiones ex obiectis quatenus vnus visionis obiectum non existeret, nisi existente alterius obiecto: verumtamen hic ordo parum intrinsecus est visionibus: siquidem vnus obiecti visio, non est ratio, neque conditio requisita, vt videatur aliud: sicut quamuis existentia Solis necessaria sit, vt existat equus, tamen ex modo videndi nullo modo prærequisitur in Deo visio intuitiua. Solis ad visionem intuitiuam equi.

11.
Alius ordo
inter visio-
nes diuinas
ab authori-
bus constitui-
tur.

DISPUTATIO XXIV.

*Quisnam prioritatis ordo rectè concipiatur
inter volitiones diuinas.*

SECTIO I.

Quæ sunt clariora præmittuntur.

1. **P**RIMIS certum est repugnare diuinæ simplicitati realem prioritatem, quæ proveniat à reali dependentia, per quam vna volitio causetur ab alia, vel ab alia realiter pendeat. Sicut probatum est disput. 15. sect. 1. & disput. 22. sect. 1.

2. **S**ecundò, licet iuniores aliqui propter summam simplicitatem diuinæ volitionis, ita prioritatis ordinem à diuinis volitionibus excludant, vt solum relinquere videantur obiectorum ordinem, quem Deus vult in illis esse, qui prorsus extrinsecus est diuinis volitionibus: nimirum quatenus Deus vult, vnam rem esse finem, aliam esse medium ordinatum ad finem, & existens propter finem: nihilominus ex dictis disput. 22. sect. 3. & 4. & disput. 15. sect. 3. & sequentibus, manet abunde probatum, inesse diuinis volitionibus aliud magis intrinsecum fundamentum prioritatis secundum rationem, discrepantis à prioritate obiectorum. Consistit autem hic ordo in eo formaliter, quod vnus obiecti volitio est ratio determinans ad aliam volitionem, siue quasi finis vltimus & obiectum formale, siue quasi materiale, secundariumque motiuum (vt vidimus dicta disput. 15.) nec determinat, quoad substantiam volitionis (quæ est necessaria) sed quoad liberam terminationem ad obiectum creatum.

3. **S**unt igitur duo gradus prioritatis inter volitiones. Primus & maximus est, quo dilectio diuinæ bonitatis est prior quolibet amore creaturarum, non solum amore libero, quo diliguntur voluntate antecedenti, & conditionali, vel abso- luta & efficaci voluntate: sed etiam necessariò

amore complacentiæ. Nihil enim diligit Deus, nisi propter infinitam bonitatem, tanquàm propter obiectum formale. Secundus gradus est, quo volitio producendi vnam creaturam est prior volitione producendi alteram, quoniam vna creatura est ratio secundariò mouens, tanquam obiectum materiale, vt Deus velit aliam producere. Sic enim Deus propterea voluit dare redemptio- nem & Sacramenta, quia voluit homines saluare: propterea vult homines prouocare ad importunam orationem, quia vult concedere, quod petitur: propterea hortatur ad penitentiam, quia vult condonare peccata. Cuiusmodi alia exempla constabunt ex sequentibus sectionibus.

Tertiò simplex complacentia necessaria creaturarum est prior quolibet amore libero creaturarum, etiam antecedentis volutatis; & inter voluntates antecedentes volitio finis est prior volitione mediorum; sicut de volitionibus efficacibus dicemus sect. sequenti. Denique voluntas antecedens est prior volitione consequenti, quorumcumque obiectorum, quæ supponunt oblata fuisse vel data, quæ dedit aut obtulit antecedens voluntas.

Quartò. Cum omnis volitio versetur aut circa finem, aut circa media; sit vt tota ferè ratio constituendi ordinem inter volitiones diuinas, pendeat ex eo; vtrum semper sit prior intentio finis, quàm electio medij: & vtrum electio medij proximioris ad finem, semper sit prior, quàm electio medij remotioris à fine. Nam quod aliquando priores sint, dubitari non potest.

Quintò. Ad huius explicationem notandum est axioma, Theologis ac Philosophis familiare, videlicet, quod est primum in intentione, postremum est in executione. Quod desumptum esse videtur ex Aristotele lib. 3. Ethicor. cap. 3. circa med. vbi ait, consultationem & inuentionem medij peruenire ad illud medium, quod est prima causa in executione, licet postrema fuerit in inuentione, & intentione: vt bene explicat Eustracius Nicen. Episcopus ibi. Hanc doctrinam clarius tradit D. Thomas 1.2. q. 1. art. 4. corpore.

Itaque executionis ordo contrariis est ordini intentionis; idque propterea, quoniam ordo intentionis est causa, prout est finalis, cuius virtus, & essentia in eo consistit, vt in mouendo appetitum sit prima causa. Quare iam in ordine intentionis prima est. Sed quoniam aut finis ipse, aut consecutio finis est effectus, producendus per media, vt per causas efficientes, aut materiales; alioqui non indigeret mediis: inde fit, vt idem finis siue illius consecutio sit postremum in executione, hoc est secundum seriem causarum efficiendum & materialium.

Sextò. Plures neotericorum in diuinis actionibus concedunt vtrumque ordinem prædictum, alium intentionis, alium executionis: vt Suarez 3. p. tom. 1. disp. 5. sect. 1. & postea in difficultate 2. & lib. 3. de auxiliis cap. 19. à num. 5. vsque ad 8. & cap. 18. num. 4. Cuius fundamentum est, quoniam in Deo distinguuntur ratione ratiocinata volitio finis, & volitio exequendi eundem finem, applicando potentiam ad media, per quæ consequendus est finis. Ergo in his duabus volitionibus erit diuersus ordo. Nam volitio finis erit quandoque independentis à mediis particularibus; sed volitio exequendi, semper pendebit à medio particulari, à quo incipit ex- curio.

Voluntas an-
tecedens pri-
m consequenti.

6.
Axioma
Theologicu.
&
philosophis
familiare.
Aristoteles

Eustracius
Nicenus Epi-
scopus.
D. Thomas.

7.
Virtus, & ef-
fectus cau-
sa finalis.

SECTIO II.

*Utrum in Deo volitio finis semper sit prior
volitione mediorum.*

9. Sed ne huius occasione contingat in sequen-
tibus disputationibus error; tria breuiter dicen-
da sunt. Primum. Ordo executionis est in diui-
nis actionibus denominatio extrinseca à rebus,
quæ volitæ sunt. Secundum. Ordo executionis
est in volitione diuina sicut obiectum expressè,
& distinctè, & realiter à Deo volitum; quoniam
Deus realiter & expressè vult, vt medium sit
efficiens causa, vel dispositio ad finem, & vt
finis pendeat à medio, tanquam à causa effi-
ciente, vel dispositione. Quo modo prioritas
eadem assignari potest in cognitione diuina;
quoniam cognoscit finem pendere à medio, vt
ab efficiente, & quandoque esse posterius tem-
pore.

10. Tertium est. Ordo executionis non potest
esse in volitionibus diuinis formaliter & per se,
nisi tantum vt obiectum, & per denominationem
extrinsecam, vt nuper dictum est. Probat,ur,
quoniam ordo executionis est ordo efficientiæ,
vel causæ materialis, quo media concurrunt
ad assecutionem finis, sicut nuper dictum est:
hæc autem efficientia aut causalitas materialis,
nullo modo est inter diuinas actiones, ita vt
vna aliam efficiat, vel disponat ad illam. Con-
firmatur, quoniam ordo executionis semper
est idem, ita vt secundum illum semper sit prius
illud medium, quod magis distat finis consecu-
tione. Cæterum ordo intrinsecus diuinarum
volitionum varius esse potest; quoniam potest
ita amari finis, vt eius amor pendeat ab amore
determinati medijs; & potest independenter ama-
ri, vt in sequenti sectione dicitur. Vnde fit, vt
quædam in executione finis pendeat ab hoc me-
dio; nihilominus eius amor non pendeat ab
amore huius medijs, & propterea non habeat ab
intrinseco eundem ordinem.

Confirmatio.
Ordo execu-
tionis semper
idem.

11. Ad fundamentum Suarez respondeo. Tan-
tum probat, volitionem exequendi posteriorem
esse intentione finis, & posteriorem esse
electione omnium mediorum: si fortè volun-
tas exequendi distincta est à volitione efficiaci fin-
is, & mediorum (de quo nihil attinet ad præ-
sens). Verum non probatur inde ordo execu-
tionis in diuina voluntate; quoniam etiam inter
volitiones exequendi, volitio exequendi me-
dium posterior est, & dependens à volitione exe-
quendi finem; quoniam tamen in ordine executionis
medium sit absolutè prius, & independens à fine.

12. Sed quoniam illa sententia, tribuens diuinis
volitionibus ordinem executionis, destinatur ad
explicandam prædestinationis causam ex men-
te Augustini: notandum est, neque Augustinia-
næ prædestinationis, nec Theologicis rationi-
bus, nec philosophiæ consentaneum esse talem
executionis ordinem: vt ostendimus, vbi de
prædestinationis causa tractauerimus Interim
videri potest Vasquez 1. part. disp. 89. cap. 7. §.
Tertio dicunt.

13. Propterea monco tandem, quæcumque sunt
in hac disputatione dicenda de ordine diuina-
rum volitionum, esse intelligenda de ordine in-
tentionis, non verò de ordine executionis, cuius
utilitas ad explicandam Dei prædestinationem,
vt existimo, non est alia, nisi vt plura labibula
præbeat respondentibus, multipliciter an-
fractibus, & circuitionibus diuer-
forum ordinum.

* *

Ruiz de Voluntate Dei.

1. Requerent esse priorem volitionem finis, ne-
mini dubium est: quare difficultas non est, ni-
si de huius ordinis necessitate: ita vt impossibile
sit volitionem medijs esse absolutè priorè. Scotus
3. dist. 7. q. 3. & dist. 19. q. 1. & dist. 3. art. 3. vt
generalem regulam ordinandi actiones diuinæ
voluntatis, hanc propositionem præmittit. Qui
ordinatè vult, prius vult finem, quam ea, quæ sunt
ad finem; & prius vult maius bonum, & propin-
quius & accommodatius ad finem, quam quod
minus bonum est, aut minus accommodatum ad
finem. A Scoto Verba transcripsit Gabriel lib. 3.
dist. 3. 2. q. vnic. art. 1. notabili 3. neque multū dis-
fideri Ochamus 1. dist. 4. 1. q. vnic. soluens argum.

Hæc regula, si accipitur, vt congrua ratio ven-
nandi ordinem diuini consilij, quādo oppositum
validioribus rationib. non probatur, vtilis est &
vera. In hoc sensu videtur tradi à Scoto, cum in
eisdem locis cit. & in 1. dist. 4. 1. in varijs opinio-
nibus supponat multa esse, ex quibus Deus potest
pro libito vnum velle prius, aliud verò posterius:
vt contra Caietan. ostendimus in disp. 2. 2. sect. 3.

Sed notandum est, aliquid medium esse pro-
pinquius fini tripliciter. Primò, quoniam est me-
dium, quo posito magis accedit ad cōsecutionem
finis, & ante quod prærequiruntur alia media.
Qua ratione ad beatitudinem propinquius me-
dium est perseverantia, quam iustificatio, & hæc
propinquior, quam vocatio. De hoc genere pro-
pinqunitatis dicemus in opinione secunda. Secun-
do modo dicitur medium propinquius fini, quo-
niam est illi similis, vel accommodatius ex se ad
talem finem. Et hoc modo, sicut Deus potuit, re-
lictò medio accommodatiori ex se, vt medio,
quod ex se minùs accommodatiori est, ita potuit
medium minus accommodatum præponere, &
prius velle: quoniam ad oppositum ordinē nul-
la necessitas compellit: vt infra constabit.

Imò quādoque si Deus ad vnum finem vta-
tur minùs proportionato medio, vt prius & ma-
gis intento; inde consequetur alium finem ostend-
endi suam sapientiam, & potentiam, & liberta-
tem. Confirmatur, quoniam potest Deus finem
intendere, non in summa perfectione, sed in ali-
quo gradu inferiori. Tunc autem ad finem, in eo
gradu limitato consequendum, congruentius
erit vt medio minus proportionato cum fine se-
cundum se, quam sit magis proportionatum
ad limitationem finis.

Tertiò modo dicitur medium propinquius
secundum rationem perfectionis. Manifestum
est autem, non esse necessarium, vt Deus prius
velit quod magis perfectum est: alioqui omnino
necessarium esset, vt prius volita esset Incarna-
tio, quā creatio Mūdi & Adam; & prius volita
esset visio beatifica petri, quā illius gratia, &
quā naturalis illius productio. Sed Doctores sup-
ponunt, hæc potuisse in diuina volitione priora
esse: & potuisse etiā posteriora esse. Ergo hic ordo
non est necessarius. Confirmatur, quoniam ex
ea sententia sequeretur, Deum necessario voluisse
prius prædestinare eos, qui perfectius Deum
vident, quam eos, qui minus perfecti; & prius
voluisse producere leonem, quā im lupum; quo-
niam leo perfectior est, in quibus necessitates

Scoti regula,
& illius opi-
nio.

Mediū, pro-
pinquius fini
tripliciter.

Potest Deus
finem in gra-
du inferiori
perfectionis
intendere.

Non est ne-
cesse prius
velle quod
perfectius est.

Confirmatur.

ordinis ponere prorsus absurdum erit.

6. Secunda opinio solum affirmat priorem partem opinionis Scoti, videlicet, vt volitio finis prior sit, quam volitio mediorum, & inter media, quæ Deus in sua voluntate subordinat, ita vt vnũ medium velit deferuire ad consecutionem alterius, illud medium sit prius volitum, quod est proximius fini; quoniam illud se habet vt finis respectu alterius. Veluti quando vult vocationem propter contritionem, & contritionem propter iustificationem, & iustificationem propter glorificationem; prior est in Deo volitio glorificationis, quàm aliorum; & prior est volitio iustificationis, quam contritionis, & volitio contritionis prior, quàm volitio vocationis. Ita existimare videntur Suarez 3. part. tom. 1. disp. 5. sect. 1. ante primam difficultatem, & in difficul. 2. & difficult. 3. notab. 2. & Vasquez 1. part. tom. 1. disp. 89. cap. 7. præsertim in §. *Quarto eiam.* & cap. 11. quamuis hoc limitet modo dicendo infra sect. 3. difficultate 2.

7. Ex Suarez colligo hæc argumenta. Primũ ex autoritate D. Thomæ 1. p. quæst. 2. 3. artic. 4. dicentis, voluntatem finis priorẽ esse ordinationem mediorum ad finem. Secundum argum. quoniam morium amandi medium est amor finis: ergo prius in ratione causæ & motui est amor finis.

8. Tertium argumentum, quoniam vt in Deo vnum attributum est ratio alterius, sicut intellectus est ratio liberẽ volendi, ita etiam inter volitiones diuinas amor finis est ratio amandi media. Quartum est ab exemplo intellectus diuini, qui licet vno & simplicissima actu omnia intelligat, nihilominus prius secundum rationem intelligit rei essentiam, quam proprietates; & prius intelligit principia, quam conclusionem: quoniam ex parte obiecti conclusio pendet à principis, & non è conuerso. Sic autem se habet finis ad voluntatem, sicut principium ad intellectum. Ergo prius vult finem, quàm media.

9. Pro decisione notandum est de volitione medij vel finis nos loqui posse dupliciter. Primò de volitione efficaci medij prout est medium, & finis, prout est finis, hoc est, de volitione, qua Deus vult, hunc finem esse finem huius medij, & hoc medium esse medium, quo efficaciter assequamur hunc finem. Quemadmodum vult, vocationem Petri esse medium ad efficaciter consequendam gratiam, & gloriam; & vult, gloriam esse finem efficaciter consequendum per vocationem.

10. De huiusmodi volitione finis, vt finis, & medij vt medij, sit prima conclusio. Volitio finis est absolutè prior volitione medij: quoniam se habet vt ratio mouens ad illius amorem: quamuis alia ratione sit etiam posterior: quoniam volitio huius finis, quatenus finis est huius medij, necessariò pendet à volitione huius medij: quamuis minor sit hæc dependentia. Hanc conclusionem demonstrant argumenta Suarez: & hæc est præcipua eorum solutio.

11. Secundo modo loqui possumus de fine & medio materialiter acceptis. Et quæstio erit, vtrum res, quæ est finis, semper sit prius volita, quàm res, quæ est medium. Rursus autem de medio & fine loqui possumus, aut vagè, aut determinatè. Dicamus ergo prius de medio, & fine materialiter & vagè acceptis.

Sit igitur secunda conclusio. Semper volitio rei, quæ est medium, supponit vt priorẽ volitionem rei, quæ est finis, saltem vagè. Veluti si Deus

vult Petro tribuere sacramenta & alia remedia salutis, illa volitio necessariò supponit intentionem colligendi gloriam Dei aliquo modo, vel per salutem Petri, vel eius damnationem iustam. Ratio est, quoniam Deus nihil potest amare, nisi ad eliciendam inde suam gloriam, aliqua via. Confirmatur quoniam omne agens per voluntatem in omni actione intendit aliquam rationem boni, quæ est morium & finis illius actionis, siue ea sit simplex ratio, siue componatur ex multis disunctiue aut copulatiue intentis.

Tertia conclusio. Volitio rei, quæ est finis, semper est aliquo modo posterior, & dependens à volitione rerum, quæ sunt media, saltem vagè. Quoniam si Deus, v.g. vult Petrum efficaciter ad gloriam perducere, & hoc potest efficaciter per plura media obrinere; hæc volitio Dei necessariò pendet à volitione vtendi aliquo medio ex possibilibus, saltem vagè; quamuis in hac voluntate, nullum medium determinatum sit.

Sequentes conclusiones agunt de fine & medio materialiter acceptis, & in particulari. In qua comparatione triplex ordo repetiri potest, explicandus triplici conclusione sequenti. Sit igitur quarta conclusio. Possibile est, Deũ velle in particulari materialem rem, quæ est finis omnino independentem à volitione rei, quæ est medium in particulari. Declaratur & probatur, quoniam non repugnat, si Deus velit efficaciter aliquam rem, certus illam consequi posse plurimis mediis, & in ea volitione præcisè non determinet particulare medium, sed relinquat determinandũ, vel per aliam volitionem Dei, vel per libertatem nostram. Etenim si Deus, efficaciter velit, Petro prædestinato sacerdotẽ adesse tunc, quando in mortis articulo confiteri vult, & in ea volitione præcisè non determinet, quomodo illuc adducendus sit sacerdos, quoniam nihil interest, vtrum sacerdos veniat sponte, aut vocatus, aut errabundus in eum locum incidat: neque vtrum veniat ad petendam elemosynam, vel ad prædicandũ, neque vtrum equo, vel curru, vel naui per mare aut per flumen vectus: tunc prior est absolutè intentio huius finis, quod sacerdos adsit morienti, quoniam ab hac pendet voluntas Dei, qua determinat, sacerdotem venire ad prædicandum equo vectum; & tamen ab hac voluntate huius medij determinati non pendet intentio illius finis: nam etiam si hoc medium determinatum non voluisset Deus, nihilominus voluisset illum finem.

Conclusio quinta. Ad eundem ferè modum intelligendũ est, quãdoque amorem medij determinati priorem esse intentione determinati finis, proximi & immediati, quod tunc solum contingere potest, quãdo medium subferuire potest ad varios fines, & Deus permittit nostrẽ libertati, vt determinemus ad vnũ, aut ad alium finem proximum: sicut possibile fuit ita Deum voluisse Incarnationem, vt ex vi præsentis decreti non determinaret proximum finem passionis & redemptionis, quousque Deus præuidisset, Adamum esse peccaturũ; quo viso, potuit Incarnationem ordinare in remedium peccati.

Aliud etiam exemplum est possibile. Quando Deus aliquem prædestinatum flagellis & aduersitatibus, aut concionatoris voce prouocat ad opera bona, relicta libertate, qua possit hic & nunc peccare, si velit: potuit ita præcisè velle flagella, vel concionatoris exhortationem, vt ex vi talis volitionis non determinet, quod hic

Probatur.

12.

13.

Triplex ordo in medio, & sine materia. Iltersumptu. Quarta conclusio.

14.

Quandoque amor determinati medij prior amore determinati finis.

15.

& nunc

& nunc iste prædestinatus non peccet, sed bene operetur in super postquam prævidet, illum prædestinatum hic & nunc bene operari, potest Deus velle dirigere flagella, vel concionatoris exhortationem, ad tribuendam gloriam, quam prædestinatus meretur, per bonas operationes. Quod si Deus prævidet, illum prædestinatum adhuc peccare, potest illa peccata ordinare ad humiliationem illius, & ut cautiore resurgat cum maiori odio peccati. Ecce in hoc casu possibili volitione dandi has monitiones hic & nunc, quæ sunt medium, ut prædestinatus recte operetur, & mereatur hic & nunc, non pender à voluntate efficaci & determinata consequendi hic & nunc effectum meriti & gloriæ: cum tamen voluntas, quæ post prævisionem operis boni, decernit præmium vt finem, pendeat à præexistente voluntate conferendi prædictas monitiones; ergo aliqua voluntas mediæ in particulari prior esse potest voluntate alicuius finis determinati & in particulari.

Sexta conclusio. Amor mediæ & finis in particulari & determinati possunt esse simul, hoc est, cum mutua dependentia & prioritate, quando ex vi decreti Deus non vellet hanc rem, quæ est finis, nisi per hoc medium, neque hoc medium, nisi propter hunc finem. Quod tunc maxime contingit, quando medium partialem perfectionem habuerit, diuina electione dignam, & simul cum fine compleuerit vñ integrum obiectum adæquatum volitionis, cuius nulla pars ametur sine altera.

Sic enim, quamuis omnes prædestinati ordinentur ad gloriam Christi Domini vt ad finem ex Tridentino c. 6. cap. 7. nihilominus sine dubio possibile fuit eiusmodi decretum, quo Deus voluerit Christi Domini gloriam dependenter à volitione prædestinandi alios homines & Angelos, & voluerit prædestinationem hominum & Angelorum dependenter à volitione gloriæ Christi Domini ita vt ex vi illius decreti neutrum sine altero Deus vellet: ad eum modum, quo Deus voluit creare Adamum integrum, ita vt ex vi illius volitionis, non vellet Deus creare manus aut pedes Adami, nisi vellet creare caput; nec vellet creare caput, nisi vellet creare manus & pedes. Vnde ostenditur ratio, propter quam perfectior sit hic modus amandi media & finem, quando, vt dixi, medium habet suam perfectionem, quæ cum bonitate finis complere possit vñ totum perfectum. Porro vtum de facto Deus ita voluerit Incarnationem, & prædestinationem hominum & Angelorum cum mutua dependentia, pertinet ad materiam de Incarnatione: satis sit in presenti dicere, possibilitatem huius decreti esse debere certam; sed quod de facto fuerit, esse valde probabile.

Septima conclusio. Si finem cum fine, & medium cum medio conferas, distinguere oportet: nam aut illa subordinata sunt: sicque vnus erit finis respectu alterius, quamuis in ordine ad superiorem finem sit medium. Quare inter illorum amores erit ordo, assignatus in conclusionibus superioribus. Si verò non sint subordinata, neque volita cum aliqua dependentia; tunc nullus erit inter illorum amores ordo prioritatis.

Hæc omnia firmitus constabunt, solutis difficultatibus, quæ restant, in sect. sequenti. Nunc ad argumenta secundæ sententiæ respondeo. Ad primum D. Thomas ibi tantum dicit, imperium, ordinans aliquid in finem, supponere intentionem finis. Quare D. Thomas loquitur de voli-

one & imperio mediæ formaliter sumpti, vt medium est, ordinatum ad finem, quod nos concessimus conclusionem primam, & non contradicimus in sequentibus.

Ad secundum. Resp. distinguendo Antecedens. Nam quando medium amatur formaliter, vt medium, tum ratio amandi illud est finis: sed contingit aliquando rem, quæ est medium, amari vñ volitione, vt finem, propter intrinsecam bonitatem suam, & alia volitione amari, vt medium ad ulteriorem finem. Contingit etiam amari propter finem indeterminatum vñ volitione; & alia volitione, secundum rationem distincta, amari formaliter vt medium determinati finis: & in his casibus, priorum volitionum ratio & motium non est amor mediæ; vt constat ex concl. 5.

Ad tertium respondetur eadem distinctione. Ad quartum argumentum responderetur, illius argumenti. Consequens esse verum in aliquo sensu: sed Antecedens esse omnino falsum. Nam amor finis, vt finis prior est; quam amor mediæ, vt mediæ. Frequenter autem amor entitatis materialis finis prior est, quam amor entitatis materialis mediæ: sed in Deo cognitio principiorum non est ratio cognoscendi conclusionem: vt diximus sect. 1. sub initium.

SECTIO III.

Explicantur præcedentes conclusiones, solutis aliquot difficultatibus.

Prima difficultas est, vtum saltem quando medium est vñicum ad aliquem finem, tunc debeant necessariò amari à Deo cum mutua dependentia & prioritate finis & medium. Respondetur. Si medium ratione sui præcisè non possit amari, nisi in ordine ad alium finem, ac nullus sit alius finis, in ordine ad quem deferuire possit, atque ad eundem finem non sit possibile aliud medium, ita vt huic fini vñicum sit hoc medium, & huic medio vñicum sit hic finis: tunc evidens est à Deo amari nõ posse volitione absoluta, nisi cum mutua dependentia & prioritate. Sed extra hunc casum erit possibilis ille triplex ordo, explicatus in concl. 4. 5. & 6. præcedentis sectionis.

Vtrum tamen notandum est, duplici modo finem indigere hoc vñico medio. Primò, ex natura finis secundum se: sicut nutritio indiget cibo. Secundò modo finis propter modum, qui simul cum illo amatur, quasi partialis finis, indiget aliquo medio vñico: sicut nutritio commodior & utilior ad ultorem indiget cibo solido, dentibus contendo: quamuis hic cibus non sit necessarius ad nutritionem secundum se. Dico igitur, vtriusque finis volitionem pendere necessariò à volitione mediæ: vt rectè Suarez 3. p. tom. 1. disp. 5. sect. 1. notab. 3. Eadem proportionem distinguere poteris de medio requisito ad vñicum finem.

Secunda difficultas est, vtum quando media sunt merita & finis est præmius: tunc necessarium sit, Deum prius velle & videre hominis meritum, deinde velle illius præmium. Afirmat enim Vasquez 1. part. tom. 1. disp. 89. cap. 7. prope finem, & fusius cap. 9. ratione 3. & cap. 11. & disput. 91. cap. 11. numer. 79. & disput. 82. cap. 5. Sed de hoc dicendum est ex professo in disputationibus de causis prædestinationis. Nunc solum assero, Deum liberè posse velle præmium alicuius hominis prius, quam velit aut prævideat merita in particulari eiusdè hominis,

sed potius voluntas dandi premium, sit Deo ratio, ut velit dare efficaciter merita.

4. Tertia difficultas est, utrum Deus possit suam voluntatem vni medio adstringere, quando sunt possibilia plura media ad consequendum totum finem, quem Deus intendit. Negat Vasquez 1. p. tom. 1. disp. 89. cap. 11. §. Deinde Deum. Probat, quoniam Deus potuit ab aeterno voluntatem suam non alligare vlli medio: ergo non potuit eam alligare. Consequentiam probat, quoniam si potuisset Deus utroque modo velle finem, scilicet, alligando suam volitionem vni medio, & non alligando volitionem suam vni medio: iam Dei volitio potuisset duplici modo diuerso se habere comparatione earumdem rerum: hoc autem reputat esse inconueniens, quoniam Deus non potest diuersitatem habere in suis actionibus, nisi res ad extra aliter se habeant.

Negat Vasquez

5. Verum huius fundamenti falsitatem ostendimus supra disp. 12. & disp. 22. sect. 3. & 4. nunc satis sit dicere, comparatione earumdem rerum, sine vlla illarum mutatione ad extra, posse diuina volitionem versari cum dependentia, vel independenter, ut libuerit. Atque in particulari, quod Deus possit volitionem finis alligare vni medio, etiam si illud non sit vnicum, diximus in precedenti sect. 2. conclus. 6.

6. Quarta difficultas, quoniam in hominibus ex imperfectione prouenit finem velle prius quam media, quæ non animaduertunt perfectè, quando primo eliciunt intentionem finis. Deus autem perfectissimè animaduertit omnia media possibilia in particulari, & quod illorum sit conuenientius ad finem: ergo necessarium est, ut simul velit media & finem.

7. Respondeo, distinguendo maiorem, nam prioritas temporis, qua intentio finis præcedit electionem mediorum in particulari ex imperfectione est. Verum prioritas dependentiæ & independentiæ pertinent ad perfectam libertatem circa electionem mediorum. Quia quamuis Deus in eodem instanti, quo efficaciter vult Petro dare tantam gloriam, cognoscat, eam obtineri posse, vel per martyrium, vel per vitam solitariam, vel mille aliis mediis: pertinet ad perfectam libertatem volitionis diuinæ, ut possit velle dare gloriam tali volitione, quæ non pendeat à volitione martyrij aut vitæ solitariæ; possitque velle dare gloriam; ita ut volitio gloriæ pendeat à volitione martyrij & vitæ solitariæ.

Prioritas dependentiæ, & independentiæ ad perfectam libertatem pertinent.

8. Quinta difficultas, quoniam saltem est perfectior modus amandi finem, simul volendo efficaciter medium determinatum, per quod obtinendus est finis: ergo semper Deus habebit huiusmodi volitionem finis dependentem à volitione medij. Respond. distinguendo Antecedens secundum modum duplicem, quo intelligi potest, vnam volitionem esse perfectiorem alia. Primus est, ita ut perfectiorem reddat Deum operantem: & hoc modo falsum est Antecedens: quia sicut Dei volitio, qua vult Incarnationem non reddit Deum perfectiorem, quam Deus esset, si veller non incarnari: ita velle cum dependentia aut sine dependentia, non reddit Deum perfectiorem.

Dupliciter una volitio potest intelligi perfectior alia.

2. Secundò modo intelligi potest, quasi perfectior sit volitio perfectioris obiecti materialis. Quia ratione perfectior est in Deo volitio Incarnationis, quam foret volitio non incarnandi. Et hoc modo perfectior erit vnica volitio Dei, quæ

cum mutua dependentia terminatur ad finem & perfectior vnica volitio non incarnandi.

Denique quamuis vnus modus volendi sit perfectior altero, perfectior tamen est vtrunque modum volendi exercere Deum; ut colligitur ex dictis supra disp. 9. & 10.

Sexta difficultas, quoniam actus, quo Deus vult efficaciter finem & actus, quo vult efficaciter materiam entitatem in particulari, est in Deo vnus actus simplicissimus. Ergo pendet ab inuicem, ita ut nullo modo potuisset vnus actus esse sine alio. Resp. distinguendo Antecedens, nam licet volitio medij & finis sit actus realiter simplex, verum tamen ratione ratiocinata distinguuntur infima quadam distinctione: de qua diximus supra disp. 22. sect. 4.

Volitio materij, & finis infima distinctio rationis ratiocinata.

Sed vrget adhuc argumentum, quoniam hæc distinctio rationis ratiocinatæ non videtur sufficere, ut actus sint prorsus independentes, quorum vnus potuisset ab aeterno esse sine alio. Nam in actu, quo aliquis adultus vult baptizari propter consequendam salutem æternam, possumus ratione ratiocinata distinguere intentionem finis vitæ æternæ, & electionem medij baptismi: & tamen vnus actus non potest esse sine alio.

Resp. Sæpe contingit, eos actus, qui sola ratione ratiocinata distinguuntur, mutuo pendere ab inuicem; ita ut vnus non possit esse sine alio: verum id non prouenit ex eo præcisè, quod sola ratione ratiocinata distinguantur, sed ex modo volendi. Quare etiam in Deo concessimus quandoque intentionem finis, & electionem medij habere mutuam dependentiam, ita ut vnus actus non possit esse sine alio. Hoc autem discrimen est inter Deum & nos, quod in nobis quoties entitas materialis, quæ est medium, amatur independentè à fine, toties est actus realiter diuersus à fine; quia habet diuersam rationem formalem: in Deo autem ille idem modus volendi entitatem materialem medij, est sola ratione distinctus à volitione finis, verum independentes ab illa ut in nobis: idque propter eminentiam diuinorum actuum, qua continent altiori modo omnes perfectiones libertatis, quas nostri actus habent ex sua reali distinctione.

Denique contra proteruos obseruandum est, prædictum argumentum esse euidenter fallax, si compares volitionem Dei, qua vult creare hunc leonem in Occidentali India, & qua vult hunc infantem baptizari in Hispania. Quæ volitiones Dei nullo modo ab inuicem pendunt, & tamen sola ratione distinguuntur.

RE DEO IAM ad articulum 9. quem ante disp. 17. remisimus in hunc locum, ne longiori, grauiorque controuersia sequentium articulorum doctrinam, & coherrentiam cum superioribus obliteraret.

***

ARTIC. IX.

Vivum voluntas Dei sit malorum.

DISPVATIO XXV.

Virum mala poena, naturaliumque defe-
ctuum Deus velle possit.

SECTIO I.

De malo formaliter sub ratione mali.

S I vñica conclusio. Fieri non potest, vt
malum quodcumque siue sit culpa, siue
pœna appetatur per se sub ratione mali
à quacumque voluntate etiam creata, & multò
minus à diuina voluntate, quoniam optima est.
Ita D. Thom. hic art. 9. vbi communiter expo-
sitores, & Durandus 1. distinct. 46. quæst. 2.
numer. 5. Colliguntur ex 18. Ezechiel. *Nunguid
voluntatis mee est mors impij, dicit Dominus. &
cap. 33. Nolo mortem impij. & Sapient. 1. Deus
mortem non facit, neque latatur in perditione viuo-
rum: creatur enim, vt essent omnia: & sanabile fecit
nationes orbis terrarum, & non est in illis medica-
mentum exterminij, neque inferorum regnum in ter-
ra.* Quæ testimonia non solum probant, Deum
de facto non intendisse naturales defectus &
mala tristitia, siue pœnas; sed etiam probant talia
obiccta ratione sui præcisè non esse appetibi-
lia diuina voluntati: quia ratione sui non sunt
obicctum contentiæ vel lætitiæ, vt statim di-
cemus, nec sunt effectus infinita bonitate digni.

Ratione probatur, quia impossibile est aliquam potentiam per se formaliterque tendere ad illud obiectum, quod directe opponitur suo obiecto formaliter malum, prout malum est, directe opponitur obiecto cuiusque voluntatis. Ergo nulla voluntas potest per se formaliterque tendere in malum, prout malum est, etiamsi tantum sit malum pœnæ, seu naturalis defectus. Et multò minus hoc poterit optima voluntas, quia ista est diuina. Confirmatur primò, quia cuiusque potentie appetitiuæ obiectum est aliquod bonum illius proprium: Ergo potiori iure voluntatis obiectum erit bonum.

Confirmatur secundò, nam vt Aristoteles ait
lib. 1. Ethicor. cap. 1. initio. *Omnis actio est propter
bonum: unde bonum est quod omnia appetunt.* Dio-
nysius autem de diuinis nominibus cap. 4. prope
med. *Sic, que sunt, inquit, pulchrum siue honestum
& bonum expetunt: atque omnia, que faciunt, boni,
quod videretur, causa faciunt: omnique rerum instituta
sibi habet bonum principium ac finem proposi-
tum (nihil enim mali naturam intuent facit, que fa-
ciunt) quomodo erit ex his, que sunt malum,*

Gregorius Nyssenus lib. de opificio hominis
cap. 10. inter princip. & med. *Profecto, inquit, in
homine permouendo, nulla vitiorum efficacitas foret:
non quidam eis boni color additus, homini cupidus
et ius in fraudem ille et o solum faceret. Multa quoque
subiungit in eandem sententiam. Quam vt
exploratam supponit Augustinus lib. 2. Confess.
cap. 8. & 9. dum inquit rationem boni, qua duce-
batur ad furanda poma. Sed vniuersalius lib.*

11. de ciuitate cap. 27. probat, res omnes etiam
inensibiles appetere proprium bonum. Cuius
aliqua verba reulimus disput. 1. section. 2. His
concinir Seneca lib. 4. de beneficiis cap. 17.
Hanc doctrinam pluribus confirmant S. Tho-
mas & eius expositores 1. 2. quest. 8. art. 1. con-
tra Ochamum, qui sensit oppositum, & Scotum,
qui dubitauit.

Respondet aliquis, malum pœnæ, seu natu-
ralem defectum non esse malum simpliciter, sed
tantum secundum quid, ideo non esse contra
rationem voluntatis illud amare formaliter & per
se, quatenus malum est. Hoc tamen refutatur, &
confirmatur tertio supradicta ratio, quia pœna,
seu naturalis defectus ideo est malum secundum
quid, quoniam adiunctam habet bonitatem sim-
pliciter, id est, conformitatem cum recta ratio-
ne, quibusdam suppositis circumstantiis : cæte-
rum eius malitia considerata præcisè, prout po-
test ab adiuncta bonitate separari per abstrac-
tionem, est simpliciter priuatio bonitatis, & nihil
includit bonitatis : propterea quod nihil prorsus
habet propter quod ratione sui, ac propter se
ipsam diligatur. Sicut aer nubibus obductus
secundum quid tenebrosus est ; illius tamen te-
nebræ formaliter considerata, pro vt tenetæ
sunt, non possunt propter se ipsas videri.

Secunda ratio conclusionis est, quia formatitas, quæ est ratio tristitiæ, non potest esse ratio volendi & amandi, sed potius odio habendit: verò malitia illa, quæ est in malo penitus seu naturali defectu, est Deo ratio tristitiæ, quantum ad duplicem causam; ergo malitia illa non potest esse ratio volendi & amandi; ac subinde non potest propter se ipsam amari. Minor probata fuit disput. 2. l. sect. 1. post med. Maior autem ex terminis est evidens, ut propterea delectatio ponatur in definitione voluntatis ab Athanasio tractatu de definitionibus colat. 4. titulo de voluntate dicente: *Voluntas est intelligentis & rationalis substantiæ appetitus, ad id quod animus suauiter afficit*. Sicut è contrario tristitia, gemitus significat negationem volitionis: vt obseruauit S. Thomas Roman. 8. lect. 4. prope finem ad illud: *Vanitati creatura subiecta, est non volens*. & infra: *Omnis creatura ingemiscit*. Exponit enim, *ingemiscit* esse id, quod non volens. In illis enim ingemiscimus, quæ nostra voluntati repugnant.

Probatur tertio, quod enim aliquis tolerat coactus propter retinendum bonum adiunctum illi, non vult, nec amat propter se ipsam: sed malitiam pœnæ naturaliumque defectuum Deus coactus tolerat propter bonum puniendi, vel tentandi, vel exerceudi, vel propter bonum alterius rei (sicut probatum est disp. 21. sect. 2.) ergo talem malitiam Deus non vult nec amat propter se ipsam.

Obiicies. Potest Deus de potentia absoluta velle omnes creaturas in nihilū redigere, etiamsi nūllum aliud cliceret bonum: ergo malum hoc annihilatiois potest Deus velle per se. Resp. Non potest Deus velle creaturas redigere in nihilum, ea sola ratione ductus, quoniam annihilatio est malum, aut ex libidine nocendi, aut animi gratia. Posset autem id velle, vt exerceat suum dominium in supremum, & absolutam libertatem, quæ est ratio boni sufficiens, vt physicè potuisset Deum mouere, sed moraliter non potuisset, secundum dicta disput. 9. sect. 3. & sequentibus.

Seneca.
S. Thomas.

5.

*Refutation
solution.*

6.

*Illud, quod
est ratio tri-
stitia, nō po-
test esse ratio
amandi, sed
odio habēdi*

Athanasium.

Rem 8
S Thomas.

7.

Nemo per se
amat, quod
coactus pati-
tur propter
adiunctum
aliud bonū.

8.

Solución.

SECTIO II.

*Per accidens propter adiunctum bonum
Deus vult malum pœnæ, natura-
liumque defectuum.*

1.
*Malapœna
naturalis que
defectus, ter-
minare pos-
sunt diuinâ
voluntatem,
non per se sed
ratione ad-
iuncti boni.
Augustinus.
D. Thomas.*

*Deuter. 32.
Ecclesiast. 11.*

*1. Reg. 12.
Hierem. 18.
Et 36.*

Amos 3.

2.
*Confirmatio
prima.*

*Confirmatio
secunda.*

3.
D. Thomas.

Dionysius.

Augustinus.

4.

D. Thomas.

*Conclusio
fundamen-
talis.*

Prima conclusio fit. Malum pœnæ, vel ali-
quod naturalis defectus terminare potest vo-
litionem diuinam. Hanc demonstro, quoniam
quidquid auctore Deo fit, Deo volente fit; agit
enim Deus per voluntatem, vt cum D. Augusti-
no lib. 83. quæst. quæst. 3. docet D. Thom. hic
articul. 9. in *Sed contra*. Magister & communiter
Scholastici 1. dist. 46. prope finem. Albertus
tractat. 20. quæstion. 79. memb. 2. artic. 1. Quod
plurium Patrum testimonio confirmatum est
disputat. 14. section. 1. 3. & 4. At verò Deus
author est malorum pœnæ Deuteronom. 32.
Congregabo super eos mala. Ecclesiastic. 11. *Bona
& mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo
sunt.* 2. Reg. 12. *Suscitabo super te malum.* Isai 45.
Ego Dominus creans malum. Hierem. 18. *Fingo
contra vult malum, & cap. 11. & cap. 36. Addu-
cam super eos omne malum, quod locutus sum. Amos.
3. Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non
fecerit.*

Confirmatur primò, quoniam reprobi præ-
destinantur ad pœnam, vt ex Augustino, Ful-
gentio, Prospero & Concilio Valentino proba-
uimus disputantes de Prædestinatione. At verò
prædestinatio vel est volitio, vel est imperium,
supponens volitionem finis ad quem persona
destinatur, & mediorum, per quæ destinatur.
Confirmatur secundo, nam omnis effectus
reprobationis est volitus per reprobationem; sed
pœna est effectus reprobationis: vt ostendimus
de reprobatione tractantes. Ergo pœna est voli-
ta per reprobationem.

Conclusionis huius ratio à priori traditur à
D. Thom. 1. 2. quæst. 79. artic. 1. ad 4. quoniam
pœna, licet sit mala secundum quid, videlicet,
quia destruit aliquod bonum particulare: nihilo-
minus est bona simpliciter, quia reparat ordina-
tionem hominis, ad Deum, subiiciendo contra
suam voluntatem eum, qui Deo recusauit spon-
te subiici, & ostendendo odium Dei erga pecca-
ta. Vnde Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus
part. 4. ait: *Puniri non est malum sed fieri pœna di-
gnum.* Quod fufius ostendit Augustinus initio
libri de libero arbitrio, & lib. 1. retract. cap. 26.
cuius verba refert Magister 2. dist. 37. in fine.
Eadem ratio confirmatur ex discursu conclusio-
nis sequentis.

Secunda conclusio. Diuina voluntas vult ma-
lum pœnæ, aut naturalem defectum per acci-
dens, ratione boni, ad quod destinatur illud ma-
lum. Ita D. Thomas, & Durandus citati sect. 1.
initio, & supponitur tanquam certum ab omni-
bus doctoribus. Probat, quia naturalis appe-
titus ignis non appetit destructionem aquæ per
se, quoniam destructio est, sed in quantum re-
quiritur ad suæ speciei propagationem: appetitus
sensitiuus leonis ex directione primæ causæ ap-
petit interfectionem ouis, non per se, quia inter-
fectio est, sed per accidens, quatenus interfectio
requiritur, vt famem expleat, propriamque vi-
tam aliat; vel aliquando etiam vt vlciscatur illa-
tam iniuriam. Rationalis appetitus Imperatoris,
non vult ciuium cruciatus & mortem, nisi pro-

pter bonum iustitiæ, pacemque Reipublicæ.
Quin etiam crudelissimus sicarius aut tyrannus
non vult cruciatus aut mortem aliorum homi-
num, nisi propter ostensionem suæ potentie, vel
propter aliud apparens bonum: non verò pro-
pter malum mortis, aut cruciatus. Igitur multò
magis Deus non vult malum pœnæ, seu natura-
lem defectum, nisi per accidens ratione boni, ad
quod destinatur.

Declaratur & confirmatur, nam quod atti-
net ad omnia irrationalia, Deus illorum cor-
ruptionem aut interitum non vult, nisi vt ea, quæ
naturaliter senescunt, aut contabescunt, locum
& materiam relinquant nascituris nouis atque
vigentibus. Quod ad homines attinet, Deus
mortem & cætera mala tristitia non vult, nisi vt
vt medicinam aduersus peccata, vel propter bo-
num iustitiæ, vel propter exercitium virtutum.
Ita Damascenus in dialogo aduersus Manich.
versus finem, & lib. 4. de fide cap. 20. Chryso-
stomus homil. 1. ad Ephesios, & lib. 1. de prouiden-
tia prope med. Fufius Basilus in homilia quod
Deus non sit author malorum, longè à principio.
Augustinus lib. 4. de Trinitat. cap. 12. post med.
& lib. contra epistolam Fundati à cap. 37. vsque
ad 41. & alibi sæpe. Isidorus synonymorum, siue
soliloquiorum lib. 1. colum. 5. & 6. Fulgent. lib. 1.
ad Monim. cap. 5. & 6. & 19. & 27. & alij quam-
plurimi citandi disp. 35. section. sexta, septi-
ma & octaua qui hoc merito deducunt ex su-
pra citato cap. Sap. 1. & 2. & citati disputat. 21.
sect. 2. & 3.

Aliqui recentiores videntur postulare, vt bo-
num quod ex malo colligitur, sit maius, quam
bonum, quod priuatur per malum. Idque infi-
nuat D. Thomas art. 9. corpore illis verbis: *Nun-
quam igitur appeteretur malum neque per accidens,
nisi bonum cui coniungitur malum, magis appetere-
tur, quam bonum, quod priuatur per malum.*
Cæterum D. Thomas id pronuntiat de qualibet
voluntate, tam creata, quam increata: ac proinde
intelligendum est, quod actuali volitione bo-
num, cui coniungitur malum, ametur magis,
quam bonum, quo priuatur malum: vt constat
exemplo hominis, qui fornicationis delectatio-
nem præponit legi diuine, quod paulò antea
D. Thomas adduxerat. Nisi existimes, semper in-
tercedere ignorantiam, quociens ab humana vo-
luntate minus bonum præponitur maiori: quod
satis impugnatum est à me 1. 2. quæstion. 76.
artic. 1.

Sed quidquid existimes de voluntate creata;
nihilominus de diuina necessariò concedere de-
bes, absolutè & physicè liberam esse, vt propter
minus bonum eligat priuationem maioris boni
creati: quoniam diuina voluntas nullo indiget
creato bono: quamuis infallibile sit, quod non
eligit triste malum, nisi propter bonum, quod
secundum se sit maius, quam aliud bonum, quod
priuatur per malum: vt colligitur ex dictis
supra disput. 9. section. 4. & se-
quentibus, præcipuè verò
section. 11. ra-
tione 2.

5.
*Rem deici-
rat conse-
matio.*

Damasien.

Chrysostom.

Basilus.

Augustinus.

Isidorus.

Fulgentius.

6.

*Quid existit
recentiores vt
Deus mala
pœna possit
amare.*

D. Thomas.

7.

*Quatenus
verum ha-
beat limit-
is.*

DISPUTATIO XXVI.

Virum Deus possit velle peccatum.

SECTIO I.

Negativa pars decernitur.

1. **V**IT error Lutheri, Caluini, Bezzæ, & libertinorum hoc tempore, dicentium, Deum occasiones offerre, & cogere ad peccandum, & cum hominibus peccatum operari. Ducit autem originem à Simone Mago, &que ab Appellianis & Manichæis, vt ostendi in 1. 2. quæstion. 79. artic. 1. sub initium. Videri potest apud Bellarminum tom. 3. controuers. 2. generali lib. 2. & Valentiam in hoc art. 9. & in 2. tomo disp. 6. quæst. 9. de Simone Mago dicemus aliquid sect. 2. De Luthero, Caluino & aliis recentioribus hæreticis dicemus disp. 36. sect. 2.

2. **C**ontra omnes illos statuo conclusionē certā fide tenendam. Malum culpæ nullo modo Deus vult, neque per se, videlicet, propter ipsam malitiam; neque accidens propter aliquod bonum adiunctū peccato. In hac conclusione plura continentur membra inter se colligata, quæ se mutuo inferunt: vnde cuiusque membri probatio erit probatio reliquorum. Explicabuntur autem variis assertionibus in hac & sequentibus sectionibus.

3. **D**ico igitur primò: Deus non potest peccare. Deuter. 32. *Deum fidelis & absque vlla iniquitate.* Psal. 144. *Sanctus in omnibus operibus suis.* 1. Ioan. 3. *Peccatum in eo non est.* Rom. 9. *Nunquid iniquus est Deus? absit.* ad Rom. 9. *Nunquid iniquitas apud Deum? absit.*

4. **R**atio euidens est. Prima, quoniam si Deus posset peccare, posset esse malus; ac proinde non esset incommutabile bonum ac simpliciter necessarium Confirmatur, quia peccatum est summum malum: vt probatum est 1. 2. q. 88. artic. 1. Ergo summè repugnat summo bono.

5. **S**ecunda ratio, quia Deus deficeret à regula, ac proinde non esset prima & summa regula. Tertiò foret Deus infelix, pœna dignus. Quarta ratio sumitur ex 1. Ioan. 3. *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen illius in eo manet: & non potest peccare quoniam ex Deo natus est.* Vnde Doctores cum D. Augustino in lib. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 7. & lib. 1. de gratia Christi cap. 21. colligunt, neminem, vt ex charitate operatur, posse peccare mortaliter aut venialiter: atque insuper colligunt, peccatum lethale non posse consistere simul cum Dei semine & filiatione per gratiam & charitatem, vt explicat Augustinus tract. 5. in epistolam Ioan. non procul à principio. Et Hieronymus lib. 1. contra Pelag. colum. 6. & lib. 2. in Iouinianum à princ. Ergo à fortiori, Deus qui est ipsa diuinitas & charitas per essentiam habebit hanc essentialē repugnantiam cum peccato. Denique maiorem esse libertatem Dei, quàm si peccare potuisset probatum est disp. 8. sect. 1. & 2.

6. **H**inc infero & dico secundò: Deus non potest peccatum velle, neque per se, neque per accidens. Abacuc. 1. *Mundi sunt oculi tui ne videant malum, & respicere ad iniquitatem non potes,* videlicet,

aspectu grato, & animo complacentiæ. (nam scientia simplicis intelligentiæ, & visione intuitiua omnes iniquitates cognoscit.) Exod. 23. *Auerfor impium,* scilicet, in quantum impius est. Iudith. 5. *Deus illorum odit iniquitatem.* Psal. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Psal. 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.* Prouerb. 15. *Abominatio est Domino via impij.* Sap. 14. *Odio sunt Deo impij & impietas eius.*

7. **C**onfirmatur primò, quia Deus non vult mortem impij, neque in ea lætatur, quia mors est: nihilominus lætatur de morte siue interitu pœnæ supposita culpa propter bonum iustitiæ. Restat ergo sola mors culpæ, quam Deus non velit, neque lætetur de ea, siquidem ad illius malum reparandum, Deus eligit mortem inferre supplicij, quam etiam odio habet quantum ex se est. Maior constat Sapient. 1. *Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum.* Minor verò probatur Prouerb. 1. *Ego quodque in interitu vestro ridebo; & subannabo cum vobis id, quod timebatur, adueniet.* Quem affectum inesse sibi, Deus indicio manifestat, quando Ieremiam de pœna reprobatorum infundit iustis Psal. 57. *Lætabitur iustus cum viderit vindictam.*

8. **C**onfirmatur secundò, quoniam aduersatiua propositio subiuncta de pœnitentia, & emendatione vite, quam Deus vult, ostendit, potissimum de morte peccatorum intelligendum esse quod dicit, se non velle mortem peccatoris. Sic enim 1. Petri 3. *Nolens, ait, aliquem perire, sed omnes ad penitentiam reuerti.* Ezechiel 18. *Nunquid voluntatis mee est mors impij, & non vt conuertatur à vijs suis, & viuat.* & cap. 33. *Nolo mortem impij sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat.* Quod proinde potissimum de spiritali morte intelligendum esse, notat Fulgentius lib. 1. ad Monimum, cap. 27. circa medium. Imo ceteri Patres idem supponunt, quoties hæc testimonia proferunt.

9. **S**unt igitur obseruandæ duæ propositiones, quæ manifestè probantur prædictis Scripturæ verbis. Prima est. Deus non solum non vult malum culpæ, quoniam malum culpæ est. Sic enim neque fur aut fornicator vult malum culpæ propter eius malitiam, sed propter adiunctam delectationem vel utilitatem. Deus igitur propter nullam rationem boni vult malum culpæ, ideòque prædicta testimonia negant Deo quemcumque modum volendi peccatum, qui sufficit hominibus vt peccatores constituantur: huiusmodi autem est peccatum velle per accidens, volendo per se bonum apparens, cui necessariò coniuncta est culpa.

10. **S**ecunda propositio est. Voluntas diuina non mere negatiuè se habet circa peccata, sed positio actu odij & displicentiæ ea prosequitur: vt ex citatis testimoniis constat. Quare quando Scholastici dicunt. Diuina voluntas non est malorum, intelligunt amando: nam ea, quæ prosequimur odio, non dicimur velle, quamuis voluntatis actu versetur circa illa, ceterum recedendo & fugiendo ab illis.

11. **P**rima ratio probans dictum secundum, hæc est, quia si Deus siue per se, siue per accidens veller peccatum: Deus peccaret; Consequens autem est impossibile, vt ex prima assertionē constat. Ergo Antecedens etiam est impossibile. Sequela probatur, quoniam homines & Angeli non alia ratione

Exodi 23.
Iudith 5.

Ps 5 & 44

Prouerb. 15.

7.

Sapientia 1.

Prouerb. 1.

8.

1. Petri 3.
Ezechiel 18.
& 33.

Fulgentius.

9.
Prima propositio ex prædictis locis manifestè probanda.

10.
Secunda propositio.
Circum peccata non se habet Deus negatiuè.

11.
Si Deus peccata vellet etiam per accidens, Deus peccaret.

ratione peccant, nisi quoniam peccatum volunt, quamvis illud velint per accidens, propter bonum cui coniungitur peccatum, videlicet, delectationem, propriam excellentiam, vindictam & similia.

12. *Nulla ratio potest bonum esse amari, quod nulla ratione potest honestari.* Confirm. quia quod nulla ratione potest reddi honestum, id nulla ratione potest amari honestè, sed turpiter: At verò peccatum nulla ratione potest reddi honestum. Ergo nulla ratione potest à Deo amari honestè, sed si ametur, amabitur turpiter. Minor explicatur & probatur, nam omne peccatum consistit in volitione essentialiter turpi, quæ nulla ratione possit fieri honesta. Quamvis enim ablatio rei alienæ possit reddi honesta per aliquas circumstantias necessitatis, aut recompensationis, aut licentiæ Dei: nihilominus interior actus furti non potest reddi honestus, quia essentialiter est volitio auferendi rem aliam sub circumstantiis, sub quibus à Deo prohibetur: ut fufius ostendi, disputans de peccatis & de humanis actibus 1.2. quæst. 18. art. 5. & quæst. 19. art. 1. vsque ad 9. Cæterum id clarius constat in aliis peccatis, quæ ex obiecto sunt intrinsecè mala indispensabilia: ut mendacium, odium Dei, blasphemia, quæ per nullam dispensationem aut circumstantiam honestari possunt, & præcisa omni lege superioris prohibentis sunt turpia.

13. Secundam rationem adhibet S. Thomas in art. 9. in fine coporis quia nullum malum appetitur etiam per accidens, nisi bonum cui coniungitur malum appetatur magis, quàm bonum, quod excluditur per malum: sed nullum bonum Deus potest amare magis, quàm suam bonitatem: ergo Deus nullo modo potest velle malum culpæ, quod priuat ordine ad bonum diuinum. Hic syllogismus videbitur defectuosus, nisi supponatur alter, qui virtute continetur in eo, videlicet. Virtutis & rectæ rationis ordo ad diuinam bonitatem & necessariò coniunctus cum diuina bonitate, quoad amorem, ita ut impossibile sit debita appretiatione amare diuinam bonitatem, quin eodem amore ametur etiam charitas: quoniam omnis amor spontaneus amat amare: ut cum Augustino & communi Theologorum ostendimus de charitate disputantes. Vnde consequens est, Deum non solum diligere charitatem, sed etiam omnem virtutem, & omnem ordinem rationis qui cum charitate habet necessariam connexionem: his autem opponitur peccatum. Ideo sicut non potest Deus appetere etiam per accidens aliquid contrarium suæ bonitati & charitati, ita neque contrariū virtuti.

14. *Prima confirmatio.* Confirmatur primò, quoniam peccatum essentialiter est auersio à Deo, & quod ex se est, contrarium est Deo, & quodam virtuali affectu destructiuum est Dei, quatenus Deum non vult esse sibi vltimum finem; ac proinde non vult, sibi esse Deum: ut probatur art. 1.2. quæst. 88. art. 1. Confirmatur secundò, quoniam *Deus charitas est.* 1. Ioan. 4. & peccatum est directè contrarium charitati: ut disp. 10. de charitate quæst. 2. & 3. probatur est.

15. *Tertia confirmatio.* Confirmatur tertio. Quamvis enim data opera coneris peccata ordinare ad Deum & ad virtutem, adhuc id non obtinebis solida & vera ordinatione, sed tantum apparenti: quia quod essentialiter est auersio non est capax vt conuertatur ad Deum, & quod essentialiter est inordinatio contra rationem, non est capax vt ordi-

netur secundum rectam rationem: sicut tenetæ non possunt illuminari, sed excludi per lumen; & curuitas non potest rectificari, sed excludi per rectitudinem.

16. *Principalis ratio a priori.* Tertia & præcipua ratio a priori hæc est. Sicut omnis propositio negatiua sumit suæ veritatis originem à propositione affirmatiua, & ab obiecto positiuo: ita omnis impossibilitas, quæ est genus quoddam negationis, sumit suæ veritatis originem à necessitate, quæ est positiva veritas, quæ prærequiritur ad omnem impossibilitatem. Porro Deus necessariò amat se ipsum, supra disp. 4. Deus autem est essentialiter ipsa bonitas, virtus, rectitudo, & ratio: ergo Deus necessariò diiigit bonitatem, virtutem, rectitudinem & rationem. Ex hac necessitate sequitur impossibilitas volendi peccatū ne Deus se ipsum neget: ut 2. ad Timoth. 2. dicit Apostolus: *Deus fidelis permanet, negare se ipsum non potest.* Consequens igitur est non magis posse mentiri, quàm se ipsum negare, quoniam volendo mendacium destrueret suam veritatem & rectitudinem actuale suæ voluntatis, sibi essentialem. Quod latius profequitur Augustinus in lib. contra mendacium, præcipue cap. 7. & lib. de fide & symbolo & lib. 1. 5. de Trinit. cap. 1. 5. prope init. & lib. 5. de ciuitate tom. 10. prope initium. Anselmus lib. 1. cur Deus homo cap. 12. à medio & lib. de casu diaboli cap. 12. in medio. Hieronymus in præmio ad comment. Osæ versus finem, & breuiter Chrysostomus tom. 5. in expositione symboli Apostolorum homil. 1. sub initium. Plura de hac impossibilitate dicemus disp. 27. sect. 4. & 5. præsertim verò sect. 6. & disp. 30.

17. *Ex præcedit ratione alio excitatur.* Ex tertia ratione deriuatur quarta, nulla quippe potentia potest ferri extra suum obiectum adæquatum: at verò adæquatum obiectum diuinæ voluntatis est bonum diuinum, ut obiectum formale; deinde tanquam obiectum materiale solum illud bonum, quod ordinabile est ad bonum diuinum: quoniam nihil potest Deus velle, nisi propter se ipsum; (sicut probatur est disp. 3. sect. 1. & 2.) sed peccatum nullo modo est ordinabile ad bonum diuinum (sicut in secunda ratione probatum est) ergo in peccatum non potest ferri diuina voluntas.

18. *D. Thomas.* Confirmatur primò verbis D. Thom. infra q. 21. art. 1. ad 2. *Uniuscuiusque voluntas obiectum est bonum intellectum, unde impossibile est Deum velle, nisi quod ratio suæ sapientiæ habet, quæ quidem est sicut lex iustitiæ, secundum quam eius voluntas relictæ & iustæ est: unde quod Deus secundum suam voluntatem facit, iustè facit: sicut nos, quod secundum legem facimus, iustè facimus: sed nos quidem secundum legem aliquid superioris: Deus autem sibi ipsi est lex.* Hinc ergo sumitur hæc ratio: Nulla voluntas potest velle, nisi quod suus intellectus dictauerit sibi esse bonum ad suum finem à se intentum: sed diuinus intellectus non potest dicere, peccatum esse bonum ad finem intentum à Deo: ergo voluntas Dei non potest illud velle.

19. *Deus sibi debet, physico debito, iustè & rectè operari.* Confirmatur secundò, quia Deus sibi debet non solum morali, sed etiam physico debito, vel potius necessitate velle & operari rectè & iustè: unde contra rectitudinem & iustitiam impossibile est, Deum velle & operari, vt optimè explicat Magister 1. dist. 43. vbi S. Bonaventura in tribus dubiis literalibus, D. Thomas infra quæst. 25. artic. 5. ad 2. vbi communiter expo-

ad Deum conuertatur.

16. Principalis ratio a priori.

2. Timoth. 2.

Augustinus.

Anselmus.

Hieronymus.

Chrysostom.

17.

Ex præcedit ratione alio excitatur. Nulla potentia extra suum obiectum velle potest.

18.

D. Thomas.

19.

Deus sibi debet, physico debito, iustè & rectè operari.

fitores, Alexander 1. part. quæst. 21. memb. 2. §. 1. ad 1. Albertus & Egidius, quos refert & sequitur Carthusianus 1. distinct. 43. quæst. 3. ubi Durandus, quæst. 6. Richardus artic. vni- co quæstion. 7. Henric. quodlib. 8. quæstion. 5. pag. 2. & 4.

20. *Dico tertio. Præcedentes rationes vim suam retine- ant peccati veniale.*
Dico tertio. Dux præcedentes assertiones intelligendæ sunt non solum de mortali, sed etiam de veniali peccato: nam hoc etiam suo modo est contrarium Deo, & quodammodo auertit à Deo, excluditque honestatem & ordi- nem ad Deum; & essentialiter est contra ratio- nem 1. 2. quæst. 88. art. 1. dub. 11. & sequentibus. Vnde in peccato etiam veniali retinent suam vim omnes præcedentes rationes.

21. *Dico quarto. Ad honesta- tem, modo in speciali, odio prosequen- dum, nullam habet potes- tatem Deus. Confirmatur.*
Dico quarto Deus non potest odisse bonum honestum siue in communi, siue in particulari, neque habere displicentiam illius: sed necessariò amat, saltem complacentia simplici, quodcum- que honestum. Probat, quoniam eiusdem ratio- nis est amare malum, & odisse bonum oppo- situm: odium namque essentialiter supponit amorem oppositi. Confirmatur, quoniam odisse bonum honestum esse turpe non minus, quam velle malum turpe.

SECTIO II.

Primum Deus velit, mala esse, vel fieri à creata voluntate.

1. *Exhibens Theodori Mopsuestis erro.*
Theodorus Mopsuestenus in variis opuscu- lis scripsit, hominibus vile fuisse peccare; ideòque Deum docuisse peccatum & aditum il- li dedisse, & concessisse vt homines peccarent, quoniam illis expediebat. Hoc inter blasphemias de quibus accusabatur Theodorus, re- fertur in quinta Synodo Generali, quæ est se- cunda Constantinopolitana, collatione 4. pro- prius ad med. quàm ad finem. Et generaliter damnantur omnes in collatione 8. post me- dium.

2. *Alii non multum dis- simulat.*
Eidem errori simillimus est alter quorum- dam antiquorum. quos referunt Magister 1. dist. 46. a. 5. Ideòque & S. Thom. hic quæst. 19. art. 9. ad 1. Apud quos Deus non vult mala: nihilo- minus vult mala esse, vel mala fieri. Hugo Vi- ctor. de Sacramentis fidei lib. 1. part. 4. cap. 5. & 13. & 14. planè videtur ita sensisse, si bene conferantur inter se illa capita, quibus nullam video, nisi violentam expositionem congruere, ne concedat, Deum velle, mala esse & fieri, licet non velit mala.

3. *Primum au- gustinum.*
Primum argumentum simile est alteri, quod Simon Magus Apostolo Petro proposuit apud Clementem lib. 3. recognition. pagin. 5. inter- rogans, Si quod Deus vult esse, est? & si quod vult non esse, non est? Nunc autem hic propo- nitur: Vel Deus vult mala fieri, aut vult non fieri. Si vult non fieri, proculdubio non fient, cum sit omnipotens: Si autem fiunt, Deo volente fiunt, sine quo nihil fieri potest.

4. *Secundum augustinum.*
Secundum argumentum quoniam Augusti- nus in Enchirid. cap. 95. fine ait: Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.

5. *Confirmatur.*
Confirmatur, quia licet mala non sint bo- na: nihilominus bonum est mala esse, vel fie- ri: ait enim Augustinus in Enchirid. capit. 96. Quamuis ea, quæ mala sunt, in quantum mala sunt,

non sint bona: tamen ut non solum sint bona, sed etiam sint mala, bonum est. Ergo Deus vult ma- la esse, vel fieri. Probat, consequentia, quoniam Deus vult esse omne bonum quod est, & vult fieri omne bonum quod fit.

Tertium, quoniam ex peccatis Deus colligit maxima bona, ad quæ Deus ordinat peccata. Er- go peccata sub hac ratione bona sunt, & appeti- bilia à Deo.

Quartum argumentum. Deus maximè vult totius vniuersi perfectionem, quoniam vniuer- sale bonum est diuinum: sed ad vniuersi perfe- ctionem confert peccatum, quod significant il- la verba D. Dionysij 3. cap. de diuinis nominib. Erit malum ad omnes, id est, ad omnium perfe- ctionem conferens. Id autem acceptum vide- tur potius ex cap. 4. de diuin. nomin. in verbis Hierothei. Falsus autem illud probat Augusti- nus in Enchirid. cap. 10. & 11. & alibi sæpe: vt ostendimus sequenti tomò de prouident. disp. 2. & aliis in locis, quibus probatum est, perfectio- rem esse mundum, vt nunc est, quàm si Deus nulla permisisset peccata.

His addimus alia difficiolora argumenta, quæ nascuntur ex prædestinatione ac reprobatio- ne, facta ante præuisa opera, quam modo suppono, alibi à me efficaciter probatam. Sit igitur quintum argumentum. Nullus potest ef- ficaciter velle finem, nisi ea quæ necessariò prærequiruntur ad finem, velit efficaciter, aut præuideat fore efficaciter volita per alienam vo- luntatem. Ergo Deus non potest efficaciter velle penitentiam, nisi velit peccata, quæ ne- cessariò prærequiruntur ad penitentiam: aut præuideat fore efficaciter volita per huma- nam voluntatem. Atque eadem ratione non poterit Deus velle singularem gloriam marty- rum, Doctorum, & virginum; nisi volita, aut præuisa crudelitate tyrannorum, perfidia hæ- reticorum, & tentationibus impudicorum ho- minum.

Vnde vltèrius sic arguitur. Hæc peccata non sunt præuisa ante quàm Deus velit efficaciter gloriam penitentium, martyrum, doctorum & virginum: vt ostendimus tractantes de præ- destinatione. Ergo debent esse volita efficaciter à Deo, Alioqui Deus exponet suum decretum periculo frustrationis.

Confirmatur, quoniam implicat contradi- ctionem, hæc bona obtineri à Deo, nisi præsup- positis peccatis.

Sextum argumentum quia licet asseras non esse necessarium velle media requisita ad finem, quamuis ametur finis. Nihilominus videtur, ne- gari non posse, quin saltem possit liberè velle media simpliciter requisita ad finem, quicum- que vult finem.

Septimò vrget magis difficultas in medijs per se requisitis: hæc enim, quæ per se or- dinantur ad aliquem finem, sumunt ab illo honestatem & amabilitatem: sed peccata fie- ri à creata voluntate est medium per se requi- situm ad fines bonos à Deo intentos: nam re- probatio, siue exclusio à regno Cœlesti intenta est à Deo, & ad illam sunt media per se re- quisita peccata reprobis: similiter ad peni- tentiam Magdalenæ fuere media per se requi- sita eius peccata. Quod probo, quoniam pecca- ta essentialiter respiciuntur ab intrinseca natu- ra reprobationis, aut penitentis; & implicat contradi-

6. *Tertium.*

7. *Quartum.*

Dionysius.

8.

Quintum.

9.

Confirmatur.

10. *Sextum.*

11. *Septimum. Ea quæ per se ordinantur ad aliquem finem ab illo sumunt honestatem.*

contradictionem hæc bona esse sine illis malis.

12. Nihilominus sit conclusio de fide: Deus non vult mala esse, neque fieri: sed talis volitio Deo repugnat, & oppositus error contumeliosus est Deo, non minus, quam ille, qui præcedenti sectione refutatus est. Insuper inuoluit manifestam contradictionem: vt docet Glossa ad Rom. 12. in ill: *Et probetis quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens & perfecta*. D. Thom. in præsentī artic. 9. ad argumenta. Albertus 1. part. tract. 20. quæst. 80. memb. 2. artic. 3. Alexandr. 1. part. quæst. 40. memb. 1. Magist. 1. distinct. 46. vbi communiter Scholastici D. Bonauentur. art. 1. quæst. 2. & 3. Richard. art. 1. quæst. 2. & 6. Durand. dist. 47. quæst. 2.

Sic tamen conclusio contra hanc excipienda.
Oppositus error contradictionem inuoluit manifestam.
Rom. 9.

D. Bonauentur.

13. Demonstratur primò, quoniam Deus non potest velle malum culpæ (vt constat sect. 1.) Sed fieri malum culpæ est malum culpæ. Ergo Deus non potest velle fieri malum culpæ, etiam à voluntate creata. Minor probatur, quoniam omnis actio & motus siue passio sortitur rationem ex termino: sed mala fieri sonat actionem seu motum & passionem tendentem ad mala, tanquam ad terminum: ergo mala fieri est malum. Confirmatur, nam peccati malitia fundatur in actione sub ratione actionis, potius quam in formalitate termini producti: vt probatum est 1. 2. quæstion. 75. articul. 2. difficultat. 3. Quare quod significatur hac oratione: *Mala fieri à voluntate creata*, repugnat formalissimè ac directè diuine rectitudinis: sicut ipsum malum & peccatum.

Confirmatio-
nem hæc.

14. Secundò probatur, nam, qui vult Antecedens per se ordinatum ad Consequens, quod inde necessariò sequitur, ille vult etiam consequens: sed fieri malum est Antecedens per se ordinatum ad malum, quod inde necessariò sequitur. Ergo qui vult fieri malum vult etiam malum.

Qui antecedens vult ex quo necessariò consequens inferitur, consequens ipsi etiam vult.

Tertiò probatur, quia si Deus vellet mala fieri, consequenter vellet Deus, mala eligi à voluntate creata; neque enim aliter fieri possunt mala, nisi libera electione vnde sequeretur, voluntatem creatam non peccare, eligendo mala. Sequelim probò, quoniam volūtas creata non peccat, se conformando cum diuina voluntate, quantum ad hoc præcisè, quod his verbis significatur. *Volo quod Deus vult, me velle; & propterea volo, quia Deus vult, me velle, & ex suppositione, quod Deus vult, me velle*, quæ solet appellari conformitas in volito formali.

Si Deus vellet peccata fieri à voluntate humana, ipsa eligendo non peccaret.

16. Hæc doctrina sumitur ex Augustino in Enchirid. cap. 101. Clarius autem eam tradunt Anselmus in dialogo de lib. arbitrio cap. 8. & lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis cum liber. arb. cap. 1. inter med. & finem S. Thomas 1. 2. q. 19. art. 10. & 1. dist. 48. q. vnica art. 1. vbi Magister & communiter Scholastici, S. Bonauent. art. 2. q. 2. Durandus, Richardus, Ægidius Carthusianus, quos referemus etiam disp. 34. sect. 1.

S. Thomas.

17. Confirmatur primò, quia liberari à culpa voluntatem creatam, si Deus voluit vt creata voluntas eligeret mala, docent August. lib. 3. de lib. arb. c. 16. Prosper ad obiection. Vincenti. obiect. 4. Nissenus oratione carechetica cap. 5. prope finem, & de vita Mosis propius ad med. quam ad princip. Clemens Alexandrinus 4. Stromat. in medio. Tertullian. in exhortatione ad castitatem cap. 1. aliàs cap. 2. Quorum testimonia ponderabimus, & solutiones refutabimus infra disp. 33. section. 1. & 3.

Prosper.
Nissenus.

Clemens.
Tertullian.

18. Confirmatur secundò, nam ex eodem funda-

mento sequeretur, absolutè veram esse propositionem, quæ est vndecima inter errores Ioannis de Mercuria, merito damnatos Patilius (habenturque ad finem lib. 4. sentent. *Quicumque peccat conformatur voluntatem suam voluntati beneplacui Dei, sic quod illa vult, sicut Deus vult eam velle*).

Quartò probatur, nam ex eo quod Deus prohibet mala, Patres communiter colligunt, non velle vt fiant; nec esse authorem illorum. Ita Epiphani. Hæres. 66. inter med. & finem, Damascenus dialog. contra Manich. non procul à medio. Clemens Alexand. lib. 1. pedagogi cap. 9. ad finem Cyrillus Alexand. lib. 3. contra Iulian. prope medium. Tertul. lib. de spectaculis cap. 1. in med. Ambrosius 1. exameron cap. 8. prope med. & de parad. c. 7. prope med. Fulgent. lib. 1. ad Monim. cap. 20. Consilium Araucis. Secundum auctoritatem Leonis Magni. Can. 23. ita definit: *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet*. Verba prædictorum Patrum referemus infra disp. 33. sect. 4.

19.

Epiphanius.
Damascenus.
Clemens.

Cyrillus.
Tertullian.

Fulgentius.
Consilium
Araucis.

Confirmatur 1. nam iniuste Deus puniret peccata, si vellet ea fieri à voluntate creata, Quam rationem frequenter vrget Fulgentius lib. 1. ad Monim. præsertim cap. 5. 13. 19. & 22. & alij multi Patres, quos referemus infra disp. 35. sect. 4. & 5.

20.

Iniuste Deus
peccata puniret.
Fulgentius.

Confirmatur secundò, quia si Deus voluit vt Iudas traderet Christum Dom. propter salutem humani generis: consequens est, Iudam non modò, non esse pœnadignum, sed etiam gratias illi deberi. Quocirca dammandi nō forent Cainani, gratias agentes Iudæ, tanquam admirabili viro: qui, consulens humani generis salutem, tradidit Christum. Quem errorem referunt Tertullianus de præscriptione cap. 47. Epiphani. hæresi 38. apud Baron. tom. 2. anno 145. pag. 105.

21.

Tertullian.

Quintò probatur, quia si Deus vellet mala fieri ab hominibus impiis, & Deus prædestinare posset malitiam impiorum, & impios prædestinare ad peccatum: sed consequens est impossibile: ergo etiam antecedens est impossibile. Minor probatur, nam impios esse prædestinatos ad malum culpæ, vel malitiam, & culpam eorum esse prædestinatam, aut præparatam à Deo, error est damnatus in consilio Arauficano Can. 25. & in Concil. Valent. sub Lotario Imperatore cap. 3. & in Tridentino sess. 6. Can. 17. Et Patres constanter affirmant, sola bona esse à Deo prædestinata; sed mala culpæ esse à Deo præscita, non prædestinata. Ita Leo Nonus in epist. 4. ad Petrum Antiochenum in-fuæ fidei professione col. 4. Augustinus de prædestin. sanctorum cap. 10. Anselmus de concord. lib. arbitrij cum prædest. cap. 2. Prosper Fulgent. persæpe & alij multi Patres referendi postea disp. 35. sect. 1. & 2.

22.

Possent Deus
prædestinare
malitiam im-
piorum, & ad
peccatum im-
pios.

Concilium
Araufic.
Concilium
Valent.
Concilium
Trident.

Leo.

Anselmus.

Prosper,
Fulgentius.

23.

Velle nequit
Deus vt vo-
luntas creata
actum bonum
omittat, in-
stare obliga-
tione.
Neque et ho-
mines forent
vultu peccati
propterea.
Neque peccata
prædestinari
aut præsciri
posset.

Generalem assertionem explico magis, deducendo propositiones, quæ in illa continentur, quarum prima est Deus non solum non potest velle vt voluntas creata committat actum malum, sed etiam non potest velle, vt omittat actum bonum, quando obligat: quia hoc est peccatum omissionis. Secunda propositio: Deus non vult vt homines peccent, neque vult, vt furentur, adulterent, vel mentiantur. Tertia propositio: peccata non sunt Deo volente. Quarta: sicut Deus non prædestinat, ita non prædestinat peccata: nam prædefinire & prædestinare, vel sunt idem prorsus, vel se mutuo inferunt. Vnde manifestius constat, Deum non posse prædefinire peccatum

peccatum pro formali. Et præterea sequitur, nō posse prædefinire entitatem materiale peccati, neque illam antecedenter velle: de quo dicemus infra disp. 27. & sequentibus.

SECTIO III.

Soluuntur argumenta, posita initio præcedentis sectionis.

1. *Ad primum argumentum Simonis Petrus apud Clementem lib. 3. recognit. pag. 6. præmissa declaratione causatum, quæ necessariō, & aliarum, quæ liberè operatur, adiūgit: Ais ergo tu, si Deus vult aliquid esse, est: & si nō vult, non est: scilicet, ut si responderem, quia quod vult esse: quod autem non vult, non est: diceret. Ergo ipse vult esse mala, quæ in hoc Mundo geruntur. Si verò respondissem non esse hoc, ut quod Deus vult, sit: & quod nō vult, nō sit: tum retoritur sermone diceret, ergo impossibile est Deum: & existeret petulantior, ut quis nihil rectū dixeris, vixisse te crederes. Et ideo ignoras Simon, & valde ignoras, quomodo in singulis quibusque voluntas Dei sit: quædam enim vult ut esse, ut aliud esse non possent, quàm id, quod ab ipso instituta sunt: & his neque premia, neque supplicia statuit. Ea verò, quæ ita esse vult, ut in sua potestate habeat agere quod velint: his pro seditibus & voluntatibus suis statuit, ut aut remunerationes mereantur, aut poenas. Secundum hanc distinctionē, omne, quod vult Deus, est. quod autem non vult, non est.*

2. *Hanc eandem distinctionem magis Scholasticè nomine permissionis tradunt, quando ad idem argumentum respondent, Magister, D. Thom. & reliqui Doctores citati. Deus neque vult mala fieri, neque vult mala non fieri, sed vult permittere mala. Itaque circa ea peccata, quæ Deus vult permittere nulla datur in Deo positiua volitio absoluta & efficax, quæ terminetur ad existentiam, vel ad non existentiam peccatorum: sed tantum circa non existentiam peccatorum datur volitio complacentiæ & volitio antecedens & inefficax, atque voluntas signi prohibens peccata. Prætereaque datur volitio absoluta & efficax permittendi: ut infra sect. 6. & 7. Porro cū peccatum formaliter sit nihil: potest fieri Deo non volente peccati, sub ratione peccati: imò neque volente materiale actionem realem peccati, nisi sub ratione communi & indifferente, ut ostendimus disp. 27. & sequentibus.*

3. *Ad secundum Resp. Quæ Deus sinit, siue permittit ea non vult fieri voluntate beneplaciti, quæ sola est propriè voluntas: sed voluntate signi, quæ metaphoricè dicitur volūtas, quoniam apud nos permissio solet esse signum nostræ voluntatis. Ita D. Augustinus explicat D. Thom. infra art. 12. corpore & Magister 1. dist. 45. §. penultimo, & explicatum est supra disp. 17. sect. 1.*

4. *Ad consummationem argumenti secundi Resp. Mala esse, aut mala fieri non est bonum, sed malum (ut in prima ratione demonstratum est.) Quod autem Augustinus ibi citatus dicit, ita intelligendum est. Bonum est, non solum esse bona, sed etiam permittere mala, quorum occasione illustriora reddantur bona.*

5. *Ad tertium negatur consequentia. Nihil enim iudicandum est appetibile propter bonitatem sibi per accidens adiunctam contra suam intentionem, sed propter id quod conuenit illi per se: at verò bona, quæ Deus ex peccatis colligit, nō sunt fructus per se nati ex peccatis. Nemo quippe colligit de spinis uvas, aut de tribulis ficus Matth. 7. nisi propter infinitam sapientiam & potentiam colligentis. Confirmatur primò, nam bonus fructus*

sequitur præter intentionem peccatis, in quantum peccas est: sicut præter intentionē tyrannici patitiæ, & corona martyris: & præter intentionē Luciferi Incarnatio & redemptio Mundi. Ita D. Th. hic ad 1.

6. *Cōfirmatur 2. quoniam mala facienda non sunt ut inde veniant bona, quāvis iniquitas nostra iustitiam Dei commendet; aliā iniquitē Deus peccatores damnet. Quæ totū discursum docuit Paulus ad Rom. 3. Ergo fructus, quæ Deus colligit ex peccatis nō excusat eorū turpitudinē ac malitiā; ac proinde non reddūt appetibilia propter fructū.*

7. *Ad quartū Resp. Peccatum per se destruit perfectionem Vniuersi, & nullam ei perfectionē cōferret per se, sed per accidens propter extrinsecam providentiam Dei, directè contrariā malitiæ peccati. Unde quod dicit Dionysius, malū ad Vniuersi perfectionem cōferre, potius negat, quoniam illud deducit quasi incōueniens ex quodā errore; supponitque Dionysius, mala nō conferre ad Vniuersi perfectionem, ut notat D. Thomas art. 9. ad 2.*

8. *Ad quintum Resp. Potest quilibet velle finē, quāvis nō velit efficacie ea, quæ necessariō prærequiruntur ad talem finem; neque præuideat ut absolute futura. Satis est si per scientiam conditionatam certo præsciat, quod tales voluntates, si constituerentur sub talibus circumstantiis, eligerent ea, quæ prærequiruntur ad talem finem. Sicut quilibet Sacerdos potest velle efficaciter abolutiones conferre, & eo fine accipere iurisdictionē, atque morali Theologie studere: quia quāvis implicet contradictionem abolutio; nisi supposito peccato: nihilominus certo præscit, cōmittēda fore plurima peccata, si Mundus perseueret sub eo providenti genere, quod gubernatur modò.*

9. *Quare multò facilius atque certius potest Deus prædestinare patientiam martyris, an: equā videat crudelitātē tyranni, ut absolute futuram: quoniam Deus certissima scientia conditionali nōuit fore, ut si tyranno tribuat regnum atque potestatem, ac demonibus habenas laxet permittēdo, ut decipiant & fortius irrent: quāvis Deus hæc concedendo aut permittendo, non intendat, nisi suam liberalitatem exercere circa bona temporalia: & suam iustitiam, negando copiam lucis spiritualis, & permittendo demonis fraudes, & nullo modo intendat peccata tyranni, sed tantum intendat ea permittente tyrannum tamen eis abuteretur ad insolentiā & crudelitātē contra fideles. Idem intellige de reliquis bonis, seruata debita proportione.*

10. *Atque, ut aliis replicis occurras, observa. Deū nō solum posse permittere, sed etiam posse causare positiuè circumstantias ex se bonas, intendēdo permittere peccata, quæ per scientiam conditionatam præscit esse futura: ut probabimus disp. 44. sec. 1.*

11. *Ad sextum Resp. Quicumque vult finem, poterit etiam velle media simpliciter requisita; si ea fuerint ab intrinseco media, vel saltē non fuerint, ex se ordinata ad contrarium finem. At verò peccata ex natura sua ordinantur cōtra omnes fines bonos, à Deo intentos, & solummodo propter extrinsecam ordinationem infinitæ sapientiæ & bonitatis deferuire possunt ad bonos fines; ideo non possunt à Deo amari, licet ametur finis.*

12. *Ad septimum Resp. peccata non esse media per se requisita ad vllum finem honestum, sed per accidens (ut ostendi in solutione tertij & quarti argumenti.) Etenim ut medium sit per se ordinatum ad finem, non sufficit essentialis ordo, quem finis habet ad medium, ratione cuius non potest esse sine illo: sed requiritur ordo medij ad finem, ratione cuius medium ex*

S. Thomas

S.

Cōfirmatur.

2.

Roman. 3.

6.

Tantum abest

ut peccatum

possint ad

perfectionem

vniuersi, ut

illam potius

destruat.

Dionysius.

7.

Ad efficacem

finem intē-

nem non re-

quiruntur effi-

cax voluntas,

aut absoluta

præuisio eorū,

quæ prære-

quiruntur ad

finem.

8.

9.

Deus causare

posse circum-

stantias ex se

bonas inten-

dēdo permissi-

onē peccati.

10.

Quando po-

terit quæ

media sim-

pliciter ne-

cessaria ad fi-

nem dirigere

si finem intē-

dant

11.

Quod debent

conferri me-

dium per se

ordinatum

ad finem.

natura sua non dirigatur ad contrarium finem, sed ad hunc. At *vero* peccata sua non diriguntur ad penitentiam, sed potius contra penitentiam: ideo penitentia essentialiter respicit peccata, ut destruenda per ipsam: similiter peccata non ordinantur ex natura sua ad ostendenda & glorificanda diuina attributa per reprobationem & punitionem; sed potius quod ex se est, destinantur peccata contra Dei gloriam. Ideo peccata non sunt media per se ordinata ad finem à Deo intentum: quamuis sint media per se ordinata ad reprobationem præcisè sub ea ratione, quæ est separatio à summo bono, & diminutio gloriæ diuinæ, quantum ex se est.

SECTIO IV.

Deus in quocumque genere causalitatis physice aut moralis non est author neque causa peccati.

1. **D**E hac re, sicut in proprio loco, differuius fusè 1.2. q. 79. art. 1. Ideo breuiter præstruenda sunt ea tantum, quæ requiruntur, ut ostendatur coherentia præcedentium assertionum cum sequentibus. Sit igitur conclusio de fide: Deus non est author, neque causa peccati, neque potest id cadere in diuinam bonitatem. Hæc definita fuit in Tridentino sess. 6. Can. 5. & 6. his verbis: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere; sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissuè solū, sed propriè & per se, adeo ut sit proprium eius opus non minus productio Iude, quæ vocatio Pauli: anathema sit. Vbi ponderandum est, non solū probari, Deum nō cogere ad peccandum; sed etiam non ita esse autorem peccati, sicut est author bonorum operum propriè & per se, relicta libertate: sicut fuit opus Dei conuersio Pauli, quæ libera fuit.*

2. Ex Scriptura probatur, nam 1. Ioan. 2. *Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vita non ex Patre, sed ex Mundo est.* Et Iacobi 3. *Non est ista sapientia de sursum descendens.* Hierem. 2. *Ego te plantavi vineam eleclam omne semen verum: quomodo conuersa ex mihi in prauum?* Matt. 13. *Nōne bonum semen seminasti in agro tuo: unde ergo habet zizaniam? Inimicus homo hoc fecit.* Colligitur etiam ex omnibus testimoniis Scripturæ & sanctorum Patrum, adductis sect. 1. & 2. Omittimus autem alia quam plurima.

3. Ratio prima & à priori est, quoniā Deus necessariō operatur bene atque iustè, ex suppositione quod liberè operatur: quoniam necessariō operatur quocumque operatur ex honesto amore sui. Vnde in Scriptura dicuntur omnes viæ Domini rectæ & iustæ: de quo dicimus infra q. 2. 1. de iustitia art. 1. Vnde Anselmus in prologo. cap. 10. ait, Deum iustum esse, quia facit, quod decet summè bonum. Ergo non est author peccati, quia dedecet. Confirmatur, quia quidquid Deus facit bonum est Genes. 1. vnde sequitur, ut nihil odio habeat eorum, quæ fecit, Sapient. 11. Sed peccatum est malum, & illud Deus odio habet. Ergo non est author illius.

4. Secunda ratio, quia Deus non agit, nisi per intellectum & voluntatem: vnde nullius potest Deus esse author & causa, nisi volendo illud. Sed Deus non potest velle peccatum (ut sect. 1. & 2. probatum est) ergo non potest esse author & causa peccati. Plures rationes & argumentorum solutiones dedi loco citato in principio huius sectionis.

Secunda conclusio. Deus nō potest cogere ad peccandum. Hæc definita est in verbis Tridentini, adductis pro conclusione prima. Colligitur ex Ecclesiasti. 1. 5. *Nedicas, ille me implanauit, nō enim necessarij sunt ei homines impij.* Quæ facile demonstratur ex superiori doctrina. Primò, quia si Deus cogeret ad peccandum; esset author & causa peccati, ac proinde vellet peccatum: idèoque Deus potius, quàm homo peccaret. Secundò, quia de ratione peccati est libertas: hæc autem est contraria coactioni. Tertiò, idem à fortiori colligitur ex sequentibus conclusionibus.

Tertia conclusio. Physicam peccati causam esse Deum contradictionem implicat. Hæc manifestè deducitur ex præcedentibus. Nam causa physica est absolutè causa: sed Scriptura, Concilia & Patres docent, esse impossibile, Deum esse causam peccati, & hoc docent simpliciter absque limitatione igitur eo ipso docet, esse impossibile, Deum esse causam physicam peccati. Confirmatur primò, quia omnis causa physica est propriè, per se & directè causa sui proprii effectus ex Aristot. 2. physic. cap. 5. Sed Deo repugnat esse propriè, per se & directè causam peccati, ut Tridentinum definit adductum pro concl. 1. & declarat S. Thomas 1.2. q. 79. artic. 1. & 3. & q. 80. art. 1. Ergo Deo repugnat esse causam physicam peccati.

Confirmatur secundò, nam ex errore Manichæorum & Priscilianistarum nō inferebatur, Deum esse causam moralem peccati, sed tantum causam physicam, quoniam secundum illos; agebat Deus ex necessitate: adhuc tamen illam causalitatem, ut repugnantem diuinæ bonitati refutâr Patres. Confirmatur tertiò, nam moralis causalitas non est realis, sed tantum secundum rationem; ac subinde non ita propriè atque simpliciter causalitas est: nihilominus Deo repugnat esse causam moralem peccati: ut constabit ex conclusione sequenti: ergo magis repugnat causalitas physica.

Præcedens conclusio requiritur ad condiendam & mitigandam solutionem quorundam scholasticorum, præcipuè recentiorum, qui respondent, ideo non imputari Deo malitiam, licet concurrat ad materiale actionem peccati, quia Deus est tantum causa physica: sed malitia non imputatur, nisi causæ morali. Quæ solutio verum sensum habere potest, explicandum infra disp. 27. sect. 2. & 3.

Quarta conclusio. Moralem causam peccati Deum esse contradictionem implicat. Probatum discurrendo per singula genera causalitatis moralis. Et primū Deus non potest præcipere peccatum, neque licentiam aut dispensationem peccandi concedere. Ecclesiasti. 1. 5. *Nemini in datus impiè agere, & nemini deditur spacium peccandi,* vel licentiam Hierem. 19. *Edificauerunt excelsa Babiliam, quæ non præcepit neque locutus sum, neque ascenderunt in cor meum.* Ratio demonstrans est, quoniā qui præcipit directè inducit ad id, quod præcipit; & similiter qui præbet licentiam aut dispensationem, approbat vel licitum. Deus autem neque potest approbare peccatum, neque inducere ad illud. Confirmatur, quoniam peccatum tale, quod à Deo præceptum fuisset, vel data dispensatione & licentia approbatum, non esset dignum pœna: iniustè enim Deus puniret id, quod præcipit, aut approbat data licentia.

Potest tamen Deus præcipere vel dispensare, ut licitè fiat opus, quod non est intrinsecè malum, & supposita Dei dispensatione fit licitum. Sicut filium

8.
Conclusio 1.

6.
Conclusio 3.

1. Confirmatio.

7.
2. Confirmatio.

3. Confirmatio.

8.

9.
Sic conclusio quarta.

Neque Deus præcipere potest peccatū, neque ad id dispensationem concedere. Ecclesiasti. 1. Hieremia. 19. Ratio asserti.

Confirmatio.

10.

eur filium innocentem interficere illicitum est, sed supposito Dei præcepto est licitum: Deus quippe, vt absolutus Dominus, potest vel immediatè, vel interueniente parentis manu, vitam cui voluerit eripere. Quid dicendum sit de furto filiorum Israel Exod. 1.2. & fornicatione Osæ 1. nec vacat, nec opus est nunc examinare. Vide D. Bonauent. in 1. dist. 47. q. vltima. Alia verò sunt essentialiter mala, quæ nullius præcepti aut dispensationis virtute possunt reddi licita: vt notauimus in sect. 1. probatione 1.

Secundum. Consulere peccatū repugnat etiam diuinæ sapientiæ & bonitati Isai. 30. *Va sily desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, & non ex me; & ordiremini telam, & non per Spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum, &c.* Osæ 8. *Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt & non cognoui, nimirum, scientiâ consulentis & approbantis: sic enim loquuntur homines de his, quæ sine suo consilio fiunt à subditis.*

Tertium. Inde colligitur, adhortari, suadere, siue inducere ad peccatū esse impossibile Deo, quoniam illud esse consulere. Vnde tota conclusio quarta corroboratur, quoniam Diabolus verissimè dicitur fuisse simpliciter author & causa peccati, ex eo solum quod primos parentes induxit ad peccandum consilio & exhortatione; cuius peccati non fuit causa physica, sed tantum moralis. Ergo Deus absolute dicendus esset author & causa peccati, si consilio vel exhortatione induceret ad peccatū. Confirmatur, nam illud Ecclesiastici 1. *Non dicat ille me implanauit, &c.* Augustinus de grat. & lib. arbit. cap. 2. ita legit: *Non dicat, quia ille me induxit.*

Quartum. Deus non docet peccare, nec potest id docere. Contrarius error fuit Theodori: notatus fuit in quinta Synodo generali; vt vidimus sect. 2. initio. Probatur, nam in Scriptura frequenter filius appellatur alterius, qui docetur ab eo: pater autem, qui docet. Sed 1. Ioan. 1. nemo peccat vt Filius Dei, sed vt filius diaboli. Quod etiā Christus D. admonuerat Ioan. 8. *Vos ex patre diabolo estis.* & infra: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis quia ex Deo non estis.* Ergo neminem Deus docet peccare. Vnde præterea colligitur, Deum non esse inuentorem peccati, quoniam inuentor est, qui primus docuit artem aliquam; & ille appellatur pater: vt Genes. 4. *Pater habitauit in tentoriis.* & infra: *Pater cauentium citibara.* Si autem solus Dæmon est pater mendacij, & consequenter omnis peccati Ioan. 8. *Mendax est, & pater eius.*

Quintum. Deum neminem tentat. Iacob. 1. nec potest tentatione noxia seductionis, sed tentatione utilis probationis: vt exponit Augustinus de bono perseverantiæ cap. 6. post med. & lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 30. ante med. & lib. 1. questionum super Genes. 9. § 7. Hypognoticon lib. 4. versus finem, Beda, Glossa & S. Thomas Iacobi 1. Dicemusque plura de hoc disp. 37.

Sextum. Inde sequitur, quod Deus nec instigat nec mperat ad peccandū: quia instinctus ad peccandum mouens, est tentatio; ideoque tamquam proprius Diabolo tribuitur hic instinctus à Cypriano lib. 4. epist. 2. ad Anton. col. 2. & Tertuliano lib. de anima inter princip. & med.

Septimum. Deus non allicit, nec inuitat ad peccatū, nec suggerit cogitationes, nec inspirat eo sine. Sunt enim hæc propria tentationis. Ita docet Petrus apud Clementem §. recognit. proprius *Rix de Voluntate Dei.*

ad med. quàm ad finem, & epistola 1. ad Iacobum multò propius ad finem.

Sequentia genera causalitatis moralis admittam habere solent causalitatem physicam, & propterea clarius est, repugnare.

Octauum igitur sit. Deus non præmouet, nec præoperatur, nec præuenit, nec excitat, nec incitat ad peccandum. Sic Nazianzenus orat. 3. aduersus Iulian. ante med. dicit, Iulianum à Deo non fuisse excitatum ad malum. Prosper ad 10. obiectionem Vincent. ait: *Nec cupiditates peccantis, prædestinatio Dei aut exstans, aut suscit, aut impulsit.* Colligitur etiam ex Augustino & aliis Patribus, qui tamquam peculiarem bonorum operum requirunt Dei motionem præmouentem, præoperantem, præuenientem & excitantem.

Nonum. Deus non impellit ad peccandum. Ita Augustinus lib. 1. ad Simplician. q. 2. post med. Prosper ad 13. obiect. Vincent. & ad 16. Hypognoticon lib. 6. prope med. Leo serm. 7. de Passione post med. Eusebius de præparat. Euangel. lib. 6. cap. 5. versus finem, Isidor. lib. 2. sent. cap. 19. in med. & alij plerique Patres, quorum verba referemus disp. 36. sect. 6. Vnde colligitur, quod nec inclinatur ad peccandum, quia inclinare est impellere.

Decimum. Deus non vocat ad peccandum. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. 1. Thessal. 4. & Galat. 5. Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos. Prosper ita docet ad caput 5. Gallor.

Vndecimum. Denique ad peccandum creata voluntas à Deo non præparatur, nec agitur, nec Deus facit, vt peccemus, nec operatur in nobis velle & perficere, nec procurat, nec tradit, nec dat, vt peccemus, nec discernit peccatores, cauendo illorum discrimen à sanctis. Nec inchoat peccatum, nec præbet initium peccati. Nam hæc omnia causalitatis genera pietatis operibus, vt propria tribuuntur in Scriptura & Patribus: vt probatum erit disp. 35. sect. 6.7. & 8. & disp. 36.

Quinta conclusio. Non solum de mortalibus etiam de quolibet peccato veniali sunt intelligenda quæcumque dicta sunt in quatuor præcedentibus conclusionibus: nam in peccato veniali est etiam repugnantia contra diuinam sapientiam & bonitatem propter rationem adductam sect. 1. dicto 3.

PLVRIMA SVNT ARGVMENTA, quæ conrendunt, Deum velle peccata, ex quibus nonnulla diluimus iam sect. 2. & 3. Quædam etiam magis Scholastica tractabuntur sequentibus sectionibus: sed præcipuum argumentorum pondus differimus ad disp. 42. & sequent. quoniam ad longè diuersas conclusiones inferendas eadè fundamenta scripturarum & Patrū atq; rationum adducuntur ab Hæreticis, & à quibusdam Catholicis: ab illis quidem, vt Deum faciant auctorem peccati; sed ab istis, vt probent, Deum prædeterminare materialem actionem peccati. Quod postquam fuerit exactè refutatum commodior succedet locus solutionib. argumentorū.

SECTIO V.

Vtrum Deus, saltem secundum quid, velit peccatum.

Deo 1. Deus vult, vt peccato cōueniat rota desectia peccati, & eius passionis, ex suppositione,

17.

18.

Non præoperatur aut præmouet. Nazianzenus. Prosper.

19.

Non impellit. Augustinus. Prosper. Leo. Isidorus.

20.

Non vocat. 1 Thessal. 4. Galat. 5.

21.

Non agit vt voluntas agat, neque illam ad id præuenit, aut præparat.

22.

23.

Deum vult vt peccato cōueniat desectia 10-

D. Bonauentura.

11. Peccata consulere repugnat Deo. Isai. 30. Osæ 8.

12. Idem, de adhortatione, suadente, & inductione ad peccandum.

Confirmatur. Ecclesiastici 1. Augustinus.

13. Neque peccatum docet Deus, neque docere potest.

1. Ioannis 3.

Ioannis 8.

Deum non est peccati inuentor.

Genes. 4.

Ioannis 8.

14. Iacobi 1.

Augustinus.

Bedæ. Glossa S. Thomæ.

15. Non instigat ad peccandum. Cyprianus. Tertullianus.

16. Nec allicit, nec inuitat, nec suggerit cogitationes, nec inspirat eo sine.

sa essentia
peccati ex
suppositione
quod sit.

Deo placet
L. quod pec-
catū sit con-
tra rationē,
ex supposi-
tione, quod
contra Deū
sit.

2.
Placet 2.
Placet 3.

3.
Placet 4.
Placet 5.

Deus vult
ut unū pec-
catum sit sui
& alterius
pæna.

Confirmatio.

5.

6.

tione, quod sit, peccatum. Itaque in illis non cō-
placet simpliciter, sed quodammodo, & ex sup-
positione. Verum eorum complacentia est potius
ipsissima displicentia peccati, & complacentia
boni oppositi: quāvis quodammodo videatur esse
complacentia in peccato. Explicatur & probatur;
nam Deo placet primò, quod peccatum eo ipso
quod sit contra Deum, sit etiam contra rationem
ita ut nihil contrarium Deo possit esse confor-
me rationi: & quod non possit esse ens, sed pri-
uatio entis; & quod eo ipso sit detestabile &
abominabile. Sicque Deo placet, quod supposita
existentia peccati, conueniant illi reliqua præ-
dicata essentiali, & passiones peccati, quia om-
nes sunt in dedecus, & in detestationem peccati;
consequenter autem in laudem infiniti boni,
quod est Deus.

Secundò placet Deo, quod peccatum à nulla
voluntate amari possit, nisi per accidens propter
bonum, cui coniungitur. Tertiò placet, quod
peccatum nō possit subsistere nisi fulcitur bo-
na entitate materialis actionis; & quod non pos-
sit peccati malitia excludere totam bonitatem
actionis, sed semper relinquat aliquam bonita-
tem secundum quid.

Quartò placet Deo, quod non possit fieri pec-
catum sine Deo præbente generalem cōcursum,
& positiuè volente permittere, & ordinante ad
maiorē suam gloriam. Quintò, quod à volun-
tate, quam Deus creauit, non procedat peccatum
in quantum voluntas est à Deo, sed in quantum
est ex nihilo. Hæc autem omnia maximè com-
mendant bonum, cuius tanta est dignitas, ut bo-
no indigeat etiam malum. Atque sub hac ratione
peccata sunt obiecta cōplacentiæ diuine, non ab-
solutè, sed cōditionaliter, & ex suppositione. Fu-
sus autē hæc explicui de peccatis tractans 1.2.

Dico secūdò: Deo placet, quod malitia peccati
sit pæna sui ipsius & alterius peccati: de quo 1.2.
q. 87. art. 2. Ideoq; absolutè concedi potest hæc
propositio: Deus vult, ut vnum peccatum sit pæ-
na alterius & sui ipsius. Nihilominus absolutè
falsa est hæc propositio: *Deus vult peccatum, in
quāvis est pæna alterius.* Hæc enim sonat, Deum
voluisse peccatum propter eum finem, ut esset
pæna peccati. At Deus non vult hoc sine pecca-
to, sed tantum vult illud permittere, intēdens,
ut pæna sit peccati. Confirmatur, quoniam ea-
dem ratione communiter rejicitur à recentiori-
bus illa propositio: *Deus est causa peccati, ut est
pæna alterius peccati:* de qua diximus 1.2. q. 79. ar-
tic. 1. dub. 5. fine.

Restant duæ difficultates. Altera vtrum sal-
tem ex hypothesi, quodd Deus præuideat homi-
nem actualiter determinatum ad grauius pecca-
tum, vel positum inter circumstantias, inter quas
infallibiliter committeret peccatum grauius, nisi
committat leuius peccatum, possit Deus velle, ut
ille homo committat leuius peccatū, idque con-
sultare, vel ad illud inclinare. Ratio dubitandi est,
quoniam licet consulemus minus malum ad vi-
tandum maius. De hoc tamen dicendum erit in-
fra disp. 44. sect. 5.

Altera difficultas est, vtrum saltem concedi
possit, secundum rigorem Logicæ, veram esse hæc
propositionem: *Deus peccatum vult:* quāvis falsa
sit hæc: *Deus vult peccatum.* Affirmat enim non-
nulli, occasione sumpta ex regula variandæ ap-
pellationis, quando terminus appellans antepo-
nitur, vel postponitur: ut in illis proportionibus:

Papam vidi, vidi Papam. Cui sententiæ simillima
est alia Gabrielis 2. dist. 37. q. vnica art. 3. dub. 1.
dicentis, verā esse hæc propositionē: *Deus pecca-
tum facit:* quāvis falsa sit hæc: *Deus facit peccatum.*

Nihilominus dico tertiò. Proflus falsa est hæc
propositio: *Deus peccatum vult;* sicut hæc: *Deus
vult peccatum.* Probatur primò, quia nihil refert
anteponi, vel postponi terminum appellentem,
ut appellet supra materiale significatum termini
appellati: nam communi vsu sapientum quedam
prædicata appellant supra formale, siue antepo-
nuntur, siue postponuntur: & huiusmodi est *vult
peccatum.* Alia verò prædicata habent ambiguum
appellationem, ideòque distinguenda sunt.

Probatur secundò; quamuis enim vsu com-
muni receptum foret in hac propositione: *Deus
peccatum vult.* Appellari supra materialem actio-
nem peccati, & non supra formalem malitiam
peccati; adhuc falsa esset propositio: quoniam, ut
videbimus disp. 27. & multis sequentibus, præci-
puè disp. 50. sect. 2. & 3. Deus non vult materia-
lem actionem peccati, nisi secundum rationem
communem actionis, quam Deus vult, vbicum-
que reperitur.

SECTIO VI.

*Deus volitione positiua vult permis-
sionem peccati.*

Hæc conclusio traditur ab Augustino in
Enchirid. cap. 100. quem referunt & se-
quuntur Magister, & communiter Scholastici 1.
dist. 47. sub init. illis verbis: *Neque utique nolens
finit, sed volens; neque sineret bonus male fieri, nisi
Omnipotens etiam de malo posset facere bonum bene.*
Atque in dist. 46. §. 12. verò. Magister ait: Deus
non volens mala, sed volens sinere mala, finit ut
fiant, quia bonum est sinere. D. Thomas hoc art.
9. fine, ait: *Deus vult permittere mala fieri, quia hoc
est bonum.* Quam sententiam ex variis vilitati-
bus, quas Deus colligit ex malorum permissio-
ne, confirmant. Albertus 1. p. tract. 20. q. 80. memb.
2. art. 3. Alexander 1. p. q. 38. & q. 40. memb. 1. &
3. S. Bonauent. 1. dist. 46. artic. 1. q. 3. 4. 5. & 6. &
dist. 47. q. 3. Ricard. dist. 46. art. 1. q. 3. 5. 7. & 8.
Ex antiquis denique vnicum Scotum reperio,
qui in 1. dist. 47. q. vnica ex professio monstrauit
esse positiuam volitionem, qua Deus permissio-
nem vult: ex recentioribus autem plures id affir-
mant obiter.

Conclusio probatur primò, quoniam ad perfe-
ctionem diuinæ volitionis pertinet circa quam-
cumque partem contradictionis versari positiua
volitione, si obiectum est capax diuinæ volitio-
nis: sicut probatur est disp. 8. sect. 3. sed permis-
sio peccati est obiectum capax diuinæ volitionis,
quoniam est bonum nihil malitiæ includens.
Quod probatur, nam permissio peccati, quam di-
mus esse obiectum diuinæ volitionis quatuor
quasi membra continet. Primum & caput totius
permissionis, à quo reliqua manant est negatio
illius volitionis efficacia, per quam Deus impedi-
ret peccatū, si vellet efficaciter impedire. Secun-
dū est negatio congruentium mediorum, causarū
& circumstantiarum, sub quibus euitaret pecca-
tum. Tertiū est productio & constitutio medio-
rum, causarū & circumstantiarū, quæ licet omnia sint
ex se bona: Deus tamen nouit illis positis, cōmit-
tendū esse peccatum propter hominis malitiam.
Quartū est præparatio generalis cōcursum ad om-
nē actionē liberā hominis nō excludēdo actionē
peccati

2.
Prima con-
clusionis pro-

7.

8.

1.

D. Thomas.

peccati modo explicando infra disp. 50. sect. 2 & 3. Hæc autem omnia obiecta plurimum habent boni, sed nihil mali. Ergo apia sunt quæ à Deo inuentur volitione positiua.

Confirmatur primò, nam Deus vult quidquid oportet ad Dei gloriam & vilitatem Ecclesiæ: sed ad hos fines oportet Diabolo & Antichristo, illorumque membris plurima peccata permitti, Apocal. 19. *Oportet eum solui, hoc est permitti, & non impediri ab exercenda tentatione: vt ponderat Augustinus 20. de ciuitate cap. 8. ante med. Matth. 24. Oportet premium hæc fieri.* Prima Corinth. 11. *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifestent in vobis.*

Explicatur & confirmatur secundò, nam, vt optimè obseruauit Scotus citatus, volitio permittendi, est volitio reflectens supra negationem propriæ volitionis, quatenus Deus vult se non velle impedire peccatum Iudæ, v.g. Hæc autem negatio volitionis impediendi peccatum Iudæ nõ est mala, quia Deus non tenetur velle impedire, sed prudentius agit, permittendo multa peccata. Confirmatur tertio, quoniam Deus reflectit supra suam volitionem, volendo, se velle, quæ vult: sicut dictum est disp. 3. sect. 5. Ergo similiter vult, se non velle, quæ non vult; sic enim perfectius habebit rationem volutarij quidquid quocumque modo respicitur à voluntate diuina.

Confirmatur quartò, quoniam secundum tertium & quartum membrum diuinæ permissionis non solum est bonum secundum entitatem materialem, quam continet, sed etiam est bonum, in quantum non impedit efficaciter peccatum: quia Deus non vult efficaciter impedire, ne impediat bona, quæ inde colligit. Probo autè hanc formalitatem esse bonam, quia in medijs, quibus Deus vitur bona est commensuratio cum diuina volitione efficaci, nihil efficaciter cauendo, nisi quod Deus voluerit efficaciter.

Probat secundò, quoniam omnis effectus prædestinationis est bonus & volutus per positiuam volitionem prædestinandi; similiter etiam omnis effectus reprobationis est bonus, & volutus per positiuam volitionem reprobandi. At permissio peccati in reprobis est effectus prædestinationis, & in reprobis est effectus reprobationis, vt in disputationibus de prædestinatione probauimus. Sed obserua obiter, nihilominus nõ esse concedendum, homines, prædestinati ad permissionem peccati. Cuius ratio præcipua est, quia hæc phrasis nõ reperitur apud Doctores, & quia permissio neque est bonum gratiæ, neque est vltimus terminus, sicut pœna, ad quã dicuntur reprobi prædestinari: sicut ex professo dictum est ibidè.

Tertio probatur, quia Deus potest velle omne opus, cuius Deus est author: sed Deus absolutè & simpliciter est author permissionis peccati: nam absolutè Patres affirmant: *Deus permittit, & sunt mala.* Proinde quando Scriptura docet, Deum decipere, indurare, excæcare, suscitare ad crimen, declinare semitas & similia; Patres explicant Deo tribui permissionem: vt videbimus disp. 42. & 43. Ergo Deus est author permissionis: ac proinde illa bona est & amabilis.

Quartò probatur, cuiuslibet enim peccati permissio prædefinita est à Deo, tam exacta prædefinitione, vt peccatum nihil vnquam excedat, nec minuatur mensuram, Dei prædefinitione præscriptam: vt ea ratione certa sit etiã mensura bonorum, quæ colligenda sunt ex peccatis sub certa mensura laborum, cruciatuum, & tentationum,

Ruz de Voluntate Dei.

quæ sanctis inferuntur per dæmonum, aut hominum malitiam, vtque firma sint solatia patientiæ, nihilque timendum sit ab alio, quam à Deo: & propter alias rationes fusiùs ponderandas, infra disp. 44. sect. 3. & 4.

At, inquis, in permissione peccati saltem inest diminutio aliqua prudentiæ, & gubernationis melioris, quæ non permittit maiora mala, vt inde colligat minora bona: sed peccatum mortale est malum maximum omnium malorũ, & consequenter maius in ratione mali, quam quodcumque bonum creatum in ratione boni (vt ostendimus 1. 2. q. 88. art. 1. & supponunt communiter Theologi tractantes necessitatem Incarnationis, vt redderetur æqualis satisfactio pro peccato) ergo optima gubernatio non permittit peccatum mortale propter quæcumque bona.

Resp. Peccatum mortale verè est maximum malum eius personæ, cuius est peccatum, quia ipsa peccat; cæterum eius personæ cuius non est peccatum, quia illa persona non peccat, peccatum mortale non est maximum omnium malorum, neque in ratione mali est maius, quam bonum, quod facit illa persona.

Ideo maius bonum extrinsecum Dei, magisq; decens & ornans Deum, est facere bona, quorum Deus author est, & quæ Deo imputantur, vt propria illius: minus verò malum, imò nullum malum Dei est permittere peccata prorsus aliena, quæ quia non sunt peccata Dei, non sunt mala Dei, neque imputantur Deo.

SECTIO VII.

Quamuis Deus velit permissionem non sequitur velle peccatum.

Contra verum dogma probatum sect. præcedenti, primum argumētum est Lutheranorum apud Sotum, 1. de natura & grat. ca. 18. col. 2. dicentium, verbum, *permittere*, non esse mitius, aut mollius, quàm *facere*. Nam cum Deus certo sciat, nos non posse absque eius lumine & fauore vitare peccatum; consequens est vt ea negare perinde sit, atq; cauere peccatũ. Idem iactitat alij heretici, quos referemus disp. 31. sect. 1. circa med. Confirmari potest primò ex Anselmo lib. de conceptu virginali, & peccato originali cap. 5. dicente, peccatum provenire sicut naufragium ex absentia naucleri. Secundò ex Aristotele in 2. Physic. dicente, idem per absentiam & præsentiam esse causam oppositorum, sicut nauta præsens nauem seruat, absens vero naufragium causat per absentiam.

Resp. & dico primò: Deus nõ ita permittit peccata, vt neget lumen & fauorem, siue cõcursum simpliciter necessarium ad vitandã peccata, quod Lutherani volebant, Probat, quoniam contradictionem implicat, aliquid peccare, & carere sufficienti possibilitate vitandi peccatum; quia si hac possibilitate careret, nõ posset vitare peccatum; vnde non liberè peccaret; ac proinde non imputabiliter, sed de hoc fusiùs infra disp. 38.

Dico secundò. Ex eo quod Deus nõ adhibeat illa media, quibus de facto impediretur peccatus; sed vult peccatum permittere, non sequitur, Deum velle peccatum, aut esse causam peccati. Cuius rationem assignat D. Thom. 1. 2. q. 79. artic. 1. corpore, quoniam Deus non tenetur impedire peccata: sic enim gubernator non dicitur causa naufragij, nisi quando potest & tenetur naufragium impedire. Secunda ratio est; quia Deus non est causa negandi concursum

9. Obiectio.

10. Solutio.

11.

1. Prima obiectio.

2. Dico primò Deus non negat necessariam ad peccata vitandã.

3. Dico secundò

D. Thom. Probatur 1

3. Confirmatio.

Apocal. 10. Augustinus. Math. 24. 1. Cor. 11.

4. Confirmatio.

3. Confirmatio.

5. Confirmatio.

6. Probatio. 1.

7.

8. Peccati cuiuslibet permissio, a Deo prædefinitur.

sum, quo de facto concurreret cum homine ad actus bonos, si homo vellet bene operari: sed homo liberè se determinans ad peccandum est causa non accipiendi illum actuale concursus: vt rectè Alexàd. 2. p. q. 100. memb. 3. art. 6. §. 2. sine ex Anselm. in l. de casu diaboli c. 2. & 1.

4. Ad primam confirmationem Resp. primò. Anselmus ibi non agit de absentia Dei permittentis, sed de absentia boni iustitiæ & rectitudinis, in cuius priuatione consistit quidditas peccati. Ideo *naucleri*, siue gubernatoris non meminit, sed tantum gubernaculi.

5. Resp. Secundò. Licet Anselmus ageret de absentia Dei permittentis, explicandus esset vt peccatum proueniat sicut naufragium ex absentia naucleri, quam absentiam nò ipse nauclerus, sed naus causet, à se proijciendo nauclerum. Vnde constat solutio secundæ confirmationis.

6. *Secunda obiectio.* Secundum argum. Qui præcognoscit effectum infallibiliter futurum ex causa, & cū possit impedire non impedit, sed potius vult causam, censetur etiam moraliter velle effectum. Sed Deus præcognouit peccata infallibiliter futura, si crearet liberum arbitrium, & cū potuisset non creare, nihilominus creauit liberum arbitrium, & cū posset impedire peccata, non impediuit, ergo censetur moraliter velle peccata.

7. Resp. Maiorem esse simpliciter falsam, nisi limitetur ad personam, quæ tenetur impedire effectum, & eo fine se continere à producenda causa. Nam & armorum artifices sciunt, committenda esse plurima homicidia, neque propterea censentur velle homicidia, dum fabricantur arma. Atq; hæc solutio sufficeret, etiam si Deus hominem creasset cum solo concursu naturali, sine villo auxilio supernaturali: quia Deus in libero arbitrio relinqueret potestatem peccandi non eo fine, vt peccaret, sed eo fine, vt cohibendo peccata naturalem honestatem exerceret, humano arbitrio commenfuratam.

8. *Vrgetur difficultas.* Tertiò vrgebis, quia qui vult potentiam peccandi vult peccatum: potentia namque peccandi vt sic, non habet alium fructum, nisi peccatum: sed Deus vult potentiam peccandi, scilicet, liberum arbitrium creatū; ergo vult peccatū. Resp. Deus non vult potestatem peccandi formaliter, vt potentia peccandi est; quia vt sic, defectū & imperfectionem dicit, & solummodo destinatur ad peccandum. Quapropter, vt sic, non habet rationem boni amabilis; neq; vt sic, producitur à Deo: sicut ostendimus 1. 2. q. 75. art. 2. dub. 1. At verò Deus vult potentiam peccandi in quantum est potentia liberè volitiua cuiusque boni, siue honesti, siue delectabilis, veri aut apparentis. Vnde non sequitur, Deum velle peccatum, sed velle laudem & honestatem, quæ consistit in peccato cohibendo.

Solutio difficultatis instantia. Deus nō vult potentiam peccandi, in quantum potentia peccandi est.

ea veritate, quæ firmiter stabilita, viani aperiet cæteris, quæ dicenda sunt de proportionem, vel impropotionem materialis actionis peccati, vt sit obiectum diuinæ voluntatis. infra disp. 37. siue de præcisione & abstractione, qua Dei voluntas subtilissimè talem actionem attingit, infra disp. 50. sect. 2. & 3.

Pro physica prædeterminatione ad materiales actiones peccatorum citatur à quibusdam Bartholomæus Medina 1. 2. q. 79. artic. 2. dub. 1. conc. 4. Et ille quidem paulò ante solutionem argumentorum concedit, Deum velle, & causare actum peccati: nihilominus nihil dicit vnde efficaciter colligi possit prædeterminatio, ex qua per physicam illationis necessitatem sequatur materialis actio peccati: quin potius multa dicit, ex quibus verisimilius est, contrarium sensisse, & constare ex solutione ad 1. quando explicat Augustinum, & ad alia argumenta. Et multò minus id docuit q. 109. art. 2.

Alij verò Doctores sub generalibus actionis & entitatis nominibus nulla exceptione apposita, comprehendere voluerunt sine dubio etiam materiale actionem peccati, quando scribunt sequentes, aliasque similes propositiones: Concursus diuinæ voluntatis determinat, & modificat omnes causas secundas, & subinde creatam voluntatem ad quamcumque liberam operationem. Idem verò primæ causæ concursus à nulla secunda causa siue naturali siue libera modificatur, nec determinatur, nec pēdet, nec impediri potest, nec relinquit in potestate voluntatis, vt se ipsam determinet. Has & similes propositiones scribit Dominicus Bannez 1. p. q. 14. art. 13. dub. vltimo §. *Hælemus*, & §. ad hoc respondetur. & q. 19. art. 8. non procul à principio, impugnans Caietanum & in conclusione 3. & q. 2. §. art. 3. & dub. 2. versus finem, §. *Secundus sensus*. & in eodem artic. 3. dub. 3. conc. 9. & alibi sæpe.

Sub prædicta generalitate intelligi non solum prædeterminationem Dei ad quamlibet actionem bonam; sed etiam ad malam actionem, in quantum actio est, non in quantum mala est, clariùs adhuc idem explicuit 1. p. q. 19. art. 10. dub. 1. circa §. argum. post documentum tertium, dicens: Antecedat quidem operationem nostram liberam diuinæ voluntatis æternum, & immutabile consilium, siue diuinæ providentiæ infallibilis prædefinitio, quæ omnem bonam operationem liberam prædefiniuit: imò & omnem operationem liberam in quantum bona est, & circa bonum exercetur. Et superius inferiùsque explicuerat libertatem actionis ita prædefinitæ in eo consistere, quod voluntas sequatur iudicium rationis, iudicantis, medium, quod elicitur non habere necessitatem connexionem cum fine, sed esse ex se indifferens: quamuis volitio nostra necessario sequatur ex Dei prædefinitione.

Rursus 1. p. q. 23. art. 3. dub. 2. post concl. 2. §. *Ex hac doctrina*, ait: Deus est volens & efficiens causa actus odij Dei. Et volūtas humana est causa eiusdem actus voluntarij & efficiens. At verò volūtas hominis, mala est, quia talē actū exercet sine, regula rationis, imò contra regulā & legem Dei: Deus autem bona voluntate vult fieri illum actum, permittens defectum causæ secundæ in ipso, &c. Et non longè inferiùs in eodem dub. 2. §. *Secundus sensus* aperte docet, nūquam esse hominis voluntatem indifferentem, vt se ipsam determinet ad operationem malam, vel bonam, sed à

2. *Authores, qui Deum constituent materiales peccati actiones præmonentem, & determinantem.*

3. *Modi loquendi quibus in hac materia nonnulli vtuntur.*

4.

5.

DISPUTATIO XXVII.

Utrum Deus prædeterminet materiale actionem peccati.

SECTIO I.

Authores opinionis affirmatiuæ.

1.

IN CA modum, quo Deus vult materiales actiones peccatorum, aut vult ad illas cōcurrere, difficilior est inter recentiores controuersia. Sumimus autem exordium in hac & proximè sequētib; disputationibus ab

sed à Deo semper determinari ad operationem permittendo malitiam : vt locis superius citatis generaliter dixerat.

6. Nuno Cabezudo sub eadem vniuersitate, eodémque modo philosophandi , quo Bannes affirmat, diuino concursu determinari nostram voluntatem ad quamlibet actionem , siue naturalem , siue liberam , & nunquam determinari diuinum concursum à nostra voluntate efficienter. Videndus est 3. p. q. 62. art. 5. tota q. 1. & 2. de auxiliis : sed præsertim q. 1. dum respondet ad 3. argumentum pag. 124. & sequentibus , & ad finem quæst. 2. dum liberi arbitrij definitionem constituit.

7. Eandem prorsus generale doctrinam de motione primæ causæ determinantis & applicantis voluntatem ad liberas operationes , tradit Zumel 1. p. q. 14. art. 13. sua q. 2. concl. 2. & tom. 1. opusculorum disp. 5. sect. 1. versùs finem , & sect. 2. & tom. 3. discursu 5. sect. 4. & alibi sæpe tam ex professo , vt nemo dubitaret, quin sub generalibus verbis comprehenderet etiam materiales actiones peccatorum , quoniam illis absolute necessarius est influxus primæ causæ , & subordinatio secundæ causæ sub prima : nisi oppositum ipse tradidisset, alibi frequenter affirmas actiones peccatorum à Deo non prædeterminari , & oppositam sententiam ipse appellaret suspectam in fide, ne dicam, inquit, erroneam. 1. 2. q. 79. art. 2. disp. 3. concl. 2. & tom. 1. opusculorum pag. 250. in fine, dum respondet ad quandam confirmationem , & tom. 2. discursu 5. sect. 6. pag. 285. & sequentibus.

8. Quod sub generali doctrina Dominici Bannes cõtinebatur, primus omnium perspicuis verbis concessit Trigofus in 1. p. Summæ S. Bonauenturæ q. 18. art. 4. dub. 3. ad 2. & 3. videlicet, peccati materialem actum in particulari prædeterminari à Deo. Sed ex professo primus defendit Cabrera 3. p. q. 18. art. 4. disp. 2. §. 12. à num. 530. Fusiùs postea Nauarræ tom. 2. in 1. p. S. Thom. controuers. 25. concl. 6. & 7. & quod attrinet ad prædefinitionem per voluntatem diuinam controuersia 26. concl. 2. & 4. Aluarez disp. 24. cõcl. 2. quæ non satis explicat eius mentem, nisi conferatur cum toto disputationis progressu, præsertim num. 22. & 23. & cum disp. 11. Ledesma q. 2. de Auxiliis art. 18. concl. 3. & postea dum respondet ad 12. argumentum.

9. Quod autem omnes supra citati doctores intelligant illam prædefinitionem, ac prædeterminationem , quæ physica sit non solum causalitatis genere, sed etiam illationis necessitate , constat ex eisdem aliisque locis eorundem authorum : sicut explicuimus tomo præcedenti de scientia disp. 38. Huius sententiæ fundamenta singula referentur , quando fuerint refutanda in toto præsentium disputationum progressu, prout occasio tulerit : reliqua verò disp. 42. & sequentibus decem.

10. Antiquorum ergo Scholasticorum nemo prorsus asseruit, Deum præmouere, seu prædeterminare voluntates creatas ad actum materialem peccati , cui necessariò coniuncta sit malitia : quamuis aliqui asserant Deum præmouere seu prædeterminare ad communissimam rationem boni , & entis , & volitionis inclusam in actu materiali peccati, ex qua determinatione Dei, & ex materiali entitate, quam respicit , non sequitur necessariò malitia. Scorù itaque, Caieta-

nus, Capreolus, Durandus, Cano, Driedo , Sotus & alij, quos Cabrera, Nauarræ, Aluarez & Ledesma pro sua sententia referunt , nostram sententiam expressè tradiderunt, præter nonnullos illorum, quos nihil de præsentì controuersia meminisse reperies : vt ostendemus infra disput. 39. sect. 3. 4. & 5. & bona ex parte constat ex his quæ retulimus tomo præcedenti de scientia disput. 49. & 50.

Alcisiuodorense in Summa lib. 2. tract. 26. q. 2. prope finem videtur secundum verborum sonitum fauere prædeterminationi materialis actionis malæ. Nam in postremo cap. respondens ad quandam rationem secundam ait : *mala actio est à Deo mouente & operante principaliter*. & respondens ad sequentem rationem tertiam ait : *Deus voluit Adam comedere pomum : Deo displicuit, quod Adam comederet pomum , prohibuit enim hoc propter deformitatem, voluit propter essentiam*. Cæterum ex superiori contextu constat agere Alcisiuodorensem de exteriori actione imperata ; non de interiori intentione intrinsecè mala , quahomo conuertitur ad creaturam , & auertitur à Deo ; hanc enim relationem ad finem malum (id est, intentionem) semper reicit à Deo, vt illius author sit liberum arbitrium creatum, & solum ait, mouere Deum ad actionem, quæ ex se deferuire potest ad bonum finem : vt quod Nabuchodonosor templi vasa asportaret Babylonem. Quod si fortè aliquam prædeterminationem ad materialem actionem peccati Alcisiuodorense intellexit, at certè non intellexit physicam prædeterminationem, quoniam in eodem lib. 2. tract. 11. q. 3. docet, libertatem esse habitatem eligendi, quod synderesis dicitur. Vnde sequitur, libertatem non esse sine possibilitate eligendi bonum, quod synderesis dicitur ; ac proinde non esse compossibile cum physica prædeterminatione ad materialem actionem intrinsecè repugnantem synderesi. Sed de huius doctoris sententia dicemus iterum disp. 39. sect. 4. init.

11.
Fauet Alcisiuod.

Sed non agit de actione interiori, quæ intrinsecam continet malitiam.

SECTIO II.

Non solum physica, sed etiam moralis causalitas peccati continetur in physica prædeterminatione ad materialem actionem illius.

PARum aut nihil curamus in toto libro præsentì de actibus cuiusque potentie corporeæ, qualis est imaginariua, sensitivus appetitus, potentia loco motiua, & cæteræ omnes potentie corporis humani, quoniam illis malitia seu oppositio cum ratione recta non conuenit ab intrinseco, sed extrinseca denominatione ab actibus intellectus & voluntatis. Agimus ergo præcipuè de actibus intellectus & voluntatis , non omnibus quidem , sed illis tantum in quorum ratione specifica quidditatiuè clauditur repugnantia cum diuina lege , cum ratione recta , & cum actu virtutis præcepto. Nam de cæteris actibus intellectus & voluntatis, quibus prædicta repugnantia solummodo conuenit ab extrinseco per denominationem ab alio actu mouente & imperante parum attinet ad præsens disputationem, cum facillè sit, extrinsecam denominationem colligere postquam constitutum fuerit, quod attinet ad denominantes actus , quibus inest

1.
De quibus actibus sermo sit.

totius origo malitiæ.

2. *Quid supponatur.* Suppono autem ex iis, quæ diximus 1. 2. q. 18. toto ferè art. 5. & q. 19. toto ferè art. 1. quamlibet actionem interiore, quæ non per extrinsecam denominationem ab alio actu participat malitiam, esse quiddatiuè monstruosam realiter & positiuè cõtrariam diuinæ legi, quia est libera volitio obiecti mali, cui scitur esse annexa malitia diuinæ legi contraria: aut certè vincibiliter ignoratur, & liberè contemnitur eius cognitio. Et quamvis hæc intrinseca monstruositas & realis oppositio cum diuina lege reperitur etiam in actibus intellectus & voluntatis, qui libertate carent: vt ostendimus 1. 2. q. 71. art. 6. Nihilominus, ne præsens controuersia impediatur aliis aliunde petitis, loquemur solummodo de actibus intellectus, & voluntatis scienter & cum plena deliberatione conceptis, ac subinde imputabilibus ad culpam.

3. *In odio Dei controuersia disceptatus erit infirmus.* Atque vt exemplū aliquod proponamus, cuius intrinseca monstruositas posita sit extra omnem dubitationem, totius præsentis & sequentium duodecim disputationum discursus versabitur præsertim in odio formali & expresso, quo aliquis homo prosequitur Deum, sciens, hoc esse prohibitum diuinæ & naturali lege, cum possit non solum naturæ viribus, sed etiam per auxilia supernaturalia sibi oblata, suam voluntatem ab odio continere. In hoc igitur odio præscindimus formalem rationem malitiæ, & consideramus solummodo quidquid in illo reperitur entitatis realis, tam secundum rationem genericam volitionis, quàm secundum rationem specificam & numericam, in quibus quiddatiuè clauditur positiua & realis repugnantia cum diuina lege ac bonitate diuinæ, necnon cum ratione recta. Hanc appellamus materialem actionem peccati. Et de illa inquirimus, vtrum possibile sit à Deo physice prædeterminari. Atque idem intelligendum erit de qualibet alia volitione intrinsece mala, vt in ampliationibus explicabimus magis disp. 38. & 40. sect. 2. & tota disp. 41.

4. *Repugnat omnino materiali peccati actioni prædeterminari.* Sit igitur primaria conclusio præsentis & plurimarum, quæ sequuntur disputationum. Contradictionem implicat physice prædeterminari materialem actionem peccati. Primarium verò illius fundamentum, à quo vires accipiunt omnes ferè rationes totius discursus præsentis, illud est, quoniam si Deus non à libera hominum malitia determinatus, sed propter suam merè liberam electionem efficaciter vult, & physice prædeterminat materialem actionem odij Dei, & totam illius realem & quidditatiuam repugnantiam cum lege ac bonitate diuinæ: inde sequitur, Deum esse causam & authorem huius peccati, cui malitia illius imputanda sit potius, quàm create voluntati.

5. *Prima illius solutio.* Huic argumento varias solutiones adhibent Authores citati sect. 1. quas in hac & sequenti disputatione sigillatim refutabimus. Prima est: Deus est causa physica materialis actionis malæ, sed non est causa moralis: quapropter Deo non imputatur malitia, quippe quæ solæ causæ morali imputanda est. Fundamentum est, quia effectus non debet attribui, nisi causæ proportionatæ, cum autem peccatum sit effectus moralis, non erit tribuendus causæ physice, sed soli causæ morali. Si autem peras quare Deus non sit causa moralis? Respondet hæc solutio, quia

Deus neque præcipit, neque consultit, neque infligit ad eiusmodi actiones eliciendas.

Huius solutionis doctrinam, vt generaliter defendatur Deus non esse auctor, & causa peccati, non ad defendendam physicam prædeterminationem materialis actionis peccati tradunt sequentes doctores; Soto lib. 1. de natura & grat. cap. 18. fine, Cano lib. 2. de locis cap. 4. ad argument. 7. & 8. & in relectione de Sacramentis part. 4. post 6. conclusionem. §. Pro eius iurage. Vega lib. 2. in Trident. cap. 15. post med. Vasquez 1. 2. disp. 129. cap. 7. Angles in 2. dist. 37. q. 7. in princip. concl. 2. & difficultate 1. ante conclus. 1. & conc. 4. Roa 3. de prædestinatione q. 4. sect. 3. num. 83. Zumel 1. 2. q. 79. art. 2. disp. 4. Aragon 2. 2. q. 1. art. 3. dub. 1. ad 2. Et licet aliis verbis atque minus perspicuis, mente tamen eiusdem doctrinæ authores sunt. S. Thomas 1. 2. q. 79. art. 2. ad 2. & de malo q. 3. art. 2. ad 2. S. Bonauen. 2. dist. 37. art. 2. q. 2. ad 2. & 3. Alexander 2. p. q. 100. membr. 3. art. 6. §. 2. fine. Alciusdorensis lib. 2. summæ tract. 15. q. vltim. prope finem.

Hi omnes Doctores illud tantummodo tradunt de quo nullus Theologorum dubitauit vquam. nec dubitare potest, nisi negãdo Deiconcursum ad omnes actiones, videlicet ex eo quod Deus concurret quasi vniuersalis causa ad materialem actionem peccati, non colligi Deum esse causam moralem illius.

Cæterum contra eorundem Doctorem mentem eadem doctrina detorqueatur, vt defendat, Deum non esse moralem causam materialis actionis peccati, etiam si sua sponte & à seipso determinatus moueat & prædeterminet voluntates nostras ad eiusmodi actionem. In hoc igitur sensu refutanda est à nobis prædicta solutio. Quam tacite docuisse videtur Bañes 1. p. q. 49. art. 2. §. vltimo, vbi quamvis non faciat mentionem physice prædeterminationis, eam tamen generaliter docuerat alibi, vt ostendimus sect. 1. num. 3. 4. & 5. Hæc verò sententia nunquam reuocata vitur solutione, quam supra retulimus, quia Deus non est causa moralis. Clarius eam tradit Aluarez disp. 24. nu. 24. prope finem, & nu. 33. fusius verò, atque distinctione adhibita Ledesma. art. 18. concl. 4. & 5.

Quod autem ceteri Doctores pro solutione citati num. 6. supponant Dei concursum effectiuum non determinare ad materialem actionem peccati, constabit legenti S. Thomam 1. 2. q. 80. art. 1. ad 3. S. Bonau. 2. dist. 37. art. 1. quæst. 1. ad vlt. Alexandrum in eodem loco supra citato ex 2. p. q. 100. art. 6. §. 2. fine. & 1. p. q. 26. membr. 4. art. 3. Quod idem docuit Sotus magis expresso lib. 1. de natura & gratia cap. 16. prope initium, & cap. 17. & in fine cap. 18. Zumel 1. 2. q. 79. art. 1. disp. 3. concl. 2. & colligitur ex Alciusdorensi lib. 2. summæ tract. 1. q. 2. & 3. dum explicat indifferentiam liberi arbitrij, & ex Cano in citato lib. 1. de locis cap. 4. ad 7. & 8. dum ait; Deum non mouere ad materiales actiones peccatorum, & Vega dicto libr. 2. cap. 15. dum post med ait, Deum quod ex se est, multo magis paratum esse ad bona opera concurrere, & passum esse duci se ad adulterium Davidis, & cetera opera mala. Plura & apertiora testimonia Scholasticorum pro nostra sententia referemus infra tota disp. 39. in præsentem namque id solummodo agimus, vt ostendamus quemcunque Theo

6. *Doctrinam solutionis ad rem aliam tradunt Doctores.*

7.

8. *Contra Authorem mentem, doctrinam promouent detorqueant.*

9.

Theo

Theologum, si prædicta solutione utitur, ut defendat Deum non esse autorem peccati, quia non est moralis causa materialis actionis, debere eiusdem solutionis fundamento niti dicendo, Deum non prædeterminare ad materialem actionem peccati. E contra verò, si Deus physice prædeterminat ad materialem actionem peccati, consequens esse, ut eo ipso sit moralis causa illius, & peccati.

10. *Quadruplex causa moralis.*
Prima. Hoc ut ostendam præmitto, quadruplicem esse moralitatem causæ, quæ obscuritatem & errandi occasionem affert, dum permiscetur, agendo in conclusionibus de vna, & in eius probationibus de altera, & varias moralitates inuoluendo in solutionibus argumentorum. Prima moralitas consistit in actione increata Dei ad intra, quæ præcedente iudicio rationis, propriè ac simpliciter decernit concurrere ad extra ad materialem actionem odij. De hac moralitate nullus Theologorum dubitare potest: ac proinde nihil est, quod de illa differatur in præsentī controuersia; sed tanquam certum supponatur, Deum hoc moralitatis genere, tanquam moralem causam concurrere ad quamlibet actionem peccati.

11. *Secunda.* Secunda moralitas consistit formaliter in actione Dei ad extra, quatenus est concursus effectiuus, non solum per eam causalitatem, quæ realiter & propriè pertinet ad genus causæ efficientis: sed etiam per illam causalitatem, quæ non est realiter & propriè efficietia, sed solum in genere moris, sine villo influxu reali. Quemadmodum causa extrinsecè proponens aliquod motuum, persuadens, præcipiens, aut consulens. De cuius efficientiæ proprietate atque discrimine diximus tomo præcedenti de scientia, disputatione 38. sectione 4.

12. *Hæc secunda non est requisita, neque ipsa sufficit.* Hæc moralis causalitas multum quandoque conferret, ut alicui personæ imputari posset malitia peccati. Cæterum neque semper sufficit ad hoc, neque semper erit requisita. Nam demonis, & hominis volutates reali & physico influxu producunt suas volitiones odij & inuidiæ contra Deum, & homines, comparatione quarum, aut semper, aut aliquando non exercent prædictam causalitatem moralem, sed aliam, quam explicabimus in quarta moralitate. Nihilominus propterea non liberantur à culpa: quin potius illis optimo iure imputatur. At contra qui omittit custodire castrum, aut gubernare Rempublicam quam ex officio, & iustitia tenebatur, est moralis causa cuiusque detrimenti consecuti, quamuis neque physico influxu, neque motiua proponendo, suadendo, præcipiendo, aut consulendo ad ea detrimenta concurrat. Itaque imputabilitas malitiæ, de qua primario disputamus in præsentī, independens est à prædicta moralitate causæ atque à physico & reali concursu, quamuis ab illis quandoque proueniat.

13. *Moralis causa est, qui committit facere, quod tenetur.* Tertia moralitas consistit in eo quod Deus efficiat hominem agere humano modo vel morali causalitate videlicet, deliberatione præcedente circa rationes vtriusque partis, cum indifferentia potestatis, quæ ad libertatem imputabilitatemque requiritur. De huiusmodi moralitate causæ nihil attinet ad præsens disputare, cum inter authores physice prædeterminationis, & illius impugnationes conueniat, Deum esse, à quo tribuuntur hominibus quæcumque requiruntur, ut deliberent & moraliter causent ac liberè, non

solum in generali, sed etiam in particulari circa quodlibet obiectum: nec non Deum esse primum & generalem motorem voluntatis, ut liberè concipiat volitiones.

Restat igitur quarta & postrema moralitas, quæ consistit formaliter in modo concurrendi ad nostras actiones, ita ut illæ Deo imputari possint simpliciter & absolute. Hæc autem moralitas & imputabilitas quandoque necessaria illatione colligitur ex secunda moralitate; quandoque verò non colligitur similiter quædoque; colligitur ex physica causalitate, quandoque; verò non colligitur: ut num. 12. adnotauimus.

Ex his colligo, & dico primò, in quarta moralitate nuper explicata, præsens disputatio præcipuè ac primariò versatur, intendimus namque probare, Deo imputandam esse peccati malitiam, si materialem actionem illius physice prædeterminat. De hac igitur quarta moralitate intelligenda erunt omnia, quæ dicemus de morali causa, præterquam vbi fuerit aliud expresse notatum.

Dico secundò, si Deus est causa moralis actionis odij Dei, quantum ad totam realem & positiuam oppositionem, quam habet cum lege diuina: consequens est, Deum eo ipso esse causam moralem, totius malitiæ, quæ est in odio Dei, & illi imputandam esse. Hanc conditionalem propositionem probo, quia malitia peccati non potest directè per se & immediatè causari ab vlla causa siue creata, siue increata: ut communiter Patres docent, & ostendimus 1. 2. q. 75. Ergo malitia non potest alia ratione causari, nisi causando actionem quidditatiuè & realiter repugnantem diuinæ legi, ex qua actione necessariò sequitur malitia. Quapropter author & causa cui malitia imputanda sit, non potest esse alius nisi ille, cui tanquam authori & causæ morali tribuitur actio quidditatiuè & realiter repugnans diuinæ legi. Vnde colligo generale principium. Quidquid est causa moralis, ut actio talis existat in rerum natura, est etiam causa moralis malitiæ, quæ talem actionem consequitur necessariò & inseparabiliter.

Confirmatur primò, quia quæcumque primaria causa, primò determinans ut in rerum natura existeret materialis actio odij Dei, & tota illius realis oppositio cum diuina lege, eo ipso fuit primaria causa, primò determinans, ut in rerum natura existeret malitia, quæ necessariò & inseparabiliter consequitur talem actionem. Ergo illi imputandum est, quod causa sit, ut existat malitia, ac proinde erit causa moralis illius. Confirmatur secundò, quoniam creata voluntas non alia ratione est causa moralis malitiæ, nisi quatenus creata volutates est moralis causa illius materialis actionis contrariæ diuinæ legi, ad quam necessariò & inseparabiliter consequitur malitia. Ergo si Deus est causa moralis eiusdem actionis materialis, erit etiam moralis causa malitiæ necessariò consequentis. Confirmatur tertio, quoniam ex eadem causa pendet effectus, & omnia eius per se accidentia. Sicut enim homo est à natura; ita & omnia eius per se accidentia, ut risibile, & mentis discipline susceptibile: ut loquitur S. Thom. lib. 6. metaph. lect. 3. prope finem, sed materialis actioni realiter contrariæ diuinæ legi, ut sic, per se accidit malitia. Ergo quicumque est causa illius materialis, & realis repugnantis cum diuina lege, est etiam causa malitiæ.

Dico

14. *Quarta.*

15. *Dico primò.*

16. *Dico secundò.*

Quisquis causa moralis est, ut actio impis existat, est etiam causa malitiæ quæ actioni est inseparabiliter coniuncta.

17. *1. Confirmatio.*

2. *Confirmatio.*

3. *Confirmatio.*

S. Thom. 2.

18.

Dico tertio.

Dico tertio. Si Deus non determinatus à libera malitia voluntatis create, sed proprio motu solius electionis liberæ efficaciter vult, & physice prædeterminat materialem actionem odij Dei, & illius totam realitatem, oppositionem cum diuina lege, & totam realem monstruositatem: inde sequitur, Deum non solum esse causam physicam; sed etiam esse causam moralem totius eiusdem realitatis, monstruositatis & oppositionis cum diuina lege. Illationem hanc probō primò, quia inter causas morales, de quibus in præsentì loquimur, illa est præstantissima, & cui potissimum imputatur effectus, quæ per liberam volitionem efficacem directè & expressè vult aliquem effectum, & adhibet omnia media, quæ ad illum requiruntur; præsertim verò, si à nullo alio principio, sed à se ipsa determinetur ad talem effectum volendum & procurandum: Hæc autem omnia Deus exercet circa materialem actionem odij Dei, & totam illius realem oppositionem cum diuina lege, si illam efficaciter vult, non determinatus à libera malitia create voluntatis, sed potius eam physice prædeterminans ad talem actionem, ut faciliè constabit discurrenti per singulas partes in maiori numeratas.

19.

Discrimen inter concursum Dei, qui à creatura determinatur, est inter prædeterminantem.

Confirmatur primò, explicando discrimen inter concursum Dei, qui determinatur à libertate create & concursum prædeterminantem. Si enim Deus circa peccatorum actiones solummodo vult præbere concursum, quod ex se est, inclinantem ad bonum, & à malo retrahentem, permettendo ut à libera voluntate create detorqueatur ad malam actionem si voluerit: inde non sequitur Deum esse causam moralem realem monstruositatis & oppositionis contra legem Dei, quia directæ & primariæ intentio Dei, quod ex se est, volebat, ut nunquam existeret in rerum natura realis oppositio contra legem Dei, & realis monstruositas, & quasi coactus munere vniuersalis causæ permittere suum concursum ex se propendentem ad bonum, à voluntate create detorqueri ad malum, ut fufius infra disput. 19. & disp. 10. sect. 4. Quapropter in hac sententia distinctione adhibita, dicendum est, Deum esse causam moralem concursus ex se inclinantis ad honestas operationes. libertate relicta, & nullo modo esse causam moralem determinandi suum concursum ad materialem actionem turpem, sed hanc determinationem à sola voluntate create provenire.

At contra, si Deus à se ipso, & non à libera voluntate hominis determinatus, efficaciter vult, & physice prædeterminat materialem actionem odij Dei, & totam illius realem oppositionem cum diuina lege; consequens est Deum esse primariam causam, primò directè & per se determinantem, ut in rerum natura existat prædicta materialis actio, & illius tota realis oppositio cum diuina lege: ac proinde quod hic totus realis effectus existat, Deo imputandum erit, aut soli, aut præcipuè. Quapropter illius erit causa non solum physica, sed etiam moralis in eo moralitatis sensu, quem in præsentì tractamus.

20.

Primaria causa prædeterminantis potius quam secundaria determinans attribuendus est effectui.

Confirmatur secundò, quia effectus primariæ causæ, prædeterminanti ad illum, imputandus est potius, quam secundariæ causæ, quæ non operatur, nisi determinata per aliam causam: Ergo si Deus physice prædeterminat voluntatem creatam ad eiusmodi realem monstruosita-

tem, & realem oppositionem cum diuina lege; imputanda erit Deo potius, quam create voluntati. Ac proinde Deus erit moralis causa illius, potius quam create voluntas.

Confirmatur tertio, quia prædicta materialis actio odij Dei, quævis non imputeur Deo, quasi volitio Dei, constituens illum formaliter inimicum sui ipsius; nihilominus imputanda est Deo, quasi effectus liberè & directè intentus, causatus & determinatus à Deo; idque potiori iure, quam incendium imputatur homini: si eo fine ignem admouet, & potiori iure, quam homini prouocanti complicem ad aliquod crimen imputatur non solum proprium, sed etiam alienum crimen, tanquam effectus liberè causatus, non tanquam actio immanens illius. Ratio est, quoniam Deus altiori, & efficaciori modo prædeterminat voluntatem creatam ad prædictum effectum quidditatiuè monstruosum, & contrarium diuinæ legi.

Inde sumitur probatio secunda, quæ non solum ratione sui, sed etiam vim maiorem accipit, quoniam eius fundamentum conceditur à doctoribus contrariæ sententiæ. Illi namque rationem explicantes morales causas, quam Deo negant, non solum dicunt, quia non præcipit, nec consultit; sed etiam, quia non instigat. Ita Bafies citatus in numero 8. & Ledefma art. 18. in fine conclusionis quartæ, & longè post conclusionem quintam pag. 402. col. 1. quia Deus non allicit, neque excitat voluntatem per particulares illuminationes, nec inducit, nec inclinât. Rursus illi pro sua sententia refertur Sorum & Canum, qui tamen locis num. 6. citatis expressè rationem reddunt, quia Deus ope & fauore non mouet ad illam actionem. Quod si Deus physice prædeterminat materialem actionem odij, eo ipso instigat, allicit, excitat, inducit, inclinât, & mouet creatam voluntatem, ut illam actionem eliciat: quapropter illius actionis materialis & totius positivæ oppositionis contra diuinam legem, quam quidditatiuè continet, Deus erit causa moralis: de quo plura disp. 19. præsertim sect. 5. 6. & 7.

Explicatur, & confirmatur, quoniam ex physica prædeterminatione sequitur, Deum non solum per realem influxum immediatè instigare, incitare, ac mouere ad prædictam actionem, sed etiam mediâtè per alium moralem influxum functionis & suggestionis instigare, incitare, ac mouere ad illam. Quod ita explico & probō, quia diabolus non aliter instigat hominem ad odium Dei, nisi mouendo in eius imaginatiua vehementes cogitationes de flagellis Dei, quasi contra se crudelibus, & profectis ex odio, & neglectu sui, & mouèdo in appetitu sensitiuo eiusdem hominis tristitiam, iram, & rabiem eo fine, ut ratio consentiat in odium Dei, nihil tamen causando in intellectu & voluntate hominis. At verò Deus, si prædeterminat hominem ad quascunque actiones materiales peccatorum; non solum prædeterminat potentias corporeas, imaginatiuam, videlicet & appetitum sensitiuum ad prædictas cogitationes, & passionem prouocatiuas odij; idque intendens directè & formaliter eum finem, ut voluntas hominis eliciat materialem actionem odij Dei quidditatiuè ac realiter pugnantem cum diuina lege; sed etiam Deus mouet in intellectu omnes illas cognitiones rationum fallacium, quæ instigare possunt ad hoc odium,

21.

22. Secundum fundamentum.

Instigat Deus, si Deus prædeterminat.

23. Confirmatur.

Modus, quo demones ad peccandum homines instigant.

odium, & mouet in voluntate omnes affectus tristitiae, aut irae indeliberatae, qui possunt provocare ac fouere odium Dei. Insuper eo fine hæc omnia præstat, vt materialem illam actionem quidditatiuè & realiter contrariam diuinæ legi, faciat à voluntate humana produci & conseruari. Quod si respondeas, hæc omnia repugnare Deo; consequens erit, repugnare Deo prædeterminatione physica ad prædictas omnes actiones imaginatiuæ, appetitus sensitiui intellectus & voluntatis, nec non repugnare Deo directæ & formalem volitionem, qua intendat eiusmodi actiones producere.

24.

Reiciuntur
discrimen.

Dices, discrimen esse dæmonis à Deo, quoniam dæmon ex inuidia & odio Dei, & ex affectu minuendi eius gloriam, mouetur ad hæc omnia procuranda. Sed Deus mouetur ex amore sui & affectu amplificandi suam gloriam. Hoc discrimen solummodo probat, dæmonem ad vituperationem, sed Deo ad laudem imputandum esse prædicto modo instigare, incitare, atq; mouere: atramen idem discrimen nihil obstat ne Deus verè sit causa libere instigans, incitans, & mouens ad actionem materialem odij, quam prædeterminat: ac proinde sit causa moralis illius actionis. Erit autem Deus moralis causa, instigans, incitans, & mouens propter bonum finem maioris gloriæ suæ. Quapropter Deo imputanda erit hæc laus, quod propter suam maiorem gloriam incitet, instiget ac inuocat ad materialem actionem odij, & ad totam illius positiuam, & realem repugnantiam cum diuina lege. At verò eiusmodi laus repugnat diuinæ bonitati: vt ex se constat, & magis explicabitur infra sect. 4. præsertim à num. 4. vsque ad 12. Sed de compositione cum tentationibus dæmonis disp. 37. sect. 1.

25.

Tertium
fundamen-
tum.
Qui odium
Dei persua-
det, illius est
causa mora-
li.Deus persua-
det materia-
lem actionem
peccati, si il-
lam præde-
terminat.

Ex eisdem principiis sumitur probatio tertia, quoniam quicquid persuadet homini actionem materialem odij Dei est causa moralis eiusdem actionis materialis: Deus autem persuadet homini prædictam materialem actionem; si Deus prædeterminat & præmouet imaginatiuam, & intellectum hominis ad cogitandas rationes apparentes, iudicandumque Deum sibi fuisse truculentum inimicum, proindeque odio prosequendum. Si enim qui exterius proponeret eiusmodi rationes eo fine, vt homo eliceret materialem actionem odij Dei, verè esset persuasor odij Dei, multò magis persuasor erit Deus, si non solum exterius, sed etiam interius in imaginatiua & intellectu proponit rationes, & causat cognitiones, idque eo fine, vt eius voluntas eliciat materialem actionem odij Dei.

26.

Confirmatur
primò expli-
cando du-
plex consilij
genus.

Explicatur & confirmatur primò, quia consilium alicui præbere contingit dupliciter. Primò per modum legis & doctrinæ generalis, datæ ad omnes homines, & docentes, hoc esse magis honestum bonum, & hoc modo Deus non consulit materialem actionem odij Dei, sed potius prohibet. Secundo modo præbatur consilium priuatum, & peculiare alicui. Veluti quando latro persuadet sociis rapinas, & homicidia propter vtilitatem pecuniæ & delectationem vindictæ; quamvis agnoscat, non esse maius bonum honestum, imò esse turpissimum facinus: & hoc modo Deus consulit materiale actionem odij Dei, & cuiusque facinoris, si prædeterminat. Nam Deus est qui præcipiè in quocunque intellectu creato mouet, excitat & determinat co-

gnitiones & iudicia de vtilitatibus, aut delectationibus temporalibus, idque eo fine vt determinet ad prædictas materiales actiones voluntarias. Hoc, inquam, sequitur si Deus physice prædeterminat materialem actionem peccati.

Confirmatur
secundò.

Confirmatur secundò, nam ipsi etiam contrariæ opinionis authores expressè fatentur, Deum physice prædeterminare intellectum ad illas cogitationes, & iudicium practicum, quo voluntas nititur ad concipiendam materialem actionem peccati; atque illud euidenter colligitur ex primæ causæ quidditate, quam ipsi constituunt.

27.

Quartum
fundamentum.

Quartò probatur, quia qui præcipit est causa moralis illius actionis, quam præcipit. Sed Deus præcipit materialem actionem odij Dei, si ad illam physice prædeterminaret. Ergo esset causa moralis illius. Minorem probo, quia omne præceptum naturale, præsertim verò pertinet ad honorè Dei, est à Deo, quasi à primo legislatore: at verò præceptum naturale est, pertinet ad Dei honorè, non violandi, neque tentandi violare Dei omnipotentiam, neq; frustrandi Dei voluntatem, efficacè. Quod si Dei voluntas efficax est, vt prædeterminetur hominis voluntas ad materialem actionem odij, ita vt in sensu composito cum illa prædeterminatione contradictionem implicet non elicere talem actionem, eo ipso erit attentatio violandi omnipotentiam Dei, & frustrandi efficacem voluntatem. Si quis attentaret se cohibere ab odio. At, inquis, ignorat homo, se fore determinandum à Deo. Sed singe aliquem certo scire decretum Dei, quo efficaciter decreuit illum physice prædeterminare ad odium Dei, ille tenebitur nihil impossibile & contrarium diuinæ omnipotentiae attentare, aut velle, ac proinde tenebitur ab odio non se cohibere.

Neque potest hoc argumentum contra nos retorqueri, quoniam in nostra sententia Deus suam omnipotentiam ita interponit ad liberatas actiones, vt relinquat solutam & expeditam potestatem non operandi. Quapropter nulla sequitur violatio diuinæ omnipotentiae ex eo quod attentetur omisso prædictæ operationis: sicut non sequitur eo quod possibilis sit omisso. Et confirmari potest, nam Deus sub conditione siue implicita, siue explicita vult ad aliquas actiones concurrere, si nos etiam vouerimus: atque inde fit, vt quando nolumus non frustremur, neq; resistamus voluntati diuinæ propriè loquendo, sicut explicuimus in simili supra disputatione 19. sectione 13.

28.

Longè aliter
in authoris
sententia.

Confirmatur.

Quinta probatio, quoniam contrariæ sententiæ doctores non possunt reddere sufficientem rationem discriminis, propter quam Deus non sit causa moralis, sicut est causa physice prædeterminans: inde namque probant Deum physice prædeterminare materialem actionem odij: quoniam tota illius substantia & entitas non solum generica, sed etiam specifica & numerica bonitatem ac perfectionem quidditatiuè claudit. Hæc autem ratio similiter probat, eandem entitatem esse debere terminum productum per causalitatem moralem Dei. Consequentia probatur, quoniam effectus, qui propter suam bonitatem, & perfectionem non est indignus diuina causalitate physica; non erit indignus diuina causalitate morali.

29.

Quintum
fundamentum.

Confirmatur, nam vt ratio demonstrat & aliqui physice prædeterminationis authores fatentur, actionis humanæ moralitas est aliqua per

30.

perfectio, ideòque deriuari debet à Deo, vrà primò agente in genere moris: sicut actio physica deriuatur à Deo, vrà primo principio, in genere efficientis physice. Insuper sicut actio, in quantum physica reducitur. vltimo ad primum agens physicum, ita in quantum moralis actio reduci debet ad primam causam moralem.

31.
Refutatur
prima solusio.

Respondent aliqui, rationem esse discriminis, quoniam physice prædeterminare necessarium est, pro munere primæ causæ: non verò determinare in genere causæ moralis. Hæc tamen solutio refutatur primò, quoniam satisfaceret Deo muneri primæ causæ, licet non prædeterminaret ad materialem actionem peccati: vt ostendemus disp. 29. sect. 1.

32.
Refutatur
secundò.

Secundò, quoniam sicut Deus est prima causa physica, ita etiam est prima causa moralis, ergo subordinationem requirit in voluntate creata, in quantum est causa moralis non minorem quàm in ratione causæ physice. Quare sicut pro munere primæ causæ physice, necessarium est physice prædeterminare, ita pro munere causæ moralis determinare moraliter necessarium erit.

Denique contra solutionem quæ concedit, Deum esse causam physicam, non verò causam moralem dicemus plura disp. 31. sect. 3. concl. 2. à num. 14. & sect. 6. prope initium.

SECTIO III.

Materialis actionis peccati causam physicam esse Deum, implicat non minus, quam esse causam moralem.

1. ERit hæc altera via refutandi solutionem primam quam in præcedenti sect. num. 5. & 8. retulimus, tacite nūque videretur concedere, materialis actionis malæ Deum esse causam physicam: alioqui frustra distingueret moralem causam, & illius rationem peculiarem redderet si post negatam Deo moralem causalitatem, deberet similiter negare causalitatem physicam.

2.
Prima conclusio.

Sit igitur conclusio prima: Materialis actionis malæ Deus non solum non est causa moralis, sed neque causa physica est, si propriè absolutè & sine distinctione loquendum sit: & oppositum implicat contradictionem. Probatur primò, quoniam Scriptura, Concilia, & Patres, quando negant, Deum esse mali operis causam, non limitant causam moralem, sed vniuersaliter, & sine limitatione pronuntiant, Deum non esse causam. Cuius contradictorium, nimirum Deum absolutè & simpliciter causam esse mali operis, concedendum foret; si Deus esset causa physica illius. Nam causa physica est simpliciter & absolutè causa. Confirmatur, quoniam Scriptura, Concilia & Patres loquuntur non solum de formali ratione malitiæ, sed etiam de materiali & reali opere, quidditatiuè contrario diuinæ legi & virtuti: vt plurimis disputationibus ostendimus infra 31. & sequentibus.

Confirmatur.

3.
Probatur
secundò.

Probatur secundò, quoniam Priscilianus non dicebat astra esse moralem causam malæ aut bonæ actionis nostræ; imò error illius supposebat oppositum. Neque enim asserbat, stellas consilio, præcepto, aut alia quauis morali causalitate determinare; sed sua naturali influentia, quæ causalitas est planè physica. Nihilominus

tamen iure optimò à Patribus & cæteris Theologis refutatur, non solum quia libertatem admittit, sed etiam, quia inde sequitur peccati immediatam causam determinantem esse stellas, & mediatam esse Deum, qui illarum ordines, virtutesque constituerit. Ergo causalitas physica operis mali, etiam pro materiali Deo repugnat non minus, quàm moralis causalitas. Confirmatur, nam Manichæi Deum faciebant non moralem causam, sed physicam, vtpote natura sua determinatum ad malum; & tamen à Patribus impugnantur eo argumento (vltra alia multa) quoniam Deum faciebant peccati authorem. De cuius argumenti robore dicemus ex professo disputatione 38. sectione 1. & 2. in præsentia namque sufficit adnotare, quod attinet ad physicam seu naturalem causalitatem, prout à morali causalitate distinguitur.

Tertiò probatur, quoniam causalitas physica est vera & realis efficientia; at verò moralis causalitas non est realis, sed tantum secundum rationem, ac proinde secundum quid. Ergo Patres & Concilia quando absolutè dicunt, Deum non esse causam voluntatis malæ, aut operis prauis veniunt intelligendi primario, ac præcipuè de causalitate physica: alioqui fuerint valdè improprie locuti, perinde ac si absolutè affirmassent, Deum non esse ens, quia non est ens rationis, sed solummodo est ens reale. Huius rationis vis magis constabit disputatione 33. sect. 4. fine; nunc autem confirmatur, nam prædictum discrimen physice causalitatis à morali, non solum per se ipsum euidenter est; sed etiam à doctoribus contrariæ sententiæ frequenter ponderatum ad probandum id, quod nos sponte concedimus, videlicet, Deum physice efficientia concurrere ad quamlibet liberam volitionem: de quo diximus tomo præcedenti de scientia disp. 38. sect. 2.

4.
Probatur
tertio.

Confirmatur.

Quartò explicatur simul & probatur à priori, quia omnis causa physica est directè & per se causa: sed Deus non est directè & per se causa materialis actus, cui quidditatiua est realis repugnantia cum diuina lege & recta ratione; ergo Deus non est causa physica illius, si propriè, & nulla limitatione adhibita loquendum est. Maior constat, quia causa, quæ non per se & directè sed per accidens, & indirectè concurret ad effectum aliquem, non est simpliciter causa physica; sed cum addito diminutive, nimirum causa per accidens & indirectè. Sic enim Aristoteles libro 2. physicor. cap. 5. text. 54. ait: *Vt accidens fortuna est causa, propriè autem nullum.* Et cum causa per accidens, secundum plurimos gradus, plus minùsve recedat à proprietate & veritate causæ: ille gradus nobis in præsentia sufficit, in quo aliqua causa concurret ad effectum sue primariæ intentioni contrarium, idque propter impedimentum ab alia causa oppositum. Qua ratione grauitas non est simpliciter & propriè loquendo causa physica ascendendi sursum, sed potius descendendi, quamuis inde sæpe contingat, resiliere sursum, si post aduersum imperum inueniat descendendi impedimentum.

5.
Probatur
quarto.

Aristoteles.

Deinde probò minorem, quia si Deus directè & per se foret causa materialis actus, cui quidditatiua est realis repugnantia cum diuina lege, Deus esset etiam causa malitiæ, quæ non alio modo causatur, nisi cauendo directè &

6.

per

1. Thomas. per se materialem actum. Quod ipsum S. Thomas explicite docuit 1. 2. q. 80. art. 1. initio corporis dicens: *Peccatum aliis quidam est. Unde hoc modo potest esse aliquid directe causa peccati, per quem modum aliquis directe est causa alicuius actus.*

Confirmatio prima. Confirmatur primò ex sequenti contextu, ubi ait, prædictum modum directe causandi actum, & peccatum, non contingere, nisi per hoc, quod causa mouet ad agendum proprium principium illius actus, quod principium est sola voluntas creata. Ergo si diuinus concursus voluntatem creatam mouet directe, & per se ad actum peccati, consequens est mouere ad peccatum ipsum.

7. Confirmatur secundò, nam ex eo quòd nulla causa præter Deum possit mouere voluntatem nostram, & Deus, quamuis possit voluntatem nostram mouere ad bonum actum, non potest mouere ad actum, qui malus est, colligit S. Thomas ibidem, solam voluntatem esse directe causam peccati, quantum attinet ad ea quæ effectiue & immediatè interius voluntatem mouent: quamuis proponendo obiecta, & occasiones ac varias illarum circumstantias offerendo, etiam dæmones & homines mouere possint. Vnde constat apud S. Thomam, eam esse causam peccati, quæ directe mouet & determinat ad actum ipsum materialem. Studiosi lectoris erit attentè inspicere priorem partem citati articuli: inueniet enim hanc esse Angelici doctoris mentem.

8. Confirmatur tertio, nam eandem doctrinam suffus explicuit in q. 3. de malo art. 3. corpore; vnde colligere & copulare debemus tres valde distantes propositiones, quæ sunt quasi nerui colligantes, & roborantes interiacentem discursum eiusdem articuli. Prima propositio est.

Prima S. Thomas propositio. *Sicut in formis producendis, causa perficiens est, ex cuius actione directe consequitur forma, ita in aliis eliciendis causa perficiens est, ex cuius actione agens directe inclinatur ad agendum: peccatum autem non est forma, sed actus. Illud ergo per se potest esse causa peccati, quod potest directe mouere voluntatem ad actum peccati.* Secundum propositionem feribit longè inferius prope finem corporis dicens: *Motus voluntatis directe procedit à voluntate, & à Deo qui est voluntatis causa, qui solus voluntatem inclinare potest in quodcumque voluerit.* Ex quibus duabus propositionibus optimè colligeretur, Deum esse per se causam peccati, directe inclinando voluntatem ad actum; nisi protinus S. Thomas explicuisset secundam propositionem, docens, eam potestatem inclinandi voluntatem ad actum non posse exerceri à Deo circa actum peccati, ad quod significandum subdit: *Deus autem non est causa peccati, ut supra ostensum est. Relinquitur ergo, quod nihil aliud sit directe causa peccati humani, nisi voluntas.*

Secunda. Confirmatur quartò, nam propterea sanctus Thomas in eodem corpore articuli docuerat, voluntatem à Deo necessariò moueri circa finem, sed non necessariò moueri circa particularia bona, ut voluntas per suam libertatem possit se ipsam determinare, si voluerit, ad turpem actum, ad quem Deus determinare non potest. Eandem prorsus doctrinam ex q. 3. de malo art. 3. ad aliud propositum sequitur Capreolus in 1. dist. 25. q. unica art. 1. post concl. 3.

9. Confirmatio quarta. Quinta probatio præcedenti cognata sumitur ex D. Thom. 1. p. quæst. 49. artic. 1. & 2. in corporibus: nam agens non alia ratione cau-

10. Probatur quinta. fat corruptionem ac defectum; nisi in quantum sua virtute & perfectione producit aliquam formam intentam ab agente, ex qua sequitur ex necessitate alterius formæ priuationem, quamuis sequatur per accidens. Et propterea docet, Deum esse causam cuiusque mali naturalis, non autem liberi mali. Ergo si Deus causaret determinando specificam rationem positiuam odij, ex qua necessariò sequitur priuatio amoris debiti; Deus esset causa mali moralis, quamuis per accidens, quemadmodum est causa mali naturalis. Huius autem Consequentis falsitas constabit magis disp. 3. s. sect. 6.

Sexta probatio, licet peculiariter agat de obduratione, atque excecatione; rationis tamen paritate concludit, sentiendum esse idem de quibuscunque actionibus peccatorum. Sanctus Thomas igitur 1. 2. quæst. 79. artic. 3. initio corporis: *Excecatio, inquit, & obduratio duo important; quorum vnum est motus animi humani, inherens malo, & auctus à diuino lumine: & quantum ad hoc Deus non est causa excecationis, & obdurationis; sicut non est causa peccati. At verò motus animi humani, inherens malo, est actus realis materialis. Ergo huius Deus non est causa, ne sit causa peccati, & excecationis, quatenus peccatum est.*

Quod idem clariùs docuerat in 1. dist. 40. quæstione 4. articulo 2. corp. initio dicens: *Obduratio dicitur quandoque actus voluntatis obstinate in malum, cui pertinaciter adheret. Et sic constat, quod obdurationis causa, non est Deus, sed homo: sicut neque alicuius actus peccati, in quantum deformis est. Id est secundum eam rationem specificam, in qua consistit positua & realis deformitas & à qua provenit deformitas priuatiua. Alioqui si sanctus Thomas reduplicaret solam priuationem bonitatis, frustra mentionem fecisset actus: sed clariùs dixisset, malitiæ Deum non esse authorem. Rursus pondera ex contextu sequenti constare, non à Deo, sed ab homine determinari prædictam actionem. Subiungit enim, prius supponi, hominem non velle recipere gratiam ut à peccatò recedat, & ex suppositione huius Deum non velle infundere, ideòque absolute loquendo, primam causam huius defectus esse ex parte hominis. Sic etiam 1. dist. 47. q. unica art. 2. corp. ait: *Multa sunt, quæ Deus non operatur.* Perpende verbum, fieri, quod non propriè ad priuationem, sed ad positiuum actum refertur, & ratione illius ad consequentem priuationem. Denique Antoninus 1. p. tit. 6. cap. 12. & Raynerius in pantheolog. verbo, *reprobatio*, cap. 5. explicant dilucidè sententiam, & præcipua verba quæ nuper retulimus ex D. Thom. 1. 2. quæst. 80. art. 1. & q. 79. art. 3.*

Obiiciet aliquis, omnium Scholasticorum consensum alia ex parte primæ conclusioni repugnare. Quia tanquam axioma frequenti sermone receptum vsurpans S. Thomas de malo quæst. 3. art. 2. in fine corporis ait: *Propter hoc dicitur, quod actio peccati est à Deo sed peccatum non est à Deo.* Et in 2. senten. distinctione 37. quæst. 2. articulo 2. & 1. 2. quæstione 79. articulo 2. corp. ostendit, Deum esse causam actus peccati, in quantum est actus & ens: quem sequitur Vincentius Beluacensis, in tomo 3. speculo morali lib. 3. dist. 9. transcribens eadem verba S. Thomæ in q. 79. citata: & eodem modo

11. Probatur sexta.

S. Thomas.

12.

13.

S. Thomas.

do loquuntur Antoninus, Capreolus, Conradus, Caietanus, Raynerius, & ceteri discipuli S. Thomæ.

14.

Imò & ceteri communiter Scholastici concedunt huiusmodi propositiones: *Actio & res substrata peccato est à Deo. Deus est causa actionis, & rei, quæ denominatur peccatum.* Quo loquendi modo vitur Albertus 2. p. q. 134. membr. 1. & 2. Alexand. 2. p. q. 100. membr. 3. art. 6. §. 3. S. Bonavent. 2. dist. 37. art. 1. q. 1. vbi Ricardus art. 2. q. 1. corp. & ad 1. Et fufius, acriusque quàm ceteri probat Ægidius 2. sent. dist. 37. q. 1. art. 3. Cui consonat alter modus loquendi S. Augustini, Anselmi & Scholasticorum dicentium, Deum in malis operibus fecisse quod sint, sed non, quod mala sint: vt videbimus disp. 37. sect. 3. post med. & sect. 8.

Modus loquendi Augustini.

Sic etiam Scotus 2. dist. 37. q. vnica, dum respondet ad argumenta quartæ quæstionis, ad penultimum argumentum ait: *Actus voluntatis meæ est inordinatus, quia caret rectitudine debita; iste autem actus à Deo causante, est ordinatus voluntatis, sicut materiale respectu causantis.*

15.

Confirmatur, nam quamvis communiter Theologi reiciant doctrinam Gabrielis in 2. dist. 37. q. vnica art. 3. dub. 1. dicentis, veram esse hanc propositionem: *Deus peccatum facit.* Quia secundum dialecticas regulas appellationis, sensus est, Deum non facere formalem rationem peccati, sed materialem illius entitatem, quo eodem modo Nominales alij loquuntur, vt Gregorius, Marsilius, Maior. Nihilominus multi non alia ratione reiciunt, nisi quia periculum imminet intelligendi, Deum esse authorem malitiæ: alioqui existimant, adhibita explicatione ac limitatione ad materiale peccati concedi posse: *Deus peccatum facit.*

16.

Imo quidam Theologi antiquiores Magistro existimabant, homicidium, adulterium, & quodcumque peccatum, in quantum est actus & volitio, & in quantum est esse à Deo, tanquam ab authore: non verò in quantum deordinatè contra legem Dei fit, & sine debito caret, quia vt sic, nihil est, sed defectus & peccatum. Hanc opinionem eiusque fundamenta refert Magister 2. dist. 35. à cap. *Quidam autem, sed postea dist. 37. init. ait: Alij plurimi asserunt, voluntatem malam, & actum malum peccata esse, & nulla ratione bona, neque secundum aliquam rationem ex Deo authore esse. quia sine Deo fiunt.* Cuius fundamentum superfluum duxi referre, præsertim cum aliæ incident occasionem tangendi aliquas auctoritates earum, quas ibi citat ex Augustino. Et quamvis huius controuersie decisionem relinquat lectoris arbitrio: Magister tamen propositionem ostendit ad hanc secundam sententiam. Hanc opinionem esse propinquissimam errori duplici, quorum alter ponit, plura esse prima principia; alter verò asserit, non reduci in Deum omne ens, & omnem actionem, notat S. Thomas in 2. dist. 37. q. 2. art. 2.

21. Magister.

17.

2. Conclusio.

Primus modus, quo actio peccati esse à Deo ducitur ab Scholasticis.

Ad solutionem obiectionis & plenam similitudinem locutionum explicationem sit conclusio secunda. Tres sunt modi, quibus actionem peccati esse à Deo, tradunt Scholastici doctores. Primus refertur ad exteriorē actionem, quæ ex se non habet inseparabilem turpitudinem; sed honestè fieri potest. Ideoque illa tota referri potest in Deum, vt in authorem, præscindendo à denominatione extrinseca, quam habet ex imperio

voluntatis. Veluti si dicas, Deum fuisse causam, & authorē illius exterioris motus, quo Adamus pomū ex arbore decerpens ori applicuit & comedit; ita tamen vt non fuerit causa, nisi ex suppositione quod libera volūtas Adamī se ad illum actum exteriorē applicuit. Alioqui si Deus incitaret, ac premoueret prius ad illum actum, esset causa peccati: vt dicemus disp. 40. sect. 2.

Secundus modus refertur ad rationem communem actionis interioris, quæcunque illa fuerit, quæ non includerit realem repugnantiam cum diuina lege & ratione. Quomodo in volitione, qua peccauit Adamus considerari potest ratio entis & bonitas transcendentalis, seu bonitas in genere naturæ (vt loquuntur Scholastici) item communis ratio actionis vitalis, ratio volitionis: Insuper etiam ratio volitionis comedendi, quæ vt sic, præcisè considerata, non includit repugnantiam cum diuina lege, & ratione. Quapropter harum omnium rationum abstractarum concedi potest Deus esse author & causa, dummodo cautè notetur, Deum quantum ex se est, inclinare, vt illæ rationes communes applicentur ad bonas actiones particulares, & non ad eas, quæ legi diuinæ contrariæ sunt. Vide disp. 44. sect. 2.

Tertius modus refertur ad specificam rationem interioris actionis, quæ intrinsecè, & realiter contraria est diuinæ legi, & rationi. Quomodo in volitione Adamī considerari potest specifica ratio, qua tanta appretiatione amabat apparens bonum comedendi pomum, vt illud anteponeret diuino præcepto, quod sciebat conculcari. Huius etiam rationis specificæ & realis concedi poterit Deum esse causam, dummodo adiungatur simul explicatio limitans atque minuens, vt Deus talem rationem specificam non causet intendens illam per se & directè; sed per accidens, & contra suam primariam intentionem determinatus à libero arbitrio creato concurrat Deus ad illam etiam rationē specificam.

Hanc esse Scholasticorum mentem constabit legenti singulos, & attentè consideranti quæ retulimus tomo præcedenti de scientia disp. 49. & 50. & in eodem num. 20. versus finem, maxime verò ex S. Thomæ, qui plurimis in locis asserit expressè, agentia libera determinare suas actiones, etiam si reducantur in Deum. Et peculiari- ter id asseruerat in eadem dist. 37. citata q. 1. art. 1. in fine. Sed præsertim in Ægidio, qui acrior fuit in hac re, notandum est, quod in eadem dist. 37. q. 2. art. 1. corpore docet, tam circa dominiū volūtatī supra suam volitionē, vt illa vtatur, prout voluerit, quam circa malū vsum volitionis, quo volitio applicatur obiecto prohibito. Quem modū agendi expressè docet, non esse à Deo, quāuis prius dixisset, esse modū realem ex parte actus, & relationem realem actus ad voluntatem. Sed clarius hoc constabit disp. 39. præsertim sect. 3. vbi ostendemus, omnes scholasticos doctores, etiam Ægidium docere, Deū, quod ex se est, non determinare, neq; inclinare ad materialem actionē peccati.

Hinc colligitur primò, locutiones Scholasticorum supra citatas nihil repugnare cum nostra asseritione prima, quia vt Deus absolute & sine vlla distinctione diceretur esse causa physica materialis actionis, quæ mala est, oporteret Deum esse causam physicam determinantem ad totam actionem, & præsertim ad rationem specificam, à qua habet, vt mala sit.

18. Secundus modus.

Quo pacto Deus possit dici author rationum communium quæ in peccato sunt, nec malitiā habent, si præscindantur.

19. Tertius modus.

Cum ad illud animam concedi possit Deus author interioris actionis secundum speciem conceptum, quæ quidem actio contraria est legi diuinæ.

20.

21. Ex dictis prima illatio.

12.
Secundo il-
lato.

Colligitur secundò, scilicet & cautè locutos esse Theologos, qui obseruant Deum non esse causam, quæ tribuit speciem alicui peccati: neque Deum esse causam, vt actus sit materiale peccati, neque vt sit fundamentum malitiæ: neque Deum facere id, vnde actus habet, vt sit fundamentum malitiæ: & ex influxu Dei non provenire, quod actus sit talis. Similia notat Ludouicus Molina 1. p. q. 19. art. 6. disp. 3. in appendice §. *ibidem tamen*, & §. *His positis*. & in Concordiæ postrema additione q. 14. disp. 32. §. *ad tertium*. Eodem sensu loquuntur alij Theologi dicentes: Deus non facit actum sub ea ratione, qua necessario infert deformitatem & malitiam. Alij dicunt: Deus in peccato non est causa materialis proximi, sed remoti. Appellantes materiale proximum rationem specificam quidditatiuè contrariam diuinæ legi, & materiale remotum rationem communem, & abstrahentem à contrarietate cum diuina lege.

23.
Temperant
suam senten-
tiam recen-
tiores citati
sunt sed vo-
ce tenuis.

Verbo tenus ad eosdem sentiendi modos proximè accedunt recentiores citati sect. 1. quando suam sententiam ita temperant, vt Deus non sit causa peccati pro materiali, si ly *pro materiali*, accipiatur formaliter, & vt dicit respectum ad formale peccati. Quoniam actus ex causalitate Dei non habet quod dicat ordinem ad formale peccati, vel fundet malitiam moralem, aut subiiciatur illi, sed habet ex defectu voluntatis creatæ: vt notat Didacus Aluarez disp. 24. concl. 3. num. 23. Cui consequens est, Deum non prædestinare, nec physicè prædeterminare materiale actionem peccati, neque prædestinare secundum quod est initium & fundamentum ex quo deformitas consequitur, atque vt induit rationem materialis, quod notant Nauarrete tom. 2. controu. 25. §. 4. concl. 8. & controu. 26. concl. 8. Ledesma art. 18. concl. 1.

24.
Valde tamen
iure distant.

Re tamen atque mente longè distant ab eo, quod prædictæ voces sonant. Si enim Deus non à libera malitia hominum, sed libero suæ voluntatis affectu determinatus prædefinit, decernit, & suo efficaci concursu prædeterminat vt hic homo, hic & nunc eliciat totam realitatem, & omnem intrinsecam rationem, tam specificam, quam numericam odij Dei; cum in illa quidditatiuè includatur realis contrarietas cum Dei amore naturali, ac diuina lege præscripto: & ex hac contrarietate per se, atque necessariò consequatur deformitas, & malitia, quam fundat; eo ipso Deus causat materiale peccati, in quantum est materiale, fundans malitiam moralem, & in quantum est reale principium, à quo necessariò consequitur peccati malitia. Quam illationem probant rationes omnes, quas adduximus pro conclusione prima. Vt igitur hi authores verè, atque in re ipsa defendere possent, materiale peccati, in quantum est materiale fundans malitiam, non causari, nec prædestinari à Deo, deberent simul asserere ad illam specificam & realem repugnantiam cum diuina lege, quæ in odio Dei clauditur, diuinam prædefinitionem, & concursum non inclinare; sed potius quantum ex se est, ab illa retrahere, inclinandum ad amorem Dei, relicta interim potestate, vt voluntas creatæ determinet se ipsam, & consequenter diuinum concursum ad illam realem repugnantiam cum diuina lege producendam. De quo dicemus disput. 35. sect. 1. contra solut. 3.

At inquit: Diuinus concursus influit in totam *Rat. de Voluntate Dei.*

illam realem contrarietatem cum diuina lege & amore Dei, atque producit illam non solum quantum ad rationem genericam, sed etià specificam & numericam. Etenim diuinus concursus propter summam perfectionem, & vniuersalitatem penetrare debet vltimas quasque differentias & gradus, quos transcendit ratio entis. Ergo Deus verè causat materiale peccati sub ea ratione, qua fundat malitiam. Huic argumento nunc satis est dicere, aliud esse concurrere ad vltimam & infinitam quamlibet rationem realem actus: aliud verò simpliciter & absolutè illam causare. Nam primum concedendum est Deo; secundum verò negandum, quando infima ratio est contraria diuinæ legi, quia Deus non est causa vt existat talis ratio specifica; sed potius, quantum ex se est, causaret vt non existeret; nisi creatæ voluntatis malitia, & munus primæ causæ compelleret: vt constabit ex tota disput. 28. & magis ex disput. 29. & disput. 41. sect. 2. 7. & sequent. & disput. 50. præsertim sect. 4.

Tertia conclusio. Quicumque doctores negant, diuino concursu determinari voluntatem ad materiale actionem peccati; idem rectè, & consequenter dicunt, Deum non esse causam moralem eiusdem actionis. Vnde rectè colligitur, eos concedere Deum esse quodammodo causam physicam, nimirum contra suam intentionem, & per accidens determinatam à creatæ voluntate. Ex quo non sequitur, Deum esse causam peccati seu mali. Atque in hoc sensu loquuti sunt omnes doctores, quos reculimus in sect. 2. num. 8. & 9. Quapropter eorum vnus, videlicet Soto immeritò refutatur à Medina 1. 2. q. 79. art. 2. §. *Hic modus*, in fine dicente: *Quod Deus sit causa naturalis peccati iam absonum videtur, & à vera Theologia abhorrens, quàm quod Deus sit causa moralis peccati; imò peius esse videtur: significatur enim quod Deus sua natura malum sit.* Hæc enim doctrina secundum se verà nihil oppugnat eam Theologiam qua ita negatur Deo moralis causalitas actionis, vt eo ipso denegetur causalitas physica directè & per se intenta, eo quod Deus non determinat modo superius explicato.

Ex toto præcedenti discursu colligitur noua & valida impugnatio primæ solutionis posite in sect. 2. quatenus accomodatur ad defendendam physicam prædeterminationem materialis actionis peccati. Quia dato & non concesso, per illam solutionem rectè defendi, Deum, ne conuincatur esse moralis causa peccati: attamen non defenditur Deus ne conuincatur esse absolutè ac directè causa physica non solum actus; sed etiam peccati. Vt in assertionione prima monstrauimus.

Cõfirmatur primò, quoniam iure optimo à recentioribus discipulis S. Thomæ refutatur sententia Caiet. 1. 2. q. 79. art. 1. concedentis Deum esse causam mali moralis, quia Deus verè efficit differentiam essentialem actus, quæ Caietan. existimat esse malitiã moralem. Contra quam sententiam non est locus in præfenti fusiùs disputandi. Solummodo notanda sunt verba Medinæ in eadem q. 79. art. 2. §. *Hic modus: Afferere, Deum esse autorem malæ conuersionis contra virtutem, valde absurdum est. Sequitur enim Deum esse causam mali moralis; præsertim secundum ipsum, qui tenet, formale in peccato esse conuersionem contra virtutem. Item sequitur ex eo quod Deus hominē moueat ad operandū contra virtutē: quod iam sacris literis nō bene cõsonat.*

Præceptum
solutio.

Solutio.

Medina.

27.
Illatio & va-
lida impu-
gnatio.

28.
1. Confirma-
tio.

Medina.

Vnde colligo, illum etiam, qui existimatur fuisse primarius author physicae praedeterminationis, agnouisse, impossibile atque sacris literis repugnans esse, quod Deus moueat ad illam realem, & positivam monstrositatem, quae est differentia essentialis actus, & est realiter & intrinsecè contraria virtuti. Confirmatur secundo, nam statim subdit: *Opus quod fit, & est volutum à Deo, eo ipso est divinae regule, & virtutis conforme. Ergo implicatio contradictionis est, quod Deus moueat contra virtutem.* Et ex sequenti contextu constat, quod loquitur de qualibet causalitate, siue morali, siue physica.

SECTIO IV.

Optimi finis intentio Deum non excusaret.

2. Confirmatio.

Alia solutio.

1. Non satisfactio rationibus, in contrariis adductis.

Uterius tamē impugnetur prima solutio.

3. Optimi finis intentio non reddit bonum illud, quod est in omni causa.

EX principiis, quae praecedenti sectione constituta sunt, ostenduntur esse insufficientes aliae solutiones, quas praecipuo argumento, in sect. 2. proposito, adhibent aliqui contrariè sententiae doctores. Secunda igitur solutio rationem discriminis ita sumit ex fine. Homini, vel Angelo imputatur peccatum tanquam auctori, sed non Deo, quia Deus operatur omnia propter seipsum, tanquam propter finem, & operatur secundum rationem formalem obiectivam suae potentiae, quae est ratio boni. Quapropter quicquid prius ratione boni, & ordine ad Deum non producit à Deo, neque extenditur Dei potentia ad illud, nisi praecise sub ratione entis. At verò daemonis & hominis male voluntas versatur circa malum, & circa obiectum: quapropter imputari debet ipsi tanquam auctori. Hanc ob causam praedefinendi materiale peccati rationem formalem assignant, secundum quod ex illo resultat peculiaris gloria Dei.

Haec ratio euidenter demonstrat implicare contradictionem Deum esse autorem peccati, sed non satisfacit rationibus, quae probant ex hypothesi quòd Deus praedeterminet materiale actionem peccati rectè inferri, Deum esse autorem peccati: ut constabit expendenti melius singulas rationes superioris sectionis. Nunc peculiare istius solutionis refutationes adiungo, quatum prima sit, quoniam ille, qui metu graui compellitur iurare falsum, aut incipit urgetur & trahitur ad furandum aliquando ab imo pectore detestatur malitiam illatum actionum, & quantum possibile foret praecorpare, ab illis refecari malitiam, & oppositionem cum diuina lege, solamque sibi relinquit materiale actionem perituri & furti, simul retenta Dei gratia, & obseruantia diuinæ legis; nihilominus adhuc ille verè est author & moralis causa peccati & actu exercere actiones illas, quae realiter & actu existere nequeunt sine malitia. Ergo etiam Deus censetur author, & causa malitiae; si vult efficaciter, & praedeterminat actionem materiale, cui posita in re non potest non conuenire malitia.

Confirmatur, quia quamuis praedictus perituri reus vel fur adhiberet summum studium possibile, ut à sua intentione refecaret omnem affectum, & intentionem malitiae & oppositionis cum diuina lege; & adhiberet optimum finem,

veluti liberandi innocentem per falsum iuramentum, vel dandi elemosynam ex furto: inòd quamuis intenderet cooperari Deo ad eosdem ipsos altissimos fines, quos Deus intendit quando praedeterminat hominem ad praedictas actiones, adhuc ille homo verè esset author malitiae, & peccati. Ergo praedictae intentiones bonae non sufficiunt liberare Deum ne verè sit author peccati: si ipse praedeterminat, ut in rerum natura existat, & producat ab homine illa materialis actio: quàm necessariò & inseparabiliter consequitur malitia.

Vnde refutatur secundo, quia sequeretur inde, merito à Deo & ab hominibus usurpandam esse illam mutuam adhortationem: *faciamus mala ut veniant bona*, dummodo non ad formalem rationem malitiae dirigeretur eorum intentio, sed tantum ad reales actiones realiter contrarias virtuti & rationi rectae; veluti ad reale odium Dei, reale mendacium, & periurium, praescindendo à malitia. At verò Paulus ab hac impiorum calumnia vehementer abhorret ad Rom. 3. dicens: *Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui infert iram? (secundum hominem dico) Absit alicui quomodo iudicabit Deus hunc mundum? Si enim veritas Dei in meo mendacio abundauit in gloriam ipsius, quid adhuc ego tanquam peccator indicor? Et non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio iusta est.*

Sed ais: Paulus loquitur de faciendo malo in quantum malum est. Atque idem ipsum ego libenter fateor: sed insuper addo id, quod nostro argumento sufficit, nimirum Paulum agere etiam de materiali, & reali actione, virtuti contraria, quam docet, non esse faciendam eo fine, ut Dei gloriam amplifiet. Hoc autem probat, quia ratio qua Paulus virtutem vim habet non solum in ratione formali peccati, sed etiam in actione ipsa realiter contraria virtuti & rationi rectae. Ratio enim Pauli, si ad scholasticam formam reducatur, sic se habebit: Mendacium & iniquitas nostra non est causa per se & directè, ex qua proueniat Dei gloria, sed tantum per accidens, in quantum Deus ex illa colligit bonum: Ergo non est faciendum mendacium, & iniquitas, ut veniant bona. Antecedens probat Paulus, quia si mendacium & iniquitas nostra essent causa per se, & directè, ex qua proueniret Dei gloria, sequeretur, nos propter haec opera esse premio potius, quàm supplicio dignos. Quapropter iniquus esset Deus, qui infert iram puniendo. At contra Deus iuste punit. Ergo mendacium & iniquitas nostra non causant per se, & directè diuinam gloriam.

Hanc esse vim in ratione Pauli, constat ex commentario S. Thomae; clariusque ex aliis expositioribus. Ceterum non obscure sumitur etiam ex Chrysostomo, & Oecumenio, Theodor. Ambrosio, Anselmo, aliisque Patribus in eum locum: semper enim tanquam absurdas proponunt omnes formulas loquendi, quae denotant causalitatem nostrorum peccatorum, ex vi cuius colligatur diuina gloria, & pronuntiant, huiusmodi propositiones: Iniquitates & mendacium non glorificant Deum; non sunt causa gloriae: nos per haec opera non sumus auctores gloriae, non glorificamus Deum; per ea non

4. Possent se mutuo hortari Deum & homo ad mala faciendae ut bona evenirent.

Roman. 3.

5.

Vim habet etiam in materialibus actionibus.

Peccata non per se, aut directè, sed per accidens causant Dei gloriam.

6.

non proficimus ad diuinam gloriam: non sumus causa victoriæ veritatis & iustitiæ. Hæc sicut & alia similia verba denotant causalitatem per se, quæ sola est verè & propriè causalitas. Nam illa causalitas per accidens, quæ nascitur ex sola virtute & bonitate superioris agentis Dei non est verè causalitas nostrarum actionum, sed solius Dei.

Quo supposito vtor eadem ratione Paulicirca actiones materiales quidditatiuè & realiter contrarias virtuti, quantumcunque illas præscindas à ratione malitiæ. Istæ namque actiones non sunt causa per se, & directè ex qua proueniat gloria Dei, sed tantum per accidens. Ergo neque à Deo, neque ab homine faciendæ sunt eadem actiones, vt ex illis colligatur gloria Dei. Loquor autem de illo modo faciendi, qui determinet, vt actiones sint contrariæ virtuti, & rationi rectæ. Antecedens probo, quia Deus iustè punit operatores istarum actionum, & nulli præmium præbet propter materiales entitates illarum. Ergo illæ actiones non sunt causa per se, & directè, ex qua proueniat diuina gloria. Confirmatur, quoniam non solum in rationem formalem malitiæ, sed etiam in prædictas actiones, realiter contrarias virtuti, optimè quadrant illa verba S. Thomæ 1. p. q. 19. art. 9. ad 1. Nihil indicatur secundum illud, quod competit ei per accidens, sed secundum illud, quod competit ei per se. Eadem ratio colligitur ex cap. 6. ad Roman.

Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato, vt gratia abundet? Absit. Si enim mortuus sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Quam rationem Petrus Chrysologus serm. 113. sub init. ita exponit: Siquidem medicus non vulneris, sed curæ proficit & salui: nec morbus, sed sibi congaudet ille sanitati: Ita Deus non ad multiplicandam, sed ad delenda delicta, imbrem suæ pietatis effudit.

Tertia refutatio fit illud ipsam argumentum, quod Vualdenfis lib. 1. doctrin. fidei cap. 28. ex professo refutans similem aliam doctrinam antiquorum, prope finem capituli addit: Quia Dei exemplo hoc agerent homines, committendo furtum, vt inde parent eleemosynam, & perpetrando perurium, vt redimant morientem contra mandatum Apostoli.

Quarta colligitur ex Ecclesi. 15. Non enim necessarii ei sunt homines impij. Ergo eorum propriis operationibus prauis Deus non indiget, tãquam medio vtili, & ordinabili ad aliquem finem à se intentum, qualis est illius gloria. Confirmatur primò, quia omne medium amabile in ordine ad finem est vtile, & eo genere vilitatis est necessarium. Hoc autem genere necessitatis, non sunt necessarii Deo homines impij, sicut neque alia necessitate simpliciter. Confirmatur secundò, nam si materiales actiones impietatis essent media per se ordinabilia per diuinam intentionem ad suam gloriam colligendam, iam ad hunc ipsum finem Deo necessarij forent homines impij. Quoniam illi soli sunt artifices & architecti similiarum actionum, quas neque Deus se solo, nec homines sancti patrare possunt.

Refutatur quintò, quoniam illa, quæ per se ipsa, id est ab intrinseca quidditate sunt mala, nullo bono fine licere possunt alicui: vt docet sanctus Augustinus lib. contra mend. cap. 7. illis præsertim verbis: Ea quippe opera hominum, sicut causas habuerint bonas, seu malas, nunc sunt bona, nunc mala, quæ non sunt per se ipsa peccata, sed voluntate Dei.

cata. Nota illas voces, Non sunt per se ipsa peccata, id est, ab intrinseco independentè à quacunque circumstantia causæ finalis, vel personæ efficientis, & subdit: Cum verò iam opera ipsa peccata sunt (subintelligit per se ipsa) sicut furta, supra, blasphemias, vel cetera talia; quis est, qui dicat, causas bonas esse faciendæ, vt vel peccata non sint, vel quod absurdus est, iusta peccata sint?

Vbi nota primò, Augustinum loqui non solum de formali ratione malitiæ; sed etiam de materiali entitate illius. Si quidem non solum refutat eos, qui dicunt, peccata iusta esse, si fiant propter bonum finem; sed etiam eos, qui dicunt, blasphemias & mendacia non esse peccata, si bonis causis fiant. Secundò nota, quauis Augustinus loquatur de hominibus, eadem tamen ratio Augustini fortius militat in Deo pro illis operibus quæ per se ipsa & ab intrinseco mala sunt. Nam à malitia proueniens ab intrinseca quidditate, non liberantur per bonum finem à Deo adiunctum, si Deus illorum operum author est. Ac prouide non licebit dicere, Deum esse authorem illorum operum, præcisè, quantum ad materialem rationem talis operis, quod ordinat in bonum finem, non verò, quoad rationem malitiæ.

Confirmatur primò verbis Innocentij Tertij cap. Super eo, de usuris: Cum usurarum crimen vtriusque testamenti pagina detestetur; super hoc dispensationem aliquam posse fieri, non videmus. Quia cum Scriptura prohibeat, pro alterius vita mentiri; multo magis prohibendum est, quæ ne pro redimenda vita capiti usurarum crimine inuoluatur. Quod si materialis entitas volitionis committendi usuras, vel materialis entitas mendacij possent à malitia præcindi, quando non intenditur earum malitia, sed tantum intenditur bonus finis consequendus per materiale entitatem illorum operum: iam super his dispensatio fieri posset: nam dispensatio relinquit materiale tantum entitatem operis, sublata malitia illius.

Sextò refutatur, quia intentio mali finis, & tendenti ad malum culpæ, tanquam ad obiectum, in homine & Angelo ratio est, vt illis imputentur peccata (sic enim prædicta solutio respondet.) Sed Deus efficaciter vult, & physicè prædeterminat totam illam realem intentionem mali finis, & totam realem tendentiam ad obiectum malum, sicut prædeterminat ceteras omnes materiales actiones, etiam si male sint. Ergo Deus est author & causa, vt daemon & homo peccet. Probo consequentiam, quoniam Deus est author & causa non solum materialis actionis peccati, sed etiam est author & causa, vt daemon & homo eliciat realem intentionem mali finis, & realem volitionem malitiæ, tanquam obiecti à qua prouenit vtrique peccatum imputari. Consequentia probatur, quoniam quicumque est author & causa, vt homo non solum eliciat materiale actionem, sed etiam illi adiungat quâcumque rationem formalem, aut conditionem requisitam, vt imputetur illi peccatum, eo ipso est causa & author, vt homo peccet.

Refutatur septimò, quia optimus finis propriæ bonitatis & gloriæ, quem Deus intendit in omnibus operibus, si aliquid excusat physicam prædeterminationem actionis male ad summum

11.

Prima notatio circa Augustinum.

Secunda notatio.

12.

Innocentius.

13.

Deus esset causa vt homines adingerent malitiam formalem actionibus materialibus.

14.

Optimus finis in hac prædeterminatione quid efficeret?

*Ad summū
efficeret, ut
Dei impu-
tetur a culpa
demonis esse cau-
sam & au-
sorem pec-
cati.*

15.

*Bona initio
non potest
impedire
quominus
media impu-
tentur cui-
cunque cau-
sa directè illa
volenti.*

summum hoc tantum excusat, ne Deo imputetur ad culpam, peccatum, & malitiam. Attamen nihil obstat, quominus Deo tanquam auctori, & morali causæ imputetur ad virtutem, laudem & gloriam, quod causauerit materiale actionem odij Dei, & totam illius realem oppositionem cum diuina lege. Sic enim hæretici, qui Deum faciebant peccati auctorem, hoc referebant ad summam laudem diuinæ bonitatis, sapientie, atque potentie,

Quod autem huic imputationi non obstat bonus finis à Deo intentus inde probatur, quoniam bonus finis intentus, quamvis refundere possit bonitatem in voluntatem mediorum; nihilominus non potest impedire, quominus media imputentur, tanquam auctori & morali causæ cuiuscunque personæ, quæ directè formaliter & efficaciter vult illa media propter illum finem. Denique ad huius sectionis doctrinam confirmandam pertinent omnia, quæ dicemus disputatione 33. sect. 2. de proportionem varia, ob quam diuinam voluntatem debeat aliqua obiecta velle, quæ non deceant creatam voluntatem; & quæ dicemus disp. 32. sect. 2. & disp. 33. sect. 3. à principio, referentes optimi finis intentionem, propter quam hæretici huius temporis Deum à culpa excusare tentabant, licet moueret ad materiale actionem peccati.

SECTIO V.

Solutio tertia desumpta ex obligatione, & subiectione ad legem, non, & facit.

*1.
Inter creatā
& creatā
voluntatem
discrimen.*

2.

INter diuinam & creatam voluntatem hæc solutio conatur ostendere rationem discriminis, propter quam create, & non diuinæ voluntati malitia imputetur; licet diuina voluntas ad actū peccati moueat ac prædeterminet voluntatem creatam, quia nimirum creata voluntas legibus adstringitur, quas quoniam vult, ideo imputatur illi malitia; & transgressio legis, quam cuique tenetur. At contra Deus nulla tenetur lege, imò potius quadam veluti lege, & munere vniuersalis causæ tenetur concurrere ad quamcunque actionem etiam malam, prædeterminando ad illam, & potest permittere peccata, neque tenetur illa impedire.

3.

*Nonnullis
aut horum
placuit.*

Hanc solutionem breuiter attrigisse videntur, qui rationem reddunt, propter quam voluntati creatæ non verò prædeterminanti Deo imputetur malitia, quia creata voluntas est, quæ operatur sine subiectione ad suam regulam. Ita Bañes 1. p. q. 49. art. 2. in fine, & Aluarez disp. 24. pag. penult. cum Capreolo rationem reddit, quoniam priuatio comitatur actum, prout fit à tali agente, quod agendo talem actum, discrepat à sua regula & lege. Nauarrete verò tom. 2. controu. 25. sub finem rationem reddit, quoniam defectus, licet non sit per se intentus ab homine qui peccat; tamen tribuitur eidem, quatenus se subtrahit à regula rationis secundum genus causæ formalis, & quatenus se subtrahit à principio primo efficiente omnis rectitudinis, cuiusmodi est Deus.

quid de cæteris Scholasticis; inter quos excecit Ochamus in 2. q. 19. antemed. qui prædicta ratione discriminis vtitur, ut Dei bonitatem à culpa liberet, quamvis demonibus denegat Dei concursum ad quemlibet actum bonum (vt falsò ille denegari existimat: de quo dicemus disp. 40. sect. 5.) in qua doctrina fauere videtur physicæ prædeterminationi ad actum peccati, nisi aliunde integram seruaret libertatem demonis, ad cauendum peccatum, non quidem eliciendo bonum actum, sed solummodo cessando ab actu malo.

Improbabilius adhuc est, quod Gabriel in 2. dist. 7. q. vnica art. 1. versus finem docuit, Deum posse sine libertate demonis in eo producere actum odij, aut saltem liberè productum sine eius libertate conseruare: neque propterea Deo imputari malum, quia non tenetur non producere, aut non conseruare talem actum. Nihilominus agnoscit bene Gabriel, tales actus eo ipso non esse liberos: quapropter nullum inde patrociniū accipit physica prædeterminatio materialis actionis peccati. Similia docuerat in 1. dist. 42. q. vnica versus finem.

Alij Scholastici non pauci reddunt prædictam rationem discriminis ex obligatione desumptam, non vt defendat prædeterminationem physicā, sed generalem Dei concursum ad materiale actionem peccati liberè à culpa: vt Ioā. Maior in 2. dist. 37. q. 1. col. 1. & col. 4. ad quoddā secundū argumentū, & col. 5. ad 4. & alibi sæpe. Scot. in 2. dist. 37. sub q. vnica. §. *Ad argumenta quarta quæst.* ad 2. & clarius Gabriel in eadē dist. 37. q. vnica art. 3. sub. 2. §. *Ad rationes.* vbi concedit, Deum concurrere ad actum & ad priuationem rectitudinis, asserit tamen propterea non culpari, quia Deus non tenetur ponere rectitudinem in actu, quam voluntas creata tenetur ponere, quia subest legi, Deus autem legi non subest.

Sit igitur prima conclusio. Legis obligatio & subiectio ad regulā sortitur vsū, Theologiè valde consentaneum, quo Deus defendatur à culpa & inordinatione immunis. quamvis non impediat plurima peccata, quæ potuissent impedire. saltem subtrahendo suum effectum & generalē concursum ad illorū materiales actiones requisitum, cum tamen homines iure culpentur, si sua peccata non impediant. Imò etiam quandoque quoniā aliena peccata nō impediunt. Quia nimirum Deus nō tenetur deesse muneri vniuersalis causæ, quod postulat concursum ita præparatum, vt libertatē sinat, suos motus agere. At homines tenentur in seipsis cauere omnem culpam, & in aliis etiā secundum regulam & mensuram charitatis.

Secunda & principalis conclusio. Immunitas ab obligatione, & subiectione ad superiorem legē, aut regulā, non est sufficiens ratio, vt defendat, Deum nō esse auctorem & causam, vt homines eliciant actiones diuinis legibus realiter cōtrarias, si Deus prædeterminat ad materiale actionem peccati. Et in hoc sensu refutat præfens solutio tertia.

Primo, quia dato, & non concessio, quod Deus nulla profus intrinseca & quidditatiua lege sui ipsius teneretur non prædeterminare creatā voluntatem ad materiales actiones odij Dei & perituri; inde ad summū defenderetur Deus, ne sibi imputetur ad culpā & vituperationem, quod auctor sit & causa moralis illarū actionū & totius oppositionis realis, quam habent contra diuinam bonitatem, & veritatem: nec vituperetur eo quod auctor

4.

5.

6.

Prima conclusio.

Sane hominibus imputatur ad culpam aliorum peccata non impedire, Deo vero nō.

7.

Non esse subiectū Deum legi superiori non excusat à culpa si prædeterminat.

8.

author, & causa moralis sit, ut homines eliciant eiusmodi actiones. Attamen adhuc constans & firma erit illatio, qua inferitur, Deum esse causam moralem, & authorē, ut homines eliciant actiones diuinæ bonitatis, & diuinis legibus realiter contrarias; id tamen reputabitur Deo ad virtutem, & laudem, vt contra primam solutionem dicebamus sect. 2. num. 24.

9. Confirmatio. Discrimen inter effectus directos & indirectos voliti.

Explicatur & confirmatur primò, recolendo discrimen inter illos effectus, qui directè, expressè, & formaliter sunt efficaciter voliti, & directè causati, atque illos effectus qui non sunt causati, nec voliti, nisi indirectè & interpretatiuè. Nam huiusmodi effectus, quia non sunt formaliter, directè & expressè voliti, neque realiter causati per actionem, ad hoc destinatum, ideo non imputantur, nisi quatenus obligatio euitandi illos facit, vt censeantur proprii effectus, qui seclusa obligatione forent prorsus alieni. At verò, quando effectus sunt expressè & formaliter voliti per electionem efficacem, ac per illam directè & realiter causati, nulla ratione requiritur obligatio, vt imputentur. Quia vbi adest prima, & expressa ratio imputationis, quæ est expressa, & formalis volitio efficax, & causatio; non requiritur ratio interpretandi volitionem, qualis est obligatio vitandi.

10. Ratio ob quam Deus esse author peccatorum, si prædeterminaret effectum nullam legem haberes prohibentem ne prædeterminaret.

Quapropter etiam si Deus nulla teneretur obligatione, prohibente ne prædeterminaret materiales actiones peccatorum, adhuc Deus verè & realiter foret author, & causa, vt homines elicerent actiones diuinis legibus realiter contrarias, quoniam hic ipse foret effectus expressè & formaliter volitus per diuinam prædefinitionem, nec non directè & realiter causatus per physicam Dei prædeterminationem, si daretur.

Confirmatur secundò, recolendo istius doctrinæ rationem à priori, quam in 1.2. variis in locis explicuimus, præsertim verò q. 7. art. 8. tractantes de nocumento indirectè volito. Et q. 76. art. 2. & 3. tractantes de ignorantia culpabili, & indirectè volita, videlicet, interueniente obligatione, propterea non solum morali æstimatione; sed etiam physica & realitendentia volitionis imputabilem esse effectum, qui seclusa obligatione nullo modo impuraretur: quoniam obligatio cōstituit talem effectum coniunctum cum obiecto volito non solum quantum ad existentiam, sed etiam quantum ad realem appretiationem, quia non potest voluntas amplecti illud obiectum, cuius consequentes effectus vitare tenetur, nisi illud obiectum amet appretiatione maiori, quam obseruantiam suæ obligationis, ideoque postponat obligationem vitandi tales effectus, vt profectuarum obiectum, quod pluris æstimat. At contra quando effectus sunt directè voliti & causati, necessariò imputantur voluntati, etiam nulla interueniente obligatione, quemadmodum nostra bona opera imputantur Deo, tamquam authori & primariæ causæ morali, licet nulla obligatione teneatur illa producere aut non producere. Quobrem, vt Deo imputetur aliquod opus nostrum, tamquam authori & causæ morali, non requiritur, quod teneatur illud vitare, neque subire aliquam regulam, aut legi superioris.

11. Confirmatio. Explicatur doctrina de generali causa ad auctorem peccati.

Confirmatur, nam ex eisdem principiis constat, quare lex & obligatio primæ & generalissimæ causæ Deum excuset, ne illi merito imputetur actio mala, quamuis ad illam præbeat generale concursus. Ratio enim est, quoniam

Deus, quantum ex se est, non vult directè & expressè producere talem speciem actionis, quæ realiter contraria est diuinæ legi; sed præoptat potius, vt non produceretur: cæterum coactus munere primæ causæ præbet generale concursus ex se inclinante potius ad bene operandum. Qui contra Dei intentionem à creata voluntate detorquetur ad malam operationem. Quapropter directè & expressè Deus, neque vult, neque causat, vt homines eliciant actiones diuinis legibus realiter contrarias. Quod tamen directè & expressè velleret, & causaret, si ad illas physicè determinando, adigeret homines potius, quam traheretur ab illis.

Sed operæ pretium erit radicitus explicare fundamentum interpretandi voluntatem atque colligendi effectus indirectè volitos, nullū esse, nisi obligatione interueniente, atque comparatione horum effectuum à Philosophis & Theologis requiri obligationem, non verò comparatione aliorum effectuum, qui directè & expressè sunt voliti & causati. Vtemur autem exemplo celebriori de submersione naui, quæ indirectè, & interpretatiuè volita est, & causata à gubernatore absente, qui lege iustitiæ tenebatur adesse ad gubernationem naui.

Desumptum est hoc exemplum ex Aristotele 2. Physicor. text. 30. cap. 3. prope med. dicente: *Idem insuper contrarium est causa: quod enim præsens causa cuiuspiam est, id & absens nonnunquam causam esse contrarij dicimus. Vt gubernatoris absentiam subuersionis naui, cuius præsentia causa erat salutis. Cui consonat receptum illud axioma: Si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis.* Quod fundamentum habet in Aristotele lib. 1. Poster. text. 30. cap. 13. aliis cap. 10. Quod tamen non infert, Dei absentiam, & subtractionem lucis abundantioris esse causam, propter quam homines non impleant diuinæ præcepta; quamuis Dei præsentia lux & protectio sit causa, vt homines impleant diuinæ præcepta, quia, supposita præparatione Dei quātum ex se est, prompti semper ad præbendum concursus potius ad bonum actum, atque vitandum peccatum: vt vidimus disp. 19. & 20. & constabit ex multis disputationibus sequentibus.

Insuper D. Thomam in præsentī controuersia, quoties probat Deum directè non causare peccatum, non vti ea ratione, quoniam Deus non tenetur impedire peccatum: quam tamen rationem adducit, vt probet, Deum neque indirectè causare. Constat ex 1.2. q. 79. art. 1. toto corpore. Peculiariter verò notanda sunt illa verba: *Similiter etiam neque indirectè* (videlicet est causa nostri peccati) *conspicitur enim quod Deus aliquibus non præbet auxilium ad euitandum peccata, quod si præberet, non peccarent: sed hoc totum facit secundum ordinem suæ sapientiæ & iustitiæ, cum ipse sit sapientia & iustitia. Unde non imputatur ei, quod alius peccet, sicut causa peccati: sicut gubernator non dicitur causa subuersionis naui, ex hoc, quod non gubernat. nam, nisi quando subtrahit gubernationem potens, & debens gubernare.* Nota duas postremas conditiones.

Ne sinistrum aliquid accipiat lector ex prædicto testimonio S. Thomæ necessarium erit illud conferre cum altero 1. p. q. 49. art. 2. fine vbi ait: *Submersio naui attribuitur nauæ, vt causa; ex eo quod non agit quod requiritur ad salutem nauis. Sed Deus non deficit ab agendo quod est neces-*

13. Volitio interpretatiua effectus indirectè voliti esse nequit seclusa obligatione.

14. Aristoteles.

15.

D. Thomas.

16.

salutem ad salutem. Unde non est simile.

37.

Hæc duo testimonia in eadem summa Theologia non obiter, sed ex professo eandem controuersiam tractantia de concursu Dei ad actum peccati; secum mutuo pugnant; nisi in utroque clauderentur partim explicitè, partim verò implicitè duæ propositiones. Altera: si Deus non ageret quod requiritur ad salutem hominis, videlicet, ut euitet peccatum; Deo ut causæ attribueretur hominis peccatum: sicut submersio navis attribuitur nautæ, ut causæ ex eo quod non agit, quod requiritur ad salutem navis. Vnde si Deus physicè prædeterminaret materialem actionem peccati; Deo ut causæ attribueretur hominis peccatum. Quoniam hanc physicam prædeterminationem subtrahere simpliciter requiritur ad salutem hominis: ita ut cum illa in sensu composito impossibile sit actualiter euitare peccatum. Altera propositio est: Deus propterea suæ obligationi non deficit, licet non impediatur hominis peccatum, quia Deus non deficit ab agendo quod est necessarium ad salutem hominis.

Licet peccata
nō impediat,
cum possit illi
non impu-
nari.

18.

D. Thomæ.

Vnde constat contra mentem S. Thomæ ad probandam physicam prædeterminationem detorqueri, quod asserit 1. 2. q. 79. art. 2. ad 2. In hominem, sicut in causam reducitur non solum actus, sed etiam ipse defectus; quia, scilicet, non subditur ei, cui debet subdi, licet hoc ipse non intendat principaliter, & ideo homo est causa peccati: sed Deus sic est causa actus, quod nullo modo est causa defectus concomitantis actum, & ideo non est causa peccati. Notandum est illud membrum; licet hoc ipse non intendat principaliter. Vnde constat, prædictam obligationem rationem adduci ad probandum, defectum esse indirectè volitum, & causatum ab homine, sed non à Deo. Attamen ut aliquid sit directè & expressè volitum & causatum per physicam prædeterminationem, nunquam D. Thomas exegit obligationem; neque potuit exigere.

19.

Caietanus.

Consequenter Caietanus 1. p. q. 49. artic. 2. sine ait: Tunc absentia agentis dicitur causa efficiens, quando debetur præsentia. Et propterea, quia nunquam, cum rebus debetur, Deus sibi rebus influentem; ideo non sequitur, quod proprie loquendo, Deus sit causa defectuum. Vbi agit planè de causa non directè causante per sui præsentiam, sed indirectè per absentiam. Et ab hac etiam indirecta causalitate propterea Deum liberat, quia nunquam, cum rebus debetur, Deus subtrahit influentem. Supponit itaque deberi aliquem influentem, & illum maximè, qui simpliciter, necessarius est, ut voluntas creata actualiter euitet peccatum, si voluerit.

20.

Capreolus.

Simili modo vtuntur prædicta solutione S. Thomæ antiquiores eius discipuli: ut Conradus 1. 2. q. 79. art. 1. in §. Probat secundam partem Antecedentem, & Ferraricus 1. contra Gent. cap. 161. prope finem, maximè verò Capreolus 2. dist. 34. q. 2. art. 3. ad 1. principale Scoti contra 2. conclusionem illis præsertim verbis: De hoc S. Thomas 1. 2. q. 6. art. 4. initio corporis voluntarium, inquit, dicitur, quod est voluntas. Ab aliquo autem dicitur esse aliquid dupliciter, uno modo directè: quod, scilicet, procedit ab aliquo, in quantum est agens. sicut calefactio à calore. Alio modo indirectè ex hoc ipso, quod non agit; sicut submersio navis dicitur esse à gubernatore: in quantum deficiit à gubernando. Hæc verba S. Thomæ Capreolus continup

ponderat, dicens: Sed sciendum, quod non semper id, quod consequitur ad defectum actionis, reducitur sicut in causam in agens ex eo quod non agit. sed solum tunc, cum potest, & debet agere. Si enim gubernator non posset nauem dirigere, vel non esset ei commissæ gubernatio navis; non imputaretur ei navis submersio, quæ per absentiam gubernantis contingeret. Quibus similia scribit in eodem lib. 2. dist. 37. col. vltima ad primum Durandi, illis præsertim verbis: Ultra hoc requiritur, quod agens debeat, & teneatur vitare talem defectum, & causare oppositum illius defectui.

Vnde collige, nihil physicæ prædeterminationi favere, quod adducitur ex Capreolo in eadem distinct. 37. artic. 3. in principio, dum distinguit duplicem modum consecutionis, quo privatio aliqua comitatur aliquem actum, videlicet, primo modo ex ipsa essentia, & natura actus, in se & absolute considerata: secundo modo, prout egreditur à tali agente, quod discrepat à regula & lege. Hæc enim non diriguntur à Capreolo, ut defendat, Deo tanquam causæ non imputari, quod homines concipiant actiones realiter contrarias divinis legibus; quamvis eas Deus physicè prædeterminet; ac proinde directè velit & causet. Agit namque Capreolus ibi solummodo de privatione seu defectu indirectè volito, seu causato, non verò de illo, quod directè volitum, & causatum est. Adde, quod Capreolus agebat ibi, non de interiori actu intrinsecè malo, sed solummodo de exteriori actu, qui potest esse bonus & malus: ut constat exemplo fornicationis, in quo suam distinctionem explicat. Vnde falsò & contra hanc ipsam Capreoli doctrinam colligitur quod deformitas peccati, seu malitia moralis non sequitur intrinsecè, & ex natura rei ad actum blasphemie, vel odii Dei, ut actus est, neque vult esse in genere naturæ etiam in individuo. Ceterum de reali quidditate intrinsecè contraria diuine legi, dicemus disp. 30. tractantes de mendacio, & disp. 41. sect. 1.

Redeo ad eandem doctrinam de indirectè volito effectu, qui solus requirit obligationem euitandi: vnde Ricardus in 1. distinct. 40. artic. 3. q. vltima ad 1. & ad 3. reddit rationem ob quam Deus non sit causa obdurationis, & perditionis, quia quamvis possit impedire per gratiam; non tenetur; sed iuste ob merita peccatorum deficit. Quam doctrinam sequitur Carthusianus ibidem, videlicet, in 1. distinct. 40. quæst. 3. & in 2. distinct. 37. sequitur doctrinam S. Thomæ 1. 2. quæst. 79. artic. 1. quam supra numer. 15. retulimus. Eadem est sententia Maioris in 2. distinct. 37. quæst. 1. col. 5. ad quoddam 4. argumentum. Imo etiam Scotus in 2. distinct. 37. quæst. vltima §. Ad argumenta questionis quartæ. ad secundum ait: Non propter hoc solum imputaretur peccatum voluntati create, quia ipsa per accidens causat defectum; sed quia ipsa tenetur agere rectè, in quantum effectus est sub potestate sue, & non agi rectè: non sic autem tenetur voluntas divina.

Ex quibus omnibus collige iure optimo, etiam à suis Authoribus refutati, quod Medina 1. 2. q. 79. art. 2. asseruit: Deus inclinat indirectè ad malum morale. Hactenus de prima probatione conclusionis secundæ. Eiusdem plures alix probationes traduntur sectione sequenti.

21.
Nihil fane
Capreolus
prædetermini-
nationis.

22.

Scotus.

23.
Ex dictis il-
latis.

SECTIO VI.

Eiusdem solutionis tertia refutationes alie, venientes ab obligatione, qua Deus nihil potest contra se ipsum committere.

1.
A quilibet
tunc re-
solvitur
oblatum est
at bonu
mum am-
pandum.

2.
Pro conclusio-
ne secunda
prima ratio.

Contra sui
amorem agit
qui procurat
se odio haberi.

3.
Procurare,
aut praeter
minare rea-
lem tenden-
tiam odij co-
tra summi
bonum hone-
stum, non po-
test esse con-
suetudo recta
rationis.

4.
Magister.

5.
Bonum-

179.

Omnium fundamentum est, quia Deus tenetur intrinseca, & quidditatiua lege propriae bonitatis & iustitiae, quae lex est dictamen sapientiae de bono honesto, coniunctum cum necessario amore sui. Hac lege obligatur Deus non à superiore præcipiente, & imponente regulam, sed ab intrinseca, & quidditatiua rectitudine, quæ sibi ipsi regula & lex est.

Vnde pro secunda conclusionem, constituta in sectione præcedenti, & eo ipso pro refutatione dictæ solutionis tertiæ sumitur eiusmodi argumentum. Hæc lex Deum obligat, ut se ipsum, tanquam summum bonum honestum necessario diligat: ergo ex consequenti prohibet, vel potius impossibile reddit, ne Deus velit & prædetermine, ut creaturæ odio habeant, & contemnant Deum per realem & positivum actum odij, etiam præcendendo à malitia. Probo consequentiam, quia contra sui ipsius amorem agit, qui vult & procurat se odio haberi, & contemni ab alio; si dignus est diligere, & magni haberi.

Confirmatur primò, quia procurare, prædeterminare & efficere, ut homines per realem volitionem odio prosequantur summum bonum honestum, & contemnant divinas leges reali contemptu, non potest esse conforme dictamini sapientiae de amando bono honesto, quantumcumque ab hoc odio & contemptu velis præscindere malitiam, dummodo relinquant realem tendentiam contra Deum & eius legem.

Confirmatur secundò communi Scholastico- rum consensu. Magister in 1. dist. 43. cap. 3. ait: *Non potest Deus facere, nisi quod bonum est & iustum, hoc est, nisi illud, quod si faceret, bonum, & iustum esset.* & infra: *Non potest Deus facere nisi illud, quod si fieret, iustitia eius conveniret.* & infra: *Non potest facere id, quod iustitia eius convenire non potest.* Et similes alias propositiones ad eundem sensum admittit in sequenti cap. 4. & magis explicat dicens: *Hoc verbum (debet) venenum habet, multiplicem enim & involutam continet intelligentiam: nec Deo propriè competit, qui non est debitor nobis, nisi forte ex promisso, nos verò ei debitores sumus ex commissio. Ut autem venenum euacuetur, distingue verbi sensus: Non potest Deus facere, nisi quod debet, id est, nisi quod vult falsum est: sic enim potest ipse dici debere aliquid, quia vult illud. Si autem dicatur, non potest, nisi quod debet, id est, non potest nisi illud, quod si faceret, es bene conveniret, verum est.* & cap. 5. post med. ait: *Non potest facere, nisi quod ratio est enim facere, id est, quæ rationalia sunt, & quæ si fierent, rationalia essent.*

Has omnes Magistri sententias exponit, atque defendit S. Bonaventura in tribus dubiis literalibus, peculiariter observans, debitum ex promisso esse mere liberalitatis, & secundum rem plus habere de ratione gratia, quam debiti, & subdit: *Ratio debiti secundum quod obligationem dicit propriè in Deo non cadit: si autem abutamur nomine, ut debitum sonet in condescenditiam bonitatis Dei sic recipitur in Deo. Idem sentiunt communiter Scholastici Ale-*

xand. 1. p. q. 21. mēb. 2. §. 1. ad 1. Albertus & Agidius, quos refert & sequitur Carthusianus 1. dist. 43. q. 3. vbi Ricardus art. vñico q. 7. & in postremo dubio literali, Durandus q. 5. Henricus quodlib. 8. q. 5. pag. 2. & iterum pag. 4. Scotus verò in 1. dist. 38. q. vñica & dist. 44. q. vñica dissentire videtur existimans, Dei leges non alia ratione rectas esse, nisi quoniam statuta sunt à bonitate divina, quæ potuit aliter statuere, si voluisset. Quibus similia tradit Gabriel dist. 42. q. vñica, & dist. 43. q. prima. Sed verique explicationem admittit, ne communi sententiæ contradicat, in quo non est immorandum.

Confirmatur tertiò ex S. Thoma 1. p. q. 21. art. 1. ad 2. vbi sic loquitur: *Cum bonum intellectum sit obiectum voluntatis, impossibile est, Deum velle, nisi quod ratio sua sapientia habet. Quæ quidem est, sicut lex iustitia, secundum quam eius voluntas recta & iusta est. Unde quod secundum suam voluntatem facit, iuste facit. Sicut & nos quod secundum legem facimus, iuste facimus. Sed nos quidem secundum legem alicuius superioris: Deus autem sibi ipse est lex.* Vbi expressum vides illud fundamentum, quod in principio posuimus.

Rursus 1. p. q. 25. art. 5. ad 2. ait: *Deus non debet aliquid alicui, nisi sibi.* Unde cum dicitur, quod Deus non potest facere, nisi quod debet, nihil aliud significatur, nisi quod Deus non potest facere, nisi quod ei est conveniens & iustum. Quod postea ita explicat: *Deus non potest facere, nisi id, quod si faceret, esset conveniens & iustum.* Quapropter Deus hoc genere debiti debet sibi, nihil facere contra sui amorem, honorem, & leges. Contra hæc autem faceret, si efficaciter veller, & physica necessitate prædeterminaret homines, ut Deum odio prosequerentur, atque contemptui: & ut vellent violare eius leges, quamvis in his actionibus Deus non intenderet, neque causaret, nisi solam realem contrarietatem cum sui amore, honore, ac suarum legum observantia.

Secunda ratio, quia quamvis evidens sit illatio, per quam probamus Deo non imputari culpam, siue peccatum, quia nullius alterius supremi domini legibus subiacere potest, in quarum transgressione consistat essentia peccati: attamen ex alio cap. colligitur contradiCTORIUM viri- que propositionis, videlicet, alterius superioris Domini legibus subiacere, Deum & contra illas verè & propriè peccare, & illi imputari peccatum & culpam. Hæc autem sequela probatur, quia si Deus deuiare potest à recta ratione, volendo & faciendo actionem materialem, quæ ab intrinseco & realiter contraria est rationi rectæ: iam divinus intellectus & voluntas non possunt esse prima regula rationis rectæ: proptereaque necessarium est in officio contineri per leges superioris alterius ac prioris regulæ.

Ex eisdem principiis proficiscitur ratio tertia, quam ita concepit Anselmus lib. 1. cur Deus homo cap. 12. à medio: *Quod dicitur, quia quod Deus vult, iustum est, non ita intelligendum est, ut si Deus velit quodlibet inconueniens, iustum sit, quia ipse vult. Non enim sequitur, si Deus vult mentiri, iustum esse mentiri: sed potius, Deum illum non esse. Nam iniqua quam potest velle mentiri; nisi voluntas in qua corrupta est veritas. & post pauca: Itaque de illis tantum est verum dicere: Si Deus hoc vult, iustum est, quia Deum velle, non est inconueniens.* Similia docet etiam in Dialogo de casu diaboli cap. 12. in medio. Eademque doctrina sumitur non obscure

6.
S. Thoma.

7.

8.
Secunda ratio.

Si à recta ratione Deus posset deuiare, non esset iam prima regula, sed alterius superioris legibus subiaceret.

9.
Tertia ratio. Anselmus.

ex eodem

ex eodem Anselmo in prol. cap. 10. & 11. ubi postquam ostendit, Deo id solummodo esse iustum, quod decet eius bonitatem, aut iustitiam; docet, inter ea, quæ sic decet, illud esse iustum, quod Deus vult, & non iustum, quod non vult.

10.

Non excusai Deū sufficiens ad peccato non esse subiectū legibus, si ex se facit quod turpe est.

Ex qua doctrina, quæ certissima est, utpote desumpta ex visceribus Scripturæ & sanctorum Patrum, constat non esse sufficientem rationem excusandi Deum à malitia, eo quod nullius superioris lege teneatur; si aliunde conceditur, Deum à se ipso determinatum efficaciter velle, & physica necessitate prædeterminare demones & homines plurimos, & mentiantur, & vt odio prosequantur Deum, aut eius leges. Sicut enim non potest velle mentiri, nisi voluntas, in qua corrupta est veritas: ita non potest velle efficaciter causare, & necessitatem inducere alteri personæ, vt mentiantur; nisi voluntas in qua corrupta est veritas. Vnde consequens erit, iam illam voluntatem subditam esse legi alicuius superioris. At contra sicut intrinseca & quidditatiua lege suæ sapientiæ & bonitatis obligatur, & necessitatur Deus ad veracitatem, ita vt numquam mentiantur etiam quoad materiale entitatem mendacij; ita etiam obligatur & necessitatur, ne author & causa sit determinans, vt creaturæ mentiantur, etiam quoad realem entitatem mendaciorum. Sed in particulari de mendacio plura dicemus infra disputat. 30.

11.

Tertullian.

In eandem sententiam Tertullianus libro 2. contra Marcion. cap. 6. *Bonitas, inquit, & ratio in omnibus conspirant, apud Deum nostrum. Neque ratio enim sine bonitate ratio est, neque bonitas sine ratione bonitas, nisi forte penes Deum Marcionis irrationabiliter bonum.* Sicut ipse Tertullianus in præcedenti primo lib. contra Marcion. cap. 23. probauerat, Deum Marcionis non esse rationabiliter bonum. & dicto lib. 2. cap. 7. initio: *Exigere, inquit, à Deo debet & gravitatem summam, & fidem præcipuam in omni institutione eius.* De quo fusius postea cap. 11. fine & cap. 12.

12.

Damascenus in Dialog. contra Manich. sæpe repetit, Dei voluntatem esse bonitatis regulam; idcirco quidquid Deus vult, eo ipso esse bonum, quamuis illius ratio ignoretur à nobis. Præsertim hoc docet prope med. Dialogi, & in medio, & multo propinquius ad finem quam ad medium. Nililominus ibidem constantissimè negat, Deum velle aut inclinare voluntates creatas. vt contra eius legem concupiscant: sed potius contendit Deum, quantum ex se est inclinare omnes voluntates ad bonum, etiam voluntates damnatorum: vt referemus disput. 40. sect. 5. num. 4. Insuper reddit rationes varias congruentiæ, & bonitatis ex parte eniisque obiecti. Et vniuersaliter docet, subesse tales rationes, etiam si à nobis ignorentur. Quapropter re ipsa supponit aperte Dei voluntatem, ipsa esse bonitatis regulam, vt ea ipsa ratione velle nequeat, quod ex parte obiecti est rationi & ipsi Deo contrarium.

13.

Hieronymus in præmio ad comment. Osee versùs finem: *Sed respondebis, inquit, Deo iubente nihil turpe est. Et nos dicimus: Nihil Deus præcepit, nisi quod honestum est, nec iubendo turpia facit honesta, quæ turpia sunt: sed quia scimus, nihil Deum velle, nisi quod honestum est, hoc præcepit, quod honestum est.*

Quin & Aristoteles lib. 5. Ethicor. cap. 7. *Ciuitas iusta aliud esse naturale, aliud legitimum; & naturale quidem est, quod ubique vim habet eandem, & non quia videtur, vel non videtur.* Id est non pendet ex libero arbitratu alicuius legislatoris: & subdit iustum naturale esse immobile, & forsitan apud Deos nullum esse iustum, quod moueatur. Quapropter existimat apud Deos esse iusta naturalia & immobilia.

Quarta ratio, quoniam sancti Patres contra hæreticos, præsertim Manichæos, Marcionistas, & Priscilianistas diligentissimi sunt in reddenda ratione bonitatis, propter quam oportuit, hominem ita liberum creati, vt eius peccata permitterentur, ne hominis peccata & fragilitas conferrentur ex Dei malitia prouenisse, vt illi blasphemabant. Ergo supponebant Patres ex parte obiecti voliti à Deo, semper requiri bonitatem & consonantiam cum ratione recta, neque satis esse respondere, volitum esse aliquod opus à Deo; si aliunde conuincitur esse ab intrinseco turpe. De his omnibus ex professio Dionysij de diuin. nominib. cap. 4. in fine, Tertullian. lib. 2. contra Marcion. cap. 6. & sequentibus, Gregorius Nyssenus oratione catechetica cap. 7. Athanasius oratione contra idola inter princip. & med. Damascenus 2. fidei cap. 29. & in Dialogo contra Manichæos citato numer. 12. August. 3. de lib. arb. cap. 5. & 9. & alij plurimi. Eodem igitur argumento colligitur hæc veritas ex plurimis aliis operibus Dei, quorum rationes reddunt Patres, vt rerulimus & ponderauimus disput. 9. sect. 7. & multis sequentibus. Et vniuersaliter ad idem probandum valent plurima, quæ circa rationem diuine voluntatis ponderauimus disput. 15. sect. 3. 4. & 5.

Confirmatur, quoniam præter alias rationes, hæc etiam Patres prædictos errores conuincunt; quoniam ex illis sequeretur, Deum esse autorem peccati. Huic autem argumento neque Manichæus satisfaceret negando consequentiam, eo quod Deus legi subiectus non sit, sed pro munere vniuersalis causæ producat naturam aliquam ab intrinseco malam. Neque satisfaceret Priscilianista negando consequentiam, eo quod Deus & stellæ non subiciantur legibus; sed Deus pro munere vniuersalis causæ producat varias constellationes, quasdam bonas, alias verò malas, quæ pro sua intrinseca natura & quidditate necessariò malum insulant. De quo plura dicemus disput. 38. sect. 1. & 2. Nunc illud tantum inferimus, quod præsentis sectionis est proprium, videlicet, immunitatem à subiectione legis, Deum non liberare à culpa: si determinat ad aliquod, ex quo necessariò & inseparabiliter sequitur malitia.

Quinta & postrema ratio sit, quia nullus Theologorum dubitauerit, erroneam esse doctrinam Cassiani in collatione 17. Abbaris Ioseph cap. 11. dicentis vniuersaliter: *Non quid quis egerit, sed quo voto egerit, esse inquirendum: ita vt reperiamus quosdam per reprehensibilem actum ad summam peruenisse iustitiam, qui non pro contentu Dei, neque delinquendi proposito, sed necessarij & sancti finis intuitu visuperabili intuitu sustinuerint necessitatem.* Quam generalem doctrinam præmittit, vt sequentibus capitibus totius collationis, præsertim vsque ad caput 26. defendat, mentiri aliquando esse licitum, laudabile & meritum,

14. Aristoteles.

15. Quarta ratio.

Supponunt Patres semper requiri bonitatem ex parte obiecti à Deo voliti.

Dionysius. Tertullian. Gregorius Nyssenus. Damascenus.

Augustinus.

16. Si ex se obiectum consonum esset, quia illud Deus vult, Deum committeretur autibus peccati.

17. Prima ratio.

Cassiani oratio.

rorium, si grauis necessitas urgeat; & bonus finis intendatur, cum dolore, ac detestatione malitiæ, quæ est in mendacio, vt constat, præsertim ex cap. 12. Vnde cap. 17. initio: *Taliter, inquit, de mendacio sentiendum, atque sit eo viuendum est, quæsi natura ei insit ellebore. Quod si imminente exitiali morbo, sumptum fuerit, salubre; cæterum absque summi discriminis necessitate perceptum, præsentis exitij est.* Cuius rationem reddit eodem cap. quia finis operis & affectus considerandus est perperantia, quo potuerunt, quidam per mendacium iustificari.

18. Vbi notandum est primum secundum errorem istum non licere velle formalem rationem malitiæ: quin potius semper de illa dolendum esse, monet Cassianus vbique: veluti in dicto cap. 17. in medio, dicens: *Quando igitur grane aliquid imminet de veritatis confessione discernen; tunc mendaciorum sunt recipienda periglia; ita tamen vt reatu humilis conscientia salubriter morda mur.* Loquitur ergo solummodo de materiali actione mendacij, quando illius electionem permittit.

19. Clarius autem Abulensis in Iosue cap. 2. q. 30. distinxit inter materialem entitatem mendacij & illius malitiam, & intulit aliqua mendacia licere, atque à malitia liberari propter optimos fines ad quos deferuire possunt.

20. Secundò notandum est, tam generalem doctrinam de omnibus criminibus ad bonum finem destinatis, quàm particularem doctrinam de mendaciis propter bonum finem, atque urgente necessitate, directè & ex professo oppugnari validissimis argumentis à S. Augustino toto lib. de Mendacio, & toto libro contra mendacium tomo 4. prope initium, vbi frequenter repetit hoc generale atque verissimum axioma: si semel admittitur, necessitatem urgentem, aut maximam vtilitatem optimi finis excusare posse à malitia opera, quæ per se ipsa sunt contraria veritati aut diuinæ legi; inde ianuam aperiri omnibus criminibus, vt liceant propter bonum finem: ac proinde urgente necessitate aut exigente necessitate licet idolis thurificare, blasphemare Dominum nostrum Iesum Christum, stupra, adulteria, homicidia exercere.

21. Neque dubium, quin Augustinus loquatur de materiali entitate horum criminum, quantumcunque præscindatur à malitia, tum quia de hac agebant, scilicet, Cassianus, & eius sectatores contra quos disputabat ibi Augustinus, vt nuper vidimus: tum etiam, quia id constat ex verbis, quæ retulimus in sect. 4. numer. 10. aliisque multis similibus. Prædictæ doctrinæ consonant Gregorius lib. 18. moral. cap. 4. & lib. 26. cap. 3. Isidorus in Synonymis cap. 10. Sed clarius illam amplectuntur communiter Scholastici cum Magistro in 3. dist. 38. ca. 3. & S. Thomas 2. 2. q. 110. art. 3. ad 3. & 4. Nec non iuris Canonici Doctores cum Gratiano 22. q. 2. cap. *Primum est capitale*, & multis sequentibus.

22. Ex hoc vniuerso discursu sic conficio argumentum. Illa opera, quæ ab intrinseca quidditate realiter & positiue contraria sunt veritati aut rectæ rationi nullo bono fine intento, & nulla adhibita præcensione malitiæ honestari possunt, vt laudabiliter fiant ab hominibus. Ergo multo minus honestari poterunt, vt laudabiliter ammentur, procurentur, & prædeterminentur à Deo. Probo consequentiam, quia talis intrinseca &

realis contrarietas diuinam veritatem & bonitatem dedecet multo magis, quam humanam. His consonant quæ dicemus tota disput. 30. & quæ referemus disput. 32. sect. 3. de immunitate obligationis & legis, ob quam hæretici Deum excusabant à culpa, licet ad actiones peccatorum impelleret, afferendo necessitatem.

SECTIO VII.

De malitia, quæ non sequitur ad actionem materialem, nisi prout egreditur à voluntate creata.

Refutatur solutio quarta.

Vt solent physice prædeterminationis Authores argumenta, & solutiones ab antiquioribus Theologis traditas ad propugnandum Dei generalem concursum, applicare ad defendendam physicam prædeterminationem; ita etiam in præsentem præstant, dicentes: Licet Deus inclinet ad substantiam actus, quæ secundum se est bona; non tamen inclinat ad malitiam actus: quia malitia non consequitur substantiam actus, nisi præcisè in quantum illa substantia fit à voluntate creata deficiente, non verò in quantum fit à Deo.

Prædictæ solutionis applicationem ad materialem actionem peccati videtur inchoasse Medina, qui materiales actiones peccati prædeterminari, licet expressè non docuerit, valde tamen significauit: vt vidimus supra sect. 1. num. 2. Rursus præsentem solutionem vitit 1. 2. q. 79. artic. 2. §. *P o vera* & sequentibus. Clarius materialem actionem peccati physice prædeterminari, docuit Bañez, vt vidimus in eadem sect. 1. num. 3. & sequentibus, qui tamen vt diuinam causalitatem à culpa liberet, vitit hoc exemplo 1. p. q. 49. artic. 2. fine: Deus est causa ambulationis, & tamen non ambulat: quia ambulare importat relationem ad animal, à quo procedit, & in quo recipitur. Sic quamuis Deus sit causa naturalis actus, qui est moraliter malus, non peccat, neque est malitiæ author, & causa moralis, quia hæc denotant actionem, vt precedentem à voluntate ipsa, in qua recipitur talis actio, & quæ subiacet legi, & ab illa deuiat. Cæterum recentiores eorundem Authorum discipuli manifestè prædictam solutionem applicant materialibus actionibus peccatorum, physice prædeterminatis à Deo.

Ad eam solutionem explicandam & confirmandam vtuntur hypothefi, quoniam si qualitas illa, quæ est substantia odij, vel blasphemix produceretur à solo Deo extra omne subiectum, vel subiectaretur in lapide; tunc ex substantia odij, & blasphemix non sequeretur malitia peccati. Ergo malitia peccati non per se, & necessariò sequitur ex substantia odij Dei, prout est producta à Deo, sed prout est producta ab homine.

Eandem quoque solutionem antiquioribus Scholasticis tribuunt: quos tamen omnes, maxime verò S. Thomæ discipulos sentire contra physicam prædeterminationem materialis entitatis peccati, constabit infra tota disput. 39. præsertim sect. 3. & bona ex parte probatum est romo præced. de scientia disp. 49. & 50. Cæterum fau-

1. *Solutio à prædeterminatoribus adhibita.*

2.

Exemplum addunt.

3. *Superadditæ hypothefim.*

4.

uent nonnihil antiquorum non pauci, quando affirmant, Deum propterea non esse causam peccati, etiam si concurrat ad actum, quia malitia non necessarii sequitur ex actu positio, quem Deus causat, sed potius idem actus positivus potest esse sine malitia. Huius doctrinæ præcipuus author est Ricard. 2. distinct. 37. art. 3. q. 1. ad 2. ubi Gabriel q. vnica art. 3. dub. 3. cui consonat in 1. dist. 42. fine. sicut etiam Ochamus in 2. q. 19. expresso defendit, Deum posse causare in demone, quidquid absolutum est in actu odij Dei, non causando aliquam deformitatem vel malitiam.

5.
Falsa Grego-
rii doctrina.

Sic etiam illum actum, qui productus & receptus à voluntate creata est odium Dei, posse fieri à solo Deo, siue separatim ab omni subiecto, siue receptum in voluntate creata, nihil prorsus ad illum efficienter concurrente: ac nihilominus Deo etiam in eo casu non imputari malitiam (quia quando illa entitas non causatur à creata voluntate, sed à Deo, iam non est odium Dei) docet Gregorius lib. 1. sent. distinct. 1. q. 3. artic. 2. col. vltima ad quoddam secundum argumentum & dist. 42. q. 1. col. penultima respondens ad argumenta contra secundam conclusionem & in 2. distinct. 37. q. vnica artic. 3. col. ante penultima ad 5. argum. atque etiam ad 1. docet, propterea Deum non esse causam peccati, quamuis ad actionem materiale concurrat, quia Deus secundum rectam rationem concurrat.

6.
Nihil multum
discrepat
Maior.

Parum à Gregorio discrepauit Maior, nam in 1. dist. 17. q. 10. & dist. 43. q. vnica, docet entitatem odij Dei posse à solo Deo produci, siue extra subiectum, siue in aliqua voluntate: sed non produci in ratione odij, neque imputari, ideoque Deum non malè agere. Nihilominus in 2. sentent. distinct. 7. q. 1. post med. à 3. contra istud existimat entitatem odij Dei posse produci à solo Deo extra subiectum, & non posse produci in subiecto, ita vt subiectum odio habeat Deum. Sed vtrum in subiecto producendo entitatem odij euitare possit hoc inconueniens, vt subiectum odio habeat Deum, Maior dubitat, & ideo dubitat an illius entitas produci possit in subiecto à solo Deo. Tradit etiam similia in dist. 37. q. 2. ad 2.

7. Sic etiam Almainus in tractatu 1. Moral. cap. 16. aperte supponit, cuiuslibet actus materiale entitatem posse à solo Deo produci, atque eo ipso exui omni malitia, quam necessario contraheret, si ab homine liberè produceretur: ita vt implicet contradictionem liberè produci ab homine, & non esse malum. Clarius hoc dicit idem Almainus in dictatis super sententiis Roberti Holcot, quæ habentur post quartum sententiarum eiusdem Almaini in 2. q. fine. Atque pro eadem sententia refert Petrum de Aliaco, & Adamum.

8. Quin etiam ex discipulis S. Thomæ Caietanus 12. q. 79. artic. 1. §. vltimo ita existimat. Si actuale odium Deus conferuaret extra subiectum, non remaneret in ratione actus vitalis, sed per modum formæ: & ideo tunc non comitaretur eam moralis deformitas. Et in toto artic. docet, deformitatem procedere ab actu peccati, quatenus procedit à libero arbitrio deficienter. Quibus consequentia clarius & fufius tradunt cæteri Thomistæ, dicentes, malitiam non provenire ab actione odij, secundum quod fit à

Deo, sed in quantum procedit à libero arbitrio creato. Adduntque, Deum posse per se producere actionem odij, & totam illius entitatem. Ita Capreolus 2. dist. 37. q. 1. art. 1. conc. 2. & artic. 3. prope initium, ubi etiam Hispalensis Deza distinct. 37. q. vnica artic. 3. notabil. 4. & artic. 4. ad 1. contra secundam concl. & ad multa alia argumenta sequentia. Conradus 1. 2. q. 79. art. 2. ad 3. Ferrariensis 3. contra gentes cap. 71. in fine, quos sequitur Valentia 1. 2. disp. 6. q. 9. punct. 1. ad finem.

Sanctus denique Bonaventura in 2. distinct. 37. artic. 1. q. 1. dum respondet ad argumenta præferri ad 3. & 5. fauere videtur eidem solutioni, quatenus in ordine ad Deum agentem assignat solummodo bonitatem actionis; illius vero malitiam in ordine ad voluntatem creatam; quod etiam obseruant S. Thomas, & alij Scholastici citandi in disputat. sequenti section. 1. e. & 3.

S. Thomas.

Sic igitur prima conclusio. Licet actionibus materialibus malitia non conueniret in quantum à Deo, sed in quantum à voluntate creata procedunt: inde tamen rectè probaretur, Deum esse autorem & causam, vt homines committant peccatorum malitiam, si Deus physicè prædeterminat eorum materiales operationes. Probatur, supponendo semper hanc hypothefim physicæ prædeterminationis, vt ex ea inferamus inconuenientia: primò quoniam malitia peccati consequitur actionem materiale odij, in quantum illa actio fit à voluntate creata deficienter: sed Deus est author & causa vt voluntas creata deficienter faciat prædictam actionem materiale odij: ergo Deus est author & causa vt homines committant malitiam, quæ consequitur ad illam actionem odij, in quantum ab eorum voluntate procedit.

10.
1. Conclusio

Esse autem non conuenire malitiam in quantum à Deo procedit, adhuc esset Deus causa malitiae si actiones prædeterminaret.

Prima probatio.

Explico & confirmo primò, quia secundum Authores physicæ prædeterminationis, de ratione Primæ causæ est, vt determinet applicetque ad agendum quamcumque causam secundam: ideoque determinat & applicat voluntatem demonum & quorundam impiorum hominum ad actiones materiales odij Dei, & blasphemiarum. Ergo Deus facit vt prædictæ materiales entitates odij & blasphemiarum sint à voluntate creata; ac proinde facit vt illæ entitates habeant primariam radicem malitiæ ac peccati, quæ consistit in ordine ad voluntatem creatam, tanquam ad causam efficientem, & recipientem.

11.
Prima confirmatio.

Magis adhuc explico secundò, distinguendo in odio Dei re & modum qui est ordo ad voluntatem creatam. Res est effectus immediatè productus à voluntate, qui iam est in facto esse terminus actionis ab illa distinctus, saltem ratione formali (vtrum ante opus intellectus nihil interest ad præsens.) Modus autem, qui est ordo ad voluntatem creatam est formalissima ratio actionis, per quam illa qualitas, quæ est odium Dei suum esse recipit à voluntate creata, & respicit illam tanquam actualiter producentem. Quo supposito sic argumentor. Iste modus, qui consistit in formalissima ratione actionis, causatur à Deo, tanquam ab autore determinante & applicante voluntatem creatam, vt proprio ipsius voluntatis concursu, & actione producat talem qualitatem odij Dei. Ergo non solum illa qualitas, quæ est odium, sed etiam, quod illud odium

12.
Secunda confirmatio.

fit.

fiat a voluntate creata, & habeat ordinem ad illum, causatur à Deo, tanquam à determinante, & applicante voluntatem creatam. Ergo Deus determinat & applicat ad odium, quantum ad illam ipsam rationem formalissimam à qua immediatè, per se ac necessariò provenit malitia, nimirum quod sit à voluntate creata.

Hinc sumitur probatio secunda ostendendo discrimen inter actionē ambulandi, & actionem odio habendi Deum. Quod sciē adnotavit Magister 1. dist. 42. prope initium dicens: *Ambulatio, loquutio & huiusmodi actiones à Dei potentia alienae non sunt, sed ad ipsam pertinent. Licet enim huiusmodi actiones in se Deus habere non possit (non enim potest ambulare, vel loqui, & huiusmodi) eas tamen in creaturis potest operari, facit enim ut homo ambulet, & loquatur, & huiusmodi. Sed sunt alia quedam, quae Deus nullatenus facere potest, ut peccata.* Vnde peto ab Authoribus physice praedeterminationis, utrum sicut Deus facit, quod homo ambulet, & loquatur: ita Deus faciat ut homo odio prosequatur Deum, & blasphemet, quantum ad materiale rationem actionis, per quam producit illa qualitas, quae est odium, vel blasphemia. Si enim Deus hoc facit: iam Deus facit, ut homo faciat materiale reale odium, & faciat secundum eam rationem formalem secundum quam ex illa per se & necessariò sequitur malitia & ratio peccati. Si autem Deus hoc non facit, consequens est, Deum non praedeterminare voluntatem hominis ad talem materiale actionem producendam.

13. *secunda probare. Magister.*
14. *Confirmatur primo.*
Confirmatur primo, quia quamvis Deus non velit ambulare: nihilominus vult, ut homo ambulet. Ad contra Deus non solum non velit esse & blasphemare; sed etiam non vult ut homo blasphemet, & odio prosequatur. Ergo non vult Deus, ut qualitas, quae est odium vel blasphemia producatur à voluntate creata, ex qua productione per se, & necessariò consequitur, ut homo verè blasphemet, & odio habeat. Confirmatur secundò, quoniam antiquorum aliqui Theologi existimabant Deum, quamvis non velit mala: nihilominus velle mala fieri. Quorum sententiam praecedenti disp. 2. 6. sect. 2. probauimus, errorem esse fidei contrarium. Nunc autem in scriptis inde non esse concedendum, quod Deus velit, & praedeterminet Petrum, ut eliceat materiale actionem, qua producat qualitatem odij, & blasphemiae. Nam ex hac ipsa productione, quatenus est à Petro, per se & necessariò provenit, ut Petrus peccet, blasphemet, & odio prosequatur Deum.

15. *Terza probatio.*
Terza probatio, si Deus enim voluit quia odium reputatur praedeterminat actum illi Deum non esset author peccati.
Probatur tertio, quia data hypothesei impossibili, quod Deus praedeterminaret ac produceret materiale actionem odij Dei, eodem modo, quo producit actum aliquem virtutis moralis, ut iustitiae, vel temperantiae, ita ut, quantum ad modum effectui concursus, ex parte Dei determinantis, & inclinantis, nullum esset discrimen: tunc Deus verè esset author & causa peccati. Et tamen in eo casu non alia ratione Deus malitiam causeret, nisi causando ut homo causet actionem realem, ex qua necessariò sequitur malitia: hoc autè praestat praedeterminatio physica. Si respondeas, in eo casu Deum intendere malitiam: non satisfacis; quoniam hypothesis proposita praescindit à quacumque intentione, & agit de mera, & praecisa causalitate, quā sup-

ponit eandem adhiberi ad bonos & malos actus.

Quartò, quia si Deus persuaderet, vel praeceperet Petro, ut eliceret materiale entitatē odij Dei, non liberaretur à malitia Deus; etiam si responderes, malitiā non sequi ex tali actu, nisi prout est à voluntate deficiente. Ergo si Deus praedeterminaret materiale entitatem odij Dei, non liberaretur à malitia Deus etiam si responderes, malitiam non sequi ex tali actu, nisi prout est à voluntate deficiente. Consequentia probatur, quoniam physica praedeterminatio, non minus, quam praecceptum aut consilium, sufficiens est, ut Deo imputabilem reddat, non solum actum praedeterminatum, sed etiam quicquid ex illo necessariò & inseparabiliter sequitur.

16. *Quarta probatio.*
Probatur quintò, quia formalis ratio meriti naturalis non cōsequitur actum, nisi prout est à voluntate creata: nihilominus Deus est author & causa, ut homo per suam liberam voluntatē merita naturalia lucratur: ergo quod malitia peccati consequatur actum, prout est à voluntate creata, non impedit, quo minus Deus sit author illius: nisi aliunde in ipso modo concurrenti ostendatur discrimen ratione cuius, Deus non determinet voluntatem ut deficiat, eliciendo actionē malam, sed potius, quātum ex se est inclinet semper ut eliceat actionem bonam; ideòque merito censeatur author illius.

17. *Quinta probatio.*
Sextò Spiritus Sanctus dicitur postulare pro nobis & triumphare nos in Christo, quia causa est, ut nos postulemus, & triumphemus: quātvis alioqui oratio, postulatio, & triumphus formaliter afferant actum prout est à voluntate creata, non verò prout est à Deo. Deus enim propriè non orat se ipsum, nec postulat à se ipso, neque pugnat cum Damone, ac Mundo. illorum tentationibus resistendo. Ergo quod malitia sequatur ex actione odij, quatenus procedit à voluntate creata, nihil obstat, quominus Deus sit verè author, & causa, ut homo Deum odio prosequatur, si aliis physice praedeterminat ad odium.

18. *Sexta probatio.*
Probatur septimò, quia si Deus ad materiales actiones erroris, & mendacij praedeterminaret Prophetas, Apostolos, & ceteros auctores S. Scripturae; imò etiā Pontifices, & universam Ecclesiam; adhuc dicere posses, illius mendacij & erroris malitiā non consequi ad substantiam actus, nisi praecise, quatenus illa substantia sit à voluntate creata deficiente, & tamen omnino insufficientes esset solutio. Caterum, quia de hoc argumento ex professio dicturi sumus tota disp. 40. nunc illud solummodò notandum fuit, valere etiam ad refutandam praesentem solutionem quartam, & nostram conclusionem comprobandam.

19. *Septima probatio.*
His omnibus exemplis aperitur via intelligendi octavam rationem à priori, per quam deprehenditur insufficientia praedictae solutionis quartae hoc modo. Quod malitia peccati consequatur materiale actionem praecise, in quantum est à voluntate creata; deficiente, hoc sufficienter excusat Deum, ne imputetur, quasi actio immanens ipsius Dei; non tamen excusat ne imputetur Deo, quasi obiectum ad extra volitum, & tanquam effectus ad extra causatus: hoc enim modo imputatur Deo laus cuiusque boni actus hominum & Angelorum; quamvis non imputetur ut actio Dei, sed ut effectus ad extra volitus & causatus. Et hoc modo imputarentur errores & mendacia, si

Deus ad illorum materialem entitatem determinaret Apostolos, Prophetas, Pontifices, & Ecclesiam.

21.
Nona probatio.

Secunda conclusio.

Nonò probatur conclusio refutando fundamentum contrariæ sententiæ, quod retulimus numero tertio, pro quo statuendæ sunt duæ, quæ restant, conclusiones. Secunda conclusio. Implicat contradictionem à solo Deo produci materialem actionem odij Dei, siue extra omne subiectum, siue in subiecto corporeo, siue in voluntate nullo modo concurrente in genere causæ efficientis. Et quamvis impossibile existimem cuiusque volitionis, aut intellectus productionem à solo Deo sine intellectu vel voluntate creata procedentem, ac præsertim extra subiectum, vel in subiecto corporeo: attamen de hoc disputandi locus est alius. Illud tamen proprium est instituti præsentis, talem esse ab intrinseco materialem entitatem odij Dei, & blasphemiam, vt Deo indignissimum, & omni ex parte repugnans sit, Deum esse illarum causam etiam extra omne subiectum, vel in subiecto corporeo, vel in voluntate nihil effectiue concurrente, vt ostendimus infra disput. 41. sect. 1.

22.
Tertia conclusio.

Prima probatio tertia conclusio.

Tertia conclusio. Dato & non concessio, quamlibet operationem voluntatis esse ab intrinseco ita indifferentem ad bonum, vt in aliquo casu fieri posset liberè sine vlla malitia; adhuc contradictionem implicaret, Deum prædeterminare, vt fiat hæc actio hic & nunc, & cum talibus circumstantiis, sub quibus necessarium est, malitiam sequi ex tali actione. Probatum primò, quoniam eo ipso determinaret Deus, causarèque vt existeret malitia, quæ necessariò consequitur: vt dicemus disputat. 40. sect. 2. in principio.

23.
Secunda.

Probatum secundò, quia quamvis aliqui Scholastici existiment, nullum actum esse intrinsecè malum, sed quemlibet posse ab homine liberè & licitè fieri, accedente dispensatione Dei, aut præcepto, Deumque posse dispensare, vt fiat licitè, vel etiam præcipere, vt fiat quilibet actus, etiam odij Dei: quam sententiam tenuit Ocham, quem sequitur Aliaco. lib. 1. sent. q. 14. art. 3. ad 2. dubitationem, Gerson, & Andreas de Castro nouo, quos refert Almainus lib. 1. moral. cap. 15. prope initium; nemo tamen Theologorum dixit, fieri posse, vt manente prohibitione Dei, & non reuocata, neque per dispensationem, aut præceptum contrarium, adhuc facere possit Deus, vt actus non sit malus. Ac proinde manentibus his circumstantiis non potest non esse indignus, quem Deus procurer, & faciat ab homine fieri, quia iam procurat, & facit, vt homo faciat actum necessariò malum, quem implicat contradictionem non esse malum.

24.

Hæc dixerim, vt constet, nostram doctrinam esse ita firmam, vt non solum in communi & certa sententia Theologorum, existimantium, quosdam actus esse indispensabiles, & prorsus incapaces præcepti affirmatiui, qualia sunt odium Dei, mendacium, blasphemiam, & his similia; sed etiam in contraria sententia, valde improbabili paucorum Scholasticorum, tanquam certa & inconcussa veritas supponatur. Porro vtum aliqua lex aliquodve præceptum sit prorsus indispensabile à Deo, solet tractari in 1. sent. dist. 47. & 1. 2. q. 100. artic. 8.

Denique prætermittendum non est, quod Beza in aphorismo 19. ad temperandum, explicandumque suum errorem, notauit: *Omnia bona sunt, quatenus à Deo proficiuntur; & discernunt illud boni & mali in instrumentis dumtaxat locum habet.* Instrumenta verò semper appellat creatas voluntates. Similiterque in aphorismo 21. & 31. tradit, actionem, vt procedit à Deo, bonam esse, malam verò, vt procedit à voluntate corrupta: de quo dicemus disput. 32. sect. 2. num. 11. & 12. Quibus similia ex Zvinglio referemus ibidem num.

25.

Beza.

DISPUTATIO XXVIII.

Vtrum defectus actionis, reducendus non in causam efficientem, sed deficientem, defendat, vel potius oppugnet physicam prædeterminationem.

SECTIO I.

Qui Authores vtiuntur huiusmodi solutione, & ad quam sententiam defendendam.

Omniū solutionum celeberrima est, quæ sumitur ex debita reductione defectus, qui non est referendus in Deum, quoniam est perfectissima causa efficiens, & nullo modo deficiens; sed referendus est in voluntatem creatam, quæ est causa deficiens, eo quòd non subiicitur regulæ, quando operatur actionem peccati. Hanc solutionem antiquissimi quique Scholastici tradiderunt ad defendendum generalem concursum Dei, ne posset illi peccatum imputari; sed non ad defendendam physicam prædeterminationem; quin potius ad illam rejiciendam: vt constabit partim sectione sequenti, & fusius disp. 39. vbi constabit, omnes antiquos & recentiores Scholasticos, præter paucos, in hac arate physicæ prædeterminationis authores, contra illam directè pugnare.

Eadem tamen antiquissima solutio detrahetur ad defendendam physicam prædeterminationem materialis actus peccati, eisdem antiquorum exemplis munita, videlicet, claudicationis, quæ non reducitur in virtutem motuum cruris, & monstruosi effectus, qui non reducitur in calorum influentias, vt fusius referemus: num. 5. & sect. 3. num. 6. Illam insuper explicant variis loquendi formulis: qualis est illa desumpta ex D. Thoma in 2. dist. 37. q. 2. artic. 2. ad 3. Deus agens insinit, & vt agat, & vt bene agat, sed in malis actionibus, quamvis sit causa earum, quantum ad essentiam, non tamen est causa, quantum ad defectum: & ideo absolute dicendum est causa bonorum operum, non autem peccatorum. Vnde inferunt quod Deus non est causa voluntatū, vt deficiente agat, etiam si prædeterminet materialem actionem peccati, nec Deus tribuit voluntati deficiente agere, nec Deus est causa actus, vt auertius est à regula rationis, nec vt est fundamentum afectionis à Deo.

Dicunt etiam: Non est instrumentum Dei voluntas, vt deficiens; sed tantum vt efficiens. Non sequitur malitia ex actione voluntatis, quatenus voluntas subordinatur Deo, vt principi-

1.
Celebris solutio, ex qua quod deficiens reduci debet solum in causam deficientem.

2.

D. Thomas.

3.
Alia exceptio solutio.

pali efficiendi, sed ut deficit. Præintelligitur, causam secundam se subtrahere à cōcursu Dei, ut deficiat, & non subici ei, cui debet subici. Deus non causat omnia requisita ad malitiam, & non causat deficientiam actualem, à qua prouenit malitia. Voluntas ex vi prædeterminationis tendit in bonum & non deficit in actu.

4. *Vnica A-*
lium con-
lacio.
Has& similes alias propositiones de diuino concursu verificari non posse, si physicam prædeterminationem Deus adhibeat, ostendimus sect. 2. & 3. maxime verò section. 4. Vnica vero conclusio propria est præsentis sectionis. Solidam Theologiam autoritate & ratione munitam continet ea solutio, quæ Dei generalem concursum omni culpa vacare probat, quoniam defectus, seu malitia peccati non est reducendus in causam efficientem, sed in deficientem, &c. Hanc conclusionem ex professo explicare & probare oportet; quia inde sumuntur argumenta valida contra physicam prædeterminationem, ut videbimus section. 2. & 3. tantum abest, ut hæc doctrina satisfaciat argumentis, quæ contra physicam prædeterminationem hucusque proposuimus.

5. *S. Thom.*
Conclusio probatur primò: sic enim S. Thomas 1. 2. q. 79. art. 2. corpore ait: *Defectus autem ille est ex causa creata, scilicet, libero arbitrio, in quantum deficit ab ordine primi agentis, scilicet, Dei. Unde defectus iste non reducitur in Deum, sicut in causam, sed in liberum arbitrium sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curuam sicut in causam, non autem in virtutem motiuam, à qua tamen causatur quidquid est motionis in claudicatione: & secundum hoc Deus est causa actus peccati, non tamen est causa peccati, quia non est causa huius, quod actus sit cum defectu.* Quæ postrema verba ponderabimus section. 3. sub initium.

6. Ibidem ad 2. argumentum discriminis rationem reddit S. Thomas, propter quam imputatur homini defectus, licet illum non intendat: non autem Deo, quamuis ad eundem actum realem concurrat, quia, scilicet, homo non subditur ei, cui debet subdi. At verò *Deus sic est causa actus, quod nullo modo sit causa defectus concomitantis actum.* Eandem solutionem S. Thomas tradit, quoties hæc difficultas occurrit expedienda, ut 1. p. q. 49. artic. 2. corp. & ad 2. & in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. & 3. contra gent. cap. 7. 1. in fine & fusius in q. 3. de malo artic. 2. vbi similitudinem adiungit ductam à motu, & influxu cælorum.

7. Eandem solutionem tradunt Albertus 1. p. q. 26. memb. 2. art. 3. ad 3. Vincentius Beluacensis in tom. 3. speculo moral. lib. 3. dist. 9. ad 2. quæstionē, S. Antonius 1. p. tit. 6. cap. 12. Rayner. in Pantheolog. verbo *peccatum* cap. 3. S. Bonauentura 2. dist. 37. artic. 2. q. 1. ad duo penultima argumenta. Scotus latè & optimè eandem dist. q. vnica §. ad solutionem istorum obiectorum, Carthusian. 2. dist. 37. q. 1. Capreol. 2. dist. 37. q. 1. art. 3. col. antepenultima & dist. 34. q. 2. art. 1. conc. 2. & art. 3. ad argumenta contra secundam conclusionem. Deza in 2. dist. 34. q. 2. art. 3. notabili 2. 3. & 4. & dist. 37. q. vnica art. 3. notab. 4. & art. 4. ad 1. contra secundam conclusionem, Conrad. 1. 2. q. 79. art. 1. in fine corp. & ad 3. & artic. 2. corpore sub si-

Rui de Voluntate Dei.

nem, Caietanus eadem q. 79. art. 1. & 1. p. q. 49. art. 2. Ferratiensis 3. contra gent. cap. 7. 1. & recentiores communiter, ut Bellarminus tom. 3. lib. 2. de amissione gratiæ, & statu peccati cap. 5. & cap. 18. Rossensis artic. 36. contra Luther. inter princip. & med. §. *Neutrum.* Eidem solutioni valde consonat Magister primo dist. 46. §. *item aliter.*

8. Probatur secundò, nam eandem solutionem magis explicat & confirmat illud generale principium, quia videlicet peccati malitia non consequitur ex actu, quatenus est à causa efficiente & perfecta; sed quatenus est à causa deficiente imperfecta. At verò Deus non est causa deficiens: imo tam virtus operatiua, quam actualis operatio Dei est perfectissima & digna sapientissimo & potētissimo administratore vniuersi. Hac via, Deum non esse peccati causam, licet ad actum illius concurrat, defendunt S. Thomas 3. contra gent. cap. 10. & 1. p. q. 41. art. 1. ad 3. & artic. 2. corpore & ad 2. & q. 63. art. 1. & 1. 2. q. 75. artic. 1. & 2. & 4. & de Malo q. 1. art. 3. fusè & in 2. sentent. q. 1. art. 3. & alibi sæpe, Alexand. 1. p. q. 18. memb. 4. à medio & 2. p. q. 100. memb. 3. art. 6. §. 3. corpore. Albertus 2. p. tract. 22. q. 134. Scholastici communiter cum Magistro in 2. dist. 34. cap. 2. vbi S. Bonauent. artic. 1. q. 1. & 2. & dist. 37. art. 2. q. 1. in fine. Ægidius 2. dist. 37. q. 1. artic. 2. via. 1. & q. 2. art. 1. & dist. 34. q. 2. artic. 2. in dub. literali & alibi sæpe, Ricardus 2. dist. 34. artic. 2. q. 3. & 4. Durandus 2. dist. 34. q. 3. Carthusian. 2. dist. 34. & dist. 37. q. 1. Capreolus 2. dist. 34. q. 2. art. 1. conclusione 2. & art. 3. ad argumenta contra secundam conclusionem. Deza ibidem art. 3. notab. 2. 3. & 4. Caietanus & Conradus 1. 2. q. 79. art. 1. & 2. & q. 75. art. 1. & 2. Scotus 2. dist. 37. col. 9. §. 6. *Quantum ad primum dico quod.* Gabriel 2. dist. 34. q. vnica art. 2. concl. 3. & art. 3. Marfilin 1. q. 44. art. 1. post conclusionem 6. & in solut. ad 4. & in 2. q. 18. art. 1. in fine.

9. Probatur tertio, nam Patres hac ipsa ratione solent occurrere obiectionibus Ethnicorum, & Hæreticorum, qui in Deum referebant peccata, eo quod voluntatem creasset, quæ est causa peccati. Iis enim ut satisfaciant, ex professo docent, peccatum, eo quod non sit effectus, sed defectus, non esse à causa efficiente ut efficiente; sed potius ut deficiente. Sic S. Dionysius de diuinis nominibus cap. 4. prope finem cuius præsertim illa verba notanda sunt: *Fieri malum non est secundum virtutem, sed propter infirmitatem. Et demonibus, quod quidem sunt, ex bono est & bonum; malum autem est ex ipsis ex casu à proprijs bonis.* Quam veritatem explicat optimè S. Thomas in eius Commentario lection. 22.

10. *Augustinus.*
Eandem confirmat Augustinus in Enchirid. cap. 23. vbi: *Nequaquam, inquit, dubitare debemus, verum, quæ ad nos pertinent, bonarum causam, non esse, nisi bonitatem Dei: malarum verò ab immutabili bono deficientem boni mutabilis voluntatē prius Angelis, hominis postea.* Et in li. 2. de libero arb. cap. vltimo fine: *Motus, inquit, ille auersionis, quod sciamur esse peccatum, quoniam defectus motus est: omnis autem defectus ex nihilo est: vide quo pertineat, & ad Deum non pertinere ne dubites. Qui tamen defectus, quoniam est voluntarius, in*

B b 2 nostra

nostra est potius potestate. Quæ verba ponderabimus sect. sequenti num. 15.

Magis ex professo 12. de ciuitate cap. 6. & 7. rem discutiens Augustinus ait: *Nemo quarat efficientem causam male voluntatis; non enim est efficiens, sed deficiens, quia neque illa effectus est, sed defectio.* Similia scribit in lib. 83. quæst. quæst. 21. & alibi sæpe. Vide sect. sequenti num. 17. Eiusdem sententia est Damascenus 4. fidei cap. 21. Consonat Nyssenus homil. 8. in Ecclesiasten quatenus tota fere homilia docet, peccatum contingere ex abusu arbitrij, quo relinquentes bona, quæ verè subsistunt, deficimus ad ea, quæ non subsistunt, sed inania sunt.

Nyssenus.

12. Probatur quartò, nam antiqui Patres docent, peccatum esse nihil, aut defectum, aut priuationem, idcòque Deum non esse illius causam: sine ipso enim factum esse nihil. Atque in huius doctrinæ explicationem & confirmationem incumbunt toto fere disputationum pondere, quoties contra Simonem Magum, vel contra Manichæos, aut alios hæreticos defendunt, Deum non esse authorem peccati. Quapropter eorum discursus aut expressè, aut implicite continet illud generale principium, quo omne ens & omnis effectus, in quantum talis, reuocetur in Deum: sed in quantum est defectus, priuatio & nihil, reducatur in causam deficientem productam ex nihilo.

13. Patres, qui peccatum esse nihil, aut defectum, aut priuationem docent, eo sine vt Deus non sit illius author & causa, sunt qui sequuntur: Dionysius de diuin. nomin. cap. 4. versus finem & sequentibus capitibus sæpe, Epiphanius hæres. 24. & hæres. 66. præsertim pagin. 3. post epistolam Marcelli, Iustinus in lib. quæstionum à Gentilibus Christianis propositarum quæstion. 46. & 73. dicens: *Malum nihil aliud est, quam euersio boni.* Euersio autem idem est, quod destructio aut priuatio:

Iustinus. Basilis. Basilis homil. 9. *Quod Deus non sit auctor malorum*, & in constitutionibus monasticis cap. 3. sine, Athanasius in oratione contra idola pagin. 4. & sequentibus, Nazianzen. orat. 9. ad Iulianum tributorum exaquatorem numer. 20. Nicetas explicans eandem Nazianzeni orationem 9. & oratione 40. in Sanctum Baptisma prope initium commentarij, Gregor. Nyssenus homil. 2. in Cantica circa med. & oratione Catechetica caput. 5. & 6. & 7. & disp. de anima & resurrectione post med. pagin. 4. Damascenus 2. de fide cap. 4. & toto dialogo contra Manichæos frequenter hoc repetit tanquam generale fundamentum ad omnes impugnationes, quas contra eorum errorem instruit. Atque in historia Barlaam. capit. 19. longè post med. Chrysostom. homil. 2. in acta Apostolorum prope finem & prima Corinth. 15. homil. 42. ad illa verba: *Neque corruptio incorruptibilitatem.* Leo primus epistola 93. ad Turibium cap. 6. Isidorus lib. 1. sentent. cap. 9. in principio. Augustinus sæpius ac fusissimè, vt tract. 1. in Iohannem, & in Psalm. 68. enarratione prima colum. 3. ad illa verba: *Et non est substantia.* & lib. 11. de ciuitate in fine, lib. 3. confess. cap. 7. & lib. 7. cap. 12. & in Enchirid. cap. 11. 12. & 13. & lib. 2. de libero arbitrio cap. 20. & lib. 83. quæstionum quæst. 21. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 21. & 23.

Basilis. Athanasius. Nazianzen. Nicetas. Nyssenus. Damascenus. Chrysostom. 1. Corinth. 15. Isidorus. Augustinus. Psalm. 68. Fulgentius.

Prosper in lib. sentent. ex Augustino sententia 228. & in epigrammatibus cap. 95. Anselmus fusè in Dialogo de casu diaboli præsertim à capit. 8. vsque ad 11. & lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis cum libertate cap. 1. versus finem, & de conceptu Virginali cap. 4. & 5. & 6. Gregor. Magnus 26. moral. cap. 24. à medio, alias 32. Hugo Victor. tom. 3. fol. 324. videlicet lib. 1. de sacramentis pagin. 5. cap. 26. Laurentius Iustinianus in Fasciculo amoris capit. 8. versus finem. Petrus Damianus tom. 3. bibliot. epistol. 4. de omnipotentia Dei, cap. 4. & 10. Quibus concinit Auiena tractat. 9. metaphysic. cap. 6. post medium.

Prosper Anselmus

Gregorius.

Hugo.

Laurentius Iustinianus. Petrus Damianus. Auiena.

Vnde & Diadochus lib. de perfectione. spirituali cap. 3. ait: *Malum nec est in natura, nec est quicquam natura malus: Deus enim non fecit malum. Quando autem in desiderio cordis aliquis format id, quod non existit re ipsa: tunc incipit esse, quatenus vult ipse, qui facit.* Theodoretus lib. 6. de Prouidentia propius ad med. quam ad finem refert Plotinum Philosophum, ita dicentem: *Sic statuendum est, malum nihil esse aliud, quam boni defectum.* Imò & Aristoteles in 7. Physicor. text. 18. *Virtus, inquit, quædam perfectio est. Vnumquodque enim tunc maximè perfectum est, cum attingit propria virtuti. Malitia autem corruptio horum, & remotio est.*

14. Diadochus.

Theodoretus. Platonem refertens.

Aristoteles.

Probatur quintò, nam inde sumitur ratio à priori, ob quam impossibilis sit vlla substantia intellectiua, cui ex sua natura repugnet peccare. Nimirum, quia quæcumque voluntas creabilis, quantum ex se est, peccandi potestatem, vel potius periculum, & impotentiam contrahit ex nihilo, vnde tanquam à termino à quo prodiit in rerum naturam: ac proinde, quod ex se est, liberè potest à perfectione agendi & essendi deficere ad priuationem & nihil. Ita S. Augustin. 12. de ciuitate capit. 1. & 6. & 7. & lib. 3. contra Maximin. capit. 12. à medio & lib. 83. quæstionum quæst. 4. in princip. Gregorius 5. moral. cap. 28. in id: *Qui seruiunt ei, non sunt stabiles.* & clarius lib. 25. moral. cap. 4. explicans illud 1. ad Timothe. 6. *Qui solus habet immortalitatem.* Ambros. lib. 3. de fide ad Gratianum cap. 2. post med. Hieronym. epistol. 146. ad Damasum de filio prodigo prope finem. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 3. initio & cap. 21. & cap. 23. Damascen. 2. de fide cap. 3. parum à princip. & cap. 27. & dialogo contra Manichæos longè ante med. & inter med. & finem, & communis Scholasticor. sententia in 2. distinct. 23. & 1. part. quæst. 63. art. 1. & alibi sæpe. Colligitur etiam ex Anselmo lib. 2. *cur Deus homo* cap. 10. ad finem, cuius rationem breuiter complexus est Bernard. sermone 1. de Annuntiatione prope initium, dicens: *Certum est ad suam originem vniuersa, quantum in eis est, tendere, & in eam semper esse partem proliuiora. Sic & nos, qui de nihilo creati sumus, constat, quia si nobis ipsis relinquamur, in peccatum semper, quod nihil est, declinamus.*

15.

Augustinus.

Gregorius.

1. ad Tim. 6. Ambrosius. Hieronymus.

Fulgentius.

Anselmus.

Bernardus.

SECTIO II.

*Quoniam defectus & priuationis causa debet
esse deficiens & ex nihilo producta, pro-
batur Deum non prædeterminare
materiam actionem
peccati.*

non esse opificem & causam mali eo quod ef-
fectus & creator est bonorum, & entium: at ve-
rò malum nihil est, & in priuatione consistit, de
qua ratione plura dicemus à num. 16.

Secundò Deum, quantum ex se est, causam
esse bonæ electionis, virtutis, & lucis: quem-
admodum Sol, quantum ex se est, puræ & claræ
visionis causa est.

Tertio non adieciſſe creatæ voluntati necesſi-
tatem, sed reliquis se liberam arbitrij electionem,
& in ea situm esse malum, eo quod liberè non
eligit bonum: atque ea ratione non Deo, sed li-
bero arbitrio tribuendum esse peccatum. Quem-
admodum, si quispiam ciliis, siue palpebris com-
pressis, visionem apprehendat propterea quæ cæ-
cutiat lucis tempore sereno; Sol minime in cau-
sa est obscuræ & confusæ visionis, sed liberum
arbitrium cilia seu palpebras comprimens.

Eodem exemplo rem clarius explicuit Atha-
nasiaſus oratione contra idola multo propius ad
princip. quàm ad medium, dicens: Nullum ma-
lum nec à Deo, nec ab initio exiſſiſſe,
neque ullam esse eius substantiam. Sed homines per
priuationem imaginandi, cogitandique boni sibi illud,
quod malum est, comminisci inciperunt, & effinxe-
runtque pro libidine ea, quæ non erant. Itaque enim si quis
Sole præſente, & vniuerſa terrarum ſuo iubarè illu-
ſtrante, conuincat clauſis oculis, ac inde tenebras,
quæ nullæ ſunt, animo ſingat, ac poſt modum, quaſi
in tenebris ambulans obueret, & nunc lapſante
gradu procedat, nunc ad præcipitia ſeſe inciet,
arbitratus interim non lucem, ſed tenebras eſſe, ſe-
que intueri, cum nihil videat. Ita quoque mens hu-
mana, clauſis oculis, quibus Deum contemplari po-
terat, effectus ſua imaginatione natus, in iſis ſeſe agit,
ac mouet, inſcius interim, ſe nihil agere, dum ſe ma-
ximè negotioſam præbet, & quæ natura non ſubi-
ſtunt, animo comminſcitur. Non enim qualis à prin-
cipio condita fuit, talis permanet, ſed qualem ſe ipſo
contaminando reddit.

Confirmatur ſecundò Baſil. in conſtitutio-
nibus monaſt. cap. 3. poſt medium, quando con-
tra Manichæum oſtendit, Deum, quod ex ſe eſt,
bona omnia facere, ab illis præſertim verbis: *Vi-
tæ enim luculentæ quedam res, ac per ſe bona equus eſt,
& quo iſ natura ferocior eſt, ac vehementior, eo
præſtantior haberi ſolet: ſeſſore tamen perito eger,
moderatoreque, &c.* Et poſtquam oſtendit, ex
ignauia rectoris, hoc eſt rationis, non ex malicia
paſſionum provenire peccatum clariſus explicat
libertatem, & eſſentiam peccati, dicens: *Etenim ſi
eiſmodi eſſent affectiones iſtæ corporis, quæ ab animo
domari non poſſent, merito culpa in corpus poſſet
transferri. Si verò inuenti ſunt multi, quorum ſtudij
denicta illa ceſſere, nequaquam ab iſi iure corpus cul-
patur, qui ipſum, tanquam viſorum autorem tra-
ducere non dubitant: ſed negligentie culpa in eo eſt,
cui delatum corporis imperium eſt; cum neque ipſe
animus naturaliter malum in ſe habeat, ſed pro-
pterea in viſio ſit (ſi quando ſit) quod virtutem de-
ſerit. Si quidem vitium nihil eſt aliud quam virtu-
tis deſertio.*

Sic nempe Baſilius à Manichæorum blaſphe-
mia Deum liberat; quoniam entia & bona ſunt
omnia, quorum Deus author eſt: vitium verò ni-
hil aliud ſit, niſi virtutis deſertio.

Rurſus Si eiſmodi eſſent affectiones iſtæ corpa-
ris, quæ ab animo domari non poſſent; merito culpa
in corpus poſſet transferri, ac proinde etiam in
Deum autorem corporis. Cæterum & Deus, &

Primum no-
tandum.Secundum
notandum.Tertium no-
tandum.

6. Athanaſius.

7. Baſilius.

8.

1. Præcedentis ſolutionis fundamenta, ſi conſi-
derentur attentius, non propugnant, ſed po-
tius evertunt phyſicam prædeterminationem, ad
quam defendendam afferuntur. Id quod in præ-
ſenti ſectione probandum erit, præſertim ex Pa-
tribus: ſed in ſect. ſequenti ex D. Thoma, cæte-
riſque Doctõribus Scholaſticis, adiunctis Theo-
logicis rationibus.

2. Sit ergo conſuſio vnica. Defectus actionis
reducendus non in cauſam efficientem, ſed de-
ficiẽtem, rectè defendit, Deum non eſſe cauſam,
neque autorem peccati ſupponendo, Deum
non determinare, imò neque villo modo inclina-
re voluntatem creatam ad materialem actionem
peccati: ſed potius, quod ex ſe eſt, inclinare ſem-
per ad bonas actiones. Attamen hoc fundamen-
to ſublaro, prædicta ſolutio inuoluit repugnan-
tiam, & non ſatisfacit argumentis, quibus ſupra
oſtendimus, Deum eſſe autorem, & cauſam
peccati; ſi phyſica neceſſitate determinat, ſeu
præmouet ad materialem actionem, quidditati-
uè contrariam rectæ rationi, & diuinæ legi:
quin potius nouas ſententiæ veræ rationes ſub-
miniſtrat.

3. Probatur primò, quia Patres in præcedenti
ſect. citati ex quidditate mali, ſeu peccati, quod
non ſit ens, ſed priuatio, ſeu nihil, ea ratione
colligunt, Deum non eſſe peccati autorem,
quia Deus, quantum ex ſe eſt, inclinatur ad bonas
actiones, ad ea, quæ vera ſunt & ad lu-
cem: liberum tamen arbitrium ſe determinat
ac detorquet ad priuationem, ad ea quæ non
ſunt, & ad tenebras; idque nulla neceſſitate; ſed
potius cum poſſet bene operari ſi vellet. Pec-
uliariter Damascenus ſæpe ac fuſè toto dialogo
contra Manichæos ſupra citato, cuius verba ſpar-
ſim referimus in variis diſputationibus, huius &
præcedentis tom. Baſil. in homil. quod Deus non
ſit author malorum. Epiphani. hærel. 24. poſt med.
& hærel. 66. pag. 3. poſt epistol. Marcelli; Juſtinus
quæſt. 46. ad Gentiles. Nyſſenus homil. 8. in Ec-
cleſiaſtem circa med. & orat. 2. in cantica prope
medium.

4. Idem Patres confirmant primò exemplo ſo-
lis, vt Gregor. Nyſſenus in orat. catechet. cap. 7.
ſine; Nullum, inquit, malum per ſe ſitum eſt extra
liberam arbitrij electionem: ſed ita denominatur ex
eo, quod non ſit bonum. Quod autem non eſt, non con-
ſiſtit. Eius autem, quod non conſiſtit, opifex non eſt iſ,
qui eſt opifex eorum quæ conſiſtunt. Malorum ergo
cauſa non eſt Deus, qui eſt creator & effectus eorum,
quæ ſunt, quæ non eorum, quæ non ſunt: qui viſum eſt fa-
bricari non autem cæcitatem; qui virtutem indicauit,
non eius priuationem, bona electionis premio adiecto
bonorum ſine iſ, qui ex virtute viam degunt: nõ vio-
lente alicui neceſſitatis, vt ſibi videretur, humanam
ſubiungens naturam, tanquam vt aliquod inanimum
inuiſum ad bonum attrahens. Si autem lucis tempore
ſereno purè lucentis voluntariè quiſpiam cilijs appreh-
endit viſionem: ſol minime eſt cauſa eius, qui nõ aſpicit.

5. Perpende primò rationem, qua probat, Deum
Rurſus de Voluntate Dei.

6. Rurſus de Voluntate Dei.

corpus propterea liberantur a culpa; quoniam passiones corporis ab animo domari possunt. Quam potestatem esse plenam & completam, cui nihil desit absolute requisitum ut reducat ad actum, Basilie probat Sanctorum exemplo, quorum studiis affectiones deuictæ cessare. De cuius argumenti robore multa diximus alibi.

9. Probatur secundò, quoniam similitudines, ductæ à claudicatione, vel à defectu causæ cuiusque particularis, atque id genus alix, sunt factis aptæ, ut explicent & probent, Deum non esse auctorem & causam peccati: si non prædeterminat materiale actionem illius. Si autem prædeterminat: eadem similitudines probant, Deum esse auctorem, causamque peccati. Quod probò recurrendo ad istius similitudinis originem ab Spiritu sancto per Scripturam, ubi metaphora claudicationis significat obliquos gressus, & operationes inordinatas, veluti Psalm. 17. *Fili alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inuenerati sunt. & claudicauerunt à seminis suis.* Michæ 4. *Congregabo claudicantem.* Sophon. 3. *Saluabo claudicantem.*

Psalm. 17.

Sophon. 3.

10.

Hebræor. 12.

Quo supposito, concessam esse à Deo potestatem libero arbitrio, ut rectos, vel obliquos gressus faciat, vitando claudicationem, & errorem, aut claudicando & errando, si voluerit, colligitur efficaciter ex Paulo Hebræor. 12. *Remissas manus, & soluta genua erigite, & rectos gressus facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem saneiur.* Non igitur physice prædeterminati sunt homines ad reales gressus obliquos, & claudicantes, quibus necessariò & inseparabiliter coniuncta sit priuatio rectitudinis.

11.

Eadem similitudine Augustinus utitur.

Cælestius.

Rursus ad explicandam peccati causam, eadem similitudo accommodata est ab Augustino, à quo illam desumpserunt Doctores Scholastici: ut notat Albert. 1. part. quæst. 26. memb. 2. art. 3. ad 3. & quantum colligere possum non ex alio libro, nisi de perfectione iustitiæ ratiocinatione 4. vbi Cælestius sic argumentabatur: *Si peccatum est rei, necesse est, ut habeat auctorem. Et si auctorem habere dicitur, iam alter præter Deum rei alicuius auctor est. At si hoc impium est; confiteri necesse est, peccatum omne actum esse, non rem.* Rem autem hoc loco tam Cælestius, quam Augustinus intelligunt substantiam, à qua distinguitur actus, qui quamuis sit reale accidens non est res.

12.

Augustinus.

Huic ergo ratiocinationi Augustinus respondet, *peccatum quidem actum esse, non rem: sed etiam in corpore claudicatio eadem ratione actus est, non res.* Quod propterea dicit Augustinus, ne Cælestius posset inferre, auctorem alterum præter Deum. Nam quamuis cuiuscumque rei, quæ est substantia concedendus sit aliquis auctor distinctus ab homine: id tamen non est necessarium in quocumque actu. Licet enim bonus actus reducat in Deum, ut in auctorem, at verò malus actus reducat in hominem, ut in auctorem. Sed propter breuitatem, quam proficitur Augustinus à principio illius operis, non explicuit amplius rationem huius solutionis: sed negauit, aut concessit, quod satis erat argumento Cælestij. Ex quo discursu constat, ab Augustino negari, Deum esse auctorem materialis actionis odij, aut alterius cuiusque peccati: licet concurrat ad illam. Aliud namque est concurrere ad actum, quo voluntas creata odio habet Deum: aliud verò auctorem esse, ut voluntas creata illum actum concipiat. Ratio verò, pro-

pter quam non potest Deus esse auctor istius materialis actus, est quoniam habet necessariò coherentem priuationem & nihil: quam rationem explicabimus à num. 16.

Confirmatur, nam libertas indifferens ad utrâque partem contradictionis est præcipua ratio, qua S. Augustinus demonstrat voluntatem, non ut perfectam, neque ut efficientem, sed potius, ut deficientem, esse primam causam peccati. Etenim lib. 12. de Ciuitate cap. 6. à medio proponit, illos duos homines æqualiter affectos animo & corpore, & eadem tentatione pulsatos, quorum vnus resistit, alius consensum præbet: & concludit, non esse aliam causam, propter quam peccato consentiat, nisi voluntatem, indeque in principio sequentis cap. 7. concludit: *Nemo ergo querat efficientem causam malæ voluntatis, non enim est efficiens, sed deficiens.* Inde igitur inferitur, voluntatem, in quantum est deficiens, & non Deum esse causam primam peccandi; quoniam habens libertatem, per quam resistere potuisset non minùs, quàm altera voluntas, quæ fortiter resistit nihilominus noluit resistere; sed liberè manus dedit. Atque iste locus Augustini in lib. 12. de ciuitate cap. 7. est, qui præcipuè citatur à S. Thoma quæst. 1. de malo art. 3. in fine corporis: quamuis enim non citet capituli numerum; refert tamen exemplum tenebrarum, & silentij, quo vitur S. Augustinus ibi. Idemque citatur ab Alexandro, aliisque Scholasticis locis notatis sect. præcedenti num. 8.

Imò etiam illa Augustini verba, quæ pro contraria sententia referuntur sect. 1. num. 10. conclusionem nostram probant, si correctè legantur, & ponderentur: ait enim: *Omne bonum ex Deo: nulla ergo natura est, quæ non sit ex Deo. Motus ergo ille auersionis, quod faciemur esse peccatum, quoniam defectiuus motus est: omnis autem defectus ex nihilo est: unde quo pertineat, & ad Deum non pertinere, ne dubites.* Sic enim legunt recentiores & emendatores codices tanta certitudine, ut neque in margine iudicauerint indicandam contrariam lectionem, videlicet, *ad Deum pertinere non dubites.* Quæ sanè non coherbat cum præmissis, quibus tanquam conclusio subiungitur ab Augustino. Ex eo namque quod motus defectiuus sit, & omnis defectus sit ex nihilo, rectè inferitur, motum defectiuum esse ex aliquo principio, quod sit ex nihilo: & non esse ex Deo, qui non est ex nihilo. Vnde continuo intulit Augustinus, causam & auctorem esse voluntatem creatam, dicens: *Qui tamen defectus, quoniam est voluntarius, in nostra est potestate.* Porro non esset in nostra potestate, si prædeterminaretur physice motus voluntatis, cui necessariò cohereret ille defectus.

His proxima est probatio tertia clarius explicans ratiocinationem, per quam communiter Patres, in præcedenti sect. citati, ex eo quod peccatum seu malum sit priuatio, seu nihil, probant, Deum non esse auctorem illius, neque auctorem esse, ut liberum arbitrium faciat actionem, cui necessariò coniuncta esset prædicta priuatio. Videlicet, quoniam Deus quidditatiuè est primum, & summum ens, infinita bonitas & sapientia, seu ratio. Ergo Deus, quantum ex se est, semper vult, inclinat, & causat, ut omnes effectus ad quos concurrat sint pleni atque perfecti entitate, bonitate, ac sapientia, seu ratione, ac proinde ut nullum habeant defectum, quo dissonent

Negari Augustinus Deum esse auctorem materialis actionis odij, alteriusque peccati.

Ratio ab qua ex duobus hominibus omnino æqualibus alter peccato consentit (alter non consentit) est voluntas in quantum deficiens est prima causa peccati.

14.

15. Ex eo quod malum & priuatio est nihil, probat Patres non consensisse à Deo.

dissonant à recta ratione, & deficiant ab entitate & bonitate, quam voluntas habere deberet. Quapropter eo ipso Deus, quantum ex se est, semper vult, inclinatur & causatur, ut nulla volitio sit odium Dei, quia talis effectus dissonat à recta ratione, deficitque à bonitate & entitate, quam voluntas & omnis volitio, in quantum volitio deberet habere, videlicet ab amore Dei, aut salutem à subordinatione ac directione implicata, & virtuali ad Dei amorem, quam omnis volitio debet habere. Quod si Deus, quantum ex se est, semper vult, inclinatur, & causatur, ut nulla volitio sit odium Dei, non potest ad illam physicè prædeterminare, quia si prædeterminaret, eo ipso veller, inclinaret, & causaret, ut aliqua volitio esset odium Dei, quod est contradictorium præcedentis propositionis.

rent, malum siue peccatum non esse substantiam, neque ulterius procederent, negantes illi quodcumque genus entitatis; siue substantialis, siue accidentalis; claudicaret altero pede illorum ratio, qua probant, Deum non esse creatorem peccati, vel mali, quoniam Deus cuiuscumque entis, siue substantialis, siue accidentalis, creator est. Vnde nihil contra Simonem, Manichæos & alios hæreticos concluderent. Sic temperare oportuit explicationem datam à plurimis antiquis Theologis, quam refert, & lectoris arbitrio relinquit Magister 2. distinction. 37. & ex parte sequitur & fusius explicat Gabriel Vasquez 1. 2. disput. 95. capit. 11.

Aliter, pede claudicaret Patrum ratio.

SECTIO III.

Eadem conclusio probatur rationibus S. Thomæ & aliorum Scholasticorum.

Prima ratio sit, quoniam est verè causa & author peccati quicumque ita causat actionem peccati, ut simul etià sit causa huius, quod actio sit cum defectu. Sed quicumque determinat voluntatem ut eliciat materialem actionem odij Dei, ille idem causa est huius, quod actio sit cum defectu: è contrario tamen qui concurret ad actionem, quod ex se est, inclinans ad amorem Dei & quasi coactus; determinatur & flectitur ab alio agente ad materialem actionem odij Dei, ille non est causa huius, ut actio sit cum defectu. Ergo si Deus determinat ad materialem actionem odij, est causa peccati: si verò non determinat, sed determinatur à libera voluntate creata; non Deus, sed voluntas creata erit causa peccati.

Deus non est causa, ut actio sit cum defectu.

Maiorem docuit S. Thomas in 1. 2. quæst. 79. art. 2. in fine corp. ubi postquam proposuit exemplum illud claudicationis, ita concludit: Secundum hoc Deus est causa actus peccati, non tamen est causa peccati, quia non est causa huius ut actio sit cum defectu. Crediderim excogitari non posse alia verba, quæ tanta energia, perspicuitate, & subtilitate aperiant primariam rationem tribuendi, vel non tribuendi culpam vni potius, quam alteri causæ. Quapropter cæteris omnibus prætermisiss, hæc tantum verba ponderantur & explicantur à Caietano sic: Deus non est causa ut actio sit cum defectu, id est, non est causa concomitantia seu coniunctio defectus cum actu; coniunctio enim ista non undecumque provenit, sed ex deficiente libero arbitrio, &c. Hic igitur est optimus commentarius ad alia loca S. Thomæ atque Scholasticorum, quos in sect. præcedenti probatione 1. & 2. retulimus; ut constabit, si attentè legantur singuli.

2. S. Thomæ.

Caietanus.

Confirmatur primò, quia efficiens, in quantum efficiens tribuit effectui entitatem & bonitatem suam, seu perfectionem. Ergo causa deficiens formalissimè, in quantum deficiens, est illa quæ causa est huius, quod actio sit cum priuatione debitæ entitatis, bonitatis, & perfectionis. At huius causa est, quæcumque causa determinat, ut fiat actio materialis odij Dei, cui ab intrinseco & inseparabiliter coniuncta est priuatio debiti amoris erga Deum, debitæ entitatis & perfectionis. Contra verò illa causa, quæ quod ex se est, inclinatur, ut ametur Deus, & actus eliciatur cum debita entitate, & perfectione, non erit causa deficiens.

3.

Siue quantum ex se est, semper vult, inclinatur, ut nulla volitio sit odium Dei.

Si prædeterminaret, inclinaret, ut aliqua volitio mala esset.

16. Nysseus, Augustinus.

17. Sola creata voluntas sibi causa peccati.

18. In hac ratione notanda sunt duo.

19. Secundum est, si Patres solummodo intende-

4.
*Per causam
determinan-
tem fiat quo-
minus esse
aut deficiat.*

Confirmatur secundò, quoniam illa est causa deficiens, per quam fiat, quominus effectus habeat debitam perfectionem : sed hoc fiat per illam causam, quæ determinavit ad materialem actionem, cuius ab intrinseco repugnat habere debitam perfectionem : & non fiat per causam, quæ ab alio determinatur (hæc enim dicere potest : Ego libentius, quod ex me est, produxissem perfectissimam actionem) ergo si Deus & non homo prædeterminat ; Deus & non homo est causa deficiens.

5.
*Confirmatur
exemplo.*

Tertiò explicatur & confirmatur exemplo, nam si scribendi Magister arreptam manum pueri, calamumque determinaret ad totam realem figuram, formamque literarum, sine dubio esset causa deformitatis, obliquitatis, & obscuritatis, & cuiuscumque defectus, qui necessariò comitatur talem figuram realem. Si verò magister, quod ex se est, facit ut pueri manum moueat & calamum ad pulchritudinem, perspicuamque figuram literarum ; attamen pueri, vel ignorantia vel negligentia detorquet motum, ductumque magistri, ut figura formentur realiter contrariæ iis, quas Magister intendit, iam magister non est causa defectus contingentis in scribendo ; sed unica illius causa est, pueri vel ignorantia, vel negligentia.

6.
*Contra cali-
mum non fit
causa defo-
rmitatis, qui
in inferiori-
bus contin-
gunt.*

Secunda ratio est, quia motus, siue influxus quo Cælestia corpora mouent inferiora cuncta ad suas particulares actiones propterea non est causa sterilitatis, monstrositatis, & aliorum defectuum, qui contingunt inferioribus causis, quoniam cæli motus, quod ex se est, non determinat ad illos defectus ; sed potius causat particulares. Vnde S. Thomas 3. quæst. de malo art. 2. corpore, proposito exemplo de motu, & influxu cælesti subiungit rationem à priori, dicens : Cum enim aliquid est in debita dispositione ad recipiendam motionem primi mouentis, consequitur actio perfecta secundum intentionem primi mouentis. Sed si non sit in debita dispositione, & aptitudine ad recipiendam motionem primi mouentis, sequitur actio imperfecta. Et tunc quod est ibi actionis reducitur in primum mouens, tanquam in causam, &c.

S. Thomas.

7.

Vnde S. Thomas infert, quidquid est actionis in nobis reduci in Deum, tanquam in causam : quod autem est ibi de deformitate, & inordinatione, non reduci in Deum : quia hæc prouenit ex libero defectu debitæ dispositionis, ad recipiendam diuinam motionem. Inde igitur prouenit, ut motio Dei, quæ secundum intentionem primi mouentis dirigebatur ad bonum, detorqueatur ad malum, ob liberum defectum nostræ dispositionis. Porro S. Thomas hoc loco dispositionem appellat nostram cooperationem.

8.
*Efficax ratio
desumitur
ex D. Tho-
ma.*

Tertia & efficax ratio sumitur ex D. Thoma 1. part. quæst. 49. art. 1. in corpore & ad 3. & de malo quæst. 1. artic. 3. corp. post med. ubi notat discrimen inter primam causam mali naturalis, & primam causam mali moralis. Nam prima causa mali naturalis semper est bonum, in quantum bonum & perfectum est, non in quantum deficiens est ; quamuis sit causa per accidens. Attamen causa proxima & immediata eiusdem mali naturalis plerumque est causa deficiens. E contrario tamen mali moralis causa, non solum proxima & immediata, sed etiam prima causa, debet esse bonum aliquod, nempe voluntas, non in quantum bona & perfecta, sed in quantum deficiens & carens actuali usu regulæ rationis :

quamuis eadem etiam per accidens & non per se sit causa mali.

Hanc doctrinam tantò obscurius, quanto breuius docuit S. Thomas 1. part. citata, sed germinus illius commentarius est locus alter citatus ex quæst. 1. de malo art. 3. corp. ubi quod attinet ad naturale malum, hoc exemplo explicat : *Huius mali, quod est monstrositas partus, causa est virtus deficiens in semine. Sed queritur causa huius defectus, quod est malum seminis ; erit deuenire ad aliquod bonum, quod est causa mali per accidens, & non in quantum est deficiens. Huius enim defectus, qui est in semine, causa est aliquod principium alterans, quod inducit qualiterque contrariam qualitatem, quæ requiritur ad bonam dispositionem seminis, cuius alterantis virtus quanto fuerit perfectior, tanto hanc qualitatem contrariam magis inducit : ac per consequens defectum seminis consequentem. Vnde malum seminis non causatur ex bono, in quantum est deficiens, sed causatur ex bono, in quantum est perfectum, sed per accidens.*

Et post pauca explicans discrimen mali moralis, quantum ad primam eius causam, quæ debet esse deficiens, sic loquitur : *Si ergo ita esset, quod voluntas ex necessitate reciperet impressionem delectabilis allicientis, sicut ex necessitate corpus naturale recipit impressionem agentis, omnino idem esset in voluntariis, & in naturalibus (nimirum ut vtriusque mali naturalis, & voluntarij prima causa esset bonum in quantum perfectum, & non in quantum deficiens, sed tamen per accidens causans malum) non est autem sic, quia quantumcumque exterius sensibile alliciat in potestate tamen voluntatis est recipere, vel non recipere. Vnde mali, quod accidit ex hoc quod recipit, non est causa, ipsum delectabile, mouens ; sed magis ipsa voluntas. Quæ quidem est causa mali secundum vtrumque prædictorum modorum, scilicet, & per accidens, & in quantum est bonum deficiens.*

Vnde colligo huiusmodi argumentum : Necessitas recipiendi impressionem obiecti delectabilis allicientis, si daretur in voluntate ; inde sequeretur, voluntatem non esse primam causam deficientem. Et huius ratio est, quia tunc voluntas non posset non recipere illum defectum, & ideo ipsa non esset prima causa recipiendi, sed obiectum delectabile. At voluntas non posset non recipere impressionem Dei inclinantis ad eandem delectationem obiecti delectabilis allicientis ; si Deus physica necessitate prædeterminaret voluntatem ad eam materialem delectationem. Ergo inde sequeretur, voluntatem non esse primam causam deficientem ; sed illius defectus primam causam per accidens esse Deum, in quantum bonum & perfectum, non in quantum deficiens, quemadmodum de prima causa monstrositatis in partu demonstrauit S. Thomas nuper citatus.

His valde consonat doctrina S. Thomæ in 1. 2. quæst. 75. art. 1. & 2.

Quarta ratio sumitur ex eadem quæst. 1. de malo art. 3. in fine corp. collato cum solutione ad 6. aliisque locis infra citandis. Nam in corpore art. citati, ait : *Vnde non vni regula rationis & legis diuine præintelligitur in voluntate ante inordinationem electionem. Huiusmodi autem quod est, non vni regula prædicta, non oportet aliquam causam querere, quia ad hoc sufficit ipsa libertas voluntatis, per quam potest agere, vel non agere. Et hoc ipsum, quod est non attendere actum ad talem regulam, in se considera*

9.

10.

11.

12.
*Quarta ratio
desumitur
ex D. Tho-
ma.*

consideratum non est malum, nec culpa, nec poena, quia anima non tenetur, nec potest attendere ad huiusmodi regulam semper in actu. Sed ex hoc accipit primum rationem culpa quod sine actuali consideratione regulæ procedit ad huiusmodi electionem.

13.
In potestate voluntatis
non est regula
rationis, nec
tamen
semper actus
attendere.

Ex quibus aperte constat, in potestate voluntatis non semper esse actualiter attendere ad regulam rationis & legis diuinæ: esse tamen in potestate voluntatis uti vel non uti prædicta regula, quatenus potest agere, vel non agere; ac proinde potest sine actuali consideratione regulæ ad electionem procedere, vel non procedere. Quod si negata physica prædeterminatione ad considerandam regulam, impossibile est actualiter considerare regulam: & data simul physica prædeterminatione ad electionem in eodem instanti, necessarium est, sine actuali consideratione regulæ, actualiter ad electionem procedere: consequens est, ut non sit in potestate voluntatis uti vel non uti regula; ac proinde querenda sit alia causa præter voluntatem, quæ causet illum defectum.

14.
Cum opor-
teat in infini-
tum procedere.

Rursus in eodem articulo in solut. ad 6. reddens rationem, ob quam non oportet in infinitum procedere, assignando priorem aliquem defectum, qui sit causa ut voluntas non consideret actu regulam, ait: *Cum ergo dicitur, quod bonum, in quantum est deficient, est causa malis, scilicet, in quantum, designet aliquid præexistens, sic non est uniuersaliter verum. Si autem designet concomitantiam, sic verum est uniuersaliter. Quia omne quod causat malum, est deficient, id est, defectum causans, sicut si diceretur, quod omne calefaciens calefacit, in quantum est calefaciens.*

15.
Ante defectum
positum in
potestate vo-
luntatis ni-
hil ratione
cuius volun-
tas sit defi-
ciens debet
procedere.

Qui propter ante illum defectum, qui positus est in libera potestate voluntatis, nihil debet præintelligi, ratione cuius voluntas sit in actu primo deficient, ac proinde neque potest præintelligi negatio physica prædeterminationis, simpliciter necessaria ad cauendum peccatum, neque positiua prædeterminatio, necessitans ad actionem, cui inseparabiliter coniunctus est defectus moralis malitiæ. Nam si hæc præintelligeretur, voluntas ratione illorum esset in actu primo ita deficient, ut in eius potestate non esset cauere, ne deficeret.

16. Confirmatur primò, nam 1. part. quæst. 49. artic. 1. ad 3. S. Thomas hoc discrimen constituit inter res voluntarias & naturales, quod in rebus naturalibus nunquam sequitur malum in effectum, nisi præexistat aliquid aliud malum in agente, vel materia. Vnde supponit aperte, defectum voluntarium sequi posse, quamuis nullus alius prior defectus præexistat in causa antequam liberè operetur voluntas. Efficacius fimitur idem ex 2. sentent. distinct. 34. quæstion. 1. artic. 3. fine, cuius verba ponderabimus disp. 40. sect. 2. initio.

17. Confirmatur secundò, nam in 3. contra gent. cap. 10. ad finem ex professo explicans, quomodo nullus inuoluntarius defectus præcedat peccatum, ratione cuius voluntas determinetur ad cauendum peccatum; & nihilominus præcedat aliquis defectus, ita concludit: *Hic ordinis defectus voluntarium est, quia in potestate voluntatis est velle, & non velle: itemque in potestate ipsius est, quod ratio actu consideret, vel ad considerationem desistat: & quod hoc vel illud consideret.* Ecce originale rationem, ob quam voluntas, in quantum deficit ad considerationem primæ regulæ, & cum ea incon-

Rationem ori-
ginalem cur
voluntas de-
sciat, affi-
gat D. Tho.
1. 2.

sideratione se applicat ad agendum, peccat: ut rectè explicat Ferratiensis ibi.

Sic etiam S. Bonauentura in 2. distinct. 34. artic. 1. quæst. 2. in fine corp. & ad vltimum argumentum expressè docet, nullam aliam dispositionem nullumue alium defectum præsupponi in voluntate, antequam prodeat in actum peccati; nisi quod possit peccare, eo quod sit domina sui actus, potens se conuertere ad obiectum, quod voluerit: & quomodo voluerit: & quod alioqui non sit voluntas increata, sed ex nihilo producta.

18.
S. Bonauentura idem docet.

Nec non Richard. 2. distinct. 34. artic. 2. quæst. 4. in corpore ait: *Si voluntas non esset libera, quamuis ratione defectibilitatis egredereur ab ea actus defectuosus, ille tamen non haberet rationem culpa: sed quia per libertatem voluntas potest se tenere, ne per suam defectibilitatem exeat in actum defectuosum: ideo habet rationem culpa.* & post pauca: *Si enim aliquis faber fabricat cultekum, & alteri concedat ad debitum usum, & ille postea ex peruersitate voluntatis abutens cultello, faciat de illo aliquod opus illicitum; iste abusus non reduciur ad fabrum, sicut in causam.* Vnde duo existunt argumenta. Primum: Physicam prædeterminationem ad actionem odij fabricat solus Deus: & non concedit homini ad debitum usum, nam contradictionem implicat quod homo bene vtatur tali prædeterminatione. Ergo defectus culpæ, qui ex illa sequitur in Deum reduciur, sicut in causam. Secundum argumentum, quia supposita physica prædeterminatione, voluntas non potest se tenere, ne exeat in actum defectuosum. Ergo eius defectus non habet rationem culpæ. Consequens est impossibile: ergo & Antecedens.

19.
Richardus.

Inde duo argu-
menta.
Primum.

Secundum.

Capreolus in 2. distinct. 34. quæst. 2. artic. 1. conclus. 2. refert & sequitur testimonia, quæ superius retulimus ex quæst. 1. de malo artic. 3. & 1. part. quæst. 49. artic. 1. ad 3. Quibus consonat Deza in secundo distinct. 34. quæstion. 2. artic. 3. notab. 2. 3. & 4. & artic. 4. ad argumenta contra 2. conclusionem.

20.

Conradus egregie præ cæteris in 1. 2. quæst. 79. artic. 1. in postrema parte corporis ait: *Voluntas increata, & Deus ipse non potest esse prima causa, & ratio deficienti culpabiliter. Quia si Deus primò subtraheret rectitudinem actionis, tunc non esset in potestate voluntatis rectè agere.* & post pauca: *Imò, quantum est ex parte Dei, illa rectitudo inest actui. Quod autem non inest, est ex voluntate creata.* & iterum: *Diuina voluntas, licet non teneatur dare rectitudinem effectui; tamen, quantum est ex se, daret si voluntas creata cooperaretur: quidquid enim Deus dat antecederet, daret etiam consequenter, quantum est ex parte sui, nisi adesset impedimentum: & infra: Deus, quantum est de se causaret rectitudinem; si voluntas suam causalitatem causaret.* Quæ omnia & alia his similia prior scripsit Scotus in 2. dist. 37. dum promiscuè disputat quæstiones quatuor, §. Ad solutionem istorum.

21.
Conradus.

His omnino consonant alij Scholastici citati in sect. 1. num. 7. & 8. quorum singula verba referre fuisset operosum atque prolixum. Præsertim cum eadem doctrina colligatur ex omnibus Scholasticis citatis tomo præcedenti de Scientia disput. 49. & 50. Sed magis in speciali circa materiales actiones peccatorum referendis tota disput. 39.

22.

Quinta ratio, quia si Deus præciperet, vel consuleret materiale actionem odij, non excusaretur

23.

Se Deus materialis actionem odij praeferat, vel consuleretur non excusaretur ne foret causa peccati.

faretur Deus, ne foret causa peccati; etiam si responderes, peccatum includere priuationem, & defectum, & ea de causa reuocari debere in causam deficientem, quæ est homo, & non in Deum: quin potius eo ipso concluderetur, Deum esse causam deficientem. Ergo si Deus prædeterminat materialem actionem peccati, non satis est respondere, peccatum includere priuationem & defectum; ideoque reuocandum esse in causam deficientem: quin potius eo ipso concluditur, Deum esse causam deficientem, quia causa est, ut actio sit cum defectu: ut supra diximus.

24. Sexta, quia iure optimo Deus crederetur esse author & causa mali; si ad materiales entitates erroris & mendacij prædeterminasset omnes Prophetas, omnes sacros scriptores, Apostolos, Evangelistas, Romanos Pontifices, & vniuersam Ecclesiam; nec satis esset respondere, malum & mendacium afferre priuationem & defectum, & ea ratione reuocari debere in causam deficientem, qualis non est Deus: quin potius eo ipso conuinceretur Deus esse causa deficiens: ut constat dispo. 30. Ergo solutio prædicta non liberat Deum à defectu, si applicatur ad physicam prædeterminationem actionis, cui necessario & inseparabiliter annexitur defectus.

SECTIO IV.

Appendix.

Colligitur refutatio solutionum, quæ adduntur ad explicationem primæ.

1. Sequitur primò.

EX toto præcedentium sectionum discursu colligitur, illas omnes loquendi formulas, quas sect. 1. num. 2. & 3. retulimus, verificari non posse, si Deus prædeterminat materialem actionem peccati: quin potius verificantur contradiCTORIÆ propositiones. Si enim Deus determinat voluntatem ad actionem, à qua impossibile est separari defectum; Deus est causa voluntati, vt deficienter agit, & causat actum, vt est fundamentum auersionis à Deo.

2. Secundo sequitur voluntatem non solum, vt efficiens est, sed etiam, vt deficiens, esse instrumentum Dei. Si quidem Deus est primum mouens ad hoc vt actio sit cum defectu. Vnde malitia sequitur ex actione voluntatis, quatenus subordinatur Deo prædeterminanti ad actionem, cui defectus est inseparabiliter annexus.

Confirmatur.

Confirmatur, quoniam nulla maior subordinatio voluntatis creatæ potest excogitari, quam producere quod Deus vult, & præmouet, ac producere quando, & quomodo vult, & præmouet; & nihil aliud, nec alio modo producere.

3. Sequitur tertio voluntatem Deo per se fieri, non sic, vt quod deficit confirmatur primò.

Confirmatur secundo.

Sequitur tertio, causam secundam non se subtrahere à concursu Dei, vt deficiat; sed potius illi perfectissimè subiici, quando deficit, si quidem Deus prædeterminat ad talem actionem, quam eliciendo contradiCTIONEM implicat non deficere. Confirmatur primò, nam si per impossibile in eo instanti, in quo Deus prædeterminat ad materialem actionem odij Dei, voluntas diligeret Deum, vel saltem se contineret ab odio; tunc se subtraheret à concursu Dei prædeterminante ad actionem odij, & non subiiceretur ei, cui debet subiici. Confirmatur secundo, quia satis subiicitur causa secunda, si quidem semper subiicitur,

quantum potest subiici; si nunquam agit, nisi physicè prædeterminata.

Quartò Deus causaret omnia requisita ad malitiam, quia causaret, vt creata voluntas eliceret liberè materialem actionem odij Dei, in quo inuoluuntur omnia requisita ad malitiam: vt in simili diximus tomo præcedenti de Scientia disput. 34. & plurimis sequentibus. Confirmatur, quoniam requisita ad malitiam vel sunt entitates reales; & illas omnes Deus causat prædeterminando ad illas; vel sunt priuationes, aut relationes rationis; & illas omnes necessario consequuntur ex prædictis realitatibus: quapropter causantur ab ea causa, quæ determinat, vt actio sit cum talibus realitatibus contrariis rationi & diuine legi. Vnde facile est retorquere similes alias locutiones eiusdem sententiæ.

Quintò notandum est, ab aliquibus eorundem Doctorum ita prædictam solutionem explicari, vt physicam prædeterminationem refutare videantur, & summò modo admittere Dei concursum, quod ex se est, indifferentem. Nam quando argumentamur, explicando practicè physicam Dei prædeterminationem ad materialem consensum, respondent: Practica illa consideratio supponit Deum tanquam agens particulare impellentem, & determinantem hominem indifferentem, seu tentatione vexatum, ad consensum in actum malum; hoc autem fictitium est, imò impulsus ille diuinus est ad rationem vniuersalem boni repletam in actu malo, & ex altera parte relinquit indifferentem ad bonum, & ad malum, vt dictum est, nec voluntas innititur præiudicio concursui Dei, quando se determinat ad malum obiectum.

Huic doctrinæ, si consonarent cætera; nullum in hoc articulo restaret à nobis dissidium: nihilominus iidem authores expressè docent, non solum commune, sed etiam particularem rationem actionis, prædefiniri, & prædeterminari à Deo, quæ prædefinitio & prædeterminatio eo ipso impellit ad materialem actum, qui malus est, ita vt in sensu composito cum prædeterminatione, impossibile sit actualiter elicere contrarium actum bonum; ac proinde non relinquit indifferentiam ad bonum & ad malum. Rursus voluntas innititur præiudicio concursui Dei, quando se determinat ad hanc volitionem particularem, de cuius quidditate est versari circa obiectum contrarium diuine legi, & velle postponere diuinam legem. Ergo voluntas innititur præiudicio concursui Dei, quando se determinat ad malum obiectum.

Similis est eorundem authorum altera solutio, videlicet: Deus causat totam illam entitatem actus oppositi virtuti, tanquam causa vniuersalis & æquiuoca, non quidem per aliquam conformitatem ad obiectum dissonum rationi, vel contrarium virtuti; sed per conformitatem ad se ipsum, & ad rationem vniuersalissimam entis, in quantum ens.

Hæc omnia refutantur ex eisdem principiis, ex quibus constat physicam Dei prædeterminationem per se, & quidditatiuè respicere, non præcisè atque nudè rationem vniuersalissimam entis, in quantum ens, sed rationem specialissimam, & infimam cuiuscumque volitionis, etiam illius, qua liberum arbitrium expressè vult odisse Deum, & eius ratione, regulâ, & legè. Quapropter, quando Deus prædeterminat totam entitatem

4. Deus causa vel omnia requisita ad malitiam.

Confirmatur.

5. Prædicta solutio explicatur ab aliquibus.

6.

7. Altera solutio.

8. Refutatur.

istius volitionis, eo ipso determinat per conformitatem ad obiectum dissonum rationi, & contrarium virtuti charitatis.

SECTIO V.

In primo creationis instanti propterea nullus Angelus potuit esse malus, quoniam Deus prædeterminare non potest ad materiale actionem peccati.

1. **I**nsistimus adhuc in probanda conclusione quam statuimus in sect. 2. num. 4. nec digrediemur ab instituto, ut ex professio disputemus difficile illam questionem: Vtrum peccatum reduceretur in Deum, si Angelus in primo instanti peccaret: sed supponendo, veram esse hanc conditionalem, atque illius illationem esse bonam, inde sumimus argumentum contra physicam prædeterminationem materialis actionis peccati: ostendimusque, solutionem quæ sumitur ex defectu, reducendo in causam deficientem, non sufficere ad prædeterminationem eiusmodi propugnandam.

*Peccatum
reducitur
in Deum si
Angelus in
primo inst.
peccaret.*

2. Breuiter autem supponimus prius, rationem prædictæ illationis hanc esse; quoniam prima intellectus, primæque volitio non est possibilis, nisi author naturæ determinet intellectum & voluntatem ad illas, prorsus independentes ab hominis libertate: nec sine illa determinatione potest inchoari aliquis motus liber voluntatis aut intellectus. Quod S. Thomas & Scholastici communiter eliciunt ex Aristotele variis in locis, quæ variè citantur à diuersis authoribus. Dicunt enim, capite de bona fortuna, & in Moralibus & lib. 7. Moral. Eudemorum, prope finem ultra quem locum addo lib. 2. Magnorum moral. cap. 8. conferendo, quæ de fortuna scribit lib. 2. physic. text. 5. 2. Clarius autem hanc philosophiæ docuit S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 4. & q. 109. art. 2. ad 1. & q. 111 art. 2. & 3. & aliis plerisque locis, quæ cum testimoniis aliorum Patrum & Scholasticorum retulimus alibi fusè, dabimus autem Deo volente tomo sequenti tractantes de prædestinationis & iustificationis exordio. Quo supposito, si prima operatio Angeli foret defectuosa & amplecteretur obiectum rationi contrarium; ille defectus reducendus esset in authorem naturæ, qui talem operationem indidit. Hæc ratio sumitur ex Anselmo lib. de casu diaboli, præsertim cap. 12. 13. & 14. Sed clarius & breuius eam tradidit Hugo Victor. tom. 3. in summa sent. tract. 2. cap. 2. Magis scholasticè vires illius expressit S. Thomas 1. p. q. 63. art. 5. ut optime ibi explicuit Caietanus, & fusius Henricus quodlib. 8. q. 10. discutiens verba Anselmi supra citati.

Prædicta illationis rationem præstat.

Aristoteles.

S. Thomas.

Anselmus.

Hugo Victor.

S. Thomas.

3. Et quamvis fortè de potentia absoluta potuisset author naturæ determinare ad talem operationem primam, quæ non exhauriret actionem potentiam voluntatis, sed relinqueret illi potestatem simul cum illa concipiendi pro suo libero arbitrio aliquam operationem inordinatam (de cuius possibilitate absoluta nihil interest in præfenti disputare) attamen de potentia ordinaria non est possibile. Nec enim expedit authorem naturæ, supposito quod primam operationem tribuit, eam præbere ita imperfectam & diminutam, ut non capiat tantum boni, quantum simul & vno haustu capere potest potètia.

vel certè potentiam expedit ita determinare ad bonum, ut simul cum illa operatione malum non possit admitti. Ad quam rationem decentiè, plusquam cæteri Scholastici respexisse videtur S. Bonauentura in 2. dist. 3. in 2. p. distinctionis art. 1. q. 2. in argumentis sed contra.

S. Bonauentura.

Confirmari primò potest exemplo. Sicut non oportuit hominem creari in ætate puerili, & multò minùs oportuit creari sine perfecta sanitate omnium membrorum & potentiarum corporis. Secundò, nam & inuentor quilibet artificiosus operis debet illius primum vsum ostendere, & quilibet magister aut præceptor constituens discipulum aut subditum in aliquo munere aut dignitate, debet illi peculiari ratione ad primam functionem assistere, ut fusius notauimus 1. p. q. 63. art. 5.

4. Non oportuit hominem creari sine perfecta sanitate.

Confirmatur tertio, quoniam oportuit ita creari Angelos & hominè, ut ipse creationis modus manifestè conuinceret, culpam, eo quod non à principio, sed postea secuta fuerit, non posse in eius authorè reuocari. Propterea quæ Ecclesiastes cap. 7. explicata virorù & seminarum pronitate ad peccandum, ne videretur communem hominum damnare naturam, & Deū authorè malifacere, dum talium conditor est, qui malum vitare nō possunt, argutè præcauit, & ait: bonos nos à Deo creatos: sed quia libero sumus arbitrio derelicti, vitio nostro ad peiora labi. Sic Hieronymus explanat illud Ecclesiastes cap. 7. fine: Solummodo hoc inueni quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se in finibus miscuerit questionibus. Eandem igitur ob causam tanto studio Ecclesiastes cap. 15. notauit, hominè ab initio rectum fuisse constitutum à Deo & relictū in manu consilij sui: ut ostendimus tomo præcedenti de scientia tota disp. 39. Et communiter Patres diligenter cōtra Manichæos obseruati, Angelos & hominem absque vlla malitia fuisse primum à Deo creatos; postea verò liberè sibi fuisse authores peccandi. Quemadmodum breuiter notat Dionysius de diuinis nomin. cap. 4. & S. Thom. ibi lect. 19. sub init. Cyrillus Hierosolym. catechesi 2. sub init. Aponius lib. 2. in Cantica col. 8. ad illa verba: Si ignoras te.

5.

Ecclesiastes.

7.

Hieronymus.

Ecclesiastes.

7.

Dionysius.

S. Thom.

Cyrillus.

Aponius.

6.

Epiphani. lib. 1. tom. 3. hæref. 42. sub titulo, *Epistola ad Galatas*, confutatione 6. ait: *Nec eo tempore quo formata est caro peccauit, ut ne plasses causa peccati pueretur, qui carnem peccatricem creauit. Neque ante formationē malum exiuit. Verum post tempus ipse Adam, cum haberet liberum arbitrium in propria voluntate, a se ipso peccatum intra se ipsum excogitauit cōmisi.* Similia de Angelis notat hieresi 66. cuius verba referemus disp. 11. sec. 5. num. 8.

Deinde sexta Synodus Constantinop. Act. 8. multo propius ad finē quàm ad med. refert ac recipit testimoniū Athanasij de Humanitate aduersus Apollinarem dicentis: *Quando Adam in principio formauit Deus, nunquid congenitū ei dedit peccatū? Quid ergo iam opus erat mādari? Quomodo ergo eū condemnauit peccantem?* Vnde constat, non potuisse imputari ad culpam, si à primo instanti cōgenitus fuisset illi actus, qui secundum suam realem quidditatem est malus. Eiusdem Athanasij duo alia de hac re testimonia retulimus supra disp. 19. sect. 6. ad finem. Similia de Angelis & Adamo notat Theodoretus lib. 5. epitome diuinorum decret. cap. 10. quod est de diabolo, & Ambrosius lib. 1. Hexameron cap. 8. inter princip. & med. *In constitutione Mundi opinio, inquit, malicia interim sequestratur; ne diuina operationi, & pulcherrima*

7.

Sexta Syn.

adu.

Athanasius.

Theodoretus.

5.

Ambrosius.

Chrysolomus.

Antonius Magnus. Nazianzenus. Damascenus. Nemefius.

Leo.

8. Validum argumentum ex verbis D. Thomæ.

Notandum est a D. Thomæ.

9.

10. Responsio.

Refutatur.

pulcherrima creatura ea, quæ decolorata sunt, admiscere videamur. Chrysolomus. homil. 60. in Matth. col. 3. Si scires, inquit, primum hominem prauum fuisse, quæ talis fuerat factus; non solum non accusares, verum etiâ veniam facile dares. Nam si morbo serui condicione ignoscis, cur creatura Dei non ignoscis, si talem factû a principio arbitraris. Quam eandem sententiam tradunt plurimi alij Patres, quorum verba referemus infra disp. 38. sect. 3. 4. & 5. præsertim Antonius Mag. apud Athanasium in eius vita inter princip. & med. Nazianzenus de Christi natiuitate versus med. Damascenus 2. de fide cap. 3. & 4. & lib. 4. de fide cap. 21. & in Dialogo contra Manichæum prope medium. Nemefius de natura hominis cap. 1. vltra med. & cap. 4. 1. Leo epistola 93. cap. 6. Tertullianus contra Marcionem lib. 2. cap. 10.

His suppositis validum argumentum sumitur ex verbis D. Thomæ 1. p. q. 63. artic. 5. corpore post med. *Impossibile fuit Angelum in primo instanti peccasse per inordinatum actum liberi arbitrij. Quamuis enim res aliqua in primo instanti, quo esse incipit simul incipere possit operari; tamen illa operatio, quæ simul incipit cum esse rei, est ei ab agente à quo habet esse; sicut moueri sursum inest igni à generante. Vbi notandum est sanctum Thomam aperte loqui non de sola & præcisâ priuatione, hæc enim neque est actus liberi arbitrij, neque operatio procedens ab agente; sed de reali & positua operatione, quæ est realis actus liberi arbitrij, cui adiuncta est inordinatio, & defectus. Quapropter ex eo quod Deus causaret huiusmodi posituum, & realem actum, determinaretque, vt Angelus illum in primo instanti conciperet, S. Thomas colligit, Deum futurum fuisse auctorem malitiæ. Quamobrem continuo subdit: *Vnde si aliqua res habeat esse ab agente deficiente, quod possit esse causa defectiua actionis; poterit in primo instanti in quo incipit esse, habere defectiuam operationem.* Loquitur ergo non solum de formali ratione defectus, sed etiam de materiali operatione, quam defectus inseparabiliter comitatur; idque propterea, quoniam agens primò produciens eiusmodi substantiam, & operationem, eo ipso causaret defectû necessariò comitatam.*

Quod statim confirmat eodem claudicationis exemplo in quo ponderando versantur præcedentes sectiones, præsertim 2. & 3. *Sicut si tibia, quæ nascitur clauda ex debilitate seminis, statim incipit claudicare. Agens autem quod Angelos in esse produxit, scilicet, Deus non potest esse causa peccati. Vnde non potest dici, quod Diabolus in primo instanti sua creationis fuerit malus.* Finge hic aliquem disputatorem respondere prædictam D. Thomæ consequentiam non valere, quoniam licet Deus Diabolo in primo instanti sue creationis imprefferit materiale actionem odij Dei, siue physicè prædeterminauerit, vt illam concipiat; nihilominus sola entitas & perfectio illius actionis reuocari potest in Deû, quasi in causam & auctorem, quoniam Deus est causa efficiens perfectæ, atque nullo modo deficiens. Quapropter defectus & malitia illius actionis solummodo tribuenda est deficiente causæ, videlicet, voluntari Angelicæ. Nunc peto ab authoribus physicæ prædeterminationis, qua ratione possit hæc solutio refutari, vt firma consistat ratiocinatio D. Thomæ? Etenim, semel admissa physica prædeterminatione ad materiale actionem odij, si propter prædictam distinctionem ef-

ficientis ac deficiens causæ Deus liberatur à malitia: poterit etiam liberari, quamuis in primo instanti determinet ad materiale actionem odij.

Confirmatur primò, quia primum instantis creationis non alia ratione conducit ad inferendum, creatorem esse auctorem malitiæ; nisi quatenus author naturæ in primo instanti creationis teneatur esse author primæ operationis, cum tamen non teneatur esse author operationum sequentium in reliqua duratione, vel instantibus illius. Itaque primaria vis argumenti apud S. Thomam in eo consistit, quod Deus author sit primæ operationis, ac proinde author futurus sit malitiæ, si prima operatio adiunctam habuerit malitiam. Ergo si Deus est author sequentiû operationum omnium, & prædeterminat dæmonem vt illas cõcipiat: eadem ratione author erit malitiæ, quæ coniuncta est eiusmodi operationibus. Consequentia probatur, quoniam in ea hypothesi, quælibet durationis partes, & quæcunque illius instantia, & omnes operationes in illis elicitæ, habent eam rationem formalem, propter quam prima operatio & illius malitia Deo, vt auctori foret tribuenda.

Confirmatur secundò, quia si omnes operationes, quæ non incipiunt cum esse Angeli, foret ab agente, à quo habet esse, sicut moueri sursum inest igni à generante, etiam si longo tempore post generationem moueatur sursum: tunc eadem esset vis rationis apud S. Thomam, vt nulla illarum operationum posset esse defectuosa.

Confirmatur tertio, quoniam in eo casu quæcunque operationes Angeli essent ab Angelo tanquam ab instrumento Dei: & consequenter essent à Deo, tanquam ab agente principali, quod cum deficere nequeat; nulla illarum operationum poterit esse deficiens, etiam prout procedit ab Angelo.

Quartò cõfirmatur exemplo D. Thomæ, nam si ex debilitate seminis proveniat, vt tibia, licet non statim incipiat claudicare; post aliquod tamen tempus debilitetur, & claudicat; defectus claudicationis reducitur in defectum seminis. Rursus, si conditor illius etiam post multos annos tangat neruum femoris, quemadmodum Genes. 32. Iacobi neruus statim emareuit, & claudicabat pede; sine dubio conditor erit author, & causa cur claudicat, & oblique incedat. Similiter ergo, etiam si post primum instans creationis voluntatem Angeli Deus determinet ad materiale actionem inuidiæ & odij, Deus erit author inordinationis & defectus, perinde ac si ad eandem operationem determinaret in primo instanti creationis. Quapropter, si ad omnem actionem determinat, nulla poterit claudicare, nec à recta ratione deficere.

Confirmatur quintò, quoniam ea obligatio ratione cuius Deus in primo creationis instanti teneatur non permittere defectum in operationibus, est obligatio consequens ex eo quod sit conditor substantiæ. At obligatio, qua teneatur non prædeterminare ad operationem realiter & quiditativè contrariam diuinæ legi; est obligatio per se, atque immediatè profecta ex eo quod Deus est author & causa illius actionis materialis, ad quam physicè prædeterminat. Quapropter hæc obligatio est vrgentior quàm illa, & ex illa colligitur à fortiori.

Respondet aliquis, prædictas rationes solui ex eisdem principiis, quæ præmissimus initio sectionis

11. Author malitiæ, prima operatio, author non vero sequens instantis.

12.

Tertia cõfirmatio.

13. Exemplum D. Thomæ.

14. Obligatio Dei ad non prædeterminationem operationis contrariam legi divinitati.

15.

sectionis præsentis, videlicet, reddendo rationem discriminis, quoniam prima operatio in primo creationis instanti concepta, est operatio naturalis, & necessaria, sed operationes sequentes sunt liberæ. Cæterum non satisfaciet argumentis: primò, quoniam operatio in primo creationis instanti concepta, non alio modo est naturalis, & necessaria, nisi quatenus Deus determinat voluntatem ad illam operationem. Quapropter quælibet operatio sequens erit eodem modo naturalis, si Deus ad illam determinet. Vnde eodem modo erit libera, vel necessaria, eodémque modo tribuenda Deo, vel voluntati creatæ.

Refutatur secundò, quoniam physicæ prædeterminationis auctores ingenuè fatentur, in eorum sententia totam realitatem odij Dei, & quælibet eius formalitatem realem esse tribuendam Deo, vt auctori, eo quod Deus cuiuslibet entitatis debeat esse author. At verò ratio S. Thomæ superius adducta, ex eo solummodo, quod auctori naturæ tribuatur prima operatio, colligit eadem fuisse tribuendam malitiam; si consequetur primam operationem.

Refutatur tertio, quoniam etiam prima operatio in primo creationis instanti concepta, non erat totaliter naturalis, & necessaria; fuit namq; verè libera & meritoria, prout versabatur circa particulare aliquod obiectum: vt ex D. Thoma, & eius discipulis ostendimus 1. p. q. 62. art. 3. sect. 2. Quapropter sicut illa non poterat esse defectuosa, eo quod Deus esset illius author: ita etiam operationes sequentes, licet forent liberæ, non possent esse defectuosa, si Deus earum author esset, quantum ad materiam entitatem illarum.

Eisdem fundamentis propter quæ solutio de priuatione ac defectu, reducendo in causam deficientem, non protegit physicam prædeterminationem; refutari etiam possunt cæteræ solutiones tractatæ in disp. 17. Sicut enim si Deus in primo instanti creationis Angelum determinaret ad materiam actionem odij, non liberaretur ad malitiam Deus, licet responderes, Deum non esse causam moralem, aut Deum non teneri obligatione, nec subiaci legibus, vel malitiam non sequi ex actione materiali, prout egreditur à Deo, sed tantum, prout egreditur à voluntate creatæ: ita etiam omnes illæ solutiones non liberabunt Deum à malitia in quocumque instanti vel tempore creatam voluntatem determinauit ad materiam actionem odij.

DISPUTATIO XXIX.

Utrum Prima atque vniuersalissima causæ munus eandem prædeterminationem excludat.

SECTIO I.

Pars affirmatiua probatur.

NE physica prædeterminatio materialis actionis, quam necessariò & inseparabiliter malitia consequitur, videatur esse causatio malitiæ, quæ propterea reuocetur in Deum, vt in auctorem; omnes argumentorum solutiones quas tota disp. 17. & 18. refutauimus, frequenter recurrunt ad officium primi mouentis & causæ

Rmæ de Voluntate Dei.

vniuersalissimæ; quod, inquit, postulat, vt nulla voluntas creata possit elicere materiale actionem odij Dei, vel aliam quamlibet materiale actionem peccati, nisi Deus physicè prædeterminet illam. Propterea opere pretiū fuerit ostendere, munus & dignitatem Primæ causæ, atque vniuersalissimi mouentis accusare potius, quam excusare illius malitiam, si eiusmodi actiones physicè prædeterminat.

Est autem primarium argumentum, quoniam indignū est diuina bonitate ad materiale actionem odij vel blasphemix præbere concursum maiorem & efficaciorē, quàm requiratur, vt satisfaciatur muneris Primæ & vniuersalissimæ causæ. Sed huic muneris vt satisfaciatur, non requiritur concursus prædeterminans, qui est summæ efficacix; sed sufficit concursus ex se inclinans ad bonas actiones, & relinquens potestatem liberam determinandi illū. Ergo indignum est diuina bonitate præbere concursum prædeterminantem ad materiam actionem blasphemix, vel odij Dei.

Maiores probatur, quia diuina bonitate indignum est se exhibere causam particularem materialis actionis odij Dei, aut exhibere peculiarem curam, & providentiam, vt eadem actio producat a voluntate creatæ. Hæc autem præstaret, si præberet concursus maiorem & efficaciorē, quàm requiritur, vt satisfaciatur muneris Primæ & vniuersalissimæ causæ. Confirmatur primò, quia omnes Scholastici locis citatis in præcedentibus sectionibus, quoties Deum à culpa liberant, quamuis concurrat ad materiam actionem peccati, ea præsertim ratione excusant, quia Deus ex munere causæ vniuersalis tenetur eum concursum præstare. Ergo existimant, Deum non præbere concursus maiorem & efficaciorē, quàm qui requiritur vt satisfaciatur muneris causæ vniuersalis; cum ad maiorem non teneatur ex illo munere. Confirmatur secundò, nam hieriam Auctores, contra quos disputamus ea præsertim ratione dicunt, Deum prædeterminare materiales actiones peccatorum, quia prædeterminatio requiritur ad munus causæ vniuersalis: & apertè supponunt, alioqui non fuisse concedendam physicam prædeterminationem ad materiam actionem peccati.

Minor autem principalis argumenti probatur, quoniam muneris Primæ ac vniuersalissimæ causæ Deus satisfacit abundè, quando gubernat & mouet eos homines, qui nunquam eliciunt materiam actionem odij Dei, neque blasphemix. Ergo vt Deus satisfaciatur muneris Primæ & vniuersalissimæ causæ, non requiritur concursus prædeterminans ad eiusmodi materiales actiones.

Contrariæ sententiæ propugnator respondebit fortasse primò, distinguendo Consequens, vt videlicet concursus prædeterminans ad materiam actionem odij vel blasphemix, non requiratur, vt Deus satisfaciatur muneris vniuersalis causæ, prout hoc munus exercetur in aliis actibus; at verò prout hoc munus exercendum est in huiusmodi actionibus odij & blasphemix, opus esse vt exerceatur prædeterminando, & aliter non satisfacere muneris vniuersalis causæ.

Cæterum inde maiores vires sumit argumentum hac ratione. Deus abundè potest munus Primæ & vniuersalissimæ causæ exercere in aliis actionibus. Insuper munus vniuersalissimæ &

C c Primæ

Præmotus ad officium primi mouentis, & causa vniuersalissima recurrit.

2. *Primarium argumentum.*

Vt muneris vniuersalissimæ causæ Deus satisfaciatur, non requiritur prædeterminatio.

3.

Prima confirmatio.

Secunda.

4.

5. *Responsio 1.*

6.

Refutatur.

Primæ causæ non postulat necessariò, vt sua sponte, & ab intrinseco determinatus Deus velit illud munus exercere in materialibus actionibus odij Dei, vel blasphemie. Ergo vt satisfaciatur Deus muneri Primæ causæ non requiritur concursus prædeterminans materiales actiones peccatorum.

7.
Secunda re-
sponso, &
eius refuta-
tio.

Si aliquis respondeat secundò, pertinere ad munus Primæ causæ, vt illud exerceat in omni genere actionum, siue honestarum, siue turpium; at saltem non poterit rationem reddere, ob quam munus Primæ & vniuersalissimæ causæ postulet, vt tantam multitudinem actionū turpium Deus prædeterminet, quæ nulla comparatione numeri & grauitatis excedunt actiones honestas: & non potius è contrario prædeterminet, actiones honestas plures esse, quàm turpes, præsertim, quia non prius determinante, & quasi compellente hominum malitia, Deus sua sponte & propria libertate impulsus mouet ad tam immensam multitudinē materialium actionum, quæ turpes sunt.

8.
Tertia re-
sponso, &
refutatio.

Tertiò, si dicas, huius causam esse hominum demerita, in quorum pœnam prædeterminantur ad tantum numerum inalarum actionum: reuocò disputationem ad prima peccata, vnde orta sunt demerita; & peto, quare munus Primæ causæ postulet prædeterminare ad prima demerita plura, quàm sint prima merita bona, ad quæ prædeterminat. Quod præsertim vrget in primis peccatis actualibus puerorum, qui post baptismum perueniunt ad usum rationis.

9.

Confirm. quia nulla potest reddi ratio, propter quam munus Primæ causæ postulauerit prædeterminare Luciferum & eius Angelos, vt in secundo instanti conciperent materialem actionem superbie potius quam perseuerantia in Dei obedientia & amore: similiterque prædeterminare primos parentes ad priuam actionem materialem inobedientiæ.

10.
Quarta re-
sponso, &
refutatio
prima.

Quartò, si dicas, rationem esse humanæ conditionis naturalem dispositionem, seu fragilitatē, cui debet se accommodare Prima causa pro suo munere, prædeterminando sapius ad materiales actiones, quibus adiunctus est defectus inseparabiliter: hoc refutatur primò, quia in Lucifero & eius Angelis nulla erat fragilitas, neque naturalis dispositio, quæ postularet Primæ causæ munus ita se accommodare ad materialem actionē prædeterminandam. Confirmatur, quia eadem ratio est in primis parentibus, quamdiu erant in statu innocentie ante omnem culpam.

Confirmatio.

11.

Secundò refutatur, quia hæc ratio inuoluit contradictionem. Si enim omnes actiones, siue bonæ fuerint, siue malæ indigent Dei concursu prædeterminante; sequitur nullam esse fragilitatem humanæ conditionis, nisi quam Deus illi sua sponte ac merè libera voluntate vult conferre, quando & vbi vult, prædeterminando maximam partem hominum ad plurimas & frequentissimas actiones, quibus turpitudō est adiuncta. Alioquin si Deus voluisset illud munus applicare, vt prædeterminaret ad actiones bonas multo plures, quàm turpes, iam eo ipso natura humana, non esset fragilis, sed constans & firma.

Sequatur
nullam esse
humanam co-
ditionis fra-
gilitatem.

12.
Psalm. 61.

Refutatur tertiò, quia sequeretur inde, munus Primæ causæ postulare, vt in hominem irruiat, tanquam parieti inclinato, & macerie depulsa, determinando ad materialem actionem ruinæ eum, qui totus ad ruinam propensus est, & quantum ad hoc se accommodando ad eius fragilitatem.

Refutatur quartò, quia sequeretur inde pertinere ad munus Primæ causæ consummare tentationem dæmonis & carnis: atque illis præbere efficaciam, tunc præsertim, quando tentationes afferunt propinquam dispositionem, & vehementem inclinationem ad actionē peccati, tunc enim erit munus Primæ causæ, accommodare se ad eiusmodi dispositionem & inclinationē determinando voluntatem ad materialem actionem consensus antequam ipsa se determinet, imo antequam se determinare possit ad illum.

Quintò, quoniam perfectissima natura supremi Angeli foret multo fragilior, quàm humana, si Deus illam physicè prædeterminaret, vt materiales actiones peccatorum conciperet plures & inconstantes, quàm natura humana. Quapropter, concessa physica prædeterminatione, sequitur, nō aliam præsupponi fragilitatem in natura, nisi quam attulerit prædeterminatio ad actiones peccatorum, vel abstulerit prædeterminatio ad bonas actiones.

14.
Perfectissima
natura su-
premi Ange-
li multo
fragilior si-
ret.

Totus præcedens discursus confirmatur primò, quia si concursus vniuersalis Primæ causæ, quantū ex se est, vniformitatem & æqualitatem seruat comparatione omnium hominum, omnium temporum & omnium actionum, & ab extrinseco arbitrio creato accipit disparitatē ac dissimilitudinē, quæ flectitur ad diuersas & contrarias actiones materiales peccatorum: sic rectè intelligitur quomodo debitus sit ille concursus semper & vbique, omnibus hominibus & in omni actione, siue honesta, siue turpi. At contra si concursus Primæ & vniuersalissimæ causæ à se ipso habet esse multiplicem & applicantem ad materiales actiones peccatorum; iam non redditur ratio, propter quam Deus non satisfaciatur muneri Primæ causæ, si semper, aut fere semper vtatur concursu prædeterminante ad actiones honestas, & nunquam aut rarissimè vtatur concursu prædeterminante ad materiales actiones, quæ turpes sunt. Siquidem adhuc Primæ causæ munus exerceretur in aliis actionibus.

15.
Discursus
confirmatus
prima.

Confirmatur secundò, quia munus causæ vniuersalis non compellit Deum, vt prædeterminet hunc hominem, hic & nunc ad eliciendam actionem odij Dei. Ergo saltem quod hic & nunc ad hanc actionem potius, quàm ad aliam prædeterminet, non habet pro ratione munus Primæ causæ, sed solum liberum arbitrium Dei, nullomodo suo coactum.

16.
Causa vni-
uersalis mu-
nus nō com-
pellit Deum
ad prædeter-
minandam

Tertia atque præcipua confirmatio est quidditas Primæ causæ vniuersalis, & quidditas particularis causæ liberæ, quæ ita inter se distribuunt determinationes & motiones, vt Prima & vniuersalissima causa prædeterminet, moueatque ad communem rationem actionis amplectentis aliquid bonum, relicta indifferentia circa particulares actiones, & particularia bona; sed causa libera determinet ad particulare bonum appa-rens, contrarium legi diuinæ: vt constat ex iis, quæ tractauimus tomo præcedenti de scientia disp. 49. & 50. & dicemus disp. 45. & sequentibus.

17.

Faciunt denique ad huius veritatis confirmationem quæ referemus disp. 32. sect. 4. à principio, de modo quo hæretici temperare atque explicare niebantur suum errorem, de motione Dei necessitante ad materialem actionem peccati propter officium Primæ, remotæ, atque vni-
uersalis

18.

uerſalis cauſæ. Faciunt tandem, quæ dicemus diſp. 36. ſectio. 4. à principio.

SECTIO II.

Reſutatur ſolutio de volitione, quam ſine diuino concurſu voluntas eliceret, ſi poſſet.

1. NE forte reuiuifcat aliquando ſolutio, quam olim ab aliquibus Theologis inuentam, nondum tamen in lucem prodiſſe, nec ab authoribus recipi video, breuiter oſtendetur illius falſitas & inſtantiã. Rationem quippe aſſignabant aliqui, propter quam Deus pro munere Primæ cauſæ prædeterminaret hanc voluntatem hic & nunc ad materialem actionem odij vel inuidiæ potius quàm ad bonam actionem; quoniam videlicet præcognouit Deus in voluntate noſtra quid volitura eſſet, hic & nunc; ſi abſque Dei concurſu effectiuo per ſuas tantum vires ſe determinare potuiſſet, ad hoc vel illud amandum: quo ſuppoſito Deus determinat ad eam ipſam volitionem ad quam voluntas noſtra ſe determinaret, ea hypothefi data.

2. In hac ſolutione contradictionem inuolui, & non ſatiſfieri noſtris argumentis, probatur primò; quia ſi voluntas creata abſque Dei concurſu effectiuo per ſuas tantum vires potuiſſet determinare ſeipſam, nunquàm eliceret materialem actionem peccati. Sequelam probò, quia eſſet increata voluntas in quam non poſſet cadere culpa. Si reſpondeas, in hypothefi illius præſcientiæ conditionalis præſupponi, quod voluntas noſtra non eſſet Deus, ſed eſſet peccatis obnoxia, & nihilominus operari poſſet ſine Dei effectiuo concurſu: adhuc tamè vrget argumentũ, quoniã vtraque pars contradictionis ſequitur ex vtraq; parte hypothefi. Nã qua parte creata eſt, ſequitur, quod aliquando peccaret: Rurſus qua parte non indiget diuino concurſu effectiuo, ſequitur, quod nunquam peccaret. Vnde non eſſet maior ratio ob quam Deus ex vi prædictæ præſcientiæ accommodaret ſe ad deteriorem partem determinando ad actum peccati.

Reſponſio, & reſuſcitatio illius.

3. Probatur ſecundò, quoniam, dato & non conſeſſo, Deum prædicta conditionali ſciẽtia gubernari potuiſſe, vt hanc voluntatem hic & nunc prædeterminaret ad hanc materialem actionem peccati: adhuc Deus non liberatur à culpa; ſed potius tota hominis culpa tràsfunditur in Deum. Quod probò, quia hæc voluntas non peccat in eo quod faceret, ſi potuiſſet operari, ſine vllò Dei concurſu effectiuo, neque peccat in eo, quod de facto vult, & operatur. Ergo nullo modo peccat voluntas creata, ſed ſolus Deus. Antecedens probò, quia nullus peccat in eo, quod ageret, ſed de facto non agit. Alioquin omnes iuſti peccarent ſemper, quia data hypothefi, vehementium tentationum & occaſionum peccandi abſque ſpecialiſſimo Dei fauore, ſed communi prouidentia relictĩ peccarent, maximè ſi fuſſent inter barbaros & inſideles educati: vt contra Semipelagianos probabimus, Deo fauente, ſequenti tom. de prædeſtinatione. Vnde præterea ſequitur, eãdem voluntatem nõ peccare in eo, quod de facto vult & operatur, quia huius culpæ imputabilitas deriuanda eſt ex eo quod Deus non prædeterminaret ad talem volitionem niſi præſciẽt, quod voluntas ſe ipſam determinatura fuiffet in dicta hypothefi. Etenim ſi independenter à culpa eius determinationis, quam voluntas præligeret in tali hypothefi, homini & non Deo imputatur illud

Rurſus de Voluntate Dei.

peccatum: fruſtra inducitur illa præſcientia, vt Deum excuſet, & accuſet hominem.

Tertiò probatur, quia quamuis certis coniecturis præſcias fore, vt blaſphemet gubernator nauis, ſi vehementiſſima tempeſtate irruente, cæteri nauæ negligentèr, & ignauiter occurrant periculo: nihilominus erit intrinſecè malum & contrarium amori Dei, eundem hominem quocumque modo impellere, mouere, vel inducere ad materialem actum blaſphemie eliciendum tempeſtate irruente, & præ ignauia negligentibus nauis adhibere remedium. Ergo præſcientia illa conditionalis non poſſet excuſare, ne intrinſecè mala ſit præmotio ad materialem actum intrinſecè malum.

Nec enervatur argumentum propter diſcrimen voluntatis creatæ, quæ tenetur obligationibus à quibus liber eſt Deus: nam quantum ad actiones directè pugnantes contra Dei amorem & honorem, Deo ineſt ab intrinſeco impoſſibilitas, ſicut nobis imponitur prohibitio: vt oſtendimus diſp. 17. ſect. 5. & 6.

SECTIO III.

Nihil ſupernaturale foret neceſſarium ad perfeuerandum longo tempore ſine peccato, ſi munus Primæ cauſæ prædeterminaret actiones peccatorum.

PRObare intendimus in præſenti, non pertinere ad munus Primæ atque vniuerſaliſſimæ cauſæ phyſicæ prædeterminare quædam voluntates ad materiales actiones peccatorum, aliis verò prædeterminare ad bonas actiones, quibus euitent peccata. Quoniam inde ſequeretur, non eſſe neceſſarium ſpeciale donum ſupernaturale ad euitanda omnia mortalia peccata collectiue longo tempore: ſed quoslibet homines, ſine iuſtos, ſine peccatores toto tempore vite quatumcumque diuturno poſſe perfeuerare abſque nouo mortali peccato, per ſolas vires nature, ſuffultas ſolo munere, & concurſu generali Primæ cauſæ naturalis.

Sequela probatur, ſupponendo non aſcendere ad munus authoris ſupernaturalis, ſed manere intra munus authoris naturalis quæcumq; concurſum, & cauſalitatem Dei, quæ ſimpliciter neceſſaria eſt, vt peccatorum materiales actiones producantur à voluntate creata. Quapropter ſi phyſica prædeterminatio neceſſaria fuerit; pertinebit ad munus authoris merè naturalis. Huius fundamenti prima ratio eſt, quia merè naturale eſt, quidquid eſt ſimpliciter neceſſariũ ad producẽdos effectus merè naturales, qui neque quoad ſubſtantiam, neque quoad modum entitatis, aut productionis ſuæ participant aliquid ſupernaturale. Huiusmodi verò ſunt omnes materiales actiones peccatorũ, aut ſaltè fere omnes. Quam limitationem adhibeo, quoniam vis argumẽti nihil debilitatur, etiã ſi quis aſſerat, aliquam ſupernaturalem actionem aliquãdo eſſe peccatũ. Cuius contrariũ probare non eſt inſtituti præſentis. Dicemus aliquid diſp. 40. ſect. ſecunda & nona.

Secunda ratio eſt, quia ad actiones materiales peccati, ſaltem qua parte realiter amplectuntur tranſgreſſionem diuinæ legis, non poſſe Deus concurrere, vt cauſa particularis, ſed tantum vt cauſa vniuerſalis. Quod etiam fatentur Authores phyſicæ prædeterminationis, dum ex munere cauſæ vniuerſalis excuſant

4. Probatur idẽ exemplo.

5.

Speciale donum ſupernaturale non foret neceſſarium.

2.

Phyſica prædeterminatio pertinet ad munus authoris merè naturalis.

3.

à culpa physicam prædeterminationem ad materialem actionem peccati. Quapropter nihil potest admiscere Deus, pertinens ad munus authoris supernaturalis: quoniam hoc semper habet adiunctum aliquid causæ particularis & principalis.

Inde colligo pertinere similiter ad merè naturale munus causæ vniuersalis negare physicam prædeterminationem ad easdem materiales actiones peccati, quando & quoties Deus eam negare voluerit. Nam secundum hanc sententiam munus causæ vniuersalis est pro suo arbitrio liberò libero negare vel concedere huiusmodi prædeterminationes. Confirmatur, quoniam si merè naturale munus causæ vniuersalis solummodo destinaretur ad prædeterminandas materiales actiones peccatorum, non verò ad prædeterminandas honestas actiones vel omissiones, quibus illa peccata vitantur: sequeretur idem munus causæ vniuersalis esse destinatum ac determinatum ad malum turpe, & ad solam perniciem creaturarum voluntatum.

Munus causæ vniuersalis esset destinatum ad malum

Hoc igitur fundamento supposito, sic argumentor. Deus ex munere causæ vniuersalis pro suo libero arbitratu potest, huius vel illi iusto, vel peccatori negare physicam prædeterminationem ad materiales actiones peccati, etiam longo tempore: & hac negata erit illi simpliciter impossibile actualiter peccare: ergo homo iustus vel peccator poterit longo tempore non peccare, & de facto non peccabit per solum munus causæ vniuersalis sibi præstitum à Deo. Ergo non indiget alia speciali providentia, & protectione, nec alio speciali dono supernaturali, præter meritum & solū munus authoris naturalis, & causæ vniuersalis.

Confirmatur primò; nam si dicas, ipsam diurnam & continentem subtractionem physicæ prædeterminationis etiam secundum se, ac præcisè consideratam, esse specialem providentiam, & protectionem: inde sequitur similiter esse specialem providentiam, & protectionem Dei diurnam, & continentem subtractionem physicæ prædeterminationis, ad interficiendum se ipsum, vel ad interficiendos filios: ac proinde ad huiusmodi peccata longo tempore vitanda opus esse speciali dono supernaturali. Consequens autem constat esse absurdum; cum fere omnes infideles, quamdiu presentis sæculi prosperare fruuntur, tamdiu facillimè se continent ab eiusmodi peccatorum actionibus, nec tamè accipiant speciale aliquod donum supernaturale ad hoc destinatum.

Rursus, si respondeas peculiarem esse rationem de aliis peccatis ad quæ prona est humana fragilitas; hoc ego fateor esse absolutè verum. Cæterum id ipsum non esset verum; si physica prædeterminatio pro Dei libito posita necessario infert materialem actionem peccati, & pro Dei libito sublata, reddit impossibile materialem actionem peccati; nulla enim propensio erit nobis ad materialem actionem peccati si Deus denegat illam physicam prædeterminationem. Confirmatur primò, quoniam nulla erit humanæ naturæ fragilitas, nisi quam Deus illi voluerit imprimere; nullæque propensio ad aliqua peccata maior, quàm ad alia: quoniam ad illa propendebit solummodo, ad quorum materialem & realem propensionem, seu operationem, Deus physice prædeterminauerit: ad cætera verò non solum non erit prona, & fragilis, sed etiam erit illi simpliciter impropensio actualiter ea committere:

Primo cõfirmatio.

vt ostendimus sect. 1. n. 11. & 14. Confirmatur 2. quia nulla est sufficiens ratio, propter quam naturæ author nequeat longo tempore subtrahere physicam prædeterminationem ad materiales actiones peccatorum mortalium; si eam subtrahere nihil penderet ex arbitrio creato, sed ex libero tantum beneplacito Dei.

Secunda cõfirmatio.

Quod attinet ad consequentis falsitatem, nihil opus est hoc loco immorari: cum de fide sit, hominè iustum nò posse longo tempore perseverare in gratia; ac proinde non posse longo tempore vitare omnia peccata mortalia sine speciali munere supernaturali: (vt cõstat ex Trid. sess. 6. c. 13. & Can. 22.) & multo minus hoc possit peccator.

De fide iustū non posse longō tempore perseverare sine speciali munere supernaturali.

Illud solummodo aduertendum est, hominè iustificato nullum habituale donum denuo infundendum requiri, vt perseveret in gratia & evitet mortalia peccata; sed indigere solummodo providentia Dei exterioris gubernantis, & protectionis, vt docet S. Thomas 3. contra gent. c. 15 §. fine, & cap. 162. ad finem, 1. 2. q. 109. art. 9. & 10. & cõmunitur Doctores ibidem. Quo supposito negata physica prædeterminatione ad materialem actionem peccati, datur quidquid exterioris requiritur, vt non peccet sine alia protectione. Confirmatur, quia non erit opus protectione acriter vehementiores tentationes Dæmonis, & occasiones peccandi periculosiores: neque præbere interioris consilia & exhortationes, aut exterioris correptiones & exempla. Si enim Deus denegeret physicam prædeterminationem ad materialem actionem peccati, quantumcunque tentationes vehementissimæ ingruerent, & periculosissimæ occasiones, sine vllò bono exemplo, neque correptione interiori, neque exteriori, adhuc non peccabit homo etiam diuturno tempore.

Retorquebit fortasse aliquis argumentum contra nos, ac dicet, eandem esse difficultatē, si Deus denegat concursum generalem indifferentem. Huic obiectioni occurrimus, notando discrimen. Nam generale concursus indifferentem Deus non denegat pro suo arbitratu cuicumque vult, nisi in casu rarissimo. Et tunc Deus agit vt causa particularis & supernaturalis: sed ille concursus posuitur in actu primo paratus assistere, vt quando voluntas creata se determinauerit ad materialem actionem peccati, concurrat cum illa, & alioqui non concurrat. Quapropter ex solo munere præbendi huiusmodi concursus non impeditur peccata. E contrario tamen physicam prædeterminationem dare vel subtrahere posuitur est in solo arbitratu Dei independentē à libera determinatione voluntatis creatæ: atque eade causa possunt impediri omnia peccata collectiue per hoc solum munus, quando ad finem diuinæ providentiæ ita expedierit.

IO. Obiectio, & illius solutio.

Ex eadem hypothesi sequitur aliud inconueniens, videlicet, peccatorem non indigere gratia inherente & iustificante ad vitanda omnia peccata mortalia longo tempore, sub quibuscunque tentationibus & occasionibus. Nam si subtrahatur illi physica prædeterminatio ad tales actiones, pro arbitratu Dei, quod illi comperit ex munere vniuersalis causæ, hoc satis est, vt nunquam peccet, etiam si quocunque supernaturali habitu careat. Porro secundum legem cõmunem omnia peccata mortalia collectiue sumpta longo tempore non posse vitari absque supernaturalibus habitibus gratiæ iustificantis & charitatis, suppono tanquam certum ex 1. 2. q. 109. art. 8.

II. Ex eadē hypothēsi aliud inconueniens.

DISPUTATIO XXX.

*Circa fidei fundamentum & certitudinem quid
ex physica prædeterminatione
sequatur.*

SECTIO I.

*Ad hoc explicandum & probandum
variae rationes.*

Probabiliter disputando, nullamque sententiam contrariè censuram, aut notam inurendo, Theologis proponimus considerandas rationes, propter quas nutare videtur diuinæ veracitatis authoritas, quæ fidei fundamentum est: ac subinde tota fides Ecclesiæ dubijs fluctuare: si semel admittitur esse possibile prædeterminari à Deo materiale actionem peccati. Prima ratio, quia si Deus à se ipso determinatus potest efficaciter velle, atque physicè prædeterminare materiales actiones realiter, & quidditatiuè pugnantes cum ratione recta, & amplectentes transgressionem diuinæ legis; dummodo Deus non intendat formalem rationem malitiæ, sed bonos alios fines suæ gloriæ: sequeretur inde, potuisse Deum ita cum hominibus loqui, ut proferret, causarètque materiale entitatè propositionum aliquarum quæ sunt falsæ, volendo efficaciter & causando materiale entitatè mendacij, & prædeterminando intellectu & voluntatè ad totam realitatem consensus in mendacium & errorè, dummodo Deus non intenderet rationem formalem malitiæ & falsitatis, sed potius inde colligeret maiorem suam gloriam & omnium vilitatem.

Explicatur primò enumerando faciliores modos, quibus materialis entitas mendacij seu propositionis falsæ posset à Deo causari, atque proferri; si posset physicè prædeterminare materiales actiones. Primus est, si per visiones, siue vigilanti, siue dormienti homini proponat Deus talia obiecta sensibilia, quæ significant falsum aliquid, non intendendo falsitatem, sed solummodo intendendo, atque causando totam realitatem illorum. Secundus, si cum intentione simili Deus formaret in aère voces humanas, ad placitum significantes aliquid falsum. Tertius, si miracula ederet propria diuinæ virtutis, cuiusmodi est mortuos, præsertim quadriduanos, ac fatidos suscitare, & his miraculis adiungeret materiale entitatem alicuius propositionis, afferentis, illa fieri in confirmationem talis veritatis, eum tamè falsa esset & apparens tantum veritas. Quartus, si Deus immediatè moueat intellectum & voluntatem creatam, ut realem consensum producat in eiusmodi mendacia, non intendendo falsitatem illius consensus, sed solummodo intendendo atque causando materiale illius entitatem.

Explicatur secundò, subindicando, atque ob oculos ponendo varios fines ex se optimos, quos per materiales entitates mendaciorum, & errorum Deus intèdere posset, atque colligere. (Hos vel excogitare horret animus, nedum credere, in Deum cadere posse.) Nimirum per existimationem realem immortalitatis animæ, iudicii supremi, æternæ gloriæ, & æterni supplicij, quamuis ea existimatio falsa foret, homines ad studium virtutis allicere, & à vitis deterrere, non inten-

Rmiz de Voluntate Dei.

dendo formalem rationem falsitatis & erroris, sed solummodo causando materiale entitatem illius existimationis eo fine, ut homines in officio & Dei obedientia contineant. Similiter per materiales quasdam blanditias & suauitates, quibus Dei erga homines beneuolentia, cura & prouidentia significari solet, cohibere querelas hominum de diuina prouidentia, & excitare Dei amorem, quamuis in prædictis omnibus signis inesset falsitas & fictio, sed tamen à Deo non intentata, neque causata, eo quod solummodo vellet atque cauaret materiales illas entitates.

Nunc verò quanta sit falsitas & absurditas Consequentis, ac proinde, quantum diuinæ authoritati, & fidei certitudini repugnet, materiale entitatem falsæ propositionis à Deo posse proferri & causari; & posse mouere ac determinare ad materiale consensum, modo nuper explicato, probatur, quia totius fidei fundamentum & certitudo concutitur ac debilitatur per eiusmodi materiales entitates non minus, quam si concederes Deum posse velle & causare mendacium, etiam ut mendacium est, secundum eius rationem formalem falsitatis & malitiæ. Hoc autem probo, quia possibile est fidem nostram rebus falsis deludi non minus priori, quam posteriori modo. Si enim Deus potuit mihi proponere credendam falsam assertionem gloriæ & supplicij æterni, & me efficaciter mouere per interiorum impulsu ad illam credendam certissimè: iam mea fides decipitur, etiamsi Deus intendat solam materiale entitatem mendacij & erroris, & ad optimum finem dirigat: neque magis falsa foret mea fides, quantum ad hunc articulum, si Deus ex libidine mentiendi & decipiendi, mihi eandem falsitatem proponeret.

Confirmatur primò, quoniam inde sequeretur citra Dei contumeliam verificari potuisse illud Simonis Magi ad Petrum lib. 3. Recognit. Clementis in medio. *Caualaris, quod si mortalis probetur anima, radicibus couellatur religionis istius, quam conaris adserere, tota professio. Et ideo laudo quidem prudentiam tuam, non tamen probo persuasionem: multis enim persuades suscipere religionem, & libidinis subire continentiam sub spe futurorum bonorum: quibus enenit, ut neque presentibus perficiantur, & decipiantur futuri.* Vides quo artificio demonis organum viam aperuerit collaudandi, tanquam prudentem & bonam deceptionem ordinatam ad bonum finem religionis & virtutis.

Confirmatur secundò, quia non satisfaceret qui diceret Deum affirmauisse iam, iurasse, & promississe nobis, se vera semper loquutum esse, & locuturum fore, necue vnquam decepturum esse suam Ecclesiam; adhuc enim prudenter dubitarent homines, utrum prædicta affirmatio iuramentum & promissio, fuerit materiale mendacium, & materialis error causatus in mentibus Ecclesiæ, intendendo optimum finem maioris gloriæ diuinæ, & vilitatis nostræ. Quapropter fides erit semper ambigua, nisi tanquam firmissimum fundamentum supponat, esse prorsus impossibile, ut Deus efficaciter velit & causet tales materiales entitates, quæ realiter pugnant cum veritate & ratione.

Confirmatur tertio ex August. in lib. de mendacio c. 8. prope init. dicente: *Quomodo credendum est ei, qui putat, aliquando esse mentiendū; ne forte & tunc mentiatur, cū præcipit, ut credamus? Unde enim*

C c 3 sciri

4.
*Falsitatem,
& absurditatem consequentis probatur, maximè esse.*

5.

6.

7.
Augustinus.

Primariè.

Possit Deus
ita loqui, ut
causetur ma-
teriale entita-
tem mendaci-
um.

2.

Faciliores
modi cum
preuentione.

Trimis.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

3.

Enumeratio
fines quos
per materiales
entitates
errorum Deum
intendere
posset.

scire potest, utrum & tunc habeat aliquam causam, sicut ipse putat, officiosi mendacii, existimans, falsam narrationem hominem terribilem, posse à libidine cohereri, atque hoc modo etiam ad spiritualia se consulere, mentiendo arbitretur: quo genere admissio, atque approbatio, omnis omnino fidei disciplina subvertitur.

8.

Idem Augustinus in lib. contra mend. cap. 4. initio, dum confutat eos, qui existimabant, Catholicis licere mendacia, ut Priscilianistas hæreticos expellendo detegerent, & ab errore ad fidem revocarent, docet, inde sequi, ut Priscilianistas, etiā postquam voluerint ad Ecclesiam redire, non possint adhibere fidem doctrinæ Catholicorum, illis præsertim verbis: *Et quod est miserabilius, etiam ipsam quasi nostram effecti, quemadmodum nobis credant reperire non possunt. Si enim suscipiuntur etiam ipsi, Catholica dogmata nos mendaciter loqui, ut nescio quid aliud occultemus, quod verum putamus: certe talia suscipiant dictum ex. Hoc tunc idcirco feci, ut caperem te. Sed quid respondebis dicens: Vnde igitur scio, utrum etiam nunc id facias, ne capiaris à me? Videsne quo tendat hoc malum, ut scilicet, non solum nos illis, ipsique nobis, sed omnis frater omni fratri non immerito videatur esse suspectus?*

9.

Quæ igitur his duobus in locis Augustinus de hominibus ratiocinatur, eadem fortiter viam obtinebunt, si referantur ad Deum. Ac proinde similiter videtur Augustinus fuisse dicturus, semel admissio & approbatio, Deum posse proferre, atque causare materialem entitatem propositionis falsæ, & posse intellectum & voluntatem determinare ad materialem, & realem assensum illius, omnis omnino fidei disciplina subvertitur. Si enim Deus respondeat, se illas materiales entitates mendacii, & erroris propterea causasse, atque prædeterminasse, ut nos caperet ad vilitatem nostram, & ipsius gloriam; subiungatque se in præsentem tempore non proferre, neque causare materiales actiones mendacii, & erroris; sed solummodo veras propositiones, & assensus: adhuc nullum erit fundamentum, unde homo scire possit utrum hæc ipsa materialis entitas propositionis, quamvis falsa sit, propterea proferatur, & causetur à Deo, propter eamque intellectus humanus determinetur ad illius assensum, ut homo cohibeatur à blasphemis contra Deum, & in eius amore tranquillius retineatur.

10.

Petrus apud
Clementem.

Propterea Petrus apud Clementem lib. 3. Recognit. post med. cum videret suæ fidelitatis estimationem apud auditores periclitari propter Simonis calumniam, quam num. 5. retulimus, dixit: *Me enim mentiri fas non est, nec ut fidelis hic salvetur, nec ut non salvetur, fallere debeat. Quam eandem sententiam docuit Isidorus lib. 2. sentent. cap. 30. in medio. Concil. Tolet. Octauum cap. 2. inter med. & fin. & Theologi communiter. Quinetiam & Plato in dialogo 2. de Republica, siue de iusto ad fin. ex professo probat, cuiuslibet vilitatis causa mendacium esse Deo in suis sermonibus impossibile & in alienis verbis & actionibus exosum. Cuius testimonij partem referemus 4. sect. 3. num. 9.*

11.

Illatio argu-
menti con-
firmatur
quanti.

Quartò peculiariter confirmo illationem argumenti, initio propositi, & ostendo, parem esse rationem in materiali actione loquutionis, qua Deus nobis proponat credenda, quæ falsa sunt, non intendendo falsitatem seu malitiam erroris, sed intendendo bonum finem: & in physica prædeterminatione materialis actionis odij Dei. Probo itaque, utrumque vel neutrum esse Deo im-

possibile. Nam ex Paulo 2. ad Timoth. 2. ratio à priori propter quam Deus non potest mentiri, est, quia negare se ipsum non potest; ac proinde non potest velle & facere aliquid veritati contrariū. Nam ipse veritas est. Omne autem mendacium, quantumcumque fingatur præcibus à formali ratione malitiæ, & acceptum secundum materialem & realem entitatem, adhuc est realiter & positivè contrarium veritati. Hæc autem eadem ratio prohibet, ne Deus velle & facere possit quantumcumque actionem materialem odij Dei, à seipso determinatus, & prædeterminatus homines ad illam; quia Deus quidditatiuè est amor suus, & cōformitas cum ratione recta. Sed prædicta materialis actio odij, quantumcumque fingatur præcibus à malitia, adhuc est realiter & positivè contraria Dei amoris, & rationi rectæ. Quapropter Deus se ipsum negaret, si sua sponte ac motu proprio veller, atque prædeterminaret materialem actionem odij. Idem argumentum sumitur ex illis verbis ad Hebræos 6. *In quo abundantiur volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilij sui, interpositus iurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solacium habeamus.*

Timoth. 2.
Ratio à pri-
ori propter
quam Deo
mentiri re-
pugnat

Hebræos 6.

12.

Dionysius.

Confirmatur quintò, quoniam hæc impossibilitas nulla ex parte minuit potentiam Dei, sed eam potius perficit, complet, atque commendat, quod Dionysius de divinis nominibus cap. 4. versus finem inde probat: *quia neque quod malum sit, hoc à potestate proficiscitur, sed ab imbecillitate. Cuius rationem præcedenti contextu fufius docuerat, quia nimirum, hoc non est facere, sed deficere, cum malum sit privatio boni.*

13.

Et in eodem lib. de divinis nominibus cap. 8. circa med. ut defendat prædictam Pauli sententiam 2. ad Timoth. 2. hæreticorum obiectionem ita refert: *Quod si, inquit, Hymas Magus, præprensus rerum omnium est Deus, quo modo aliquid non posse à Theologo vestro dicitur? maledictus autem vexat Dionysium Paulum, qui ait, Deum se ipsum negare non posse. Cui post pauca respondet: Negatio enim sui est à veritate prolapsio. Veritas autem est: & à veritate prolapsio, est ab eo quod est prolapsio. Si ergo veritas est: negatio autem veritatis, est prolapsio ab eo quod est: Deus ab eo quod est, prolapsi non potest; neque id est, quod non est, ut aliquis dicat, ac non posse non potest: atque non intelligere per privationem non potest.*

14.

Nazianzen.

Similiter Nazianzenus orat. 2. de Filio Dei quæ est 4. de Theolog. prope med. *Impossibile inquit, esse dicimus, Deum malum esse, aut non esse: hoc enim Dei impotentiam potius atque imbecillitatem argueret, quam potentiam. Chrysostomus autem tom. 5. in exposit. Symboli Apost. homil. 1. sub init. Creditis, inquit, Deo Omnipotenti, qui posse ipsum non potest invenire non posse: tamen aliqua non potest, ut ipse falsi, fallere, mentiri, ignorare, insitum & finem habere, non prævidere præterita, obliuisci præsentia, non attendere futura, nescire, ad ultimum, negare se ipsum non potest. Ecce quanta non potest: tamen est Omnipotens.*

Chrysostom.
sic habet.

15.

Augustinus.

Clarius id docuit Augustinus 5. de Civitate cap. 10. *Neque potestas Dei minuitur, cum dicitur mori, fallique non posse: sic enim hoc non potest, ut potius se posset, minoris esset visque potestatis. Dicitur enim Omnipotens faciendo, quod vult, non patiendo quod non vult: quod si accideret, nequaquam esset Omnipotens. Vnde propterea quædam non potest, quia Omnipotens est. Ex quo principio rectè idè Augustinus lib. 15. de Trinit. ca. 15. prope initium intulit: Magna Divini Verbi*

verbi potentia est non posse mentiri, quia non potest esse illic est & non, sed est est, non non. Quam sententiam recipiunt Scholastici cum Magist. 1. distinctione 42. §. 2. & 3. Rationem vero fusiùs explicat Anselmus in prolog. c. 7. & 2. ad Timoth. 2. ad illa verba: Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Et S. Thom. in eiusdem loci commentario.

1. Timoth. 2.

16.

Ex vi eiusdem principij, euidenter colligitur pertinere ad rationem diuinæ omnipotentie non posse peccare: vt notat S. Thomas 1. p. q. 25. art. 3. corp. & ad 2. & S. Bonauent. 1. dist. 42. art. 1. quæst. 3. ad finem. Cuius ratio à priori est omnimoda perpetuitas & necessitas diuini esse, ratione cuius prorsus impossibile est non esse quicquid Deus est. Vnde quia Deus est fidelis, & verax, non potest vlla ratione non esse fidelis & verax, ideoque non potest mentiri. Hæc autem ratio est, quam explicat Chrysostomus, & Ambrosius 2. ad Timoth. 2. in illis verbis: Ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. & Dionys. supra num. 13.

Ratio à priori est, quod Deus mentiri non possit.

17.

Habacuc. 1.

Sexto confirmatur simili alia ratione impotentie, quæ summopere Dei omnipotentiam commendat. Habacuc. 1. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Id est, non poteris approbare libenter, vt omnes ibi expositores intelligunt. Vnde sic argumentor: Deus non potest per complacentiam approbare materialem actionem peccati. Ergo multo minus potest illam sua sponte velle efficaciter, & prædeterminare.

18.

Eccl. 1. & eius resuscit.

Habacuc. 1.

Afflictum querela contra diuinam prouidentiam.

At, inquis, Propheta loquitur non de materiali actione peccati, sed de formali ratione mali, & iniquitatis. Cæterum sequens contextus demonstrat, contra munditiam oculorum Dei pugnare non solum complacentiam in ratione formali, sed etiam in actione materiali. Sequitur enim: *Quare respicias super iniqua agentes, & taces, deuorante impio iustiorum se: & facies homines sicut pisces maris, & quasi reptile non habens principem?* Vbi secundum omnes expositores, proponitur dubitandi ratio, quæ solet afflictis occurrere contra diuinam prouidentiam, præsertim quando vident, deterioribus impiis concedi potestatem & imperium aduersus meliores se, cui querelæ nullus existimabit, satisfieri, respondendo, Deum in huiusmodi tyrannide non approbare, nisi actiones materiales, nullo modo approbando rationem formalem malitiæ.

19.

Habacuc. 1.

Quin potius Propheta iudicauit, aliam esse reddendam rationem diuinæ prouidentie, ne videretur approbare crudelitatem Chaldaeorum aduersus Dei populum, nimirum, quia Deus id solummodo approbauerit, voluerit, fecerit, quod bonum erat, & ad bonum destinatum per se, & ex intentione Dei. Id nempe Propheta notauerat præcedentibus verbis: *Domine in iudicium posuisti eum, & sortem, vt corriperes, fundasti eum.* Scilicet Chaldaeorum populum posuisti, vt punias: atque fortitudinem ei tribuisti, vt tuos filios corriperes, & emendares: hoc totum, quod tibi placuit, & te auctore factum est, optimum est; reliqua tibi displicent. Ideo subditur: *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum.*

20.

Quid ex physica prædeterminatione signatur.

Septimo confirmatur, quia si Dei bonitatem decet velle efficaciter & prædeterminare materiales actiones peccatorum propter bonum aliquem finem; sequeretur inde supradictæ querelæ, atque interrogationi: *Quare respicias*

super iniqua agentes, & taces, &c. optimè atque verissime satisfieri dicendo, rationem esse, quia Deus ipse suis oculis exhibet iucundissimum spectaculum, quando hominem iniustum prædeterminat, vt conculcet & vexet iustiorum se, & potentiorum determinat, vt deuoret debiliores, & Respublica sursum deorsumque miscatur, quemadmodum reptile non habens principem. Quæ omnes actiones Dei oculos delectant, non secundum formalem rationem malitiæ; sed tantum quoad materialem entitatem, & intrinsecam sibi bonitatem, ac pulchritudinem, ob quam dignæ sunt vt causentur, & prædeterminentur à Deo: hoc, inquam, sequitur ex physica prædeterminatione. Sed contrarium significant citata verba: *Mundi sunt oculi tui, &c.* Idemque naturale rationis dictamen persuadet.

Contrarium significant citata verba.

Confirmatur octauo Galat. 5. *Currebatis bene; quis vos impediuit, veritati non obedire? Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos.* Vbi suppono persuasionem esse realem, & posituum assensum, quo Galatæ adhærebant errori contrario fidei. Hæc igitur est vis argumenti, quod virtualiter continetur in hac sententia Pauli: Si vestra hæc persuasio foret ex Deo, secum ipse Deus pugnaret, suumque proprium munus impediret: nam illius munus est vos ad fidem vocare. Quod impediret aliunde immittens & causans in vobis persuasionem fidei contrariam. Ergo persuasio hæc non est ex Deo, tanquam ex auctore & causa.

21.

Galat. 5.

Vis argumenti virtualiter continenti in sententia Pauli.

22.

Hieronymus.

Prædictam ratiocinationem in eius loci commentario agnouit Hieronymus, dicens: *Aliud quippe opus Dei est, aliud hominum: Dei opus est vocare hominum vel credere vel non credere. Et subdit: Aliqui simplices putantes, se deferre Deo, vt persuasio quoque nostra in eius sit potestate, abtulerunt partem orationis: Non, & sensum contrarium Apostolo reddidere: Persuasio hæc est ex Deo qui vocat vos. Errabant igitur illic contra sensum Apostoli, quando existimabant, ad Dei honorem, gloriam & potentiam pertinere, vt quælibet persuasio etiam illa, quæ fidei contraria est, sit ex Deo, tanquam ex causa & auctore.*

23.

Nec per se, neque per alium falsus Deus auctor esse potest. Augustinus.

Confirmatur nono, quia non solum immediate per seipsum; sed etiam mediatè per Angelum, aut hominem Deus non potest auctor esse, vt aliquis sibi persuadeat falsum, & decipiatur. Vnde Augustinus libro 83. quæst. 53. non longè à principio: *Deus, inquit, per seipsum neminem decipit, est enim Pater veritatis, & veritas, & spiritus veritatis.* Postea verò latè atque efficaciter confirmat etiam quando peccator dignus est pœna deceptionis, Deum neque per seipsum immediate decipere posse, neque per hominem veritatis amatorem, sed per dæmonem, qui sua obstinata voluntate propensus ad decipiendum est, aut per hominem, qui sua libera voluntate velit decipere. Vnde subdit: *Legimus deceptum Regem falso vaticinio Prophetarum, & ita legimus, vt neque sine diuino iudicio factum inueniamus, quoniam dignus erat ille sic decipi: neque per Angelum, quem deceptionis officium suscipere non deceret: sed per Angelum erroris, qui sibi vitio tales partes imponi cum letitia possulanis.*

3. Reg. 22.

Et post medium capitis ait: *Quapropter cum Aegyptij deceptione digni essent, & populus Israel pro illa aetate generis humani in tali gradu morum*

24.

Exod. 11.

constitutus esset, ut non indignè hostem deciperet, factum est, ut inberet Deus, vel potius pro illorum cupiditate permitteret, ut vasa aurea & argentea, quibus adhuc terrena rei appetitores inhiabant, & peterent ab Aegyptiis non rediuri, & acciperent quasi rediuri. Ecce ipsum materiale opus deceptionis, & accipiendi, quasi rediturus sit, qui accipit, cum tamen animo sit nunquam redeundi, hoc ipsum non erat dignum à Deo fieri, sed permitti, nec dignum erat, Deum impellere ad illam realem & materialem cupiditatem auri, quæ inordinata erat, & ad decipiendum inclinabat. Sed solummodo Deus permisit tam cupiditatem, quàm deceptionem, vtramque verò destinavit ad iustam punitionem infidelis populi, & temporalem vilitatem populi fidelis. Vbi notandum est, quod materialiter, & exempli causa tangitur hic ab Augustino, in controuersiam vocari posse, videlicet vtrum Hebraei peccauerint petentes & accipientes, & vtrum hoc fuerit à Deo præceptum, vel solummodo permixtum, in quo disputationem præsentem non oportet immorari. Nam quod formale est, ac primariò intentum ab Augustino citato persistit adhuc firmum de quacunque cupiditate, quæ fuerit inordinata, & de quacunque locutione, quæ fuerit mendax.

Notandum.

25. Sequitur posse Deum præmovere ad materialem entitatem erroris intellectum, & linguam & calumiam scriptoris falsi.

Confirmatur decimò, quia si Deus prædeterminaret & causaret materialem entitatem odij Dei, atque blasphemix; sequeretur potuisse Deum præmovere ac prædeterminare ad materialem entitatem erroris non solum intellectum & voluntatem, sed etiam linguam & calumiam cuiuscunque Prophete, Apostoli, Evangeliste, aut alterius sacri scriptoris, nimirum, ut existimaret vera, & à Deo reuelata, quæ falsa sunt, easque Dei nomine credenda proponeret: similiterque potuisse Romanos Pontifices, Generalia Concilia, & vniuersos fideles præmovere, & prædeterminare ad materialem entitatem iudicij, quo crederent esse à Deo reuelata, quæ reuelata non sunt, atque codices scripturarum corruptos librorum vitio, reciperent tanquam legitimas, atque authenticas scripturas: qua insuper materiali entitate iudicij sacram scripturam interpretarentur in sensu falso, & anathematizarent dogmata vera per Deum reuelata, damnando assertores illorum.

SECTIO II.

Præoccupantur solutiones.

1.

Argumentis sectione præcedente propositis nondum à doctoribus contrariæ sententiæ solutionem expressè adhibitam, reperio. Quapropter opus erit præoccupare solutiones, quas verisimilius visum fuerit ab eis adhibendas fore, quando respondere voluerint. Prima solutio est, Deum promississe, atque prædixisse fore, ut semper ipse verè loqueretur, & Ecclesia, summique Pontifices solummodo ea, quæ vera sunt, crederent. Nihilominus, hanc solutionem esse insufficientem, constat ex dictis in sectione præcedenti à numero 6. vsque ad 9.

Prima solutio impugnat.

2.

Secundò, responderet aliquis, longè aliud esse ad materialem entitatem edij Dei, vel erroris contra fidem priuatos homines determinare, salua communitate totius Ecclesiæ: aliud verò

esse ad easdem actiones materiales determinare Ecclesiam vniuersam, aut eas personas, quæ Dei nomine, & ex eius ore loquuntur: deinde, aliud esse Deum loqui falsà, causando materialem entitatem propriæ locutionis: aliud verò determinare aliquem priuatum hominem ad materialem entitatem locutionis falsæ.

Hæc tamen solutio refutatur, quia quamuis plurima discrimina possint assignari inter prædictas determinationes; attamen nullum discrimen assignari potest, quod solidam & sufficientem rationem reddat ob quam impossibilis sit vna prædeterminatio, si altera est possibilis, imò etiam necessaria, quoties homines errant, aut peccant. Quod probat supponendo, Deum non loqui ad Angelos, neque ad homines, nisi causando aliquod creatum signum, siue in intellectu, & voluntate, aut imaginatiua; siue extra homines & Angelos causando in aëre voces, aut visibiles figuras, aut quodlibet aliud signum creatum.

Quo supposito, sic argumentor. Prædicta signa creata, Dei nomine significantia, tanquam Deo loquente per illa, repugnat à Deo causari, quoniam inde sequeretur, Deum esse authorem & causam erroris. Huius autem illationis, & impossibilitatis primaria & intrinseca ratio est, quoniam falsitas, & malitia erroris per se ac necessariò sequitur ex prædicta materiali entitate signorum & locutionis, etiam si falsitas & malitia non intendatur à Deo. At verò ex materiali entitate illius assensus realis, quo Arius quilibet iudicabat, vnicam tantum esse diuinam personam, & Iesu Christi personam esse creatam, per se, ac necessariò sequebatur falsitas & malitia. Ergo licet hanc Deus non intenderet, adhuc foret author & causa illius, si Arias voluntates, & intellectus prædeterminando, causabat in illis realem illum & materialem assensum.

Vnde præterea sequitur, prædictam materialem entitatem erroris prædeterminari & causari in homine aliquo priuato eadem impossibilitatis ratione repugnare, qua repugnat illam causari in Apostolis, aut aliis scriptoribus sacris, aut in vniuerso Concilio Generali, vel in vniuersa Ecclesia. In omnibus enim primaria & intrinseca impossibilitatis ratio est consecutio per se ac necessaria, per quam falsitas cohereret cum effectu, cuius Deus esse author. In eo tamen discrimen erit, quod hæc ratio manifestior est in Ecclesia, Concilijs & sacris Scriptoribus, sed obsecutus est in homine priuato.

Confirmatur, nam loquitur Deus quandoque per signa ad placitum significantia, ut per voces & characteres, quorum entitas materialis nullam habet necessariam connexionem cum falsitate. Nihilominus propter circumstantias extrinsecas impositionis ad placitum, repugnat diuinæ veracitati producere bonam entitatem materialem illorum signorum suo nomine significantium aliquid falsum. Ergo magis ab intrinseco repugnabit, eas materiales entitates producere, quæ ab intrinseco per se, ac necessariò adiunctam habent malitiam & falsitatem, qualis est materialis entitas assensus in pluralitate Deorum, vel in diuersitate substantiæ Filij ab æterno Patre.

Tandem prædicta solutio refutatur, quia non solum vniuersalis Ecclesiæ, sed etiam priuati cuius

3. Refutatur secunda solutio. Discrimen solidum assignari non potest.

4. Loquitur Deus ad Angelos, & homines causando aliud creatum signum.

5. Illationis primaria, & intrinseca ratio.

6.

7.

7. Prædicta solutio iterum refutatur.

cuiusque personæ assensum in obiectum falsum, non esse ex Deo, nec posse à Deo causari, satis ostendimus sectione præcedenti num. 21. & sequentibus.

Tertiò dicat fortasse aliquis, hæc eadem argumenta in nos retorqueri posse, ut nostra solutione diluantur. Concedimus enim omnes Catholici, Deum velle permittere, ut maxima pars hominum sibi persuadeat plurimos errores fidei contrarios. Rursus verò fateamur esse impossibile, permittere Deum, ut Ecclesia vniuersa similes errores sibi persuadeat, vel Summus Pontifex, quando res fidei decernit: insuper impossibile fuisse permittere, ut Apostoli, Prophetæ, aut cæteri Scriptores sacri falsa literis mandauerint. Quæ igitur ratio discriminis fuerit, ut non hæc, sed illa permittantur, eadem erit ratio discriminis, ut non hæc, sed illa prædeterminentur.

9. *Refutatur et insinuat argumentum.*
Nihilominus facile refutatur hæc solutio & instauratur argumentum, nam si supponamus, implicationem contradictionis inuolui in quacunque prædeterminatione materialis actionis, cui per se ac necessario coniuncta sit malitia, vel falsitas, cum aliunde miracula & innumera credibilitatis argumenta euidenter ostendant, esse euidenter credibile, Deum determinasse Prophetas, Apostolos, Scriptores sacros, Ecclesiam vniuersam, & summum Pontificem ad credenda & proponenda Dei nomine & ex eius ore, quæcunque credit, atque credenda proponit: euidenter consequentia deducitur, esse euidenter credibile, omnia hæc dogmata esse vera & sanctissima: proindeque contradictionem implicare quæcunque falsitatis aut erroris suspicionem, non solum, quoad rationem formalem, sed etiam quantum ad materialem entitatem erroris aut falsitatis. Huius autem argumenti præcipuum fundamentum debilitari videtur, si non solum est possibile, sed etiam necessarium, ut quæcunque fuerint materiales actiones erroris, & mendacij, Deo prædeterminante fiant, neque restat aliud solidum fundamentum: ut ostendimus præcedenti discursu.

10. *Discutitur.*
Confirmatur primò, quia si dicas esse singularem Dei amorem ac providentiã erga Prophetas, Apostolos, Scriptores sacros, Ecclesiam, & summum Pontificem, quibus prædixit, atque promissit perpetuam protectionem à falsitate perpetuamque lucem Spiritus sancti ad veritates fidei cognoscendas: adhuc manet eadem ratio dubitandi, quæ prius, nisi supponas impossibilitatem prædeterminandi ad materialem entitatem erroris. Dubitabit enim aliquis, verum prædictæ promissiones & prædictiones de assistentia & luce Spiritus sancti & de speciali protectione Dei fuerint quædam materiales entitates mendaciorum & errorum ad quos prædeterminauerit Deus suos Prophetas, Apostolos, Scriptores, Ecclesiam, Pontifices summos. Nec erit vnde conuincas, hoc fuisse impossibile: nam si opponas omnia miracula, & cætera credibilitatis argumenta, quæ Dei nomine confirmant doctrinam fidei; dicet ille qui dubitat horum omnium argumentorum materialem entitatem à Deo esse factam, ad producendam materialem entitatem confirmationis falsi dogmatis, & ad producendam materialem entitatem erroris, idque propter altissimos fines diuinæ gloriæ & nostræ salutis, ut homines veluti pueros terri-

cularionibus, blanditiis, atque inanibus speciebus contineret in officio: sicut fusiùs diximus sect. præcedenti à num. 6.

Confirmatur secundò, quia si mera permissio erroris aut falsitatis contradictionem implicat cum prædeterminatione actionis materialis (ut nostra sententia fert) inde euident ratio redditur, propter quam impossibile fuerit permittere errorem, aut falsitatem in prædictis personis, quantum ad actiones, quas Deus in illis prædeterminabat, & causabat, nimirum quia falsitas & malitia per se ac necessario consequens ex effectu non merè permittitur, sed propriè causatur ab autore illius effectus. Cæterum hoc fundamento sublato, prædicta ratio corruet.

Confirmatur tertiò, quia si Deus ex sua innata propensione, & quantum in se est, detestatur, & abhorret non solum à formali ratione malitiæ ac falsitatis, sed etiam à quacunque materiali actione, cui necessario & per se coniuncta sit malitia, vel falsitas; tunc manifesta est ratio, propter quam indecens sit, ac prorsus impossibile tales actiones permittere in iis personis, quæ à Deo motæ Dei nomine loquuntur. At verò si Deus ex sua innata propensione antequam à libero arbitrio creato determinetur, seipsum determinat, ac prædeterminat hominum maximam partem ad infinitum numerum talium actionum; cessat prædicta ratio indecentiæ, vel certè illius euidentia obsecratur.

Respondetis quartò, diuinum concursum alium esse solummodo ut causæ vniuersalis, alium verò esse concursum proprium causæ particularis. Deus ergo concurrens ut causæ particularis non potest prædeterminare ad materialem actionem erroris aut mendacij: proptereaque non potuit Prophetas, Apostolos, cæterosque sacros scriptores, summos Pontifices, & vniuersam Ecclesiam prædeterminare ad materialem actionem erroris & mendacij, quoniam hos Deus mouet, concurrens, ut causæ particularis. At contrariò modo gubernat quoscunque priuatos homines: idèque plurimos, ut causæ vniuersalis prædeterminat ad materiales actiones erroris & mendacij.

Hæc solutio refutatur primò, quia si semel admittitur Dei vniuersalem concursum esse sufficientem, ut quos Deus voluerit, homines prædeterminet ad quæcunque materiale actionem, cui necessario & per se coniuncta sit falsitas, vel malitia: consequens est, eundem concursum satis fuisse, ut si Deus vellet per illum prædeterminaret quemcumque Prophetam, Apostolum, Euangelistam, Pontificem, Ecclesiam, ut eliceret materiales actiones erroris & mendacij circa fidem, vnde iusta nasceretur ratio dubitandi, verum de facto Deus hoc ipsum fecerit.

Atque inde sumitur secunda refutatio, quoniam per eundem concursum vniuersalem possibile fuerit eisdem Prophetas, Apostolos, Scriptores, Pontifices prædeterminando necessitare ad materialem actionem erroris, quo sibi persuadeant, se moueri à Deo, tanquam à causâ particulari, cum tamen non moueantur, nisi tanquam à causâ vniuersali. Similiterque fuerit possibile per concursum Dei, ut causæ vniuersalis prædeterminari omnes, & singulos fideles, ac proinde vniuersam Ecclesiam, ut eliciant materialem

11. *Euidens ratio propter quã Deo impossibile fuit permittere errorem in sacris scripturis.*

12. *Alia eiusdẽ impossibilitatis ratio.*

13

14. *Prima refutatio.*

Dubitaretur an Deus de facto Ecclesiam ad materialem actionem mendacij determinasset.

15. *Refutatio secundã.*

teriale actionem erroris, quæ firma adhesionem credant, Deum tanquam causam particularem mouisse, ac prædeterminasse Prophetas, Apostolos, Scriptores sacros, & Pontifices summos, cum tamen non mouerit, nisi ut causa vniuersalis.

16. Refutatur tertio, quoniam quando Deus, sine vlla exteriori visione aut locutione, per solum interiorem mentis impulsus dirigit Prophetam, Apostolum, aut alium sacrum Authorem; tunc si Deus physica necessitate prædeterminat singula verba; ita ut impossibile sit alia proferre, quam quæ Deus prædeterminat; ille concursus abundè sufficit, ut dicatur Deus mouere illos, tanquam causam particularem. Ergo talis prædeterminationis non præstat per concursum vniuersalem prædeterminando Lutherum, aut Caluinum, ut hæc verba Dei nomine proferat, & scribat, ita ut impossibile sit illi alia proferre ex suppositione diuinæ prædeterminationis.

17. Confirmatur, quoniam ex eodem principio sequitur præterea, superfluum esse, quemlibet concursus Dei, ut causæ particularis ad tales actiones materiales, quas Deus, si vult, prædeterminat ut causa vniuersalis. Vel potius sequitur diuinum concursum ad quascunque actiones materiales esse concursum causæ particularis, quoniam ad illas prædeterminat eodem modo quo prædeterminaret, si voluisset concurrere tanquam particularis causa, simul concurrente hominis voluntate, ac intellectu.

Diuinus concursus ad quascunque actiones materiales non vniuersalis, sed particularis esset.

18. *Ultima solutio, & eius impugnatio.*

Denique si respondeas, obiecta supernaturalia & actiones supernaturales pertinere ad Deum, tanquam ad causam particularem, non verò falsa obiecta & materiales actiones errorum: vera quidem proferes; sed argumenti vim non minues. Quoniam si Dei veracitati non repugnat, prædeterminare homines ad materiale actionem erroris, & mendacij, dummodo hanc prædeterminationem præstet, ut causa vniuersalis, non verò ut causa particularis; eo ipso viget adhuc ratio dubitandi, vtrum Deus, quasi vniuersalis causa prædeterminauerit Scriptores sacros, Pontifices, & Ecclesiam, ut existiment esse supernaturalia obiecta, quæ non sunt, nisi falsa & fictitia: ut existiment, suas intellectiones & voluntates de illis obiectis esse supernaturales, cum sint merè naturales & turpes; vel per eundem generalem concursum physice prædeterminauerit ad materiale actionem, qua velint decipere, dicendo, esse mysteria supernaturalia, quæ sciunt esse mendacia. Quæ omnia inconuenientia cessant; si Deus nec ut particularis, nec ut generalis causa potest prædeterminare, nec mouere ad materiale actionem erroris; sed tantum ad illam concurrere, determinatus à malitia voluntatis creatæ.

SECTIO III.

Quæ circa mendacium refutantur à Theologis, argumenta ministrant nostræ sententiæ.

1. Primum argumentum sumitur ex constantia & fidelitate, qua Deus promissis stare tenetur, & quæ prædixit implere. Contra quam Dei perfectionem pugnare prædeterminationem de qua loquimur probat, quoniam nullus Theologorum veram esse existimabit doctrinam illam Cassiani collat. 17. Abbatis Iosephi cap. 25, à

Diuina constantia, & fidelitate contraria prædeterminationi.

medio dicentis, Deum posse misericordiam, ac pietatis intuitu suum cassare sermonem, & contrarium eius facere, sicut addidisse quindécim annos ad vitam Ezechiam, & Ninuitem remisisse prædictum supplicium. Atque, ut constet, hanc, ut sonat, & non in alio sensu mitiori esse mentem Cassiani, legendum est totum illud cap. 25. & quæ præcedunt à cap. 12.

Quod si Deus posset efficaciter velle & prædeterminare materiale entitatem erroris aut mendacij, non illorum falsitatem & malitiam, sed bonos alios fines intendendo: sequeretur, posse Deum facere materiale entitatem earum rerum, quæ contrariæ sunt eius promissis, etiam si vero atque sincero animo se obligandi promiserit: similiterque posse facere materiale entitatem earum rerum, quæ suis prædictionibus contrariæ sunt, non intendendo rationem formalem malitiæ, inconstantiam, & infidelitatis; sed tantummodo intendendo materiale entitatem illarum propter bonum finem. Quapropter etiam postquam Deus promissit iustis æternam præmiā, & iniquis denunciavit æternam supplicia, potuisset utrosque vel annihilare in æternum, vel nunquam resuscitare, vel sine præmio & pœna sub æquali aliqua sorte relinquere, ut poenæ limbi; dummodo non intenderet formalem rationem malitiæ, violantem fidem: sed tantummodo intenderet materiale entitatem propter aliquos optimos fines ostendendi suam potentiam, & sapientiam, qua declinare valet ab omni obligatione, etiam illa, quam ipse sibi promittendo, voluisset imponere.

1. *Posset Deus suis promissis contraria facere.*

Consequentis falsitas probatione non indiget, cum per se sit manifesta, satis erit in memoriam reuocare illud Num. 23. *Non est Deus quasi homo ut mentiat, neque ut filius hominis, ut mutetur, dixit, & non faciet, loquutus, & non implebit.* Porro cum materiali entitate rei oppositæ necessitudo coniuncta est negatio faciendi & implendi, quæ loquutus est. Vnde sicut impossibile est non facere, & non implere, quæ dixerit: ita impossibile est facere contrarium, etiam quoad materiale entitatem illius non intendendo malitiam.

3. *Numer. 23.*

Confirmatur, nam ut Paulus ait Hebræor. 6. citato in sectione 1. num. 11. *virtute pollicitationis & iuramenti Dei; fortissimum solatium habemus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam.* Nulla verò foret firmitas spei nostræ, nullumque solatium, si non obstante pollicitatione, ac iuramento, potuisset Deus fidelibus perseverantibus in obseruantia mandatorum prædeterminare intellectum & voluntatem, ut in æternum haberent reales entitates illius status, quem habituri sunt in æternum pueri limbi, non intendendo falsitatem aut malitiam negandi promissam gloriam, sed tantum intendendo quidquid in illo statu reale est, quamuis alioqui repugnet visioni Dei. Confirmatur, quoniam optimi finis intentio Deum non excusaret, ut ostendimus suprâ disput. 27. sectione 4.

4. *Hebræor. 6.*
Nulla foret firmitas spei nostræ.

Secundum argumentum, quoniam nulli Theologorum, quem sciam, probatur; sed potius communiter refutatur, tanquam sanctæ Theologiæ contraria, doctrina Abulenſis in Iosue cap. 2. q. 30. dicentis, Deum posse mouere hominē ut mendacium proferat propter bonum finem. In qua sententia

5. *A Theologis communiter Abulenſis doctrina improbat.*

sententia cavit sapientissimus vir, ne hoc intelligeretur dictum de ratione formali malitiae, sed tantum de materiali entitate mendacij, in quantum potest deferuite ad bonum finem, sic loquitur: *Sciendum est, quod Deus aliquando mouet ad peccatum veniale: non quidem ratione venialis peccati, aut peccati quomodocumque; nam peccatum in quacumque ratione habet naturam, & rationem mali: Deus autem non potest mouere ad rationem malitiam non sit ens. Contingit autem, quod ille actus, qui est peccatum veniale, contineat occasionaliter bonum aliquid: & Deus, intendens bonum illud, mouebit ad veniale, quod non est directè contra Deum.*

Abulensis.

6. Nota pri-
mo.Nota secun-
do.7. Adams sen-
tentia pro-
pter eandem
rationem re-
futatur.

8. Maior.

9. Almaini
probabilem
putat Ada-
mi senten-
tiam.

Vbi nota primò Abulensem valde frequenter esse locutum, dum de quacumque materiali entitate peccati venialis asseruit, quod affirmare constituit de materiali entitate mendacij. Nota secundò, Abulensem agnouisse & expressè docuisse in q. 29. & 30. Deum nò posse mouere determinando ad mortale peccatum eo modo, quo existimabat posse moueri ad veniale peccatum, & rationem reddit, quia peccatum morale repugnat ordini amoris in Deum. Siergo sententia Abulensis de sola materiali entitate venialis mendacij iure optimo respuitur, à fortiori Deus non poterit pramouere, ac prædeterminare ad materiale entitatem odij Dei, blasphemie, aut infidelitatis.

Confirmatur, nam propter eandem rationem refutatur Adams sententia in 3. sent. dist. 14. q. 5. dub. 2. sine dicentis: *Accipiendo decipere pro fallere aliquem contra institutum legis diuine, vel legis naturae, vel contra conscientiam, neque Deo conuenire potest; neque homini neque Angelo licitum est. Sumendo autem decipere pro falsa vocis significatione, vel alterius signi equivalens cum intentione fallendi, id est faciendo quod aliquis habere assensum falsum, vel quod aliquis erraret in se iudicando circa aliquid expressum sibi, vel notificatum, quod utique fieri potest sine peccato; non video, quin Deus possit hoc facere, & possit alicui præcipere vt faciat, qui etiam hoc licite facere possit.* Ecce malitiam excludit Adamus, excludendo oppositionem cum diuina & naturali lege & cum conscientia, & solum relinquit materiale actum erroris & materiale signum falsum. Et tamen hæc sententia merito relicta ab omnibus Theologis.

Vnde Ioan. Maior in 1. dist. 43. q. vnica prope initium his verbis refert prædictam opinionem: *Hibernius, Adam, Holket, Petrus Aliacensis cum nonnullis subscribentibus dicunt. Deum de potentia absoluta posse fallere; licet non de potentia ordinata; & hoc si de ordinationum notionem ille reiiciat.* Quæ postrema verba resecat malitiam & nudam relinquunt materiale entitatem deceptionis. Nihilominus Maior ibi hanc sententiam bene impugnatur; & dum respondet ad priorem rationem, quamuis concedat, entitatem deceptionis produci posse extra subiectum; negat tamen in subiecto produci posse à solo Deo, quia in subiecto habet rationem deceptionis.

Almain. in dictatis super sententias Holket (quæ habentur post 4. sententiarum eiusdem Almaini) in q. 2. sine probabiliorem existimat sententiam Adams, & Petri de Aliaco, dicentium, Deum posse speciali concursu concurrere ad causationem assensus falsi, sed non quatenus importat deformitatem. Perpende quanto stu-

dio hi omnes Doctores materiale actionem præsciderunt à formali ratione malitiae. Nihilominus Gregorius Ariminensis in 1. distinct. 42. q. 2. latissimè & optimè non solum probat oppositam sententiam; videlicet, quod Deus non possit dicere falsum, neque mouere speciali concursu ad falsos assensus eliciendos, ne posset decipere: sed etiam oppositum vocat horrendam sententiam, & euitandam fuisse consilendo ignorantiam, etiam si argumentorum solutio ignoraretur.

Atque vt omittamus ceteros huius ætatis Theologos, idem sentientes, quando de fide ac veracitate diuina disputant, ponderemus quid de hoc articulo sentiat primarius physice prædeterminationis author Domin. Bañez 2. 2. q. 1. artic. 3. dub. 1. conc. 3. vbi merito decernit errorem esse fidei contrarium asserere, Deum de potentia absoluta mentiri posse per se vel per alium, quamuis id non possit de potentia ordinaria. Cuius assertionis vniam ex præcipuis rationibus scribit his verbis: *Si Deus de potentia absoluta mentiri potest per se vel per alium, infirma est fides nostra. Unde enim non sumus certi, quod tali potentia non est usus? Si dicat, ipsum dixisse non mentiri in his, quæ nos docuit. Contra, vnde scis, cum hæc dixit, non usum sua potentia absoluta? ac per consequens tota fidei machina ruet.* Nunc peto quid dicendum sit de mendacio, quod Deus per se ipsum, vel per alium causeret, quantum ad materiale entitatem mendacij, & quantum ad materiale entitatem erroris, nullo modo intendendo eius malitiam, sed solummodo intendendo optimum aliquem finem? Peto inquam, vtrum saltem de potentia absoluta hoc possibile sit? Non dubito quin idem sapientissimus Theologus negaret, rectè agnoscens, idem prorsus ambiguitatis periculum creati fidei diuinæ. Ergo non potest Deus hominem mouere & determinare ad materiale actionem veritatis aut rationi realiter & positivè cōtrariam; etiam si eius falsitatem & malitiam non intendar.

Ex his constat non solum propter rationes, quibuscumque actionibus peccatorum generales, sed præcipuè propter eas, quæ peculiariter vrgent in materialibus actionibus erroris, atque mendacij, refutandam esse sententiam eorum auctorum, qui expressè asserunt, quod Deus in sua prædefinitione vult, me velle hîc & nunc exercere istam actionem, quæ ex deficietia mea dicitur mendacium, & vult illam actionem, secundum totam rationem, quæ est in prædicamento actionis à prima ratione generica, vsque ad vltimam rationem particularem, & indiuidualem præscindendo à priuatione. Et qui non solum generaliter, sed etiam specialiter concedunt, prædefiniri materiale entitatem mendacij, Deumque velle, & prædefinire, vt ego velim mentiri; sicut etiam alij concedunt, Deum applicare intellectum humanum, ad assensum, qui est falsus, non vt est falsus, sed vt est ens.

10.

Primarius
physica præ-
determina-
tionis au-
thor.

Bañez.

11.

Refutanda
contraria
sententia.

DISPUTATIO XXXI.

*Utrum oppositio inter facere atque permittere
ad materiales etiam actiones refe-
ratur à Patribus.*

SECTIO I.

*Propria permissionis differentia prohibet præ-
deservinari materialem actionem
peccati.*

1.
Permissio
acceptio tri-
plex.

Prima, &
qua propriè
permisso di-
citur mera
negatio.
Secunda per-
missionis ac-
ceptio.

RIPLEX est permissionis acceptio per quamdam analogiam & participationem, à propria permissione descenden-
dens. Primaria quippe quæ propriè, & in rigore permisso dicitur, est mera negatio operationis causantis, & volitionis amplectentis illum actum, qui permittitur. Huius participatione appellantur etiam permissiones illæ Dei operationes, quæ habent aliquid admixtum prædictæ negationis. Eapropter in secunda acceptione permissionis dicuntur ea permitti, quæ sunt minora bona; quoniam licet, qua ratione bona sunt, causentur, & intenduntur à Deo: nihilominus qua ratione deficiunt à maiori bono & illius negationem includunt, non sunt digna quæ per se intenduntur, & causentur à Deo; ac proinde sub hac ratione participant aliquid permissionis.

2. Sic 1. Corinth. 7. *Iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Vbi S. Thom. lect. 1. post med. *Ad hoc, inquit, potest responderi dupliciter. Vno modo, ut indulgentia sumatur hic pro permissione. Est autem duplex permissio. Vna quidem de minus malo, sicut dicitur Matth. 19. quod Moyses permisit Iudeis dare libellum repudiij propter duritiam cordis eorum, scilicet, ad vitandum uxoricidium. & post pauca: Alia autem est permissio de minus bono, cum scilicet, homo præcepto non cogitur ad maius bonum. Et hoc modo Apostolus hic indulget, id est, permittit matrimonium, quod est minus bonum, quam virginitas, quæ non præcipitur, quæ est maius bonum. Eodem modo indulgentiam explicat ibi Glossa, quam sequitur S. Bonavent. in 1. sent. dist. 47. art. vnico, q. 2. fine.*

3.
Permissio
o licentiam
habens rela-
xationem
communem
14. u.
Matth. 19.

Ad hanc permissionis speciem reducitur illa permissio, quæ adiunctam habet dispensationem, atque relaxationem iuris communis propter iustam causam maioris boni. Quo modo in testamento veteri permissa fuit pluralitas vxorum, atque in eo sensu multi Doctores accipiunt illud Matth. 19. *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras*, videlicet, ita ut diuina dispensatione licuerit.

4. Postrema & maximè distans à propria ratione permissionis, est illa, quæ refertur ad omnia bona, siue maiora, siue minora, quæ, Deo authoris, nec nostram liberam voluntatem fiunt. In quibus licet Deus sit totius entitatis & bonitatis primaria causa; ceterum quia non prohibet, neque impedit, ne nostra voluntas liberè se ipsam determinet, neque prohibet aut impedit, quominus finem consequatur, quem intendit; per hanc præcisam & formalissimam rationem ne-

gationis participat aliquid de quidditatiua ratione permissionis. Quapropter sapienter obseruauit Albertus 1. p. q. 80. memb. 1. fine, omnes acceptiones permissionis, siue cum ad bona obiecta, siue cum ad mala refertur, in eo conuenire, quod Deus non impedit aliquid fieri, sed potius remouet ea, quæ possent impedire, ne fierent.

Huius exempla sunt 1. Corinth. 16. *Spero, me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.* & Hebræor. 6. *Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.* Quod S. Thomas lect. 1. post med. ita explicat: *Minus dicitur & plus significat, nam non est tantum necessarium, quod Dominus permittat, sed oportet, quod omnia faciat.* Ceterum vis primaria permittendi refertur ad non apponenda impedimenta, quibus diuina prouidentia quandoque impedire solet, ne fortiantur effectum etiam illa bona, quæ sancti, Deo inspirantur, operari decernunt. Quemadmodum Actor. 16. *Vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia, cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam; & non permisit eos Spiritus Iesu.* & Rom. 1. *Sæpe proposui venire ad vos: & prohibitus sum usque adhuc.*

Ex prædicto fundamento primarius Syllogismus præsentis disputationis ita cõficitur. Quidquid Deus permittit mera permissione, & strictè sumpta, Deus non facit, nec prædeterminat, ut fiat à nobis: sed materialem actionem peccati Deus permittit mera permissione, & strictè sumpta: ergo materialem actionem peccati Deus non facit, neque prædeterminat, ut fiat à nobis.

Vtraque Syllogismi præmissa probatur primò, nam in sacris literis permittit strictè sumptum significat, subtrahendo protectionem & gubernationem non impedire actionem peccati: quemadmodum Psalm. 80. *Et dimisit eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adiunctionibus suis.* In cuius comment. Theodoretus: *Nam cum minime, inquit, dicitur audientem vidisset, mea cura ipsum expoliaui. Suis vero ipsum suis consiliis ferri, veluti nauem fundo, gubernaculoque carentem.* Et Actuum 14. *Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.* Quod Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 4. prope init. ita interpretatur: *Hoc est, secundum propriam permissio sine viuere voluntatem.* Sic etiam de cæcitate, quam dæmonis inuidia procurauit Tobie dicitur: *Hanc temptationem ideo permisit Dominus euenire illi.* & Lucæ 8. *Dæmones rogabant Iesum, ut permitteret eis in porcos ingredi, & permisit illis.* Vbi notandum est, materiales actiones peccatorum esse desideria cordis & adiuuentiones, vias, temptationes, & ingressus, & de illis affirmatur permissio propriè dicta.

Confirmatur primò, nam è contrario non permittit significat, conferendo protectionem & fauorem ad opus bonum, impedire non solum malitiam, sed etiam materialem actionem virtuti contrariam: quemadmodum Iudith 13. *Non permisit me Dominus ancillam suam conquirari, sed sine pollutione peccati reuocauit me Dominus gaudentem.* Confirmatur secundò, nam etiam de hominibus affirmatum, aut negatum permittendi verbum, significat, eos, quantum possunt, per humanam prouidentiam peccatorum actiones impedire, vel non impedire. Vt Tobie 4. *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas.* Vbi præcipitur diligenter

5.
1. Corinth. 16.
Hebr. 6.
S. Thomas.

Vis primaria
permittendi
refertur ad
non appo-
nenda impe-
dimenta.

Actor. 16.

Roman. 1.

6.
Præmissa
disputationis
primarius
Syllogismus.

7.

Psalm. 80.

Theodoretus.

Actuum 14.

Prosper.

Tobie 2.

8.
Quid non
permittit
significat.

Iudith 13.

Confirmatur
secundò.

Tobie 4.

1. Tim. 2.

Apoc. 2.

9.

Permittere
non est
operari

ligentia resistendi, atque impediendi erumpentem ex animo superbiam. & 1. ad Timoth. 2. *Docere mulierem non permittitur, neque dominari in virum; sed esse in silentio.* Apocalyp. 2. *Permittis mulierem Iesabel seducere servos meos.*

Probatur secundò ex còmunì consensu Scholasticorum in 1. dist. 4. §. cap. *Permissio*, & dist. 46. cap. *Ibi verò*, & sequentibus, nam vtròque observat Magister, Deum nò facere, neque velle vt à nobis fiant ea opera, quæ permittit, aut finit fieri. Idcòque inter membra, quæ sub se complectitur voluntas signi, numerat Dei operationem & permissionem, quasi membra condistincta. Vnde constat, permittere nò esse operari. Quamobrèm omnes Scholastici semper de permissione loquuntur quasi de subtractione fauoris & protectionis impediens peccatum; negantque Deum causare, aut velle, quæ permittit. Ita Albert. 1. p. q. 80. memb. 1. fine, & memb. 2. art. 3. init. & eiusdem art. particula 4. & in 2. p. q. 134. memb. 1. Alex. 1. p. q. 36. memb. 1. ad 9. & q. 38. & q. 40. memb. 1. & 2. & 3. & in 2. p. q. 100. memb. 3. S. Thom. 1. p. q. 19. art. 9. fine, & art. 12. corp. & in 1. sent. dist. 47. q. vnica art. 2. S. Bonavent. in 1. dist. 45. art. 3. q. 2. & dist. 46. à q. 2. vsque ad 6. & dist. 37. in dub. literal. 2. & in art. 1. q. 2. & 3. Vincentius Beluacens. in speculo naturali, videlicet, tomo 1. lib. 29. cap. 68. & cap. 81. & multis sequentibus, Raynerius in Pantheologia verbo *Fortuna*, cap. 2. verbo *Peccatum*, cap. 5. & aliis plurimis, & *Liberum arbitrium* sæpe, & verbo, *Providentia* cap. 5. & 6. & *Reprobatio* à cap. 5. vsque ad 11. Ægidius 1. dist. 37. q. 1. art. 2. ad 1. & vltimū, Ricard. 1. dist. 45. art. 3. q. 1. & dist. 46. art. 1. q. 2. & 3. quibus sequentes quæstiones consonant, & in fine dist. 47. §. *Circa literam*, & dist. 38. artic. vnico q. 5. & dist. 39. art. 2. q. 2. Durand. 1. dist. 45. q. 3. & dist. 46. q. 2. & dist. 47. q. 1. Scotus 1. dist. 47. q. vnica. Gabriel 1. dist. 46. q. 1. art. 3. propositione 2. & ad argumenta, Argentina dist. 46. art. 3. Marsil. 1. q. 45. artic. 2. Henricus in 2. p. summæ art. 41. q. 3. ad 1. Maior in 1. dist. 48. q. 1. prope init. Carthusianus 1. dist. 46. q. 2. & 3. & dist. 47. q. vnica, Ekins in Enchir. loco 1. de libero arb. ad finē, dum respondet ad septimā obiectionem, Franciscus Sonnius in demonstrationibus toto tract. 13. qui est postremus de permissionibus, & ceteri Scholastici quos recensere opus nò erit.

10.
In permissio-
ne Deus se
habet tam-
quam remo-
uens prohi-
bit.

Confirmatur, quia in permissione Deus se habet, tanquam remouens prohibens, quod dicitur mouens per accidens in 8. Physic. text. 32. vt notauit S. Thom. 1. p. q. 19. art. 12. corp. estque sententia fere omnium Scholasticorum locis citatis. Sed hoc magis exactè in proprio loco explicans S. Thom. 1. 2. q. 79. art. 1. notauit, Deū non posse dici causam peccati, etiam indirectè, quia remotio prohibens nò inferit moralem causalitatem, nisi quando tenetur aliquis impedire: vt vidimus dist. 27. sect. 5. & tam in eodem art. 1. ad 1. quàm in art. 3. corp. semper negando causalitatem Dei, subiungit, Deum non impedire, remouendo prohibens, hoc est, negando motiua, occasiones, & protectionē, quæ si darentur, homo nò peccaret.

11.
Augustinus.

Obiicies ex Augustino, & Scholasticis citatis colligi, Dei voluntatem includi in permissione; ait enim Augustinus in Enchirid. cap. 95. *Nihil fit, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel ipse faciendo.* & cap. 100. *Neque vniueque volens finit, sed volens.* Vnde omnes Scholastici colligunt permissionem esse diuinæ voluntatis signum, & ea

Rursus de voluntate Dei.

ratione appellari voluntatem. Resp. Illud ipsum opus, quod Deus permittit, Deus non facit, neque vult vt expresse S. Augustinus, & ceteri Theologi testantur variis in locis. At verò Deus vult permissionem, hoc est, negationem volitionis. Nam sua volitione reflectēte supra se ipsam, Deus vult, se non velle, neque causare opus malum, & neque efficaciter impedire; quod clarius, quàm ceteri explicuit Scotus 1. dist. 47. q. vnica; nos autem fusius supra dist. 26. sect. 6.

Tertiò probatur, quoniam huiusmodi doctrinam de permissione tanto firmitus atque constantius retinere debent Catholici Doctores, quanto huius temporis hæretici vehementius illi resistunt, agnoscetes, per illam enuerari omnia eorum argumenta, quæ contendunt, Deum esse causam peccati. Nam quādo hæretici producunt testimonia Scripturæ sacræ, quæ videntur asserere, Deum facere, aut causare mala opera; Catholici secundum doctrinam Patrum respondent, esse intelligenda secundum permissionem, non secundum voluntatem & operationē Dei. Contra verò hæretici, vt vanam & elusoriam irritent huiusmodi interpretationem, contentendes non esse mirius, aut mollius permittere, quàm facere: imò in sacris literis permissionis voce significari non solam negationem impediens, sed etiam voluntatem Dei & operationē. Ita de Lutheranis refert Sotus 1. de natura & grat. cap. 18. arg. 2. de Caluinistis Maldonatus Math. 19. num. 8. de Petro Martyre in cap. 9. ad Rom. refert Bellarminus lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 16. col. 3. & de Caluino refert in eodem lib. 2. cap. 3. col. 2. de Philippo Melancthone Ruardus, vt dist. sequenti sect. 1. num. 2.

Probatur quartò, quoniam Còcilia & Patres, de actionibus peccatorum loquentes, semper negant, à Deo fieri, seu causari: affirmant verò permitti; vt constabit sect. 3. & 4. & dist. 32.

Ceterum ne tam multa & luculenta testimonia, quæ referenda sunt ibi, debilitari videantur contrariæ sententiæ solutione: occurrentium erit in præsentī. Solutio autem generalis est, sicut ad omnes rationes Theologicas, ita etiam ad omnia Conciliorum & Patrum testimonia, videlicet, ita intelligenda esse, vt solummodo permittatur ratio formalis malitiæ, priuationis, deformitatis, atque defectus: sed tota positiua entitas actionis non permittatur propriè; sed causetur & prædeterminetur à Deo.

Hæc tamen solutio refutatur primò, supponendo, formalem rationem malitiæ atque peccati à Deo impediti non posse, nisi impediatur materialis actionem liberam, cui fuerit annexa malitiæ; sicut è contrario impossibile est, formalem rationem malitiæ non impediti, nisi non impediendo materiale actionem liberam, cui fuerit annexa malitiæ. Quapropter impedire, vel non impedire formalem rationem malitiæ, & impedire, vel non impedire materiale actionem peccati, sunt due formalitates necessariò connexæ, & adæquate conuertibiles, ita vt quæcumque inferat alteram. Quo supposito sic argumentor. Permittere est non impedire, vt constat ex præcedenti sectione; sed non impedire refertur nò solum ad rationem formalem malitiæ, sed necessariò simul refertur ad materiale actionem peccati, vt ex præcedenti fundamento constat. Ergo permittere refertur non solum ad formalem rationem malitiæ, sed etiam ad materiale actionem peccati.

D d

Respondet

Respondetur

12.
Huius doctrina hæreticis vehementer resistunt.

13.
Concilia, & Patres peccatorum actiones à Deo fieri negant.

14.
Generalis solutio ad testimonium Patrum.

15.
Refutatur primò.

Impedire formalem malitiam, & impedire materiale actionem peccati, sunt due formalitates connexæ.

16. *Responso.* Respondebit aliquis negando consequentiam, quoniam permissio includit non solum negationem impedimenti, sed etiam negationem causalitatis. Ideoque materialis actio peccati non permittitur, quia licet non impediatur, attamen causatur à Deo. Sed non satisfaciet, quoniam quicumque causa est, vt in rerum natura existat actio, quam necessariò & inseparabiliter consequitur defectus & malitia; idem etiam causat defectum & malitiam vt constat ex tota disp. 27. præsertim sect. 2. & 3. & tota disp. 28. præsertim sect. 3. Quapropter vel de materiali actione simul cum illius malitia; vel contra nec de malitia, nec de materiali actione verificandum est propriè & strictè permitti; quoniam Deus nec impedit, nec vult, nec facit, nec causat, vt existat in rerum natura.

17. *Discriminatio inter materialem actionem, & formalem rationem malitiam.* Illud tamen interest inter materialem actionem & rationem formalem malitiae, quod Deus non ad hanc, sed ad illam solummodo concurrat vt causa vniuersalis. Quoniam malitia, cum non sit ens, non indiget diuino concursu: at verò actio indiget diuino concursu, cæterum tali, qui, quantum ex se est, potius inclinaret ad actionem honestam illi contrariam: vt in eadem disp. 28. sect. 2. & 3. notauimus. Vnde colligo, formalem atque quidditariam rationem permissionis non excludere quemcumque concursum positium; sed eum solummodo, virtute cuius Deus verè sit author, & causa, vt talis res existat in rerum natura. Sed de hoc plura dicemus disp. 32. sect. 7.

Quomodo possumus conuenienter formaliter permissioni rationem malitiam excludere. Refutatur secundò, supponendo, de quidditate permissionis esse, non meram negationem impedimenti, sed liberam omissionem illius, cum posset impedire qui permittit. Neque enim concedi posset, Hispaniæ Regem permittere, vt Turcarum Imperator concellat maximam Orbis partem esse Mahumetanam: quoniam licet hoc non impediatur Hispaniæ Rex, attamen impedire non potest. Id quod scire adnotauit Scotus in 1. dist. 47. quæst. vnica prope med. quando ait: *Non enim dicor propriè permittere illud, de quo nihil scio: vel illud, quod ita sit ab alio, quod placet mihi, sed illud permitto, quod scio ab alio malè fieri, & displicet, si non prohibeo, hoc permitto, si possem prohibere.*

18. *De quidditate permissionis: a permissione non meram negationem impedimenti, sed liberam omissionem esse.* Refutatur secundò, supponendo, de quidditate permissionis esse, non meram negationem impedimenti, sed liberam omissionem illius, cum posset impedire qui permittit. Neque enim concedi posset, Hispaniæ Regem permittere, vt Turcarum Imperator concellat maximam Orbis partem esse Mahumetanam: quoniam licet hoc non impediatur Hispaniæ Rex, attamen impedire non potest. Id quod scire adnotauit Scotus in 1. dist. 47. quæst. vnica prope med. quando ait: *Non enim dicor propriè permittere illud, de quo nihil scio: vel illud, quod ita sit ab alio, quod placet mihi, sed illud permitto, quod scio ab alio malè fieri, & displicet, si non prohibeo, hoc permitto, si possem prohibere.*

19. *Confirmatio secundò.* Confirmatur primò, nam idem manifestè supponunt omnes scholastici Doctores citati supra num. 9. & omnes Patres citandi in tribus sectionibus sequentibus; vt intuenti constabit. Confirmatur secundò, nam ex prædicta potestate impediendi, quod Deus de facto non impedit, desumitur ratio vnica propter quam permissio appellatur voluntas Dei, & numeratur inter voluntates signi. Quam acceptionem Glossa in id Rom. 12. *Quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfectâ.* Magister 1. dist. 45. prope fin. D. Thomas 1. part. quæst. 29. artic. 12. & reliqui Scholastici probant ex Augustino in Enchirid. cap. 95. in fine, cuius verba referemus sect. 3. num. 10. vbi Deum, asserit, velle fieri, non solum quæ ipse facit, sed etiam quæ finit, vt fiant. Confirmatur tertio, nam in sequenti cap. 96. ait, Deum facere bene, sinendo vt fiant, quæcumque sunt mala. At facere bene non est, nisi cum potestate non faciendi. Vnde etiam Tridentinum citandum disp. 32. sect. 1. concedit Deum operari mala opera permissiue tantum, quod propriè non est operari.

Quo supposito sic arguor. Potestas impediendi quæ permittuntur, est de quidditativa ratione permissionis; sed nulla est Deo potestas impediendi solam formalem rationem malitiae, ne sequatur ad materialem actionem odij Dei, liberè conceptam: ergo sola formalis ratio malitiae non est illud quod permittitur à Deo. Rursus potestas in Deo est impediendi malitiam odij, quatenus impedire potest materialem actionem odij, ex qua inseparabiliter sequitur. Ergo materialis actio odij est, quod magis immediatè respicitur à permissione. Deus igitur quando vult non impedire malitiam, vult nò impedire materialem actionem. Sed primariò & totaliter subtrahit Deus operationem suam à malitia: cæterum à materiali actione non subtrahit totaliter suam operationem, quia sic impediret, & non permitteret.

Impugnatur tertio, quoniam Concilia & Patres non solum de formali ratione, sed etiam de materiali opere loquuntur, quando affirmant, Deum permittere, sed non esse autorem, aut causam; neque velle, aut prædestinare, vt constabit in sequentibus sectionibus, & in disp. 32. & sequentibus. Confirmatur primò, nam & testimonia Scripturæ sacræ, quæ num. 7. retulimus, non solum ad malitiam, sed etiam ad materialem entitatem referunt permissionem. Confirmatur secundò, quoniam quamuis Scriptura sacra, Concilia, & Patres nullam mentionem fecissent operis materialis, sed solius malitiae, & deformitatis; adhuc in hoc implicitè negabatur præmotio ad materiale operis. Nam ex ea sequeretur, Deum causare malitiam. Quam illationem efficaciter probauimus disp. 27. & 28.

Refutatur quartò, quoniam si prædicta solutio satisfaceret: consequens esset etiam de hominibus rectè affirmari posse, quod permittunt solummodo & non committunt, neque causant peccatum quando eliciunt aliquam actionem, non intendentes illius malitiam, sed dolentes potius quod talis actio habeat adiunctam malitiam, tunc enim dici posset, materialem actionem ab illis causari, sed malitiam tantummodo permitti.

Quintò, quia nisi Concilia & Patres permissionem propriè dictam referrent ad materialem actionem peccati; non discreparer ab illis quorundam hæreticorum sensus. Quam rationem vrgebimus magis disput. 32. section. 2. & sequentibus.

Refutatur sextò, quoniam permissio quidditatiuè respicit potentiam causæ ad vtrumque oppositorum se habentem: vt docet S. Thom. in 1. dist. 47. quæst. 1. art. 2. corpore, & ad 3. cuius verba referemus sect. sequenti num. 16. contestanturque cæteri Patres, & Scholastici in eadem sect. citandi. Si autem permittitur solum malitia actus prædeterminati, & causati à Deo: permissio non respicit potentiam causæ ad vtrumque oppositorum se habentem, sed potentiam iam de facto determinatam ad vnum oppositorum. Confirmatur, quoniam permissio relinquit potestatem, vt fiat oppositum eius, quod permissum est. At verò supposita prædeterminatione ad materialem actum odij Dei, permissio malitiae non potest relinquere potestatem ad oppositum eiusdem malitiae: quia supposita prædeterminatione ad materialem actum, impossibile est, non existere malitiam illius.

Septimò

20.

Non potest Deus solam formalem malitiam rationi impedire.

21.

Prima confirmatio.

Secunda.

22.

23.

24.

Confirmatio.

25. Septimò contra eandem solutionem pugnant, quæ dicemus disp. 35. sect. 1.

SECTIO II.

Vtriusque partis indifferentiam permissio confert: ideoque physicam prædeterminationem excludit.

1. **P**ræsentis sectionis argumentum est minus generale, quam præcedentis: in illa quippe refutatur quælibet prædeterminatio, aut præmotio ad materiale actionem peccati, etiamsi non attulerit physicam illationis necessitatem, sed reliquerit solutam & expeditam vtriusque partis indifferentiam. At verò in præsentī sectione illa solummodo prædeterminatio refutatur, quæ physica fuerit illationis necessitate. Fundamentum verò est, quoniam permissio, propriè dicta quidditatiuè continet eam vim, ut non solum remoueat impedimenta operationis, sed etiam remoueat impedimenta quælibet, & vincula libertatis, & relinquat potentiam actiue indifferentem, ut operetur & non operetur, vel etiam operetur contrarium. Quapropter permissio directè pugnat cum antecedente necessitate, quam physica prædeterminatio affert: vt ostendimus tomo præcedenti de Scientia, disp. 33. & 34.

2. Probatur primò variis testimoniis Scripturæ sacræ, quorum singula in proprio genere significant, permissione tolli necessitatis vinculum antecedenter determinantis ad vnā partem, & indifferentiam relinqui solutā & expeditam, quemadmodum Ioan. 11. *Prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus insus, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus, soluite eum, & sinite abire.* Sinere autem idem est, quod permittere. Quapropter permittere est auferre omne vinculum necessitatis antecedentis, vt homo possit pedibus, hoc est affectibus tendere quo velit, & manum porrigere ad ignem, vel aquam; ad bonum, vel malum; ad vitam, vel mortem, ad quæ relinquitur homo in manu consilij sui, Ecclesiastici 15. vt vidimus præcedenti tomo de Scientia disp. 39.

Sic etiam Actuum 27. Iulius Centurio quando victum ducebat Paulum, *Permisit ad amicos ire & curam sui agere.* & Actuum 28. *Permissum est Paulo manere sibi cum custodiēte se milite.* Quantum igitur relaxauit de vinculis impediētibz agere quæ vellet, & manere vbi veller, tantum contulit permissionis. Idem colligitur Genes. 47. *Quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquis permitto vobis.* Deuteronom. 20. *Nullum omnino permittes viuere.*

3. Secundò probatur ex Patribz, qui frequenter cum permissione notant vtriusque partis indifferentiam, vt Petrus apud Clementem lib. 4. Recognit. pag. 2. *Operum verò ratio potestati & arbitrio vniuscuiusque permittitur.* Quæ verba Clementis repetit epistola 1. ad Iacobum fratrem Domini prope finem. Tatianus Assyrius sectator Iustini Martyris orat. contra Græcos colum. 5. tom. 4. Bibliotheca ait: *Verbum ante creatos homines produxit Angelos: utraque verò creatura arbitrij sui libertati permissa est, boni rationem non sibi naturam, sed apud Deum solum repositam habens.* & post pauca: *Angelus autem ille primogenitus in demonum mutatur, & alij phantasmata eius secus demonum exercitus deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticia sue permittuntur.*

Rus. de Voluntate Dei.

Origen. in Ezech. homil. 1. longè ante med. *Deus, inquit, mortem non fecit, nec malitiam operatus est. Liberum arbitrium & homini, & Angelo ad vniuersa permisit. Hic iam intelligendum est quomodo per arbitrij libertatem alij ad bonorum conscendunt summam, alij conuerunt in malitia profundum.* Permissio itaque pertinet ad libertatem indifferentem ad bonitatem, & malitiam; mortem, & vitam.

Profundiùs quàm ceteri præsentis probationis vim aperuit Tertullianus lib. 2. aduersus Marcionem cap. 7. dicens: *Deus non intercessit* (hoc est non obstitit potestate) *aduersus ea quæ voluit euenire, vt conseruaret ea quæ voluit.* Si enim semel homini permiserat arbitrij libertatem & potestatem, & dignè permiserat, utque fruendas eas ex ipsa institutionis autoritate permiserat. Fruendas autem, quantum in ipso Deo est secundum ipsum Deum, id est, in bonum, quis enim aduersus se permitteret aliquid? Quantum verò in homine secundum motus libertatis ipsius. Quis enim non hoc præstat ei, cui aliquid semel suū præstat, vt pro animo & arbitrio suo finatur. Vbi breuiter assertiones quinque complectitur. Prima permissio est negatio resistentiæ, quæ Deus intercedat obstando, & impediendo. Secunda, Deus non vult ea quæ permittit. Tertia. Permissione relinquitur arbitrij indifferentia. Quarta. Nihilominus Deus, quod ex se est, intendit, vt à creata voluntate bonum, & non malum eligatur. Quinta. Si hoc non intenderet Deus, secum ipse pugnaret.

Chrysostomus in Genes. cap. 4. homil. 19. prope initium ait: *Et necessitatem non imponit: sed congruis remediis appositis, totum in egrotantis sententiam esse permittit.* Epiphanius contra hæres. 66. Manichæi post epistolam Marcelli pagin. 3. *Cum Deus propter excellentem iustitiam, & ob eximiā bonitatem, omnes & omnia utilissima esse voluerit, & sua bona omnibus proposuerit. Iuxta permissionem verò liberi arbitrij, omnibus propria voluntate vti concedat, vt quisque quod voluerit faciat, quod ipse quidem malorum causa non sit.* Permissionem legunt emendatiores codices, licet alij permixtionem. Perpende igitur, ex eo quod Deus malorum causa non sit, prouenire, vt permiserit libero arbitrio quod voluerit facere; cum tamen ipse Deus, quantum ex se est, voluerit, omnes homines, & omnia eorum opera vtilissima & optima.

Damascenus lib. 2. de fide Orthod. cap. 1. 2. ante med. ait: *Potestatem habet & manendi, & proficiendi in bono diuina cooperator gratia, identidem & mutari ex bono, & in malum prolabi, Deo id permittente propter liberam ipsius potestatem.* Nam non virtus est, quod violentia sit factum. Et in eodem lib. 2. cap. 29. fine, *Eorum, inquit, quæ in nobis sunt, si bona quidem præferunt antecedenter quæ vult, & acceptat: sin mala, & reuera mala, neque præferunt vult, neque consequenter vult; finit autem arbitrium ad illa liberum.* Vnde constat primò, nullam voluntatem Dei esse, quæ amplectatur mala, siquidem neque est voluntas antecedens, neque consequens. Secundò constat, permissionem esse, quæ Deus finit arbitrium liberum ad ea, quæ in nobis sunt, siue fuerint opera bona, siue mala. Atque in hoc sensu recipitur hæc Damasceni sententia ab Alberto 1. part. 9. 79. memb. 2. art. 2. quæst. incidente in fine, Alexandro 1. p. q. 36. memb. 2. in fine, Gregor. 1. dist. 46. quæst. vnica fine, vbi exactè perpendit prædicta verba Damasceni.

Gregorius Nyssenus in orat. de dormientibus

D d 2 longè

5. Tertullian.

Assertiones quinque complectitur.

6.

Epiphanius.

7.

Nulla voluntas Dei est quæ amplectatur mala.

8.

tradit, voluntatem permissionis secundum generalem rationem nominis esse, qua liberi arbitrii actiones à Deo voluta sunt in vniuersali, & in potentia. & secundum indeterminationem, ita ut praesente obiecto, & excluso omni impedimento, non necessarii sequantur. Permutatus est verborum ordo, sententia tamen & verba eadem sunt apud authorem. Rectè etiam Conradus 1.2. quaest. 79. art. 2. ad 2. prope finem ait: *Dei est permittere, ut creatura libera, potentes deficere, agant secundum modum suum.* Sic etiam Caicatanus 1. p. quaest. 2.2. art. 2. prope finem: *Autem, inquit, peccati, quamuis prohiberi, id est, non permitti potuisset; suavis tamen dispositio liberi arbitrii creati hoc non exigit, sed magis ut sua vi se ipsum agat, & q. 23. art. 5. §. Ad quartum, circa med. Suavis dispositio creaturarum rationalium manifestè est causa permissionis peccatorum; dum homines quidè relinquuntur in manu consilij sui.*

C. modus.

Cautum.

19.

Ioannes B. cho.

Sic habet.

Præterea Ioannes Bacho in 1. dist. 40. art. 2. inter medium & fin. refert & sequitur opinionem cuiusdam authoris dicentis: *Alia Deus non vult velle efficaci, sed solum permissiue; & respectu sic productorum voluntas diuina est causa actiua per generalem, tribuens agentis particulari facultatem agendi sic vel sic; non tamen determinat agens ad aliquam, neque efficienter vult hanc vel illam. Et isto modo voluntas diuina est causa actuum nostrorum, quantumcumque deformium.*

20.

Idem tandem colligitur ex Scoto, qui semper docet, in mera permissione certo cognosci futurum peccatum propter indifferentiam & indeterminationem, quam permissio relinquit. Ita docet in 1. dist. 4. 1. longè post med. versic. *Sed adhuc & verè. Primum istorum soluitur, & dist. 47. fine.* Arque propter eandem rationem idem colligitur ex plurimis aliis scholasticis.

SECTIO III.

Permissionem non solum ad malitiam, sed etiam ad materialem actionem Patres referunt.

1.

VT obstruatur quoad fieri possit solutionis via, quam sect. 1. num. 14. retulimus, obferuare oportet apud Patres non solum formalem rationem malitiæ, sed etiam materialem illius actionem permitti ea permissionis specie, quæ directè negat causalitatem Dei vt authoris. Id quod sequentia testimonia confirmant. Clemens Alexand. lib. 1. stromat. circa med. latè probat, Deum non fuisse causam eius mali, quod diabolus committebat, dum per Græcæ philosophiam homines ad impietatem prouocabat. Rationem verò reddit, quoniam Deus non operabatur illas actiones, sed tantum non impediēdas, idque propter meliores vtilitates colligendas. Præsertim notanda sunt illa verba: *Ad eos autem dicimus, in faciendo, operando, & agendo causam intelligi.* Id autem quod non prohibet, hoc ipso remotum est ab operatione. Et post alia multa in eandem sententiam allata, concludit: *Diabolus autem cum liberum haberet arbitrium, & duci posset pœnitentia, & furari, ipse quoque furti causa est, non autem Dominus, qui non prohibuit.* Vbi manifestè notat, quantum Dei permissio distet ab operatione & causalitate, insuper hoc intelligi etiam de reali operatione, qua Dæmon persuadet malum.

Clemens Alexand.

2.

Et lib. 4. stromat. in med. ait: *Restat igitur vt breuiter dicamus, ea, que sunt eius modi, euenire, Deo Runt de Voluntate Dei.*

non prohibente; hoc enim solum seruat & prouidentiam, & Dei bonitatem. Non est ergo existimandum, eum operando exercere afflictiones, nec enim hoc cogitare licuerit, sed non prohibere eos, qui eas exercent, persuasum habere conueniunt; & ad bonum vti audacibus captis aduersariorum. Deserviam, inquit, murum, & erit in conculcationem. Perpende, afflictiones 1. sa. 4. exercere, materialem, & realem actionem esse, atque illam à Deo non fieri, sed permitti.

Rursus diuinæ prouidentia perfectionem circa singularia omnia in particulari, non minui, sed potius commendari ex eo, quod non determinet voluntatem ad actiones malas, etiam pro materiali, sed tantum permittat, probatur ex Cyprian. lib. 1. epist. 3. ad Cornelium inter principium & medium dicente: *Nonne duo passeresset a se veniunt, & neuter eorum cadit in terrâ sine Patris voluntate? Cum ille neque minima fieri sine voluntate Dei, dicat, existimat aliquis summa & magna, aut non sciente, aut non permittente Deo, in Ecclesia Dei fieri?* Nota, prius dixisse, neque minima fieri, sine voluntate Dei: postea verò explicuisse permissionem.

4.

Diuina prouidentia permissionis circa singularia non minuitur, sed commendatur.

Cyprianus.

Vt autem hoc clarius ostendant ipsa verba Cypriani, nota discrimen inter bonam electionem Episcoporum, & malam electionem: nā de priori asserit, fieri ex sententia Dei; de mala autem electione mali Episcopi, subdit: *Planè Episcopi nō de voluntate Dei sunt, sed qui extra Ecclesiam sunt, sed qui contra dispositionem & traditionē Euangelij sunt: sicut ipse Dominus in duodecim Prophetis ponit, & dicit: sibi met ipsis Regē consueuerunt non per me, & iterum: Vt vobis, filij desertores, hac dicit Dominus: Habuistis consilium & non per me: & fecistis conuentionem non per Spiritum meum.* Vnde sic argumentor. Consilium, conuentio, & Regem siue Episcopum facere, atque his familia denotant, non solum malitiam, sed etiam ipsam materialem entitatem actionis, & hanc magis immediate: hæc non est ex voluntate Dei, sed ex permissione tantum: non ergo determinat Deus ad materiales actiones malas.

4.

Discrimin inter bonam & malam electionem.

Offic. 8. 1. sa. 30.

Argumentum contra prædeterminationem.

Damascenus lib. 2. fidei cap. 19. ante med. tractans de operibus prouidentia ait: *Prouidentia verò hæc quidem secundum acceptionem; hæc autem secundum permissionem: secundum acceptionem sunt, quæcumque sine controversia bona sunt: sunt & quedam secundum permissionem.* Et huius exempla subiiciens ait: *Aliquando finit quippiam absurdum fieri, permittitur & quis quandoque in turpem actionem incidere.* Itaque de actione ipsa quæ turpis est, loquitur, & de eo ipso ente, quod fit ab homine, ad quæ Deus non determinat, sed concurrir, permittens se determinari ab homine.

5.

Clarius adhuc idè Damascenus in lib. 4. fidei cap. 10. in principio: *Solutus profectò ipse est vniuersorum opifex: sed non ipse honorabilia aut ignominiosa struit vasa, sed propria vniuscuiusque voluntate ac delectu.* Supple, struit. Quasi diceret: Non solus Deus, & infra: *Cōcludit Scriptura omnia in incredulitatem, & dedit illis spiritum compunctionis, ut oculis nō videant, & auribus non audiant: hæc omnia non vt Deo agente accipienda sunt, sed vt Deo permittente ob liberam agendi facultatē, quod sine violentia bonū esse debet.*

6.

Damascen.

Nemesius Episcopus Emisenus in lib. de natura hominis & animæ facultatibus cap. 44. prope finem de permissione scelerum, & bonis, quæ inde colligit Deus, tradit eandem fere doctrinam, quam Damascenus citato lib. 2. de fide cap. 19. Insuper idem Nemesius eodem lib. de animæ facultatibus cap. 40. inter med. & fin. Opus, inquit, Nemesius.

7.

ipsum aliquando permittitur à providentia, aliquando prohibetur. Nam cum & in nostra sit aliquid potestate, & providentia sit necesse est ab utrisque que fiunt evenire. Nam si ex altero tantum acciderent, non esset alterum. Sed cum que fiunt mixta sint, aliquando profertur à nostra voluntate, aliquando sicut ratione providentia, aliquando manabunt ex utroque. Vnde constat, opus quod permittitur, & non prohibetur, id est, non impeditur, manare, non ex utroque, videlicet, providentia Dei & voluntate creata, sed ex sola voluntate creata. In postremo igitur cap. 45. in medio concludit: Verum illud perspicuum est, cum dicimus, omnia recte fieri nos non de hominum vitii loqui, neque de operibus, que in nostra potestate sita sunt, & a nobis fiunt; sed de providentia effectum, que in nostra potestate non sita sunt.

8. Augustinus toto lib. de corrept. & gratia probat, circa bona opera, Deum operari, ut nos velimus & faciamus: sed quando mentionem facit de pravis operibus, loquendi modum permutat ab actione in permissionem. Quemadmodum cap. 12. ad finem, comparans Adamum in statu innocentie cum hominibus clevariis per gratiam Iesu Christi, ait: Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere, quod vellet infirmis servare, ut ipso donante inuictissime quod bonum est, vellent.

Sic habet.

9.

Et lib. de diuinatione demonum, toto fere cap. 1. & 2. insitit in eo, quod displiceant Deo, quæ permittit, & fieri sinit. Quemadmodum in cap. 2. post med. ait: Vnde colligitur, quod Deus aliquid & improbet iustus, & tamen permittat omnipotens. Hac cum dicta essent, concessum est, non ideo putandum aliquid iuste ac bene fieri, quia hoc omnipotens, quamvis ei displiceat, fieri tamen sinit: sciendumque esse, etiam illa mala, quæ contra religionem, qua colitur Deus, fiunt, & displicere Deo iusto, & ratione iudicii eius ab omnipotente permitti. Loquitur itaque de prædictionibus demonum, aliisque materialibus actionibus religioni contrariis, de quibus Augustinus contendit, non placere Deo, quod à dæmone, vel ab hominibus fiant.

10.

Non solum de malitia, sed de reali actione loquitur Augustinus.

Præterea in Enchiridio in fine cap. 97. & princip. cap. 96. ait: Non ergo sit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo, ut fiat, vel ipse faciendo. Neque dubitandum est, Deum facere bene etiam sinendo fieri quæcumque fiunt male. Vbi non solum agit de malitia, quæ comitatur ea quæ fiunt male, sed etiam de reali actione & entitate quæ requiritur, ut fiant, etenim non fiunt, nisi quæ sunt entia. Illa igitur entia sinit. & non facit Deus: propterea enim vitur Augustinus illa disunctiua. Eadem argumentatio colligitur ex cap. 100. eiusdem libri, ubi ait: Propterea namque magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius, ut miro & ineffabili modo non fiat propter eius voluntatem, quod etiam contra eius sit voluntatem: quia non fieret, si non sineret: neque vitique nolens sinit, sed volens. Neque sineret bonus fieri male, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.

Psalm. 110.

11.

De Genesi ad lit. lib. 8. cap. 24. ait: Deus bipertito providentia sue opere, præest vniuersæ creaturæ; naturis, ut fiant, voluntatibus autem, ut sine suo iussu, vel permisso nihil faciant. Quid autem hoc loco significet iussus, dicemus num. 13. Sunt etiam ad rem præsentem omnia, quæ Augustinus docet de Genesi ad litteram toto fere lib. 11. præsertim cap. 6. & cap. 9. 10. & 11. & 12. & lib. 8. 3. quæ sit. q. 3. à medio.

Prosper ad excerpta Genuens. dub. 7. post med. Male enim velle facillimum est malis, & eorum damnabilem voluntatem, non dubium est, à Dei voluntate concludi, ut effectum cupiditatis sue. nisi ille permisit, habere non possit. Quare ad effectum etiam, non ad solam formalitatem malitiae pertinere permissionem existimat Prosper. Vnde & Psalm. 110. ad illum versum: Magna opera Domini, ait: Quando aliquid Deus contra suam voluntatem fieri sinit, misericordiam suam, iustitiamque demonstrat. & in lib. sententiarum Prosperi sentent. 58. ex Augustino ait: Voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum: nihil enim sit visibiliter, & sensibiliter, quod non de invisibili, & intelligibili summi Imperatoris aula, aut iubeatur, aut permittatur, secundum ineffabilem iustitiam premiorum, atque poenarum, gratiarum & retributionum in ista totius creatura amplissima quadam, immensaque republica.

12. Permissio ad effectum, & non ad solam formalitatem malitiae pertinet ex istis Prosperi. Psalm. 110.

Perpende primò, Prosperum hoc loco agere de munere atque influxu Primæ & summe causæ. Nota secundo, non de sola malitia vel bonitate, sed etiam de spiritualibus motionibus (quales sunt volitiones, & intentiones, quæ realiter sunt rationi rectæ, virtutibusque contrariæ) pronuntiare disunctam illam: Aut iubeatur, aut permittatur. Tertiò recole ex dictis tomo præcedenti de scientia disp. 44. sect. 3. duplex esse apud Patres imperium; aliud obligans, & dirigens; aliud verò exequens efficacem Dei voluntatem. Non igitur solum primum, sed præcipuè secundum imperium excluditur à Prosperi, quando tradit, non iuberi à Deo eas actiones, quæ permittuntur. Quæ etiam phrasi vsus est Augustinus supra num. 11.

13.

Duplex apud Patres imperium.

Quartò prædicta sententia citatur, quasi desumpta ex Augustino epist. 105. ad Sixtum. ubi eius verba non reperio. Sensus autem non solum inde; sed etiam ex plurimis aliis locis sumi potuit. At verba cum perexigua mutatione desumpta sunt ex lib. 3. de Trinit. cap. 4. in med. ubi Voluntas Dei est, inquit, Prima & summa causa omnium corporum, alium specierum atque motionum. Cætera verba nihil discrepant à Prosperi, qui mentem Augustini maluit retinere, quam verba, quando addidit, spiritualiumque.

14.

Augustinus.

Eandem edoctus sententiam Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 26. ait: Neque in ipsis male voluntatis operibus Deus deserit operum suorum iustum ordinem: quia & hoc in ipso ordine habet, quod malum iuste deserit voluntatem. Quam tamen sic in suis malis operibus à se discedentem deserit, ut ibi permittentis Dei operatio bona non desit, &c.

15.

Fulgentius.

Nazianzenus orat. 1. in Iulianum (quæ secundum recentiores editiones est 3. & incipit: Audite hæc, omnes gentes. longius à princ. quam à medio dicit, vexationem Christiani oboriri, vel à Diabolo inuictam, vel à Deo permissam ob eas causas, quas ipse nouit fortasse propter superbiam, insolentiamque nostram purgatione indigentem.

16.

Theodoretus lib. 5. epitome diuinorum decretorum, cap. 24. de Antichristo in medio, tractans illud 2. Thessalon. 2. Mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendaciorum, inquit, de causa permittit sapientissimus, ut adueniat, & se ostendat ille scelestus & perditus. Clarum est enim, quod si Deus nollet, non appareret: non tamen actionem, aut operationem eius voluntatem vocamus. Deus enim non est causa malorum, ut volunt etiam exter-

17.

ni Phila

mi Philosophi. Neque enim ipse Cain effecit homicidam, quia cum vellet fratrem occidere, non prohibuit. Neque ut filij Iacob fratrem venderent, perfecit, quia eorum conatum non repressit. Invenire enim possumus, illos quoque male esse usos libero sue mentis arbitrio. Itaque Deus non perfecit, ut filij Iacob fratrem venderent, quæ fuit materialis actio, habens adiunctam malitiam; sed tantum permisit, eorum conatus non reprimendo: atque eodem modo se habebit Deus circa operationes Antichristi.

18. D. Leo ferm. 16. de Passione Dom. ait: *Non inde processit voluntas interficiendi, unde moriendi: neque de uno extitit spiritu atrocitas sceleris, & tolerantia Redemptoris. Non enim impij furentium manus immisit in se Dominus, sed omisit: neque præsciendo quod faciendum erat, coëgit ut fieret, cum tamen ad hoc carnem suscepisset, ut fieret.* Nota primò, voluntatem interficiendi, & impij furentium manus immittere, esse materiales actiones peccatorum, quæ non potuerunt à Deo procedere. Secundò nota, non coëgisse, id est, nulla necessitate induxisse. Nam sæpè Patres coactionem pro necessitate vsurpant. Tertiò quod ait, carnem suscepisse, ut fieret, intelligendum est, ut pateretur ea, quæ præsciebat fore facienda, si carnem assumeret; non verò quod intenderet, atque vellet eas actiones fieri.

19. Gregorius lib. 6. moral. cap. 12. prope finem: *Iustus, inquit, & misericors, mortalium acta disponens, alia concedit propitius, alia permittit iratus: atque ea, quæ permittit, sic tolerat, ut hac in sui consilij usum vertat.* Non igitur sola formalis ratio malitiæ, sed reales etiam hominum actiones permittuntur, tolerantur, & conuertuntur in usum divini consilij: sed à Deo non causantur. & lib. 11. moral. cap. 5. ad illa verba Iob 12. *Si destruxeris, nemo est, qui adificet. Omnipotens, inquit, Deus humanum cor destruit, cum velinquit. Nec enim humanam mentem debellando destruit, sed recedendo, quia ad perditionem suam sufficit sibi dimissa.* & infra: *Includit hominem, quem in suorum operum tenebris relinquit.*

20. Insuper 29. moral. cap. 15. aliàs 21. explicans illud Iob 38. *De cuius viro egressa est glacies, & gelu de calo quis genuit?* ait: *Cum enim de Abraham natus est Caiphaz, quid aliud nisi gelu de calo processit? Quod tamen gelu idemco Dominus genuisse se dicit, quia Iudeos, quos naturaliter ipse bonos condidit, iusto iudicio per eorum malitiam frigidos à se exire permisit.* Dominus enim auctor est nature, non culpe. Genuit ergo creando naturaliter, quos permisit vivere tolerando patienter. Similia docet longè inferius cap. 24. iterum explicans eundem versum. Eadem acceptione atque proprietate permissionis de malis operibus Diaboli loquitur sæpè lib. 33. moral. cap. 13. aliàs 18. & 19. & lib. 2. moral. cap. 6. Vnde sententiam eandem cum perexigua mutatione verborum deprompsit Isidorus lib. 3. sentent. cap. 5. non procul à principio.

21. Anselmus lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis cum libertate cap. 2. ante med. *Deus, inquit, mala, quæ non facit, dicitur facere, quia permittit.* Nam dicitur hominem indurare, cum non emoluit; ac inducere in tentationem, cum non liberat. Et in Dialogo de casu diaboli, in extrema totius operis conclusione ait: *Nempe non solum habet aliquis à Deo quod Deus sponte dat, sed etiam quod inuisse rapit, Deo permittente: & sicut*

dicitur Deus facere, quod permittit fieri, ita dicitur dare, quod permittit rapi. Quoniam igitur permittente Deo, Angelus malus per rapinam usus est potestate à Deo sponte data; à Deo habuit uti, quod non est aliud, quàm ipsum velle. Non est enim aliud velle, quàm uti potestate volendi: sicut idem est loqui, & uti potestate loquendi. Pondera quod in Angelo malo Deus fecit, & dedit ipsum velle; sed non aliter, nisi permittendo, ut Angelus malus vellet, faceret & raperet. Ergo Deus non determinavit Angelum malum etiam ad materialem entitatem volitionis illius.

Similiter prius in cap. 20. eiusdem Dialogi circa medium dixerat: *Cum diabolus voluit, quod non debuit, hoc ille à Deo accepit, quia Deus permisit; & non accepit, quia Deus non consentit.* Cum igitur Diabolus conuertit voluntatem ad quod non debuit; ipsum velle, & ipsa conversio fuit aliquid: & tamen non nisi à Deo, & de Dei voluntate aliquid habuit, quoniam neque velle, neque convere potuit voluntatem, nisi illo permittente. Nota, non solum aversionem à Deo, sed etiam conversionem ad obiectum prohibitum, & ipsum velle, quod est aliquid, hæc omnia esse à Deo permittente. Non igitur à Deo prædeterminante, vel inclinante ad illa, sed taliter præbente concursum, ut permitteret electi, & determentari ad tale obiectum prohibitum. Denique Anselmus in libello de voluntate Dei versus finem ait: *Permittens voluntas est, quæ permittit aliquid fieri, etsi displiceat quandoque, unde dicitur: Quem vult indurat, & cui vult miseretur.*

Hugo Victorinus variis in locis sæpè repetit, Deum non facere, nec causare mala opera; nec impellere ad ruinam, sed permittere, & ordinare ad bonum. Veluti lib. 1. de Sacramentis p. 2. cap. 18. usque ad caput 23. & p. 5. cap. 29. & lib. 1. eruditionis Theologicæ ex Miscellaneorū cap. 175. Quamvis hanc veram sententiam nonnihil maculaverit alia, quam referemus disp. 33. sect. 3. fine. Plura testimonia Patrum de permissione videbimus infra disp. 35. sect. 6. & disp. 43. sect. 3. & sequentibus, & tota disp. 44.

Rectè igitur antiquissimum Ecclesiæ sensum assecutus Archiepiscopus Colonienfis in Enchiridio Christianæ instit. tractatu de Sacramento penitentitiæ, prope titulum de confessione, cap. paucis tantum. fol. 100. ait: *Licet Deus præsciuerit, hominem casurum; non tamen per hanc præscientiam, homini naturale illud donum (quod creando impertit) ademittit: aut ut sic ageret, coëgit, seu impulit. Deus enim ita prævidet ac determinat contingentia, ut non tollat modum agendi nature inditum; sed determinat actiones sicut fiunt. Prævidit Deus Iude malam voluntatem, permisit, ut proderet Christum, non coactus, sed voluntariè, & decrevit quomodo Iudas sic voluntariè peccantem perderet. Non ergo Iudas peccavit necessariò. Quod si Deus materialem actionem preditionis physicè prædeterminasset; impulisset Iudas, illique imposuisset necessitatem.*

Ex his omnibus colligitur, rectè cū omnium Patrum de permissione sententia conspirare argumentum illud Tertulliani, quo probat ea quæ permittuntur, non ex mera & tota voluntate procedere, sed ex voluntate quasi inuita, & quæ patitur aliquid sibi quodammodo contrarium, unde causamumat: ut magis explicuimus disp. 19. sect. 2. & 3. & disp. 21. sect. 2. Quapropter non prædefinit Deus ea quæ permittit, nam præ-

22.

Anverso à Deo, & conuersio ad obiectum prohibitum, sunt à Deo permittente.

23.

24. *Archiepiscopus Colonienfis.*

25.

Prædefinitio est mera voluntas, & tota ex ipso Deo existens.

Tria notanda.

10. 11.

10. 11.

Tertullian.

definitio est mera voluntas, & tota ex ipso Deo existens, non quasi inuita, nec passa sui causam. Tertullianus itaque in exhortatione ad castitatem non procul à principio ait: *Si quaedam videntur voluntatem Dei sapere dum à Deo permittuntur; non statim omne quod permittitur ex mera & tota voluntate procedit eius qui permittit. Ex indulgentia est quodcumque permittitur, quæ etsi sine voluntate non est, quia tamen aliquam habet causam in loco, cui indulgetur, quasi de inuita venit voluntate, passa causam sui, quæ cogit voluntatem. Vide qualis sit voluntas, cuius altera sit causa.*

26.

Rursus in libro de fuga in persecutione, non procul à principio, sæpe vitur permissionis voce, quoties damoni permittitur facultas excitandi persecutionem aduersus Christianos, & extrema verba orationis Dominicæ ita explicat: *Id est, ne nos induxeris in tentationem, permittendo nos maligno. Tunc enim erumimur à Diaboli manibus, cum illi non tradimur in tentationem.*

SECTIO IV.

Non solum de malitia, sed etiam de materiali operatione loquuntur Patres dicentes, non fieri à Deo.

Augustinus.

HOc vnum restabat probandum ex illis principiis, ex quibus argumenta confecimus sect. 1. & 2. Hoc autem sæpe docuit Augustinus. Veluti 5. de Ciuitate cap. 8. ante med. *A quo, inquit, sunt omnes potestates, quamuis ab illo non sint omnium voluntates. & sequenti cap. 9. inter med. & finem: Sicut enim omnium naturarum creator est, ita omnium potestatum dator est, non voluntatum. Male quippe voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est. Sed magis ex professo lib. 12. de Ciuit. cap. 6. & 7. & lib. 2. de nuptiis & concupiscentia cap. 28. docet, Deum non fuisse authorem & causam malæ voluntatis; sed illius primam causam esse bonam potentiam voluntatis à Deo creatam, in quantum deficiens est. Quem sequuntur Magister, & communiter Scholastici in 2. dist. 34. à principio. In his omnibus locis non solum de malitia, sed etiam de voluntate, quæ mala est, & realiter contraria virtuti, loquitur Augustinus.*

2.

Sic etiam lib. 2. de libero arbitrio cap. vltimo ex professo tractans eandem questionem concludit, esse indubitabile, *ad Deum non pertinere motum illum auersivum, quem fatemur esse peccatum: vt vidimus disp. 28. sect. 2. num. 15. Et in sequenti cap. 1. lib. 3. inter med. & finem ait: Quid opus est querere unde iste motus existat, quo voluntas auertitur ab incommutabili bono ad commutabile bonum; cum eum non nisi animi, & voluntarium, & ob hoc culpabilem esse fateamur? Itaque non à Deo, sed ab animo ducit originem. Nota, motum, sæpe ab Augustino vsurpari pro eo, quod Scholastici huius temporis appellant materialem actum: qui propterea defectivus appellatur & non defectus, quoniam cum tali materiali actu defectus est necessariò coniunctus. Alioqui vt solum rationem formalem malitiæ significaret, debuisset dicere, non defectivum motum, sed defectum.*

3.

Rursus de spiritu & litera cap. 31. *Nusquam legitur: Non est voluntas, nisi à Deo: & recte non scriptum est, quia verum non est. Alioquin etiam peccatorum, quod absit, auctor est Deus; si non est voluntas, nisi ab illo. Quoniam mala voluntas, iam sola peccatum*

est, etiamsi desit effectus, id est non habeat potestatem. Perpède vin illationis. Ex eo præcisè, quod non sit voluntas, nisi à Deo, sequitur, Deum esse authorem malorum. Hanc consequentiam si negaueris Augustino, atque dixeris, aliud esse voluntatem, aliud verò malitiam, quæ ex voluntate consequitur: & Deum non esse authorem malitiæ, sed tantum voluntatis, ex quo consequitur malitia: nonne concludes, infirmum & inefficax fuisse argumentum Augustini? Oportet igitur illius mentem eam fuisse, quæ verè fuit, & quam verba sonant, nimirum, authorem volitionis particularis, eo ipso authorem esse malitiæ, quæ cum illa est necessariò coniuncta. Cæterum non erit author, si ad illam non determinat, sed determinatur à nobis.

Aliud non minus efficax argumentum sumitur ex Augustino lib. 1. ad Simplic. quaest. 2. paulò post medium, vbi, *Obduratio*, inquit, *Dei est nolle misereri, vt non ab illo irrogetur aliquid, quo sit homo deterior; sed tantum, quo sit melior, non erogetur. Sed materialis volitio ab intrinseco repugnans diuinæ legi est aliquid, quo fit homo deterior. Ergo hæc materialis volitio non irrogatur à Deo. Ergo non causatur à Deo per physicam prædeterminationem.*

Præterea lib. 12. Confeil. cap. 11. sic Deum alloquitur. *Hoc solum ante non est, quod non est; motusque voluntatis à te, qui es, ad id, quod minus est: quia talis motus delictum, atque peccatum est. Fateatur ergo, non solum nihil, seu priuationem entitatis non esse à Deo, sed etiam ipsum realem & existentem motum, quo voluntas, tendens in bonum creatum recedit à Deo. Tandem in libro de peccator. merit. & remissione cap. 18. tradit, nefas esse concedere, Deum esse authorem voluntatis malæ. & infra: *Malam voluntatem non habemus ex Deo. & rursus: Quod à Deo nos auertimus, nostrum est, & hæc est voluntas malæ.**

Idem dogma ex mente sui magistri Fulgentii & Prosperi expressè, atque frequenter tradiderunt, simul cum operatione & causalitate Dei, negantes prædeterminationem ad talia opera peccatorum. Et quamuis de prædeterminatione dicendum sit ex instituto disp. 35. sect. 1. & 2. nihilominus necessarium fuit hic inserere illa testimonia, quæ magis expressè de causalitate, atque operatione loquuntur. Fulgentius ergo lib. 1. ad Monim. cap. 19. initio. *Malæ, inquit, voluntas non pertinet ad optimum creator em. Ad voluntatem igitur malam Deus hominem non prædestinauit, quia homini eam daturus ipse non fuit. Quomodo enim Deus hominem, quem ad imaginem suam fecit, prædestinaret ad malam voluntatem, quam ipse non fecit? Igitur non solum malitiam, sed etiam voluntatem, hoc est volitionem, quæ mala est, Deus non fecit, non dedit, non causauit. Et post pauca: *Isti ergo, qui se elongant, & fornicantur à Deo, utique peccando pereunt per suam malam voluntatem, quæ non est ex Deo.**

Et eodem lib. 1. ad Monimum cap. 24. initio ait: *Deus itaque omnia opera hominum, siue bona, siue mala præsciuit, quia cum latere nihil potuit; sed sola bona prædestinauit, quæ se in filiis gratiæ facturum esse præsciuit. Obserua exclusiuam, vnde sic argumentor. Materialia opera peccatorum, etiam præcisè ratione formali malitiæ, non sunt bona opera, quæ Deus se in filiis gratiæ facturum esse præsciuit. Ergo illa Deus non prædestinauit. Notandum est, quod hic filij gratiæ dicuntur, etiam præsciuit,*

Illationis
vbi.4.
Efficax ar-
gumentum
ex Augu-
stino de sumi-
tur.

5.

6.
Fulgentius,
& Prosper
negantes præ-
determina-
tionem.

Fulgentius.

7.

præfciit, quoad sunt in gratia, vel exercent aliqua opera gratiæ. Quare illorum opera prædestinata sunt. Eadem vis exclusiua est in verbis, quæ infra subiicit. *Præfciit enim voluntates hominum malas & bonas: prædestinauit autem non malas, sed solas bonas.*

8. Et eodem lib. 1. cap. 26. initio ait: *Deus non est author malorum cogitationum.* Cogitationes autem constar, esse reales actiones. Et cap. 27. ante med. *Scriptum namque est: Vias, quæ à dextris sunt, nouit Dominus: peruersæ autem sunt, quæ à sinistris sunt. Vias ergo, quas Deus fecit, nouit; quas non fecit, perdidit, quia eas non nouit. Vnde scriptum est: Nouit Dominus vias iustorum, & iter impiorum peribit.* Nota, sinistram viam significare operationem ipsam & realem tendentiam in obiectum diuinæ legi contrarium.

9. Non minùs aperta sunt apud Prosperum de hac re testimonio, præsertim ad obiectiones Vincentianæ, ubi tam fæliciter, atque fideliter Augustini mentem assequutus est, ut tanquam proprium opus Augustino tribuatur sub titulo. *Ad articulos sibi falso impositos.* Ille igitur in responsione ad obiectionem quartam, tanquam insanas & rationi contrarias refutat propositiones duas. Altera est: *Deus vult ut diabolo seruiatur.* Quod si Deus veller ac prædefiniret, ut homines exercerent reales actiones adorandi dæmonē, peccandi ab eo consilium & auxilium, atque obediendi eius imperio; Deus veller, ut diabolo seruiatur. Altera propositio est: *Deus creat plurimos homines, ut non Dei, sed diaboli faciant voluntatem.* Hanc autem similiter sequeretur esse veram, si Deus eo sine crearet quoscunque illorum hominum, qui peccaturi sunt, ut eos physicè prædeterminaret ad actiones realiter consentientes voluntati dæmonis & illius expletuias; ac realiter contrarias voluntati Dei.

10. Rursus non de sola priuatione, sed etiam de reali entitate voluntatis, & actionis loquitur, quando ad obiectionem 10. ait: *Detestanda & abominanda opinio est, quæ Deum cuiusque mala voluntatis, aut male actionis credit autorem.* Et ad obiectionem 13. *Nefas est Deo adscribere causas talium ruinarum, qui etsi ex æterna scientia præcognitum habet, quid vniuscuiusque meritis retribuendum sit; nemini tamen per hoc quod falli non potest, necessitatem aut voluntatem intulit delinquendi.* Nota valde, necessitatem aut voluntatem non intulisse; ac pondera, hoc esse in sensu composito cum præscientia & eius infallibilitate, id enim significant illa verba: *Per hoc quod falli non potest inferri necessitatem.* Nimirum ubi ante infallibilem scientiam non erat necessitas; alioqui non inferretur, sed supponeretur: vnde loquitur de necessitate antecedente, non de consequente. Subdit præterea Prosper: *Neque in tali negotio quidquam diuinæ voluntatis interuenit: cuius ope, scimus, multos, ne laberentur retentos; nullos autem ut laberentur impulsos.* Essent autem impulsus, quicumque prædeterminati fuissent Dei physica præmotione ad materiale actionem, cum qua inseparabiliter coniunctus est lapsus & culpa. Et in hoc negotio non solum aliquid, sed etiam plurimum diuinæ voluntatis interueniret.

11. Similiter ad obiectionem 16. & vltimam ait: *Et cum à pietate deficiunt, non ex Dei opera, sed ex sua voluntate deficiunt; neque impelluntur ut cadant; neque cūciuntur ut deserant; casuri autem & recessuri ab eo, qui falli non potest præsciuntur.* Si autem

opus Dei est determinare ad materiale actionem, cui inseparabiliter coniunctus est defectus & casus, iam ex Dei opere deficiunt, & impelluntur, ut cadant. Ac denique obiectione 15. concludit: *Non est ergo consequens, sicut putant, qui talia obiciunt, ut Deus, quibus pœnitentiam non dederit, respicientiam abstulerit: & quos non leuauerit, aliserit; cum aliud sit insonem in crimen egisse, quod alienum est à Deo; aliud peccatorum veniam non dedisse, quod de peccatoris est merito.* Prosper igitur ex parte Dei solummodo concedit negationem abundantioris gratiæ, sed prorsus negat aliquam ex parte Dei actionem esse, ex vi cuius homo ad crimen impellatur, vnde neque impellatur ad actionem, quæ quidditatiuè habet annexam rationem criminis.

Chrysostomus ad Roman. 7. serm. 13. ad illa verba: *Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum;* ait: *Omnia ad solius voluntatis propositum referuntur. Non enim pertinet peccatum ad animam, carnis, ac voluntatis substantiam. Sed ille quidem Dei sunt opera; quod verò ex nobis est, illarum est motio, quæ eo ducit, quo nos utique voluerimus. Voluntas quippe per se quidem naturaliter inserta, atque ex Deo est: quod verò talis est, nostrum est; atque ex nostra sententia natum. Nota primò, propositum voluntatis & motionem animæ quæ ducit eo quo volumus, esse actum realem, & positum, libere tendentem in obiectum. Nota secundò contrapositionem, ut anima, caro, & voluntas sint opera Dei: at verò propositum & motio ex nobis, & nostrum & ex nostra sententia natum, quando peccatum est: quapropter Dei opus non est.*

Rursus 2. ad Timoth. 4. hom. 8. in morali col. 2. Scio, inquit, quod Deus omnia prouidet, quod liberi arbitrii conditi sumus, quod alia quidem operatur, alia verò permittit: quod nihil mali vult fieri: quod non ex sola ipsius voluntate sunt omnia; sed ex nostra quoque. Mala omnia ex nostra tantummodo sunt. Bona omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio. Quod nihil ipsum latet: non tamen quia nihil ipsi latet, idcirco omnia operatur ipse. Vide quoties excipiat aliqua opera, quæ nec Deus operetur, nec ex Dei voluntate, sed ex nostra tantummodo fiant.

Cyprianus ad Demetrianum non valde procul à principio, inquit: *Deus cum sit Mundus Dominus, & rector, & cuncta arbitrio eius & nutu gerantur, ne quidquam fieri possit, nisi quod aut fecerit, aut fieri ipse permiserit.* &c. Et in libro de vnitæ Ecclesiæ, aliàs de simplicitate Prælatorum proprius ad med. quàm ad principium ait: *Hinc hæreses & facta sunt frequenter & sunt, dum peruersa mens non habet pacem, dum perfidia discordans non tenet vnitatem. Fieri verò hæc Dominus permittit, & patitur, manente propriæ libertatis arbitrio.*

Damascenus 1. fidei cap. 25. post med. ait: *Cui igitur horum subiiciemus ea, quæ per homines fiunt, si homo non est causa & principium actionum? Non enim fas est Deo adscribere, quandoque turpes & iniustas actiones fore.* Vnde in eo capite & clarius in sequenti cap. 26. colligit, similem actionū principium esse arbitrium indifferens ad vtramque partem, ut potens moueri & non moueri, agere & non agere. Et Nemefius lib. 7. philosophiæ cap. 1. aliàs lib. de animæ facultatibus cap. 39. ante med. *Nec fas est, inquit, Deo adscribere turpes interdum actiones, & iniquas, neque necessitari.*

Leo Magnus sermone 8. de ieiunio septuagiesimæ mensis prope initium, exponens illud Ecclesiastici 18. *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate*

12.
Rom. 7.

Motus animæ, & voluntatis propositum actus realis, & positum.

13.

14

15.

Nemefius.

16.

Ecclesiasti. 18
voluntate

voluntate tua auertere. ait: Cum autem sint in animis hominum multa bene concupiscentia, & laudabiles voluntates, quid est quod iubetur, ut nostris non consentiamus affectibus: nisi quod ab illa concupiscentia prohibemur, & ab illa voluntate reuocamur, cuius ortus ex nobis est, & ideo mala pronuntiantur, quia nostra esse conuincuntur. Ad distinctionem igitur concupiscentiarum, quae sunt ex Deo, bene homini dictum est: post concupiscentias tuas non eas, ut quas cognoueris proprias, sciat esse viuandas. Merito ergo Dominus noluit in oratione, quam tradidit, nos ad Deum dicere, fiat voluntas nostra, sed fiat voluntas tua: hoc est, non illa quam caro incitat, sed quam Spiritus sanctus inspirat. Concupiscentia & voluntas realis operatio est, & tamen illa non est ex Deo, quando ducit ortum ex nobis.

17 Eusebius tadem lib. 6. de præparatione Evangelica cap. 9. non procul à principio: Prophetia de Iuda, inquit, diligentius verba examinata, non fuisse Deum causam proditiōis ostendunt: sed solum significasse quod prauiderat ex malignitate eius futurum. & post pauca concludit, eum qui praescius non esse causam omnium, quae praesciunt. & prope medium eiusdem cap. ait: Omnia Deum ab aeterno videt antecedentia, sequentia, causas rerum atque effectus: nec tamen omnium ipse causa est. Et post pauca: Non ergo praecognitio futurorum causa. Loquitur autem de volitione, & actione, quae futura est mala. Ex quibus sumitur explicatio eorum, quae scripserat in eodem lib. 6. cap. 5. ante med. dicens: Deum esse causam omnium, etiam eorum, quae voluntatis nostra sunt; & de omnibus dictum esse: Ipse dixit & facta sunt, &c. Intelligit namque de bonis actionibus absolute; de malis autem, ea praecisa ratione, quatenus Deus generali concursu ad illas influit, sed non determinat, nec causat, ut illae potius, quam honestae producantur actiones.

DISPUTATIO XXXII.

Utrum Tridentina permissio, comparata cum contrariis erroribus, probet, non praedeterminari materialem actionem peccati.

SECTIO I.

Tridentini sextus Canon sextae sessionis expenditur.

1. **I**VIS Canonis verba sunt. Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere: sed mala opera, ita, ut bona, Deum operari, non permissiue solum, sed etiam proprie & per se à Deo, ut sit proprium eius opus non minus proditio Iudae, quam vocatio Pauli; anathema sit.

2. Ad huius explicationem dico primò. Licet hoc decretum dirigatur contra omnes errores, qui Deum peccati auctorem faciunt: peculiariter tamen, atque eisdem verbis improbat Philippi Melancthonis blasphemiam, qui in annotationibus ad epistolam ad Rom. cap. 9. ita scribit: Nos verò docemus, non solum permittere Deum creaturis, ut operentur: sed ipsum omnia proprie agere, sicut fatentur, proprium Dei opus fuisse Pauli vocationem; ita fatemur opera Dei propria esse, sine qua media vocantur, ut comedere & bibere, communia cum brutis: sine qua mala sunt, ut Davidis adulterium, Manij fenericiem animaduersionem in filium. Constat enim,

Philippi Melancthonis blasphemiam.

Deum omnia facere non permittit, sed potenter, id est, ut sit eius propria Iudae proditio, sicut Pauli vocatio. & post pauca: Ergo non est cur frigidum glossema admittamus, Deum mala permittere; non etiam facere. Hæc refert Ruardus Tapper art. 7. de libero arbitrio longè post med. pag. 359.

3. Nihilominus idem hæreticus in aliis suis operibus non solum diligenter oppugnavit præcedentem errorem, dissoluitque omnia illius fundamenta: sed etiam in epitome moralis philosophiæ, edita anno 39. recantavit totum locum citatum ex annotationibus in capite 9. ad Roman. & in alia editione earundem annotationum non est passus manere illam blasphemiam, sed totam sustulit. Atque in locis communibus excusis anno 36. & 38. expressè ait: esse certum illas figurat verborum: Indurabo cor Pharaonis, & similes, significare permissionem, non voluntatem efficacem: ut, ne nos inducas in tentationem, id est, ne finas non induci. Hæc refert Ruardus dicto art. 7. pagin. 360. fine & 361. fine.

4. Dico secundò. Prædictus Canon decernit imprimis, esse in potestate hominis vias suas malas facere. Vbi ponderanda sunt verba; neque enim significant, id esse vicumque possibile, sed significant potestatem indifferentem, nulla necessitate determinatam, ut vias suas malas faciat, imò solutam ut possit non facere, si velit. Hanc esse mentem Concilij, probò primò, quia quibus in rebus nostra in potestate situm est agere, in iis etiam & non agere situm est in nostra potestate: & in quibus rebus non agere est in nostra potestate, in iis etiam est in nostra potestate agere: ut disertis verbis docet Aristoteles 3. Ethicor. cap. 5. & S. Thom. ibi lect. 1. 1. & notauimus præcedenti tomo de Scientia, disp. 49. sect. 10.

5. Confirmatur, quia illa phrasis, esse in potestate, apud Philosophos & Theologos significat dominium supra proprias actiones, ut illas flectat, quo voluerit, ut constat ex dictis in eodem tomo de Scientia, disp. 41. sect. 1. Insuper illud verbum facere, seu agere, prout inter Catholicos & Hæreticos hoc tempore affirmatur, aut negatur, denotat eandem libertatem solutam vinculo necessitatis: ut ostendimus eodem tomo de Scientia disp. 45. sect. 1.

6. Probat secundò, quia diuino decreto necessitatem afferente adhuc hominem posse sua sponte, ut causam particularem cooperari causæ vniuersali; sicque posse suas vias malas facere, aperte fatentur hæretici nostri temporis, dum suos errores defendunt: ut constabit ex plurimis eorum fragmentis, referendis in sect. 4. Ergo Tridentinum non definiuit huiusmodi potestatem; sed illam, quam hæretici negant, nimirum indifferentem & sui dominam, ut si velit, faciat malas vias suas; si non velit, non faciat. Probat Consequentia, quia Tridentinum contra hæreticos non definit illud solum, quod illi concedunt, sed aliquid amplius, quod illi negant.

7. Dico tertio. Ex prædicto decreto ita explicato sumitur efficax argumentum pro nostra sententia, quoniam si materialis actio peccati physice prædeterminaretur à Deo: sequeretur, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, vel non facere. Nam quando Deus negauerit physicam prædeterminationem ad materialem actionem malæ viæ, in sensu composito cum ea negatione, nullo modo erit in potestate hominis vias suas malas facere. Rursus, data physica prædetermina-

Probat primò.

5. Flectit potestatem apud Philosophos, & Theologos dominium super proprias actiones significat.

7. Ex prædicto decreto efficax argumentum pro nostra sententia.

determinatione ad materiale actionem mala
vix in sensu composito cum illa, nullo modo erit
in potestate hominis vias suas malas non facere.
Vnde tota potestas faciendi vias malas, vel non
faciendi, penes solum Deum residebit: in ho-
mine verò possibile fuerit potentia merè pas-
siva: vt in simili argumentabamur in prædicto to-
mo de Scientia disp. 5. 2. sect. 1. & 4.

8. Confirmatur, quia ponere vel auferre præ-
determinationem physicam, non est in potestate
hominis, sed in potestate solius Dei. Quapropter
antecedens est illa necessitas, quam inducit præ-
determinationis huius ablatis, vel positio. Porro
antecedens necessitas directè pugnat cum indis-
ferentia liberratis: sicut probatum est in eodem
tomo de Scientia disp. 3. & multis sequentibus,
& dicemus etiam disp. 3. 8. sect. 2. & 3.

9. Nec in hoc argumento vitæ relinquatur di-
stinguendi materiale actum, quem facere non
sit in potestate hominis: & formalem rationem
malitiæ, quam facere sit in potestate hominis.
Nam liquido constat non alia ratione in pote-
state hominis esse facere, vel non facere ratio-
nem formalem malitiæ; nisi quatenus in eius po-
testate positum est facere, vel non facere mate-
rialem actum, quo liberè productum necessariò &
inseparabiliter adest eius malitiæ; & quo præter-
misso, seu vitato, implicat contradictionem, illius
malitiam fieri ab homine. Sed de hoc iterum
num. 13.

10. Dico quartò. In posteriori membro eiusdem
Tridentini decreti definitur hæc propositio. *Ma-
la opera Deus non operatur propriè, & per se, sed
permissuè solum.* Neque enim Concilij mens
solummodo fuit definire, non esse per omnia simi-
lem modum, quo Deus causat mala, & causat
bona; sed præterea definire voluit, inter bona &
mala non esse similitudinem, neque in eo præ-
cisè, quod sicut bona opera Deus causat non
permissuè solum, sed etiam propriè, & per se; ita
etiam mala opera.

11. Probatur primò, quia si dicamus, hoc decreto
solummodo damnari eos, qui dixerint, mala ope-
ra esse per omnia æqualia bonis operibus, quan-
tum ad concursum Dei; consequens erit, vt hoc
decreto nihil statuerit Tridentinum contra eos
hæreticos, qui dicunt, opus esse concursu specia-
li, & supernaturali Dei ad opera pietatis; nihilo-
minus tamen Deū per generalè concursum Pri-
mæ causæ esse auctorem & causam impellen-
tem ad omnia opera mala: vt videbimus sect. 4.

12. Probatur secundò, nam Tridentini Patres in
eodem contextu annotationis Melanchthonia-
næ animaduertenter, non solum opera mala, sed
etiam opera quæ media vocantur, vt comedere
& bibere, Deum operari non solum permissuè,
sed etiam potenter. Nihilominus prætermis-
sis sub silentio medijs operibus, anathematizant erro-
rem, quod attinet ad mala opera. Ergo inten-
dunt de malis operibus negare non solum eam
causalitatem, quæ propria est operum superna-
turalium, veluti vocationis Pauli; sed etiam eam
causalitatem propriè & per se, quæ conuenire
potest operibus medijs.

13. Varias expositiones atque solutiones ad præ-
sens decretum Tridentini adhibent physici præ-
determinationis auctores, quas sect. 6. & 7. refe-
tabimus. Nunc dicamus contra primariam &
cæterarum radicem, quæ, videlicet, concedit im-
plicitè, quod Deus materiale actionem peccati

operatur propriè & per se, & non permissuè so-
lum. Afferit enim Concilium Tridentinum &
Patres intelligendos esse de sola formali ratione
malitiæ, quando decernunt, quod Deus mala
opera non operatur propriè, sed permittit.

Contra quam solutionem dico quintò. Non
de sola ratione formali malitiæ, sed etiam de ma-
teriali actione Tridentinum loquitur, quando
decernit, quod Deus non operatur mala opera
propriè & per se, sed permissuè solum. Probatur
primò generalibus illis rationibus, quas
disp. 31. sect. 1. à n. 14. vsque ad finem attulimus.

Probatur secundò, nam cum facile posset Tri-
dentinum dicere: *Malitiam Deus non operatur
propriè & per se; non casu, sed magno Dei con-
silio id non dixit; sed ait: Mala opera, &c.* Quo
videlicet complexo prius significatur opus ipsum
materiale, deinde illius malitiæ; vt cum dicis, *cor-
pus mortuum*, non solum priuationem & mor-
tem, sed etiam materiale entitatem corporis
significas.

Confirmatur primò, nam exemplum, quod
adducitur à Tridentino, videlicet proditio Iudæ,
non solum significat rationem formalem perfidie,
sed etiam materiale actionem insidiarum,
& traditionis in manus inimicorum. Atque idem
colligitur ex alijs exemplis Melanchthonis, quæ
num. 2. retulimus, nam de illis omnibus idem
tacitè pronunciat Tridentinum, quod de prodi-
tione decreuit expressè. Etenim realis actio fuit
Manlii seueritas animaduertentis in filium, &
Dauidis adulterium.

Confirmatur secundò, quia Conciliorum om-
nium ac præcipuè Tridentini modus loquendi
esse solet exactus ad rigidam proprietatem dic-
tionis philosophicæ simul ac Theologicæ. Qua-
propter eius verba non sunt ad improprium sen-
sum detorquenda. Esset autem impropria locu-
tio, si solam & præcisam rationem malitiæ ap-
pellaret mala opera: perinde vt si præcisam ratio-
nem tenebrarum appellares corpus tenebrosum.

Probatur tertio, nam operatio, quæ in hoc se-
cundo membro Canonis remouetur à Deo, esse
debet eadem ipsa operatio, cuius potestas in pri-
mo membro eiusdem Canonis tribuitur homi-
ni. Ideo quippe tribuitur homini, vt remouetur
à Deo. At verò in priori membro tribuitur ho-
mini potestas faciendi, & nõ faciendi non solum
malitiam; sed etiam materiale illius actionem:
vt ostendimus num. 9. Ergo in posteriori mem-
bro remouetur à Deo non solum operatio ma-
litie, sed etiam propria & per se operatio mate-
rialis actionis. Vnde respectu illius relinquatur
mera permissio.

Probatur quartò, quia, si Tridentinum agit de
præcisâ ratione malitiæ, non verò de materiali
actione; consequens est, cum eo rectè sensisse
Caluinum, Zuvinglium, Bezam, Melanchtho-
nem, & alios, quando suos errores temperarunt,
ac limitarunt, vt Deus non malitiæ, sed solius
actionis author esset: vt sequentibus sectionibus
ostendimus. Confirmatur, quoniam aliquæ ex
illis explicationibus tempore priores fuerunt,
quam sexta Sessio Concilij Tridentini: ac proin-

de non est verisimile, illas fuisse à Patribus
ignoratas, aut approbatas; sed potius
vno verbi gladio, simul cum
primo errore fuisse
transuerbe-
ratas.

Solutio.

14. Dico quintò.

Probatur
primò.

15.

16. Exemplum à
Tridentino
adductū nõ
solum ra-
tionem for-
malem per-
fidie, sed etiã
materiale
actionis signi-
ficat.17. Modus lo-
quendi Con-
ciliorum ex-
actus ad ri-
gidam pro-
prietatem
dictionis.

18.

19. Si Tridenti-
num ageret
de præcisâ
ratione ma-
litie, cum eo
sensisset Cal-
uinus.

Confirmatur.

SECTIO II.

Quid huius temporis hæretici dixerint de materiali actione peccati, præcisa ratione formali.

1. **N**isi color ille obscurus & languidus, quem attritu quasi limantis coticula radit ex ære, perspicacissima, & exactissima obseruatione comparatus fuisset cum ignito splendore auri; nullus hominum peruenisset ad tantam illius dignoscendi peritiam, quanta plurimi pollent artifices, vt lapidibus Lydiis, cum è vena rapuerint experimentum, protinus dicant, quantum auri sit in ea, quantum argenti, vel aris scrupulari differentia mirabili ratione non fallente.
2. Propterea miretur nemo, si tot hæreticorum verba fideliter referentes, attenta cum obseruatione nitamur deprehendere quidquid in illis est non solum Catholicæ fidei repugnans aperte, sed etiam quod dubia quadam obscuritate degenerat à splendore, ac sinceritate doctrinæ, quam S. Patres & Concilia, præcipuè verò Tridentinum tradidit. Theologix studiosos plurimos fore speramus Deo fauente, quibus ad dignoscendam nostræ sententiæ veritatem, potens argumentum sit, quod ex prædicta comparatione sumitur: præsertim cum aliunde munitum sit plurimis & validis fundamentis.
3. Interim tamen præmoneo, quod in simili argumenti genere præfatus sum variis in locis, nempe syncerum esse nostrum animum asserendi probationes Theologicæ, nulla, neque minima censura notando contrariam sententiam. Itaque pro tenuitate nostræ, id tantum agimus, vt argumentorum solutionumque collisione exiliat, emicetque aliquando veritatis scintilla, quæ approbante Ecclesiæ Capite Summo, Iesu Christi Vicario, accendat faciem in controuersia adhuc ancipiti omnibus Theologis præferendam.
4. Præcipuum argumentum ita concipi potest. Si Deus sua voluntate, atque effectiuo concursu mouet voluntatem nostram, determinando illam ad materiale actionem peccati; Deus in re ipsa præstat quidquid aliis verbis Deo adscribunt huius temporis hæretici, quando suum errorē temperant & explicant: sed Cōsequens est falsum, & ab impugnatoribus eorum communiter refutatum: ergo Antecedens non est admittendum. Explicatur & confirmatur, nam multi hæretici huius temporis totis viribus conantur defendere, Deum non peccare; neque esse authorem peccatorum, siue malorum, neque esse causam cur nos peccemus, neque mala voluntate velle, vt eliciamus actionem peccati: sed solummodo asserunt, Deum lege & munere causæ vniuersalis iuste atque bono fine determinare, ac necessitate voluntatem nostram ad materiale actionem peccati, quam humana voluntas iniuste & contra legem Dei elicit.
5. Vt singula huius argumenti membra probentur, præmitto, me nihil in præsentī curare de antiquissima hæresi, quæ à Simone Mago ad plures alios hæresiarchas manauit, & aperte, ac sine ambagibus Deum facit authorem malorum & scelerum.
6. Dico igitur primò. Inter recentiores hæreticos Lutherus, Melanchthonus, & Caluinus aliquando eandem hæresim tradiderunt, nulla fere, nisi leuissima distinctione adhibita, qua huius

blasphemix turpitudine regeretur ex parte. Et primò quid Melanchthon dixerit, vidimus sect. 1. prope init. Secundò. Lutherus apud Ruardum art. 7. de libero arbitrio. longè post med. pag. 357. sic loquitur: *Quomodo potest liberum arbitrium se ad bonum preparare: cum neque in potestate sua habeat vias suas malas facere? Nā & mala opera in impiis Deum operantur: et Proverb. 16. dicitur Omnia propter semetipsum operatur est Dominus. Enī impium ad diem malū. Et reliqua quæ ibidem referuntur.*

Tertiò. Caluinus lib. 2. Instit. cap. 4. §. 2. ait: *Idē ergo facinus Deo. Satana, homini assignari, videmus non esse absurdum.* Rursus quod Deus mander Satanæ facinorum executionem, tanquam suo instrumento, quo vitur ad sua iusta & arcana iudicia exequenda, frequenter repetit idem Caluinus: nam lib. 1. Institutionum cap. 17. §. 1. ait, *Dæmones digium mouere non posse, nisi quantum Deus mandauerit.* & lib. 2. Instit. cap. 4. §. 2. ait: *Dicitur & Deus suo modo agere quod Satan ipse instrumentum cum sit ira eius. pro eius nati ac imperio huc, atque illuc se inflectit, ad exequenda eius iudicia.* Nota imperium. & §. 4. ait: *Quod Deus obstinatione petulæ Pharaonis obfirmandum Satanæ mandauit.*

Postremò Deum excitare voluntates impiorum, & firmare eorum conatus ad exequenda sua iudicia per ministrum iræ suæ Satanam, docuit Caluinus in eodem lib. 2. Instit. cap. 4. §. 2. & Beza in aphorismo 22. quo suam & Caluini sententiam explicat, docet, Deum excitare, mouere, impellere sua instrumenta, scilicet, creatas voluntates ad quanicumque actionem etiam malam. Hæc omnia, quæ de Caluino & Beza retulimus, & plurima alia reperies apud Robertum Bellarminum lib. 2. de amissione gratiæ, & statu peccati cap. 3. colum. 1. & 2. & col. vltima.

Dico secundò. Nihilominus eorundem aliorumque hæreticorum huius temporis communis explicatio sui erroris talis est, vt Deus non velit, neque causet, neque necessitet ad malitiam, neque ad actionem, in quantum est peccatum; sed solummodo ad materiale actionem peccati, in quantum est ens & bona: atque ita loquuntur non solum Caluiniani discipuli ipsum explicantes, sed etiam ipse Caluinus, & Melanchthon, sibi ipsi contrarij. Sed videamus prius clariora testimonia.

Theodorus Beza, ex professione suscipiens explicandam suam & Caluini mentem triginta octo aphorismis, in 8. aphorismo sic loquitur. *Non sequitur ex istis vlla istarum blasphemiarum, nempe, vel Deum esse authorem peccati, siue delectari iniquitate, aut etiam velle iniquitatem, vel Satanam aut homines malè agendo, obedire Deo, aut quatenus malè agunt, facere quod Deus vult.* Omnes istæ propositiones, quas tanquam blasphemias detestatur Beza, pertinent ad rationem formalem peccati: vnde restat, vt apud illum Deus neque velit, neque causet, nisi solam materiale entitatem actus. Hæc retulit Bellarminus lib. 2. de amissione gratiæ cap. 2. fine.

Deinde in aphorismo 19. ait: *Quidquid agit Deus, bonum est, cum à Summo bono nihil mali possit proficisci: omnia autem effici: omnia igitur bona sunt, quatenus à Deo efficiuntur; & discernim illud boni, & mali in instrumentis duntaxat locum habet.* Beza igitur Deum non facit authorem, & causam actionis in quantum mala est, sed duntaxat, in quantum bona est, secundum suam rationem

syncero animo asseruntur Theologica probationes.

Præcipuum argumentum.

Deus re ipsa præstat quidquid re ipsa ipsi adscribunt hæretici.

Hæretici huius temporis errorē suum semperant.

7.

Caluinus.

8.

9.

10.

11.

rationem materialem entis & actionis. Rursus quod ait, rationem mali habere locum in instrumentis duntaxat, intelligit in voluntatibus creatis, quas more suo & aliorum hæreticorum appellat instrumenta Dei, non solum ad opera bona, sed etiam ad opera peccatorum.

12. Idem in aphorismo 21. *Mala instrumenta*, inquit ille, *mala, inquam, non ex creatione, sed ex corruptione, quatenus quidem agunt, male semper agunt, ideoque iuste incurramus iram Dei: quatenus autem Deus per illa agit, bono Dei operi vel iniuria, vel per ignorantiam seruiunt. Nam Deus per quemcumque agat instrumenta, semper bene agit. Perpende quomodo dicat, actionem, ut est actio voluntatis creatæ, esse malam; sed ut est actio Dei, & quatenus Deus per instrumenta agit, non esse malam, sed bonam. Quod idem fusiùs explicat aphorismo 31. Hæc & alia his similia inuenies apud Bellarmin. dict. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 3. ad finem. Quorum mentionem etiam facit Vasquez 1. p. disp. 99. cap. 4. num. 22.*

13. Caluinus autem sibi contrarius in libro de aeterna Dei prædestinatione iuxta Geneuensem editionem anni 1552. pag. 944. sic loquitur: *Quatenus mala sunt qua malo animo perpetrant homines, Deo minime placere fateor; sed quod otiosum ea permittere, fingunt, que Scriptura non tantum eo volente, sed auctore, fieri pronuntiat, nimis frivolum est effugium. Plura in eandem sententiam ex Caluino videbimus sectionibus sequentibus: præsertim verò sectione 3. num. 3. & 4. & sect. 5. in fine.*

14. Zuvinglius in sermone de Providentia cap. 5. ait: *Numen ipsum auctor est eius, quod nobis iniustitia est; illi verò nullatenus est.* Nota illud vnum, quod Dei comparatione non est iniustitia, sed comparatione nostræ voluntatis est iniustitia, non esse formale peccati, sed materiale. Nam formale peccati semper & quidditatiuè est iniustitia, & in quantum tale semper, & quidditatiuè respicit eam voluntatem solummodo, cuius comparatione est iniustitia.

15. Vnde etiam cap. 6. ait: *Quod Deus operatur per hominem, homini vitio vertitur, non etiam Deo.* & infra: *Vnum igitur atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium, quantum Dei est, auctoris, motoris, impulsoris, opus est, crimen non est: quantum autem hominis est, crimen est, scelus est.* Pondera verba, ex quibus sumitur hæc propositio: Adulterium in quantum est opus, & non in quantum est crimen, est Dei, ut auctoris, motoris, impulsoris. Ergo secundum rationem materialem actionis, & non secundum rationem formalem peccati, Deus determinat voluntatem hominis ad crimina, secundum Zuvinglium. Inferius autem subiungit rationem, ob quam Deus hominibus iniuriam non faciat, quamvis eorum voluntates ad mala opera moueat; quia voluntates omnium sunt instrumenta Dei, magis sua, quam cuiusque artificis sua instrumenta. Hæc & his similia refert Bellarmin. tom. 3. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 3. col. 1. & Vasquez 1. p. disput. 99. cap. 4. num. 21. & 22.

16. Philippus Melanchthon in locis communibus editis anno 1536. titulo *De causa peccati*, ex professio refellit sententiam, quæ in Deum refert actiones malas: & in libello adiuncto definitionum Theologicarum, palam monet, fir-

Ruiz de Voluntate Dei.

missimè, & tanquam utraque manu tenendam esse sententiam, que negat Deum vko modo esse auctorem peccati. Atque ob eandem causam multi Lutheranorum vt Heshusius, Castellio, & alij Caluini sententiam de causa peccati, quam retulimus assertione prima, libris editis refutarunt.

Imo & ipse Lutherus magna ex parte mutauit sententiam de necessitate ad peccandum, imposita per diuinam providentiam, cum in libro de visitatione Saxonica doceat, liberum esse arbitrium in rebus ciuilibus tam ad bonum, quam ad malum. Quæ in hoc & proximè præcedenti §. retuli, notauit exactissimus, accuratissimisque obseruator & acerrimus impugnator errorum Robertus Bellarmin. dicto lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 1. fine. Partim etiam Ruardus art. 7. longè post med. pag. 360. dum scribit quæ retractauit Melanchthon: & partim etiam Gregorius de Valentia in tomo 2. disp. 6. q. 9. punct. 1. sub initium.

17.

SECTIO III.

Præcedentis argumenti confirmationes ex solutionibus hæreticorum, de fine diuinæ voluntatis, & de causa morali & subiectione ad legem.

EA, quæ in præcedenti sectione, assertione 2. diximus, confirmantur discurrendo per omnes aut præcipuas excusationes, ob quas diuina providentia liberari solet à malitia, & inordinato affectu ad peccatum; etiam si physica necessitate illationis prædeterminet ad materialem entitatem actionis, cui necessario annectitur malitia. Quarum excusationum aliquas referemus sectione sequenti.

Dico igitur primò. Si diuinus concursus physica illationis necessitate prædeterminat actionem materialem peccati: non erit sufficiens ratio, ut Deus excusetur à malitia, quamvis in hac concursu optimum finem Deus intendat. & sua perfectissima voluntate dignum, homo verò malum finem intendat. Probo, quia hæretici huius temporis, quando explicant, atque temperant suum errorem, non solum dicunt, Deum, neque velle, neque causare malitiam; sed tantum actionem, in quantum actio est: ut vidimus sectione præcedenti: sed præterea subiungunt rationem, qua Deus excusetur omnino à malitia, & accusetur creata voluntas: quia nimirum Deus non intendit malum finem, sed propter optimum finem mouet ad easdem ipsas actiones, quas creata voluntas ex intentione mali finis operatur. Nihilominus non solum primus eorum error, sed etiam prædicta illius limitatio & explicatio refutatur à Catholicis, tanquam diuinæ bonitatis contraria, & sibi ipsi male coherens.

Antecedens probatur, nam Caluinus in Instructione aduersus Libertinos capite 14. sic loquitur: *Magna est differentia inter opus Dei, & opus impij, cum Deus eo vice instrumenti utitur. Impius enim sua auaritia, aut ambitione, aut inuidia, aut crudelitate, incitatur ad facinus suum, neque alium finem spectat. Ideo ex radice illa, id est ex animi affectione, & sine, quem spectat, opus qualitatem sumit, & merito malum indicatur. Sed Deus respectum omnino contrarium habet, nempe ut*

E c *injustitiam*

1.

2.

Non erit ratio, ut Deus excusetur à malitia.

Probatur.

Hæretici Deum non velle, neque causare malitiam, sed tantum actionem, in quantum actio est, asserunt.

3.

Caluinus.

iustitiam suam exerceat, &c. Refert Bellar. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati, capite 3. col. 4.

4. Rursus idem Caluinus: *Negamus*, inquit, Deum esse mali auctorem, quia in hac voce certa est notatio pravi affectus, maleficium enim asinatur ex fine quo quisque tendit. Hæc refert Stapletonus in antidoto in Acta cap. 2. ad illa verba vers. 23. *Hunc definitio consilio*, &c. pag. 6. in fine.

5. Caluinus & Beza agnoscunt hoc discrimen diuine voluntatis ab humana in operatione actionis, cui adiuncta est malitia. Ac proinde in fute sententiæ confirmationem vsurpant illa verba Augustini in Enchirid. cap. 101. *Fieri potest, ut hoc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona, tantum interest, quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem suam quisque referat voluntatem, ut cui probetur, aut improbetur.* Hæc vsurpari à Caluino & Beza in sui erroris confirmationem refert Bellarm. tom. 3. lib. 2. de amissione gratiæ c. 16. col. 4.

6. Beza explicans illud Actor. 2. *Hunc definitio consilio, & prascientia Dei tradidit*, &c. ait, Deum non modo cognouisse futuram Iudæ perfidiam, & Iudeorum scelus, sed etiam æterno & immutabili consilio in optimum finem definituisse. Vt refert Stapletonus in antidoto in Acta Apost. cap. 2. vers. 23.

7. Addit præterea Beza: *An verò propterea vel innocens Iudas, vel in eius causa particeps Dominus? Minime. Nam bene semper agi Dominus quibuscumque utatur instrumentis. Et in eodem opere agi alud bonus Deus, mundum sibi reconcilians; aliud verò Iudas, sanguinem innocentem prodens.* Quibus istis verbis Beza confugit ad intentionem boni finis, ne Deus sit particeps culpe, ut optimè annotauit Stapletonus in antidoto in Acta cap. 7. pag. 7. & 8.

8. Idem Beza in responsione ad Sebastianum Castellionem in refutatione secundæ calumnix insinuat in hac ratione, quæ sumitur ex optimo fine declarandi gloriam suæ seueritatis in lapsu Adami, & concludit: *Opportuit ergo Deum quoque hanc unicam viam sibi aperire, id est, Adam lapsum ordinare, sed ad eum, quem dixi finem; qui cum sit iustissimus & sanctissimus, iustam quoque ipsius ordinationem esse consequitur.* Refert Bellar. lib. 2. de amissione gratiæ c. 3. col. 4.

9. Imo etiam Melancthon in ea ipsa explicatione epistolæ ad Rom. cap. 8. vbi paulò antea dixerat, Iudæ prodicionem, sicut vocationem Pauli esse opus Dei, post pauca subiungit Dei excusationem ex optimo fine desumptam, dicens: *Nam & ipsa mala, quæ fiunt, ipse ordinat ad suam gloriam, sicut ait Pharaoni: In hoc ipsum excusauit te, ut ostendam in te maiestatem meam.*

10. Probatur secundò, quoniam aliàs excusari poruisset Iudas à facinore prodicionis, si habuisset eam intentionem, quam Cainani hæretici tribuebant, dicens Iudam præcognouisse fructum ex passione colligendum: & eo consilio bonum opus nobis fecisse ad salutem. Vnde inferebant oportere nos laudem ipsi retribuere: quoniam per ipsum parata esset nobis crucis salus. Quo supposito sic argumentor, Iudas etiam si non ex avaritia, sed ex prædicto fine tradidisset Dominum, adhuc non excusaretur à malitia. Ergo finis bonus non sufficit excusare, si aliunde actio esset quidditatiuè rationi contraria: vt suprà disp. 27. sect. 4. Prædictum delirium à Cainanis excogitarum scribit Epiphanius lib. 1. cap. 38. & Tertullianus de præscriptionibus c. 47. Baroniis

Argumentū.

ad annum Christi Domini 145. tom. 2. pag. 105.

Probatur tertio, quoniam si ordinatio actionis nostræ ad optimum finem excusatur Deum, vt sanctè & honestè velit & prædeterminet nostras materiales operationes, quæ sunt ab intrinseco malæ, id satis esset vt verificaretur sententia quorundam antiquorum dicentium, quod licet Deus non velit malæ, vult tamen malæ esse vel fieri. Quibus verbis denotatur distinctio inter rationem mali ex vna parte, & rationem entis ac rationem actionis, quæ denotatur per esse vel fieri. Cuius rationem reddebant ex fine bono ad quem ordinabantur à Deo. Nimirum, quia licet mala non sint bona: bonum tamen est, malæ esse vel fieri, quod idem dicebant, quia ea quæ in se mala sunt, ordinantur ad aliquid bonum, quem ordinem importari credebant, in hoc quod dicitur, malæ esse vel fieri. His ipsis verbis hunc errorem antiquorum refert S. Thomas in præfenti q. 19. art. 9. ad 1. Et nos impugnauimus supra disp. 26. sect. 2. Vnde clarius constat, hos assertores respexisse ad rationem boni & entis repertam in malis operationibus, & ad fines optimos, quos Deus ex illis colligere decreuit.

Dico secundò. Si actionem materiale peccati diuinus concursus prædeterminat physica necessitate illationis; non erit sufficiens ratio, vt Deus excusetur à malitia, dicere, Deum non esse causam moralem, sed solummodo causam physicam illius actionis. Probatur, nam hæretici huius temporis, quando explicant, atque temperant suum errorem, negant Deo quidquid pertinet ad morale causalitatem (quauis non istis, sed aliis verbis) & solummodo relinquunt physicum concursum impellentem, & necessitantem ad actionem. Nihilominus hoc ipsum temperamentum & declaratio refutatur ab eorum impugnatoribus, tanquam inuolvens contradictionem, & diuinæ bonitati repugnans.

Multa sunt membra, quæ sub morali causalitate continetur, de quibus non solum in sequenti conclusionis, sed etiam in sectionibus sequentibus. Nunc verò de præcipuo illius membro dicamus. Quod igitur Deus non sit causa moralis, quasi præcipiens, vel consulens operationem malam; sed potius illam prohibeat, docet Caluinus & Beza clarius, quam alij, & Caluinus quidem his verbis: *Vicunque exequantur impij, quod apud se Deus statuit, nihil tamen minus quam Deo obediunt. Nam obedientia ex voluntario affectu nascitur: illi demum obediunt Deo, qui opera sua exigunt ad legis regulam: deinde eius imperio se voluntarij subiiciunt. Nihil tale in omnibus impijs cernimus: quos Deus huc vel illuc nescientes impellit.* Refert Stapletonus in antidoto in Acta c. 2. ad illa verba vers. 23. *Hunc definitio consilio*, &c. pag. 5. in fine, & pag. 6. initio.

Vnde sic argumentor ex mente huius hæretici. Homines impij ad sua opera non mouentur ex eo, quod Deus illa præcipiat vel consulat. Ergo Deus non mouet ad illa vt causa præcipiens vel consulens. Antecedens constat ex verbis citatis, quia impij, neque sciunt, quo ferantur Dei motione, neque intendunt obedire diuino præcepto, vel consilio, neque exigunt sua opera ad legis regulam, qualis est diuinum præceptum, aut consilium. Confirmatur verbis eiusdem Caluini in lib. 1. Instit. c. 17. sect. 6. dicentis: *Id requirit vnus Deus à nobis, quod præcipi, si quid aduersus præceptum designamus, non obediencia est, sed cūmactia, & transgressio.*

Quorundam antiquorum sententia.

S. Thomas.

Probatur.

13.

Deum non esse causam moralem operationis malæ, docet Caluinus.

Argumentū.

Confirmatio.

At nisi vellet, non faceremus: fateor. Hæc refert Gregorius de Valentia tom. 2. disp. 6. q. 9. punct. 1. sub initium.

Theodorus Beza in aphorismo 8. sicut Caluinus asserit, homines, male agendo, non obedire Deo, vt sectione præcedenti assertionem 2. retuli. Sed clarius in aphorismo 3. 1. ait: *Iste eadem actiones, quatenus à Satana, & malis, per Satanam, & per propriam concupiscentiam sollicitatis proficiuntur, eatenus demum peccata sunt, quæ Dominus iuste suo tempore ulciscitur. Nunquam enim Dominus peccata, quatenus peccata sunt permittit, imò semper prohibet ac vetat.* Refert Bellarm. dicto lib. 2. de amissione gratiæ cap. 3. ad finem. Vide quomodo etiam Beza confitetur, Deum nemini concedere licentiam vel dispensationem ad peccandum: sed potius semper sua lege prohibere omnia peccata. Idem constat ex Zuvinglio statim citando.

Dico tertio. Hæretici eam etiam rationem adiungunt, qua defendant, Deum non esse causam moralem peccati, quia non agit contra legem: quin potius hominem impium, etiam si agat vt instrumentum Dei agere contra Dei legem, & ideo peccare. Ita Zuvinglius in sermone de providentia cap. 5. dicens: *Cum Deus Angelum vel hominem transgressorem facit; ipse tamen non transgreditur, vt qui contra legem non veniat. Non est igitur peccatum quod Deus fecit: sed homini atque Angelo est, illos enim lex premit atque accusat. Deo autem cum creaturis suis liberè licet agere non minus, quam patri familia cum rebus suis: quæm figulo cum luto. Vicunque igitur creaturam huc impellat aut illuc agat, tantum abest, vt peccet, vt hæc citra insigne bonum non faciat, cum interim homo, cui lex est prefixa, etiam cum impellitur, peccet; aduersus enim legem operatur.*

Et in eodem sermone cap. 6. *Quod Deus facit, ait, non est peccatum, quia non est contra legem, illi enim non est lex posita, utpote iusto. Plura lege apud Bellarm. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 4. col. 3. 5. tertia ratio.*

SECTIO IV.

Tres alia hereticorum excusationes de vniuersalitate cause primæ: de spontaneo cause secundæ, & inscrutabilibus Dei iudiciis.

1. Ico primò. Dei concursus necessitantem ad actionem peccati, excusant etiam hæretici, quoniam Deus est causa vniuersalis & remota, & quoniam à causa particulari provenit malitia. Vnde colligo, hanc etiam rationem non esse sufficientem, vt Deum excuset, quamdiu simul asseritur, Deum determinare necessitando, & non expectare determinationem create voluntatis ad malum, cui cooperetur, contra suam primariam propensionem.

2. Probat, nam Beza non ex sua tantum; sed etiam ex Caluini sententia in prioribus septemdecim aphorismis nihil aliud docet, nisi, Deum esse causam primam omnium rerum quæ fiunt; & determinasse omnia ab æterno, ante omnem præuisionem determinationis secundarum causarum: Secundas verò causas, siue ex sint rationis expertes, siue rationis participes, in omni opere suo esse instrumenta Dei. Vnde postea in aphorismo 18. sic loquitur: *Iam igitur ista ad Deum*

Rozz de Voluntate Dei.

ipsum accommodemus, cuius efficacitatem ante probauimus in omnibus quæ fiunt, interuenire sine ulla exceptione: & ita quidem, vt per ea, quæ condidit, tanquam per instrumenta exequatur pro tempore quicquid ab æterno decreuit. Atque ex his principiis deducit in sequentibus aphorismis, Deo non esse imputandam malitiam, sed solis instrumentis Dei: vt refert Bellarm. dicto lib. 2. c. 3. & vidimus sect. præced. n. 1. 5. & sect. 1. n. 10. 11. & 12.

Buccerus ad Rom. 1. ad illa verba: *Tradidit illos Deus,* &c. ait: *Ex hoc quod Deus non sit efficax nostra indurationis causa, nostræq; traditionis in desideria mala consequitur, Deum non esse Deum, hoc est, rerum omnium primam & totam causam: vt refert Sorus lib. 1. de natura & gratiæ. 18. initio.*

Caluinus in lib. de æterna Dei prædestinatione pag. 9. 46. iuxta editionem Geneuensem anni 1552. Ergo, inquit, cum iusta de causa, licet nobis ignota, à Domino procedant quæ sceleratè ab hominibus maleficia perpetrantur, etiam si rerum Prima causa sit eius voluntas, peccati tamen cum esse auctorem nego. Neque verò obliuione tegenda est illa, quam posui causarum diuersitas, quod alia est propinqua, alia autem remota causa: vt sciamus quam longa inter æquabilem Dei providentiam, & turbulentos hominum impetus sit distantia. Obserua primò illa verba: *Etiā si rerum prima causa sit eius voluntas.* Deinde illa: *Causa remota & æquabilis.* Quas obseruationes adhibuit Caluinus, vt defendat, ex motione Dei necessitante ad actiones peccatorum non celligi, Deum esse auctorem peccati. Citata verba refert Bellarm. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati c. 3. col. 4. initio.

Idem Caluinus, vt explicet quomodo in prima & vniuersalissimam causam non sit referenda malitia, sed in causam particularem, eiusque prauam dispositionem, vitur exemplo Solis & cadaueris, dicens: *Vnde quæso fætor in cadauere, quod calore Solis tum putrefactum, tum reflatum fuerit? Radius Solis excitari omnes vident, nemo tamen illos (scilicet radios) fætere ideo dicit. Itaque cum in homine malo subsideat mali materia & culpa: quid est quod inquinamentum aliquod contrahere putetur Deus; si ad suum arbitrium vitatur eius ministro?* Hæc scribit Caluinus lib. 1. institutionum cap. 17. §. 5. & similia repetit in instructione contra Libertinos cap. 14. & in epistola contra Franciscanum quemdam Libertinum, apud Bellarm. lib. 2. de amiss. gratiæ & statu peccati cap. 5. col. 4.

In qua similitudine Caluini ponderandum est primò illam esse valdè accommodatam, vt Dei concursus vniuersalem excuset ab omni malitia; si Dei concursus non necessitat, neque ex se determinat, aut impellit nos ad actiones, quas inseparabiliter malitia consequitur. Sub hoc nimirum sensu sancti Patres, & communiter Scholastici desumunt argumentum à simili Solis, & aliarum causarum vniuersalium, quemadmodum Hieronymus in id Ecclesiasticus 7. *Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.* & epistola 150. ad Edibiam q. 10. post med. vitur exemplo Solis indurantis lutum, & liquefacientis ceram. Cuius paritatem, ac disparitatem explicat S. Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. corpore. E contrario tamen si Deus determinat & necessitat voluntates nostras ad omnem actionem, cui malitia inseparabiliter adiungitur, idque independentè à nostra libera electione præuisa: iam Solis exemplum est omnino

E c 2 contra

Dei concursus non necessitat nos ad actiones, quas inseparabiliter malitia consequitur

Ecclesiasticus 7.

contrarium rei ad quam explicandam adducitur: ut colligere quivis poterit ex multis testimoniis Patrum, quæ retulimus præcedenti tomo de scientia disp. 25. sect. 11. Nunc enim solummodo intendo probare, huiusmodi exempla non esse opportuna, neque sufficere ad excusandum Deum à malitia, quandiu asseritur, Deum prædeterminare actiones materiales peccati per physicam necessitatem illationis.

7. Dico secundò. Ut à malitia Deum excusēs, totamque culpam refundas in homines, non satisfacit illa ratio, quod homines propterea peccant, quia sua sponte peccare volunt, quamvis necessitate induciti à diuina prouidentia. Nam etiam Theodorus Beza vitur eiusmodi excusatione in sua responsione ad Sebastianum Castellionem de æterna Dei prædestinatione, in refutatione secundæ calumniæ, dicens: *Quærenda est vitæ origo in instrumentorum spontaneo motu, quo fit, ut Deus iuste decreuerit, quod illi iniuste fecerunt. At enim dices: Non potuerunt resistere Dei voluntati, id est decreto: fateor, sed sicut non potuerunt, ita etiam noluerunt. Verum non poterant aliter velle. Fateor, quoad euentum & energiam; sed voluntas tamen Adams coacta non fuit.* Hic vides accusari homines, ac subinde excusari Deum, quia homines sponte non coacti peccare velint, quamvis supposito Dei decreto, non potuerunt non velle. Nam quod alioqui in sensu diuino, & præciso decreto potuerint non velle, apertum erit legenti eorundem hæreticorum verba, quæ refert Bellarm. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 3. col. 4.

8. Sotus autem lib. 1. de natura & grat. cap. 17. refutans Lutherum, Melancthonem, & Bucerum in 2. argumento inia refert eorum euasione. Sed aiunt, quod quamvis omne peccatum voluntate committatur, non tamen omne sit liberè. Contra quos rectè docet, idem esse, fieri voluntate secundum rationem voluntatis, & fieri liberè. Additque inde consequens fieri manifestè, Deum necessitatem inferre nemini ad peccandum.

9. Dico tertio. Si Deus determinat nos atque necessitat, ut eliciamus actiones, quibus malitia inseparabiliter inhæret: non satisfacit illa excusatio Dei, & accusatio hominum, quæ recurrit ad incognita & abstrusa iudicia Dei. Nam & Caluinus lib. 3. Institut. cap. 23. §. 9. vitur eadem excusatione his verbis: *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi, quia euadere nequeunt peccandi necessitatem, præsertim cum ex Dei ordinatione sibi iniiciatur huiusmodi necessitas. Nos verò inde negamus ritè excusari: quandoquidem Dei ordinationi, qua se exitio destinatos conque-runtur, sua constat æquitas, nobis quidem incognita, sed illi certissima.* Apud Bellarm. lib. 2. de amissione grat. cap. 3. col. 3. Vide quæ diximus præcedenti tomo de scientia disp. 59. præsertim sect. 1.

10. Denique Epiphanius lib. 1. hæresi 38. refert Cainanos aggressuros quascumque nefarias actiones, quas diuersis Angelis attribuebant, sic dicere solitos esse: *O tu Angele, vitor tuo opere; & tu Potestas, ago tuam actionem.* Nunc finge hominem aliquem quando aggreditur materialem actionem blasphemiz, periurij, homicidij, & cuiusque sceleris, ita Deum alloqui. *O Deus, vitor tuo opere; & summa Potestas, ago tuam actionem.* Et inquiri vtrum hæc oratio censenda sit pietati consentiens? Nam si vera nar-

rat, & quæ pertinent ad supremam potestatem Primæ causæ, non potest esse pietati contraria.

SECTIO V.

Referendo fundamenta hæreticorum confirmatur argumentum positum in sectione prima.

Ratio confirmans hæc est. Omnia vel præcipua fundamenta, quibus probari solet physica prædeterminatio, necessitans ad actionem materiale peccati, asseruntur ab hæreticis supra citatis ad probandam suam illam prouidentiam & efficacitatem Dei, necessitantem ad easdem actiones peccati, in quantum actiones & bonæ sunt. Sed ad hoc probandum debilia & fallacia sunt illa fundamenta. Ergo etiam ad probandam prædeterminationem censenda sunt esse insufficientia, quamdiu non reperitur aliqua solida ratio discriminis, propter quam vnum probetur legitime, aliud verò fallaciter.

Primum fundamentum est vis & concursus causæ vniuersalis, quæ debet mouere & determinare ad omnes actiones nulla excepta. Sed de hoc dixi facta sectione præcedenti, assertione 1. Secundum fundamentum est ratio instrumenti, quæ quidditatiuè conuenit cuiusque causæ secundæ, etiam ipsi voluntati, ut quoad omnes actiones siue bonas, siue malas, in quantum actiones sunt, debeat esse instrumentum Dei. Quod fundamentum sæpe repetunt hæretici locis, quæ retuli in præcedentibus sectionibus, & aliis multis in locis, quæ prætermittuntur.

Tertium fundamentum est diuinæ scientiæ atque prouidentię perfectio, determinatio, ac certitudo, cui repugnat aliquid decreuisse ad finem sibi ambiguum, & indeterminatum: reliquissæ verò determinandum à creata voluntate. Debet quippe Deus omnia certo scire; eo quod ipse prædefiniat, & statuat omnia. Sic Caluinus libro 3. institut. cap. 23. §. 7. contra Catholicos ita argumentatur: *Negari decretum fuisse à Deo, ut sua defectione periret Adam. Quasi verò idem ille Deus, quem sacra Scriptura prædicat, facere quacumque vult, ambiguo fine considerit nobilissimam ex suis creaturis.* Et paulò post: *Inferri nemo potest, quin præsciuerit Deus, quem exitum esset habiurus homo, antequam ipsum conderet, & ideo præsciuerit, quia decreto suo sic ordinauerit.* Refert Bellarm. lib. 2. de amissione gratiæ & statu peccati cap. 3. col. 3. Nota illa verba *Ambiguo fine*; deinde nota postremam causalem, & ideo præsciuerit, quia sic ordinauerit: quæ causalis sicut vera est in bonis actionibus; ita etiam in malis actionibus falsa est: vt ex præcedentibus quatuor, & pluribus sequentibus disputationibus constabit: nec non ex dicendis in sequenti fundamento.

Quartum fundamentum sumitur ex Scripturæ testimoniis, quæ dicunt à Deo prædefinitum fuisse aliquem bonum effectum resultantem ex facinorosis hominum, ac præsertim illud Actuum c. 2. *Hunc definitio consilio & præscientia Dei traditum per manus iniquorum, assurgentes interemistis.* Quod testimonium Caluinus ad suam hæresim confirmandam ponderat his verbis: *Ista duo distinguere nos oportet, atque eo diligenter, quod multis in hac parte saluntur; præsertim enim consilio Dei, quo moderatur totius Orbem, nudam præscientiam arripimus. Inde vulgaris illa distinctio, quod*

1. Præcipua fundamenta probantia physica prædeterminationem adducuntur ab hæreticis.

2. Secundum fundamentum.

Hoc fundamentum sæpe repetunt hæretici.

3.

Caluinus.

4.

Actuum 2.

Hoc testimonium ponderat Caluinus ad suam hæresim confirmandam.

quod tamen si praevidet Deus omnia, nullam tamen creaturis imponit necessitatem. Sed hic videmus non tantum à Deo praevisum quicquid Christo accidit; sed ab eo fuisse decretum. Hinc autem colligi debet generalis doctrina, qua Deus non minus in totius mundi gubernatione, quam in ordinanda morte Christi, suam providentiam ostendit. Dei ergo est non modo futura praescire; sed suo arbitrio statuere, quid fieri velit.

5. Obserua praesertim illa verba: *Tamen si Deus omnia praevidet, nullam tamen creaturis imponit necessitatem.* Hoc enim est quod maxime in doctrina Catholicorum de providentia Calvinum & alios haereticos vexat. Deinde obserua totam sententiam huius fragmenti destinatam esse ad probandam praedeterminationem cuiuscumque actionis, siue bonae, siue male, argumento sumpto à perfectione, & utilitate divinae providentiae explicatae Act. 2.

Huius fragmenti series definita ad probandam praedeterminationem.

6. Beza ad eundem errorem confirmandum, eodem testimonio Actorum 2. vitur his verbis: *Certe nullum unquam facinus in terris editum est, quod cum Iude perfidia & Iudaeorum scelere sit comparandum, & tamen aperte dicit Spiritus sanctus, Deum non modo haec futura cognovisse ab aeterno; sed aeterno & immutabili suo consilio in optimum finem definivisse. Et nisi hoc fateamur, necesse est, ut in nostra redemptione consilium Dei non intervenisse dicamus.* Hoc & praecedens testimonium Calvinum, aliaque similia refert Stapletonus antidoto in Acta Apostolica cap. 2. vers. 23. pag. 4. & 7. Et eisdem verbis Actorum 2. Melancthon vitur ad eundem errorem confirmandum apud Ricard. art. 7. pag. 359.

7. Sic etiam Lutherus vt probet illam haeticam necessitatem, qua liberum arbitrium flectatur ad quaecumque actionem, siue bonam, siue malam, adducit historiam Balaam Num. 24. & illud Proverb. 16. *Cor hominis cogitat viam suam, & Dominus dirigit gressus suos.* Et cap. 21. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.* Et Ephesior. 1. *Deus operatur omnia in omnibus.* Et inter alia sic loquitur: *Fratres Ioseph omnes cogitauerunt eum occidere, & ecce ipsa cogitatio à Deo non erat in eorum arbitrio, ut etiam in contrarium mox omnia cogitarent, sicut dixit: Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum.* Hae reperies apud Rosenfem contra Lutherum art. 36. à fol. 341. vsque ad 345. Ad cuius explicationem vide objectiones soluendas in sectione sequenti.

8. Quintum fundamentum praecedenti simillimum ex testimoniis Scripturae, in quibus Deus dicitur excecicare, obdurare, & similia facere. Vnde Calvinus in lib. 1. Institut. cap. 17. §. 2. ait: *Certe nisi inuis operetur in mentibus hominum, non recte dictum esset, auferre labium à veracibus, & sensibus prudentiam.* & paulò post: *Sed nihil clarius potest desiderari, quam ubi toties pronuntiat, se excecicare hominum mentes, ac vertigine percutere, spiritu soporis inebriare, incutere amentiam, obdurare corda.* Hae etiam ad permissionem multis reiciunt, ac si deferendo reprobos, à Satana excecari sinner. Sed cum disertè exprimat Spiritus, iusto Dei iudicio infligi cecitatem, & amentiam; nimis frigida est solutio. Hae refert Bellarm. lib. 2. de amissione gratiae cap. 3. col. 2. in quibus notandum est, eam permissionem à Caluino refutari, ex vi cuius sit in potestate hominis operari malum & non operari, vt ex plurimis locis eius-

Ruiz de Voluntate Dei.

dem, & aliorum haereticorum constar; quae referre & sigillatim expendere, nimis foret operosum.

In hoc genere frequentius ponderant haeretici, quod de Pharaonis obduratione dicitur Exo. 9. & Roman. 11. & illud Rom. 1. *Tradidit illos Deus,* &c. vt videre est apud Rosenfem art. 36. contra Lutherum fol. 340. & sequentibus, & apud Ruard. art. 7. pag. 357. ex Luthero, & pag. 359. ex Melancthone, insuper apud Sotum lib. 1. de natura & grat. cap. 17.

Sextum fundamentum ex locis Scripturae sacrae, in quibus variae instrumentorum actiones tribuuntur hominibus, quando aguntur ad peccatorum opera. Quemadmodum Calvinus in antidoto ad 6. Canonem Trident. sess. 6. ait: *Sed permittit tantum agere Deum in malis, cui persuadeant, nisi qui totam Scriptura doctrinam ignorat? magis enim urgent sententiae, quae reprobos testantur sanctificatos esse ad opus Dei exequendum: esse eius reia, gladios, & securus, quae manu eius reguntur, excutere sibi, &c.*

10. Calvinus.

Septimum fundamentum ex variis testimoniis Augustini, veluti Enchirid. cap. 100. & 101. & de gratia & libero arbitrio cap. 20. & 21. sed praecipue de lib. 5. contra Iulian. cap. 3. Notandum est quod Calvinus in Antidoto post nuper citata verba subintulit. *Nec verò reprehenditur, quod alibi scribit Augustinus, operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit, siue ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro meritis eorum, idque iudicio suo interdum aperio, interdum occulto: semper autem iusto: si quidem addatur exceptio, quam continuo adhibet, malitiam non ipsius esse opus.* Perpende quomodo Calvinus formalem rationem malitiae reiciat, ne sit opus Dei; sed nudam materialem actionem opus esse Dei contendat, ex Augustino probare.

Plura de his & similibus fundamentis videre licet apud Bellarm. lib. 2. de amissione grat. & statu peccati cap. 14. 15. & 16. Quorum omnium solutiones constabunt in disp. 42. & sequentibus decem; in praesenti namque solummodo referuntur, ad probandam illam fundamentorum similitudinem, & communionem, quam in praesentis sectionis exordio Theologis proposuimus considerandam.

SECTIO VI.

Refelluntur solutiones contrariae sententiae.

Ad omnium praecedentium sectionum discutendum, & confirmationes, quid physicae praedeterminationis auctores sint responsuri non video; nisi quae generaliter notant, quando exponunt verba Tridentini, atque illa conferunt cum errore, quem damnat. Prima & celeberrima solutio materialem actionem distinguit, ac praefendit à formali ratione malitiae. Verum hanc solutionem quinque praecedentes sectiones refutarunt satis praecipue sect. 1. nu. 13. & sequent. & sect. 2. concl. 2.

Respondent 2. Concilij definitionem in Canone 6. citato dirigi contra Zuvinglium, Calvinum & alios asserentes, Deum esse veram causam, non solum efficientem, sed etiam moralem, quod homo, vel Angelus peccet, in quo sensu concedebant, Deum esse autorem peccati, eo quod faceret homines peccare. Hae tamen

E c 3 solu

Prima & celeberrima solutio.

*Solutio non
satis acie
primò.*

solutio non satisfacit primò, quia licet illi hæretici aliquando perspicuè concesserint blasphemias, quæ in hac solutione referuntur; nihilominus idem aliis in locis temperarunt errorem, & explicarunt negantes, Deum esse moralem causam: ut ostendimus sectione 3. concl. 2. sicut etiam alibi perspicuè docuerunt, Deum non esse authorem malitiæ, aut peccati; quia ratione scelus, aut peccatum est: ut vidimus sect. 2. concl. 2. At verò præsentis disputationis argumentum nititur in collatione decreti Tridentini cum his explicationibus hæreticorum, non cum illis antiquioribus, ut præfati sumus sect. 2. num. 4. & 5.

3. Refutatur secundò, quoniam mera permissio est definita in Concilio Tridentino, ut vidimus, sectione prima num. 10. & sequentibus. At meræ permissioni physica prædeterminatio repugnat multò magis, quàm moralis causalitas, etenim permissio excludit operationem, efficaciam & causalitatem: ut ostendimus disput. 31. sect. 1. Physica verò prædeterminatio est causalitas simpliciter, & inexcusabilis efficacia: cum tamen causalitas moralis non simpliciter causet, sed tantum secundum quid, nec habeat inexcusabilem efficaciam, etiam in suo causalitatis genere. Quapropter materialis actionis peccati Deum esse causam physicam implicat non minus, quàm esse causam moralem: ut ostendimus disp. 27. sect. 3.

4. Tertiò refutatur, quoniam si Deus physicè prædeterminat materialem actionem peccati, sequitur, Deum esse causam moralem peccati: ut ostendimus disp. 27. sect. 2. Quapropter si Tridentinum negat, Deum esse causam moralem; eo ipso negat esse causam physicam.

5. Respondent tertiò, prædictum Canonem Tridentini definire solummodo contra errorem assentientium, Deum producere in nobis opera mala, sicut & bona, voluntate creata merè passivè se habente, vel certè per divinam providentiam, & prædeterminationem libertate sublata, & imposita necessitate, voluntatem humanam sua sponte concurrere.

6. Nihilominus refutatur primò, quoniam, ut præcedenti tomo de scientia disp. 4. sect. 1. & 2. monstrauimus, hæretici concedebant talem modum agendi, quo voluntas sui non domineatur, ut resistere possit motioni diuinæ; sed necessarii rapiuntur ab illa: solummodo verò negabant actionem cum dominio sui, & potestate resistendi, etiam ex suppositione diuini decreti & motionis. Hanc igitur actionem, & potestatem cum dominio sui statuere voluit Tridentinum prædicto can. 6. sess. 6. decernens, esse in potestate hominis vias suas malas facere.

7. Refutatur secundò, quia non semper hæretici negabant libertatem circa peccata. Nam & Lutherus aliquando concessit, liberum arbitrium in rebus civilibus, tam ad bonum, quàm ad malum: ut vidimus sect. 2. fine. Et Melancthon in locis cõmunibus, excusis anno 36. & 38. libertatem discretè professus inest: Quia peccatum propriè à voluntate diaboli, & hominis ortum est, neque Deo approbante aut cogente voluntates nostras factum est: ideo nequaquam est necessarius factum necessitate absoluta. Postea verò docet, eorum operum contingentiam à Deo determinari, & fieri immutabilia postquam decreta sunt: ut videre est apud Ruardum art. 7. lon-

gè post med. pag. 360. & 361. & in pag. 364. ex locis editis anno 46. refert hæc verba: Quod dicitur determinare contingentiam, discrimen tenendum est; aliter determinat ea, quæ vult; aliter illa, quæ non vult: aliterque partim ipse facit, partim voluntas humana: Præuidet Deus delicta Saulis, sed non vult ea, neque impellit eius voluntatem; sed permittit, ut voluntas Saulis ita grassetur. Hæc igitur prævisio non adfert necessitatem, neque mutat in voluntate hominis modum agendi.

Isthæc non immeritò probantur à Ruardo quasi professio Catholici dogmatis, quantum verba sonant; adhuc tamen technas redolent hæreticis familiares. Continent namque ambiguas propositiones, quibus significari potest antecedens necessitas libertati repugnans, vel necessitas consequens, quæ supponat libertatem futurum exercitium; ideoque libertatem conferuet. Quales sunt illæ duæ propositiones: Deus determinat contingentiam. Nostra opera sunt immutabilia, postquam decreta sunt. Hinc ergo probabilis valdè coniectura ducitur, persuadens, Tridentini mentem fuisse refutare quamlibet absolutam, & antecedentem necessitatem à diuina providentia prouenientem, non solum eam, quæ aperto Marte contra libertatem pugnabat; sed etiam quæ per obscuritatem ambigua cuiusdam libertatis, & potestatis, moliebatur insidias, ut antecedens necessitas subintraret.

Tertiò probabilior adhuc refutatio sumitur, ex eo, quod iidem & alij hæretici pluribus in locis manifestè libertatem negabant, asserébantque Deum esse authorem materialis actionis peccati, ut in præcedentibus sectionibus ostendimus. Ratio est, quoniam illi non alio sensu libertatem negabant; nisi quatenus asserébant, supposita efficacia diuinæ motionis, & supposito diuino decreto, necessarium esse operari talem actionem; & impossibile esse non operari, quæ sine dubio est necessitas solummodo in sensu composito: ceterum omnino antecedens libertatis exercitium. Alioqui agnoscebant iidem hæretici, nullam esse necessitatem in sensu diuiso; sed possibilem esse omissionem actionis cuiusque; si Deus ut potest, aliter statuat, aliterque moueat voluntatem: ut monstrauimus alibi.

Nunc satis erit recolere illa verba Vviclephi in Trialogo cap. 8. Probabiliter dici potest, quod sicut Deus non potest meliorem mundum facere; sic nemo posset melius facere, quàm facit: sed tamen posset, si Deus voluerit. Apud Vvaldens. lib. 1. doctrinalis cap. 21. in fine.

Respondent quartò prædictos hæreticos verbo tenus & ficto animo, concessisse Deum non esse authorem peccati; cum tamen adhuc mente retinerent antiquum errorem, quo Deum expressè peccati authorem faciebant, ut constat ex multis illorum propositionibus.

Ceterùm ex fictione hæreticorum, & eorum inconstantia, repugnantique dictorum, nihil enervatur discursus omnium argumentorum, à sect. 1. hucusque positorum. Etenim per argumentadi leges nobis conceditur facultas examinandi propositiones aliquas, præscindendo à fictione, atque contrario sensu proferentium, & solummodo considerando, quod illis propositionibus per se ac propriè significatur; si dicantur ex animo & absque fictione.

Hoc igitur modo considerando explicationes illas

Technæ hæreticis familiariter.

Quo sensu hæretici libertatem negabant.

Vviclephi

Omnium argumentorum discursus non enervatur.

illas hæreticorum, quas in præcedentibus sectionibus retuli, contendunt argumenta nostra, non esse consentientes Concilio Tridentino, nec recipiendas esse à Catholicis; nec satis priorem errorem correxisse; licet ex parte correxerint. Alioquin fuissent à Concilio Tridentino, & ab impugnatoribus hæreticorum receptæ illæ explicationes, tanquam veræ, aut saltè, vt probabiliter recedentes ab errore. Sic enim mos est Conciliis, quæcumque vera dicuntur, ad corrigendum errorem pristinum admittunt, atque probare, quamuis persona suspecta sit de fictione; aliud namque est de persona, & eius intentione; aliud verò de nuda & præcisâ propositione iudicium.

Nam & Palæstina Synodus probauit explicationes à Pelagio datas, quarum assertiones veras esse fateatur Augustinus, & solummodo refutat earum fictionem & contrariam mentem, ex aliis eiusdem Pelagij verbis collectam: vt constat ex toto libro Augustini de gestis Pelagij. Cui consonat ille modus medendi dissimulantibus, tacentibusque Pelagianis, quem Sixto Presbytero consulit Augustinus epist. 104. & illud, quod cum aliis quatuor Episcopis Africanis postulat ab Innocentio Papa in epist. 97.

Confirmatur, quia si propter deprauatum, & fictum proferentis animum reiicienda foret propositio vera; sequeretur inde, admittendam esse falsitatem contradictoriam, quæ asseritur eo ipso, quod contradictoria veritas refutatur.

Quintò respondebit fortasse quispiam, ideo prædictos hæreticos distare longissimè à quacumque assertionis Catholicorum, quoniam illi expressè docent, Deum instigare & incitare ad scelera, quam blasphemiam omnes Catholici detestantur. Adhuc tamen propterea non satisfaciet, quoniam licet assertio manifesta, & expressa prædictæ instigationis, & incitationis longissimè absit ab animo, & mente cuiusque doctoris Catholici: attamen adhuc restat diligenter considerandum, an in re ipsa & virtualiter contineatur in aliquo modo concurrendi ad materiale actionem peccati. Quoniam instigare, incitare, & mouere dupliciter contingit: primò quidem per physicam, propriam & realem efficientiam, mouendo & efficaciter determinando per illationem simpliciter necessariam, ita vt tali efficientiæ resistere sit absolutè impossibile in sensu composito. Et huiusmodi instigatio & incitatio ad materiale actionem peccati continetur in physica illius prædeterminatione. Secundo modo non reali concursu, sed tantum secundum rationem influendo, instigat & incitat causa moralis, mouendo per exhortationes, suasiones, consilia, præcepta, inuitando præmiis, terrendo suppliciis. Et hoc modo Deum instigare ac incitare, ad materiales actiones peccatorum, ne ipsi quidem hæretici affirmare ausi sunt; sed potius expressè negarunt: vt vidimus section. 3. assert. 2. Quinetiam, vt nuper num. 7. retulimus, Melanchthon fatebatur, Deum non impellere voluntatem Saulis. De hoc argumento dicemus plura disp. 36. sect. 5. & 6.

Sextò respondent, physicam prædeterminationem eo maximè distare ab illis omnibus erroribus, quoniam, quantum ex se est, non solum non necessitat ad peccandum, sed etiam à peccato retrahit eo ipso quod dirigitur ad optimum finem diuinæ gloriæ. Cæterum ex 27. & 28. disp. constat, à peccato non retrahere, quantum

ex se est, illam prædeterminationem, cuius quiditas consistit in asserenda necessitate antecedenti, qua posita sit absolutè necessarium in sensu composito per voluntatem creatam concipi actionem, cui sit malitia inseparabiliter coniuncta.

Addunt septimò ad earundem solutionum confirmationem, quod licet hæretici non potuerint affirmare, quod Deus malitiam directè velit, & causet: cum ne ipsa quidem voluntas creata possit directè velle & causare malitiam: attamen dixerunt, Deum secundariò, indirectè ac consequenter velle, & causare malitiam, sicut voluntas creata. Quod tamen falsum est, quoniam nec indirectè potest Deus malitiam amplecti.

Sed refutatur primò, nam in præsentī solummodo agimus de supremis explicationibus, quas addiderunt hæretici, in quibus Deum omnino liberum à malitia, & ab intentione mali pronuntiant; vt vidimus sect. 2. & sequentibus. Secundo, quoniam licet verissimum dogma sit, Deum nec indirectè posse malitiam amplecti: nihilominus argumenta nostra contendunt, eandem indirectam tendentiam virtualiter contineri in physica prædeterminatione; vt à priori ostendebamus disp. 27. & 28. Sed in præsentī disp. probare conamur ex collatione Tridentini decreti, cum explicationibus errorum, quas in præcedentibus sectionibus commemorauimus: magis tamen constabit disp. sequenti, sect. 1. & 2.

SECTIO VII.

Non posse contra nos retorqueri præcedentium sectionum argumenta.

Contraria sententia conatur ostendere, illius argumenti, quod ex Tridentino, & ex mera permissione sumitur, difficultatem eandem in nostra sententia, potius quam in prædeterminatione physica, reperiri. Quod aliqui probant primò, quoniam etiam in nostra sententia materiale actionem peccati producit Deus, concurrente ad illam effectiue, propriè, & per se. Ergo Deus illam non operatur merè permissiue. Quapropter Concilium non agit de materiali actione, quando decernit, Deum permissiue solum operari. Confirmatur, quoniam aliis reperiretur aliquod ens, cuius Deus non esset causa efficiens, propriè & per se, etiam per generalem concursum.

Probant secundò, quia Deus producit totam entitatem actus, & tamen permissiue se habet respectu priuationis subsecuta; ex eo quod illa priuatio consequitur ex vi solius causæ deficientis: stat igitur, quod ad eandem entitatem concurrat Deus, & homo, & quod priuatio secuta nullo modo tribuatur Deo. Tunc sic: Sed concursus diuinus est eiusdem prorsus rationis, siue comiteretur concursus hominis, siue antecedenter se habeat ad eundem concursum hominis; & inspicit in actu eandem rationem formalem: ergo sicut permissiue se habet Deus respectu illius priuationis, quando concurrat concomitanter, ita quando concurrat antecedenter.

Probant tertio, quia Concilium dicit, actum bonum esse à Deo magis, quam actum malum: ergo supponit actum malum aliquo modo esse

E e 4 à Deo.

17.
Sextam solutionem confirmans.

18.

Refutatur secundò.

1.

Primum contraria sententia fundamentum.

Confirmatio.

2.

3.

Concilium me.

Palæstina Synodus Pelagianæ explicationes probans.

14.

15.

Refutatio non satisfaciens.

Instigare, incitare, & mouere contingit dupliciter.

Medium secundum inueniendum inueniendum ad materiales actiones peccati Deo negant hæretici.

16.

Refutatur.

à Deo. Postremò quædam alia argumenta dis-
soluimus disp. 42. sect. 3.

4. *Quid mera
permissio
quidamatiuè
respiciat.*
Pro solutione recolendum est ex disput. 31.
sect. 1. præsertim num. 17. meram permissionem
respicere quidditatiuè non solum priuationem,
sed etiam materialem actionem cum ea propor-
tione, atque subordinatione, vt ratio primaria,
propter quam diuinus concursus & causalitas
subtrahatur, sit priuatio, seu formalis ratio mali-
tiæ, cui prorsus subtrahitur diuinus concursus,
& causalitas, quia quod non est ens, non indiget
villo concursu. Eadem autem priuatio est ra-
tio, propter quâ Deus permissiuè se habet, etiam
comparatione materialis actionis, eo modo per-
missionis, qui possibilis est in actione, videlicet,
non causando, neque determinando, vt talis actio
turpis existat in rerum natura potius, quàm con-
traria actio honesta, sed quantum ex se est, po-
tius inclinando ad actionem honestam. Cæte-
rum pro munere vniuersalis causæ concurren-
do in voluntate creata ad actionem, quam ipsa
determinat.

5. *Dei concursus
generalis in
permissione
essentialiter
contenitur.*
Confirmatur primò, quia generalis Dei con-
cursus ad materialem actionem tantum abest, vt
excludatur per quidditatem meræ permissionis,
vt potius in illa contineatur essentialiter. Quo-
niam de ratione permissionis est, auferre vincula
impossibilitatis, & necessitatis, & solidam relin-
quere vtriusque partis indifferentiam: vt osten-
dimus disp. 31. sect. 2. At verò generalis con-
cursus aufert impossibilitatem eliciendi actio-
nem, & excludit necessitatem eliciendi illam,
quantum ex se est, quoniam non determinat,
neque inclinat ad malum; sed potius, quantum
ex se est, inclinat ad bonum, relicta indifferen-
tia & dominio voluntatis, vt eligat, quod vo-
luerit.

6. *Quo sensu
Doctores Dei
permittere
dicunt.*
Confirmatur secundò, quoniam communiter
Doctores Scholastici citati supra disp. 27. sect. 1.
num. 9. tradunt, Deum eatenus permittere, qua-
tenus non confert eas causas & circumstantias,
sub quibus vitarentur peccata. Hæ autem, si da-
rentur, non facerent, vt ad entitatem actus odij
Dei liberè productam non sequeretur malitia:
sed facerèt, vt ille actus non produceretur. Ergo
permissio immediatè respicit actum realem, &
positiuum. Confirmatur tertio, quoniam præ-
dictum modum concurrendi simul, & permit-
tendi pertinere ad munus Primæ vniuersalis-
que causæ, comparisonem cuiusque mali ope-
ris, docet D. Thomas & communiter Schola-
stici referendi infra tota disput. 39. & 42. ac se-
quentibus.

7. *Ad primum
responsio.*
Vnde ad argumenta contrariæ sententiæ re-
sponderetur. Ad primum. Aliud est, Deum effe-
ctiuè concurrere ad materialem actionem pec-
cati; aliud est, eandem actionem operari pro-
priè & per se. Nam hoc secundum requirit, quod
Deus pro sua libera voluntate faciat, nos face-
re materialem actionem peccati, determinando,
aut saltem impellendo nos ad illam. Hic igitur
operationis modus rectè inferit, Deum non me-
rè permissiuè se habere circa materialem actio-
nem peccati. At verò prior ille concursus, quod
ex se est, potius inclinans ad bonum, non repu-
gnat meræ permissioni, sed potius in illa inclu-
ditur, vt nuper ostendimus.

8. Ad confirmationem responderetur, Deum non
esse causam efficientem propriè & per se, à qua
proveniat, vt existant in rerum natura materiales

actiones peccatorum, potius, quàm contrariæ
actiones honestæ; nihilominus est causa prop-
riè & per se efficiens cum creata voluntate
actionem quamlibet. Per accidens autem con-
trà intentionem Dei contingit, vt voluntas crea-
ta diuinum concursum determinet ad materia-
lem actionem peccati.

Ad secundam probationem responderetur, con-
cedendo priorem partem illius; sed posteriorem
negando. Pro cuius explicatione dico primò. Si
diuinus concursus antecederet determinaret
materialem actionem peccati; foret specie di-
uersus ab eo concursu Dei, qui non determi-
nat: & ea diuersitas in summo rigore metaphy-
sicæ, considerationis foret specificæ. Idque pro-
pter diuersum modum respiciendi, atque cau-
sandi eadè realitatem; quia licet vterque con-
cursus efficienter concurrat ad totam rationem
genericam, specificam & numericam actus odij;
nihilominus vnus concursus concurret tanquam
determinans, & causans, vt existat in rerum na-
tura talis actus: alter verò concursus non cau-
sat hoc, nec determinat; sed quantum ex se est,
ad oppositum actum inclinat. Quapropter licet
terminus materialis vtriusque concursus
idem sit: attamen formalis terminus est di-
uersus.

Dico secundò. Dato, & non concesso, secun-
dum considerationem metaphysicam, sub vnica
specie contineri vtrumque concursum: adhuc
quantum ad Theologicam considerationem op-
positionis cum essentia permissionis, foret spe-
cie diuersus. Quemadmodum enim secundum
physicam rationem sunt eiusdem speciei vnici
annulus ferreus alteri pedum insertus, & plu-
res annuli ambobus pedibus inserti & ad murum
affixi: cæterum in ratione vincendi, aut per-
mittendi libertatem eundi quo volueris, specie
differunt: ita in ratione permittendi libertatis
indifferentiam vel illam vincendi, specie differ-
ret ille duplex concursus.

Dico tertio. Hinc sequitur, in actu produ-
cendo non esse prorsus eandem rationem forma-
lem, quæ respiceretur ab vtroque concursu:
nam ab vno respiceretur actus, quasi determi-
nandus à Deo, propter affectum, quem Deus à se
ipso habet, erga totam positiuam entitatem illius
actus: ab altero verò respiceretur præcisè pro-
pter rationem formalem cooperandi cum liber-
tate creata; quamvis Deus, quantum est ex par-
te suæ voluntatis, & concursus, optaret potius
ad illum actum minimè determinari.

Ad tertiam probationem responderetur, con-
cedendo totum. Actionem quippe malam ali-
quo modo esse à Deo, supponit Tridentinum:
cæterum simul explicat, qui sit ille alius modus,
videlicet permissiuè solum.

Obiiciunt secundò, simile argumentum à Iu-
liano fuisse obiectum S. Augustino, ad proban-
dum quod in paruulis non sit peccatum origi-
nale, sic: Deus est causa generationis hominis:
ergo si peccatum originale consequitur ad ta-
lem generationem, Deus erit causa peccati origi-
nalis, qui enim est causa alicuius, est etiam cau-
sa eius, quod consequitur ad illud. Vnde ad arti-
culos sibi falsò impositos, respondens: *Hæc, in-
quit, obiectionis vanitas de illa procedit schola, in
qua natura humana immunit à peccato Adæ, & il-
lefa defenditur: vt quia omnes homines prauaricati-
onis reos, & damnationis obnoxios nasci, periuuròque,
nisi in*

9. Dico primò.

Concursus
antecedens
determinat,
& nō deter-
minans spe-
cie diuersus.

Horum en-
cursus ma-
terialis im-
minuit, idem
formalis de-
notat.

10.

11.

12. Actionem
malam ali-
quo modo à
Deo esse sup-
ponit Tri-
dentinum.

13.

Augustini.
Art. 10. 11.
& 12.

nisi in Christo renascantur asserimus, eundem videamur auctorem dicere culpa, quem profitemur esse conditorem naturæ, quod nos a sensu nostro penitus abdicamus. qui Deum iustum, bonum, sic humana substantia, & interiorum, exteriorumque sensuum nominamus creatorem; ut prorsus ab illo sit, quidquid pertinet ad naturam; & prorsus ab illo non sit, quidquid est contra naturam; peccatum autem contra naturam est, de quo mori, & omnia, quæ sunt mortis, oriuntur. Ad argumentum ergo respondet S. Augustinus lib. 3. contra Iulian. cap. 9. quod peccatum originale non sequitur ad generationem hominis secundum suam naturam, ut generatio hominis est, sed ut dicit ordinem ad primum parentem, qui voluntariè peccauit. Etenim si perseuerasset Adam in statu innocentie, esset vera generatio hominis, absque eo quod consequeretur peccatum originale, & ita peccatum originale non est à Deo concurrente ad generationem hominis & mouente ad illam, sed à primo parente, qui totam naturam humanam sua inobedientia maculauit.

14. Modus hic referendi solutionem Augustini, quasi distinxerit ille formalitates duas in generatione hominis, discrepat à modo loquendi, & intelligendi Augustini, & comparatus est ad significandam similitudinem Augustinianæ solutionis cum solutione physicæ prædeterminationis.

15. Dico igitur primò. Augustinus non duas formalitates vnius generationis, sed generationem totam, omnèsque illius formalitates reales, & quæcunque illi per se ac necessariò conueniunt, distinxit à peccato primi parentis, quod per accidens coniunctum est cum hominum propagatione. Atque ita lib. 3. contra Iulian. cap. 9. in med. Sic, inquit, tibi rectissime dico, malum, cum quo nascitur homo, non esse fructum corporum, sexuum, coniunctionum, quorum bonorum auctor est Deus: sed prima prauificationis, cuius auctor est diabolus.

16. Dico secundò. Hinc constat, in originali peccato non esse locum illi argumento, quod nostram sententiam confirmat, videlicet, qui est causa alicuius, est etiam causa eius, quod consequitur ad illud. Est enim axioma verissimum de rebus, quæ necessariò, & inseparabiliter consequuntur ad aliquem effectum: quo modo ad materialem entitatem odij Dei, liberè conceptam, necessariò & inseparabiliter sequitur malicia. At verò peccatum originale, propriè loquendo non sequitur ex generatione, neque ex creatione animæ rationalis, aut illius vnione; sed tantum sequitur ex Adami culpa. Generatio tamen & propagatio ex Adamo, condicio est, quasi approximatio & vnio istius hominis cum Adamo, quæ posita non ex illa, sed ex Adami peccato resultat originale peccatum. Vnde etiam prouenit, ut generatio tota, non solum non exigat originalem culpam sibi necessariò, & inseparabiliter copulari; sed etiam potuisset subsistere sine vlla prorsus culpa; si Adamus in obedientia perseuerare voluisset, ut potuit.

17. Explicatur & confirmatur; nam actio odij Dei quidditatiuè & realiter repugnat rationi rectæ, diuinæ legi, & charitati. Quapropter contradictionem inuoluit, eam actionem liberè produci, & malitiam ex illa non consequi. Vnde actio ipsa materialis verè ac propriè peccatum est, atque denominatur. At verò animæ ratio-

nalis vnio, & hominis generatio nulla ratione repugnat rationi rectæ, diuinæ legi & charitati, nisi propter extrinsecas sibi circumstantias. Quin potiùs diuinæ legi, & charitati quandoque debetur.

Dico tertio. Est etiam alia ratio disparitatis, quoniam per humani generis propagationem non committitur nouum actuale peccatum: non irrogatur noua iniuria Deo per nouam transgressionem diuini præcepti. Quapropter infans in conceptionis instanti nondenuo peccat, neque eius parentes peccant; sed tantum contrahitur noua, & huic paruulo propria macula habitualis, propter imputationem vnius actualis peccati, quod ab Adamo, tanquam capite humani generis commissum est. At verò quoties liberè producit materialis actio odij Dei, noua iniuria irrogatur Deo per nouam transgressionem diuini præcepti. Quapropter procurare, atque causare, ut hæc actio existat in rerum natura, repugnat amoris propriæ gloriæ, quem Deus sibi ipsi debet, non verò procurare atque causare generationem humanam.

Dico quartò. Consequentia illa, quæ ex eo, quod Deus sit auctor generationis humanæ, colligebatur, esse etiam auctorem culpæ originalis, valeret; si Deus physicè prædeterminasset Adamum ad materialem actionem primi peccati. Tunc enim Deus verè foret auctor & causa duorum entium, ex quorum coniunctione necessariò & inuitabiliter sequitur, ut hic homo contrahat peccatum originale. Nunc verò quamuis Deus per creationem animæ rationalis simul cum concursu ad humanam generationem ex semine Adami verè faciat, ut hic homo sit membrum Adami, tanquam capitis; & consequenter censeatur communi voluntate naturæ voluisse, quod Adamus voluit, in quantum caput. Ceterum Deus non facit, ut hic homo sit membrum Adami, in quantum fuit transgressor præcepti, nec ut communi voluntate naturæ voluerit transgredi præceptum, quia hoc tantummodo fit ab ea causa, quæ determinauit ad eiusmodi voluntariam transgressionem. Hæc autem fuit sola voluntas Adami.

Dico quintò. Si generat'oni, & materiali actioni odij Dei paritas inesset, quam contraria sententia nobis obicit; sequeretur, quod sicut in ea sententia, licet Deus principalis causa non peccet, eo quod moueat voluntatem ad huiusmodi actionem: attamen homines peccant, elicendo actionem, ad quam mouentur à Deo: ita etiam homines peccarent generando; aut certè forent causa originalis peccati: licet Deus non peccet, illos ad generationem principaliter mouens.

Ex præcedenti discursu colligere debemus, nihil debilitari nostræ sententiæ fundamenta, quando illis opponitur exceptio, quod eadem argumenta Pelagiani obiecerint Augustino. Sic enim respondere solet contraria sententia, quando contra illam obicimus, sinceram Dei voluntatem, quæ vult omnes homines saluos fieri, possibilitatem seruandi præcepta, & obtinendi salutem omnibus hominibus concessam, exhortationes, correptiones, supplicia, aliæque Theologica fundamenta, quæ tractata sunt disputat. 19. & multis sequentibus, & in præcedenti tomo de scientia disput. 33. & multis sequentibus.

18.

Infans in conceptionis instanti non denuo peccat; sed contrahit nouam & propriam maculam habitalem.

19.

Deus effectus auctor originis culpæ, si ad materialem actionem primi peccati prædeterminasset.

20.

Ex opposita sententia sequeretur homines generando peccare.

21.

22.

*Manentibus
eisdem præ-
missis poteris
argumentum
esse fallax.*

Cui exceptioni satisfiet generaliter adnotando, ut argumenti seruetur identitas, non esse satis siue partialem, siue totalem identitatem præmissarum: nisi ex illis eadem etiam conclusio sit inferenda. Etenim manentibus eisdem prorsus præmissis, poterit argumentum esse fallax, si subinferas vnam conclusionem: foret autem argumentum efficax, si aliam conclusionem inferres. Atque hæc diuersitas argumenti multò facilius contingit, quando sola vna præmissa exprimitur, alia verò supprimitur & tacite variatur, variata conclusione. Quemadmodum ex hoc antecedente: Homo est animal, rectè inferitur hominem esse mortalem: quoniam virtute subintelligitur altera præmissa, videlicet, omne animal esse mortale. Nihilominus ex eo, quod homo sit animal, si colligas, illius animam esse mortalem, diuersum & fallax argumentum conficies, tacite supponendo alteram præmissam falsam, videlicet, cuiusque animalis animam esse mortalem.

23.

*Nostre sen-
tentia à Pe-
lagiani lon-
gissimè di-
stat.*

Sic ergo quoniam Pelagiani, & Semipelagiani aduersus Augustinum ex prædictis fundamentis colligebant, interiori gratiam non esse simpliciter necessariam ad iustificationis initium, vel progressum, neminemque prædestinari ante præiuncta opera; ideo expressè aut tacite supponebant, libertatem hominum, auxiliorum sufficientiam, possibilitatem seruandi præcepta, & alia dogmata iis similia, non posse cum prædicta necessitate gratiæ, & prædestinationis efficacia consentire. Nostre verò sententia hæc omnia bene inter se consentire demonstrat; quoniam non afferunt antecedentem, sed consequentem necessitatem: ideòque nostra argumenta conclusionem colligunt longè diuersam ab ea, quam Pelagiani, & Semipelagiani colligebant. Quapropter non possunt verè appellari eadem argumenta, nisi secundum quid, hoc est, secundum vnius tantum propositionis identitatem, quæ identitas frequenter reperitur in argumentis Catholicorum & hæreticorum.

DISPUTATIO XXXIII.

*Dei voluntatem num deceat prædeterminare
materiale actionem peccati.*

SECTIO I.

*Homines excusarentur à culpa, si Deus vellet,
ut ipsi vellet, & facerent has ma-
teriales actiones.*

1. *Argumentum.*

NA ex præcipuis rationibus, quæ physicam prædeterminationem oppugnant, ex diuina voluntate ita desumitur. Diuina voluntas est regula suprema omnis bonitatis: vnde si absoluto decreto velit, aliquem actum à me fieri, seu me velle aliquid, hoc ipso ego non peccabo, si id velim, quia conformor meæ regulæ. Ergo repugnat aliquem actum voluntatis humanæ esse prædefinitum à Deo, & esse malum: quia hoc ipso, quod à Deo est prædefinitus, est conformis voluntati eius, si fiat.

2.

*Hinc prima
solutio.*

Huic argumento duas inuenio recens adhibitas solutiones. Prima responder, quod diuina voluntas est suprema regula omnis bonitatis, &

ita quidquid actum absoluto decreuit fieri, vel velle, debet esse bonum. Vnde actus, qui simpliciter & absolute est prædefinitus à Deo, est simpliciter & absolute bonus, & conformis diuinæ regulæ. Cæterum actus peccati simpliciter & absolute non est prædefinitus à Deo, sed solum quantum ad substantiam, & quantum ad materiale, & ita secundum istam rationem est bonus & non aliter. Hæc solutio tacite videtur concedere, quod primario contendit argumentum probare, videlicet, voluntatem creatam non discordare à prima & suprema regula bonitatis ex eo solum, quod eliciat quemcumque actum, quantum ad substantiam, & quantum ad materiale producat, etiam si fuerit realiter contrarius diuinæ legi. Quod totum expressè concessit alter author eiusdem sententiæ: atque inde infert, licitum esse velle substantiam actus mali sub illa ratione præcisè, qua ens est, & perfectio à Deo. Vide similem aliam sententiam in fine sectionis præsentis.

*Refutatum
primo.*

Hoc autem contradictionem implicare constabit clarius in illis volitionibus, in quibus demon, vel homo perditissimus expressè, atque directè vult diuinas leges conculcare & transgredi, blasphemare Deum, & illius providentiæ atque gubernationi detrahere. Nam huiusmodi actiones, quantum ad substantiam, & quantum ad materiale, positiuè atque realiter, non solum discordant à prima & suprema regula bonitatis; sed etiam cum illa per manifestam pugnant contrarietatem. Nihilominus quod prædicta solutio concedit necessario concedendum est, si Deus efficaciter voluit & physicè prædeterminauit, vt hæc voluntas eliceret has actiones, quantum ad totam realem rationem volitionis quam habent, per quam realiter amplectuntur Dei contumeliam, contemptum, & transgressionem diuinarum legum.

Eadem solutio impugnat secundò, quoniam prima regula non alia ratione est regula, nisi qua ratione voluntatem creatam dirigit præceptis & legibus: sed prædictæ volitiones, etiam quoad substantiam materialem realiter discordant à diuinis præceptis & legibus: ergo realiter discordant à prima & suprema regula bonitatis. Tertiò, quoniam Deus prohibet non solum malitiam, quæ sequitur ex actu, sed etiam ipsum realem & materialem actum, qui positiuè pugnat cum diuina lege: vt ostendimus section. 4.

4. *Refutatur
secundò,
declarando
quæ ratione
primæ regula
sit regula.*

*Deus non so-
lum malitiam
actus, sed &
ipsum realem
& materialem
actum pro-
hibet.*

Quartò, nam S. Thomas de malo q. 6. quæ est de electione humana art. vñico ad 5. *Voluntas*, inquit, *hominis quodammodo discordat à Dei voluntate, in quantum scilicet, vult aliquid, quod Deus non vult, eam velle, vt cum vult peccare, licet etiam non velit Deus voluntatem hoc non velle, quia si vellet hoc Deus, fieret.* Itaque Deus neque vult, vt homo peccet, neque vult, vt homo velit peccare. At verò velle peccare realis volitio est, quæ tanquam ad obiectum terminatur ad peccatum. Ergo Deus non vult, vt homo eliciat realem & materialem volitionem, quæ tanquam ad obiectum terminatur ad peccatum: & ideo, quantum ad hoc, discordat à Dei voluntate, qui talem volitionem realem elicit, eo ipso, quod eam realiter producit.

5. *S. Thomæ.*

*Deus neque
vt homo pec-
cet, neque vt
velit pecca-
re, vult.*

Secunda solutio responder, quod agens particulare dupliciter consideratur. Primo modo quatenus sequitur præmotionem agentis vniuersalis,

6.

uersalis; & sic inspicit idem obiectum, quod inspicit tale agens vniuersale, & conformatur eidem, implicatque dari aliquod agens particulare, quod non conformetur isto modo, saltem secundum illam rationem generalissimam. Cum hac tamen ratione stat secunda consideratio eiusdem agentis particularis, quatenus particulare est, & inspicit rationem specialem, tantquam agens vniuersum; & in hac sepe numero deficit ab illa generali ratione explicata. Igitur voluntas nostra in peccato conformatur prae-motioni generali Dei, quatenus attingit rationem entis: sub qua tamen ratione male subsumit (vt sic loquamur) & deficit ab eodem generali concursu Dei. Vnde voluntas illa secundum suum particularem modum operandi non conformatur regule diuinæ, in particulari statuta eidem voluntati, licet sequatur illam vniuersalem rationem, seu regulam.

7. Sed refutatur primò, quoniam physica prædeterminatio non solum determinat ad generalem actionem volitionis & tendentiæ in bonum; sed etiam determinat ad specificam, & singularem rationem volitionis, per quam hæc voluntas hic & nunc realiter vult transgredi, & conculcare diuinas leges. Ergo voluntas creata, in quantum sequitur physicam prædeterminationem, non solum conformatur prae-motioni generali Dei, quatenus attingit rationem entis, sed etiam quatenus attingit, & inspicit rationem specialem.

8. Vnde præterea sequitur contradictio, videlicet, quod voluntas in vna & eadem volitione, & secundum suum particularem modum operandi, simul conformetur & non conformetur regule diuinæ in particulari statuta eidem voluntati. Sequela probatur, quoniam diuina voluntas in particulari prædefiniens, & efficaciter volens, vt hæc voluntas hic & nunc concipiat hanc volitionem particularem, qua realiter, positiuè & expressè amplectatur transgressionem, & contemptum diuinarum legum; eo ipso est regula in particulari statuta hic, & nunc tali voluntati creatæ. At contra illæ eadem leges, quarum transgressionem & contemptum amplectitur prædicta volitio, sunt diuina regula eidem voluntati statuta, prohibens illam volitionem; ac proinde talis volitio discordat ab hac diuina regula. Vnde præterea sequitur, apud Deum esse duas regulas comparatione eiusdem actionis in particulari eliciendæ, ita immediatè pugnantibus, vt necessarium sit ab altera discordare: idque propterea, quoniam vna regula voluntatem determinat, vt discordet ab altera: quod est impossibile.

Dua regula
immediatè
pugnant ref.
seu in Deo.

9. Refutatur tertio peculiariter, quod ait, voluntatem nostram in peccato conformari prae-motioni generali Dei, quatenus attingit rationem entis: sub qua tamen rationem male subsumit voluntas. Hoc enim directè pugnat cum quidditate physice prædeterminationis, quæ quoniam, vt nuper diximus, non solum ad genericam, sed etiam ad specificam & numericam, & quantumcumque infimam rationem volitionis determinat; nihil relinquit inferius & magis particulare, quod voluntas creata subsumere possit, sub aliqua ratione superiori & vniuersali.

10. Rursus tam prima, quam secunda solutio refutatur quartò, corroborando primarium argu-

mentum, positum in sectionis initio, quia quando Deus non solum vult aliquod obiectum, sed etiam vult vt voluntas hominis velit idem obiectum; tunc voluntas hominis laudabiliter & sine culpa vult idem ipsum obiectum: vt docet S. Thomas 1.2.q.19.art.10.in corpore ad finem. Et huiusmodi conformitatem reperiri in omni bona volitione, etiam illa, quæ in obiecto materiali volito discrepat à diuina voluntate, notat illis præsertim verbis: *Vnde consuevit dici, quod conformatur, quantum ad hoc voluntas hominis voluntati diuinæ: quia vult hoc quod Deus vult, eum velle.* Sic etiam in 1.dist.48.q.vnica art.2. corpore, secundum quadruplex genus causæ distinxerat quadruplicem conformitatem creatæ voluntatis cum diuina. Et secundum causam efficiientem, dicit, esse conformitatem; sicut quando aliquis vult, quod Deus vult, eum velle: hunc enim ordinem voluntatis Deus in eo facit. & longè inferius ait: *Hec est conformitas secundum causam efficiientem, quia Deus vnāquamque voluntatem in bonum ordinauit, &c.*

Eandem generalem doctrinam de bonitate, quæ consistat in volendo, quod Deus vult, nos velle, tradit Alexander 1.p.q.41.memb.5. fine, & memb.6.post med. in §.1. & clarius Bonauent. 1.dist.48.art.2.q.2. in fine corp.vbi Durand.q.2.num.1 §. Ricard.artic.2.q.1. ad vltimum, Ægidius, quem refert & sequitur Carthusianus in eadem distinct.48.q.1.fine & q.2. Cisterciensis, & Marsilius citandi num.13.

Confirmatur primò, quia non solum quoad rationem formalem malitiæ, sed etiam quoad materiale monstruositatem odij Dei, & blasphemix vim habet maximam illud argumentum Anselmi in Dialogo de libero arbitrio cap.8.vbi, *Nulla est, inquit, iusta voluntas, nisi qua vult, quod Deus vult, eam velle.* & post pauca: *Seruare relictitudinem voluntatis est omni seruanti velle, quod Deus vult, eum velle. Ergo si Deus hanc relictitudinem tollit ab aliquo, non vult eum velle, quod vult, eum velle. Igitur est impossibile, Deum relictitudinem voluntatis auferre.* Hanc verò Deus auferret, & vellet auferri, si prædeterminando faceret, vt homo Deum prosequeretur odio, & vellet blasphemare, quantumcumque in his actionibus Deus præscinderet entitatem à malitia, vel potius tentaret præscindere. Nam in eo qui sua sponte suam, & alienam voluntatem determinat ad tales actiones, impossibilis est illa præscissio: vt constat ex disputationibus præcedentibus. Vnde præterea sequerentur illæ contradictiones, quas intulit Anselmus, nimirum: Deus vult hominem velle amare & honorare Deum, quia Deus necessariò amat se ipsum, & præcipit vi amorem & honorem: at contra: Deus non vult, hominem amare, & honorare Deum, quatenus efficaciter vult, & prædeterminat hominem, vt velit odisse Deum, & blasphemare, producendo materiale actionem huiusmodi volitionis. Etenim hæc volitio, quantumcumque præscindatur à formali ratione malitiæ, adhuc excludit amorem, & honorem Dei, nec patitur illum manere in eadem voluntate creata. Quapropter eo ipso quod Deus vult, ab illa concipi tales volitiones materiales, vult, ab illa voluntate non amari, nec honorari Deum.

Eodem principio, nimirum, quod relictudo voluntatis tunc tantum est in aliquo, quando homo vult, quod Deus vult, eum velle, vtitur idem Anselmus

Quarta refutatio prima, & secunda solutionis.

S.Thomas.

11.

12.

Anselmi argumentum vim habet.

Sequuntur etiam ex prædeterminatione contradictiones ab Anselmo illata.

13.

mus in lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis cum libert. cap. 1. inter med. & finem, ad probandum, sequi prædictas contradictiones; nisi Deus relinquat humanam voluntatem expectatam ab omni vinculo necessitatis eligendi malum, ut possit eligere bonum, & servare rectitudinem, si velit. De hac ratione Anselmi disputant nonnulli Scholastici sub hoc titulo: *Vtrum Deus possit auferre relictitudinem voluntatis*, traectantes de charitate in 1. sentent. distinct. 17. vbi Dionysius Cisterciensis q. vnica artic. 3. dub. 2. Marfil. in 1. q. 20. art. 3. dub. 2.

14. Tertullianus obscurius eandem contradictionis implicationem inculat, quam perspicue Anselmus nuper citatus, quando in exhortatione ad castitatem prope initium cap. 2. aliis cap. 1. *Excusabitur*, inquit, *omne delictum, si continuerimus, nihil fieri à nobis sine Dei voluntate. Et ibi definitio, istam destructionem totius discipline, etiam ipsius Dei si & quæ non vult, de sua voluntate producit, aut nihil est, quod Deus non vult. Hoc est, excusabitur omne delictum, si contentiosè atque mordicè tenuerimus, nihil fieri à nobis sine Dei voluntate, non tantum permitte (quam ibidem Tertullianus concedit etiam in malis operibus) sed etiam positivè volente, ac decernente, ut quodlibet opus fiat. Et ibi definitio, istam, supple, esse destructionem totius discipline, siue speculatiuæ Theologiæ, ac Philosophiæ, siue etiam practiciæ, quæ mores instituit: imò etiam esse destructionem ipsius Dei; si & quæ non vult, de sua voluntate producit, nam secum ipse pugnat.*

Deum secum
ipso pugna-
re.

15. Quod ad peccati excusationem attinet, notavit etiam Augustinus lib. 3. de libero arb. cap. 16. dicens: *Quod si neque sua, neque aliena natura quis peccare cogitur, restat ut propria voluntate peccetur. Quod si tribuere volueris conditori, peccantem purgabis, qui nihil præter sui conditoris insinuat commisit. Qui si rectè defenditur, non peccauit. Non est ergo, quod tribuas conditori.*

16. At inquis, Augustinum agere de formalitæ ratione malitiæ. Id quod ego fateor: cæterum non de sola ratione formali malitiæ tractare, manifestum est, cum toto illo capite, atque sequenti 17. præcipue quærat originem malitiæ, verum ea sit à conditore, & à natura ipsa; vel solummodo sit à libera voluntate creata. Quod si tribuas conditori, quod creatam voluntatem det: nunc ad materiæ actionem, ex qua necessariò, & inseparabiliter malitia promanat; iam origo malitiæ tribuitur conditori; ac subinde peccat: purgatur, quia nihil præter sui conditoris insinuat commisit, realiter produendo materiæ actionem, quam conditor instituit, prædefiniuit, prædeterminauit, causauit. Quæ actio ex suppositione, quod existit in rerum natura, non est in potestate hominis impedire, ne malitiæ & peccati formalem rationem inseparabiliter germinat.

17. Rursus Augustinus ad articulos sibi falsò impositos art. 4. vel notius Prosper ad obiectiones Vincentianas obiect. 4. *Insanum, inquit, est dicere, voluntatem Dei, ex Dei voluntate non fieri, & damnaorem diaboli, cuiusque famulorum velle ut diabolo seruiantur.* Seruiunt autem per realem & positivam volitionem, qua cum adorare, & illi obedire volunt Striges, sagæ, atque venefici. Hanc ergo realem & positivam volitionem non vult Deus ut ab hominibus eliciatur: alioqui vellet,

ut diabolo seruiatur. Atque eadem ratio militat in cæteris actionibus peccatorum.

Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromat. in med. Deum non voluisse, sed tantum permisisse ut Iudæi, & tyranni persequerentur Christum Dominum, in liberos, probat: *Nam è duobus alterum (supple, sequitur necessariò) aut bonum quid, & honestum erit persecutio propter Dei voluntatem; aut erunt, infantes, qui affligunt.* Vnde concludit eiusmodi persecutiones Deum minimè operari; sed tantum non prohibere propter aliores fines.

Nysenus orat. catechetica cap. 5. prope finem ait: *Nullus malis ortus initium duxit ex Dei voluntate. Reuera enim nullis reprehensioni affine esset vitium, ut quod sui effectorem, & patrem Deum sibi ascriberet: sed malum intrinsecum quodammodo innascitur in libero animi arbitrio, & electione, tunc consistens, quando fuerit aliquis animi recessus ab eo, quod bonum est.* Et quidem duxisset initium ex Dei voluntate; si Deus efficaciter vellet, ut hæc voluntas creata eliceret talem actionem, cuius malitia necessariò, & inseparabiliter est annexa: idè quod nulli reprehensioni subiaceret: ut nuper cum Augustino dicebamus.

Idem Nysenus lib. de vita Moysi propius ad med. quàm ad princip. ait: *Nam & verba Scripturæ, quasi diuinitus eos impulsos ad libidinem, ac ignominia passionibus radios sonare videntur. Nec tamen turpitudini Deus quemquam tradidit, nec Pharaon nolens ab ipso Deo in duritiem impellitur, nec vita ranarum a virtute confirmatur. Nam si Dei voluntate atque impulsu ita fieret, nec turpitudinis, & vituperationis hæ passionibus appellarentur, nec vlla esset integritas virtutis, & vitium differentia. Verum cum alius hanc, alius illam eligat vitam, & hic virtuosè, ille vitiosè vivere maluit, non iure altiori cuiquam necessitatis, sed voluntatis singulorum viuendi normam attribuimus.* & post pauca: *Sic oportuit Scripturæ quoque huiusmodi locos accipere. Indurauit igitur Deus cor Pharaonis, non quia diuina voluntas duritiem in animam eius induxerit, sed quia cum ipse virtuosè vivere maluerit, non suscepit rationem, qua induratum cor in vitio permolitur.*

Hic consideremus realem & positivam volitionem Pharaonis, qua volebat resistere Dei præceptis, sibi per Moysen denunciatis, & reales volitiones, per quas istius sæculi sapientes voluerunt satisfacere ignominiosis passionibus: videamusque, vtrum secundum Nyseni sententiam volitiones illæ fiant Dei voluntate, atque impulsu. Nam, si sunt, neque ignominiosæ sunt, neque vilo discrimine differunt ab actionibus virtutum, ut Nysenus concludit. Obserua deinde rationem imputandi hominibus culpam esse liberam cuiusque electionem, quæ non propter altiore necessitatem recusat accipere rationem, quâ induratum cor permolitur. Esset autem altior necessitas physica Dei prædeterminatio ad materiæ volitionem tenaciter resistendi cui-cunque rationi emollienti.

Confirmatur secundò. Nam & recentiores Scholastici, quando refutant huius temporis errores de impulsu Dei ad peccatum, hoc inter alia vtuntur argumento, quod eisdem verbis à nostram sententiam probandam potest accommodari. Atque, ut alios Auctores omitam, produco eum, quem nullus audebit recusare quasi alienum à Schola S. Thomæ. Sotus igitur in lib. 1. de natura & gratia cap. 17. in 1. argumento ait:

Si Deus

Si Deus vult, me hoc facere; hoc est conforme regulae suae. Si autem ita est, non est peccatum. & post pauca: Contradictio est aliquem peccare in eo, quod à Deo actus agit. & in 3. argumento: Si facere id, quod Deus precipit, vel consulit, vel admonet, tam longè est à peccato, ut sit etiam obedientia opus, propterea quod Deus est causa, ut fiat: ubi nos Deus non solum iubet aut instigat, verum efficat, (ut dicitur) impulsu in nostra nos tradit desideria, quibus non possumus resistere, quoniam ratio inobedientiae subesse potest, aut reuera culpe: Quare si per physicam prædeterminationem talis esse Dei impulsus ad materialē volitionē, quā positiuē & expressē vis nō obedire, ut in sensu cōposito cum tali impulsu impossibile sit resistere; nulla inobedientiae, aut culpae ratio poterit ibi subesse.

Confirmatur tertio, quoniam si quamlibet volitionem malam Deus prædeterminaret, absolute vera esset illa propositio, quæ est vndecima inter errores Ioannis de Murcia, condemnatos Parisiis, qui refertur solent ad finem libri quarti sententiarum, & ita habet: *Quicumque peccat conformatur voluntatem suam voluntati beneplaciti Dei, sic quod illa vult, sicut Deus vult eum velle.* Probo Consequentiam, quoniam quicquid est reale; tam involitione, quā in modo volitionis, totum hoc prædeterminavit Deus, & voluit, ut Petrus vellet hoc obiectum; & hoc modo insuper Deus hoc voluit non voluntate signi, sed voluntate absoluta, & efficaci, quā scholastici solent appellare voluntatem beneplaciti in 1. sent. dist. 4. §. & 46. Nec potest responderi, Ioānem de Murcia dixisse, malitiā peccati, sub ratione malitiæ, conformē esse diuinæ voluntati: hæc enim esset tū crassa, tamq; perspicua hæresis, ut nulla profusus indigeret Parisiensium censura, sed connumerandus esset ille cum antiquissimis hæreticis. Agebat ergo Murcia de cōformitate, quantum ad realem & positiuam volitionem, quā homo peccator vult idem obiectū eodē modo, & cum eisdē omnibus circūstantiis, quod, sicut, & cum quibus Deus efficaciter vult ac prædefinit, ut hic homo velit hic & nunc: hoc enim sonant illius erroris verba.

Quinta & postrema refutatio præcedentiū vires augeat, quoniam prædictæ actiones materiales non solum excusarentur à malitia, sed etiā obligaret naturalē & diuinū præcepto fundato in reterum naturis, si Deus illas physicē prædefiniuisset. Sequela probatur, quia contra rationem instrumenti, & principalis agentis, & contra debitam subordinationem erit, si instrumentum non sequatur ductum principalis agentis. Ergo ex suppositione, quod Deus præmoueat, & prædeterminet voluntatē Iudæ, tanquam instrumentū ad materiale actionem prodicionis; contra rationē naturalem, & debitam subordinationē ad Deū faceret Iudas; si per impossibile resisteret huic prædeterminationi, continendo se à materiali actione prodicionis.

At dicit aliquis, ignorabat Iudas, utrū Deus illum prædeterminaret ad materiale actionem prodicionis. Sed non propterea debilitatur argumentum. Primò, quoniam saltem sequitur, Iudam per se loquendo, atque præcindēdo ab ignorantia, obligatum fuisse sub mortali ad totam illius actionis realitatē eliciendam; licet fortè propter erroneā conscientiam, aut ignorantiam, vel excusaretur ab hac obligatione, vel obligaretur ad oppositum.

Secundò, quoniam Iudas, sicut quilibet homo, *Russ. de Voluntate Dei.*

si persuaderet sibi, quamlibet actionem materiale peccati à Deo prædefiniti, eo ipso deberet estimare, suas materiales actiones, quæcumq; fuerint eliciendæ, satisfacere prædictæ obligationi, quæ instrumentum tenetur subordinari principali agenti, idēque nihil curare liceret de præcandis eiusmodi actionibus, quas præcauere, foret eo ipso violare prædictam obligationem. Confirmatur, quoniam supposita prædicta opinione, quicūq; in se experitur voluntatem committendi aliquod facinus, eo ipso meritò iudicabit, suam hanc volitionem debitam fuisse prædictæ obligationi, & subordinationi; ac proinde nihil erit, quod de illa doleat: neque ad illam retractandam applicet animum, quæ omnia cum sint manifeste falsa, non erit verum Antecedens ex quo sequuntur.

Ex dictis facile colligitur, falsum esse quod vnus eorundem Authorū asseruit. Ideo Iudas voluit illam actionem venditionis, in quantum actio, quia Deus voluit, ut eā vellet in quantum ens est. In quibus reduplicationibus verborū sonitus magnam præstendit excusationem toti propositioni; quoniam innuit, Dei voluntati non placere, nisi rationē communem volitionis, & entis; displicere autē & refutari à diuina voluntate, quod voluntas creata realiter velit odisse Deum & eius leges violare. Cæterum alia est illorū mēs: cum expressē doceant, non solum genericam, sed etiam specificam, & numericam rationem cuiusque volitionis esse à Deo volitam, prædefinitam & prædeterminatā: ut vidimus disp. 28. sect. 4. Consequenter etiam, falsum esse constat, quod idem author generaliter ait. A Deo procedit & ab illo est, quod voluntas se determinet ad quæcumque actionem, etiam peccati, in quantum actio est, quia ut sic bona est.

SECTIO II.

De varia proportionē obiectorum ad varias voluntates, obiectio diluitur, & noua ratio instruitur.

Hic præoccupandam censuimus obiectiōnem, quam contra ea, quæ differuimus disputationibus præcedentibus desumere posset aliquis ex diuersitate proportionis, ob quam idem obiectum, quod velle congruit voluntati diuinæ; humanæ voluntati velle non congruit, nec decet. Nam ut August. ait in Enchirid. c. 100. *Aliquando bona voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult; & rursus fieri potest, ut hoc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona. Tamen interest quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem suam quisque referat voluntatem, ut aut approbetur, aut improbetur.* Vbi Augustinus ex diuerso fine, quem Deus intēdit, & non creata voluntas, & ex diuersa proportionē congruentiæ eiusdem rei cum diuina voluntate, & non cum humana, colligit Deo esse laudabile quædam obiecta velle, quæ hominibus velle non liceat.

Quam Augustini sententiam Magister & communiter scholastici recipiunt in 1. dist. 48. à med. vbi Albert. S. Thomas, S. Bonauent. Ægidius, Ricardus, Durandus, Vdalicus, Scorus, & alij, quorum plures refert Carthusianus ibidem q. 1. Alexander etiam 1. p. q. 41. memb. 5.

Respondeo & dico primò. Augustinus in hoc & similibus locis non agebat de interiori volitione violandi legem diuinam; sed solummodo de exteriori opere peccati, nec agebat de quolibet exteriori

Opus non est. Sei dolere de prædicta materiali actione.

Augustinus.

Prima conclusio.

23. Ex prædeterminatione sequitur contrarietas propositionis Ioannis de Murcia.

24. Prædictæ actiones materiales obligant naturaliter, & diuino præcepto.

25. Solutio & eius prima impugnatio.

*Mem. Augu-
stinus expo-
nitur.*

exteriori opere, sed de illo tantum, quod non est ab intinsecō malum; sicut mendacium, & blasphemia sunt ab intinsecō mala. Opus igitur exterius, in quantum pœna est, Deus vultat interiorē volitionem turpem Deus non vult; sed tantum permittit. Cæterum supponens voluntatem aliquam ad malum liberè pendere, illa tantum instrumento, vtiur ad prædictum opus exterius, in quantum est pœna, iusto Dei iudicio infligenda.

4. Hæc omnia constant ex lib. 83. quæst. q. 53. vbi ostendens Augustinus, quando aliquis peccator dignus est decipi, obseruat hanc pœnam deceptionis non interrogari à Deo per homines amatores veritatis, & multò minus per Angelum, cui non conuenit persona fallacia, & quem deceptionis officium non deceret; sed per talem hominem, qui nondum se huiusmodi cupiditatibus exiit, aut per talem Angelum, qui pro sua voluntatis peruersitate, tales partes sibi imponi postulat. Verba sunt Augustini, sed non eadem serie posita, sed multis relectis, seruata est sententia fideliter. Et postea confirmat à simili: *Hinc est quod iudex damnatum percutere indignum sua persona & nefarium iudicat, eius tamē in se hoc facit carnisfix. qui pro sua cupiditate sic ordinatus est in officio, ut percutiat legum moderatione damnatum, qui posset etiam innocentem sua crudelitate percutere.* At verò iudex non imperat carnisfici talem nocendi cupiditatem & crudelitatem, qua posset etiam innocentem percutere; nisi legum moderatione, quasi vinculis teneretur. Vnde postea subdit, eorum, que Deus facit per creaturam sibi seruientem, quadam iubere, quadam permittere.

5. *Ratio obui-
sant Deo in
dignum, vel-
le, ut crea-
tura odio
prosequatur
ipsum.*

Atque hinc oritur noua ratio conuincens, diuinæ voluntate indignum esse velle, vt voluntas creata Deum odio prosequatur, quia Deus non vult bona voluntate, nisi quod Deo velle congruit, & quod referre potest ad finem propriæ bonitatis, vt Augustinus ait in illis ipsis verbis, quæ obijciuntur ex enchiridio cap. 101. Sed non congruit Deo efficaciter velle prædeterminare hominem, vt Deum odio prosequatur, quantumcumque fingatur in odio præcindi materialem actionem à malitia, neque possunt eiusmodi actiones referri ad finem diuinæ bonitatis, quæ ab intinsecō habent recedere à diuinā bonitate per positum & realem fugam, & auersionem. Ergo impossibile est, Deum hæc velle & prædeterminare.

6. *Prima con-
firmatio.*

Explicatur & confirmatur primò, quoniam, vt paulò superius dicebamus, illa sententia Augustini, nimirum, fieri posse, vt hoc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona, contingere potest, vt verificetur in omnibus, & solis rebus, quæ non habent ab intinsecō quidditate repugnantiam cum ratione & honestate. Nam eiusmodi res eo ipso aptæ sunt, vt comparatione vnus voluntatis congruant cum recta ratione, & ordinari possint ad bonum finem illius voluntatis proprium; non verò comparatione alterius voluntatis. Et hanc esse mentem Augustini, constat non solum ex prædicta ratione, sed etiam ex tribus illius exemplis, quæ subiicit, nimirum, parentem alicuius hominis viuere, aut mori: Christum Dominum occidi: Paulum pati: hæc enim omnia nullam habent ab intinsecō quidditate repugnantiam cum recta ratione: ideòque Deo congruit ea velle propter altissimos fines: sed hominibus ea velle, acque cauere, nulla ratione congruit. Eadem ex epla Augustini videre licet apud

Magist. 1. dist. 48. cap. Ad quod, Et cap. Si verò.

Confirmatur secundò ex S. Thoma 1. 2. quæst. 19. art. 10. corpore, vbi prædictæ diuersitatis congruentiæ vnus obiecti ad diuersas voluntates, inde sumit rationem à priori, quoniam aliquid obiectum sub vna ratione, est bonum, & sub alia ratione, non est bonum. Quod non potest verificari de actionibus quidditatiuè repugnantibus rationi rectæ. Atque propter eandem rationem idem colligitur ex S. Bonaventur. 1. dist. 48. art. 2. quæst. 2. in fine corporis, & Durandus ibi quæst. 2. num. 15.

Confirmatur tertio, quia quod nulla ratione potest reddi honestum, id nulla voluntas, etiam increata, propter nullum finem, quantumcumque optimum, potest honestè velle. Sed materialis & realis volitio destruendi Deum si posset, & blasphemandi, quantum posset, nulla ratione potest reddi honesta, quantumcumque præcindatur à consequente priuatione, seu formali ratione malitiæ. Ergo hanc materialem & realem volitionem, nulla voluntas, etiam diuina, & propter nullum finem potest honestè velle. Atque eadem ratio erit in quacumque actione, quæ ab intinsecō quidditate habet repugnantiam cum ratione: qualis est omnis volitio interior, quæ scienter amplectitur obiectum, Dei lege prohibitum, vt ostendi 1. 2. quæst. 18. art. 5. & tota ferè quæst. 19.

Confirmatur quarto, quia Deus quidditatiuè est charitas. Ergo non potest velle, quod est contrarium charitati, etiam si reali & positiua contrarietate sit contrarium, & quantumcumque præcindatur à formali ratione malitiæ. Sed odium Dei & blasphemia sunt realiter, & quidditatiuè contraria charitati. Ergo, quantumcumque præcindatur à formali ratione malitiæ, non potest Deus, velle illas actiones determinando hominem ad illas eliciendas.

Eadem ratio vim habet in qualibet alia volitione, qua obiectum aliquod creatum anteponitur obseruantie diuinæ legis. Nam quacumque talis volitio, realem quandam participationem habet odij, quatenus realiter vult Deum non esse sibi vltimum finem, & realiter vult postponere Dei voluntatem, & præferre suam, vnde realiter repugnat charitati.

Confirmatur quinto ratione naturali, quoniam quicquid est contra rationem velle, diuinæ voluntati repugnat. Sed contra rationem est velle, vt aliquis homo scienter faciat opera, iustitiæ aut continentie contraria, & tamen nolle vt ille contrahat malitiam & prauum habitum iniustitiæ & intemperantiæ. Militat enim in hac voluntate eadem prorsus ratio, quam Aristoteles notat in 3. Ethicorum, cap. 5. prope medium circa voluntatem humanam dicens: *Metas rationis egreditur, iniurias facientem hominem, aut intemperatè agentem nolle se iniustum, aut intemperantem esse.* Cuius fundamentum explicat S. Thomas ibi, lect. 12. *Si enim aliquis vult aliquam causam, ex qua scit sequi talem effectum, consequens est, quod velit illum effectum, & quamuis forte non velit illum effectum secundum se, potius tamen vult illum effectum esse, quam causa non sit.*

Ad huius denique confirmationem pertinent omnia, quæ diximus disp. 27. sect. 4. & disp. 32. sect. 3. num. 5. referentes quomodo Calvinus ex prædicto testimonio Augustini tentauerit suo errori prætextum & probabilitatem asserere.

SECTIO

7.

S. Thoma.

8.

*Quod nulla
tenus bona
stari possit,
nec propri-
tatem opti-
mum amari
possit.*

9.

*Volitio ali-
quid legi
diuini ob-
seruantie ap-
tationem, ra-
tionem odij
aliquam par-
tecipit.*

10.

Aristoteli.

S. Thoma.

11.

GTU Library
0 2100 00629 0435

3 2400 00629 0435

[illegible]

DEMCO, INC. 38-2931

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

53205

